המביא גט ממדינת הים. כל חו"ל קרי ליה מדינת הים בר מבבל כדאמר לקמן (דף ו.): **צריך.** השליח המביאו לומר כו' וטעמא מפרש בגמ'[ד]. ושליח זה הבעל עצמו שליח להולכה: **רקס וחגר.** תרגום של בין קדש ובין ברך מתרגמינן בין רקס לחגר (בראשית טו): **אפילו מכפר לודים.** שהיא מחולה לארץ: **לוד.** שהיא סמוכה לה והיא מארץ ישראל. ובגמ'[ה] מפרש פלוגתייהו: **והכמים אומרים.** בגמרא מפרש מאי מוספי אתנא קמא דרישא: **והמוליך.** מארץ ישראל למדינת הים: **מהגמוניא להגמוניא.** בגמרא מפרש עיר אחת שהיו בה שני הגמונים ומקפידין זה על זה שלא יהו בני הגמוניא זו נכנסים לחברתה: **ר' יהודה אומר מרקס למזרח.** מרקס עד סוף העולם למזרחו הוי מדינת הים: **ורקס.** עצמה גדולית כמזרח העולם ולא כא"י והמביא מרקס צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכן כולם. רקס למזרחו של ארץ ישראל וחולה לה ואשקלון לדרומה ועכו לצפונה. אבל מערב של ארץ ישראל אין צריך גבול שהיס הגדול גבולה כדכתיב (במדבר לד) וגבול יס והיה לכם היס הגדול וגו': **אם יש עליו עוררים.** שהבעל מערער שהוא מזוייף: **יתקיים בחותמיו.** אם יעידו העדים על חתימת ידיהם או עדים אחרים יכירו חתימתם כשר ואם אין עליו עוררים מסתמא כשר דהא בקיאין לשמה ועדים מצויין תמיד לקיימו כדאמרינן בגמ' בתי דיינין קבועין: **גמ'** בפ' דס הנדה (נדה דף נו:)[ו] כל הכתמים הבאין מרקס טהורין ור' יהודה מטמא מפני שהן גריס וטוענין היינו משום[ז] דכתמים הנמצאין שם דעובדי כוכבים הם דישראל מצויעין כתמיהן ור' יהודה מטמא נראה לו דאותם שנוהגין תורת עובדי כוכבים הם גריס וטוענין ולעולם ישראל נמי דריס בה: **מכפר** לודים ללוד. אומר ר"י שהזכיר לוד לאשמועינן אע"פ שהיתה נקראת כפר לודים על שם בני לודים שהיו מצויים בה תמיד אפילו הכי ל"ל בפני נכתב ובפני נחתם ולא חשיב כלוד עצמה ורבינו מאיר פירש דרבי אליעזר הזכיר שם עירו כדאמרינן (סנהדרין דף לב:) אחר ר' אליעזר לוד ואין נראה לר"י דכ"ש שלא היה צריך להזכיר כי היכי דלא נקט תנא קמא ממדינת הים לארץ ישראל דפשיטא היא דבארץ ישראל קאי: **ואשקלון** בדרום. הקשה ר"ת דאשקלון מארץ ישראל היא דכתיב ביהושע (יג) זאת הארץ הנשארת וגו' האשדודי והאשקלוני וכתיב הפילה לישראל[ו] לנחלה כאשר צויתיך ואחר כך לכדוה כדכתיב בשופטים (א) וילכוד יהודה את עזה ואת אשקלון ואת גבולה ואחר"ת דעולי בבל לא כבשוה כדאמר בפ"ק דחולין (דף ז.) גבי בית שאן הרבה כרכים כבשום עולי מצריים ולא כבשום עולי בבל ולכך אין תלמידי חכמים מצויין שם ואין בתי דיינין קבועין שם אבל קשה דרקס וחגר משמע הכא דהוו חולה לארץ[ז] וכתיב ביהושע (כ) ויקדשו את קדש בהר נפתלי וליכא למימר דלא כבשוה עולי בבל דבספרי בפרשת והיה עקב [יא כד] חשיב רקס וחגר בהדי כרכים שכבשו עולי בבל וי"ל דתרי רקס וחגר הוו ואותו רקס וחגר דכתיב גבי אברהם וישב בין קדש ובין שור (בראשית כ) מתרגמינן בין רקס ובין חגרא באורחא של אבימלך מלך פלשתים ואותו היה בארץ ישראל דמסתמא לאברהם וילחק היו דרין בארץ ישראל וביהושע [יג ג] נמי משמע דפלשתים מארץ ישראל ואותו רקס וחגר היה במערבה של ארץ ישראל דפלשתים במערבו דיש פלשתים הוא גבול מערב של ארץ ישראל ורקס וחגר דמתני' היה במזרח כדאמרינן רקס כמזרח ועכו[ח] אע"ג דכבשוהו עולי בבל כדאמר בסוף כתובות (דף קיב.) רבי אבא הוה מנשק כיפי דעכו[ט] ובפרק מי שאחזו (לקמן דף עו:) פריך למימרא דעכו לאו מארץ ישראל הוה הא כי הוו מפטרי רבנן מהדדי בעכו הוו מפטרי מהדדי לפי שאסור לצאת מארץ ישראל לחולה לארץ אמר ר"ת דלא קשה מידי דעכו היתה חציה בארץ וחציה בחו"ל כדמוכח בירושלמי[י] [פ"א ה"ב] והכא מיירי באותו צד שבחולה לארץ והא דלא משני נמי במי שאחזו (שם) מתני' דאם לא באתי מכאן ועד שלשים יום[יא] והגיעו לעכו וחזר ביטל תנאו היינו לאותו צד שבחולה לארץ היינו משום דביולא מארץ ישראל פוגע תחילה באותו צד של ארץ ישראל והגיע לעכו משמע לתחילת עכו אך קשה לר"י דאמר לקמן (דף ו:) נכנס לפניו ר' אלעא אמר ליה הלא כפר סיסאי מובלע בתחום ארץ ישראל וקרובה לציפורי יותר מעכו ומה בכך מכל מקום עכו עדיפא אע"פ שהיא רחוקה מציפורי שהיא עצמה חציה מארץ ישראל ועוד היכי דייק לקמן (דף ח.) דמוכר עבדו לסוריא יצא לחירות מדתנן[יב] עכו בארץ ישראל לגיטין לגיטין אין לעבדים לא כל שכן סוריא דמרחקא טובא אדרבה סוריא עדיפא כיון דמתני' אייר בלד של חולה לארץ דקסבר כיבוש יחיד שמיה כיבוש והויא היא עצמה ארץ ישראל דלהכי מיבעיא ליה אי הוי כמוכר עבדו לארץ ישראל כיון דשמיה כיבוש או דלמא כיון דעפרה טמא כחולה לארץ דמי ואמר ר"י דאפילו בלד של ארץ ישראל ל"ל בפני נכתב וכו' לפי שהוא בסוף הגבול ורחוק מעיקר ישוב ארץ ישראל ומופלג מן היישובות ובתי דיינים[יג] וכן יש לתרץ גבי אשקלון וגבי רקס וחגר והשתא פריך שפיר כפר סיסאי דקרוב לציפורי שהיתה עיקר ישוב א"י טפי מעכו דרחוק מעיקר ישוב א"י אע"ג דעכו היא עצמה בארץ ישראל וכפר סיסאי הוא חולה לארץ מכל מקום פשיט שפיר כיון דקיס ליה דמובלעת מהני כאילו היא ממש מארץ ישראל כר"ג דאמר מובלעות שכיחי וגמירי וא"ת דאמר בירושלמי המוכר עבדו לעכו יצא לחירות ר"ש אבא דרבי יודן אומר אפילו מעכו לעכו וכיון דאפילו באותו צד שבארץ ישראל יצא לחירות אם כן מעכו לעכו אמאי יצא לחירות כיון דחשיב כחולה לארץ[יד] וי"ל דנהי דחשיב כחולה לארץ לגבי עיקר ישוב ארץ ישראל לגבי חולה לארץ מיהא חשיב כארץ ישראל: **ואם** יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו. אבל כל זמן דלא אתי בעל ומערער נישאת על פי הגט ולא טענינן מזוייף דמשום עיגונא אקילו בה רבנן אבל בממון טענינן מזוייף לגרפא שלא בפניו ומיתומים ומלקוחות דאל"כ לא שבקת חיי לכל בריה שיוכל כל אדם לכתוב שטר מלוה ולהחתים עדים מעצמו ולטרוף שלא בפניו מיתומים ומלקוחות ומיהו מזה אין להוכיח דאפילו לא טענינן להו מזוייף טענינן להו פרוע כיון דהוא עצמו הוי מהימן לומר פרוע מיגו דאי בעי אמר מזוייף דקי"ל כמ"ד בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף ע:) גבי שטר כיס היוצא על היתומים דנשבע וגובה מחלה אבל פלגא דפקדון טענינן להו פרוע הוא לך אע"ג דלא טענינן להו נאמנו[טו] משום דאביהם היה נאמן לומר החזרתיו לך במיגו דנאמנו אבל יש להוכיח דטענינן להו מזוייף דאל"כ כל אחד יכתוב שטר מכר או שטר מתנה ויחתום עדים ויגבה שלא בפניו מיתומים ומלקוחות דהשתא אין שייך לומר פרעתי ועוד יש לדקדק מסוף פ' גט פשוט (שם דף קעד:) דטענינן ליתמי מזוייף דאמר רב הונא שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ופריך וכי אדם עושה קנוניא על בניו דרב ושמואל דאמרי תרוייהו שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין ומסיק דרב הונא אייר בשטר מקוייס ורב ושמואל בדנקיט שטר שאינו מקוייס אמר תנו קיימיה לשטרא לא אמר תנו לא קיימיה לשטרא פירוש דשמא שלא להשביע את בניו אמר כן ואי לא טענינן מזוייף ליתומים[טז] מכל מקום יגבה דהא נקיט שטרא ואין לומר דטענינן פרוע דהא רב

לית

המביא גט. [א]אע"ג דלשאר שטרות פעמים נמי קרי גט כדתנן בהשולח (לקמן דף לד:) אין עדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם ואיירי בכל שטרות ובפרק התקבל (לקמן דף סד.) נמי תניא וכן לגיטין ומפרש התם גיטי ממון מ"מ לא הולרך לפרש כאן גט אשה משום דברוב מקומות היכא דקתני גט סתם איירי בגט אשה ומה שנוהגים לכתוב י"ב שורות בגט אומר ר"ת משום דגט גימטריא י"ב ור"י שמע בשם רב האי גאון ובשם רבינו סעדיה משום דכתיב ספר כריתות[ב] כשיעור י"ב שיטין המפסיקין בין[ג] אלבעה חומשי[ד] ספר תורה כדאמר בנבח בתרא (דף יג:) צריך להניח אלבעה שיטין בין כל ספר וספר והפסק שבין וידבר למשנה תורה לא חשיב שאינו אלא חוזר ושונה מה שלמעלה:

ממדינת הים. הא דלא נקט המביא גט מחוץ לארץ כדקתני בגמ' (לקמן דף ז:) המביא גט בספינה כמביא בחולה לארץ משום דבחולה לארץ הוה משמע כל חולה לארץ אפילו רקס וחגר[ה] להכי נקט ממדינת הים דמשמע רחוק כמו (יבמות דף פז:) האשה שהלך בעלה למדינת הים וכמו (שבועות דף מא:) פרעתין בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים לאפוקי רקס וחגר דפליג בהו רבן גמליאל: **אף המביא מרקס.** משמע דברקס דרין בה ישראל והא דתנן בתרגומא בין קדש ובין ברך בין רקס ובין חגרא. אף מכפר לודין שהיא סמוכה לה לוד שהיא סמוכה לה והיא מא"י ובגמ' (ד.) מפרש פלוגתייהו. וחכ"א וכו' בגמ' מפרש מאי קמוסיף את"ק דרישא: והמוליך. מא"י למדינת הים: מהגמוניא להגמוניא. פי' עיר א' שהיו בה ב' הגמוניא ומקפידים זה על זה שלא יהו בני הגמוניא זו נכנסים לחברתה: ר' יהודה אומר מרקס עד סוף העולם למזרחו הוי מדינת הים ורקס עצמה נדונית כמזרח העולם ולא כא"י והמביא מרקס צריך שיאמר וכן כולן רקס למזרח א"י וחוצה לה ואשקלון לדרומה ועכו לצפונה. אבל מערב של א"י אין צריך גבול שהים גבולה כדכתיב וגבול יס והיה לכם הים [הגדול] וגו': מאי טעמא. רבה אמר

א א מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף א:
ב [מיי' פ"ג מהל' תרומות ה"ז וה"ט]:
ב ג מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה א ב סמג שם טוש"ע שם:

פסקי רי"ד

המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. ר"ג אומר אף המביא מן הרקס ומן החגר. ר' אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד: וחכ"א אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא ממדינת הים והמוליך והמביא ממדינה למדינה צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם: רשב"א אפי' מהגמוניא להגמוניא: רבי יהודה אומר מרקס למזרח ורקס כמזרח מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו כצפון: פי' כל חו"ל קרוי מדינת הים בר מבבל כדאמרינן התם (ו.): צריך שיאמר השליח להמביא. בגמ' מפרש: ושליח זה הבעל עשאו שליח להולכה: רקס וחגר תרגומא בין קדש ובין ברך בין רקס ובין חגרא. אף מכפר לודין שהיא מחו"ל ללוד שהיא סמוכה לה והיא מא"י ובגמ' (ד.) מפרש פלוגתייהו. וחכ"א וכו' בגמ' מפרש מאי קמוסיף את"ק דרישא: והמוליך. מא"י למדינת הים: מהגמוניא להגמוניא. פי' עיר א' שהיו בה ב' הגמוניא ומקפידים זה על זה שלא יהו בני הגמוניא זו נכנסים לחברתה: ר' יהודה אומר מרקס עד סוף העולם למזרחו הוי מדינת הים ורקס עצמה נדונית כמזרח העולם ולא כא"י והמביא מרקס צריך שיאמר וכן כולן רקס למזרח א"י וחוצה לה ואשקלון לדרומה ועכו לצפונה. אבל מערב של א"י אין צריך גבול שהים גבולה כדכתיב וגבול יס והיה לכם הים [הגדול] וגו': מאי טעמא. רבה אמר

מוסף תוספות

א. בגט אשה איירי ולא אצטריך לפרש. תוס' הרא"ש. ב. ובענין שורות. תוס' הרא"ש. ג. ספר לספר לארבעה. תוס' הרא"ש. ד. הראשונים. תוס' הרא"ש. ה. דהא רקס וחגר מחוצה לארץ כדמשמע בגמ' (ד.) דקרי להו סמוכות לא"י. רשב"ם. [ו]קשיא הא דאמר ר"ג אף המביא מן הרקס ומן החגר' דמשמע דלת"ק הני לא צריך, והא מחוץ לארץ הוו. רמב"ן. ז. דודאי היו דרים בה ישראל וגרים ואפ"ה הכתמים טהורים. תוס' הרא"ש. ז. [מדתנן] אף המביא מן הרקס ומן החגר וכו' וכן דקתני רקס למזרח ורקס כמזרח. תוס' הרא"ש. ח. משמע [ד]בחו"ל קיימא. תוס' הרא"ש. ט. אלמא בקדושתה היתה ואם לא כבשיה לא היתה קדושה דהא קי"ל דקדושה ראשונה שקדש יהושע קדושתה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא. ריטב"א. יא. ולקמן איירי באותו צד שבא"י. תוס' הרא"ש. יב. ר"מ אומר. רשב"ם. יג. ואין שיירות מצויות שם. תוס' הרא"ש לקמן ו: ד"ה ואפילו. יד. הו"ל כמוכר מחו"ל לחו"ל. רשב"א. טו. משום דלא שכיחא. תוס' הרא"ש נב: ד"ה דינא. טז. בשטרא שאינו מקויים, נהי דלא אמר תנו. רשב"א לקמן ט. ד"ה ואם יש.

לית ליה מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ומ״ת בפ״ק דבבא מציעא (דף יג.) פליגי ר״מ ורבנן במצא שטר שאין בו אחריות דרבנן אמרי לא יחזיר ור״מ סבר יחזיר ומוקי לה שמואל כשאין חייב מודה ויחזיר לר״מ [א] לגזר ע״פ גלותיתו והשתא לרבנן אמאי לא יחזיר הא ליכא למיחש למידי דאי תקיים ליה הדין עמו ואם לא תקיים ליה אם כן מה מפסיד אי מהדר ליה [ב] אלא ודאי חיישינן שמא יוציא אלא בפניו ולא נטעון מזוייף הוא [ג] ויש לומר דעל כרחך אין הטעם בשביל כך דאכתי נטעון להו פרוע הוא דהא שמואל סבירא ליה בפ׳ מי שמת (כ״ב דף קנד:) בהדיא אליבא דר׳ מאיר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו והיה נאמן לומר לבניהן דפרוע הוא מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא אע״ג דלדידהו לא טעינן מזוייף וליכא מיגו מ״מ כיון דלאביהן יש מיגו טענינן להו שפיר פרוע הוא דקי״ל כמ״ד בסוף פ׳ המוכר את הבית (שם דף ע:) דנשבע וגובה ממלא גבי שטר כיס [ד] אלא היינו טעמא דלא יחזיר כיון דאיתרע בגפילתו ולזה טוענן מזוייף הוא אין לגבות מן הדין אפילו ימצא עדי קיום לחיישינן שמא זיופי זייף וחתים [ה] כי ההיא דגט פשוט (שם דף קסו.) דאמר ידיה אזרנוקא וכן משמע התם לשון הקונטרס אבל אי ליכא לזה קמן והמלוה מצא עדי קיום מחזירים לו ואי הדר אתי לזה וטוען מזוייף הוא נראה דהו לא מהימן כיון דהוחזק בהיתר: **לפי שאין בקיאין לשמה.**

הלכות גיטין כגון [ו] מחובר ושינה שמו ושמה ונכתב ביום ונחתם בלילה ואין לומר דנקט לשמה דשכיח טפי דמשכח גט ששמו כשמו ושמה כשמה ומשדר לה וגם הסופר שרגיל לכתוב טופסי גיטין אגב שיטפיה מישתלי וכתב שמו ושמה וה״ה שאר הלכות גיטין זה אינו דהא אמר לקמן (דף ט:) בג׳ דרכים שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים ופריך והא ליכא לשמה בשלמא לרבה איינו מוליך ומביא אלא לרבא קשיא ותו בין לרבה בין לרבא הא ליכא מחובר אלמא לרבה דוקא נקט לשמה בכלל מוליך ומביא ולא נקט מחובר ומפרש ר״ת דבכל הלכות גיטין בקיאין אלא דהך דרשה דוכתב לה לשמה אינה נראית להם עיקר דרשה ואין בקיאין פירוש אין חוששין לדרשה דלשמה ולאחר שלמדו דלקמן (ה.) פירוש לאחר שקיבלוה והא דפ״ה דממילא שיילינן ליה אי היה לשמה ואמר אין אין נראה דלא משתמיט בשום דוכתא שיהא צריך לשאול ועוד דאם כן לימא ליכא בייייהו אם צריך לשאול ואמור ר״י דקתמא לשמה קא מסהיד [ז] כדפירש בקונטרס נמי בסמוך [ח] והא דאמר לקמן [ט] מי קתני בפני נכתב ובפני נחתם לשמה נהי דקתמא לשמה משמע מכל מקום כיון דעיקר תקנה משום לשמה הוא הוה ליה [י] למימר בהדיא: **לפי שאין בקיאין לשמה.** תניא הוא עצמו שהביא גיטו אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם מאי שנא הוא משלוחו אי חיישינן שמא לא נעשה לשמה וטעמא דאמר לקמן מינקט נקט ליה בידיה ואינו מערער עליה למה לא יערער [כ] אם מתחילה לא ידע דבעי לשמה והשתא ידע [יא] ואומר ר״י [יב] דמסקינן בסמוך דרוב בקיאין הן וסתם ספרי גמירי וליכא אלא לעז בעלמא דמסתמא אלא כדין יערער והכא שמביאו הבעל בעצמו ליכא למיחש אפילו לעז דהו לא מערער כדאמר בסמוך מנקט נקיט בידיה וכו׳ [יג]:

מאי בייייהו. לא מצי למימר מוליך אינא בייייהו דלרבה נמי לרבנן בתרתי במוליך ל״ל בפני נכתב ובפני נחתם דגזרינן מוליך אטו מביא בכלל דאתיוה בי תרי דדמי לקמייה: **דאתיוה בי תרי.** פ״ה למ״ד לפי שאין עדים מצויין לקיימו אלו יקיימוהו וקשה דאטו בכיפא תלו להו שיהו מזומנין לקיימו כשיבא הבעל ויערער ועוד דלמה לי דאתיוה בי תרי כך שיש שנים מן השוק שמכירין חתימת העדים ומפרש ריב״ל דאתיוה בי תרי ואמרי שהבעל שלחם דהו לא מהימן לומר לא שלחתיים [יד] דהכי אמר לקמן (דף ה.) שנים אין צריכין לומר בפני נכתב וכו׳ ומה אילו יאמרו בפנינו נרשם מי לא מהימני ולהאי לא חיישינן שמא החתים במזיד עדים פסולין דמסתמא כיון דשלח לה גט כדין עשאו אינו חשוד להכשילה: **ליבעי תרי.** אכתי לא ידע הא דפרישית דלא הוי טעמא אלא משום לעז עד לבסוף: **מידי דהוה אכל עדיות שבתורה.** בדלי״ת גרסינן כגון עדות דיני ממונות ודיני נפשות ואית דגרסי עריות בר״ש [טו] ולא הכירא דאם כן מאי משני עד אחד נאמן באיסורין מה לו להזכיר איסורין והא ערוה נמי איסור הוא והכי הוה ליה למימר לא דמי לשאר עריות והוה ליה ליתן טעם [טז] ומיהו יש לומר דה״ק עד אחד נאמן באיסורין להתיר והא דבעי תרי הני מילי לאסור דחד לאו כל כמיניה אבל הא דקאמר כל עריות לא אתי שפיר דמאי כל עיקר דבר שבערוה אין פחות משנים זהו באשת איש בגיטין ובקידושין וזונות דאשת איש לאוסרה על בעלה: **עד אחד נאמן באיסורין.** פי׳ הקונטרס שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד על הפרשת תרומה ושמיטה ויקור הגיד וחלב [יז] ולא היה לו להזכיר הפרשת תרומה ושמיטה דבהנהו נאמן אע״ג דאיתחזק איסורא משום דבידו לתקנם כמו שפ״ה בסמוך והכי אמר בהאשה רבה (יבמות דף פח.) ושמיטה אע״ג דהשתא אין בידו לתקנו מעיקרא היה בידו לשמוט דאם לא כן אמאי מהימן כיון דאיתחזק איסורא דלא מצינו בשום מקום שיצטרך בגדול אחד עומד על גביו ומעשים בכל יום דמהימן אע״ג דלא שייך רוב מצויין אצל שמיטה מומחין הן כגון שנתחך כל הראש ואין בית השמיטה ניכר ומה שאנו סומכין על הנשים בשמיטה אע״פ שאין יודעות הלכות שמיטה כיון שבידה ללמוד לשמוט או להשכיר אחרים שישמטו לה כבידה דמי [יח] וא״ת ומנא לן [יט] דעד אחד נאמן באיסורין וי״ל דילפינן מנדה דדרשינן בפרק המדיר (כתובות דף עב.) וספרה לה לעצמה וא״ת אם כן אפילו איתחזק איסורא וי״ל דלהיום בחזקת שתהא רואה כל שעה וכשעברו שבעה טהורה ממילא [כ] ולא איתחזק איסורא [כא] וגם בידה לטבול [כב]: **עד אחד נאמן באיסורין.** הקשה ר״ת מה תשובה היא זאת עיקר הגט יוכיח שצריך לחותמו בשנים ותי׳ הר״ק דעד אחד נאמן באיסורין בכה״ג שעיקר הגט נעשה כבר ושוב אין צריך אלא גילוי מילתא לידע אם לשמה נכתב: **הוי דבר שבערוה.** אמי דנקט דבר שבערוה [כג] אומר ר״י משום דבהאשה רבה (יבמות דף פח.) בשאר איסורי כגון טבל והקדש וקונמות מספקא לן אי מהימן אפילו איתחזק איסורא ולאו בידו אי לא [כד] וא״ת אי עד אחד נאמן בשאר איסורין אפילו איתחזק איסורא ולאו בידו אמאי איצטרי וספרה לה לעצמה ויש לומר דס״ד דחשיב כמו דבר שבערוה: **סתם ספרי דדייני מיגמר גמירי. ורבנן הוא דאצרוך.** פירש בקונטרס משום דאיכא דאשכח כתוב ועומד כגון שנכתב בשם א׳ מבני עירו ששמו כשמו ונמלך מלגרש וקשה [כה] דבהוחזק שני יוסף בן שמעון [כו] אפילו

[א] לפי שאין בקיאין לשמה רבא אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו מאי ביניייהו איכא ביניייהו דאתיוהו בי תרי אי נמי ממדינה למדינה בארץ ישראל אי נמי באותה מדינה במדינת הים ולרבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה ליבעי תרי מידי דהוה אכל עדיות שבתורה [ב] עד אחד נאמן באיסורין דאימור דאמרינן עד אחד נאמן באיסורין כגון חתיכה ספק של חלב ספק של שומן דלא איתחזק איסורא אבל הכא דאיתחזק איסורא דאשת איש [ג] הוי דבר שבערוה [ד] ואין דבר שבערוה פחות משנים רוב בקיאין הן ואפילו לר״מ [ה] דחייש למיעוטא סתם ספרי דדייני מיגמר גמירי ורבנן הוא דאצרוך והכא משום

לפי שאין בקיאין לשמה. אין בני מדינת הים בני תורה ואין יודעין שצריך לכתוב הגט לשם האשה וקרא כתיב וכתב לה ספר כריתות (דברים כד) לה דהיינו לשמה [ו] הילכך אומר השליח בפני נכתב ובפני נחתם וממילא שיילינן ליה אם נכתב לשמה והוא אומר אין. ולקמיה [ז] מפרש מאי טעמא לא אצרכוהו נמי למימר לשמה: **לפי שאין עדים מצויין לקיימו.** אין שיירות מצויות משם לכאן שאם יבא הבעל ויערער אומר לא כתבתיו שיהו עדים מצויין להכיר חתימת העדים והאמינוהו לשליח. ולקמן פריך בין לרבה בין לרבא ליבעי תרי: **דאתיוהו בי תרי.** ושניהם נעשו שלוחים לגרשה והגט יוצא מתחת ידי שניהם. לרבה בעי למימר לרבא לא בעי למימר שהרי שניהם הם ואם יערער בעל הרי הם מצויין לקיימו: **אי נמי ממדינה למדינה בארץ ישראל.** כגון יהודה וגליל דסליקי דקלקא דעתא השתא דלא שכיחי שיירתא. לרבה דלא חיישינן לעירעורא דתימא מזויף הוא לא בעי למימר הואיל ובקיאין כל בני ארץ ישראל לשמה לרבא בעי למימר דהא אין שיירות מצויות: **אי נמי באותה מדינה.** כגון מעיר לעיר במדינה אחת. מדינה רוטרדיי״ם בלע״ז. ובמדינת הים לרבה בעי למימר דהא אין בקיאין לשמה לרבא דאמר לפי שאין וכו׳ ומתניתין משום ערעורא דזיזוף הוא הכא לא צריך דהא שכיחי שיירתא: **מידי דהוה אכל עדיות שבתורה.** קושיא הוא: ומשני **עד אחד נאמן באיסורין.** שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד מישראל על הפרשת תרומה ועל השמיטה ועל ניקור הגיד והחלב: **דלא איתחזק איסורא.** דחלב בהך תחיכה [ח] איסורא [ט] גופא: **הכא איתחזק.** בהך איתתא איסור אשת איש. ומטבל ושמיטה לא גמרינן לה כדאמרינן ביבמות (דף פח.) דהתם בידו לתקנן לפיכך נאמן להעיד עליהן: **ואין דבר ערוה.** [י] לאוי להתירו בפחות משנים דליתי דבר דבר מממון כתיב הכא כי מצא בה ערות דבר (דברים כד) וכתיב התם על פי שנים עדים יקום דבר (שם יט) במס׳ שבועה (דף ג:): **רוב ישראל בקיאין הם.** ואין לאומדן: **ואפילו לר׳ מאיר דחייש למיעוטא.** גבי קטן וקטנה אין מולכין ולא מייבמין קטן שמא ימצא סרים קטנה שמא תמצא איילונית כו׳ במס׳ יבמות (דף קיט.): **סתם ספרי דדייני.** סופרי הדיינים שרגילין לכתוב כל שטרי גיטין: **מיגמר גמירי.** דגט אשה בעי לשמה: **ורבנן הוא דאצריכו.** למיחש למלתא משום דאיכא דאשכח כתוב ועומד כגון שנכתב בשם א׳ מבני עירו ששמו כשמו ושמה כשמה ונמלך מלגרש:

[ג] [לקמן טז:]. [ד] [לקמן ג. תוס׳ יב:]. [ה] גי׳ ר״ל והורי, ועי׳ רש״ל [ו] יבמות פח. [קדושין סו. לקמן ג. סד.]. [ז] [יבמות פח: קיט. ע״ז לד: מ: בכורות יט: מנ: תוס׳ ו. יא: פו. נדה לא: מח.]. [ח] [לקמן כ.]. [ט] [דף ג.]. [י] בס״ג: מחיכה. [יא] בס״ג ליתא איסורא. [יב] ל״ל שראוי. רש״ל. [יג] דף ג. ד״ה לא גיז.

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה הוי דבר שבערוה וכו׳ דחשיב כמו דבר שבערוה. עי׳ מהרי״ק שורש ע״ב:

לעזי רש״י

קונטרידיא. חבל ארץ.

מוסף רש״י

עד אחד נאמן באיסורין. דכל יחיד ויחיד מאמינתו תורה, וחצמת מבקבץ ומצלגך (דברים יב) ושמטו את כן הנקר (ויקרא ל) ואכלי כהנים על ידו ולא חזקינן להעמיד עדים בדבר, ולא הצריכה תורה עדים אלא לעוגם ממון או מיתת בית דין ולעבירות, דגמרינן דבר דבר מממון (חולין יב). ואפילו לר״מ דחייש למיעוטא. בפרק הכל שוחטין (חולין ו.) גבי טומים, שנזר על כל טומים משום אותם שמצאו דמות יונה בהר גריזים והשתחוו לה (יבמות קיט.).

מוסף תוספות

א. לטעמיה דאמר שמואל אומר היה ר״מ שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא מנכסים משועבדין ולא מנכסים בנ״ח, ומחזיר למלוה. רשב״ם לקמן ט. ד״ה ואם יש. ב. והלא לא יוכל להוציא על ידו כלום מלוה, כי יטענו מזויף, וגם מן הלקוחות ויתומים לא יוכל להוציא כי נטענן בשבילם. תוס׳ כתובות לב: ד״ה דינא. ג. ואתי למטרף שלא כדין. רשב״ם לקמן ט. ד״ה ואם יש. ד. פי׳ דטענין ליתמי החזרתי לך הפלגא פקדון הואיל ואביהן היה נאמן בכך מיגו דאי בעי אמר נאנסו ואע״ג דליתמי לא טענינן נאנסו וכו׳ והיינו טעמא משום דלא שכיחא. תוס׳ כתובות לב: ד״ה דינא. ה. ואפי׳ היכא דאתו סהדי גופייהו ואסהידו אחתימות יודייהו דאיהו היא אפ״ה חיישינן דלמא דייק טפי ודיף. רשב״ם לקמן ט. ד״ה ואם יש. ו. כתבו. תוס׳ הרא״ש. ז. דמאי נפק״מ אם נכתב בפניו אם לא שבא להעיד ששמע שנכתב לשמה. תוס׳ הרא״ש וע״ע בהגמ״ל וכנ״ל. ח. ורבא מ״ט לא אמר כרבה. תוס׳ הרא״ש. ט. לתקוני. רשב״ם. י. הבעל. תוס׳ הרא״ש. יא. וגם הסופרים אינם בקיאין. תוס׳ הרא״ש. יב. דודאי לא חיישינן שמא לא נכתב לשמה לענין לפסול הגט. תוס׳ הרא״ש. יג. אבל בא״י כי אתי נמי ומערער ליכא אפי׳ לעז, דכולן בקיאין. תוס׳ הרא״ש. יד. ומזוייף הוא. תוס׳ הרא״ש. משא״כ

בחד. רשב״ם. טו. משום דאעדות לא שייך למימר ׳שבתורה׳, אלא ׳כל עדות׳ ותו לא. תוס׳ הרא״ש. טז. והאי דקאמר שבתורה שיש כמה מיני עדויות דיני ממונות ודיני קנסות ודיני נפשות. תוס׳ הרא״ש. יז. שאם אי אתה אומר כן אין אדם מתאכסן אצל חבירו. ריטב״א. יח. אבל מניקור גיד וחלב מייתי שפיר ראיה דאין זה בידו לתקן כשאומר גיד זה של היתר ושומן זה של היתר דאם הוא גיד הנשה אין בידו לתקן שיעשה היתר, וכן חלב שיעשה שומן. תוס׳ הרא״ש. יט. היא גופא. תוס׳ הרא״ש. כ. דדמיה פוסקין ממילא וימי ספירה באין מאליהן. רשב״ם. כא. ואי משום טבילה הויא לה כשחיטה דבידה לתקן. רשב״ם (ועי׳ מהרש״ל). כב. וכל שבידה לתקן, ע״א נאמן. רמב״ן. [ז]מ״מ ולפי׳ שפיר מנדה ניקור גיד וחלב אע״ג דאין בידו לתקן הגיד של איסור שיהא היתר, מ״מ לא אתחזק איסורא בגיד זה. תוס׳ הרא״ש. כג. תיפוק לי משום דאתחזק איסורא וכו׳ ולא הוה ליה למימר ׳הוי דבר שבערוה׳ דלישנא משמע דדוקא בדבר שבערוה הוא דלא מהימן. תוס׳ הרא״ש. כד. להכי נקט הכא הוי דבר שבערוה, דאפי׳ את״ל דמהימן בשאר איסורי, בדבר שבערוה פשיטא דלא מהימן. תוס׳ הרא״ש. כה. דלקמן בריש כל הגט (כז.) מוכח דאפי׳ רבה לא חייש להכי דלמא משכח גט ששמו כשמו אלא בשהוחזקו שני יוסף בן שמעון דזמנין. רשב״ם. כו. בעיר אחת, א״כ. רשב״ם.

משום עיגונא אקילו בה. להימניה לשליח: **האי קולא היא.** בתמיה: **דאי מצרכא פרי.** למימר לשמה תו לא מצי בעל לערער השתא אתי ומערער ואוקי חד לבהדי חד: **כיון דאמר מר.** לקמן (דף ה:): **כפני לשמה נותנו.** שליח זה לאשתו ואומר בפניהם בפני נכתב בפני שנים וכו׳: **מעיקרא מידק דייק.** השליח כשמקבלו מיד הבעל ויודע בו שברצון מגרשה ולא יבא ויערער עוד ואי נמי עורר אינו נאמן דודאי דק במילתא שפיר: **נעשה כמי שנחקרה עדותן בב״ד.** דלא חציף אינש לזיופי: **אתי למיגזייה.** דלא יאמר כולהו. ואמרינן לקמן (שם) כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר: **חדא מתנא.** תיבות כגון בפני נכתב לשמה: **גייז.** דזימנין דלא אמר אלא בפני נכתב: **חדא מתרתי.** כגון בפני נכתב: **לא גייז.** וממילא שיילינן ליה אי נכתב לשמה ואמר אין אי נמי סתמא (לשמה) קא מסהיד. ומיהו בפ״ג ובפני נחתם אצרכוה דכתיבה וחתימה בעינן לשמה וכיון דכל חדא מילתא באפי נפשה היא לא גייז: **א״כ.** דטעמא משום קיום הוא בפני נכתב לשמה לי: **ורבא בדין הוא.** דלא בעי למימר נכתב: **אלא.** משום הכי אצרכוה: **דא״כ.** דלא אמר נכתב: **אתי לאיחלופי בו.** דמוכחא מילתא דלקיומי אתי ומאן דחזי סבר כל שטרות נמי בחד מיקיימי אי אתי חד סהדא ואמר מכיר אני כתב ידי העדים: **הכא.** גבי קיום שטרות יודעים אנו שזה כתב העדים הוא דקאמרי: **הכא בפני קאמר.** ולא קא מוכחא מילתא: **אשה מהימנא.** אם הביאה גט לחבירתה ואמרה בפ״ג מהימנא כדתנן בפ״ב (לקמן דף כג.) אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעליהן כו׳: **בעל דבר.** אותו שמוציא השטר והשטר שלו: **הכא בעל דבר מהימן.** האשה עצמה מביאה את גיטה ממדה״י בתורת שליחות כגון דאמר לה בעלה אל תתגרשי בו אלא בב״ד ובלבד שתהא צריכה לומר בפ״ג ובפני נחתם וכו׳ בפ״ב (שם): **אטו הכא כי אמר יודע אני מי לא מהימן.** הואיל ולדידיה טעמא משום קיומא הוא אי אמר יודע אני בתמיהת ידי העדים מי לא מהימן דמה לי בפני מה לי יודע אני וכיון דהכי הוא אי לאו דמצרכינן נמי אכתיבה דתיהוי היכר בין גיטין לשטרות אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא לקיימינהו בעד אחד: **מאן האי תנא.** דמתניתין: אי

[מ]משום עיגונא אקילו בה רבנן האי קולא הוא חומרא הוא דאי מצרכת ליה תרי לא אתי בעל מערער ופסיל ליה חד אתי בעל ומערער ופסיל ליה כיון דאמר מר [נ]בפני כמה נותנו לה רבי יוחנן ור׳ חנינא חד אמר בפני ב׳ וחד אמר בפני ג׳ מעיקרא מידק דייק ולא אתי לאורועי נפשיה ולרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ליבעי תרי מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא [נ]עד א׳ נאמן באיסורין אימר דאמרינן עד אחד נאמן באיסורין כגון חתיכה ספק של חלב ספק של שומן דלא איתחזק איסורא אבל הכא איתחזק איסורא דאשת איש הוי דבר שבערוה [נ]ואין דבר שבערוה פחות מב׳ בדין הוא דבקיום שטרות נמי לא ליבעי כדר״ל דאמר ר״ל [נא]עדים החתומים על השטר [נ]נעשו כמי שנחקרה עדותן בב״ד ורבנן הוא דאצרוך והכא משום עיגונא אקילו בה רבנן האי קולא הוא חומרא הוא דאי מצרכת ליה תרי לא אתי בעל מערער ופסיל ליה חד אתי בעל ומערער ופסיל ליה כיון דאמר מר בפני כמה נותנו לה רבי יוחנן ורבי חנינא חד אמר בפני שנים וחד אמר בפני ג׳ מעיקרא מידק דייק ולא אתי לאורועי נפשיה ורבא מאי טעמא לא אמר כרבה אמר לך מי קתני בפני נכתב לשמה בפני נחתם לשמה ורבה בדין הוא דליתני הכי אלא דאי מפשת ליה דיבורא אתי למגזייה השתא נמי אתי למגזייה חדא מתלת גאיז חדא מתרתי לא גאיז ורבה מ״ט לא אמר כרבא אמר לך א״כ ניתני בפני נחתם ותו לא בפני נכתב ל״ל ש״מ בעינן לשמה ורבא בדין הוא דליתני הכי אלא דא״כ [נ]אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד ורבה מי דמי התם ידעינן הכא בפני התם אשה לא מהימנא הכא אשה מהימנא התם בעל דבר לא מהימן הכא בעל דבר מהימן ורבא אמר לך אטו הכא כי אמרי ידעינן מי לא מהימנו וכיון דכי אמרי ידעינן מהימנו אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד ולרבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה מאן האי תנא דבעי כתיבה לשמה ובעי חתימה

אפילו נכתב לשמו פסול לגרש בו לר׳ מאיר כדאמרינן בריש כל הגט (לקמן דף כד:) [א] כתב לגרש בו את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה וקאמר בגמ׳ קטנה הוא דלא מצי מגרש הא גדולה מגרש מוקי לה [ב] כר׳ אלעזר ולא כר״מ [ג] משום דבעינן שיהא מוכיח מתוך עדי החתימה הי מייניהו מגרשה ובסמוך בעי לאוקומי מתני׳ כר״מ ואפילו לרבי אלעזר צריך עדי מסירה שידעו שעשאו הבעל שליח וליכא [ד] ואור״י דהא דאצרוך רבנן הכא היינו כדי שלא יערער הבעל ויאמר שכתבו הסופר כדי להתלמד והוא החתים עליו עדים שהוא לא היה בקי לשמה: **האי קולא הוא חומרא הוא.** בריש האשה רבה (יבמות דף פח.) גבי מתנו חומרא שהחמרת עליה בסופה דפריך לא לחמיר ולא ליקל ומשני משום עיגונא אקילו בה רבנן [ה] לא שייך למיפרך האי קולא הוא חומרא הוא דאי מצרכת לה תרי ובא בעלה מותרת לחזור כדאמרינן התם והשתא בחד תנא מזה ומזה דהתם זימנין דלא אפשר לתקן כשלא ראה אלא אחד שהיה מכיר שהוא בעלה ואפילו היו שם הרבה מי יבאיש בכאן להעיד אבל כאן יכול לשלחו בשנים: **חד אתי בעל מערער ופסיל ליה.**

יא לפרש דפסיל ליה ממש אע״ג דלא מהימן וליכא אלא לענ בעלמא מיפסל וא״ת א״כ מאי ס״ד דמהני בפני נכתב כיון דאכתי איכא לענ וי״ל דס״ד דמהני דרוב פעמים לא יוצא שיסבור שלא יאמינוהו ומיהו אי מפיק ליה מיפסל ולמאי דס״ד הא דקתני אם יש עליו עורכין יתקיים בחותמיו קאי נמי אהמביא גט ממדה״י ומשני מידק דייק ולא אתי בעל לערער ואפי׳ אם יערער לא יאמינוהו וליכא לענ כלל ומיהו אין נראה לר״י לפרש כן שיהא פסול משום לענ בעלמא כיון דקיים לן שהוא כשר ועוד מדלא תנן בריש המביא גט ממדה״י אם יש עליו עורכין וכו׳ כדקתני בסיפא ונראה לפרש ופסיל ליה היינו שיאמינוהו

לענ [ה] אבל מ״מ הגט כשר:

אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא. וא״ת כיון דאין צריך לומר בפני נכתב אלא משום איחלופי אמאי פסיל בריש פ״ב (לקמן דף טו.) בפני נכתב חלוי אחרון טפי מחליו ראשון וי״ל דבחליו ראשון יש בו שם האיש והאשה והזמן שהוא עיקר הגט מינכר מילתא ולא אתי לאיחלופי: **הכא בפני.** אבל [ו] ידעתי אין מועיל וטעמא דכשאמר בפ״ג ונחתם דייק טפי דמרע אנפשיה טובא

כשאמר בפני נעשה הכל והוא לא ראה מכשיאמר ידעתי וא״ת ואמאי לא מהני ידעתי לרבה כמו לרבא על כרחך משום דלרבה הוי טעמא משום לשמה ואכתי תיקשי רבה מ״ט לא אמר כרבא דמפ׳ טעמא משום קיום ויועיל ידעתי וצריך בפני נכתב דלא אתי לאיחלופי ואור״י דמכח מתני׳ דבריש פ״ב (לקמן דף טו.) דקתני אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר משמע ליה לרבה דידענו לא מהני [ז]: **אטו כי אמרי ידענו מי לא מהימנו.** פי׳ בקונטרס הואיל ולדידיה טעמא משום קיומא מה לי בפני ומה לי יודע אני [ז] משמע שרוצה לומר דשליח מהימן כי אמר יודע אני והא דנקט כי אמרי ידענו לשון רבים ולא אמר כי אמר ידעתי משום דאשלוחין דעלמא קאי ועיל״ל בעי למימר ידעתי איכא ביניהו דלא בעי למינקט אלא הנהו דלמר צריך ולמר לא צריך [ח] אבל תימה הוא דבכל דוכתי נקט לרבה בפני נחתם לאו דוקא ועוד אי בחד נמי מהני ידעתי היכי קאמר רבא בריש פ״ב (לקמן דף טו.) [ט]אפילו הוא ואחר מעידין על חתימת עד שני פסול [י] דאי לא הוה אלא האי שליח דמכיר שתי חתימות הוה כשר והשתא משום דבא אחד מהשוק לסייעו בחתימת שני יפסל אע״ג דבקונטרס פי׳ התם דהיינו הא דפריך ליה רב אשי מי איכא מידי דאילו מסיק איהו לכולי דיבורא כשר [יא] וכו׳ מ״מ אין סברא כלל שהיה רבא טועה בכך ונראה דידעתי לא מהני אפילו לרבא עד שיאמר בפ״ג ונחתם משום דלייק טפי כדפירשנו והכי מפרש ר׳ משולם אטו כי אמרי ידענו שנים מעלמא שיקיימו גט זה מי לא מהימני והואיל ומהני בזה קיום דמהני בשאר שטרות [יב] אתי לאיחלופי [יג]: **כיון דאילו אמרי ידענו בו׳.** וקושיא דאשה ובעל דבר לא חש לתרץ דלא שכיח דמייתי גיטא וכי מייתי על כשר אתי לאיחלופי:

מאן האי תנא דבעי כתיבה לשמה ובעי חתימה לשמה. וא״ת למאי דמסקינן דרבה אית ליה דרבא [יד] נוקי מתני׳ כרבי אלעזר והוי בפני נכתב משום לשמה ובפני נחתם משום שאין עדים מצויין לקיימו ודוחק לומר דכולה הך סוגיא וגם רב אשי [טו] דאמר לקמן ר׳ יהודה היא אייר למאי דס״ד מעיקרא וי״ל דרבה אף לפי המסקנא בעי חתימה לשמה כיון דידענו לא מהני דאי מהני לפי המסקנא תיקשי רבה מ״ט לא אמר כרבא וליכא למימר הא דלא מהני אינו משום איחלופי דהא כיון דצריך לומר בפני נכתב משום לשמה לא אתי לאיחלופי [טז]:

א) יבמות פח.], ב) [לקמן ה:], ג) [לעיל כ: וש״נ], ד) [שם וש״נ], ה) כתובות יח.], ו) [עי׳ תוס׳ כתובות כא. ד״ה קיום], ז) [לקמן טז.], ח) ס״ל מיני, ט) ס״ל וקא מוכחא מילתא, י) בדפו״ר הגירסא: ידעינן, ועי׳ מהרש״א מהרש״ל מהר״ם,

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה האי כו׳ לא שייך למפרך. לא זכיתי להבין דכריסה הקדושים כיון דסמכינן על סברא דדייקא דבעלה מת ממילא לא שייך שיבוא ולא אתי לידי חומרא ואפי׳ הכא לא מקיים דסמכינן דהשליח אומר אמת מ״מ שמא יבוא בעל ויערער בשקר. וה׳ יאיר עיני:

מוסף תוספות

א. היו לו שתי נשים ושמותיהן שוין. רשב״א. ב. בעדי מסירה. רשב״א. ג. דאמר עדי חתימה כרתי אפי׳ גדולה לא מצי לגרש. תוס׳ הרא״ש. ד. ולר׳ אלעזר בעינן שיהא מוכיח לעדי מסירה הי מייניהו מגרש כמו לר״מ בעדי חתימה. דלקמן בפ׳ בתרא אהך מתני׳ דב׳ ששלחו ב׳ גיטין נותן שתיהן לזו ושתיהן לזו מוקי לה בגמ׳ דלא כר׳ אלעזר דהא לא ידעי עדי מסירה בהי מינייהו מגרשא ואע״פ שהשליח אומר בעלה של זו עשני שליח כיון דאין כאן הוכחה לעדי מסירה. תוס׳ הרא״ש ועע״ש וכרשב״א שכתבו לישב דעת רש״י בתוספות שוים. ה. ושמא מתוך כך לבן של בנ״א נוקף ותמנע מלינשא. ריטב״א. ו. בחתימה, אפי׳ בשנים, אלמא בעינן נמי חתימה לשמה ולהכי לא מהני ידענו. תוס׳ הרא״ש. ז. ולא חייש רבא לטעמא דדייק טפי כשאומר שראה. תוס׳ הרא״ש. ח. אבל בלשון שמועיל למר, ולמר אינו מועיל, בהא לא איירי. תוס׳ הרא״ש. ט. [אהא ד]תנן לקמן ׳בפני נכתב כלו ובפני נחתם חציו, פסול׳, ואמר רבא עלה. רשב״א. י. מ״ט, אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא, וקא נפיק נכי ריבעא דמסמנא אפומא דחד סהדא. רשב״א. יא. והשתא איכא חד בהדיה, פסול. רשב״א. יב. כי אמר נמי עד אחד בפני נחתם. תוס׳ הרא״ש. יג. בשאר שטרות. תוס׳ הרא״ש. יד. דאין עדים מצויין לקיימו. תוס׳ הרא״ש. טו. דבתרא הוא ודאי שפיר הוה ידע מסקנא דשמעתא דרבה אית ליה דרבא ואמאי דחיק. רשב״א. טז. והשתא ניחא דכולה הך סוגיא שייכא למימר אפי׳ לפי מסקנא דשמעתין. תוס׳ הרא״ש.

פסקי רי״ד

אזלא כותיה: ולרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ליבעי תרי מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא: ע״א נאמן

עין משפט נר מצוה

ח א מיי׳ פ״ג מה׳ עדות הל׳ ו סמג עשין קט טוש״ע מ״מ סימן מו סעיף לא בהגה״ה:

פסקי רי״ד (המשך)

באיסורין. פי׳ שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד על הפרשת תרומה ועל השחיטה וניקור הגיד והחלב: אימור דאמרינן ע״א נאמן באיסורין כגון חתיכה ספק של חלב ספק של שומן דלא איתחזק איסורא. פי׳ איסורא דחלב בתוך חתיכה גופה הכא איתחזק איסורא פי׳ איסורא דא״א והוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים. פי׳ דיליף דבר דבר מממון הכא כתיב כי מצא בה ערות דבר וכתיב התם על פי שנים עדים יקום דבר ומטבל ושחיטה לא גמרינן לה דהתם בידו לתקנם לפיכך נאמן עליהן ע״א: ומהדר בדין הוא דקיום שטרות נמי לא ליבעי תרי כר״ל דאר״ל עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב״ד פי׳ ולזיופא לא חיישינן דלא חציף אינש לזייפו ורבנן הוא דאצרכוה פי׳ למיחש למילתא משום [ח]) דאיכא דמשכח לזה כתוב כגון שנכתב לשם בני עירו כו׳ כדאמרן לעיל: ומשום עיגונא אקילו בה רבנן. הקילו להאמין ע״א לבדו: האי קולא הוא האי חומרא הוא. פי׳ דאי מצרכת לה תרי למימר בפני נכתב לא אתי בעל ומערער חד אתי בעל ומערער ופסיל ליה ואוקי חד לבהדי חד ואוקי איתתא אחזקתה: כיון דאמר מר לקמן בשמעתין בפני כמה יתנו לה ר׳ יוחנן ור׳ חנינא חד אמר בפני ב׳ וחד אמר בפני ג׳ מעיקרא מדקדק ולא אתי לאורועי אנפשיה. פי׳ מתחלה הוא מדקדק לקבלו מיד הבעל ונודע שברצונו מגרשה ובכשרות נכתב ונחתם הילכך הימנוה רבנן כבי תרי וכיון דאמר בפני נכתב איקיים גיטא ואי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה: ולרבא דלא חייש לאין בקיאים לשמה וטעמא הוא לפי שאין עדים מצויין לקיימו לימא בפני נחתם ותו לא בפני נכתב למה לי. פירוש שמאחר שהצריכוהו לומר בפני נכתב ש״מ דטעמא הוא לפי שאין בקיאים לשמה כרבה: ומהדר דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא בע״א. פי׳ אי הוה אמר בפני נחתם ותו לא הוה מוכחא מילתא דלקיומי שטרות קאתי ומאן דחזי סבר כל שטרות נמי מיקיימו בחד דאמר אני מכיר חתימתו מש״ה אטרחוה דלימא נמי בפני נכתב דלא ליתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא דהתם לא מסהדי אכתיבה דשטרא כ״א על החתימה:

ח) לכאורה זה יתבן לעיל גבי מיממרא דרבנן אבל הכא הסוותה לרבנן מ״מ משום לזיופא וכ״ע.

דתנן אין כותבין במחובר וכו'. הך סוגיא ובסמוך נמי דמוקי רב אשי מתניתין כר' יהודה אתיא כריש לקיש דפ"ב (לקמן דף כא.):

דמוקי מתניתין כר"מ דתמנו שנינו דמשמע חתימה ממש אבל רבי יוחנן ושמואל מוקי התם מתניתין כרבי אלעזר וחתמו אתורף קאי כלומר שיימו כמו תורה חתומה ניתנה דס"פ הניזקין (לקמן דף ס.)[א] ולשמואל ורבי יוחנן נמי יש להוכיח דר"מ לא בעי כתיבה לשמה כדמשיק בסמוך מדרב נחמן דאמר אומר היה ר"מ אפילו מגלו באשפה כו' וא"ת והיכי מוכח מהכא דלא בעי כתיבה לשמה דילמא לכתחילה בעי כתיבה לשמה כדבעי לכתחלה בתלוש וי"ל דאפילו אי לכתחילה בעי כתיבה לשמה לא מיתוקמא מתני' כוותיה כיון דדיעבד כשר לא היו מתקנין לומר בפ"ג ועוד דתנן בריש פ"ב (לקמן דף טו.) דאי לא אמר בפני נכתב פסול ותימה לר"י דהכא משמע דלא מיתוקמא מתני' כר"מ משום דר"מ לא בעי כתיבה לשמה ולקמן (דף ה:) תניא בהדיא המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר בפ"ג ובפני נחתם יוצא והולך ממנו דברי ר"מ ורבא ניחא דבעי בפני נכתב דלא ליתי לאיחלופי והא דאמר רב נחמן בסמוך דלר"מ מגלו באשפה כשר היינו כשהבעל עצמו נותנו לה או בא"י אבל שולח גט ממדינת הים צריך שיראה השליח כתיבת הגט שיוכל לומר בפני נכתב דלא ליתי לאיחלופי אבל לרבה קשה דלית ליה טעמא דאיחלופי אף לפי המסקנא דרבה אית ליה דכדפירשנו[ב]: **שלשה** גיטין **פסולים**. איכא דמוקי בפ' בתרא (לקמן דף פו.) הך מתני' כר"מ אע"ג דאית ליה לר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולך ממזר אור"ת דהכא היינו טעמא דהולך כשר דכך היה המטבע שלא יפסל הולך בהכך שלשה[ג] ואע"ג דר"מ סבר דתנן אין כותבין במחובר וכו'. הך סוגיא ובסמוך נמי דמוקי רב אשי מתניתין כר' יהודה אתיא כריש לקיש דפ"ב (לקמן דף כא.):

דמוקי מתניתין כר"מ דתמנו שנינו דמשמע חתימה ממש אבל רבי יוחנן ושמואל מוקי התם מתניתין כרבי אלעזר וחתמו אתורף קאי כלומר שיימו כמו תורה חתומה ניתנה דס"פ הניזקין (לקמן דף ס.)[א] ולשמואל ורבי יוחנן נמי יש להוכיח דר"מ לא בעי כתיבה לשמה כדמשיק בסמוך מדרב נחמן דאמר אומר היה ר"מ אפילו מגלו באשפה כו' וא"ת והיכי מוכח מהכא דלא בעי כתיבה לשמה דילמא לכתחילה בעי כתיבה לשמה כדבעי לכתחלה בתלוש וי"ל דאפילו אי לכתחילה בעי כתיבה לשמה מיתוקמא מתני' כוותיה כיון דדיעבד כשר לא היו מתקנין לומר בפ"ג ועוד דתנן בריש פ"ב (לקמן דף טו.) דאי לא אמר בפני נכתב פסול ותימה לר"י דהכא משמע דלא מיתוקמא מתני' כר"מ משום דר"מ לא בעי כתיבה לשמה ולקמן (דף ה:) תניא בהדיא המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר בפ"ג ובפני נחתם יוצא והולך ממנו דברי ר"מ ורבא ניחא דבעי בפני נכתב דלא ליתי לאיחלופי והא דאמר רב נחמן בסמוך דלר"מ מגלו באשפה כשר היינו כשהבעל עצמו נותנו לה או בא"י אבל שולח גט ממדינת הים צריך שיראה השליח כתיבת הגט שיוכל לומר בפני נכתב דלא ליתי לאיחלופי אבל לרבה קשה דלית ליה טעמא דאיחלופי אף לפי המסקנא דרבה אית ליה דכדפירשנו[ב]: **שלשה** גיטין **פסולים**. איכא דמוקי בפ' בתרא (לקמן דף פו.) הך מתני' כר"מ אע"ג דאית ליה לר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולך ממזר אור"ת דהכא היינו טעמא דהולך כשר דכך היה המטבע שלא יפסל הולך בהכך שלשה[ג] ואע"ג דר"מ סבר

חתימה לשמה אי רבי מאיר חתימה בעי כתיבה לא בעי דתנן[ד] אין כותבין במחובר לקרקע כתבו על[א] המחובר לקרקע תלשו חתמו ונתנו לה כשר אי רבי אלעזר כתיבה בעי חתימה לא בעי וכי תימא לעולם רבי אלעזר היא וכי לא בעי רבי אלעזר חתימה לשמה מדאורייתא מדרבנן בעי והא שלשה גיטין פסולין דרבנן ולא בעי רבי אלעזר חתימה לשמה[ג] דתנן ג' גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי אלו שלשה גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר רבי אלעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם ואלא רבי מאיר היא וכי לא בעי רבי מאיר כתיבה לשמה מדאורייתא מדרבנן בעי[ב] והא אמר רב נחמן אומר היה רבי מאיר אפילו מצאו באשפה וחתמו

אי רבי מאיר. דאמר עיקר הטבר זו היא חתימתו: **חתימה**. לשמה בעי דכי כתיב וכתב לה אחתימה כתיב כדקתני לקמן (דף כא.): כתב גט על המחובר כשר ואע"ג דכתיב וכתב ונתן[ד] מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שהוא מחוסר כתיבה קנילה ונתינה אפ"ה כיון דחתמו בתלוש מכשר ליה ר"מ אלמא וכתב דקרא אחתימה הוא: **אין כותבין**. לכתחילה על המחובר שמא יחתוס במחובר ומפסיל כדפרישית והכי מפ' בפ"ב (דף כא.): **ואי ר' אלעזר**. דאמר מדאורייתא גט שאין עדיו חתומין עליו כשר אלמא וכתב כתיבה היא דמשמע: **כתיבה בעי**. לשמה ולא חתימה: **והא שלשה גיטין פסולין**. דקא חשיב בפ' בתרא (לקמן פו.) וחד מינייהו אין עליו עדים: **דרבנן**. כלומר פסוליהו אפי' לת"ק לא הוי אלא מדרבנן מדקתני אם ניסת הולד כשר: **ולא בעי רבי אלעזר חתימה**. ופליג עלה ר"א דאפילו לכתחילה תנשא אלמא פסולא דרבנן נמי לית ליה: **שלשה גיטין פסולין**. לכתחילה: **כתב בכתב ידו**. ידי הבעל: **ואין בו זמן**. בלי זה זמן נכתב: **ואין בו אלא עד אחד**. וכתב ידי סופר: **ואם נישאת הולד כשר**. אלמא ת"ק גופיה לא פסיל אלא מדרבנן ומדפליג ר"א עליה שמע מינה אפילו לכתחילה מכשיר: **וגובה מנכסים משועבדים**. גובה כתובתה בגט זה מנכסים משועבדים דתנן בכתובות (דף פט.) הוליאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה. ליטא אחריינא גובה מנכסים משועבדים אם שטר מלוה הוא גובה מנכסים משועבדים. שט"ח נמי קרי גט כדאמר בעלמא (ב"ק דף לה.) וגט חוב שאין בו אחריות: **אלא מפני תיקון העולם**. שמא ימותו עדיה ושוב אין לו עדות לפיכך נהגו לחתוס דאם ימותו תראה חתימתם לעדים אחרים ויכירוהו: וכי

וכתב היינו וחתם מ"מ כשר הולד בכתב ידו ואין עליו עדים דכיון שהבעל עצמו כתב אין לך חתימה גדולה מזו ואין בו אלא עד אחד למ"ד בפ' בתרא (לקמן פו.): כתב ידו ועד שנינו שפיר אלא למ"ד כתב ידו ואם יש לחוס שיקדים זמן לטובת האשה אע"פ שבא לגרשה ולעשות עמה קנוניא שתגבה מלקוחות שמכר להם פירות[ד] בינתים מאותו הזמן הכתוב בגט עד עכשיו כמו שאנו חושדין את האשה גבי שובר כתובה[ה] בסוף שנים אוחזין (ב"מ דף יט.) א"כ לא נסמוך עליו לטרוף לקוחות[ו] מזמן הכתוב בו[ז] וי"ל דודאי אינו נאמן ולכך פסלוהו לדפעמים תפסיד האשה[ח] אלא כדין כשיכתוב הבעל יום שעומד בו ולא יקדים הזמן ואז היה לה לטרוף לקוחות מזמן הכתוב והיא לא תוכל לטרוף לפי שאנו חושדין אותו שהקדים הזמן ולכך פסלוהו דהשתא בדין לא תטרוף האשה מזמן הכתוב כיון שהגט פסול דדוקא בגט כשר גובה מיום הכתיבה ועי"ל דחיישינן דאחר הכתיבה מיד תתפוס הפירות ותאמר שכבר נתגרשה מזמן הכתוב בו: **יש** בו זמן ואין בו אלא עד אחד. למ"ד כתב ידו ועד שנינו (לקמן פו.): תנא כתב בכתב ידו ואין עליו עדים לאשמועינן דאפ"ה הולך כשר וסיפא דאין בו אלא עד אחד איצטריך דאפ"ה לא תנשא לכתחילה: **יש** בו זמן. ה"ה דאין בו זמן אלא לאשמועינן אע"ג דיש בו זמן לא תינשא לכתחילה: **רבי** אלעזר אומר אפילו אין עליו עדים בו'. וא"ת דילמא דוקא כתב בכתב ידו או בעד אחד דאיירי ת"ק מכשיר ר"א וי"ל להלשון אפילו אין עליו עדים משמע דאין עליו עדים כלל ועוד דקתני דאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם משמע דבעדי מסירה לחוד סגי ונראה לר"י דאף לכתחילה מכשיר ר' אלעזר בעדי מסירה[ט] כדפירש בקונטרס מדקתני לקמן בפ"ב (דף כא.): אין כותבין על הנייר המחוק[י] וחכמים מכשירין ואמר מאן חכמים ר"א[יא] דאמר עדי מסירה כרתי ומשמע מכשירין וכותבין[יב] והתנן בהשולח (לקמן דף לד:) התקין ר"ג שיהו העדים חותמין על הגט לא שריך לעשות כן אלא תיקן שילמד להם לעשות כן שלא יצטרכו לעדי מסירה כשירצו להרחות לראיה השטר והגט[יג] אבל אם באים לסמוך לכתחילה לעדי מסירה סומכין: **וגובה מנכסים משועבדים**. לשון שני פי' בקונטרס אם שטר מלוה הוא גובה מנכסים משועבדים וכן נראה לר"ת עיקר דאפילו בשאר שטרות גובה בעדי מסירה מנכסים משועבדים כדמשמע בפ' בתרא (לקמן דף פו:): דאמר רב הלכה כר"א בגיטין[יד] ובשאר שטרות לא והא קתני וגובה מנכסים משועבדים אלמא דר"א איירי נמי בשאר שטרות וקשה דאמר בגט פשוט (ב"ב דף קטו.) הוחזק כתב ידו בב"ד מהו פי' מהו שיגבה ממשעבדי[טו] ומייתי מהך דגיטין דקתני וגובה מנכסים משועבדים[טז] ומשני שאני התם דאיכא כתובה[יז] משמע דדוקא בגט איירי ולא בשאר שטרות ורשב"ם גרס התם שאני התם דמשעת כתיבה שיעבד נפשיה פירוש כשנכתב השטר נכתב כדי למוסרו בפני עדים שיהו עדי מסירה במקום עדי חתימה והוי קול כאילו עדים חתומים אבל לעיל איצטיא לן הוחזק כתב ידו בב"ד ומסר בינו לבין עצמו ולא נתכוין אלא להודאה[יח] ולא לעשות שטר שיהיה לו קול והתם לא יועיל אפילו איתחזק בב"ד ורבינו חננאל פי' דהכיא דגט פשוט (שם דף קטו.) פליגא אהכיא דהמגרש (לקמן דף פו:) ופסק רבינו חננאל שיש לסמוך אהכיא דגט פשוט ולא מגבינן בעדי מסירה אלא מבני חרי והא דפריך סתמא דהש"ס בפירקין (דף יא.) גבי שטר פרסאה דמסרי באפי סהדי ישראל אי הכי ממשעבדי נמי ליגבי לא קשה לפסק רבינו חננאל דמיירי בחתימי עליה סהדי עובדי כוכבים הדיוטות כדפי' בקונטרס ומשום הכי ס"ד דגבי ממשעבדי כיון דמסרי באפי סהדי ישראל חשיבי הכי הדיוטות כערכאות וגם מלשון הקונטרס מוכיח לקמן (יא.) דלא גבי ממשעבדי אלא בעדי חתימה: **ורבי לא בעי רבי מאיר כתיבה לשמה מדאורייתא אבל מדרבנן בעי**. ופסול בדיעבד דבעינן אחר לא מתוקמא מתניתין כוותיה כדפיר' לעיל ואם תאמר דאמר לעיל אין כותבין לכתחילה אבל בדיעבד כשר אפילו מדרבנן דמדאורייתא אין חילוק בין לכתחילה לדיעבד ויש לומר דהשתא מוקי הכיא מתניתין דמחובר כרבי אלעזר וחתמו אתורף קאי:

וחתמו

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"א מהל' גירושין הל"ו טוש"ע אה"ע סי' קכד סעי' ד]:

מוסף רש"י

אין כותבין במחובר לקרקע. דכתיב וכתב ונתן, שאינו מחוסר קנילה (לקמן כא:). ג' גיטין פסולין. ליגא בו (רשב"ם ב"ב קנו.). **ואם ניסת הולד כשר.** האי תנא לאו כר"מ סבירא ליה דאמר עדי חתימה כרתי, דלר"מ הולד ממזר, ולמאן דמוקי לה בגמ' כר"מ איכא לאימתר דכתב ידו כמאה עדים דמי, ולאו כר' אלעזר סבירא ליה דאמר עדי מסירה כרתי, דהא פליג ר"א בפיפא, אלא כיון דכתב ידו הוא וכתב ונתן קרינא ביה, ואע"ג דליכא עדי מסירה כשר מדאורייתא ומיהו רבנן פסלינהו דלמא אתי לאכשורי בכתב סופר הלכך לא תינשא ואם ניסת הולד כשר, ודוקא כתב ידו, אבל כתב סופר ואין שם עד הולד ממזר (לקמן פו.). **ואין עליו עדים.** אלא שנמסר לה בפני עדים, דעדי מסירה כרתי לה בדיעבד (ב"ב שם). **ואין בו זמן.** אלא דרבנן משום בת אחותו דלאמרינן (יח:) הלכך הולד כשר (לקמן פו.). **אלא עד אחד.** פליגי בה בגמרא איכא למ"ד אכתב ידו קאי, אפילו הכי אשמעינן דלכתחילה לא, ורישא אשמעינן דאפילו אין בו עד אם ניסת הולד כשר, ואיכא למ"ד אכתב סופר קאי ואפילו הכי הולד כשר, דסופר הוה ליה במקום עד שני (שם). אף על פי שאין עליו עדים. ואינו כתב ידו, אלא שנתנו לה בפני עדים כשר. ליגא לכתחילה (שם). **וגובה מנכסים משועבדים.** כלומר אם אינו אותו שטר מלוה הוא אותו השטר הכתוב בכתב ידו ואין בו עדים אלא שנמסרו בפני עדים, גובה מנכסים משועבדים (ב"ב שם). **מפני תיקון העולם.** שמא ימותו עדי מסירה ויצא הבעל ויערער לומר לא גרשתים (לקמן פו.). **אפילו מצאו באשפה.** ולא נכתב לשם אשה כלל (לקמן כו:).

מוסף תוספות

א. והאי דנקט תלמודא שיטתיה אליבא דר"ל משום דפשטיה דמתני' דחתמו כר"ל משמע. תוס' הרא"ש. ב. עי' רמב"ן ותוס' הרא"ש. שמתרלים. ג. דלא אמרו 'כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין' אלא במה שתקנו בגיטין בלחוד ואינו נוהג בשאר שטרות וכו'. ריטב"א לקמן פו. ד. של נכסי מלוג. תוס' הרא"ש. ה. שמא נכתב בניסן ולא בא לידי הבעל עד תשרי. תוס' הרא"ש. ו. בגט זה. תוס' הרא"ש. ז. עד שתביא ראיה מתי נכתב, ולמה פסלו אותו. תוס' הרא"ש. ח. פירות. תוס' הרא"ש. ט. בלבד בלא עדי החתימה. רשב"א. י. מפני שיכול להזדייף. רשב"א. יא. דמכשיר בדבר שיכול להזדייף. תוס' הרא"ש. יב. מדקאמר ת"ק אין כותבים ואיהו קא מכשיר משמע דמכשירין לכתוב וליתן קאמר. רשב"א ועי' מהרש"א. יג. דכיון שהגט בידה ועדים חתומים בו תלינן דמסתמא נעשה גם בעדי מסירה. תוס' הרא"ש לקמן ד. ד"ה דקיימא. יד. ופרכינן וסבר רב. רשב"א. טו. א"ל אע"פ שהוחזק כת"ר בב"ד אינו גובה אלא מנכסים בני חורין. רשב"א. טז. בכתב ידו. תוס' הרא"ש. יז. פי', ע"י שטר כתובה גובה ולא ע"י הגט. תוס' הרא"ש. דמשעת כתיבה שעביד נפשיה. רשב"א. יח. לו בכתב ידו שלוה ממנו מנה. שיעות קדמוניס.

מסורת הש"ס

א) לקמן כא.; ב) ב"ב קנו. לקמן יז: פו., ג) לקמן כג. כו: כתובות פה., ד) [דברים כד],

גליון הש"ס

ברש"י ד"ה ולא בעי ר"א חתימה ופליג עלה ר"א וכו'. ק"ל הא י"ל כפשוטו על הא"ק במה דתולה דווקא שהוא כתב ידו ואין לכתב סופר ואין עליו עדים אפילו בדיעבד פסול מה הוסיף ר"א דאע"פ שאינו כתב ידו ואין עליו עדים כשר נגמן לה בפני עדים. ואלוני דברי רש"י היה אפשר לפרש דכיון דמ"ק קורא אם פסול במה דאפסיל לכתחילה לא הוי ליה לר"א למיתקנו כשר במה דאפסול לכתחילה והול"ל דהולך כשר. אמ"כ כתב לי נכדי הרב מהו' שמואל בנימין ני' שכבר עמד בזה הגאון בה"ז בספרו תפארת שמואל למהרש"ק:

מוסף תוספות

א. והאי דנקט תלמודא שיטתיה אליבא דר"ל משום דפשטיה דמתני' דחתמו כר"ל משמע. תוס' הרא"ש. ב. עי' רמב"ן ותוס' הרא"ש. שמתרלים. ג. דלא אמרו 'כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין' אלא במה שתקנו בגיטין בלחוד ואינו נוהג בשאר שטרות וכו'. ריטב"א לקמן פו. ד. של נכסי מלוג. תוס' הרא"ש. ה. שמא נכתב בניסן ולא בא לידי הבעל עד תשרי. תוס' הרא"ש. ו. בגט זה. תוס' הרא"ש. ז. עד שתביא ראיה מתי נכתב, ולמה פסלו אותו. תוס' הרא"ש. ח. פירות. תוס' הרא"ש. ט. בלבד בלא עדי החתימה. רשב"א. י. מפני שיכול להזדייף. רשב"א. יא. דמכשיר בדבר שיכול להזדייף. תוס' הרא"ש. יב. מדקאמר ת"ק אין כותבים ואיהו קא מכשיר משמע דמכשירין לכתוב וליתן קאמר. רשב"א ועי' מהרש"א. יג. דכיון שהגט בידה ועדים חתומים בו תלינן דמסתמא נעשה גם בעדי מסירה. תוס' הרא"ש לקמן ד. ד"ה דקיימא. יד. ופרכינן וסבר רב. רשב"א. טו. א"ל אע"פ שהוחזק כת"ר בב"ד אינו גובה אלא מנכסים בני חורין. רשב"א. טז. בכתב ידו. תוס' הרא"ש. יז. פי', ע"י שטר כתובה גובה ולא ע"י הגט. תוס' הרא"ש. דמשעת כתיבה שעביד נפשיה. רשב"א. יח. לו בכתב ידו שלוה ממנו מנה. שיעות קדמוניס.

וכי תימא אגן מדאורייתא מתנינן לה. להא דרב נחמן: אי הכי אומר היה ר' מאיר דבר תורה מיבעי ליה. למימר. דהוה ליה לרב נחמן דאמורא הוא לפרושא למילתא דלא תיפוק חורבא מיניה ולמיתני הכי אומר היה ר' מאיר דבר תורה אפילו מגלו באשפה וכו': יש מ"ג וכי תימא אגן מדאורייתא מתנינן לה אי הכי אומר היה ר"מ דבר תורה מיבעי ליה אלא לעולם רבי אלעזר היא וכי לא בעי רבי אלעזר חתימה [ו]היכא דליכא עדים כלל היכא דאיכא עדים בעי [ז]דאמר רבי אבא [א]מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול רב אשי אמר הא מני ר' יהודה היא [ג]דתנן ר' יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש ומעיקרא מאי טעמא לא מוקמינן לה כר' יהודה מהדרינן אר"מ [ד]דסתם מתני' ר"מ מהדרינן אר' אלעזר [ה]דקי"ל הילכתא כוותיה בגיטין תנן רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקם ומן החגר רבי אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד ואמר אביי בעיירות הסמוכות לארץ ישראל ומובלעות בתחום א"י עסקינן ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי כמבי כובי לפומבדיתא מכלל דת"ק סבר הני לא צריך מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי לא רבה מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה רבה מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין בקיאין לשמה והכא בהא קמיפלגי ת"ק סבר הני כיון דסמוכות מיגמר גמירי ואתא רבן גמליאל למימר מובלעות גמירי סמוכות לא גמירי ואתא רבי אליעזר למימר מובלעות נמי [ו]לא שלא תחלוק במדינת הים רבא מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין עדים מצויין לקיימו ותנא קמא סבר הני כיון דסמוכות מישבח שביחי ואתא רבן גמליאל למימר מובלעות שביחי סמוכות לא שביחי ואתא רבי אליעזר למימר מובלעות נמי [ז]לא שלא תחלוק במדינת הים תנן וחכמים אומרים אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא ממדינת הים והמוליך מכלל דתנא קמא סבר מוליך לא צריך מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר לפי שאין בקיאין לשמה והני

וחתמו ונתנו לה כשר. לכתחילה נמי כשר לחתוס וליתן דבפרק כל הגט (לקמן דף כו:) **ובהכותב** (כתובות דף פח.) מוכיח מדרב נחמן דהכא דלמיחזי כשיקרא לא חיישינן [א] **ועוד תנן בפרק** כל הגט (לקמן דף כו.) הכותב טופסי גיטין לריך שיניח מקום האיש והאשה

וחתמו ונתנו לה כשר כרבי אלעזר חתימה היכא דליכא עדים כלל. כלומר כי לא חתימי סהדי עליה כלל שפיר טפי מהשתא דחתימי עליה ושלא לשמה דהוה ליה מוזייף מתוכו: **במזוייף מתוכו.** שחתם עליו קרוב או פסול או שלא לשמה: **ומעיקרא אמאי לא מוקמינן לה כרבי יהודה.** דטרחינן ומהדרינן וכי תימא כמה ליפי לאוקמיה כר' מאיר או כר' אלעזר: **הילכתא כרבי אלעזר בגיטין.** בהא מילתא דבלא עדים חתומים כשר והכי מוקמינן בפרק בתרא (לקמן דף פו:): **ואמר אביי.** עיירות הללו שהוסיפו סמוכות לארץ ישראל הרי רקס וחגר דרבן גמליאל והרי דרבי אליעזר הוי סמוכות טפי שאף מובלעות הן בתחומה אלא שאינן מארץ ישראל דת"ק סבר הני לא לריכי משום דסמוכות ואתא רבן גמליאל לאוסופי סמוכות ומודי במובלעות ורבי אליעזר הוסיף את המובלעות. והיכי דמי מובלעות כגון עיירות שמנה הכתוב במזרחה של ארץ ישראל להיות לגבול כדכתיב (במדבר לד) והתאויתם לכם לגבול קדמה מחצר עינן וגו' ומונה על הגבול עיירות רבות ומהן ולהלן חולה לארץ ישראל ויש מהם שבולטות מחברותיהן לגד המזרח ארבע וחמש פרסאות ומסילה ההולכת מזו לזו הוא הגבול ועיירות העומדות חוץ למסילה לפניה מבליטת העיר הבולטת קרי לה מובלעת בתוך התחום ואפילו הכי אינה מארץ ישראל: **הוא אתרא.** שבין כפר לודים לנוד: **והוי.** רחוק כמדי כודי לפומבדיתא: **מאי לאו בהא קמיפלגי בו'.** ודרבה ורבא תנאי היא: **לא שביחי.** דיש חירוס ביניהם: **מארץ לטעמיה.** מתרץ לכולהו תנאי כוותיה: **ואתא רבי אליעזר למימר דמובלעות נמי לא.** כלומר אף על גב דגמירי לא נפקי מכלל מדינת הים: **שלא תחלוק במדינת הים.** מאחר שגזרו במדינת הים לא נתנו חלוק בדבר: והני

ה"ג וכי לא בעי רבי אלעזר חתימה היכא דליכא עדים כלל. כלומר כי לא חתימי סהדי עליה כלל שפיר טפי מהשתא דחתימי עליה ושלא לשמה דהוה ליה מוזייף מתוכו: **במזוייף מתוכו.** שחתם עליו קרוב או פסול או שלא לשמה: **ומעיקרא אמאי לא מוקמינן לה כרבי יהודה.** דטרחינן ומהדרינן וכי תימא כמה ליפי לאוקמיה כר' מאיר או כר' אלעזר: **הילכתא כרבי אלעזר בגיטין.** בהא מילתא דבלא עדים חתומים כשר והכי מוקמינן בפרק בתרא (לקמן דף פו:): **ואמר אביי.** עיירות הללו שהוסיפו סמוכות לארץ ישראל הרי רקס וחגר דרבן גמליאל והרי דרבי אליעזר הוי סמוכות טפי שאף מובלעות הן בתחומה אלא שאינן מארץ ישראל דת"ק סבר הני לא לריכי משום דסמוכות ואתא רבן גמליאל לאוסופי סמוכות ומודי במובלעות ורבי אליעזר הוסיף את המובלעות. והיכי דמי מובלעות כגון עיירות שמנה הכתוב במזרחה של ארץ ישראל להיות לגבול כדכתיב (במדבר לד) והתאויתם לכם לגבול קדמה מחצר עינן וגו' ומונה על הגבול עיירות רבות ומהן ולהלן חולה לארץ ישראל ויש מהם שבולטות מחברותיהן לגד המזרח ארבע וחמש פרסאות ומסילה ההולכת מזו לזו הוא הגבול ועיירות העומדות חוץ למסילה לפניה מבליטת העיר הבולטת קרי לה מובלעת בתוך התחום ואפילו הכי אינה מארץ ישראל: **הוא אתרא.** שבין כפר לודים לנוד: **והוי.** רחוק כמדי כודי לפומבדיתא: **מאי לאו בהא קמיפלגי בו.** ודרבה ורבא תנאי היא: **לא שביחי.** דיש חירוס ביניהם: **מארץ לטעמיה.** מתרץ לכולהו תנאי כוותיה: **ואתא רבי אליעזר למימר דמובלעות נמי לא.** כלומר אף על גב דגמירי לא נפקי מכלל מדינת הים: **שלא תחלוק במדינת הים.** מאחר שגזרו במדינת הים לא נתנו חלוק בדבר: והני

בתלוש אי אפשר לחתימתו שתהא במחובר וי"ל דמשכחת לה שכתבו על גילון תלוש ואח"כ נטעו והשרש וחתמו: **דקיימא** לן הלכה כר"א **בגיטין.** משום דמיירי הכא בגיטין נקט גיטין אבל הלכה כמותו אף בשאר שטרות אע"ג דכל אמוראי דלקמן (דף פו:) סברי כר' אלעזר דוקא בגיטין קיימא לן כשמואל בדיני דפליג לקמן (שם) אדרב וקאמר אף בשאר שטרות ועוד בפ' זה בורר (סנהדרין דף כח:) גבי מתנתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי קאמר רב יוסף זיל אקנייה בעדי מסירה כר' אלעזר ופריך ליה אביי והאמר ר' אבא מודה ר' אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול משמע דרב יוסף ואביי דהוו בתראי סברי כר' אלעזר [יא] ובפירקין נמי [יב] אמר ר' אבא האי שטרא פרסאה דמסריה ליהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי [יב] ולפיכך צריך ליזהר שיהו עדי מסירה בשעת נתינת הגט דאינהו כתבי דאי ליכא שם עדי מסירה אינה מגורשת אע"ג דאיכא עדי חתימה ולא מהני עדי חתימה אלא שאם יימותו עדי מסירה או יצאו לחוץ למדינת הים שאינשא ע"י עדי חתימה דמסתמא בהכשר נעשה [יג] דאמרינן בהשולח (לקמן דף לו.) לא לריכא אלא לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה דזימנין דמייתי סהדי לי נמי דאזלי למדינת הים [יד] וכן משמע בפ' בתרא (לקמן דף פו:) גבי שנים שנשלחו שני גיטין ושמותיהן שוין [ונתערבו] נותן שתיהן לזו ושתיהן לזו וקאמר בגמ' דלא כר' אלעזר משום דלא ידעי עדי מסירה בהי מייניהו מיגרשת אבל לר"מ ניחא ולריך לומר [טו] דבמשולשין איירי [טז] דבעי לר"מ שיהא מוכח מתוכו דבאמרינן בריש כל הגט (לקמן דף כד:) גבי כתב לגרש את הגדולה ואי' לר' אלעזר סגי בעדי חתימה אמאי לא אתיא כר' אלעזר דל עדי מסירה מהכא בעדי חתימה סגי אלא משמע דלעולם בעי ר' אלעזר עדי מסירה ועוד דרגיל ר"ת לומר דאפילו לר"מ בעי עדים בשעת נתינת הגט דאין דבר שבערוה פחות משנים וכן שטר מתנת קרקע או שטר מכר שהוא לקנין קרקע ואינו לראיה אין מועיל כלום לר' אלעזר אם ידוע שלא נתנו בפני עדים [טז] מיהו יש לחלק לענין ממון דמהניא הודאת בעל דין כמאה עדים סגי בעדי חתימה במקום הודאת בעל דין [יז] אבל בקידושין וגרושין לא מהניא הודאת בעל דין משום דמחייב לאחרים דבקידושין אסר לה אקרובים [יח] ובגרושין אסר לה אכהן [יט]: **ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שביחי.** וטעמא דרבי אליעזר לא משום דקסבר דמובלעות נמי לא שכיחי אלא שלא תחלוק במדינת הים [יא] כדמשמע בסמוך:

תנן

מסורת הש"ס

א) בכמ"י איתא, חתימה לשמה, ב) ב"ב קט. [לקמן י: סנהדרין כח:], ג) לקמן כא:, ד) [עירובין לו: סנהדרין פו.], ה) [לקמן פו:], ו) בכמ"י ליתא חיבת לא, ז) בכמ"י ליתא חיבת לא, ח) בס"ח ליתא, ט) [לקמן יא. וסס איתא רבא], י) כדאיתא בקדושין סה:, יא) ר"ם מדפסי, יב) גי' מגדל דוד כדמשני,

מוסף רש"י

במזוייף מתוכו שהוא פסול. דאע"ג דאמר ר"א גט שאין עליו עדים כשר, דוקא אין עליו עדים כלל, אבל יש בו עדים פסולין פסול מדרבנן, דילמא קאתי למימסריה באפייהו ומיסמך עלייהו (לקמן י:) דדוקא גט שאין בו עדים כשר, דאעדי מסירה קביל רחמנא, ומיהו אם חתמו שקר או עדים פסולים בתוך הגט הרי הוא פסול (רשב"ם ב"ב קנ.). **דקי"ל הילכתא כוותיה בגיטין.** דעדי מסירה כרתי ואפילו פסולא דרבנן ליכא, אבל לא בשטרות, דכתיב בהן וכתוב בספר ותמוס בירמיה (לב) בספר המקנה (לקמן פו:).

מוסף תוספות

א. ומשמע דאפי' לכתחילה שרי. תוס' הרא"ש. ב. [ד]משמע דהוה שרי לכתוב הכל לכתחילה אי לאו משום הני טעמי. תוס' הרא"ש. ג. גי' תוס' הרא"ש: 'חותמו ונותנו לה'. ד. ולא יטעו במה שכתב הסופר שלא לשמה, דלא ידעי היאך כתבו הסופר. תוס' הרא"ש. ה. עדים. תוס' הרא"ש. ו. ליה במקום שמוצאין אותו כתוב. תוס' הרא"ש. ז. אחר שימותו עדי מסירה או יצלו למדינת הים. תוס' הרא"ש. ח. כיון שיש כאן עדי מסירה. תוס' הרא"ש. ט. לצאת ידי חששא זו. שיטת קדמונים. י. דכי היכי דפסיל ר' אלעזר במזוייף מתוכו וחייש דלמא אתי למסור בפני עדי חתימה הכי נמי. תוס' הרא"ש. יא. בשאר שטרות. רשב"א. יב. ואפי' ממשעבדי נמי הוה מגבי ביה אי לאו משום דשטרא פרסאה לית ליה קלא וכו' משמע דבשל ישראל כיוצא בו בעדי מסירה מגבינן אף ממשעבדי, אלמא דהלכתא כוותיה אף בשטרות. ריטב"א לקמן פו: ד"ה אמר רב יהודה. יג. [ו]כדינו הגיע לידה בעדי מסירה. רשב"א. יד. ולא קאמר שלא יהא צריך לעדי מסירה בשעת נתינת הגט. תוס' הרא"ש. טו. בשאין שוין לגמרי איירי, אלא. תוס' הרא"ש. טז. אלא שהשליח אינו מכיר בשמותם של אבות. תוס' הרא"ש. יז. ולא בעי עדי מסירה. תוס' הרא"ש. יח. [מ]תוס' הרא"ש כתב: דאסר לה אכולי עלמא.

עין משפט נר מצוה

ט א מי' פ"ל מהל' גירושין הלכה יז (וסי"ד הלכה י) [וסי"ג הל"ח ופי"ד מהל' עדות הל"ו] סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף ז [ז] וטוש"ע מ"מ סי' נא סעיף ג וסעיף ז:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה דקי"ל וכו' מיהו יש לחלק. עי' לקמן דף י ע"ב תד"ה חספל בעלמא. וע' בהרא"ש ב"ב פרק גט פשוט סימן ז:

פסקי רי"ד

ר"ג אומר אף המביא מרקם ומן החגר רבי אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד: אמר אביי בעיירות הסמוכות לא"י ומובלעין בתחום א"י עסקינן. פי' רקם וחגר הם עיירות הסמוכות לא"י אלא שעומדים (תוך) [חוץ] לגבול א"י וכפר לודים גם הוא מחוצה לארץ וסמוך לא"י אלא שהוא מובלע בתוך התחום שהגבול מתעקם ונכנס לתוך א"י ובאותה העקמומית יושב כפר לודים ולוד הוא יושב תוך הגבול בא"י ובהא פליגי דת"ק סבר דוקא ממדינת הים צריך שיאמר אבל הני כיון דסמוכין ומובלעין אינו צ"ל דשכיחי בהו שיירתא ואתא ר"ג למימר סמוכין נמי כגון רקם וחגר לא שכיחי בהו שיירתא אבל מובלעין כגון מכפר לודים ללוד שכיחי בהו שיירתא. ור"א אומר אע"ג דשכיחי שיירתא צריך שיאמר שלא תחלוק במדינת הים פי' אחרי שגזרו במדינת הים לא נתנו חילוק בדבר: וחכ"א אינו צריך שיאמר וכו'. פי' אינו צריך לומר המביא מן הסמוכין ומן המובלעין דשכיחי שיירתא אלא המביא גט ממדינת הים לא"י והמוליך מא"י למדינת הים. ואתא לפרושי טעמא דת"ק (כגון) [דאמר] המביא גט ממדינת הים דה"ה המוליך מארץ ישראל למדינת הים דטעמא הוא מפני שאין עדים מצויין לקיימו ולא שנא מוליך ממביא והמביא ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר דלא שכיחי שיירתא:

תנן המביא גט ממדינה למדינה במדינה הים. ומריש דמתניתין המביא גט ממדינת הים דמשמע דוקא ממדה"י לא"י לא מצי למיפרך דלעולם באותה מדינה במדינת הים נמי צריך ונקט הכי לאפוקי רקס וחגר: **אלא אימא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך.** וא"ת ואמאי נקט ממדינה למדינה ניתני המביא גט באותה מדינה במדינת הים צריך כו' הא בארץ ישראל אין צריך באותה מדינה וה"ה ממדינה למדינה דלרבה אין חילוק בין אותה מדינה ובין ממדינה למדינה וי"ל דנקט הכי לאשמועינן דלא נימא דממדינה למדינה בארץ ישראל צריך נמי משום קיום כרבא קמ"ל דאין צריך דטעמא לאו משום קיום אי נמי משום דשכיחי עולי רגלים כדמסיק: **אי מההיא הוה אמינא הני מילי דיעבד.** פירש בקונטרס [9] אי מדיוקא דרישא ופי' כן משום דאסיפא לא הוי מצי למימר הני מילי דיעבד דהא בהדיא קתני אין צריך דמשמע לכתחילה [א] ומיהו לשון אי מההיא לא משמע הכי [ב] ונראה דיש לישב דהכא שייך למיתני א"ל בדיעבד כלומר אין צריך ליטלו הימנה כשלא אמר בפני נכתב וכפ"ג דאמר לקמן כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתן לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם אבל קשה דאמרינן בריש פ"ב (לקמן דף טו.) המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם כו' פסול ופריך בגמ' תניא חדא זימנא המביא [ג] כו' ומשני אי מההיא הוה אמינא צריך ואי לא אמר כשר והיכי הוה מצי למימר הכי הא אמרינן הכא דאי לא תנא אלא חד בבא הוה אמינא בא"י לכתחילה צריך מכלל דבמדינת הים אפילו בדיעבד נמי צריך [ד] וי"ל דמאחר דתנא הכא תרי בבי לאשמועינן דארץ ישראל אפילו לכתחילה אין צריך אם כן מהשתא מצינן למימר דהא דצריך במדינת הים היינו לכתחילה אבל בדיעבד כשר להכי איצטריך מתניתין דפ"ב ועוד נראה לר"י דהכי פירושא הני מילי דיעבד שלא רואה כתיבת הגט וחתימתו דיכול ליתנו לה בא"י אבל לכתחילה צריך שיראה כתיבת הגט וחתימתו [ה] כדי שיוכל לומר בפני נכתב קמ"ל דלא צריך ובמדינת הים אם לא רואה כתיבת הגט וחתימתו אין יכול להכיאו וליתנו לה [ו] ואם הביא ונתנו [ז] ה"א דכשר אי לא מתניתין דפ"ב והשתא מיתרצה נמי פירכא קמייתא [ח]:

ביון דאיכא עולי רגלים מישכח שכיחי. ואע"ג דלענין מחאה שלא בפניו אמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף לח:) סתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי ולא הוי מחאה היינו משום שאין המחזיק דרכו לחזר אם עשו מחאה [ט] אבל הכא שמחזרת אחר עדים המכירים חתימת העדים מצויין לקיימו [יט] ואם תאמר דלקמן (דף ו.) משמע איפכא גבי [י] בני מחוזא דיידי ומצרכי בפני נכתב משכונה לשכונה [יא] אלמא במחוזא מי לא הוה מחאה [יב] וי"ל דהתם אפילו ימחה בפני בני אדם שהולכין להם שלא יאמרו למחזיק מכל מקום דרך הליכתם יאמרו לאחרים וחבורך חברא אית ליה כדאמרינן התם אבל לענין קיום כיון דיידי לא ימצא קיום כשיצטרך להם: **ואמר** ר' יצחק **עיר אחת היתה בארץ ישראל כו'.** פלא ר' יצחק נמי יש להוכיח דבארץ ישראל היתה דבחופה לארץ בלאותה הגמונית נמי צריך לרבה כיון דאין בקיאין לשמה: **שהיו** מקפידין זה על זה. וחירוס דילהו הוי טפי מחירוס דיהודה וגליל: **רבה** אית ליה דרבא. וא"ת אמאי צריך לרבה בפני נכתב מהגמונית להגמונית [יג] והא רבה לא חיים לאיחלופי כיון דידענו לא מהני וי"ל דמתחילה לא היו מתקנין בפני נכתב משום איחלופי אבל כיון דתקינו משום לשמה במדינת הים תקנו שיאמר בכל מקום אף [יד] בארץ ישראל: **אלא מאי ביניהו.** [טו] לעיל כי משני כיון דאיכא עולי רגלים מישכח שכיחי לא הוה מצי למיבעי מאי ביניהו דאכתי איכא ביניהו מקומות דלא קביעי בתי דינין או שמקפידין זה על זה [טז]: אילימא

והני גמירי ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי רבה מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה רבה מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין בקיאין לשמה והכא בגזירת מוליך אטו מביא קמיפלגי דתנא קמא סבר לא גזרינן מוליך אטו מביא ורבנן בתראי סברי גזרינן מוליך אטו מביא ורבא מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין עדים מצויין לקיימו ורבנן בתראי לפרושי טעמיה דתנא קמא הוא דאתו תנן המביא גט ממדינה למדינה במדינת הים צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם הא באותה מדינה במדינת הים לא צריך אלא אימא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך הא בהדיא קתני לה המביא גט בארץ ישראל אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אי מההיא הוה אמינא הני מילי דיעבד אבל לכתחילה לא קא משמע לן ואיכא דמותיב לה הכי הא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך לרבה ניחא לרבא קשיא לא תימא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך אלא אימא הא באותה מדינה במדינת הים לא צריך אבל ממדינה למדינה בארץ ישראל מאי צריך ליתני המביא ממדינה למדינה סתם לעולם ממדינה למדינה בארץ ישראל נמי [טז] לא צריך דכיון דאיכא עולי רגלים מישכח שכיחי תינח בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מאי איכא למימר כיון דאיכא בתי דינין דקביעי מישכח שכיחי תנן רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו מהגמוניא להגמוניא ואמר רבי יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל ועסיסות שמה והיו בה ב' הגמוניות שהיו מקפידין זה על זה לפיכך הוצרכו לומר מהגמוניא להגמוניא לרבא ניחא לרבה קשיא רבה אית ליה דרבא אלא מאי ביניהו איכא ביניהו דאתיוה בי תרי אי נמי באותה מדינה במדינת הים [יז] תנן המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו והוינן בה [יח] מאי ואינו יכול לומר אילימא

והני גמירי. דארץ ישראל: לפרושי טעמא דתנא קמא. דאיהו נמי מוליך ומביא ס"ל אלא חד מינייהו נקט: **הא באותה מדינה.** ומעיר לעיר: **לא צריך.** ואע"ג דאין בקיאין לשמה הואיל ועדים מצויין לקיימו לא צריך: **אי מההיא.** מדוקא דרישא: **הוה אמינא הני מילי דיעבד.** דאי מייתי ממדינה למדינה בא"י ולא נכתב לפניו אין צריך ליפסול שליחותו על כך: **אבל לכתחילה.** אי הוה מימלך הוה מורינן ליה דליקו עליה: **קמ"ל.** משנה יתירה דסיפא דלא צריך: **ואיכא דמותיב הכי כו'.** ומיתא ליה למידק מרישא ולאותודי ולאו לאותודי מסיפא דקתני בהדיא המביא גט בארץ ישראל אינו צריך אלמא טעמא משום לשמה הוא דמשום דברישא תני בהדיא ממדינה למדינה וסיפא לא תנא ממדינה למדינה ואי הוה מותיב ליה מיניה הוה משני ליה דבאותה מדינה עצמה קאי ואע"ג דהוה מותבינן ליה מכלל דמדינת הים באותה מדינה נמי א] לא צריך[ד] סוף סוף הדר הוה ליה דוקא: **נעולם ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך.** כדקא דייקת ולא תיקשי לרבא: **כיון דאיכא עולי רגלים.** שכיחי עדים לקיימו. והא דאמרן לעיל בריש שמעתין[ה] ממדינה למדינה בא"י איכא בייניהו ליתא וסמי ליה מהכא: **בתי דינין דקבועין.** בעיירות כתקנת עזרא בשני ובה' [ו] ומצוות שיירות שהולכות לדון במקום הוועד: **מקפידין זה על זה.** שלא ילך בן הגמוניא זו להגמוניא זו: **לרבה קשיא.** דהא ארץ ישראל הואי ובקיאין לשמה ומשום דלא שכיחי לקיימו אצרכוה: **רבה אית ליה דרבא.** דממדינה למדינה בארץ ישראל היכא דקפדי ולא שכיחי עדים צריך למימר. אבל רבא לית ליה דרבה דאי שכיחי עדים לא חיישינן לאין בקיאין דכולהו בקיאין: **אלא מאי ביניהו.** אתרוייהו שינוי מהדר אשינויא קמא דשינן כיון דאיכא עולי רגלים כו' ותו ליכא למימר ממדינה למדינה מצריך רבא בין אשינויא דאמרינן דרבה היכא דקפדי מודי בה דבעינן נמי לקיימו ומהשתא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא איפליגו בה דאי קפדי מודה בה רבה דהא אית ליה דרבא ואי לא קפדי מודי בה רבא דהא שכיחי לקיימו משום קביעותא דבתי דינין. ומאי ביניהו כלומר אסרו להו הנך טעמי לאוקימנא פלוגתייהו לעילו[ו]. ומשני ודאי אסרי להו וסמי חד מינייהו ופשו להו תרי טעמי באותה מדינה במדינת הים והיכא דאתיוה בי תרי ממדינת הים רבה מצריך רבא לא מצריך: **ואינו יכול.** מפרש ואזיל מאי היא: **יתקיים בחותמיו.** יבאו המכירים החתימה וכשר:

מוך

מסורת הש"ס

ודוקא ממדינה למדינה במדינת הים אבל ממדינה למדינה בא"י [ט]) לא דשכיחי שיירתא ואע"ג דאיכא בתי דינין דקביעי ובאותה המדינה נמי דהיינו מעיר לעיר במדינת הים לא צריך שיאמר דשכיחי שיירתא ולא חיישינן לאין בקיאין לשמה: רשבא"א אפילו מהגמוניא להגמוניא אמר ר' יצחק עיר אחת היתה בא"י ועסיסות שמה והיו בה שני הגמונים שהיו מקפידים זה על זה. לפי' הוצרכו לומר אפילו מהגמוניא להגמוניא. ואע"ג דבא"י בקיאין לשמה כיון דמקפידים זה על זה שלא יעברו אלו על אלו ולא שכיחי שיירתא צריך הוא לומר:

ט) נראה דל"ל אבל ממדינה למדינה בא"י כיון דאיכא עולי רגלים דשכיחי שיירתא וזמנן שלין בהמ"ק קיים נמי איכא בתי דינים וכו'.

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אי וכו' אי מדיוקא דרישא. עי' מולין דף ג ע"א תוד"ה אין:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואיכא דמותיב וכו' מכלל דמדינת הים באותה מדינה נמי לא צריך וכו'. נמחק מלת לא [ועי' רש"ש ויעב"ץ]:

מוסף תוספות

א. [כד]מוכח בריש מס' חולין וכו' דדייק דיוצא ונכנס לכתחילה מותר מדקתני אין השומר צריך להיות יושב ומשמר. תוס' הרא"ש. ב. [ד]משמע דקאי אהא דפריך מינה דאי אדיוקא דרישא קאי הו"ל למימר 'אי מהא'. תוס' הרא"ש. ג. גט ממדינת הים צריך שיאמר. תוס' הרא"ש. ד. ואי לא אמר, פסול. תוס' הרא"ש. ה. אפי' בא"י. תוס' הרא"ש. ו. כיון שלא יוכל לומר בפני נכתב. תוס' הרא"ש. ז. ולא אמר. תוס' הרא"ש. ח. מההיא דחולין, דהא דקתני אינו צריך היינו דלכתחילה יכול להביאו אע"פ שלא ראה כתיבת הגט וחתימתו. תוס' הרא"ש. ט. הלכך בשיירות דעולי רגלים ובתי דינין לא סגי. תוס' ב"ב לח: ד"ה לתתם. י. רב ששת מצריך משכונה לשכונה ורבא מצריך אפי' באותה שכונה ופריך והא רבא הוא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ומשני שאני. תוס' ב"ב לח: ד"ה לתתם. יא. דאין עדים מצויין לקיימו. תוס' כתובות יח. ד"ה לתתם ותוס' ב"ב לח: ד"ה לתתם.

יב) בכת"י ליתא תיבת לא, גמ) [לקמן ט., ג) סס, ד) בס"א ליתא לריך, ה) [ד"ק פב.], ו) [ב"ק פב.], ז) [דף ב:], ח) [וע"ע תוס' מולין ג. ד"ה אין השומר], ט) [וע"ע תוס' כתובות יח. ד"ה לתתם ותוס' ב"ב לח: ד"ה לתתם],

חוץ מחרש שוטה וקטן. דלמא בני דעה[ד] נינהו ואין יכולין ליעשות שליח לגרשה כדלמרינן בקידושין (דף מב.) דאין קטן נעשה שליח והוא הדין להנך: **לרבא ניחא לרבה קשיא.** דקתני יתקיים בחותמיו והלא אין בקיאין לשמה: **לאחר שלמדו.** דבעי לשמה: **אי הכי.** דלמדו: **יכול נמי.** לא ליגרכוה. אם תפסר לקיימו בעדים לא יצטרך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. ומשני אע"ג דלמדו לא עקרו רבנן תקנתייהו גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו ויסכמו הלכך השתא נמי צריך השליח לבדוק שהוא לשמה: **והא אשה דלא שכיחא.** שתהא היא עצמה מביאה את גיטה בתורת שליחות שלא תתגרש בו עד שתגיע לבית דין פלוני: **ובלבד שתהא לריכה כו'.** בפ"ב (לקמן דף כד.) מותבינן מכי מטא גיטא לידה ליגרשה ומשנינן דאיתיתיה עד ב"ד פלוני בתורת שליחות: **שלא תחלוק בשליחות.** שיוציא הוא לא חלקו חכמים בין שליח לשליח אבל הא דאינו יכול לאו מילוק הוא שהרי הוצרך לומר אלא שאי אפשר: **שהביא את גיטו.** שכתבו במדינת הים ובא כאן לגרשה: **טעמא מאי כו'.** שיוציא הוא כלומר טעמא מאי אלריכוה רבנן לכל שליח לומר כך משום חששא דילמא אתי בעל וכו': **שניה שהביאו גט.** שניהם נעשו שלוחים: **ומה אילו יאמרו כו'.** כלומר אם רצו הן אומרים אנו מעידים שגרשה ונתן לה גט או נשלוחה גט: **לרבה קשיא.** דאמר כי מייתי בי תרי לריכין לומר: **אי הכי.** דלמדו: **חד נמי.** כי מייתי ליה חד נמי לא ליגרכוה: **הוי לא הוצרכו כו'.** כלומר אמור מעתה לא אלריכו לומר בפני נכתב להחמיר דכי מקויים ניגרכיה: **אלא להקל.** דלא מלרכינן ליה לתרי סהדי אחריני: **כשניה.** כבר ומשום הא גזירה לא מפקינן מיניה: **משום דניסה הוא.** ואם לא ניסה לא שבקינן לה לאינסובי ואע"ג דאיקייס הייגו חומרא: **הכי קאמר.** לעולם בניסת קאמר דלא מפקינן לה וה"ק הוי לא הוצרכו לומר בפני נכתב להחמיר עליה ולהוציאה אחר שניסת דלא תימא להחמיר עליה ולהוציאה: **אלא להקל עליה.** מתחילה שלא תיזקק לעדים:

אילימא חרש. ולא בעי למימר כגון אלם או שלא רצה כתיבת הגט דלא"כ הוה ליה למימר ולא אמר[א]: **אי הכי יכול נמי.** פי' יכול נמי סגי בקיום חותמיו וא"ת מאי קשיא ליה לרבה כי היכי דלרבא ניחא ליה דמפרש אינו יכול לריך קיום חותמיו אבל יכול סגי בחומר בפני נכתב ונחתם ואין לריך שניה הכי נמי יפרש לרבה דלאחר שלמדו רבה ורבא שויה[ב] ואומר ר"ת דלרבא ניחא דתנא אינו יכול לאשמועי' דבעי קיום חותמיו[ג] אבל ביכול[ד] סגי בחומר בפני נכתב אע"ג דלא חשיב לרבא כמו קיום חותמיו אבל לרבה בפני נכתב עדיף מקיום חותמיו שמעיד שנעשה לשמה[ה] ע"כ תנא אתא לאשמועינן דאינו יכול סגי בקיום חותמיו[ו] כיון דאוקמינן לאחר שלמדו יכול נמי תיסגי ליה בקיום חותמיו ולקמן מפרש אי הכי חד נמי ליבעי שמואל מרב הונא אי סגי בקיום חותמיו כיון דליכא למיחש למידי או דילמא[ז] לא פלוג בין למדו לא למדו ומשני בחד פשיטא ליה דלריך גזירה משום שמא יחזור הדבר לקלקולו ור"י מפרש דהכי פריך אי הכי יכול נמי היכא דאין לריך קיום לא יצטרך לומר לרבה בפני נכתב ונחתם כיון דלמדו ולעיל אמרינן באתיוה בי תרי[ח] ובאותה מדינה במדינת הים לרבה בהני נמי קתני מתניתין דלריך דכולה מתני' אית לן לאוקמא בלמדו מדפריך ממתני' דהאשה עצמה מביאה גיטה וא"כ ריש נמי אייני בלמדו ובענין זה יש לפרש אי הכי חד נמי[ט] ומתחילה כתב רש"י בפירוש כתב ידו דהך קושיא דאי הכי יכול נמי[י] ואי הכי חד נמי אייני למאי דסלקא דעתא מעיקרא לרבה נית ליה לרבא דכן דרך הש"ס דבתר דאיתותב מחדא הדר מותיב ליה מאידך ושוב מחקו רש"י[יא] ואין לפרש יכול נמי לא יצטרך לרבה בפני נכתב[יב] כיון דלמדו בשלמא לרבא דחיים לאיחלופי ניחא אבל לרבה דידענו לא מהני א"כ לא אתי לאיחלופי מה לריך בפני נכתב דהא לקמן בריש פרק שני (דף טז:) משמע דכיון דאיתקן בפני נכתב לרבה משום לשמה מודה רבה דלריך לאומרו אפילו אחר שלמדו משום איחלופי: **שלא** תחלוק בשליחות. פירוש בשליחות דיכול: **אי** הכי בעל נמי. לרבא ניחא דכי מייתי ליה בעל ליכא למיחש לזיוף דאינו חשוד להכשילה בתכיון אלא לרבה בבעל נמי ליחוש שלא יערער דמתחילה לא היה יודע שלריך לשמה ומשני מינקט נקיט בידיה כיון דערעור זה אינו אלא לענ"ד ליכא למיחש שיערער כיון דנקיט ליה[יד]: **בי** תרי דמייתו גיטא כו'. לפי זה ליכא ביניהו

אילימא חרש בר איתויי גיטא הוא והתנן[ט] הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן[כ] ואמר רב יוסף הכא במאי עסקינן כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש לרבא ניחא לרבה קשיא הכא במאי עסקינן[כא] לאחר שלמדו אי הכי יכול נמי[כב] גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו אי הכי אינו יכול נמי[כג] פקח ונתחרש מילתא דלא שכיחא[כד] ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן והא אשה דלא שכיחא[כה] ותנן האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שלריכה לומר בפ"נ ובפ"נ שלא תחלוק בשליחות אי הכי בעל נמי אלמה תניא[כו] הוא עצמו שהביא גיטו אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם טעמא מאי אמור רבנן צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה השתא מינקט נקיט ליה בידיה וערעורי קא מערער עליה[כז] תא שמע דבעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט ממדינת הים לריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין לריכין אמר ליה[כח] אין לריכין ומה אילו יאמרו בפנינו גרשה מי לא מהימני לרבא ניחא לרבה קשיא הכא במאי עסקינן לאחר שלמדו אי הכי חד נמי גזרה שמא יחזור דבר לקלקולו אי הכי בי תרי נמי בי תרי דמייתו גיטא מילתא דלא שכיחא ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן והא אשה דלא שכיחא ותנן האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שהיא עצמה[כט] לריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם שלא תחלוק בשליחות אי הכי בעל נמי אלמה תניא הוא עצמו שהביא גיטו אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם טעמא מאי אמור רבנן צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה השתא מינקט נקיט ליה בידיה וערעורי קא מערער עליה ת"ש[ל] המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר[לא] לה בפ"נ ובפ"נ אם נתקיים בחותמיו כשר ואם לאו פסול הוי לא הוצרכו לומר בפ"נ ובפ"נ להחמיר עליה אלא להקל עליה לרבא ניחא לרבה קשיא הכא במאי עסקינן לאחר שלמדו והאמרת גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו כשניסת אי הכי הוי לא הוצרכו לומר בפ"נ ובפני נחתם להחמיר עליה אלא להקל עליה משום דניסת הוא הכי קאמר וכי תימא להחמיר עלה ולפקה הוי לא הוצרכו לומר בפני נכתב ובפני נחתם להחמיר עליה אלא להקל עליה

טעמא

לאחר שלמדו דאתיוה בי תרי אבל איכא ביניייהו מקויים ולקמן בר"פ שני (דף טז:) איכא למ"ד דשניה לריכין לומר אפילו אחר שלמדו דלא חשיב ליה מילתא דלא שכיחא ולמאי דחשיב ליה מילתא דלא שכיחא הא דקתני בפ"ב (לקמן דף טו.) וב' אומרים בפנינו[לב] דדייק מינה רבה דידענו לא מהני אע"ג דמסתמא אירי אחר שלמדו[לג] מ"מ נקט בפנינו משום דקודם שלמדו הוה בפנינו דוקא: **שלא** תחלוק בשליחות. פי' בשליחות דאחד דגזרינן חד דלא שכיח אטו חד דשכיח אבל בי תרי אטו חד לא גזרינן:

כשניסת. והא דתניא לקמן[לד] לא אמר בפני נכתב ובפני נחתם[לה] הולד ממזר היינו כשלא נתקיים בחותמיו[לו] ול"ת וליתשביה (לקמן דף פו.) בהדי ג' גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר ויש לומר דקסבר רבה דבג' גיטין תלא והכא לא תלא ואם תאמר להאי לישנא דבפ"ב (לקמן דף יז.) דאית ליה לר' יוחנן שניה שהביאו גט ממדינת הים לריכין לומר בפנינו נכתב כו' משמע דקסבר לפי שאין בקיאין לשמה היכי משני הך בריתא דהכא דאי משני לה כשניסת א"כ ליתשביה (לקמן דף פו.) בהדי ג' גיטין פסולין דהא ר' יוחנן אית ליה בפ"ט (שם) דג' גיטין נמי לא תלא[לז] ואין לומר דלא חשיב אלא פסול התלוי בגט עצמו דהא אמרינן בפ"ט מניינא דסיפא למעוטי נתנו לה ולא אמר בפני נכתב יולא והולד ממזר ואומר ר"י דהכוא מילתא דר' יוחנן דסבר לא תלא קאי כלישנא קמא דבפ"ב (לקמן דף טז:) דאית ליה לר' יוחנן לפי שאין עדים מצויין לקיימו וכמסקנא דשמעתין[לח] אי נמי יאמר דהך דרבה ורבא תנאי היא. דמוקי לי' הא תנאי אחרינא דשם דפליגי ביחזור הדבר לקלקולו ניחא דיי"ל דר"י לא ס"ל לאוקימתא דכשניסת ומוקי לברייתא דהכא כר"י דלא חיש ליחזור לקלקולו ולע"ג:

מסורת הש"ס

א) לקמן כג., ב) לקמן ט., ג) לקמן טז:, ד) בכת"י נוסף: נגזור שמא יחזור הדבר לקלקול, ה) [עיין רוכין סג: וש"נ], ו) לקמן כג: ז) לקמן טז: ע"ש, ח) בכת"י ובלבד שתהא לריכה. (וכן נעיל), ט) בכת"י ליתא תיבת לה, י) בס"ח: שליחות,

---

גליון הש"ס

גמ' גזירה שמא. עיין רוכין ד' פא ע"ב: תוס' ד"ה בי תרי וכו' מ"מ נקט בפנינו בשנינו משום דקודם שלמדו. לא זכיתי להבין הסא ג"ל לומר כלל ואין שייך וכ' אומרים ונאמת הא מנאמר בסוגיא דשם דל"ק סבר דמתני' מיירי דוקא בלא אתיוה בי תרי דבאתיוה כי תרי ל"ל לאמירה כלל דאי כרבה אי כרבא דבי תרי ל"ש ואיך ליתנא מוקי ביולא מבי תרי דס"ל דלרבה גם בכה"ג ל"ל בפ"ע וא"ר ל"מ"ד בשמעתין דאתיוה בי תרי ל"ל לומר ע"כ דמתני' דהתם מיירי בלא אתיוה בי תרי וכל"ק דשם ומנילא בפנינו דוקא ולגע"ג: תוס' ד"ה בשניסת וכו' ואין לומר דלא חשיב וכו' **דהא אמרינן בפ"ט.** יסוד זה דמה דאינו לאו לאחשבו לא שייך לומר דממעטו אותו כתנו ג"כ בתוס' נדה דף יח ע"ב ד"ה הא אמ"ר. ועי' יבמות דף ג ע"ב וש"ע: **בא"ד אי נמי יאמר** דהך דרבה ורבא **תנאי היא.** תמוה לי הא תנאי גם למסקנא דשם דפליגי ביחזור הדבר לקלקולו ניחא דיי"ל דר"י לא ס"ל לאוקימתא דכשניסת ומוקי לברייתא דהכא כר"י דלא חיש ליחזור לקלקולו ולע"ג:

מוסף רש"י

חוץ מחרש שוטה וקטן. אין בהם דעת ואין שליחותן שליחות לגרש (לקמן ט.).

מוסף תוספות

א. בתוס' הרא"ש נקט הטעם שלא אמר על "לא אמר" אבל על אלם הוא אומר: לא בעי נמי לאוקומי באלם דמשמע לי' לרב יוסף דליכא שום חידוש באלם, אבל בחרש קמ"ל דלא גזרינן פקח ונתחרש אטו חרש מעיקרו. ב. דהא אסיקנא דרבה אית לי' דרבא. תוס' הרא"ש. ג. ואע"ג ד[קיום] חמיר טפי. רשב"ש. ד. הקלו חכמים. רשב"ש. ה. משא"כ בקיום. רשב"ש. ו. הא יכול לא סגי דלא אמר בפ"נ ובפ"נ. רשב"ש. ז. כיון דתקנת חכמים היא דבחד צריך היכא דלא למדו. תוס' הרא"ש. ח. א"נ חד. תוס' הרא"ש. ט. [ד]ה"ק, כיון דלמדו בימי רב ושמואל כ"ש בימי רבה שהיו דורות אחרונים ובקיאי טפי כדאמר' בשמעתין, ורבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה מסתמא אף לבני דורו קאמר, ובהא קאמר איכא בינייהו באותה מדינה במדינת הים דלרבה צריך, ואמאי, והלא למדו. תוס' הרא"ש. י. ואידך דבסמוך. תוס' הרא"ש. יא. והדין עמו דא"כ קיום חותמין נמי לא ליבעי כיון דלית ליה דרבא, דהא בלא עדי ערעור מיירי מדקתני רישא אם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו, מכלל דסיפא דאם יש עליו עדים בלא עוררין מיירי. תוס' הרא"ש. יב. [ו]לא נימא אלא בפני נחתם לחודיה שלא תזקק לעדים. רמב"ן. יג. בעלמא, כדפרישית לעיל (ב: ד"ה לפי - השני), אבל מן הדין אין בערעורו כלום. תוס' הרא"ש. יד. [ובתוס' הרא"ש פליג אהא]. טו. [בע"ב]. טז. יוציא. תוס' הרא"ש. יז. אבל אם נתקיים בחותמיו לא תצא. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

י א ס"ע אס"ע סי' קמב סעיף יד בהג"ה:

יא ב מיי' פ"ז מהל' גירושין הל' י"ד סמג עשין נ טוש"ע אס סעיף יח:

יב ג מיי' אס הלכה ז ח טוש"ע אס סעיף מ:

הגהות הב"ח

(**א**) תוס' ד"ה כי תרי וכו' בפנינו נחתם דדייק מינה רבה וכו' בפנינו נחתם מגו' דקודם:

פסקי רי"ד

בעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכים אמר ליה אין צריכים ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני. פי' אע"פ שהביאו ואינן מכירין החתימה נותנין אותו לאשה ונשאת בו ואין הבעל יכול לערער היום ומחר שאם יבא ויאמר לאשה את זייפת הגט תאמר לו הרי עדים שאתה מסרתו בידם כתוב וחתום פיך כ' עדים שהוא מקויים והילכך אע"פ שאין השלוחין מכירים החתימות כיון שמעידים כי הבעל נתנו להן אינו צריך שום קיום בעולם. ודכותה נמי גבי שטרות הלוה יכול לומר למלוה אתה זייפת זה השטר וצריך המלוה לקיימו ואילו מביא המלוה עדים כי הלוה מסרו בידו כתוב וחתום כי ההיא דתנן (ב"ב קסז:) כותבים שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו שוב אינו צריך לקיימו שהרי לוה הודה בפיו כי היה מקויים כשמסרו לו אבל אם היה השליח אחד אע"פ שאומר כי הבעל מסרו לו אינו נאמן להכחיש הבעל היום ומחר אם לא יאמר בפני נכתב ובפני נחתם דהיכמנוהו רבנן כבי תרי וזה סובר כרבא ולא חיישינן לאין בקיאין לשמה דאילו חיישינן מה לי הביאו חד מה לי הביאו תרי ומכאן מוכיח שהלכה כרבא. תניא המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם אם נתקיים בחותמיו כשר ואם לאו פסול הוי בפני נכתב ובפני נחתם להחמיר עליה אלא להקל עליה. פי' אע"פ שאין עליו עוררים צריך שיתקיים בחותמיו ולא יהבינן לה לאשה להנשא בו בלא עדים דדוקא בא"י דשכיחי שיירתא שאם יבא הבעל לערער יהיו עדים מצויים לקיימו אז יהבינן לה בלא קיום ונשאת בו אבל במדינת הים דלא שכיחי שיירתא לא יהבינן ליה לאשה עד שיתקיים שאם תנשא בלא קיום ויבא הבעל ויערער ולא נמצא עדים לקיימו יהיה הגט בטל ובניה ממזרים: הוי אומר מה שהצריכו חכמים לומר לשליח בפני נכתב ובפני נחתם לא להחמיר

על האשה ולומר אע"פ שהוא מקויים יהא צ"ל שמא לא נכתב לשמה אלא להקל עליה שאע"פ שאין עדים מצויין לקיימו הוא נאמן בשנים לקיימו כשנים באומרו בפני נכתב ובפני נחתם והיום ומחר אם יבא הבעל ומערער לא משגחינן ביה

אי בעית אימא טעמא מאי בו'. רש"י לא גרים איבעית אימא דסיומא דמילתא הוא ולר"י נראה דשפיר גרים ליה ומוקי לה השתא קודם שלמדו דכיון דניסת לא תלא כיון דלזיוף ליכא למיחש דנתקיים בחותמיו וליכא אלא לעז בעלמא דשלא נשמה אפי' אי אתי בעל ומערער כדפרישית לעיל (ע"א ד"ה א"ה בעל): **ותסברא** והא רבה אית ליה דרבא. לא גרסינן ותסברא כדפירש בקונטרס ב וכסמוך דקאמר אלא ר' שמעון בר אבא אינש אחרינא הוה בהדיה לא גרסינן אלא דאינו בא לסתור תסתיים וכסמוך נמי קאמר הא מדריב"ל סבר לפי שאין בקיאין לשמה דר' שמעון בר אבא אייתי גיטא לקמיה דר' יהושע בן לוי וא"ל צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם או לא א"ל לא צריכת לא אמרו אלא בדורות הראשונים שאין בקיאין לשמה אבל בדורות האחרונים דבקיאין לשמה לא תסתיים ותסברא והא רבה אית ליה דרבא ועוד הא אמרינן שמא יחזור דבר לקלקולו אלא ר"ש בר אבא [6]אינש אחרינא הוה בהדיה והא דלא חשיב ליה משום כבודו דר"ש: איתמר בפני כמה [3]נותנו לה רבי יוחנן ור' חנינא חד אמר [4]בפני שנים וחד אמר בפני שלשה תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר בפני שנים דרבין בר רב חסדא אייתי גיטא לקמיה דר' יוחנן ואמר ליה זיל הב לה באפי תרי ואימא להו בפ"נ ובפני נחתם תסתיים לימא בהא קמיפלגי דמאן דאמר בפני שנים קסבר לפי שאין בקיאין לשמה ומאן דאמר בפני שלשה קסבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ותסברא הא מדר' יהושע בן לוי אמר לפי שאין בקיאין לשמה רבי יוחנן אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והכא היכי קאמר ר' יוחנן בפני שנים ועוד הא רבה אית ליה דרבא אלא דכ"ע בעינן עדים מצויין לקיימו והכא בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין קמיפלגי מ"ד בפני שנים קסבר [5]בשליח נעשה עד [7]ועד נעשה דיין ומאן דאמר בפני ג' קסבר שליח נעשה עד ואין עד נעשה דיין [1]והא קיימא לן בדרבנן דעד נעשה דיין אלא הכא בהא קמיפלגי דמר סבר כיון דאשה כשירה להביא את הגט זמנין דמייתא ליה איתתא וסמכי עלה ואידך אשה מידע ידעי ולא סמכי עלה תניא כוותיה דרבי יוחנן [8]המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר לה [9]בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי רבי מאיר וחכ"א אין הולד ממזר [10] דכיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם ור"מ משום דלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר אין ר"מ לטעמיה [11]דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר בר הדיא בעי לאתויי גיטא אתא לקמיה דרבי אחי דהוה ממונה אגיטי א"ל צריך אתה לעמוד על כל אות ואות אתא לקמיה דרבי אמי ור' אסי אמרי ליה לא צריכת וכי תימא אעביד לחומרא [12]נמצא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים רבה בר בר חנה אייתי גיטא פלגא איכתב קמיה ופלגא לא איכתב קמיה אתא לקמיה דרבי אלעזר אמר ליה אפילו לא [13]כתב בו אלא שיטה אחת לשמה [14]שוב אינו צריך רב אשי אמר אפי'

טעמא מאי דילמא אתי בעל מערער. דטעמא מאי אמור רבנן דבעי למימר דילמא אתי בעל ומערער הילכך אם לא ניסת לא תינשא אבל השתא דניסת אמאי ליפקה אכתי לא אתי בעל ומערער אגן ניקום ונערער: **[15]ואיבעית אימא** לא גרסינן. אלא הכי גרסינן **אלא להקל עליה טעמא מאי וכו'. כפלוגתא.** כי הך פלוגתא דרבה ורבא איפליגו נמי אמוראי קמאי: **אייתי גיטא.** ממדינת הים: **וספסרא** לא גרסינן. ואי נמי גרסינן ליה לאו לאורויי תסתייס קאתי דשפיר תסתייס דרבי יהושע הוא דאמר לפי שאין בקיאין אלא הכי פריך ותסברא הא דאמר דיחידי הוה: **והא רבה אית ליה דרבא.** ובעינן לקיימו: **הוה בהדיה.** ואמרינן לעיל[16] בי תרי דמייתו גיטא מילתא דלא שכיחא: **כפני כמה נותנו לה.** השלים: **לפי שאין בקיאין.** הלכך בתרי סגי דלהוו סהדי דאמר שליח בפני נכתב ואי אתי בעל תו ומערער לא משגחינן ביה: **לפי שאין עדים כו'.** וכיון דלקיומי הוא בעינן תלתא כדאמרינן בכתובות בפ' שני (דף כא:) דקיוס שטרות בשלשה: **וספסרא.** דהכי הוא: **והא.** מדסיימינן לעיל דריב"ל הוא דאמר לפי שאין בקיאין מכלל דרבי יוחנן בר פלוגתיה דלעיל אמר משום לקיימו והכא סיימינן דר' יוחנן הוא דאמר בפני שנים: **ועוד הא רבה אית ליה דרבא.** ואפילו למ"ד לפי שאין בקיאין לשמה אית ליה נמי לקיימו ובעינן תלתא: **בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין קמיפלגי.** כלומר אי אמרינן כי היכי דשליח נעשה עד הכי נמי עד נעשה דיין קמיפלגי: **מ"ד בפני שנים קסבר.** כי היכי דשליח נעשה עד ה"ג עד נעשה דיין הלכך מצטרף בהדייהו והוו תלתא: **ומ"ד בפני שלשה קסבר.** אף ששליח נעשה עד אין עד נעשה דיין: הכי גרסינן **והא קיימא לן בדרבנן דעד נעשה דיין.** כגון גבי קיוס שטרות אמרינן (שם) שלשה שיצאו לקיים את השטר וקרא ערעור על אחד מהם כו' והוינן בה למימרא דעד נעשה דיין כו' ומותבינן ומשנינן ה"מ בעדות החדש דאורייתא אבל בדרבנן עד נעשה דיין: **כיון דאשה כשירה כו'.** אי מכשרת בשנים זמנין דמייתא ליה אשה וסמכינן עלה לאכשורי נמי בשנים ואשה לא חזיא לאטרופי בהדייהו לתלתא: **יוליא.** מי שנשאה בגט זה: **משום דלא אמר (לה) יוליא.** בתמיה והא גט כשר הוא ובפניו נכתב ומשום דלא אמר הוי ולד ממזר: **אתא לקמיה דרבי אחי.** באותה העיר שהיו כותבין אותו: **ממונה אגיטי.** דקי"ל (קידושין דף ו.) כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהן והוו ממנו גברא רבה לאורויי היכי נעביד: **לא צריכא.** אלא בשיטה אחת: אפילו

ותסברא דרבא. לא גרסינן ותסברא כדפירש בקונטרס ב וכסמוך דקאמר אלא ר' שמעון בר אבא אינש אחרינא הוה בהדיה לא גרסינן אלא דאינו בא לסתור תסתיים וכסמוך נמי קאמר הא מדריב"ל סבר לפי שאין בקיאין לשמה דר' שמעון בר אבא אייתי גיטא לקמיה דר' יהושע בן לוי וא"ל צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם או לא א"ל לא צריכת לא אמרו אלא בדורות הראשונים שאין בקיאין לשמה אבל בדורות האחרונים דבקיאין לשמה לא תסתיים ותסברא והא רבה אית ליה דרבא ועוד הא אמרינן שמא יחזור דבר לקלקולו אלא ר"ש בר אבא [6]אינש אחרינא הוה בהדיה והא דלא חשיב ליה משום כבודו דר"ש: איתמר בפני כמה [3]נותנו לה רבי יוחנן ור' חנינא חד אמר [4]בפני שנים וחד אמר בפני שלשה תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר בפני שנים דרבין בר רב חסדא אייתי גיטא לקמיה דר' יוחנן ואמר ליה זיל הב לה באפי תרי ואימא להו בפ"נ ובפני נחתם תסתיים לימא בהא קמיפלגי דמאן דאמר בפני שנים קסבר לפי שאין בקיאין לשמה ומאן דאמר בפני שלשה קסבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ותסברא הא מדר' יהושע בן לוי אמר לפי שאין בקיאין לשמה רבי יוחנן אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והכא היכי קאמר ר' יוחנן בפני שנים ועוד הא רבה אית ליה דרבא אלא דכ"ע בעינן עדים מצויין לקיימו והכא בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין קמיפלגי מ"ד בפני שנים קסבר [5]בשליח נעשה עד [7]ועד נעשה דיין ומאן דאמר בפני ג' קסבר שליח נעשה עד ואין עד נעשה דיין [1]והא קיימא לן בדרבנן דעד נעשה דיין אלא הכא בהא קמיפלגי דמר סבר כיון דאשה כשירה להביא את הגט זמנין דמייתא ליה איתתא וסמכי עלה ואידך אשה מידע ידעי ולא סמכי עלה תניא כוותיה דרבי יוחנן [8]המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר לה [9]בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי רבי מאיר וחכ"א אין הולד ממזר [10] דכיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם ור"מ משום דלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר אין ר"מ לטעמיה [11]דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר בר הדיא בעי לאתויי גיטא אתא לקמיה דרבי אחי דהוה ממונה אגיטי א"ל צריך אתה לעמוד על כל אות ואות אתא לקמיה דרבי אמי ור' אסי אמרי ליה לא צריכת וכי תימא אעביד לחומרא [12]נמצא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים רבה בר בר חנה אייתי גיטא פלגא איכתב קמיה ופלגא לא איכתב קמיה אתא לקמיה דרבי אלעזר אמר ליה אפילו לא [13]כתב בו אלא שיטה אחת לשמה [14]שוב אינו צריך רב אשי אמר אפי'

[15]ואיבעית אימא לא גרסינן. אלא הכי גרסינן **אלא להקל עליה טעמא מאי וכו'. כפלוגתא.** כי הך פלוגתא דרבה ורבא איפליגו נמי אמוראי קמאי: **אייתי גיטא.** ממדינת הים: **וספסרא** לא גרסינן. ואי נמי גרסינן ליה לאו לאורויי תסתייס קאתי דשפיר תסתייס דרבי יהושע הוא דאמר לפי שאין בקיאין אלא הכי פריך ותסברא הא דאמר דיחידי הוה: **והא רבה אית ליה דרבא.** ובעינן לקיימו: **הוה בהדיה.** ואמרינן לעיל[16] בי תרי דמייתו גיטא מילתא דלא שכיחא: **כפני כמה נותנו לה.** השלים: **לפי שאין בקיאין.** הלכך בתרי סגי דלהוו סהדי דאמר שליח בפני נכתב ואי אתי בעל תו ומערער לא משגחינן ביה: **לפי שאין עדים כו'.** וכיון דלקיומי הוא בעינן תלתא כדאמרינן בכתובות בפ' שני (דף כא:) דקיוס שטרות בשלשה: **וספסרא.** דהכי הוא: **והא.** מדסיימינן לעיל דריב"ל הוא דאמר לפי שאין בקיאין מכלל דרבי יוחנן בר פלוגתיה דלעיל אמר משום לקיימו והכא סיימינן דר' יוחנן הוא דאמר בפני שנים: **ועוד הא רבה אית ליה דרבא.** ואפילו למ"ד לפי שאין בקיאין לשמה אית ליה נמי לקיימו ובעינן תלתא: **בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין קמיפלגי.** כלומר אי אמרינן כי היכי דשליח נעשה עד הכי נמי עד נעשה דיין קמיפלגי: **מ"ד בפני שנים קסבר.** כי היכי דשליח נעשה עד ה"ג עד נעשה דיין הלכך מצטרף בהדייהו והוו תלתא: **ומ"ד בפני שלשה קסבר.** אף ששליח נעשה עד אין עד נעשה דיין: הכי גרסינן **והא קיימא לן בדרבנן דעד נעשה דיין.** כגון גבי קיוס שטרות אמרינן (שם) שלשה שיצאו לקיים את השטר וקרא ערעור על אחד מהם כו' והוינן בה למימרא דעד נעשה דיין כו' ומותבינן ומשנינן ה"מ בעדות החדש דאורייתא אבל בדרבנן עד נעשה דיין: **כיון דאשה כשירה כו'.** אי מכשרת בשנים זמנין דמייתא ליה אשה וסמכינן עלה לאכשורי נמי בשנים ואשה לא חזיא לאטרופי בהדייהו לתלתא: **יוליא.** מי שנשאה בגט זה: **משום דלא אמר (לה) יוליא.** בתמיה והא גט כשר הוא ובפניו נכתב ומשום דלא אמר הוי ולד ממזר: **אתא לקמיה דרבי אחי.** באותה העיר שהיו כותבין אותו: **ממונה אגיטי.** דקי"ל (קידושין דף ו.) כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהן והוו ממנו גברא רבה לאורויי היכי נעביד: **לא צריכא.** אלא בשיטה אחת: אפילו

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף ח:

יד ב מיי' שם [וס"ג מהל' אישות הלכה"ז] טוש"ע מ"מ סימן קכא סעיף ט וטוש"ע אה"ע סימן לה סעיף ב:

טו ג מיי' פ"ב מהל' עדות הלכה ט סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ה בהג"ה:

טז ד מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעי' ז:

יז ה ו מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף טו:

גליון הש"ס

גמ' ביצד יעשה. עי' לקמן פד ע"ב תד"ה אמר מזקיה:

פסקי רי"ד

שכבר מקויים הוא: איתמר בפני כמה נותנו לה ר' יוחנן ור' חנינא חד אמר בפני שנים וח"א בפני ג' ואסיקנא דמשום הכי צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם כדי לקיימו דכ"ע בעינן לקיימו דר' יוחנן הוא דאמר בפני שנים (ומשניהם) צריך שיאמר בפני נכתב כדי לקיימו שאם יבא הבעל היום ומחר ומערער לא משגחינן ביה וקיום שטרות לכ"ע בעי שלשה מפני שהוא מעשה ב"ד כדאמרן בפ"ב דכתובות והכא בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין קמיפלגי מ"ד בפני שנים קסבר שליח נעשה עד ועד נעשה דיין. ומ"ד בפני ג' קסבר שליח נעשה עד ואין נעשה דיין. פי' בריש פ' האיש מקדש (מג.) אמרינן אמר רבא אמר רב נחמן האומר לשנים צאו וקדשו לי אשה הן הן שלוחיו הן הן עדיו וכן בגירושין וכן בדיני ממונות ומסקנא התם והלכתא שליח נעשה עד והכא בהא קמיפלגי מאן דאמר בפני שנים קסבר כי היכי דשליח נעשה עד הכי נמי עד נעשה דיין והלכך מצטרף זה עם השנים וה"ל קיום הגט בג'. ומ"ד בפני ג' קסבר דוקא שליח נעשה עד ואין עד נעשה דיין ומקשה והא קי"ל בדרבנן דעד נעשה דיין פי' כגון גבי קיום שטרות אמרינן בפ"ב דכתובות ג' שישבו לקיים את השטר וכו' והוינן בה למימר דעד נעשה דיין וכו' ומשנינן ה"מ בעדות החדש דאורייתא וכו' אבל בדרבנן עד נעשה דיין ומהדר אלא הכא בהא קמיפלגי מר סבר כיון דאשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם זמנין דמתיא לה איהי וסמכינן עלה פי' אם תכשיר עתה בשנים יכשיורו גם באשה בשנים ואשה לא חזיא לאצטרופי מ"ה תקנו בג' ואידך אשה מידע ידיע ולא סמכי עלוהי פי' להכשיר בשנים: תניא כותיה דר' יוחנן המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי ר' מאיר וחכ"א אין הולד ממזר אלא כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר לה בפני נכתב ובפני נחתם פי' זה שהצריכו ליטלו ממנה ולתתו לה פעם אחרת כדי שיראה שהוא שליח בדבר דדוקא לשליח המנוה רבנן כבי תרי אבל לא לאינש אחרינא ור' מאיר סבר כיון שכבר נתנו לה יצא מתורת שליח ותו לא מהימן הילכך לא סגי לה בהך תקנתא וכיון דתניא כותיה דר' יוחנן הלכתא כותיה. ולר' מאיר משום דלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר פי' כיון דקאי השתא ואמר הכי משום דלא אמר לה בההיא שעתא ואמר הכי יוציא והולד ממזר אי נמי [לא] אתי בעל (לא

מסורת הש"ם

א) [דוגמתו ר"ה כב:], ב) לעיל ג., ג) קדושין מג., ד) כתובות כא: סנהדרין לד: ר"ה כו. ב"מ 5: ב"ב קיד., ה) ב"מ נה: לקמן פו., ו) [עי' תוס' ב"מ נה: ד"ה ולא אמר], ז) לקמן פ. ב"מ נה:, ח) לקמן טו. [ע"ש פרש"י ד"ה שיטה אחת וכו'], ט) [שייך לע"ל], י) [ע"ל], יא) [ע"ש לישתא הכי ושוב מצאתי הערה במהרש"ל], יב) ל"ל ככל. פור"ר

מוסף רש"י

בפני כמה נותנו לה. שליח זה לאשמו ואומר בפניהם בפני נכתב (לעיל ג.). שליח נעשה עד. בין לקידושין בין שלא ממון לבעל חוכו מלוקף שליח עם עד להיות שניהם, או אם שניהם שלוחים היו ביחד שניהם מעידים בדבר (קדושין מג.). ואין עד נעשה דיין. המעיד על הדבר אין נעשה עוד דיין באותו דבר, וגם אם רואה את הדבר ונעשה עד, אין נעשה עליה עוד דיין בעדות עצמו אלא א"כ מעידין אחרים בפניו. ונלקח בעיני דגזירת הכתוב הוא, דכתיב ועמדו שני האנשים וגו', בעדים הכתוב מדבר, לפי ה' היינו לפני הדיינין, אבל העדים אינן מחיינין ויושבין ודנין (רשב"ם ב"ב קיד.).

המביא גט ממדינת הים. לאשה שנשאו בעלה שליח להולכו לגרש הלריכוהו לומר בפני נכתב ובפני נחתם (ב"מ נה:).

יוציא. מי שנשאה על ידי גט זה (שם). שיטה אחת לשמה. שיטה לאשה שנה שם הים והאשה והזמן (לקמן טו.).

מוסף תוספות

א. אפי'. תוס' הלא"ש. ב. דאינו בא לסתור הא דקאמר תסתיים. תוס' הלא"ש. ג. אבל בדרבנן נעשה דיין, והא דאי קי"ל בדרבנן נעשה דיין, אלא הכא בהא קמיפלגי. תוס' הלא"ש. ד. אלא מעיקרא גרס והא בדרבנן עד נעשה דיין. תוס' הלא"ש. ה. [ולא גרס] דמנין דמייתי ליה איהי וכו' דכיון דמצי למימר בכל הנשים אמאי קאמר באשה דמביאה את גיטה דמלתא דלא שכיחא היא. תוס' הלא"ש. ו. ולא יצטרך גט אחר. תוס' ב"מ נה: ד"ה מילד. ז. ויחזור ויתננו לה. תוס' הלא"ש. ולא אמר דאפי' בעוד שהגט בידה [ואמר בפ"נ ובפ"נ]. ריטב"ש. ח. כדאמרינן בעלמא (קידושין ו.) כל זמן שעסוקין באותו ענין בשעת נתינה. רשב"ש. ט. [ותוס' ב"מ נה: (ד"ה יטלנו) כתבו בפשיטות דמהכא]. י. כמו שהתחיל לשמה, כך. מרדכי לקמן רישא פ"ב.

פסקי רי"ד (המשך)

קאי) ומערער ואמאי יוציא והולד ממזר אין ר' מאיר לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר' מאיר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר ואין הלכה כרבי מאיר דיחיד ורבים הלכה כרבים. תניא בפ"ב דתוספתא (ה"א) גיטין המביא גט ממדינת הים ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם הרי זה נוטלו ממנה אפילו לאחר ג' שנים ונותנו לה ואומר לה בפני נכתב ובפני נחתם: בר הדיא בעא לאתויי גיטא אתא לקמיה דר' אחאי דהוה ממונה אגיטין פי' דאמרן כל מי שאינו בקי בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק בהן והיו ממנים אדם גדול עליהן להורות להן היאך יעשון א"ל צריך אתה לעמוד על כל אות ואות אתא לקמיה דר' אמי ור' אסי א"ל לא צריכית וכ"ת איעביד לחומרא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים רבה בר בר חנה אייתי גיטא פלגיה איכתיב קמיה ופלגיה לא איכתיב קמיה אתא

אפילו קן קולמוסא. לא דמי לסומא דפסול להביא גט בפרק שני (לקמן דף כג.) [א״מ]: **השתא הוא בבית**[ב] **בו**׳. לא בעי למימר דאפי׳ נכנס ויוצא בבית קאמר[ג] דיולא ונכנס משמע למקום שהסופר כותב[ד]: **בבל רב אמר בא״**. ממדינה למדינה בבבל פליגי דבאותה מדינה מודה שמואל דאין צריך דאף ע״ג דאמר בגירסייהו טריד היינו לומר דלא חשיבי יותר משאר חולה לארץ ומבבל לא״י נמי לא אייתי דהיינו פלוגתא דר׳ אביתר ורב יוסף בסמוך: **מכי אתא רב לבבל**. פ״ה והרבה ישיבות וקשה דא״כ מאי פריך ממתני׳ דמעכו לצפון שנשנית קודם שבא רב לבבל ומפרש ר״ת מכי אתא רב לבבל והורה לנו שמימות יכניה שגלו עמו לבבל החרש והמסגר דינה להיות כא״י לגיטין וכן מפרש ברש״י בכל מערבין (עירובין דף כח.) ובסוף מרובה (ב״ק דף פ.) [ה] ולא גרס אמר רב הונא אמר רב שרב עצמו לא היה אומר מכי אתא רב לבבל ויש מפרשים מכי אתא רב לא רב ממש אלא כלומר רבנים ובעלי תורה:

ומבי ארדשיר לאקטיספון לא מצריך. וא״ת מארדשיר לאקטיספון נמי לגזור מוליך אטו מביא כדאמרינן לעיל וי״ל דלמסקנא דרבה אית ליה דרבא לב״ע לא גזרינן מוליך אטו מביא ונראה דארדשיר בבבל דאי בשאר חו״ל היכי בעי למימר נימא קסבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי מה מועיל דגמירי הא מיישינן שמא יחזור דבר לקלקולו ואקטיספון על כרחי׳ לאו מבבל דאי מבבל אקטיספון נמי גמירי ומאי קאמר הני לא גמירי ועוד דבלא אזלי לשוקא נמי אמרינן לעיל לרב דקיי״ל כווותיה באיסורא דשכיחי מתיבתא אלא ואדי׳ ארדשיר בבבל ואקטיספון לאו מבבל והוי ממדינה למדינה ואין עדים מצויין לקיימו אי לאו דאזלי לשוקא והשתא פריך שפיר והא רבה אית ליה דרבא ואמאי לא מצריך מארדשיר לאקטיספון כיון דאין עדים מצויין לקיימו ואע״פ שהיו סמוכות זו לזו ולא היה אלא דגלת מפסיק ביניהם כדאמרינן בפ׳ כילד מעברין (עירובין דף מ:) מ״מ חשיבי כשתי מדינות כמו עבר הירדן שחלוק מא״י לענין[ו] חזקה לפי שירדן מפסיק[ז] (ואין זה אקטיספון דאמרינן בפ״ק דיומא (דף י.) רסן זה אקטיספון דההוא[ח] מא״י הוה כדכתיב וישיבה דקלא מן הארץ ההיא ילא אשור ויכן את ניוה כו׳ (בראשית י) [ט] (ובפי׳ רש״י כתב התם רסן זה אקטיספון): **הני** ידעי בחתימות ידייהו דהני.

וא״ת לעיל דאמר בגירסייהו טרידי אמאי לא אמרינן דבני המקום מכירין חתימתן כדאמר הכא דבני אקטיספון מכירין חתימות בני ארדשיר אע״ג דבני ארדשיר בשוקא וי״ל דהנהו דבגירסייהו טרידי טרידי טפי ואין להם פנאי לחתום כלל: **והא רבא הוא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו**. קשה דמשמע דאי הוה סבר רבא לפי שאין בקיאין לשמה הוה ניחא ליה ואמאי והא מחוזא מבבל היא דבקיאין לשמה וי״ל דשמא לגיטין וליוחסין לא חשיבי מבבל דשכיחי בה גרים כדמשמע פ׳ בתרא דקידושין (דף עג.) גבי רבי זירא דדרים במחוזא גר מותר יבמות דאין זה עיקר יחס של בבל וה״ה דהוה מצי למיפרך לרבה בר אבוה ורב ששת דע״כ סבירא להו נמי כרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו דאי משום דאין בקיאין לשמה והני לא גמירי אפי׳ באותה שכונה נמי יליכו אלא דניחא ליה למיפרך מרבא דאית ליה בהדיא הכי ומשני שאני בני מחוזא דיידי לכך מצריך רבה בר אבוה מערבא לערבא שהולכין להם מכירי החתימות קודם שתודע הליכתן לבני ערבא אחרת[יא] ומתוך כך אין נזהרין לקיים שטרם קודם הליכתן אבל משכונה לשכונה לא הוה מצריך דקסבר דבכולה ערבא יודעין כל אחד בהליכת חבירו ומבקשת האשה קיום קודם הליכתן ורב ששת חושש אפילו באותה ערבא[יב] ורבא אפילו באותה שכונה[יג]: **שאני** בני מחוזא דיידי. מכאן פוסק רבינו תם דהשתא בזמן הזה צריך לומר בכל מקום בפני נכתב אע״ג דקיימא לן כרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ולא משום לשמה מכל מקומות ניידי כבני מחוזא[יא]:

ומי

מסורת הש״ס

א) [ל״ל שמע קן וכן ברש״י וכ״א בהרא״ש], ב) בכת״י בעינן עדים מצויים לקיימו, ג) [ב״ק פ.], ד) [ב״ב כה:], ה) קידושין עב., ו) [נראה שהוא מוכן עפמ״ש רש״י פסחים ה: ד״ה מחוזא עיינו של רבא וכ״כ רש״י עוד בב״מ נט. ד״ה מחוזא עיי׳ שהיה רבא דר בתוכה כך שמה עכ״ל וכ״כ רש״י עירובין סג. ד״ה מחוזא אתמיה דרבא וכ״כ רש״י עוד ב״מ דף עז. ד״ה אוכלוסי דמחוזא שהיא עיינו של רבא וכ״כ רש״י עוד כתובות קה: ד״ה בני], ז) [ע׳ לקמן פח.], ח) עי׳ מירושו בהרא״ש סי׳ ג:, ט) גליון מגדל דוד, י) מאמרן אשור כל״ל, יא) מ״ד מ״ז, יב) ל״ל בממזרת וכו׳ משמע. רש״ל

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלַי מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה עַל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃

ירמיהו א יד

גליון הש״ס

גמ׳ לבר מבבל. עי׳ יבמות דף טז ע״ב תד״ה קפסיק:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה אזלי לשוקא וכו׳ וחותמין שמם בשטרות:

מוסף רש״י

בבל רב אמר בא״י לגיטין. לפי שהם בני תורה ובקיאין לשמה ובני ישיבה מצויין לילך ולגמוד משם תורה מכל מקומות (סוכה לד:). כמחלוקת ליוחסין. בתרכה ותחבה של בבל, כך מחלוקת לגיטין. דקיימא לן המביא גט משאר ארצות צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם, לפי שאין בקיאין לשמה, והמביא גט מארץ ישראל לבבל אינו צריך לומר, ובבל הרי היא כארץ ישראל לגיטין, אלא הם היו חכמים ובקיאין לשמה (קדושין עב.). **עד ארבא.** אגם של קנים וערבה שקורין אוסר״ל, תניינא דגיטרא. שני אגמים היו למטה מהגשר זה למטה מזה (שם).

עין משפט נר מצוה

יח א ב מיי׳ פ״ז מהלכות גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סימן קמב סעיף טו:

יט ג (ד) מיי׳ שם הל״י: **כ** ה מיי׳ שם הלכה ח וסמג שם טוש״ע שם סעי׳ ח וע״ש:

מוסף תוספות

א. והיינו טעמא משום דנראה שקר אם יאמר בפני נכתב והוא לא ראה. תוס׳ הרא״ש. ואם יאמר שמעתי קן קולמוסא אינו מועיל, דבעינן שיאמר בלשון שתקנו חכמים. לא״ש וע״ש פירוש אמר. ב. וסופר בעלייה. תוס׳ הרא״ש. ג. דלא שמע קן קולמוסא בבת אחת. תוס׳ הרא״ש. ד. [ולפרש״י שפי׳ תיקון הקולמוס ניחא דלא שייך בי׳ למימר כל היום כולו כי במהרה נעשה. תוס׳ הרא״ש]. ה. ועי׳ תוס׳ הרא״ש ומי׳ הר״ן שמיישבים פרש״י. ו. ג׳ ארצות. תוס׳ הרא״ש. ז. ביניהן. ר״ן. ומקור הענין במתני׳ כ״ב לח. ח. ואין האשה יודעת בהליכתן. תוס׳ הרא״ש. ט. אינה יודעת מתי ילכו. תוס׳ הרא״ש. י. וכל הנהו אמוראי צ״ל שהיו דרים במחוזא כדאמרי׳ בעירובין רבה בר אבוה מערב לכולא מחוזא וכן רבא א״ל לבני מחוזא אוקירו נשייכו וכן רב ששת צ״ל שהיה דר במחוזא וכו׳ דמתחילה היה דר במחוזא והלך לדור במקום אחר וכו׳. תוס׳ הרא״ש. יא. שאין להם קרקעות ונחלות כמקדם. הגהות מיימוניות (גירושין פ״ז סוף אות ב׳).

פסקי רי״ד

לקמיה דר׳ אלעזר א״ל אפילו לא כתב ביה אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך רב אשי אמר אפילו לא שמע אלא קל קולמסא וקל מגילתא פי׳ הברת הקולמוס והקלף שמשמיע׳ קול בשעת הכתיבה והלכתא כותיה דרב אשי דתניא כותיה במחוזא וכו׳ דמתחילה היה דר במחוזא והלך לדור במקום אחר וכו׳. דתניא המביא גט ממדינת הים אפי׳ הוא בבית וסופר בעלייה הוא בעלייה וסופר בבית ואפי׳ נכנס ויוצא כל היום כשר בשלמא הוא בעלייה וסופר בבית הא קא חזי ליה אלא הוא בבית וסופר בעלייה הא לא קא חזי ליה מאי לאו דשמע קל קולמוסא וקל מגילתא. אפי׳ נכנס ויוצא כשר מאן סופר פשיטא דכשר לא צריכא דנפק לשוקא ואתא מהו דתימא איניש אחרינא אשכחיה בשוקא וא״ל כתוב לי גיטא קמ״ל. ר׳ חנן מישתעי רב כהנא אייתי גיטא ולא ידענא אי מסורא לנהרדעא אי מנהרדעא לסורא אתא לקמיה דרב א״ל צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם אי לא צריכנא א״ל לא צריכית פי׳ דבבל הרי היא כא״י לגיטין שיש שם ישיבות ושכיחי שיירתא ועדים מצויין לקימו:

[א]אפי׳ [ב]קן קולמוסא וקן מגילתא תניא כוותיה דרב אשי המביא גט ממדינת הים אפי׳ הוא בבית וסופר בעלייה הוא בעלייה וסופר בבית אפי׳ נכנס ויוצא כל היום כולו כשר הוא בבית וסופר בעלייה הא לא קא חזי ליה אלא לאו כגון דשמע קן קולמוסא וקן מגילתא אמר מר אפי׳ נכנס ויוצא כל היום כולו כשר מאן אילימא שליח השתא הוא בבית וסופר בעלייה דלא חזי ליה אמרת כשר נכנס ויוצא מיבעיא אלא סופר פשיטא משום דנכנס ויוצא נפסליניה [ג]לא צריכא דנפק לשוקא ואתא מהו דתימא איניש אחרינא אשכחיה ואמר ליה קמ״ל: איתמר בבל רב אמר [ד]כא״י לגיטין ושמואל אמר כחו״ל לימא בהא קא מיפלגי דמר סבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי ומ״ם לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי ותסברא הא רבה אית ליה דרבא אלא דכ״ע בעינן [ה]לקיימו רב סבר כיון דאיכא מתיבתא מישכח שכיחי ושמואל סבר מתיבתא בגירסייהו טרידי איתמר נמי אמר ר׳ אבא אמר רב הונא [ו]עשינו עצמינו בבבל כא״י לגיטין מכי אתא רב לבבל מתיב ר׳ ירמיה ר׳ יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו כצפון והא בבל [ז]לצפונה דא״י קיימא דכתיב [ח]ויאמר ה׳ אלי מצפון תפתח הרעה ותנן ר״מ אומר עכו כא״י לגיטין ואפי׳ ר״מ לא קאמר אלא בעכו דמקרבא אבל בבל דמרחקא לא הוא מותיב לה והוא מפרק לה [ט]לבר מבבל [י]עד היכן היא בבל אמר [יא]רב פפא כמחלוקת ליוחסין כך מחלוקת לגיטין ורב יוסף אמר מחלוקת ליוחסין אבל לגיטין דברי הכל עד ארבא תניינא דגישרא רב חסדא מצריך מאקטיספון לבי ארדשיר ומבי ארדשיר לאקטיספון לא מצריך לימא קסבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי ותסברא והא רבה אית ליה דרבא אלא דכ״ע בעינן לקיימו והני כיון דאזלי לשוקא להתם הנך ידעי בחתימות ידא דהני והני בדהנך לא ידעי מ״ט בשוקייהו טרידי רבה בר אבוה מצריך מערסא לערסא רב ששת מצריך משכונה לשכונה ורבא מצריך באותה שכונה והא רבא הוא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו [יב]שאני דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ולא ידענא אי מסורא לנהרדעא אי מנהרדעא לסורא אתא לקמיה דרב א״ל צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם או לא צריכנא אמר ליה לא צריכת ואי

אפילו קן קולמוסא. לא דמי לסומא דפסול להביא גט בפרק שני (לקמן דף כג.) [א״מ]: **השתא הוא בבית**[ב] **בו**׳. לא בעי למימר דאפי׳ נכנס ויוצא כל היום כולו כשר הוא בבית וסופר בעלייה הא לא קא חזי ליה אלא לאו כגון דשמע קן קולמוסא וקן מגילתא אמר מר אפי׳ נכנס ויוצא כל היום כולו כשר מאן אילימא שליח השתא הוא בבית וסופר בעלייה דלא חזי ליה אמרת כשר נכנס ויוצא מיבעיא אלא סופר פשיטא משום דנכנס ויוצא נפסליניה [ג]לא צריכא דנפק לשוקא ואתא מהו דתימא איניש אחרינא אשכחיה ואמר ליה קמ״ל: איתמר בבל רב אמר [ד]כא״י לגיטין ושמואל אמר כחו״ל לימא בהא קא מיפלגי דמר סבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי ומ״ם לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי ותסברא הא רבה אית ליה דרבא אלא דכ״ע בעינן [ה]לקיימו רב סבר כיון דאיכא מתיבתא מישכח שכיחי ושמואל סבר מתיבתא בגירסייהו טרידי איתמר נמי אמר ר׳ אבא אמר רב הונא [ו]עשינו עצמינו בבבל כא״י לגיטין מכי אתא רב לבבל מתיב ר׳ ירמיה ר׳ יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו כצפון והא בבל [ז]לצפונה דא״י קיימא דכתיב [ח]ויאמר ה׳ אלי מצפון תפתח הרעה ותנן ר״מ אומר עכו כא״י לגיטין ואפי׳ ר״מ לא קאמר אלא בעכו דמקרבא אבל בבל דמרחקא לא הוא מותיב לה והוא מפרק לה [ט]לבר מבבל [י]עד היכן היא בבל אמר [יא]רב פפא כמחלוקת ליוחסין כך מחלוקת לגיטין ורב יוסף אמר מחלוקת ליוחסין אבל לגיטין דברי הכל עד ארבא תניינא דגישרא רב חסדא מצריך מאקטיספון לבי ארדשיר ומבי ארדשיר לאקטיספון לא מצריך לימא קסבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי ותסברא והא רבה אית ליה דרבא אלא דכ״ע בעינן לקיימו והני כיון דאזלי לשוקא להתם הנך ידעי בחתימות ידא דהני והני בדהנך לא ידעי מ״ט בשוקייהו טרידי רבה בר אבוה מצריך מערסא לערסא רב ששת מצריך משכונה לשכונה ורבא מצריך באותה שכונה והא רבא הוא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו [יב]שאני דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ולא ידענא אי מסורא לנהרדעא אי מנהרדעא לסורא אתא לקמיה דרב א״ל צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם או לא צריכנא אמר ליה לא צריכת ואי

ומי

ואי עבדת אהנית מאי אי עבדת אהנית
[א]דאי אתי בעל מערער לא משגחינן ביה
כדתניא [ב]מעשה באדם אחד שהביא גט
לפני רבי ישמעאל אמר לו צריך אני לומר
בפני נכתב ובפני נחתם או איני צריך אמר לו
בני מהיכן אתה אמר לו רבי מכפר סיסאי
אני אמר לו צריך אתה לומר בפני נכתב
ובפני נחתם שלא תיזקק לעדים לאחר שיצא
נכנס לפניו רבי אלעאי אמר לו רבי והלא
כפר סיסאי מובלעת בתחום ארץ ישראל
וקרובה לציפורי יותר מעכו [ג]ותנן רבי מאיר
אומר עכו בארץ ישראל לגיטין ואפי' רבנן
לא פליגי עליה דר"מ אלא בעכו דמרחקא
אבל כפר סיסאי דמקרבא לא אמר לו
שתוק בני שתוק הואיל ויצא הדבר בהיתר
יצא הא איהו נמי שלא תיזקק לעדים
קאמר ליה לא סיימוה קמיה שלח ליה ר'
אביתר לרב חסדא גיטין הבאים משם
לכאן אין צריך לומר בפני נכתב ובפני
נחתם לימא קסבר לפי שאין בקיאין לשמה
והני גמירי ותסברא והא רבה אית ליה
דרבא אלא דס"ע בעינן לקיימו וכיון דאיכא
[ד]רבים דסלקי ונחתי מישכח שכיחי אמר רב
יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא
הוא [ה]ועוד הא איהו דשלח ליה לרב יהודה
בני אדם העולין משם לכאן הן קיימו בעצמן
[1]ויתנו (את) הילד בזונה והילדה מכרו ביין
וישתו וכתב ליה בלא שירטוט וא"ר יצחק
[2]שתים כותבין שלש אין כותבין במתניתא
תנא שלש כותבין ארבע אין כותבין א"ל
אביי אטו כל דלא ידע הא דר' יצחק לאו
גברא רבה הוא בשלמא מילתא דתליא בסברא לחיי הא גמרא היא וגמרא
לא שמיע ליה ועוד הא ר' אביתר הוא דאסכים מריה על ידיה דכתיב [2]ותזנה
עליו פילגשו רבי אביתר אמר זבוב מצא לה ר' יונתן אמר נימא מצא לה
ואשכחיה ר' אביתר לאליהו א"ל מאי קא עביד הקב"ה א"ל עסיק בפילגש
בגבעה ומאי קאמר אמר ליה אביתר בני כך הוא אומר יונתן בני כך הוא
אומר א"ל ח"ו [ו]ומי איכא ספיקא קמי שמיא א"ל אלו ואלו [ז]דברי אלהים חיים
הן זבוב מצא ולא הקפיד נימא מצא והקפיד אמר רב יהודה זבוב בקערה ונימא
באותו מקום זבוב מאיסותא ונימא סכנתא איכא דאמרי אידי ואידי בקערה
זבוב אונסא ונימא פשיעותא אמר רב חסדא [ג]לעולם אל יטיל אדם אימה
יתירה בתוך ביתו שהרי פילגש בגבעה הטיל עליה בעלה אימה יתירה
והפילה כמה רבבות מישראל אמר רב יהודה אמר [ח]רב כל המטיל אימה יתירה
בתוך ביתו סוף הוא בא לידי שלש עבירות גילוי עריות ושפיכות דמים וחילול
שבת [ט]אמר רבה בר בר חנה הא דאמרי רבנן [י]שלשה דברים צריך אדם לומר
בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר צריך
למימרינהו

[1]ויתנו (את) הילד בזונה. לפי שהן
משתהין בארץ ישראל היו
בניהם ובנותיהם משתעבדים בשביל
מזונות והיינו בזונה בשביל מזונות
[יא]ועוד מפ' [ב] כדאמר בירושלמי עובדא
הוה בחד שמכר בתו לגמוד תורה [ג]
והלך ולמד: **א"ר** יצחק שתים
כותבין. כה"ג פוסק כר' יצחק ואע"ג
דפליג אמתניתא דיודע היה שאינה
עיקר ואומר ר"ת וכן פי' ריב"ץ
בשם רבינו אליהו דדוקא שמתכוין
לכתוב הפסוק לדרשה כי הכא אבל
כשאדם שולח איגרת לחבירו מותר
שיכתוב לשון המקרא כדי לכתוב לשון
לא [ד] בלא שירטוט [ה] מיהו בירושלמי (ה') פ'
בתרא דמגילה משמע קצת דאסור [ו]
דקאמר התם מהו לכתוב תרתין
תלת מילין מן פסוקא ומייתי ר' מונא
שלח כתב לר' אושעיא בר שימי
ראשיתך מצער היה מאד ישגא (איוב ח ז)
אחריתך משמע שלא היה כותב אלא
בשם איגרת שלומים ולא לדרשה
ואעפ"כ היה מקפיד שלא לכותבו כסדר
ומיהו הרבה מביא שם שגרתה שהיו
כותבין לדרשה דקאמר מר עוקבא
שלח כתב לריש גלותא דהוה קאי
ודמיך בזמרא פירוש כשהיה שוכב
וקם היו מזמרין לפניו ישראל [ז] אל
תשמח אל גיל בעמים [ז] (הושע ט א) וכן הרבה
מביא שם וא"ת דאמר בהקומץ רבה
(מנחות דף לב:) ובפ"ב דמגילה (ד' יח:)
דתפילין אין צריכין שירטוט והלא
אפי' שלש או ארבע תיבות צריכין
שרטוט ואור"ת דתפילין לא בעי
שרטוט על כל שיטה ושיטה אבל
עושה שרטוט אחת למעלה [ח] וכותב
תחתיו כמה שיטין ואור"ת [ט] דאין
לשרטט תפילין על כל שיטה ושיטה
כדאמר עלה בירושלמי בפ' במה
מדליקין (ט') כל הפטור מדבר ועושהו
נקרא הדיוט וכן משמע בהקומץ רבה
(שם דף לב:) דקאמר התם תפילין אין
צריכין שרטוט ופריך מהא דתניא
ס"ת שבלה ותפילין שבלו אין עושין
מהן מזוזות לפי שאין מורידין מקדושה
חמורה לקדושה קלה [י] הא מורידין
עושין והא מזוזה בעי שרטוט ומשני
תנאי היא ומדלא משני הכא במאי
עסקינן במשורטטין משמע דאין
רגילות לשרטט כלל לא ס"ת ולא תפילין
והיינו משום דנקרא הדיוט ומיהו אם
אין הסופר יכול לכתוב יפה בלא
שרטוט צריך לשרטט על כל שיטה
ושיטה משום זה אלי ואנוהו והא דאמר בפ"ק דמגילה (דף טז:) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה אור"ת דלאו
היינו ס"ת דהא לא בעי שרטוט אלא היינו מזוזה וקרי ליה אמיתה של תורה על שם שיש בו שם יחוד מלכות שמים [יא] וכן פירש ר"ח וכן
נראה דאי בס"ת כדפי' שם בקונטרס הא דפסלינן התם בפ"ב דמגילה (דף יט.) אליפתרא ושלא בדיו דאמיא כתיבה כתיבה מדכתיב (ירמיה
לו) ואני כותב על הספר בדיו ואמאי לא יצאי מאמיתה של תורה ואי במזוזה מיירי ניחא דאם כן הייתי מצריך דוכסוסטוס כמו במזוזה והא
דאמר במסכת סופרים (פ"א הל' ח') אינו רשאי לכתוב אא"כ סירגל ויריעה שאינה מסורגלת פסולה היינו ד' שרטוטין מלמעלה ומלמטה ומצדדין
ודוחקין (יב) : **זבוב מצא לה נימא מצא לה.** [יב] מותזנה עליו דריש לשון זנות ולשון מזון וא"ת ומנלן דלא הוי זנות ממש ואמר ר"ח [יג] מדרלה
להחזירה כדמוכח קראי דאפי' פילגשים לא היה דרכם להחזיר אחר זנותם כדכתיב (יט) בא אל פילגשך אחיך וכתיב (יח) ותהיינה לרורות עד יום
מותן אלמנות חיות: **נימא מצא לה.** וא"ת והא אמר בסנהדרין בפ' כ"ג (דף כא.) שאין להם לבנות ישראל שער לא בית השחי
ולא בית הערוה וי"ל דבא יפת תואר היתה כדמשני התם גבי תמר: **שלש עבירות.** בסדר עולם אמר דאותו יום דפילגש בגבעה
(יט) שבת היה [יד] ור"ח כתב ג' עבירות גילוי עריות ושפיכות דמים וחילול השם וג' [טו] היו בפילגש בגבעה ולהכי לא חשיב אבר מן החי:
ערבתם. פי' בקונטרס עירובי חצירות ואין נראה אצלא כמו שפי' בקונטר' בבמה מדליקין (שבת דף לד.) דפריך התם הא גופא קשיא אמרת
עם חשיכה ערבתם הא ספק חשיכה לא והדר תני ספק חשיכה מערבין ומשני כאן בעירובי תחומין פי' בקונטר' דרישא בעירובי
תחומין דנספק חשיכה אין מערבין וכן פר"ח והיינו משום דבעירובי תחומין מחמירין טפי שיש לה סמך מן הפסוק וכן משמע בפ' מי
שהוליאוהו (עירובין דף מו:) גבי הלכה כדברי המיקל בעירוב רב פפא אמר אלטריך סד"א ה"מ בעירובי חצירות אבל בעירובי תחומין אימא לא [טז] :

דאי אתי בעל מערער לא משגחינן ביה. אבל אי לא אמרת ואתי בעל ומערער מיפסיל:
כדתניא. דלקח מי שאינו צריך לומר אם אמר מהיני: **כפר סיסאי.** שם מקום: **שלא תיזקק.** האשה לעדים אם יקרא עליו ערער:
והא איהו נמי כו'. ולאו משום דצריך ומאי קשיא ליה לר' אלעאי: **לא סיימוה קמיה.** דר' אלעאי לסיומא דמילתיה דר' ישמעאל:
משם לכאן. מבבל לא"י: **דסמכא הוא.** ראוי לסמוך עליו: **ויתנו (את) הילד כו'.** שהיו משתהין בא"י ומניחין נשותיהן עגונות ובטליס מפריה ורביה שנקל בעייניהם ילדים וילדות: **שתים.** שתי תיבות כותבין מן המקרא בלא שרטוט: **בשלמא מילתא דתליא בסברא.** אי לא הוה סבר לה מדעתו: **לחיי.** כלומר שפיר מצית למימר דלאו גברא רבה הוא: **וגמרא לא שמיע ליה.** הא גמרא דר' יצחק: **דאסכים מריה על ידיה.** לגלות לו סוד לכוין דבריס הסתומים על אמיתתם: **וחזנה עליו פילגשו.** בפילגש בגבעה כתיב. ותזנה סרחה עליו: **זבוב מצא לה.** בקערה: **נימא מצא לה.** לקמיה מפרש: **ואשכחיה** גרסי': **נימא מצא והקפיד.** כדמפרש טעמא ואזיל: **נימא באותו מקום.** ודרכן היה להשיר את השער ולא ליסכן בועלה ליעשות כרות שפכה ומשום דסכנתא הוא הקפיד עליה וברחה מפני אימתו: **גילוי עריות.** כשמגיע זמן טבילתה בעת ליבה והיא יראה לומר לא טבלתי ומשמשתו נדה: **שפיכות דמים.** כי הכא או פעמים שבורחת מפניו ונופלת באחת הפחתים או [י] בנשר: **וחילול שבת.** פעמים שמדלקת נר או מבשלת משחשיכה מפני אימתו והוא אינו יודע: **עשרתם.** פירות שנאכל למחר: **ערבתם.** עירובי חצירות: בהמתן

כא א מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף ח:
כב ב מיי' פ"ז מהל' ספר תורה הלט"ז וס"ד מהל' יבום הלכה לה סמג עשין כב טוש"ע יו"ד סי' רפד סעי' ב:
כג ג מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל"יט:
כד ד מיי' פ"ה מהל' שבת הל"ג סמג עשין יא טוש"ע או"ח סי' רס סעי' ב:

תורה אור השלם

1. וְאָל עַמִּי יָדוּ גוֹרָל וַיִּתְּנוּ הַיֶּלֶד בְּזוֹנָה וְהַיַּלְדָּה מָכְרוּ בַיָּיִן וַיִּשְׁתּוּ: יואל ד ג
2. וַתִּזְנֶה עָלָיו פִּילַגְשׁוֹ וַתֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ אֶל בֵּית אָבִיהָ אֶל בֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וַתְּהִי שָׁם יָמִים אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים: שופטים יט ב

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואי עבדת וכו' דלאו אליבורה דידה סמכינן:

מוסף רש"י

ערב שבת עם חשיכה. שאם יתהר להזמירם מבעוד יום יפשטו ויאמרו עדיין יש שהות (שבת לד.). עשרתם. פירוש שאילו לסעודת שבת, שאף אילמלא ערלו של שבת קונבעת למעבר כדאמרינן במסכת ביצה (לד:) דשבת עונג איקרי, מכל שהוא הוי עונג (שבת שם). ערבתם. עירובי תחומין וחצרות, והני תרי שייכי למימרינהו בלשון שאלה, דשמא כבר עשו, אבל בנר לא שייך הדליקתם, דדבר הנראה לעין הוא (שם).

פסקי רי"ד

ואי עבדת (א) מהימנין מאי אי עבדת מהימנין דאי אתי בעל ומערער ופסיל ליה לא משגחינן ביה שכבר מקויים הוא: אמר רב חסדא לעולם אל יטיל אימה יתירה בתוך ביתו שהרי פלגש בגבעה הטיל עליה בעלה אימה יתירה והפילה כמה רבבות מישראל. אמר רב יהודה אמר רב כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו בא לידי ג' עבירות גילוי עריות ושפיכות דמים וחילול שבת. פי' שמשמשתו נדה בימי הצינה ואומרת טבלתי מפני אימתו או תברח מלפניו למקום המסוכן ותפול בא' מן הפחתים או מגשר או שמא תדליק לו הנר ותבשל לו בשבת:

א) ל"ל אהנית מאי אי עבדת אהנית וכו' אלא דל"ל אי עבדת מהימנית כו'ל.

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אבר ר"י וכו' אל תשמח אל גיל בעמים. בעמים אל גיל כל"ל וכן הוא בירושלמי: **בא"ד** דאין לשרתם. עי' סוטה יז ע"ב תוד"ה כתבה:

מוסף תוספות

א. אף הנשים שאין נאמנות לומר מת בעליך [נאמנות להביא גיטה, ופריך והתניא כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה] כך אין נאמנות להביא גיטה, ומשני כאן בא"י כאן בחו"ל. תוס' הרא"ש. ב. דמוכרין בניהם ובנותיהן לצורך מזונותיהן. תוס' הרא"ש. ג. בדמים. תוס' הרא"ש. ד. כמה תיבות. תוס' הרא"ש. ה. דאין זה קדוש, שלא נתכוון לפסוק. המג"ן. אלא דברים בעלמא בלשון המקראות. רשב"א. ו. בכל ענין, שאפי' באגרת שלומים היו מהפכים הפסוק ולא היו כותבים אותו ככתבו. תוס' מגמות לג: ד"ה הא. ז. גי' תוס' הרא"ש: ישראל אל תשמח כעמים אל גיל. ח. כדי להדריך את כל האחרות על הסדר ונמשכים בה. מאירי. ט. טעמא דאין מורידין. תוס' קוטס ח: ד"ה כתבה. י. אבל תפילין דמכוסין בעור לא בעו שרטוט דלא שייך בהו נוי. תוס' מגמות לג: ד"ה הא. [מצד שני]: ותפילין נמי אם אינו יכול לכוין ולישר כתיבתו אא"כ משרטט על כל שיטה ושיטה צריך לשרטט משום זה אלי ואנוהו ולא שייך כאן פטור מן הדבר ועושהו. תוס' הרא"ש. יא. שעיקר האמונה תלוי בה. ריטב"א. יב. תרוייהו. תוס' הרא"ש. יג. גי' תוס' הרא"ש וכ"ן: ר"ת. יד. [עי' מ"א מהרש"א]. טו. ושלשתן. תוס' הרא"ש.

טז) [תוספתא פ"א ה"ז], [מכאן עד כפר סיסאי דמקרבא לא. ליתא בתוספתא], [ב] [בעיל ב.], [ד] בכמ"י אימא, רבנן, [ה] [בע"י הגיראה דהא שלח לו רבי אביתר לרב יהודה כו'], [ו] [ברכות ג:], [ז] [עירובין יג:], [ח] גרסת הרי"ף בסוף פ"ב דשבת אמר רב יהודה אמר שמואל, [ט] שבת לד. ע"ש, [י] [ל"ל מגבר], [יא] כדפו"ל אמרה, [יב] אי אמרה סמכינן אדבורה. ועי' מהר"ם, [יג] ל"ל ועוד מפרש ר"ת אי ר"י אי שלריך למחוק מלת כדאמר. [מהר"ם], [יד] [ל"ל פ"ג ה"ב שהוא פרק בני העיר שהפרק בתרא בירושלמי הוא הקולא עומד], [טו] [ל"ל בפ"ק דשבת הלכה ב וכ"ל בתוס' מגמות לב:], [טז] [וע' תוס' מגמות לב:], [יא] [ל"ל בפ"ק דשבת הלכה ג וכ"ל בתוס' מגמות לב:], [יב] [שמואל ב טז], [יג] [שם כ], [יד] [עי' בריי"ף פ"ב דשבת סוף גמ' למשנה ג' דבריס], [ט] [וע' תוס' שבת לד. ד"ה לא קשיא],

בהמתן של צדיקים. בהכל שוחטין (חולין דף ה:): **אבר מן החי.** שנאכל מהם אבר מן השחוטה ומפני איממו חתכו עבדיו אבר מן החי והביאו תחתיו שלא יבין: **העומדים עלי.** לחרף ולגדף: **וכידי לומסרן.** כח בידי להלשין עליהן: **לנגדי.** מרבני ומקניטיני: **גניבת.** היה חולק עליו: **קולר.** שלשלת של ברזל שנותנין שם המוכתבים למלכות להריגה: **זמרת.** לשורר בבית המשתאות: **ימר שבר.** יהא מר: **דמנה.** כנור: **מארגיזא.** שם מקום: **קנאה.** כעס מחמת קנר שנעבר. קנאה הוא לשון שאדם מתעבר על ריבו או על ריב אחרים כמו קנא קנאתי (מלכים א יט) וכמו בקנאו את קנאתי (במדבר כה): **לעקר לגימא.** שגזל ממנו ויורל לחייו לשערי מזונותיו: **לגיגא.** היו עושין עטרות לחתנים יש של זהב וכסף צבועות ומצויירות בגפרית ומלח שקורין ניי"ל ויש של וורד והדס[ה]: **בפולמוס.** חיל שהעלה אספסיינוס קודם שבא טיטוס עליהם[ט]: **ועל האירום.** מפרש בפרק בתרא דסוטה (ד' מט:) טבלא דחד פומא והוא זוג המקשקש[ט]: **רב חסדא.** תלמידו של רב הונא הוה ולא היה משיב בפניו וכי קם רב הונא אמר ליה רב חסדא לריש גלותא קרא כתיב: **מה ענין כו'.** והלא מצנפת מבגדי כהונה הוא: **האלהים מדרבנן.** אינו אסור אלא מדרבנן וקרא בעטרה של מלך מיירי שהיה מתנבא שתבטל הכהונה ויגלה לדקיהו בגולה: **וחסדאין מינך.** חסודים ונאים דבריך: **שלמים.** מצומצמים והכי קאמר קרא אם שלמים מזונותיך וכל שכן אם רעים: **וכן נגוזו ועבר.** הרי הן משוליש לעוברים בנהר על ידי גזיזה שהגזזה עוברת כך גזזו מהן לגלדקה וירבו: ועניתיך

השתא בהמתן של צדיקים כו'. אמר ר"ת דלא פריך אלא גבי מידי דאכילה[פ] דגבאי הוא לגליך שאוכל דבר איסור ולהכי לא פריך גבי ר' ישמעאל שקרא לו זומס דשבת (דף יב:) וגבי יהודה בן טבאי שהרג עד זומס (חגיגה דף טו:) ובהיא דפ"ב דכתובות (דף כח:) דהעלו עבד לכהונה על פיו לא גרים ליה ר"ת אע"פ שיש שם אכילת איסור תרומה לאשתו ולבניו שהן אסורין בתרומה מ"מ כיון שהכל עצמו אין נכשל באכילת איסור אין סברא להקשות ורב ירמיה בר אבא דאישתלי וטעים קודם הבדלה (פסחים דף קו:) אע"ג דאמר התם (דף קה.) דמיתתו באסכרה ודרשא הנה (דף כח.) בשיש תבשילא דבבגלי בגומא רבא דמערבא[א] אין דבר מגונה כל כך אכילה של היתרא בשעת האיסור[ב]: **והוא יפילם חללים.** בפ' בתרא דזבחים (דף קטו:) דרשי דוש בעניין אחר גבי וידוש אהרן (ויקרא י) אע"פ שהפיל לך חללים אתה דוש: **השכם** והערב עליהן. דרשי דוש כמו דמדומי חמה (שבת דף קיח:)[ב] אע"ג דאמר בבבא קמא (דף נג.) המוסר דינו לשמים הוא נענש תחילה הא אמר ר"מ דאתי ליה דינא בארעא[ג] אי נמי[ד] השכם עליהם לבית המדרש קאמר לעסוק בתורה[ה]:

זמרא מנא לן דאסור. פי' בקונטרס לשורר בבית המשתאות וכן משמע מדקאמר ולישלח ליה מהכא בשיר של בית דשתו יין ובפרק בתרא דסוטה (דף מח.) תנן משבטלה סנהדרין בטל שיר בבית המשתאות שנאמר בשיר לא ישתו יין[ו] ורבוי להחמיר בביולא דהוה בירושלמי[ז][ח]) דהוה קאים ודמיך בזמרא[ח] שמתענג ביותר[ט] ושיר של מלוה שרי כגון בשעת חופה שעושין לשמח חתן וכלה: **עטרות** חתנים. פירש בקונטרס עטרה ממש[יא] ואין נראה דאמר עלה בפ"ב דסוטה (דף מט:) לא שנו אלא של ורד ושל הדס אבל של קנים ושל חילת מותר ואין דרך לעשות עטרה משל קנים[יב] אלא עטרות שעושים כעין כיפה[יג] ובראש כל אדם דקאמר לאו דווקא בראש ממש אלא למעלה מראש ובמס' מדות (ספ"ג דף לו.) דתנן העטרות שבחלונות פירשו נמי הגלוסים כעין כיפות מוזהבות שעושין בחלונות ולא הויא כלילא[יד] דלהבא כהיא דבמה אשה (שבת דף נט:) דקאמר נפוק כמה כלילי בנהרדעא ודווקא לחתנים אסרו דומיא דעטרות כלות דמפרש בסוטה (דף מט:) דהיא עיר של זהב ובפרק במה אשה (דף נז.) אמר לא תצא אשה בעיר של זהב מכלל דבחול שרי אלא דוקא חתנים וכלות אסרו משום שמחה יתירה כדאמרי' התם נמי (ב"ב ס:) זה אפר מקלה שבראש חתנים[טו]: **בזמן** שמצנפת בראש כהן גדול. דאותה של כהן הדיוט קרויה מגבעת דכתיב (שמות כח) ועשית להם אבנטים ומגבעות ומפרש ריב"א משום דלכהן הדיוט לא היה לין והיתה גדולה קרויה מגבעת אבל של כ"ג היתה קטנה קרויה מצנפת[טו] מיהו אומר ר"י דאשכחן בלשון הגמרא דקרי נמי מצנפת לשל הדיוט בפרק בראשונה ביומא (דף כה.) דאמר נוטל מצנפת של אחד מהן ואפילו היו שוות[טו] נקט הכא[יז] בראש כ"ג לפי שאין אסור אלא לחתנים[יח] כדמפרש בעין כ"ג שהוא ראש ושר בישראל[יט]: הכי

למימרינהו בניחותא כי היכי דליקבלו מיניה אמר ר' אשי אנא לא שמיעא לי הא דרבה בר בר חנה וקיימתיה מסברא א"ר אבהו לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו שהרי אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאכילוהו דבר גדול ומנו ר' חנינא בן גמליאל האכילוהו ס"ד[פ] השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם עצמן לא כ"ש אלא בקשו להאכילו דבר גדול ומאי ניהו אבר מן החי שלח ליה מר עוקבא לר' אלעזר בני אדם העומדים עלי ובידי למסרם למלכות מהו שרטט וכתב ליה[1] אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי[א] אע"פ שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה קא מצערי לי טובא ולא מצינא דאיקום בהו שלח ליה[2] דום לה' והתחולל לו דום לה' והוא יפילם לך חללים חללים השכם והערב עליהן[ב] לבהמ"ד והן כלין מאיליהן הדבר יצא מפי ר"א ונתנוהו לגניבא בקולר שלחו ליה למר עוקבא[3] זמרא מנא לן דאסיר שרטט וכתב להו[3] אל תשמח ישראל אל גיל כעמים ולישלח להו מהכא[4] בשיר לא ישתו יין ימר שכר לשותיו[פ] אי מההוא ה"א ה"מ זמרא דמנא אבל דפומא שרי[ג] קמ"ל א"ל רב הונא בר נתן לרב אשי מאי דכתיב[5] קינה ודימונה ועדעדה א"ל[פ] מתוותא דארץ ישראל קחשיב א"ל אטו אנא לא ידענא דמתוותא דא"י קא חשיב אלא רב גביהא מארגיזא אמר בה טעמא כל שיש לו קנאה על חבירו ודומם שוכן עדי עד עושה לו דין א"ל אלא מעתה[6] צצקלג ומדמנה וסנסנה הכי נמי א"ל אי הוה רב גביהא מבי ארגיזא הכא הוה אמר בה טעמא רב אחא מבי חוזאה אמר בה הכי כל מי שיש לו צעקת לגימא על חבירו ודומם שוכן בסנה עושה לו דין א"ל ריש גלותא לרב הונא כלילא מנא לן דאסור א"ל מדרבנן[ג] דתנן[ד] בפולמוס של אספסיינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירום אדהכי קם רב הונא לאפנויי א"ל רב חסדא קרא כתיב[7] כה אמר ה' אלהים הסר המצנפת והרם העטרה זאת לא זאת השפלה הגבה והגבוה השפיל וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה אלא לומר לך בזמן שמצנפת בראש כ"ג עטרה בראש כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כ"ג נסתלקה עטרה מראש כל אדם אדהכי אתא רב הונא אשכחינהו דהוי יתבי א"ל האלהים מדרבנן אלא חסדא שמך וחסדאין מילך רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דהוה גדיל כלילא לברתיה א"ל לא סבר לה מר הסר המצנפת והרם העטרה א"ל דומיא דכ"ג בגברי אבל בנשי לא מאי זאת לא זאת דרש ר' עוירא זימנין א"ל משמיה דרב אמי וזימנין א"ל משמיה דרב אסי בשעה שאמר הקב"ה לישראל הסר המצנפת והרם העטרה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע זאת להן לישראל שהקדימו לפניך בסיני נעשה לנשמע אמר להן לא זאת להן לישראל שהשפילו את הגבוה והגביהו את השפל והעמידו צלם בהיכל דרש רב עוירא זימנין א"ל משמיה דרב אמי וזימנין אמר לה משמיה דרב אסי מאי דכתיב[8] כה אמר ה' אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר וגו' אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמין יעשה מהן צדקה וכ"ש כשהן מרובין מאי וכן נגוזו ועבר תנא דבי ר' ישמעאל כל הגוזז מנכסיו ועושה מהן צדקה ניצל מדינה של גיהנם משל לשתי רחילות שהיו עוברות במים אחת גוזזה ואחת אינה גוזזה גוזזה עברה ושאינה גוזזה לא עברה ועניתיך

מסורת הש"ס

א) חולין ז. [ה: ו. ענמות עמ: כתובות כח:], ב) [ע' מהרש"ל בחידושי הלכות מ"ש בתוס' ד"ה הסכם], ג) סוטה מט., ד) בס"מ: ויש של הדם, ה) [לקמן נו. נו:], ו) ברש"י סוטה וסף: לשיר בבית המשתאות, ז) [וע"ע תוס' שבת יב: ד"ה ר' נתן ותוס' חולין ה: ד"ה לדיקים ותוס' פסחים קו: ד"ה אישתלי ותוס' יומא עמ: ד"ה ס"ד השתא], ח) [מגילה ע"ג ה"ב], ט) ל"ל כלילא דהכא כהכיא. רש"ש, י) ל"ל כדפרישת (לעיל ד"ה עטרות). רש"ש, יא) [וע"ע תוס' יומא כה. ד"ה נוטל ותוס' סוכה ה. ד"ה ואל יוכיח],

גליון הש"ס

גמ' אי מההוא הוה אמינא הנ"מ זמרא דמנא. עי' מגיגה דף טו ע"ב ברש"י ד"ה זמרא: שם מתוותא דא"י. ע' עירובין דף כא ע"א תד"ה אחוי ליה: תוס' ד"ה השתא בהמתן וכו' דנגאי הוא לצדיק. ע' מהרי"ק ס בהגהותיו ריש טור"ד:

לעזי רש"י

ניי"ל [ניאי"ל]. תצריב שחור (ציור שחור באמצעות חומר כימי החורט את הכלי).

מוסף רש"י

בהמתן של צדיקים. ממונו של רבי פנחס בן יאיר (ובמות צט:). אין הקב"ה מביא תקלה על ידם. שנאכל הבהמה דבר האסור לה (חולין ה:). בפולמוס של אספסיינוס. חיל שהביא אספסיינוס על ירושלים (סוטה מט:).

מוסף תוספות

א. ולא פריך עלייהו ומה בהמתן של צדיקים, י"ל. תוס' הרא"ש שבת יב: ד"ה ר' נתן. ב. שבשחרית וערבית וכו' [ו]על תפלה הוא רומז, ולשון 'ביהמ"ד' האמור בו לפי שרוב תפלותיהם בבית המדרש היו. מאירי. ועי' מהרש"א. ג. והכא לא הוה לי' דינא בארעא. תוס' הרא"ש. ד. לא היה מוסר דין עליהם, אלא. תוס' הרא"ש. ה. מתוך זה יהיו כלין. תוס' הרא"ש. ו. אלמא לא נאסר אלא שיר של בית המשתאות. י"ן. ז. מר עוקבא שלח כתב לריש גלותא. י"ן. ח. אל תשמח בעמים אל גיל, כלומר כשהיה שוכב וקם היו מזמרין לפניו. י"ן. ט. ושלח לו שאין לעשות כן. י"ן. י. סעודת[ן]. תוס' הרא"ש. יא. שמניחין על ראשו של אדם. תוס' הרא"ש. יב. להשים בראשו של אדם. תוס' הרא"ש. יג. והיא כמין קרייתא דמנמנמא בה כלתא. תוס' הרא"ש. יד. שבמקום גילה שם תהא רעדה על חרבן הבית היינו דכתיב 'אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי'. רמב"ן. טו. כדכתיב גבי אהרן 'ומצנפת בד יצנוף', 'ונתת המצנפת'. תוס' הרא"ש. טז. של כה"ג ושל כהן הדיוט, מ"מ. תוס' הרא"ש. יז. בזמן שמצנפת. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ח מהל' תומ"צ ומזיק הל"ט טוש"ע חו"מ סי' שפח סעי' ה [וסעי' ט יב]:
כו ב ג מיי' פ"ט מהל' תענית הל' יד סמג עשין מד"ס ג טור ש"ע או"ח סי' תקס סעיף ג [וברב אלפס ברכות פ"ה דף כח.: ובהל"ש שם סימן ח]:
כז ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעי' ד:

תורה אור השלם

1. אָמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְרָכַי מֵחֲטוֹא בִלְשׁוֹנִי אֶשְׁמְרָה לְפִי מַחְסוֹם בְּעֹד רָשָׁע לְנֶגְדִּי: תהלים לט ב
2. דּוֹם לַיְיָ וְהִתְחוֹלֵל לוֹ אַל תִּתְחַר בְּמַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בְּאִישׁ עֹשֵׂה מְזִמּוֹת: תהלים לז ז
3. אַל תִּשְׂמַח יִשְׂרָאֵל אֶל גִּיל כָּעַמִּים כִּי זָנִיתָ מֵעַל אֱלֹהֶיךָ אָהַבְתָּ אֶתְנָן עַל כָּל גָּרְנוֹת דָּגָן:
הושע ט א
4. בַּשִּׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יָיִן יַמַּר שֵׁכָר לְשֹׁתָיו: ישעיהו כד ט
5. וְקִינָה וְדִימוֹנָה וְעִדְעָדָה: יהושע טו כב
6. וְצִקְלַג וּמַדְמַנָּה וְסַנְסַנָּה: יהושע טו לא
7. כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱיָ הָסִיר הַמִּצְנֶפֶת וְהָרֵם הָעֲטָרָה זאת לֹא זאת הַשְּׁפָלָה הִגְבַּהּ וְהַגָּבֹהַּ הַשְׁפִּיל:
יחזקאל כא לא
8. כֹּה אָמַר יֱיָ אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים וְכֵן נֹגְזוּ וְעָבָר וְעִנִּתִיךְ לֹא אֲעַנֶּךָּ עוֹד: נחום א יב

פסקי רי"ד

שלח מר עוקבא לר' אלעזר בני אדם העומדי' עלי ויש כח בידי למוסרן למלכות מהו. שרטט וכתב לו אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי אע"פ שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה קמצערן לי טובא ולא מצינא למיקם בהו שלח ליה דום לה' והתחולל לו דום לה' והוא יפילם חללים השכם והערב לבית המדרש והן כלין מאליהן א"ר יצחק שתים כותבי' ג' אין כותבי' במתניתא תנא ג' כותבי' ד' אין כותבי'. פי' ג' תיבות [כותבין] בלא שרטוט ארבע [אין] כותבין שלח ליה למר עוקבא זמרא מנא לן דאסור פי' לשורר ולומר בבית המשתאות שרטט וכתב אל תשמח ישראל אל גיל בעמים פי' לא שנא בפה לא שנא ביד א"ל ריש גלותא לרב הונא כלילא מנא לן דאסור פי' היו עושים לחתנים עטרות של זהב ושל כסף צבועות ומצויירין בגפרית ומלח שקורי' ניי"ל א"ל רב חסדא קרא כתיב כה אמר ה' הסר המצנפת והרם העטרה וגו' מה ענין מצנפת אצל עטרה אלא לומר לך בזמן שהמצנפת בראש כהן גדול עטרה בראש כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כ"ג נסתלקה עטרה מראש כל אדם; רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא גדיל כלילא לברתיה א"ל לא סבר מר הסר המצנפת והרם העטרה א"ל דומיא דגבי בגברי ואי קשיא והא תנן בשלהי פרק בתרא דסוטה (מט.) בפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות של כלה אלמא שתי גזירות היו בפולמוס הראשון של אספסינוס גזרו על עטרו' של חתנים ובפולמוס אחרון של טיטוס גזרו גם על עטרות הכלה י"ל שאין פתרון עטרות הכלה בעטרות חתנים דהכי אמרינן גבי עטרות חתנים לא שנו אלא של מלח וגפרית אבל של ורד ושל הדס מותר ושמואל אמר אף של ורד ושל הדס אסור אבל עושה הוא של קנים ושל חלף ולוי אמר אף של קנים ושל חלף אסור וגבי עטרות הכלה אמרינן אמר רבה בר בר חנה עיר של זהב תניא נמי הכי איזהו עטרות הכלה עיר של זהב אבל עושה היא כיפה של מלח אלמא דוקא עיר של זהב נאסר לכלה אבל שאר עטרות מותר ולחתנים

הכי גרס׳ בתוספתא מימינו למזרח הדרך. ולא גרסי׳ וימינו דכיון שהולך מעכו לכזיב לעולם ימינו הוי למזרח הדרך ומיהו י״ל דפעמים הדרך מתעקש ואין ימינו למזרח: **ויהיב תנא סימנא הכי.** פי׳ בקונטרס ומי חשיבא חדא רלועה לאתנוחי בה סימנא וקשה וכי אין לתנא לציין גבולי ארץ ישראל[א] ועוד מאי רלויה מייתי מרב פפא דאמר למזרחה של מסילה התם[ב] יהיב קרא סימנא לשילה אנה היא על ידי מסילה ומפרש רבינו שמואל[ג] דלאו אשיטא פריך אלא אברייתא דקתני למזרח הדרך ולמערב הדרך וכי דבר מועט כמו דרך שייך למימר בו מזרחו או מערבו[ד] דהוה ליה למימר מימינו למזרח התם[ה] ומייתי מדרב פפא דאמר למזרחה של מסילה דמזכיר מזרח[ו] אמסילה: **הא** רבי יהודה **הא** רבנן. אע״ג דקרקעית המים הויא כארץ ישראל גרע הכא ממוצלעת לגעיל ואם תאמר ומה ענין גט אצל מעשר אטו המביא גט בעלייה בארץ ישראל יחשב כמביא בחולה לארץ משום דעפר הבא עם מחולה לארץ פטור ממעשר ואומר ר״י דלא דמי דעלייה קרקע שתחתיה בר זריעה היא ולאוי להתחייב במעשר

ושביעית מה שאין כן בספינה: **אמר** ר׳ יהודה אימתי. משמע דאימתי דר׳ יהודה בא לחלוק ואם תאמר בפרק חלון (עירובין דף פא.) ובזה בורר (סנהדרין דף כד.) אמר ר׳ יהושע בן לוי כל מקום שאמר ר׳ יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש ור׳ יוחנן אמר אימתי לפרש ובמה לחלוק אלמא לכ״ע אימתי לפרש וי״ל דר׳ ירמיה דהכא סבר כרמי בר חמא דאית ליה בפרק זה בורר (שם דף כה.) דאפי׳ אימתי לחלוק ולפי זה לא גרסי׳ בשמעתין אמר ר׳ יוחנן עליך נקוב המוגה על גבי יתדות באנו למחלוקת ר״י ורבנן כמו שכתוב במקלת ספרים דר׳ יוחנן אית ליה אימתי לפרש אלא אמר רב הונא ואית דגרסי ר׳ זירא כדאיתא בורר ספרים ועוד י״ל דגרסה כספרים דגרסי בס״פ חלון (עירובין ד׳ פא.) כל מקום שאמר רבי יהודה במשנתנו אימתי ובמה כו׳ דדוקא במשנה אימתי לפרש אבל בברייתא לא ותרי תנאי אליבא דר׳ יהודה והכא ברייתא היא דהא במשנה במסכת חלה (פ״ב מ״ב) לא מסיים בה אבל אין הספינה גוששת פטורה כדמסיים הכא ונהי[ז] דבמתני׳ דחלה[ח] בא לפרש[ט] בברייתא[י] בא לחלוק אבל קשה דבפ׳ חלון ובפרק זה בורר פריך מכח ברייתא דקתני וחכ״א ומוכח מברייתא דבמתני׳ נמי אתא לחלוק וי״ל דהוה מלי לשנויי ההוא תנא אחריא הוא דבמתני׳ לעולם בא לפרש אלא משום דמסכח תנא בהדיא קא משני ההיא ר׳ יהודה משום ר׳ טרפון היא דתניא כו׳ וכן ל״ל דדוקא במשנה אימתי לפרש דבפ׳ כסוי הדם (חולין דף פח.) תניא וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם הניתז כו׳ אמר ר׳ יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא וטעמא דר׳ יהודה מפרש התם דקסבר דמו מקלת דמו וע״כ דפליג אתק״ק דבהדיא קתני תנא קמא כל דמו ופוסק התם ר״ת כר׳ יהודה דבמתניתין דהתם בא לפרש ומיהו שמא רבנן דבריתא עיקר והוי ר׳ יהודה דמתניתין יחיד במקום רבים דבריתא וכהאי גוונא איכא בפרק קמא דסוכה (דף יד:): **עציץ** נקוב. פירש בקונטרס[יא] דספינה דלעיל של חרס ואינה ריכה ליינקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמרי׳ במנחות אבל עליך של עץ בעי נקיבה וגרלה דרלייתו[יב] מסוף פרק כל הקרבנות (מנחות דף פד.) דאמר תנא חדא שבגג ושבחורבה שבספינה ושבעליך מביא וקורא ותניא אידך מביא ואינו קורא ומשני עליך אעליך לא קשיא כאן בנקוב כאן בשאינו נקוב ספינה אספינה נמי לא קשיא כאן בשל עץ וכאן בשל חרס ומדלא משני בספינה כאן בנקובה כו׳ מכלל דשל חרס אפי׳ אינה נקובה הויא בנקובה ואתא לאשמועינן חדוש אחר בספינה שאינו בעליך[יב] וקשה לפירושו דאמר לקמן בפ״ב (דף כא.) כתבו על חרס של עליך נקוב כשר משמע דחרס בעי נקיבה[יג] דאי לאו הכי מאי רלותא הוא בנקוב טפי מבשאינו נקוב ומשמע נמי דעליך של חרס הוא ורבינו שמואל ב״מ הביא מתוספתא דשביעית[יד] דתניא הטומן את הלוף בשביעית ר״מ אומר דרך ארץ טומנו בעליך שלא יצמח ואע״פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר[טו] ונתתם בכלי חרס וגו׳ אלמא סתם עליך של חרס הוא[טז] וגרלה לר״ת להפך דשל חרס[יז] בעי נקיבה ושל עץ לא בעי נקיבה שהוא מתלחלח[יח] יותר מן החרס[יט] ואתי שפיר דסתם ספינה היא של עץ ובמנחות (דף פד.) נמי מוכח דקאמר כאן בשל עץ כאן בשל חרס שמזכיר תחילה אותו שמביא וקורא כמו שמזכיר כי משני התם אגב וחורבה ועליך והכא לא מצי לשנויי כאן בשל חרס כאן בשל עץ א״נ כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה כדמשני התם דנהי דהיכא דאינה גוששת לר׳ יהודה מדהויא חו״ל לענין מעשר חשיבא נמי חו״ל לענין גט היינו משום כיון דשם חו״ל על המקום ל״ל בפני נכתב ואע״ג דשכיחי וגמירי כדי שלא תחלוק במדינת הים אבל בגוששת לר׳ יהודה ולרבנן אפי׳ בשאינה גוששת כיון דשם ח״י על המקום אע״פ שמחמת הכלי אינו חייב במעשר בשביל כך לא יחשב כחולה לארץ לענין גט[יט]: **דילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי יהודה.** כן הוא האמת דעליך כמחובר דבפ׳ השולח (לקמן דף לז.) אמרי׳ אין כותבין פרוזבול אלא על עליך נקוב ומוקי לה דמנחת אסיכי והא דקאמר הכא עד כאן לא קאמרי רבנן אלא בספינה משמע דבעליך לכ״ע לא הוי כמחובר דיחויא בעלמא הוא[כ] והא דאמר בשבת בפרק המוציא יין (דף פא.): האי פרפיסא דמנחת אחרעא ואנחה אסיכי חייב משום תולש היינו מדרבנן כדפי׳ התם בקונטרס[כא]:

[1]ועניתיך אמר מר זוטרא [א]אפי׳ עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה לא אענך עוד תני רב יוסף שוב אין מראין [ב]לו סימני עניות: רבי יהודה אומר מרקם למזרח כו׳: למימרא דעכו לצפונה דא״י קיימא ורמינהו [ג]היה מהלך מעכו לכזיב [א] מימינו למזרח הדרך טמאה משום ארץ העמים ופטורה מן המעשר ומן השביעית עד שיודע לך שהיא חייבת משמאלו למערב הדרך טהורה משום ארץ העמים וחייבת במעשר ובשביעית עד שיודע לך שהיא פטורה עד היכן עד [ד]כזיב רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו עד לבלבו אמר אביי [ג]רצועה נפקא ויהיב תנא סימנא הכי אין קרא נמי יהיב סימנא דכתיב [2]ויאמרו הנה חג ה׳ בשילו מימים ימימה אשר מצפונה לבית אל מזרחה השמש למסלה העולה מבית אל שכמה ומנגב ללבונה ואמר רב פפא למזרחה של מסלה תנא חדא המביא גט בספינה כמביא בא״י ותניא אידך כמביא בחו״ל א״ר ירמיה לא קשיא הא ר׳ יהודה הא רבנן [ג]דתנן [ד]הע״פר חו״ל הבא בספינה לארץ חייב במעשר ובשביעית א״ר יהודה [ו]אימתי בזמן שהספינה גוששת אבל אין הספינה גוששת פטור אביי אמר הא והא ר׳ יהודה היא ול״ק כאן בזמן שאין הספינה גוששת כאן בזמן שהספינה גוששת א״ר זירא עציץ נקוב המונה על גבי יתדות באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן אמר רבא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ר׳ יהודה התם אלא בספינה העשויה

המביא גט בספינה. שנכתב בספינה וקא ס״ד דבנהרות דארץ ישראל קאמר: **למביא בארץ ישראל.** כאילו מביאה דרך יבשה ואין צריך לומר בפני נכתב: **ופניא אידך כמביא בחולה לארץ.** שהנהר אין לו תורת יבשה לכל תורת הארץ: **עפר חולה לארץ הבא בספינה לארץ.** וחרשו בספינה ונמת. והספינה של חרס היא ואינה צריכה לינקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמר במנחות (דף פד.): **חייבת במעשר ובשביעית.** שהנהרות שבארץ ישראל הרי הם כארץ ישראל: **גוששת.** מגששת בקרקע שאין המים עמוקים: **עליך.** של עץ נקוב המונח על גבי יתדות: **באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן.** לרבנן אוירא כמאן דמנחת דמי ולרבי יהודה לא מיחייב במעשר מדאורייתא עד דמנחת אחרעא:

העשויה

ויהיב תנא סימנא. אתמוהי מתמה מי חשיבא חדא רלועה לאתנוחי תנא סימנא עלה: **קרא נמי יהיב סימנא.** רלועה כגון מסילה: **ואמר רב פפא למזרחה של מסילה.** קאמר קרא דקיימא שילה דהא מצפונה לבית אל כתיב ועל כרחך מזרחה השמש אמסילה קאי. שילה מצפון לבית אל ובמזרחה של מסילה ובדרומה של לבונה:

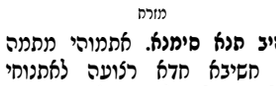

עין משפט נר מצוה

כח א מיי׳ פ״ז מהל׳ מתנות עניים הל״ה סמג עשין קסב טוש״ע יו״ד סי׳ רמח סעי׳ ח:

ב [מיי׳ שם פ״ב הל״ב טוש״ע שם סי׳ רמז ס״כ]:

כט ג מיי׳ פ״ח מהל׳ תרומות הלכה ז [והלכה ט]:

ל ד מיי׳ שם הל״ח:

לא ה ו מיי׳ שם הלכ״ג:

פסקי רי״ד

נאסרו הכל: ר׳ יהודה אומר מרקם למזרח. פי׳ בא לסמן גבול א״י שאינו צ״ל [בפני נכתב ובפני נחתם] ומשם ולחוץ היא ח״ל וצ״ל [בפני נכתב ובפני נחתם] רקם עומדת במזרח א״י והיא ח״ל ואשקלון בדרומה של א״י והיא ח״ל ועכו בצפונה של א״י והיא ח״ל ולמערב לא הוצרכו ליתן גבול שהים מגבול מערבה כדכתיב (במדבר לד) וגבול ים והיה לכם הים [הגדול] וגבול וכו׳ כדפי׳ המורה ואי קשיא היכי אמרי׳ דאשקלון היא ח״ל לכ״ע ועכו היא ח״ל לר׳ יהודה והכתיב בתחלת ספר שופטים וילכד יהודה את עזה ואת גבולה ואת אשקלון ואת גבולה וכתיב אשר לא הוריש את יושבי עכו י״ל הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל כדאמרי׳ בפ״ק דחולין (ו.) ומתני׳ בבית שני מיירי:

מסורת הש״ס

ז) [תוספתא דאהלות פי״ח ה״מ], ב) [קידושין עב.], ג) [לפי׳ התוס׳ ד״ה אמר ר׳ יהודה ל״ל דתניא], ד) תלה פ״ב מ״ב, ה) [שם מ״ב], ו) [רש״ל ע״ם], ח) [וע׳ תוס׳ מנחות פד: ד״ה כאן וכו׳ המריכו טפי], ט) [ע׳ תוס׳ שבת פא: ד״ה והיימו],

תורה אור השלם

1. כֹּה אָמַר יְיָ אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים וְכֵן נִגְזוּ וְעָבַר וְעִנִּתִךָ לֹא אֲעַנֶּךָּ עוֹד׳:

2. וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה חַג יְיָ בְּשִׁלוֹ מִיָּמִים יָמִימָה אֲשֶׁר מִצָּפוֹנָה לְבֵית אֵל מִזְרֶחָה הַשֶּׁמֶשׁ לְמִסְלָה הָעֹלָה מִבֵּית אֵל שְׁכֶמָה וּמִנֶּגֶב לִלְבוֹנָה׳

שופטים כא יט

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ מימינו למזרח הדרך טהורה כו׳ למערב הדרך טמאה כו׳ כל״ל. וכ״כ כן הוא גי׳ תוספתא וירושלמי וע״כ ט״ס בגמ׳ כי עכו וכזיב במערבו הן:

מוסף תוספות

א. אפי׳ לרצועה קטנה. תוס׳ הרא״ש. ב. לא יהיב קרא סימנא למזרחה של מסילה אלא. תוס׳ הרא״ש. ג. דהא דפריך ״ויהיב תנא סימנא הכי״. תוס׳ הרא״ש. ד. כלומר למזרחו של עולם של המסילה דעל דבר מועט לא שייך להזכיר ולומר מזרח ומערב של אותו דבר. תוס׳ הרא״ש. ה. דהיינו למזרח העולם. תוס׳ הרא״ש. ו. של עולם. תוס׳ הרא״ש. ז. דתנא. ריטב״א. ח. סובר. ריטב״א. ט. תנא. ריטב״א. י. סובר. ריטב״א. יא. דהא דבעינן עציץ נקוב ולגבי ספינה משמע אע״פ שאינה נקובה, היינו טעמא. רשב״א. יב. של עץ. תוס׳ הרא״ש. יג. והיינו רבותא לומר דאע״ג דהוי נקוב לאו כמחובר דמי לגבי גיטין. רשב״א. יד. ירמיה ל״ב, י״ד. טז. [ו]דכלי חרס מעמיד שלא יתפח ושלא יצמית. תוס׳ הרא״ש. [ו]כל שאינו נקוב אינו כמחובר. רשב״א. ועי׳ מהר״ם ש״ף שאומר שתוס׳ דוקא לא אומר קי. טז. שהוא קשה. רשב״א. יז. מן הקרקע. תוס׳ מנחות פד: ד״ה כאן. יח. ואינו מפסיק יניקת הקרקע. רמב״ן. יט. דקא דחי, דמספינה ליכא למשמע מידי. תוס׳ הרא״ש.

העשויה לברוח. כלומר מפני שהיא מהלכת כל שעה: **דלא מפסיק אוירא.** בין ספינה לארץ אין שום אויר ומים כארעא סמיכתא דמו: **רב נחמן בר יצחק אמר.** הכי מתניתא דהמביא גט מ׳ בנהרות דא״י: **כולי עלמא לא פליגי.** דכארץ ישראל מינהו ואע״ג דאין ספינה גושפת דטעמא דגט לא משום יניקה מן הקרקע הוא כמעשר וכשביעית הילכך לא שנא נהר ולא שנא יבשה: **כי פליגי בים הגדול.** שהוא תחום מערבו של ארץ ישראל ופליגי תנאי איכא למאן דאמר שפת הים הוא גבול ויש גופיה לאו מ״י הוא ואיכא למאן דאמר יש גופיה מארץ ישראל: **איזוהי ארץ.** מקצוע לפונית מערבית של ארץ ישראל הר ההר ובתרגום ירושלמי מתרגם הר ההר טורי אמנון וכתיב (במדבר לד) זה יהיה לכם גבול לפון מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר ס״מ הר ההר תקוע בים והר גבול לפוני לארץ ישראל הוא וסתם הרים משופעים הם ויש שיפועו רחב כמהלך יום או יומים וקאמר תנא מהיכן היא הארץ מרגל ההר או מראשו: **כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים.** לגד ארץ ישראל דהיינו לגד דרום הוי ארץ ישראל דגובה ההר הוא הגבול: **מטורי אמנון ולחוץ.** לגד לפון חוצה לארץ: **והנסין שבים.** איי הים שבמערב רואין אותן כו׳: **נחל מצרים.** הוא תחום ארץ ישראל במקצוע מערבית דרומית ומחובר ליס הגדול דכתיב בגבול נגב (שם) ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה. נמצאת ארץ ישראל בין הר ההר לנחל מצרים זה ממערבית לפונית וזה מדרומית מערבית והים במערב ויש מקום שהים נכנס לתוך ארץ ישראל מהלך ימים רבים בין הר ההר לנחל מצרים ובאותה כניסה יש נסין והן מתפשטין למערב לתוך הים חוץ מבין מקצועות תחומי ארץ ישראל שהן הר ההר ונחל מצרים הלכך רואין כאילו חוט מתוח מסוף הר ההר במערבו עד נחל מצרים שהרי כל מה שבתוך מקצועות הללו ארץ ישראל היא ומן החוט ולפנים כו׳: **ר׳ יהודה אומר.** כל הים שכנגד אויר של ארץ ישראל ואפי׳ עד אוקיינוס למערב שהוא בסוף העולם הרי הוא כא״י שנאמר (שם) יס הגדול וגבול האי וגבול קרא יתירא הוא למימר דאף רוחב הים בכלל התחום: **והנסין שבלדדין כו׳.** כלומר ואם יש לנו לחלק בנסין לא לגד מערב יש חלוק אלא לגד לפון ולגד דרום שיש נסין בים מתפשטין לאורך הים לפון ולדרום עד שמגיעין ומושכין חוץ מכנגד א״י ושם רואי למתוח החוט ממזרח למערב ולהבדיל מה שכנגד אויר א״י ומה שכנגד אויר חוצה לארץ: **ורואין כאילו חוט מתוח מקפלוריא.** עיר היושבת בחודו של הר ההר בראש גבהו שהוא תחום לפוני: **ועד יס אוקיינוס.** שהוא בסוף העולם למערב ומנחל מצרים עד יס אוקיינוס: **מן החוט ולפנים.** לגד חבירו דהיינו לפנים כלומר בין שני החוטין הוו הנסין ארץ ישראל. והוא הדין למים ונסין דנקט משום דמורשין וזורעין בהם וחייבין במעשר ובשביעית. והכי תרתי מתניתא דלעיל פליגי שנכתב הגט בים הגדול להלן מחוט המתוח מטורי אמנון עד נחל מצרים מאן דאמר כמבא בארץ ישראל רבי יהודה היא דאמר כל שכנגד ארץ ישראל ואידך כרבנן: **מיבעי להו לנסין.** דמן החוט ולפנים לגד מזרחי (א) דלא תימא שפת הים הוא הגבול ואפי׳ במקום שהוא מתפשט ונכנס לתוך בין שני מקצועות התחומין: **לא לריבי קרא.** כיון שבתוך התחומין הם: **סוריא.** היא ארץ לובה וכבשה דוד והוסיפה על ארץ ישראל: **כמוכר בחולה לארץ.** ותנן לקמן (דף מג:) המוכר עבדו לחולה לארץ יצא לחירות דקנסינן לגוקה משום דעבד שייך במצות ואסור לצאת מארץ לחולה לארץ. סוריא לפונה של ארץ ישראל להלן מעכו: **לגיטין אין.** משום דבקיאין לשמה או שכיחי לקיימו(ד): **לעבדים לא.** דלאו מארץ ישראל היא: **עפרה טמא.** שגזרו עליה. ואף על גב דסבירא ליה להאי תנא כיבוש יחיד שמיה כיבוש כדקתני חייבת במעשר אפילו הכי גזור עליה: **והמביא גט מסוריא.** לארץ ישראל כמבא (ה) בחולה לארץ דלא שכיחי שייריתא: **והרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס.** מה שאין כן בארץ העמים. ולקמיה מפרש מאי היא:

כל ששופע ויורד מטורי אמנון. פי׳ בקונטרס מטורי אמנון ולפנים דהיינו לגד דרום ארץ ישראל ולחוץ לגד לפון חוצה לארץ וקשה לר״י דא״כ אמאי נקט רבי יהודה קפלוריא הוה ליה למימר רואין כאילו חוט מתוח מטורי אמנון עד אוקיינוס (א) כיון דתנא קמא נמי לגיין גבול לפוני של ארץ ישראל קאמי ונראה לר״י דטורי אמנון משתפע ויורד לגד מזרח ולגד מערב וחודו של הר הוא הגבול מערבי של ארץ ישראל(ב) והנסין שבים רואין כאילו חוט מתוח מטורי אמנון כלומר מחודו של הר עד נחל מצרים וקפלוריא לרבי יהודה אתי לגיין נסין שבלפון א״י ונראה שהכתוב דוחקו לרש״י לפרש כן דכתיב וזה יהיה לכם גבול לפון מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר (ג) ומתרגמינן הר ההר טורי אמנון אלמא הכתוב בא לגיין גבול לפוני ומיהו יכול להיות שההר תקוע בקרן לפונית מערבית אבל משפע ויורד לגד מזרח: **רבי יהודה אומר כל שכנגד ארץ ישראל כו׳.** (ג) שאל רבינו פטר לר״ת דבזמן הזה היה להתחייב לר׳ יהודה במעשר(ד) שאנו במערבה של ארץ ישראל(ה) והשיב דלא קיימא לן כרבי יהודה אבל קשה וכי ר׳ יהודה היה מכיר בכל ארץ ישראל שעד אוקיינוס שכולם היו בקיאין לשמה או שעדיים מצויין לקיימם שאין צריך לומר בפני נכתב לכך י״ל דלא כבשו הכל עולי בבל(ו) אי נמי כדפירש בקונטרס דכל שכנגד ארץ ישראל היינו כל היס שכנגד ארץ ישראל דלא איירי ביבשה שעד אוקיינוס אלא בנסין שבים הגדול דווקא דכתיב (יהושע א) עד יס הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם וכתיב (שמות כג) ושתי את גבולך מיס סוף ועד יס פלשתים וממדבר עד הנהר פירוש יס סוף לגד דרום יס פלשתים לגד מערב מדבר למזרח נהר פרת לגד לפון ועוד י״ל שהיה יודע שהיו כולם בקיאין לשמה לפי שהיה ידוע להם עד היכן ישראל עומדין ומשם ואילך לא היו ישראל עד סוף העולם כדאמרינן בסוף מנחות (דף קי.) מצור כלפי מערב ומקרטיגני כלפי מזרח אין מכירין לא ישראל ולא אביהם שבשמים: **המוכר עבדו לסוריא מהו.** אין לומר דבגט פשיטא להו דהוי כחולה לארץ כדתניא בסמוך ובעבד מיבעיא להו דאם כן(ז) הוי סברתם איפכא ממה דפשיטא ליה לר׳ חייא בר אבא(ח): **בשלשה דרכים שוותה סוריא כו׳.** (ט) נקט [שלשה] לשון זכר אע״ג דסוריא לשון נקבה משום דעבד וגט הוי לשון זכר: (י) **ביבוש** יחיד. פי׳ בקונט׳ שלא היו לשם כל ישראל ביחד כמו בכיבוש יהושע וכבשה לאורך כולם אבל דוד לא כבש אלא לאורכו אבל בספרי מפרש טעם אחר בסוף פרשת עקב (יא כד) דמשמע לפי שלא היתה עדיין כל א״י כבושה(ט) כדאמר התם(ו) סמוך לפלטורא שלך לא הורשת פירוש יבוסי שהיה סמוך לירושלים ואתה הולך וכובש ארש נהריס וארש לובה(יא) אבל אחר שכל א״י כבשוהו דריש התם מדכתיב (דברים יא) כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם וגו׳ שכל מה שהיו כובשים מחו״ל היה קדוש ואפילו יחיד(יב): בשילה

העשויה לברוח אבל עציץ שאינו עשוי לברוח לא אי נמי עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא בספינה דלא מפסיק אוירא דמיא כי ארעא סמיכתא דמיא אבל עציץ דמפסיק אוירא לא רב נחמן בר יצחק אמר (א)בנהרות דארץ ישראל דכולי עלמא לא פליגי אלא כי פליגי בים הגדול דתניא (ב)איזהו ארץ ואיזהו חוצה לארץ כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים ארץ ישראל מטורי אמנון ולחוץ חוצה לארץ הנסין (ג)שבים רואין אותן כאילו חוט מתוח עליהם מטורי אמנון עד נחל מצרים מן החוט ולפנים א״י מן החוט ולחוץ חו״ל רבי יהודה אומר כל שכנגד ארץ ישראל הרי הוא כא״י שנאמר (ד)וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול זה יהיה לכם גבול ים והנסין שבצדדין רואין אותן כאילו חוט מתוח עליהן מקפלוריא ועד ים אוקיינוס ומנחל מצרים ועד ים אוקיינוס מן החוט ולפנים א״י מן החוט ולחוץ חו״ל ורבנן האי וגבול מאי עבדי ליה מיבעי ליה לנסין ורבי יהודה נסין לא צריכי קרא: ר״מ אומר עכו כא״י וכו׳: בעו מיניה מרבי חייא בר אבא המוכר עבדו לסוריא כמוכר בחו״ל דמי או לא אמר להו (ה)תניתוה ר״מ אומר עכו כארץ ישראל לגיטין לגיטין אין לעבדים לא וכ״ש סוריא דמרחקא טובא: ת״ר (ו) (ז)בשלשה דרכים שוותה סוריא לארץ ישראל ובשלשה לחו״ל: סימן ע״ב ב״ר ר״ק: (ח)עפרה טמא כחו״ל והמוכר עבדו לסוריא כמוכר בחו״ל (ט)והמביא גט מסוריא כמביא מחו״ל ובשלשה לא״י (י)חייבת במעשר ובשביעי׳ כא״י (יא)והרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס (יב)והקונה שדה בסוריא

כקונה

מסורת הש״ס

(א) [תוספתא פ״ב דתרומות הי״א ותוספתא תלה פ״ב ה״ט], (ב) [תוספתא כלים ב״ק פ״א ה״ה], (ג) [תלה פ״ד מי״א], (ד) [לעיל ב:], (ה) [בתוקלוס ליתא כך וגם בתרגום יונתן וירושלמי ליתא כך ע״ש וע׳ גירסת הערוך בערך סמיכים], (ו) דברי המוס׳ תמוה עיין רש קדושין, ועי׳ מהרש״ל, (ז) שיך לע״ב, (ח) [וע״ע תוספת ע״ז כא. ד״ה כיבוש],

גליון הש״ם

גמ׳ ת״ר בשלשה. ע׳ ע״ז דף כא ע״א תוס׳ ד״ה קסבר:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה מיבעי להו לנסין וכו׳ לגד מזרחי ארץ ישראל הוא דלא מימא: (ב) ד״ה והמביא וכו׳ כמביא מחוצה לארץ:

מוסף תוספות

א. כמו ת״ק. תוס׳ הרא״ש. ב. וכל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים דהיינו לצד מזרח הוי ארץ ישראל, ומטור״א ולחוץ דהיינו לצד מערב הוי חו״ל. תוס׳ הרא״ש. ג. ואפי׳ עד אוקיינוס כדמוכח. תוס׳ הרא״ש. ד. ובשביעית. תוס׳ הרא״ש. ה. שאנו מתפללים כנגד מזרח. תוס׳ הרא״ש. ו. כדאמרי׳ ׳הרבה כרכים כבשום עולי מצרים וכו׳״. תוס׳ הרא״ש. ז. עדיפא להו(ן) לענין עבדים מלענין גיטין. תוס׳ הרא״ש. ח. דעדיפא עכו לענין גיטין מלענין עבדים. תוס׳ הרא״ש וע״ש. ט. לא היה לו רשות לכבוש חוצה לארץ. תוס׳ ע״ז כא. ד״ה כיבוש. י. כשכבש דוד את ארם נהרים וארם צובה אמר לו הקב״ה. תוס׳ ע״ז כא. ד״ה כיבוש ובתוס׳ הרא״ש הביא את לשון המלא של הספרי. יא. ומכאן יצא לרבותינו המחלוקת בסוריא שקורין אותה כיבוש יחיד והטעם כי דוד כבש אותה ברצון נפשו שלא שאל באורים ותומים ולא נמלך בסנהדרין. רמב״ן על המורה סוף פרשת עקב.

עין משפט נר מצוה

לב א מיי׳ פ״ז מהל׳ גירושין הלכה י:
לג ב מיי׳ פ״א מהל׳ תרומות הלכה ז:
ג [מיי׳ שם פ״ז מהל׳ גירושין הלכה י״]:
לד ד מיי׳ פ״ה מהל׳ עבדים הל׳ ו סמג עשין פז טוש״ע י״ד סי׳ לסז סעיף פב:
לה ה מיי׳ פי״א מהל׳ טומאת מת הל׳ ו:
לו ו מיי׳ פ״ז מהל׳ גירושין הלכה י ופ״א מהלכות תרומות הל׳ ז ח:
לז ז מיי׳ פ״א מהל׳ תרומות הל׳ ד והל׳ טו:
לח ח מיי׳ פי״א מהל׳ טומאת מת הל׳ ו:

תורה אור השלם

1. וּגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל יָם:
במדבר לד ו

המביא גט פרק ראשון גיטין

בשידה תיבה ומגדל. פירש בקונטר' מה שאין כן בארץ העמים ורבי היא ונראה שרולה לפרש שידה תיבה ומגדל דוקא ולהכי לא מצי לאוקומי כר' יוסי בר רבי יהודה דהא הוא מטהר אפי' בארץ העמים ובמגס פי' כן דהא על כרחך שידה תיבה ומגדל לאו דווקא נקט אלא הוא הדין אפי' רוכב בצריעתא אלא הוא הדין אפי' רוכב על הסוס כיון דסבר רבי אהל זרוק לא שמיה אהל כדפירש בקונטרס וכדמוכח דמסיק דבסוריא על אוירה לא גזרו ואם כן כר' יוסי נמי אתיא והרולה ליכנס לה בטהרה היינו בקרון או רוכב על הסוס מה שאין כן בארץ העמים טמא וכן משמע הלשון קצת דקאמר ואפי' רבי לא אתיא אלא קא מטמא כו' ומשמע כרבי יוסי אתיא בפשיטות טפי ומיהו על כרחך כר' יוסי נמי לא אתיא אלא מטעם דמסיק אליבא דרבי דדוקא ארץ העמים משום דגזרו על אוירה ועל גושה כו': **אלא** בארץ העמים דגזרו על גושה ועל אוירה. והא דמיבעי לן בגזיר בפרק כ"ג (דף נד:) ארץ העמים משום גושה גזרו עליה או משום אוירה גזרו הכי פירושו [א] משום גושה משום דמאהיל על הגוש הוא ועשאוהו חכמים כמאהיל על המת [ב] ויכול להכנס שם בשידה תיבה ומגדל או דילמא על האויר עצמו ולא יוכל להכנס שם בשום ענין [ג] והכא בשמעתא על גושה היינו על מגע גושה ועל אוירה או משום מאהיל על הגוש או משום אוירה ממש: **דגזרו** על גושה ועל אוירה. הקשה הרב ר' יעקב דאורליני"ש דבמסכת אהלות (פ"ב משנה ג) תנן וא"ו מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באהל עצם כשעורה ואדרב העמים ותיבת דמיירי בעפר הבא מחוצה לארץ לארץ והמאהיל עליו אלא מטמא דמשום אויר עצמו גזרו ולא משום מאהיל על הגוש ואין לשון ארץ העמים משמע כן אך יש לומר דאיירי כגון שיש דף או גשר שראשו אחד בארץ וראשו השני בחוצה לארץ ומונחים כלים תחת ראשו שבארץ דאין מביא טומאה עליהן וטהורין [ד] אי נמי אי משום מאהיל על הגוש גזרו עליה איכא לאוקומי כר' שמעון דאמר [ה] קברי עובדי כוכבים אין מטמאין באהל ולא החמירו על ארץ העמים יותר מקברי עובדי כוכבים עצמו ועוד תירץ רבינו מס דהכיא משנה קודם שגזרו על אויר כדאמרינן בפרק קמא דשבת (דף טו:) דמעיקרא גזרו אגזרה גושו ומו לא [ו]: **אע"ג** דאמירה לעובד כוכבים שבות משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו רבנן. אבל משום מצוה אחרת לא היינו מתירין אמירה לעובד כוכבים במלאכה דאורייתא [ז] כדמוכח בפרק הדר (עירובין דף סח.) ההוא יונקא דאשתפיך חמימיה אתו לקמיה דרבא אמר להו לשיילו לאמיה אי צריכה ניחיימו ליה אגב אימיה [ח] ולכאורה משמע דביום המילה היה שהיו צריכין לחממו כדי למולו וקודם המילה היה דאי לאחר המילה מסוכן הוא ובלא אימיה מחללין עליו שבת וע"י עובד כוכבים אייר התם כדפי' שם בקונטר' וכן פי' ר"ח כדאמרינן בפרק מפנין (שבת דף קכט.) דהיה משבעה עד שלשים אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת [ט] והא דאמר בסוף מפנין עד מתי פתיחת הקבר אביי [י] (משמיה דרב יהודה) אמר שלשה ורבא משמיה דרב יהודה אמר ז' ואמרי לה ג' לא לחלל עליה שבת קאמרי ופליגי אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכולהו ס"ל כהרהדעי דאמרי חיה ג' שבעה שלשים ודוחק לומר [יא] דמעת לעת בעינן והא עובדא הוה תוך ז' של מעת לעת [יב] והא דאמר התם לעיל באידך יונקא דאשתפיך חמימיה ואמר להו רבה נייתו ליה חמימי מגו (א) ביתיה ומוקי לה על ידי עובד כוכבים ודאי איסורא דרבנן שרי בחצר שלא עירבו משום מצות מילה אבל איסורא דאורייתא כגון לחמם לו חמין אסור ואין ללמוד מכאן היתר לומר לעובד כוכבים להביא ספר בשבת דרך כרמלית [יג] דלא דמי דדוקא משום מילה דהיא גופה דחיא שבת התירו [יא] ומיהו בהלכות גדולות משמע דאפי' איסורא דאורייתא שרי על ידי עובד כוכבים לגורך מילה שפירש דליתו מתוך ביתא דרך רה"ר [יב] לפי זה הא דקאמר נחים ליה אגב אימיה נוקמה תוך ז' ואמרה צריכה אני שמחללין עליה שבת [יג] ונראה דלא יתכן לומר דנחים ליה ע"י ישראל דע"י ישראל היה אסור להרכות בשביל קטן דאמר בפ"ק דחולין (ד' טו:) המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא יראה בשבילו אבל ע"י עובד כוכבים ניחא דשרי להרכות ושמא דוקא לגורך המילה הוא דשרי אבל לגורך דבר אחר אפילו ע"י עובד כוכבים אסור להרכות והא דתנן בפ"ב דביצה (דף כא:) לא יחם אדם חמין לרגליו אלא מ"ש דאמרי' נמי בגמרא דביצה (ד' יח.) ממלאה אשה קדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחמיצה אחת וכן ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד משום שמחת יום טוב התירו חכמים להרכות [יא]: **הדר אמר אביי.** פי' לא משום קושיא דרבא חזר בו דאביי לא חשיב ליה פירכא דסבר לא פליגינן דיבורא דאקושיא דרבא לא משני מידי אלא נראה לו סברא לומר טפי דבתרוייהו לא קנה דיד בעל השטר על התחתונה: בקונה בפרוארי ירושלים חייבת במעשר ובשביעית כא"י קסבר [ט] כיבוש יחיד שמיה כיבוש והרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס והאמרת עפרה טמא [א] בשידה תיבה ומגדל [ב] דתניא [ג] הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל רבי מטמא רבי יוסי ברבי יהודה מטהר ואפי' רבי לא קא מטמא אלא בארץ העמים דגזרו על גושה ועל אוירה אבל סוריא על גושה גזרו על אוירה לא גזרו והקונה שדה בסוריא כקונה בפרוארי ירושלי' למאי הילכתא אמר רב ששת לומר [ד] שכותבין עליו אונו ואפילו בשבת בשבת ס"ד כדאמר רבא אומר לעובד כוכבים ועושה [ה] ה"נ אומר לעובד כוכבים ועושה ואע"ג [ו] דאמירה לעובד כוכבים שבות משום ישוב א"י לא גזור רבנן: ת"ר [ז] עבד שהביא גיטו וכתוב בו עצמך ונכסיי קנויין לך עצמו קנה נכסים לא קנה: איבעיא להו כל נכסיי קנויין לך מהו אמר אביי מתוך שקנה עצמו קנה נכסים א"ל רבא בשלמא עצמו ליקני מידי דהוה אגט אשה אלא נכסים לא ליקני מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא הדר אמר אביי מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו א"ל רבא בשלמא נכסים לא ליקני מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא אלא עצמו ליקני מידי דהוה אגט אשה אלא אמר רבא [ח] אחד זה ואחד זה עצמו קנה נכסים לא קנה א"ל רב אדא בר מתנה לרבא כמאן כר"ש דאמר פלגינן דיבורא [ט] דתנן [י] הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין ר"ש אומר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין לעולם ומתנת נכסים דקיימת לן לקמן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שהוא בכלל נכסים הילך מי מהימן אהמי מהימן אהמי דלא פלגינן דיבורא או דלמא הני מילי דהוה אגט אשה: **מידי דהוה אגט אשה.** שנאמנת להביא את גיטה ולומר בפני נכתב: **אחד זה ואחד זה.** בין עצמך ונכסי בין כל נכסיי: **הכותב כל נכסיו לעבדו.** כגון כל נכסיי נתונין לך: **יצא בן חורין.** אף הוא בכלל נכסים וכל שאר נכסים נמי קנה: **שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין.** קרקע לאו דוקא כדאמר בבבא בתרא בפ' מי שמת (דף קנ.): **לא יצא בן חורין.** דבשלמא ריש דלא גלי דעתיה דנחית לשיורא לא אמרינן דשייר אבל הכא דנחית לשיורא אמרינן לדידיה נמי שייר וכי אמר כל נכסיי [כ] לך אשאר נכסים קאמר ולחנופיי ליה קאתי ולא שחריה כיון דלא אמר ליה עצמך ונכסיי: לעולם דרבא אמר להו לשיילו לאמיה אי צריכה ניחיימו ליה אגב אימיה [ו] ולכאורה משמע דביום המילה היה שהיו צריכין לחממו כדי למולו וקודם המילה היה דאי לאחר המילה מסוכן הוא ובלא אימיה מחללין עליו שבת וע"י עובד כוכבים אייר התם כדפי' שם בקונטר' וכן פי' ר"ח כדאמרינן בפרק מפנין (שבת דף קכט.) דהיה משבעה עד שלשים אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת [ז] והא דאמר בסוף מפנין עד מתי פתיחת הקבר אביי [ח] (משמיה דרב יהודה) אמר שלשה ורבא משמיה דרב יהודה אמר ז' ואמרי לה ג' לא לחלל עליה שבת קאמרי ופליגי אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכולהו ס"ל כהרהדעי דאמרי חיה ג' שבעה שלשים ודוחק לומר [ט] דמעת לעת בעינן והא עובדא הוה תוך ז' של מעת לעת [י] והא דאמר התם לעיל באידך יונקא דאשתפיך חמימיה ואמר להו רבה נייתו ליה חמימי מגו (א) ביתיה ומוקי לה על ידי עובד כוכבים ודאי איסורא דרבנן שרי בחצר שלא עירבו משום מצות מילה אבל איסורא דאורייתא כגון לחמם לו חמין אסור ואין ללמוד מכאן היתר לומר לעובד כוכבים להביא ספר בשבת דרך כרמלית [יא] דלא דמי דדוקא משום מילה דהיא גופה דחיא שבת התירו [יא] ומיהו בהלכות גדולות משמע דאפי' איסורא דאורייתא שרי על ידי עובד כוכבים לגורך מילה שפירש דליתו מתוך ביתא דרך רה"ר [יב] לפי זה הא דקאמר נחים ליה אגב אימיה נוקמה תוך ז' ואמרה צריכה אני שמחללין עליה שבת [יג] ונראה דלא יתכן לומר דנחים ליה ע"י ישראל דע"י ישראל היה אסור להרכות בשביל קטן דאמר בפ"ק דחולין (ד' טו:) המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא יראה בשבילו אבל ע"י עובד כוכבים ניחא דשרי להרכות ושמא דוקא לגורך המילה הוא דשרי אבל לגורך דבר אחר אפילו ע"י עובד כוכבים אסור להרכות והא דתנן בפ"ב דביצה (דף כא:) לא יחם אדם חמין לרגליו אלא מ"ש דאמרי' נמי בגמרא דביצה (ד' יח.) ממלאה אשה קדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחמיצה אחת וכן ממלא נחתום חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד משום שמחת יום טוב התירו חכמים להרכות [יא]: **הדר אמר אביי.** פי' לא משום קושיא דרבא חזר בו דאביי לא חשיב ליה פירכא דסבר לא פליגינן דיבורא דאקושיא דרבא לא משני מידי אלא נראה לו סברא לומר טפי דבתרוייהו לא קנה דיד בעל השטר על התחתונה:

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פי"ח מהל' טומאת מת הל"ו:
מ ב מיי' שם הל"ב:
מא ג מיי' פ"ו מהל' שבת הל' יא [טוש"ע או"ח סי' ש"ו סעיף י"ח ועי"ש בהגה"ה ובמג"א סי' ש"מ סק"י]:
מב ד ה מיי' פ"ז מהל' עבדים [הל"מ] הל"ב סמג עשין פז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף ט:
מג ו מיי' שם [ופ"ג מהל' זכיה הלט"ו] סמג שם טוש"ע שם סעיף ג [סו"מ סי' רמט סעיף ד]:

מוסף רש"י

כיבוש יחיד. דוד כיבשה ולא היו כל ישראל שם והיא מרס לובה (לקמן מח.). הנכנס לארץ העמים. ארץ העמים מטמא באהל (ערובין ל:). בשידה. מרכבת נשים, עגלה עשויה כקופסא (שם). ומגדל. מטערי"ר (שם). דאמירה לעובד כוכבים שבות. מדרבנן (ב"מ צ.). הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין. שהיי העבד בכלל נכסים ומגלה שהקנה לעבד את גופו עם שאר נכסים (רשב"ם ב"ב קמט:). שייר קרקע כל שהוא. דכתב חוץ מן הקרקע כל שהוא, לא יצא בן חורין. דלא ידעינן הי קרקע שייר וכל כל שהוא אמרינן הא שייר, וכיון דקרקעות לא קנה, לגופיה נמי לא קנה, דלא פלגינן דיבורא, הואיל ובחד דיבורא אתי ליה גופיה ונכסים, ופלגא דיבורא לא איתקיים, אידך פלגא נמי לא מקיים (לקמן מב.) אי: שהעבד הוקם לקרקעות דכמיב והמנחלתם, והאי קרקע לא אכל אומר ומגלה שאינו בן חורין, וגם הנכסים לא קנה, וה"ה אם אמר חוץ ממטלטלין כל שהוא, כדמפרש ר"א לקמיה שאפשר המטלטלין שיר אצל העבד, דדלמא האי עבד הוא המטלטלין ששייר, דעבדא מיטלטל, אבל אם אמר כל נכסיי נתונים לך חוץ מעבד פלוני, הרי הוא בן חורין, שהעבד אינו בכלל אותו שהם שפיים (ב"ב שם).

פסקי רי"ד

ת"ר הקונה שדה בסוריא כקונה בפרוארי ירושלים למאי הלכתא אמר רב ששת לומר שכותבין עליו אונו אפילו בשבת פי' שטר מכירה [כמו] והיו אונות ושטרות יוצאים על שמו: משום ישוב א"י פי' לגרש כנענים ולישב בה ישראל מותר: בשבת ס"ד אלא כדאמר רבא אומר לכנעני ועושה הכא נמי אומר לכנעני ועושה ואע"ג דאמירה לא"י שבות משום ישוב א"י לא גזור רבנן ואע"ג דחכמים העמידו דבריהם במקום עשה ה"מ שבות הנעשה ע"י ישראל כגון הזאה שבות שאינה נדחית מפני הפסח כדאמרי' באלו דברים בפסחים (סב:) וכגון הבאת אזמל ע"י ישראל במבוי שלא ערבו אבל אמירה לא"י שבות שאין ישראל עושה שום מעשה אלא דבור בעלמא דוחי' שבות זה אצל מצוה כדאמרי' גבי מילה בהדר עם הנכרי (עירובין סז:) בההוא יונקא דאישתפיך חמימיה והיה מבוי שלא נשתתפו בו והתיר רבה (שיתירו) [שיביאו] ע"י נכרי ורצה אביי להקשות לו הזאה שבות ואינה דוחה הזאה מפני הפסח אף אמירה לנכרי שבות נמי ולא תדחה מפני מילה וא"ל רב יוסף ולא שנא לך בין שבות שיש בו מעשה לשבות שאין בו מעשה פי' שבות הנעשה ע"י מעשה ישראל כגון הזאה וכיוצא בה העמידו חכמים דבריהם במקום כרת אבל אמירה לנכרי שאין שם מעשה ע"י ישראל אלא אמירה בלחוד לא העמידו דבריהם במקום מצוה (עיי' בע' יז בס' המכריע): ת"ר עבד שהביא גיטו ממדינת הים צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם כאשה המביאה גיטה. פי' דאמרי' במתני' א' גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים הרי הם לפני נכתב ובפני נחתם קנה. פי' המורה דנאמן הוא על שחרורו לומר בפני נכתב ואין צריך עדים לקיימו נכסים לא קנה דבעי עדים לקיים כשאר קיום שטרות ואינו [נ"ל] (צ"ל) דאשה המביאה [את] גיטה שהיא צ"ל בפני נחתם מוקמינן לקמן בשלהי פרקין כגון דאמר לה את תהי שליח להולכה עד דמטית לב"ד פלוני וכדי שלא תחלוק בשליחות כדאמרן לעיל הצריכוה לומר בפני נכתב ובפני נחתם

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רבי מטמא וכו' מפ' בעירובין ל"ב סוף ד' ל': (ב) ד"ה לא יצא וכו' כל נכסיי נתונין לך משלמ: (ג) תוס' ד"ה אע"ג וכו' ממימי מגו ביתאי ומוקי לה וכו' דהכנן בחצר שלא עירבו שרי משום:

לעזי רש"י

דוקריי"ש [דוקיריי"ש]. דוכסיות, מחוזות.

מוסף תוספות

א. אויר ארץ העמים שנזרו עליו. תוס' הרא"ש. ב. מפני מתי מבול או מפני רוב מישראל שנהרגו בחו"ל. תוס' מיר נד: ד"ה ארץ. ג. שהחמירו בה יותר מבאהל המת כדי שלא יצא מארץ לחו"ל. תוס' מיר נד: ד"ה ארץ. ד. דאין מביא את הטומאה מחו"ל לארץ. תוס' הרא"ש. ה. ואפי' לצורך מילה דהיא גופה דחיא שבת. תוס' הרא"ש. ו. משמע דאי לא צריכה אימיה לא שרי אפי' ע"י נכרי. תוס' ב"ק פ: ד"ה אומר. ז. אבל עושין לה ע"י ארמאי. תוס' הרא"ש. ח. דהני ג' וד' ול'. רשב"א שבת קנ: ד"ה דמעת. ט. והלכך משכחת לה למילה בד' שלה וכגון שנולד בערב. רשב"א שבת קנ: ד"ה דמעת. י. כדי ללמוד בו. תוס' ב"ק פ: ד"ה אומר. יא. ע"י נכרי איסור דרבנן. תוס' ב"ק פ: ד"ה אומר. אבל משום מצוה אחרת אסור אפי' בכרמלית דרבנן. תוס' הרא"ש. יב. דהוי איסורא דאורייתא. תוס' ב"ק פ: ד"ה אומר. יג. אפי' ע"י ישראל. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד (המשך)

אבל אם הביאה גיטה ואמרה כי בעלה נתנו לי לצמיתות אינה צריכה לומר כלום והיא נאמנת לומר כי בעלי נתנו לי ולא חיישינן לזיופא פי' שמא היא זייפתו דהכי אמרינן לקמן אשה כי מטי גיטה לידה איגרשא לה פי' למה היא צריכה לומר בפני נכתב ובפ"נ אלמא כל זמן שמוציאה גיטה ואומרת כי בעלי גירשני בזה אינה צריכה לומר כלום וב"ד מאמינין לה ומשיאין אותה וה"ה נמי עבד שהביא גיטו ואמר כי רבי נתנו לי ושחררני נאמן הוא ומתירים אותו בישראלית ואינו צ"ל כלום ולא חיישינן שמא הוא זייפו אלא נאמן לומר רבי נתנו לי כמו שהאשה נאמנת בגיטה אבל בנכסים אינו נאמן עד שיקיים החתימה דחיישינן לזיופא דדוקא בגט אשה הקלו

חכמים ולא חשו לזיופא דידה משום עיגונה ועבד נמי איתקש לאשה אבל בנכסים חיישינן לזיופא ועד שלא קיים שטרו אינו זוכה בנכסים ואינו נאמן הוא עצמו לקיים שטרו כמו שנאמנת האשה כשמביאה גיטה דהתם משום עיגונה הימנוה רבנן לחד כבי תרי והימנוה לאשה עצמה מה שאין כן בקיום שטרות: איבעיא להו כל נכסי קנויים לך מהו. פי' כשאמר (ס"א כשהיה כתוב בשטר) עצמך ונכסיי הם שני דברים וכל א' וא' נידון בדינו אבל כשאמר כל נכסיי קנויין לך בלל העבד עם שאר כל הנכסים על עצמו אינו צריך לקיימו דומיא דגט אשה שקבלתו לחלוטין ועל הנכסים צריך לקיימו דומיא כשטר בעלמא ויהיה בן חורין כדאמרי' לקמן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין הילכך אי מהימן אהאי ולא פלגינן דבורא או דלמא פלגינן מידי דהוה אגט אשה שנאמנת להביא גיטה ולומר בפני נכתב היאך אנו דנין אותם אמר אביי מתוך שלא קנה (ז) עצמו לא קנה נכסי' ולא פלגינן דבורא א"ל רבא בשלמא נכסים לא קנה מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא אלא עצמו ליקני מידי דהוה אגט אשה אלא אמר רבא א' זה וא' זה עצמו קנה נכסים לא קנה דפלגי' דבורא והילכתא כרבא:

ז) נראה ל"ל מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו ולא פלגינן.

א) [לקמן מז. מז: ע"ז כא.], ב) עירובין ל': מיז נה. מגיבה כה., ג) ב"ק פ: ד) [שבת קנ. עירובין סז: ב"ק פ: ב"מ נ.], ה) [לקמן מב. ב"מ צ.], ו) [לפנינו שם ובמילה כב. איתא רב המנונא], ז) [יבמות סח.], ח) [וע"ע תוס' שבת טו: ד"ה ולאחוק], ט) [לפנינו שם ליתא], י) ואילני ע"י ישראל. רש"ל, יא) [וע"ע בתריכות בתוס' ב"ק פ: ד"ה אומר],

---

א) [לקמן מח. ב"מ נ.], ב) [לקמן מז. ע"ז כא.], ג) [לקמן מח.], ד) [לקמן מז. ע"ז כא.], ה) [לקמן מז. ע"ז כא.], ו) [לקמן מז. ע"ז כא.], ז) [לקמן מז. ע"ז כא.], ח) [לקמן מז. ע"ז כא.], ט) [לקמן מז. ע"ז כא.], י) [לקמן מז. ע"ז כא.], יא) [לקמן מז. ע"ז כא.], יב) [לקמן מז. ע"ז כא.], יג) [לקמן מז. ע"ז כא.], יד) [לקמן מז. ע"ז כא.], טו) [לקמן מז. ע"ז כא.], טז) [לקמן מז. ע"ז כא.], יז) [לקמן מז. ע"ז כא.], יח) [לקמן מז. ע"ז כא.], יט) [לקמן מז. ע"ז כא.], כ) [לקמן מז. ע"ז כא.], כא) [לקמן מז. ע"ז כא.], כב) [לקמן מז. ע"ז כא.], כג) [לקמן מז. ע"ז כא.], כד) [לקמן מז. ע"ז כא.], כה) [לקמן מז. ע"ז כא.], כו) [לקמן מז. ע"ז כא.], כז) [לקמן מז. ע"ז כא.], כח) [לקמן מז. ע"ז כא.], כט) [לקמן מז. ע"ז כא.], ל) [לקמן מז. ע"ז כא.], לא) [לקמן מז. ע"ז כא.], לב) [לקמן מז. ע"ז כא.], לג) [לקמן מז. ע"ז כא.], לד) [לקמן מז. ע"ז כא.], לה) [לקמן מז. ע"ז כא.], לו) [לקמן מז. ע"ז כא.], לז) [לקמן מז. ע"ז כא.], לח) [לקמן מז. ע"ז כא.], לט) [לקמן מז. ע"ז כא.], מ) [לקמן מז. ע"ז כא.], מא) [לקמן מז. ע"ז כא.], מב) [לקמן מז. ע"ז כא.], מג) [לקמן מז. ע"ז כא.], מד) [לקמן מז. ע"ז כא.], מה) [לקמן מז. ע"ז כא.], מו) [לקמן מז. ע"ז כא.], מז) [לקמן מז. ע"ז כא.], מח) [לקמן מז. ע"ז כא.], מט) [לקמן מז. ע"ז כא.], נ) [לקמן מז. ע"ז כא.], נא) [לקמן מז. ע"ז כא.], נב) [לקמן מז. ע"ז כא.], נג) [לקמן מז. ע"ז כא.], נד) [לקמן מז. ע"ז כא.], נה) [לקמן מז. ע"ז כא.], נו) [לקמן מז. ע"ז כא.], נז) [לקמן מז. ע"ז כא.], נח) [לקמן מז. ע"ז כא.], נט) [לקמן מז. ע"ז כא.], ס) [לקמן מז. ע"ז כא.], סא) [לקמן מז. ע"ז כא.], סב) [לקמן מז. ע"ז כא.], סג) [לקמן מז. ע"ז כא.], סד) [לקמן מז. ע"ז כא.], סה) [לקמן מז. ע"ז כא.], סו) [לקמן מז. ע"ז כא.], סז) [לקמן מז. ע"ז כא.], סח) [לקמן מז. ע"ז כא.], סט) [לקמן מז. ע"ז כא.], ע) [לקמן מז. ע"ז כא.], עא) [לקמן מז. ע"ז כא.], עב) [לקמן מז. ע"ז כא.], עג) [לקמן מז. ע"ז כא.], עד) [לקמן מז. ע"ז כא.], עה) [לקמן מז. ע"ז כא.], עו) [לקמן מז. ע"ז כא.], עז) [לקמן מז. ע"ז כא.], עח) [לקמן מז. ע"ז כא.], עט) [לקמן מז. ע"ז כא.], פ) [לקמן מז. ע"ז כא.], פא) [לקמן מז. ע"ז כא.], פב) [לקמן מז. ע"ז כא.], פג) [לקמן מז. ע"ז כא.], פד) [לקמן מז. ע"ז כא.], פה) [לקמן מז. ע"ז כא.], פו) [לקמן מז. ע"ז כא.], פז) [לקמן מז. ע"ז כא.], פח) [לקמן מז. ע"ז כא.], פט) [לקמן מז. ע"ז כא.], צ) [לקמן מז. ע"ז כא.], צא) [לקמן מז. ע"ז כא.], צב) [לקמן מז. ע"ז כא.], צג) [לקמן מז. ע"ז כא.], צד) [לקמן מז. ע"ז כא.], צה) [לקמן מז. ע"ז כא.], צו) [לקמן מז. ע"ז כא.], צז) [לקמן מז. ע"ז כא.], צח) [לקמן מז. ע"ז כא.], צט) [לקמן מז. ע"ז כא.], ק) [לקמן מז. ע"ז כא.], קא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קי) [לקמן מז. ע"ז כא.], קיא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קיב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קיג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קיד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קטו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קטז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קיז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קיח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קיט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קכ) [לקמן מז. ע"ז כא.], קכא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קכב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קכג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קכד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קכה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קכו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קכז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קכח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קכט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קל) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמ) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנ) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קס) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קע) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפ) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצ) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קק) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קל) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמ) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנ) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קנט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קס) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קסט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קע) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קעט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפ) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קפט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצ) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קצט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קק) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קקט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קל) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלא) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלב) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלג) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלד) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלה) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלו) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלז) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלח) [לקמן מז. ע"ז כא.], קלט) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמ) [לקמן מז. ע"ז כא.], קמ

לעולם הוא בן חורין. פי׳ בקונטרס מדקאמר ר׳ שמעון לעולם משמע דל״ש היכא דקנה אחר נכסים כגון שפירש השיור[א] וא״ש היכא דלא קנה כגון שלא הזכיר קרקע ששייר דכתב ליה חוץ מבית כור קרקע דהשתא לא קנה שום קרקע דבכל חד וחד איכא למימר דהיינו הוא ששייר ואפ״ה הוא בן חורין אלמא פלגינן דיבורא דהא כל נכסי קא״ל ולא קנה אלא את עצמו וקשיא אע״ג דלא הזכיר שם קרקע[ב] מ״מ קנה כל קרקע דלית ליה אלא איד העבד על התחתונה[ג] ויקח האדון לעצמו בית כור מעידית שבנכסים כדתנן בפרק בית כור (ב״ב דף קז:) חלי שדה אי מוכר לך ייחס לו חלי שדהו ומפרש התם לוקח נוטל כחוש דיד בעל השטר על התחתונה ואר״י[ד] דלעולם דר׳ שמעון בא להוסיף אפילו אין לו אלא אותה העיר לו אותה שדה כדקתני סיפא בתוספתא דבבא בתרא ובפ״ק דפאה ר׳ שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד מריבוא שבהן אלא שהרי אם אין לו אותה שדה זכה עבד בנכסים וקנה עצמו בן חורין[ה] ואין מתקיים דבור כל נכסי אלא בעבד לבדו וה״א כשאמר חוץ מבטול דבורו מה שאמר כל נכסי קמ״ל דאפ״ה יצא לחירות דפלגינן דיבורא: **הלכה בר״מ.** ולר״מ ס״ל דסבר דלא פלגינן דיבורא דמדקאמר ר׳ שמעון לעולם משמע אפילו בא אותו עניין לדליך לא יצא לחירות דלא פלגינן דיבורא כשאין לו אלא אותה העיר אפ״ה יצא לחירות[ו] ומסיק דטעמא דר״מ לאו משום דלא פלגינן דיבורא אלא משום דלאו כרות גיטא הוא פירוש אין זה כריתות כיון שיש שיור בדיבור שהוא משתחרר בו דאמר כל נכסי ואינו מתקיים כולו אבל בעבד שהגיע גיטו וכתוב בו כל נכסי קנויין לך פלגינן דיבורא שפיר דכרות גיטא הוא ורש״י פירש דלאו כרות גיטא הוא משום דאיכא למימר מדשייר בנכסים שייר נמי בעבד ולפי זה באין לו אלא אותה העיר דלא שייך למימר מדנתחת לשיורא שייר נמי עבד מודה ר״מ דיצא לחירות דפלגינן דיבורא ואין משמע כן בתוספתא כדפירש״ ולשון אפי׳ אינו מיושב דאפילו אין לו אלא אותה העיר משמע דכ״ש יש לו שאר נכסים דיצא לחירות ואדרבה ר״מ לא פליג אלא בית יש לו שאר נכסים: **שפתים** ישק משיב דברים נבוחים. כשאדם אומר דברים נכוחים אותם שסביבותיו משיקין שפתותיהם זו לזו שנשתקין ואין יודעים מה להשיב: **ואינו** חוזר בעבד. וא״ת ואמאי יצא בן חורין[יד] [ומותר בגת חורין[טו]] הא מתנת שכיב מרע הוא ולא קנה אלא לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה[ח] וי״ל דבכתב ליה מהיום[ט] אי נמי אפילו סתמא דכיון דדעת שכיב מרע[ו] שיקנה בשעה שראויה לשחרר דהיינו מחייב וא״ת כיון[יא] דסתמא דדעת של שכיב מרע לחזור בו אם יעמוד[יב] אמאי אינו חוזר בעבד וי״ל דהכל תקנת חכמים היא גם מה שאינו חוזר בעבד דמסתמא דעתו כמו שיאמרו לו חכמים[יג] ומיהו אם כתב בהדיא מהיום אם לא ימות[טו] [אין נראה שיועיל לענין זה יצא עליו אם בן חורין לומר שאינו חוזר בעבד מאחר שהתנה בפירוש: **התם** משום דלאו כרות גיטא הוא. וא״ת דבכל מי שמת (ב״ב דף קנ.)[יז] [נעי למימר] עבדא כמקרקעי דמי ופריך עליה מהך דשייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין וקאמר עלה רב דימי עשו מטלטלין שיור אצל עבד וא״ל רבא לרב נחמן מ״ט וא״ל משום דעבדא כמטלטלי דמי ומטלטלי הוי שיור אצל עבד ומשני רב אשי אמן משום דלאו כרות גיטא הוא מתניגן לה משמע דרב נחמן דפי׳ טעמא משום דעבדא כמטלטלי דמי לית ליה טעמא דלאו כרות גיטא הוא ואור״ת דהתם ה״פ אמן משום דלאו כרות גיטא הוא מתניגן שכך השיב ר״נ לרבא ולא משום דעבדא כמטלטלי הוא שלא השיב כן רב נחמן מעולם והשתא רב אשי דהתם לטעמא דפירש הכא טעמא דר״נ הוי משום דלאו כרות גיטא הוא כמו שהוא מפרש שם: **והאמר** ר״י ד״ה כו׳. אר״ת דעיקר מילתא דר״י אימתר בפ״ב דכתובות (דף כג:) גבי פלוגתא דמעלין לכהונה ע״פ עד א׳ ואע״ג דהתם נמי מייתי ליה כלישנא דמייתי לה הכא:

סמוך אהני. שפוסלין התחתונה ולוקחת אשת איש: **אלא** ערער דבעל. וה״ה ערער דלקוחות שבאה לטרוף מהן כדאמרינן בירושלמי: **שון** למוליך ולמביא. וא״ת בשלמא באשה הוי משום עיגונא אבל בעבד[יד] מה עיגון יש דאי משום[טו] דאסור בגת חורין[טז] ובשפחה[יז] לא ליתביה האי שליח לעבד גט זה שהגיע ממד״ה ולא יאסר בשפחה וי״ל דחשוב עיגון הא דאסור בגת חורין ומה שאינו מתחייב במצות: **ששון** גיטי נשים לשחרורי עבדים. איפכא הוה ליה למימר ששון שחרורי עבדים לגיטי נשים דעיקר דין מוליך ומביא הוי באשה[יח] אלא אגב דעד השתא איירי בגיטין נקטיה בריש[יט]:

[ע״ע תוס׳ כתובות כו. ותוס׳ ב״ב לב. ד״ה ואמר כתבו דכי בשם ר״י]:

מסורת הש״ם

א) [תוספתא פ״א דפאה], ב) ב״ב לב. כתובות כו. קידושין עג:, ג) לעיל ד:, ד) קידושין ג., ה) [לעיל ד:], ו) לעיל ה., לקמן כג., ז) [לעיל ה.], ח) [לקמן י.], ט) [שם:], י) [לקמן לט:], יא) [דברים כד], יב) [ע׳ בפירוש רש״י בסוף משנה דלעיל ב. ד״ה אם ובד״ה יתקיים], יג) [דף י.], יד) רש״ל, טו) עי׳ מהרש״ל, טז) גי׳ מ״ד, יז) [ושם ד״ה אמר ליה],

תורה אור השלם

1. שִׁפְתַיִם יָשֵׁק מֵשִׁיב דְּבָרִים נְכֹחִים:
משלי כד כו

מוסף רש״י

לעולם הוא בן חורין. אם שייר קרקע כל שהוא, דשייר קרקע ולא עבד (רשב״ם ב״ב קמט:) וה״ש סבר פלגינן, דאמל״ן וזהמכר קרקע בשיורא, קרקעות הוא דלא קנה אבל הוא עצמו לליכא לספוקי בשיורא קנה (לקמן מב.). **עד שיאמר כו׳ חוץ מאחד מריבוא.** עד שיהיה השיור שייר סתם, ואימר כל נכסי נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן, שהוא אחד מרבוא לעבד קמי ואינו מאוחכר ולכך כבוד כתב לעבדו כך, ומ״מ לא קנה כלום (ב״ב שם) דסיון דלא פירש שיורא, אמרינן היינו אינו דשייריה, ולדידיה לא חשיב ליה אלא אחד מרבוא (לקמן מב.). **יתקיים בחותמיו.** יבא המכירה התחתונה וכבר (לעיל ד:). **דו אחת מן הדרכים.** שמגיע גט לו שחרור ממדינת היס לריך שיאמר בפני נכתב ובפני נתתם (קדושין ג.). **חוץ מחרש שוטה וקטן.** דלאו בני דעה ניהו ואין יכולין לעשות שליח לגרשה כדאמרינן בקדושין (מב.). לאין קטן נעשה שליח, והוא הדין לגט (לעיל ה.). **וכל גט שיש עליו עד כותי פסול.** דחשיבי אעדות שקר (לקמן י.).

מוסף תוספות

א. חוץ מקרקע פלוגי דהשתא קנה עצמו ושאר נכסים חוץ מן השיור. תוס׳ הרא״ש. ב. ששייר. תוס׳ הרא״ש. ג. אלא חצי הכחוש מיהא נוטל, [אבל שלא יתן לו כלום, הא ודאי לא. ריטב״ץ], ולא שנא משייר ממוכר או נותן, ועוד, דבמתנה ממש אשכחן כה״ג דקנה וכו׳. רשב״ץ. ד. דהא דאשמועינן לר״ש דפלגינן דיבורא היינו. תוס׳ הרא״ש. ה. וכיון דאין לו אלא מה ששייר. רא״ש. ו. דמטעם דנחת לשיורא לא שייך למימר לא יצא בן חורין אלא היכא דיש לו נכסים אחרים דאמרי׳ מדשייר אותה העיר ואותה שדה שייר נמי העבד, וכל נכסי דקאמר קאי אשאר נכסים, אבל אם אין לו אלא אותה העיר ואותה שדה ע״כ לא מצי קאי אלא אעבד ואמאי קאמר ר״מ לא יצא לחירות, אלא לאו משום דקא סבר לא פלגינן דיבורא. תוס׳ הרא״ש. ז. אפי׳ אם מת. תוס׳ הרא״ש. ח. [ד]כבר קדמו הירושלמי. תוס׳ הרא״ש. ט. וא״מ בנכסים חוזר כמו בכל מתנת שכיב מרע. תוס׳ הרא״ש. י. וא״א לו להשתחרר לאחר מיתה. תוס׳ הרא״ש. יא. דבתר דעתו אזלינן, א״כ. תוס׳ הרא״ש. יב. כשאר מתנת שכיב מרע. תוס׳ הרא״ש. יג. ורבנן אמרי דגבי הבעד כיון דיצא עליו שם בן חורין כבר קדשו השם ואינו חוזר בו. ריטוח קדמוניס. וא״ש שפיר דייק מהכא דפלגינן דיבורא (ד)כיון דכתוב בשטר כל נכסיו והוא משתחרר אע״פ שאינו זוכה בנכסים. תוס׳ הרא״ש. יד. נבעי שני עדים. רמב״ן. טו. שמאחר שהגוז בידו אע״פ שאינו מקויים. מאירי. טז. דלמא גט פסול הוא, דהא צריך קיום מדבריהם. ריטוח קדמוניס. יז. דלמא גט כשר הוא וה״ל בן חורין. ריטוח קדמוניס. ומתוך כך תקנו שיהא השליח נאמן ולא יהא האדון יכול לערער וישא בת חורין. מאירי.
יח. ובשחרורי עבדים משום דאיתקש לגיטי נשים הוא, דהשוו אותם חכמים לכל דיניהן. רשב״ץ. יט. [וכרשב״ץ מקשה ופליגו].

עין משפט נר מצוה

א [מיי׳ פ״ג מהל׳ זכיה ה״ה טוש״ע חו״מ סי׳ רמא סעי׳ ד]:
מד ב מיי׳ פ״ז מהלכות עבדים הלכה ט טוש״ע חו״מ סי׳ רנ סעי׳ טו [וי״ל שי׳ רסז סעי׳ עח]:
מה ג מיי׳ פ״ז מהל׳ גירושין הל״ב סמג עשין נ [טוש״ע אה״ע סי׳ קמא סעי׳ נג]:
מו ד ה מיי׳ שם הל׳ יח סמג שם טוש״ע אה״ע סי׳ קמב סעי׳ ו:
מז ו מיי׳ פ״ו מהל׳ עבדים הל״ז סמג עשין עו טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ מה וסעי׳ נא:
מח ז מיי׳ שם הל״ו טוש״ע שם סעי׳ מז:
מט ח מיי׳ שם הל״ה [ופכ״ז מהל׳ מלוה ה״ח] טוש״ע שם סעיף מו [חו״מ סי׳ סח סעי׳ ח]:

פסקי רי״ד

אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ש״מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד חוזר בנכסים מתנת ש״מ [הוא] וקי״ל שש״מ כל זמן שלא מת חוזר במתנתו ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין ואסור עוד להשתעבד בו. ופלגי׳ דבורא שבעבד דבריו קיימין ובנכסים אין דבריו קיימין וחזור בהן: **מתני׳** המביא גט מא״י אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עורדים יתקיים בחותמיו. פי׳ המורה שהבעל מערער שהוא מזייף יתקיים בחותמיו פי׳ אם יעידו העדים על חתימת ידיהן או עדים אחרים יכירו החתימה כשר. ואם אין עליו עורדים מסתמא כשר דהא בקיאין לשמה ועדים מצויין תמיד לקיימו כדאמרי׳ בתי דינים קבועי. והגאון פי׳ המביא גט מא״י וכו׳ כיון דבא״י שכיחי שיירתא מפני שבתי דינים קביעין שם בשני ובחמישי כתקון עזרא אינו צריך שיאמר השליח כלום אלא יצאנו ונשאת בו ולא חיישינן לערערור הבעל שאם יבא ויערער שכיחי שיירתא אבל במדינה הים דלא שכיחי שיירתא אל יתנהו לאשה עד שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אז עד שיתקיים בחותמיו דחיישינן שמא יבא הבעל ויערער ואין עדים מצויין לקימו ונמצא גט בטל ובניה ממזרים. אם יש עליו עורדים. ערער כמה אילימא חד והא א״ר יוחנן דברי הכל אין [ערעור] פחות משנים פי׳ שאין משגיחין בדבר המערער א׳ אלא ערער תרי ותרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני שאם יבואו שנים ויאמרו מזייף הוא ולא כתבו הבעל גם אם יבואו שנים ויקיימוהו מה מועיל תרי ותרי נינהו אלא בעל פי׳ שאם יבא בעל ויערער כי אני לא כתבתיו ומזייף הוא צריך להתקיים בחותמיו ולערעור דבעל ודאי משגחי׳ וי״ל דוקא בחותמיו אבל שליח כיון שיצא הגט מידו שוב אינו נאמן דדוקא אי אמר מקמי הכי שוב אינו יכול הבעל לערער כדאמרן אי עבדת מהנית אבל כיון שיצא השליחות מידו שוב אינו נאמן ואע״פ שיש לדקדק ממאי דאמרי׳ לקמן ולא הספיק לומר עד שנתחרש טעמא דנתחרש הא לא נתחרש אע״פ שלא אמר

לעולם הוא בן חורין. דמאי דגלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי: **עד שיאמר.** סתם חוץ מדבר מועט ולא יפרש מה הוא משייר דתסם אמרינן דאחד מריבוא דקאמר היינו עבד ואיהו לא חשיב ליה אלא כאחד מריבוא בנכסים אע״ג דשוי טפי. ומדקאמר ר״ש לעולם הוא בן חורין אשמעינן לא שנא היכא דקנה שאר נכסים עמו כגון שפירש השיור ששייר חוץ מקרקע פלוני דהשתא קנה עצמו ושאר נכסים חוץ מן השיור ולא שנא היכא דלא קנה שאר נכסים כגון שלא הזכיר שם הקרקע ששייר דכתב ליה חוץ מבית כור קרקע דהשתא לא קנה שום קרקע דבכל חד וחד איכא למימר דהיינו הוא ששייר ואפ״ה הוא בן חורין אלמא פלגינן דיבורא דהא כל נכסי קא״ל ולא קנה אלא את עצמו ואת גמי דקאמרת עצמו קנה נכסים לא קנה כו׳ שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד מריבוא שבהן אמר מר זוטרא אמר רב נחמן אע״פ שקילם רבי יוסי את רבי שמעון הלכה כר׳ מאיר דתניא כשנאמרו דברים לפני ר׳ יוסי קרא עליו המקרא הזה שפתים ישק משיב דברים נכוחים ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד חוזר בנכסים מתנת שכיב מרע הוא ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין אלא אמר רב אשי התם היינו טעמא משום דלאו כרות גיטא הוא: אם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו: ערער כמה אילימא ערער חד והאמר ר׳ יוחנן דברי הכל אין ערער פחות משנים ואלא ערער תרי תרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אלא ערער דבעל: **מתני׳** המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפ״נ ובפ״נ אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ולמביא וזו אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים: **גמ׳** מאי אינו יכול לומר אילימא חרש חרש בר אתויי גיטא הוא והתנן הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן אמר רב יוסף היכא במאי עסקינן כגון שנתנו לה כשהוא פיקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש: אחד גיטי נשים ואחד שיחרורי עבדים: תנו רבנן בשלשה דרכים שוו גיטי נשים לשיחרורי עבדים ישוו למוליך ולמביא וכל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים וכל השטרות העולים כרות גיטא הוא משום דאיכא למימר מדשייר בנכסים שייר נמי בעבד ולפי זה באין לו אלא אותה העיר דלא שייך למימר מדנתחת לשיורא שייר נמי עבד מודה ר״מ דיצא לחירות דפלגינן דיבורא ואין משמע כן בתוספתא כדפירש״ ולשון אפי׳ אינו מיושב דאפילו אין לו אלא אותה העיר משמע דכ״ש יש לו שאר נכסים דיצא לחירות ואדרבה ר״מ לא פליג אלא בית יש לו שאר נכסים: **שפתים** ישק משיב דברים נבוחים. כשאדם אומר דברים נכוחים אותם שסביבותיו משיקין שפתותיהם זו לזו שנשתקין ואין יודעים מה להשיב: **ואינו** חוזר בעבד. וא״ת ואמאי יצא בן חורין[יד] [ומותר בגת חורין[טו]] הא מתנת שכיב מרע הוא ולא קנה אלא לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה[ח] וי״ל דבכתב ליה מהיום[ט] אי נמי אפילו סתמא דכיון דדעת שכיב מרע[ו] שיקנה בשעה שראויה לשחרר דהיינו מחייב וא״ת דסתמא דדעת של שכיב מרע לחזור בו אם יעמוד[יב] אמאי אינו חוזר בעבד וי״ל דהכל תקנת חכמים היא גם מה שאינו חוזר בעבד דמסתמא דעתו כמו שיאמרו לו חכמים[יג] ומיהו אם כתב בהדיא מהיום אם לא ימות[טו] [אין נראה שיועיל לענין זה יצא עליו אם בן חורין לומר שאינו חוזר בעבד מאחר שהתנה בפירוש: **התם** משום דלאו כרות גיטא הוא. וא״ת דבכל מי שמת (ב״ב דף קנ.)[יז] [נעי למימר] עבדא כמקרקעי דמי ופריך עליה מהך דשייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין וקאמר עלה רב דימי עשו מטלטלין שיור אצל עבד וא״ל רבא לרב נחמן מ״ט וא״ל משום דעבדא כמטלטלי דמי ומטלטלי הוי שיור אצל עבד ומשני רב אשי אמן משום דלאו כרות גיטא הוא מתניגן לה משמע דרב נחמן דפי׳ טעמא משום דעבדא כמטלטלי דמי לית ליה טעמא דלאו כרות גיטא הוא ואור״ת דהתם ה״פ אמן משום דלאו כרות גיטא הוא מתניגן שכך השיב ר״נ לרבא ולא משום דעבדא כמטלטלי הוא שלא השיב כן רב נחמן מעולם והשתא רב אשי דהתם לטעמא דפירש הכא טעמא דר״נ הוי משום דלאו כרות גיטא הוא כמו שהוא מפרש שם: **והאמר** ר״י ד״ה כו׳. אר״ת דעיקר מילתא דר״י אימתר בפ״ב דכתובות (דף כג:) גבי פלוגתא דמעלין לכהונה ע״פ עד א׳ ואע״ג דהתם נמי מייתי ליה כלישנא דמייתי לה הכא:

סמוך אהני. שפוסלין התחתונה ולוקחת אשת איש: **אלא** ערער דבעל. וה״ה ערער דלקוחות שבאה לטרוף מהן כדאמרינן בירושלמי: **שון** למוליך ולמביא. וא״ת בשלמא באשה הוי משום עיגונא אבל בעבד[יד] מה עיגון יש דאי משום[טו] דאסור בגת חורין[טז] ובשפחה[יז] לא ליתביה האי שליח לעבד גט זה שהגיע ממד״ה ולא יאסר בשפחה וי״ל דחשוב עיגון הא דאסור בגת חורין ומה שאינו מתחייב במצות: **ששון** גיטי נשים לשחרורי עבדים. איפכא הוה ליה למימר ששון שחרורי עבדים לגיטי נשים דעיקר דין מוליך ומביא הוי באשה[יח] אלא אגב דעד השתא איירי בגיטין נקטיה בריש[יט]:

בשעת נתינה עדיין הוא יכול לומר וגם מאמי דאמרן כיצד יעשה יטלנו ממנו ויחזור ויתן אלמא אע״פ שיצא השליחות מידו נאמן התם היכא דלא אתא בעל ומערער אבל הכא דקא אתי בעל ומערער אי אמר מקמי הכי נאמן ואי לא לא. המביא גט מדמינת הים וכו׳ מאי אינו יכול אילימא חרש שאינו לא שומע ולא מדבר וחרש בר אתויי גיטא הוא והתנן הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן פי׳ מפני שאין בהן דעת ואין שליחותם שליחות: אמר רב יוסף הכי במאי עסקינן כגון שנתנו לו כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש. והאידנא שוותה א״ר למדינת הים דלא שכיחי בה שיירתא שאין שם עולי רגלים ולא בתי דינים קבועין ואין עדים מצויין לקימו הילכך צריך השליח לומר בפני נכתב ובפני נחתם כדי שיקימנו ולא יכול עוד הבעל לערער ואם לא אמר אין האשה מותרת להנשא עד שיתקיים הגט בחותמיו: **מתני׳** אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוים למוליך (והמביא) [ולמביא] וזו א׳ מן הדרכים ששוו גיטי נשים ושחרורי עבדים. פי׳ לענין דין גיטי נשים ושחרורי עבדים שלשה נאמן לקיימו דשויה רבנן כבי תרי מה שאין כן בשאר שטרות שצריכין שני עדים לקיים את השטר ואין השליח נאמן כשני׳ שאם שלח הלוה שטרו למלוה ע״י שליח אין השליח נאמן לקיימו: כל השטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע״פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים רבי שמעון אומר כלן כשרים לא הוזכרו אלא [בזמן] שנעשה בהדייוט פי׳ כל השטרות שנעשו ע״י ב״ד אומות העולם אע״פ שחותמיהן החתום בתוכן נכרים כשרים דדינא דמלכותא דינא אע״פ שהנותן והמקבל ישראל חוץ מגיטי נשים דלאו בני כריתות נינהו הואיל ולא שייכי בתורת גיטין וקדושין אבל על הדינים נצטוו בני נח וכן שחרורי עבדים דלכל פסולא דאורייתא שוי שחרור עבד לגט אשה דגמרי׳ לה לה מאשה:

אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים. ואור"י דחותמיהן עובדי כוכבים יש לפסול אף ע"פ שכתבו ישראל דלגו בני כריתות נינהו דלאמרינן לקמן ועוד דבעינן לשמה ועובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד כדאמרינן בספ"ב (לקמן דף כג.) ועוד דלגו בני שליחות נינהו דאין שליחות לעובד כוכבים ומדבעינן שיאמר לסופר לכתוב ולעדים חתומו משמע דבעי שליחות ועוד דפסולין לעדות [א] ואפי' לרבי מאיר[יט] דלא הוה בעי למיפסל עבד לעדות משום דכתיב (דברים יט) שקר ענה באחיו ועבד אחיו הוא במלות אבל עובד כוכבים דלגו אחיו הוא פשיטא דפסול וכיון דלגו בני עדות נינהו היה ראוי אפילו כל שטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים לפסול מן התורה אפי' אותם העומדים לראיה אלא תקנתא דרבנן הוא [ב] היכא דקיים לן בסהדותייהו שהוא אמת דלא מרעי נפשייהו [ג] ומ"מ שטר מתנה קאמר לקמן (דף י:) דחספא בעלמא הוא אע"ג דקיים לן דקושטא קאמר משום דהרי אין כאן שטר ולמאי דמוקמינן לה בעדי מסירה ורבי אלעזר היכא דכתבו ישראל לא מיפסל אלא מטעם מזייף מתוכו:

מקרעין להם נייר חלק. פי' בקונט' מסרטין אע"ג דחקיקה חשיבה כתיבה כמו כתב ע"ג טבלא ופינקס הכא לא חשיב כתב ע"ג כתב דפסלינן בפ"ב (לקמן דף יט.) דאין כאן כתיבה גמורה אלא שרושמין קלת [ד] כדי לחתום עליו עדים ועוד [ה] דאפי' דיו על גבי סיקרא חשיבא לקמן בפ"ב (גז"ש) כתב לענין שבת אע"פ שהסיקרא נבדה היא כתב [ו] אבל לשון מקרעין לא משמע כפי' הקונט' דהוה ליה למימר מסרטין ור"ח פי' [ז] שלוקחין נייר חלק ומקרעין עליו [ח] שמות העדים מעבר לעבר [ט] ומשימין אותו על קלף שהגט כתוב בו ונאין העדים וממלאים את הקרעים דיו [י] וכגרת הכתיבה ע"ג הגט בירושלמי פריך והלא כתב ראשונה הוא פירוש ואין הגט יכול להתקיים בחותמיו [יא] ומשני כשהרחיב להם את הקרעים והעדים אין ממלאין לגמרי כל רחב הקרע [יב]:

קורין לפניהם וחותמים. ולא הוי עד מפי עד [יג] שאין צריכין להעיד על עיקר המעשה אלא שאומר שכך כתוב בשטר [יד] ובעי שנים קורין או אפילו יחיד כגון רב נחמן וספרי דדייני דאית להו אימתא כדלקמן בפ"ב (דף יט:): **לא** יתנו **לאחר מיתה.** פי' בקונטרס ואפילו רבנן דאמרי זכות הוא לעבד וזכין לאדם שלא בפניו נהי דלהכי זכה דלא מצי מיהדר ביה מודו רבנן דכל כמה דלא אתא גיטא לידיה לא הוי משוחרר ודבר תימה פירושו כיון דזכות הוא פשיטא דזוכה לאלתר כיון דאמרי' גבי שחרור תן כזכי דכאמר לקמן ורש"י בעצמו חזר בו שפי' לקמן (דף יג.) על משנה זו דהאומר תנו גרסינן וא"ג תן גט זה שלא מסר ליד השליח בחייו לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר שמשעה דאשוה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר: **מילתא** דאיתיה בשטרות **לא קתני.** וא"ת והא פסולא דערכאות איתא בשטר מתנה כדמפרש לקמן (דף י:) חוץ מכגיטי נשים וי"ל דהשתא סבר כאידך שיטא דלקמן: **כי** קתני **פסולא** דרבנן. אע"ג דאיכא נמי מחובר דרבנן כגון אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף (לקמן דף כא:) מ"מ עיקר [טו] מחובר דאורייתא אבל עיקר מוליך ומביא דרבנן אע"פ שלרבה ניתקן משום לשמה דאורייתא [טז]:

בעדי מסירה ור"א היא. אע"ג דקתני וכדברי ר"מ בארבעה ס"ק למאן דסבר כר"מ בארבעה והא דקאמר הש"ס נמי אלא לר"מ מנינא למעטוי מאי למאן דסבר כר"מ [יז] קאמר: כי

העולים בערכאות של עובדי כוכבים. שנעשו השטרות ע"י ב"ד של עובדי כוכבים: **שחותמיהן.** חותמין שבתוכו: **כשרין.** דדינא דמלכותא דינא ואע"פ שהנותן והמקבל ישראלים הם: **חוץ מגיטי נשים.** דלאו בני כריתות נינהו הואיל ולא שייכי בתורת גיטין וקידושין אבל על הדיינין נלטוו בני נח [יח]. וכן שיחרורי עבדים דבכל פסולא דאורייתא שוה שחרור לגט אשה דגמרינן לה להא [יט]:

רלה. הבעל: **לחזור בשניהם.** קודם שנתנו השליח: **יחזור.** דקסבר ר' מאיר הפסד וחוב הן לאותן שנשלחו להן ואין חבין לאדם אלא בפניו כלומר אין אדם נעשה שליח לאדם להיות נפסד על ידו אע"כ עשאו הוא שליח דהיינו כבפניו. ורבנן פליגי עליה דר"מ במתני' ואמרי דבשחרור אינו יכול לחזור משנמסר ליד זה ואף ע"פ שלא עשאו העבד שליח משום דקסברי זכות הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות וזכין לו לאדם שלא בפניו דאין סהדי דיתא ליה דיהיו האי שלוחו להכי: **מנינא.** דקתני בשלשה: **מקרעין להם נייר חלק.** מסרטין ורושמין בסכין על הנייר את שמות העדים ובאין העדים וממלאין את הקרעים דיו: **בגיטי נשים.** משום תקנת עגונות שמא ילדה זה המגרש לפרש ביס או מסוכן שרוצה שלא תזקק ליבם: **לא יתנו לאחר מיתה.** ואפי' רבנן דאמרי שיחרורי עבדים זכות הוא וזכין לאדם שלא בפניו נהי דלהכי זכה ביה דלא מצי למיהדר מיהו מודו רבנן דכל כמה דלא מטא גיטא לידיה לא הוי משוחרר וכיון דמית קדים תו לא הוי שיחרוריה שחרור דנפקא ליה רשותיה מיניה וחייל עליה רשות יורשין: **תנו מנה לפלוני וכו'.** דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמוב [כ] דתקון רבנן שמא תטרף דעתו עליו בחליו [כא] אם לא היה מובטח שיקיימו דבריו: **כי קתני.** בהנך [כב] ד' דברים: **מילתא דליתיה.** בשאר שטרות. והא מילתא איתא בשאר שטרות שאם מסר שטר מתנה לשלוחו ליתנו לאחר [כג] (מיתה) ומת לא יתן לאחר מיתה דהא לא אקני ליה אדעה עד דלימטיא שטרא לידיה והיא שעתא פקע ליה רשותיה: **שמא לא גמר להקנותו לו.** ע"פ לוותו בתקנה דתקון רבנן לשכיב מרע: **אלא בשטר.** לכי מטא שטרא לידיה ליקנינהו בשטרא: **ואין שטר.** מקנה לאחר מיתה דהא פקעה ליה רשותיה דנותן: **והאיכא לשמה.** דשוו גיטי נשים ושחרורי עבדים: **בשלמא לרבה.** דאמר תקנתא דמוליך ומביא לפי שאין בקיאין לשמה היא היינו מוליך ומביא: **האיכא מחובר.** דפסול בתרוייהו דכתיב (דברים כד) וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר קלילה. ושחרור גמר לה להא [כד]: **פסולא דרבנן.** מוליך ומביא רבנן הוא דאצרכוהו למימר בפני נכתב. עד כותי פסול מדרבנן בשאר שטרות דאחזקינהו סתמייהו לפסולא. ערכאות לקמיה פריך והא ערכאות פסולא דאורייתא שאין עדותן כשר לפי שאינן בתורת גיטין וקידושין ורחמנא אמר וכתב ונתן מי שיש בכלל נתינה יצאו בכלל כתיבה והכי מפרש בפרק שני (לקמן ד' כג.): **בעדי מסירה.** מתני' דמכשיר בשאר שטרות ופסל בהני כגון דאיכא עדי מסירה: **ור"א היא דאמר עדי מסירה צריכי.** ואין צריך לחתום בגט וכי כתב קרא וכתב אכתיבה הגט כתיב ולא אחתימה ידי עדים ומתניתין בשכתבו סופר ישראל ואשמעינן מתניתין דמודה ר"א במזייף מתוכו בחתימת עדים פסולין שהוא פסולא [כה] ואע"ג דאיכא הכשר עדי מסירה והאי פסולא מדרבנן גזירה דילמא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה וכי אכשר ר"א היכא דלא חתימו עליה סהדי כלל: **אף אנו.** גיטי נשים כשריס בחותמין עובדי כוכבים: **ואמר רבי זירא ירד ר"ש** כו'. ואכשר להו בעדי מסירה וכשכתבו סופר ישראל: **מכלל דס"ק סבר לה.** כרתי עדי מסירה אלא עדי חתימה ופסולא דאורייתא הוא: איכא

העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשירין חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים וכדברי ר"מ בארבעה [מ] האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי רצה לחזור בשניהם יחזור דברי ר"מ בשלמא לרבנן מנינא למעוטי הא דרבי מאיר אלא לר' מאיר מנינא למעוטי מאי למעוטי הא [מא] דתניא [מב] עדים שאין יודעים לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו אמר רשב"ג [מג] במה דברים אמורים בגיטי נשים אבל שחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין קרייה מאן דכר שמיה חסורי מחסרא והכי קתני עדים שאין יודעין לקרות קורין לפניהם וחותמין ושאין יודעין לחתום מקרעין להם: ותו ליכא והאיכא [מד] האומר תנו גט זה לאשתי [מה] ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה [מו] תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה כי קתני מילתא דליתיה בשטרות מילתא דאיתיה בשטרות לא קתני דשלח רבין משמיה דר' אבהו הוו יודעין ששלח ר"א לגולה משום רבינו [מז] שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת [מח] אין כותבין ונותנין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה [מט] והאיכא לשמה בשלמא לרבה היינו מוליך ומביא אלא לרבא קשיא ותו בין לרבא בין לרבא [נ] האיכא מחובר כי קתני פסולא דרבנן דאורייתא לא קתני והא ערכאות של עובדי כוכבים דפסולא דאורייתא הוא וקתני בעדי מסירה וכרבי אלעזר דאמר [נא] עדי מסירה כרתי והא מדקתני [נב] סיפא ר' שמעון אומר אף אלו כשירין וא"ר זירא ירד רבי שמעון לשיטתו של ר"א דאמר עדי מסירה כרתי מכלל דתנא קמא סבר לא איכא

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"ח מהל' מלוה הל' כג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' טז:

נא ב מיי' שם ופכ"ד מהל' מלוה הל"ו סמג עשין קכד טוש"ע חו"מ סי' מה סעי' ד:

נב ג מיי' פ"ו מהלכות גירושין הל' כט ופ"ט שם הל' יב יד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נח:

נג ד מיי' פ"ו מהל' עבדים הלכה ח סמג עשין פז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' עו:

נד ה מיי' פ"י מהל' זכייה הל"ח סמג עשין פט טוש"ע חו"מ סי' רנג סעי' יח:

נה ו מיי' שם פ"ח הל' יב סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רנ סעי' יח:

נו ז מיי' פ"ו מהל' עבדים הל"ו סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' מח:

נז ח מיי' שם טוש"ע שם סעי' מט:

מוסף תוספות

א. מן התורה, דלא עדיף מעבד דפסול לעדות. תוס' הרא"ש. ב. משום תקנת השוק שאנו צריכין לישא וליתן בשטרותיהם, וסמכו על זה. תוס' הרא"ש. ג. ודלא כפירש"י שפי' שאע"פ שחותמיהן גוים כשרים משום שנצטוו על הדינין, משמע שרוצה להכשירן בשאר שטרות מן התורה. תוס' הרא"ש. ד. להכירא. תוס' הרא"ש. ה. אפי' אי הוי כתב, כיון שהעליון חשוב טפי מן התחתון לא חשיב כתב ע"ג כתב. תוס' הרא"ש. ו. אע"ג דאמר לקמן אע"פ שאנו מדמין נעשה מעשה, ה"מ דיו ע"ג סיקרא דסיקרא חשיב קצת אבל דיו ע"ג רשימא כתב גמור היא בין לענין שבת בין לענין גיטין. תוס' הרא"ש. ז. לא שיהו נוגעים בנייר שהגט כתוב בו, אלא. תוס' רי"ד לקמן יט. ד"ה אמר עדים. ח. האותיות של. תוס' הרא"ש. ט. שנמצא הנייר שלם ושמות העדים הוא החלל. תוס' רי"ד לקמן יט. ד"ה אמר עדים. י. וכתבו בתוס' דדוקא דרך כתיבה אבל לא לשפוך דיו על הנייר, שאין זו כתיבה. ריטב"א. יא. [ד]הלא אין כתיבתן דומה לשאר כתיבת ידן שהרי הן כותבין מה שציירו הראשונים. תוס' הרא"ש. יב. וחתימתן דומה לשאר כתב ידן; ולפירש"י נמי יש לפרש שעושין להם סריטה רחבה. תוס' הרא"ש. יג. שהרי הוא בעצמו ראה אותה עדות ואינו מאמין אחרים בה. ר"ן לקמן יט: יד. וזו אינה עדות אלא מילתא דעבידא לאגלויי הוא. ר"ן לקמן יט: טז. שם. תוס' הרא"ש. יז. מ"מ סתם ספרי דדייני מיגמר גמירי. תוס' הרא"ש. יח. בהא. רשב"א.

יט) לקמן יא.; כ) לקמן יט.; כא) [לקמן יג. ב"ב קנא:]; כב) ב"ב קנב. ודף קנה.; כג) [לקמן י: כ: כא: כב. כד: כו: לו. סד. פו. כמובות לד: קדושין מח. ב"ב קע. קעב.]; כד) לקמן י.; כה) [סנהדרין נו.]; כו) [לקמן לט:]; כז) [לקמן יג.]; כח) [שם קמו.]; כט) ר"ת ג' ול'; ל) מ"ד מ"ז; לא) [לקמן לט:]; לב) [לעיל ל.]; לג) [ב"ק פח.].

מוסף רש"י

בערכאות של עובדי כוכבים. מקום בית וועד דייניס קבועין שלהן (לקמן יז:). **רצה לחזור בשניהם.** קודם שהגיע ליד האשה והעבד, יחזור. ואין השליח יכול לזכות בהן לגרום לחוב הוא להן כדמפרש לקמיה (לקמן יא:). **האומר תנו גט זה לאשתי.** גרסינן במתני', ולא גרסינן תן, שלא מפרש לידי שליח בחייו, לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר שמשעה דאשוה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר (לקמן יג:). **לא יתנו לאחר מיתה.** דנימא לא הוי עד דמטי לידיה וכי מטי לידיה הא מית ליה משחרר ופקעה ליה רשותיה (שם). **שכיב מרע כו'.** אין כותבין ונותנין. לאחר שמת, שמא לא גמר להקנות לו בעל פה עד שיכתוב השטר ושטר שנכתב לאחר מיתה לאו כלום הוא, דלענין שטר לא אמור רבנן דבדי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו, אלא לענין מתנת ממון, דאי אמר תנו נותנין אף לאחר מיתה (ב"ב קנב:). **עדי מסירה כרתי.** דאמר (לקמן פו.) אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו בפני עדים גופה מנכסים מסופנדים שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם, שמא ימותו עדי מסירה או יבלו למדינת הים, אלמא עדי מסירה עיקר (כתובות צד:). **כרתי.** משוי ליה ספר כריתות (קדושין מח.).

איכא בינייהו שמות מובהקין והא חזרה דאורייתא וקתני מילתא דליתא בקידושין מילתא דאיתא בקידושין לא קתני והא חזרה גופה איתא בקידושין בשליחות בעל כורחה דבגירושין איתא ובקידושין ליתא: **מתני'** [1]אכל גט שיש עליו עד כותי פסול [2] חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים מעשה שהביאו לפני ר"ג לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר: **גמ'** מני מתני' לא ת"ק ולא ר"א ולא רבן שמעון בן גמליאל דתניא [3]מצת כותי מותרת ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח רבי אלעזר אוסר לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות רשב"ג אומר [4]כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל מני אי ת"ק אפילו שאר שטרות נמי אי רבי אלעזר אפילו גט אשה נמי לא ואי רבן שמעון בן גמליאל אי דאחזוק אפי' שאר שטרות נמי אי דלא אחזוק אפילו גט אשה נמי לא וכי תימא רבן שמעון בן גמליאל היא ודאחזוק בהא ולא אחזוק בהא אי הכי מאי איריא חד אפילו תרי נמי אלמה אמר רבי אלעזר לא הכשירו בו אלא עד אחד כותי בלבד [5]לעולם רבי אלעזר וכגון דחתים ישראל לבסוף דאי

כי קתני מילתא דליתא בקדושין בו'. כל הני ליתנהו בקידושין דמולין ומביא בגט משום עיגונא אבל כאן[א] אם תרלה לא תקבל הנך קדושין[ב] ועד כותי לא שייך בקדושין דבגט הוא דמכשירינן כלקמן משום דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה [6] דאי לאו דכותי חבר הוה לא הוה מחתים ליה מקמיה אבל בקדושין חותמין זה בלא זה שייך למיגזר משום כולכם דגבי גט גזרינן שמא יאמר כולכם חתומו ואם יחתמו זה בלא זה לאחר שחתמו בו שנים ויתנוהו לאשה ותסבור שהיא מגורשת ותלך ותנשא ובעל קפיד אבל בקידושין אין לחוש אם תסבור שהיא מקודשת [ג] והא לא שכיחא שתקבל קדושין מאחר כיון שסבורה להיות מקודשת וכן ערכאות כיון דאיכא עדי מסירה ישראל כשר בקדושין אע"פ שחותמין עובדי כוכבים דליכא למיחש דילמא אתי למיסמך עלייהו דלא אתי לידי תקלה במה שסבורה להיות מקודשת כדפירשנו וא"ת והאיכא זמן שטר גיטי נשים לשחרורי עבדים[ד] כדאמרי' בפרק ד' אחין (יבמות דף לא:) והא [ב] עבדא איכא דקני בכספא ואיכא דקני בשטרא ותקון רבנן זמן[ה] ובשחרורי עבדים אייבי ולא כמו שפירש שם בקונטרס שטר מכירת עבד דא"כ[ו] הוה מלי למפרך[ז] מקרקעות וכל שטרות[ח] ועוד דאותו[ט] אינו נפסל כשאין בו זמן אלא בשטר שחרור אייבי שנפסל בלא זמן כמו גיטי נשים וי"ל דכיון שרגילין לעשות זמן בכל שטרות לא תניא הכא[י]:

בשליחות בעל כורחה כו'. פי' בקונטרס והכי קתני בזו שוו גיטי נשים ושחרורי עבדים שאינם זה נעשה שליח אצלו בע"כ ואם רצה הבעל חוזר מה שאין כן בקדושין דאע"ג דחוזר לאו דומיא דהני הוא ואין נראה לפי מיירי בשליחות בעל כורחייהו רבנן נמי מודו דחוזר בעבד ואין זכין לו בעל כורחו[ז] ונראה כפר"ח דכיון דבעבד ואשה איכא שליחות בעל כורחייהו הוה אמינא דאין יכול לחזור דכיון דבא ליד השליח כאילו בא[ט] לידה דמי כיון שאין יכולים לעכב אבל קידושין דאין בע"כ פשיטא דחוזר ומילתא דליתא בקדושין היינו דליתא חידוש בקדושין ובשה ליתני דשוו לבע"כ והוו אדבע אפי' לרבנן[א]: **מצת** כותי מותרת. ואם תאמר הלא גזרו על פתן כדאמרינן בפירקי דרבי אליעזר (פ' לא)[ב] לפי שהיו מבטלין בנין בית המקדש בימי עזרא[ב] וקתני התם מכאן אמר רבי אליעזר כל האוכל פת כותי כאילו אוכל בשר חזיר ותניא נמי בפ"ק דחולין (דף יג.) גבי מין פתו פת כותי ואור"ת דמיירי בעיסת ישראל שעשה כותי מלה ממנה[ג] וא"ת אמאי יוצא בה ידי חובה דילמא לא שמרה לשם מצה דאפילו אלפי עור וגו' וי"ל כגון דקיים לן דאין לכותי מצה אחרת שיוכל לצאת בה ידי חובתו כדמשמע בריש חולין (דף ז.) קוטע ראשו של אחד מהן ונותנו לו אכלו מותר לאכול משחיטתו: **ואדם** יוצא בה ידי חובתו. זו אף זו קתני ואשמעינן דבקיאין בשימור לשם מצה: **אי** תנא קמא **אפי' שאר שטרות** נמי. אור"י דמשמע דלת"ק[ד] מהניא כתיבה[ט] לחודיה אע"ג דלא אחזוק מדלא קאמר את"ק אי דאחזוק כו' כדקאמר ארשב"ג וא"כ פשיטא ליה לש"ס דמצה לא אחזוק פירוש אין ידוע אי אחזוק דאי מצה כתיבה ואחזוק מנא ליה לש"ס דכתיבה לחודיה מהניא לתנא קמא[ט] וכן משמע בפרק קמא דחולין (דף ז.) דמעיקרא מוקי פלוגתייהו בכתיבה ולא אחזוק דלת"ק מהניא ולרשב"ג לא מהניא ופריך האי כל מצוה שהחזיקו בה אם החזיקו בה מיבעי ליה משמע דלא ידיע לן אי אחזוק בה מדקאמר אם אחזוק בה מיבעי ליה וקשה דלמאי דמסיק התם דאחזוק בלא כתיבה איכא ביניייהו לתנא קמא לא מהני ורשב"ג לטפויי אתא למימר דמהני מנא ליה דלא מהני לת"ק כיון דכתיבה לחודיה מהני אע"ג דלא מהני לרשב"ג כדמשמע הכא כ"ש דמהני חזקה לחודה דעדיפא דמהני אף לרשב"ג ודוחק לומר אע"ג דממילתא דתנא קמא אין להוכיח דלא מהני חזקה לחודיה מכל מקום יש לדקדק מרשב"ג דאתא לטפויי חזקה לחודה מכלל דלתנא קמא לא מהני ונראה לר"י דלמסקנא דהתם מצה כתיבה והחזיקו בה והשתא יש להוכיח מתנא קמא גופיה דחזקה לחודה לא מהניא מדנקט מצה דכתיבה ואחזוק דאי חזקה לחודה מהניא דליכא אלא חזקה לחודה ואם תאמר אם כן מנא ליה דכתיבה לחודה מהני לתנא קמא כיון דמצה כתיבה ואחזוק ויש לומר מדלא מפרש בהדיא מצת כותי מותרת הואיל והחזיקו בה משמע דלא הוי טעמא אלא משום דכתיבה שהוא טעם הידוע לכל בלא שום פירוש ואם תאמר כיון דלתנא קמא חזקה לחודה לא מהניא מנא לן דכתיבה לחודיה לא מהניא לרבן שמעון בן גמליאל דפריך אי אחזוק כו' דילמא כתיבה עדיפא דמהני אפי' לתנא קמא וכל שכן דמהני לרבן שמעון בן גמליאל ועוד במסקנא דחולין הוה ליה למימר אחזוק בלא כתיבה נמי איכא ביניייהו מדלא

קאמר

איכא בינייהו שמות מובהקין. כלומר ת"ק בשיטתיה דרבי אלעזר קאי ומדרבנן הוא דפסליה דילמא אתי למיסמך אחמומין ולמוסרו בפניהם ואתא ר' שמעון למימר אם שמות מובהקים דעובדי כוכבים הן אמין ישראל נקראין באותן שמות לאו היינו מזוייף מתוכו דמודה ר"א דכולי עלמא ידעי דעובדי כוכבים הם ולא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה: **חזרה.** רלה לחזור בשניהם לר"מ פסולא דאורייתא הוא דהא כיון דבטיל משלח לשליחותיה דשליח נמלא שאינו שלוחו ואין כאן גירושין כלל והיינו דאורייתא דרחמנא אמר ונתן בידה[ד] וזה לא נתן לא הוא ולא שלוחו: **הכי גרסינן אלא כי קאמי מילתא דליתא בקדושין.** כלומר כי פרכינן לעיל האיכא מחובר ולשמה לא תשני פסולא דאורייתא לא קתני אלא אימא מילתא דאיתא בקידושין לא קתני כגון לשמה. ומחובר איתא נמי בשטרי קידושין כדכתיב (דברים כד) ויצאה מביתו והיתה לאיש אחר איתקוש הוייה ליציאה (קידושין ה. וש"נ). אבל בפני נכתב ליתיה בקידושין דתקנתא דרבנן בעלמא היא בגיטין דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה. ועד כותי נמי אינו כשר בקידושין דהאי דאכשרו בגיטין היינו טעמא כדלקמן (ע"ב) דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה מה שאין כן בשאר שטרות. וערכאות נמי ליתא בקידושין היכא דאיכא עדי מסירה ישראל דבגט ושחרור הוא דגזרי דילמא אתי למיסמך עלייהו ומצרכינן ליה גיטא אחרינא אבל בקדושין כיון דמדאורייתא מקודשת משום עדי מסירה אי אמרת אינה מקודשת שרית אשת איש לעלמא: ופרכינן **חזרה גופה איכא בקידושין.** שאם מסר שטר קידושין לשלוחו ורלה לחזור חוזר דאין כאן זכות הוא לה דאסר לה אכולי עלמא ומשום האי שטרא אינו מתחייב במזונותיה: **בשליחות בעל כורחה כו'.** כלומר דומיא דגיטין לא משכחת לה בקידושין דהא שליח זה משתלח אצלה לגרשה בעל כרחה וכן לעבד לשחררו על כרחו אבל בקידושין לא היה נעשה שליח אצלה על כרחה הילכך הכי קתני בזו שוו גיטי נשים ושחרורי עבדים ששליח זה היה נעשה שליח אצלן על כרחן ואם רלה הבעל חוזר מה שאין כן בקידושין דאע"ג דחוזר לא דומיא דהני הוא: **מתני' עד כותי פסול.** דחשידי לעדות שקר: **חוץ מגיטי נשים.** כדמפרש בגמרא: **לכפר עותנאי[ה]: גמ' מצה כותי מותרת.** בפסח לאכילה ולא חיישינן שמא החמיצה: **ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח.** משום חובת לילה הראשון שהוא חייב לאכול מצה המשתמרת כדכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מצות. ואפי' ידעינן בה דלא החמיצה לא נפיק בה אלא אם כן עבד לה שימור לשם חובת מצה[ו] דכתיב (שם) ושמרתם את המצות וכותים בקיאין הן שנריכה להשתמר לשמה ועושין לה שימור: **ר"א אוסר.** אף באכילה כל ימות הפסח דחשדינן להו שמא מחמצין: **גל מצוה שהחזיקו בה כו'.** ובהכל שוחטין[ז] מפרש דאתי ר"ש לאוסופי אתנא קמא מצוה שהיא מדברי סופרים ואינה כתובה בתורה אם החזיקו בה סמכינן עלייהו: **אפי' שאר שטרות נמי.** דהא לא חשידי: **אי דאחזוק.** בהלכות גיטין ושטרות: **וכגון דאחזוק בה.** בגיטין ושחרורין: **ולא אחזוק בה.** בשאר שטרות: **אי הכי מאי איריא.** דלא אכשרינן בגיטין אלא חד כותי כדקתני מתני' עד כותי דחד כותי וחד ישראל הוא דמכשר אבל תרוייהו כותים לא: **לא הכשירו בו.** בגט אשה: **לעולם רבי אלעזר.** דאמר חשידי. וגיטין מאי טעמא הוכשר עד כותי: **כגון דחתים ישראל.** עד השני: **לבסוף.** תחת כותי: דאי

נח א ב מיי' פ"ו מהל' עבדים הל"ו סמג עשין פז טושע"ע יו"ד סי' רסז סעי' מז:

מוסף תוספות

א. לא תקינו בקידושין, דלא שייך כאן טעמא דעיגונא. תוס' הרא"ש. ב. אם לא יהא מקרים ועד שתדע שנעשה לשמה. תוס' הרא"ש. וכיון דבדידה תליא מלתא ואיהי שקלא להו מדעתה, ואי אתי בעל ומערער נמי מצי מגרש לה, למאי ניחוש להו. רשב"ש. ג. [ד]לא נפיק מינה חורבה. תוס' הרא"ש. ד. ולידתיה בקידושין. תוס' הרא"ש. ה. לידע מתי נאסר בשפחה והותר בבת ישראל. תוס' יומא לא: ד"ה והא. ועי' תוס' לקמן יח. ד"ה מפני. שאומר טעם אחר. ו. מ"ש דנקט עבד. תוס' יומא לא: ד"ה והא. ז. [מ]שטר מכירת. תוס' יומא לא: ד"ה והא. ח. שכותבין בהן זמן. תוס' הרא"ש. ט. שטר מכירת עבד. תוס' הרא"ש. י. כיון דעומד וצווח ואומר שאינו רוצה להשתחרר ודאי חוב הוא לו. תוס' הרא"ש. יא. ועי' תוס' הרא"ש וריטב"א שמתרלים. יב. ולילא למימר דהיינו בכותים ראשונים דכתיב בהם יראת אלהיהם היו עובדים, דהא. תוס' חולין ד. ד"ה מלת. יג. [ובתוס' קידושין עו. ד"ה מלת, וכן בריטב"א חולין ד. ד"ה דתניא מלת, מי' בע"א קלת]. יד. לא בעי חזקה. תוס' הרא"ש. טו. באורייתא. רש"י חולין דף ד. טז. דלמא רבנן תרתי בעו. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים כל שטר שהחתום בו עד כותי פסול שהכותים הם חשודים להעיד עדות שקר חוץ מגיטי וכו' לקמן מפרש טעמא א"ר אלעזר לא הכשירו בגט אלא ע"א כותי בלבד וכגון דחתם ישראל לבסוף

עין משפט נר מצוה

גליון הש"ס

מתני' חוץ מגיטי נשים. ע' ב"ב דף קס ע"ב תד"ה שלא תחלוק:

הגהות הב"ח

(**ה**) תוס' ד"ה כי וכו' ואי לאו דכותי וכו' (**ב**) עבדא דאיכא דקני:

מוסף רש"י

כל גט. כלומר כל שטר (לעיל ט.). **מצת כותי מותרת.** נאכלה בפסח ואין בה משום משמר לחימוץ (קדושין עו.) ולא חייביון לחמץ בפסח (חולין ד.). **ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח.** שהכתוב קבעו חובה לאכול מצה בלילה ראשונה דכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מצות, ואם יש בו ולא אכל עבר בעשה (חולין ד.) ויוצא בה, דלא הוי כקומץ וכליקות של עובדי כוכבים שלא חמצו, דקי"ל (פסחים מ.) אדם ממלא כריסו מהם ובלבד שיאכל כזית מצה אחרת באחרונה, משום דבמצת מצוה בעינן שימור לשם מצוה, אבל מצת כותי אין צריך לאכול מצה אחרת באחרונה דבקיאי במצות שימור (קדושין עו.).

נט א מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה כד ופ"ו מהל' עבדים הלכה ה טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' יג וטוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' ג:

ם ב ג מיי' פ"ו מהל' עבדים סה ופכ"ז מהל' מלוה ולוה ה"ז סמג עשין לד טוש"ע יו"ד סימן רסז סעי' מה וסעי' מו וטוש"ע חו"מ סי' סח סעי' ו וטוש"ע אה"ע סי' קל סעי' יט:

סא ד מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה סה סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' סח סעי' ב ועי' סה בכ"מ:

מוסף רש"י

העולין בערכאות של עובדי כוכבים. שנעשו השטרות ע"י ב"ד של עובד כוכבים (לעיל ט:). אף אלו. גיטי נשים, כשרין. בתומתן עובדי כוכבים (שם). דינא דמלכותא דינא. כל מסים ומרגיות ומנהגות של משפטי מלכים שרגילים להנהיג במלכותם, דינא הוא, שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרצונם מוקי המלך ומשפטיו, והלכך דין גמור הוא ואין למחזיק בממון מכירו על פי חוק המלך הנהוג בעיר, משום גזל (רשב"ם ב"ב נד:). במזרחי מתוכו. שתתם עליו קרוב או פסול או שלא לשמה (לעיל ד.) לדוקא גט שאין בו עדים כשר, דלעדי מסירה קפיד לחתמן, ומיהו אם חתמו שקר או עדים פסולים בתוך הגט, הרי הוא פסול (רשב"ם ב"ב קנ.).

פסקי רי"ד

דאי לאו דכותי חבר הוא ומחזיק בכל הקדוקי המצות לא הוה מחתם ליה ישראל מקמיה אי הכי אפי' בשאר שטרות נמי אלא מאי אית לך למימר רווחא שבק למאי דקשיש מיניה הכי נמי רווחא שבק למאי דקשיש מיניה פי' שראו העדות עם ישראל זה החתום ישראלים זקנים ממנו והכותי וכשחתם זה ישראל תחילה היה סבור שיחתום בעל השטר א' מן הזקנים ולפיכך חתם למטה והניח לו ריוח שיחתום למעלה ממנו והמלוה בא והחתים שם את הכותי: אמר רב פפא זאת אומרת עדי הגט אין חותמין זה בלא זה מאי טעמא אמר רב אשי [א]גזירה משום כולכם גופא אמר רבי אלעזר לא הכשירו בו אלא עד אחד כותי בלבד מאי קמ"ל תנינא כל גט שיש עליו עד כותי פסול כו' אי ממתניתין הוה אמינא אפי' תרי נמי והאי דקתני חד משום דבשטרות אפי' חד נמי לא קמ"ל ותרי לא והא קתני מעשה והביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר אמר אביי תני עדו רבא אמר לעולם תרי ורבן גמליאל מיפלג פליג וחסורי מיחסרא והכי קתני ורבן גמליאל מכשיר בשנים ומעשה נמי שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר: **מתני'** [ב]כל השטרות [ג]העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהם עובדי כוכבים כשירים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים [ד]ר"ש אומר אף אלו כשירין לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט: **גמ'** קא פסיק ותני לא שנא מכר ל"ש מתנה בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו הוא דקנה ושטרא ראיה בעלמא הוא דאי לא יהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו וכתבין ליה שטרא אלא מתנה במאי קא קני לאו בהאי שטרא והאי שטרא חספא בעלמא הוא אמר שמואל [ה]דינא דמלכותא דינא ואב"א [ו]תני חוץ מכגיטי נשים: רבי שמעון אומר אף אלו כשירין וכו': והא לאו בני כריתות נינהו אמר רבי זירא [ז]ירד ר' שמעון לשיטתו [ח]של רבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי [ט]והאמר ר' אבא מודה ר' אלעזר במזויף מתוכו שפסול הכא במאי עסקינן בשמות

קאמר נמי משמע כתיבא לחודה מהניא לכולי עלמא ויש לומר דמספקא ליה להש"ס אי פליג רשב"ג אתנא קמא בכתיבה ולא אחזוק מדלא קאמר כל מצוה שכתובה או שהוחזקו בה אע"ג דאיכא למימר דמכל שכן שמעינן ליה דהא לתנא קמא כתיבה מהניא ולא מזקק אפ"ה מספקא ליה להש"ס דילמא לרבן שמעון בן גמליאל גריעא כתיבה מחזקה מדלא פירש בהדיא ולהכי לא קאמר התם אחזוק בדלא כתיבה נמי איכא ביניייהו משום דכתיבה ולא אחזוק מספקא ליה אי פליג רבן שמעון בן גמליאל כדפירשנו: **אי לאו דכותי חבר הוה לא הוה מחתים ליה מקמיה.** תימה אם כן כוליה שטרא מתקייס אפומא דחד ישראל דחתים לבסוף ויש לומר דאין לחוש כיון דהאי כותי כשר מדאורייתא דגרי אמת הן[א]: **רבא אמר לעולם תרי כו'.** ולדידיה לאחזוק בהא ולא אחזוק בהא: **חספא בעלמא הוא.** פירש בקונטרס דהוה מלי לשנויי בעדי מסירה ור' אלעזר היא אלא דשינויא דחיקא הוא דהא לעיל פרכינן עלה מדסיפא רבי שמעון בשטתו דרבי אלעזר מכלל דריש לא לאו רבי אלעזר וקשה לדברה תירוץ דבעדי מסירה ור' אלעזר[ב] נשאר לפי המסקנא דמשני כי קתני מילתא דליתא בקדושין דאי בלא עדי מסירה וכרבי מאיר אפילו בקדושין פסלינן ערכאות מדאורייתא[ג] ואור"י[ד] דכי היכי דפסלי' בגט אף בעדי מסירה ושמות מובהקים משום דלמא אתי למיסמך עלייהו[ה] בלא עדי מסירה ישראל[ו] הכי נמי פסלינן בשטר מתנה ולא תיקנו חכמים להאמינם אלא בשטרי מלוה ומכר שהן לראיה ואין נעשה על פי עדותן אוסר קנין אבל שטר מתנה אין כשר לקנות בו מדאורייתא אלא מ"מ יש עדים כשרים בשעת מסירה ואפילו [ז] אם נאמר ששטר מתנה שחתמו בו ישראל כשר לקנות בו בלא עדי מסירה היינו משום שידוע ע"י עדי חתימה שהן כשרים מן התורה שבא השטר מיד הנותן ליד המקבל וכן כשר בהולאת נותן שהוא כך' עדים אבל בשטר שחותמין בו עובדי כוכבים שאין בו לא עדי מסירה ולא עדי חתימה שכשרים להעיד ולא הולאת בע"ד לא חשוב שטר לקנות על ידו ולא הוי אלא חספא בעלמא אבל אין לומר דלהכי חשיב ליה חספא בעלמא משום דמתניתין קיילא שטר מתנה בהדי שאר שטרות דכשרים אפילו כתיבתן וחתימתן עובדי כוכבים דהשתא[ח] לא מהני[ט] עדי מסירה מידי[י] דהא בברייתא[כ] דבסמוך כולן יחד כל השטרות דכשרים בערכאות ואפילו גיטי נשים ואפי' הכי לא מכשרינן בגיטין אלא בכתיבת ישראל ובעדי מסירה[יא] ובשאר שטרות כשר[יב] בכל ענין. ר"י:

והא לאו בני כריתה נינהו. ה"מ למיפרך הא לאו בני עדות נינהו: הורמין

חוץ מכגיטי נשים. כל שטרות שהן כגיטי נשים שעל ידי השטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה. וה"ה נמי דמלי לשנויי בעדי מסירה ישראל דאינהו משוי ליה שטרא אלא שינויא דחיקא הוא דשינון לעיל[יא] הכי דהא פרכינן עלה מדקתני סיפא רבי שמעון כו' ואיצטריכא ליה לשנויי שמות מובהקין איכא ביינייהו[יב] (אע"ג דאוקימנא לעיל בעדי מסירה ה"מ לת"ק דבריית' דנחית למתניתא ופרכינן עלה והא איכא מחובר וליכא לתרוצי אלא בהכי אבל תנא קמא דמתניתין דלא נחית למתניתא ותנא לשמה[יג] לא מוקמינן ליה כרבי אלעזר דמדרבי שמעון סבר לה כר' אלעזר תנא קמא לא פסיקא ליה): **לריפה.** הבדלה לשון ספר כריתות (דברים כד) דכיון דלא שייכי בתורת גטין וקדושין אין נעשין עדים בדבר דכתיב וכתב ונתן מי שיכול בנתיה יכול בכתיבה: **יד רבי שמעון לשטתו של רבי אלעזר.** דלמר עדי מסירת הגט הוא דלכתי כדלמר בפרק בתרא (לקמן דף פו.) אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כו' ורבי שמעון נמי בהכי מכשר שימסרנו לה בפני עדים ישראלים: **מודה ר' אלעזר במזויף מתוכו.** דלא"ג דלמר ר' אלעזר גט שאין עליו עדים כשר דוקא אין עליו עדים אבל יש בו עדים פסולין פסול מדרבנן א] דילמא קאתי למימסריה בחפייהו ומיסמך עלייהו: בשמות

דאי לאו דכותי חבר הוה לא מחתים ליה מקמיה אי הכי אפילו שאר שטרות נמי אלא אמרינן רווחא שבק למאן דקשיש מיניה הכא נמי רווחא שבק למאן דקשיש מיניה א"ר פפא זאת אומרת [א]עדי הגט אין חותמין זה בלא זה מאי טעמא אמר רב אשי [ב]גזירה משום כולכם גופא אמר רבי אלעזר לא הכשירו בו אלא עד אחד כותי בלבד מאי קמ"ל תנינא כל גט שיש עליו עד כותי פסול כו' אי ממתניתין הוה אמינא אפי' תרי נמי והאי דקתני חד משום דבשטרות אפי' חד נמי לא קמ"ל ותרי לא והא קתני מעשה והביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר אמר אביי תני עדו רבא אמר לעולם תרי ורבן גמליאל מיפלג פליג וחסורי מיחסרא והכי קתני ורבן גמליאל מכשיר בשנים ומעשה נמי שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר: **מתני'** [ג]העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהם עובדי כוכבים כשירים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים [ד]ר"ש אומר אף אלו כשירין לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט: **גמ'** קא פסיק ותני לא שנא מכר ל"ש מתנה בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו הוא דקנה ושטרא ראיה בעלמא הוא דאי לא יהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו וכתבין ליה שטרא אלא מתנה במאי קא קני לאו בהאי שטרא והאי שטרא חספא בעלמא הוא אמר שמואל [ה]דינא דמלכותא דינא ואב"א [ו]תני חוץ מכגיטי נשים: רבי שמעון אומר אף אלו כשירין וכו': והא לאו בני כריתות נינהו אמר רבי זירא [ז]ירד ר' שמעון לשיטתו [ח]של רבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי [ט]והאמר ר' אבא מודה ר' אלעזר במזויף מתוכו שפסול הכא במאי עסקינן בשמות

מפרש לה: **גמ' קא פסיק ותני.** כל השטרות כשרין בחותמי עובדי כוכבים לא שנא שטרי מכר ול"ש שטרי מתנה: **בשלמא.** שטרי מכר דאריעא לאו בהאי שטרא מיקניא אלא בזוזי: **מכי יהיב.** האי גברא: **זוזי.** לישראל מחבריה: **קמייהו.** דדיינין עובדי כוכבים: **הוא דקנה.** לאריעא דקרקע נקנה בכסף או בשטר והאי שטרא ראיה בעלמא הוא שלא יאמר (לא) מכרתיה ולא קבלתי מעות והא מילתא אינהו מהימני: **דאי לאו דיהב זוזי קמייהו.** כיון דדיינין קבועין אינהו: **לא הוו מרעי נפשייהו.** וכתבי ליה שטרא: **אלא מתנה.** דעל ידי השטר הוא קנה אותה במסירת השטר היכי מקניא האי שטרא חספא בעלמא הוא: **דינא דמלכותא.** של עובדי כוכבים: **חוץ מגיטי נשים.** כל שטרות שהן כגיטי נשים שעל ידי השטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה. וה"ה נמי דמלי לשנויי בעדי מסירה ישראל דאינהו משוי ליה שטרא אלא שינויא דחיקא הוא דשנין לעיל[יא] הכי דהא פרכינן עלה מדקתני סיפא רבי שמעון אומר כו' ואיצטריכא ליה לשנויי שמות מובהקין איכא ביינייהו[יב] (אע"ג דאוקימנא לעיל בעדי מסירה ה"מ לת"ק דבריית' דנחית למתניתא ופרכינן עלה והא איכא מחובר וליכא לתרוצי אלא בהכי אבל תנא קמא דמתניתין דלא נחית למתניתא ותנא לשמה[יג] לא מוקמינן ליה כרבי אלעזר דמדרבי שמעון סבר לה כר' אלעזר תנא קמא לא פסיקא ליה): **לריפה.** הבדלה לשון ספר כריתות (דברים כד) דכיון דלא שייכי בתורת גטין וקדושין אין נעשין עדים בדבר דכתיב וכתב ונתן מי שיכול בנתיה יכול בכתיבה: **יד רבי שמעון לשטתו של רבי אלעזר.** דלמר עדי מסירת הגט הוא דלכתי כדלמר בפרק בתרא (לקמן דף פו.) אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כו' ורבי שמעון נמי בהכי מכשר שימסרנו לה בפני עדים ישראלים: **מודה ר' אלעזר במזויף מתוכו.** דלא"ג דלמר ר' אלעזר גט שאין עליו עדים כשר דוקא אין עליו עדים אבל יש בו עדים פסולין פסול מדרבנן א] דילמא קאתי למימסריה בחפייהו ומיסמך עלייהו:

חתימת העובדי כוכבים חשוב שטר מפני שאין כשרים להעיד מן התורה כיון שהמלך גזר שיהיו שטריהן קיימי' ויהיו נאמנים בעדותן שטר כשר הוי וקונה אף במתנה ואי בעית אימא תני חוץ מכגיטי נשים. פי' כל שטרות שהן כגיטי נשים שע"י שטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה: ר"ש אומר אף אלו כשרים והא לאו בני כריתה נינהו. פי' לשון ספר כריתות וכיון דלא שייכי בתורת גיטין וקידושין אין נעשים שלוחים ועדים בדבר וליכא למימר גבי איסורא דינא דמלכותא דינא כדאמרי' גבי ממונא: א"ר זירא ירד ר"ש לשיטתו של ר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי. פי' ר' אלעזר אינו חושש לעדי החתימה דהאי דכתיב וכתב לה על כתיבת הגט מיירי ולאו על חתימתו ולא בעי אלא עדים שימסרנו לאשה בפניהן כדתנן ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשרים ור"ש נמי בהכי מכשר שימסרנו לה בעדים ישראלים וקי"ל דר' אלעזר מפרש האי דכתב ונתן על כתיבת הגט והכא אע"פ שחותמיהן [עובדי כוכבים קנין] שמסרו לה בפני ישראל היכי מכשר ר"ש ואומר גיטין שנכתבו בערכאות של עובדי כוכבים והכתיב וכתב ונתן וכל שאינו בנתינה אינו בכתיבה וי"ל דלא מכשר ר"ש אלא שחותמים עובדי כוכבים אבל כתיבת הגט על יד ישראל נכתב ופליג על ת"ק דפסיל חותמיהן עובדי כוכבים דסבר כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי ולא סגי בעדי מסירה ואתא ר"ש לאכשורי חותמיהן עובדי כוכבים אבל כתיבת הגט ע"י ישראל בעינן ומקשה והא [אמר] ר' אבא מודה ר"ש במזויף מתוכו שהוא פסול פי' אע"ג דא"ר אלעזר גט שאין עליו עדים כשר דוקא אם אין עליו עדים כלל אבל יש עליו עדים פסולים פסול מדרבנן דילמא אתי למיסמך עלייהו ומסר

כולכם שיהא כל העדים נקבצים בשעת החתימה: מעשה הביאו וכו' מוקמה רבא דחסורי מחסרא והכי קתני ר"ג אכשיר אפילו בשנים ומעשה שהביאו וכו' פי' ר"ל (דרשב"ג) [דר"ג] הוה מחזיק הכותי בחזקת כשרים והיה מכשירן אפילו בשאר שטרות ופליג אכולה מתניתין וי"ל דוקא בגיטין בשאר שטרות אפילו בפ"ק דחולין (ו.) לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים הרי הן כעובדי כוכבים לכל דבר ופסולין בין בגיטין בין בשאר שטרות וליין נסך ולשחיטה ולכל דבר דינן כעובדי כוכבים: כל השטרות העולים בערכאות. פי' הוא מקום וועד הדיינים שלהן אע"פ שעדי השטר הם עובדי כוכבים כשרים דמהמני ולא מרעי נפשייהו חוץ מגיטי נשים דלאו בני כריתות נינהו ואמרינן קפסיק ותני לא שנא שטר מכר ולא שנא שטר מתנה בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו קנה ושטרא לראייה בעלמא הוא דאי לא יהיב זוזי קמייהו לא הוו שטרא אלא מתנה במאי ליקני ליה להאי ארעא בהא שטרא האי [שטרא] חספא בעלמא הוא פי' שטר מתנה הוא שכותב לו שדי נקנה לך ואין שם קנין אלא בגוף השטר קונה אותה כדתנן (קידושין כו.) נכסים שיש להן אחריות נקנים בכסף בשטר ובחזקה והאי שטרא חספא בעלמא הוא שלא יקרא שטר שראוי לקנות בו קרקע אלא בעדות קיימת ועדות העובדי כוכבים אינם כלום ואע"ג דקי"ל דלא מרעי נפשייהו מ"מ אינה עדות מן התורה ונהי דמהימנינן להו במלתא דלא איברו שהדי אלא לשקרי וכאילו שניהם מודים דמיא עדות (אלא) [אבל] בדבר שהקנין תלוי בעדותם שאף אם שניהם

א) [לקמן פז:], ב) [לעיל ט.], ג) [נ"ל תוס' לקמן מד. ד"ה וכותב], ד) [לעיל ט:], ה) ב"ק קיג. ב"ב נד: מרגיס כח., ו) [לעיל ט: וש"נ], ז) ב"ב קנ. [לעיל ד. סנהדרין כח.], ח) [לקמן דף ט:], ט) רש"ל מ"ז,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חספא וכו' אם נאמר ששטר מתנה. ע' לעיל דף ד ע"א תד"ה דקיי"ל:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תני תוק וכו' ותנא לשמה ומחובר לא מוקמינן ליה כר"מ:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) ברש"י ד"ה מודה ר' אלעזר וכו' אבל יש בו עדים פסולין פסול מדרבנן. נ"ב עיין ב"ק דף פח ע"א תוס' בד"ה הא עבד כשר לעדות וכו' ודו"ק:

מוסף תוספות

א. ומדרבנן פסולין משום שהן חשודים וזה שחתם לפני ישראל מוכחא מילתא דאינו חשוד. תוס' הרא"ש. ב. דגזר שמות מובהקין אטו שמות שאינם מובהקין. תוס' הרא"ש. ג. א"כ מאי קשיא לי' אי רישא דמתני' נמי כר"א ופליגי ת"ק ור"ש אליבא דר"א כי היכי דפליגי תנא דבריתא ור"ש אליבא דר"א. תוס' הרא"ש. ד. דאפי' אליבא דר"א פריך חספא בעלמא הוא. תוס' הרא"ש. ה. ולמסרו בפניהם. תוס' הרא"ש. ו. ואע"ג דהוו שמות מובהקין גזרינן מובהקין אטו שאינם מובהקין. תוס' הרא"ש. ז. גרים שאינם בתורת קנין שטר. תוס' הרא"ש. ח. שטר כתיבתן לקנות מתנה. תוס' הרא"ש. ט. ולהכי חשיב לי' חספא לכו"ע, לר"מ בשביל החתימה ולר"א בשביל הכתיבה. דהא ודאי ליתא. תוס' הרא"ש. י. דר"א ב"ר יוסי. תוס' הרא"ש. יא. ישראל. תוס' הרא"ש. יב. בערכאות של גוים. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד (המשך)

מודים לא קנה הקרקע בשטר אם אין שם עדים אותה העדות של עובדי כוכבים אינה כלום שהרי אינן ראויין להעיד אבל אם היה כתוב במתנה קנין הכי נמי נקנה שהקרקע בסודר קנאו ושטרא לראייה בעלמא והיכא דאין בו קנין אע"פ שהחזיק לאחר מכאן בקרקע אינו כלום שהחזקה מכח השטר אתיא ולא החזיק ע"מ לקנות בחזקה: אמר שמואל דינא דמלכותא דינא. פי' אע"פ שאין שטר

בשמות מובהקין. דעובדי כוכבים דלא שכיחי ישראל דמסקי בהנהו שמהתן דתו לא אתי למיסמך עלייהו דמידע ידיע דעובדי כוכבים הם: **הורמין ואבודיינא בר קידרי בני וקים אונא.** כולם שמות דייני עובדי כוכבים הם: **ליפלוג בדידה.** בערכאות גופייהו: **אבל שמות שאינן מובהקין.** נעשו כשאר שטרות של מכר שנעשו בהדיוטות בלא ערכאות דהנהו ולאי פסיל דלא קפדי אאורועי נפשייהו ואתמי שיקרא. ועל כרחיך האי נעשו בהדיוט אשאר שטרות קאמר העומדים לראיה דהתם איכא לפלוגי בין הדיוט לערכאות דאילו בגט אשה לענין כריתות הדיוט וערכאות שוין. והכי קאמר לא אחזכו גיטי אשה ליפסל אלא בשמות שאין מובהקין דנעשו כשאר שטרות הנעשים בהדיוט: **ואינעיא אימא סיפא.** לא אחזכו דקתני: **אאתן לגיטי ממון.** ורבנן קאמרי ליה ואריעשא קאי כל השטרות של ממון העולין בערכאות של עובדי כוכבים כשירין כגון שטרי מכר וכדפריש טעמא לעיל[ד] דזוזי קנו ליה ושטרא להלוותא בעלמא ואי לא דיהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו למיכתב שטרא ולא אחזכו ליפסל אלא בזמן שנעשו בהדיוט דלא קפדי אאורועי נפשייהו: **אר"ש נחמיה.** סמך לדבריו דאף אלו כשרים: **לא נחלקו ר' עקיבא וחכמים.** שהן דור שהיה לפנינו: **על שטרות העולים לו'.** שהן כשרין ואפילו גיטי נשים ושחרורי עבדים: **חוץ מגיטי נשים** ל"ג בריש דמילתיה דר' שמעון בתוספתא אלא בסיפא דמילתייהו דרבנן גרס לה וה"ג **לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט שרבי עקיבא מכשיר וחכמים פוסלים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים.** דכיון שנעשו בהדיוט שטרי מכר דקיימי לראיה ועליהן דסהדי עובדי כוכבים סמכינן פסול דאימר שיקרא חתום אבל גיטי נשים ולו עליהם סמכינן אלא אעדי מסירה ובשמות מובהקין קמייבי: **רבן שמעון בן גמליאל אומר אף אלו.** גיטי נשים: **כשרים במקום שאין ישראל חותמין.** כלומר אף אלו גיטי נשים שאתם מכשירין אימתי הן כשרים במקום שאין ישראל חותמין בעיר שאין העובדי כוכבים מניחין את ישראל לחתום דכיון שאין ישראל חותמין באותה העיר הכל יודעין שהם עובדי כוכבים ואין סומכין עליהם ומסר ליה ביהליה בעדים ישראל: **אבל במקום שישראל חותמין.** אע"פ שהשמות הללו מובהקין דעובדי כוכבים הן פסולין דאי מכשרת בהני אתי לאכשורי בשמות שאין מובהקין: **לגזור מקום שאין ישראל חותמין.** כי היכי דגזר שמות מובהקין אטו שמות שאין מובהקין: **סבר לאכשורי.** שאר שטרות: **בכינופיא דארמאי.** שאין ערכאות: **שטרא פרסאה.** שעשאוהו בלשון פרסי ואתמו פרסיים הדיוטות עליו: **והא לא ידעי.** העדים שמסרו בפניהם: **למיקרי.** ולא ידעי מאי ניהו והיכי מסהדי לאחר זמן עלה דמילתא: **שאינו יכול לזייף.** שיהא הקלף מתוקן בעפלים בשעת עיבודו שעושים אותו שחור ושוב אין אדם עושה בה מחק וחוזר וכותב עליו מפני שהוא ניכר. וקלפי פרסיים אינם מעובדים בעפלין שקורין גל"ש ואדם יכול למחוק כתבו ומניח תחתיה העדים וכותב למעלה ממון הרבה: **מעניינו של שטר בשיטה אחרונה.** כדאמרי' בגט פשוט (ג"ב דף קפא:) וקנינא מן פלוני אכל מה דכתוב ומפורש לעיל: **בדמהדר.** שמוחזר בשיטה אחרונה: **ליה ליה קנא.** לפי שאין חותמין ישראל. דסהדי דתמימי אשטרא אינון מפקי לקנא ולפיכך אין הלוקח נפסד דאמר ליה לא הוה ידענא דמשתעבד לך ובפ"ב (לקמן דף יט:) אמרי' דאי חתימי עליה ישראל טריף ממשעבדי:

עדים

הורמין. בנו"ן גר"ת דלא מסקי ישראל הכי דהורמין הוא שם שטן ושד[א] אבל הורמין בזי"ן הוא לשבח בפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לט.) מפלגא דידך ולעיל דהורמין ולתחת דהורמין[ב] הראשון בזי"ן והשני בנו"ן ורש"ג גרים תרוייהו בזי"ן אלא שבשני גרים דאהורמין ואיפרא הורמין (ב"ב דף ח.) מפרש ר"ת מן מאת המקום דאיפרא לשון מן כמו אפריון נמטייה כו' (ב"מ דף קיט. ותס) [ג] ולא כרש"י דפירש בפרק שני דנדה (דף כ:) דיופי של שדים היו להם:

אבודיינא. הכל שם אחד[ד] דאבו שם ישראל בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף לג:[ו]) אבו אפקיד ביתגא בי רוניא:

שבתאי. גרסי' דשבתי שם ישראל בכמה מקומות אבל [ז] שבתאי[ה] הוא רוח רעה כדאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קז:[ח]):

בטאי. גרסינן דבטי שם ישראל כדאמר בקידושין (דף ע:) בטי ברמות רוחיה לא קביל גיטא דחירותא שהיה עבד והיה מחזיק עצמו כישראל:

לפלוג וליתני בדידה. ואם תאמר אדרבה[ו] מיקשי ליה גופא דמתני' למה פסלו בהדיוט כיון דאיכא עדי מסירה ושמות מובהקין[ז] וי"ל דגזרינן בהדיוט גיטי נשים אטו שאר שטרות דפסלי בהדיוט אף[ח] בעדי מסירה דלמא אתי להכשיר בלא עדי מסירה כמו בערכאות[ט] אע"ג דבמקום אפילו רבנן[י] דפסלי שאר שטרות בהדיוט בעדי מסירה מכשירין בגיטי נשים[יא] ולא גזרינן אטו שטרות מ"מ לא היה יכול הגמרא לעשות קושיא מזה דילמא תנא דמתניתין גזר:

נעשה כמי שנעשו בהדיוט ופסולים. פירוש בשאר שטרות שנעשו בהדיוט דפסילי אפי' בשמות מובהקין ועדי מסירה אלא יבא להכשיר בלא עדי מסירה כמו בערכאות דאי חזו שום הכשר בהדיוט אפילו בעדי מסירה יבא לטעות ולומר דאין חילוק בין ערכאות להדיוט וכשר בכל מקום בלא עדי מסירה: **לא** נחלקו ר"ע וחכמים על כל השטרות כו'. פירוש כל השטרות העולים בערכאות אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים אאי כי דייניה והאי כי דייניה שאר שטרות בכל ענין[יב] גיטי נשים ושחרורי עבדים בעדי מסירה ושמות מובהקין לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט פירוש בשמות מובהקין ובעדי מסירה[יג] דר' עקיבא מכשיר ולא גזר שיבא להכשיר אף בלא עדי מסירה אטו ערכאות וחכמים פוסלין בשאר שטרות דגזרינן[יד] חוץ מגיטי נשים[טו] דבשאר שטרות דכשירין בערכאות בלא עדי מסירה איכא למיגזר[טז] אבל גיטי נשים אפי' בערכאות לא מתכשרי אלא בעדי מסירה ליכא למיגזר מידי דשב"ג אומר אף אלו כשירין כו' כלומר אף גיטי נשים אין כשירין אלא במקום שאין ישראל חותמין פירוש שאין מניחין ישראל לחתום דלא יבא לטעות לומר שהן ישראל ופריך מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור פירוש כיון דבמקום שישראל חותמין גזרת שמות מובהקין אטו שמות שאין מובהקין אם כן מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור אטו מקום שחותמין אע"פ דהוי כעין גזירה לגזירה מ"מ מיסתבר למקשה כיון דמייתינן כולי האי להא נמי הוה לן למיחש כן ורמה לר"י לפרש שיטה זו:

רשב"ג אומר כו'. משמע הכא דסבר כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי והקר' ה"ר אפריס דבפרק גט פשוט (ג"ב ד' קסט:) גבי הבא לידון בשטר ובחזקה משמע דסבירא ליה דעדי חתימה כרתי ואורי"ר דדוקא בגיטין סבר כרבי אלעזר ולא בשאר שטרות כהנך אמוראי דפרק בתרא (לקמן דף פו:): **והא** בעינן כתב שאינו יכול לזייף.[יז] לר' אלעזר[יח] פריך דאמר בפ"ב (לקמן דף כב:) דלא הכשיר ר' אלעזר דבר שיכול להזדייף אלא בגיטין דוקא ולא בשאר שטרות[יט]: **בדאפיצן.** משמע דבלא אפיצא יכול להזדייף[כ] וא"ת והיאך אנו כותבין בקלפים שלנו דלא אפיצן[כא] ודיפתרא[כא] פסול בכולהו כדמוכח בכמה דוכתי ואורי"ת דעיבוד סיד שלנו כעיבוד עפצים שלהם דהא קלפים שלנו אין יכולין להזדייף[כב] ועוד[כג] דבהקומץ רבה (מנחות לא:) גבי ס"ת קאמר[כד] הא דאפיצן הא דלא אפיצן הרי שכותבין ס"ת בדלא אפיצן והיינו כעיבוד שלנו[כה]:

עדים

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה ל [ב] סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' מח סעי' ח:

סג ב מיי' שם שם טוש"ע שם סעי' ב:

ג [מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ה]:

פסקי רי"ד

ליה לגיטא קמייהו ומהדר הכא במאי עסקינן בשמות מובהקים פי' שמות יודעים שהם של עובדי כוכבים דלא שכיחי ישראל דמסקי בהני שמהתא דתו לא אתי למיסמך עלייהו ומידע ידיע דעובדי כוכבים נינהו: אבל שמות שאינן מובהקין לא. אדתני לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט לפלוג בדידה וליתני בד"א בשמות מובהקין אבל [בשמות] שאין מובהקין לא ה"ק בד"א בשמות מובהקין אבל שמות שאין מובהקין נעשו כמו שנעשו בהדיוט ופסולין ואי ק' כיון דסופרי ישראל כתבו ובעדי מסירה לא ישראל מסרו מ"ש הדיוטות מערכאות של עובדי כוכבים י"ל משום גט מעושה הוא דתנן בשלהי מסכתין גט מעושה בעובדי כוכבים פסול ובישראל כשר והעובדי כוכבים חובטים אותו ואומר' לו עשה מה שישראל אומר לך הילכך בערכאות של עובדי כוכבים דלא חשידי לקבול שוחדא ולא עבדי אלא דינא ולא מעשי אגיטא בלא דייני הדין שידונו חכמי ישראל כשרים וליכא למיחש לגט מעושה אבל הדיוטות דחשידי לקבל שוחדא ולא עבדי דינא וכופים לגרש בלא הסכמת חכמי ישראל פסול דלמא מעושה הוא ומשום גזירה זו הן פסולין כל גיטין הנעשין בפניהן איבעי' תימא סיפא אתאן לגיטי ממון. וה"ק לא הוזכרו גיטי ממון דפסולין אלא בזמן שנעשו בהדיוט פי' דמקבלי שוחדא ומשהדי שקרא ולאו ר"ש קאמר אלא אריש קאי ות"ק קא"ל דדוקא שטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים כשרים אבל לפני הדיוטות של עובדי כוכבים פסול וכיון דאוקימנן ר"ש כר' אלעזר הלכתא כוותיה דהא קי"ל כר' אלעזר בגיטין: רבינא סבר לאכשורי שטרא בכנופיא דארמאי א"ל רפרם ערכאות תנן דלא מרעי נפשייהו. אמר רבא האי שטרא פרסאה דמסריה ביה לוה באפי סהדי מגבינן ביה מבני חרי פי' כתוב היה בלשון פרס וחתום בערים פרסיים ומסרו הלוה למלוה בפני עדי ישראל כיון דאיכא עדי מסירה מגבינן ביה למלוה מבני חרי דלוה ולא ממשעבדי והא לא ידעי למיקרי פי' עדי מסירה ומה יעידו בדידעי: והא בעינא כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדבעפץ: והא בעינא שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה בדמהדר אי הכי אפילו ממשעבדי נמי לית ליה קלא בעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן

מוסף תוספות

א. כמו הורמין בר לילתא (ב"ב עג.). תוס' ב"ב ח. ד"ה לפיכך. ב. פי' מחצייך ולמטה של השד. תוס' הרא"ש. ג. הורמיז שם שכינה כי ההיא דס"פ אחד דיני ממונות (שהובא לעיל). תוס' ב"מ ח. ד"ה לפיכך. ד. ולא גרסינן אבו דיינא שתי תיבות. תוס' הרא"ש. ה. לשון שיבתא. תוס' הרא"ש. ו. אדפריך לפלוג וליתני בדידה. תוס' הרא"ש. ז. לא אתי למסמך עלייהו. שיטת קדמונים. ח. בשמות מובהקין. רשב"ם. ט. ואמרו הכשירו בערכאות והכשירו בהדיוט, מה כשהכשירו בערכאות אפי' שלא בעדי מסירה אף כשהכשירו בהדיוט אפי' שלא בעדי מסירה. רשב"ם. י. דפליגי עליה דר' עקיבא. תוס' הרא"ש. יא. בהדיוט בעדי מסירה ובשמות מובהקין. תוס' הרא"ש. יב. אפי' בשמות שאינן מובהקין ובלא עדי מסירה, דלא אתו לאורועי נפשייהו, ודינא דמלכותא דינא. רשב"ם. יג. דאינהו משוו לי' שטרא. רשב"ם. יד. עדי מסירה אטו בלא עדי מסירה. רשב"ם. טו. ושחרורי עבדים. תוס' הרא"ש. טז. בהדיוט. תוס' הרא"ש. יז. קשיא לי מכדי רבא כמאן אמר לשמעתיה, כר"א דאמר עדי מסירה, דר' מאיר בשטרא לא מחייב כלל עד דאיכא סהדי דקמייהו אוזפיה, ור' אלעזר לא בעי כתב שאינו יכול להזדייף, שהרי שנינו 'אין כותבין לא על הנייר המחוק ולא על הדפתרא וחכמים מכשירין' ואמרי' מאן חכמים, ר"א היא. ואיכא למימר דהכא. רמב"ן. יח. תלמידו של ר' יוחנן. רמב"ן. יט. משום דלראיה קיימי, וחישינן דלמא הוה ביה תנאיה וזייפיה, אבל בשטר שאין יכול להזדייף ליכא למיחש לאחלופי, שעדי מסירה מכירין. רמב"ן: משא"כ בגט דלא רגילי למכתב בהו תנאין מרובין. רשב"ם לקמן כג: ד"ה ואמר ר"פ. כ. ופסול. תוס' שם עט: ד"ה קלף. כא. היינו וכו' (ו)לא אפיץ. תוס' הרא"ש. כב. אלמא חשוב כעפיץ. תוס' שם עט: ד"ה קלף. כג. ראיה דאשכחן דס"ת כשר בדלא אפיצן. תוס' הרא"ש. כד. קרע הבא בב' [שיטין] יתפור, בג' אל יתפור, ותניא אידך בג' יתפור, בד' אל יתפור, ולא פליגי. תוס' שם עט: ד"ה קלף.

מסורת הש"ס

ה) [תוספתא פ"ח ה"ט ע"ש], ו) [לקמן יט:], ז) [שם], ד) [דף י: ד"ה הוא דקנסו], ח) [וע"ע תוס' ב"מ ח. ד"ה לפיכך], ט) [שם לימת לחיבו], י) נראה ש"ל שיבתאי וכן בתמילת הדיבור. רש"ש, יא) [שם וכן ביומא עז: לחיבת משוס שיבתא ע"ש כתו' ד"ה שיבתא], יב) מ"ד מ"ז, יג) [וע"ע תוס' שבת עט: ד"ה קלף],

לעזי רש"י

גל"ש [גלי"ש]. עפץ בלוט.

מוסף תוספות

אחאן לגיטי ממון. ורבנן קאמרי ליה ואריעשא קאי כל השטרות של ממון העולין בערכאות של עובדי כוכבים כשירין כגון שטרי מכר וכדפריש טעמא לעיל[ד] דזוזי קנו ליה ושטרא להלוותא בעלמא ואי לא דיהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו למיכתב שטרא ולא אחזכו ליפסל אלא בזמן שנעשו בהדיוט דלא קפדי אאורועי נפשייהו: **אר"ש נחמיה.** סמך לדבריו דאף אלו כשרים: **לא נחלקו ר' עקיבא וחכמים.** שהן דור שהיה לפנינו: **על שטרות העולים לו'.** שהן כשרין ואפילו גיטי נשים ושחרורי עבדים: **חוץ מגיטי נשים** ל"ג בריש דמילתיה דר' שמעון בתוספתא אלא בסיפא דמילתייהו דרבנן גרס לה וה"ג **לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט שרבי עקיבא מכשיר וחכמים פוסלים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים.** דכיון שנעשו בהדיוט שטרי מכר דקיימי לראיה ועליהן דסהדי עובדי כוכבים סמכינן פסול דאימר שיקרא חתום אבל גיטי נשים ולו עליהם סמכינן אלא אעדי מסירה ובשמות מובהקין קמייבי: **רבן שמעון בן גמליאל אומר אף אלו.** גיטי נשים: **כשרים במקום שאין ישראל חותמין.** כלומר אף אלו גיטי נשים שאתם מכשירין אימתי הן כשרים במקום שאין ישראל חותמין בעיר שאין העובדי כוכבים מניחין את ישראל לחתום דכיון שאין ישראל חותמין באותה העיר הכל יודעין שהם עובדי כוכבים ואין סומכין עליהם ומסר ליה ביהליה בעדים ישראל: **אבל במקום שישראל חותמין.** אע"פ שהשמות הללו מובהקין דעובדי כוכבים הן פסולין דאי מכשרת בהני אתי לאכשורי בשמות שאין מובהקין: **לגזור מקום שאין ישראל חותמין.** כי היכי דגזר שמות מובהקין אטו שמות שאין מובהקין: **סבר לאכשורי.** שאר שטרות: **בכינופיא דארמאי.** שאין ערכאות: **שטרא פרסאה.** שעשאוהו בלשון פרסי ואתמו פרסיים הדיוטות עליו: **והא לא ידעי.** העדים שמסרו בפניהם: **למיקרי.** ולא ידעי מאי ניהו והיכי מסהדי לאחר זמן עלה דמילתא: **שאינו יכול לזייף.** שיהא הקלף מתוקן בעפלים בשעת עיבודו שעושים אותו שחור ושוב אין אדם עושה בה מחק וחוזר וכותב עליו מפני שהוא ניכר. וקלפי פרסיים אינם מעובדים בעפלין שקורין גל"ש ואדם יכול למחוק כתבו ומניח תחתיה העדים וכותב למעלה ממון הרבה: **מענינו של שטר בשיטה אחרונה.** כדאמרי' בגט פשוט (ג"ב דף קפא:) וקנינא מן פלוני אכל מה דכתוב ומפורש לעיל: **בדמהדר.** שמוחזר בשיטה אחרונה: **ליה ליה קנא.** לפי שאין חותמין ישראל. דסהדי דתמימי אשטרא אינון מפקי לקנא ולפיכך אין הלוקח נפסד דאמר ליה לא הוה ידענא דמשתעבד לך ובפ"ב (לקמן דף יט:) אמרי' דאי חתימי עליה ישראל טריף ממשעבדי:

הורמין. בנו"ן גר"ת דלא מסקי ישראל הכי דהורמין הוא שם שטן ושד[א] אבל הורמין בזי"ן הוא לשבח בפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לט.) מפלגא דידך ולעיל דהורמין ולתחת דהורמין[ב] הראשון בזי"ן והשני בנו"ן ורש"ג גרים תרוייהו בזי"ן אלא שבשני גרים דאהורמין ואיפרא הורמין (ב"ב דף ח.) מפרש ר"ת מן מאת המקום דאיפרא לשון מן כמו אפריון נמטייה כו' (ב"מ דף קיט. ותס) [ג] ולא כרש"י דפירש בפרק שני דנדה (דף כ:) דיופי של שדים היו להם:

אבודיינא. הכל שם אחד[ד] דאבו שם ישראל בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף לג:[ו]) אבו אפקיד ביתגא בי רוניא:

שבתאי. גרסי' דשבתי שם ישראל בכמה מקומות אבל [ז] שבתאי[ה] הוא רוח רעה כדאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קז:[ח]):

בטאי. גרסינן דבטי שם ישראל כדאמר בקידושין (דף ע:) בטי ברמות רוחיה לא קביל גיטא דחירותא שהיה עבד והיה מחזיק עצמו כישראל:

לפלוג וליתני בדידה. ואם תאמר אדרבה[ו] מיקשי ליה גופא דמתני' למה פסלו בהדיוט כיון דאיכא עדי מסירה ושמות מובהקין[ז] וי"ל דגזרינן בהדיוט גיטי נשים אטו שאר שטרות דפסלי בהדיוט אף[ח] בעדי מסירה דלמא אתי להכשיר בלא עדי מסירה כמו בערכאות[ט] אע"ג דבמקום אפילו רבנן[י] דפסלי שאר שטרות בהדיוט בעדי מסירה מכשירין בגיטי נשים[יא] ולא גזרינן אטו שטרות מ"מ לא היה יכול הגמרא לעשות קושיא מזה דילמא תנא דמתניתין גזר:

נעשה כמי שנעשו בהדיוט ופסולים. פירוש בשאר שטרות שנעשו בהדיוט דפסלי אפי' בשמות מובהקין ועדי מסירה אלא יבא להכשיר בלא עדי מסירה כמו בערכאות דאי חזו שום הכשר בהדיוט אפילו בעדי מסירה יבא לטעות ולומר דאין חילוק בין ערכאות להדיוט וכשר בכל מקום בלא עדי מסירה: **לא** נחלקו ר"ע וחכמים על כל השטרות כו'. פירוש כל השטרות העולים בערכאות אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים אאי כי דייניה והאי כי דייניה שאר שטרות בכל ענין[יב] גיטי נשים ושחרורי עבדים בעדי מסירה ושמות מובהקין לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט פירוש בשמות מובהקין ובעדי מסירה[יג] דר' עקיבא מכשיר ולא גזר שיבא להכשיר אף בלא עדי מסירה אטו ערכאות וחכמים פוסלין בשאר שטרות דגזרינן[יד] חוץ מגיטי נשים[טו] דבשאר שטרות דכשירין בערכאות בלא עדי מסירה איכא למיגזר[טז] אבל גיטי נשים אפי' בערכאות לא מתכשרי אלא בעדי מסירה ליכא למיגזר מידי דשב"ג אומר אף אלו כשירין כו' כלומר אף גיטי נשים אין כשירין אלא במקום שאין ישראל חותמין פירוש שאין מניחין ישראל לחתום דלא יבא לטעות לומר שהן ישראל ופריך מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור פירוש כיון דבמקום שישראל חותמין גזרת שמות מובהקין אטו שמות שאין מובהקין אם כן מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור אטו מקום שחותמין אע"פ דהוי כעין גזירה לגזירה מ"מ מיסתבר למקשה כיון דמייתינן כולי האי להא נמי הוה לן למיחש כן ורמה לר"י לפרש שיטה זו:

רשב"ג אומר כו'. משמע הכא דסבר כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי והקר' ה"ר אפריס דבפרק גט פשוט (ג"ב ד' קסט:) גבי הבא לידון בשטר ובחזקה משמע דסבירא ליה דעדי חתימה כרתי ואורי"ר דדוקא בגיטין סבר כרבי אלעזר ולא בשאר שטרות כהנך אמוראי דפרק בתרא (לקמן דף פו:): **והא** בעינן כתב שאינו יכול לזייף.[יז] לר' אלעזר[יח] פריך דאמר בפ"ב (לקמן דף כב:) דלא הכשיר ר' אלעזר דבר שיכול להזדייף אלא בגיטין דוקא ולא בשאר שטרות[יט]: **בדאפיצן.** משמע דבלא אפיצא יכול להזדייף[כ] וא"ת והיאך אנו כותבין בקלפים שלנו דלא אפיצן[כא] (שטרות) וספר תורה תפילין ומזוזות ודיפתרא[כא] פסול בכולהו כדמוכח בכמה דוכתי ואורי"ת דעיבוד סיד שלנו כעיבוד עפצים שלהם דהא קלפים שלנו אין יכולין להזדייף[כב] ועוד[כג] דבהקומץ רבה (מנחות לא:) גבי ס"ת קאמר[כד] הא דאפיצן הא דלא אפיצן הרי שכותבין ס"ת בדלא אפיצן והיינו כעיבוד שלנו[כה]:

עדים

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה ל [ב] סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' מח סעי' ח:

סג ב מיי' שם שם טוש"ע שם סעי' ב:

ג [מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ה]:

פסקי רי"ד

ליה לגיטא קמייהו ומהדר הכא במאי עסקינן בשמות מובהקים פי' שמות יודעים שהם של עובדי כוכבים דלא שכיחי ישראל דמסקי בהני שמהתא דתו לא אתי למיסמך עלייהו ומידע ידיע דעובדי כוכבים נינהו: אבל שמות שאינן מובהקין לא. אדתני לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט לפלוג בדידה וליתני בד"א בשמות מובהקין אבל [בשמות] שאין מובהקין לא ה"ק בד"א בשמות מובהקין אבל שמות שאין מובהקין נעשו כמו שנעשו בהדיוט ופסולין ואי ק' כיון דסופרי ישראל כתבו ובעדי מסירה לא ישראל מסרו מ"ש הדיוטות מערכאות של עובדי כוכבים י"ל משום גט מעושה הוא דתנן בשלהי מסכתין גט מעושה בעובדי כוכבים פסול ובישראל כשר והעובדי כוכבים חובטים אותו ואומר' לו עשה מה שישראל אומר לך הילכך בערכאות של עובדי כוכבים דלא חשידי לקבול שוחדא ולא עבדי אלא דינא ולא מעשי אגיטא בלא דייני הדין שידונו חכמי ישראל כשרים וליכא למיחש לגט מעושה אבל הדיוטות דחשידי לקבל שוחדא ולא עבדי דינא וכופים לגרש בלא הסכמת חכמי ישראל פסול דלמא מעושה הוא ומשום גזירה זו הן פסולין כל גיטין הנעשין בפניהן איבעי' תימא סיפא אתאן לגיטי ממון. וה"ק לא הוזכרו גיטי ממון דפסולין אלא בזמן שנעשו בהדיוט פי' דמקבלי שוחדא ומשהדי שקרא ולאו ר"ש קאמר אלא אריש קאי ות"ק קא"ל דדוקא שטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים כשרים אבל לפני הדיוטות של עובדי כוכבים פסול וכיון דאוקימנן ר"ש כר' אלעזר הלכתא כוותיה דהא קי"ל כר' אלעזר בגיטין: רבינא סבר לאכשורי שטרא בכנופיא דארמאי א"ל רפרם ערכאות תנן דלא מרעי נפשייהו. אמר רבא האי שטרא פרסאה דמסריה ביה לוה באפי סהדי מגבינן ביה מבני חרי פי' כתוב היה בלשון פרס וחתום בערים פרסיים ומסרו הלוה למלוה בפני עדי ישראל כיון דאיכא עדי מסירה מגבינן ביה למלוה מבני חרי דלוה ולא ממשעבדי והא לא ידעי למיקרי פי' עדי מסירה ומה יעידו בדידעי: והא בעינא כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדבעפץ: והא בעינא שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה בדמהדר אי הכי אפילו ממשעבדי נמי לית ליה קלא בעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן

על השטר מפקי ליה לקלא ואיבעי להו ללקוחות לאידהורי אבל הכא דלית ליה קלא לא ידעי לאידהורי ומש"ה לא גבי ממשעבדי ואי חתמי ביה ישראל אמרינן לקמן דגבי ממשעבדי ואי ק' כיון דידעי עדי מסירה הרי הודה לפניהם ובלא האי שטרא נמי גבי בפני עדים. תשובה הני מילי מלוה על פה ואי טעי' למחר וליומא אוחרא פרעתיך נאמן אבל עכשיו כל זמן שהשטר בידו אינו נאמן לומר פרעתי ואע"פ שאינו גובה אלא מבני חרי אינו נאמן לומר פרעתיך משום דאף ט) שטרך בידי מאי בעי ומכאן סיוע למה שכתבתי בגט פשוט (קעה:) גבי הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין דאי טעין ואמר פרעתיך דלא מהימן משום דאף ב) שטרך בידי מאי בעי ודלא כר"י ז"ל דאמר התם כיון דמלוה על פה אי טעין ואמר פרעתי נאמן ג) והא הכא דאע"ג דלא גבי אלא מבני חרי אינו נאמן לומר פרעתיך תניא גיטין הבאין ממדינת הים ועדים חתומים עליהן אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשרים שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים:

ט) נראה לי"ל דאף בשטר כזה דאינו מסמעבדי יכול לטעון שטרך בידי כו'. ב) דאף בשטר כזה יכול לטעון שטרך וכו'. ג) עי' תוס' כתובות דף כא. ד"ה הוצלת.

עדים החתומים על הגט ושמותיהן כו'. פי' מי אמרי' דישראל ניתנו וכסר[ב] לר"מ אז בעדי מסירה לרבי אלעזר דלא תלינן להו בעובדי כוכבים אלא אי עובדי מסירה אהן עובדי כוכבים דלא שכיחי מלתא שיתמנו עובדי כוכבים בגיטין אז דלמא כיון דשמותיהן כשמות עובדי כוכבים חיישינן שמא עובדי כוכבים נינהו ולא מתכשרי אפי' בעדי מסירה לרבי אלעזר ואפי' לר"ש[ג] דהא לא מכשיר אלא בשמות מובהקין והכא הם שמות שאין מובהקין דהא מספקינן אי עובדי כוכבים הם אי לאו ובשמות מובהקין ליכא לספוקי דפשיטא דעובדי כוכבים הן דהא בכל דוכתי לא חיישי' דלמא אתו למיסמך עלייהו וקאמר לא בא לידינו אלא לוקום ולום והכשרנו משום דהוו שמות מובהקין ולא אתו למיסמך עלייהו כר"ש[ד] אבל בשמות שאין מובהקין דלאו ודאי עובדי כוכבים נינהו חיישינן וקא פריך מגיטין הבאין ממה"ל כו' וקס"ד דהא דקתני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים לא להכשיר דוקא במדינת הים קאמי אלא נותן טעם לדבר דרגילות הוא דמסקי ישראל בשמות עובדי כוכבים שהרי בח"ל רובן כשמות עובדי כוכבים הילכך בא"י נמי[ה] אין לחוש שמא עובדי כוכבים הן דאין רגילות לחתום עובדי כוכבים בגיטין ומשני דוקא בבאין מחו"ל קמ"ל. כן נראה לר"י:

בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים. בירושלמי [פ"א ה"ה] בעי הגע עצמך היה עבדו של קיסר הרי חובה הוא לעבד הרי שהיתה אשתו של מוכה שחין הרי זכות הוא לה לית לך אלא כהדא אילו המוכר עבדו אלא מדעתו שמא אינו מכור אילו המגרש אשה אלא מדעתה שמא מגורשת היא פירוש על ידי אחר העבד נמכר על כרחו ואין האשה מתגרשת על ידי אחר בעל כרחה[ו]:

יתיב רב הונא ורב יצחק קמיה דר' ירמיה. אר"ת דאין זה רב הונא שמזכיר סתם בכל הש"ס דאותו היה גדול הרבה מר' ירמיה ולא הוה יתיב קמיה ועוד דקרי להו דרדקי ור' ירמיה מבירו של ר' זירא וקטן ממנו דכתיב בנדה (דף כג.) בעי מיניה ר' ירמיה מר' זירא כו' עד כאן הביאו רבי ירמיה לר' זירא לידי גימוח ולא גחך ור' זירא תלמידו של רב יהודה דכתיב בסנהדרין [סנהד מא.] דהוה מיסתמיט מרב יהודה משום דבעי למיסק לארץ ישראל ושמואל שהיה רבו של רב יהודה היה צריך לו לרב הונא דכתיב ברישא פירקין (דף ה.) בעא מיניה שמואל מרב הונא ב' שהביאו גט כו' ובחולין פ"ק (דף יג.) בעא מיניה שמואל מרב הונא מיין למתעסק בקדשים כו'[ז]: **שמע** מינה **התופס לבעל חוב קנה.** תימה לר"י[ח] אפילו אי תופס לבעל חוב קנה היינו משום שהוא שליח[ט] וקונה אפילו בע"כ לפי שהוא חייב כאילו תפס הוא עצמו[י] אבל כאן אפי' העבד עצמו אינו יכול לעכב את האדון מלחזור בו אם היה נותן גט אחרור לדעת כן שלא ישתחרר בקבלה זו כי אינו חייב לשחררו אם כן למה יעכב המקבל את האדון מלחזור[יא] כיון דהשתא ס"ד דהאומר תנו לאו כזכי דמי ועוד מה חייב האדון לעבד דחשיב ליה תופס לב"ח ואי חשיב משום דעבד ליה נייח נפשיה כמו שפר"ת נקמן על מילתא אחריתא אם כן היכי חשיב ליה חב לאחרים[יב] ומרלה לר"י[יג] דחשיב קלת חוב משום[יד] דעבד ליה נייח נפשיה[טו] ומ"מ חשיב ליה חב לאחרים משום דעבד ליה נייח נפשיה רולה הוא שיהיה בעל חוב בכך שיוכל לעכבו מלחזור ואע"פ שלא נתכוון לכך המקבל דעתו הוא לקבל כמו שרולה האדון אבל אם התופס לבעל חוב לא כל כך זה שאינו ב"ח אלא דעבד ליה נייח נפשיה שיוכל האדון לחזור בו[טז]: **התופס לב"ח** במקום שחב **לאחרים לא** קנה. אפילו עשאו שליח כדמוכח בפ' הכותב (כתובות דף פד.): גבי יימר בר חשו דאמר ליה לשלוחיה כו' ולא כפירוש רש"י דפי' בפ"ק דב"מ (דף י.) דבעשאו שליח לכ"ע קנה דאין חילוק דאפילו לא עשאו שליח שלוחו הוא דזכייה מטעם שליחות כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף י.) וכפ' אין בין המודר (נדרים דף לו:) [יז] ואי"ת דהכא קאמר ר"י התופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה ובפרק קמא דב"מ (דף י.) קסבר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו והא בהא תליא דאמר התם רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו לא קנה מ"ט הוי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים וי"ל דר' יוחנן מחלק בין מציאה לב"ח דשאני מציאה דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה: **כל** האומר תנו כאומר זכו דמי. ואי"ת והא ר' יוחנן לית ליה תן דזכי דקאמר בפ"ק דב"מ (דף י.) המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ואי"ת מ"מ מ"מ מנתינו דקאמר תנה לי ולא אמר זכה לי ותירץ ר"ת דדוקא היכא דדעת אחרת מקנה אותו אומרין תן דזכי ולא במציאה ואי"ת למ"ד (נקמן דף יג.) דלא תקון מעמד שלשתן אלא בפקדון מה הוצרכו לתקן מעמד שלשתן דאמר בפירקין (יד.) דהוי הלכתא בלא טעמא תיפוס ליה משום דתן דזכי יש לומר דהוצרכו לתקן במעמד שלשתן דקני אפילו אין הפקדון ביד הנפקד שהניח הפקדון ביד אחרים או שיקנה אפי' בע"כ של נפקד כמו שאפרש לקמן בע"ה (סס ד"ה גופא) דקנה נמי בע"כ ואם תאמר ומתני' דלקמן (סס.) תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה ומוקי לה רב זביד במעמד ג' ואמאי לא מפרש טעמא דמתני' משום דתן דזכי ואור"ת דתן לא הוי זכי אלא כשמוסר לו הדבר מיד ליד ומתני' לא משמע דמיירי בהכי[יח] וניחא דשתא הוה דבבא מציעא גבי מציאה והוצרכו נמי לתקן מעמד שלשתן דקנה אע"פ שמופקד בידו מקודם לכן אף ע"ג

עדים החתומין על הגט ושמותן כשמות עובדי כוכבים מהו אמר ליה לא בא לידינו אלא לוקום ולום והכשרנו[א] ודוקא לוקום ולום דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו אבל שמהתא אחריני דשכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו לא

א) איתיביה[ב] גיטין הבאים ממדינת הים ועדים חתומים עליהם אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשירין מפני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים התם בדקתני טעמא מפני שרוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות עובדי כוכבים ואיכא דאמרי כי מתניתא בעא מיניה ופשט ליה ממתניתא: **מתני'**[ג] האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהן יחזור דברי ר"מ וחכ"א[ד] בגיטי נשים[ה] אבל לא בשחרורי עבדים[ו] לפי[ז] שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי ושלא לזון את אשתו אינו רשאי אמר להם והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו אמרו לו מפני שהוא קניינו: **גמ'** יתיב רב הונא ורב יצחק בר יוסף[ח] קמיה דר' ירמיה ויתיב ר' ירמיה וקא מנמנם ויתיב רב הונא וקאמר ש"מ מדרבנן[ט] התופס לבעל חוב קנה א"ל רב יצחק בר יוסף ואפי' במקום שחב לאחרים א"ל אין אדהכי איתער בהו ר' ירמיה[י] אמר להו דרדקי הכי[יא] א"ר יוחנן התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה וא"ת משנתינו כל האומר תנו כאומר זכו דמי אמר רב חסדא התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים באנו למחלוקת רבי אליעזר ורבנן[יב] דתנן מי שליקט את הפאה ואמר הרי זו לפלוני עני ר' אליעזר אמר זכה לו וחכ"א[יג] יתננו לעני הנמצא ראשון אמר אמימר ואיתימא רב פפא דלמא

עדים החתומין על הגט. ומא"י בא דהא לא קאמר ממדינת הים: **ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים.** ולא ידעינן אי עובדי כוכבים נינהו או ישראל: **מהו.** לאכשורי בעדי מסירה: **לא בא לידינו.** גט שבמדינת עובדי כוכבים חתומין בו: **אלא.** אלמד שהיו חתומין בו לוקום ולום: **והכשרנו.** בעדי מסירה: **ודוקא לוקום ולום.** שבמות מובהקין הן ולא אתי למיסמך עלייהו: **אע"פ שבמותיהן כשמות עובדי כוכבי' כשרים.** ואפי' בלא עדי מסירה וכל שכן בעדי מסירה דלא מחזקינן להו אלא בישראל לפי שרוב ישראל שבחו"ל כו' ואת אמרת לוקום ולום דוקא: **הכא דקתני טעמא.** וכי א"ר יוחנן בא"י דאין רוב שמותיהן כשמות עובדי כוכבים הילכך מספקינן דילמא עובדי כוכבים נינהו ופסולין ואפילו בעדי מסירה כרבנן דמתני': **ואילא דאמרי כי מתניתא בעא מיניה.** גיטין הבאין ממדינת הים ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים מהו: **ופשט ליה.** ר' יוחנן מתמתינ' דכשירין דבחזקת ישראל נינהו מפני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים: **מתני' דלא לחזור בשניהם.** קודם שהגיע ליד האשה והעבד: **יחזור.** ואין השליח יכול לזכות בהן[ו] לגרכו דחוב הוא להן כדמפרש לקמיה: **וחכמים אומרים בגיטי נשים.** יכול לחזור אבל לא בשחרור: **שזכין לו כו'.** וזכה בהן השליח לגרכו: **שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי.** הילכך כי משחרר ליה לא מספיק ליה מזונות דבלאו הכי נמי אי בעי לא זיין ליה אבל הכא הרב זכהו ונתנו לו אע"פ שהעבד לא ידע זכין לאדם שלא בפניו ולגבי עבד דזכות הוא לצאת זכה בעבורו ואינו יכול לחזור בו אבל גבי אשה דחוב הוא לה אין חבין לאדם אלא בפניו ויכול לחזור בו וכן הלכה שהתופש לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה אבל במקום שאינו חב לאחרים קנה וי"ל דאי

ויהיבנא להו ביד איניש דמהימן עד דמטו ליד המלוה. וי"ל דלא אמרינן הכי אלא דוקא היכא דלית ליה קרקע ואית ליה מטלטלי דמצי לזבוניהו או למטמרינהו מ"ה אמרינן שהתופש לב"ח קנה אבל היכי דאית ליה מקרקעי ומטלטלי לא כל הימנו לתפוש מטלטליו של זה שהרי המלוה אינו יכול להפסיד מעותיו וקי"ל כרבנן דאמרי זכות הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות דיחיד ורבים הלכה כרבים דזכין לו לאדם שלא בפניו הילכך מכי יהיב גיטא דחירותא לשליח וא"ל תן שטר שחרור זה לעבדי אישתחרר עבדא כל היכא דאיתיה ואע"ג דלא מטיא גיטא דחירותא לידיה[ג] עיין בערך י"ג בס"פ

סד א טוס"ע אה"ע סי' קל סעי' יט:

סה ב מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכ"ז סמג עשין נ טוס"ע אה"ע סי' קמ סעי' ח':

סו ג מיי' פ"ו מהל' עבדים הל"ח סמג עשין פו טוס"ע יו"ד סי' רסז סעי' עו:

סז ד מיי' פ"ד מהל' זכיה ומתנה הל"ט ופ"ה מה' עבדים הל' נ ופ"ו שם ה"ל טוס"ע חו"מ סי' רמג סעיף ח:

סח ה מיי' פ"ב מהל' מלוה ולוה הל"ג סמג עשין לד טוס"ע חו"מ סי' קה סעי' ד:

סט ו מיי' שם טוס"ע שם סעי' ח:

ע ז מיי' פ"ג מהל' מתנות עניים הל"יט:

מוסף רש"י

הובא בעמוד הבא.

פסקי רי"ד

מתני' האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהם יחזור דברי ר"מ וחכ"א בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזכין לו לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי ושלא לזון את אשתו אינו רשאי אמר להן והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו אמרו לו מפני שהוא קניינו פי' אם רצה הבעל לחזור בשניהם קודם שיתנו השליח ליד האשה וליד העבד יחזור דקסבר ר"מ הפסד וחוב הוא להן לאותן שישתלחו ואין חבין לאדם אלא בפניו כלומר אין אדם נעשה שליח לאדם להיות נפסד על ידו אא"כ עשאו הוא שליח דהיינו בפניו וחכמים פליגי עליה דר"מ במתנית' ואמרי דבשחרור אינו יכול לחזור משנמסר ליד שליח זה ואע"פ שלא עשאו העבד שליח דקסבר זכות הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות וזכין לאדם שלא בפניו דאגן סהדי דניחא ליה דניהוי האי שלוחיה להכי שאם ירצה וכו' הילכך כי משחרר ליה לא מפסיד ליה מזונות דבלאו הכי נמי אי בעי לא זיין ליה אבל אם רצה שלא לזון את אשתו אינו רשאי הילכך כי מגרש לה מפסיד לה מזונות. והלא הוא פוסל את עבדו בגט זה מן התרומה פי' אם כהן הוא (הבעל) [האדון] אלמא חוב הוא לו. א"ל מפני שהוא קניינו הא דמפסיל גיטו מן התרומה מפני שהוא קניינו דכהן עד עכשיו היה אוכל וכי משחרר ליה לאו קניינו [הוא] וללקמן מפרש מאי מהדרי ליה. יתיב רב הונא ורב יצחק בר יוסף קמיה דר' ירמיה ויתיב ר' ירמיה וקא מנמנם וקאמר ש"מ מדרבנן התופש לב"ח קנה פי' ש"מ מדרבנן דאמרי שהשליח יתפוש את השטר לצורך העבד ואע"פ שרבו רוצה לחזור בו ואינו עוד שלוחו וכתפישה בעלמא היא בעל כרחיה התופש לב"ח אדם מן השוק שתפש מטלטלי האובן לצורך שמעון שהוא ב"ח קנה: א"ל רב יצחק בר יוסף אפילו במקום שחב לאחרים א"ל אין פי' וש"מ דאפילו במקום שחב התופש הזה בתפישתו זאת ללוי דהוי נמי ב"ח דראובן וזה שקדם ותפש לצורך שמעון מפסיד את לוי תימא נמי דקנה דהא מתני' נמי שליח זה תופש לעבד וחב לבעלים שרוצה לחזור ואינן יכולים לרבנן אדהכי איתער ר' ירמיה אמר להו דרדקי הכי אמר ר' יוחנן התופש לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה וא"ת משנתנו כל האומר תן כאומר זכה דמי פי' ואין זה כשאר תופש שהוא תפש מאליו ולא זכהו הלוה אבל הכא הרב זכהו ונתנו לו אע"פ שהעבד לא ידע זכין לאדם שלא בפניו ולגבי עבד דזכות הוא לצאת בעבורו ואינו יכול לחזור בו אבל גבי אשה דחוב הוא לה אין חבין לאדם אלא בפניו ויכול לחזור בו וכן הלכה שהתופש לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה אבל במקום שאינו חב לאחרים קנה וי"ל דאי

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ו], ב) לעיל ט:, ג) עירובין פא: קידושין כב. בב"מ, ד) מתוכות פד: ב"מ י., ה) ב"מ ט: פאה פ"ד מ"מ, ו) ל"ל לגורכן. רש"ל, ז) [נקמן יג.], ח) [וע"ע תוס' חולין יג. ד"ה בעל].

גליון הש"ם

גמ' קמיה דר' ירמיה. שבת דף סג ע"ב נדרים דף סט ע"ב: **שם** א"ל דרדקי כו'. פסחים לה ע"א:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולפי' במקום וכו' הוא כלומר וגשמע מיניה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' איתיביה גיטין הבאים ממדינת הים ועדים חתומים עליהן אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשרין. ב"ב מיי' פ"ז מהל' גירושין הל"ח ויעו"ש בהה"מ ובלח"מ:

מוסף תוספות

א. אע"פ ששמותיהם כשמות גוים תוס' חולין. תוס' הרא"ש. ב. בלא עדי מסירה. הרא"ש. ג. דאמר במתני' אף אלו כשרין. תוס' הרא"ש. ד. דמכשר בשמות מובהקין. תוס' הרא"ש. ה. אם בא לפנינו גט ששמות העדים כשמות גוים. תוס' הרא"ש. ו. הלכך אפי' בעבדו של קצין זכות הוא לו שהרי יכול למוכרו לאחר שלא מדעתו וטוב לו שיהיה בן חורין כי שמא ימכרנו לאחר, וקושיא דאשה נ"ל שלא תירץ וסומך על זה דאמרינן טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו'. תוס' הרא"ש. ז. משמע שהיה שמואל קטן מרב הונא וכו' דתרי רב הונא הוו. תוס' חולין יג. ד"ה בעל. ח. מה ענין משנתינו לתופס לבע"ח. תוס' הרא"ש. ט. לזכות לו. תוס' הרא"ש. י. משום דזכין לאדם שלא בפניו. תוס' הרא"ש. יא. לא עדיף אחר מעבד עצמו. תוס' הרא"ש. יב. דהא אינו חב אלא לרבו ואיהו חייב קרית לי'. רשב"ם. יג. דזכי שמגלה בדעתו לשחרר את עבדו. רשב"ם. יד. דמסתמא אי לאו. רשב"ם. טו. לא הוה משחרר ליה, ועל צד זה קרית ליה בע"ח דידיה. רשב"ם. טז. ומתמה דאפי' חב לאחרים תאמר שקנה, דאי אמרת בעלמא שהוא בע"ח גמור אם הוא חב לאחרים לא קנה כ"ש הכא שהאדון לאו בעל חוב גמור הוא אלא שדמינהו קצת לבע"ח משום דעבד לי' נייח נפשי', וכיון שהוא חב לאדון הוי כמו חב לאחרים לגבי בע"ח גמור, ואם בעלמא לא קנה כ"ש הכא דלא קנה. תוס' הרא"ש. יז. ולא דמי להא דאמרי' בעלמא שלוחו של אדם כמותו דלאו כל כמיניה לשווייי שליח כדי לחוב לאחרים. תוס' הרא"ש. יח. מדלא קאמר תנו מנה זה. תוס' הרא"ש לקמן יג. ד"ה והוא שלמוין.

פסקי רי"ד (המשך)

טעי' לוה ואמר מסתפינא דלמא שמטת ואכלת להו טענתיה טענה ואי אינש מהימנא הוא שבקי' להו לגבייה בשהדי עד דמטי ליד המלוה ואי לא **ב)** להימניה

ג) נראה דל"ל ואי לא מהימן יהימנא לגן. **ד)** עי' פסקי רי"ד לקמן מ:

לא תלקט לעני. סמכינהו רחמנא לא תלקט לעני ולגר ודרשינן סמוכין לא תלקט אתה לגורך העני: **להזהיר עני על עני.** עני הראוי ליטול פאה ויש לו שדה הזהירו הכתוב להניח בה פאה: **לעבד.** כגעני: **עשה עמי.** מלאכה ואיני זרע אלא חזור על הפתחים: **בדלא ספקא.** לזון במעשה ידיה וצריך להוסיף משלו: **ופרכינן עבד נמי לא ספק** ומשני **עבדא דנהוס כרסיה לא שויא.** עבד שאינו שוה לחם אכלו: **למריה למאי מתכעי.** הלכך אינו מוסיף משלו אלא יחזור על הפתחים כי מי יכופנו לזונו ולהפסיד שלו. אבל אשה כך התנה עמה בכתובתה ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסיי[1]: **שגלה לערי מקלט.** שהרג בשוגג וגלה: **להעדפה.** שמעשה ידיו עודפים על מזונותיו: **לא לישקל מיניה.** ויהא ביד העבד שמא יש יוס שלא ימצא להשתכר: **וחי.** ונס אל אחת הערים האל וחי: **לכודה בה מנך.** כל ישראל בני מלכים[1]: **פנימה.** לנועה ואין דרכה לצאת ולסבב בעיר שאינה משס ואין מכירין אותה להביא לה מלאכה בביתה אלא אם כן מסבבת בעיר למצוא מלאכה להשתכר: **ופסברא.** דבדאמר ליה עשה עמי קא מייריי: **ועוד מאי שנא שני בצורת.** אפילו בשני שובע כיון דא"ל עשה עמי הרי הן לו שני בצורת: **לא ספק.** אינו מספיק: **מאן דמרחס אבני חרי לעבדא נמי מרחס.** דשייך במצות כאשה: לוה

דלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' אליעזר התם אלא דמיגו[6] דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזי ליה ומיגו דזכי ליה לנפשיה זכי לחבריה אבל הכא לא ועד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דכתיב [1]לא תלקט לעני לא תלקט לו לעני אבל הכא לא ור"א האי לא תלקט מאי עביד ליה מיבעי ליה [2]להזהיר לעני על שלו: שאם ירצה שלא לזון בו': שמעת מינה [3]איכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקינן דא"ל צא מעשה ידיך למזונותיך דכוותה גבי אשה דאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אשה אמאי לא אשה בדלא ספקה עבד נמי בדלא ספיק[7] עבדא דנהום כרסיה לא שויא למריה ולמרתיה למאי מיתבעי תא שמע [3]עבד שגלה לערי מקלט אין רבו חייב לזונו ולא עוד אלא שמעשה ידיו לרבו ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקינן דאמר לו צא מעשה ידיך למזונותיך אי הכי מעשה ידיו אמאי לרבו להעדפה העדפה פשיטא מהו דתימא כיון דכי ליה ליה לא יהיב ליה כי אית ליה נמי לא לישקול מיניה קמ"ל ומ"ש לערי מקלט סד"א

[2]וחי[8] עביד ליה חיותא טפי קמ"ל והא מדקתני סיפא [3]אבל אשה שגלתה לערי מקלט בעלה חייב במזונותיה מכלל דלא אמר לה דאי אמר לה בעלה אמאי חייב ומדסיפא דלא אמר לה רישא נמי דלא אמר ליה לעולם דאמר ליה [4]ואשה בדלא ספקה והא מדקתני סיפא ואם אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי מכלל דרישא דלא אמר לה ה"ק [5]ואם מספקת ואמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי מספקת מאי למימרא מהו דתימא [3]כל כבודה בת מלך פנימה קמ"ל לימא כתנאי רבן שמעון בן גמליאל אומר יכול העבד לומר לרבו בשני בצורת או פרנסני או הוציאני לחירות וחכמים אומרים הרשות ביד רבו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר יכול ומר סבר אינו יכול ותיסברא האי או פרנסני או הוציאני לחירות או פרנסני או תן לי מעשה ידי בפרנסתי מיבעי ליה ועוד מאי שנא בשני בצורת אלא הכא במאי עסקינן [7]דאמר לו צא מעשה ידיך למזונותיך ובשני בצורת לא ספק רשב"ג סבר [7]או פרנסני או הוציאני לחירות [9] כי היכי דחזו לי אינשי ומרחמין עלי ורבנן סברי מאן דמרחם אבני חרי אעבד נמי רחומי מרחם ת"ש דאמר רב [6]המקדיש ידי עבדו אותו העבד לוה ואוכל ועושה ופורע ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקינן במעלה לו מזונות א"ה למאי לוה

במזונותיך ואור"י דס"ד דרגילות הוא שעבד עצמו הולך ועובד את רבו אפילו כשאמר ליה לא מעשה ידיך במזונותיך משום הכי בעי למימר [6](אע"ג) דלא[7] ספיק שיתחייב במזונות כיון שמ"מ עובדו[6] משום הכי מהדר ליה בלשון זה עבדא דנהוס כריסיה לא שוי כו'[1] ולהכי קאמר לעיל ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך דאפי' מייריי דא"ל לא מעשה ידיך במזונותיך מ"מ כיון שעובדו היה לו להתחייב במזונותיו אי לאו משום דיכול ועוד דסלקא דעתיה דמייריי בלא אמר ליה דומיא דאשה דבדלא ספיק לא שכיח: **מאי שנא לערי מקלט.** פי' אי אמרת בשלמא יכול אשמועינן ערי מקלט דאע"ג דאמר רחמנא וחי אפיר' ליה חיותא טפי אפי' הכי יכול הרב לומר כו' אבל לענין העדפה לא משמע ליה דמשום וחי מיהוי העדפה דידיה[7]: **מספקת מאי למימרא כו'.** אי אמרת בשלמא כולה בדספקא תנא סיפא דאמר לה [8]לגוויי אריש בלא אמר לה[9] אבל השתא דמוקמת ריש בדלא ספקא ולא תנא הך סיפא אלא לאשמועינן דבמספקת יכול לומר לה לא מעשה ידיך במזונותיך מאי למימרא דזה אינו שוס חידוש: **ומר סבר אינו יכול.** והא דקתני אי הוליאני לחירות לאו דוקא אלא כלומר שיהיה מעשה ידי לעצמי כמו לבן חוריין: **כי** היכי דחזו אינשי ומרחמי. הקשה ה"ר יצחק בן הר"מ דבפרק השולח (לקמן דף לז:) גבי עבד שנשבה ופדאו ישראל אחר שמעינן להו איפכא דקא אמרי רבנן לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא נשס בן חורין פרקיה לרבו ראשון לא דלמא מימנעי ולא פרקי ורשב"ג סבר כשס שמצוה לפדות בני חורין כן מצוה לפדות את העבדים ואומר ר"י[7] דרבן שמעון ב"ג סבר לענין פדיון פרקי ליה טפי אלא יטמע בין העובדי כוכבים ורבנן סברי לענין מזונות מרחמי עליה טפי אלא ימות ברעב וגם כל מ' יתן לו מעט לחם אבל בפדיון צריך הרבה ביחס: **אמר רב המקדיש ידי עבדו.** גרסינן ולא גרסינן המקדיש עבדו דהתם יצא לחירות כדאמר רב בהשולח (לקמן דף לח:) לגיטוי עם קדוש קאמר[7א] ואת"ת וכי היכי דמקדיש ידי עבדו אמרינן דהן קדושים למלאכתן הכי נמי כשהקדישו כל עבדו הוה לן למימר שהקדישו למלאכתו פיו לבדו ידיו למעשהו רגליו להילוכו דבענין זה חשיב הקדש כדאמרינן בסוף פ"ק דנדרים (דף יג:) ואומר רבי יצחק דסברא הוא דלא נתכוין להקדישו למלאכתו לפי שיש חילוק במלאכתו שאין פיו ידיו ורגליו שוין במלאכתן הלכך אית לן למימר דלשחררו נתכוין דהוי הכל בענין אחד[7ב] אי נמי י"ל התם כשמקדיש עבדו שמע משמע יותר למיהוי עם קדוש דהא למלאכתו לא קאמר אבל מקדיש ידי עבדו הקדיש מלאכת ידיו דלא שייך למימר בענין אחר: ולימא

דהתם לא הוי תן כזכי ועוד פי' ר"ת דשיחרור עבד הוי כעין מלוה דאמרי' בה תן והולך כזכי אע"ג דבמתנה לא הוי זכי דשחרור אי לאו דעבד ליה נייח נפשיה לא הוה משחרר ליה משום הכי חשיב כחוב דאמרינן ביה תן כזכי[8א] ומדקדק ר"ת דיש חילוק בין מתנה למלוה דתנינן לקמן (דף יד.) הולך מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו וכן בפקדון חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר אלמא בחוב הוי הולך כזכי וגבי מתנה פסקינן בהדיא בסוף פירקין כר"ש הנשיא דהולך לאו כזכי וכן ברישא השולח (לקמן לא:) אמר שליח מתנה כשליח הגט[8] והולך לאו כזכי וכיון דהולך לאו כזכי תן נמי לאו כזכי דאי הוי כזכי במתנה כמו גבי מלוה ופקדון אמאי תנן תן דכיון דכבר אשמועינן דאפילו הולך כזכי כ"ש תן כזכי דאפי' במתנה הוי כזכי ור"י הביא ראיה מתוספתא [פ"א ה"ו] דקתני בהדיא תן מנה לפלוני שאני חייב לו או פקדון שיש לו בידי וכן הולך כו' אינו חוזר וחייב באחריותן תן מנה זה לפלוני תן שטר מתנה זו לפלוני או הולך כו' רצה לחזור יחזור זכה מנה זו לפלוני התקבל מנה זו לפלוני רצה לחזור לא יחזור אלמא תניא בהדיא דבמתנה לא הוי תן כזכי: **דלמא לא היא.** דיחויא בעלמא היא דרב פפא אית ליה בהדיא תופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה (כתובות דף פד:): **אלא** דכתיב **לא תלקט לעני.** ואת"ת למ"ד בפ"ק דתמורה (דף ד:) כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני א"כ קנה העני[ב] וי"ל דהכא בתר לא תלקט כתיב לעני ולגר תעזוב אותם משמע דלא קני[ג] ואת"ת וילף מהכא בעלמא דהמגביה מציאה לחבירו דלא קנה חבירו וי"ל דהכא סברא הוא שלא זכתה תורה לעני אלא מה שכל אחד מלקט לצורך עצמו ולרב חסדא דמפרש הכא דטעמייהו דרבנן משום דתופס לב"ח לא קני איכא למימר דמהכא יליף: **עבד** נמי בדלא ספיק. ואת"ת אטו משום דלא ספיק יהא רבו חייב לזונו ולא יוכל לומר לו לא מעשה ידיך במזונותיך ועוד קשה הלשון דקאמר עבדא דנהוס כריסיה לא שוי הוה ליה למימר בהדיא דלא מחייב לזונו כיון דאמר ליה לא מעשה ידיך דתנינן לקמן (דף יד.) הולך מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו וכן בפקדון חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר אלמא בחוב הוי הולך כזכי וגבי מתנה פסקינן בהדיא בסוף פירקין כר"ש הנשיא דהולך לאו כזכי וכן ברישא השולח (לקמן לא:) אמר שליח מתנה כשליח הגט[8] והולך לאו כזכי וכיון דהולך לאו כזכי תן נמי לאו כזכי דאי הוי כזכי במתנה כמו גבי מלוה ופקדון אמאי תנן תן דכיון דכבר אשמועינן דאפילו הולך כזכי כ"ש תן כזכי דאפי' במתנה הוי כזכי ור"י הביא ראיה מתוספתא [פ"א ה"ו] דקתני בהדיא תן מנה לפלוני שאני חייב לו או פקדון שיש לו בידי וכן הולך כו' אינו חוזר וחייב באחריותן תן מנה זה לפלוני תן שטר מתנה זו לפלוני או הולך כו' רצה לחזור יחזור זכה מנה זו לפלוני התקבל מנה זו לפלוני רצה לחזור לא יחזור אלמא תניא בהדיא דבמתנה לא הוי תן כזכי: **דלמא לא היא.** דיחויא בעלמא היא דרב פפא אית ליה בהדיא תופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה (כתובות דף פד:): **אלא** דכתיב **לא תלקט לעני.** ואת"ת למ"ד בפ"ק דתמורה (דף ד:) כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני א"כ קנה העני[ב] וי"ל דהכא בתר לא תלקט כתיב לעני ולגר תעזוב אותם משמע דלא קני[ג] ואת"ת וילף מהכא בעלמא דהמגביה מציאה לחבירו דלא קנה חבירו וי"ל דהכא סברא הוא שלא זכתה תורה לעני אלא מה שכל אחד מלקט לצורך עצמו ולרב חסדא דמפרש הכא דטעמייהו דרבנן משום דתופס לב"ח לא קני איכא למימר דמהכא יליף: **עבד** נמי בדלא ספיק. ואת"ת אטו משום דלא ספיק יהא רבו חייב לזונו ולא יוכל לומר לו לא מעשה ידיך במזונותיך ועוד קשה הלשון דקאמר עבדא דנהוס כריסיה לא שוי הוה ליה למימר בהדיא דלא מחייב לזונו כיון דאמר ליה לא מעשה ידיך

מסורת הש"ס

א) [בכרכות מז: וש"נ], ב) מולין קלא:, ג) ב"ק פז: כתובות מג. נח:, ד) [ב"ק נ: ע"ש ב"מ סד: ע"ש], ה) בכמ"י נוסף. אמר רחמנא, ו) [כתובות נב:], ז) [שבת קכח.], ח) גי' מ"ד היכא,

תורה אור השלם

1. וּבְקַצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג כב
2. לָגֵר שֶׁמָּה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רֵעֵהוּ בִּבְלִי דַעַת וְהוּא לֹא שֹׂנֵא לוֹ מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם וְנָס אֶל אַחַת מִן הֶעָרִים הָאֵל וָחָי: דברים ד מב
3. כָּל כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה מְמִשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ: תהלים מה יד

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כל האומר (בעמוד הקודם). כשליח הגט נ"מ להולך לאו מכי:

מוסף תוספות

א. וא"ת גבי מתנה נמי אמרי' בפ' הנזיקין אי לאו דעבד לי' נייח נפשיה לא הוה יהיב ליה. י"ל דלא דמי, דרגילות הוא כמה פעמים שאדם נותן מתנה לחברו קרובו או אוהבו אע"ג דלא עבד לי' נייח נפשא מעולם, אבל אין דרך אדם לשחרר עבדו אי לאו דעבד לי' נייח נפשי' טובא. תוס' הרא"ש לקמן יב. ד"ה והוא שנטורין.

ב. אע"ג דאמר רחמנא 'לא תלקט'. תוס' הרא"ש.

ג. דמשמע אפי' לקנות לעני העזוב אותם לשאר עניים. תוס' הרא"ש.

ד. גי' תוס' הרא"ש: למימר דאי לא. ה. או תפשוט דיכול לומר לו עשה עמי ואיני זנך. תוס' הרא"ש. ו. כלומר, אין רצון האדון להשתעבד בו כלל. תוס' הרא"ש.

ז. ומשני, לדידי נמי משום דכתיב 'וחי' נקט לי', סד"א ליעביד לי' חיותא טפי, וכיון דאי לית לי' לא יהיב לי' כי אית לי' לא לישקול מיניה, קמ"ל. רשב"א. ועי' מהר"ם שיף בד"ה גמ' שעבדה ומהרש"א על תוס'. ח. אע"פ שאין בו שום חידוש. תוס' הרא"ש. ט. ולדקדק מינה דעבד איירי בדלא אמר ליה, ניחא. תוס' הרא"ש.

י. דבסברא פליגי. תוס' הרא"ש לקמן לז: ד"ה כשס.

יא. אבל המקדיש ידי עבדו ידיו קדושות למלאכתן קאמר. תוס' הרא"ש. יב. חד לישנא אכוליה עבד. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

שאם ירצה שלא לזון וכו' ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך פי' אלא חזור על הפתחים ואסיקנא בההיא פלוגתא דרב ור' יוחנן דרב סבר אינו יכול ור' יוחנן סבר יכול וקי"ל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן:

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ז סמג עשין פב טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף כ וסעיף כ:

עב ב ג ד ה מיי' פ"ז מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ב סמג עשין פה: **עג** ו ז מיי' שם טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף כ בהגה"ס:

עד ח מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' יט:

גליון הש"ס

גמ' כי היכי דחזו לי' אינשי ומרחמין. ע' ב"ק ד' פח ע"א תד"ה דכתיב:

מוסף רש"י

שייך לענמוד קודם. **אם רצה.** הבעל, **להחזור בשניהם.** קודם שנתנו השלים, יחזור. דקסבר ר' מאיר הפסד ומוב הן לאותן שנשלחו להן ואין מכין לאדם אלא בפניו, כלומר אין אדם עשאה שליח להיות נפסד על ידו, אלא אם כן עשאו הוא שליח להיות בפניו, ורבנן פליגי עליה דר"מ דמתני' ואמרי' שבשחרור אינו יכול לחזור משנמסר ליד זה, ואע"פ שלא עשאו העבד שליח, משום דקסברי זכות הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות וחכין לו לאדם אלא בפניו, ולתן סהדי דיתמא ליה דיהיו אלו שלוחו להכי (לעיל ט:). **ואין חבין לו אלא בפניו.** אין אדם יכול לעשות שלוחו שלא מדעתו לדבר שהוא חובה או הפסד (קדושין כג.) **ולתן אדם** נעשה שליח לאחירו שלא מדעתו להפסידו, אבל להריוחו אתן סהדי דיתמא ליה לפיכך זכין ואין חבין (חולין פג.) **דבר שהוא** לרעתו קרוי חובה (כתובות י: וכעי"ז ב"מ י.) **דבר** שהוא חוב לו, שאינו חפץ בו (סוטה כה.). **התופס** לבעל חוב במקום שחב לאחרים. אדם הבא מאליו ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו וכא לקדם עד שלא יתפסנו בעל חוב אחר ומגלא תופס זה חב בתפיסתו זאת את הנושים האחרים. חב לאחרים, מפסיד את האחרים, כמו אין חבין לאדם (ב"מ י. וכעי"ז כתובות פד:). **לא קנה.** כדאמר בכתובות (שם) דלאו כל כמייה להיות קופץ מאליו וחב לאלו, מאחר שלא עשאו אותו הנושה שליח לתפוס (ב"מ י. וכעי"ז כתובות שם). **מי שליקט את הפאה.** אדם בעצמו שאינו בעל שדה, דאי בעל שדה לא אמר ר"א זכה, דליכא למימר מינו דזכי לנפשיה, דאפילו הוא עני מחזיר הוא שלא ללקט פאה משדה שלו, כדאמר בשמיטת חולין (קלא:) לא תלקט לעני, להזהיר עני על שלו (ב"מ ט:). ע"כ מעמוד קודם **להזהיר לעני על שלו.** לא תלקט לעני ולגר וגו', ומשמע לא תלקט אני מזהיר לעני (חולין קלא:).

ולימא ליה הקדש עד האידנא כו'. לענין עשה עמי ואיני זנך ניחא דלא אמר ליה הקדש הכי אע"ג דרבו מני אמר ליה משום דפשיטא דהקדש ניחא ליה שלא ימות עבדו ברעב: **פחות משוה פרוטה.** פי' בקונטרס דאין הקדש חל על פחות משוה פרוטה והקשה רבינו יצחק דתנן בהזהב (ב"מ דף נה.) חמש פרוטות הן ליתני שש פרוטות הן דאין הקדש חל על פחות משוה פרוטה ואומר ר"י דהכא היינו טעמא שאין בדעתו של מקדיש שיחול על פחות משוה פרוטה[א]: **שבתו ורפואתו לרבו.** שבתו היינו שבת קטנה וגדולה דהיינו מזק וה"ה לער ובושת לרבו לרבנן דר' יהודה דאמרי בהחובל (ב"ק דף פז.) דיש לעבד בושת ולא נקט להו משום דאין חידוש שהן לרבו אבל בשבתו קמ"ל דאע"ג דשקיל הרב שבת דידיה לא מיחייב במזונותיו דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך והא דפריך בסמוך שבתו פשיטא[ב] ה"פ פשיטא דשבתו לרבו אף ע"פ שלא יזונו כיון דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי כו'[ג] ולא הוה לי' לר' יוחנן למינקט קוטע יד עבדו של חבירו אלא הוה ליה למימר בהדיא יכול הרב לומר לעבד כו'[ד] אם לא בא להשמיענו דבר אחר ומשני דנקט קוטע יד עבדו לאשמעינן חידוש שני דרפואתו לרבו דהיינו לער דסמא חריפא כדמסיק דה"א שיהא לעצמו כמו רפואתו שהיא לעצמו גם כשיבול לער כדי להרויח שכר רפואתו יהא לעצמו אבל לער קטיעת היד פשיטא דלרבו ולהכי לא תני וכן בבושת. ר"י: **שמע** מינה יכול ש"מ. ופ"ת ר' יוחנן היכי מוקי פלוגתייהו דרשב"ג ורבנן דלעיל דלא מצי למימר דפליגי דמר סבר יכול ומ"ש אינו יכול[ה] כדפריך לעיל ואי כדאסיקנן לעיל דאמר לא מעשה ידיך במזונותיך ובשני בצורת לא ספיק כו' א"כ לכ"ע אינו יכול[ו] וי"ל דאע"ג דבשאר שנים יכול בשני בצורת אינו יכול דבשאר שנים ימצא מרחמים יותר כשיחזור על הפתחים מבשני בצורת:

רפואתו דידיה הוא. והא דתנן בפרק המובל (ב"ק פז.) (ה) בעבד כנעני שלו פטור מכולן שמא ים לחלק דאע"ג דכשחבל בו אחר נותן רפואתו לעבד הוא שחבל בעבדו לא מיחייב[ז] אי נמי דאי עביד ליה סמא חריפא דפטור מן המותר[ח] כדאמרת הכא[ט]:

שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה. ואם תאמר טפי הוה ליה למנקט לפי שאוסרו בשפחה דשייך אף בעבד ישראל וי"ל דלדבריהם קאמר להו דסברי אדרבה הרי מתירו בבת חורין[ח]: **השבתוני** על המזונות. רבנן שהשיבו לו ומה אם ירלה שלא לזונו רשאי[ט] היו סברין הא דקאמר ר"מ שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה הוי חוב לו לפי שנותן לו הרב מזונות בריוח בשביל שיש תרומה הרבה לכהנים[י] אז משום שיש מלוה באכילת תרומה ומשום הכי מהדרי ליה ומה אם ירלה שלא לזונו וקאמר להו ר"מ השבתוני על המזונות[יא] מה תשיבוני על התרומה[יב] שאפילו לא ירלה הרב לזונו יש חובה דמכל מקום מוצא העבד לקנות תרומה בזול יותר מן המולין וגם חולקין לו על הגורן לר"י דאמר (כתובות דף כח:) חולקין תרומה לעבד אע"פ שאין רבו עמו: **וכי תימא אי בעי** זריק ליה גיטא. ופ"ת מה בכך מ"מ חוב הוא לו זה השחרור שפוסלו מתרומה וי"ל דקסבר דלא חשיב ליה חובה מה שמקבלו זה כיון דאפילו אם לא יקבלנו יכול רבו לפוסלו מתרומה בענין אחר אי נמי ה"פ אי בעי זריק ליה האדון גיטא שפק קרוב לו ופפק קרוב לעבד ויאסר בתרומה ובשפחה ובבת חורין וטוב לו להיות משוחרר וכן אי בעי שקיל ארבע זוזי מישראל ופסיל ליה מתרומה ועדיין הוא עבד: **שביק** ליה ועריק **ואזיל לעלמא.** משמע דאי עריק אוכל בתרומה[יג] ופ"ת[יד] ליתוס[טו] שמא[טז] מכרו לישראל[יז] ומיתסר בתרומה וי"ל דלא שכיח שיקנהו ישראל מאחר שברח[יח]:

ומה

לוה ואוכל להעדפה ולימא ליה הקדש עד השתא סגי לך בלא העדפה והשתא נמי תיסגי לך בלא העדפה הקדש גופיה ניחא לי' כי היכי דלשבח עבדיה עושה ופורע קמא קמא קדיש ליה[א] בפחות פחות משוה פרוטה הכי נמי מסתברא דאמר רב המקדיש ידי עבדו אותו העבד עושה ואוכל דאי לא עבדא מאן פלח ליה אי אמרת בשלמא הך במעלה ואינו יכול והא בשאינו מעלה שפיר אלא אי אמרת הך בשאינו מעלה ויכול דאי לא עבדא מאן פלח ליה מאן דבעי ניפלחיה אלא לאו ש"מ אינו יכול שמע מינה ת"ש דאמר ר' יוחנן[ב] הקוטע יד עבדו של חבירו נותן שבתו ורפואתו לרבו ואותו העבד ניזון מן הצדקה ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקי' במעלה לו מזונות אי הכי אמאי ניזון מן הצדקה להעדפה אי הכי ניזון מתפרנס מיבעי ליה אלא לאו ש"מ יכול ש"מ אמר מר נותן שבתו ורפואתו לרבו שבתו פשיטא רפואתו איצטריכא ליה רפואתו דידיה היא דבעי איתסויי ביה[ג] לא צריכא דאמדוה לחמשא יומי ועבדו ליה סמא חריפא ואתסי בתלתא יומי מהו דתימא צערא דידיה הוא קמ"ל תניא[ד] א"ר אלעזר אמרנו לו למאיר והלא[ה] זכות הוא לעבד שיוצא מתחת ידי רבו לחירות אמר לנו חוב הוא לו שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה אמרנו לו והלא מה אם ירצה שלא לזונו ושלא לפרנסו רשאי אמר לנו ומה[ו] אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הלא אוכלין בתרומה וזה אינו אוכל אבל אשה חוב הוא לה שכן פסלה מן התרומה ומפסידה מן המזונות מאי קאמרו ליה ומאי קא מהדר להו ה"ק להו השבתוני על המזונות מה תשיבוני על התרומה וכי תימרו אי בעי זריק ליה גיטא ופסיל ליה שביק ליה ועריק ואזיל לעלמא ומה

[א] **לוה ואוכל עושה ופורע.** לא יעשה תחלה דפרוטה קמייתא קדשה לה ושוב אסור לו אלא לוה תחילה ואוכל ועושה פחות פחות משוה פרוטה ופורע כדמפרש לקמיה. וקס"ד בשאין מעלה לו מזונות וקאמר דיכול להקדיש אלמא יכול לומר לו עשה עמי ואיני זנך: **להעדפה.** מזונות מרווחין יותר מה שאין דרך בעליו להאכילו: **דלשבח עבדיה.** בגוף בריה: **בפחות פחות משוה פרוטה.** עד שלא תצטרף הפרוטה יפרענה דלא חייל הקדש אפחות משוה פרוטה: **ה"נ מסתברא.** דבמעלה לו מזונות קאמר: **דאי לא עבדא מאן פלח ליה.** שמאחר שאין עושין לו מאכל מה יאכל העבד הזה מי יעבדנו ומי יזמן לו מזונות: **אי אמרת בשלמא.** הך דלעיל דקאמר רב דחל הקדש: **במעלה לו מזונות.** קאמר ואין יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך: **והא.** דקאמר לא חייל הקדש בשאינו מעלה שפיר: **אלא אי אמרת.** קמייתא בשאינו מעלה ואפילו הכי חייל הקדש דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך: **דאי לא עבדא מאן פלח ליה.** בתמיה מאן דבעי ניפלחיה: **ה"ש.** דאיכא אמורא אחרינא דפליג עליה דרב: **נותן שבתו ורפואתו לרבו.** שבתו שכר בטלתו בחליו ואע"פ שנותן לו דמי ידו רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין דעדיין הוא רואי לכך כשיעמוד מחליו: **ורפואתו.** לקמיה פריך הא בעי למיתבא לרופא. הוא הדין לנזקו ולערו אלא נזקו לא איצטריך דהיינו דמי ידו ופשיטא דלרבא הוא דאפחתיה מכספיה ולערו נמי בכלל רפואתו דהכא הוא כדמפרש לקמיה דהאי רפואתו לערא דסמא חריפא הוא וה"ה נמי לער המכה. ומדקאמר שבתו לרבו והוא ניזון מן הצדקה ש"מ יכול הרב כו': **להעדפה.** שהוא צריך מפני חליו להוסיף על מזונותיו: **ניזון.** משמע מזונות כדי חייו: **פרנסה.** היינו כל שאר צרכיו בלשון לעז קונרייי"ר: **פשיטא.** דלרבו הוא אלא למאן ליהוי הרי מעשה ידיו לרבו ואי לאשמועינן אע"פ שאינו זנו ולמימרא דיכול הרב כו' נימא אותו העבד ניזון מן הצדקה ותו לא: **דאמדוה לחמשא יומי.** ליתן לרופא שכר חמשת הימים: **צערא דידיה.** וסל"א לערא לא זכי ליה רחמנא: **קמ"ל.** דבכל שבח הבא לידו זוכה בו רבו כשורו וחמורו: **אמרנו לו למאיר** גרסינן. מפני שחבירו הוא אינו קורהו רבי: **ומה והלא אם ירלה שלא לזונו רשאי.** נמצא שאינו מפסידו בשחרורו כלום: **אבל אשה חוב הוא לה.** רבנן קאמרי לה כלומר בההיא דלאי מודינא: **מאי קאמרי ליה ומאי קמהדר להו.** כלומר תשובה שהשיבם ומה עבד כהן שברח מה תשובה היא למה שאמרו לו על המזונות: **השבתוני על המזונות.** שאינו זנו משלו: **מה תשיבוני על התרומה.** שהרי כל זמן שלא שחררו הוא הולך ואוכל תרומה בכל מקום בשביל רבו: **וכי תימא.** ודאי קבלת שליח זו אינה חוב דאי בעי מריה זריק ליה גיטא ברשות הרבים בתוך ד' אמות: **ופסיל ליה.** שהרי משוחרר הוא זו אינה ראיה דאיתו שביק ליה מיד ולא ימליא עצמו למקום שיוכל לפוסלו בזריקת גט: **ואזיל לעלמא.** ומאכל תרומה: וזה

[ב] [תוספתא פ"ו],
[ג] [ב"מ יט.], [ד] שייך לע"ל, [ה] ל"ל כדאמרינן. רש"ש, [ו] [וע' תוס' ב"ק פז. ד"ה. בעבד],

גליון הש"ס

תוד"ה שביק ליה וכו' ליחוש שמא מכרו. ע' בהר"ן קידושין פ"ב דף רכה ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה רפואתו כו' החובל בעבד כו':

לעזי רש"י

קונריי"ר [קונריי"ד]. ציוד, צרכים.

מוסף רש"י

זכות הוא לעבד. טובה הוא אצלו שמתירו בקבל וכיון דזכות הוא אינה אלא למרויחי דמעשה שנכתב זוכה בשחרור דלכי מעטא נמי שחרור ליהיה נעשה בן חורין למפרע מעשה אחמיתה. (ב"מ יט.). **חוב הוא לעבד.** חוצתו הוא שיוצא מתחת רבו כלומר הפסד הוא לו שאם עבד של כהן הוא פוסלו מן התרומה ואם של ישראל אוסרו בשפחה כנענית דזילא ליה ושייחא ליה ופלגא ליה. (שם).

מוסף תוספות

א. כדי שיוכל העבד להתפרנס ברווח. תוס' הרא"ש. ב. מאי פשיטותא, אדרבה איצטריך לאשמועינן דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך. רשב"א. ג. ואי לאשמועינן היא גופה דיכול לומר לו עשה עמי ואיני זנך. רשב"א. ד. ומינה שמעינן דשבתו נמי לרבו. רשב"א. ה. דהאי או פרנסני או הוצאני לחירות או תן לי מעשה ידי מיבעי לי', ועוד מ"ש שני בצורת דנקט. רשב"א. ו. א"כ ר' יוחנן איפליג ארשב"ג ורבנן. רשב"א. ז. שכבר זכה בכל. תוס' ב"ק פז. ד"ה בעבד. ח. אודו לי מיהת בעבד כהן שמפסידו בתרומה. תוס' הרא"ש. ט. לא הבינו דברי ר"מ, אלא. תוס' הרא"ש. י. בביתם. תוס' הרא"ש. יא. לפי מה שהבנתם דברי. תוס' הרא"ש. יב. שנאסר בה, ובזה יש לו הפסד. תוס' הרא"ש. יג. בחזקת שהוא עבד כהן, ורבנן נמי לא פליגי בהכי. תוס' הרא"ש. יד. לרבנן. תוס' הרא"ש. טו. שחררו רבו וליתסר בתרומה, ולר"מ נמי ליחוש שמא. תוס' הרא"ש. טז. או שמא יפקירנו. תוס' הרא"ש. יז. וגם אין האדון משחררו או מפקירו שאינו רוצה להביאו לידי מכשול שמא יאכל בתרומה או יבא על השפחה. תוס' הרא"ש.

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פ"ו מהל' ערכין הלכה יט:
עו ב מיי' פ"ד מהל' חובל ומזיק הל' י סמג עשין ע טוש"ע י"ד סימן רסז סעי' כא וטוש"ע מ"מ סי' תכד סעי' ג:
עז ד מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' ח טוי"ד סימן שלא:

פסקי רי"ד

אמר ליה מפני שהוא קנינו: תניא א"ר אלעזר אמרנו למאיר והלא זכות הוא לעבד לצאת מתחת ידי רבו לחירות ואמר לנו חוב הוא לו שאם יהיה עבד כהן פוסלו מן התרומה אמרנו לו והלא מה אם ירצה שלא לזונו ושלא לפרנסו רשאי אמר לנו ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הלא הן אוכלין בתרומה וזה אינו אוכל אבל אשה חוב הוא לה שכן פסלה מן התרומה ומפסידה מן המזונות מאי קמהדר להו קא"ל ומאי קמהדר להו פי' הוא אומר חוב הוא לו שאם היה העבד כהן פוסלו מן התרומה וגם נוטלו (ס"א והטענו לו) מן המזונות וגם הוא חזר ואמר להן מן התרומה עבד כהן שברח וכו' ומהדר הכי קא"ל שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה פי' אע"פ שזכות הוא לו שיצא לחירות מ"מ יש בו צד חובה לענין תרומה וכיון שיש בו צד חובה אין חבין לו לאדם אלא בפניו אמרנו לו והלא אם ירצה וכו' פי' יכול למונעו ממנו מזונות בין חולין ובין תרומה א"כ נמצא שהשליח הזה שום חובה אינו עושה לו אמר להן השבתוני על המזונות מה תשיבוני על התרומה פי' במזונותיו יכול למונעו בין מחולין בין מתרומה אבל מתרומה בעלמא לא מצי מנע ליה והשליח הזה פוסלו אפי' מתרומה בעלמא א"כ נמצא שחובה הוא לו וכ"ת דזיק ליה גיטא ופסיל ליה פי' והרי נמצא שבלא השליח נמי יכול לפוסלו מתרומה בעלמא שביק ליה ועריק ואזיל לעלמא ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הלא (אין) אוכלין וזה שהשליח קיבל לו גיטו אינו אוכל פי' לא מצי למפסליה בגיטא דעריק ואזיל לעלמא אבל ע"י שליח מצי למפסליה בכל היכא דאיתיה דמשעה דמטי גיטא לידיה דשליח זכה לו ויצא ב"ח. ומכאן מוכיח דבהגעת הגט ליד השליח אע"פ שלא הגיע ליד העבד הוי משוחרר שאם צריך שיגיע ליד העבד שביק ליה נמי ועריק אלא ודאי ע"י זכוי השליח יכול לשחררו בכל מקום שהוא אע"פ שלא יגיע לידו. שפיר

וזה אינו אוכל. משוחרר אינו אוכל: מפני שהוא קנינו. טעמא מאי עבד כהן שברח אוכל בתרומה מפני שהוא קנינו דכהן הלכך אי בעי שהוא כהן כשיברח עבדו והא דמסיים נמי אבל בתשא חוב הוא לה הכל מדברי ר' מאיר מדלא קאמר אמרינו לו [ב]: **עבדא** בהפקירא ניחא ליה. וא"ת עבד קטן ישראל דלא ניחא ליה בהפקירא כדאמרי' בפ"ק דכתובות (דף יא). משום דלא טעים טעמא דאיסורא מאי איכא למימר וא"ל דמוד' ר"מ בעבד קטן ישראל וא"ת והא דקאמר התם והא קי"ל ודאי דעבדא בהפקירא ניחא ליה מנגן והא דגנן פליגי אר"מ ולית לה בהפקירא ניחא ליה וי"ל דמודו רבנן [ג] דניחא ליה בהפקירא אלא הכא גבי עבד ליה לה לפי שהוא משועבד ורשות אחרים עליו וגדול הוא לו זכות של שיחרור משל הפקירא אבל גר שאין רשות אחרים עליו לא[ד]: **האומר** תנו גט. אי גרסי' תן גט זה [ה] אתיא מתני' כר"מ דוקא[ו] אי נמי אפי' כרבנן [ז] וכגון שאינו מוסרו מיד ליד אלא מרחקו לו ומצוה ליתנו והוא לא נטלו אלא אחר מיתה אי נמי נטלו לאחר ואפ"ה לא זכה העבד ונאמר דלא אמרי' תן כזכי אלא כשמוסר לשליח מיד ליד ואשמעינן במאי דנקטו זה דאעפ"ג שהגט בעין וראוי ליתן בשעה שעושהו שליח והותחל כל כך מחייב אפ"ה לא יגמרו הדבר לאחר מיתה דאין גט לאחר מיתה אבל אור"ח[ו] דל"ג כלל זה דע"כ לא תנא זה במתני' בגריא דאי בשכ"מ מאי איריא דתנו אפילו בזמן שאינו כתבו ומי ואי תנא זה לאשמעינן שום חידוש אפילו מיירי בשכיב מרע לא ה"ל למימר כתבו ואין נראה לומר דהכי דייק אי בשכיב מרע הוה ליה למיתני כתבו גט לאשתי ולהאריך בלשון[ט]: **לא יתנו לאחר מיתה.** וקמ"ל דאין גט לאחר מיתה אע"ג דבהדיא תנן בפרק מי שאמרו (לקמן ד' עב.) דאין גט לאחר מיתה הכא איצטריך לאשמעינן [י] (בגט שחרור שגם אחר שכתבוהו לא זכה בו העבד ואפי' בגט אשה נמי אשמעינן) דאע"ג שמינה המגרש בחייו השליח [ט] לא חשיב להיות כמותו אחר מותו כאילו הוא עצמו קיים אלא חשיב גט לאחר מיתה [י] והתם אשמעינן דאע"ג שבא הגט ליד האשה מחיים הוי גט אחר מיתה ואשמעינן נמי ליתני דתני התם הי משמע מחיים והי משמע אחר מיתה[יא]: **תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה.** למאן דמוקי לה בגריא ובמעמד שלשתן א"ל לומר דלדידיה ריש"א נמי איירי במעמד שלשתן ומיירי שהגט כבר בעין דאם אינו בעין אפי' בממון לא שייך מעמד ג' ואיירי שהאשה רוצה בכך ואשמעי' דלא תקון מעמד ג' בשטר אלא בממון דאין נראה שיחלקו האמוראים בריש"א דמתני' דמר מוקי לה במעמד שלשתן ומר בכתבו ותנו אלא בסיפא דוקא פליגי ומיירי ריש"א לכולהו בכתבו ותנו אפי' למאן דמוקי לה בגריא דלא שייך מעמד שלשתן ואע"ג דלא הוי ריש"א דומיא דסיפא אין לחוש דה"ל למאן דמוקי לה בשכיב מרע לא הוי ריש"א דומיא דסיפא מכל וכל שהשטר אינו בעולה כשמלוה ליתן והמנה הוא כבר בעולה אע"ג דבגמ' מוכח מריש"א דסיפא איירי בגריא אלמא בעי דלהוי סיפא דומיא דריש"א היינו משום דאית לן לאוקמי כולהו בחד גברא אבל מ"מ לא בעי לאשמועינן לגמרי [יא]: **והא לא משך.** תימה מאי פריך הא קי"ל (לקמן דף טו.) מצוה לקיים דברי המת אם כן לוקי מתניתין בגריא משום מצוה לקיים דברי המת וי"ל דאין דאכמים פליגי אר"מ ולית להו מצוה לקיים דברי המת אע"ג דקי"ל כר"מ לא בעי לאוקמי מתני' כיחידאה כדאשכחן בפ' כל הגט (לקמן נ.) דלא מוקי שמואל מתניתין [יב] כיחידאה כר' יוסי דאמר עשו שאינו זוכה כזוכה [*] אע"ג דבפ"ק דבבא מציעא (דף יב.) סבר שמואל כוותיה ועוד י"ל דלא מצי לאוקמי מתני' משום דמצוה לקיים דברי המת דאם כן מאי איריא בגורין נמי דסבר הגמרא מצוה לקיים כו' שייך אפילו [יג] במצוה דבגריא לא חיישינן למנה קבור מדלא פירש וא"ת ולרב גופיה תיקשי דלוקמא משום דמצוה לקיים דברי המת אפילו אין בגורין ויש לומר דרב לא סבר לה כרבי מאיר אלא כר' יוסי [יג] כדפסיק שמואל בפרק מציאת האשה (כתובות דף סט.) נמי כר' יוסי [יד] ועוד מפרש ר"ת [טו] דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא בדבר שהושלם מתחלה לכך ביד שלש דומיא דהמשלים מעות לבתו (שם דף סט.) ותנו שקל לבני (שם) ובמתני' משמע שלא הושלם לכך מתחלה מדלא קתני תנו מנה זה לפלוני ולא דמי להולך מנה לפלוני דלקמן דאמרי' עלה מצוה לקיים דברי המת ואע"ג דלא תנא זה דהולך מנה לפלוני משמע שפיר בלא זה שמוסר לו באותה שעה להוליך יותר מבתנו מנה לפלוני וכן משמע בפרק מי שמת (ב"ב דף קמט.) גבי איסור גיורא דלא הוי מהני ביה טעמא דמצוה לקיים דברי המת בתריסר אלפי זוזי שהפקיד לרבא לפי שלא הופקדו מתחלה לתתם לרב מרי ויש לדחוק דשמא לא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא כשהשלים מתרלה ורבא לא היה חפץ להיות שליח לכך ועוד אומר ר"ת דבגר לא אמרי' מצוה לקיים דברי המת דכל דאיתיה בירושה מצוה לקיים דבריו הואיל ולא פסק כחו מאותו הממון דמכחו יורשין אבל גר דליתיה בירושה ופסק כחו מממונו [טז] אין מצוה לקיים דבריו וכי האי גוונא אמרינן התם דכל דאיתיה בירושה איתיה במתנת שכיב מרע כו' [יג]: **אית** ספרים דגרסי שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני מנכסי נותנין מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין דלמא מנה קבור קאמר ומפרש ר"י דה"פ דכשאמר מנכסי נותנין אפי' אמר מנה סתם ולא חיישינן למנה קבור כיון שמצוה לתת לו משלו רוצה שיתנו מ"מ [ד] והא דקתני מנה זה נותנין כשאינו מצוה לתת לו משלו אלא שמודה ואומר תנו מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי ולכך במנה סתם אין נותנין דלמא מנה קבור קאמר שמודה שהוא של פלוני ומתני' איירי בפקדון ולהכי בעינן בגורין דבלא בגורין חיישינן למנה קבור וא"ת ואמאי אוקי רב בפקדון לוקמי במתנה כדמשמע לשון תנו ואפי' באין בגורין וי"ל דהא כבר אשמעי' בגבא בתרא (דף קנא.) דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אבל בפקדון אשמועי' דלא חיישינן שמא שלא להשביע את בניו אומר כן דכיון שאומר תנו הודאה גמורה היא אבן קשה לר"י על זה דא"כ אמאי מוקי לה בשכיב מרע בגריא נמי מצי לאוקמי בכה"ג וכ"ת דלא חיישינן למנה קבור אלא בשכ"מ לפי שלא היה יכול לפרש מנה קבור מטורד חליו אבל בגריא מדלא פירש אינו מקפיד מאיזה יתנו לו א"כ לוקמא בגריא ואפי' באין בגורין לכן נראה דלא גרסי' מנכסי נותנין אלא אפי' במתנה חייסי' למנה קבור אלא גרסינן מנכסי מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין:

ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה כו'. לכך מזכיר אשת כהן כלומר כמו שאתם מודים לי באשה שהוא חוב [א] אודו לי נמי בעבד והא דמסיים נמי אבל בתשא חוב הוא לה הכל מדברי ר' מאיר מדלא קאמר אמרינו לו [ב]: **עבדא** בהפקירא ניחא ליה. וא"ת עבד קטן ישראל דלא ניחא ליה בהפקירא כדאמרי' בפ"ק דכתובות (דף יא). משום דלא טעים טעמא דאיסורא מאי איכא למימר וא"ל דמוד' ר"מ בעבד קטן ישראל וא"ת והא דקאמר התם והא קי"ל ודאי דעבדא בהפקירא ניחא ליה מנגן והא דגנן פליגי אר"מ ולית לה בהפקירא ניחא ליה וי"ל דמודו רבנן [ג] דניחא ליה בהפקירא דלא הכא גבי עבד ליה לה לפי שהוא משועבד ורשות אחרים עליו וגדול הוא לו זכות של שיחרור משל הפקירא אבל גר שאין רשות אחרים עליו לא[ד]: **האומר** תנו גט. אי גרסי' תן גט זה [ה] אתיא מתני' כר"מ דוקא[ו] אי נמי אפי' כרבנן [ז] וכגון שאינו מוסרו מיד ליד אלא מרחקו לו ומצוה ליתנו והוא לא נטלו אלא אחר מיתה אי נמי נטלו לאחר ואפ"ה לא זכה העבד ונאמר דלא אמרי' תן כזכי אלא כשמוסר לשליח מיד ליד ואשמעינן במאי דנקטו זה דאעפ"ג שהגט בעין וראוי ליתן בשעה שעושהו שליח והותחל כל כך מחייב אפ"ה לא יגמרו הדבר לאחר מיתה דאין גט לאחר מיתה אבל אור"ח[ו] דל"ג כלל זה דע"כ לא תנא זה במתני' לשום חידוש מדלייק בגמרא דמתני' בגריא דאי בשכ"מ מאי איריא דתנו אפילו בזמן שאינו כתבו ותנו אלא בסיפא דוקא פליגי ומיירי ריש"א לכולהו בכתבו ותנו אפי' למאן דמוקי לה בגריא דלא שייך מעמד שלשתן ואע"ג דלא הוי ריש"א דומיא דסיפא אין לחוש דה"ל למאן דמוקי לה בשכיב מרע לא הוי ריש"א דומיא דסיפא מכל וכל שהשטר אינו בעולה כשמלוה ליתן והמנה הוא כבר בעולה אע"ג דבגמ' מוכח מריש"א דסיפא איירי בגריא אלמא בעי דלהוי סיפא דומיא דריש"א היינו משום דאית לן לאוקמי כולהו בחד גברא אבל מ"מ לא בעי לאשמועינן לגמרי [יא]: **והא לא משך.** תימה מאי פריך הא קי"ל (לקמן דף טו.) מצוה לקיים דברי המת אם כן לוקי מתניתין בגריא משום מצוה לקיים דברי המת וי"ל דאין דאכמים פליגי אר"מ ולית להו מצוה לקיים דברי המת אע"ג דקי"ל כר"מ לא בעי לאוקמי מתני' כיחידאה כדאשכחן בפ' כל הגט (לקמן נ.) דלא מוקי שמואל מתניתין [יב] כיחידאה כר' יוסי דאמר עשו שאינו זוכה כזוכה [*] אע"ג דבפ"ק דבבא מציעא (דף יב.) סבר שמואל כוותיה ועוד י"ל דלא מצי לאוקמי מתני' משום דמצוה לקיים דברי המת דאם כן מאי איריא בגורין נמי דסבר הגמרא מצוה לקיים כו' שייך אפילו [יג] במצוה דבגריא לא חיישינן למנה קבור מדלא פירש וא"ת ולרב גופיה תיקשי דלוקמא משום דמצוה לקיים דברי המת אפילו אין בגורין ויש לומר דרב לא סבר לה כרבי מאיר אלא כר' יוסי [יג] כדפסיק שמואל בפרק מציאת האשה (כתובות דף סט.) נמי כר' יוסי [יד] ועוד מפרש ר"ת [טו] דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא בדבר שהושלם מתחלה לכך ביד שלש דומיא דהמשלים מעות לבתו (שם דף סט.) ותנו שקל לבני (שם) ובמתני' משמע שלא הושלם לכך מתחלה מדלא קתני תנו מנה זה לפלוני ולא דמי להולך מנה לפלוני דלקמן דאמרי' עלה מצוה לקיים דברי המת ואע"ג דלא תנא זה דהולך מנה לפלוני משמע שפיר בלא זה שמוסר לו באותה שעה להוליך יותר מבתנו מנה לפלוני וכן משמע בפרק מי שמת (ב"ב דף קמט.) גבי איסור גיורא דלא הוי מהני ביה טעמא דמצוה לקיים דברי המת בתריסר אלפי זוזי שהפקיד לרבא לפי שלא הופקדו מתחלה לתתם לרב מרי ויש לדחוק דשמא לא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא כשהשלים מתרלה ורבא לא היה חפץ להיות שליח לכך ועוד אומר ר"ת דבגר לא אמרי' מצוה לקיים דברי המת דכל דאיתיה בירושה מצוה לקיים דבריו הואיל ולא פסק כחו מאותו הממון דמכחו יורשין אבל גר דליתיה בירושה ופסק כחו מממונו [טז] אין מצוה לקיים דבריו וכי האי גוונא אמרינן התם דכל דאיתיה בירושה איתיה במתנת שכיב מרע כו' [יג]: **אית** ספרים דגרסי שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני מנכסי נותנין מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין דלמא מנה קבור קאמר ומפרש ר"י דה"פ דכשאמר מנכסי נותנין אפי' אמר מנה סתם ולא חיישינן למנה קבור כיון שמצוה לתת לו משלו רוצה שיתנו מ"מ [ד] והא דקתני מנה זה נותנין כשאינו מצוה לתת לו משלו אלא שמודה ואומר תנו מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי ולכך במנה סתם אין נותנין דלמא מנה קבור קאמר שמודה שהוא של פלוני ומתני' איירי בפקדון ולהכי בעינן בגורין דבלא בגורין חייסינן למנה קבור וא"ת ואמאי אוקי רב בפקדון לוקמי במתנה כדמשמע לשון תנו ואפי' באין בגורין וי"ל דהא כבר אשמעי' בגבא בתרא (דף קנא.) דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אבל בפקדון אשמועי' דלא חייסינן שמא שלא להשביע את בניו אומר כן דכיון שאומר תנו הודאה גמורה היא אבן קשה לר"י על זה דא"כ אמאי מוקי לה בשכיב מרע בגריא נמי מצי לאוקמי בכה"ג וכ"ת דלא חייסינן למנה קבור אלא בשכ"מ לפי שלא היה יכול לפרש מנה קבור מטורד חליו אבל בגריא מדלא פירש אינו מקפיד מאיזה יתנו לו א"כ לוקמא בגריא ואפי' באין בגורין לכן נראה דלא גרסי' מנכסי נותנין אלא אפי' במתנה חייסי' למנה קבור אלא גרסינן מנכסי מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין:

ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הלא אוכלים בתרומה וזה אינו אוכל שפיר קאמר להו אמר רבא היינו דקא מהדרי ליה במתני' מפני שהוא קנינו דאי בעי שקיל [ו]ארבעה זוזי מישראל ופסיל ליה כל היכא דאיתיה ולרבי מאיר תינח עבד כהן עבד ישראל מאי איכא למימר אמר רבי שמואל בר רב יצחק מפני שמפסידו משפחה כנענית אדרבה הרי הוא מתירו בבת חורין [ז]עבדא בהפקירא ניחא ליה זילא ליה שכיחא ליה פריצה ליה: **מתני' [ג]**האומר תנו גט זה לאשתי** [ב]**שטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה** [ג]**תנו מנה לאיש פלוני ומת יתנו לאחר מיתה: גמ'** אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב והוא שצבורין ומונחין בקרן זוית במאי עסקינן אילימא בבריא כי צבורין מאי הוי הא לא משך ואלא בשכיב מרע מאי איריא צבורין כי אין צבורין נמי דהא דקיי"ל [ד]דדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורין דמו א"ר זביד לעולם בבריא וכדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב [ה]מנה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה רב פפא אמר לעולם בשכ"מ וכאידך דרב דאמר רב שכ"מ שאמר תנו מנה לפלוני מנכסי מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין חיישינן שמא מנה קבור קאמר [ו]והלכתא לקבורה לא חיישינן רב פפא מאי טעמא לא אמר כרב זביד קסבר

לאשמועינן שום חידוש אפילו מיירי בשכיב מרע לא ה"ל למימר כתבו ואין נראה לומר דהכי דייק אי בשכיב מרע הוה ליה למיתני כתבו גט לאשתי ותנו אחרור זה לעבדי דהא כיון דלריך לשנות תנו אחרור זה [ח] אין לו לתנות לשנות כתבו גט לאשתי ולהאריך בלשון[ט]: **לא יתנו לאחר מיתה.** וקמ"ל דאין גט לאחר מיתה אע"ג דבהדיא תנן בפרק מי שאמרו (לקמן ד' עב.) דאין גט לאחר מיתה הכא איצטריך לאשמועינן [י] (בגט אחרור שגם אחר שכתבוהו לא זכה בו העבד ואפי' בגט אשה נמי אשמעינן) דאע"ג שמינה המגרש בחייו השליח [ט] לא חשיב להיות כמותו אחר מותו כאילו הוא עצמו קיים אלא חשיב גט לאחר מיתה [י] והתם אשמעינן דאע"ג שבא הגט ליד האשה מחיים הוי גט אחר מיתה ואשמעינן נמי ליתני דתני התם הי משמע מחיים והי משמע אחר מיתה[יא]: **תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה.** למאן דמוקי לה בגריא ובמעמד שלשתן א"ל לומר דלדידיה ריש"א נמי איירי במעמד שלשתן ומיירי שהגט כבר בעין דאם אינו בעין אפי' בממון לא שייך מעמד ג' ואיירי שהאשה רוצה בכך ואשמעי' דלא תקון מעמד ג' בשטר אלא בממון דאין נראה שיחלקו האמוראים בריש"א דמתני' דמר מוקי לה במעמד שלשתן ומר בכתבו ותנו אלא בסיפא דוקא פליגי ומיירי ריש"א לכולהו בכתבו ותנו אפי' למאן דמוקי לה בגריא דלא שייך מעמד שלשתן ואע"ג דלא הוי ריש"א דומיא דסיפא אין לחוש דה"ל למאן דמוקי לה בשכיב מרע לא הוי ריש"א דומיא דסיפא מכל וכל שהשטר אינו בעולה כשמלוה ליתן והמנה הוא כבר בעולה אע"ג דבגמ' מוכח מריש"א דסיפא איירי בגריא אלמא בעי דלהוי סיפא דומיא דריש"א היינו משום דאית לן לאוקמי כולהו בחד גברא אבל מ"מ לא בעי לאשמועינן לגמרי [יא]: **והא לא משך.** תימה מאי פריך הא קי"ל (לקמן דף טו.) מצוה לקיים דברי המת אם כן לוקי מתניתין בגריא משום מצוה לקיים דברי המת וי"ל דאין דאכמים פליגי אר"מ ולית להו מצוה לקיים דברי המת אע"ג דקי"ל כר"מ לא בעי לאוקמי מתני' כיחידאה כדאשכחן בפ' כל הגט (לקמן נ.) דלא מוקי שמואל מתניתין [יב] כיחידאה כר' יוסי דאמר עשו שאינו זוכה כזוכה [*] אע"ג דבפ"ק דבבא מציעא (דף יב.) סבר שמואל כוותיה ועוד י"ל דלא מצי לאוקמי מתני' משום דמצוה לקיים דברי המת דאם כן מאי איריא בגורין נמי דסבר הגמרא מצוה לקיים כו' שייך אפילו [יג] במצוה דבגריא לא חייסינן למנה קבור מדלא פירש וא"ת ולרב גופיה תיקשי דלוקמא משום דמצוה לקיים דברי המת אפילו אין בגורין ויש לומר דרב לא סבר לה כרבי מאיר אלא כר' יוסי [יג] כדפסיק שמואל בפרק מציאת האשה (כתובות דף סט.) נמי כר' יוסי [יד] ועוד מפרש ר"ת [טו] דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא בדבר שהושלם מתחלה לכך ביד שלש דומיא דהמשלים מעות לבתו (שם דף סט.) ותנו שקל לבני (שם) ובמתני' משמע שלא הושלם לכך מתחלה מדלא קתני תנו מנה זה לפלוני ולא דמי להולך מנה לפלוני דלקמן דאמרי' עלה מצוה לקיים דברי המת ואע"ג דלא תנא זה דהולך מנה לפלוני משמע שפיר בלא זה שמוסר לו באותה שעה להוליך יותר מבתנו מנה לפלוני וכן משמע בפרק מי שמת (ב"ב דף קמט.) גבי איסור גיורא דלא הוי מהני ביה טעמא דמצוה לקיים דברי המת בתריסר אלפי זוזי שהפקיד לרבא לפי שלא הופקדו מתחלה לתתם לרב מרי ויש לדחוק דשמא לא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא כשהשלים מתרלה ורבא לא היה חפץ להיות שליח לכך ועוד אומר ר"ת דבגר לא אמרי' מצוה לקיים דברי המת דכל דאיתיה בירושה מצוה לקיים דבריו הואיל ולא פסק כחו מאותו הממון דמכחו יורשין אבל גר דליתיה בירושה ופסק כחו מממונו [טז] אין מצוה לקיים דבריו וכי האי גוונא אמרינן התם דכל דאיתיה בירושה איתיה במתנת שכיב מרע כו' [יג]: **אית** ספרים דגרסי שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני מנכסי נותנין מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין דלמא מנה קבור קאמר ומפרש ר"י דה"פ דכשאמר מנכסי נותנין אפי' אמר מנה סתם ולא חייסינן למנה קבור כיון שמצוה לתת לו משלו רוצה שיתנו מ"מ [ד] והא דקתני מנה זה נותנין כשאינו מצוה לתת לו משלו אלא שמודה ואומר תנו מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי ולכך במנה סתם אין נותנין דלמא מנה קבור קאמר שמודה שהוא של פלוני ומתני' איירי בפקדון ולהכי בעינן בגורין דבלא בגורין חייסינן למנה קבור וא"ת ואמאי אוקי רב בפקדון לוקמי במתנה כדמשמע לשון תנו ואפי' באין בגורין וי"ל דהא כבר אשמעי' בגבא בתרא (דף קנא.) דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אבל בפקדון אשמועי' דלא חייסינן שמא שלא להשביע את בניו אומר כן דכיון שאומר תנו הודאה גמורה היא אבן קשה לר"י על זה דא"כ אמאי מוקי לה בשכיב מרע בגריא נמי מצי לאוקמי בכה"ג וכ"ת דלא חייסינן למנה קבור אלא בשכ"מ לפי שלא היה יכול לפרש מנה קבור מטורד חליו אבל בגריא מדלא פירש אינו מקפיד מאיזה יתנו לו א"כ לוקמא בגריא ואפי' באין בגורין לכן נראה דלא גרסי' מנכסי נותנין אלא אפי' במתנה חייסי' למנה קבור אלא גרסינן מנכסי מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין:

קסבר

ומסיק מר זוטרא הני תלת מילי שורנהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופוס פי' להכניס ולהוציא ואעפ"י שכתבן לה בלשון מתנה לא קנאתן ואין טעם בדבר כהלכה למשה מסיני שאין בה טעם אלא כך תקנו חכמים והפקר ב"ד היה הפקר אידך דאמר ר' חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו פי' בית מיוחד שאינו דר בו ועשאו לו בית חתנות אעפ"י שלא כתב לו מתנה עליו מסתמא קנאו ודוקא מנה לי בידך שכבר נתנו לו ולא אמר לו כלום בשעת הנתינה והשתא קא"ל הכי צריך מעמד שלשתן אבל אם א"ל בשעה שנתנו לו תנהו לפלוני זכה דהא אמרן כל האומר תנו כאומר זכו דמי ואין צריך מעמד שלשתן ולקמן נמי בעי' למימר הולך מנה זה לפלוני שאני חייב לו או תן מנה זה לפלוני שאני חייב לו זכה ואם בא לחזור אינו חוזר דהולך ותן זכה וכל שכן אם אמר לו זכה לבעבור פלוני בפי' דזוכין לאדם שלא בפניו אין צריך מעמד שלשתן אבל

עין משפט נר מצוה

עח א ממי' פ"ו מהל' גירושין הל' כח ופ"ט ה"ג יב [כב] סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעי' נח [וסי' קמד סעי' ה']:

עט ב ממי' פ"ו מהל' עבדים הל"ח סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף עו:

פ ג ממי' פ"י מהל' זכיה הל' ז סמג עשין פט טוש"ע מ"מ סימן רנג סעיף יח:

פא ד ממי' שם ופ"ח שם הל' ג סמג עשין סב טוש"ע מ"מ סי' רנ סעיף ג:

פב ה ממי' שם פ"י הל' ז סמג עשין שם טוש"ע מ"מ סימן רנג סעיף יח:

פסקי רי"ד

קא"ל. אמר רבא היינו דקאמרי ליה במתני' מפני שהוא קנינו דאיבעי שקיל ליה ד' זוזי מישראל ופסיל ליה כל היכא דאיתיה. פי' מוכרו לישראל ומקנהו לו בכל מקום שהוא ושוב אינו קנינו וכיון שיכול לפוסלו זולתי השליח נמצא שלא עשה לו השליח שום חובה: גרסי' בירושלמי (פ"א ה"ה) ר' יוחנן בעי הגע עצמך שהיה עבדו של קצין הרי הוא חוב לעבד הגע עצמך שהייתה אשתו של מוכה שחין הרי זה זכות לאשה אין לך אלא כהדה (אלא) אילו המוכר את עבדו שלא מדעתו שמא אינו מכור והמגרש את אשתו שלא מדעתו [ה] שמא מגורשת היא. ור"מ תינח עבד כהן שברח עבד ישראל מאי איכא למימר א"ר שמואל בר יצחק מפני שמפסידו משפחה כנענית אדרבה הוא מתירו בבת חורין עבדא ניחא ליה בהפקירא דזילא ליה שכיחא ליה פריצה ליה: **מתני'** האומר תנו גט לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו גט לאשה נמי אין לך אלא כהדה (אלא) אילו המוכר את עבדו שלא מדעתו שמא אינו מכור והמגרש את אשתו שלא מדעתו [ה] שמא מגורשת היא. ור"מ תינח עבד כהן שברח עבד ישראל מאי איכא למימר א"ר שמואל בר יצחק מפני שמפסידו משפחה כנענית אדרבה הוא מתירו בבת חורין עבדא ניחא ליה בהפקירא דזילא ליה שכיחא ליה פריצה ליה: **מתני'** האומר תנו גט לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו גט לאשה נמי אין לך אלא לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה: פי' המורה תנו גט גרס' ולא תן שלא מסרם ליד שליח בחייו לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר שמשעה ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר. לא יתנו לאחר מיתה דגיטא לא הוי עד דמטי גיטא לידיה וכי מטי גיטא לידיה הא מית ליה משוחרר ופקע ליה רשותיה אבל תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה אע"פ שלא משך ולא מצו יורשין הדרי בהו דדברי שכ"מ כשכתבן וכמסורין דמי פי' ב) כשאומר תנו מנה לפלוני מנכסיי [מנה זה] נותנין מנה סתם אין נותנין חיישינן שמא מנה קבור קאמר ומסיק תלמודא והלכתא למנה קבור לא חיישינן: אמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה אמר רבא מסתברא מילתא דרב בפקדון אבל במלוה לא פי' פקדון דאיתיה בעיניה מצי לאקנויי לחבריה במעמד שלשתן ואע"ג דלא משך המקבל אבל מלוה דליתא בעין דלהוצאה ניתנה לא קנה במעמד שלשתן עד שימשוך המקבל: והאלקי' אמר רב אפילו במלוה וטעמא מאי פי' כיון דליתא בעין מ"ש דקנייא מקבל בלא משיכה ומעמד שלשתן מה מהני

ט) כירושלמי לפנינו הגירסא שלא מדעתה וע"ש במפרשים. כ) נראה דזה ליון על מימרא דרב בגמ' שכ"מ שאמר וכו' מנה זה נותנים.

הכא דלא יהיב ליה מידי אלא על מנה דאית גביה או בפקדון או בהלוואה אומר לו תנהו לפלוני צריך מעמד שלשתן ואפ' אם אמר לו בפי' זכה לו לבעבור פלוני לא זכה אם לא היה מעמד שלשתן דדוקא מאי דאמרי' זכין לאדם שלא בפניו בדמסר בידיה מידי אבל במידי דאיתיה ברשותיה לא מצי למימר ליה זכה בעבור פלוני עד שימשוך או עד שיהיה במעמד שלשתן דרשותו של אדם זוכה לו לעצמו שאם אמר לו מה שיש לי ברשותו יהא שלך קנה דרשותו של אדם קנאי לו אבל כשאומר לו מה שיש לי ברשותי יהא לפלוני לא קנה שאין ברשותו קנה לאחרים וצריך שימשוך המקבל או שיאמר לו במעמד שלשתן ואפי' אם אמר לו בשעת המסירה תן מנה זה לפלוני דאמרי' כל האומר לבו זכו דמי ואינו יכול לחזור בו בעי' למימר לקמן דוקא אם היה חייב ראובן לשמעון מנה שהלוהו או שהפקיד בידו שמעון ואם אמר לולי תן מנה זו לשמעון זכה ואינו יכול לחזור בו אבל אם רוצה ראובן ליתן לשמעון אותו מנה במתנה ואמר לולי תן מנה זה לשמעון אם רוצה ראובן לחזור בו יכול ולא אמרינן גבי מתנה כל האומר תנו כאומר זכו דמי כ"א גבי חוב ופקדון. אבל אם היה במעמד שלשתן אפילו גבי מתנה נמי קנה המקבל ואע"ג דאמר לו תן ולא אמר לו זכה.

קסבר רב פפא כי אמר רב לא שנא מלוה לא שנא פקדון. ומ"ת ולרב פפא [1] ורב גופיה אמאי לא אוקי מתני' במעמד שלשתן ואפי' אין צבורין וכי תימא משום דלא משמע ליה לישנא דמתני' במעמד שלשתן אם כן מהאי טעמא הוה ליה למימר דרב פפא לא אמר כרב זביד וי"ל אע"ג דמתני' לא משמע ליה לרב במעמד ג' מ"מ מדאתא רב פפא לאיפלוגי ארב זביד משמע שיש לו כח וטעם [2] דבשום עניין לא מפרשא מילתא דרב [3] משום מעמד שלשתן: **ממאי מדקתני תנו ולא קתני כתבו.** ומ"ת הא דקתני תנו אשמעי' דאפי' הכי אין כופין את היורשים לשחרר כרצי דפליג בירושלמי [4] אדרבנן ואמר דתנו לא הוי כשיחררו אלא ככתבו ואין כופין [5] וי"ל דמתני' לא אתא לאשמועינן בדין מלוה לקיים דברי המת אם כופין היורשים לקיים אם לאו אלא לאשמועי' דאין גט לאחר מיתה ועוד דמשמע [6] כרבנן [7] אמתי:

גופא אמר רב הונא אמר רב כו' תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה. [8] אוריב"ח וכן ר"ת דבמעמד ג' קנה בעל כרחו של לוה או של נפקד דאי לא קני אלא מרצונו למאן דאמר דוקא בפקדון קנה למה הוצרכו לתקן מעמד ג' יאמר לו זכי [1] ואין נראה לומר דהוצרכו לתקן למקום שאין הפקדון ביד הנפקד אלא ביד אחרים דלא יועיל אם [2] יאמר זכי [3] ועוד אף כשאין הפקדון ביד הנפקד יקנה בחודיתא כדאמר התם (ב"מ דף קמט.) אדהכי נפקא אודיתא מני איסור גזולה אלא נראה להם דאפי' בעל כרחו של נפקד קני [4] וכן גבי איסור גזולה [5] דקאמר רבא היכי ליקנינהו רב מרי להני זוזי אי במעמד ג' לא אזלינא משמע דאם היה הולך היה קונה בע"כ [6] ואין לומר [7] אם היה הולך שם היה מתרצה לפי שהיה מתביש בפני איסור לומר אין רצוני דאם כן בלא מעמד שלשתן הוה לי' למימר לא אזלינא שלא יאמר לו זכה כי מסתמא היה הפקדון ביד רבא [8] ומיהו להוה טעמא דמפרש בסמוך בהסיא הגאה דקא משתגיא ליה ממלוה כו' משמע דלא קני אלא מדעתו אלא דבלאו הכי מפיק ליה מהסוא טעמא: **תנהו לפלוני במעמד ג' קנה.** אומר ר"ת דאע"ג דהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מכר או נתן במתנה במעמד שלשתן אינו יכול למחול וכן משמע בפ"ב דקדושין (דף מח.) דקאמר [9] במלוה [10] דשטר פליגי בדשמואל [11] דמ"ד מקודשת אית ליה דשמואל ומר אית ליה דשמואל ואיבעית אימא כולי עלמא אית להו דשמואל ובאשה סמכה דעתה קמיפלגי מ"ד מקודשת סבר דסמכה דעתה דלא שביק לדידה ומחיל לאחריני וכי קאמר במלוה על פה פליגי בדרב הונא אי קנה במעמד ג' במלוה משמע דאי אית להו דרב הונא אף במלוה לכולי עלמא מקודשת ואי יכול למחול אמאי מקודשת למאן דאית ליה גבי מלוה בשטר דלא סמכה דעתה ואמאי לא מסיק ואיבעית אימא כולי עלמא קנה במלוה אפילו מלוה על פה ובאשה סמכה דעתה פליגי כדמסיק דאשמואל אמלוה בשטר אלא משמע דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול [12] גבי [13] היא שחבלה באחרים [14] דפריך ותזכין כתובתה בטובת הנאה [15] ומשני כל לגבי בעלה ודאי מחלה והשתא אכתי תמכור במעמד שלשתן דאז לא תוכל למחול דאע"ג דהבעל ודאי לא יתרלה הא פרישית דאפי' בעל כרחו קני ועוד גבי שחבלה בבעלה תמכור במעמד ג' דשם יתרלה הבעל כדי לגבות חבלתו וכן בספ"ק דב"מ (דף יט:) גבי מלא שובר דפריך בזמן שהאשה מודה אמאי יחזיר לבעל ניחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי [16] כו' ומשני ש"מ איתא לדשמואל [17] והשתא ניחוש דלמא מכרה במעמד ג' דאיכא יכולה למחול וי"ל דלא תקינו מעמד ג' בכתובה דאפשר שלא תבא לידי גנייבה לעולם [18] ועי"ל דהתם גבי שובר אין לחוש כלל דשמא מכרה במעמד שלשתן דאם אין עדים שמכרה א"כ הבעל והאשה יכפרו המכירה [19] ואם יש עדים ואומרים שהבעל נתרלה או אפילו שתק [20] ודאי השובר שקר [21] ואם מיתה [22] אז מוכח שהשובר אמת וליכא למיחש דלמא כתבה ליתן בניסן כו': **במעמד** שלשתן קנה.

גלא שנא במלוה. ואע"ג דלהולאה ניתנה ואינה בעין הלכך לא בעינן לבורין אי במעמד שלשתן קמיירי מתני': **טעמא דמת.** הוא דלא יתנו דאין גט לאחר מיתה [23]: **הא מחיים נותנין.** ולא צריך תנו לאימלוכי בה: **וטעמא דאמר תנו.** כלומר והא דדייקינן הא מחיים נותנין טעמא דאמר מעיקרא תנו כדקתני תנו גט לאשתי: **הא לא אמר תנו.** אלא כתבו לא הוי תנא דמתני' טעמא דלא יתנו משום מיתה דאפילו מחיים נמי אין נותנין עד דאימא תנו מדלא קתני האומר כתבו גט (זה) לאשתי ומת לא יתנו לאחר מיתה ש"מ דאי אמר הכי אפילו מחיים נמי לא יהבינן ואי בשביב מרע אע"ג דלא אמר תנו אלא כתבו יהבינן כרבי שמעון שזורי: **היולא בקולר.** ליהרג: **ואמר לכתבו גט לאשתי.** כדי שלא תזקק ליבם: **הרי אלו יכתבו ויתנו.** דמתוך שהוא בהול על נפשו לא גמר למילתיה ומיהו כתבו ותנו הוה דעתיה: **המפרש.** בית: **והיולא בשיירא.** למדבר: **אף המסוכן.** שביב מרע: במילתיה דשמואל גרסי' **מנוה לי בידך: מאי טעמא.** במלוה קנה הא ליתא בעינא דלקנייה: **נעשה כאומר לו.** לוה למלוה: **בשעת מתן מעות.** דהלוואה: **משעבדנא.** מהשתא לכל מאן דאתי מחמתך הלכך כי א"ל תנהו לפלוני איגלאי מילתא דמשעת מתן מעות אשתעבד ליה: **הקנה.** מלוה זו: **לגולדים.** שזה המקבל גולד לאחר אותה הלואה: **הכי נמי דלא קנו.** דכיון דטעמא משום שעבודא דקביל עליה לוה בשעת הלואה לאישתעבודי להאי דאתי מחמתיה הוא ואיהו לא היה בעולם בההיא שעתא לא קני: **ואפי' לר' מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.** כגון מוכר פירות דקל או מה שתעלה מלודתי: **הני מילי.** כי מקנה לאדם שיהא בעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא: בההיא

קסבר רב פפא כי אמר רב לא שנא במלוה ולא שנא בפקדון רב זביד מ"ט לא אמר כרב פפא לא מיתוקמא מתני' בשביב מרע ממאי מדקתני האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה טעמא דמת הא מחיים נותנין טעמא דאמר תנו הא לא אמר תנו אין נותנין ושביב מרע אע"ג דלא אמר תנו נותנין [9] דתנן בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירא רבי שמעון שזורי אומר [10] אף המסוכן מתקיף לה רב אשי ומאן נימא לן דמתני' רבי שמעון שזורי היא דלמא רבנן היא גופא אמר רב הונא אמר רב [11] אמנה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה [12] אמר רבא מסתברא מילתיה דרב בפקדון אבל במלוה לא והאלקים אמר רב [13] אפילו במלוה אתמר נמי אמר שמואל משמיה דלוי מלוה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה וטעמא מאי אמר אמימר נעשה כאומר לו בשעת מתן מעות שעבדנא לך לדידך ולכל דאתו מחמתך א"ל רב אשי לאמימר אלא מעתה הקנה לגולדים דלא הוו בשעת מתן מעות הכי נמי דלא קנו דאפילו לר"מ דאמר [14] אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ לדבר שישנו בעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא אלא א"ר אשי

פג א ב מיי' פ"ו מהל' מכירה הל' ח ופ"ג מהל' זכיה הל' ג סמג עשין כב טוש"ע ח"מ סימן קכו סעי' ו וסי' סו סעיף יט:

מוסף תוספות

א. דאפי' רב זביד דס"ל דלישנא דמתני' משמע שפיר במעמד שלשתן. תוס' הרא"ש. ב. דמוקי מתני' בצבורין. תוס' הרא"ש. ג. את היורשין לשחרר משום מצוה לקיים דברי המת. תוס' הרא"ש. ד. מתני'. תוס' הרא"ש. ה. דירושלמי דאומר תנו כאומר שחררו דמי. תוס' הרא"ש. ו. ואמרי' בפ' המוכר את הספינה ברשות הלה המופקדים אצלו כיון שקבל עליו קנה לוקח. תוס' הרא"ש. ז. [ד]משום מילתא דלא שכיחא כזה לא היו מתקנין מעמד שלשתן דהוי כהלכתא בלא טעמא. תוס' הרא"ש. ח. כדי שיוכל כל אחד להסתפק בשלו ולמכרו וליתנו כרצונו. רשב"ם. ט. דהו"ל תריסר אלפי זוזי בי רבא. תוס' הרא"ש. י. שהרי רבא לא היה מתרצה שיקנם רב מארי. תוס' הרא"ש. יא. הא דקאמר רבא לא אודילנא משום. תוס' הרא"ש. יב. א"ר אם היה אומר לו זכה היה אומר לו איני רוצה. תוס' הרא"ש. יג. התקדשי לי. תוס' הרא"ש. יד. ר' מאיר אומר מקודשת וחכ"א אינה מקודשת, ומפרש התם. פלוגתייהו בתרתי, במלוה ע"פ ובמלוה בשטר, במלוה. שיטת קדמונים. טז. דאמר המוכר שט"ח לחברו וחזר ומחלו, מחול. תוס' הרא"ש. טז. דכיון דהיו שלשתן במעמד אחד נסתלק שעבוד המלוה מעל הלוה, ואפי' שיעבוד הגוף שהיה הלוה משתעבד למלוה פקע, ומשתעבד גופו לשני, ולא נשאר לראשון שום זכות בו, הלכך אין מכירתו כלום, אבל מוכר שט"ח שלא בפני הלוה, השיעבוד שיש למלוה על גופו של לוה אין קנין נתפס בו להקנות אותו שיעבוד ללוקח, הלכך נשאר זכות למלוה בו, ומחילתו מחילה וכו'. רא"ש. יז. האשה והעבד פגיעתן רעה. פי' הר"ן. יח. פטור[ה] וכו' משום דלית לה לשלומי. פי' הר"ן. יט. ותתן לי' לההוא דחבלה ליה. פי' הר"ן. כ. נ[ו]זבנה לכתובתה בטובת הנאה מניסן ועד תשרי ואזיל הבעל ומפיק תבואה ואתי למטרף לקוחות שלא כדין. פי' הר"ן. כא. ומתוך שיכולה למחול מהמנינן לה דשובר זה מיד הבעל נפל, ולאו משום מגו אלא כלומר בכלל דבריה שהיא אומרת החזירו לו השובר וכו' יש מחילה. מיט"ש. כב. דמנה לי בידך קאמרי', אבל היכא דלית לי' גביה כלום, לא, וגבי כתובה כמאן דלית לי' גביה כלום דמי דדלמא לא מגרש לה ותמות בחייו. רמב"ן ב"ב קמד. ד"ה מנה. כג. ושובר לא מעלה ולא מוריד. שיטת קדמונים. כד. שתיקה בהא כהודאה דמיא. רשב"ם. שלא פרע הכתובה. שיטת קדמונים. כה. שאם היה אמת שיהא שובר בידו לא היה מחייב את עצמו ליתן הכתובה ללוקח. שיטת קדמונים. כו. בידה מחמת טענת שובר. רשב"ם. כז. דכיון דהלכתא בלא טעמא היא הבו דלא לוסיף עלה. תוס' הרא"ש. והוסיף ר"י לבאר דג' חלוקים יש בדבר. רא"ש. כח. במעמד שלשתן. רא"ש. כט. וחייב הנפקד להחזיר למפקיד. תוס' הרא"ש. ל. שלא יפרע לו, לפי שבדיינים הוא חייב ליתן לו מכיון שאמר לו ליתן, אז ודאי יתן לגוי ופטור מן המפקיד. תוס' הרא"ש. דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה כי ידע שיצטרך הנפקד לתתן לעובד כוכבים. רא"ש, ועי' עוד טעם במרדכי. לא. והנפקד והמקבל מתנה ישראל. תוס' הרא"ש. לב. ישראל, ויכול להוציאו מן הנפקד בב"ד. תוס' הרא"ש. ואפי' אם זכיה מטעם שליחות אתרבאי ואין שליחות לעובד כוכבים, מ"מ נימא ק"ו. מרדכי. לג. דברייר. תוס' הרא"ש. לד. ובמעמד שלשתן משמע כל מי שישנו עתה בעולם, אע"פ שלא היה בעולם בשעת מתן מעות. תוס' הרא"ש. לה. המזכה לעובר לא קנה, דלא חשיב עובר כבא לעולם, אפ"ה אמר. תוס' הרא"ש. לו. דאדם מקנה לדבר שלא בא לעולם. תוס' הרא"ש. לז. גבי פירות דקל. תוס' הרא"ש. לח. דאין אדם מקנה וכו'. תוס' הרא"ש. לט. שהאשה מקנה עצמה לבעל קודם שתתגייר ושתחרר דהיינו דבר שלא בא לעולם קודם שנעשית ישראלית ועדיין לא שייכי בה קידושין. תוס' הרא"ש. מ. אע"פ שלא באו לעולם כלל. תוס' הרא"ש. מא. (ד)לענין דבר שלא בא לעולם. תוס' הרא"ש.

מא) לקמן סה: ב"ב קמו: מוגן עה: מנחות ל. טובול יום פ"ד מ"ב. ב) [כתובות נה:]. ג) קדושין מח. ב"ב קמד. קמח. [לקמן יד.]. ד) יבמות לג. קדושין סב. [לקמן מב: ב"מ לג: ב"ב עט: קמ: קלא. קמא:]. ה) [כתובות ב:]. ו) [ל"ל רב], ז) פ"ל ה"ה. ח) יאמר זכי דלקי כשלא. ט) [וע' תוס' כתובות ז: ד"ה המזכה].

גליון הש"ם

גמ' אמר רבא מסתברא. כעין זה כתובות דף קב ע"ב ב"ק דף קו ע"ב ב"מ דף טז ע"ב סנהדרין דף עב ע"ל: **תוס'** ד"ה **גופא** וכו' **אורי"א** וכו'. ע' ב"ב ד' פה ע"ל תד"ה ה"ג:

מוסף רש"י

היוצא בקולר. ליהרג (לקמן סה:) שנתחייב מיתה (מלכות (חולין עה:). **ואמר כתבו.** אע"פ שלא אמר תנו (לקמן סה:). **הרי אלו יכתבו ויתנו.** דממתת טרדתו שהוא בהול על נפשו לא הספיק לגמור דבריו ומעיקרא לכתבו ותנו (כתובות נה.) אף על גב דלא אמר תנו, דעתיה שיתנו לה ועשאן שליחים אף לגרש, אלא שהיה בהול על נפשו (חולין עה:) דממתת גלי דעתיה מדאמר כתבו דלשם נתינה קאמר משום דיולא ליהרג, דלא ניחא ליה לתיפול קמי יבם (מנחות ל:). **אף המפרש.** מן הישוב ליה (חולין עה:). **אף המסוכן.** חולה (לקמן סה:) (חולין עה:) הגוסס, דאמרינן לא אמר כתבו אלא ליתנו, הואיל ומסוכן הוא לא נתמנין לנתן בה (כתובות נה.). שדעתו שיכתבו ויתנו לגפטור את שאמו מן הייבום נתמנין (רשב"ם ב"ב קמו:). **דאפילו לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בעולם.** דתנן התומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי כו' אינה מקודשת, ר"מ אומר מקודשת (רשב"ם ב"ב קמא: ועי' קדושין סג.). **הני מילי לדבר שישנו בעולם.** בשעת קנין, אלא שעדיין לא הגיע זמנו לקנות, כדקתני הרי את מקודשת לאחר שתתגיירי כו', הואיל הגקנית לו הרי הוא בעולם, אלא שעדיין לא נתגיירה ולא הגיע זמנה לקנות, אבל עובר אינו בעולם ולא קני מידי (ב"ב שם).

אם כן נתת דבריך לשיעורין. מה שקשה ע"פ הקונטרס בפ"ק דקידושין (דף י"ח.) גבי בנתיה דר' יוחי דקפדן אתרקבא דדיינרי מפורש בקידושין: **כהלכתא** בלא טעם. פי' מה שמועיל לקנות אבל טעם יש למה תקנו חכמים שעמד שלשתן תקנו שלא יצורך לטרוח ולעשות קניינים ובהכותב נכסיו לאשתו משום דלא שביק לבריה ויהיב לאחריני ואין דרך לעשות כן אלא לחלק לה כבוד ולמנותה אפיטרופיא ומשיא אשה לבנו כשהאב מסיר כל מה שיש לו מן הבית סמכא עליה דעתא דבן דמפרש בפ' מי שמת (ב"ב ד' קמד.): **אבל** מתנה מועטת בו'. וא"ת הא נמי שמעי' לה דאמר רב בפרק הזהב (ב"מ מט.) דבריה אין בהן משום חיסור אמנה ומדמי התם מתנה מועטת למכר דליכא מעות בהדי דבריה וי"ל דהכא שאומר לנפקד או לבעל חוב שיתן לו סלקא דעתין דקני טפי מכשאמר מתנה אני נותן לך: **ולא** פש גביה ולא מידי. פר"מ וכן ר"ת שהיו בעלי דיינין מודיס לו[א] או היה הדבר ידוע בעדות ברורה דלא פש גביה מידי ומשמע מדבריהם[פ] דמנפשיה אין נאמן לומר טעיתי במה שהודיתי אע"ג דאית ליה מיגו דאי בעיי אמר שהודיתי אע"ג דאית ליה מיגו דאי בעי אמר נתמיתי ופרעתי[ב] וכן משמע מהא דתנן בשבועות (דף לח:) מנה לי בידך אמר ליה הן למחר אמר ליה תנהו לי אם אמר נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב ומפרש טעמא בפ"ק דבבא בתרא (דף ו.) משום דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ואמאי לא מהימן ומר לו אין לך בידי שטעיתי שהייתי סבור להיות חייב ואיני חייב כלום מיגו דאי בעי אמר פרעתי אח"כ אלא משמע דבמגו לא מהימן ומר שטעה: **הדא** דאמר רב הונא בו'. ר"ג סלקא דעתיה[ג] שהיה חוזר בו[ד] ולא משום דלא פש גביה מידי: **ומר** סבר הולך לאו בזכי דמי. והשתא סבור שאותו טעם שאומר שמואל מתוך שחייב באחריותו חוזר לא עיקר טעם הוא וכה"ג אשכחן (לקמן דף כה.) בהיא דהלוקח יין מבין הכותים דמעיקרא בעי למימר דטעמא דרבי יהודה משום דלית ליה ברירה אע"ג דקתני (שם סו.) אמרו לו לר' מאיר אי אתה מודה שמא יבקע הגוד בו'[ה] וכהנה רבות[ו]: **לא** דב"ע הולך בזכי. פי' בקונטרס ואם היו במתנה דליכא אחריות מודה שמואל דאינו חוזר ואין נראה דבמתנה אין הולך בזכי כדפריש"י לעיל (דף יב. עיו) אלא י"ל[ז] דכשפטרו מלוה מן האחריות[ח] או בגט שחרור מודה שמואל דאינו חוזר: **לסוף** אישתמיט להו. משמע דבדין לא היו יכולין לכופו להחזיר אע"ג דלא הוחזקו כפרנים היינו משום דאמת היה שהוא שלוחו[ט] ולא מצי אמר אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר: הא

בהיא הנאה דקא משתניא ליה בין מלוה ישנה למלוה חדשה גמר ומשעביד נפשיה א"ל הונא מר בריה דרב נחמיה לרב אשי אלא מעתה[פ] כגון הני דבי בר אלישיב דכפתי ושקלי לאלתר ה"נ דלא קנו וכי תימא ה"ג[ב] א"כ נתת דבריך לשיעורין אלא אמר מר זוטרא[ג] הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא[ד] ואידך דאמר רב יהודה אמר שמואל[א] הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפיטרופיא ואידך[ה] דאמר רב[ו] חנניא[ז] המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו א"ל רב לרב אחא ברדלא קבא דמוריקא אית לי גבך יהביה לפלוני באפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי מכלל דאי בעי הדר ביה מצי הדר ביה ה"ק דברים הללו לא ניתנו לחזרה הא אמר רב חדא זימנא[ח] דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה אי מההיא הוה אמינא הני מילי מתנה מרובה אבל מתנה מועטת לא ליבעי בפניו[ט] קמ"ל: הנהו גינאי דעביד חושבנא בהדי הדדי פש חמש איסתרי זוזי גבי חד מנייהו אמרי ליה יהבינהו ניהליה למרי ארעא[י] באפי מרי ארעא וקנה מיניה לסוף אזל עבד חושבנא בין דיליה לנפשיה לא פש גביה ולא מידי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל מאי איעביד לך חדא דאמר רב הונא אמר רב ועוד הא קנו מינך א"ל רבא אטו האי מי קאמר לא יהבינא דליכא גבאי קאמר א"ל א"כ קנין בטעות הוא[יא] וכל קנין בטעות חוזר[יב] איתמר[יג] הולך מנה לפלוני שאני חייב לו[יד] אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר ושמואל אמר מתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר לימא בהא קמיפלגי דמר סבר[טו] הולך כזכי דמי ומר סבר[טז] הולך לאו כזכי דמי לא דב"ע[יז] הולך כזכי דמי והכא בהא קמיפלגי מ"ס לא אמרינן מיגו ומ"ס אמרינן מיגו תניא כוותיה דרב[יח] הולך מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו[יט] הולך מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי תן מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר פקדון לימא ליה[כ] אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר א"ר זירא[כא] כשהוחזק כפרן רב ששת הוה ליה אשרתא דסרבלי במחוזא א"ל לרב יוסף בר חמא בהדי דאתית אייתינהו ניהלי אזל יהבינהו ליה אמרי ליה ניקני מינך אמר להו אין לסוף אישתמיט להו כי אתא לגביה אמר ליה שפיר עבדת דלא שוית נפשך[1] עבד לוה לאיש מלוה לישנא אחרינא שפיר עבדת עבד לוה לאיש מלוה ר' אחי בר' יאשיה הוה ליה איספקא דכספא בנהרדעא אמר

כהיא הנאה דקא משתניא ליה בין מלוה ישנה למלוה חדשה גמר ומשעביד נפשיה. היא מלוה לגבי היא ממלוה ישנה למלוה חדשה ונוח לו לדחות הפרעון זמן אחרון: **גמר.** השתא בשעת אמירה: **ומשעביד נפשיה.** אלא שלא להאי ומינתיק מקמא: **כגון הני דבי בר אלישיב.** אם היה מקבל זה אדם חזק שאינו ממתין כגון הני דבי בר אלישיב כו': **כהלכתא בלא טעמא.** כאילו קבלה משה הלכה מסיני שאין צריך לתת בה טעם: **אפיטרופיא.** להכניס ולהוציא. ואע"פ שכתבו לה בלשון מתנה לא קנאתן ואין טעם בדבר אלא כך תקנו והפקר ב"ד הפקר: **בבית.** בית מיוחד שאינו דר בה אלא עשאו לו לבית חתנות: **באפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי.** השתא ס"ד דהכי אמר ליה בפניו אני מבטיחך שלא אחזור בי: ופרכינן מכלל דאי בעי למיהדר מצי מיהדר. בתמיה: **ה"ק דברים הללו כו'.** כיון דבאפיה קאמינא לך דתיתביה ניהליה תו לא מצי הדרנא בי: **הא אמרה רב חדא זימנא.** ולמה ליה למימר דלא מצינא הדרנא: **הני מילי.** דבעינן בפניו: **מתנה מרובה.** כגון מנה: **קמ"ל.** להכי אינטריך למימר באפיה קאמינא לך לאשמועינן דקבא דמוריקא דמתנה מועטת היא בעיא נמי באפיה: **גינאי.** בעלי גינה מוכרי ירק: **איספתירי זוזי.** סילעי מדינה. סתם איספתירי סלע צורי. איספתירי זוזי סלע מדינה שמיניות שבסלע צורי דהיינו חצי דינר: **באפי מרי.** אמרו ליה קאי כלומר אמרו ליה באפי מרי ארעא יהבינהו ניהליה למרי ארעא: **חייב.** המשלח הזה: **באחריותו.** אם יאנסו מיד שליח זה: **ואם בא לחזור.** ולומר המחזיקים לי שמא יאנסו ממך בדרך אדם מוחזר: **רב סבר הולך זוכי דמי.** הלכך אינו חוזר ומיהו חייב באחריותו שהמלוה לא נוותו למוסרם לזה: **ה"ג דב"ע הולך זוכי דמי.** כלומר בעלמא הולך כזכי דמי ואם היו במתנה דליכא אחריות מודה שמואל דאינו חוזר: שמואל סבר אמרינן מגו ומתוך שחייב באחריות אם בא לחזור חוזר: **הולך מנה.** כלומר אחד מכל לשונות הללו: **לימא ליה.** האי משלח: **אין לרצונו של מפקיד: שיהא פקדונו ביד אחר.** דהכי קי"ל לקמן בפרק שליש (דף כט.) וכיון דאין לרצונו אשתכח דחוב הוא לו ואין חבין לו לאדם אלא בפניו ואמאי אינו חוזר האי מאי לאו יג) **זכי הוא:** **כשהוחזק.** משלח זה: **לפרן.** בפקדון לאנן סהדי דיתחא ליה לבעליו שיצא מתחת ידו: **סרבלי.** קו"ט בלע"ז: **אשרתא.** הקפה שנתן סרבלים באשרתי לתת לו המעות לזמן קבוע: **נקני מינך.** אומנא דאורחא דאי מיתבעי מינך לא ליהדר לתובען: **אמר להו אין.** כן אעשה: **שפיר עבדת.** שלא שיעבדת עצמך על חנם ותהיה עבד. ולהך לישנא גרים שפיר עבדת דלא שוית נפשך עבד לוה לאיש מלוה:

ל"א גרים שפיר עבדת עבד לוה לאיש מלוה. כלומר שפיר עבדת דלאשתמטת לפי שהן לוויס ועבדיס לי להביאו לי באחריותן: **איספקא.** כלי: אמר

נמי שמטיה ואכליה חייב (השליח) [המשלח] באחריותו אבל (פקדון) אילו איתנהי באורחא פטור אם יש עדים בדבר כדקיימא לן בפ' המפקיד (לו:) דאע"ג דק"ל שומר שמסר לשומר חייב משום דא"ל אנת מהימנת לי בשבועה האיך לא מהימן לי בשבועה. ה"מ היכא דליכא עדים שנאנס וצריך שבועתו של זה אבל היכא דאיכא עדים שנאנס מיד שומר שני פטור שומר ראשון כדתנן בפ' המפקיד (לה:) השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה ישבע השוכר שמתה כדרכה והשואל משלם לשוכר מה שישבע השוכר כגון שראה בעיניו שמתה כדרכה וה"ה אם יש עדים בדבר אבל ודאי אם אין עדים מיד שליח זה שהרי לא בשבועה של שליח משום דא"ל בעל הפקדון את מהימנת לי בשבועה היאך לא מהימן לי בשבועה אי נמי י"ל גם במנה של פקדון חייב באחריותן ואעפ"י שיש עדים שנאנס בדרך משום דא"ל בעל הפקדון מי הרשך לשלחו לי בדרך הלכך פשיעה היא אצלו שבודאי אילו נאנס בעיר ביד שומר שני פטור אבל בדרך חייב מפני שלא היה לו לשלחו אלא לעכבו בידו עד שיבא הל(ו"ה ויטלנו או שישלח שליח שישלחנו לו ויקבל עליו אחריות הדרך ואפ"ה אם בא לחזור אינו חוזר שכבר זכה השליח בעבור בעל הפקדון בענין זה שיהיה אחריותו עליו וזה פשע לעצמו שמסרו לו ושוב אינו יכול לחזור בו. ומקשה פקדון לימא ליה אין רצוני שיהא פקדונו ביד אחר פי' כדקי"ל לקמן בפ' ג' (כט.) ואע"ג דקי"ל (ב"מ לו:) שומר שמסר לשומר חייב ולא מפסיד בעל הפקדון בידיה אפ"ה כיון דהוא נאמן אצלו ופקדון כל היכא דקאי ברשותיה דמריה קאי קפיד יותר אם אם ישלחנו לו ביד אחר ולא דמי למלוה דלהוצאה נתנה שהוא שמח אם ישלחנה לו ובהא דאחריות על המשלח אבל בפקדון קפיד וכיון דקפיד נמצא שחוב הוא לו ואין חבין לאדם אלא בפניו ואמאי אינו חוזר הא לאו זכות הוא אמר ר' זירא כשהוחזק כפרן פי' שהתחזק המשלח זה כפרן

בהחיא הנאה דקא משתניא ליה בין מלוה ישנה למלוה חדשה גמר ומשעביד נפשיה א"ל הונא מר בריה דרב נחמיה לרב אשי אלא מעתה[פ] כגון הני דבי בר אלישיב דכפתי ושקלי לאלתר ה"נ דלא קנו וכי תימא ה"ג[ב] א"כ נתת דבריך לשיעורין אלא אמר מר זוטרא[ג] הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא[ד] ואידך דאמר רב יהודה אמר שמואל[א] הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפיטרופיא ואידך[ה] דאמר רב[ו] חנניא[ז] המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו א"ל רב לרב אחא ברדלא קבא דמוריקא אית לי גבך יהביה לפלוני באפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי מכלל דאי בעי הדר ביה מצי הדר ביה ה"ק דברים הללו לא ניתנו לחזרה הא אמר רב חדא זימנא[ח] דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה אי מההיא הוה אמינא הני מילי מתנה מרובה אבל מתנה מועטת לא ליבעי בפניו[ט] קמ"ל: הנהו גינאי דעביד חושבנא בהדי הדדי פש חמש איסתרי זוזי גבי חד מנייהו אמרי ליה יהבינהו ניהליה למרי ארעא[י] באפי מרי ארעא וקנה מיניה לסוף אזל עבד חושבנא בין דיליה לנפשיה לא פש גביה ולא מידי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל מאי איעביד לך חדא דאמר רב הונא אמר רב ועוד הא קנו מינך א"ל רבא אטו האי מי קאמר לא יהבינא דליכא גבאי קאמר א"ל א"כ קנין בטעות הוא[יא] וכל קנין בטעות חוזר[יב] איתמר[יג] הולך מנה לפלוני שאני חייב לו[יד] אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר ושמואל אמר מתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר לימא בהא קמיפלגי דמר סבר[טו] הולך כזכי דמי ומר סבר[טז] הולך לאו כזכי דמי לא דב"ע[יז] הולך כזכי דמי והכא בהא קמיפלגי מ"ס לא אמרינן מיגו ומ"ס אמרינן מיגו תניא כוותיה דרב[יח] הולך מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו[יט] הולך מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי תן מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר פקדון לימא ליה[כ] אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר א"ר זירא[כא] כשהוחזק כפרן רב ששת הוה ליה אשרתא דסרבלי במחוזא א"ל לרב יוסף בר חמא בהדי דאתית אייתינהו ניהלי אזל יהבינהו ליה אמרי ליה ניקני מינך אמר להו אין לסוף אישתמיט להו כי אתא לגביה אמר ליה שפיר עבדת דלא שוית נפשך[1] עבד לוה לאיש מלוה לישנא אחרינא שפיר עבדת עבד לוה לאיש מלוה ר' אחי בר' יאשיה הוה ליה איספקא דכספא בנהרדעא אמר

מסורת הש"ס

א) [כ"ב כט.], ב) [שם ושבת לה: מגילה יח: חולין ט. לב.], ג) ב"מ קמד., ד) שם קלא., ה) [שם קמד.], ו) במס' ב"ב הגירסה. תוינא], ז) [נעיל יג. וש"נ], ח) לקמן סג.], ט) [לקמן סב: סג:], י) [שם לב: וסב:], יא) [תוספתא פ"א מ"ו], יב) [לקמן כט. ב"מ לו.], יג) ל"ל זכות. מרגלא בפיו], יד) [וע' תוס' יומא ע: ד"ה ר' יהודה וע' היטב תוס' שבועות כה. ד"ה ומאחר], טו) [בד"ה בדף יח: כל האומר],

תורה אור השלם

1. עֶשִׂיר בְּרָשִׁים יִמְשׁוֹל וְעֶבֶד לֹוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה: משלי כב ז

גליון הש"ס

גמ' א"ר חייב באחריותו. ע' בריטב"א קידושין דף מג ע"ב ד"ה מאי קסבר: **תוס'** ד"ה **ולא פש גביה כו'** דמנפשיה **אין נאמן.** ע' ב"מ דף קעה ע"א תד"ה חזר ואמר:

הגהות הב"ח

(א) גמ' למרי ארעא בטסקא בתפי מרי ארעא:

לעזי רש"י

קו"ט. מעיל.

מוסף תוספות

א. שטעו תחלה בחשבון. תוס' ב"מ קעה. ד"ה חזר. ב. משום דאין דרך אדם להודות עד שיכוין חשבונו יפה. תוס' כלא"ם. [ומיהו דוקא דשעבד נפשיה במעמד שלשתן בפני עדים אבל בינו לבינם נאמן כיון דאיכא מיגו, דכל שלא בפני עדים לא דייק שפיר. ציטוט קדמוניס.] וע' תוס' ב"מ קעה. ד"ה חזר. ג. דמה שהיה אומר שלא ליתן, משום. תוס' כלא"ם. ד. [ן]אומר לא נתחייבתי לך כלום. תוס' כלא"ם. ה. וטעמא דבקיעת הגוד לדבריהם קא"ל. תוס' כלא"ם. ו. [ד]ה"פ, דכו"ע הולך כזכי היכא. תוס' כלא"ם. ז. דליכא למימר מיגו. תוס' כלא"ם. ח. [של] המפקיד להבאיו. תוס' כלא"ם (בע"ב).

פסקי רי"ד

אמר ליה רב לרב אחא ברדלא קבא דמוריקא אית לי גבך יהביה לפלוני באפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי מכלל דאי בעי מצי הדר ביה פי' דקס"ד שהיה מבטיחו שלא יחזור בו להכי מתמה מכלל דאי בעי מצי הדר ביה ה"ק ליה דברים הללו לא נתנו לחזרה פי' שאינו יכול לחזור בו כיון שאמר לו במעמד שלשתן ואתא לאשמועי' דאפי' במתנה מועטת אי אמר במעמד שלשתן קנה ואי לא לא קנה: הנהו גינאי דעבדי חושבנא בהדי הדדי פש חמש איסתרי גבי חד מנייהו אמרי ליה יהבינהו למריה דארעא בטסקא באפיה מריה ארעא וקנו מיניה לסוף אזל ועבד חושבנא בין דיליה ולא מידי פי' ונודע הדבר שטעו בחשבונם שהם היו מודים לו אתא וקא הדר ביה אתי לקמיה דרב נחמן וא"ל מאי אעביד לך חדא דאמר רב הונא אמר רב ועוד הא קנו מינך א"ל רבא אטו האי מי קאמר לא יהיבנא דליכא גבאי קאמר א"ל א"כ קנין בטעות הוא וכל קנין בטעות חוזר: איתמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו רב אמר חייב באחריותו פי' חייב המשלח הזה באחריות אם יאנסו מיד שליח זה שהרי לא צוהו המלוה שישלחנו לו ע"ז זה ואם בא לחזור ולומר החזירם לי שלא יאנסו ממך בדרך אינו חוזר ואע"ג דאמר מסתפינא דלמא מיתנס באורחא אי נמי לא מהמינא לך ומסתפינא לך דלמא שמטת ואכלת להו אפ"ה אינו יכול לחזור בו דכיון דיהיב ליה אדעתא לאמטוייה ניהליה והיכמינה תו לא מצי למיהדר ביה לחזור בו אם בא לחזור חוזר לימא בהא קמיפלגי דמר סבר הולך כזכי דמי ומר סבר לא כזכי דמי פי' לימא בהולך פליגי אי דמי כזכי אי לא כ' כתן אשכחן במתני' (לעיל יא:) דכזכי דמי לימא בהולך פליגי אי דמי כזכי כי היכי דאמרי' בתן או לא. ואי ק' ואפ' אי סבר שמואל דהולך לאו כזכי דמי אמאי יכול לחזור בו לא יהא אלא הוא בעצמו תופש בשביל המלוה הא קי"ל התופש לב"ח קנה. תשובה הא אמרן לעיל גבי תופש לבעל חוב דאי אמר מסתפינא דילמא מתנסי באורחא אי נמי דלמא שמטת ואכלת להו טענתיה טענה והכא אי אמרי' כזכי דמי אין טענתו טענה. לא דב"ע הולך כזכי דמי והכא בהא קמיפלגי דמר סבר אמרינן מגו ומר סבר לא אמרינן מגו פי' בלישנא דהולך כ"ע לא פליגי דהכי משמע הולך כמו תן ואילו אמר גבי עבד נמי

עין משפט נר מצוה

פד א מיי' פ"ו מהל' זכייה הל' ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רמו סעיף יב וטוש"ע אה"ע סימן קז סעיף ג:

פה ב מיי' שם הל' טו סמג שם טוש"ע אה"ע סי' עג סעיף ג:

ג [טוש"ע חו"מ סי' קכו סעיף ח]:

פו ד מיי' פט"ו מהל' מכירה הל' ב סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סימן רלב סעיף ג:

פז ה ו מיי' פט"ז מהל' מלוה הל' ב [פ"ד מהל' זכייה הל"ד] סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן קכה סעיף ג:

פח ז מיי' פ"ג מהל' שכירות הל' ו סמג עשין פט טוש"ע שם:

פט ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג [סע' רלג סעי' ד]:

מוסף רש"י

כהלכתא בלא טעמא. הם תקנו את הדברים אף על פי שאינו דין תורה כי מדה ומדה הם (ב"ב קמד.). לא עשאה אלא אפיטרופיא. לתנן סתרי' הלא עקר נחלת הבנים ולא נתכוין אלא שיכבדו הבנים מתוך שאוכלין על ידה (שם) לאומד הדעת הוא דאין אדם מניח את בניו ונותן את הכל לנשותו, ולא נתכוין אלא לעשותה אפוטרופא כדי שיאכלו לה בניו כבוד משום לאוקי אמוהון נכסי ברשותה לפרנסם מהם כפי אומד דעתה היאו כפופים לה, ומני לה מהני תנא מילי דשויתו רבנן הכלכתא בלא טעמא, דדברי נבואה הם, לפי שאנו מעמין מה שכתוב בשטר בהדיא דנתן לה הכל, ליכ אמר אומד דעתו (שם קלא:). המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו. הבן לאומו הבית, ותקנת חכמים היא לכבוד החתן, שגנאי הדבר לשאת אשה ואין מקום לדור בו (שם). במעמד שלשתן קנה. ראה לעיל יג ב. אמר רב חייב באחריותו. שהרי לא לוהו המלוה לשולמו (לקמן טג:).

פסקי רי"ד (המשך)

הולך גט שחרור זה לעבדי כיון דליכא מיגו אינו יכול לחזור בו והכא משום מגו אמר שמואל דיכול לחזור ופי' המורה דכ"ע הולך כזכי דמי ואם היה במתנה דליכא אחריות מודה שמואל דאינו חוזר ואינו נ"ל דהא לקמן אמרינן דלגבי מתנה לא אמרינן הולך כזכי דמי ואע"ג דקי"ל הלכה כשמואל בדיני הכא הלכה כרב דאמרינן תניא כוותיה דרב הולך מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו והולך מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר. פי' לא דמי חייב באחריותו דפקדון לחייב באחריותו דמלוה דאילו גבי מלוה אי מתניס ההיא מנה באורחא חייב הלוה באחריותו עד דמטי ליד המלוה וכ"ש אי כפר ביה שליח ואילו פקדון דוקא אי כפר ביה שליח אי

עין משפט נר מצוה

צ א מיי׳ פ״ו מהל׳ זכייה הל׳ יב סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סימן קכה סעיף ט:

צא ב ג ד מיי׳ פ״ד מהל׳ זכיה הל׳ ד ה סמג עשין פ״ב טוש״ע ח״מ סי׳ קכה סעיף מ:

ה [מיי׳ פ״ג מהל׳ זכיה ה״ז טוש״ע חו״מ סי׳ רמז סעי׳ ל]:

צב ו מיי׳ פ״מ מהל׳ זכיה הל׳ ח סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סימן רנ סעיף ה:

מוסף תוספות

א. הלכך כיון דאיתיה למקבל בשעת מתן מעות הוברר הדבר שזכה משעת המתנה ומורישו ליורשיו. תוס׳ הרא״ש. ב. גבי התקבל לי גיטי, כשאומר. תוס׳ הרא״ש. ג. (ד)שודא דדיינין היינו בלא טעם אלא ברצון הדיין הדבר תלוי. תוס׳ הרא״ש. ד. ולא רבי אליעזר, והוא ר׳ אלעזר בן שמועז, דאי גריס רבי אליעזר היה קשה. תוס׳ ב״מ קנו. ד״ה רבי אלעזר. ה. גבי קנין דשכיב מרע. שם. ו. ואי גרס ר׳ אליעזר בתרוייהו א״כ ליערבינהו ולינתינהו המחלק נכסיו על פיו ר׳ אליעזר אומר אחד בריא כו׳ בד״א בחולי אבל בשבת דבריו קיימין ר׳ יהושע אומר כו׳ אלא מדפלגינהו לתרי בבי ש״מ הראשון הוא ר״א בן שמועז וכו׳ ואית לי׳ בין בשבת בין בחולי צריך קנין ופליג אדר׳ אליעזר ור׳ יהושע. שם. ז. בלא קנין וכו׳ אלא ש״מ דגרס ר׳ אלעזר וכו׳ וגרסי׳ ולא לחדש לדברי ר׳ אלעזר. שם.

פסקי רי״ד

בפקדון זה דהשתא אנן שהדי דבריחא ליה לבעליו שיצא מידו: ר׳ אחא בר יאשיה ה״ל איספקא דכספא בנהרדעא א״ל לר׳ דוסתאי בר׳ יגאי ולר׳ יוסי בן כפר בהדי דקאתית אתיתה ניהליה אזיל יהבוה ניהליהו אמרי להו ניקני מיניכו א״ל לא אהדריה ניהלן ר׳ יוסי בן כפר אמר להו לא פירוש אע״ג דהאי איספקא שהוא כלי של כסף היה פקדון ואמרן שאין רצונו שיהא פקדון ביד אחר ולאו כזכי דמי אפ״ה לא היה רוצה להחזיר לו דהא ר׳ אחא גלי דעתיה דניחא ליה שיתנוהו להם ויביאוהו לו ואונסא דאורחא [6] לא קביל עליה משום הכי לא היה רוצה ר׳ יוסי להחזיר לו כי היה באחריות על המשלח שכבר זכה לר׳ אחא בענין זה משעה שמסרו לו: הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו פי׳ מדלא קאמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו או פקדון שיש לו בידי ש״מ דהאי מנה לאו מנה של הלוואה או של פקדון הוא אלא של מתנה הוא כלו׳ דהוה בעי למיתן מנה מתנה לחבירו ואמר ראובן לשמעון הולך מנה זה ללוי שאני נותן לו במתנה והלך שמעון ולא מצא ללוי שכבר מת תני חדא יחזרו למשלח ותניא אידך יחזרו ליורשי מי שנשתלחו לו לימא בהא קמיפלגי דמר סבר הולך כזכי דמי ומר סבר לאו כזכי דמי פי׳ יחזרו למשלח דהיינו ראובן קסבר הולך במתנה לאו כזכי דמי וכיון דלא זכה לוי בחייו לא יגתנו ליורשיו אלא יחזרו לראובן המשלח ומאן דתני ליורשי מי שנשתלחו לו קסבר הולך כזכי דמי ומשעה שמסר ראובן לשמעון קנאם לוי אותם המעות דזכין לאדם שלא בפניו והילכך יחזרו ליורשי לוי. א״ר אבא בר ממל לא דב״ע הולך לאו כזכי דמי ולא ק׳ האי בבריא האי בש״מ פי׳ דב״ע במתנה (מתנה) הולך לא כזכי דמי דדוקא במנה של הלוואה או במנה של פקדון תניא לעיל דהולך ותן כזכי דמי אבל במנה דקבעי למיתן ליה מתנה ולא מיחייב ליה מידי הולך לאו כזכי דמי והאי דתני יחזרו למשלח מיירי בבריא דכיון דהולך לאו כזכי דמי ולא זכה בו לוי מיד בקבלת שמעון כיון שלא מצאו חי יחזיר המנה לראובן המשלח שהוא לא היה נותן מתנה אלא ללוי שהיה אוהבו ומכירו ולא ליורשיו הילכך מסתמא יחזיר המנה לראובן ואח״כ יעשה ראובן מה שירצה ובשליחותו הראשונה אינו רשאי לתת ליורשי לוי שהוא לא מינומו שליח אלא ליתן ללוי ולא ליורשיו והאי דתני ליורשי מי מיירי בשכ״מ דקי״ל דברי שכ״מ כסתובין וכמסורין דמי וכל זמן שלא חזר בו הולך דידיה כזכה דמי ומשעה שמסר ראובן דהוה שכ״מ ביד שמעון שלוחו זכה בהן לוי הילכך יגתנו ליורשיו: רב דביד אמר הא והא בשכ״מ ולא ק׳ הא דאיתיה למקבל בשעת מתן מעות הא דליתיה למקבל בשעת מתן מעות פי׳ הא והא בש״מ דהולך דידיה כזכה דמי אבל מיהו אם איתיה לוי בחיים בשעה שמסר ראובן הש״מ המנה לשמעון כבר זכה בו לוי ואם מצאו שמת יתן המנה ליורשיו ואם נמצא שמת לוי טרם שימסור המנה לשמעון לא קנה כלום שאילו (לא) היה יודע ראובן שמת לוי לא היה מזכה לו זה המנה ומוסרו לשמעון ונמצאת זכייה זו בטעות ולא קנה לוי המנה הילכך יחזירנו לראובן

ו) נראה דר״ל דאפי׳ לשמועה לא היה צריך להחזיר דהא ליכא כאן מיגו.

מסורת הש״ם

ו) ע׳ בענין ערך דבר ב׳], ב) בכמ״ש נוסף ימנו, ג) [ע׳ תוס׳ ב״ב טו: ד״ה וי״א וכן ל״ל נמי הכא], ד) [נקמן טו. מ. כתובות ע.], ה) כתובות לד:, ו) ב״ב קנו., ז) [ע״א], ח) ב״ב קמב., ט) [וע״ע תוס׳ ב״ב קנו. ד״ה ר״א].

גליון הש״ם

גמ׳ אי הכי. ע׳ בחדושי בכור שור גיטין מז ע״ב: רש״י ד״ה מספקא לחו אי כזכי. ע׳ מ״ל פ״ד מהל׳ מלוה הל׳ ו ד״ה ולענין הלכה:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ וכאן אמרו מה שילה כל״ל ומיתם כל נמחק:

מוסף רש״י

ר׳ אלעזר אומר אחד בריא ואחד מסוכן כו׳. ר״ל שכיל״ה ליה לדברי שכיב מרע אינם כתובין וכמסורין כלל אלא כבריא בעלמא ולריך קנין כשאר מתנת בריא, ופע״ג דמיתם לא קנה מקבל מתנה בלא קנין ואפילו מלוה מחממת מיתה נמי ל״ל בעי קנין, שהרי מעשה של אמן של בני רוכל אוקמינן במלוה מחממת מיתה ואפ״ה פליג ר״א ואמר להו לחכמים בני רוכל תקבלם אמם ושלא כדין קיימו דבריה כי אם לקונמן (רשב״ם ב״ב קנו.). ואחד מסוכן. ואף על גב דלא שייר מידי לא מיקנו בגמירה כלל, ונראה בעיני דסיון דלא מפליג ר״ל בין שכיב מרע לבריא לענין היכא דמיתם, הוא הדין היכא דעמד אינו מחזר אם קנו מידו לר״א (שם). **בני רוכל.** שם אכיהן (שם קנו:).

פסקי רי״ד (המשך)

ומה שירצה ראובן יעשה: רב פפא אמר הא והא בבריא ולא ק׳ הא דמיתת מקבל בחיי נותן הא דמיתת נותן בחיי מקבל פי׳ הא והא בבריא דהולך דידיה לאו כזכי דמי והילכך אם מת לוי בחיי ראובן יחזירו לראובן שלא זכה בהן לוי בקבלת שמעון אבל אם מת ראובן בחיי לוי אע״ג דהולך לאו כזכי דמי כיון שמת ראובן הנותן ועדיין לוי בחיים אמרי׳ מצוה לקיים דברי המת ומצוה על בני ראובן לקיים מתנת אביהם ומפני זה הטעם זכה בהן לוי ואעפ״י שמת לאחר מכאן ינתנו ליורשיו וסלקי שמעתתא בהכי דהולך במתנה לאו כזכי דמי וה״ה לתן (ס״א ויכול לחזור בו שלא ליתן) דדוקא לגבי מנה שאני חייב לו או פקדון שיש לו בידי תניא לעיל דהולך

א **המביא גט מתוך מקום אחר ואמר הרי זה גיטך בתנאי שלא יתן לו אלא בשביב מרע. אור״י אע״ג דמת מקבל בחיי נותן ולא קני אלא אחר מיתת נותן אפ״ה קנו יורשין דדעת נותן הוא דכיון שיקנו למקבל בשעת מתן מעות שיזכה המקבל אחר מיתתו או הוא או יורשיו ואפי׳ לא נולדו יורשי מקבל עד אחר מיתת נותן קנו אפי׳ למ״ד [ה] המזכה לעובר לא קנה דדברי שכיב מרע כשמת כמסורים למקבל משעת נתינת שכיב מרע או אמירתו [א]: **ור׳ יהודה הנשיא בשם רבי יעקב אומר הולך לאו כזכי.** ואע״ג דרבי אית ליה בפרק התקבל (לקמן פג.) [ב] הולך ותן לה זכה לה התקבל לה רצה לחזור לא יחזור דהולך ותן כזכי התם משום שאמר השליח אשתך אמרה התקבל לי גטי דמסתמא על דעת כן נותן לו כל זמן שאינו אומר בהדיא אי אפשי שתקבל לה: **וחכמים אומרים יחלוקו.** כל מיקו שבשם מפרש בשעריס דרבינו האי דחולקים ואין נראה לר״י אלא היכא דאשכחן בהדיא יחלוקו דאמרינה אומרים אוקי ממונא בחזקת מריה:

וכאן אמרו שודא עדיף. מכאן מדקדק ר״ת דאין לפרש שודא כמו אפי׳ בקונטרס בפ׳ הכותב (כתובות פה:) גבי שניהם קרובים שניהם שכנים שניהם תלמידי חכמים שודא דדייני דהיינו שידקדק הדיין את מי היה אוהב יותר ולמי היה בדעתו ליתן וכאן נמי פירש בקונטרס כמו התם אלא [ג] יתן הדיין למי שילה שליח יעשה וקרי ליה שודא: **ר׳ אליעזר אומר אחד בריא ואחד כו׳.** אור״ת דר׳ אלעזר גרס [ד] דבסיפא פליגי רבי אליעזר ורבי יהושע [ה] דאע״ג בשבת דבריו קיימין אבל לא בחול ורבי יהושע כו׳ אבל בריאה פליגי בין בחול בין בשבת מדלא ערביהו [ו] ועוד מדפרכי רבנן לרבי אלעזר מאימן של בני רוכל דלמא בשבת היה דמודה בה ר״א ועוד דקאמר התם קונים משכיב מרע אפי׳ בשבת ולא לחוש לדברי ר״א ואי אדרי״א קאי הא מודה הוא בשבת דדבריו קיימים [ז] ואע״ג דר״מ קאמר התם דלר״א בחול דבריו קיימים ולא בשבת התם לא קאי אר״מ אלא אתמתי׳ ועוד דאמר הכא דר״מ כר״א והולך מנה משמע דבחול מיירי ור״מ אית ליה התם דלר״א בחול דבריו קיימים אלא ודאי מחלוקת בדבריו: ורבי אמר להו לר׳ דוסתאי ב״ר יגאי ולר׳ יוסי בר כיפר בהדי דאתיתו אתיוה ניהלי אזול יהביה ניהליה אמרי להו נקני מינייכו אמרי להו אהדריה ניהלן ר׳ יוסי בר כיפר אמר להו לא הוו קא מצערו ליה א״ל חזי מר היכי קא עביד אמר להו טב רמו ליה כי אתו לגביה א״ל חזי מר לא מיסתייה דלא סייען אלא אמר להו נמי טב רמו ליה א״ל אמאי תיעבד הכי א״ל אותן בני אדם [ח] הן אמה וכובען אמה ומדברין מחצייהן ושמותיהן מבוהלין ארדא וארטא ופילי בריש אומרין כפותו כופתין אומרין הרוגו הורגין אילו הרגו את דוסתאי מי נתן לינאי אבא בר כמותי א״ל בני אדם הללו קרובים למלכות הן א״ל הן יש להן סוסים ופרדים שרצים אחריהן א״ל הן א״ל [ט] אי הכי שפיר עבדת: הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו תני חדא יחזרו למשלח ותניא אידך [כ] ליורשי מי שנשתלחו לו לימא בהא קמיפלגי דמר סבר הולך כזכי ומ״ם הולך לאו כזכי אמר ר׳ אבא בר ממל דב״ע הולך לאו כזכי ולא קשיא הא בבריא הא בשכיב מרע רב זביד אמר הא והא בשכיב מרע [א] הא דאיתיה למקבל בשעת מתן מעות הא דליתיה למקבל בשעת מתן מעות רב פפא אמר [ב] הא והא בבריא הא דמיתת מקבל בחיי נותן הא דמיתת נותן בחיי מקבל לימא הולך כזכי תנאי היא דתניא הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו יחזרו למשלח מת משלח ר׳ נתן ור׳ יעקב אמרו יחזרו ליורשי משלח [ג] ויש אומרים ליורשי מי שנשתלחו לו ר׳ יהודה הנשיא אמר משום ר׳ יעקב שאמר משום ר״מ [ד] מצוה לקיים דברי המת וחכ״א יחלוקו וכאן [ה] אמרו [ו] כל מה שירצה שליח יעשה א״ר שמעון הנשיא על ידי היה מעשה ואמרו יחזרו ליורשי משלח מאי לאו בהא קמיפלגי דת״ק סבר [ז] הולך לאו כזכי ור׳ נתן ור׳ יעקב נמי הולך לאו כזכי ואע״ג דמית לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת ויש אומרים הולך כזכי ר׳ יהודה הנשיא אמר משום ר׳ יעקב שאמר משום ר׳ מאיר הולך לאו כזכי מיהו היכא דמית אמרינן מצוה לקיים דברי המת וחכמים אומרים יחלוקו מספקא להו וכאן אמרו שודא עדיף ורבי שמעון הנשיא מעשה אתא לאשמועי׳ לא בבריא דכולי עלמא לא פליגי והכא במאי עסקינן בשכיב מרע ובפלוגתא דר׳ אלעזר ורבנן קמיפלגי דתנן [ח] המחלק נכסיו על פיו ר׳ אלעזר אומר [ט] אחד בריא ואחד מסוכן נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה ושאין להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה וחכמים [י] אלו ואלו נקנין באמירה אמרו לו מעשה באמן של בני רוכל שהיתה חולה ואמרה תינתן

כבינתי

דרבי אלעזר. דמשוי ליה לשכיב מרע כבריא: **על פיו.** על פי גוזמתו מחלק נכסיו לבניו ולא כשאר המורישים שחולקים היורשים בשוה: **בכסף בשטר ובחזקה.** שבכך הן נקנים מן הבריא ושכ״מ נמי לרבי אלעזר אי לאו אקנינהו בהכי לא מיקנו:

כבינתי

ותן כזכי דמי משום דהוה מחוייב לה אבל במנה מתנה דלא מיחייב ליה מידי אמרי׳ הולך ותן לאו כזכה דמו אבל ודאי אם אמר לו בפי׳ זכה בעבור פלוני קי״ל זכין לאדם שלא בפניו ואפילו מת לוי יגתנו ליורשיו והכי נמי תני בסיפא דההיא מתני׳ דלעיל דתניא כותיה דרב בתוספתא (פ״א ה״א) תן מנה זה לפלוני הולך מנה זה לפלוני תן שטר מתנה זה לפלוני אם רצה להחזיר יחזיר והכי נמי אמרי׳ לקמן בפ׳ השולח (לב:) אמר אביי נקיטינן שליח מתנה כשליח הגט למאי נפקא מינה להולך ותן דלאו כזכה דמי והלכתא כר׳ אבא דאמר שאם היה הנותן ש״מ אמרינן ביה הולך כזכי דמי דדברי ש״מ ככתובין וכמסורין דמי והלכתא נמי כרב זביד דאמר דלגבי ש״מ דאמרינן ביה הולך כזכי דמי דוקא אם היה המקבל חי בשעת מסירת המעות מיד ראובן ליד שמעון אבל אם לא היה חי לא קנאם ויחזורו למשלח והלכתא נמי כרב פפא דאע״ג דבבריא לא אמרי׳ הולך כזכי דמי נותן בחיי מקבל מצוה על בני נותן לקיים דברי המת וזוכה בהן לוי ויגתנו ליורשיו ואי ק׳ היכי אמרינן גבי מתנה דהולך ותן לאו כזכי דמי והא עד כאן לא פליגי ר״מ ורבנן בתן שטר שחרור דמי׳ דרבנן אית להו דאע״ג דר׳ מודה שאם רצה להחזיר לא יחזיר ומ״ש מנה מתנה משטר שחרור עבד לרבנן דהוא זכות לעבד ואמרינן שאם בא לחזור אינו חזור. תשובה דעבד דומה למנה חוב ולמנה פקדון דשייכי בעלים בגויה משום הכי אמרינן הולך כזכי דמי אבל מנה מתנה דלא שייך מקבל בגויה אמרינן הולך לאו כזכה דמי ועבד נמי הא שייך בגויה שהרי המפקיר נכסיו העבד קנה עצמו ב״ח ואין אדם יכול להחזיקנו שהוא מחזיק בגופו אלא שמשועבד לרבו היכא דאמר רבו תן שטר שחרור זה לעבדי או הולך זכה בו העבד כמנה של הלוואה ובמנה של פקדון והלכך בין אמר תן בין אמר הולך כזכי דמי:

כבינתי. נוסק"ל בלע"ז: **והיא כי"ב מנה.** כך היתה שוה: **תקברס אמס.** קללה היא כלומר לא יעלו על לב ולא יזכרו בבית המדרש לרמיה לפי שרשעים היו שהיו מקיימין קולים בכרס[ט] ולר"ל כלאים ניהו ולא נלמד מהן רמיה לפי שלא דקדקו בהן איך היתה אותה שמתוך שהיו רשעים לא הוזכרו בבהמ"ד: **אנא קמא לר"ל.** דאמר שביב מרע ובריא שויס הלכך הולך דידיה לאו כזכי דמי: **ויש אומרים לרבנן.** דדברי שביב מרע ככתובין וכמסורין דמי ואפי' לא מת משלא נמי יתנו ליורשי מקבל כל זמן שלא חזר משלא מדבריו: **לר"ל.** מדתלו טעמא במיתה הא אם לא מת יחזרו לו: **מספקא ליה.** אי לר"ל אי לרבנן והיכא דמית נמי מספקא ליה אי מצוה לקיים דברי המת או לא: **תני.** במילתיה דר"ש יחזרו למשלח ולא תתני ליורשי משלח דבלא מת עסקינן:

הדרן עלך המביא קמא

המביא. בפני נחתם חציו. אחד מן העדים: **א' אומר בפני נכתב ואחד אומר בו' פסול.** אי כשהגט יוצא מתחת ידי האחד שהוא מביאו ואין חבירו שליח בהבאתו מש"ה פסול דלשליח מצריכים רבנן למימר לתרוייהו ולמאן דמוקי לה בגמ' כששניהם שלוחים אפ"ה פסול דכיון דחד הוא דאיכא אחתימ' ואיהו לא קמסהיד אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בע"א כדאמרן בשמעתא קמא דפ"ק (ג.). שנים אומרי' בפנינו נכתב ושלישי אומר בפני נחתם נמי פסול משום האי טעמא גופיה ור' יהודה מכשיר דכיון דמצרכינהו נמי אכתיבה או הוא או אחר תו לא אתי לאיחלופי. ובגמ' אמרינן דחלוק היה ר' יהודה אף בראשונה פי' הא' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם כשר ובגמ' מפרש הא תו למה לי הא תנא ליה חדא זמנא המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אי מההיא הוה אמינא צריך לכתחלה ואי לא אמר כשר קמ"ל דצריך ופסול; פי' אע"ג דקי"ל ה) לפי שאין עדים מצויין לקיימו ולשמה לא חיישינן ולכך תקנו שיאמר בפני נחתם כדי לקיים החתימה דאי אתי בעל לבסוף ומערער שלא כתבתיו אני ומזייף הוא לא

כבינתי לבתי והיא בשנים עשר מנה ומתה וקיימו חכמים את דבריה אמר להם בני רוכל תקברם אמם ת"ק כר"א ור' נתן ור' יעקב נמי כר"א אע"ג דמית לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת ויש אומרים כרבנן ור' יהודה הנשיא [ו]**שאמר משום ר"מ כר"א מיהו היכא דמית אמרינן מצוה לקיים דברי המת וחכמים אומרי' יחלוקו מספקא להו וכאן אמרו שודא עדיף ור"ש הנשיא מעשה אתא לאשמועינן** [ז] **אבעיא להו ר"ש הנשיא נשיא הוא או משמיה דנשיא קאמר ת"ש דאמר רב יוסף הלכה כר"ש הנשיא ועדיין תיבעי לך נשיא הוא או דקאמר משמיה דנשיא תיקו גופא אמר רב יוסף הלכה כר"ש הנשיא והא** [ח]**קיי"ל דברי שביב מרע כבתובין וכמסורין דמו רב יוסף מוקי לה בבריא והא ליורשי משלח קאמר** [א]**וקיי"ל** [ט]**מצוה לקיים דברי המת תני יחזרו למשלח:**

הדרן עלך המביא קמא

המביא [י]**גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם בפני נחתם אבל לא בפני נכתב** [י]**בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול** [יא]**אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר** [יב]**אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: גמ' המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אי מההיא הוה אמינא** [יג]**צריך ואי לא אמר כשר קמ"ל: בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול: הי חציו אלימא חציו ראשון** [יד]**והאמר ר"א אפילו לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה** [טו]**שוב אינו צריך אלא אמר רב אשי** [טז]**חציו אחרון: בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו פסול: אמר רב חסדא ואפילו שנים מעידים על חתימת יד שני פסול מאי טעמא או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים מתקיף לה רבא** [יז]**מי איכא מידי דאילו אמר חד כשר השתא דאיכא תרי פסול אלא אמר רבא אפי' הוא**

ורבי יהודה הנשיא כו' כר"א והיכא דמת אמרינן מצוה לקיים בו'. [א] פירוש היכא דמת נותן קולס שמת המקבל אבל דברי שביב מרע כמסורין דמו אפילו מת מקבל בריאה כדפירשנו לעיל: **או** דקאמר משמיה דנשיא. לפי שלא מלינו שהיה נשיא קבעי שמא חיסר התנא מדבריו והיה לו לשנות אמר ר"ש הנשיא אומר ופשיט מרב יוסף ודמי עדיין תבעי הנשיא אומר או דקאמר משמיה דנשיא דשמא לישנא דברייתא נקט רב יוסף ומלינו שהתנא שונה כענין זה בב"ק (דף נט:) ר' יעקב משלם חצי נזק ופריך ר' יעקב מאי עבידתיה:

הדרן עלך המביא קמא

המביא. בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו. בגמ' משמע דגרסי' בריאה בפני נחתם כולו בפני נכתב חציו ותימה למ"ד לפי שאין עדים מצויין לקיימו כיון דתנא בפני נכתב חציו ונחתם כולו פסול כ"ש בפני נחתם חציו ואומר ר"י דאיצטריך דסד"א ליתכשר דחשיב טפי מכתב סופר ועד דאיכא שני עדים חתומין אלא דליכא קיום אלא אכתיבה וחתימת עד אחד ועדיף מבפני נחתם כולו ונכתב חציו דבעינן שיעיד על עיקר כתיבה כדאמרי' בריש מכילתא (דף ג.) דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא: **או** כולו בקיום הגט כו'. [ב] לפי מה דבעי למימר בפ"ק (לעיל דף ו.) גבי רב חסדא מצריך מאקטיספון לארדשיר דקסבר לפי שאין בקיאין לשמה איכא למימר דהכא איירי בשנים מעידים על חתימת השני דנעשה לשמה: **או** כולו בתקנת חכמים. קסבר דלא דייק השליח כל כך כשאין כל העדות מתקיימת על ידו ורבא סבר דמ"מ דייק שפיר: [ג] **מי איכא מידי דאילו** מסיק לכוליה דיבורא כשר. מה שפי' בקונטרס לרבא חד כי אמר ידעתי כשר תימה מה עלה על דעתו של רבא לפסול כשמסייעו אחר כיון דלא חיישי לאיחלופי כי ליכא אחר בהדיה כשר לפי שמעיד גם על הכתיבה וכ"ש כי איכא אחר בהדיה לכך נראה כדפירשתי לעיל [ג.] דידעתי בחד לא מהני אע"ג דמעיד על הכתיבה והשתא אתי שפיר[ג] דבעי רבא לפסול בהוא ואחר מעידין שמכירין חתימת השני משום איחלופי כמו שפסול כי ליכא חד בהדיה[ד] ורב אשי פריך מי איכא מידי דאילו מסיק איהו לכוליה דיבורא[ה] ואומר גם בפני נחתם[ו] כשר וכי איכא אחר בהדיה ומעידין שמכירין החתימה[ז] נמי אין לפוסלו דלא גרע אותו עדות משאם היה אומר בעצמו בפני נחתם: אי

מידי דאילו אמר חד כשר. אם היה אומר השליח אני מכירם כשר ואפילו לא אמר בפני נחתם דהכי אמרינן בפ"ק (לעיל דף ג.) דכי אמר יודע אני נמי מהימן בשמעתא קמייתא: הוא

הכתיבה דלא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא הימנה רבנן כבי תרי אבל היכא דלא העיד גם על הכתיבה לא הימנה רבנן כבי תרי ומ"ה פסול אם לא העיד בין על הכתיבה בין על החתימה: בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו בפני נכתב חציו וכו' הי חציו אלימא חציו ראשון והא א"ר אלעזר אפילו לא כתב בו אלא שיטה אינו צריך פי' שיטה ראשונה שיש שם האיש והאשה והזמן אלא אמר רב אסי חציו אחרון: בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו פסול פי' עד אחד וכיון שלא קיים כל החתימה פסול דכיון דלא שכיחי שיירתא חיישינן דלמא אתי בעל ומערער ונמצא גט בטל ובניה ממזרים הלכך לא תינשא בו: אמר רב חסדא ואפי' שנים מעידים על חתימת יד שני פסול מ"ט או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים פי' הא' נתקיים בשני עדים כדרך קיום שטרות והעד האחד נתקיים בעדות השליח שהוא תקון חכמים דהימנוה כבי תרי ובענין או כולו כתקון חכמים או כולו בקיום שטרות: מתקיף [לה] רבא ומי איכא מידי דאילו אמר חד כשר והשתא

ו) בכת"י נוסף. שאמר משום ר' יעקב שאמר וכו', ז) ע"ל יג. [ב"ב קנא. קעה.], ח) [לעיל יד: וש"נ], ט) [גירסת הרא"ש כמו שהיא בפיסקא עי' תוס'], י) [ע' תוס' לקמן יח. ד"ה אחד אומר וכו'], יא) לעיל ג., יב) [ברכות טו: וש"נ], יג) לעיל ה:, יד) [ב"ב קנו:], טו) [לקמן נח:], יז) [לקמן נח:], יח) [לקמן יח.], יט) [לקמן יג.] שיך לע"ב.

מוסף רש"י

כבינתי. נוסק"ל בלע"ז על שם שעושין כמין קרסי מתכת לחבר הבגד (שבת נד.) פרמנ"ל והוא בית נפש שקורין נוסק"ל שמתכוין בה פתיחות פי החלוק (שבועות ז:). **וקיימו חכמים את דבריה.** אם מתנת שביב מרע בלא שיור היתה, איכא למימר דמודה ר"ל במצוה מתמת מיתה דלא בעי קנין והוא דמית דהא לא מיבעי לאוקומי מעשה דבני רוכל במצוה מתמת מיתה, ואם מתנת שביב מרע במתקלת היתה ומיבעי לן לאוקומי במצוה מתמת מיתה כדאוקמינן לעיל (ב"ב קנא:) דהא מתנת שביב מרע במתקלת כולי עלמא מודים דלא מיקניא בתמיה וא"כ ע"כ פליג ר"ל אפילו במצוה מתמת מיתה (רשב"ם ב"ב קנו:). **בני רוכל תקברם אמם.** אין מבאין לאיה מבני רוכל דרשעים היו ולכולי שתקברם אמם כדמפרש טעמא בגמרא וקנסא הוא דקנסוס רבנן לקיים מתנת אמם לבתה בלא קנין (שם).

הדרן עלך המביא קמא המביא גט ממדינת הים. כל תו"ל קרי ליה מדינת הים כר מבבל (לעיל ב.). **צריך.** השליח המביאו **לומר בפני נכתב ובפני נחתם.** ושליח זה הבעל עצמו שליח להולכה (שם).

פסקי רי"ד

המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם בפני נחתם אבל לא בפני נכתב בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול א' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול שנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר א' אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר (כר). א' מן העדים אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול או כשהגט יוצא מתחת ידי האחד שהוא מביאו ואין חבירו שליח בהבאתו מש"ה פסול דלשליח מצריכים רבנן למימר לתרוייהו ולמאן דמוקי לה בגמ' כששניהם שלוחים אפ"ה פסול דכיון דחד הוא דאיכא אחתימ' ואיהו לא קמסהיד אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בע"א כדאמרן בשמעתא קמא דפ"ק (ג.). שנים אומרי' בפנינו נכתב ושלישי אומר בפני נחתם נמי פסול משום האי טעמא גופיה ור' יהודה מכשיר דכיון דמצרכינהו נמי אכתיבה או הוא או אחר תו לא אתי לאיחלופי. ובגמ' אמרינן דחלוק היה ר' יהודה אף בראשונה פי' הא' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם כשר ובגמ' מפרש הא תו למה לי הא תנא ליה חדא זמנא המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אי מההיא הוה אמינא צריך לכתחלה ואי לא אמר כשר קמ"ל דצריך ופסול ה) לפי שאין עדים מצויין לקיימו ולשמה לא חיישינן ולכך תקנו שיאמר בפני נחתם כדי לקיים החתימה דאי אתי בעל לבסוף ומערער שלא כתבתיו אני ומזייף הוא לא

ה) עי' רי"ד לעיל סוף דף ג:

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פ"ד מהל' זכייה הל' ה טוש"ע ח"מ סי' רנב סעיף ב:
א ב מיי' פ"ז מהלכות גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעי' טו:
ב ג מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' יט:
ג ד ה מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעי' טו:
ד ו מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף טז:

גליון הש"ס

גמ' איבעיא להו ר"ש הנשיא. ע' בתר שבע פ"ג דהוליות דף יא ע"ב ד"ה כגון אני:

לעזי רש"י

נושק"א. סיכה, מכבנה.

מוסף תוספות

א. וא"ת מאחר דקיי"ל מצוה לקיים דברי המת אמאי הוצרכו חכמים לומר דברי שביב מרע ככתובין וכמסורין דמו, תיפוק ליה אפי' בבריא מצוה לקיים דברי המת וי"ל. תוס' הל"ש. ועי' מהרש"א ומהר"ם שיף שפי' בע"א מאי קשיא לאו לומר. ב. מכאן משמע דרב חסדא סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו. תוס' הל"ש. ג. וה"פ, מי איכא מידי דאילו אמר חד כשר כלומר אי אמר בפני נחתם על שתי החתימות כשר, השתא דאיכא על החתימה השניה שנים פסול, אלא אמר רבא אפי' הוא ואחר מעידין על חתימת יד שני פסול, ואיהו לחודיה אי אמר ידעתי פשיטא דלא מהימן אלא אפי' הוא ואחר פסול. תוס' הל"ש. ד. והשתא ניחא דאתי לאיחלופי משום דאיהו לחודי' לא מהימן לומר כמו בשאר קיום שטרות. שם. ה. כלומר באותו לשון עצמו שהעיד על חציו אם היה גומר אותו לשון. שם. ז. גם על העד השני, היה. שם. ז. [של] עד השני. שם.

פסקי רי"ד (המשך)

משגחינן ביה הא אמרן לעיל (ג.) דצריך שיאמר גם בפני נכתב ומעיד על כל הכתיבה שנכתב לשמה גזירה דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא דכל קיום שטרות הוא בשני עדים והכא משום עיגונא דאיתתא הימנוה רבנן לחד כבי תרי ודוקא היכא דהעיד גם על

אני הוא עד שני פסול. וא"ת [א] ומי איכא מידי דאילו אמר בפני נתתם כסר ומשוס דאמר אני הוא עד שני פסול [ב] וגרלה לר"י כמו שאומר בירושלמי [פ"ב ה"א] דכי אמר אני הוא עד שני נעשה כנוגע בעדותו דגרלה דלכך בא להעיד על חתימת השני כדי שתתקיים עדות חתימתו וא"ת וכיון דטעמא משה"ה הוא למה ליה למימר משוס או כולו בקיום הגט כו' וי"ל משוס דלאו טעמא גמור הוא זה אי לאו טעמא דאו כולו בקיום הגט דאין זה נוגע בעדות ממש:

גידוד חמשה ומחיצה חמשה כו'. פי' בקונטרס (א) אם היה חרץ עמוק חמשה והקיפוהו מחיצה חמשה אין מצטרפין להיות תוכו רשות היחיד וקשה לר"ת דאמר בשבת בפרק הזורק (דף לט.) ובפ' בתרא דעירובין (דף לט:) דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה ואע"פ שזה בגובה וזה בעומק ועוד דאמר פרק כל גגות (שם דף לג:) בהדיא גבי שתי חצרות זו למעלה מזו [ג] ויש גידוד חמשה ומחיצה חמשה דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה דמערבת שנים ולא אחד וי"ל דלענין ג' חצרות זו למעלה מזו איירי הכא ולגבי עליונה לענין עירוב כדמוכח פ' כל גגות (שם לג:) א"ל לענין תל ברה"ר גבוה חמשה והקיף על גביו מחיצה חמשה דלא חשיב רה"י לענין שבת וא"ת ויחשב רה"י מטעם דלאמר בפרק חלון (שם עח.) גבי [ד] מילאו כולו ביתדות [ה] וי"ל דמיירי [ו] בראש הרבה [ז] דלא שייך [ח] מנח עליה מידי אלא בדבר לר [ט]:

הנוטל ידו אחת בנטילה ואחת בשטיפה כו'. פי' בקונט' נטל ידו אחת מן הכלי כתיקון חכמים ואחת בשטיפה בנהר במ' סאה וא"ת ואיכי פשיט מהכא כי משי חדא ידא והדר משי לאידך דלמא הכא מייר והשה בבת אחת שטיפה לזו ונטילה לזו [י] וי"ל דקסבר הש"ס דאין חילוק דמסתברא דאי בזו אחר זו לא מהני ה"ה דבבת אחת נמי לא מהני אפילו שתיהן בנטילה יד זו מכלי זה ויד זו מכלי אחר ורבינו תם גרס על פי המשניות נטל ידו אחת משטיפה אחת ידו טהורה וקפשיט מדקתני ידו טהורה ש"מ דחדא חדא מהניא וה"פ משטיפה אחת שנרין לשפוך מן הכלי על ידיו ב' פעמים כדמוכח בכמה דוכתי במסכת ידים לנרין מים ראשונים ושניים ועל זה קאמר ואם נטל ידו אחת משטיפה אחת גדולה שהיא כשתים ידו טהורה כיון שיש בשטיפה זו כשיעור מים ראשונים ושניים [יא] וקא משייס בסיפא שתי ידיו בשטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מרביעית אע"ג דכשנוטל בשתי שטיפות לא בעי רביעית השתא דליכא אלא שטיפה אחת נרין רביעית בשטיפה זו אבל ידו אחת אין נרין רביעית כי אתו משירי טהרה אלא שתהא אותה שטיפה מרובה כשתים:

הגנוק

הוא ואחר. השליח ואחד מן השוק עמו ואם לא היה מעיד עליה אלא השליח לבדו ואפי' אמר יודע אני היה כשר אבל עכשיו שהיה אחר עמו פסול: **אפי' לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא.** כגון שניס החתומים על השטר ומת אחד מהם ובא זה ואמר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי ונלקרף אחד מן השוק עמו להעיד על כתב יד המת אמרינן בפרק ב' דכתובות (דף כא.) דלאו קיום עד שיהו ב' מן השוק מעידין על חותם המת דא"כ נפיק תלתא ריבעי דממונא אפומא דחד דקי"ל (שם) נאמן אדם לומר זה כתב ידי הרי אלו עדות ואם בא להצטרף להעיד על חותם חבירו עם אחר הרי ג' רביעית העדות על פיו ורחמנא אמר (דברים יז) על פי שניס דמשמע פלגא אפומא דהאי ופלגא אפומא דהאי. וגבי גט נמי אי אמר בפ"ע חליו מהימן כתרי דשליח הוא ובחליו השני הוא מצטרף עם אחר לקיימו בתורת שאר קיומי שטרות והכא גבי גט לא חיישינן לה דהא בלאו אחר הוי מתכשר אפומיה דהימנוה רבנן כתרי אלא משוס גזירת שאר שטרות הוא: **גבי ריבעא דממונא.** כל הממון יוצא על פיו חסר רביע: **אני הוא עד שני.** היינו קיום הגט כשאר שטרות דאדם מעיד זה כתב ידי: **אלא.** לאו על כרחיך משנה ימירה דנקט רבותא אתא לאשמעינן מאי דלא אשמעינן באחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נתתם והיכי דמי כגון דבאליו השני יש עדות כדרבא או כדרב אשי ולאפוקי מסדרב חסדא אמר לך רב חסדא ולטעמיך בפני נכתב אבל לא בפני נתתם ל"ל אלא לא זו אף זו קתני הכא נמי [ט] לא זו אף זו קתני אמר רב חסדא [י] גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין עד שיהא או כולו במחיצ' או כולו בגידוד דרש מרימר [יא] גידוד חמשה ומחיצה ה' מצטרפין [יב] והלכתא מצטרפין בעי אילפא ידים טהורות לחצאין או אין טהורות לחצאין היכי דמי אילימא דקא משו בי תרי מרביעית והא [יג] תנן [יד] מרביעית נוטלין לידים לאחד ואפי' לשנים ואלא דקא משי חדא חדא ידיה [טו] והתנן [טז] הנוטל ידו אחת בנטילה ואחת בשטיפה ידיו טהורות ואלא דקא משי פלגא פלגא דידיה והאמרי דבי ר' ינאי [יז] ידים אין טהורות לחצאין לא צריכא דאיכא משקה טופח וכי איכא משקה טופח מאי הוי והתנן

הנצוק

משמע לן פרוסי קמפרש לה. וא"ת לאפוקי נמי מדרבא ולא אשמעינן אלא הא דרב אשי דהיא זוטרתא דרבא נמי לא עדיפא מינה דהא בשאר שטרות [יח] נמי פסול כי נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד הילכך בגט נמי שייך למפסל משוס שאר שטרות דלא ליחליף. והא דלא גזרי בשליח לחודיה כי אמר בפני נכתב ונתתם אהא עביד רבנן היכירא דאלרכוה לאסהודי אכתיבה משוס דלא ליתי לאיחלופי וכדאמרינן בפירקא קמא (לעיל דף ג.): **אמר לך רב חסדא ולטעמיך.** דבעית למימר דמתני' לאשמעינן רבותא אתא ומדלא פריש [יט] דדידה ש"מ לא סבר לה: **בפני נכתב אבל לא בפני נתתם.** מאי אשמעינן השתא בפני נכתב כולו בפני נתתם חציו פסול הכא דלא מסהיד כלל מיבעיא אלא על כרחיך תשני דמתני' כל חדא לא אשמעינן אלא היא גופה מאי דתני בה. ודקשיא לך ליתי בתרייתא וכ"ש קמייתא לא זו אף זו קתני ואורחא דתנא דנקיט בריש מילתא דפשיטא והדר מוסיף עלה מילתא דרבותא וקאמר הכי לא זו בלבד דלא אסהיד כלל אלא אף זו בפני נתתם חציו פסול: **ה"ג.** לדידי לעולם בפני נתתם חציו דמתני' לא איירי לאשמעינן שוס רבותא ואי הוה נחית לרבותא הוי תני לה לדידי אלא היא גופה הוא דאשמעינן דדקתני דלא קמסהיד אינש בחידך חציו מידי ודקשיא לך אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נתתם מינה שמעינן דכ"ש הא ודאי אי תנייה בריש תו לא איצטריך למיתני הא אבל השתא דתנא הא בריש מוסיף ואומר ולא זו בלבד דליכא סהדותא דאידך חציו אלא אף זו דהאי קא מסהיד אכולה כתיבה והאי קמסהיד אכולה חתימה פסול: **גידוד חמשה.** לענין שבת דבעינן מחיצה גבוהה עשרה או עמוק עשרה לרה"י ואם היה חרץ עמוק חמשה והקיפו מחיצה חמשה: **אין מצטרפין.** להיות בתוכו רה"י. ואידי דאיירי לענין בלו אם כולו בקיום הגט כו' נקט נמי הא: **דקא משו בי תרי מרביעיה.** והיינו לאחלוקי דלכל חד פלגא שיעורא: **מרביעיה.** כלי מחזיק רביעית מלא מים: **ואפי' לשנים.** כיון דמעיקרא הוה שיעורא וקאתו משירי טהרה הכי מפרש בכל הכשר (חולין קז.): **דמשי חדא ידיה.** והדר משי לאידך: **הנוטל ידו אחת.** מן הכלי בזריקה על ידיו [יא] כתיקון חכמים: **ואחת בשטיפה.** בנהר במ' סאה: **פלגא פלגא דידיה.** עד הפרק הוי מלות נטילה ונטל חצי השיעור תחילה ונגבה וחזר ונטל חצי האחר הא אמרי דבי ר' ינאי עין ידים טהורות לחצאין. לא צריכא דאיכא משקה טופח וכי איכא משקה טופח דאשמעינן דאפילו אם יעשה לו אם ניצטרף עם אחד מן השוק עמו להעיד על א' מן העדים לא מעלה ולא מוריד ולא גזרו האי אטו שטרות דעלמא דלא מהימן בלחודיה ונדחו גם דברי רבא אלא אמר רב אשי אפ' אמר אני עד שני פסול מ"ט אי כולו בקיום אחת כתקון חכמים פי' כיון שאין כאן ע"א אלא השליח לבדו אימתי הימנוה רבנן כבי תרי בשמעיד על כל החתימה אבל השתא דאמר אני הוא עד שני נתקיימה חתימתו על פיו מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא וכיון דחתימתו נתקיימה בקיום שטרות דעלמא צריך שתתקיים גם חתימת השני בקיום שטרות דעלמא בשני עדים ולא על פיו כתקון חכמים דאו כולו בקיום שטרות או כולו בתקון חכמים שלא תקנו חכמים לחצאין וקי"ל כרב אשי שלא נדחו דבריו: אמר רב חסדא גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפת

עין משפט נר מצוה

ה א ב מיי' פ"ז מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף טז:

ו ג מיי' פט"ז מהל' שבת הל' טו טוש"ע א"ח סי' שסב סעי' ב וסי' שעב סעי' ו:

ז ד מיי' [פ"ו מהל' ברכות ה"י] פי"א מהלכות מקוואות הלכה ח סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קס סעיף יג:

ח ה (מיי' שם סמג שם) טוש"ע א"ח סי' קנט סעיף יח:

ט ו מיי' שם הלכה ז סמג שם טוש"ע א"ח סימן קסב סעיף ג:

פסקי רי"ד

דאיכא תרי פסול ונדחו דברי רב חסדא דאע"ג דהוה חציו בתקון חכמים וחציו בקיום שטרות כשר הוא אלא אמר רבא אפ' הוא ואחר מעידים על חתימת ידי שני פסול מ"ט דילמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא וקנפיק נכי רבעא דממונא אפומא דחד שהדא פ' שנים חתומים על השטר ומת א' מהן ובא זה ואמר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי ואמרינן התם בפ"ב דכתובות דנאמן אדם לומר זה כתב ידי אבל אינו נאמן לומר זה כתב ידו של חבירי אלא צריכים שנים להעיד על כתב ידו של חבירו ועכשיו אם נצטרף א' מן השוק עמו להעיד על כתב ידו של חבירו אע"פ שיש עליה שני עדים פסול משום דנפיק כולה ממונא נכי ריבעא אפומא דחד סהדא שכשאומר זה כתב ידי נאמן וקיים חצי המנה שבשטר וכשמצטרף עם א' מן השוק להעיד על כתב ידו של עד שני נמצא שאותו חצי המנה תלוי בעל עד שני של שטר יוצא חציו על פיו וחציו על פי עד של שוק ורחמנא אמרה ע"פ שנים עדים יקום דבר דמשמע חצי דבר על פי זה וחצי דבר על פי זה הלכך פסול ואין לו תקנה עד שיעידו שנים מן השוק על כתב ידי שני ולא יצטרף הוא עם אחר והכא נמי גבי גט כשאומר בפני נתתם חציו קיים העד א' שבגט ונכשר הגט על פיו דהימנוה רבנן כבי תרי וכשמצטרף עם אחר להעיד על חתימת השני אע"פ שאותו העד אינו צריך לו דהשליח נאמן אלא כיון שמצטרף עמו אי מכשירי ליה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא דלאו מהימן איהו (שליחות) בלחודיה עד שיצטרף אחר עמו כדאמר' מתקיף לה רב אשי ומי איכא מידי דאילו מסיק איהו בכוליה דבוריה כשר והשתא דאיכא א' בהדיה פסול פי' התם בקיום שטרות לא היה כשר הוא לבדו והוה צריך להצטרף אותו של שוק מ"ה פסול אבל הכא דהוא השליח נאמן על שני העדים מה יעשה לו אם ניצטרף עם אחד מן השוק עמו להעיד על א' מן העדים לא מעלה ולא מוריד ולא גזרו האי אטו שטרות דעלמא דלא מהימן בלחודיה ונדחו גם דברי רבא אלא אמר רב אשי אפ' אמר אני עד שני פסול מ"ט אי כולו בקיום אחת כתקון חכמים פי' כיון שאין כאן ע"א אלא השליח לבדו אימתי הימנוה רבנן כבי תרי בשמעיד על כל החתימה אבל השתא דאמר אני הוא עד שני נתקיימה חתימתו על פיו מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא וכיון דחתימתו נתקיימה בקיום שטרות דעלמא צריך שתתקיים גם חתימת השני בקיום שטרות דעלמא בשני עדים ולא על פיו כתקון חכמים דאו כולו בקיום שטרות או כולו בתקון חכמים שלא תקנו חכמים לחצאין וקי"ל כרב אשי שלא נדחו דבריו: אמר רב חסדא גירוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפת

מסורת הש"ס

א) [הוריות ב. וש"נ], ב) [עירובין נג.:], ג) אם, ד) מיר לח. ידים ס"פ מ"ש מולין קז. ע"ש, ה) [לגי' רש"י ל"ל והתניא אבל לגי' ר"ת שפיר גרסינן והתנן דהך דנטל ידו אחת משטיפה אחת כו' היא משנה ב פ"ב דידים], ו) ידים ס"ב מ"ל, ז) מיבא נמי נמתק. רש"ש, ח) בדפו"ר דידי, ט) [ידו רש"ש],

---

הגהות הב"ח

(א) תד"ה גידוד כו' אם היה חרץ. נ"ב עי' סוכה ד ע"ב תד"ה פחות שהמיכו בזה:

מוסף רש"י

גידוד חמשה ומחיצה חמשה. חלר שקרקעיתה גבוה חמשה טפחים והוסיפו על אותו גובה מחיצה חמשה (ערובין צג:). מרביעית נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים. ואע"ג דלית בהו כדי רביעית לשני הואיל ולרשאין הוה מיה כדי שיעור נטילה (נזיר לח.).

מוסף תוספות

א. לרב אשי גופיה איכא למפרך כפרכיה. רשב"ם. ב. דהאי לישנא עדיף מבפני נתתם שהרי מועיל אף בשאר שטרות, ועוד אין לך בפני נתתם גדול מזה שהרי הוא בעצמו חתם. תוס' הרא"ש. ג. ה' טפחים. תוס' הרא"ש. ד. עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' ונעץ בו יתד כל שהוא, מיעטו, ראם. תוס' סוכה ד: ד"ה פחות. ה. חשיב כולו רה"י הואיל ואי בעי מנח לי' מידי ומשתמש. שם. ו. בתל שהוא. שם. ז. בי' אמות או בכ' כעין חצר. שם. ח. להחשיבו רשות היחיד מטעם דאי. שם. ט. כעין עמוד רוחב ד'. שם. י. אבל בזו אחר זו לא. ריטב"א. יא. אע"פ שאין בהם רביעית כיון דאתו משיירי טהרה. תוס' הרא"ש ותוס' מולין קז. ד"ה דלא.

פסקי רי"ד (המשך)

עד שיהו או כולו בגירוד או כולו במחיצה פי' לענין שבת בעי' מחיצה גבוהה עשרה או עמוקה עשרה לרה"י ואם היה חריץ עמוק חמשה והיקפו מחיצה גבוהה חמשה אין מצטרפת להיות בתוכו רה"י אלא כרמלית הוה ואין מטלטלין בו אלא בארבע: דרש מרימר גירוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפת ופסק תלמודא והלכתא מצטרפת והכי נמי אמר בפרק הזורק אמר ר' יוחנן בור וחולייתו מצטרפת: בעי אילפא ידים טהורות לחצאין או אין

ל) נרלה דל"ל ונטל חלי הפרק ונגב ונטל חלי האחר וכו'.

הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה. פי׳ בקונטרס אינו חיבור לטהרה לענין שתי מקוואות שאין באחד מהן מ׳ סאה ונצוק וקטפרס ומשקה טופח מחברן אינו חיבור[א] וקשה לר״ת דעד כאן לא נחלקו ר׳ מאיר ורבי יהודה בפרק אין דורשין (חגיגה יט.) גבי ג׳ גוממיות[ב] העליונה עשרים והתחתונה עשרים ובאמצעית ארבעים וחדלית של גשמים עוברת ביניהם אלא בטובל בעליונה אי אמרינן גוד אסיק אבל בתחתונה כולהו מודו דעלתה לו טבילה דאמרינן גוד אחית אלמא קטפרס חיבור והכא משמע דאינו חיבור כלל[ג] ואומר ר״ת דהכא מיירי דוקא בשתי גוממיות שבזו עשרים ובזו עשרים דליכא מקוה שלם באחד בפני עצמה דלא הוו חיבור ואין מטבילין אפילו בתחתונה אבל אתם דאיכא באמצעית מקוה שלם לכ״ע מטבילין בתחתונה ובעליונה פליגי ודוקא נקט אמצעית אבל שתי גוממיות שאין בשום אחת מקוה שלם לכ״ע אין מטבילין אף בתחתונה[ד] עוד הקשה דהכא קאמר דקטפרס לא הוי חיבור ובסמוך קאמר רבי יהודה אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף על פי שאין בהם שני טהורים הרי הם כמקוה אחת ואי אמרת דקטפרס לא הוי חיבור אמאי מקוה אחת הרי הם כמקוה אחת ומי אמרינן גוד אחית אלא דאי אמרת דקטפרס חיבור אמאי

אלמא קסבר שנים שהביאו גט אין צריכין כו'. פי' בקונטרס דטעמא משום דאין עדים מצויין לקיימו וגרלה דאפילו למ"ד לפי שאין בקיאין לשמה אייר הכא דלאחר שלמדו בני תרי דלא שכיח לא גזרינן שמא יחזור לקלקולו אבל מאן דסבר שנים שהביאו גט צריכין ע"כ סבר לפי שאין בקיאין לשמה כדבה דלדבא אפילו לא אמר זה בפני נכתב וזה בפני נתתם כשר כיון שאומרים שהבעל שלחם דמה אילו יאמרו בפניו גירשה וא"ת [1] ולרבא נמי [2] דלמא בעלמא צריכין והכא דכשר משום דחד מייייהו מסהיד אכתיבה וחד אחתימה ואין לומר דכיון דלא מסהיד אכוליה מילתא לא דייק דהא תנן אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפניו נתתם כשר אלמא מהימן חד אע"ג דלא מסהיד אלא אכתיבה לחודא ואמרינן דלא דייק וי"ל דאם איתא דצריכין בעלמא גם כאן לא היה מועיל דכיון שאין כאן אלא אחד שמעיד על החתימה נגד אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא אע"ג דאידך מעיד על הכתיבה מאחר דהאי דמסהיד אחתימה לא מסהיד אכתיבה דרבא נמי [3] אית ליה טעמא דאיחלופי דכיון דכבר תקנו בפני נכתב משום לשמה תקנו נמי דצריך לומר משום איחלופי כדפריש' לעיל בפ"ק (דף ה.) [4] אע"פ שכיון שהם שנים אין צריכין להעיד משום קיום אלא משום לשמה מ"מ כיון דצריך מיהא עדות משום לשמה יסברו העולם דעדות זה משום קיום הוא ואתי [5] לאיחלופי משום קיום שטרות דעלמא [6]: **הא גט יוצא מתחת ידי שניהם מכשרי רבנן.** מדקדק כן לפי שרוצה לישאל וכי אין גט יוצא כו' במאי פליגי [7] דבגט יוצא מתחת ידי שניהם ניחא ליה דפליגי כמו שמפרש בלשון שני ובלשון שני איפכא וניחא ליה טפי דפליגי באין גט יוצא כו' כמו שמפרש כאן בלשון ראשון וכעין סוגי' זו איכא באלו טרפות (מולין דף נח.) גבי ולד טרפה [8]: **אלמא** קסבר צריכין כו'. היינו כרבה [9] כדפירשנו: **במאי פליגי.** ות"ת ולימא דפליגי באיחלופי כמו בלשון ראשון ואומר ר"י דבשלמא לגישנא קמא איכא למימר דטעמא דרבי יהודה משום דלא חיישי לאיחלופי [10] כיון דאין גט יוצא אלא מתחת יד עד החתימה מוכחא מילתא [11] משום דעד חתימה נאמן ביחידי לפי שהוא שליח הגט מדמצלרכינן אכתיבה תרי משום דלא הוו שלוחים [12] אבל להאי לישנא דמוקי לה בגט יוצא מתחת יד שניהם איכא למיחש לאיחלופי דהשתא אין כאן הוכחה כיון דעד המעיד על הכתיבה ישנו נמי שליח הגט [13]: **ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו.** השתא הוה מצי לאקשויי ולפלוג רבי יהודה בגישא: **ורבה אמר** לך דכולי עלמא כו'. הוא הדין דמצי לשנויי דרבה כלישנא קמא [14] דלדידיה נמי כי תרי דמייתי גיטא אין צריכין [15] משום [16] דלא שכיחא [17] כדאמרן בפ"ק (לעיל ה.) [18]: **ומר סבר לא גזרינן.** פי' בקונטרס דלא גזר רבי יהודה שמא יחזור דבר לקלקולו דכי תרי דמייתי גיטא מילתא דלא שכיחא ולא גזרו ביה רבנן ובמנס פירש כן לאפי' בחד נמי לא גזור דהא מסיק למעוטי בפני נתתם אבל לא בפני נכתב ומפרש טעמא משום איחלופי ולא קאמר טעמא שמא יחזור דבר לקלקולו והיינו טעמא דגרלה לו לגמרא כיון דרבנן לא מפלגי וגזרו בין בחד בין בתרי לרבי יהודה נמי לא מיסתבר לחלק כיון דלא גזר בתרי הוא הדין בחד: הא

כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נתתם אמר ליה [1] אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נתתם פסול ורבי יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הא גט יוצא מתחת ידי שניהם מכשרי רבנן אמר ליה [2] אין וכי אין גט יוצא מתחת ידי שניהם במאי פליגי מר סבר גזרינן דלמא [3] אתיא לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד ומר סבר לא גזרינן לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן אפי' גט יוצא מתחת ידי שניהם פסול אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נתתם אמר ליה [4] אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נתתם פסול ור' יהודה מכשיר אפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסלי רבנן אמר ליה אין במאי קא מיפלגי מר סבר [5] לפי שאין בקיאין לשמה ומר סבר לפי [6] שאין עדים מצויין לקיימו לימא דרבה ורבא תנאי היא לא רבא מתרץ כלישנא קמא ורבה אמר לך דכולי עלמא בענין לשמה והכא במאי עסקינן [7] לאחר שלמדו ובגזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו קמיפלגי דמר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן וליפלוג נמי רבי יהודה ברישא הא אתמר עלה אמר עולא חלוק היה רבי יהודה אף בראשונה מתיב רב אושעיא לעולא רבי יהודה מכשיר בזו ולא באחרת מאי לאו למעוטי אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נתתם לא למעוטי בפני נתתם אבל לא בפני נכתב סלקא דעתך אמינא הואיל ולא גזר רבי יהודה גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד נמי לא גזר קא משמע לן אתמר נמי אמר רב יהודה שנים שהביאו גט ממדינת הים באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן רבה בר בר חנה חלש עול לגביה רב יהודה [8] ורבה לשיולי ביה בעו מיניה [9] שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נתתם או אין צריכין אמר להם אין צריכין מה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני אדהכי אתא ההוא חברא

כשר. ואע"ג דלא כלוס קאמרי דלאחר אלרכוה למימר תרוייהו דלא ליחלפו בקיום שטרות דעלמא אפ"ה כשר דקסבר שנים שהביאו גט אין צריכין לומר כו' דטעמא משום שאין עדים מצויין לקיימו והרי עדים מצויין לקיימו. ואי קשיא כיון דסוף סוף שנים הן מה לי שנים שלוחים מה לי אחד מהם הרי עדים מצויין לקיימו לא פלוג רבנן בין בא עם חבורת אנשים לבא יחידי דאין מבחין ובודק בשלח דלא מוכחא מלתא ואם בתא להכשיר את זה יכשירו את זה אבל כששנים הביאוהו מלתא דמוכחא ולא שכיחא היא ולא אחמור בה רבנן: **סיפא דקתני.** פלוגתא דר' יהודה ורבנן על כרחך בשאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הוא דאי שניהם שלוחין מכשרי רבנן ואע"ג דאמירה דידהו לא כלוס היא דהא שנים שהביאו גט אין צריכין לומר: **במאי פליגי.** הואיל ואחד מביאו והוא לא אמר כתיקון חכמים אמאי קמכשר ר' יהודה: **פ"ק סבר.** אף על פי שהגט יוצא מתחת עד החתימה והשליח הימנוהו רבנן כתרי אפילו הכי כיון דלא אמר נמי בפני נכתב פסול גזירה דלמא אתי לאיחלופי כו': **ורבי יהודה סבר.** כיון דאלרכייה תרי אחרייני במקומו לאסהודי אכתיבה תו לא אתי לאיחלופי: **צריכין.** ואלו לא אמרו כתיקון חכמים כיון דחד הוא דאסהיד אחתימה אתי לאיחלופי הואיל ואיהו לא אמר אכתיבה: **סיפא דקתני.** פלוגתא נימא דומיא דרישא דאפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסלי דהא צריכין לומר והני לא כלוס קאמרי דאי גט יוצא מתחת ידי עדי הכתיבה אתי לחתימה לאו כלוס הוא שאינו שליח בדבר ואי מתחת יד אחד מאלו ועד החתימה אז שלשתן שלוחין בו כיון דאחתימה חד הוא דאסהיד ואיהו לא אמר אכתיבה אתי לאיחלופי בעלמא: **במאי פליגי.** כלומר ר' יהודה אמאי אכסר: **הנא קמא סבר לפי שאין בקיאין לשמה.** הלכך שנים שהביאוהו גט צריכין לומר והני לא כלוס אמרו כדאמרן: **ורבי יהודה סבר לפי שאין מצויין לקיימו.** הלכך שנים שהביאוהו גט אין צריכין לומר ולא איכפת לן: **רבא מתרץ כלישנא קמא.** דאין גט יוצא מתחת ידי שניהם. דאי שנים הביאוהו דכולי עלמא כשר דאין צריכין [10] לטעם לפי שאין עדים מצויין והכא כשהביאוהו מ' אותו שהעיד על החתימה וטעמא דר' יהודה כדאמרן לעיל דכיון דאיכא תרי אחרייני אכתיבה לא אתי לאיחלופי: **ורבה.** מוקי לה כלישנא בתרא ואמר לך הכא דמכשיר רבי יהודה לאו משום דשנים המביאין גט אין צריכין אלא לאחר שלמדו עסקינן דלמאי ניחוש לה אי לשמה הא איכא אי לקיימו הא איכא דשנים הם ורבנן דפסלי גזרי שמא יחזור דבר לקלקולו ורבי יהודה סבר לא גזרינן דתרי דמייתי גיטא לא שכיחא ולא גזרו בה רבנן: **ולפלוג נמי רבי יהודה כרישא.** בחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נתתם כיון דיוצא מתחת ידי שניהם דלקיימו ליכא למיחש ולשמה נמי הא למדו ולקלקול לא חיישי: **לא למעוטי בפני נתתם אבל לא בפני נכתב.** דחד הוא ופסולין משום גזירה דלמא אתי לאיחלופי הוא: **אסמר נמי.** כלישנא בתרא דרבי יוחנן דבגט יוצא מתחת ידי שניהם מחלוקת: חברא

מסורת הש"ס

א) [ל"ל רב אמי], ב) [נעיל ג'], ג) [ל"ל רב אסי], ד) [נעיל ב:], ה) [שם], ו) [שם ה.], ז) ס"ל ורבנן וכ"ג הערוך, ח) נעיל ה., ט) בדפו"ל דטעם, י) גירסת המהרש"ל ולרבה, יא) ל"ל ואתי לאחלופי בקיום. יעב"ן, יב) תיבת משום נמחק. רש"ש,

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה יד טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף יח יט:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה במאי וכו' דכיון דאין גט וכו' מוכחא מילתא דהא דעד:

פסקי רי"ד

כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין לומר בפני נכתב ובפני נתתם פי' דוקא אם לא היו שניהן שלוחים בהבאתו אלא א' דאמר בפני נתתם אז הוא פסול דאע"ג דהימנוה רבנן כבי תרי כיון דלא מסהיד נמי אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ואף על גב דאחד אומר בפני נכתב כיון דלא הוה איהו שליח בגט כמאן דליתיה דמי ואין כאן עדות אלא אחתימה בלחוד ואתי לאכשורי נמי קיום שטרות בע"א ומש"ה פסול אבל אם היו שניהם שלוחי' בהבאתו ששניהם אומרים כי הבעל נתנו לנו כשר שאע"פ שלא אמרו בפנינו נכתב ובפנינו נתתם כשר [שכיון] שהם מעידים כי הבעל נתנו להם אין צריך שום קיום שפי הבעל כק' עדים וכיון שהוא מסרו להם הרי הודה שהוא כשר ושוב אינו יכול לערער כדכתבי' לעיל בפ"ק (ה.) ולשמה לא חיישי' כדרבא א"ל אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נתתם פסול ור' יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם [הא גט יוצא מתחת ידי שניהם] מכשרי רבנן א"ל אין וכי אין הגט יוצא מתחת ידי שניהם במאי פליגי מר סבר גזרינן דילמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ומר סבר לא גזרינן פי' רבנן סברי כיון דחד הוא דמסהיד אחתימה אע"פ שהוא שליח הגט דהימנוה רבנן כבי תרי כיון דלא מסהיד נמי אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ור' יהודה סבר כיון דאיכא שני עדים דמסהדי נמי אכתיבה לא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא אבל ברישא דליכא אלא חד אכתיבה דחד כמאן דליתיה דמי אי מכשרת להאי המעיד על החתימה כבי תרי מפני ששליח הגט הוא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא. רבה בר בר חנה חלש על גביה רב יהודה ורבנן לשיולי ביה בעו מיניה שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נתתם או אין צריכין אמר להן אין צריכין ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני פי' גם (קים) כשאומרים שהבעל נתנו להן לתתו לאשתו יהיו נאמנים וכיון שהבעל נתנו להם להוליכו לאשתו פיו כק' עדים שהוא כתבו והחתימו ואין לך קיום גדול מזה ושוב אינו יכול לבוא ולערער וכך הלכה:

מוסף רש"י

לפי שאין בקיאין לשמה. אין בני מדינת הים בני תורה ואין יודעין צורך לכתוב הגט לשם האשה, וקרא כתיב וכתב לה ספר כריתות, לה דהיינו לשמה, הלכך אומר הבעלים בפני נכתב ובפני נתתם וממילא שיילין ליה אם נכתב לשמה והוא אומר אין (לעיל ב:). **לפי שאין עדים מצויין לקיימו.** אין שיילות מצוות מסם לכאן שאם יבא הבעל ויערער אומר לא כתבתי, שיהו עדים מצוין לכיר תמיד העדים, והממינוהו בעלים (שם). **לאחר שלמדו.** דבני לשמה (לעיל ה.).

מוסף תוספות

א. אמאי פשיטא לי' לתלמודא דשנים שהביאו גט א"צ שיאמר. תוס' הרא"ש. ב. דאמר לפי שאין בקיאין לשמה, נהי דקסבר דמציקרא ודאי לא היו מתקנים חכמים בפני נכתב משום חשש דאיחלופי אי לאו משום לשמה וכו' מ"מ לאחר שתקנו לאומרו משום לשמה, כי לא צריך נמי משום לשמה, כגון לאחר שלמדו. תוס' הרא"ש. ג. ד"ה אי הכי יכול ד. אלא ודאי מדמכשרינן באחד אומר בפ"נ ובאחד אומר בפני נתתם שהגט יוצא מתחת ידי שניהן, ש"מ דקסבר שנים שהביאוהו אין צריכין שיאמרו בפ"נ ובפ"נ. רשב"א. ה. כלומר מאי טעמא דר' יהודה דמכשיר. ריטב"א. ו. דלישנא קמא משמע דהוה ניחא לי' טפי אי הוה אמר כלישנא בתרא, ולישנא בתרא משמע דהוה ניחא לי' טפי אי הוה אמר כלישנא קמא. תוס' הרא"ש. ז. דאמר לפי שאין בקיאין לשמה, ואע"פ שהאחד אומר בפני נכתב והאחר אומר בפני נתתם חיישינן דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא. תוס' הרא"ש. ח. ובשטרות ליכא טעמא דתהני שליחות להימוניה ביחידי כמו בגט. תוס' הרא"ש. ט. כמו עדי חתימה, וכיון דההוא דמעיד אחתימה לא מעיד אכתיבה הוה אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא. תוס' הרא"ש. י. ולאחר שלמדו. רשב"א. יא. לומר בפ"נ ובפ"נ. רשב"א. דמשום לשמה ליכא כיון דהוי אחר שלמדו, ולא גזרי' נמי בהא שמא יחזור דבר לקלקולו. יב. שיטת קדמוניות. יב. דתרי דמייתו גיטא, מילתא. שיטת קדמוניות. יג. ולא גזרו בה רבנן. רשב"א. יד. אלא דלארווחא למתני' לרבה קאמר. ועוד נ"ל דכיון דרבה אוקי מתני' דפ"ק משום שאין בקיאין לשמה, כל היכא דמצי לאוקומי כולה מתני' בהכיין, מחזר ומוקי. רשב"א.

חברא. פרקמי: **שקלה לשרגא.** שיש לפרסיים יוס איך שאין מדליקין אור באותו יום אלא בבית ע"ז שלהן: **אמר.** רבה בר בר חנה: **רחמנא לו בטולך.** לו החביאנו בגילך לו הגלינו בגל בני עשו שהן מכבדין אותנו: **הבין דרכה.** של תורה ולומדיה היכן היא ראויה להתישב: **גזירות.** שגוזרין שמד שלא יתעסקו בתורה ולא יקיימו מצות: **והגלה אותן לגבל.** בחורבן הבית: **הא מקמי דייתו חברי לבבל.** בימי כשדים נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר: **לבתר דאתו חברי.** משכבש כורש את המלכות ומלך בבבל: **מפחם יד עד לחיבה.** דהשליח נאמן כשמים: **פסול.** ואע"פ ששניהם הביאוהו: **וימנין.** פעם אחרת: **אשכחיה.** ר' אסי לר' אמי: **יפד היא.** לשון אחרון זה אמת:

מתני' נכתב בגילה ונחתם ביום. היינו חד יומא ואין כאן גט מוקדם: **ביום ונחתם בגילה.** מוקדם הוא דמשמע דמהתא יומא לאיגרשה ולא לאיגרשה עד למחר וגבגמרא[ב] מפרש מאי פסוליה: **כל הגיטין.** של מכר ומתנה והלואה: **פסולין.** דאתי למטרף לקוחות מיומא דכתיבה ואלא כדין: **חוץ מגיטי נשים.** דלאו לגובייא עבידא[ג] ובגמרא[ד] מפרש לה: **גמ' מפני מה תיקנו זמן בגיטין.** כיון דלאו שטרא דגובייא הוא: **משום בת אחותו.** והיא אשתו ושמא תזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן ונותן לה וכשמעידין עליה בבית דין מוציאה גיטה ואומרת גרושה הייתי ופנויה באותה שעה: **משום פירות.** שמזמן הגט ואילך אם ימכור הבעל בפירות נכסי מלוג שלה מגבה ואם לא היה בו זמן ויהיה מוכר והולך וכשתתבע לדין הויא ידה כדין: **חוץ מגיטי נשים.** דלאו לגובייא עבידא[ה] מפרש לה: **גמ' מפני מה תיקנו זמן בגיטין.** כיון דלאו שטרא דגובייא הוא: **משום בת אחותו.** והיא אשתו ושמא תזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן ונותן לה וכשמעידין עליה בבית דין מוציאה גיטה ואומרת גרושה הייתי ופנויה באותה שעה: **משום פירות.** שמזמן הגט ואילך אם ימכור הבעל בפירות נכסי מלוג שלה מגבה ואם לא היה בו זמן ויהיה מוכר והולך וכשתתבע לדין הויא ידה כדין: **אמר מר.** איתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין פ' כיון דלאו לגוביינא עביד לא אתי למיטרף ביה לקוחות דאע"ג דתנן (כתובות פח:) הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובת' לאו מזמן הגט טרפא אלא מזמן כתובה וגיטא הוי ראיה שגירשה ונתחייב כתובתה ומה יעשה לו אם הוא מוקדם: ר' יוחנן אמר משום בת אחותו פי' שמא ישא בת אחותו ותזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן ונותנו לה וכשמעידין עליה בב"ד שזינתה תוציא הגט ואומרת גרושה הייתי באותה שעה משום דאי טעמא פסול המוקדם דאי אמרת המוקדם כשר פעמים שזינתה בניסן ומקדים וכתיב לה גיטא מאדר ואומר עכשיו לעדים הגט הזה כבר כתבתיו מאדר ולא היה בדעתי ליתנו לה ועכשיו נמלכתי ליתנו לה והם יחתמו בו עכשיו בניסן אע"פ שהוא מוקדם לפי' פסלוהו שלא יחתמוהו העדים ולא יוכל לחפות עליה: ור"ל אמר משום פירות פי' שמזמן הגט אם ימכור הבעל פירות נכסי מלוג שלה היא תגבם ואם לא היה בו זמן היה מוכר והולך וכשתתבע לדין הויא ידה על התחתונה שיאמר לה קודם גירושי' מכרתי והמוקדם פסול שלא הפסידה פירות אלא משעת חתימה ואתיא למיטרף לקוחות שלא כדין משעת כתיבה ועד שעת

חברא שקלה לשרגא מקמייהו אמר רחמנא או בטולך או בטולא דבר עשו למימרא דארומאי מעלו מפרסאי והתני[ו] רבי חייא מאי דכתיב [ז]אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקב"ה בישראל שאין יכולין לקבל גזירת ארומיים עמד והגלה אותם לבבל לא קשיא הא מקמי דניתו חברי לבבל הא לבתר דאתו חברי לבבל: אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שהגט יוצא מתחת יד עד כתיבה דנעשו כשנים על זה וכשנים על זה אבל מתחת ידי עדי חתימה פסול אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה רבי אסי אלא מעתה רישא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר ואפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסלי רבנן אמר ליה אין זימנין אשכחיה דיתיב וקאמר דאפילו גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממ"ה אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה רבי אסי אלא מעתה רישא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ורבי יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הא גט יוצא מתחת ידי שניהם מכשרי רבנן אמר ליה אין והא זמנין לא אמרת לן הכי אמר ליה [א]יתד היא שלא

הא מקמי דאתו חברי לבבל. פי' בקונטו' חברי היינו פרסיים ומקמי דאתו חברי לבבל היינו בימי כשדים נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר ובתר דאתו היינו כשכבש כורש את המלכות ומלך בבבל וקשה לר"ת דעל כרחך חבריס לאו היינו פרסיים דאמר בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עב.) הרלאי פרסיים דומין לחיילות של בית דוד הרלאי חבריס דומין למלאכי חבלה ועוד דבפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סג:) משמע דבימי ר' יוחנן אתו חברי לבבל דאמרו ליה לר' יוחנן אתו חברי לבבל שגא נפל ואומר ר"י דחבריס הס אומה אחת שבאה בימי רבי יוחנן וכשבאה לבבל הרשיעה את הפרסיים שהיו בבבל ואתקלקלו טפי מארומאי וא"ת למאי דפי' בקונטו' דמימי כורש באו פרסיים לבבל ובהגוזל בתרא (ב"ק קיז.) אמרינן דאמר ליה רב לרב כהנא עד האידנא הוה מלכותא דיוונאי דלא קפדי אשפיכות דמים השתא פרסיים נינהו וקפדי אשפיכות דמים משמע דבימי רב אתו פרסיים לבבל ואומר ר"י דהתם הכי פירושא עד האידנא הוה מלכותא דיוונאי שמושלים[א] של בבל היו מיוונים ועכשיו המושלים הם פרסיים אבל לעולם פרסיים היו שם מימות כורש: [ב]**אחד אומר בפני נכתב וב' אומרים בפנינו נחתם כשר.** לרבא אפי' ליכא מעיד על הכתיבה כשר ולא נקט אחד אומר בפני נכתב אלא אגב ריש דתני אחד[ב]: **אמר** ליה ר' **אסי אלא מעתה רישא דקתני.** קושיא לרבי אסי אינה אלא במאי פליגי כדפריש' לעיל אלא שלא חש להאריך:

נכתב ביום ונחתם בלילה פסול. [ג]לרבי יוחנן משום שמא יחפה על בת אחותו ולריש לקיש משום פירי דסבורין הדיינים שביום הכתיבה נחתם ותטרוף האשה מלקוחות שלא כדין פירות שמשעת כתיבה עד שעת חתימה:

ור"ש מכשיר. דלית ליה שמא יחפה כדאמר בגמרא ומשום פירי נמי ליכא דקסבר משנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות דהיינו משעת כתיבה ות"ת[ד] וניחוש שמא נכתב בלילה והקדימו הבעל והאשה וכתבו זמן של יום לעשות קנוניא על הלקוחות ואע"פ שבא לגרשה כדחייישינן בסוף פ"ק דב"מ (דף יט:) גבי [ה]שובר[ו] וי"ל[ז] דלעולם אין חותמין העדים כשרואין הזמן מוקדם אא"כ יודעים שביום הזמן נכתב: **מפני** מה תיקנו זמן בגיטין. לא מצי למימר דתקינו זמן כדי שתוכל להוציא האשה מן הבעל מזונות שלוותה ואכלה קודם זמן הכתוב בגט שלא יוכל לומר לה גרשתיך מקודם לכן דבלאו הכי נאמנת אשה על כך מיגו דאי בעי תטמין את גיטה ולא ידעו שהיא גרושה ולא תראנו עד שתרצה להנשא ואם יביא הבעל עדי מסירה אז לא תפסיד האשה שידעו העדים מתי נמסר אע"ג דבעל שאומר גרשתי את אשתי נאמן היינו דווקא מכאן ולהבא כדאמרינן בית נוחלין (ב"ב דף קנד:) ואפילו מכאן ולהבא לא מצינו שיהא נאמן כשאשתו מכחישתו ועוד דמשום מזונות לא היו צריכין לתקן זמן כמו שאפרש על רבי יוחנן בסמוך דאפילו אין בו זמן יכולה האשה לבקש עדי מסירה שיעידו בפני ב"ד או עדים שהיום נתגרשה וכתבו לה שטר אחר [ח] (ומיהו שמא לא יתרצו עדי מסירה לבא עמה לב"ד או לומר לעדים וכתבו לה שטר אחר שמאותו יום נתגרשה ולדרבה ע"י זומן פעמים היא תפסיד מזונות שלא כדין כשלא גרשה בשעת הכתיבה) וא"ת וגט שיאחרור למה תיקנו בו זמן דאי משום מעשה ידיו בלא זמן נמי יוכל לבא לב"ד וכתבו לו שמאותו יום נשתחרר ואפי' למ"ד [ב"מ יג.] עדיו בחתומיו זכין לו אינו זוכה במעשה ידיו מיום הכתיבה כיון שאין בו זמן ואין מוכיח מתוכו מתי נכתב כמו [ט] בשני שטרות היוצאין ביום אחד דאפילו לאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו זה שמסר לו תחילה קנה דבפרק זה ברור (סנהדרין דף כח:) משמע דאביי סבר כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ולרבי אלעזר על כרחך זה שמסר לו תחילה קנה דלמוכח בפרק מי שהיה נשוי (כתובות לד:) והיינו משום דלא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו אלא היכא דמוכח מתוכו והוא הדין הכא באין בו זמן כלל ואומר ר"י דתקנו זמן דאי לא הוי ביה זמן פעמים שהיה אדם מוכר עבדו ואח"כ כותב לו גט שיאחרור בלא זמן והיה אומר העבד לרבו שני אייתי ראיה ששטר מכר שלך קדם לשחרור שהעבד הוא מוחזק בעצמו והלוקח בא להוציא ממנו השעבוד אבל הכא הבעל מוחזק ולא האשה:

משום בת אחותו. שלא יחפה עליה כשאין בו זמן דלא אמרינן אוקמה אחזקת אשת איש והשתא הוא דלאיגרשה כיון שהיא גרושה לפנינו ועוד אדרבה אוקמה בחזקת כשרה שלא נבעלה כשהיא אשת איש: **ריש** לקיש אמר משום פירות. כדי שתדע האשה מתי נכתב ונחתם ולא תפסיד פירות עד שעת נתינה[ח] וא"ת גט מאוחר יפסל מהאי טעמא[ט] [י] ובפ' גט פשוט (ב"ב קס.) מוכח דכשר דאמר גט מקוצר שכתבו עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט ואז יהיה מאוחר דמקוצר אמרי' התם [יא] מלך שנה מונין לו שתים ועכשיו ימנו מזמן הכתוב בו כדין פשוט שלא ידעו דתחילתו מקוצר היה[ז] ואומר ר"י דבמאוחר אין הבעל מפסיד פירות משעת חתימה אלא משעת הזמן דאין ראוי לגרש בו אפילו נתנו לה לאלתר ואין הגירושין חלים עד הזמן[יא] אבל נכתב ביום לרבי שמעון ראוי לגרש בו מיד אע"פ שלא נחתם ע"י עדי מסירה דר"ש סבר כר' אלעזר דעדי מסירה כרתי כדאמרינן בפ"ק (לעיל ט:) ולרבנן אע"ג דראוי לגרש בו[יב] כיון דליכא נמי קול אין הבעל מפסיד פירות[יג] אבל כשעסוקים באותו ענין דיש קול וראוי לגרש בו מפסיד הבעל פירות משעת כתיבה כדאמר לקמן[יד] וקשה לר"י דאמרי' לקמן (דף יח:) אמר לעשרה כתבו גט לאשתי וחתום בו בי תרי מיניהו ביומיה ואינך מכאן עד עשרה יומי דר"ל אמר כולם משום עדים[טז] ופסול ואמאי והרי יש לו קול[טז] והרי ראוי לגרש בו ואם היה רוצה הבעל לא היה מקפיד על העשרה ויפסיד פירות משחתמו ב' הראשונים ויהא כשר לגרש בו וי"ל כל זמן שהבעל מקפיד ולא חתמו כולם אין קול על שיחתמו כולם או שיהו עסוקין לחתום:

מסורת הש"ס

ח) [פסחים פז.], ט) [לקמן כו: יבמות לא:], י) [ע"ז], א) [לקמן יח.], ב) [שיך לעיל ממשנה טו.], ג) [כתובות לד.], ד) [ב"מ יג.], ה) [ב"ב קנ: :]

פסקי רי"ד

א' אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: אמר ר' אמי אמר ר' יוחנן אפילו גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה ולא מתחת ידי עדי כתיבה כשר: אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם. פי' אע"פ שעד הכתיבה אינו שליח ולא מהימן כבי תרי וכמאן דליתיה דמי ונמצא שאין לנו עדים על הכתיבה כשר כיון דמיקרים גיטא בחותמיו אין אנו צריכין לעדות הכתיבה דלשמה לא חיישי' כדבא: **מתני'** נכתב ביום ונחתם ביום נכתב בלילה ונחתם בלילה בלילה ונחתם ביום כשר ביום ונחתם בלילה פסול ור"ש מכשיר שר"ש אומר כל הגיטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגיטי נשים. פי' היכא דנכתב ביום ונחתם בלילה קדם זמן הכתיבה לזמן החתימה יום אחד וה"ל שטר מוקדם וחכמים פוסלין במוקדם ור"ש מכשיר כדמפרש טעמייהו לקמן שר"ש אומר כל הגיטין כגון שטרי הלוואות ושטרי מקח וממכר דלגוביינא עבידי אם נכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולים דאתי למיטרף לקוחות שלא כדין אבל גט דלא עביד לגוביינא כשר: **גמ'** איתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין פי' כיון דלאו לגוביינא עביד לא אתי למיטרף ביה לקוחות דאע"ג דתנן (כתובות פח:) הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובת' לאו מזמן הגט טרפא אלא מזמן כתובה וגיטא הוי ראיה שגירשה ונתחייב כתובתה ומה יעשה לו אם הוא מוקדם: ר' יוחנן אמר משום בת אחותו פי' שמא ישא בת אחותו ותזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן ונותנו לה וכשמעידין עליה בב"ד שזינתה תוציא הגט ואומרת גרושה הייתי באותה שעה משום דאי טעמא פסול המוקדם דאי אמרת המוקדם כשר פעמים שזינתה בניסן ומקדים וכתיב לה גיטא מאדר ואומר עכשיו לעדים הגט הזה כבר כתבתיו מאדר ולא היה בדעתי ליתנו לה ועכשיו נמלכתי ליתנו לה והם יחתמו בו עכשיו בניסן אע"פ שהוא מוקדם לפי' פסלוהו שלא יחתמוהו העדים ולא יוכל לחפות עליה: ור"ל אמר משום פירות פי' שמזמן הגט אם ימכור הבעל פירות נכסי מלוג שלה היא תגבם ואם לא היה בו זמן היה מוכר והולך וכשתתבע לדין הויא ידה על התחתונה שיאמר לה קודם גירושי' מכרתי והמוקדם פסול שלא הפסידה פירות אלא משעת חתימה ואתיא למיטרף לקוחות שלא כדין משעת כתיבה ועד שעת

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף [יח] יט:

יח ב טוש"ע מ"מ סימן מג סעיף טו:

יט ג מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה כה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכו סעיף ב:

כ ד מיי' שם הלכה כד:

תורה אור השלם

1. אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ׃
איוב כח כג

גליון הש"ס

גמ' מפני מה תקנו זמן בגיטין. עיין בב"ב קנב ע"ב תוד"ה עדי: **תוס'** ד"ה ריש לקיש וכו' וכפ' גט פשוט. עיין לקמן דף פ ע"א תד"ה כי יתמיתו:

מוסף רש"י

עמוד **והגלה אותם לבבל.** שאין כשדים אמוריים כשאר אומות (פסחים פז:). **ביום ונחתם בלילה פסול.** וכל שכן למחר ולומא אומרא (לקמן פז:). **משום בת אחותו.** שמא יפא נשוי בת אמותו ומזנה תחתיו וריקא עדים ממשמשין ובאין ויחוס עליה ויגרשנה ויאמר קודם זמן שאתם מעידים בכר נתגרשה (יבמות לא:) **משום פירות.** לידע מתימתי תגבה מבעלה פירות שאכל מנכסי מלוג שלה, דקסבר משעה שנתן עיניו בה לגרשה שוב אין לו לבעל פירות (שם).

מוסף תוספות

א. [דהיינו] (ש)השרים והפקידים. תוס' ב"ק קיז. ד"ה שמא. ב. אמר בפני נכתם. מיטב"ל. ג. דהר"ל מוקדם, ובגמ' מפרש טעמא. תוס' הרא"ש. ד. לדידיה נמי יפסל, דכי אתי בלילה קמי עדים לחתום. תוס' הרא"ש. ה. מצא. תוס' הרא"ש. ו. דחיישינן שמא כתבה האשה שובר ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי. תוס' הרא"ש. ז. דהכא ליכא למיחש. תוס' הרא"ש. ח. דפעמים שנכתב בניסן ואינו נותנו עד תשרי והיא לא תדע מתי נכתב. תוס' הרא"ש. ט. דהא מפסדא פירות משעת כתיבתו עד שעת זמן הכתוב בתוכו. רשב"ם. ועי' מהרש"ל. י. אלא ש"מ דמאוחר כשר. שיטת קדמונים. יא. דהר"ל כאילו התנה עמה ואמר לא תתגרשי עד יום פלוני. כ"ן. יב. בעידי מסירה. תוס' הרא"ש. יג. דבענין תרתי. תוס' הרא"ש. יד. ומאוחר אע"פ שיש לו קול אין ראוי לגרש בו, והיכא דאין עסוקין באותו ענין אע"ג דראוי לגרש בו אין לו קול. תוס' הרא"ש. טו. והו"ל מוקדם. רשב"ם. טז. בחתימת ב' החתומין בו. רשב"ם.

זנות לא שביחא. פירוש זנות בעדים ובהתראה[א] לא שכיח אבל לא בעי למימר דשום זנות לא שכיח דהא ברים כתובות (דף ב.) תקנו שתהא בתולה נישאת ביום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים ישכיס לבית דין דחיישינן לאיקרורי דעתא[ב] ומסתברא דטפי איכא למיחש לשמא תזנה מלשמא זנתה ועוד דהתם אע"ג דלא שכיח עשו תקנה וחשו שלא תאסר עליו עולמית ויתפסנה באיסור אבל הכא לא חשו אי מחייבת מיתה ולא מיקטלה כיון דלא שכיח: **עד שעת נתינה.** פי' בקונטו' הלכך זמן כתיבת הגט לא מהני (ח) דכי בעיא למיטרף בעיא לאיתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה אע"ג דבכל שטרות אין צריך להביא עדים אימת מטא השטר לידיה אפי' למאן[ג] דלית ליה עדיו בחתומיו זכין לו היינו משום דלדידיה אין כותבין שטר לזה אלא א"כ מלוה עמו בר משטרי אקנייתא כדאמרי' בפ"ק דב"מ (דף יג.) הלכך כיון שהיה מלוה שם אמרי' שמיד מסר לו אבל גט אשה כותבין לאיש אע"פ שאין אשתו עמו משום עיגונא כמו כל גיטין הבאין ממדינת הים אבל קשה לר"י מהא דאמר בסוף פ"ק דב"מ (דף יט.) מלא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ופריך ניחוש דלמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי ואזל וחזן פירי מניסן עד תשרי ומפקא ליה לגיטא דכתב בניסן ואתיא למטרף לקוחות שלא כדין ומשני כי אתיא למטרף אמרי' לה אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך ואמאי קשה ליה טפי אההיא בריישא מבכל גיטין שבעולם אלא משמע דוקא בגט הנמצא דאיתרע בנפילה הוא דאמר אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך אבל בכל גיטין אמרינן מסתמא ביום שנכתב ונחתם נמסר ואומר ר"י[ג] דהכי פירושו עד שעת נתינה דכיון דיש לבעל פירות עד שעת נתינה לא הוצרכו לתקן זמן בגט משום פירות דבאין בו זמן ממי תביא גיטה לב"ד או לעדים ויכתבו לה שמאותו יום נתגרשה וא"ת ולר' יוחנן[ד] היאך כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ניחוש שמא יכתוב בניסן ולא יתן עד תשרי כדפרי' בפ"ק דב"מ (דף יב:) גבי כותבין שטר לזה אע"פ שאין מלוה עמו[ה] וי"ל דגבי כותבין שטר לזה פריך משום דמאן דיזיף בזנעה יזיף ויש לחוש שאחר זמן ימסור לו בזנעה ויסברו לקוחות שנמסר לו משעת כתיבה כדאמ' [דאמר עדי חתימה כדתי] אומר ר"ת דבעינן עדי מסירה דאין דבר שבערוה פחות משנים וגם מפרסמין להוליא קול שהיא פנויה[ד] וידעו לקוחות שלא נתגרשה מיום הכתיבה ויאמרו לה אייתי ראיה אימת כו' ומיהו[ה] בשלמא גט לאשתו דשמעתין ליכא למיחש לרבי יוחנן למידי לא משום פירות ולא משום שמא יחפה דכיון שרואים זמן הכתיבה קודם המסירה קלא אית ליה כדאמר בסמוך אגיטין הבאין ממדינת הים וא"ת נכתב ביום ונחתם בלילה אמאי פסול הא אית ליה קלא וי"ל דלא שייך למימר קלא אית ליה אלא כשמגרש ע"י שליח אבל נכתב ביום ונחתם בלילה יש לחוש שימסור לה בעצמו בזנעה לחפות עליה ולהכי לא מצי לשנויי גבי כתביה ואותביה בכיסתיה דקלא אית ליה כדמשני אגיטין הבאין ממדינת הים וא"ת ואמאי כותבין גט לאיש ניחוש שמא תזנה ויתן לה בזנעה כדי לחפות עליה וי"ל דמסתמא מיד אחר הכתיבה יתן לה דלא מקדים פורענותא לנפשיה כדמשני בסמוך גבי כתביה ואותביה בכיסתיה[ט]: **איפוך.** [ו] ריש לקיש[יא] אמר משעת כתיבה פירוש[ז] משעת חתימה: **גזייה** לזמן **ויהביה ניהלה מאי בו'.** והא דאמר בפרק ד' אחין (יבמות לא:) גבי מפני מה לא תיקנו זמן בקידושין משום דהיכי נעביד ניגחיה גבי דידה ופריך אי הכי קידושין נמי ניגחיה הכי ומשני התם להלנה דידה קאתי לא כמו שפירש שם בקונטו' דאי מחקה ליה קטלינן לה דמוקמינן לה בחזקת אשת איש אע"ג דאי לא תיקון זמן מצי לאתויי עלה דמספיקא לא קטלינן לה השתא דתיקון זמן אי מחקה ליה מוקמינן לה בחזקת אשת איש וקטלינן לה דהא הכא משמע דאי גזייה לזמן לא קטלינן לה דקאמר מה הועילו חכמים בתקנתם ודוחק לומר דלא פריך הכא אלא לאמאן דאמר משום פירי אלא אומר ר"י דהכי פירושו התם להלנה דידה קאתי הגט בא להלנה ולהעיד עליה שהיא מגורשת ולכך יראה למחוק הזמן כי סבורה שיפסול בכך אבל האמת דאי מחקה ליה לא קטלינן לה הכא לאוביה דידה קאתי כלומר הקידושין באין לחייבה ולהעיד שהיא מקודשת ומחקה ליה לזמן: **כתביה ואנחיה בו'.** הכא לא בעי לשנויי דאהכי לקמיה כדאמרינן לעיל דגבי כתב חדש שבת כיון דאהכי לקמיה לא חייש' לאפוי שהכתיבה והנתינה כי הדדי מינהו[יב] כמו ביומא גופא[יג] כדאמרינן לעיל אבל גבי כתב ואנחיה בכיסתיה וגיטין הבאין ממ"ה[יד] שהנתינה היא אחר הכתיבה חיישי' שמא יחפה ויאמר שקר שמקודשת לכן נתגרשה וכן נכתב ביום ונחתם בלילה פסול אע"ג דאהכי לקמיה: ואנחיה

גנות לא שביחא א) ורבי יוחנן מאי טעמא לא אמר כריש לקיש קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה ° בשלמא לריש לקיש משום הכי קא מכשיר ר"ש אלא לרבי יוחנן מאי טעמא דר"ש דמכשיר אמר לך רבי יוחנן אליבא דר"ש לא קאמינא כי קאמינא אליבא דרבנן בשלמא לרבי יוחנן היינו דאיכא בין רבי שמעון לרבנן אלא לריש לקיש מאי איכא בין רבי שמעון לרבנן פירי דמשעת כתיבה ועד שעת חתימה איכא בינייהו והא איפכא שמעינן להו דאתמר מאימתי מוציאין לפירות רבי יוחנן אמר משעת כתיבה וריש לקיש אמר משעת נתינה איפוך אמר ליה אביי לרב יוסף ב)ג' גיטין פסולים ואם ניסת הולד כשר מה הועילו חכמים בתקנתן אהנו א)דלכתחילה לא תינשא ב)גזייה לזמן דידיה ויהביה ניהלה מאי אמר ליה לרמאי לא חיישינן כתוב בו שבוע שנה חדש שבת מאי אמר ליה ג)כשר ומה הועילו חכמים בתקנתן אהנו לשבוע דקמיה ולשבוע דבתריה דאי לא תימא הכי יומא גופיה מי ידעי' אי מצפרא אי מפניא אלא ליומא ד)דקמיה וליומא דבתריה הכא נמי אהני לשבוע דקמיה ולשבוע דבתריה אמר ליה רבינא לרבא כתביה ואותביה

לא שכיח. ולא חשו בה רבנן: **עד שעת נתינה.** הלכך זמן כתיבת גט לא מהני מידי דכי אתיא למיטרף בעיא לאתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה: **משום הכי מכשר ר' שמעון.** בגט מוקדם דלאמר לקמן[ג] קסבר ר' שמעון כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות הלכך אם אתיא למיטרף לקוחות דפירות מיום כתיבה שפיר עבדא. וטעמא דרבנן לקמיה מפרש: **אלא לרבי יוחנן.** דאמר זמן משום בת אחותו איתקן: **מאי טעמא דרבי שמעון דמכשיר.** הא זמנין דזנאי באותו[ג] יום ועודנה אשת איש דכל זמן שלא נחתם לא ניתן לה וכשמעידין על זנותה מוציאה גיטה וכתוב בו[ד] מאותו יום ואומרת גרושה הייתי: **אליבא דר' שמעון לא קאמינא.** דלר"ש ודאי זמן לאו משום בת אחותו איתקן אלא משום פירות: **אליבא דרבנן.** דמשום הכי פסלי רבנן דקא סברי זמן משום בת אחותו: **בשלמא לר' יוחנן.** דאמר לרבנן משום בת אחותו ולר' שמעון משום פירות: **היינו דאיכא בין רבי שמעון לרבנן.** טעמא דפלוגתייהו בהכי לרבנן פסול גט מוקדם משום בת אחותו ולר"ש כשר דקסבר זמן משום פירות איתקן והלכך גט מוקדם כשר דאי טרפא משעת כתיבה שפיר טרפא דהא נתן עיניו לגרשה: **מאי איכא.** במאי פליגי ואמאי פסלי רבנן הא שפיר טרפא דהא להכי איתקן זמן: **עד שעת חתימה.** דלרבנן לא בעיא למיטרף אלא מחתימה ואילך הלכך מוקדם פסול ה) דכי מפקא ליה אתיא למיטרף מיום כתיבה דסברי בו ביום נחתם: **שמעינן להו.** לרבי יוחנן וריש לקיש: **ג' גיטין פסולין.** ואחד מהם יש עליו עדים ואין בו זמן ותנן דאם ניסת הולד כשר כיון דאי עבד שפיר דמי: **מה הועילו חכמים בתקנתם.** משום בת אחותו ומשום פירות: **אהנו דלכתחילה לא תינשא.** וכיון דהכי הוא אי בעי לכתוב גט בלא זמן לחפות על בת אחותו או למכור בפירות לא כתבו ליה סופרי הדיינים ולא חתמי עליה סהדי: **גזייה לזמן ויהביה ניהלה.** לאחר שכתב בו זמן חתכו כדי לחפות על בת אחותו או למכור בפירות ויהביה ניהלה ואמרי' דגט שאין בו זמן אם ניסת הולד כשר וכשמוליאתו הרי היא בחזקת מגורשת ולא מיקטלה מה הועילו חכמים בתקנתן: **לרמאי לא חיישינן.** לרמאות כזה שהוא ניכר ונגלה לא עבידי אינשי דעבדי ולא חשו רבנן להכי: **כתוב בו.** זמנו בשבוע פלונית של יובל ולא כתב איזו שנה או כתב שנה ולא כתב חדש או כתב חדש ולא כתב שבת או כתב שבת ולא כתב יום מאי: **א"ל כשר.** לכתחילה: **מה הועילו חכמים בתקנתם.** הא לא ממנעי מלמכתביה להליה: **בשבוע דקמיה.** שאם זינתה תיהרג: **ובשבוע דבתריה.** לפירות שאם ימכור בהם תוליא גיטה ותגבם. ואי אפשר לפרש דבשבוע דקמיה אהני לפירות שלא מטרפם מלקוחות דבלאו זמן ממי לא טרפה דידה על התחתונה עד דמייתה ראיה דבתר גירושין זבין ובשבוע דבתרא לא מהני לזנות דלא תיקטול דבלאו זמן ממי לא מיקטלה דספק נפשות להקל: ואותביה

אלא לרבי יוחנן. דאמר זמן משום בת אחותו איתקן: **מאי טעמא דרבי שמעון דמכשיר.** הא זמנין דזנאי באותו[ג] יום ועודנה אשת איש דכל זמן שלא נחתם לא ניתן לה וכשמעידין על זנותה מוציאה גיטה וכתוב בו[ד] מאותו יום ואומרת גרושה הייתי: **אליבא דר' שמעון לא קאמינא.** דלר"ש ודאי זמן לאו משום בת אחותו איתקן אלא משום פירות: **אליבא דרבנן.** דמשום הכי פסלי רבנן דקא סברי זמן משום בת אחותו: **בשלמא לר' יוחנן.** דאמר לרבנן משום בת אחותו ולר' שמעון משום פירות: **היינו דאיכא בין רבי שמעון לרבנן.** טעמא דפלוגתייהו בהכי לרבנן פסול גט מוקדם משום בת אחותו ולר"ש כשר דקסבר זמן משום פירות איתקן והלכך גט מוקדם כשר דאי טרפא משעת כתיבה שפיר טרפא דהא נתן עיניו לגרשה: **מאי איכא.** במאי פליגי ואמאי פסלי רבנן הא שפיר טרפא דהא להכי איתקן זמן: **עד שעת חתימה.** דלרבנן לא בעיא למיטרף אלא מחתימה ואילך הלכך מוקדם פסול ה) דכי מפקא ליה אתיא למיטרף מיום כתיבה דסברי בו ביום נחתם: **שמעינן להו.** לרבי יוחנן וריש לקיש: **ג' גיטין פסולין.** ואחד מהם יש עליו עדים ואין בו זמן ותנן דאם ניסת הולד כשר כיון דאי עבד שפיר דמי: **מה הועילו חכמים בתקנתם.** משום בת אחותו ומשום פירות: **אהנו דלכתחילה לא תינשא.** וכיון דהכי הוא אי בעי לכתוב גט בלא זמן לחפות על בת אחותו או למכור בפירות לא כתבו ליה סופרי הדיינים ולא חתמי עליה סהדי: **גזייה לזמן ויהביה ניהלה.** לאחר שכתב בו זמן חתכו כדי לחפות על בת אחותו או למכור בפירות ויהביה ניהלה ואמרי' דגט שאין בו זמן אם ניסת הולד כשר וכשמוליאתו הרי היא בחזקת מגורשת ולא מיקטלה מה הועילו חכמים בתקנתן: **לרמאי לא חיישינן.** לרמאות כזה שהוא ניכר ונגלה לא עבידי אינשי דעבדי ולא חשו רבנן להכי: **כתוב בו.** זמנו בשבוע פלונית של יובל ולא כתב איזו שנה או כתב שנה ולא כתב חדש או כתב חדש ולא כתב שבת או כתב שבת ולא כתב יום מאי: **א"ל כשר.** לכתחילה: **מה הועילו חכמים בתקנתם.** הא לא ממנעי מלמכתביה להליה: **בשבוע דקמיה.** שאם זינתה תיהרג: **ובשבוע דבתרא.** לפירות שאם ימכור בהם תוליא גיטה ותגבם. ואי אפשר לפרש דבשבוע דקמיה אהני לפירות שלא מטרפם מלקוחות דבלאו זמן ממי לא טרפה דידה על התחתונה עד דמייתה ראיה דבתר גירושין זבין ובשבוע דבתרא לא מהני לזנות דלא תיקטול דבלאו זמן ממי לא מיקטלה דספק נפשות להקל: ואותביה

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ח מהלכות גירושין הלכה כו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכז סעיף ח:

כב ב מיי' שם הלכה כו סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:

כג ג ד מיי' שם טוש"ע אה"ע שם סעיף ז:

מוסף רש"י

ג' גיטין פסולין. לכתחילה. (לעיל ג:).

פסקי רי"ד

חתימה: ר"ל מ"ט לא אמר כר' יוחנן אמר לך זנות לא שכיחא ור' יוחנן מ"ט לא אמר כר"ל קסבר ר' יוחנן יש לבעל פירות עד שעת (כתיבה) [נתינה] פי' והלכך זמן כתיבת הגט לא מהני דכי אתיא למיטרף לקוחות בעיא לאיתויי שהדי אימת מטא גיטה לידה. ור"ל סבר משעת חתימה אבדם דקסבר אע"פ שאיחר לתתו לה עדיו בחותמיו זכין לה בפירות כשנותן לה זכתה למפרע משעת חתימה כדאמרינן (ב"מ יג.) בשטרי הלוואות ומקח וממכר שעדיו בחתומיו זכין לו הכי נמי אמרינן גבי גט אשה לגבי פירות והלכך הזמן מודיע ואם קדמה כתיבה לחתימה ה"ל מוקדם ופסול: והא איפכא שמעינן להו דאיתמר מאימתי מוציאין לפירות ר' יוחנן אמר משעת חתימה ור"ל אמר משעת נתינה: איפוך. ואימא ר' יוחנן אמר משעת נתינה וכו' וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן: א"ל אביי לרב יוסף ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר מה הועילו חכמים בתקנתם: אהני דלכתחלה לא תנשא פי' אחד מהן יש עליו עדים ואין בו זמן וכיון שאם נשאת הולד כשר מה הועילה תקון חכמים שהתקינו משום בת אחותו או משום פירות ומהדר ליה אהני דלכתחילה לא תנשא וכיון שלכתחילה לא תנשא בו לא תחמי סהדי ואין לחוש שמא יכתוב בכתב ידו בלא עדים ויקדים הזמן ויחפה עליה דהיכא דזינתה ובא להוציא גט זה בכתב ידו לא משגחי' ביה דאמרי' לחפות עליה כתבו: גזייה לזמן דידיה ויהביה ניהליה מאי א"ל לרמאי לא חיישינן פי' יכתוב בו זמן כדי שיחתמו בו עדים ואח"כ כדי לחפות עליה יחתכנו וכיון שאם נשאת הולד כשר א"כ גט כשר הוא ויחפה על בת אחותו: ואהדר לרמאי לא חיישינן מפני שהוא כבר ידוע וניכר כי נחתך הזמן כדי לחפות עליה ויראה לרבים דלכתחילה עשה כדי לחפות עליה ואין אדם עושה עצמו רשע ולא חיישינן להכי: כתוב בו שבוע שנה חדש שבת מאי א"ל כשר פי' כתוב בו שבוע פלונית של יובל ולא פירש באיזה שנה אי נמי בשנה פלונית של שבוע ולא פירש באיזה חדש אי נמי בחדש פלוני ולא פירש באיזה שבוע בחדש אי נמי בשבוע פלונית ולא פירש באיזה יום א"ל כשר דדוקא שאין בו זמן כלל תנן דפסול אבל האי דאיכא זמן כל שהוא כשר ומה הועילו חכמים בתקנתם כיון שאינו מכוונים הימים ומהדר אהני לשבוע דלקמיה ולשבוע דבתריה דאי לא תימא הכי יומא גופיה מי ידעי' אי מפניא אי מצפרא אלא אהני ליומא דקמיה וליומא דבתריה הכי נמי אהני לשבוע דקמיה ולשבוע דבתריה פי' לשבוע דקמיה שאם זנתה תיהרג ולשבוע דבתריה לפירות שאם ימכרם תוציא

מסורת הש"ס

א) נקמן פו. וש"נ, ב) [דף יח.], ג) ס"פ ליולה, ד) ס"פ קודם אותה לילה, ה) בדפו"ר לפ"ו, ו) ז"ל מלשון המוס', ז) במהרש"ל יש כאן טעות שכתב דאיתא במקום לליה,

גליון הש"ם

גמ' בשלמא לר"ל. כעין זה ב"מ ד' מז ע"ב ובהיפוך: תוס' ד"ה איפוך וכו' משעת חתימה. עיין בב"ב דף קמו ע"ב ובתוס' שם ד"ה נכנס:

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה עד וכו' לא מהני מידי דכי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' ור' יוחנן מ"מ לא אמר כריש לקיש קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה. עי' ב"ב דף קמו ע"ב תוד"ה נכנס אחריה וכו':

מוסף תוספות

א. ותתיר עצמה למיתה. שיטות קדמוניס. ב. אלמא בכי הא עבדינן תקנתא, אלא פירושא כדכתיבנא. רשב"ם. ג. דלא חיישינן לא בגיטין ולא בשטרות שמא לא נמסרו ביום הכתיבה אלא אמרי' מסתמא נמסר ביום שנכתב ונחתם, [והכא]. תוס' הרא"ש. ד. למאי דפרישית דבסתם גיטין לא מצי למימר אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך. תוס' הרא"ש. ה. ומוקמי' לה בשטרי אקנייתא [דמשעת קנין שעבודי משעבד נפשי'. רשב"ם], ואיכא דמשני עדיו בחתומיו זכין לו, והא לא שייך בגט, דחוב הוא לאשה. תוס' הרא"ש. ו. דלא מיבעיא לר"א דאמר עדי מסירה כרתי דאפי' חתימי סהדי בגט אכתי בעי עדים בשעת מסירה וכו' אלא. תוס' הרא"ש. ז. וכיון שיש עדים בשעת מסירה וחזו דזמן הכתיבה קדם ליום המסירה מפקי לקלא שלא נמסר ביום הכתיבה. תוס' הרא"ש: א"נ שע"י הקול הכל זוכרין יום מסירתו. רשב"ם. ח. בכתב"ש כתוב: שמשליש וכל גט שלא נימסר ביום הכתיבה הם שרים. וע' פ"א שומר אי נאו ממספיקא היא נראה להגיה ומש"ה במקום ומיהו, ועי' מהרש"ל ומהר"ם ש"ף. ט. ואינו רגיל להשהותו אחר כתיבתו עד שיתננו לה. רשב"ם. י. ר' יוחנן אמר משעת נתינה. ריטב"א. יא. אליבא דרבנן. ריטב"א. יב. אלא שהזמן מרווח ויכול לחפות בזמן עצמו. תוס' הרא"ש. יג. דלא ידעינן אי מצפרא אי מפניא. תוס' הרא"ש. יד. לא נתגרשה בזמן הכתוב בגט. תוס' הרא"ש.

ואותביה בכיסתיה דאי מפייסה תיפיים מאי אמר ליה [ו]לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה אמר ליה רבינא לרב אשי גיטין הבאים ממדינת הים דמיכתבי בניסן ולא ממטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתם אמר ליה [א]הנהו קלא אית להו [ב]איתמר מאימתי מונין לגט רב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה מתקיף לה רב נתן בר הושעיא לשמואל יאמרו שתי נשים בחצר אחת זו אסורה וזו מותרת אמר ליה אביי זו זמן גיטה מוכיח עליה וזו זמן גיטה מוכיח עליה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דשמואל תניא כוותיה דרב השולח גט לאשתו ונשתהה שליח בדרך ג' חדשים כשהגיע גט לידה צריכה להמתין ג' חדשים [ג]ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה תניא כוותיה דשמואל המשליח גט לאשתו ואמר לו אל תתנהו לה אלא לאחר ג' חדשים משנתנו לה מותרת לינשא מיד ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה רב כהנא ורב פפי ורב אשי עבדי משעת כתיבה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי משעת נתינה [ד]והלכתא משעת כתיבה איתמר מאימתי כתובה משמטת רב אמר משתפגום ותזקוף ושמואל אמר [ה]פגמה אע"פ שלא זקפה זקפה אע"פ שלא פגמה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דשמואל תניא כוותיה דרב מאימתי כתובה משמטת משתפגום ותזקוף פגמה ולא זקפה זקפה ולא פגמה אינה משמטת עד שתפגום ותזקוף תניא כוותיה דשמואל [ו]אונס וקנס ופיתוי וכתובת אשה שזקפן במלוה משמטין ואם לאו אין משמטין מאימתי נזקפים במלוה משעת העמדה בדין אמר שמואל כתובה כמעשה ב"ד דמיא מה מעשה ב"ד נכתבין ביום ונחתמין בלילה אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה כתובתיה דרבי חייא בר רב איכתוב ביום ואיחתום בלילה הוה רב התם ולא אמר להו ולא מידי לימא כשמואל סבירא ליה [ז]עסוקין באותו ענין הוו דתניא אמר רבי אלעזר בר רבי צדוק לא שנו אלא כשאין עסוקין באותו ענין אבל עסוקין באותו ענין כשר: ר"ש מכשיר: אמר רבא מאי טעמא דר"ש קסבר [ח]כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות אמר ריש לקיש לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא

חיישינן

ואותביה בכיסתיה תיפיים מאי אמר ליה מקדים אינש פורענותא לנפשיה. ימיס רבים: **דאי מפייסה.** בהדיה בקטטות שביניהם: **תיפיים.** ולא יגרשנה. ולא מיפייסה וגרשה ומכי מטא גיטה לידה הוא דלגרשה: **לא מקדים כו'.** לא רגילי למיעבד הכי לאנוחי בכיסתיה דכיון דלא ניחא ליה בגירושין פורענות הוא לגביה ולא מקדים ליה: [ט] **מה הועילו חכמים בתקנתן.** בין לענין [י] פירות בין לענין זנות דטרפה לקוחות מיום הכתיבה: **קלא אית להו.** ובין לענין זנות ובין לענין פירות בעיא לאתויי לאיה לימת מטא גיטה לידה: **מאימתי מונין לגט.** ג' חדשים שהאשה צריכה להמתין: **כ' נשים בחצר אחת.** של אדם א' שפירש ליס ומסר שני גיטין לשתי נשיו בו ביום אלא שזה קדם לזה כתיבתו אדם ולשמואל זו תינשא לסוף ב' חדשים וזו לסוף ג' יתמהו בני אדם שראו שנתגרשו ביום א': **גט ישן.** (דף עט:) תניא לאין אדם מגרש בגט ישן ואיזהו גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה וטעמא שמא יאמרו גיטה קודם לנשואין (ב) שמא תתעבר ותלד בין כתיבתו לנתינתו ולאחר זמן יאמרו הגט קדם וזנות נתעברה: **המשליח.** מסר הגט לשליח כדי לגרשה בו לסוף ג' חדשים והוא הלך לדרכו: **מותרת לינשא מיד.** דמשעת כתיבה מעיקר: **מאימתי** (ג) **כתובה.** כשאר שטר חוב ומשמטתה שביעית: **משתפגום.** שתפרע קצת דגלי דעתה דעומדת ליגוש וליפרע: **ותזקוף.** עליו המותר במלוה דנפקא לה משום כתובה ומעשה ב"ד שאינו משמט וחל עליה שם שטר חוב: **פגמה.** כיון דגלי דעתיה בפרעון קרינא ביה לא יגוש [ד]: **זקפה.** במלוה: **אונס.** את הבתולה חייב חמשים כסף: **וקנס.** דמוליא שם רע: **מאימתי נזקפין.** כלומר מאימתי הויא כזקיפה: **העמדה.** הרי היא כזקיפה: **כמעשה ב"ד דמיא.** דתנאי ב"ד היא: **מה מעשה ב"ד.** חיובא משום פסק דין הוא ומע"ג דלא איתמיס הלכך אין שם הקדמה ונכתבים ביום ונחתמין בלילה: **אף כתובה.** משעת כתיבה דנכנסה לחופה דקירוב חתנות הוא חייל שעבודה ומע"ג דלא אחתים: **עסוקים באותו ענין הוו.** מכתיבה עד חתימה ואפי' בשאר שטרות כשר: **לא שנו.** דשטרות הנכתבים ביום ונחתמים בלילה פסולים: **אבל עסוקים באותו ענין.** כיון שהעדים מזומנים לחתום אלא שצעל כרחם צריכים להמתין עד שיסיים הסופר את השטר אע"ג דאיתרמי ליה חתימה לאורתא: **כשר.** שהרי משעת כתיבה נמי אית ליה קלא: **אין לו פירות.** וכי טרפה מזמן כתיבה בדין טרפה:

שמא

דאין תוספת כתובה משמטת משום דתנאי כתובה ככתובה דמי והוי כמעשה ב"ד תיפוק ליה דלא משמטו כתובה ותוספת מידי דהוה אשכר שכיר והקפת החנות דאיכא מ"ד במסכת שביעית (פ"י מ"ח) דלא משמטו אלא מלוה וכ"ש כתובה ותוספת ודוחק לומר דאתיא כרבי יוסי דפליג התם ואמר דמשמטו ונראה לר"י דהא דקאמר לשביעית היינו שפגמה וזקפה כתובה לרב או פגמה או זקפה לשמואל דמשמטת נמי תוספת: **אונס** קנס **ופתוי.** קנס הוא מוליא שם רע ומשום דלית ביה אלא קנס אבל באונס יש בו בושת ופגם: **מה מעשה בית דין נכתב ביום ונחתמת בלילה.** דמשעת פסק דין איכא קלא כמו בשטר דאמרינן בכל דוכתא כשעמד בדין דגבי ממשעבדי: **אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה.** יש מקומות שנוהגין לכתוב הכתובה בע"ש ולחותמה במוצאי שבת ואין נכון לעשות כן משום תוספת דדלמא לית ליה קלא [ז] ומיהו איכא דקנו מייה [ח] ליכא למיחש מידי [ט] דאמרינן בב"ב (דף קעב.) אי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתובו יומא דאקניתו ביה: **אבל** עסוקין באותו ענין כשר. דלית ליה קלא כלום חתמו כיון שהם מזומנים לחתום דאפרישית לעיל:

חיישינן

ראובן דלוי קודם שיגיע שטר ליד שמעון אין מכירתו מכירה שאין קנין הנכסים תלוי בהגעת השטר ליד שמעון אלא משעת קנין הסודר קנאם והשטר אינו אלא לראיה בעלמא וזמן השטר לאו מאייר כתב' אלא מניסן הלכך אם קדמה כתיבתו לחתימה אין בכך כלום שהרי מניסן צריך לכתוב. והאי דתנן כל השטרות שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין לא מיירי אלא באותן השטרות שאין בהן קנין שעיקר קניינם תלוי בחתימתן כגון שטר מכר או שטר מתנה שרוצה להקנות לו שדהו ע"י הגעת השטר ליד המקבל כדקי"ל (קידושין כו.) דקרקע נקנית בשטר ואעפ"י שאיחרה מסירת השטר ליד המקבל לזמן חתימתו אמרי' עדים בחתומיו צריכין לו וכן נמי בשטרי הודאות והלוואות שאין בהן קנין שאע"פ שראו העדים ההלוואה שהיתה בניסן או הודה בפניהם בניסן ואמר להם אתם עדי הוה לה מלוה על פה ולא טרפא ממשעבדי ואם אמר לעדים תכתבו לי שטר למלוה וגם ראו ההלוואה בעיניהם והם אחרו לכותבו עד אייר אין כותבים מניסן אלא מאייר שאין הנכסים משתעבדים לטרוף הלקוחות בדבור פיו או בנתינת המעות כ"א בחתימת העדים בשטר דמפקי ליה

מסורת הש"ס

ו) [לקמן עה:], ז) יבמות מב., ח) [לקמן עו:], ד) [ב"מ יט.], ט) בדפו"ר דיבור מה הועילו הוא קודם ד"ה לא מקדים ועי' תוס' ד"ה ואמרי בכיסתה, י) [דבריס טו:],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מה הועילו וכו' בין לענין זנות בין לענין פירות דטרפה: (ב) ד"ה גט ישן וכו' קודם לבנה כלומר שמא: (ג) ד"ה מאימתי תהא כתובה כשאר:

מוסף תוספות

א. וכיון שכן לאו מוקדם הוא וכדרי טרפא, הנ"מ היכא דיש בדעתו לגרשה מעתה, אבל. רשב"ם. ב. שלא גמר בדעתו לגרשה. רשב"ם. ג. שלא תטרוף לקוחות שלא כדין. רשב"ם. ד. היכי קטלינן מספק. תוס' הרא"ש. ה. דליכא למיחש לחיפוי. תוס' הרא"ש לעיל ח. ד"ה מעמד. ו. אין חוששין שמא נתייחד עמה. רשב"ם. ז. והדין נותן דמנה מאתים כיון שהקול יוצא שנכתבה כתובה הכל יודעין אם בתולה היא שכתובתה מאתים ואם אלמנה היא שכתובתה מנה, אבל תוספת, עדים הוא דמפקי קלא בסך הכתובה, דיש כתובתה מרובה ויש כתובתה מרעטה. רשב"ם. ח. בשעת כתיבה. רשב"ם. ט. דמשעת קנין שיעבד נפשיה. רשב"ם. [ו]קנין קלא אית לי'. פי' הר"ן.

פסקי רי"ד

גיטה ותגבבם: א"ל רבינא לרבא כתביה ואותביה בכיסיה דאי מיפייסה ניפיים מאי. פי' כתבו וחתמו ליתנו לה ואחר לתתו לה שמא תתפייס עמו מן הקטטות שביניהן ולא נתפייסו ונתנו לה ואינה מגורשת אלא משעה שיתננו לה מה הועילו חכמים בתקנתם. פי' לר' יוחנן מקשה דאמר משום בת אחותו דאי לר"ל האמר דמשעת החתימה יש לה פירות ואע"פ שאיחר נתינת הגט דעדיו בחותמיו זכין לו: אמר ליה לא מקדם [אינש] פורענותא לנפשיה. פי' אין לחוש לכך שאין אדם מקדים לכתוב גט שפורענות הוא לו ואינו כותבו אלא בשעה שרוצה ליתנו: א"ל רבינא לרב אשי גיטין הבאים ממדינת הים דמיכתבי בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתם: א"ל הנהו קלא אית להו. פי' רבינא לאחויי עדים אימתי מטא גיטה לידה: איתמר מאימתי מונין לגט. פי' ג' חדשים שהיא צריכה להמתין עד שלא תנשא רב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה פי' שמשעת כתיבתו אין לו להתיחד עמה והוו גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה ואמרו חכמים אין אדם פוטר את אשתו בגט ישן גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה שמא תתעבר בין כתיבתו לנתינתו ולאחר זמן יאמרו הגט קודם וזנות נתעברה וכיון שאין מתגרשת בגט ישן לא חיישינן שמא בא עליה והלכך מונין משעת כתיבה (וכ"כ חייש שמא בא עליה ואינו חושש לגרשה בו דהא אמרי' אם נתגרשה בו תנשא לכתחלה): תניא כוותיה דרב השולח גט לאשתו ונשתהה שליח בדרך ג' חדשים משהגיע גט לידה צריכה להמתין ג' חדשים ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה. מיכן מוכיח שאם היו בעיר א' ורוצה לגרש את אשתו בגט שנכתב זה כמה ימים אע"פ שהוא אומר לא נתיחדתי עמה אין מניחים אותו בלא חיישינן שמא נתייחד עמה: תניא כוותיה דשמואל המשליח גט לאשתו ואמר לו אל תתנו לה אלא לאחר ג' חדשים פי' והוא הלך לדרכו משנתנו לה מותרת להנשא מיד ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתיחד עמה: רב כהנא ורב אשי עבדי משעת נתינה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי משעת כתיבה והלכתא משעת כתיבה. איתמר מאימתי כתובה משמטת רב אמר משתפגום ותזקוף ושמואל אמר פגמה אע"פ שלא

ז) נראה דל"ל פי' כתובה לא קיימא וכו'. ח) אולי ל"ל משעת מיפה לתופה נתמייב ליתן לה מתנה זו ומייל שיעבודא עליה כו'.

עין משפט נר מצוה

כד א טור שו"ע אה"ע סי' קכז סעיף ד:

כה ב מיי' פי"ח מהל' גירושין הלכה יא סמג עשין ד טוש"ע אה"ע סימן יג סעיף א:

כו ג מיי' פ"ט מהלכות שמטה הלכה יג סמג לאוין רעא טוש"ע מ"מ סי' סז סעיף יז [אה"ע סי' קא סעי' ג]:

כז ד מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף טז:

כח ה מיי' פכ"ג מהל' מלוה הלכה ג סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סימן מג סעיף טז:

פסקי רי"ד (המשך)

זקפה זקפה אע"פ שלא פגמה ומאימתי נזקפי' במלוה משעת העמדה בדין [ט] על כתובה לא קיימא לגובינא מיד אלא למזונות והלכך כל זמן שנזונות ואינה תובעת כתובה לא קרינא בה לא יגוש ומ"ה אינה משמטת ורב סבר משתפגום תפרע מקצתה והשאר תתבעם בדין אז קרינן בה לא יגוש ומשמטת אבל בפגימה לחוד לא. שי"ל לא בעיא למיגבי שארא השתא אלא מזונות היא רוצה כרבנן דאמרי בפ' אלמנה ניזונית (כתובות צז:) שאע"פ שנפרעה קצת מכתובתה עדיין יש לה מזונות הלכך אם לא תתבעם בדין על השאר לא קרינא ביה לא יגוש ואם לא פגמה אע"פ שתבעתם בדין אינה משמטת עדיין דשמא נתפשרו ולא תגבה עכשיו כתובתה ותהיה ניזונית מהן מ"ה בעי תרוייהו פגימה וזקיפה ושמואל סבר בין פגימה בלחוד בין בזקיפה בלחוד גליא דעתה דבעיא לגבות כתובתה וקרינא ביה לא יגוש ומשמטת ותניא כותיה דרב ותניא כותיה דשמואל וכיון דתניא כתרוייהו הדרינן לכלל דרב ושמואל הלכה כשמואל בדיני: אמר שמואל כתובה כמעשה ב"ד דמיא מה מעשה ב"ד נכתבים ביום ונחתמים בלילה אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה. פי' הכתובה תנאי ב"ד היא ואע"ג דלא כתב לה כתובה (ככתבתה) (ככתב) דמיא דכל מעשה ב"ד אעפ"י שקדמה כתיבה לחתימה אין בכך כלום דחיוביה משעת פסק דין ב"ד הוא ואע"ג דלא איחתים הלכך אין שם הקדמה ונכתבים ביום ונחתמים בלילה וכתובה נמי משעת כניסה לחופה [כ] חייב זו בו מאתים שעבודא עליה ואע"ג דלא איחתם שטרא דהעיקר זמן [השעבוד] כניסתה לחופה הוא ואם תקדים כתיבה לחתימה אין בכך כלום וה"ה נמי לשטרי אקנייתא שנכתב ביום ונחתמים בלילה מפני שאין שעבודם תלוי בחתימת העדים אלא משעת הקנין שאם הקנה ראובן נכסיו לשמעון ע"י סודר בניסן ולא נכתב השטר עד אייר מניסן קנה שמעון הנכסים ואם מכרן

חיישינן שמא פיים. ואין להקשות בגיטין הבאים ממדינת הים ובמשלים גט לאשתו אמאי לא חיישינן שמא פיים דהכא הוא דחיישינן טפי לפי שעדיין לא נחתם וכי מתפיים נמי ליכא קלא וכן כי אמר לעשרה חתומו וחתום בי תרי ביומיה דבסמוך רגיל להתפיים כיון דלא חתמו כל הצריכים לחתום וכי מפיים נמי ליכא קלא אבל כשכבר חתמו כל העדים בגט ומזומן ליתן אין רגיל להתפיים וכשחוזר ומתפיים הכל מרגישין אבל קשה דבפ׳ כל הגט (לקמן דף כט:) גבי ההוא דשדר גיטא לדביתהו ואמר ליה לשליח לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין פריך עלה וניחוש שמא פיים[א] וכן אהכיא אם לא באתי מכאן עד י״ב חדש ובקונטר׳ פי׳ שם דבשולח גט ממדינת הים[ב] ליכא למיחש שמא פיים דמימר אמר הבעל השליח קדמני וכבר הגיע גט לידה ולא עקר נפשיה מספיקא אבל מהמשלים גט לאשתו[ג] קשה וגם לר׳ יוחנן דהכא ונראה לר״ת דבהמשלים שהוא עמה בעיר ואינו הולך משם מסתמא מחמת קטטה מגרש ומה שקונע זמן בגתינת הגט לעבורה קא מכוין ולא להתפיים[ד] אבל בהגר לקמן שהולך משם ואינו אצלה בעיר מסתמא לעובדה נתכוין שלא תתעגן וקונע זמן חיישינן שמא יבא בתוך כך ויתפיים וכי יתפיים נמי ליכא קלא כיון שאינו מגרשה בשביל קטטה אפי׳ רבי יוחנן מודה התם: **שמא פיים.** פירש בקונטרס שמא נתייחד עמה והוי גט ישן ואין נראה לר״ת[ה] דהא בסוף פרק מי שאחזו (לקמן דף עו:) קאמר ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה ופריך עלה וליחוש שמא פיים משמע דתרי מילי נינהו ועוד דלמה ליה למיפרך שמא פיים ומשום גט ישן התם דקאי אהכיא דהרי זה גיטך כל זמן שאעבור מנגד פניך שלשים יום ואם לא באתי מכאן עד י״ב חדש כיון דאם בא בלא שום ייחוד בטל הגט ואומר ר״ת דשמא פיים דהכא[ו] וריש פרק כל הגט (לקמן דף כט:) רולה לומר שמא פיים וביטל ואמר גט שנתתי בטל הוא ומיירי הכא כשאמר להם לחתום מכאן עד עשרה ימים או לאלתר והם לא חתמו עד עשרה ימים ובשעת החתימה לא היה הבעל שם ולהכי חיישינן שמא פיים וביטל שליחותם ושלא מדעתו חתמו אבל אם אחר עשרה ימים לוה להם לחתום כשר דאפילו בטל הגט קודם הא קיימא לן כרב נחמן דאמר ברישא השולח (לקמן דף לב:) דחוזר ומגרש בו ומיהו אהכיא דאם לא באתי אינו רולה לומר שמא פיים וביטל את הגט בדיבור דכיון דאמר מעכשיו אם לא באתי ולא בא הוי גט מעכשיו אע״ג דבטלו אח״כ אלא נתפיים ובא קאמר ומתוך כך בטל הגט ואין מזכיר הפיום אלא משום שע״י שנתפיים חוזר לו ובא ומשני באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי שאפילו באתי אם היא תאמר שלא באתי יהא גט ועל פי׳ הקונטרס קשה דמאי משני דאע״ג דאמר נאמנת עלי לומר שלא באתי אצלה אבל אם חיישינן ולא מהיכינן גם על פי׳ ר״ת קשה אהכיא דכל זמן שאעבור[ח] נגד פניך ל׳ יום דמשני באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי מ״מ ניחוש שמא בטל את הגט דכיון דלא אמר מעכשיו ואין הגט חל עד שיעבור מנגד פניה ל׳ יום ואם בתוך כך בטלו לא הוי גט ונראה לר״י דלא חיישינן לשמא פיים אלא חיישינן משום לעז בעלמא שיוליא הבעל לעז שבטל את הגט והשתא משני שפיר באומר נאמנת כו׳ דכיון שהאמינה עליו שוב לא יוליא לעז דכשיפא ליה מלתא והשתא משני שפיר גם לפי׳ הקונטרס וכן משמע התם מתוך פירושו [לקמן עו:] דלא הוי אלא לעז שהזכיר בדברי המקשה ערעורו של בעל: **ואינך מכאן עד עשרה ימים.** ובמעמד כולן כדאמרינן בפ׳ קמא (לעיל י:) דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה: **אי נמי כגון שנמצא אחד מהן קרוב או פסול.** דאע״ג דאמרי׳ (מכות דף ו.) דשיילינן להו למיחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו הכא לא שייל דפשיטא דאתמו לדעת הבעלים: **אמרי** לה **פסול דאתי לאיחלופי**[ט] בקיום שטרות דעלמא. ות״ת מאי שנא מגט מקושר דאמר לקמן בסוף הזורק (דף פב.) אי בעי חתים קרוב בין בתחילה בין באמצע בין בסוף וי״ל דשאני גט מקושר דעדיו שלשה ושנים מהן הכשרין חתומין עליו לשם עדות הלכך לא אתי לאיחלופי[י] אבל הכא שאין צריך כי אם שנים משום עדות יאמרו דשנים הראשונים ודאי הם לשם עדות ואתי לאיחלופי אבל קשה דאמר חזקיה מלאוהו בקרובים כשר ומשמע בהדיא בפ׳ המגרש (לקמן פז:) דמילתיה דחזקיה גבי מילוי שני שיטין שהרמיק מן הכתב איתמר[ז] ואומר ר״ת כיון דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה סברי שהראשונים הם עיקר עדות לפי שחתמו הראשונים לפני כל העדים[יא] אבל התם בשאר שטרות כשרואים שקרובים חתומין תחילה יאמרו אותם שמלאו תחילה החתימו תחילה או[יב] אחרי כן חתמו[יג] למילוי[יא] ואורי״ת דאפילו מאן דפסיל הכא לא פסיל אלא בתחילה אבל באמצע וסוף כשר דכיון דלא הוי בתחילה לא אתי לאיחלופי והא דתניא בתוספתא ומייתי לה בריש גט פשוט (ג״ב דף קסב:) היו לו ארבעה וחמשה עדים חתומים על השטר ומלאו שנים הראשונים קרובים או פסולים תתקיים העדות בשאר כך היא הגירסא בתוספתא אומר ר״ת דנקט שנים הראשונים לרבותא דאע״פ שנראה יותר שהם עיקר העדות[יב] וכ״ש אם נמלאו אמצעיים או אחרונים קרובים או פסולים תתקיים העדות בשאר ואין נראה לר״י דאי כשר בשטרות שנים קרובים בין בתחילה בין באמצע בין בסוף ניחוש דלמא אתי לקיומיה בשנים קרובים או בחד קרוב וחד כשר[יג] וליכא למימר דלעולם לא מקיים עד שיכירו כל החתימות שבשטר ואע״ג דבגט מקושר מקיימינן מכל תלתא דאית ביה התם משום דאטרחוה רבנן להחתים על כל קשר לא אטרחוה לקיים כולם אבל הכא דכמה דבעי מחתים בעי קיום בכולהו[יד] דהא אמרינן בגט פשוט[טו][טז] לא שנו אלא בין העדים לכתב אבל בין העדים לאשרתא אפי׳ הרחיק שיטה אחת פסול ופריך בין העדים לכתב נמי ליחוש דלמא כתב הוא ועדיו בשיטה אחת ואמר לרבות בעדים הוא דעבדי ומשני כל כי ה״ג אין מקיימין אותו מעדים של מטה אלא מעדים של מעלה משמע דבעלמא מכל תרי דאית ביה מקיימין ואי[טז] הוה צריך לקיים כל החתימות לא הוה פריך מידי והזר בו ר״ת ומפרש כמו שמפרש בהלכות גדולות דדוקא נקט בברייתא שנים הראשונים קרובים כו׳[יז] דתלינן דחתמו לכבוד או למילוי[יח] לכך תתקיים העדות בשאר אבל נמלא מן האמצעיים או מן האחרונים קרוב או פסול עדותו בטלה דודאי לשם עדות חתמו[יט] והכי קאמר בגט פשוט (ג״ב דף קסג:) כל כי האי גוונא אין מקיימים מעדים של מטה אלא מעדים של מעלה אבל בעלמא אדרבה הוי איפכא דאין מקיימין מעדים שבמעלה אלא מעדים של מטה ומאן דמכשיר הכא לא מכשיר אלא בתחילה אבל בסוף פסול לכולי עלמא וא״ת למאן דאמר משום עדים דדעת בעל השטר להחתים משום עדים והם חותמים לפי דעתו אמאי תלינן בשאר שטרות שחתמו למילוי לישיילינהו כי היכי דשיילינן התם למיחזי אתיתו כו׳ ואמר רבינו תם דשאני שטר דעדים החתומים נעשה כמו שנחקרה עדותם בב״ד[כ]: **ליו**

חיישינן שמא פיים ורבי יוחנן אמר אפי׳ מכאן ועד עשרה ימים אם איתא דפיים קלא אית ליה למילתא איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אמר ר׳ יוחנן [א]שנים משום עדים וכולם משום תנאי וריש לקיש אמר כולם משום עדים היכי דמי אילימא דלא אמר להו כולכם [ב]והא תנן אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין אלא דאמר להו כולכם מאי בינייהו איכא בינייהו [ג]דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד עשרה ימים מאן דאמר משום תנאי כשר ומאן דאמר משום עדים פסול [ד]אי נמי כגון שנמצא אחד מהם קרוב או פסול למאן דאמר משום תנאי כשר למאן דאמר משום עדים פסול אי חתום בתחילה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה [ה]פסול אמרי לה כשר תנאי הוא אמרי לה פסול אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא ההוא דאמר להו לעשרה כתבו גט לאשתי חתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד עשרה ימים אתא לקמיה דרבי יהושע בן לוי אמר ליה כדאי

אתי למימר זה ודאי לשם עדות חתם ויכשירו קרוב בכל השטרות: **ההוא דאמר לעשרה.** כולכם כתבו גט לאשתי: כדאי

בלבו על הכשרים הן סומכים אבל כשחתם תחילה קרוב או פסול דילמא מאן דחזי ליה לא ממתין עד דליחזי דחתמי נמי בו כשרים דמיקיים על פומייהו אלא סבור שעל יד זה מתקיים הגט ויבא להכשיר קרוב או פסול לכל עדות דעלמא. אי נמי התם דיעבד דהא מילאהו קאמר דמשמע דיעבד והכא לכתחלה דמיתחם לכתחלה משמע אבל לעולם אי מיקרי וחתם לכתחלה קרוב או פסול כשר ותתקיים העדות בשאר כדכתיב התם בגט פשוט. ההוא דאמר להו

ביומיה ואידך מכאן ועד ר׳ ימים מאן דאמר משום תנאי כשר ומ״ד משום עדים פסול אי נמי כגון שנמצא א׳ מהן קרוב או פסול מ״ד משום תנאי כשר ומ״ד משום עדים פסול וקי״ל ר״ל ור׳ יוחנן הלכה כר׳ יוחנן ומשום דקי״ל כר׳ יוחנן שמכשיר קרוב או פסול בעי מיחתם בתחילה קרוב או פסול מאי. אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אמרי לה כשר דמשום תנאי הוא ואמרי לה פסול דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרא דעלמא פי׳ כשיראו שהקרוב [או] הפסול חותם תחלה יבואו להכשירו בשאר

עין משפט נר מצוה

כט א ב ג ד מיי׳ פ״ט מהל׳ גירושין הלכה כז סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קכ סעיף מ:

פסקי רי״ד

לקלא והלכך אין כותבין לו אלא מאייר בשעה שחותמין ואם קדמה כתיבתו לחתימתו פסול מפני שהוא מוקדם וטורף שלא כדין. כתובתיה דרבי חייא בר רב איכתיבא ביממא ואיתחמא בלילא הוה רב התם ולא אמר להו ולא מידי לימא כשמואל סבירא ליה לא עסוקין באותו ענין היו דתניא א״ר אלעזר בר צדוק ל״ש אלא שאין עסוקים באותו ענין אבל עסוקים באותו ענין אפילו בשאר שטרות נמי כשר והלכתא כשמואל דכתובה כמעשה ב״ד דמיא ואע״ג שקדמה כתיבתה לחתימת׳ כשרה: ור״ש מכשיר מ״ט דר״ש קסבר כיון דנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות. לגרשה שוב אין לו פירות. פי׳ והלכך המוקדם כשר דמשעת כתיבת הגט אע״פ שלא חתמו הפסיד הפירות ואי טרפא משעת כתיבה בדין טרפא: אר״ל לא הכשיר ר״ש אלא לאלתר אבל מיכן ועד י׳ ימים לא חיישינן שמא פייס. פי׳ שמא יתפייס עמה ואינו רוצה לגרשה ולא הפסיד הפירות דאימתי אמרינן משעה שנתן עיניו לגרשה אין לו פירות בשאינו מתחרט וגמר ומגרש אבל אם מתחרט ואינו רוצה לגרש לא הפסיד הפירות ואם נמלך עוד וגירשה בגט זה לא הפסיד הפירות אלא משעת נתינה והלכך זה הגט פסול דאתיא למיטרף ביה לקוחות שלא כדין ולקוחות לא ידעו שנתפייס עמה וחזרו הפירות לבעל ור׳ יוחנן אמר אפילו מיכן ועד י׳ ימים [אם] איתא דפייס קלא אית לה למילתא. פי׳ שהשכנים יודעים התגר והקטטה שבין איש לאשתו וכשמתפייסים הכל יודעים והלכך ליכא למיחש דאי ידעי שנתפייסו ואח״כ גירשה בגט זה ואתיא למיטרף לקוחות מזמן כתיבת הגט אמרי׳ לה הבא ראיה אימת מטא גיטה לידך ואע״פ שר׳ יוחנן ור״ל פרשו דברי ר״ש אין הלכה כמותו דיחיד ורבים הלכה כרבים ולא הפסיד בעל הפירות עד שעת נתינה דהא אינהו דפרשי מילתיה דר״ש לא סברי כותיה דר״ל אמר משעת חתימה ולא משעת כתיבה ור׳ יוחנן אמר משעת נתינה: איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי ר׳ יוחנן אמר שנים משום עדים וכולן משום תנאי ור״ל אמר כולן משום עדים ה״ד אילימא דלא אמר להו כולכם והתנן אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותבו ושנים חותמין אלא דאמר להו כולכם ותנן לקמן בפ׳ התקבל אמר לעשרה כתבו גט לאשתי א׳ כותב ושנים חותמין. כולכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין. לפיכך אם מת א׳ מהן הרי הגט בטל מאי בינייהו א״ב דחתים תרי מינייהו

מסורת הש״ם

א) [לקמן סו:], ב) ל״ל דהכא ודפרק. רש״ס, ג) גירסת המהרש״ל, לה, ד) [נ״ב קסג.],

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה שמא וכו׳ שאעבור מנגד פניך: (ב) ד״ה אמרי לה פסול דאתי לאיחלופי בשטרות כל״ל ותיבת בקוים נמחק:

מוסף תוספות

א. והתם, הא החתימו ומסרו לשליח. רשב״ם. ב. ואינו קובע זמן לשהותו בידו. רשב״ם. ג. דלעיל דאמר לו אל תיתנהו לה אלא לאחר ג׳ חדשים ולא פריך עלה וליחוש שמא פייס. רשב״ם. ד. דלא שכיח דמפייס אחר שנכתב הגט ונחתם מתוך איבה. רשב״ם. ה. דפיים לא משמע פייס ובא עליה מדאמרינן וכו׳. רשב״ם. ו. ב(קיום) שטרות דעלמא, שהכל יודעים שגט מקושר צריך ג׳ ודי בב׳ כשרים והג׳ לחובת גט מקושר ואפי׳ קרוב. תוס׳ הרא״ש. ז. כלומר שהרחיקו העדים חתימתן מן השטר יותר מדאי ובא בעל השטר ומלא הריוח בקרובים, ואמרי׳ דכשר. ר״ן. ח. ואתו לאכשורי קרובי׳ או פסולין לעדות דעלמא. שיטת קדמונים. ט. הכשרים חתמו לכתחילה ואח״כ. תוס׳ הרא״ש. י. הקרובים. תוס׳ הרא״ש. למעלה מהם. שיטת קדמונים. יא. הלכך לא יאמרו שיהיו הקרובים עיקר העדות. תוס׳ הרא״ש. יב. אפ״ה תתקיים העדות בשאר. רשב״ם. יג. דמשום האי חששא אמרי׳ בפ׳ הזורק (פא:) דבגט מקושר לא הכשירו בו אלא עד אחד פסול בלבד. פי׳ הר״ן. יד. דליתא. פי׳ הר״ן. טו. גבי הרחיק העדים מן השטר שטה אחת כשר. רשב״ם. טז. נפי׳ הר״ן תמוה: שאילו היה צריך וכו׳ במקום ואי הוה וכו׳. יז. דמשמע דוקא בראש. רשב״ם. יח. [ש]דרך העולם להחתימם שם. רשב״ם. משום דאיכא למימר רווחא שבק למאן דקשיש מיניה [ומלאהו] בקרובים. ריטב״ם. יט. דמאי טעמא מחתים פסולים אי לא משום דכולהו היו עדים. ריטב״ם. כ. כאילו נחקר שלמילוי או לתנאי חתמו. תוס׳ נ״ב קסב: ד״ה נמצא.

פסקי רי״ד (המשך)

שטרות ואי ק׳ והא אפילו בשאר שטרות נמי אמרינן בגט פשוט אמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר ומסייעים ליה מתניתא דתניא היו חתומים עליו ארבעה וחמשה עדים ונמצא א׳ מהן קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר ואמאי לא גזרינן התם דילמא אתו למיחתם קרובים בלחוד כדגזרינן הכא תשובה התם כשמלאוהו בקרובים הכשרים חתומים תחילה והרואה עכשיו שחותמים הקרובים אחריהם לא יכשירם לעלמא שאומר

כדאי הוא רבי שמעון. דמתניתין דאמר נכתב ביום ונחתם בלילה כשר: **לסמוך עליו בשעת הדחק.** שהלך זה לדרכו או ניסת כבר בגנו זה: **שכירא ליה.** לרבי יהושע בן לוי: **וכולן משום תנאי.** ואין כאן הקדמה דתנאי וניכו ואפילו לרבנן כשר: **מתני' על העלה של זיתים.** תלושה: **ונותן לה את הפרה.** בגמרא[ט] מפרש טעמא: **גמ' סמא.** אורפימנ"ט: **סקרפא.** לצבע אדום שקורין מיניא"ו: **קומא.** שרף אילן: **תרסא דאושכפי.** אדרמינ"ט: **צמי טריא.** מי גשמים לשון מורי. מי טריא מים ששורים בו פרי שהוא כעין עפיצים גל"ם בלע"ז: **נאכר.** שקף העופרת במים ומשחיריס: **כשחור.** פחמין: **ובשיחור.** חרתא דאושכפי: **על גבי סיקרא.** שתי אותיות של סיקרא והעביר עליהם דיו בשבת: **מוחק.** ע"מ לכתוב שתי אותיות בשבת חייב וזה מוחק התחתונות סיקרא וכתב העליונות דיו: **פטור.** שהרי הוא [ח] בתחילה לא כתב ולא מחק: **מוחק הוא.** ולא כותב שמתחילה היה כתוב הגון מעתה: **מקלקל הוא.** והוה ליה כמוחק ע"מ שלא לכתוב. ולמאן דמיחייב לא הוה מקלקל כל כך שהרי כתבו ניכר: **כתב עליון כתב נעניין שבת.** דהא אמרת לעיל חייב שתים: **וכי מפני שאנו מדמין.** שאנו אומדים וסברים ואומדין מאומד לבנו להמחיר: **נעשה מעשה.** להקל אפי' לענין שבת אם בא מעשה לידינו בזמן בית המקדש לא הייתי סומך על דברי להביא חולין לעזרה: **מדמין.** שושפל"ר כמו כמדומים: **מקרעין.** מסרטין: **והתני רבי חייא לתנו נאכר כשר.** וכיון דכתב גמור הוא הוה ליה כדיו על גבי סיקרא דקאסרינן לעיל: **נאכר.** לשפשף בתחיבה של אבר על הקלף ומשחירו אינו[י] כתב: **במיא דאכרא.** מים שהרה בהן שחיקת אבר: **צמי מילין.** מים שהרה בהן עפיצים שחוקים: **הא דאפילא.** הקלפים מעובדים בעפיצים רושמין עליהן את העדים צמי מילין דלא הוי כתב שהרי מראה הקלפים כמראה הכתב ואינו ניכר הלכך אין מי מילין על גבי [יא] מילין ומתניתין דלא אפילו: **ברוך.** רושמין לה בברוך: (כ) **פוראה.** [יב] **מספר של שוורים: בגיעון.** משום עיגונא דלקמן דלא משכחינ' שהרי בקיאי ונכון כך יפרש זה ליס לו ימות ותיזקק ליבם: **אבל בשאר שטרות.** יחזר אחר העדים בקיאים לחתום:

[ט] כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק והאמר ריש לקיש לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא בההיא כרבי יוחנן סבירא ליה והאמר ר' יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי בההיא כריש לקיש סבירא ליה: **מתני'** [א]בכל כותבים בדיו [ב] בסם בסיקרא ובקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא של [ג]קיימא אין כותבין לא במשקין ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו מתקיים [ד]על הכל כותבין [ה]על העלה של זית ועל הקרן [ו]של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד רבי יוסי הגלילי אומר אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלים: **גמ'** [ז]דיו דיותא סם סמא סיקרא אמר רבה בר בר חנה סקרתא שמה קומוס קומא קנקנתום אמר רבה בר [בר חנה אמר] שמואל חרתא דאושכפי: ובכל דבר שהוא מתקיים וכו': לאתויי מאי לאתויי הא דתני ר' חנינא [ד]כתבו במי טריא ואפצא כשר [ה]תני ר' חייא [ה]כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר איתמר המעביר דיו על גבי סיקרא בשבת רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו [ו]חייב שתים אחת משום כותב ואחת משום מוחק דיו ע"ג סיקרא על גבי סיקרא [ז]פטור סיקרא ע"ג דיו אמרי לה חייב ואמרי לה [ח]פטור אמרי לה חייב מוחק הוא אמרי לה פטור מקלקל הוא בעא מיניה [ט]ריש לקיש מר' יוחנן עדים שאין יודעים לחתום מהו שיכתבו להם בסיקרא ויחתמו כתב עליון כתב או אינו כתב א"ל אינו כתב א"ל והלא לימדתנו רבינו כתב עליון כתב לענין שבת א"ל [י]וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה איתמר עדים שאין יודעים לחתום רב אמר מקרעין להם נייר חלק[כ] וממלאים את הקרעים דיו ושמואל אמר באבר בשחור ובשיחור כשר לא קשיא [כא]הא באברא הא במיא דאברא רבי אבהו אמר במי מילין והתני רבי חנינא כתבו במי טריא ואפצא כשר ל"ק [כב]הא דאפיץ הא [כג] דלא אפיץ שאין מי מילין ע"ג מי מילין רב פפא אמר [כד]ברוך וכן אורי ליה רב פפא לפפא תוראה ברוך וה"מ בגיטין [כה]אבל בשטרות לא דהוה דעבד עובדא בשאר שטרות [כו]ונגדיה רב כהנא

[כו]מחלוקת רבי יהודה ורבנן דלר' יהודה הוי כתב ועוד [כז] דרב אחא מסיק לקמן דאפילו רבנן מודו גבי גט דהוי כשר ואומר רבינו יצחק דלקמן ודאי שכתב הראשון היה שלא לשמה וכתב השני עושהו לשמה חשיב כתב לרבי יהודה ולרב אחא אפילו לרבנן חשיב כתב גבי גט אבל הכא שכתב שני אינו מתקן כלום אפילו רבי יהודה מודה דלא חשיב כתב [כח] דתנן כתב על גבי כתב פטור ואמר רב חסדא מתניתין דלא כר' יהודה לא בעי לאוקמי כשאין כתב השני מתקן כלום דאפילו רבי יהודה מודה דאינו כתב משום דמתניתין [כט] משמע ליה דבכל ענין פטור אפי' כתב גט או ספר תורה שלא לשמה והעביר עליו בשבת קולמוס לשמה להכי מוקי כרבנן אבל לרב אחא בר יעקב ע"כ לא מיתוקמא מתני' בכל ענין דהא בגט אפילו רבנן מודו דהוי כתב ולדידיה אתיא מתניתין נמי כר' יהודה וכגון שאינו מתקן בכתב השני כלום: **מוחק הוא.** וחשיב ליה מוחק על מנת לכתוב דמסתמא עומד לחזור ולכתוב עליו בדיו ומקלקל לא הוי דעל הכתיבה זאת תהא לתיבה העליונה רישומה ניכר טפי משאם היתה תחתונה לבדה: טעמא

דיין דיותא. אומר ר"ת דדיו שלנו[א] הוא קרוי דיו ולא אותו שעושין מעפצים דהכוה לא מיקרי דיו מדתני רבי חנינא כתבו במי טריא ואפצא כשר משמע דלאו תני אלא הנך דלא תני במתני' ובסמוך דפריך אהכוה דאמר במי מילין מרבי חנינא אמאי לא פריך מדיו דמתניתין ועוד דספר תורה בעי דיו כדאמרינן בהכונה (שבת דף קג:) כתבה שלא בדיו יגנז ואספר תורה קאי כדמשמע בהקומץ רבה (מנחות דף נא:) והיכי כתבינן בדיו של עפצים על קלף של ספר תורה שהוא מעופץ והא אין מי מילין על גבי מי מילין ועוד מדקדק ר"ת[ב] מהא דאמרי' בפ"ב דנדה (דף כ.) רבי אמי פלי קורטא דדיותא ובדיק והיינו דיו שלנו שהוא יבש ושייך לומר בו פלי קורטא והא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת דף כג.) כל הסרפים יפיס לדיו וסרף קטף יפה מכולן ההוא סרף לאו היינו גומי דאין דרך לתת גומי אלא בדיו של עפצים אלא אומר ר"ת דסרף הוא לחלוחית קליפת העץ שעושין ממנו דיו שלנו כמו[ג] זו שירפה מצוי דפ"ק דנדה (דף י:) דהיינו לחלוחית דמיס שבאשה ובפ' כל שעה (פסחים דף לט.) ירק מר יש לו סרף וירק אין לו גומי אלא לחלוחית ומתוך כך אוסר ר"ת לכתוב ספר תורה בדיו של עפצים[ד] ומה שמשמע בפרק כל כתבי (שבת דף קטו:) דכל ספרים לא בעו דיו חוץ ממגילה פירשתי בפ' כל כתבי[ה]: **קנקנתום חרתא דאושכפי.** פי' בקונטו אדרמנ"ט ובשיחור דקתני בברייתא פירש נמי בקונטו דהוא אדרמנ"ט ואין נראה דלא תני בברייתא אלא הנך דלא תני במתניתין ואומר ר"י דשיחור הוא אדרמנ"ט וקנקנתום הוא כמו שפירש רבינו שמואל בעירובין (דף יג.) דהיא קרקע ירוקה שקורין וידרוי"ל בלע"ז ובערוך לועזו ויטריאולו"ו ור"ת נמי פירש בתיקון ספר תורה שעשה אדרמנ"ט מותר לתת לתוך הדיו לכולי עלמא דלאו היינו קנקנתום דאיכא למאן דאסר בפ"ק דעירובין (דף יג.) ואם תאמר דבמסכת נדה (דף כ.) תנן שחור כחרס' [ו] ומפרש דהיינו חרס' דאושכפי[ז] ואילו וידריאולו"ו ירוקה היא כזכוכית ועל סם כך נקרא וידריאולו"ו וי"ל כשמתקנין אותה[ח] לתת לתוך הדיו אז היא משחרת: **דיין על גבי דיו פטור.** תימה דהכא משמע דדיו על גבי דיו לא כלום הוא לענין שבת וה"ה לענין גט דמדמי בסמוך לשבת ומשמע דליכא מאן דפליג[ז] ולקמן (דף כ.) אמרינן כתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו

גבי טבלא (סקרא) כתב הוא ומה לי חקיקה מה לי שריטה גם לשרט ולחרוק מלמטה שיראה בולט מלמעלה אמרינן לקמן ובכל דבר שהוא רושם ומתקיים אין כותבים לא במשקים ולא במי פירות ולא בכל דבר של הקלף ומשחיר ואפילו על איסורי הנאה ועל הכל כותבין על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד ר' יוסי הגלילי אומר אין כותבים לא על דבר שיש בו רוח חיים ואף לא על האוכלין: ובכל דבר שהוא מתקיים לאתויי מאי לאתויי הא דא"ר חנינא כתבו במי טרייא ואפצא כשר. פי' מין פרי הוא ששמו טרייא ממיני העפצים: תני ר' חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר. פי' שפשף האבר על הנייר[ט] והשחירו והשחור הוא הסחם כדתנן בפ' ג' דפרה (משנה יא) שחור שיש בו אפר כותשים אותו ושיחור הוא מין צבע שחור: איתמר המעביר דיו על גבי סיקרא בשבת ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו חייב שתים א' משום מוחק. דיו על גבי דיו וסקרא על גבי סקרא פטור בעא מיניה ר"ל מר' יוחנן עדים שאין יודעין לחתום מהו שיכתבו להם בסקרא ויחתמו כתב עליון כתב או אינו כתב א"ל אינו כתב והלא למדתנו רבינו כתב עליון כתב לענין שבת נסמוך עליה להקל ולהכשיר החתימה: איתמר עדים שאין יודעין לחתום רב אמר מקרעין להן נייר חלק וממלאין את הקרעים דיו ושמואל אמר

ט) עי' ב"י אה"ע ריש סימן קכה וכשו"ע סעי' ב.

מסורת הש"ס

ה) בכתות ע. שבת מה. נדה ו. ט:, ב) ס"ל רושם, ג) [עי' תוס' לקמן כא: ד"ה על עלה], ד) שבת קד:, מגילה יח:, ה) שבת קד:, ו) [עי' תופפות חולין קכב: ד"ה עור הלאם וכו' ותניין הכא], ז) [לקמן לז.], ח) עי' לעיל דף ט: תד"ה מקרעין, ט) [לקמן כא:], י) [ומשחיר ואינו. רש"ן], יא) פי' סרסר, יב) [ד"ה מגילה], יג. ואולי דנגרס' בגדה היה כתוב כך אבל לפניו לא נמצא].

גליון הש"ס

מתני' בסם בו. עי' מנחות דף לד ע"א תד"ה כמו שנאמר: **גמ' הא דלא אפיץ.** ע' מנחות דף לא ע"ב תוד"ה הא דאפיץ:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פטור שהרי הוא כבתחילה: (ב) ד"ה תולאה ספסר נ"ב עיין בב"מ ד' נא ע"ב:

מוסף תוספות

א. שעושין מקליפת עצים ומבשלים אותו כדי שיהיה עב. תוס' הרא"ש. ב. דהא דיו וכו' שנותנים בו עפצים וקומוס לח הוא, ובגמ' משמע דדיו וכו' יבש הי'. מי הר"ן שבת כב. ד"ה כל. ג. גבי בתולה. תוס' שבת כב. ד"ה כל. ד. [ד]לא מקרי דיו. תוס' שבת כב. ד"ה כל. ה. א"כ משמע שהוא שחור. תוס' עירובין יג. ד"ה קנקנתום. ו. שטוחנים אותה יפה. תוס' עירובין יג. ד"ה קנקנתום. ז. מדלא אמרי' בה באנו למחלוקת ר"י ורבנן [כדאמרי' לקמן]. רשב"ם לקמן כ. ד"ה הא דאמר. ח. (ז)אפי' תמצי לומר דלרבנן קאמרי', מ"מ תקשי לן. רשב"ם לקמן כ. ד"ה הא דאמר. ט. ובגי עדים שאין יודעים לחתום מאחר שאין כותבין בסיקרא אלא כשיחתמו העדים עליו לא חשיב כתב העדים תקון לראשון כיון שלא נכתב אלא בשבילם. תוס' הרא"ש. י. סתמא קתני כתב ע"ג כתב פטור. רשב"ם לקמן כ. ד"ה הא דאמר.

פסקי רי"ד

לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי חתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד י' ימים אתא לקמיה דריב"ל אמר כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק פי' לאחר שנשאת והאר"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מיכן ועד עשרה ימים לא בההוא כר' יוחנן ס"ל דאמר אפילו מכאן ועד עשרה ימים והא"ר יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי בההוא כר"ל ס"ל ואפ"ה הלכה כר' יוחנן כדקי"ל בכל דוכתא ותו דבעיא לעיל אתיא כר' יוחנן: **מתני'** בכל כותבים בדיו בסם בסיקרא בקומוס בקנקנתום ובכל דבר שהוא רושם ומתקיים אין כותבים לא במשקים ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו של קיימא. פי' המורה ואפילו על איסורי הנאה ועל הכל כותבין על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד ר' יוסי הגלילי אומר אין כותבים לא על דבר שיש בו רוח חיים ואף לא על האוכלין: ובכל דבר שהוא מתקיים לאתויי מאי לאתויי הא דא"ר חנינא כתבו במי טרייא ואפצא כשר. פי' מין פרי הוא ששמו טרייא ממיני העפצים: תני ר' חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר. פי' שפשף האבר על הנייר[ט] והשחירו והשחור הוא הסחם כדתנן בפ' ג' דפרה (משנה יא) שחור שיש בו אפר כותשים אותו ושיחור הוא מין צבע שחור: איתמר המעביר דיו על גבי סיקרא בשבת ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו חייב שתים א' משום מוחק. דיו על גבי דיו וסקרא על גבי סקרא פטור בעא מיניה ר"ל מר' יוחנן עדים שאין יודעין לחתום מהו שיכתבו להם בסקרא ויחתמו כתב עליון כתב או אינו כתב א"ל אינו כתב והלא למדתנו רבינו כתב עליון כתב לענין שבת נסמוך עליה להקל ולהכשיר החתימה: איתמר עדים שאין יודעין לחתום רב אמר מקרעין להן נייר חלק וממלאין את הקרעים דיו ושמואל אמר

ל) עי' ב"י אה"ע ריש סימן קכה וכשו"ע סעי' ב.

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכה סעיף ח:

לא ב מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכד סעיף ב ג [מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה ו]:

לב ד מיי' ומסמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכה סעיף ג:

לג ה מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ב:

לד ו ז ח מיי' פ"ז מהלכות שבת הלכ' טז סמג לאוין סה:

לה ט מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכה סעיף ב הגהה"ה:

לו י מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף ג:

לז כ מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה כג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף טז:

לח ל מ מיי' שם ופכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ו סמג שם וסי' לד טוש"ע מ"מ סי' מה סעיף ד:

לעזי רש"י

אורפימנ"ט. צבע צהוב. מיניא"ו [מיני"א]. צבע אדום (עשוי מתחמצת העופרת). אדרימנ"ט. צבע שחור. גלי"ש. עפצים בלוטים. שושפצי"ר [שושפיצייר]. לחשוד.

מוסף רש"י

כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק. אבל אלא בשעת הדחק לא (ברכות ט.). **סקרתא.** לצבע אדום שלוכעין בו תרסין (שבת קד: מגילה יח:). **קומא.** גומא, שרף אילן (שבת קד:). **חרתא דאושכפי.** סם שלוכעין בו מנעלים שחורין (מגילה יט.). **במי טרייא.** יש אומרים מין פרי ויש אומרים מי גשמים. (שבת קד:). **אפצה.** מי אפצים גל"ם. (שם). **באבר.** בעופרת, ומשחיר בסחוא משפשף עופרת על הקלף (שבת קד:). **בשחור.** פיחם (שם). **ובשיחור.** אדרמנ"ט (שם). **וכי מפני שאנו מדמין.** נראה בעינינו וכמדומין אנו כן ולא שמענו מרבותינו (לקמן לז.). **מקרעין להם נייר חלק.** מסרטין וכושמין בסכין על הנייר את שמות העדים ונתן העדים וממלאין את הקרעים דיו. (לעיל ט:). **דרב מנגיד.** מכת מרדות. (יבמות נב.).

פסקי רי"ד (המשך)

באבר באבר ס"ד והתני ר' חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר לא ק' הא באברא הא במיא דאברא. פי' המורה מקרעין להן נייר חלק ומשרטי' ואינו נ"ל שהרי שריטת הסכין דבר המתקיים הוא ולקמן בע"י למימר שאם חקק על

דיו דיותא. אומר ר"ת דדיו שלנו[א] הוא קרוי דיו ולא אותו שעושין מעפצים דהכוה לא מיקרי דיו מדתני רבי חנינא כתבו במי טריא ואפצא כשר משמע דלאו תני אלא הנך דלא תני במתני' ובסמוך דפריך אהכוה דאמר במי מילין מרבי חנינא אמאי לא פריך מדיו דמתניתין ועוד דספר תורה בעי דיו כדאמרינן בהכונה (שבת דף קג:) כתבה שלא בדיו יגנז ואספר תורה קאי כדמשמע בהקומץ רבה (מנחות דף נא:) והיכי כתבינן בדיו של עפצים על קלף של ספר תורה שהוא מעופץ והא אין מי מילין על גבי מי מילין ועוד מדקדק ר"ת[ב] מהא דאמרי' בפ"ב דנדה (דף כ.) רבי אמי פלי קורטא דדיותא ובדיק והיינו דיו שלנו שהוא יבש ושייך לומר בו פלי קורטא והא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת דף כג.) כל הסרפים יפיס לדיו וסרף קטף יפה מכולן ההוא סרף לאו היינו גומי דאין דרך לתת גומי אלא בדיו של עפצים אלא אומר ר"ת דסרף הוא לחלוחית קליפת העץ שעושין ממנו דיו שלנו כמו[ג] זו שירפה מצוי דפ"ק דנדה (דף י:) דהיינו לחלוחית דמיס שבאשה ובפ' כל שעה (פסחים דף לט.) ירק מר יש לו סרף וירק אין לו גומי אלא לחלוחית ומתוך כך אוסר ר"ת לכתוב ספר תורה בדיו של עפצים[ד] ומה שמשמע בפרק כל כתבי (שבת דף קטו:) דכל ספרים לא בעו דיו חוץ ממגילה פירשתי בפ' כל כתבי[ה]: **קנקנתום חרתא דאושכפי.** פי' בקונטו אדרמנ"ט ובשיחור דקתני בברייתא פירש נמי בקונטו דהוא אדרמנ"ט ואין נראה דלא תני בברייתא אלא הנך דלא תני במתניתין ואומר ר"י דשיחור הוא אדרמנ"ט וקנקנתום הוא כמו שפירש רבינו שמואל בעירובין (דף יג.) דהיא קרקע ירוקה שקורין וידרוי"ל בלע"ז ובערוך לועזו ויטריאולו"ו ור"ת נמי פירש בתיקון ספר תורה שעשה אדרמנ"ט מותר לתת לתוך הדיו לכולי עלמא דלאו היינו קנקנתום דאיכא למאן דאסר בפ"ק דעירובין (דף יג.) ואם תאמר דבמסכת נדה (דף כ.) תנן שחור כחרס' [ו] ומפרש דהיינו חרס' דאושכפי[ז] ואילו וידריאולו"ו ירוקה היא כזכוכית ועל סם כך נקרא וידריאולו"ו וי"ל כשמתקנין אותה[ח] לתת לתוך הדיו אז היא משחרת: **דיין על גבי דיו פטור.** תימה דהכא משמע דדיו על גבי דיו לא כלום הוא לענין שבת וה"ה לענין גט דמדמי בסמוך לשבת ומשמע דליכא מאן דפליג[ז] ולקמן (דף כ.) אמרינן כתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו

ל) [עי' לקמן לז. ד"ה אבל בשטרות].

מ) כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק. דמתניתין דאמר נכתב ביום ונחתם בלילה כשר: **לסמוך עליו בשעת הדחק.** שהלך זה לדרכו או ניסת כבר בגנו זה: **שכירא ליה.** לרבי יהושע בן לוי: **וכולן משום תנאי.** ואין כאן הקדמה דתנאי וניכו ואפילו לרבנן כשר: **מתני' על העלה של זיתים.** תלושה: **ונותן לה את הפרה.** בגמרא[ט] מפרש טעמא: **גמ' סמא.** אורפימנ"ט: **סקרפא.** לצבע אדום שקורין מיניא"ו: **קומא.** שרף אילן: **תרסא דאושכפי.** אדרמינ"ט: **צמי טריא.** מי גשמים לשון מורי. מי טריא מים ששורים בו פרי שהוא כעין עפיצים גל"ם בלע"ז: **נאכר.** שקף העופרת במים ומשחיריס: **כשחור.** פחמין: **ובשיחור.** חרתא דאושכפי: **על גבי סיקרא.** שתי אותיות של סיקרא והעביר עליהם דיו בשבת: **מוחק.** ע"מ לכתוב שתי אותיות בשבת חייב וזה מוחק התחתונות סיקרא וכתב העליונות דיו: **פטור.** שהרי הוא [ח] בתחילה לא כתב ולא מחק: **מוחק הוא.** ולא כותב שמתחילה היה כתוב הגון מעתה: **מקלקל הוא.** והוה ליה כמוחק ע"מ שלא לכתוב. ולמאן דמיחייב לא הוה מקלקל כל כך שהרי כתבו ניכר: **כתב עליון כתב נעניין שבת.** דהא אמרת לעיל חייב שתים: **וכי מפני שאנו מדמין.** שאנו אומדים וסברים ואומדין מאומד לבנו להמחיר: **נעשה מעשה.** להקל אפי' לענין שבת אם בא מעשה לידינו בזמן בית המקדש לא הייתי סומך על דברי להביא חולין לעזרה: **מדמין.** שושפל"ר כמו כמדומים: **מקרעין.** מסרטין: **והתני רבי חייא לתנו נאכר כשר.** וכיון דכתב גמור הוא הוה ליה כדיו על גבי סיקרא דקאסרינן לעיל: **נאכר.** לשפשף בתחיבה של אבר על הקלף ומשחירו אינו[י] כתב: **במיא דאכרא.** מים שהרה בהן שחיקת אבר: **צמי מילין.** מים שהרה בהן עפיצים שחוקים: **הא דאפילא.** הקלפים מעובדים בעפיצים רושמין עליהן את העדים צמי מילין דלא הוי כתב שהרי מראה הקלפים כמראה הכתב ואינו ניכר הלכך אין מי מילין על גבי [יא] מילין ומתניתין דלא אפילו: **ברוך.** רושמין לה בברוך: (כ) **פוראה.** [יב] **מספר של שוורים: בגיעון.** משום עיגונא דלקמן דלא משכחינ' שהרי בקיאי ונכון כך יפרש זה ליס לו ימות ותיזקק ליבם: **אבל בשאר שטרות.** יחזר אחר העדים בקיאים לחתום:

מ) כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק. דמתניתין דאמר נכתב ביום ונחתם בלילה כשר: **לסמוך עליו בשעת הדחק.** שהלך זה לדרכו או ניסת כבר בגנו זה: **שכירא ליה.** לרבי יהושע בן לוי: **וכולן משום תנאי.** ואין כאן הקדמה דתנאי וניכו ואפילו לרבנן כשר: **מתני' על העלה של זיתים.** תלושה: **ונותן לה את הפרה.** בגמרא[ט] מפרש טעמא: **גמ' סמא.** אורפימנ"ט: **סקרפא.** לצבע אדום שקורין מיניא"ו: **קומא.** שרף אילן: **תרסא דאושכפי.** אדרמינ"ט: **צמי טריא.** מי גשמים לשון מורי. מי טריא מים ששורים בו פרי שהוא כעין עפיצים גל"ם בלע"ז: **נאכר.** שקף העופרת במים ומשחיריס: **כשחור.** פחמין: **ובשיחור.** חרתא דאושכפי: **על גבי סיקרא.** שתי אותיות של סיקרא והעביר עליהם דיו בשבת: **מוחק.** ע"מ לכתוב שתי אותיות בשבת חייב וזה מוחק התחתונות סיקרא וכתב העליונות דיו: **פטור.** שהרי הוא [ח] בתחילה לא כתב ולא מחק: **מוחק הוא.** ולא כותב שמתחילה היה כתוב הגון מעתה: **מקלקל הוא.** והוה ליה כמוחק ע"מ שלא לכתוב. ולמאן דמיחייב לא הוה מקלקל כל כך שהרי כתבו ניכר: **כתב עליון כתב נעניין שבת.** דהא אמרת לעיל חייב שתים: **וכי מפני שאנו מדמין.** שאנו אומדים וסברים ואומדין מאומד לבנו להמחיר: **נעשה מעשה.** להקל אפי' לענין שבת אם בא מעשה לידינו בזמן בית המקדש לא הייתי סומך על דברי להביא חולין לעזרה: **מדמין.** שושפל"ר כמו כמדומים: **מקרעין.** מסרטין: **והתני רבי חייא לתנו נאכר כשר.** וכיון דכתב גמור הוא הוה ליה כדיו על גבי סיקרא דקאסרינן לעיל: **נאכר.** לשפשף בתחיבה של אבר על הקלף ומשחירו אינו[י] כתב: **במיא דאכרא.** מים שהרה בהן שחיקת אבר: **צמי מילין.** מים שהרה בהן עפיצים שחוקים: **הא דאפילא.** הקלפים מעובדים בעפיצים רושמין עליהן את העדים צמי מילין דלא הוי כתב שהרי מראה הקלפים כמראה הכתב ואינו ניכר הלכך אין מי מילין על גבי [יא] מילין ומתניתין דלא אפילו: **ברוך.** רושמין לה בברוך: (כ) **פוראה.** [יב] **מספר של שוורים: בגיעון.** משום עיגונא דלקמן דלא משכחינ' שהרי בקיאי ונכון כך יפרש זה ליס לו ימות ותיזקק ליבם: **אבל בשאר שטרות.** יחזר אחר העדים בקיאים לחתום: כוותיה

טעמא דאיכא כתב הא ליכא כתב לא. וא"ת הא דבעי' דאיכא כתב משום דחזר ואמר שטר פסים הוא וכי האי גוונא הכא גבי נייר חלק אם חזר ואמר נייר חלק הוא היה נאמן אבל לעולם כ"ז שאמר גט הוא מגורשת ולא קשה מידי דשמואל וי"ל [דכיון] דס"ד השתא דמגורשת ודאי קאמר שמואל א"כ לא חשיב ריעותא במאי שהוא נייר חלק וא"כ כשחזר ואמר נמי נייר חלק הוא אית לן למימר דלאו כל הימנו לאוסרה כמו היכא דאיכא כתב וא"ת והיכי ס"ד דמגורשת ודאי קאמר כיון דנראה שהוא נייר חלק וי"ל כיון דאמר ה"ז גיטך בדבר מועט מהימנינן לבעל כי היכי דאמרינן [א] בעל שאמר גירשתי אשתי נאמן הואיל ובידו לגרשה א"נ דאיירי דקרייה בי תרי מעיקרא ועיילי' לבי ידיה ואפקיה דלא חיישינן דלמא חלפיה ונייר חלק דקאמר שמואל לא בשעת נתינה דאו אמר גירשתי אשתי נייר חלק דא"כ אפילו היה ודאי כתוב במי מילין אינו גט כיון דבשעת נתינה כבר נבלעו האותיות כדאמר בסמוך כי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט אלא שעה אחת אחר נתינה כשיעור שהאותיות יכולות להבלע דאו שהיה נייר חלק ועוד י"ל דבשעת נתינה דאו מרחוק ודומה להם נייר חלק ושמא אם היו מעיינין היו האותיות ניכרים: **מיא** דנרא. פי' ר"ח מי קליפת רימון וכן בערוך [ב]: **ושמואל** נמי חיישינן קאמר.

השתא לא צריכי לאוקמי דבדקיניה דכי לא בדקיניה נמי איכא למיחש ומיהו ודאי אי בדקיניה ולא פליט לאו כלום הוא: **צריכי** למיקרייה. קוסס נתינה אייבי מדמשני בסמוך לא צריכא דלבתר דקריה עייליה כו' ואי לא קרייה נראה דלא הוי גט [א] מדלא משני הכ"ע דלא קרייה משמע דאי לא קרייה אינה מגורשת וא"ת דתנן לקמן בהזורק (דף פ.) כתב גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן כו' ולאחר זמן גט יוצא מתחת ידי האיש ושובר מיד האשה תלא מזה ומזה ודייק עלה בהאשה רבה (יבמות דף לא.): מאי הוה לה למעבד ומשני איבעי לה לאקרויי גיטא והשתא אי לא קרייה אפי' לא הוחלפה להם [ב] אינה מגורשת וי"ל דניחי דאסורה לינשא בדלא קרייה מ"מ אם נשאת לא תצא אי נמי התם [ג] בעייליה לבי ידיה [ד] וקנסינן לה דאיבעי (א) למיסדר מיד לאקרויי או לאחר נתינה מאחר שנאה לידי קלקול [ה] ומיהו אינה אסורה לינשא אי לא קראה [ו] שנית כדאמר הכא לאו כל הימנו לאוסרה [ז] אע"ג דעל כרחיך לא קראה בתר הכי [ח] והיה רגיל ר"י לקרות קודם הנתינה ולאחר הנתינה [ט] ומיהו פשיטא דאי לא קראה קודם הנתינה וקראה לאחר הנתינה דבר פשוט הוא דמגורשת: אי צריכי למיקרייה מיתיבי [י] ה"ז גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה ואי אמרת צריכי למיקרייה בתר דקריה מי מצי אמר לה הכי [כ] לא צריכא דבתר דקריוה עייליה לבי ידיה ואפקיה מהו דתימא חלופי חלפיה קמ"ל ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו לביני דני אשתכח מזוזתא אמר רב נחמן [ל] מזוזתא ביני דני לא שכיחא וה"מ דאשתכח חדא אבל ב' ג' מדהא הואי הא נמי הואי וגיטא אימור עכברים שקלוה ההוא גברא דעל לבי כנישתא שקל ספר תורה יהיב לה לדביתהו ואמר לה הא גיטך אמר רב יוסף למאי ליחוש לה אי משום מי מילין אין מי מילין על גבי מי מילין אי

[א] תניא כוותיה דרב עדים שאין יודעין לחתום מקרעין להן נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו אמר רבן שמעון בן גמליאל בד"א בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין קרייה מאן דכר שמה חסורי מיחסרא והכי קתני עדים שאין יודעין לקרות קורין לפניהם וחותמים ושאין יודעין לחתום כו' אמר ר"ש בן גמליאל במה דברים אמורים בגיטי נשים אבל שחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין א"ר אלעזר מ"ט דרבן שמעון בן גמליאל שלא יהו בנות ישראל עגונות אמר רבא [א] הלכה כרשב"ג ורב גמדא משמיה דרבא אמר אין הלכה ואלא כמאן כרבנן והא ההוא דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא תרגמא אקריאה רב יהודה מיצטער קרי וחתים א"ל עולא לא צריכת דהא [ב] ר' אלעזר מרא דארץ ישראל קרו קמיה וחתים ורב נחמן קרו קמיה ספרי דייני וחתים [ג] ודווקא רב נחמן וספרי דייני דאית להו אימתא אבל רב נחמן וספרי אחריני ספרי דייני ואיניש אחרינא לא רב פפא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של כותים [ד] מקרי להו לשני כותים זה שלא בפני זה [ה] במסיח לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי אמר רב אשי אמר לי רב הונא בר נתן הכי אמר אמימר [ו] האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי [ז] והא לא ידעי למיקרי בדידעי [ח] והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדאפיצן והא בעינן צריך לחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר ואלא מאי קמ"ל דכל [ט] לשון כשר [י] תנינא גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית כשר אי מההיא הוה אמינא הני מילי בגיטין אבל בשאר שטרות לא קמ"ל אמר שמואל נתן לה נייר חלק ואמר לה ה"ז גיטיך מגורשת [כ] חיישינן שמא במי מילין כתבו מיתיבי [ל] הרי זה גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה טעמא דאיכא כתב הא ליכא כתב לא כי קאמר שמואל [מ] דבדקינן ליה במיא דנרא אי פליט פליט ואי לא פליט לאו כלום הוא וכי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט [נ] שמואל נמי [ס] חיישינן קאמר אמר רבינא אמר לי אמימר הכי אמר מרימר משמיה דרב דימי [ע] הני בי תרי דיהיב גיטא לדביתהו צריכי למיקרייה מיתיבי [פ] ה"ז גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה ואי אמרת צריכי למיקרייה בתר דקריה מי מצי אמר לה הכי [צ] לא צריכא דבתר דקריוה עייליה לבי ידיה ואפקיה מהו דתימא חלופי חלפיה קמ"ל

[ל] ר' אלעזר מרא דארץ ישראל קרו קמיה וחתים ורב נחמן קרו קמיה ספרי דייני וחתים ודווקא רב נחמן וספרי דייני דאית להו אימתא אבל רב נחמן וספרי אחריני ספרי דייני ואיניש אחרינא לא. פי' רב נחמן הוה חתנא דבי נשיאה והיה ממונה דיין מפי ראש הגלות וסופרי הדיינים יראים ממנו ולא משקרי: רב כהנא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של גוים קרי ליה לשני גוים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו ומגביה ביה מבני חרי על [דיר] חותמיו שהיו גוים דלא מפקי ליה לקלא ומ"ה לא גבי ביה אלא מבני חרי: אמר רב אמי אמר לי הונא בר נתן הכי אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינא ביה ממשעבדי. פי' דכיון דישראל חתימי ביה מפיק ליה לקלא והא לא ידעי למקרי בדידעי והא בעינא כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדאפיצן והא בעינן שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר ואלא מאי קמ"ל דבכל לשון כשר

[ב] כוותיה דרב. דאמר מקרעין להן נייר: **ברבנן.** דמכשירי לכולהו: **פרגמא.** להא דרב גמדא: **אקריאה.** שאם יודעין לחתום אע"פ שאין יודעין לקרות שפיר דמי וקרו קמייהו אחריני כרבנן ודרב כהנא בשאין יודעין לחתום וגבי חתימה אמרן לדרב כהנא לעיל: **רב יהודה.** זקן היה ועיניו כהות וכשהיה צריך לחתום בעד או בדיין מצטער בקריאת שטר וקוראו וחותם: **מרא דארעא דישראל.** בקי מכל חבריו. ובמס' נדה מפרש אמאי קרי ליה מרא דארעא דישראל בפרק שני (דף כ:): **רב נחמן.** דיין היה ממונה מפי ריש גלותא וחתנא דבי נשיאה כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכד:) וסופרי הדיינים ירא'ים ממנו ולא משקרי: **דעביד בערכאות.** וחותמיהם עובדי כוכבים דאכשרינן להו לעיל (י:): **ממשעבדי.** והא דאמרינן בפ' קמא [ד] מבני חורי ולא ממשעבדי בנעשה בהדיוט דלית ליה קלא: **דחתימו עליה סהדי ישראל.** וישראל עשאוהו אלא שכתבוהו לשון פרסי: **שלחנו.** כתב שלו: **בגיטין.** משום תקנת עגונות: **שמא במי מילין נתכוהו.** ונבלעו ואמרן לעילא [ה] כתבו במי טריא ואפלא כשר: **נייר.** סתם נייר של עשבים הוא ולא קלף מעובד עפלים דאי עפיץ הא אמרן [ו] אין מי מילין על גבי מי מילין: **שטר פסים.** שטר פיוסים שאומר לחבירו אוהבו ומאמינו שיכתוב לו על עצמו שטר חוב כדי שיראה עשיר: **שטר אמנה.** שכתב לנות ולא לוה והאמינו לוה למלוה שלא יתבענו אלא אם כן ילוה ומסר לו את השטר: **נאוסרה.** משום אשתו: **הא ליכא כתב לא.** דאי בנייר חלק נמי אמרינן מגורשת מכדי תנא אתא לאשמועינן דאע"ג דלא אקרינא אי גיטא הוי אי לא כיון דאמר לה גיטא הוא לא הדר ביה תו ומחזקינן דגיטא הוא ואי בנייר חלק נמי סבירא ליה הכי לאשמועינן רבותא יתירתא דנייר חלק: **כי אמר שמואל.** נמי שמגורשת לא בסתמא אלא בדקינא ליה לנייר: **במיא דנרא.** נבע שקורין פוילי"ש ומעבירים מי הנבע עליו ופולט אותיות שבלע ונראות: **השתא הוא דפליט.** וכשהיו בלועות לא היה כתב: **חיישינן.** שמא לא נבלעו יפה ואם מת אסורה לכהן וחוללת ולא מתייבמת דספק גרושה היא: **הני בי תרי.** עדי מסירה: **לבי ידיה.** תחת כנפיו: **לא שכיח.** וזו היא שזרק זה ואין לחוש שמא גט זרק לה ואבד: **אכל פרחי אלא.** ואנו ראינו שזה לא זרק אלא כתב אחד: **מדהא הואי.** על כרחך תדא הוא התם מעיקרא ומדהא הואי חבריתא נמי אמרינן הואי התם וזה גט זרק ואימא עכברים שקלוה: **משום מי מילין.** שמא כתב לה גט מבחוץ ואינו מיכר: **אין מי מילין כו'.** וכל גוילים של ס"ת שלהם עבודים בעפלים: כריתות

[ג] בעל ט.; [ד] [ויומא ט: נדה כ:]; [ה] [לקמן כח: וש"נ]; [ו] [לעיל יח.]; [ז] [לקמן פז:; [ח] [עי' מוספות קדושין כ: ד"ה ר"ג מקדשי וכו' ותוס' לקמן מ: ד"ה מיישינן]; [ט] [תוס' פ"ו ע"ש]; [י] [דף יח.]; [כ] [ע"א]; [ל] [לעיל ע"א]; [מ] [ב"ב קלד:]; [נ] [ערך גדא א' ע"ש].

גליון הש"ס

גמ' שמואל נמי חיישינן קאמר. ע' לקמן דף מ' ע"ב תד"ה מיישינן:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לריכי וכו' דאיעבי לה למיהדר:

לעזי רש"י

פוויל"י [פויי"ל]. צבע (ארגמן).

מוסף רש"י

מקרעין להן נייר חלק. מסרטין ורושמין בסכין על הנייר את שמות העדים ובאין העדים וממלאין את הקרעים דיו (לעיל ט:). בגיטי נשים. משום תקנת עגונות, שמא ילכה זה המגרש לפרס בים או מסוכן שרוצה שלא מזקק ליבום (שם). והא בענין כתב שאינו יכול להזדייף. שיהא הקלף מתוקן בעפלים בשעת עינוהו שעושים אותו שחור ושוב אין אדם עושה בה ממה ומחוק וכותב עליו, מפני שהוא ניכר, וקלפי פרסיים אינם מעובדים בעפלין שקורין גל"ש ואדם יכול למחוק כתבו ומניח מתימת העדים וכותב למעלה ממון הרבה (לעיל יא.). מענינו של שטר בשיטה אחרונה. כדאמרינן בגט פשוט (ב"ב קפא:) וקרינא מן פלוני אכל מה דכתוב ומפומיה לעיל (לעיל יא.). בדמהדר. שמוחזר בשיטה אחרונה (שם).

מוסף תוספות

א. ואסורה להנשא. תוס' הרא"ש. ב. הרא"ש כתוב: נתן הבעל הגט לאשה. ג. בדקריוה ובתר הכי. תוס' הרא"ש. ד. ואפקיה. תוס' הרא"ש. ה. והיא היתה יכולה לתקן בקריאה זו בדבר מועט, קנסינן לה כדאשכחן התם גבי וכו'. תוס' הרא"ש. ו. דלא חיישינן לאיחלופי עד דידענן דאחליף. שם. ז. ולומר שטר אמנה הוא. תוס' הרא"ש. ח. דאי קרויה לא מצי אמר הכי. תוס' הרא"ש. ט. קודם נתינה מהא דהכא, ואחר נתינה מההיא דהאשה רבה. רשב"א.

פסקי רי"ד (המשך)

אמר אמימר משמיה דרב דימי מנהרדעא הני בי תרי דיהבי גיטא קמייהו צריכי למיקרייה מיתיבי הרי זה גיטיך נטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת לא כל הימנו לאוסרה ואי אמרת צריכי למיקרייה לבתר דקרייה מי מצי א"ל הכי לא צריכא דבתר דקריוה עייליה לבי ידיה ואפקיה מהו דתימא חלופי חלפיה קמ"ל:

פסקי רי"ד

תניא כוותיה דרב עדים שאין יודעים לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאים הקרעים דיו אמר רשב"ג בד"א בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ושאר שטרות אם יודעים לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין קרייה מאן דכר שמיה חסורי מחסרא והכי קתני ושאין יודעין לקרות קורין לפניהם והן חותמין אמר רשב"ג בד"א בגיטי נשים וכו' כדלעיל. א"ר אלעזר מ"ט דרשב"ג שלא יהו בנות ישראל עגונות אמר רבא הלכה כרשב"ג ורב גמדא משמיה דרבא אמר אין הלכה כרשב"ג ואלא כמאן כרבנן והא ההוא דעבד עובדא בשא' שטרות ונגדיה רב פפא תרגימו אקריאה. פי' רב גמדא דאמר הלכה כרבנן אקריאה שאם יודעים לחתום ואף ע"פ שאינן יודעים לקרוא שפיר דמי וקרו קמייהו אחריני וחתמי כרבנן ורב פפא בשאין יודעין לחתום. רב יהודה קרי וחתים. פי' זקן היה וקמו עיניו וכשהיה צריך לחתום עד או דיין היה מצער בקריאת השטר וקוראהו וחותם א"ל עולא לא צריכת דהא ר' אלעזר מרה דארעא דישראל הוא מקרי קמיה וחתים. פי' בשלהי פ' כל היד מפרש למה יקרא מרה דארעא דישראל שהיה בקי להכיר דם הנדה רב נחמן קרו קמיה סופרי דייני וחתים ודוקא רב נחמן וסופרי דייני דאית להו אימתא אבל רב נחמן וסופרי אחריני לא אי נמי סופרי דייני ואיניש אחרינא לא. פי' רב נחמן הוה חתנא דבי נשיאה והיה ממונה דיין מפי ראש הגלות וסופרי הדיינים יראים ממנו ולא משקרי: רב כהנא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של גוים קרי ליה לשני גוים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו ומגביה ביה מבני חרי על [דיר] חותמיו שהיו גוים דלא מפקי ליה לקלא ומ"ה לא גבי ביה אלא מבני חרי: אמר רב אמי אמר לי הונא בר נתן הכי אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינא ביה ממשעבדי. פי' דכיון דישראל חתימי ביה מפיק ליה לקלא והא לא ידעי למקרי בדידעי והא בעינא כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדאפיצן והא בעינן שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר ואלא מאי קמ"ל דבכל לשון כשר

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פכ"ד מהל' מלוה הלכה ז סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סימן מה סעי' ג [פה"ש סי' סו סעי' יג]:
מ ב מיי' שם טוש"ע חו"מ שם:
מא ג מיי' פכ"ז מהל' מלוה הלכה ו סמג עשין כד טוש"ע מ"מ סי' סח סעיף ב:
מב ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
ה [מיי' פ"ד מהל' גירושין ה"ז טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' יד]:
ו [טוש"ע שם סי' קכו סעיף ו]:
מג ז ח טוש"ע אה"ע סימן קלה סעיף ד:
מד ט מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה יט סמג עשין ג טור ש"ע שם סעיף ו:
מה י מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף ב:
מו כ מיי' שם טוש"ע שם:
מז ל מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעי' ה:

פסקי רי"ד

תניא כותיה דרב עדים שאין יודעים לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאים הקרעים דיו אמר רשב"ג בד"א בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ושאר שטרות אם יודעים לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין קרייה מאן דכר שמיה חסורי מחסרא והכי קתני ושאין יודעין לקרות קורין לפניהם והן חותמין אמר רשב"ג בד"א בגיטי נשים וכו' כדלעיל. א"ר אלעזר מ"ט דרשב"ג שלא יהו בנות ישראל עגונות אמר רבא הלכה כרשב"ג ורב גמדא משמיה דרבא אמר אין הלכה כרשב"ג ואלא כמאן כרבנן והא דעבד עובדא בשא' שטרות ונגדיה רב פפא תרגימו אקריאה. פי' רב גמדא דאמר הלכה כרבנן אקריאה שאם יודעים לחתום ואף ע"פ שאינן יודעים לקרוא שפיר דמי וקרו קמייהו אחריני וחתמי כרבנן ורב פפא בשאין יודעין לחתום. רב יהודה קרי וחתים. פי' זקן היה וקמו עיניו וכשהיה צריך לחתום עד או דיין היה מצער בקריאת השטר וקוראהו וחותם א"ל עולא לא צריכת דהא ר' אלעזר מרה דארעא דישראל הוא מקרי קמיה וחתים. פי' בשלהי פ' כל היד מפרש למה יקרא מרה דארעא דישראל שהיה בקי להכיר דם הנדה רב נחמן קרו קמיה סופרי דייני וחתים ודוקא רב נחמן וסופרי דייני דאית להו אימתא אבל רב נחמן וסופרי אחריני לא אי נמי סופרי דייני ואיניש אחרינא לא. פי' רב נחמן הוה חתנא דבי נשיאה והיה ממונה דיין מפי ראש הגלות וסופרי הדיינים יראים ממנו ולא משקרי: רב כהנא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של גוים קרי ליה לשני גוים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו ומגביה ביה מבני חרי על [דיר] חותמיו שהיו גוים דלא מפקי ליה לקלא ומ"ה לא גבי ביה אלא מבני חרי: אמר רב אמי אמר לי הונא בר נתן הכי אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינא ביה ממשעבדי. פי' דכיון דישראל חתימי ביה מפיק ליה לקלא והא לא ידעי למקרי בדידעי והא בעינא כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדאפיצן והא בעינן שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר ואלא מאי קמ"ל דבכל לשון כשר

כריתות דאית בה. שכתובה בה פרשה וכתב לה ספר כריתות: **לה לשמה: יהב ווזא לספרא.** לכתוב אותה פרשה לשם גירושיה: **הא בעינן שינה שמו ושמה.** דתנן לקמן (דף פ.) דפסול אלמא צריך לכתוב שמו ושמה. ואית דלא גרסי שינה ומאן דגרים ליה משום מתני' דלקמן ואגב גרגא גרים ליה: **מאי קמ"ל.** כל הני פשיטא לן דפרשה שבתורה אינה גט: **עליו קולמוס.** על כל אות ואות: **ונתכוין לכתוב יהודה.** שהיה טועה וסבור שהוא צריך לכתוב יהודה: **וטעה ולא הטיל בו דלת.** הרי השם כתוב אלא שהוא שלא בשמו: **ואנוהו.** התאה לפניו במלות[ו]: **איהי כתבה ליה.** נותנת שכר הסופר כדאמרינן בגמרא דגט פשוט (ב"ב דף קסח.) משום תקנת עגונות: **אקנויי אקנו ליה רבנן.** ההוא זוזא מדידה והוי כמאן דיהיב ליה איהו דהפקר ב"ד הפקר: **ונתן.** בר נתינה שיהא שוה פרוטה: **העלה של זיף.** שאינו שוה כלום: **דחזי לאיצטרופי.** עם עלין הרבה לשכוב עליהן או למאכל בהמה ואע"ג דלא שוה פרוטה. אבל איסורי הנאה לא: **ולא קלסוה.** משום דאמר לה משמא דיחידאה: **דרשה.** זימנא אחריתי משמיה דרבים כי היכי דליקבלוה מייה: **אלמא.** מדטרח כולי האי דליקבלוה אלמא הלכתא כוותיה: **חקק.** בטבלא בסכין: **עבד שילא.** לחירות: **בכתב שחקק על גבי טבלא.** דף: **ופינקס.** כעין אותן של סוחרים שחוקקים עליהן בעט: **ולא בכתב שעל גבי ליפה.** כעין כובע של צמר ונותנות הנשים תחת צעיף קישוריהן כדאמרי' בבמה אשה יוצאה (שבת דף מז.): **אנדוכתי.** תכשיט ורוקמין עליו צורות במחט כעין ברוסדי"ר בלע"ז ואם רקמו עליהן אותיות הגט אינו כתב לפי שאינו כתוב וקבוע אלא מוטל על הבגד וז' ראשיו תחובים: **הא דחק חוכות.** של אותיות ולידיהן והאותיות בולטות אינו כתב לפי שלא ליר את האותיות אלא חקק סביבותיהם והעץ נשאר כמו שהיה בדפוס האותיות מאיליו: **הא דחק ירכותיהן.** של אותיות דהיינו הן ממש שיחקו הכתב זו היא כתיבה: **לא היה כתבו.** של ליר וחב: **והא דינרי זהב חוכות הוא.** דקא סלקא דעתיה כשהוא מכה בקורנס חותם המטבע על הדינר תוכות וסביבות צורת החותם שהיא שוקעת והם מלאים דוחקין את תוכו וסביבות צורת הדינר וכנגד שקיעת רוחב החותם אין הדינר של זהב נדחק ומאליה הצורה עומדת במקומה וגבי ליר כתיב (שמות לט) מכתב פתוחי חותם אלמא כתיבה היא: **ואיהו הלא יריכות.** שהיה הליר דק כעין טס ולר האותיות מעבר האחד ודוחק ירכותיהן והן בולטות מעבר השני כמו שמליריס כסף וזהב העשוי ליקבע בכלי עץ ששותים בהם יין: **רושמא.** חותם המטבע שקורין קויינ"ן: **מיחרץ חריץ.** התוכות והסביבות של צורתו שהיא שוקעת חוולין ודוחקין תוכות וסביבות של צורת הדינר עד שעומדת צורת הדינר בולטות כמו שהיתה ונפקא מינה שאם חקק את הגט בחותם וכתבו על גבי טס לא הוי כתב דתוכות הוא: **או כגופי מכניף.** צורת החותם שהיא שוקעת כשתוכותיה דוחקים את תוכות של דינר וכנגם הזהב קצת בדוחק בתוך שקיעת הצורה וגמתה מתוך דוחקו וכנגם לתוך הצורה ולאו ממילא הן אלא ע"י מכת הקורנס הצורה עצמה נמתחת לתוך הרוחב והרי כתבה בידיס: הא

אי משום כריתות דאית בה הא בעינן וכתב לה לשמה וליבא.

תימה דלעניין מגילת סוטה משמע בפ"ק דעירובין (דף יג.) דמוחקין לה מן התורה אפי' למאן דבעי כתיבה לשמה דקאמר רב פפא דלמ"ד אין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת תורה דשמעתא כתיבה ה"נ דמחקינן וי"ל דרב יוסף דשמעתין לא סבר לה כוותיה[א] א"ל סבר כאידך תנא דסבר אין מוחקין לה מן התורה וכמתני' דבפ' כל הגט (לקמן דף כו.) דתנן הכותב טופסי גיטין צריך שיהא מקום האיש כו' ודייק מהתם ברישא מס' זבחים (דף ג:) דשמעתא פסול וכ"ש ספר תורה דלא איכתוב לשם גירושין כלל ועוד נראה דאפי' מאן דמכשיר במגילת סוטה למחוק מן התורה אע"ג דבעי לשמה מודה לענין גט דפסול דבעירובין בפ"ק (דף יג.) משמע דכולהו תנאי מודו בהגך דפרק כל הגט דאפילו שלא לשמה מדפריך התם ולית ליה לרב אחא בר יאשיה כתב לגרש את אשתו ונמלך כו' ובמגילת סוטה שמעתא כשר משום דמשמעתא שאין הכהן שעליו לכתוב מקפיד[ב] ומשמעתא ניחא ליה אבל גבי גט בעל שמעתא לא ניחא ליה אע"ג דפריך ממתני' דגט לרבי אחא בר יאשיה דאיירי במגילת סוטה לענין שלא לשמה לא משמע ליה לחלק: **הא בעינן שמו ושמה.** אע"ג דמתני' דפרק הזורק (לקמן דף פ.) דשינה שמו ושמה מוקמינן לה דהאי הולד ממזר כרבי מאיר[ג] משמע דלרבנן לא הוי בשינה שמו אלא פסולא דרבנן ומדנקט שינה ולא נקט לא כתבו כלל משמע דבלא כתבו כלל כשר אפי' מדרבנן[ד] הא ליתא דעל כרחך לא כתבו כלל לר"מ פסול מה"ת דהא בעינן שיהא מוכיח מתוכו שהוא מגרש את אשתו ובלא כתבו כלל אין מוכיח אלא אומר ר"י[ה] דלא מיירי בשינה שמו ממש דא"כ הוה ליה למינקט לא כתבו כלל דפסול לרבי מאיר דמתני' ר' מאיר כדאמרי' התם דהוי רבותא טפי אלא שינה שמו היינו[ו] שכתב שם דגליל ביהודה והשתא קאמר הכא שפיר הא בעינן שמו ושמה וליבא [וכ"ש] דבלא כתבו כלל הוא דפסול: **דילמא** נתינת גט הוא. וכן שלח איש נעלו ונתן לרעהו (רות ד) לא בעינן שהה פרוטה אע"ג דכתיב ונתן[ז] וכן גבי תרומה[ח] חטה אחת פוטרת את הכרי אע"ג דכתיב (דברים יח) תתן לו ובמתנות בהונות אין בו דס חטאת ובמתנות בהונות אין בו שיעור והא דאמר אבא שאול בפ' כל שעה (פסחים דף נ:) דזר שאכל תרומה לא מיחייב בפחות משוה פרוטה משום דכתיב (ויקרא כב) ונתן לכהן וגו' ואין נתינה בפחות משוה פרוטה היינו משום דתשלומי תרומה יליפינן מתשלומי מעילה דתרוייהו תשלומי קדש מיקרו וגמרי בחטא חטו מהדדי ולמאן דבעי בכריתות (דף ו:) ואשר יתן ממנו על זר שתהא נתינה בכזית היינו משום דסיכה היא ואפקה בלשון נתינה לאפוקי ממשמעות דסיכה קאתי דמשמע כל שהוא ולריך נתינה חשובה כמו ונתן לכהן את הקדש (ויקרא כב) דהוי בכזית[ט] לרבנן דאבא שאול וכן לא יתן עליה לבונה דבפרק כל המנחות (דף ס.) מצריך כזית היינו משום דשני מלשון שימה דאתחיל בה לא ישים עליה שמן או משום דומיא דהקטרת לבונה בחוץ דהוא נמי הקטרת איסור דהוי בכזית[י]: **משמיה** דרבים וקלסוה אלמא הילכתא כוותיה. פי' בקונטרס מדטרח עלה דלקלסוה ובפ' מי שאחזו (לקמן דף עז.) לא יתכן לפרש כן דקאמר נפק רבי חייא דרשה משמיה דרבי וקלסוה משמיה דרבים ולא קלסוה אלמא לית הלכתא כוותיה ואומר ר"ת דהכא דייק מדקלסוה כי אמר משמיה דרבים[ז] ולפיכך נמי לא קלסוה כי אמר משמיה דיחיד מעיקרא[ח] ולקמן איפכא[ט]: **למימרא** דחקיקה לאו כתיבה היא. הוה מצי לאקשויי מלוחות דכתיב בהו כתיבה בכמה קראי והיה כתבם חקוק כדכתיב (שמות לב) חרות על הלוחות[י] אלא דניחא ליה למיפרך מגט אגט:

התקבלי

מסורת הש"ס

ה) [לקמן כג. כד: כה. כו. סוטה כ:], ו) שבת קד: לקמן נד: [מסכ' סופרים פ"ה ה"ג], ז) לקמן עז., ד) [פי' ריפה של אמר אדוגה אם לקש בתלוגה גט אשה או גט מיזות אינו גט. ערוך ערך כפה], ט) [פירוש מבימין הוקין ולוכנין אותן ומגיילין בהן כתב כמו שעושין הישמעאלים בממלגלות כותבין אומיות ונקראות. ערוך], ו) [שבת קלג.], ז) [קדושין נח:], ח) [פסחים לב:], ט) [וע"ע תוס' פסחים לב: ד"ה ואין ותוס' מנחות ס. ד"ה מי בעינן ותוס' ב"מ מז. ד"ה קוימ],

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:
דברים כד א

2. עָזִי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ:
שמות טו ב

גליון הש"ם

גמ' אילימא משום דכתי' וכתב. עי' לקמן דף כב ע"ב תד"ה והא לאו: תוס' ד"ה דילמא וכו' וכן גבי תרומה. עיין שבת דף כה ע"ב תוד"ה תתן לו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' התם אלא דבעינא זה אלי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' הא בעינן שמו ושמה וליבא כו' כל"ל:

מוסף תוספות

א. דרב פפא. תוס' עירובין יג. ד"ה אבל. ב. אם יכתוב שום אדם לשמה שלא ברשותו. שם. ג. דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר. תוס' הרא"ש. ד. דאלת"ה אדתני פסולין בשינה ליתניתנהו בלא כתיבה כלל וכ"ש היכא דשינה. תוס' הרא"ש. ה. דשינה שמו דקתני במתני' דהזורק. תוס' הרא"ש. ו. כעין ששינינו בהשולח, בראשונה היה משנה שמו ושמה, דאינו ר"ל שינוי גמור אלא כגון שיש לו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל. תוס' הרא"ש. ז. ש"מ דהלכתא הכי. תוס' הרא"ש. ח. משום דמשמע דרבים פליגי עלי' ולא הוי ניחא להו בהכי משום דקים להו דכן הלכה. תוס' הרא"ש. ט. כי אמרה משמיה דרבי קלסוה כלומר דיפה אמר דרבי אמרה ורבנן פליגי עליה דאין הלכה כרבי מחבריו, וכשאמרה משמיה דרבים לא קלסוה משום שאין הלכה כן. תוס' הרא"ש. י. ואמרי' מ"ם וסמ"ך של לוחות בנס היו עומדין. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"ח מהלכות גירושין הל' ג ופ"ג שם הלכה ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלח סעיף ח:
מט ב מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:
נ ג מיי' פ"ח מהל' תפילין הלכה טו סמג לאוין ג טוש"ע יו"ד סי' רטו סעיף ג:
נא ד מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף ח:
נב ה ו מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכה סעי' ד:
נג ז מיי' פ"ע מהלכו' כלי המקדש הלכה ב סמג עשין קנט:
נד ח מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' ו סמג עשין נ טוש"ע שם:

לעזי רש"י

ברושדי"ר. רקמה. קרינ"ץ. מטבעה.

מוסף רש"י

וטעה ולא הטיל בו דלת. ונמצא שם כתוב כדרכו אבל שלא לשמו הוא (לקמן נד:) ונמצא שם נכתב במקומו אבל לא בכוונה (שבת קד:). **מעביר עליו קולמוס.** לשמו (לקמן נד:) לכוונת שם על כל אותיותיו כאילו הוא כותבו (שבת שם). **וקלסוה.** יפה אמרת (לקמן עז.).

פסקי רי"ד

שלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר פי' דהא כתיב ונתן בידה על נתינת הגט מיירי ולא דליתיב לה מידי דשוה הוא: ת"ר ונתן ולא וחקק למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא ורמינהו עבד שיצא בכתב שע"י טבלא ופנקס יצא לחירות אבל לא בכתב שע"ג כיפה ואנדרכתן פי' שחקק בסכין הגט ע"ג טבלא או ע"ג פנקס שהם מלאים שעוה וחוקקין עליהם בעט ברזל זו היא חשובה כתיבה אבל מה שרוקמין במחט ע"ג כיפה שהיא כמין כובע של צמר על ראש הנשים ואנדרכתי מין תכשיט הוא ורוקמין אותו במחט ורקמת המחט לא חשיבא כתיבה לפי שאין האותיות קבועות אלא תחובות ובע' כתב קבוע על הדבר שהוא מגרש בו אמר עולא אמר ר' אלעזר לא קשיא הא דחק קורות הא דחק ירידות פי' הא דחק קורות של אותיות וצידיהן והאותיו' בולטות אינו כתב לפי שלא צייר את האותיות ולא חקק [אלא] סביבותיו והעץ נשאר כמות שהיה ונמצאו האותיות בולטות מאיליהן והא דחק ירידותיהן שהאותיות שוקעין בטבלא וזהו חשובה כתב וגופי האותיות קורא ירידות:

התקבלי גיטיך והתקבלי כתובתיך מהו. אע"ג דכתבו על מיסורי הנאה כשר היינו משום דיהיב לה מיהא כל הגט אבל הכא לא יהיב לה אלא בתורת פרעון: **על** מנת שתחזירי לי הנייר מגורשת. בפרק מי שאחזו (לקמן דף עה.) קבעי מ"ש ריש"א ומ"ש סיפא ומפרש לשון אחד משום דסיפא הוי תנאי בטל ומעשה בדבר אחד והוי תנאי בטל ומעשה קיים דקסבר ההוא ליטנא דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ואין גט יכול לחול עד שתחזירהו ואז א"ל להתגרש שאין הגט בידה הילכך אע"פ שלא החזירתו מגורשת ורבא דקאמר בפ"ק דקידושין (דף ו:) הילך אתרוג זה במתנה ע"מ שתחזירו לי החזירו יצא כו' לא סבר כההוא ליטנא אלא רבא לטעמיה דמפרש בפ' מי שאחזו משום דהוי מעשה קודם לתנאי ואע"ג דבההיא דאתרוג נמי מעשה קודם לתנאי לא דק רבא במילתיה למינקט התנאי כמו שצריך להתנות ולההוא ליטנא דמפרש במי שאחזו (לקמן עד.) משום דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי לא הוי גט אלא אם כן החזירתו לבסוף שנתקיים התנאי ואז הוי גט משעה שנתן לידה: **ספר** אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים. אע"ג דלקמן (דף כא:) דרשי רבנן ספר לספירת דברים מכל מקום דרשי' נמי הך דרשה דהכא ול"ת היכי מכשירין בפ' בתרא (לקמן דף פז:) שייר מקלת הגט וכתבו בדף השני הוה לן למיפסל בשני דפין משום ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים כדאמרי' בפ"ב דסוטה (דף יח.) כתבה בשני דפין פסולה ספר אחד אמר רחמנא כו' ואור"י דשני דפים דסוטה איירי בשתי חתיכות[א] ולקמן איירי בקלף אחד בשני עמודים:

לא צריכא דמעורה. מכאן מדקדק ר' יצחק בר מרדכי דאין צריך בגט שתהא כל אות ואות מוקפת גויל מארבע רוחותיה כדאמר הכא דמעורה ור"י אומר דאין מכאן ראיה דהא דקאמר דמעורה[ב] היינו רגל ך' של שיטה עליונה בט' של שיטה שתחתיה או רגש ל' בה' או במ' שלמעלה הימנה[ג] ומ"מ נראה לר"י דאין צריך ראיה להכשיר דדוקא בס"ת תפילין ומזוזות בעינן שיהו האותיות מוקפות גויל כדאמר בפרק הקומץ (מנחות דף לד.) משום דכתיב בהו וכתבתם כתיבה תמה אבל בגט ליכא קפידא דאפי' ספר ודיו לא בעינן בגט[ד] דספר כתב בגט לספירת דברים הוא דאתא (לקמן כא:): **בכתובת** קעקע. מדאורייתא ליכא איסורא עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכחול כדתנן בפ"ג דמכות (דף כא.) ולר' שמעון אינו חייב אפי' כתב וקעקע עד שיכתוב את השם פי' שם דע"ז כדמפרש התם בגמרא ומיהו איסורא דרבנן איכא הכא[ה] דאפי' אפר מקלה אסור ליתן על גבי מכתו מפני שנראה ככתובת קעקע ואפי' הוא הכא איסורא דאורייתא מ"מ הוי גט כדאמרי' לעיל כתבו על איסורי הנאה כשר אע"ג דאסור לכתוב דהא מיתהני באיסורי הנאה: **ת"ש** דאמר ריש לקיש הגודרות אין להם חזקה. פי' לאלתר אלא עד ג' שנים יש להם חזקה כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף לו.) ול"ת מתני' הוה ליה לאתויי דתנן התם (דף כח.) העבדים חזקתן ג' שנים מיום ליום אבל לאלתר לא ועוד מאי קמ"ל ריש לקיש מתני' היא ודוחק לומר כמו שפי' הרב ר' יהודה מקורבי"ל דריש לקיש אתא לאשמועינן אפי' בכה"ג דאיירי הכא שהגט כתוב על ידו או על קרן של פרה דאיכא הוכחה קלת דיהביה לאשה אפ"ה אין לה חזקה ולהכי מייתי מר"ל דא"כ הוה ליה לפרושי בהדיא כיון דלא איצטריך לאשמועינן אלא בכי האי גוונא אלא י"ל[ו] דממתני' לא שמעינן גודרות דה"א דוקא עבדים דבני דעת[ז] ועיילי מנפשייהו[ח] אבל גודרות אין דרכם לילך לבית אים וכרי ולהכי ה"א הכא[ט] שהגט כתוב על ידו ומוכח קלת שהוא שלה יש לה חזקה להכי מייתי מגודרות דאין להם חזקה אע"פ שיש הוכחה דלא עיילי מנפשייהו כמו עבדים: **אשה לא ידעה לאקנויי**. פירוש בדבר שהוא מחזיר לה ולא גמרה ומיקניא ליה אלא בתורת שאילה משאילתו לו[י] אע"ג דאמרי' לעיל דדמי כתיבת סופר אקנו ליה דבנן מדידה[יא] מ"מ טבלא דידה לא מקנו ליה ול"ת וכי לא ידע מתני' יב[דכתבתם] דפשיט מינה בסמוך דהאשה כותבת את **וכותב** בכתב ידו ואחרים חותמים. יג ואם תאמר מה ענין שטרי הלואה לגט דאינם אלא לראיה ואפי' במלוה על פה היה גובה ממשעבדי אי לא משום דאין לה קול כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב מב.) דמאן דיזיף[יד] בגנעה יזיף ומכר[טו] שיש לו קול אמרינן (שם מא.): המוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים ונראה לפרש דנראה לגמרא דמסתמא כיון שהיה מלוה לכל בני העיר גם הם היו עושים לו טובה ונותנים לו במתנה או מוכרים לו שדות[טז] דפעמים שלא היו קנויין לו אלא בשטר כגון שדי נתונה לך או מכורה לך[יז] וגם השטרות האלו היה כותב אותם ואחרים חותמים:

אלא בעינא[1] מכתב וליכא כדינרי זהב ולא כדינרי זהב כדינרי זהב דבולט ולא כדינרי זהב דאילו התם מגואי[א] והכא מאבראי בעא מיניה רבא מרב נחמן כתב לה גט על טס של זהב ואמר לה התקבלי גיטך והתקבלי כתובתך מהו אמר ליה[2] נתקבלה גיטה ונתקבלה כתובתה איתיביה התקבלי גיטך והשאר לכתובתך נתקבלה גיטה והשאר לכתובתה טעמא דאיכא שאר הא ליכא שאר לא הוא הדין אע"ג דליכא שאר והא קמ"ל דאע"ג דאיכא שאר[3] אי אמר לה אין אי לא לא מאי טעמא אוירא דמגילתא הוא[ב] ת"ר[ג] הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזירי לי את הנייר הרי זו מגורשת[ד] בעי רב פפא[ה] בין שיטה לשיטה ובין תיבה לתיבה מאי תיקו ותיפוק ליה[3] דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים לא צריכא דמעורה[ו] בעי רמי בר חמא היו מוחזקים בעבד שהוא שלו וגט כתוב על ידו והרי הוא יוצא מתחת ידה מהו מי אמרינן אקנויי אקני לה או דלמא הוא מנפשיה עייל אמר רבא ותיפוק ליה דכתב שיכול להזדייף הוא ולרבא קשיא מתניתין על היד של עבד בשלמא מתני' לרבא לא קשיא[ז] בעדי מסירה ורבי אלעזר היא אלא לרמי בר חמא קשיא לרמי בר חמא נמי לא קשיא[ח] בכתובת קעקע השתא דאתית להכי מתניתין[ט] (לרבא) נמי לא תיקשי[י] בכתובת קעקע מאי הוי עלה תא שמע[יא] דאמר ריש לקיש[יב] הגודרות אין להן חזקה בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו מהו מי אמרינן אקנויי אקניתא ליה או דלמא[יג] (אשה) לא ידעה לאקנויי אמר אביי[יד] ת"ש אף הוא העיד על כפר קטן שהיה בצד ירושלים והיה בו זקן אחד והיה מלוה לכל בני הכפר וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים ובא מעשה לפני חכמים והכשירוהו ואמאי הא בעינא[3] ספר מקנה וליכא אלא לאו משום דאמרינן אקנויי מקנה להו אמר רבא ומאי קושיא דילמא זקן

הא בעינא מכתב. פתוחי חותם: **מגואי**. מכח הרושם באותו לד שהאורה בולטת בו אבל לית דוחק מאבראי והיא בולטת מגואי: **הא ליכא שאר לא**. דמקום גט בעי למיתב לה מתנה גמורה משום גירושין ולא לשם פרעון דכתיב ונתן[ב]: **אי אמר לה**. לכתובתיך: **אוירא**. גליון: **והנייר**. כל הנייר אני מעכב לעצמי: **אינה מגורשת**. דכיון דהנייר שלו לא נתן לה כלום דנמצאו אותיות פורחות באויר: **הרי זו מגורשת**. ותחזיר דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה[ג]: **נייר שבין שיטה לשיטה**. שלי מהו: **דמעורה**. מעורה במקלת שהיו בו אותיות אלוכין המגיעין משיטה לשיטה בראשי כל תיבה ותיבה: **והרי הוא**. העבד: **יוצא מתחת ידה**. שהבינתו לפניהו ואמרה בעלי נתן לי העבד הזה וגירשני בו כדתנן במתני'[ד] ונותן לה העבד: **מהו**. מי מהימנה בלא עדי מסירה הואיל ועכשיו הוא בראשותה או דילמא הוא מנפשיה אזל: **להזדייף הוא**. דילמא תנאה הוה בגיטא וממקתיה והדר כתביה: **בעדי מסירה**. שקבלוהו: **ור' אלעזר היא**. דאמר אי אפשר לגט בלא עדי מסירה: **אלא לרמי בר חמא קשיא**. דבעיא דידיה בדליכא עדי מסירה היא: **כתובת קעקע**. אינה נמחקת עולמית: **הגודרות**. בהמות על שם גדרות אלן (במדבר לב): **אין להן חזקה**. אדם שתפסן אינו יכול לטענו לבעליהם מכלתם לי דאיכא לאימר מעצמן הלכו אצלו: **והרי היא יוצאה מתחת ידו**. שהוא בא לגרשה: **לא ידעה לאקנויי**. לא גמרה ומקנייה דבר אחר בלבה לתת מתנה גמורה ולא גירשה אלא בשלה ואנן בעינן ונתן[ה]: **אף הוא העיד**. רבי יהודה בן בבא במס' עדיות: ה"ג **והא בעינא ספר מקנה וליכא**. שהמקנה צריך לכתוב את השטר שדי מכורה לך דהשתא קרא נפקא לן בפ"ק דקידושין (דף כו.): **אלא לאו**. ש"מ כי מקני ליה שפיר דמי ואף על גב דאין בדעתו של נותן שיעכבנו המקבל אצלו: זקן

התקבלי גיטיך והתקבלי כתובתיך מהו. אע"ג דכתבו על מיסורי הנאה כשר היינו משום דיהיב לה מיהא כל הגט אבל הכא לא יהיב לה אלא בתורת פרעון: **על** מנת שתחזירי לי הנייר מגורשת. בפרק מי שאחזו (לקמן דף עה.) קבעי מ"ש ריש"א ומ"ש סיפא ומפרש לשון אחד משום דסיפא הוי תנאי בטל ומעשה בדבר אחד והוי תנאי בטל ומעשה קיים דקסבר ההוא ליטנא דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ואין גט יכול לחול עד שתחזירהו ואז א"ל להתגרש שאין הגט בידה הילכך אע"פ שלא החזירתו מגורשת ורבא דקאמר בפ"ק דקידושין (דף ו:) הילך אתרוג זה במתנה ע"מ שתחזירו לי החזירו יצא כו' לא סבר כההוא ליטנא אלא רבא לטעמיה דמפרש בפ' מי שאחזו משום דהוי מעשה קודם לתנאי ואע"ג דבההיא דאתרוג נמי מעשה קודם לתנאי לא דק רבא במילתיה למינקט התנאי כמו שצריך להתנות ולההוא ליטנא דמפרש במי שאחזו (לקמן עד.) משום דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי לא הוי גט אלא אם כן החזירתו לבסוף שנתקיים התנאי ואז הוי גט משעה שנתן לידה: **ספר** אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים. אע"ג דלקמן (דף כא:) דרשי רבנן ספר לספירת דברים מכל מקום דרשי' נמי הך דרשה דהכא ול"ת היכי מכשירין בפ' בתרא (לקמן דף פז:) שייר מקלת הגט וכתבו בדף השני הוה לן למיפסל בשני דפין משום ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים כדאמרי' בפ"ב דסוטה (דף יח.) כתבה בשני דפין פסולה ספר אחד אמר רחמנא כו' ואור"י דשני דפים דסוטה איירי בשתי חתיכות[א] ולקמן איירי בקלף אחד בשני עמודים:

לא צריכא דמעורה. מכאן מדקדק ר' יצחק בר מרדכי דאין צריך בגט שתהא כל אות ואות מוקפת גויל מארבע רוחותיה כדאמר הכא דמעורה ור"י אומר דאין מכאן ראיה דהא דקאמר דמעורה[ב] היינו רגל ך' של שיטה עליונה בט' של שיטה שתחתיה או רגש ל' בה' או במ' שלמעלה הימנה[ג] ומ"מ נראה לר"י דאין צריך ראיה להכשיר דדוקא בס"ת תפילין ומזוזות בעינן שיהו האותיות מוקפות גויל כדאמר בפרק הקומץ (מנחות דף לד.) משום דכתיב בהו וכתבתם כתיבה תמה אבל בגט ליכא קפידא דאפי' ספר ודיו לא בעינן בגט[ד] דספר כתב בגט לספירת דברים הוא דאתא (לקמן כא:): **בכתובת** קעקע. מדאורייתא ליכא איסורא עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכחול כדתנן בפ"ג דמכות (דף כא.) ולר' שמעון אינו חייב אפי' כתב וקעקע עד שיכתוב את השם פי' שם דע"ז כדמפרש התם בגמרא ומיהו איסורא דרבנן איכא הכא[ה] דאפי' אפר מקלה אסור ליתן על גבי מכתו מפני שנראה ככתובת קעקע ואפי' הוא הכא איסורא דאורייתא מ"מ הוי גט כדאמרי' לעיל כתבו על איסורי הנאה כשר אע"ג דאסור לכתוב דהא מיתהני באיסורי הנאה: **ת"ש** דאמר ריש לקיש הגודרות אין להם חזקה. פי' לאלתר אלא עד ג' שנים יש להם חזקה כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף לו.) ול"ת מתני' הוה ליה לאתויי דתנן התם (דף כח.) העבדים חזקתן ג' שנים מיום ליום אבל לאלתר לא ועוד מאי קמ"ל ריש לקיש מתני' היא ודוחק לומר כמו שפי' הרב ר' יהודה מקורבי"ל דריש לקיש אתא לאשמועינן אפי' בכה"ג דאיירי הכא שהגט כתוב על ידו או על קרן של פרה דאיכא הוכחה קלת דיהביה לאשה אפ"ה אין לה חזקה ולהכי מייתי מר"ל דא"כ הוה ליה לפרושי בהדיא כיון דלא איצטריך לאשמועינן אלא בכי האי גוונא אלא י"ל[ו] דממתני' לא שמעינן גודרות דה"א דוקא עבדים דבני דעת[ז] ועיילי מנפשייהו[ח] אבל גודרות אין דרכם לילך לבית אים וכרי ולהכי ה"א הכא[ט] שהגט כתוב על ידו ומוכח קלת שהוא שלה יש לה חזקה להכי מייתי מגודרות דאין להם חזקה אע"פ שיש הוכחה דלא עיילי מנפשייהו כמו עבדים: **אשה לא ידעה לאקנויי**. פירוש בדבר שהוא מחזיר לה ולא גמרה ומיקניא ליה אלא בתורת שאילה משאילתו לו[י] אע"ג דאמרי' לעיל דדמי כתיבת סופר אקנו ליה דבנן מדידה[יא] מ"מ טבלא דידה לא מקנו ליה ול"ת וכי לא ידע מתני' יב[דכתבתם] דפשיט מינה בסמוך דהאשה כותבת את **וכותב** בכתב ידו ואחרים חותמים. יג ואם תאמר מה ענין שטרי הלואה לגט דאינם אלא לראיה ואפי' במלוה על פה היה גובה ממשעבדי אי לא משום דאין לה קול כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב מב.) דמאן דיזיף[יד] בגנעה יזיף ומכר[טו] שיש לו קול אמרינן (שם מא.): המוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים ונראה לפרש דנראה לגמרא דמסתמא כיון שהיה מלוה לכל בני העיר גם הם היו עושים לו טובה ונותנים לו במתנה או מוכרים לו שדות[טו] דפעמים שלא היו קנויין לו אלא בשטר כגון שדי נתונה לך או מכורה לך[יז] וגם השטרות האלו היה כותב אותם ואחרים חותמים:

אלא בעינא[1] מכתב וליכא כדינרי זהב ולא כדינרי זהב כדינרי זהב דבולט ולא כדינרי זהב דאילו התם מגואי[א] והכא מאבראי בעא מיניה רבא מרב נחמן כתב לה גט על טס של זהב ואמר לה התקבלי גיטך והתקבלי כתובתך מהו אמר ליה[2] נתקבלה גיטה ונתקבלה כתובתה איתיביה התקבלי גיטך והשאר לכתובתך נתקבלה גיטה והשאר לכתובתה טעמא דאיכא שאר הא ליכא שאר לא הוא הדין אע"ג דליכא שאר והא קמ"ל דאע"ג דאיכא שאר[3] אי אמר לה אין אי לא לא מאי טעמא אוירא דמגילתא הוא[ב] ת"ר[ג] הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזירי לי את הנייר הרי זו מגורשת[ד] בעי רב פפא[ה] בין שיטה לשיטה ובין תיבה לתיבה מאי תיקו ותיפוק ליה[3] דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים לא צריכא דמעורה[ו] בעי רמי בר חמא היו מוחזקים בעבד שהוא שלו וגט כתוב על ידו והרי הוא יוצא מתחת ידה מהו מי אמרינן אקנויי אקני לה או דלמא הוא מנפשיה עייל אמר רבא ותיפוק ליה דכתב שיכול להזדייף הוא ולרבא קשיא מתניתין על היד של עבד בשלמא מתני' לרבא לא קשיא[ז] בעדי מסירה ורבי אלעזר היא אלא לרמי בר חמא קשיא לרמי בר חמא נמי לא קשיא[ח] בכתובת קעקע השתא דאתית להכי מתניתין[ט] (לרבא) נמי לא תיקשי[י] בכתובת קעקע מאי הוי עלה תא שמע[יא] דאמר ריש לקיש[יב] הגודרות אין להן חזקה בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו מהו מי אמרינן אקנויי אקניתא ליה או דלמא[יג] (אשה) לא ידעה לאקנויי אמר אביי[יד] ת"ש אף הוא העיד על כפר קטן שהיה בצד ירושלים והיה בו זקן אחד והיה מלוה לכל בני הכפר וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים ובא מעשה לפני חכמים והכשירוהו ואמאי הא בעינא[3] ספר מקנה וליכא אלא לאו משום דאמרינן אקנויי מקנה להו אמר רבא ומאי קושיא דילמא זקן

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ט מהל' כלי המקדש הלכה ג סמג עשין קנג:
נו ב מיי' פ"ח מהלכות גירושין הל' טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף מ:
נז ג מיי' שם טוש"ע אה"ע שם סעיף מ בהג"ה:
נח ד מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף יא:
נט ה טוש"ע סי' קמג:
ס ו ז ח מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' ד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף ו:
סא ט מיי' שם ופ"י מהל' טוען ונטען הל' א ה סמג עשין לה טוש"ע שם וטוש"ע ח"מ [סי' עב סעיף כא] סי' קלה סעיף א:

גליון הש"ס

גמ' בין שיטה לשיטה. עי' לקמן דף כא ע"ב תוס' ד"ה ולא זה:

פסקי רי"ד

ת"ר הרי זה גיטיך והנייר שלי אינה מגורשת פי' דכיון שהנייר שלו לא יתן לה כלום ונמצאו אותיות פורחות באויר ע"מ שתחזירי לי את הכתב מגורשת פי' והיא תחזור לו את הנייר כדי לקיים תנאו ותקרא נתינה דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה: בעי רמי בר חמא היו מוחזקים בטבלה שהיא שלה וגט כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו מהו פי' והוא רוצה ליתנה לאשה ולגרשה בגט הכתוב עלי' והתורה אמרה וכתב ונתן על הבעל מוטל לכתוב וליתן ובעי' שיהא הנייר או כל חפץ הכתוב עליו הגט שלו מי אמרינן אקנויי אקניתיה ניהליה או דלמא אשה לא ידעה לאקנויי פי' לא ידעה לאקנויי דבר שאין בלבה לתת מתנה גמורה כזה שעתיד לחזור לה ולא גמרה ואקנויי ליה אלא כעין שאלה נתנה לו והוא פסול דבעי ליתן בידה שיהא החפץ של בעל וליכא ת"ש אף הוא העיד על כפר קטן שהיה בירושלים והיה שם זקן אחד והיה מלוה לכל בני כפר וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים ובא מעשה לפני חכמים והכשירו ואמאי הא בעי' ספר מקנה וליכא פי' בעי' שהלוה יקנה לו קרקעותיו וישעבדם לו בספר וימסור לו למלוה הספר כתוב וליכא אלא לאו משום דהוהוא זקן הוה מקנה להו[ב] ויהיב להו מקנה והם הכי נמי האשה ודילמא זקן שאני דידע לאקנויי אבל אשה לא:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ג] לקמן עה., ב) [סוטה יח.], ג) [לעיל ט: וש"נ], ד) ר"מ מ"ז, ה) כתובות פד: ב"ב לו., ו) רש"ל מ"ז, ז) עדיות פ"ב מ"ג, ח) [דבריס כד], ט) [סוכה מא:], י) [לעיל יט.], יא) [דבריס כד], יב) גי' מגדל דוד,

תורה אור השלם

1. וַיַּעֲשׂוּ אֶת צִיץ נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ זָהָב טָהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתַּב פִּתּוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַיְיָ׳ שמות לט ל
2. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:
דברים כד א
3. וְאָקַח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶת הַחֲתוּמִים הַמִּצְוָה וְהַחֹתְמִים וְאֶת הַגְּלוּי: ירמיהו לב יא

מוסף רש"י

והנייר שלי. לא יהיב לה ולא מידי, ולהמנה אמר ונתן ביה (לקמן עה.). הגודרות. בהמה דקה, על שם (במדבר לב) גדרות אלן (כתובות פד:) גודרות אלן וכל דבר המסלך בדרכים ובשווקים (רשב"ם ב"ב לו.). אין להן חזקה. אין המחזיק בהם יכול לומר לקומין הן בידי, שמא מלאן והכניסן בביתו לפי שדרכן להלך בשדות (כתובות פד: רבינ"ז רשב"ם שם).

מוסף תוספות

א. של קלף. תוס' הרא"ש. ב. (ד)דלמא לאו 'מערי' שנוגעת זו לזו, אלא. רשב"ם. ג. אבל אינה נוגעת בחברתה כמלא נימא (וכו' אבל לפי פירש"י ז"ל כדברי ריב"ם ז"ל מכרעא). רשב"ם. ד. ומתני' תנן כותבין על כל דבר המתקיים אפי' על עלה של זית. תוס' הרא"ש. ה. אם שם בה כוחל. תוס' הרא"ש. ו. דאצטריך לי' לר"ל לאשמעינן גודרות. תוס' הרא"ש. ז. ושמא יקנינטנו רבו. רמב"ן. ח. אצל חברו. ריטב"א. ויאמר של זה אני. רמב"ן. ט. [ד]כגודרות דמי. ר"ן. י. אבל ליכא לפרושי דלא ידעה לאקנויי כלל דמי איכא למימר שלא יהא ממכרה ממכר. ר"ן. יא. ומשום הפקר ב"ד הפקר וא"כ כי לא ידעה לאקנויי מאי. ריטב"א. יב. מדקתני סתמא. ר"ן לקמן כא. ד"ה אלא. יג. ופשיטא לי' דעל קלף שלו הי' כותב, דאל"כ מה אסהדותי' דר' יהודה בן בבא. תוס' הרא"ש. יד. הא לאו הכי, גביא מן דינא. רשב"א. וכיון דאיכא שטרא הא איכא קלא אע"ג דליתיה שטר מקנה. ר"ן. טו. שדהו בעדים. תוס' הרא"ש. טז. מפני דוחקן. תוס' הרא"ש. יז. ואז בענין ספר מקנה כיון דליכא זוזי. רשב"א.

זקן שאני דידע לאקנויי. שהוא חכם וידע שאינו שטר אלא אם כן מקנהו לו לגמרי וגמר דעתיה ומקני אבל אשה בעלמא: **לאחר חיפוש שטרות.** לאחר שנחתם השטר כתב הערב כתב ידו ואני ערב: **גובה.** המלוה ממנו: **מנכסים בני חורין.** אבל לא ממשעבדי כיון דליכא שטר בעדים לית ליה קלא והוה ליה כמלוה על פה. אלמא כל אדם נמי מקנה דהא האי שטרא כשחתם בו הערב לאחר זמן כבר היה מסור למלוה והיאך נכסי הערב הזה משתעבדים בו והא בעינן ספר מקנה[מ] אי לאו דאקנייה ניהליה מלוה לערב וחתם והדר מסריה ניהליה: **וחתם אם גיטה.** ומקניא ליה לבעל ויהיב לה ניהלה: **והאיש כותב את שובריו.** פרעון הכתובה שפרע ומקנהו לאשה והיא מחתמת עדים ומוסרתו לו לראיה בידו: **עליו.** על העבד: **קנאתהו.** לעבד בשטר מתנה זה והגט שבידו דהוה ליה האי עבד כחליה וגיטה וחליצה באו לה כאחד: **וחלר מהלכת לא קנה.** דכי אמור רבנן חצרו של אדם קונה לו לאו בחצר מהלכת אמור דשאני מקרקעי דניידי ממקרקעי דלא ניידי ורבא גופיה אמרה דלא קני בשניים אוחזין (ב"מ דף ט:): **בכפות.** דאינו רואי להלך: **חצרה הבאה לאחר מלאן.** כגון נתן לה בחצר חבירו והלך בעל חצר ומכר לה את החצר או נתן לה במתנה והא ודאי אינה מגורשת דמאן מגרש לה דכשנתן הבעל הגט בחצר לא שלה היתה דתקני לה חצרה כאילו נותנו בידה וכי אתא האי חצר לידה לאו מכח הבעל אתיא לה דניהוי נותן לה החצר והגט ביחד: **מה ידה דאיתא.** בגירושין על כרחה: **אף חצרה.** בעינן נמי דלהוי בין מדעתה בין בעל כרחה כגון חצר שהיתה שלה קודם שזרק הגט לתוכה: **בעל כרחה ליתא.** דאי אמרה אי אפשי לקבל מתנה ממנו לא קניא לה להא חצר ולא מיגרשה ביה דהא אמרה לא ניחא לי למיקני: **[והא שליחות].** אשה עושה שליח לקבלה מדעתה אבל בעל כרחה אינו נעשה שלוחה שתגרש בקבלתו אבל הבעל עושה שליח להולכה ונותן לה על כרחה: **וקמשוי שליח לקבלה.** בפרקין דלקמן (דף סב:) דנפקא לן מושלח ושלחה[ט] קרי ביה ושלחה בלא מפיק ה"מ: **קטנה.** אביה מקבל גיטה כדנפקא לן בכתובות בפרק נערה (דף מז.) מוציאה והיתה[י]: לא

אלא מהכא ערב היוצא בו'. קשה לר"י דברים הנושא (כתובות דף קב.[יא]) פליג ר' יוחנן וריש לקיש בחייב אני לך מנה בשטר וקאמר התם כתנאי מהך דערב ופי' בקונטר' דפליגי אי חשיבא הודאה א"כ משמע דערב מחייב ליה משום הודאה דנעשה ערב בשעת מתן מעות מדמייתי לה עלה והכא משמע בההיא שטרא הוא משעבד נפשיה להתחייב מעתה[א] ולפי' ר"ת[יב] דהתם דלא מפרש משום הודאה ניחא וי"ל דבתרתי פליגי בן גנס ור' ישמעאל בין שכתב בשטר ואני מודה שאני ערב בין שכתב בו ואני נעשה ערב מעכשיו דרישא דקתני ערב היוצא אחר חיתום שטרות משמע דפליגי בהודאה מדלא נקט בהאי לישנא ערב שלא בשעת מתן מעות חייב[ב] ומדמהדר ליה בסיפא הרי שהיה חונק חבירו[ג] משמע דפליגי נמי בחונק ומייתי הכא מחנוק דמשתעבד אע"פ שלא היה השטר שלו ולפי' הקונטרס דפליגי בהודאה אע"ג דתנן הוציא עליו כתב ידו גובה כו' התם בכתב וחתם תחתיו ופלוגתייהו שלא חתם[ד] וערב נמי אייתי הכא מחנוק דמשתעבד אע"פ שלא היה השטר שלו ולפי' הקונטרס דפליגי בהודאה אע"ג דתנן הוציא עליו כתב ידו גובה כו' התם בכתב וחתם תחתיו ופלוגתייהו שלא חתם[ד] וערב נמי אייתי הכא מחנוק דמשתעבד אע"פ שלא שכתב אני ערב [ומסר לו השטר בפני עדים]: **והילכתא בכפות.** כפות ויש בעינן כדמשמע לקמן בהזורק (דף עח.) דאמר (א) כתב לה גט ונתנו ביד עבדה יש[ן] ומשמרתו הרי זה גט ניעור אינו גט דהוא חצר המשתמרת שלא לדעתה ופריך ביש[ן] אמאי הוי גט חצר מהלכת היא וכ"ת יש[ן] שאני והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והילכתא בכפות ופי' בקונטרס בהיא קאמר רבא דניעור אינו גט[ד] וכן פסקו הלכות גדולות דכפות ויש[ן] בעינן וליכא למימר דהכי פירושו והילכתא בכפות לא חשיב חצר מהלכת דלא דמי לעומד ויושב וכיון דכפות מועיל יש[ן] לחוד נמי מועיל ולעולם רבא לא אייתי בכפות דא"כ אמאי קאמר רבא ניעור אינו גט דהוי חצר המשתמרת שלא מדעתה אפילו הוי משתמר לדעתה כגון שידיו כפופות בחבל ואוחזתו בידה לא הוי גט דחצר מהלכת היא דומיא דקלתה דאי לאו דקאמר התם בפ"ק דב"מ (דף ט:) דמינה נייח ואיהי דקא מסגיא תותא לא הוי גט אע"ג דמשתמרת לדעתה אלא ודאי רבא בכפות אייתי[ה] וכי לא ידע אכתי דאייתי בכפות הוה מצי למיפרך מאי אריא דניעור אינו גט משום דמשתמרת שלא לדעתה אפי' משתמרת לדעתה נמי דחצר מהלכת היא אלא דעדיפא מינה פריך: **אבל בחצר לגזור משום חצרה הבאה לאחר מכאן.** וא"ת והא שמעינן שפיר מעבד דלא גזרינן משום חצרה הבאה לאחר מכאן וי"ל דבעבד ודאי לא גזרינן[ו] דאיירי בכפות ומילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בה רבנן: **אתו** שליחות מידה **איתרבאי כו'.** וא"ת דבפ"ק דב"מ (דף י:) אמרי' דחצר משום ידה אתרבאי ולא גרע משליחות ובמלאכה דזכות הוא קני אע"פ שאינו עומד בצד חצירו ולא הוי דומיא דיד דקני מכח שליחות דזכין לאדם שלא בפניו א"כ הכא דכתב לה שטר מתנה עליו אע"ג דלא הוי דומיא דידה דמתנה ליתא בעל כרחה תתגרש מכח שליחות וי"ל דדוקא לענין שלא בפניו אמרינן דלא גרע משליחות לקנות במידי דזכות הוא דלו[ז] אבל בשאר דברים[ח] בעינן דומיא דידה דאל"כ חצר מהלכת אמאי לא קנה תקנה מטעם שליחות כמו שליח מהלך אע"ג דמטעם יד לא קני וא"ת רב שימי מאי קשיא ליה אטו לא ידע דשליחות מושלח ושלחה איתרבאי הא בריתתא היא בפ"ב דקידושין (דף מא.) ומילתא דפשיטא היא לכ"ע וי"ל דרב שימי סבר כיון דאשכחן בשליחות דמתגרשת בלא הגעת גט לידה אע"ג דליתא בעל כרחה לענין חצר נמי דאיתרבאי מושלח יד לא מיסתבר ליה למימר דקפיד קרא אהכי דליהוי דומיא דיד[ט] ואביי מהדר ליה דאין להביא ראיה משליחות לחצר כיון דשליחות איתרבאי מושלח וחצר איתרבאי מושלח יד:

ואיבעית אימא שליחות לקבלה נמי אשכחן בעל כרחה. משמע שרולה לומר דאפי' איתרבאי שליחות מידה ניחא כיון דאשכחן שליחות בע"כ ע"ג אב אע"ג דשאר שליח לא הוי אלא מדעתיה חשיב שפיר דומיא דידה ותימה דחצר מתנה נמי אע"ג דליתא בעל כרחה ניהוי דומיא דידה כיון דאשכחן חצר בעל כרחה כגון חצר שהיה לה קודם לכן דתנן בהזורק (לקמן עז.) דמגורשת ואומר רבינו יצחק דאחרה דמקודם לכן לא הוי בעל כרחה כמו שליחות דאב[י] דיכולה להפקירו ולא תתגרש עוד על ידו אבל שליחות דאב אי אפשר לה לעבד בשום ענין שלא יקבל גט בעל כרחה. ודוחק: **שכן אב** מקבל גט לבתו קטנה בעל כרחה. ואפי' בעל כרחו של אב מתגרשת כשנותן לו בעל כרחו כדמוכח בפ"ב דקדושין (דף מד.) דאמר קדושין דמדעת אביה ולא היא גירושין דבע"כ בין היא בין אביה פירוש כיון דבעל כרחו של אב מתגרשת יכולה היא לקבל כמוהו וכן פירש שם בקונטר' ועוד אמרינן התם נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה כיד אביה דמיא אי כאחר אביה דמיא דמשמע דע"י אחר אביה מתגרשת שלא מדעתו כמו שהיא מקבלת שלא מדעתו אפילו אם כאחר אביה דמיא: על

מסורת הש"ס

א) ב"ב קעה: כתובות קב., ב) לקמן כב: ע"ש [עדיות פ"ב מ"ג], ג) [לקמן עח. ב"ק יב. ב"מ ט:], ד) ב"ק יב. ב"מ ט: לקמן עח., ה) [לקמן כד. סג:], ו) [לקמן עז: ב"מ י:], ז) [קדושין מא.], ח) [ירמיה לב], ט) [דברים כד], י) [שם], יא) [וסס"ל כתנאין], יב) כתוס' שם ד"ה אלינא, יג) וכ"ה ברש"י שם דף קא: ד"ה ה"ג.

מוסף רש"י

ערב היוצא לאחר חיתום שטרות. תחת חתימת העדים כתוב פלוני ערב והוא מודה בדבר (כתובות קב.) אי: שכתב בתוך השטר לאחר חתימת העדים אני פלוני בן פלוני ערב (רשב"ם ב"ב קעה:). **גובה מנכסים בני חורין.** המלוה מן הערב, ולא מנכסים משועבדים, כיון דלאחר חיתום השטר הוא הוא לה המלוה על פה (כתובות קב.) בערבות שבעל פה, דמלוה על פה היא כיון דלא חתימי עדים על הערבות, והוא הדין לערב בלא שטר אחר מתן מעות (רשב"ם שם). **אשה כותבת את גיטה.** ומקנתו לבעל וחוזר ומוסרו לה לגירושין (לקמן כב:). **והאיש כותב את שובריו.** שובר פרעון כתובה שהאשה היה לה לכותבו ולמוסרו לו להיות לו לראיה (שם). **וחצר מהלכת לא קנה.** אינה קונה לבעליה כלום דלאו חצר היא במהלכת (ב"ק יב.) חצר מהלכת לא שמעינן דתקני, דכי אתרבאי מאם המלא המלא בידו גנו חצרו וקרפיפו אתרבאי, דלא נייד והוי משתמר (ב"מ ט:). **כל שאילו מהלך לא קנה.** כלומר כיון שראוי לילך, לאו דומיא דחצר הוא ואין קונה כתוכת חצר (שם). **והילכתא בכפות.** כגון שהעבד כפוף שאינו רואי לילך, דדמי לחצר (ב"ק יב.). **חצר מהיכא איתרבי מידה.** דכתיב ונתן בידה, והיא רשותה משמע דכתיב (במדבר כא) ויקח את כל אלו מידו (ב"מ י:).

פסקי רי"ד

ת"ש האשה כותבת את גיטה והאיש כותב את שובריו שאין קיום הגט אלא בחותמיו. פי' אלמא האשה כותבת גיטה בנייר שלה ונותנו לבעל והבעל מחתימתו ונותנו לה ומגרשה בו וש"מ שגם האשה יודעת להקנות. ומהכא מוכיח שצריך הסופר להקנות הנייר והדיו והקולמוס לבעל כדי שיהא הכל שלו: ועל היד של עבד ונותן לה את העבד ותיפוק דכתב שיכול להודייך הוא בעדי מסירה ור' אלעזר היא אי בעית אימא אפילו תימא ר' מאיר ובכתובת קנקא:

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פכ"ו מהל' מלוה הלכה ה' סמג עשין לג טוש"ע מ"מ סי' קכט סעיף ד:
סג ב ג מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ה' סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף ז:
סד ד ה ו מיי' פ"ה מהלכות גירושין הל' יז [והל"מ] סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנט סעיף [טו יז] יח:
סה ז מיי' פ"ד מהלכות זכיה הלכה ה' סמג עשין פד טוש"ע מ"מ סי' רמה סעיף י:
סו ח מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמז סעיף ד:

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:

דברים כד א

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואב"א וכו' דיבולה לחפקידו. קשה לי הא מ"מ משכחת בחצר דקטנה שהוא בע"כ דא"ל להפקיר:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה והילכתא וכו' דאמר רבא כתב וכו' דהוא ליה חצר:

מוסף תוספות

א. [ד]אי מטעם הודאה מיחייב א"כ ל"צ שיהא קנוי לערב. תוס' כתובות קב. ד"ה אלינא. ב. אלא הא קמ"ל דאפי' תמצי לומר דלא מיחייב משום דלא משעבד נפשי' הואיל ולא הוי בשעת מתן מעות מ"מ מחמת הודאה מיחייב. תוס' כתובות קב. ד"ה כתנאי. ג. ואת"ל דמודה ר' ישמעאל בחונק דלא מיחייב א"כ היכי קא"ל למה לא יתחייב מטעם הודאה ומה השיבו הרי שהיה חונק, אין הנדון דומה לראיה. תוס' כתובות קב. ד"ה כתנאי. ד. אפי' בכפות קאמר, משום דהו"ל חצר שאינה משתמרת לדעתה, אלמא יש[ן] וכפות בעיא אבל יש[ן] בלא כפות א"נ כפות ונעור לא, דתרתי בעיא חצר שאינה מהלכת ומשתמרת לדעתה של אשה. רשב"ם. ה. והכא חד מינייהו נקט וה"ה לאידך. רשב"ם. ו. משום עבדו הבא לאחר מכאן. שיטות קדמוניות. ז. דמלתא דמסתברא הוא דכיון דגמרינן ליה מיד דקני מסתבר שזוכה לו אפי' שלא בפניו אע"ג דיד א"א לו להיות אלא בפניו. תוס' הרא"ש. ח. לא יהבינן לי' דין שליחות, [אלא]. תוס' הרא"ש. ט. דגלויי מילתא בעלמא הוא ליתן לו דין שליחות בדבר זה. תוס' הרא"ש.

לא אפשר למקצייה אלא קרן של פרה ליקצייה וליתביה לה אמר קרא [1]וכתב ונתן לה [2] [א]מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה: רבי יוסי הגלילי אומר וכו': מ"ט דרבי יוסי הגלילי [ב]דתניא ספר אין לי אלא ספר מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב לה מכל מקום אם כן מה ת"ל ספר מה ספר דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל אף כל דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל [3] ורבנן אי כתיב בספר כדקאמרת השתא דכתיב ספר לספירת דברים הוא דאתא ורבנן האי וכתב מאי עבדי ליה מיבעי להו [4]בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכספ ס"ד אמינא [ג]אקיש יציאה להוייה מה הוייה בכספ אף יציאה נמי בכספ קמ"ל ואידך נפקא ליה [5]מספר כריתות [ד]ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה ואידך מיבעי ליה [6]דבר הכורת בינו לבינה [7]כדתניא [ה]הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות עד שלשים יום הרי זה כריתות ואידך מכרת כריתות ואידך כרת כריתות לא דרשי: **מתני'** [ו]אין כותבין במחובר לקרקע כתבו במחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר [8]רבי יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש ר' יהודה בן בתירא אומר אין כותבין [ז]לא על הנייר המחוק ולא על הדיפתרא מפני שהוא יכול להזדייף וחכמים [9]מכשירין: **גמ'** כתבו על המחובר והאמרת רישא אין כותבין אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן אמר ר' אלעזר א"ר אושעיא והוא ששייר מקום התורף וכן [10]אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן והוא ששייר מקום התורף ור' אלעזר היא [11]דאמר עדי מסירה כרתי וה"ק אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף כתבו לטופס ותלשו כתבו לתורף ונתנו לה כשר וריש לקיש אמר חתמו שנינו ורבי מאיר היא [12]דאמר עדי חתימה כרתי והכי קאמר [13]אין כותבין תורף גזירה שמא יחתום כתבו לתורף תלשו חתמו ונתנו לה כשר [14]כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה על עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר ורבא אמר [15]פסול אביי אמר כשר דשקיל

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ש מהל' גירושין הל' ו סמג עשין נ טושו"ע אה"ע סי' קכד סעיף ב ג [ויו"ד סי' רסז סעי' מען]:

סח ב מיי' פ"ש מהל' גירושין הל' ג והל' ג סמג שם:

סט ג ד מיי' שם פ"ח שם הלכה י סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף כ:

ע ה מיי' פ"ש שם הלכה ו סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכד סעיף ד:

עא ו מיי' שם פ"ד הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף כ:

עב ז מיי' שם פ"ש הל' ז סמג שם טוש"ע שם סעיף ס:

עג ח ט מיי' שם הל' ח טוש"ע אה"ע שם סעיף ד:

מוסף תוספות

א. אבל בתלוש לא דכיון דתלוש הוא לא הואי מחוסר קציצה דיכול ליתנו לה כמות שהיא, וכיון שכן כי גאיז מיניה מידי לא מיפסל אבל במחובר לקרקע מפני שאי אפשר ליתנה לה אלא בקציצה מקרי מחוסר קציצה ובעלי חיים נמי דדמו למחוסר קציצה. ר"ן.

ב. אותו אם נחתך ממנו כלום. תוס' הרא"ש.

ג. משמע דאי תבר לי' לעצין ויהיב לה החרס דפסול דחשבינן לי' מחוסר מעשה אע"פ שאינו מחובר. תוס' הרא"ש. ד. ואע"פ שאין הלכה כאביי מ"מ רבותא דהתירא קמ"ל. תוס' הרא"ש. ה. ואע"פ שהעציץ בידה. תוס' הרא"ש. ו. או בהגבהתו. תוס' הרא"ש.

ז. כגון בעלייה או שיש דבר מפסיק בין העציץ לקרקע. תוס' הרא"ש.

ח. כלל ופרט. תוס' הרא"ש.

ט. והו"ל למימר ספר דוקא. ריטב"ש. י. והו"ל כלל ופרט וכלל ודרשינן כעין הפרט, מה הפרט מפורש דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל אף כל דבר שאין בו רוח חיים וכו'. ריטב"ש. יא. דלא משמע מתוך הברייתא דדריש כלל ופרט וכלל. תוס' הרא"ש.

יב. לדון כעין הפרט. תוס' הרא"ש. יג. אע"ג דאיצטריך לדרשה דלשמה. תוס' הרא"ש. יד. דאין סניגור נעשה קטיגור. תוס' עירובין טו: ד"ה בתמיה. טז. שבכתיבה מתגרשת ולא בחליצה. תוס' סוכה כד: ד"ה בתמיה. טז. וקצת תימה דלא נקט התם (קדושין ג.) לענין חליצה הך דרשה דוכתב ההוא כרבנן דר"ל דנקט וכו'. תוס' סוכה שם. יז. [ראה שתי דוגמאות בתוס' עירובין שם.] יח. שהיתה בתו של שם. תוס' סוכה כד: ד"ה ע"מ. יט. שם. תוס' הרא"ש. כ. [וקשה] מכרו לאחר מאי איכא למימר וצ"ע. רשב"ם. ועי' מהרש"ל בסוכה כד: כא. דלא קאמר ולא משמע להו'. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

ועל הקרן של פרה וכו' בשלמא יד עבד אי אפשר למקצייה אלא קרן של פרה נקציה וליתביה (וניכתביה ניהלי') [לה] אמר קרא וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה: ר' יוסי הגלילי אומר וכו' מ"ט דר' יוסי הגלילי דתניא ספר אין לי אלא ספר מניין לרבות כל דבר ת"ל וכתב לה מכל מקום אם כן מה ת"ל ספר מה ספר דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל אף כל דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל [ד] אי כתיב בספר כדקאמרת השתא דכתיב ספר לספירת דברים הוא דאתא ורבנן האי וכתב מאי עבדי ליה מיבעי להו בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכספ ס"ד אמינא אקיש יציאה להוייה מה הוייה בכספ אף יציאה נמי בכספ קמ"ל ואידך נפקא ליה מספר כריתות ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה ואידך מיבעי ליה דבר הכורת בינו לבינה כדתניא הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות עד שלשים יום הרי זה כריתות ואידך מכרת כריתות ואידך כרת כריתות לא דרשי: **מתני'** אין כותבין במחובר לקרקע כתבו במחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר רבי יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש ר' יהודה בן בתירא אומר אין כותבין לא על הנייר המחוק ולא על הדיפתרא מפני שהוא יכול להזדייף וחכמים מכשירין: **גמ'** כתבו על המחובר והאמרת רישא אין כותבין אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן אמר ר' אלעזר א"ר אושעיא והוא ששייר מקום התורף וכן אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן והוא ששייר מקום התורף ור' אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי וה"ק אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף כתבו לטופס ותלשו כתבו לתורף ונתנו לה כשר וריש לקיש אמר חתמו שנינו ורבי מאיר היא דאמר עדי חתימה כרתי והכי קאמר אין כותבין תורף גזירה שמא יחתום כתבו לתורף תלשו חתמו ונתנו לה כשר כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה על עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר ורבא אמר פסול אביי אמר כשר דשקיל

מסורת הש"ס

א) עירובין טו: סוכה כד:, ב) קדושין ה., ג) [סוכה כד: וש"ן], ד) יומא יב. קדושין ה. וש"נ לקמן פג:, ה) לעיל ג:, ו) לעיל דף ז, ז) [עי' לקמן כב. תוס' ד"ה לא על], ח) [לקמן כב.], ט) [לעיל ט: וש"ן], י) [לקמן כב. כו. כו: קדושין מח. כתובות לד. בבא בתרא קנ.], יא) דברים כד, יב) [דברים כד], יג) [לקמן כב.], יד) [שם], טו) [דברים כד], טז) [שיך לעיל במשנה יט.], יז) [לקמן מז:], יח) [קדושין ה.], יט) [קדושין ג:], כ) [עי' תוס' עירובין טו: ד"ה בכתיבה ותוס' מ"ק ח. ד"ה נפקא ותוס' מגילה כ. ותוס' סנהדרין לד: ד"ה דכתיב ותוס' זבחים קח. ד"ה והתורה ותוס' כריתות טו. ד"ה עירום], כא) [עי' תוס' עירובין טו: ד"ה ע"מ ותוס' סוכה כד: ד"ה ע"מ],

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:

דברים כד א

גליון הש"ס

גמ' מי שאינו מחובר. כעין זה מולין דף קלה ע"ב: שם ורבנן אי כתיב בספר. עי' סוטה דף טז ע"ב: שם כתבו על חרס של עציץ נקוב. עי' לעיל דף ז ע"ב תוד"ה עלין נקוב:

מוסף רש"י

ספר. וכתב לה ספר כריתות, ספר משמע קלף דכתיב (ירמיה לו) ואני כותב על הספר בדיו, והדר ליה מגילה, דכתיב אחרי שרף המלך את המגילה (ערובין טו:). מנין לרבות כל דבר. לומתבו עליו כגון לוח עץ ועלה זית (סוכה כד:). וכתב לה מכל מקום. דמלי למיכתב ונתן ביה ספר כריתות (שם). אי כתיב בספר. אי הוה כתב וכתב לה ספר כריתות בספר, דדקאמרת. דהאי ספר קלף הוא (שם). השתא דכתיב ספר. אין זה קלף ואין הכתוב מדבר שיהא נכתב עליו, אלא דברי הגט קרוי ספר, פטירת דברים, כריתות דברים שיהו כורתין ומפרידין ביניהם (שם) והכי משמע וכתב לה דברי כריתות, אבל לא קבע לו מקום לכותבו, וממילא משמע בכל מקום שירצה יכתבנו (ערובין טו:). ורבנן האי וכתב מאי עבדי ליה. מין דספר ולא קלף הוא, האי וכתב לה לא אצטריך לרבות כל דבר, דמהיכא תיתי לי לייחד דבר לכתיבתו דאצטריך לאשמעינן שכל דבר כשר לך (סוכה כד:) ולמה ליה למכתב וכתב לרבות כל דבר, לכתוב ונתן לה ספר כריתות (ערובין טו:). ואינה מתגרשת בכספ. ליתן לה כסף לשם גירושין ולומר הרי את מגורשת בו כדרך שנתן בקדושין ואמר הרי את מקודשת בו (סוכה כד: וכעי"ז ערובין שם). אקיש יציאה להוייה. ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר (שם) היינו קדושין (ערובין טו:).

המשך בעמוד הבא.

עין

מה ספר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל אף כל שאין בו רוח חיים ואינו אוכל. פי' אונתן בידה קסמיך דה"ל כלל ופרט ז) ורבנן אי כתב בספר כדקאמרת השתא דכתיב ספר לספירת דברים בעלמא הוא דאתא פי' אי כתב בספר הוה משמע יכתוב בקלף ומצית למימר דכי נמי מרבית מוכתב לה דומיא דקלף הוא דרבי השתא דכתב ספר אין זה אלא וכתב ספר כריתות ספירת דברי כריתות על כל מה דבעי לכתוב וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים: **מתני'** אין כותבין במחובר לקרקע כתבו על המחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר ור' יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש ר' יהודה בן בתירא אומר אין כותבין לא על הנייר המחוק ולא על הדיפתרא מפני שהוא יכול להזדייף וחכמים מכשירין. פי' אין כותבין במחובר לקרקע משום דבעי' וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיב' ונתינה יצא מחובר שמחוסר קציצה והילכך אי כתיבה במחובר פסול הוא. כתבו על המחובר וכו' ופריך והאמרת אין כותבין וכו' פי' דמשמע שהמחובר פסול והדר מכשיר ליה אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן אמר רב דהשיעא והוא ששייר מקום התורף וכן אמר רב חנה והוא ששייר מקום התורף ור' אלעזר סבר עידי מסירה כרתי והם הם העיקר שמוסר בפניהם הגט ועידי חתימה בלא עידי מסירה לא יועילו כלום שיתן לה גט חתום בלא עידי מסירה והיכא דאיכא עידי מסירה אע"ג דליכא עידי חתימה כשר שהעיקר עידי מסירה הן והכריתות נגמר עליהם וקרא דכתיב וכתב לה ספר כריתות לאו בעל חתימת הערים קאמר אלא על כתב הגט וגופו של גט הוא שמו ושמה שם עיר ושם עירה והזמן והרי את מותרת לכל אדם ויקרא והשאר תופס וה"ק אין כותבין התופס במחובר גזירה שמא יכתוב גם התורף הילכך אסורו לכתוב התופס במחובר לכתחילה ואם כתבו לתופס על המחובר ותלשו ואח"כ סיימו וכתב התורף בתלוש כשר והאי דקתני חתמו לאו דוקא חתימת עדים אלא כמו סיימו סשיים (חתמו שזייף) התורף בתלוש ור' יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו של תופס וסיימו של תורף בתלוש דגזר תופס אטו תורף ופסל אפילו בדיעבד: ור"ל אמר חתמו שנינו ור"מ (אמר) היא דאמר עידי חתימה כרתי וה"ק אין כותבין תורף גזירה

ז) תוס' ל"ל דהו"ל כלל ופרט וכלל וכנגן וכו'. ועי' בתוס' ד"ה תלמוד לומר:

דשקיל ליה. לעצין ויהיב ליהלה: **שמא יקטוס.** העלה והויא קלילה מן הממובר: **עד שיחזיק בזרעים.** עצין הוי תלוש ומיקני במשיכה זרעים הוו מחובברין ולינן בקרקע ונקנים בכסף בשטר ובחזקה. ועד שיחזיק כגון דניכם או עידר דהויא חזקה ובלא יהיב מעות קמיירי

דאי יהיב זוזי מיקנו בכסף: החזיק בעצין. ולא משכו לקנות אלא עשה בו שום מלאכה במקומו: **אף עצין לא קנה.** דמטלטלין לא מיקנו בחזקה: **נקבו בארץ ונופו בחוצה לארץ.** שהיה מונח על הגבול ונוף הזרעים נוטה חוץ לעצין חוץ לגבול: **בתר נקבו אזלינן.** שמשם הוא יונק ומייב במעשר: **בתר נופו אזלינן.** ופטור מן המעשר מן התורה בחוצה לארץ: **בדאשרוש.** חוץ לנקב בתוך קרקע ארץ ישראל: **דוי עלמא לא פליגי.** דלא אזלי' תו בתר נוף הואיל ומחובר ממש בארץ: **ובדאשרוש לא פליגי.** ליכא למאן דאזיל בתר נוף: **שתי גנות זו על גב זו.** וזו אצל זו וקרקעית האחת גבוהה מחברתה וגידול שלה זקוף והירק בינתים בגידול הגבוהה דעכשיו הוא נשרש בקרקעו של עליון ונופו באוירו של תחתון: **של תחתון.** אזלינן בתר נוף: **דדקתני טעמא.** שאם ירצה תחתון למלאות גנתו כו' והואיל ובידו למחות וגורם לירק הזה זוכה בה ולאו משום הטיית נוף: **טבל וחולין מעורבין זה בזה.** אין לך פירי בחולין הזה שאין מקצתו מן הארץ שהוא טבל ומקצתו מחוצה לארץ שהוא חולין לפי שהייקה מתערבת. ונפקא מינה שאין מעשרין מטבל ולאי עליו דהוי מן המיוב על הפטור ולא ממנו על טבל ולאי: **הגדל בחיוב.** מה שבתוך ארץ ישראל: **מקצת נופו כו'.** ואע"פ שכל שרשיו בארץ או בחו"ל אלמא אזלינן בתר נוף: **מ"ט דרבן שמעון.** מהו הגדל בחיוב חייב והלא הייקה של שרשין מעלה שרף בכל הפרי ושורשי עבר זה מעליס שרף לפרי שבעבר זה: **דמפסיק לומא.** שן סלע מבדיל באמצע השרשים ומפסיקין עד הגזע הלכך לרבן שמעון לא ינקי מהדדי: **דהדרי ערבי.** שהעץ מן הגזע ולמעלה אלם: **מר סבר אוירא מבלבל.** אע"פ שכל מה שיש מן השרשין בקרקע הוי מובדל הואיל וכשיצא לאויר הוא מעורב ומבלבל וינקי מהדדי: **ומ"ס.** אוירא לא מבלבל הואיל ובתוך הקרקע מובדל בסלע שאינו מצמיח. ומיהו היכא דכל שרשיו בא"י ליכא מאן דאזיל בתר נוף: **שלש עורות הן.** חלוקין בשמותיהן ובשיעוריהן:

למשמעו. כמלה זו שלא נתקנה בחימון כדת הלאם: **קמיע.** מעובד בקמע: **נאמי הלכתא.** שיעוריהן חלוקין: **משקולת.** של עופרת עשויה להיות פוחתת ומחפין אותה בעור שלא תהא נשופת ופוחתת: **רבעא דרבעא.** משקל קטן שלהן היה: **חיפה.** מתוקן קצת וראוי לחפות בו קמיעין: **לכתוב עליו אם הגט.** כרבן דמכשרי. ומיהו קלף גמור דמליח וקמיח ואפיץ לא שמיה עור משום הכי לא מני בהדייהו ושיעוריה תנן בהמוליא יין (שבת דף עט:) קלף כדי לכתוב בו פרשה קטנה שבתפילין אבל דיפתרא אינו כשר לתפילין הילכך שיעורו בגנו: **מאן חכמים.** כלומר מאן מינהו ומאי טעמייהו דמכשרי:

ר'

עציץ של אחד וזרעים של אחר. ס"ה דהוה מצי לאשמועי' הכל בעציץ וזרעים של אחד אלא לרבותא נקט הכי דאע"ג דבעל עצין קונה זרעים לא קנה אע"פ שהם בתוך העצין שלו: **החזיק** בזרעים קנה **עציץ.** לריך לומר לגב וקני כמו בעלמא דאמרי' בפ"ק דקידושין (דף כ:) או שמא הכא לא לריך דיכון דלריך עצין לזרעים בטל אגב זרעים א וכן גבי שטר כיון שהחזיק בקרקע נקנה השטר בכל מקום שהוא ושמא התם לא בעינן אגב משום דשטר אפסרא דארעא הוא:

בתר נקבו אזלינן. ס לאמלן דאמר בהעור והרוטב (חולין קכח.)

(א) בדלעת הנטוע בעצין שאינו נקוב וילאה חוץ לעצין הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו ה"ה אם עצין בחולה לארץ ונופו נוטה לארץ דמהני ייקת הנוף לענין נוף גופיה וחייב במעשר מכל מקום לא חשיבא ייקת הנוף מייקת שורש דהא לא מטהרה ייקת הנוף מה שבתוך העצין והכא מחייב נוף מחמת ייקת העיקר: **ובדאשרוש לא פליגי והתנן שתי גנות כו'.**

קס"ד דהא דקתני סיפא א"ר מאיר ומה אם ירצה העליון כו' שאין זה עיקר הטעם מדקתני נמי התם א"ר מאיר מאחר שאינן יכולין למחות זה על זה רואין מהיכן ירק זה אי משמע דבסברא פליגי אי זה מהן עיקר ואמרי' נמי התם בגמרא בפ' הבית והעלייה (ב"מ דף קיח:) ואזדו לטעמייהו אילן היוצא מן הגזע כו' ותנן נמי גבי עדלה כי האי גוונא ותימה דלא מייתי הכא מעדלה: **לא** על נייר מחוק. שהכתב על הנייר שאינו מחוק ועדיו על המחק כשר כדאמרי' בריש גט פשוט (ב"ב קסד.) ב דאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים: **שלש** עורות הן. פי' בקונטרס דקלף גמור לא חשיב בהדייהו דלא שמיה עור ועוד אומר ר"י דלא מני בהדייהו קלף משום דבהדיא תנן שיעורו כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין ואף על גב דשיעור חיפה דהוי כדי לעשות קמיע שנוי במשנה מ"מ ג לא הזכיר חיפה בהדיא במתני' ד:

כדי לכתוב עליו את הגט. היינו כרבנן דמכשרי לדיפתרא ולהכי מייתי לה הכא ואלו השיעורין אינן לפי חשיבות העור דיש שהוא חשוב ושיעורו גדול מן הגרוע ממנו אלא כל א' שיעורו במה שרגילין לעשות ממנו:

מאן חכמים ר' אלעזר. פי' בקונטרס דאמר עדי מסירה עיקר והבאה להנשמ ה לריכה להביא עדי מסירה ודוקא הכא על דבר שיכול להזדייף אומר רש"י דלריכה עדי מסירה בשעה שבאת להנשמ אבל בגיטין הכתובים בדבר שאינו יכול להזדייף יכולה להנשמ ע"י עדי חתימה ואפילו לר' אלעזר דתנן בפ' בתרא (לקמן פו.) ומייתי ליה בריש מכילתין ו שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם ז אבל מה שפי' בקונטרס דלר' מאיר אשה הבאה לינשא בגט הכתוב על דבר שיכול להזדייף אינה לריכה עדי מסירה ועדים החתומים בו אינה מביאה לפנינו אם יש מכירין חתימתן ואי הוה ביה תגאה וזייפתיה ליכא דידע משמע דאי הוי סהדי ח קמן ט הוה כשר (לקמן כד:) ' ובדבר שיכול להזדייף אין מוכיח מתוכו כלום יא: אבל

ואי אפשר לומר כן דלר' מאיר בעינן שיהא מוכח מתוכו דמשמע בריש כל הגט

קרקעיתה נמוך, והירק בינתים. בקופת הגובה שזו גבוהה מזו, יש שומיס או בגלים (ב"מ קיח:). של עליון. שהרי עפרו הוא ומשלו הוא יונק (שם). של תחתון. שעל אויר הוא מונח (שם). למלאות את גנתו עפר. משום קרקעו לעליונה (שם). טבל וחולין מעורבין זה בזה. שאין מומכן על הסריכה לתלות לאמלא ולומר שלגד אתר חייבין ושלגד אתר פטורין (ב"ב כז:). דמפסיק צונמא. בלמעלא שרשים שאין שני לדדין יכולין לינק זה מזה (שם). דהדדי ערבי. אילן נעשה אחד למעלה בעצי (שם). אוירא מבלבל. אע"פ שבתוך הקרקע הם כשני אילנות. הואיל ולמעלה באויר הטולם נעשה אחד, מתערבין ויונקותיו (שם). מצה כמשמעו. שאין לה שום תיקון (שבת עט.). קמיה. משהין אותו בקמח ומיס (שם). עפיין. מתקנין אותו בשמיקת עפלים כמו שעושין כאן בשמיקת קליפת אתר שקורין טגא (שם). כי ריבעא דריבעא דפומבדיתא. רוצע לינוקת של פומבדיתא, דרך הסוחרים לצור משקולת של עופרת כדי שלא תפחת, לפי שהמתבת נשחקת תמיד ונפחת מאליו (שם). קמיע. בלר שיעוריה מכדי לצור משקולת (שם). כדי לכתוב עליו את הגט. ותנן (לקמן פה.) גופו של גט הרי אם מותרת לכל אדם ואמו ואמה והעדים והזמן, ושיעור זה קטן מכולן (שם).

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בתר נקבו אזלינן למ"ד. עי' תשובת דברי ריבות סי' כב:

מוסף תוספות

א. [ו]סתמו כפירושו. ריטב"א. ב. דמאי אמרת, מחיק לי' פעם שנית וכתיב ביה מאי דבעי וכו' (ד)להכי לא חיישינן. רשב"א. ג. עור סתם קתני. תוס' הרא"ש. ד. כדקתני קלף. תוס' הרא"ש. ה. ע"י גט. תוס' הרא"ש. ו. ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים. רשב"א. ז. כלומר שאם הלכו להם עדי מסירה משיאין אותה בקיום הגט. רשב"א. דמאחר דחזינן בידה גט דלילא למיחש לזיופא אמרי' דמסתמא בא לידה כמצותו. תוס' הרא"ש. ח. גופייהו. תוס' הרא"ש. ט. ומסהדי עליה דלא זייפתיה. רשב"א. י. גבי כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה. רשב"א. יא. [ו]אף כשיבאו ויעידו הם בכך אין בכך כלום וכו' [אלא] ה"פ, ר"א היא, אבל לר"מ לעולם פסול אף אם יבאו עדים עצמן, דעדי חתימה ממש בענין. רשב"א.

פסקי רי"ד

שמא יחתום כתבו לתורף תלשו חתמו ונתנו לה כשר. פי' ר"מ סבר עידי חתימה כרתי הם הם העיקר וגט שיש עדים חתומים בו אע"פ שנתנו בינו לבינה כשר ונשאת בו אחרי שהגט יוצא חתום מתחת ידה ומקויים בחותמיו ולא בעי' עידי מסירה והאי וכתב לה על חתימת עדים קאי שהיא העיקר והלכך אם כתבו כולו ואפילו התורף במחובר ותלשו וחתמו ונתנו לה כשר ור' יהודה פוסל דבעי' כתיבת הגט וגם חתימתו בכשרות כדאמרן בשמעתא קמייתא בפ"ק דמסכתין (ד.) מאן האי תנא דבעי כתיבה וחתימה לשמה ר' יהודה הוא וקי"ל הלכה כרבי אלעזר בגיטין וכדאמרינן לקמן (כו:) הלכה כרבי אלעזר. כתבו על חרס של עצין נקוב [כשר] דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה. על עלה של עצין נקוב אביי אמר כשר דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה:

ורבא אמר פסול גזירה שמא יקטום ודוקא בעצין נקוב דחשיב כמחובר פסלי קטימה והמורה כתב ד) כתבו על החרס עד דיהיב לכולו עצין ואין לחוש שמא ישבר החרס ויתן לה החתיכה והויא ליה קציצה דלא מפסיד ליה לעצין ואינו נ"ל שאפי' אם ישבר החרס כשר שאעפ"י שהוא נקוב הזרעים חשובים מחוברים ולא גוף העצין ולא חשיבא קציצה אלא כשיקצץ מן המחובר ולא מן התלוש דאם איתא אמאי נקט עצין נקוב אפילו כשאינו נקוב נמי יפסול רבא אלא לאו ש"מ לא פסלה קטימה אלא במחובר ולא בתלוש והאי דקאמר גבי עצין דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה לאו למימרא דלא מיתכשר אלא בהכי דאפילו אם ישברנו נמי כשר ולהכי נקט האי לישנא כלומר דלא מיחסר מידי דשקיל ליה אי נמי אידי דאמר אביי גבי עלה נקט האי לישנא נמי גבי חרס ואם כתב הגט בראש המגילה ואח"כ חתכו והפסיקו ממנה כשר וכ"כ גם ר"ח ז"ל ודייקי' מינה מדגזרינן בעלה של עצין נקוב ש"מ בנייר כי האי גוונא אפילו קצץ כשר אבל בעל ה"ג כתב מאן דכתיב גיטא ליפסוק מגילתא שיעור גט והדר ליכתביה ואי כתב מקמיה דליפסוק מגילתא ופסיק ליה בתר דכתב גיטא (מינה) מיפסל גיטא דכתיב וכתב ונתן וכו' ואינו נ"ל דהא לא פסל במתני' אלא מחובר לקרקע ובעלי חיים אבל מחובר דתלוש לא: רבי יהודה בן בתירא אומר וכו' פי' המורה מפני שיכול לחזור ולמחוק עד העדים ולכותבו ויעביר תנאי שהיה בו ולא מוכחא מילתא דהא עדים נמי על המחק חתומים ואינו נ"ל מדאמרי' בגט פשוט (ב"ב קסג:) אמר רב שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר וא"ת מוחק וחוזר וכותב אינו דומה מי שנמחק שני פעמים ואינו פוסל שם אלא שטר הבא על המחק ועדיו על הנייר דמחיק ליה לשטרא וכתיב מאי דבעי והכי נמי דפסיל נייר מחוק לא פסיל ליה אלא גט הבא על המחק ועדיו על הנייר: ג' עורות הן מצה וחיפה ודפתרא מצה כמשמעו דלא מליח ולא קמיח ולא עפיץ וחיפה דמליח ולא קמיח ולא עפיץ דפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ ומתוך כך אין המחק ניכר בו והקלפים שלנו המעובדים בסיד כך הם כמו המעופצים שבבבל לא היו רגילים אלא בעפץ וכך הוא הסיד לנו כמו העפץ להן ואינו יכול להזדייף: וחכמים מכשירין מאן חכמים

ד) נראה לי"ל והמורה כתב בכתב על החרס דכשר משום דשקיל ויהיב לה לכולי עצין ואין לחוש וכו'.

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ג מהלכות מכירה הל' טו סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סימן רנ סעיף י:

עה ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף יח:

עו ג מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף יב:

עז ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח:

עח ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' יב:

עט ו ז מיי' פ"ח מהל' תרומות הלכה כה:

פ ח ט מיי' שם הל' כד:

פא י מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה יד:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בתר וכו' בהעור והרוטב בקישות הנטועה:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם.

מה הוייה בכסף. כשמהוה עצמה לאיש אפשר בכסף, דהנפקא לן בקידושין (נ.) קיימה קיימה משלהי עפרין (סוכה כד:). **דבר הכורת בינו לבינה.** אלא יעול מגאי בגנו שיקבלם יחד אלא דברי הבלבלה יהו (ערובין טו:) שהרא פסידא דבריס טוריתא ביישסה ולא יהא מגאי האוגדם יחד (סוכה כד:). **לעולם אין זה כריתות.** שכל ימיה היא נאגדת בו לקיים מגאי זה מחמתו (קדושין ה.) דהא כל ימיה קאורה בו שמחמתו היא נמנעת מלאמות יין ומגאי זה תלוי והולך לעולם ואין זה הבדלה (ערובין טו:) אלא שמחמתו לריכה לעמוד לילך (סוכה כד:). **עד שלשים יום הרי זה כריתות.** אפילו מיד דהיא מקיים מגאו ומלך, שאפשר דבריס הללו נגאי לידי הבדלה (קדושין ה.) שהרי דברי הבדלה הן לאוף לאלשים יום ומותרת מיד לאיש אחר (ערובין טו: וכעי"ז סוכה כד:). מכרת כריתות. דהוה מלי למכתב ספר כרת, דמשמע ספר כוריתה, והך דהשא אחריתי מייתוה לגיטא (קדושין ה.).

ע"כ שייך לעמוד קודם.

נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות. אם מכר מטלטלין עם הקרקע, כיון שקנה לוקח את הקרקע באחד מטלטלין קנינים, נקנים מטלטלין עמה (קדושין כו.) דהכי שהוא קנין לקרקע ואינו קנין למטלטלין (ב"מ מז.). **בכסף ובשטר ובחזקה.** שהמטלטלין אין נקנין אלא במשיכה וקרקע נקנה בכסף ואם מכר לו קרקע ומטלטלין יחד, כיון שנתן דמי הקרקע לו מכר לו שטר מכירת קרקע לו בחזקה בקרקע מלעת מוכר נקנו המטלטלין בלא משיכה (ב"ב כז:). **שתי גנות זו על גב זו.** סמוכות זו לזו, שאחת קרקעיתה גבוה ושאלה

אבל בשטרות לא. פי׳ בקונטרס דקיימי לגודיינא ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך ויסכמו עדי מסירה את הדבר וסמכינן אעדי חתימה והוא מזייף כתב העליון וחותם העדים עומד במקומו ופירושו דחוק דלמה יש לנו לטעות ולסמוך על עדי חתימה בדבר שיכול לזייף ונראה לרבינו יצחק דטעמא משום דגזירת הכתוב הוא דלא מכשרי בשטרות אפילו לאלתר דבעינן ראוי לעמוד ימים רבים ורבי יוחנן אמר אפילו בשטרות דר׳ יוחנן לטעמיה דאפילו עד עשרה ימים מידכר דכירי והא דפריך והא כתיב למען יעמדו ימים רבים היינו משום דסלקא דעתין דקרא למעוטי שטרות קאתי דאי לאו הכי למאי אתא ומשני לעלה טובה אתא[א] ועוד י״ל דדוקא בגיטין קאמר רבי יוחנן דעד עשרה ימים דכירי אבל בשטרות שיש רוב תנאים לא דכירי ודוקא לאלתר מכשיר והשתא פריך שפיר והא בעינן ראוי לעמוד ימים רבים ואפילו לאלתר אין להכשיר[ב] וא״ת לר׳ אלעזר דאמר אבל בשטרות לא מאי שנא מאין עליו עדים דתנן בפ׳ בתרא (לקמן פו.) דלר׳ אלעזר גובה מנכסים משועבדים והיינו בשטרות כדפי׳[ד] בקונטרס וי״ל דשאני אין עליו עדים כיון דכתוב על דבר שאינו יכול לזייף והעדים מכירין לעולם שטר המסור לפניהם ואם היו מזייפין שום דבר היה ניכר הזיוף אבל עוד קשה דבהדיא תניא בפ״ק דקדושין (דף כו.) כתב לו על הנייר או על החרס שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה אלמא מכשיר ר׳ אלעזר אף בשטרות דבר שיכול להזייף[ג] וי״ל דהא דקאמר הכא אבל בשטרות לא ה״מ בשטרות העומדים לראייה[ד] אבל שטר מכר ומתנה שעשוי לקנות בו לפי שעה[ה] הוי כמו גיטא[ו] וי״מ דאין חילוק בין דבר שיכול להזייף לאין יכול בעדי מסירה לר״א והכא הכי פירושו לא הכשיר ר״א כו׳ כלומר ר״א אייר ולאי בכל שטרות ולא הכשיר היינו דלא ס״ל כוותיה אלא בגיטין ולא בשטרות כדאמר רב בפ׳ בתרא (לקמן פו:) הלכה כר׳ אלעזר בגיטין ומפרש התם דר״א אייר אף בשטרות ורב סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ואין נראה דא״כ הוה ליה למינקט הכא כלישנא דנקט ר״א גופיה בפרק בתרא (גז:ס) הלכה כר״א בגיטין כיון דהך שמעתין ודפ׳ בתרא ענין אחד ועוד דהוה ליה לאתויי התם פלוגתייהו דרבי יוחנן ור״א דהכא ועוד אאלי פריך אר׳ יוחנן טפי והכתיב למען יעמדו ימים רבים לכ״ע הוה ליה למיפרך דכולהו מודו דר״א לא פליג בין גיטין לשטרות: **והא** לאו בני דיעה נינהו.[ז] לר׳ אלעזר פריך דר׳ מאיר לא חיים בכתיבה לשמה ומשני כשגדול עומד על גביו והא דתנן בפ״ק דחולין (נ:) וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן[ח] כו׳ ואמרי׳ בגמ׳ (שם יב:) מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה כו׳[ט] התם מיירי כשאינו מלמדו לכוין לשחוט אלא רואה בעלמא אבל הכא מיירי שגדול עומד על גביו ומלמדו ומזהירו לעשות לשמה[י] ולהכי נמי בפ׳ מצות חליצה (יבמות קד:) ממעטו מחליצה חרש וחרשת לפי שאינן בני קריאה וקטן משום דאינו בפרשה אבל מטעם דלאו בני כוונה נינהו לא פסיל להו אע״ג דאמר התם [קנ:] דחליצתו פסולה עד שיתכוונו שניהם משום דב״ד מזהירין אותן לעשות לשמה והוי כגדול עומד על גביו ומיהו הכא בגדול עומד על גביו כשר אפי׳ בשטה משום דמוכחא מילתא דקא עביד לשמה שכותב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה אבל לענין חליצה אמרו בתוספתא דיבמות (פי״א הי״ג) דשטה לאו בר חליצה הוא אע״פ שב״ד מלמדין אותו דלא מינכרא מילתא דעביד לשמה כמו גבי גט וא״ת ואכתי הא לאו בני שליחות נינהו מאי מהני דגדול עומד על גביו וי״ל דלא בעינן שליחות בכתיבה דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר[יא] והא דאמרינן לקמן (דף עא:) גרוש שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו לאו משום שליחות אלא משום דכשלא נזה הבעל[יב] לא חשיב לשמה אלא חשיב סתמא ופסול דאשה לאו לגירושין קיימא כדאמרינן ברים זכים (דף ג:)[יג] והא דאמר ברים כל הגט (לקמן כד:) ואי כתב רחמנא וכתב הוה אמינא למעוטי האי פירוש כתב לגרש את אשתו ונמלך דלאו איהו קא כתיב לה לא משום דהבעל גרוש דלא נכתב לגירושי דידהו אלא לאחר והא דאמר לעיל (דף כ.) יכולה למיפסל לבולהו גיטא מ״ט אילימא משום דכתיב וכתב והכא איהי קא כתבה ליה[יד] התם אותן סמוך דבעינן שיכתוב בציוויו ויתן והכא אפילו נכתב בציוויו לא יהיב לה מידי דשלה הוא וא״ת והא לאו בני כריתות נינהו וי״ל דחשיבי בני כריתות הואיל ואם הגדיל הקטן ונשתפה השטה הוו בני כריתות אבל קשה דמשמע דלא פסיל עובד כוכבים אלא משום דלדעתא דנפשיה קא עביד ותיפוק ליה דלאו בני כריתות נינהו ומה לריך נמי לאתויי בריאתא דעובד כוכבים פסול ונראה דלא שייך למיפסל משום דלאו בני כריתות נינהו במידי דלא בעי שליחות ולא נשם עדות דבמידי דשליחות הוא דאמרי׳ לקמן הכי דאין העבד נעשה שליח[טו] כו׳ או חתימה לר׳ מאיר שהיא לשם עדות[טז] פריך לעיל בפ״ק (ד׳ י:) גבי גיטין שחותמיהן עובדי כוכבים והא לאו בני כריתות נינהו אבל כתיבה לר״א דלא לשם עדות ולא לשם שליחות הוא[יז] אין לפסול משום דלאו בני כריתות נינהו דהא לא פסלי בפ״ב דע״ז (ד׳ כ.) מילה בעובד כוכבים משום דלאו בני מילה נינהו ועוד אומר רבינו יצחק דמעינן למימר דסוגיא זו אליבא דר״מ[יח] וס״ד דלר״מ נמי בעינן כתיבה לשמה מדרבנן דגזרי׳ כתיבה אטו חתימה[יט] ומוקי לה רב הונא בגדול עומד על גביו ומהני אפילו בשטה טפי מבחליצה כיון דלא הוה אלא מדרבנן אבל לר׳ אלעזר דבעי כתיבה מדאורייתא לשמה לא מהני בשטה גדול עומד על גביו כמו בחליצה ופריך רב נחמן מברייתא דקתני עובד כוכבים פסול ומשמע ליה דאתא כר׳ מאיר מדלא נקט לפסול אלא עובד כוכבים ומשני דעובד כוכבים לדעתיה דנפשיה הוא דקא עביד ופסול אפי׳ גדול עומד על גביו אפילו לרבי מאיר הדר אמר רב נחמן כו׳[כ] ובריתא דקתני עובד כוכבים פסול רבי אלעזר היא ונקט עובד כוכבים לרבותא דאע״פ שהוא בן דעת יותר וה״ה דחרש שוטה וקטן דפסולין אי בעינן שליחות ואי לא בעינן שליחות נקט עובד כוכבים דפסול בכל ענין דאילו חרש[כא] כשרים בגדול עומד על גביו ומיהו שוטה ודאי פסול כמו בחליצה וכן משמע דאפילו לר׳ מאיר ס״ד דבעי כתיבה לשמה מדרבנן דהא לבתר דאוקי נמי מתניתין כר׳ מאיר פריך והא ודאי עובד כוכבים לדעתא דנפשיה קא עביד[כא] ועוד נראה דהשתא ס״ד דאפי׳ ר׳ מאיר בעי כתיבה לשמה מדאורייתא ובחתימה הוא דפליגי רבי מאיר סבר דוכתב דקרא אאחתימה נמי ור׳ אלעזר סבר דאכתיבה לחודה קאי מדפריך רבא לרב נחמן וכתב לה לשמה מאי לאו כתיבת הגט כו׳ משמע דרבא היה בא להעמיד דברי רב הונא דאפילו כתיבה בעי ר׳ מאיר מוכתב ולפי זה פסול נמי כתיבה במחובר והא דתנן לעיל תלשו וחתמו ונתנו לה כשר מיירי כשאייר מקום התורף והשתא פריך והא לאו בני דעה נינהו לכו״ע ומסיק רב נחמן דברייתא דקתני עובד כוכבים פסול כר׳ אלעזר ומתניתין רבי מאיר דלא בעי כתיבה לשמה ונקט חרש שוטה וקטן והוא הדין עובד כוכבים אי נמי לא נקט עובד כוכבים משום דרישא אתיא נמי כר׳ אלעזר ולדידיה דוקא חש״ו כשרין בגדול עומד על גביו אבל סיפא דדייקינן מדפסיל עובד כוכבים לענין הבאה מכלל לענין כתיבה כשר אתיא כרבי מאיר ואתי שפיר דלא מיקשי אדדייק מדפסיל לעובד כוכבים לענין כו׳ אדרבה לידוק מדלא תני ליה ברישא דפסול אלא משום דרישא אתיא נמי לר׳ אלעזר כמו לרבי מאיר ופריך והא ודאי עובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד והוה ליה ליפסל לרבי מאיר לכל הפחות מדרבנן בגדול עומד על גביו: אלא

ר׳ אלעזר היא. דלמר חתימת הגט אינה מן התורה ולא סגי למיתביה בלא עדי מסירה דאינהו הוא דעבדי כריתות דעל כרחך בעינן עדים דילפינן (לקמן דף 5.) ערוה דבר דבר ממנו והלכך לא חיישינן לדלמא מזייפא דהא אמרן לריכי למיקרייה ואי הוה ביה תנאה אינהו ידעי ומ״ד עדי מסירה עיקר הנאה לינשא לריכה להביא עדים שנמסר לפניהם. אבל לר׳ מאיר דאמר לא בעינן עדי מסירה איכא למימר לזיופא דמאן דסמיך אעדי חתימה אשה הבאה לינשא בגט אינה מביאה לפנינו עדים החתומים בו אם יש מכירים בחתימתן ואם יש תנאה וזייפתיה ליכא לידע: **אלא לאלתר.** שהביאתו לב״ד ביום שנמסר לה להודיע שהיא גרושה ויתירה לינשא דכיון דהאידנא הוה ובעדי מסירה לא חיישינן לזיופא: **וזייפתיה.** וכבר שכחוה העדים: **אלא בגיטין.** דאינן עשויין אלא להתירה ויכולה להביאו לב״ד לאלתר ויתירוה ושוב אינה לריכה לגט דכיון שהותרה בב״ד יש זכרון וקול לדבר: **אבל בשטרות.** דקיימי לגודיינא ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך ויסכמו עדי מסירה את הדבר וסמכינן אעדי חתימה והוא מזייף כתב העליון וחותם העדים עומד במקומו: **ימים רבים.** אלמא בעינן דבר הראוי לעמוד ולהתקיים. והאי קרא בירמיה בשטרי מכר: **מתני׳ ואפי׳ חרש שוטה וקטן.** בגמ׳ מפרש לה: **כותבת את גיטה.** ומקנתו לבעל וחוזר ומוסרו לה לגירושין: **שובו.** שובר פרעון כתובה שהאשה היה לה לכותבו ולמוסרו לו להיות לו לראייה: **גמ׳ והא לאו בני דיעה נינהו.** ולא ידעו לכתוב לשמה: והוא

ר׳ אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי ואמר ר״א לא הכשיר ר״א אלא לאלתר אבל מכאן עד עשרה ימים לא חיישי׳ דילמא הוה ביה תנאה וזייפתיה ור׳ יוחנן אמר אפי׳ מכאן עד עשרה ימים דאם איתא דהוה ביה תנאי מידכר דכירי ואמר ר״א לא הכשיר ר״א אלא בגיטין אבל בשאר שטרות לא דכתי׳ ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים ורבי יוחנן אמר אפי׳ בשטרות והכתיב למען יעמדו ימים רבים התם עצה טובה קמ״ל: **מתני׳** הכל כשרין לכתוב את הגט אפי׳ חרש שוטה וקטן **האשה** כותבת את גיטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו: **גמ׳** והא לאו בני דיעה נינהו אמר רב הונא

והוא

עין משפט נר מצוה

פב א ב מיי׳ פ״ד מהל׳ גירושין הלכה ג סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קכד סעיף ג:

פג ג מיי׳ פכ״ז מהל׳ מלוה הל׳ ח טוש״ע ח״מ סי׳ מב סעיף ח:

פד ד מיי׳ פ״ג מהל׳ גירושין הלכה טו [טז] יח סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קכג סעיף ח:

פה ה מיי׳ שם הל׳ טו ופ״ד שם הלכה ה סמג שם טוש״ע שם וסי׳ קכד סעיף ז:

תורה אור השלם

1. כה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְקוֹחַ אֶת הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה אֵת סֵפֶר הַמִּקְנָה הַזֹּאת וְאֵת הַחֲתוּם וְאֵת סֵפֶר הַגְּלוּי הַזֶּה וּנְתַתָּם בִּכְלִי חָרֶשׂ לְמַעַן יַעֲמֹדוּ יָמִים רַבִּים:

ירמיהו לב יד

פסקי רי״ד

רבי אלעזר הוא דאמר עדי מסירה כרתי. פי׳ אע״פ שיש עדי חתימה לא סגי בלא עדי מסירה וכיון דצריכי למיקרייה ליכא למיחש למידי. ואמר רבי אלעזר לא הכשיר [ר״א] אלא לאלתר אבל מכאן ועד י׳ ימים לא דלמא הוה ביה תנאה וזייפתיה פי׳ ואע״פ שבאין עדי מסירה לב״ד ומעידים שבפניהם מסרו לה חיישינן שמא שכחו העדים התנאי ואינן זוכרים אותו ורבי יוחנן אמר אפילו מכאן ועד י׳ ימים אם איתא דהוה ביה תנאה מידכר דכירי ולא חיישינן לשכחה וקי״ל ר׳ אלעזר ור׳ יוחנן הלכה כר׳ יוחנן דהוה רביה: **מתני׳** הכל כשרים לכתוב את הגט אפילו חרש שוטה וקטן. בגמ׳ פריך והא לאו בני דעה נינהו: האשה כותבת את גיטה פי׳ ומקנתו לבעל וחוזר ומוסרו לה לשם גירושין והאיש כותב את שוברו פי׳ שובר פירעון כתובה שהאשה היה לה לכותבו ולמוסרו לו להיות לו לראייה: שאין קיום הגט אלא בחותמיו: הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן סומא ונכרי פי׳ דגבי שליחות איש (בעל) [כתיב] ולא קטן ובשליחות נפקא לן בפ״ב בקידושין בשמעתא קמייתא מרקחו איש שה לבית אבות דאחד לוקח לכולן. נכרי נמי לאו בר התירא נינהו דאין להן תורת גיטין וקדושין ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד שליחותא לאחריני: קבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומא ונתפתח שוטה ונשתפה נכרי ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו לדעת כשר: והא לאו בני דעה נינהו פי׳ ורחמנא אמר וכתב לה לשמה והני לית להו כוונה אמר רב הונא

מסורת הש״ס

א) [לעיל ט: וש״נ], ב) [עיתוסין לט. וש״נ], ג) לעיל כח. [עדיות פרק ב מ״ג], ד) לקמן פו: ד״ה גובה ולעיל ג: ד״ה וגובה וש״ס בתוס׳, ה) רש״ס מוחק תיבת שוטה,

מוסף רש״י

האשה כותבת את גיטה. ומקניא ליה לבעל (לעיל כא.). **והאיש כותב את שובריו.** פרעון הכתובה שפרע ומקנהו לאשה והיא מחתמת עדים ומוסרתו לו לראיה בידו (שם).

מוסף תוספות

א. שיכתוב בדבר שאינו יכול להזדייף ולהחתים עליו עדים, שאם ימותו עדי מסירה או יולכו להם, דתסגי לי׳ בקיום חותמיו. רשב״ם. ב. כיון דאינו ראוי לעמוד. תוס׳ הרא״ש. ג. שהחרס דבר שיכול להזדייף בו. רשב״ם. ד. דבעינן ראוי לעמוד ימים רבים. תוס׳ קידושין ט. ד״ה מפנ. ה. ואינו עשוי לעמוד ימים רבים. שיעות קדמונים. ו. שעשוי לגרש בו את האשה לפי שעה. תוס׳ קידושין ט. ד״ה מפנ. ז. פי׳ ולא ידעי לכתוב לשמה. תוס׳ הרא״ש. ח. שחיישתן כשרה. שיט״ק. ט. ר׳ נתן היא, ובשבועתא קמייתא דחולין קרי לאחרים רואים אותם גדול עומד על גביו. תוס׳ הרא״ש. אלמא דאע״ג דאחרים רואין אותן לאו כונה היא. וי״ל. שיט״ק. י. [ו]הוי כונה להכשיר הגט ע״י, שאחר ציוויו של גדול הוא נמשך. שיט״ק. יא. כלומר, וכתב הסופר, משום דרוב אנשים אינן בקיאין לכתוב גיטין. תוס׳ הרא״ש. יב. אע״פ שכתב הסופר לשם אשה ידוענה ואח״כ נמלך הבעל וגרשה. ריטב״א. יג. מתתני׳ דהכותב טופסי גיטין דסתמא לאו לשמה קאי ומשמע דפסיל ל״ר בכל ענין אפי׳ עשאו לשם אשה זו כיון שלא צוה הבעל, וחשיב ל״ר סתמא. תוס׳ הרא״ש. אבל כל שנעשה בצוואת הבעל, בהכי סגי. ריטב״א. יד. לאו משום וכתב קאמר אלא. תוס׳ הרא״ש. טו. לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין. תוס׳ הרא״ש. טז. אע״ג דלא בעיא שליחות. תוס׳ הרא״ש. יז. מדמכשר בגדול עומד על גביו. תוס׳ הרא״ש. יח. דלא בעי כתיבה לשמה מדאורייתא. תוס׳ הרא״ש. יט. כמו במחובר. תוס׳ הרא״ש. כ. מכלל דלענין כתיבה כשר ולא בעי כלל כתיבה לשמה אפי׳ מדרבנן. תוס׳ הרא״ש. כא. משמע דהוה פשיטא ליי׳ דגזר ר״מ כתיבה שלא לשמה אטו חתימה. תוס׳ הרא״ש.

והוא שהיה גדול עומד על גביו. ואומר לו כתוב לזורך פלוני. דקסבר ר"ה מתני' ר"א היא דבעי כתיבה לשמה וסיפא דקאמר שאין קיום הגט אלא בחותמיו היינו עדי מסירה דרוב גיטין נמסרין בפני החותמים וממילתא קאי ולא אריש לאכשורי כתיבת חרש אלא גדול על גביו: **לדעתיה דנפשיה עבד.** דהא גדול הוא ויש בו דעת ואע"פ שזה אומר לו כן שמא הוא גמר בלבו לשם אחר אבל קטן אין בו דעת אלא למה שזה מצוותו: **לאו מילתא היא דאמרי.** אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד כו' דהוה ס"ל דפסול ולאי כשר הוא ואפילו אין ישראל עומד על גביו. וגבי חרש שוטה וקטן נמי ליתא לדרב הונא דאע"ג דאין גדול עומד על גביו נמי כשר דמתני' ר"מ היא דלא בעי כתיבה לשמה דדריש וכתב דקרא אחתימת עדים: **דמדקפסיל ליה לעובד כוכבים.** בסיפא דמתני': **לענין הבאה.** לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ואין אדם נעשה שליח לדבר שאינו שייך בו וגבי כתיבה שייריה ס"מ דוקא קתני בהבאה ובכתיבה כשר כדקתני טעמא שאין קיום הגט אלא בחותמיו ולא איכפת לן אם נכתב שלא לשמה דאי תנא ושייר הוי ליה נמי לשיורי בסיפא: **הכיא.** דתניא פסול: **ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי.** וחתימת עדים אינה מן התורה הילכך וכתב לה אכתב הגט ובעינן כתיבה לשמה: **והא ודאי.** כי כתביה עובד כוכבים לאו לשמה הוא דעובד כוכבים אדעתא דנפשיה קעביד ומשום הכי תניא פסול: **אמר רב נחמן אומר היה כו'.** אתחלתא דמילתא היא וכן מסתבר דהא כבר מוקמיה רב נחמן כר"מ. ואית דגרסי והא ודאי עובד כוכבים כו' בלשון קושיא ופרכינן אהא דאמר רב נחמן עובד כוכבים כשר אמר רב נחמן כו' תירוצא הוא: **כשהוא כותבו לאילו כותבו לשמה.** הכי משמע כשהוא כותב קאתו לשמה כאילו כותבו כולו לשמה אלמא לשמה בעינן: **מאי לאו כשהוא כותב לתורף לשמה לאילו כותבו לעופס לשמה.** דתורף הוא עיקר: **והוא ששייר.** חרש שוטה וקטן: **מקום התורף.** וכתב בן דעת את התורף ולא בעי לאוקמא בשגדול עומד על גביו ולא לאוקמא כר"מ: **איכא פורס.** אין שומעין לך: **לאן הודיעך.** במשנתינו שזלזלו בכתיבת גיטין הודיעך שאין שום כח לשמה בכתיבה אלא בחתימה: **והאמר רבה בר בר חנה.** לעיל (דף כא:) גבי אין כותבין במאוכר ר' אלעזר היא: **אמורא'.** רבה בר בר חנה ורבי זריקא: **מתני' חוץ מחרש שוטה וקטן כו'.** בגמ' מפרש לבולהו: **קיבל הקטן.** מיד הבעל להוליכו: **והגדיל.** קודם שמסרו לה: **גמ' דלאו בני דעה נינהו.** וגבי שליחות אינם בעינן ולא קטן דשליחות נפקא לן (בקדושין ד' מב.) מויקהו להם אינם שם לבית אבות יג אחד לוקח לבולן: **לאו בר היתירא הוא.** דאין להן קידושין ואין גיטין נוהגין בהם ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד שליחותא לאחריני: **הא לא חזר ונשתפה לא.** דטעמא משום דעה הוא וצריך להיות בן דעת לעשות שליחותו: **דיקא נמי.** דלגבי פתוח ונסתמא לא תנא דוקא חזר ונתפתח: **מדקתני סיפא כו'.** אלמא היכא דטעמא משום דעה הוא בעינן תחילה וסוף אבל סומא לא הוי טעמא משום דעה ולא בעינן תחילה וסוף אלא תחילה לחודיה (א) דלא מצי למימר בפני נכתב. דאי בסומא נמי דוקא ניתני כל שתחילתו וסופו בכשרות: **מהו שיעשה שליח.** לאשה. עבד של כל אדם מהו שיעשה שליח לאשה בעלמא: **נקבל גט מיד בעלה.** ותהא מגורשת בקבלתו. וה"ה נמי להולכה דכולה חדא טעמא היא אלא כך היתה השאלה בבית המדרש: **מדקפסיל לעובד כוכבים.** במתני' בהבאה ולא תנא עבד:

מכלל

אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד כו'. פי' בשלמא בלא עומד על גביו ניחא דקסבר רב נחמן דאיכא היכרא דכותבין לשמה ע"פ הבעל אבל בעובד כוכבים ליכא היכרא דלשמה בהכי אבל למאי דאוקמא בגדול עומד על גביו אפי' עובד כוכבים נמי אלא ודאי בלא גדול עומד על גביו מיירי וא"כ הדרא קושיא לדוכתין דהא לאו בני דעה נינהו:

עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קעביד. תימה לר"י דבפ' אין מעמידין (ע"ז דף כז.) בעי רבי יהודה מילה לשמה ואפ"ה קתני ימול אלמאי ולא אמר דלדעתיה דנפשיה קא עביד ואומר ר"י דהא דאמר דלדעתיה דנפשיה עביד היינו שעושה סתם וגבי גט סתם לאו לשמה קאי כדאמר בריש זבחים (דף ג:) משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת אבל מילה סתמא לשמה קיימא כדאמר בזבחים סתמן[א] לשמן קיימי:

אימא שנחתם שלא לשם אשה. [ב]אע"ג דסיפא קתני יתר על כן[ג] כו' ומוקי לה בגמרא כר"א מ"מ מה איכול לדחוק ולהעמיד כר"מ מעמיד משום דקי"ל דסתם מתני' ר"מ היא ולא"ת והיכי קאמר שנחתם והא קתני כיצד שמע קול סופרים מקרין וכגמ' מפרש בסופרים העשויין להתלמד[ד] וי"ל דדרך סופרים לכתוב ולחתום גט כדי להתלמד:

והוא ששייר מקום התורף. אמאי דאקשי לעיל והא לאו בני דעה נינהו אמאי לשמן:

עובד כוכבים נמי דלאו בר היתרא הוא. הוה מצי למימר משום דבעינן שלוחכם בני ברית אלא ניחא ליה למימר האי טעמא דשייך אף בעבד: **ממי** נוטלו ולמי נותנו. מכאן משמע דצריך שיכיר השליח שזהו הבעל וזו היא אשתו ושמא יש לחלק דדוקא סומא שיכול להטעותו ויש לחוש יותר שמא יטעוהו:

הוא הדין אע"ג דלא חזר ונתפתח כו'. והא דאמר בית שמאי נוחלין (ב"ב דף קכח.) היה יודע לו עדות עד שלא נסתמא ונסתמא פסול לעדות[ה] שאני הכא דגבי גט[ו] אפי' אשה נאמנת[ז] [ח] תדע דאפילו סומא מעיקרא קאמר הכא אלא סומא אמאי לא: אין

[א]והוא שהיה גדול עומד על גביו א"ל רב נחמן אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכי תימא ה"ג והתניא עובד כוכבים פסול עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה עבד הדר אמר רב נחמן לאו מילתא היא דאמרי דמדקא פסיל ליה לעובד כוכבים לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר והתניא עובד כוכבים פסול ההיא [ב]ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ובעינן כתיבה לשמה [ג]והא ודאי עובד כוכבים אדעתיה דנפשיה קעביד אמר רב נחמן אומר היה ר"מ [ד]אפי' מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר איתיביה רבא לרב נחמן [ה]וכתב לה לשמה מאי לאו כתיבת הגט לא חתימת עדים איתיביה רבא [ו]כל גט שנכתב שלא לשום אשה פסול אימא שנחתם שלא לשום אשה פסול איתיביה כשהוא כותבו כאילו כותבו לשמה מאי לאו כשהוא כותבו לתורף לשמה כאילו כותבו לטופס לשמה לא כשהוא חותמו לשמה כאילו כותבו לשמה ואיבעית אימא הני מתני' מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ורב יהודה אמר שמואל [ז]והוא ששייר מקום התורף וכן א"ר חגא משמיה דעולא והוא ששייר מקום התורף ור"א היא ורבי זריקא אמר רבי יוחנן אינה תורה מאי אינה תורה אמר רבי אבא כאן הודיעך שאין [ח]כח לשמה [ט]ור"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי והאמר [י]רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ר"א היא אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן: **מתני'** [יא]הכל בשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועובד כוכבים [יב]קיבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומא ונתפתח שוטה ונשתפה עובד כוכבים ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת כשר: **גמ'** בשלמא [יג]חרש שוטה וקטן דלאו בני דיעה נינהו עובד כוכבים נמי דלאו בר היתירא הוא אלא סומא אמאי לא אמר רב ששת לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו מתקיף לה רב יוסף היאך [יד]סומא מותר באשתו היאך בני אדם מותרים בנשותיהם בלילה אלא בטביעות עינא דקלא הכא נמי בטביעות עינא דקלא אלא א"ר יוסף [טו]הכא בחוצה לארץ עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי למימר א"ל אביי אלא מעתה פתוח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר והא קתני פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח כשר חזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא [טז]ה"ה דאף על גב דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה טעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח אמר רב אשי דייקא נמי דקא תני כל שתחלתו וסופו בדעת ולא קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר ש"מ פי' סומא בר דעת הוא ואינו נכלל בכלל זה ש"מ לא קאי האי כללא אלא אשארא בלא סומא: **אלא** מעתה עובד כוכבים וישראל עומד כו'. פי' בשלמא בלא עומד על גביו ניחא דקסבר רב נחמן דאיכא היכרא דכותבין לשמה ע"פ הבעל אבל בעובד כוכבים ליכא היכרא דלשמה בהכי אבל למאי דאוקמא בגדול עומד על גביו אפי' עובד כוכבים נמי אלא ודאי בלא גדול עומד על גביו מיירי וא"כ הדרא קושיא לדוכתין דהא לאו בני דעה נינהו:

עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קעביד. תימה לר"י דבפ' אין מעמידין (ע"ז דף כז.) בעי רבי יהודה מילה לשמה ואפ"ה קתני ימול אלמאי ולא אמר דלדעתיה דנפשיה קא עביד ואומר ר"י דהא דאמר דלדעתיה דנפשיה עביד היינו שעושה סתם וגבי גט סתם לאו לשמה קאי כדאמר בריש זבחים (דף ג:) משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת אבל מילה סתמא לשמה קיימא כדאמר בזבחים סתמן[א] לשמן קיימי:

אימא שנחתם שלא לשם אשה. [ב]אע"ג דסיפא קתני יתר על כן[ג] כו' ומוקי לה בגמרא כר"א מ"מ מה איכול לדחוק ולהעמיד כר"מ מעמיד משום דקי"ל דסתם מתני' ר"מ היא ולא"ת והיכי קאמר שנחתם והא קתני כיצד שמע קול סופרים מקרין וכגמ' מפרש בסופרים העשויין להתלמד[ד] וי"ל דדרך סופרים לכתוב ולחתום גט כדי להתלמד:

והוא ששייר מקום התורף. אמאי דאקשי לעיל והא לאו בני דעה נינהו אמאי לשמן:

עובד כוכבים נמי דלאו בר היתרא הוא. הוה מצי למימר משום דבעינן שלוחכם בני ברית אלא ניחא ליה למימר האי טעמא דשייך אף בעבד: **ממי** נוטלו ולמי נותנו. מכאן משמע דצריך שיכיר השליח שזהו הבעל וזו היא אשתו ושמא יש לחלק דדוקא סומא שיכול להטעותו ויש לחוש יותר שמא יטעוהו:

הוא הדין אע"ג דלא חזר ונתפתח כו'. והא דאמר בית שמאי נוחלין (ב"ב דף קכח.) היה יודע לו עדות עד שלא נסתמא ונסתמא פסול לעדות[ה] שאני הכא דגבי גט[ו] אפי' אשה נאמנת[ז] [ח] תדע דאפילו סומא מעיקרא קאמר הכא אלא סומא אמאי לא: אין

עין משפט נר מצוה

פו א ב ג מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' טז יז יח סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סי' קכג סעיף ג ד וע"ש בכ"מ וכמ"מ:
פז ד מיי' פ"ו מהלכות גירושין הל' ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף לא:
פח ה מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף לב:
פט ו ז מיי' שם פ"ז הלכה יט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף יא:

פסקי רי"ד

והוא שיהא גדול עומד על גביו. פי' ור' אלעזר הוא דאמר עדי מסירה כרתי והאי וכתב לה על כתיבת הגט קאמר ובעי' דליהוי לשמה וכיון דגדול עומד על גביו ואומר להן כתבוהו לשם פלוני ופלונית כשר א"ל רב נחמן אלא מעתה נכרי וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכ"ת הכי נמי והתניא נכרי פסול נכרי אדעתא דנפשיה קעביד פי' ולא מהני ביה ישראל עומד על גביו ורב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף ור' אלעזר הוא וסיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו היינו עדי מסירה דרוב גיטין נמסרין בפני החותמין: הכל כשרים וכו' בשלמא חרש שוטה וקטן לאו בני דעה נינהו ובעינן שיהא השליח בר דעת דומיא דשולחו וכמו שאין הקטן עושה שליח לעצמו כך אינו נעשה שליח לאחרים ואפילו למ"ד לקמן בפ' התקבל (סד:) דקטן זוכה לעצמו התם הוא משום דזכיית קטן מדרבנן אבל לאחרים אינו זוכה עד שיביא שתי שערות נכרי נמי לאו בר כריתה הוא ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד לאחריני אלא סומא מ"ט לא ואסיק רב יוסף הכא בחוצה לארץ עסקינן ומשום דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי. א"ל אביי אלא מעתה פקח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר וכ"ת הכי נמי והא קתני פקח ונסתמא וחזר ונתפתח חזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא. ה"ה דאע"ג דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה דטעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פקח ונסתמא וחזר ונתפתח אמר רב אשי דייקא נמי דקא תני כל שתחלתו וסופו בדעת ולא קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר ש"מ פי' סומא בר דעת הוא ואינו נכלל בכלל זה ש"מ לא קאי האי כללא אלא אשארא בלא סומא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ה"ה וכו' תדע וכו'. עי' תשובת מהריב"ל מ"ג סי' עה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מדקתני סיפא וכו' תחילה לחודיה מצי כל"ל ותיבת דלא נמחק:

מוסף רש"י

אפילו מצאו באשפה. ולא נכתב לשם אשה כלל (לקמן כו:). **כל גט שנכתב שלא לשום אשה.** שלא לשם האשה הזאת, שנכתב לשום אחרת שאמה כשם זו, פסול. דכתיב וכתב לה לשמה (זבחים ב:). **חוץ מחרש שוטה וקטן.** דלאו בני דעה נינהו ואין יכולין לעשות (ל"ל לעשות) שליח לגרשה, כדלמרינן בקדושין (מב.) דאין קטן נעשה שליח, והוא הדין להבא (לעניל ה.) שאין בהם דעת ואין שליחותן שליחות לגרש (לעניל ט.). **בטביעות עינא דקלא.** שיתן דעתו להסירה בקול (חולין צו.).

מוסף תוספות

א. זבחים. תוס' הרא"ש. ב. דחיק לתרוצה כר"מ. תוס' הרא"ש. ג. כתב לגרש את הגדולה. תוס' הרא"ש. ד. אלמא בכתיבה איירי. תוס' הרא"ש. ה. דתחלתו וסופו בכשרות בעינא. רשב"א: והרי זה צריך להעיד בפני נכתב. מאירי. ו. דמדאורייתא אפי' קיום לא בעי, ורבנן הוא דאגזור[א]. רשב"א. (ד)הקילו בו חכמים. תוס' הרא"ש. ז. להביא גיטה. תוס' הרא"ש.

מכלל

אין העבד נעשה שליח כו'. וא"ת ומתניתין ליתני עבד וכל שכן עובד כוכבים ולישנא דאמר ר' יוחנן לעיל זו אין תורה ניתא דנקט עובד כוכבים למידק דלענין כתיבה אפילו עובד כוכבים כשר אבל להך לישנא דמוקי ר' יוחנן כר"א קשה מהך דר' יוחנן דהכא ואור"ת דנקט עובד כוכבים לאשמועי' עובד כוכבים ונתגייר פסול אע"פ שבאותה שעה היתה דעתו להתגייר דהוי בעובד כוכבים דבותא טפי מבעבד שאין בידו להשתחרר:

לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין. והא דמתגרשת בעבד שלה היינו מטעם אחר:

העובד כוכבים והכותי שתרמו כו'. פי' בקונט' דקסבר אין קנין לעובד כוכבים וגרשה לר"י דאפילו למ"ד [נקמן מז.] יש קנין משכחת לה [א]כשגלה שליח ביד ישראל וקנה ממנו עובד כוכבים ולא מיפטר מטעם[ב] לוקח דתבואת זרעך קרינא ביה כיון שגדלה הרבה ביד עובד כוכבים אי נמי כשזרעה העובד כוכבים ומכרה לישראל וגדלה שליש וחזר[ג] וקנאה ממנו ועוד דפי' ר"ת בספ"ק דבכורות (דף יא: ד"ה טבלים) דלא מיפטר לוקח היכא דלקח קודם שנתמרח אי נמי יש) בחכר שדה מישראל חייב הגדל בו בתרומה ואפי' יש קנין לעובד כוכבים:

תרומתו תרומה. והא דאמרי' בזבחים בפ' ב"ש (דף מה.) ופ"ק דתמורה (דף ב:) דקדשי עובדי כוכבים אין בהן משום מעילה ומפרש טעמא משום דילפינן חט חט מתרומה ובתרומה כתיב בני ישראל[ד] אתיא כר' שמעון דפליג הכא בסיפא[ה] ובריש פרק שני דקידושין (דף מא:) מייתי לה: **ותנן עובד כוכבים שתרם את של ישראל כו'.** הוה מצי לשנויי דאתיא כרבי שמעון דסבר דליתא בתרומה דנפשיה בפרק שני דקידושין (דף מא:) אלא דעדיפא מיניה משני: **מה אתם בני ברית.** וא"ת דבפ"ב דקידושין (גז"ש) משמע דלרבי שמעון לא איצטריך ליה למידרש מה אתם בני ברית ומוקי לה לדרשא אחריתי וא"כ לדידיה מצא לן הא דקי"ל בכל דוכתי דעובד כוכבים נאו בר שליחות הוא לענין זכיה ורבית בפ' מיזהו שך (ב"מ דף עא:) וי"ל דמ"מ כיון דדרשי' שליחות מתרומה מגס אתם ומינה ילפינן בעלמא מסתמא דלא מרבינן בעלמא אלא דומיא דאתם: **מאי טעמא דרבי גרסי'.** ולא גרסי' דר' יוחנן דבהערל (יבמות דף עח.) סבר ר' יוחנן דעובר נאו ירך אמו הוא וכן מוכח קוגיא התם: **ונעשה** כמי שהקנה לה אחד **מאבריה.** תימה לר"י היתה עוברה היאך זכתה לו אע"ג דירך אמו הוא כיון דידה היא כיד רבה אלא דאע"ג דאע"ג דאינה עוברה אלא העובר ואפילו שיחרר כולה חוץ מידה לא הוה לה לזכות לו דכשמשחרר כולה יש לה כח לזכות[ו] משום דגיטה וידה באין כאחד כדאמרינן בפרק קמא דקידושין (דף כג.)[ז]:

אדרבה איפכא מיסתברא. ורב יוסף סבר דמ"מ [ח]יכולה לקלקלה בחו"ל ע"י[ט] עדים ולאיה שלא שלח לה הגט: והא מתכוונת לכך שתתקלקל: **בחולה נאדן.** שהצריכה לומר בפני נכתב וחזו ותו לא חיישינן לערעור ואי מערער לא מהימן: וממקום

מכלל דעבד כשר. וכי היכי דכשר להבאה להיות שליח להתגרשו) כך כשר לקבלה להיות שליח להתגרש שאין חילוק טעם ביניהם: **הא במילתא דאיתיה.** כגון תרומה שאסור לעבד לאכול טבל ואם יש לו טבל שיתן לו ע"מ שאין לרבו רשות בו מפריש תרומה אימנו ותרומתו תרומה דעבד כאשה בכל מצות ותימא נמי דכשר להיות שליח לתרום: **שתרמו אם שלהן תרומתן תרומה.** ואסורה לזרים דסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מקדושת מעשריו). והקדש העובד כוכבים הקדש כדילפי' (חולין דף יג:) מאיש איש[יא] לרבות את העובדי כוכבי' שנודרים נדרים ונדבות כישראל: **אפילו בדשומו.** של ישראל שעשאו שליח אין תרומתו תרומה: **מאי טעמא.** איכא תרומה: **לאו משום.** דשליחות דתרומה דכתיב כן תרימו גם אתם ודרשינן מדמלי למכתב אתם וכתב גם אתם לרבות שלוחכם ואיתקש שליח לשולחו בהאי קרא למימר דמה אתם בני ישראל אף שלוחכם ישראל ומהאי מיעוטא איכא למעוטי נמי לעבד שתרם את של ישראל בדשומו: **לא מה אתם בני ברית.** מהוליס ובאו בברית מצות: **אף שלוחכם בני ברית.** לאפוקי עובד כוכבים אבל עבד בן ברית הוא דכתיב (דברים טו) מחוטב עציך וגו': **ואף ע"פ ששיגנו.** בברייתא במס' תמורה האומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו לעובר בקבלת גט זה להיות משוחרר: **מאי אם היתה עוברה.** מה ענין שחרור אצל גט אשה דקאמר אע"פ ששיגנו הא ולאי בתורת שחרור איתיה: **ר' יוחנן הרבי אמר.** הא דגט אשה ועוד אחריתי ואמילתא אחריתי קאמר אע"פ והיינו מילתא אחריתי נראין דברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו: **מיד רבו של חבירו.** שאין רבו שלו דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור שליח נמי מלי מיהוי: **אבל לא מיד רבו שלו.** אם שייסהם של אים אחד (קדושין כג.) שעבדים לאים אחד ואין חבירו משוחרר, שהרי הרב לא השליך גט השחרור מידו, דהואיל ונתנו לעבדו כמי שנתנו בתפוסתו דמי (תמורה כה:). **המשחרר חצי עבדו קנה.** לחליו והוי חליו בן חורין ואע"פ שלא שחררו כולו יש לו יד לקבל את גיטו, דגיטו וידו בגין כאחד (שם). **נאמנות להביא את גיטה.** ממדינת הים ואע"ג דעלייהו אמרינן לגרירות לומר בפני נכתב ובפני נחתם (יבמות קיז. וכנ"ל שם כה.). **שהכתב מוכיח.** ולאו עלה אמרינן כל כך (שם כה.) וסמכינן אעיקר כתבא (שם קיז.). **אשה נאמנת להביא גיטה.** ממדינת הים ואע"פ שגרירים אנו שאמר בפני נכתב ונחתם, דאפילו אדם כשר הביאו צריך לומר כן (שם קכב.).

מוסף תוספות

א. שתבואתו חייב בתרומה. תוס' קידושין מא: ד"ה העובד. ב. זרעך, ולא. תוס' קידושין מא: ד"ה העובד. ג. הגהו. תוס' הרא"ש. ד. ולא גרים. רי"ל. תוס' הרא"ש. ה. דהך מתני'. תוס' הרא"ש. ו. שטר בקבלת[ה]. תוס' הרא"ש. ז. [ועי' רמב"ן ד"ה הא ועשה כמו, שיטי"ק ד"ה הא מנו, פי' הר"ן ד"ה ואם לתתן שתי]. ח. שיביא הבעל. תוס' הרא"ש.

מוסף רש"י

שתרמו משלהם תרומתם תרומה. ליאסר לזרים, דקסבר אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע, ומילוה עכו"ם אינו פוטר מן התרומה, ומתנחות (סז.) יליף לה טעמא מדגנך דגנך תני זימנר, למעוטי דיגון עכו"ם ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות (קדושין מא:). **אם היתה עוברה זכתה לו.** ויש אולר לחירות (תמורה כה:). **מיד רבו של חבירו.** שאינו רבו שלו, דלגבי ההוא גברא יש לו יד לעבד זה שהוא שליח לקבל את הגט, דואיל וחד אינו רבו (שם כה:). **אבל לא מיד רבו שלו.** אם היו שניהם של אים אחד (קדושין כג:) שעבדים לאים אחד ואין חבירו משוחרר, שהרי הרב לא השליך גט השחרור מידו, דהואיל ונתנו לעבדו כמי שנתנו בתפוסתו דמי (תמורה כה:). **המשחרר חצי עבדו קנה.** לחליו והוי חליו בן חורין ואע"פ שלא שחררו כולו יש לו יד לקבל את גיטו, דגיטו וידו בגין כאחד (שם). **נאמנות להביא את גיטה.** ממדינת הים ואע"ג דעלייהו אמרינן לגרירות לומר בפני נכתב ובפני נחתם (יבמות קיז. וכנ"ל שם כה.). **שהכתב מוכיח.** ולאו עלה אמרינן כל כך (שם כה.) וסמכינן אעיקר כתבא (שם קיז.). **אשה נאמנת להביא גיטה.** ממדינת הים ואע"פ שגרירים אנו לומר בפני נכתב ונחתם, דאפילו אדם כשר הביאו צריך לומר כן (שם קכב.).

פסקי רי"ד (המשך)

חיישינן שמא הם זייפוהו וכתבוהו שאפילו אם הם זייפוה הרי הן מתקיימות אותו ואי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה כדאמרינן (לעיל ג.) א"כ לא יוכלו לקלקלה ומ"ה הן נאמנות: והתניא כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא גיטה ואסיק אביי בארץ שאינן צריכין לומר כלום ואי אתי בעל ומערער משגחי' ביה איכא למימר לקלקולה מכוחי ולא מהימני ושמא הם זייפוהו וכתבו אותו כדי לקלקלה אבל בחו"ל שהן צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם ואי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה שכבר נתקיים הגט על פיהן נאמנות שהרי אינן יכולות לקלקלה וכל זמן שאינן יכולות לקלקלה הרי הן נאמנות ככל הנשים והימנה רבנן כבי תרי כדין כל שליח: תניא כותיה דאביי דמוקי מתני' בחו"ל. ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' עקיבא אשה נאמנת להביא גיטה מק"ו ומה נשים שאמרו חכמים אין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה זו שנאמנת לומר מת בעלה אינו דין שנאמנות להביא גיטה ומכוונות לקלקלה ובעבור זה אינן נאמנות לומר מת בעלה אבל לגבי גט שכתבו מוכיח והוא ראיה בידם שהבעל נתנו להן הן נאמנות ולכולי האי לא שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו של חבירו שאינו רבו שלו שלא היו שניהם עבדים לרב אחד דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור שלוחא נמי מצי מיהוי אבל לא מיד רבו שלו אם שניהם של איש אחד דיד עבד כיד רבו דמיא וכשמסרו בידו לא יצא גט מרשותו דדמי כאילו מונח בתיבתו ואע"ג דעבד מקבל גט לעצמו התם הוא דגיטו וידו באין כא' דשחרורא דידיה הוא אבל לאחרים לא: **מתני'** אף הנשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה בעלה מה בין גט למיתה שהגט כתב מוכיח: האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם: פי' ביבמות בהאשה שלום (קיז.) מפרש למה אלו הנשים שונאות אותה ומתכוונות לקלקלה ובעבור זה אינן נאמנות לומר מת בעלה אבל לגבי גט שכתבו מוכיח והוא ראיה בידם שהבעל נתנו להן הן נאמנות ולכולי האי לא

עין משפט נר מצוה

צ א מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכה ו [וס"ג מהל' אישות ה"כ] סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף ג:

צא ב מיי' פ"ד מהלכות תרומות הל' טו [וטוש"ע יו"ד סימן שלא סעיף מד]:

צב ג מיי' שם הל' ג:

צג ד מיי' שם הל"א [וס"ג מהל' אישות ה"ז] וס"ב מהל' אישות הל' ו סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' קפח סעיף ח:

צד ה מיי' פ"ו מהל' עבדים הלכה ח טוש"ע יו"ד סימן רסז סעיף גה:

צה ו מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף ח:

צו ז מיי' שם הל' כג טור ש"ע שם סעיף יג:

צז ח מיי' שם הל' ג:

צח ט מיי' שם והלכה ו סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:

תורה אור השלם

1. כֵּן תָּרִימוּ גַּם אַתֶּם מַעֲשַׂרְתֵּיכֶם אֶשֶׂר תִּקְּחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְיָ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:

במדבר יח כח

פסקי רי"ד

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לא שליח להולכה ולא שליח לקבלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ומתני' דקתני נכרי לאו למעוטי עבד דעבד ונכרי לענין גיטין וקידושין שוין הם וראיתי כתוב במקצת ספרים עבד דעלמא דלאו דידיה ולאו דידה ולכאורה נ"ל דהיא גירסא יפה דדוקא עבד דעלמא לא חזי למיהוי שליח לא לקבלה ולא להולכה אבל עבד דאשה הוי שליח לקבלה דיד עבד כיד אשה דמיא וכשקבלו העבד כאילו קבלתו האשה ועבד דאיש נמי הוי שליח להולכה דידו כיד רבו דמי וכשנותנו לאשה כאילו רבו נתנו לה אבל לאו מילתא היא דאע"ג דאמרי' דעבד כיד רבו דמיא לא שיהא שלוחו אלא כחצירו דומה ואילו שם הבעל הגט בחצירו ואמר לאשה טלי גיטיך מחצרי כלום היא מגורשת גם מיד עבדו נמי אינה מגורשת. ועבד דאשה כחצרה דמי וק"ל (לעיל כא.) חצר מהלכת לא קנה אך אם היה כפות ואשה עומדת בצדו דומיא דחצרה דבעי' והיא שעומדת בצד חצרה כדאמרי' לקמן בפרק הזורק (עח.) הוא דהויא מגורשת אבל שתאמר לו האשה קבל לי גיטי בלא כפות ובלא שתעמוד בצדו בתורת שליח אינה מגורשת הלכך גירסא מבשבתא היא דבכל עבד אמרי' דאינו נעשה שליח לא לקבלה ולא להולכה ואפילו בעבד דידהו. א"ר יוחנן נראין הדברים

מכלל דעבד כשר [פ]אמר רב אסי אמר רבי יוחנן [א]אין העבד נעשה שליח לקבל גט לאשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין מתקיף לה ר' אלעזר טעמא במילתא דליתיה הא במילתא דאיתיה כשר והא עובד כוכבים והא כותי דאיתנהו בתורת תרומה דנפשייהו דתנן [ב]העובד כוכבים והכותי שתרמו משלהם תרומתם תרומה ותנן [ג]עובד כוכבים שתרם של ישראל אפי' ברשות אין תרומתו תרומה מאי טעמא לאו משום דכתיב [ד](אתם) [ו]גם אתם מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל [ז]אמרי דבי ר' ינאי לא [ח]מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ואע"פ ששנינו [ט]הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו מאי אם היתה עוברה זכתה לו כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר ר' יוחנן תרתי [י]אמר [יא]נראים דברים [יב]שהעבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו ואם לחשך אדם לומר זו הלכה שנויה אם היתה עוברה זכתה לו אמור לו שני גדולי הדור פירשו את הדבר ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק חד אמר הא מני רבי היא דאמר [יג]המשחרר חצי עבדו קנה וחד אמר מאי טעמא דרבי בהא קסבר [יד]עובר ירך אמו הוא ונעשה כמי שהקנה לה אחד מאבריה: **מתני'** [טו]אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה [יג]מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח [יד]האשה [יה]עצמה מביאה את גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם: **גמ'** והתניא [יו]כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא גיטה אמר רב יוסף לא קשיא כאן בארץ כאן בחו"ל בארץ דלאו אדיבורה דידה קא סמכינן מהימנא בחו"ל דאדיבורה דידה קא סמכינן לא מהימנא א"ל אביי אדרבה [יח]איפכא מסתברא בארץ דאי אתי בעל מערער משגחינן ביה דאיכא למימר לקלקולא קא מיכוונה לא מהימנא בחוצה לארץ דאי אתי בעל מערער לא משגחינן ביה מהימנא תניא כוותיה דאביי ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"ע [יט]אשה נאמנת להביא גיטה מק"ו ומה נשים שאמרו חכמים אין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה דין שנאמנת להביא גיטה

מכלל דעבד כשר. וכי היכי דכשר להבאה להיות שליח להתגרשו) כך כשר לקבלה להיות שליח להתגרש שאין חילוק טעם ביניהם: **הא במילתא דאיתיה.** כגון תרומה שאסור לעבד לאכול טבל ואם יש לו טבל שיתן לו ע"מ שאין לרבו רשות בו מפריש תרומה אימנו ותרומתו תרומה דעבד כאשה בכל מצות ותימא נמי דכשר להיות שליח לתרום: **שתרמו אם שלהן תרומתן תרומה.** ואסורה לזרים דסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מקדושת מעשריו). והקדש העובד כוכבים הקדש כדילפי' (חולין דף יג:) מאיש איש[יא] לרבות את העובדי כוכבי' שנודרים נדרים ונדבות כישראל: **אפילו בדשומו.** של ישראל שעשאו שליח אין תרומתו תרומה: **מאי טעמא.** איכא תרומה: **לאו משום.** דשליחות דתרומה דכתיב כן תרימו גם אתם ודרשינן מדמלי למכתב אתם וכתב גם אתם לרבות שלוחכם ואיתקש שליח לשולחו בהאי קרא למימר דמה אתם בני ישראל אף שלוחכם ישראל ומהאי מיעוטא איכא למעוטי נמי לעבד שתרם את של ישראל בדשומו: **לא מה אתם בני ברית.** מהוליס ובאו בברית מצות: **אף שלוחכם בני ברית.** לאפוקי עובד כוכבים אבל עבד בן ברית הוא דכתיב (דברים טו) מחוטב עציך וגו': **ואף ע"פ ששיגנו.** בברייתא במס' תמורה האומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו לעובר בקבלת גט זה להיות משוחרר: **מאי אם היתה עוברה.** מה ענין שחרור אצל גט אשה דקאמר אע"פ ששיגנו הא ולאי בתורת שחרור איתיה: **ר' יוחנן הרבי אמר.** הא דגט אשה ועוד אחריתי ואמילתא אחריתי קאמר אע"פ והיינו מילתא אחריתי נראין דברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו: **מיד רבו של חבירו.** שאין רבו שלו דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור שליח נמי מלי מיהוי: **אבל לא מיד רבו שלו.** אם שניהם של אים אחד דיד עבד כיד רבו דמי וכשמסרו גט בידו לא יצא מרשותו. ואע"ג דעבד מקבל גט לעצמו התם הוא דגיטו וידו באים כאחד דשיחרורא דידיה הוא אבל לאחריא לא: **ואם לחשך אדם.** בחזקן להקשות ולומר הרי שנויה היא שאף מיד רבו שלו מקבלו לחבירו ששנינו אם היתה עוברה זכתה לו אלמא שפחה זו מקבלתו לעורך עוברה מיד רבה: **המשחרר חצי עבדו קנה.** העבד אותו חצי: **ותד אמר.** מוסיף ומסיים פירוש הדבר: **מאי טעמא דרבי בהא.** הא לא חצי עבדו הוא דתרי גופי ניהו: **קסבר עובר ירך אמו הוא.** והוה ליה כחצי גופה: **מתני' המוסיף וכן המוסיף כו'.** בכולהו מפרש ביבמות (יח) דסניין לה ומכוונות לקלקלה ואין נאמנות להעידה שמת בעלה: **יבמתה.** אשת אחי בעלה שונאה אותה וירצה ממנה שמא ימות אחד משני בעליהן בלא בנים ויהו צרות זו לזו: **ומה בין גט למיתה.** דאמיתה לא מהימנין ואגט מהימנין: **גמ' בארץ.** שאינה צריכה לומר בפני נכתב: **דאי אתי בעל מערער.** ואמר לא כתבתיו: **משגחינן ביה.** שהרי לא נתקיים בבית דין ואיכא למימר שזו תניא כותיה דאביי דמוקי מתני' בחו"ל. ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' עקיבא אשה נאמנת להביא גיטה מק"ו ומה נשים שאמרו חכמים אין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה זו שנאמנת לומר מת בעלה אינו דין שנאמנות להביא גיטה:

מסורת הש"ס

פ) קדושין מא:, ב) שם מא: תרומות פרק ג משנה ט, ג) שם פ"א מ"א [שבת קנב:], ד) [נראה כמימרא], ה) קדושין מא:, ו) תמורה כה., ז) בכמ"י חדא הך דאמרן ואידך, ח) שם כה: ע"ש קדושין כג:, ט) תמורה כה: ע"ש לקמן מא:, י) [חולין נח. וש"נ], יא) [לקמן סב.], יב) יבמות כה. קיז., יג) לעיל ה. לקמן סב:, יד) [תוספ' פ"ב] יבמות קכב., טו) [לגרס רש"ס], טז) [לקמן מז.], יז) [ויקרא כב], יח) [דף קיז.], יט) ל"ל בשכר. רש"ס, כ) [ל"ל יכולים],

וממקום שבאת. כלומר הואיל ומייתיו גמרינן גגמור נמי להא דמה הן צריכות לומר כו' ומדקתני בברייתא מה להלן צריכות שיאמרו כו' שמע מינה בחולה לאדם עסקינן כאביי: **ורב יוסף.** מאי דעתיה: **רישא וסיפא בחולה לאדם.** הכל כשרין להביא את הגט אוקימנא[ט] בחולה לאדם מדקתני סומא וסיפא האשה עצמה כו'[יא] בחולה לאדם דקתני ובלבד שתהא צריכה לומר: **ומליעבא.** אף הנשים כו' מוקי רב יוסף באדם: **לכתב ופה.** לריכה לומר בפני נכתב. ולאביי לא איצטריך למיתני כתב ופה דהכי משמע מה בין פה לגט לפה דמיתה אלא שהכתב מוכיח עמו: **מי מטא גט לידה.** במקום שקבלתו במדינת הים: **איגרשה לה.** ואי בעיא למיקליה לגט מגורשת היא ואינה לריכה להביאו בפנינו אלא לראיה בעלמא ולמה לה לומר בפני נכתב הא לאו שליח היא: **סוף סוף כי מטיא להתם איגרשה לה.** ע"י קבלה דאשונה דתנאה בעלמא הוה דלא תתגרש עד אותו מקום והרי נתקיים התנאי ואלו שליח היא: **אתנחיה אארעא.** דהויא שליח להולכה עד התם ובמאי דשקלא ליה תו מארעא הוא דמגרשה: הא דרבא לקמן (עח.): **: לא אמר כלום.** דבעינן ונתן[יב]: **וכי מטיא התם הוי.** את גופיך שליח לידך לקבלה וקבלי מידך: **והא לא חזרה שליחות אצל הבעל.** שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה שראוי לחזור אצל שולחו ולומר עשיתי שליחותך לחברך וזו אינה ראויה לחזור שהרי לא נשתלחה אלא לעצמה ואח"כ נעשית היא בעל המעשה ובטל השליחות קודם שתחזור: **שו'.** אחרינא שליח לקבלה דהשתא לא פסק שליחותה מינה וראויה לחזור: **הניחא למ"ד כו'.** לקמן בפרק התקבל (סג:) וטעמייהו מפרשי הכא בסמוך: **טעמא מאי.** תירולא הוא. טעמא מאי אמרי' אין אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה: **משום בזיון דבעל.** דסבור מבזה אותי שאין היא עצמה מקבלתו הלכך לא ניחא ליה שיהא שלוחו מוסר לשלוחה ואי מסר לא הוי גיטא דלאו להכי שדרוהו להא. דבשלמא מיד הבעל עצמו כיון דאיהו גופיה מסר לשליח אשתו הא קא חזינן דלא קפיד אבל כל כמה דלא חזינן אמרי' קפיד: **הכא בעל לא קפיד.** שהרי כן זוה לה: **ומשום תלרה הבאה לאחר מכאן.** דדמיין להדדי שכשזרק גט לאחר חבירו ואחר כך קנתה היא האחר הרי הוא עושה את האחר שליח להולך והיא כשקנאתו עשאתו שליח לקבלה ואתי לאכשורי מהניא טעמא ושלא כדין הוא דאחר לאו משום שליחות אתרבי אלא משום ידה הוא: **שו' שלים.** אחרינא להולכה כדי שתהא שליחותה חוזרת אצל הבעל ולאחר זמן קבלי גיטיך מייה ושליח שעשה שליח אמרינן בכל הגט (לקמן דף כט:) שהשליח הראשון עושה את השני בבית דין ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם: **הדרן עלך המביא שני**

כל הגט. קול סופרים. כותבי גיטין: **יפר מיכן.** בגמרא[יג] מפרש מאי יתרא דכולהו: **ונמלך.** חזר בו מלגרש: **גדולה**

והא לא חזרה שליחות בו'. שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה שראוי לחזור לשולחו לומר עשיתי שליחותך קודם שיעשה שליח לאחרים[א] ובקונטרס לא פירש כן: **חצרה הבאה לאחר מכאן.** פירש בקונט' שנתן הגט בחצר חברו ואין נראה דחצר חברו לא דמי לשליח להולכה[ב] אלא אומר ר"י שנתנו הבעל בחצר של עצמו ומכרו לאחרים והאשה קנאתו מאותו אחר[ג] ואי"ת למה לי למינקט משום חצרה הבאה לאחר מכאן הוה ליה למימר[ד] משום שליחות עצמה שהבעל עשה שליח להולכה והאשה תעשה אותו שליח עצמו שליח לקבלה וכי האי גוונא לא מהני משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל ואומר ר"י משום דאותו טעם שלא חזרה שליחות אצל הבעל אינו ברור כל כך דאיכא דמספקא ליה לקמן בפרק התקבל (דף סג:) ול"ע דאמאי לא משני הכא כגון דשויה איהי שליח מעיקרא והדר שוי איהו שליח דליכא למיגזר משום חצרה הבאה לאחר מיכן כדאמר בפרק התקבל (שם): **וכי מטית התם שוי שליח להולכה.**

[ה] ואי"ת שליח שלא ניתן לגירושין הוא ולא מצי משוי שליח כדאמר בפ' כל הגט (לקמן דף כט:) גבי ההוא דשדר גיטא לדביתהו[ה] ואמר ליה יהביה לאבא בר מניומי[ו] אתא ולא אשכחיה יתיב רבי ינחק ור' חנינא ור' אבהו אמרו ליה מסור מילך קמן[ז] אמר להו (ד"ה) רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא[ח] וי"ל דהתם פריך שפיר דכיון שלא ניתן לגירושין אין לו לעשות אלא כמו שאמר לו הבעל ליתנו לאבא בר מניומי אבל הכא הרי הבעל זוה לה לעשות שליח להולכה: **אימר** קמי בי דינא בפני נכתב.

קלת תימה מה לי היא ומה לי בית דין ואמאי קאמר ואב"א[ט] ושמא לשון זה חלוק מלשון ראשון דבלישנא קמא[י] אינה אומרת בפני נכתב אלא בשעה שתקבלנו אע"ג דבפ' כל הגט (לקמן דף כט.)[יא] ובכל דוכתא משמע שאריך לומר בשעה שהגט יולא מיד השליח שמא הכא[יב] שיכולה לומר בשעת גירושין עדיף טפי[יג]:

הדרן עלך המביא שני

כל הגט. ושמע קול סופרים מקרין בו'. בסופרים העשויים להתלמד עסקינן כדאמרינן בגמרא ואפי' למ"ד בפרק קמא דעירובין (דף יג.) דמגילת סוטה מוחקין לה מן התורה אע"ג דבעינן לשמה ותורה להתלמד עבידא כדאמר התם לענין גט מודה כדפרשינן בפ' שני (לעיל דף כ.) וספר תורה נמי פסלינן בפ' שני: **יתר מיכן כתב לגרש את אשתו בו'.** בגמ' מפרש לא זה שנכתב שלא לשם גירושין אלא אף זה שנכתב לשם גירושין להכי תנא יתר מיכן ואי"ת והיכי שייך למיתני הכא יתר מיכן כיון דמהאי נמי לא הוה שמעינן בקמייתא

ממקום שבאת מה להלן צריכות שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אף היא צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר כו' ש"מ ורב יוסף רישא וסיפא בחוצה לארץ מציעתא בארץ אין רישא וסיפא בחו"ל מציעתא בארץ ממאי מדקתני[ו] מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח ולא קתני שהכתב ופה מוכיח: האשה עצמה מביאה וכו': אשה מכי מטי גיטה לידה איגרשה לה אמר רב הונא באומר לא תתגרשי בו אלא בפני ב"ד פלוני סוף סוף כי מטיא התם איגרשה בה אלא אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא דאמר לה כי מטית התם אתנחיה אארעא ושקליה אי הכי הוה ליה[ז] טלי גיטך מעל גבי קרקע ואמר רבא[ח] טלי גיטך מעל גבי קרקע לא אמר כלום אלא דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם הוי שליח לקבלה וקבלי את גיטך והא[ט] לא חזרה שליחות אצל הבעל דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם שוי שליח לקבלה הניחא למ"ד[י] אשה[יא] עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה אלא למ"ד אין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה מאי איכא למימר טעמא מאי משום דאיכא[יב] בזיון דבעל והכא בעל לא קפיד הניחא למ"ד משום בזיון דבעל אלא למ"ד[יג] משום חצרה הבאה לאחר מיכן מאי איכא למימר דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם שוי שליח להולכה וקבלי את גיטך מיניה ואיבעית אימא[יד] דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם אימר קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ומשוי בי דינא שליח וליתבוה ניהליך:

הדרן עלך המביא גט

כל גט[טו] דשנכתב שלא לשום אשה פסול כיצד[טז] היה עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין איש פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול לגרש בו[יח] מיכן[יט] כתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו יתר

מסורת הש"ס

א) יבמות כה. קידו. ב) לקמן עח., ג) [לקמן סג.:], ד) סס, ה) סס. ו) [לעיל כח. לקמן סג.:], ז) לעיל כג. זבחים ב:, ח) זבחים סס, ט) עירובין יג. סוטה כ: זבחים ג., י) [לעיל כג.], יא) [לעיל כג.:], יב) [דבריס כד], יג) [ע"ב], יד) רב ספרא וכ' תניינא כל"ל רש"ל.

גליון הש"ם

תוס' ד"ה וכי מטית כו' וא"ת שליח. עיין סו"מ תשב"ץ מ"ש סימן כה באריכות:

מוסף רש"י

לא חזרה שליחות אצל בעל. שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו ניתק משליחות הראשון עד שלא היה לו שהות לחזור אצל שלוחו ולומר עשיתי שליחותך ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד אינה שליחות. (לקמן סג:). בזיון דבעל. קפדנו קלותי בעיניה שאינה מקבלתו בעצמה, דאילו כי עבדא לקבל מיד הבעל אין כאן משום בזיון, דהא ידע ולא קפיד (לקמן סג:). משום חצרה הבאה לאחר מיכן. לאחר שנתן לה הבעל הגט בחצר של אחרים, קנאתו, דהוה לאו גיטא הוה, דבעינן ונתן בידה אי בחצרה דאיתרבאי מידה, וזה כשעה שנתן לא היה החצר שלה, וגזרינן שלא יקבל שליח האשה מיד שליח בעלה משום דדמי להא קדום הבעל ומסרו ליד שליח ואחר כך עשתה היא שליח לקבלו, ואתו נמי למימר חצר הוי שליח הבעל וכשקנאתו היא נעשה החצר עצמו שלוחה (שם וכעי"ז לעיל כא.).

הדרן עלך המביא שני

כל גט שנכתב שלא לשום אשה. שלא נשם האשה הזאת, שנכתב לשום אחרת שאמה כשם זו, פסול. דכתיב וכתב לה לשמה (זבחים ב:). קול סופרים מקרין. את התלמידים שמלמדין אותן לכתוב טופסי גיטין (שם). מצאו בן עירו. ששמו כשמו והוא מאותו העיר, ואמר לו שמי כשמך וכו'. וכמי עיר אחת אתמו וגט זה ראוי לי, תניהו לי ואגרש בו את אשתי, פסול לזה לגרש בו, דדרשינן לה לשמה, דכתיב וכתב לה ספר כריתות (סוטה כ:).

מוסף תוספות

א. והכא לא נגמר השליחות עד שהיא תעשה שליחות עד עצמה. תוס' הרא"ש ועי' שיט"ק. ב. דדבר פשוט שאינו כלום דמה שייכות יש לו בחצר חברו. רמינו קרשקש. ג. הרי הבעל עשה החצר שליח להוליך את הגט, והיא כשקנאתו עשאתו שליח לקבלו, ואתי לאכשורי מהאי טעמא ושלא כדין הוא שהרי אינה מקבלתו בעצמה. תוס' הרא"ש. ד. גזירה. תוס' הרא"ש. ה. א"ל לא ידענא לה. רשב"ם. ו. ואיהו [ליתביה] ניהלה. רשב"ם. ז. דכי אתא אבא בר מניומי ניתביה לי' וליתבי' ניהלה. רשב"ם. ח. והכא נמי מאי שנא. רשב"ם. ט. מאי נפקא לן מינה בהני תרי לישני. תוס' הרא"ש. י. שהיא עושה שליח שלא בפני ב"ד. תוס' הרא"ש. יא. גבי המביא גט ממדה"י וחלה. תוס' הרא"ש. יב. כיון שהיא מקבלתו מיד מידו. תוס' הרא"ש. יג. [וכרשב"ם הרי על תירוצים ופלוגו].

עין משפט נר מצוה

צט א מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעי' ח:
ק ב מיי' שם פ"ו הלכה ט סמג שם טוש"ע שם סימן קמא סעיף ח:
קא ג מיי' שם פ"ז הל"ג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמד סעיף יג:
א ד מיי' שם פ"ג הל"ח סמג שם טוש"ע שם סימן קלא סעיף ח:
ב ה מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעיף ב:

פסקי רי"ד

וממקום שבאת מה הן צריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם אף היא צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם: האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם: ומתמה מכי מטי גיטא לידה מיגרשה לה פי' הלא אתה מאמין את האשה בגיטה מק"ו שהיא נאמנת לומר מת בעלי א"כ כשאומרת נמי האשה בעלי גירשני בגט זה תאמן מק"ו שהרי כשאומרת בפני נכתב ובפני נחתם למה אתה מאמינה ואינך מצריכה לעדים שיקיימוהו [וע"כ] מחמת ק"ו זה א"כ הנאמנות עליה היא ומה צורך להטעינה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם וכי שליח היא [הא] משעה שנתן לה גיטה נתגרשה והיא נאמנת בדבר זה לומר בעלי נתנו לי מק"ו ומה צורך שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם אינך מאמינה לומר בעלי נתנו לי אלא קמהימנא לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכיון שחכמים האמינוה בק"ו א"כ נאמנת לומר בעלי נתנו לי והיום ומחר אי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה שכך היא נאמנת בעצמה כאילו היו שנים שהביאו גיטה ואמרו שהבעל נתנו לנו שהן נאמנים ושוב אין הבעל יכול לערער כדאמרי' לעיל (טז:) גם האשה היא נאמנת בק"ו לומר בעלי גרשני בזה ומה צורך שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם. ואסיקנא כגון דא"ל הוי שליח להולכה עד דמטית לב"ד של פלוני וכי מטית להתם שוי שליח להולכה בפני אותו ב"ד וקבלי גיטיך מיניה אי נמי כי מטית להתם אימא קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ולישוי שליח וליתביה ניהליך ומכאן מוכח כי כל אשה הבאה ומביאה גיטה בידה ואומרת בעלי גירשני ביה שהיא נאמנת אע"פ שידענו שהיתה א"א ואין אנו צריכין שתביא ראיה בפנינו בפני מי נתנו לה או לקיים עידי הגט אלא היא נאמנת לומר נתנו לי בפני עדי מסירה אבל אמרה בעלי נתנו לי ביני לבינו אינו כלום דהלכה כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ואם היו עדיה בעיר

כגון שנתגרשה כאן בודאי שהיינו מצריכים אותה להביאם בפנינו אבל אחרי שהיא באה ממדינת הים ואומרת בעלי גירשני בגט זה בפני עדי מסירה נאמנת מק"ו שנאמנת לומר מת בעלי כדאמרן לעיל אבל אם היא אומרת גירשני בעלי ואינה מראה גיטה בפנינו בודאי אינה נאמנת שהרי ק"ו מחמש נשים למדנו והתם בלא גט בידם אינן נאמנות אף היא נמי בלא גיטה בידה אינה נאמנת עיין לקמן בפרק המגרש: **סליק פרקא כל** גט שנכתב שלא לשם אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול הסופרים מקרין איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול מלגרש בו יתר מיכן כתב לגרש את אשתו ונמלך

בקמייתא דפסול דהוה אמינא דהאי הוא דכי איכתיב לשם לאה אבל סופרים להתלמד עשויים הכי נמי דכשר דהכי אמרינן בפ"ק דעירובין (דף יג.) דלא"ג דאין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת תורה אע"ג דלהתלמד עבידא הכי נמי דמוחקין וי"ל דלהתלמד דהכא לא חשיב לשמה כמו להתלמד דספר תורה דסופרים העשויים להתלמד אין כותבין כלל לשם הכשר דגט אבל ס"ת כותב בסתם לכל מה שנריך לעשות בו ומיהו אפ"ה כריתות של ס"ת אין כשר לגרש בו כדפירשנו לעיל (דף כ.) [א] אי נמי י"ל דמ"מ שייך למתני יתר מיכן כיון שיש סברא אחת בסופרים מקרין לפסול טפי מבנמלך וא"ת בהכותב טופסי גיטין[ב] ה"ל נמי למיתני יתר על כן דהא מכל הני לא מצי למידק ברישי זבחים (דף ג:) דסתמא פסול דלאו לשמה קאי אלא מהכיא דהכותב טופסי גיטין לחודא וי"ל דהכיא בגא דטופסי גיטין לא תנא כלל לשמועינן דסתמא פסול אלא לשמועינן דשרו רבנן לסופר לכתוב הטופס מפני התקנה: **לאיזו שארצה אגרש בו פסול.**

בגמרא מפרש משום דאין ברירה ואומר ר"י דאפי' מאן דסבר בעלמא יש ברירה הכא מודה משום דוכתב לה לשמה משמע שיהא מצורר בשעת כתיבה וכן משמע בגמרא דקאמר [ב] אי איתמר בהא בהא קאמר ר' יוחנן דאין ברירה משום דבעינן לה לשמה משמע אע"ג דבעלמא יש ברירה הכא פסול משום דכתיב וכתב לה[ג]: **בעדי** מסירה ור' אלעזר **היא.** אבל לר' מאיר בעינן שיהא מוכח ממון החתימה שנכתב לשם זה האיש ואשה זו ולא מהני עדי מסירה והיא דהמגרש (לקמן פו:) שיש ששלחו ב' גיטין ושמותיהן שוין[ד] (ה) ונתן שניהם לזו ושניהם לזו וקאמר ר' ירמיה בגמרא הא דלא כר' אלעזר [ה] משמע דכר' מאיר ניחא[ו] התם מיירי כדפרש"י לעיל [ד.] כשכתבו דורות או סימן או כהן שניכר ממון החתימה[ז] ועדי מסירה אין מכירין באכותיהן או בסימן הכתוב[ח] וא"ת למאן דחייש לקמן בפרקין (דף כז.) לשני שוירי ולשני יוסף בן שמעון אע"ג דלא הוחזקו א"כ לר"מ יפסלו כל הגיטין דלא משכחת תו שום גט שיהא מוכח מתוכו ואומר ר"י דדוקא בגט הנמצא הוא דחייש שמא מאחר נפל אבל חשיב שפיר מוכח מתוכו כיון דלא הוחזקו אלא שוירי א' ויוסף בן שמעון אחד ואם תאמר דתנן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסז:) כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו[ט] ופריך בגמרא וליחוש לשני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת דלמא ממטי לה גיטא לאיתתיה דהאי ומשני הכי אמר רב שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין אלא זה בפני זה והשתא[י] היכי מיירי אי בלא הוחזקו הא מסקינן לקמן [כז.] דלא חיישינן ואי בהוחזקו א"כ לר"מ אפי' זה בפני זה אין מגרשין עד שיכתבו כהן או דורות או שום סימן ואז ליכא למיחש למידי[יא] ואי לר' אלעזר הא עדי מסירה ידעי שפיר אם זו היא אשתו או לאו כדאמר הכא[יב] ואומר ר"י[יג] דאין עדי מסירה מדקדקים לראות אם זו אשתו כיון שמכירים שמו ושמה וכתוב בגט שמו ושמה ולא[יד] חיישי' שמא יתנו לאשת חבירו ששמו כשמו ושמה כשמה וגם לא מסקי אדעתייהו להבחין אם יש יוסף בן שמעון אחר בעיר וכשבאה לב"ד להתירה להנשא מעידים עדי מסירה בפני ב"ד שראו שבעלה נתן לה גט אע"פ שלא דקדקו אם היא היתה אשתו ולהכי פריך ניחוש דלמא ממטי לה גיטא לאיתתיה דהאי דאפילו אין יודעין הכותבין אם הוחזקו אין להם לכתוב דזימנין דהוחזקו ולא ידעי ומשני שני יוסף כו' אין מגרשין אלא זה בפני זה[יד] וכשבאה לבית דין להתירה שיילי ב"ד לעדי מסירה אם היו שם שני יוסף בן שמעון[טו] ולא רצה לתרץ דאין מגרשין אלא א"כ מכירין עדים שזו היא אשתו דאין זו תקנה טובה דאם כן בטורח ימצאו עדי מסירה:

גמ' אלא רישא. דתני אינש פלוני גירש פלונית כו': **במאי.** אי לאו הכי דאותו פלוני כתב לגרש את אשתו ונמלך: **להתלמד.** לכתוב גיטין: **מקיין.** הגדולים מקריס לתלמידיהם כך וכך כשיבא גט לפניך כתבהו והזכירו שם אינש בעלמא אלמא בתלמידים עסקינן: **לא זה שלא נכתב לשם שום גירושין.** אלא להתלמד: **אלא אף זה שנכתב לשם שום גירושין.** גמורין ונמלך פסול: **ולא זה בלבד שנכתב שלא לשם גירושין.** של אדם זה פסול אלא אף זה דהיו לו שתי נשים שנכתב לשם גירושין דהאי גברא פסול הואיל ונכתב שלא לשם גירושין של זו: **וסיפא.** מאי קמ"ל הא אשמעינן כבר דגירושין דידיה ודידה בעינן: **דאין ברירה.** דלא תימא הוברר דבשעת כתיבה נמי דעתיה אהא ואיכא גירושין דידיה ודידה: **הא גדולה מצי מגרש.** וכי מפקא ליה לא חיישינן לאיסור אשת איש למימר שמא לא לזו ניתן אלא לאחרתה ונפל מידה ומצאתו זו דהואיל ונקיטא ליה לגיטא בידה בדידה מחזקינן לה: **מוליאין שטר חוב.** אחד מהן שהוציא שטר חוב על אחרים אין הלוה יכול לומר לא ממך לויתי אלא מפלוני ששמו כשמך וממנו נפל ולאו בעל דבריס דידי את אלא כיון דהאי תפיס לשטרא גבי דיה: **רישא דקאני כתב לגרש בו'.** שאף שמות הבעלים שוין מידוק נמי הא לאשון שנכתב לשמו מגרש ביה וכי מפקא ליה לא אמרינן משום חומרא דאשת איש שמא לא בעלה של זו כתבו אלא האחר: **הא אמרינן.** במתני' דגט פשוט בב"ב (דף קעב.) שני יוסף בן שמעון שהיו בעיר אחת אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב דאמר ליה לא אני לויתי ממך אלא מבני לוה ממך ומסר לך שטר זה דאע"ג דפליגי תנאי התם במוציאין שטר חוב על אחרים ולא חיישינן [ז] לגפילה מודו דאין אחרים מוציאין עליהן כדפרישית הכא נמי לימא לא בעלה כתבו אלא יוסף בן שמעון אחר כתבו לאשתו ונמלך ולא גירשה והשליכו לאיבוד מדעת ולקחתו זו שהיא רולה להתגרש: **בעדי מסירה.** שמכיריס את שניהס ומעידין שראו שזה מסר לזו אבל בעדי חתימה לא כדאמרינן שמא נמלך זה שכתבו ונתמנו ולא גרש את אשתו ומסרו לזו אשת חבירו: **הכא נמי בעדי מסירה.** וליכא למיחש שמא לאחרתה נמסר אבל בעדי חתימה לעולם אימא לך דחיישינן שמא את אחרתה גירש וחיישינן לגפילה. וגבי שטרי חוב נמי אין יכולין להוציא שטר חוב על אחרים דחיישינן לגפילה: **כולן.** כל הגיטין השנויין במשנתנו אע"פ שפסולין לגרש להתירן לינשא: **פוסלין.** הן אותה מן הכהונה אם בעלה כהן נפסלה עליו משום גרושה: **חוץ מן הראשון.** שלא נכתב לשם גירושין כלל אבל הנך בתראי פסלי דהיה הגט פוסל בכהונה דתניא בפרק בתרא (לקמן דף פב:) האומר לאשתו הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם פסלה מן הכהונה שנאמר ואשה גרושה מאישה[טו] אפילו לא נתגרשה אלא מאישה ולאחרים לא הותרה פסולה לכהונה: **אפילו ראשון.** דריש גט הוה: **חלילה פסולה פסולה ופוסלתה.** כל מקום ששנינו ביבמות חלילה פסולה פסולה להתירה לשוק אבל פוסלת היא אותה מן האחין שלא תתייבם עוד דקמו עלה בכיון שלא בנה שוב לא יבנה דלא כתיב אשר לא בנה את בית אחיו אלא אשר לא יבנה (דברים כה) כיון שחלץ שוב לא יבנה: **שמאל.** חלצה בשמאל אמרינן ביבמות (דף קד.) פסולה וכן חלצה בלילה פסולה: **ופוסלת.** דשם חלילה עלה אלא שלא נעשית בהכשירה דליף רגל רגל ממצורע דכתיב ימנית[טו] ולילה נמי נפקא לן התם:

[א] איתר מיכן היו לו שתי נשים ושמותיהן שוות כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה [ב] יתר מיכן אמר ללבלר כתוב לאיזו שארצה אגרש פסול לגרש בו: **גמ'** כתב לגרש את אשתו ונמלך וכו' ואלא רישא במאי אמר רב פפא [ג] בסופרין העשויין להתלמד עסקינן אמר רב אשי דיקא נמי דקתני סופרין מקרין ולא קתני סופרין קוראין ש"מ מאי יתר מיכן תנא דבי ר' ישמעאל לא זה שנכתב שלא לשום גירושין אלא אף זה שנכתב לשום גירושין פסול ולא זה שנכתב שלא לשום גירושין דידיה אלא אף זה שנכתב לשום גירושין דידיה פסול ולא זה שלא נכתב לשום גירושין הא אלא אף זה שנכתב לשום גירושין הא פסול מאי טעמא אי כתב ונתן ספר כריתות בידה הוה אמינא למעוטי האיך קמא דלא עביד לשום כריתות אבל כתב לגרש את אשתו ונמלך דעביד לשום כריתות אימא כשר כתב רחמנא [ד] וכתב אי כתב רחמנא וכתב הוה אמינא למעוטי האי דלא איהו קא כתיב לה אבל יש לו שתי נשים דאיהו קא כתיב לה אימא כשר כתב רחמנא [ד] לה [ג] לשמה וסיפא למה לי הא קא משמע לן [ד] דאין ברירה: כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה: קטנה הוא דלא מצי מגרש ביה הא גדולה מצי מגרש ביה אמר [ה] רבא זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת [ד] מוציאין שטר חוב על אחרים א"ל אביי אלא מעתה רישא דקתני שמי כשמך פסול לגרש בו שני הוא דלא מצי מגרש ביה הא ראשון מצי מגרש ביה והא אמרינן [ה] ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב אלא מאי אית לך למימר בעדי מסירה ור' אלעזר היא הכא נמי בעדי מסירה [ו] ור' אלעזר היא אמר רב כולן פוסלין בכהונה חוץ מן הראשון ושמואל אמר אף ראשון נמי פוסל ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל כל מקום ששנו חכמים גט פסול פסול ופוסל חליצה פסולה פסולה ופוסלתה מן האחין במערבא אמרי משמיה דר' אלעזר [ז] שמאל ולילה פסולות ופוסלות

קטן

קטן

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלא סעיף ג:
ד ב מיי' שם הלכה ד טור ש"ע שם סעיף ד:
ה ג מיי' שם הלכה ח טור ש"ע שם סעיף ח:
ו ד ה מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הל' ח סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' מט סעיף ז:
ז ו מיי' פ"ד מהל' יבום הל' טז ח סמג עשין כב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף כה:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בעדי וכו' ושמותיהן שוין ונתערבו עוכן:

מוסף רש"י

ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב. על אחד מהם, דכל חד מלי מדמי ליה אגל חבירו, אלא אם כן יש עדים בדבר שמעידין זה לזה מה, אבל מן הטער אין יכולין להכיל לאיש (רשב"ם ב"ב קעב.).

פסקי רי"ד

מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול מלגרש בו: יתר מיכן היו לו שתי נשים ושמותיהן שוין כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה יתר מיכן אמר ללבלר כתוב איזה שארצה אגרש פסול מלגר' בו. קול סופרים פי' כותבי גיטין. יותר מיכן בגמ' מפרש מאי יתרא דכולהו: ונמלך. חזר מלגרש בו גדולה וקטנה לאו דוקא לאיזו שארצה אגרש פסול מלגרש בו דאין ברירה דלא אמרי' הוברר הדבר שמשעת כתיבה היה דעתו לזו והרי דעתו לשמה: ואלא רישא במאי אמר רב פפא בסופרים העומדים להתלמד עסקינן דיקא נמי דקתני סופרים מקרין ולא קתני סופרים קורין ש"מ: מאי יותר על כן תנא דבי ר' ישמעאל לא זה שלא נכתב לשם גירושין אלא אפילו נכתב לשם גירושין. ולא זה שנכתב שלא לשם גירושין דידיה אלא אפילו זה שנכתב לשם גירושין דידיה פסול ולא זה שלא נכתב לשם גירושין הא אלא אף זה שנכתב לשם גירושין הא פסול וסיפא הא קמ"ל דאין ברירה: אמר רב כולן פוסלין בכהונה חוץ מן הראשון ושמואל אמר אף הראשון נמי פוסל

מסורת הש"ס

(ז) [זבחים ג.], (ח) [פס ב:], (ט) [לעיל כ: וש"נ], (י) [עירובין לו: וש"נ], (יא) [יתכן לחיות רבה עי' תוס' יבמות קטו. ד"ה מאי אמרת, וכן הוא בכתי"ר], (יב) [ב"ב קעב.], (יג) [לעיל ט: וש"נ], (יד) לגפילה מיד מודו כל"ל רש"ל, ובדפו"ל לגפילה מידו, (טו) [ויקרא כא], (טז) [ויקרא יד], (יז) [לקמן כו.], (יח) ל"ל חייש. מהר"ם רש"ש,

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:

דברים כד א

מוסף תוספות

א. הטעם מה בין גט למגילת סוטה. תוס' הרא"ש. ב. וצריכא. תוס' הרא"ש. ג. לשמה. תוס' הרא"ש. ד. ונתערבו זה בזה. רשב"ם. ה. דאי כר"א כיון דאמר עדי מסירה כרתי, הא לא ידעי בהי מינייהו מיגרשא. תוס' הרא"ש. ו. אע"פ שאין אחד מהם מוכיח מתוכו. ר"ן. ז. ומה שקורא אותם שוים לפי שבמקום נתינתו אין מי שיכיר הדדורות. תוס' ב"ב קסז: תוד"ס לתוס. ח. וגם הנשים אינן יודעות שאינן מכירות בשילוש בעליהן ואינן יודעות מי זקניהם. תוס' ר"ש: ומאי 'נתערבו', לשליח. שיט"ק. ט. ובלבד שיהו מכירין שם האיש ושם האשה בגט. שיט"ק. י. (ו)אם איתא דבעיא שיהא מוכיח מתוך הגט, הכא. רשב"ם. יא. ואפי' במגרש שלא בפני חברו. ואי בשאין מוכיח מתוכו אפי' במגרש בפני חברו הרי אינו גט לר"מ. רשב"ם. יב. וא"כ אפי' זה שלא בפני זה נמי מותר. שיט"ק. יג. דבהוחזקו מיירי ואליבא דר"א דק"ל כוותיה פריך [אלא]. תוס' ב"ב קסז: ד"ה ולימוס לגני. יד. והילכך אע"פ שכותבים דורות או סימן או כהן אין אנו סומכים בכך. רשב"ם. טו. דהשתא ודאי ליכא למיחש לשמא נתן גט לאשת חבירו דכיון שחבירו שם לא היה סובל הדבר או שעידי המסירה ידקדקו יותר כששני המגרשים שם. שיטות הקדמונים.

קטן ואנפיליא. קילצו"ן של בגד לאו חליצה כלל דאיש ונעל כתובים בפרשה ואם לא יחפוץ האיש וגו' [ט]: **חוץ מן האחרון.** דלאומרא אמרינן יש בריה ופסולה לכהונה אבל אינך אפי' ריח הגט אין בהם ולא דמו למגורשת מאישה ולא התירה לכל אדם דהיא להתרא מילתא מיהא לשמו ולשמה נכתב: **אפילו אחרון אינו פוסל.** דאין בריה: **לקוחות הן.** דאין בריה דאיכא למיחש חלק שנטל זה היה רואי לאחיו והחליפו והיינו לקיחה וחוזר ביובל לתחילתו משום מצות יובל והדר שקליה כדמעיקרא: **דלחומרא.** מחזירין חומרא היא ואי נמי הוה מספקא ליה אזיל לחומרא אבל אינו פוסל קולא הוא ואי לאו דפשיטא דאין בריה לא אזיל לקולא: **אי נמי דאחיולה.** כשם שמתחילה היתה בלא חלוקה לאיש [י] אחד כך יחזור ביובל לאיש אחד וטעמא לאו משום דאין בריה הוא: **לאיזו שפלא בפתח תחילה.** יהא הגט לשמה ושמותיהם היו שוין: **מהו.** יש בריה או אין בריה: **על מי שיעלה מכם.** יהא נמנה עליו ואני מקנה לו חלקו בשעת שחיטה: **כיון שנכנס ראשון.** לאחר שחיטה ראשו ורובו: **זכה בחלקו.** דאמרינן יש בריה דמשעת שחיטה היה זה ראוי לכך ונשחט פסח זה עליו ומזכה את אחיו עמו לימנות בחלקו ולקמיה מוקי לה שפיר: **אמר רבי יוחנן כדי לזרזן במצות.** אביהן המנה את כולן עליו משעת שחיטה והא דקאמר על מי שיעלה ראשון לזרזינהו אתא כלומר נראה איזה הוא ראשון ולא הודיעם מה בלבו: **שפיר.** משום הכי מזכה את אחיו עמו: **נמנין.** הרוצה לימנות: **ומושכין את ידיהן.** מי שהיה נמנה ורוצה לימשך ולהמנות על אחר מושך ידיו הימנו: **עד שישחט.** אבל לאחר שחיטה לא נמנין ולא נמשכין דכתיב ואם ימעט הבית [יא] אם בלו להמעט ולהמשך ממנו מהיות משה בחיותו של שה יתמעטו: **פניא נמי הכי.** דלא נתכוין אלא לזרזן ומיהו כולהו אמנינהו: **וכיון שפלים.** ולא קתני ומנלאו בנות זוכות בפסח וכיון לא זכו: **אמר אביי קבעי מיניה.** אתמוהי מתמה אביי בדב יהודה ורב אושעיא קבעי מיניה לאיזו שתלא בפתח תחילה דתנא יב (זה) המתנה בדעת אחרים וקפשיט ליה לאיזו שאלה דהיינו תולה בדעת עצמו דילמא תולה בדעת עצמו לית לן בריה דמדאתני בריש גילה בדעתו שהיה פוסח על שתי סעיפים וליכא למימר הוברר דמעיקרא דעתיה להאי אבל זה שתלה באחרים גמר בדעתיה מעיקרא לאיזו שתלא: **מנין הכותים.** קודם גזירה ואין לו כלי להפרישם תרומות ומעשרות בהן והוא צריך לשתות. וכותים גירי אמת חשיב להו ואין ארץ ישראל נפקעת מקדושתה על ידיהם והן חשודין על המעשרות ועל התרומה ולא כעמי הארץ שרובן מעשרין וכולן מפרישין תרומה אבל כותים חשודין על הכל והלוקח מהן צריך לעשר ולאי: **שני לוגין.** מתוך מאה: **הרי הן תרומה.** בתוכו: ומיחל

קטן ואנפיליא פסולות ואין פוסלות. ולא"ת שמואל ובני מערבא דאמאי פליגי בקטן הא פלוגתא דר"מ ורבנן בסוף האשה רבה (יבמות דף לו.) דתניא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ור"מ אומר עשו חליצת בן ט' כגט בגדול אבל לרבנן ביאה אין חליצה לא ובפרק מצות חליצה (דף קה:) אמתניתין דהחולצת מן הקטן חליצתה פסולה אמר יג שמואל זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום ואומר ר"י דהכא א פליגי בלשון המשנה ב דשמואל משמע ליה הלשון חליצתה פסולה ופוסלת ואתיא אתמתניתין כרבי מאיר ולא משום דס"ל כר"מ ובני מערבא משמע להו שפיר פסולה ואינה פוסלת ואתיא כרבנן: **ואי אשמעינן שדה משום דלחומרא.** ואם תאמר לקולא נמי אשמעינן ליה דאין בריה בפרק בתרא דבכורות (דף טו:) גבי מעשר בהמה דקאמר אפילו חלקו היורשין תשעה כנגד תשעה עשרה כנגד עשרה אין אומרים זהו חלקו המגיעו וי"ל דמ"מ לא אשמעינן גט מינה כדאמר התם דאי אתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן דומיא דבנך מה בנך ברור לך אף לאחר ברור לך: **אי אמרת בשלמא דאמנינהו מעיקרא שפיר.** תימה דבנדרים משמע דאייר בלא אמנינהו דשה לבית אבות לאו דאורייתא ואין לריך שום מינוי דקאמר בפ' אין בין המודר (נדרים דף לו.) ואי אמרת שה לבית אבות דאורייתא אבישרא קאי ומזכה להון ואלא למה אמר להון אבותהון כדי לזרזן במצות וי"ל דסוגיא דהכא אייר אי אמרינן שה לבית אבות דאורייתא: **והדר** מותיב ליה תולה בדעת אחרים. על זה אינה תמיהה ג דשפיר מותיב למאי דפשיט ליה: **הלוקח** יין מבין הכותים. בריש"תא היא ד דבמשנה דפ"ז דדמאי (מ"ד) לא תני אלא מילתא דר"מ לחודה ואע"ג דר"מ גזר על יין בפ"ק דחולין (דף ו.) זאת נשנית קודם גזירה ורבי יוסי ורבי שמעון אף ע"ג דסבירא להו במנחות בפרק ר' ישמעאל (דף סו:) דכותים גרי ארעות הן יד דאמר תורמין משל עובדי כוכבים על של כותים מ"מ כיון שפורשים מע"ז יותר משאר עובדי כוכבים ומחזיקין בתורה שבכתב וגם אלהיהם אינם עובדים כמו שהיו עושים בבית ראשון להכי כשגזרו על יין של עובדי כוכבים לא גזרו על של כותים אע"פ שגזרו על פיתם על יינם לא גזרו אי נמי הכא במטהר ה יינם ו: **עשרה** מעשר ראשון כו'. ולאו דוקא עשרה ותשעה דכשהסיר שני לוגין לתרומה גדולה פשו לה מאה נכי תרתי ויש מפרשים דאין המעשר מתמעט משום תרומה גדולה כיון דחטה אחת פוטרת את הכרי ז: **שני** לוגין **שאני עתיד להפריש.** ח כותים אפילו תרומה גדולה לא מפרשי דאף ע"ג דבפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:) אמר הני כותאי עשורי מעשרי כראוי דבמאי דכתיב באורייתא מיזהר זהירי ס"מ כשעושין לאכול לעצמן ואפי' מעשר ראשון מפרישין אבל למכור ט אין מפרישין כלל דלא קפדי אלפני עור י אע"ג דאין חשודין על גזל לא חשיב להו גזל דהוי ממון שאין לו תובעים דהא עמי הארץ נמי לא נחשדו על הגזל ונחשדו על המעשר ועוד דכל זמן שלא הופרש אינו דומה להו גזל שעדיין לא נתחייב ליתן לכהן וללוי ועוד סומכין כותים אהא דדרשינן בב"מ (דף פח:) יא ואכלא ולא מוכר:

ומיחל

מסורת הש"ס

ט) לקמן מה. ב"ק סט: ביצה לז: בכורות נב: מ"מ, ב) [לעיל כ. וש"נ], ג) עי' ברשב"ם שסובר שהגירסא ע"פ רש"י הוא כתחילת ארץ ישראל אבל הריטב"א מולק וסובר שלפי רש"י ל"ג כתחילת ארץ ישראל, ד) פסחים פט. נדרים לו., ה) בכתי"ר אמנינהו מעיקרא, ו) יומא מט: פסחים [ס:] פט., ז) [עי' פסחים פט. נדרים לו.], ח) [לקמן כח.] חולין יד. ב"ק סט: סוכה כג: דמאי פ"ז מ"ד יומא נה: עירובין לו: מעילה כב. [תוספתא דדמאי פ"מ], ט) [דברים כה.], י) הרשב"א מביא בשם רש"י שגורס לאיש אחד לאבותם אבינו, ועי' ריטב"א, יא) [שמות יב], יב) [רש"ל מ"ז], יג) [לפנינו הגי' אמר רב יהודה אמר רבן], יד) נראה של"ל דאמרי. (מראה כהן),

מוסף רש"י

האחים שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל. ולא אמרינן הוכרר הדבר שזה חלק המגיע לכל אחד, ויהושה לא קאמר דמיהדר, אלא אמרינן חלקו של זה היה ראוי לזה והחליפו והרי הוא כמקח וחחרין ומחליפין ביובל (ב"ק סט: וכעי"ז ביצה לז:) וחחרין וחוזקין (בכורות נב:). **על מי שיעלה מכם ראשון.** משמע שאינו ממנה עליו אלא הראשון (פסחים פט.). **ומזכה את אחיו עמו.** בגמרא מפרש היכי מתמני, ומתרץ דאמנינהו אבותיהן מעיקרא וכדי לזרזן קאמר, שיזדרז כל אחד להיות ראשון ויהיה הוא ראש לאחיו שיאכו על ידו וכך הודיעם (פסחים פט.). נמנין. על הפסח מי שרוצה לימנות, ומושך ידיו ממנו מי שרוצה לימשך, עד שישחט (יומא מט:) הבא למנות עליו ממנה והרוצה למשוך ידיו ממנו, שכבר ממנה עליו, מושך (פסחים ט:). **הלוקח יין מבין הכותים.** בערב שבת בין השמשות כדתניא בתוספתא (דמאי פ"ז) וקדש עליו היום ואין לו מה לשתות בשבת ואין לו פנאי להפרים (ב"ק סט:) או אין עמו כלים טהורים להפרים לתוכן תרומה ומעשר (סוכה כג:) ופתם כותים לא מפרשי תרומה (עירובין לו:) ואשמעינן הכי דכותים חשודי אתרומה דקתני שני לוגין שאני עתיד להפרים כו' (חולין יד.). **הרי הן תרומה.** גדולה, ואמר כך עושה ממה שנשתייר מאה מדות, מפרש עשרה למעשר ראשון ומפריש תשעים מדות ומפרש מהן תשעה למעשר שני (מעילה כב.).

מוסף תוספות

א. לא פליגי בסברת עצמן אלא וכו'. תוס' הרא"ש. ב. דפרק מצות חליצה (קד.). תוס' ישנות לו. ד"ה ר"מ. ג. [ל]אביי. רשב"א. ד. דמיתניא בה פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי ור"ש. תוס' הרא"ש. ה. ישראל. תוס' עירובין לו: ד"ה דתנן. ו. של כותים. תוס' הרא"ש. ז. אפי' כשמרבה בתרומה וגם זה לא יתכן כלל. תוס' סוכה כג: ד"ה עשרה ועי' תוס' הרא"ש. ח. אע"פ שעמי הארץ לא נחשדו על התרומה כדאיתא בסוטה. תוס' הרא"ש. ט. אפי' תרומה גדולה. תוס' הרא"ש. י. דדרשי קרא כפשטיה. תוס' הרא"ש. יא. עשר תעשר. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

וזעירי אמר כולן אינן פוסלין חוץ מן האחרון ור' יוחנן אמר אפילו אחרון נמי אינו פוסל אישתכח השתא דבראשון ב"ע לא פליגי דלא פוסל חוץ משמואל דאמר ראשון נמי פוסל ובטל במיעוטו והלכה כרבים וכ"ש דרב פליג עילויה וקי"ל הלכה כרב באיסורי ובאחרון כ"ע לא פליגי דפוסל חוץ מר' יוחנן דאמר אינו פוסל ובטל במיעוטו דהיכי אמרינן אין בריה הני מילי לקולא להתירה לעולם אבל לחומרא לאוסרה להכונה אמרינן יש בריה. ובאמצעיתא רב ושמואל אמרי פוסלין וזעירי ורב אסי ור' יוחנן אמרי דאין פוסלין וקי"ל כל רב ושמואל ור' יוחנן הלכ' כר' יוחנן וכ"ש הכא דקיימי זעירי ור' אסי כותיה נמצא שכולן אינן פוסלים בכהונה חוץ מן האחרון. ומתני' ר' אלעזר היא דביא כתיבה לשמה:

ח א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הל' ח ב ג ד ופ"י שם ה"ח סמג עשין נח ולאוין קכג טור ש"ע אה"ע סי' קנ סעיף ג: **ט ב** מיי' פי"ח מהלכות שמטה ויובל הל' כ: **י** ג מיי' פ"ג מהלכות גירושין הל' ד טוש"ע אה"ע סי' קלא סעי' ד: **יא** ד מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הל' יד:

לעזי רש"י

קלצו"ן. נעלי בד.

מוסף רי"ד

קטן ואנפיליא פסולות ואין פוסלות. ולא"ת שמואל ובני מערבא דאמאי פליגי בקטן הא פלוגתא דר"מ ורבנן בסוף האשה רבה (יבמות דף לו.) דתניא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ור"מ אומר עשו חליצת בן ט' כגט בגדול אבל לרבנן ביאה אין חליצה לא ובפרק מצות חליצה (סד דף קה:) אמתניתין דהחולצת מן הקטן חליצתה פסולה אמר יג שמואל זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום ואומר ר"י דהכא א פליגי בלשון המשנה ב דשמואל משמע ליה הלשון חליצתה פסולה ופוסלת ואתיא אתמתניתין כרבי מאיר ולא משום דס"ל כר"מ ובני מערבא משמע להו שפיר פסולה ואינה פוסלת ואתיא כרבנן: **ואי אשמעינן שדה משום דלחומרא.** ואם תאמר לקולא נמי אשמעינן ליה דאין בריה בפרק בתרא דבכורות (דף טו:) גבי מעשר בהמה דקאמר אפילו חלקו היורשין תשעה כנגד תשעה עשרה כנגד עשרה אין אומרים זהו חלקו המגיעו וי"ל דמ"מ לא אשמעינן גט מינה כדאמר התם דאי אתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן דומיא דבנך מה בנך ברור לך אף לאחר ברור לך: **אי אמרת בשלמא דאמנינהו מעיקרא שפיר.** תימה דבנדרים משמע דאייר בלא אמנינהו דשה לבית אבות לאו דאורייתא ואין לריך שום מינוי דקאמר בפ' אין בין המודר (נדרים דף לו.) ואי אמרת שה לבית אבות דאורייתא אבישרא קאי ומזכה להון ואלא למה אמר להון אבותהון כדי לזרזן במצות וי"ל דסוגיא דהכא אייר אי אמרינן שה לבית אבות דאורייתא: **והדר** מותיב ליה תולה בדעת אחרים. על זה אינה תמיהה ג דשפיר מותיב למאי דפשיט ליה: **הלוקח** יין מבין הכותים. בריש"תא היא ד דבמשנה דפ"ז דדמאי (מ"ד) לא תני אלא מילתא דר"מ לחודה ואע"ג דר"מ גזר על יין בפ"ק דחולין (דף ו.) זאת נשנית קודם גזירה ורבי יוסי ורבי שמעון אף ע"ג דסבירא להו במנחות בפרק ר' ישמעאל (דף סו:) דכותים גרי ארעות הן יד דאמר תורמין משל עובדי כוכבים על של כותים מ"מ כיון שפורשים מע"ז יותר משאר עובדי כוכבים ומחזיקין בתורה שבכתב וגם אלהיהם אינם עובדים כמו שהיו עושים בבית ראשון להכי כשגזרו על יין של עובדי כוכבים לא גזרו על של כותים אע"פ שגזרו על פיתם על יינם לא גזרו אי נמי הכא במטהר ה יינם ו: **עשרה** מעשר ראשון כו'. ולאו דוקא עשרה ותשעה דכשהסיר שני לוגין לתרומה גדולה פשו לה מאה נכי תרתי ויש מפרשים דאין המעשר מתמעט משום תרומה גדולה כיון דחטה אחת פוטרת את הכרי ז: **שני** לוגין **שאני עתיד להפריש.** ח כותים אפילו תרומה גדולה לא מפרשי דאף ע"ג דבפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:) אמר הני כותאי עשורי מעשרי כראוי דבמאי דכתיב באורייתא מיזהר זהירי ס"מ כשעושין לאכול לעצמן ואפי' מעשר ראשון מפרישין אבל למכור ט אין מפרישין כלל דלא קפדי אלפני עור י אע"ג דאין חשודין על גזל לא חשיב להו גזל דהוי ממון שאין לו תובעים דהא עמי הארץ נמי לא נחשדו על הגזל ונחשדו על המעשר ועוד דכל זמן שלא הופרש אינו דומה להו גזל שעדיין לא נתחייב ליתן לכהן וללוי ועוד סומכין כותים אהא דדרשינן בב"מ (דף פח:) יא ואכלא ולא מוכר:

ומיחל

ומיחל. פי׳ בקונטרס מחלל בדבורא בעלמא על המעות ושותה בלא הפרשה ואין נראה דדוקא גבי דמאי קתני בהך משנה בסיפא ומחלל על המעות לפי שקבע לו מקום דקתני התם מעשר שני בצפונו או בדרומו דהוי כמו הפרשה דבע״ם בהם״מ אייתי כדאמרי׳ בתוספתא (דדמאי פ״ח) [א] ד) (דקתני וקדש עליו היום) ולכך בדמאי יכול לקבוע לו מקום לספק משכה מעשרים את הדמאי אבל בכותים הוי ודאי ולכך לא קתני גבי כותים מעשר שני בצפונו או בדרומו ולא קתני נמי ומחלל על המעות כדקתני גבי דמאי אלא פי׳ מתחיל [ג] או כמו שפי׳ ר״ת דמיחל כמו מיהל בה״א פירוש מערב במים ומוזג כמו סבאך מהול במים (ישעיה ס) ואחר שבת יפרישו מעשר ראשון ושני כדקתני בתוספתא עשרה הבאים אחריהם תשעה הבאים אחריהם דכיון שאינו יכול לקבוע לו מקום אם היה שותה בלא הפרשה הוה שותה טבל למפרע: **דברי ר״מ.** משמע דאית ליה לר׳ מאיר בריה ולרבי יהודה נמי קאמר רבא במסקנא דאית ליה בריה והכא אסר משום דחיים לבקיעת הנוד ואילו בפרק יש בכור (בכורות דף מח.) גבי נתנו עד שלא חלקו מוקי רבא דר״מ ורבי יהודה כרב אסי דאמר האמין שחלקו ומחלה לקוחות אלמא מספקא להו ויש לחלק בין הכא שמבטל דבריו ומתנה בפירוש ואומר שאני עתיד להפרים להיות דאמין שחלקו שאינו מבטל כלום ומברובה (ב״ק דף סט.:) דפריך דרבי יוחנן אדר׳ יוחנן דבהיות דכל המתלקט אית ליה בריה וגבי אחין שחלקו שמעינן דאית ליה בריה וחוזר בו הש״ס מתוך קושיא זו הוה מלי לחלק כדפירשנו [ד] אלא דניחא ליה למימר לעולם כל הנלקט כדקתני במתני׳ וניחא ליה למימר לעולם לא תיפוך ועוד דאי הוה מצי למימר דבריבי יוחנן דאמר לעיל אף אחרון אינו פוסל [ה] ולעיל ודאי כי מצריך תרי מילי דרבי יוחנן הוה מצי למימר דבריבי דמהיות דלקוחות הן לא הוה שמעינן דאף אחרון אינו פוסל מטעם דפרישת ובהא טעמא מיתרלה נמי שמואל אדשמואל דבפרק מי שאחזו (לקמן דף עה.:) אתקין שמואל בגיטא דשביב מרע אם [ו] מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט ולכי מיית הוי גיטא אלמא סבר דיש בריה ובסוף בילה (דף לז.:) גבי שיש שלקחו חבית ובהמה בשותפות אמר שמואל דחבית נמי אסורה: **רבי** יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין. משמע דרבי יוסי לית ליה בריה וכן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לז.:) גבי מעשר שני שיש לי בביתי יהא מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכיס דא״ר יוסי לא חילל וקשה דתנן במי שאחזו (לקמן דף עג.) גבי מה היא באותן הימים רבי יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ולכי מיית הוי גיטא [ז] אלמא יש בריה כדדייק בסמוך ומאן דמחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים ניחא אבל למאן דלא מחלק קשיא וי״ל דהתם בגיטין עומד הדבר להתברר בודאי בהכי או יחיה או ימות אבל הכא יכול להיות שלא יבא לידי הפרשה לעולם [ח] או [ט] לא יעלה סלע מן הכיס והשתא נמי אתי שפיר דשמואל אדשמואל [י] תימה למאי דס״ד דרבי יהודה לית ליה בריה א״כ סבר כרבי יוחנן דאמר האמין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל א״כ לא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון דאין להן אלא קנין פירות ור׳ יהודה אית ליה בהחובל (ב״ק דף ל.) ואם כקנין הגוף דמי גבי דין יום או יומים ולרבי יוסי נמי קשיא דהכא סבר דאין בריה ובהחובל מספקא ליה אי קנין פירות כקנין הגוף דמי אם לא גבי דין יום או יומים וכה״ג דייק הש״ס בסוף השולח (לקמן דף מח.) ותירץ רבינו יצחק דמדין יום או יומים אין ללמוד בעלמא [יא] דשאני התם דכתיבי קראי כספו ותחמיו [יב] ולהכי לא מייתי לה בהשולח כי מייתי הכא דשדה אחוזה ועוד אומר רבינו יצחק דדוקא ר׳ יוחנן אית ליה דמחזירין זה לזה ביובל אבל שאר אמוראי סברי אע״ג דלקוחות הן אין מחזירין דגזירת הכתוב היא דאין מחזירין [יג] דלענין זה אינם לקוחות ור׳ יוחנן דסבר מחזירין יפרש טעמו [דרבי יהודה] משום בקיעת הנוד כדמסיק במרובה (ב״ק דף סט.) דלר׳ יוחנן אית ליה לרבי יהודה בריה ומתוך הכיא גופא דאמרין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל חוזר בו מסברא דאשונה: **מה היא באותן הימים.** פי׳ בקונטרס דקאי אריש דתנן במי שאחזו (לקמן דף עב.) הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה הרי זה גט אם מת וקאמר מה היא כל ימי החולי וקשה דהתם (דף עג.:) פריך עלה בגמ׳ ולכי מיית הוי גיטא והא אין גט לאחר מיתה ומאי קושיא אי קאי אמהיום א״כ חל גט מחיים ואם פי׳ בקונטרס [יד] דלא קאי אמהיום אלא מילתא באפיה נפשה היא וי״ל דלעולם קאי אמהיום והכי פריך כיון דאמר שהיא כאשת איש אם כן לא חל הגט מחיים אלא לאחר מיתה אם כן לכי מיית היכי הוי גט הא אין גט לאחר מיתה ומשני באומר מעת שאני בעולם פי׳ מה שאמר מהיום [טו] היינו שיחול הגט שעה אחת קודם מיתתו ולא דוקא מהיום ממש קאמר אלא כלומר מהיום שאני בעולם דכיון שעולה הדבר במיתתו אינו חושש רק שיחול הגט ומחיים וכן משמע בתוספתא דקתני זה גיטך מהיום הימים שבינתים זכאי במליאתה ובמעשה ידיה כו׳ משמע אע״ג דאמר מהיום לא מהיום ממש קאמר: **ולכי** מיית הוי גיטא אלמא יש בריה. פי׳ בקונטרס אע״ג דתנאי הוא צריך בריה כיון דאין בידו ובשעת התנאי ספק הוא והתנאי מתקיים מאליו ואי לאו משום בריה לא הוי גט ולא דמי לשאר תנאים שבידו לקיימם ודעתו לקיימם ומיהו הכא על כרחך אי אפשר אלא מטעם בריה כיון דמוקי לה במי שאחזו (לקמן דף עב.:) באומר מעת שאני בעולם פי׳ שעה אחת קודם מיתתו ואותה שעה שהגט חל אינה מבוררת וידוע וצריך בריה ומ״מ כדברי רש״י כן הוא אפי׳ בתנאי צריך בריה דהריני בועלך על מנת שיצלה אבא חשיב לקמן בריה והא דאמר בפרק בכל מערבין (עירובין דף לז.:) הרי זו תרומה על זו אם ירדו גשמים היום כו׳ הכי נמי דלא הוי תרומה היינו למאן דאית ליה בריה קאמר תימה דבפרק בכל מערבין (שם דף לו.:) אמר רב ניחא למתני׳ מקמי אי ופריך אדרבה ניחא לאו מקמי מתני׳ ומשני לא סלקא דעתך דשמעינן ליה לר׳ יהודה דלית ליה בריה דתנן הלוקח כו׳ והשתא אכתי ניחא לדאי ולהיות דהלוקח מקמי מתני׳ דעירובין ומתני׳ דמי שאחזו דמייתי הכא ומקמי בריתא דמרובה (ב״ק דף סט.) דקאמר ר׳ יהודה שחרית אומר בעל הבית כל מה שילקטו כו׳ דבכל הני אית ליה לר׳ יהודה בריה וי״ל דרב מחלק בין תולה בדעתו ובין תולה בדעת אחרים והיות דהכא ודמרובה הוי תולה בדעת אחרים והתם אית ליה בריה אבל תולה בדעת עצמו לית ליה בריה והכי פירושו התם ניחא למתני׳ דקתני דאית ליה לרבי יהודה בריה אפי׳ תולה בדעת עצמו מקמי אי והיות דהלוקח והא דפריך אהיות דאי מ״ש לכאן ולכאן דאין בריה כו׳ לא לרב פריך [טז] דלדידיה דמחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים אתי שפיר אלא למי שאינו מחלק פריך ורבי יוחנן נמי דמשני וכבר בא חכם אינו מחלק לדידיה ודאי ניחא לדאי מקמי כל הנהו ומיהו קשה דבסוף בילה (דף לז.:) גבי שיש שלקחו חבית ובהמה בשותפות מדקדק דרבי יוחנן לית ליה בריה מדמפרש מילתא דאי והא על כרחך ניחא לדאי דכדפירשנו וי״ל דהוה מצי לשנויי הכי אלא דניחא ליה למימר לעולם לא תיפוך אי נמי נהי דלרבי יוחנן ניחא לדאי דאמר לר׳ יהודה אין בריה מ״מ מוכח שפיר דר׳ יוחנן לית ליה בריה דתפילו בתולה בדעת אחרים שמעי׳ לר׳ יהודה דלית ליה בריה דתנן בשקלים (דף ט.:) ומייתי לה בפרק הוציאו לו (יומא דף נה.) דקאמר רבי יהודה לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות ומפרש התם טעמא משום חטאת שמתו בעליה ומשום דלית ליה בריה כדמוכח הכא דאי והשתא הא לרב בתולה בדעת אחרים לית ליה בריה לרבי יהודה ולר׳ יוחנן ניחא לדאי ולאפי׳ בתולה בדעת עצמו יש לו בריה:

בין

ומיחל ושותה מיד דברי ר״מ רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון [א]אוסרין תולה בדעת אחרים אית ליה בריה [ב]דתנן מה היא באותן הימים ר׳ יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה ולכי מיית הוי גיטא אמר ליה [ג]רב משרשיא לרבא הא ר״ש דתולה בדעת עצמו לית ליה בריה ותולה בדעת אחרים אית ליה בריה תולה בדעת עצמו לית ליה בריה הא דאמרן תולה בדעת אחרים אית ליה בריה [ד]דתניא הריני בועלך על מנת שירצה אבא אע״פ שלא רצה האב מקודשת ר׳ שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון [ה]רצה האב מקודשת לא

הובבר הדבר דמשעת נתינה היה ראוי למות ממחולי זה וה״ל גט מהניא שעתא שע״מ כן מסרו. ואין זה כשאר תנאים שאדם מתנה בגט שבידו לקיימם ודעתו לקיימם כשמתנה עליהם ולכשנתקיים התנאי הוי גט למפרע דהתם לאו טעמא משום בריה הוא אבל הכא דאין בידו ובשעת התנאי הוא ספק והתנאי מתקיים מאליו אי לאו משום בריה לא הוי גט מחיים: **הא דאמרן.** בהלוקח יין: **הריני בועלך.** לשם קידושין דאשה נקנית בביאה: **אף על פי שלא רצה האב מקודשת.** דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר בלבו לקידושין גמורים ואפי׳ לא ירצה אביו: לא

עין משפט נר מצוה

יב א מיי׳ פ״ז מהלכות מעשר הל׳ ה סמג עשין קלה:

יג ב מיי׳ פ״ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה ה סמג עשין מה טוש״ע יו״ד סימן לח סעיף ח:

מוסף תוספות

א. הלוקח יין מבין הכותים בע״ש ושכח להפרישו, ולא ששכח עד שקידש היום דא״כ אפי׳ לקרות לו שם אסור אלא ששכח עד בין השמשות איירי דאסור להפרישו. תוס׳ סוטה כג: ד״ה שני לוגין.
ב. ושותה. תוס׳ הרא״ש.
ג. ושותה. תוס׳ הרא״ש.
ד. דכל המתלקט מברר דבריו בפירוש. תוס׳ סוטה כג: ד״ה דבני ר״מ.
ה. משום דאין בריה אע״פ שמברר בדבריו כשאומר איזו שארצה אגרש בו. תוס׳ שם.
ו. וא״א להיות גט אי לא אמרי׳ יש בריה כמו שפרש״י הכא וכו׳. תוס׳ הרא״ש. ז. ולעולם לא יתברר דמה ששתה הוא חולין. תוס׳ הרא״ש.
ח. [ב]ההיא דסלע דמע״ש. תוס׳ הרא״ש.
ט. אבל לר׳ יהודה ליכא לתרוצי הכי דהא מוקמינן לי׳ לקמן בפ׳ מי שאחזו באומר מעת שאני בעולם, כלומר שעה אחת קודם מיתתו יהא גט אם יומות, וא״א להיות שיהא גט באותה שעה אם לא מכח בריה, ובשעה שהגט חל דהיינו באותה שעה שלפני מיתה אין הדבר ברור אם יחיה אם ימות. תוס׳ הרא״ש. ועי׳ מהרש״א ופנ״י, ותוס׳ הרא״ש לקמן עג: ד״ה באומר מעת שאני. י. אלא גבי מילי דעבד לחוד. תוס׳ סוטה כד. ד״ה ר״י.
יא. דמכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל ירושה ומתנה לא. תוס׳ שם.

מסורת הש״ם

א) לקמן עג., ב) רבינא כל״ל מ״ד, וכן הוא בכתה״, ג) כתובות עג., ד) [מהרש״ל מוחק זה ול״ל ועדיין לא קודם], ה) [ל״ל אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ולכי כו׳], ו) בפסוק במקום: ותחתיו כתוב ותחת ידו, ז) ועי׳ מהר״ם, ח) ל״ל ולדידיה, רש״ש,

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה מה היא באותן הימים וכו׳ היינו שיחול הגט שעה א׳. עי׳ בקדושין דף סד ע״ב תד״ה רבי סבר:

מוסף רש״י

ומיחל. מעשר שני שהוא יכול לתקן מיד בלא הפרשה לאחר שקרא עליו שם יחללנו בכל מקום שהוא על המעות (עירובין לז.) מוליא מעשר שני לחולין על מעות שיש לו בבית, דמה שיש לו פנאי לתקן יתקן דהא באמירה בעלמא סגי (ב״ק שם:) הואיל ויכול לתקנו באמירה בעלמא ואומר הרי הוא מחולל על מעות שיש לי בתוך הבית לא התירו לו חכמים לשתותו ולסמוך על הברירה, אבל בתרומה ושאר מעשרות סמכינן אברירה ולאחר השבת כשיפרישם אמרינן הוכרר הדבר שזו היא התרומה וחה לא שתה אלא חולין (חולין יד.). ושותה מיד. ושתה ממנו לאלתר אלא שיחסר שיתיר בכלי שיעור התרומה והמעשרות (מעילה כב.) וכשיהיו לו כלים יפרישם בם התרומה והמעשר (יומא נו.) ואמרינן הוכרר הדבר שזהו תרומה (עירובין לז.).
ר׳ יהודה כו׳ אוסרין. עד שיפרים ממש, דקסברי אין בריה ואכל כום וכום יש לומר שהוא תרומה ומעשר (מעילה כב.). **כאשת איש לכל דבריה.** והכא עליה במיזל בתנק ובשוגג בחטאת, ואע״ג דמת מאותו חולי, לפי שלא גירשה אלא סמוך למיתה (לקמן עג.:).

לא רצה אינה מקודשת. דלא בעל אלא על תנאי ולא נתקיים וכי רצה מיהא מקודשת ואע"ג דמשעת בעילה ספק רוצה אינו רוצה אמרינן הוברר דמשעת בעילה הוו קידושין: **טבלים למפרע.** שהרי לא הוברר התרומה מעולה: **לכשיבקע.** כשיבא לידי כך ודאי טבלים שהה אבל אין לחוש לכך דלא שכיח ליבקע:

מתני' הכותב טופסי גיטין. שסופר הוא ונוטל שכר ורוצה שיהו מזומנין לו פעמים שאדם בא לשוכרו והוא טרוד בשטרות אחרים: **צריך שיניח מקום האיש וכו'.** שאם רואה תגר ביניהם לא יאמר הריני כותב כל הגט ובגמרא[ז] מפרש טעמא: **צריך שיניח מקום כו'.** ואם שמע שהיה אחד רודף אחר חבירו להלוותו מנה לא יאמר הריני כותב מיד ואניח מקום הזמן לבדו שלא יהא שטר מוקדם אלא צריך שיניח מקום הלוה והמלוה והמעות אע"ג דליכא למיחש למידי גזירה שטרות אטו גיטין: **מפני התקנה.** בגמ' מפרש אהיכא קאי: **פוסל בכולן.** ואפילו הניח מקומות הללו וטעמא מפרש בגמ': **ר' אלעזר מכשיר בכולן.** ובלבד שיניח מקומות הללו: **חוץ מגיטי נשים.** דגזרינן בהן טופס אטו תורף: **שנאמר וכתב לה.** בגמרא פריך האי אתורף הוא דכתיב: **גמ' אף מקום הרי את מותרת.** שגם זה עיקרו של גט: **עדי מסירה ברתי.** הלכך וכתב לה לאו אחתימה קאי דחתימת עדים אינה אלא מדברי סופרים מפני תיקון העולם וכי כתיב וכתב לה משמע לעיקר כריתות קאי דהיינו כל הני דאמרן: **ולריכא.** לשמואל לאוקמי להני תלת סתמי כר"א ולמימרא בכולהו והוא ששייר מקום התורף אין כותבין על המחובר (לעיל דף כא:) והכל כשרין לכתוב (לעיל כב:) והכותב טופסי גיטין כולהו אוקמינהו שמואל כר"א: **דקתני אין כותבין.** והדר תנא כתבו על המחובר כשר ומדקשיא ליה לסיפא אוקימנא דהכי קאמר אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף כו': **אבל סיפא.** הכל כשרין לכתוב דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו: **אימא ר' מאיר היא.** ואינו צריך לשייר מקום התורף ואשמעינן שמואל דצריך ורבי אלעזר היא. וסיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו לאו לאכשורי תורף דחרש שוטה וקטן דשלא לשמה קאי אלא אמציעתא קאי האשה כותבת את גיטה לשמה והאיש שובו שאין קיום הגט אלא במסירתו ולא בחתימתו. והא דנקט חותמיו משום דרוב עדי מסירה הם החתומים בו[ח] ורוב גיטין חתומים הם אפי' לר"א מפני תיקון העולם: **איכא לאוקמא רבי אלעזר.** ולא קשיא מידי כדפרישית: **אבל הא מדסיפא.** פליג ר' אלעזר אריש דקתני רבי אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים וריש מכשיר אף בגיטי נשים: **אימא ריש לאו רבי אלעזר היא.** ומ"ל לשייר מקום הרי את מותרת אלא מקום השמות לבדן משום קטטה כדלקמן[ט]: **קמ"ל.** שמואל דריש לא נמי כר"א ותרי תנאי ואליבא דר' אלעזר כדלקמיה: **מפני תקנת סופר.** התירו לכתוב טופס שלא לשמה: **ור"א היא.** הא דקתני מפני התקנה התירו לכתוב טופס הא לאו הכי הוה אסיר רבי אלעזר היא דבעי לשמה בכתיבה מדאורייתא: **לא לכתוב.** דלמא אתי למכתב תורף אלא משום תקנת סופר שיהו מזומנין לו שרו ליה ובלבד שישייר תורף לכתוב לשמה ותורף דשאר שטרות נמי גזר משום תורף דגיטין: **ורבי יהודה כו'.** וגזר שטרות אפי' טופס אטו גיטין: **שטרות אטו גיטין.** בטופס לא גזר דגזירה לגזירה היא: **והא כי כתיב לה אתורף כתיב.** דבקרא כתיב דהיינו תורף והיכי ילף ר"א מיניה למיסר טופס: **אלא.** לא תימא שנאמר דמשמע מיניה ילף אלא משום כלומר משום שנאמר בתורף וכתב לה לשמה גזרינן טופס אטו תורף דאורייתא:

בין לרבי יהודה בין לר"ש לא שנא וכו'. [א] ורב יוסף דמסיק בפ' בכל מערבין [ב] (עירובין דף מ:) דלר"ש ליתא ברירה גבי הריני מערב לשבתות של כל השנה כולה רציתי אלך רציתי לא אלך דמסיק רב יוסף איפוך ולר"ש דלא מצעוד יום עירובו עירוב כו'[ג] רב יוסף יחלק בין בתולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים:

התם בדקתני **טעמא כו'.** בפרק בכל מערבין (עירובין דף מ:) מפרש דבא טעמא משום דבעינן דאשתי שאיריה ניכרין ונראה דהתם גרים רבה מדאיירי אבי בתריה ועוד דהתם נמי מסיק טעמא כי הכא: **רבי אלעזר מכשיר בכולן.** פירש בקונטרס ובלבד שיניח מקומות הללו וקשה לר"י דבגמרא פסיק רב כר' אלעזר וקאמר אפי' בשטרות והאמר רב פפי[ד] כו' אלמא מחזי כשיקרא ה"ג מחזי כשיקרא ואי לא מכשיר ר"א אלא בטופס דשטרות מה מחזי כשיקרא איכא מאחר שהניח מקום המלוה והלוה והמעות ועוד משמע דלא פריך[ה] מדרב פפי אלא משום דפסיק כר' אלעזר אבל אי הוה סבר כרבנן הוה ניחא ליה ואי שייך בטופס מחזי כשיקרא אפי' סבר כרבנן תקשי לרב פפי ונראה לר"י דר"א מכשיר בשטרות אפי' תורף[ו] והשתא מיחזי כשיקרא שכותב פלוני לוה מפלוני ועליין לא לוה חוץ מגיטי נשים דפסיל אפילו טופס מדקתני משום שנאמר וכתב לה משמע דפסיל בגיטי נשים טפי מת"ק ות"ת ומנא ליה לגמרא דר"א מכשיר בשטרות אפי' תורף דפריך מדרב פפי דלמא בטופס דשטרות דווקא מכשיר וי"ל דאם איתא דלא מכשיר אלא בטופס היה לו לקבוע דברי ר"א אחר ת"ק והיה לו לקבע ולשנות ר' אלעזר פוסל בגיטי נשים ור' יהודה פוסל בכולן וגם היה ראוי לשנות בסדר זה שכל אחד מחמיר משלפניו אבל אי רבי אלעזר אתא לאכשורי בשטרות אפי' תורף ניחא דתנא דברי רבי יהודה קודם משום דקאי את"ק דאיירי בטופס ור"א בשטרות מכשיר טפי מתנא קמא ובגיטין פסיל טפי[ז]: **חוץ** מגיטי נשים. ואין לומר בשחרורי עבדים נמי פסיל[ח] דאם כן בפ"ק (לעיל ט.) גבי שלשה דברים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים ליתני וכדברי ר"א בארבע כדקתני וכדברי ר"מ בארבע[ט]: **וצריך** שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם. בכל דוכתי משמע שכותבין לשון זה בגט ובפ' בתרא (לקמן פה.) נמי[י] תניא גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם והגיה ר"מ לכתוב לשון זה בגט אבל[יא] בטופסי גיטין[יא] לא היה כתוב ומ"מ אין להוציא לעז על גיטין הראשונים[יב] שהרי מאריכין לכתוב כמה לשונות בגט[יג] דחשיב כמו הרי את מותרת לכל אדם: **אבל סיפא** דקתני שאין קיום הגט **אלא בחותמיו אימא ר"מ היא.** תימה דבסוף פרק שני (דף כג.) מוקי לה ר' זריקא א"ר יוחנן[יד] כר"מ ופריך עלה מהאיש דמחובר דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ר"א היא ודחק לשנויי אמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן ומאי קושיא הא משמע הכא דאע"ג דמוקמינן ההיא דמחובר כר"א מ"מ מוקמינן שפיר ההיא דהכל כשרים כר"מ ואור"י דאע"פ שעושה צריכותא בזה מ"מ מיסתבר דאתיא כחד תנא אבל הך דפירקין ודאי ר' יוחנן מוקי לה כר"מ משום טעמא דמסיקא ר"א דישא לאו ר"א[טו] דמטעם זה קאמר ר' יוחנן בפרק ד' אחין (יבמות דף מ:) אחיות אינו יודע מי שנאן[יא] ועוד דבתרתי קמייתא דמתניין בחדא פירקא איכא קפידא טפי לאוקמינהו כחד תנא:

מפני התקנה **מאי מפני התקנה.** מקום הזמן דתנא בדישא דקבע בגמרא אחר כך היינו משום דאתא לפרושי מפני התקנה אליבא דמאן דמוקי לה כר"א דאין פירושו כמו למאן דמוקי לה כר"מ:

לא רצה האב אינה מקודשת אמר ליה בין לר' יהודה בין לר"ש לא שנא תולה בדעת עצמו ולא שנא תולה בדעת אחרים אית להו ברירה והתם בדקתני טעמא [ו] אמרו לו לר"מ אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא זה שותה טבלים למפרע אמר להם לכשיבקע: **מתני'** [ז] [א] הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן שטרי מלוה צריך שיניח מקום המלוה ומקום הלוה מקום המעות מקום [ב] הזמן שטרי מקח צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר מקום המעות מקום השדה ומקום הזמן מפני התקנה ר' יהודה פוסל בכולן ר' אלעזר [ג] מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים שנאמר [ד] וכתב לה [ג] לשמה: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל [ד] צריך שיניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם ור' אלעזר היא [ה] דאמר עדי מסירה ברתי ובעינן כתיבה לשמה וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא בההיא הוא דאיכא לאוקמה כר"א דקתני אין כותבין וקתני כתבו אבל סיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו אימא [ו] ר"מ היא דאמר עדי חתימה ברתי ואי אשמעי' בהההיא נמי איכא לאוקמה כר"א אבל הא אימא מדסיפא ר"א הוי רישא לאו ר"א צריכא: מפני התקנה: מאי תקנה אמר ר' יונתן מפני תקנת סופר ור"א היא דאמר עדי מסירה ברתי ובדין הוא דאפי' טופס נמי לא לכתוב [ה] ומשום תקנת סופרים שרו רבנן ר' יהודה פוסל בכולן גזר טופס אטו תורף גזר שטרות אטו גיטין ור"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים טופס אטו תורף גזר שטרות אטו גיטין לא גזר: שנאמר וכתב לה: והא כי כתיב לה אתורף הוא דכתיב אלא אימא משום שנאמר וכתב לה לשמה

קשיא

מסורת הש"ס

א) [עירובין מ:: וש"נ], ב) זבחים ג. ע"ש, ג) [לעיל כ. וש"נ], ד) [זבחים ג.], ה) [לעיל ט: וש"נ], ו) [לעיל כא: וש"נ], ז) [ע"ב], ח) ורוב גיטין חתומים הם הוא סוף דיבור ואח"כ מתחיל הדיבור האי נמי איכא לאוקמי אפי' לר"מ. רש"ל, ט) [ע"ב], י) ל"ל תנן. רש"ש, יא) ל"ל יש"ל, רש"ש,

מוסף רש"י

שמא יבקע הנוד. קודם שיפרים ממנו (ערובין לז:) והוכרר שלא היה עתיד לצא לידי הפרשה ושתה טבלים למפרע (חולין יד:) דבשלמא מי מפרים לה לאחר זמן איכא למימר הך דמטא השתא לאחר כאן יש ברירה דמעיקרא בתוך הנוד נמי דיליה הואי משעת קריאת שם וחולין שתה, אבל כי בקע הנוד ולא איכבר לה תרומה מיהא מאי יש ברירה איכא למימר, הא אפילו לכשוף לאו לכלל תרומה אתאי (ערובין לז:). **לכשיבקע.** נמין בדבר, כלומר דלא מיישין לה (סוכה כד. וכעי"ז חולין יד:) נעיין בדבר לאוסרו כלומר דלא מיישינן לחכי, דלא בעי מסר ליה שיש, דאי בעי מסר ליה לשומר (ערובין לז: וכעי"ז יומא נז:). **הכותב טופסי גיטין.** שיהו מזומנין לו, טופס לשון טופס, מול"ל בלע"ז (זבחים ג.). **אף מקום הרי את מותרת לכל אדם.** דזה עיקר גופו (שם).

מוסף תוספות

א. וא"ת השתא מסקינן דלר"ש אית לי' ברירה. תוס' הרא"ש.

ב. משתשיכה אין עירובו עירוב. תוס' הרא"ש.

ג. וי"ל. תוס' הרא"ש.

ד. משמי' דרבא, האי אשרתא דדייני דכתיבה מקמי דליחזו סהדי חתימות ידייהו, פסולה. ר"ן. ה. לרב. רא"ש.

ו. משום דשטרות בגיטין לא מיחלפי כלל. ר"ן. ז. דפסיל אפי' טופס. רא"ש. ח. ר' אלעזר, דגמר לה לה מאשה. תוס' הרא"ש. [ו]בעינן בהו לשמה. שיטי"ק. ט. [אלא] דר"א אינו פוסל אלא בגיטי נשים לבד. רשב"א.

י. (ו)בתיקון. תוס' הרא"ש. יא. הקדמונים. תוס' הרא"ש. יב. שאין כתוב בו[הם]. רשב"א.

יג. שעומדין במקום ה"ה מותרת שהרי כותבין למיהך למנסבא לכל גבר. ריטב"א. יד. מתני' דהכל כשרין לכתוב את הגט. תוס' הרא"ש. טו. ואע"ג דמוקי הנך דתרתי קמייתא כר"א לא הוה מוקי הך כר"א. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין נ:

ב [טוש"ע חו"מ סי' מג סעיף ו] וסימן מד סעי' ה):

טו ג מיי' שם טוש"ע מ"מ סימן מא סעיף ו:

טז ד ה מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ז סמג שם:

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:

דברים כד א

פסקי רי"ד

מתני' הכותב תופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן שטרי מלוה צריך שיניח מקום המלוה ומקום הלוה ומקום הזמן ומקום המעות שטרי מקח צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר ומקום המעות ומקום השדה ומקום הזמן מפני התקנה ר' יהודה פוסל בכולן ור' אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים שנאמר וכתב לה לשמה פ' אבל שם העיר כותב ולא יועיל אותו הגט אלא לבני אותה העיר ולבנות אותה העיר וכן נמי בשטרי הלוואה ובשטרי מקח וממכר וסתמא דמילתא אין הסופר מזמין תופסין אלא לבני עירו ואינו משים אל לבו שמא יבא לידו מעיר אחרת: אמר רב יהודה אמר שמואל וצריך שיניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם ור"א הוא דאמר עדי מסירה כתיבה ובעיא כתיבה לשמה: מאי מפני התקנה מפני תקון סופרים ובדין הוא דאפילו תופס נמי לא לכתוב ומשום תקון סופר שרו ליה רבנן ור' יהודה פוסל בכולן גזר תופס אטו תורף וגזר שטרות אטו גיטין ור"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים תופס אטו תורף גזר שאר שטרות אטו גיטין לא גזר ו) תופס אטו תורף:

ו) נראה מה דכיון סוכר לעשת רש"י דבתורף גם בשטרות מזר אטו גיטין ועי' בתוס' ד"ה ר"ש.

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ג מהל' גירושין ה"ו טוש"ע אה"ע סי' קלב סעי' א]:
יז ב מיי' פי"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן מח סעיף ג:
יח ג מיי' פ"ו מהלכות עדות הל' ח סמג עשין קמה טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף כד [סי' מז סעיף ב]:

גליון הש"ס

גמ' ואזיל ומעגן. עי' לקמן לג ע"א תד"ה ומעגה: שם א"ר אבא בר שילא. בסדר הדורות בהגהת הש"ס כתב דל"ל רבה: תוס' ד"ה לכשאכנסנה וכו' ור"ת פירש דהתם. עי' ב"ב דף קלה ע"ב תד"ה כל. קדושין דף סד ע"ב תד"ה רבי סבר:

מוסף רש"י

משום בת אחותו. והיא אשתו ומאמ מזנה מתחיו וחס עליה שלא תתקן וכותב לה גט בלא זמן ונותן לה וכמשעידין עליה בבית דין מוציאה גיטה ואומרת גרושה הייתי ופטיה בתותה שעה (לעיל יז. וכעי"ז יבמות לא:).
משום פירות. שמזמן הגט ואילך אם ימכור הבעל בפירות נכסי מלוג שלה תגבם ואם לא היה בו זמן יהיה מוכר והולך וכשתמצא לדין הוא יהיה על התחתונה, שיאמר לה קודם גירושין מכרתי (לעיל יז.) דקסבר משעה שנתן עיניו בה לגרשה שוב אין לו לבעל פירות (יבמות לא:). קרי רב עליה דר"א טובינא דחכימי. מתוסר שבחכמים, אשרי מתרגמינן טובא, ר' אלעזר בן הוא ר' אלעזר בן שמוע ותלמידו של ר"ע היה כדאמרינן ביבמות בהכא על יבמתו (סב:) והיה העולה שמם עד שנא ר"ע אצל רבותיו שבדרום ושנה לסם, ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ור"ש ורבי אלעזר בן שמוע (כתובות מ.). אשרתא דדייני. לשון מחק שמתקיון את השטר וכותבין אשרטיר (כתובות כא:) כמו יישר כחך, קיום השטר שכותבין דיינין במותב תלתא הויא ואפקידו אלוי ואלוי ואפקידו אחתימות ידייהו ואשרטיר וקיימנוהי (שם פה. וגורס אשרתא דשטרי). מקמי דליסהדי סהדי אחתימת ידייהו. עד שלא העידו העדים על כתב ידם כתבו הדיינין במותב תלתא הויא ונפיק שטרא דן קדמנא ואפקידו אלוי ואלוי אחתימת ידייהו ואשרטיר וקיימנוהי (שם כא:). שטר שלוה בו ופרעו. בו ביום, אינו חוזר ולוה בו. אפילו בו ביום ואע"ג דלאו מוקדם הוא שהרי ביום הלוהו נכתב, שכבר נמחל שעבודו. משפרעו בטל השטר ונמצאת מלוה השניה מלוה על פה ואינו גובה מן הלקוחות (כתובות פה.) משפרע מלוה ראשונה, ועל האחרונה לא נכתב והויא לה מלוה על פה וטורף לקוחות שלא כדין דאין מלוה על פה גובה מן הלקוחות (ב"מ יז.). אבל משום שיקרא. שלא נכתב על מלוה זו, לא חיישינן. אם לא שיש בדבר ביטול שטר גמור (כתובות פה:).

מסורת הש"ס

ה) [נעיל כח: וש"נ], ו) [נעיל ט: וש"נ], ז) [נעיל יח.], ד) יבמות נב., ח) [נקמן עט:], ט) כתובות מ. כריתות יג.; י) כתובות כח: פה. [ועי' בטוש"ע ח"מ סימן מו סעיף כד וכמס"ע וכש"ך], יא) [אשרתא לשון חיזוק כמו אשרו ממון כך כתב רש"י לקמן לד. ד"ה אשור], יב) כתובות פה. לעיל ג: כג., יג) ב"מ יז. כתובות פה., יד) [וע"ע תוס' יבמות נב. ד"ה לכשאכנסנה ותוס' ב"ב קלה: ד"ה כלן],

מוסף תוספות

א. הכי. תוס' הש"ס.
ב. משנה יתירה, דקתני 'מקום הזמן'. המג"ן.
ג. שאין חוששין שמא בא עליה אלא לכתחילה. המג"ן. לכך אם נתגרשה בו, תנשא לכתחלה. תוס' יבמות נב. ד"ה לכשאכנסנה.
ד. [לכך] אינו גט כלל. תוס' יבמות נב. ד"ה לכשאכנסנה. ואם נשאת תצא. רשב"ם. ועי' ב"י רים סימן קל"ב שכתב בשיטת תוס' דלכתחילה לא תנשא ואם נשאת לא תצא. ה. והכא אינו גט משום גט ישן. אבל לר"ת ד"ל קשיא, דהכא אינו גט כלל קאמר. רשב"ם.
ו. זמן שאחר נישואין, שהוא. תוס' יבמות נב. ד"ה לכשאכנסנה. ז. שלא נתייחד עמה אחר זמן הכתוב בגיטה, והרי זה גט דקאמר, היינו לגרש בו לכתחילה. תוס' יבמות נב. ד"ה לכשאכנסנה.
ח. שנומד בו. תוס' ב"ב קלה: ד"ה כל. ט. בגט של ארוסה. תוס' הרא"ש.
י. דחייישי' שמא יבא להחתים העדים אחר נישואין ולא יחושו להקדמת הזמן. תוס' הרא"ש. יא. ויבאו לידי תקלה, שיאמרו גיטה קודם לבנה. תוס' הרא"ש.
יב. וי"ל כיון שנכתב קודם שנמסר קלא אית לי', וידעו העדים מתי בא הגט הונא אם עד שלא תחמו מעידין בפניו וחותם ופרוץ עלה הא מכתב כתבינן והאמר רב פפי וכו'. רשב"ם. טז. ורוצה ליישב דברי רב הונא אליבא דרב פפי. תוס' הרא"ש. טז. [ד]מפרשי [ד]דברי רב פפי איתנהו. תוס' הרא"ש. יז. ליתא. תוס' הרא"ש. יח. דאקשי' מדרב פפי על רב שפסק כר"א. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

קשיא דר' אלעזר אדר' אלעזר, פי' ברישא תני דכותב תופסי גיטין ולא גזר תופס אטו תורף: תרי תנאי אליבא דר"א: דמקום הזמן. קפסיק ותני לא שנא מן הנישואין לא שנא מן האירוסין צריך שיכתוב זמן בגט. א"ר זירא אמר רבא בר שילת אמר רב המנונא סבא אמר רב אדא בר אהבה הלכתא כר"א פי' אמרי' עידי מסירה כרתי (והרב פי' הלכה כר"א דגזר תופס אטו תורף וצריך שיכתב כולו לשמה) קרו עליה דר"א טובינא דחכימא אמר רב פפא משמיה דרבא האי אשרתא דדייני דכתיבא מקמיה דליחוי שהדי

קא פסיק ותני כו'. הא דלא דייק[א] לעיל בפרק ב' (דף יז.) גבי נכתב ביום ונחתם בלילה משום דהכא נמי לא דייק אלא משום[ב] דכיון דכבר אשמועינן דמוקדם פסול ממילא ידעי' דצריך שיניח מקום הזמן אפילו לא הוי תני ליה דהכי נמי לא תנא צריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם:

לכשאכנסנה אגרשנה אינו גט. פירש בקונטרס משום דהוי גט ישן וקשה דאינו גט משמע דאינו גט כלל ובגט ישן אם נתגרשה תיגשא לכתחלה כדאמר לקמן בהזורק (דף עט:) ואומר ר"ת דבגט ישן ליכא אלא ייחוד בעלמא[ג] והכא דכנסה גרע טפי דודאי איכא ביאה[ד] ואי"ת דביבמות פ"ה (דף נב.) גרסינן אהך מילתא לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שבידו לגרשה ולפי' הקונטרס ניחא דפי' שם דגט ישן מיהא הוי[ה] ואי"ת מפרש דהתם איירי כשכתב בו[ו] זמן הגתינה דאפי' גט ישן לא הוי[ז] והכא כשכתב זמן[ח] קודם נישואין[ט]:

הכא נמי גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה. ואי"ת מה קפידא הוא שיכתוב הסופר זמן[ט] והא ליכא למיחש שיבא לגרש בגט זה אחר נישואין שהרי עדים לא יחתמו לו לחזו שהוא מוקדם ואיכא למיחש בנישואין משום פירי ואומר ר"ת[י] דכיון שרואין העדים שכתב בגט ארוסתי יחתמו אחר הנשואין כי יסברו דעודה ארוסה[יא] ואי"ת כשיגיע מקום הזמן נמי ויכתבו זמן ביום גרושין איכא למיחש שיאמרו גיטה קודם לבנה כיון שרואין שכתוב בגט ארוסתי וסבורין שלא ניסת לו מעולם וגם יפסידו הלקוחות פירות שמכר להם הבעל שלא כדין דיאמרו ארוסה היתה ואין לו פירות וי"ל דלקוחות לא יקנו פירות אם לא שידעו שנשואה היתה ויביאו עדים על כך וגם על בנה ידקדקו וילאו שנתעברה לפני הזמן הכתוב בגט ויתברר הדבר שניסת א"כ יש לדבר קול שנישאת אלא שאין זמן הנישואין ידוע כל כך וידעו דמה שכתוב בגט ארוסתי לפי שנכתב קודם נישואין אבל אם נכתב זמן של קודם נישואין יאמרו כל שעה דגיטה קודם לבנה אבל קשה דלמה לן טעמא דגיטה קודם לבנה כיון שהיא נשואה וכתוב בו זמן של אירוסין יפסל למ"ד משום פירי כמו גט שאין בו זמן כלל שאין שום הוכחה ממתן זמן הכתוב בגט זה[יב]: **הכא** נמי מיחזי כשיקרא. ואי"ת ורב פפי מ"ש דנקט אשרתא טפי מכל שטרות ואומר כ"י דרבותא היא באשרתא אע"פ שיודעין שחתימת העדים אמת ומזומנים העדים לפניהם לקיימה: **וליתא** לדרב פפי. תימה דמסיק לליתא ורב נמי לא סבר לה[יג] ובפרק ב' דכתובות (דף כא:) פריך מינה לרב גבי ג' שיטבו לקיים את השטר[יד] ומגיה מתוך כך דבר רב[טו] אימא עד שלא כתבו כו' וי"ל דודאי אליבא דרב ליתא והתם פריך לנישנא דקאמר משמיה דרב הונא ולא מסיים בה אמר רב ואית[טז] דלא גריס הכא[יז] לדרב פפי אלא ליתא ופי' וליתא לקושיא[יח] דבשטרות לא חיישינן למיחזי כשיקרא דאמר רב נחמן וכו' ודוקא באשרתא חיישי' למיחזי כשיקרא שהוא קיום השטר ובפ"ב דכתובות (דף כא:) דאיירי בקיום השטר פריך שפיר מינה ובפ' הכותב (שם פה.) דמייתי לה אפסק דין דרב ביבי קאמר נמי וליתא יש לפרש כמו הכא וליכא כולי האי מיחזי כשיקרא שכותבין שנשבעה כמו שפסקו לה ב"ד: הא

קשיא דר' אלעזר כו'. ריבא אוקמתא כר"א ומכשיר לכתוב טופסי גיטין וסיפא פליג ואמר חוץ מגיטי נשים: **משום קטטה.** מפני התקנה דקתני לאו אהיתרא דטופסי קאי אלא אלריך שיניח קאי מפני תקנת קטטה: **ור"מ היא.** דלא בעי כתיבה לשמה ולא צריך שיניח מקום הרי את מותרת אלא מקום השמות לבדן משום קטטה ומקום הזמן משום מוקדם: **דאפי' טורף.** עם השמות לכתוב דכי כתיב וכתב לה אחתימת עדים קאי שהיא עיקר כתיבתו: **דקא כתיב.** ומזכיר שמו ושמה: **ורפא עלה.** וכי משכח לגט מזומן יהיב ליה ניהלה: **ומעגן ומותיב לה.** כשהיא מגורשת: **דאפי' טופס לא לכתוב.** גזירה משום טורף דאורייתא: **ל"ש מן האירוסין.** המגרש לארוסתו צריך לכתוב זמן כשר ולא מוקדם: **למ"ד משום פירי איכא.** שאם יכתוב זמן לבו ביום והוא יגרשנה לאחר זמן והיא טורפת מיום הכתיבה: **ארוסה מי איכא לה פירי.** מי אית לה דין פירי הלא אינו אוכל פירות אלא משעת תנאי כתובה ואילך שהוא מתחייב בפרקונה דלאמרי' בנערה שנתפתתה (כתובות דף מז:): **משום תקנת ולד.** הצריכו להניח מקום זמן לגט ארוסה: **ולא הוה ידענא מאי היא.** דמאי ולד יש לארוסה: **כיון דשמעיתא להא דתניא לכתבו גט לארוסתי.** עכשיו ולא אתנגו לה עד לאחר שאכנסנה: **אינו גט.** דגט ישן הוא שמא שתעבר כשיכנסנה ויאמרו גיטה קודם לבנה שיהיו סבורים שנתנו לה ביום שנכתב: **הכא נמי.** במתני' משום הכי צריך להניח מקום זמן אף לטופס הארוסה שמא יכתוב זמן לבו ביום והוא לא יגרשנה עד לאחר נישואין ויאמרו בלא קידושין וכתובה נתעברה לאחר גירושין ופגם הוא למשפחה: **הלכתא כר' אלעזר.** שפוסל בטופסי גיטין גזירה משום טורף: **טוביה דחכימי.** מאוסר שבחכמים: **ואפילו בשאר שטרות.** במאי דפליג ר' אלעזר אדר' יהודה ואכשר בטופסי שטרות שאר מר רב נמי הלכה כר"א בתמיה: **אשרתא.** קיום השטר שהעדים מעידין על כתב ידיהם בב"ד וב"ד כותבין בו במותב תלתא הויא ואתו פלוני ופלוני ואפקידו אחתימות ידייהו ואשרטיר וקיימנוהי כדאמר: **מלאו באשפה.** ולא נכתב לשם אשה כלל אלמא לא חיישינן למיחזי כשקרא כיון דנחתם בעתו וזמנו: **בו.** ביום של חתימה: **ופרעו.** בו ביום: **אינו חוזר ולוה בו.** ואפי' ביום מלוה ראשונה לאחר פרעון דליכא למיחש למוקדם והכי מפרשינן לה בשניים אוחזין (ב"מ יז.): **שכבר נמחל שעבודו.** כשפרעו ובטל השטר ואין הקרקעות משועבדות שוב למלוה השניה שלא עליה נחתם שטר זה והויא לה מלוה על פה: **אבל משיקרא.** אם היה נחתם על מלוה זו אע"פ שנכתב קודם הלואה כשר אם בו ביום נכתב:

מתני'

ונתנו לה כשר פי' דקסבר ר"מ עידי חתימה כרתי והאי וכתב לאו אכתיבת הגט קאי אלא אחתימתו. ואפילו רבנן דהיינו ר"א לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי נשים דבעיא כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות לא דא"ר אסי א"ר יוחנן לה כשר פי' דקסבר ר"מ עידי חתימה כרתי והאי וכתב לאו אכתיבת הגט קאי אלא אחתימתו. ואפילו רבנן דהיינו ר"א לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי נשים דבעיא כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות לא דא"ר אסי א"ר יוחנן לה כשר פי' דקסבר ר"מ עידי חתימה כרתי והאי וכתב לאו אכתיבת הגט קאי אלא אחתימתו. ואפילו רבנן דהיינו ר"א לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי נשים דבעיא כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות לא דא"ר אסי א"ר

מתני'

קשיא דר' אלעזר אדר' אלעזר תרי תנאי ואליבא דר"א ר' שבתי אמר חזקיה משום קטטה[ט] ור"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי ובדין הוא דאפי' תורף נמי לכתוב וזמנין דהוה ליה קטטה בהדה ורתחה עלה וזריק ליה ניהלה ומעגן ומותיב לה אמרי לה[י] ר"א דאמר עידי מסירה כרתי ובדין הוא דאפי' טופס נמי לא לכתוב וזמנין דבעי למיזל למדינת הים ולא אשכח ספרא ושביק לה[יא] ואזיל ומעגן ומותיב לה: ומקום הזמן: קפסיק ותני לא שנא מן הנישואין ולא שנא מן האירוסין בשלמא מן הנישואין בין למ"ד[יב] משום בת אחותו איכא בין למ"ד משום פירי איכא אלא מן האירוסין בשלמא למ"ד משום בת אחותו איכא אלא למ"ד משום פירי ארוסה מי אית לה פירי אמר רב עמרם הא מילתא שמעית מיניה דעולא דאמר משום תקנת ולד ולא ידענא מאי ניהו כיון דשמעיתא להא דתניא[יג] האומר כתבו גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה אינו גט ואמר עולא מה טעם גזירה[יד] שמא יאמרו גיטה קודם לבנה הא"נ גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה א"ר זירא[טו] אמר ר' אבא בר שילא אמר רב המנונא סבא אמר רב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כר"א קרי רב עליה[יז] דר"א טובינא דחכימי ואפי' בשאר שטרות נמי והאמר רב פפי משמיה[יח] דרבא האי[יט] אשרתא דדייני דמיכתבה מקמי דליסהדי סהדי אחתימת ידייהו פסולה אלמא מיחזי כשיקרא הא"נ מיחזי כשיקרא וליתא מדרב נחמן דאמר רב נחמן אומר היה ר"מ אפילו מצאו[כ] באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפילו רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי נשים דבעינן כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות לא[כא] דא"ר אסי א"ר יוחנן שטר[כב] שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו טעמא דנמחל שעבודו[כג] אבל משום שיקרא לא חיישינן:

מתני'

מתני' [6]א המביא גט ואבד הימנו מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול [7]מצאו בחפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר: **גמ'** ורמינהו [8]ב מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנות ושוברין הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהן שלא ליתנן הא אמר תנו נותנין ואפי' לזמן מרובה אמר רבה לא קשיא [9]כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות ואפילו במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת דאי לא תימא הכי קשיא דרבה אדרבה [10]דההוא גיטא דאישתכח בי דינא דרב הונא והוה כתיב ביה בשווירי מתא דעל רכים נהרא ואמר רב הונא [11]חוששין לשני שווירי [12] ואמר ליה רב חסדא לרבה פוק ועיין בה דלאורתא בעי לה מינך רב הונא [13] נפק דק ואשכח דתנן [14]כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר והא בי דינא דרב הונא דכמקום שהשיירו' מצויות דמי וקא פשיט יחזיר אלמא אי הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת אין ואי לא לא עבד רבה עובדא בההוא גיטא דאישתכח בי כיתנא בפומבדיתא כשמעתיה איכא דאמרי בדוכתא היכא דתרו כיתנא ואף על גב דהוחזקו דלא שכיחן שיירתא ואיכא דאמרי בדוכתא דמזבני כיתנא והוא שלא הוחזקו ושכיחן שיירות רבי זירא רמי מתני' אברייתא ומשני תנן המביא גט ואבד הימנו אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול [15]ורמינהו [16]מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה הא אמר תנו נותנים (כו') ואפי' לזמן מרובה. תימה מנא ליה למידק הא אמר תנו נותנין דלמא אפילו אמר תנו אין נותנין משום דחיישינן דאין זה הגט שנכתב לו אלא נפל מאחר שאמו כשמו [17] והכי פירושו נמלך עלייהו ועליין לא נתנו הא אי לא הוה חיישינן לנמלך [18] היו מחזירים לה את הגט אפי' אינו אלא כיון דאינה צריכה אלא לראיה ואור"י דדייק מדקתני ונמלך ולא קתני שאני אומר כתובין היו ולא נתנן משמע דנמלך וחזר בו ואינו רוצה לגרשה עוד אבל אם היה רוצה היה מגרשה בגט זה ולא חיישינן שמא מאחר נפל ובהליה גרסינן בפ"ק דב"מ (דף יח.) בכל הספרים טעמא דנמלך כו' וא"ת ומנא ליה אפילו לזמן מרובה דלמא לאלתר דוקא כדפריך ר' זירא לקמן ור' זירא נמי אמאי פשוט לו מברייתא דיחזיר לאשה אפי' לזמן מרובה טפי ממתני' ואומר ר"י דדייק מדאיצטריך ונמלך לאשמועינן דאם אמר תנו נותנין ולא חיישינן לגט אחר היינו אפילו לזמן מרובה דאי לאלתר פשיטא דאין חוששין לגט אחר ור' זירא סבר דהא דקתני ונמלך אורחא דמילתא נקט דלפי שנמלך לא נתנו ולא לדקדק הא אמר תנו נותנין אבל מברייתא דייק שפיר דיחזיר אפי' לזמן מרובה דאי לאלתר פשיטא ועוד אור"י דדייק אפי' לזמן מרובה דמשמע ליה דומיא דשטרי חליצה ומיאונין (שם דף כ.) דמיירי לזמן מרובה דעל כרחך התם לא איצטריך לאשמועינן דיחזיר אלא כשאינו ידוע אם חלצה או מיאנה דבידוע שחלצה או מיאנה פשיטא דיחזיר אפי' אינו אלא כיון דאין צריכה אלא לראיה וכיון דבאינו ידוע מיירי ע"י מה שנמצא לאלתר לא ידענין כלל שהוא אלא כיון דאינו ידוע שנכתב לה שטר חליצה מעולם ור' זירא לא מוקי לה דומיא דסיפא ומברייתא דייק שפיר דאפי' לזמן מרובה דבזמן שהבעל מודה דמשמע דמודה שממנה נפל וכבר גירשה בו ואי לאלתר דוקא א"כ לאינו גט בידה דבלא ראינו גט בידה אין נפקותא במה שנמצא לאלתר כדפירשנו וכיון שראינו בידה פשיטא דיחזיר אפילו אינו אלא[19] ואפי' אין הבעל מודה אלא ודאי בשלא ראינו הגט בידה וא"כ אפי' לזמן מרובה: **הא אמר תנו נותנין.** וא"ת ואמאי לא פריך אהך מתני' ליחוש שמא כתב ליתן בניסן כו' כדפריך אברייתא דלקמן בפ"ק דב"מ (דף יט.) ואור"י דהא אמר תנו נותנין משמע שבא עכשיו לגרשה בגט זה לפיכך ליכא למיחש מידי כדפירשתי לעיל[20] דבכל גיטין שאין נותנין ביום הכתיבה קלא אית להו ומסקי לקוחות אדעתייהו אפיר לומר לאשה אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך אבל בברייתא דקתני בזמן שהבעל מודה[21] פירוש שממנה נפל[22] סבורים לקוחות שב"ד מאמינים לו שמשנכתב בא לידה וטעו טפי ולא יאמרו אייתי ראיה וא"ת והיכי רמי ר' זירא מברייתא אפי' לזמן מרובה לפי' קמא הא לאלתר נמי איצטריך לאשמועינן דיחזיר למ"ד דיש לבעל פירות עד שעת נתינה דלא חיישינן לשמא כתב בניסן כו' וי"ל דבנמלא לאלתר לא שייך לאקשויי הכי דדלמא ביום שנכתב אייתי אבל אי אייתי לזמן מרובה אע"ג דכשתעבור שיירא ותשרה קרוי זמן מרובה מ"מ זמן מרובה משמע בכל ענין לא שנא באותו יום לא שנא אחר כמה ימים וכי פריך לקמן אר' ירמיה מאי למימרא הוה מני לשנויי דלא חיישינן לשמא כתב בניסן כו' אלא דעדיפא משני אפילו למאן דאמר אין לבעל פירות משעת חתימה: **כאן במקום שאין השיירות מצויות.** וא"ת ואמאי לא משני איפכא אידי ואידי במקום שהשיירות מצויות כאן שהוחזקו וכאן שלא הוחזקו והוה ניחא דהוה מוקמינן ההיא דמגלה גיטי נשים בשיירות מצויות דומיא[23] דמעשה ב"ד דאיירי בשהשיירות מצויות ולא הוחזקו כדמוכח בסמוך[24] וי"ל דההיא עובדא דבסמוך[25] הוה בריאה ואשמועינן בלא הוחזקו יחזיר אפי' שיירות מצויות והכא אשמעינן דאם הוחזקו נמי יחזיר אם אין השיירות מצויות וא"ת היכא דהוחזקו אע"ג דאין השיירות מצויות היכי מהדרי מנא ידעינן דשל זה הוא וי"ל כגון דידעי' דמזה יוסף בן שמעון נפל ולא חיישינן שמא זהו של יוסף בן שמעון אחר דאין לחוש שגם אחר אבד כאן כיון דאין השיירות מצויות ושמעתין אתיא[26] כר"א דלר"מ כיון דהוחזקו אין יכול לגרש בו אפילו הוא שלו כיון דאין מוכיח מתוכו כדפירשתי לעיל (דף כד: ד"ה בעדי):

בבי דינא דרב הונא. פירש בקונטרס שהובא אם לקיימו בב"ד והשתא פשיט שפיר מכל מעשה ב"ד דלא חיישינן שמא של אחר הוא אע"ג דשיירות מצויות כיון דלא הוחזקו אי נמי כשאינו מקויים ושנפל מיד השליח דלא חיישינן לנמלך דאין הבעל יכול לבטל שלא בפני השליח כדאמר בהשולח (לקמן לג.) ואי במקויים אירי אפי' לא ידעי' ממי נפל יחזיר לאשה כדאמרינן דלוה לא מקיים שטריה אבל בפ"ק דב"מ (דף כ. ד"ה דאשתכח) פירש בקונטרס שמיד השליח נפל ופירש אם נמי גבי הא דפשיט ממעשה ב"ד דמקויים היה וקשה דאם יש לחוש לנמלך כשנפל מיד השליח מה מועיל מה שהיה מקויים[27] דלא ניחוש לנמלך הא ממה נפשך לא הגיע ליד האשה ועוד דאין רגילות שהבעל יקיים את הגט בקונטרס וכדאמר בפ"ק דבבא מציעא (דף כ:) דלוה לא מקיים שטריה: **חיישינן לשני שוירי.** הא דלא נקט חיישינן לשני יוסף בן שמעון בעיר אחת שמא ידוע היה להם דבאותה שוירי לא היה כי אם כל מעשה ב"ד שנמצאו בב"ד הרי זה יחזיר. ואע"ת מהן שנה תקשי לר' זירא דאמר בסמוך לחד ליפנא דהיכא דשיירות מצויות חיישינן אע"ג דלא הוחזקו וכן לרב הונא דהכא ולאביי דחיישי לתרי ילפי לה בפרק האשה שהלכה (יבמות דף קטו:) ואומר ר"י דמוקמינן לה דאישתכח חוץ לב"ד שאין השיירות מצויות שם והכי איתא בהדיא בפ"ק דב"מ (דף יח:) ורבי זירא מי קתני כל מעשה ב"ד שנמצאו בב"ד כל מעשה ב"ד יחזיר קתני ולעולם דאשתכח אבראי: **אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה.** ואינה נאמנת לומר גרשתני[28] דכיון דליכא גט דמסייע לה מעיזה ומעיזה:

מתני' [29] אם לאו פסול. שמא מאחר נפל ואין זה שלו: **מצאו בחפיסה.** כלי ויש סימן בכלי שהוא שלו: **אם מכירו כשר.** מילתא באנפי נפשיה ואו או קתני או שמכירו ואפי' מצאו בכל מקום כשר:

גמ' **דייתיקי.** צוואת שכ"מ. דא תהא למיקס ולהיות: **מפגנות.** מתנות ברית: **לא יחזיר.** לא לבעל ולא לאשה וכן שחרור וכן כולם. ומדתני טעמא בשאני אומר שמעינן מינה דאם אמר הבעל תנו לה שאני כתבתיו לה נותנין ולא חיישינן לשמא אינו זה: **במקום שהשיירות מצויות.** פסול שמא מעוברים ושבים אחרים נפל: **ואפילו במקום שהשיירות מצויות.** ואפילו שני אנשים בשם זה באותה העיר אבל אם לא הוחזקו מספיקא לא אמרינן דילמא אינהו ולא ידעינן אי דילמא יש עיר אחרת ששמה כזו ויש בה אדם אחר ששמו ושם אשתו כזה שתובעו: **דאי לא תימא הכי.** דלא פסיל רבה אלא במצויות והוחזקו קשיא דרבה אדרבה: **כי דינא דרב הונא.** שהובא שם לקיימו בב"ד וכתוב בו הנפק ונפל מזה והוא תובעו ולא הוחזקו שני יוסף בן שמעון באותה העיר: **חיישינן לשני שוירי.** ושמא לא זה הוא שנפל מזה: **דתנן.** בב"מ (כ.): **כל מעשה ב"ד.** המולא שטר מקויים בב"ד דליכא למיחש לכתובין היו ונמלך עליהם שלא ליתנם דלא עביד לקיומיה שטרא אלא מלוה לאחר שנמסר לידו דחיים שמא ימותו עדים: **הרי זה יחזיר.** ולא חיישינן לשמא אינו זה: **כי דינא דרב הונא.** היו צריכין לדין ולהורלאה ובאים שם וקפשיט רבה דיחזיר ש"מ משום דלא הוחזקו שני יוסף הוא לבשני שוירי לא חיישינן: **בשמעתיה.** דאמר תרתי בעינן והכא לא הוה אלא חדא והחזירו לתובע: **איכא דאמרי.** האי כי כיתנא היכא דתרו כיתנא בבית מי המשרה שבורין שם פשתן ואין שיירות מצויות שם והחזירו ואע"פ שהוחזקו שנים באותה העיר באותו השם: **ואיכא דאמרי היכא דמזבני כיתנא.** בשוק ששיירות מצויות והחזירו לפי שלא הוחזקו: **מודה.** שאומר ליתנו לה: **לא זה ולא זה.** לבעל לא יחזיר שמא כבר נתנו לה וממנה נפל וכשיבא לידו יחזר אחר עדי מסירה ויעידו שגרשה וכשתתבע כתובתה יאמר פרעתיך שהולאת הגט בבית דין ותגן[30] הוליאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה וחייבוני לפרוע ונתנו לי את הגט כדי שלא תחזור ותגבה ולאשה לא יחזיר שמא תינשא בו: איכא

בחפיסה. כלי ויש סימן בכלי שהוא שלו: **אם מכירו כשר.** מילתא באנפי נפשיה ואו או קתני או שמכירו ואפי' מצאו בכל מקום כשר:

גמ' **דייתיקי.** צוואת שכ"מ. דא תהא למיקס ולהיות: **מפגנות.** מתנות ברית: **לא יחזיר.** לא לבעל ולא לאשה וכן שחרור וכן כולם. ומדתני טעמא בשאני אומר שמעינן מינה דאם אמר הבעל תנו לה שאני כתבתיו לה נותנין ולא חיישינן לשמא אינו זה: **במקום שהשיירות מצויות.** פסול שמא מעוברים ושבים אחרים נפל: **ואפילו במקום שהשיירות מצויות.** ואפילו שני אנשים בשם זה באותה העיר אבל אם לא הוחזקו מספיקא לא אמרינן דילמא אינהו ולא ידעינן אי דילמא יש עיר אחרת ששמה כזו ויש בה אדם אחר ששמו ושם אשתו כזה שתובעו: **דאי לא תימא הכי.** דלא פסיל רבה אלא במצויות והוחזקו קשיא דרבה אדרבה: **כי דינא דרב הונא.** שהובא שם לקיימו בב"ד וכתוב בו הנפק ונפל מזה והוא תובעו ולא הוחזקו שני יוסף בן שמעון באותה העיר: **חיישינן לשני שוירי.** ושמא לא זה הוא שנפל מזה: **דתנן.** בב"מ (כ.): **כל מעשה ב"ד.** המולא שטר מקויים בב"ד דליכא למיחש לכתובין היו ונמלך עליהם שלא ליתנם דלא עביד לקיומיה שטרא אלא מלוה לאחר שנמסר לידו דחיים שמא ימותו עדים: **הרי זה יחזיר.** ולא חיישינן לשמא אינו זה: **כי דינא דרב הונא.** היו צריכין לדין ולהורלאה ובאים שם וקפשיט רבה דיחזיר ש"מ משום דלא הוחזקו שני יוסף הוא לבשני שוירי לא חיישינן: **בשמעתיה.** דאמר תרתי בעינן והכא לא הוה אלא חדא והחזירו לתובע: **איכא דאמרי.** האי כי כיתנא היכא דתרו כיתנא בבית מי המשרה שבורין שם פשתן ואין שיירות מצויות שם והחזירו ואע"פ שהוחזקו שנים באותה העיר באותו השם: **ואיכא דאמרי היכא דמזבני כיתנא.** בשוק ששיירות מצויות והחזירו לפי שלא הוחזקו: **מודה.** שאומר ליתנו לה: **לא זה ולא זה.** לבעל לא יחזיר שמא כבר נתנו לה וממנה נפל וכשיבא לידו יחזר אחר עדי מסירה ויעידו שגרשה וכשתתבע כתובתה יאמר פרעתיך שהולאת הגט בבית דין ותגן[30] הוליאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה וחייבוני לפרוע ונתנו לי את הגט כדי שלא תחזור ותגבה ולאשה לא יחזיר שמא תינשא בו: איכא

מתני' [6]א המביא גט ואבד הימנו מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול [7]מצאו בחפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר: **גמ'** ורמינהו [8]ב מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנות ושוברין הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהן שלא ליתנן הא אמר תנו נותנין ואפי' לזמן מרובה אמר רבה לא קשיא [9]כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות ואפילו במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת דאי לא תימא הכי קשיא דרבה אדרבה [10]דההוא גיטא דאישתכח בי דינא דרב הונא והוה כתיב ביה בשווירי מתא דעל רכים נהרא ואמר רב הונא [11]חוששין לשני שווירי [12] ואמר ליה רב חסדא לרבה פוק ועיין בה דלאורתא בעי לה מינך רב הונא [13] נפק דק ואשכח דתנן [14]כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר והא בי דינא דרב הונא דכמקום שהשיירו' מצויות דמי וקא פשיט יחזיר אלמא אי הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת אין ואי לא לא עבד רבה עובדא בההוא גיטא דאישתכח בי כיתנא בפומבדיתא כשמעתיה איכא דאמרי בדוכתא היכא דתרו כיתנא ואף על גב דהוחזקו דלא שכיחן שיירתא ואיכא דאמרי בדוכתא דמזבני כיתנא והוא שלא הוחזקו ושכיחן שיירות רבי זירא רמי מתני' אברייתא ומשני תנן המביא גט ואבד הימנו אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול [15]ורמינהו [16]מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה הא

בזמן

הא אמר תנו נותנים (כו') **ואפי'** לזמן מרובה. תימה מנא ליה למידק הא אמר תנו נותנין דלמא אפילו אמר תנו אין נותנין משום דחיישינן דאין זה הגט שנכתב לו אלא נפל מאחר שאמו כשמו [17] והכי פירושו נמלך עלייהו ועליין לא נתנו הא אי לא הוה חיישינן לנמלך [18] היו מחזירים לה את הגט אפי' אינו אלא כיון דאינה צריכה אלא לראיה ואור"י דדייק מדקתני ונמלך ולא קתני שאני אומר כתובין היו ולא נתנן משמע דנמלך וחזר בו ואינו רוצה לגרשה עוד אבל אם היה רוצה היה מגרשה בגט זה ולא חיישינן שמא מאחר נפל ובהליה גרסינן בפ"ק דב"מ (דף יח.) בכל הספרים טעמא דנמלך כו' וא"ת ומנא ליה אפילו לזמן מרובה דלמא לאלתר דוקא כדפריך ר' זירא לקמן ור' זירא נמי אמאי פשוט לו מברייתא דיחזיר לאשה אפי' לזמן מרובה טפי ממתני' ואומר ר"י דדייק מדאיצטריך ונמלך לאשמועינן דאם אמר תנו נותנין ולא חיישינן לגט אחר היינו אפילו לזמן מרובה דאי לאלתר פשיטא דאין חוששין לגט אחר ור' זירא סבר דהא דקתני ונמלך אורחא דמילתא נקט דלפי שנמלך לא נתנו ולא לדקדק הא אמר תנו נותנין אבל מברייתא דייק שפיר דיחזיר אפי' לזמן מרובה דאי לאלתר פשיטא ועוד אור"י דדייק אפי' לזמן מרובה דמשמע ליה דומיא דשטרי חליצה ומיאונין (שם דף כ.) דמיירי לזמן מרובה דעל כרחך התם לא איצטריך לאשמועינן דיחזיר אלא כשאינו ידוע אם חלצה או מיאנה דבידוע שחלצה או מיאנה פשיטא דיחזיר אפי' אינו אלא כיון דאין צריכה אלא לראיה וכיון דבאינו ידוע מיירי ע"י מה שנמצא לאלתר לא ידענין כלל שהוא אלא כיון דאינו ידוע שנכתב לה שטר חליצה מעולם ור' זירא לא מוקי לה דומיא דסיפא ומברייתא דייק שפיר דאפי' לזמן מרובה דבזמן שהבעל מודה דמשמע דמודה שממנה נפל וכבר גירשה בו ואי לאלתר דוקא א"כ לאינו גט בידה דבלא ראינו גט בידה אין נפקותא במה שנמצא לאלתר כדפירשנו וכיון שראינו בידה פשיטא דיחזיר אפילו אינו אלא[19] ואפי' אין הבעל מודה אלא ודאי בשלא ראינו הגט בידה וא"כ אפי' לזמן מרובה: **הא אמר תנו נותנין.** וא"ת ואמאי לא פריך אהך מתני' ליחוש שמא כתב ליתן בניסן כו' כדפריך אברייתא דלקמן בפ"ק דב"מ (דף יט.) ואור"י דהא אמר תנו נותנין משמע שבא עכשיו לגרשה בגט זה לפיכך ליכא למיחש מידי כדפירשתי לעיל[20] דבכל גיטין שאין נותנין ביום הכתיבה קלא אית להו ומסקי לקוחות אדעתייהו אפיר לומר לאשה אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך אבל בברייתא דקתני בזמן שהבעל מודה[21] פירוש שממנה נפל[22] סבורים לקוחות שב"ד מאמינים לו שמשנכתב בא לידה וטעו טפי ולא יאמרו אייתי ראיה וא"ת והיכי רמי ר' זירא מברייתא אפי' לזמן מרובה לפי' קמא הא לאלתר נמי איצטריך לאשמועינן דיחזיר למ"ד דיש לבעל פירות עד שעת נתינה דלא חיישינן לשמא כתב בניסן כו' וי"ל דבנמלא לאלתר לא שייך לאקשויי הכי דדלמא ביום שנכתב אייתי אבל אי אייתי לזמן מרובה אע"ג דכשתעבור שיירא ותשרה קרוי זמן מרובה מ"מ זמן מרובה משמע בכל ענין לא שנא באותו יום לא שנא אחר כמה ימים וכי פריך לקמן אר' ירמיה מאי למימרא הוה מני לשנויי דלא חיישינן לשמא כתב בניסן כו' אלא דעדיפא משני אפילו למאן דאמר אין לבעל פירות משעת חתימה: **כאן במקום שאין השיירות מצויות.** וא"ת ואמאי לא משני איפכא אידי ואידי במקום שהשיירות מצויות כאן שהוחזקו וכאן שלא הוחזקו והוה ניחא דהוה מוקמינן ההיא דמגלה גיטי נשים בשיירות מצויות דומיא[23] דמעשה ב"ד דאיירי בשהשיירות מצויות ולא הוחזקו כדמוכח בסמוך[24] וי"ל דההיא עובדא דבסמוך[25] הוה בריאה ואשמועינן בלא הוחזקו יחזיר אפי' שיירות מצויות והכא אשמעינן דאם הוחזקו נמי יחזיר אם אין השיירות מצויות וא"ת היכא דהוחזקו אע"ג דאין השיירות מצויות היכי מהדרי מנא ידעינן דשל זה הוא וי"ל כגון דידעי' דמזה יוסף בן שמעון נפל ולא חיישינן שמא זהו של יוסף בן שמעון אחר דאין לחוש שגם אחר אבד כאן כיון דאין השיירות מצויות ושמעתין אתיא[26] כר"א דלר"מ כיון דהוחזקו אין יכול לגרש בו אפילו הוא שלו כיון דאין מוכיח מתוכו כדפירשתי לעיל (דף כד: ד"ה בעדי):

בבי דינא דרב הונא. פירש בקונטרס שהובא אם לקיימו בב"ד והשתא פשיט שפיר מכל מעשה ב"ד דלא חיישינן שמא של אחר הוא אע"ג דשיירות מצויות כיון דלא הוחזקו אי נמי כשאינו מקויים ושנפל מיד השליח דלא חיישינן לנמלך דאין הבעל יכול לבטל שלא בפני השליח כדאמר בהשולח (לקמן לג.) ואי במקויים אירי אפי' לא ידעי' ממי נפל יחזיר לאשה כדאמרינן דלוה לא מקיים שטריה אבל בפ"ק דב"מ (דף כ. ד"ה דאשתכח) פירש בקונטרס שמיד השליח נפל ופירש אם נמי גבי הא דפשיט ממעשה ב"ד דמקויים היה וקשה דאם יש לחוש לנמלך כשנפל מיד השליח מה מועיל מה שהיה מקויים[27] דלא ניחוש לנמלך הא ממה נפשך לא הגיע ליד האשה ועוד דאין רגילות שהבעל יקיים את הגט בקונטרס וכדאמר בפ"ק דבבא מציעא (דף כ:) דלוה לא מקיים שטריה: **חיישינן לשני שוירי.** הא דלא נקט חיישינן לשני יוסף בן שמעון בעיר אחת שמא ידוע היה להם דבאותה שוירי לא היה כי אם כל מעשה ב"ד שנמצאו בב"ד הרי זה יחזיר. ואע"ת מהן שנה תקשי לר' זירא דאמר בסמוך לחד ליפנא דהיכא דשיירות מצויות חיישינן אע"ג דלא הוחזקו וכן לרב הונא דהכא ולאביי דחיישי לתרי ילפי לה בפרק האשה שהלכה (יבמות דף קטו:) ואומר ר"י דמוקמינן לה דאישתכח חוץ לב"ד שאין השיירות מצויות שם והכי איתא בהדיא בפ"ק דב"מ (דף יח:) ורבי זירא מי קתני כל מעשה ב"ד שנמצאו בב"ד כל מעשה ב"ד יחזיר קתני ולעולם דאשתכח אבראי: **אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה.** ואינה נאמנת לומר גרשתני[28] דכיון דליכא גט דמסייע לה מעיזה ומעיזה:

עין משפט נר מצוה

יט א ב מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ד:

ג [טוש"ע חו"מ סימן סה סעי' יד]:

כ ד מיי' פי"ח מהלכות אבילה הל' יג סמג עשין עד טוש"ע חו"מ סימן סה סעיף יב:

כא ה מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קנג:

גליון הש"ס

גמ' וא"ל ר"ח לרבה. יבמות דף סא ע"ב: שם נפק דק ואשכח. עי' תוי"ט פ"ב דכתובות מ"ט ד"ה נפק:

מוסף רש"י

דייתיקי. צואת שכיב מרע ולשון דייתיקי לא מיקן, זאת מיקום, דדבריי שכיב מרע ככתובין וכמקוין דמי (ב"מ יג.), ושוברין. פרעון שטר (שם). **דאישתכח בי דינא דרב הונא.** מקויים בהנפק והשליח המציאו אומר ממנו נפל (שם כ.). חוששין לשני שווירי. אע"פ שבשווירי הידוע לנו אין בה שני יוסף בן שמעון, שמא יש שווי אחרת שיש שם יוסף בן שמעון וזה שנכתב ומשליח אחר נפל (שם כ:). כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר. דכיון דלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת, לעיר אחרת שאינה ידועה לנו לא חיישינן (שם).

מוסף תוספות

א. ונמצא מגרשה בגט של חברו. תוס' הרא"ש. ב. לכתחילה מלגרשה וגרשה. תוס' ב"מ יח. ד"ה הא אמר. ג. [ד]ניתן לה לראיה. תוס' ב"מ יח. ד"ה הא. ד. יחזיר לאשה. תוס' הרא"ש. ה. בתוס' הרא"ש כתוב: משמע שבהודאתו שמודה שנפל מידה מחזירים לה. ו. דסיפא. תוס' ב"מ דף יח. ד"ה והוא שהוחזקו. ז. בעובדא דרב הונא. תוס' הרא"ש. ח. דשני שווירי. תוס' הרא"ש. ט. בעדי מסירה. תוס' הרא"ש. י. לחושבו כמעשה ב"ד. תוס' הרא"ש. יא. וחיישינן שמא בשווירי אחרת יש יוסף ב"ש אחר. תוס' הרא"ש. יב. [כד]קי"ל דהאשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת, דחזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה. כ"ן.

פסקי רי"ד

יוחנן שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שהרי כבר נמחל שעבודו טעמא דנמחל שעבודו אבל לשיקרא לא חיישינן עיין בפרק האשה שנתאלמנה (כא:): **מתני'** המביא גט ואבד ממנו אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול מצאו בחפיסה או בדלוסקמא כשר. פי' השליח שהיה מביא הגט נאבד ממנו אם מצאו בארץ לאלתר כשר ולא חיישינן שמא מאחר נפל ואין זה שלו דכיון שלאלתר מצאו ליכא למיחש ולקמן מפר' כיצד הוי [לאלתר]: שלא לאלתר פסול דאיכא למימר מאחר נפל וגט אחר הוא זה ואיקרי מילתא שהיו שמותיהן שוים והשליח אין לו בו טביעות עין. ואם מצאו בחפישה או בדלוסקמא שהן כליו ומכירן בטביעות עין אע"פ שאינו מכיר הגט כשר שמי היה משים הגט הזה בין כליו ובודאי שלו הוא. או אם מכירו כשר ואו או קתני שאע"פ שמצאו בארץ אם מכירו שיש לו טביעות עין כשר אי נמי יש לומר האי פשיטא שאם מכיר הגט בטביעות עין שכשר הוא ומאי אתא לאשמעי' אלא אם מכירן גרסי' ואחפישה ודלוסקמא קאי וה"ק אם מכירן שהוא שלו אז כשר ואם לאו פסול דשמא של אחר הן ואע"פ שיש לו בהן סימנין אסימנין לא סמכינן אלא בטביעות עין. ורמינהו מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנה ושוברים הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהן שלא ליתנן הא אמר תנו נותנים ואפי' לזמן מרובה. פי' דייתיקי היא מתנת ש"מ ומתנה היא מתנת בריא ואין חושש התנא אלא שמא נמלך עליהן שלא ליתנן הא אמר תנו וכו' ולא אמרי' שמא אינו זה ומאחר נפל ומתני' אמאי חיישינן: אמר רבה לא ק' כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות כאן במקום שהשיירות מצויות ומש"ה איכא למיחש שמא מאחר נפל ומתני' דהתם מיירי במקום שאין השיירות מצויות ומשום הכי ליכא למיחש שמא מאחר נפל. ואפי' במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת התם חיישינן שמא מאחר נפל ולשם ההוא יוסף בן שמעון איכתיב וגם שמות נשותיהן נמי בחזקת שהן שוין אבל מסתמא לא חיישינן דלמא איקרי שמותיהן שוין ואע"פ שהוא במקום שהשיירות מצויות כשר (והרב אומר אע"פ שלא בחזקת שמות נשותיהן שוין הואיל והוחזקו שני יוסף בן שמעון פסול). ו)

ו) וע' ב"מ ל"ז בשולי הכ"ף דף יג:

בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ואפי' לזמן מרובה. וא"ת כיון דבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן[ה] והוא מודה שגירשה אפי' אין הגט שלה ניתן לה לרחיה בעלמא ומאי פריך ויש לומר דלא מהימן אלא מכאן ולהבא מיגו שיכול עכשיו לגרשה ולא תטרוף פירות אלא מכאן ואילך אבל למפרע לא כשאומר גירשתיה מזמן הכתוב בגט כדאמרי' בש (ב"ב קלד:) והכא שידוע לנו שלא בא לידה עכשיו זה הגט בתורת גירושין אינו נאמן מכאן ולהבא יותר מלמפרע[א] ויחזיר לאשה דקתני היינו בעדים ותמגרשה בחזרה זו אפי' לא נתגרשה עדיין ולא חיישינן שמא מאחר נפל אפי' לזמן מרובה: **מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף ב"ש.** מתוך הלשון משמע שיודעין שלא חתמו אלא על מ' אבל אין מכירים מי הוא אותו יוסף ב"ש ותימה דא"כ אמאי מהימנין ליה לומר שהוא שלו יותר משלא היו אומרים העדים כלום שלא היה נאמן לומר שהוא שלו ולא מהדרינן ליה בטביעות עין דחיישינן שמא הוא משקר ואומר ר"י דלעולם לא מהדרינן ליה שישקר במזיד לומר שהוא שלו לקלקלה דמשום להרויח פשיטי דספרא לא היה מקלקלה דהא בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן ולא חיישינן להכי ולהכי כשאומרים העדים שלא חתמו אלא על גט אחד והוא אומר שעל שלו חתמו נאמן אבל כשאין העדים אומרים כלום חיישינן שמא[ב] הוא סבור שהוא שלו לפי שאין יודע שיש יוסף בן שמעון אחר או יודע ואין נראה לו לחוש שגם הוא אבד גט ולכך אומר שהוא מכיר אע"פ שאינו מכיר[ג] ובקונטרס פי' כגון דקאמרי עדים החתומים בו מעולם לא חתמנו אלא על גט מ' של שם זה ואותו חתמנו לאיש זה התובעו ולפ"ז צריך לומר שלא ראו עדים חתימת הגט שאם ראו ואומרים שהוא כתב ידם ולזה חתמו פשיטא שיחזיר ולא היה צריך להשמיענו דהא ודאי לא חיישי' דלמא אימרמי שמא כשמא ועדים כעדים וחתימה כחתימה ובשניויא נמי אינו מזכיר חתימה כחתימה: **כגון דקאמר נקב יש בצד אות פלונית.** פי' בקונטרס דקאמר השליח ואית ספריס דגרסי דקאמרי עדים וי"ל דעדים מהימני אפילו כשראוהו כבר ושליח לא מהימן אלא כשאומר כן קודם שראהו: **סימנין דאורייתא או דרבנן.** אי סימנין דרבנן הא דמהדרינן אבדה מן התורה היינו בעדים ורבנן הוא דעבוד במציאה תקנתא להחזיר בסימנין וא"ת והא דתנן בפרק אלו מציאות (ב"מ דף כז.) דדבר שיש בו סימן חייב להכריז ושאין בו סימן הרי אלו שלו[ו] ואפי' מדרבנן למה הוא שלו יכריז וזה יביא עדים דמן התורה מה לי זה ומה לי זה כיון דבעי עדים כך ימצא עדים בזה כמו בזה וי"ל דע"י סימן מכירים העדים בטביעות עין ועוד דע"י סימן שואלים אם יש שמכיר אותו דבר שיש בו סימן כך וכך דע"י כך ימצא עדים אבל כשאין בו סימן אין יודע היאך ליטול ומתיאש: **ורוקא** צורבא מדרבנן. אומר רבינו תם דעם הארץ נמי ידע בטביעות עינא דכדאמרינן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח.) האי צורבא מדרבנן דאזיל לקדושי איתתא לידבר עם הארץ בהדיה ובפרק גיד הנשה (חולין דף לז.) נמי מוכח דכ"ע אית להו טביעות עינא והא דלא מהדרינן לעם הארץ בטביעות עינא[ד] משום דלא מהימן: **איזהו שלא לאלתר.** ואית דגרסי איזהו לאלתר ויש לייסב דברי התנאים לשתי הגרסות:

שתעבור שיירא ותשרה. מפרש רבינו תם ותשרה לשון סעודה כמו[ו] שירותא (תענית דף יא:) דמתוך שמוציאים כליהם[ה] כדי לסעוד חייסין שמא[ז] נפל מהם: **מצאו** קשור בבים או בארנקי בו'. בפרק בתרא דיבמות (דף קכ.) מדקדק מכאן דסימנין דאורייתא ותימה דבפרק אלו מציאות (בבא מציעא דף כז.) מיבעיא לן אי סימנין דאורייתא או דרבנן ולא מייתי לה ואומר ר"י דבמסקנא דיבמות דמייתי תנאי ומסיק דכולהו סברי דסימנים דרבנן מיכא לפרושי דהך ברייתא נמי סברא הכי וכגון שיש עדים שהכיס והטבעת שלו או שמלאו בעצמו ומכיר[ז] שהן שלו ונאמן במיגו דאי בעי אמר לא אבדתי ומעיקרא דהוה בעי למידק מינה דסימנין דאורייתא הוה משמע ליה דאיירי כשמלאו אחר ומהדרינן ליה ע"י סימן זה[ח]: לו אבל בשאר סימני גופו של גט שאינן מובהקין אין סומכין עליהם: מצאו קשור בכיס או בארנקי או בטבעת

בזמן שהבעל מודה מיהת יחזיר לאשה ואפי' לזמן מרובה ומשני כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות איכא דאמרי והוא שהוחזקו הוא דלא ליהדר והיינו דרבה ואיכא דאמרי [א]אע"ג דלא הוחזקו לא ליהדר ופליגא דרבה בשלמא דרבה לא אמר כר' זירא מתני' אלימא ליה לאקשויי אלא רבי זירא מאי טעמא לא אמר כרבה אמר לך מי קתני אם אמר תנו נותנין ואפילו לזמן מרובה דלמא אם אמר תנו נותנין כדקי"ל לאלתר רבי ירמיה אמר [ב]כגון דקאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון אי הכי מאי למימרא מהו דתימא ליחוש דלמא איתרמי שמא כשמא ועדים כעדים קמ"ל רב אשי אמר [ג]כגון דקאמר נקב יש בו בצד אות פלונית דהוה ליה סימן מובהק ודוקא בצד אות פלונית דהוה ליה סימן מובהק אבל נקב בעלמא לא מספקא ליה [ד]סימנין אי דאורייתא אי דרבנן רבה בר בר חנה אירכם ליה גיטא בי מדרשא אמר אי סימנא אית לי בגויה אי טביעות עינא אית לי בגויה אהדרוה ניהליה אמר לא ידענא אי משום סימנא אהדרוה וקסברי סימנים דאורייתא אי משום טביעות עינא ודוקא צורבא מדרבנן אבל אינש בעלמא לא: ואם לאו פסול: ת"ר איזהו שלא לאלתר רבי נתן אומר ששהה כדי שתעבור שיירא ותשרה ר"ש בן אלעזר אומר כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם פ' אין הדבר תלוי בשיעור אלא כדי שיהא אדם שומר ורואה שלא עבר אדם שם משעה שעבר השליח הזה שם עד מציאת הגט ר"א שלא שהה אדם שם רבי אומר כדי לכתוב גט הגט ר"י אומר כדי לקרותו אחרים אומרים כדי לכותבו ולקרותו פ' בשיעור השהייה פליגי כמה ישהא ויהיה פסול: ואפי' [ה]קרא וכתב ויש בו סימנים מעידים עליו דאמר נקב יש בו בצד אות פלונית ואין מעידים על סימני גופו פ' אע"פ ששהה כדי לכתוב ולקרוא שהוא פסול אם יש בגט סי' מובהק דהיינו נקב יש בו בצד אות פלונית מעיד השליח עליו ונותנים

אילא דאמרי. הא דשני ר' זירא במקום שהשיירות מצויות פסול והוא דהוחזקו דבעינן תרתי כרבה: **בשלמא דרבה.** דשני לעיל שנויא דידיה אתרתי מתני' חדא דגיטין וחדא דב"מ: **מתני' אלימא ליה לאקשויי.** [ד]דקא ס"ד דאיכא רמיכנה אהדדי ומתני' עיקר מבריתא: **אלא ר' זירא.** דרמי מתניתין אברייתא מאי טעמא לא אמר כרבה אמר לך מי קתני אם אמר תנו נותנין ואפילו לזמן מרובה דלמא אם אמר תנו נותנין כדקי"ל לאלתר רבי ירמיה אמר [ב]כגון דקאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון אי הכי מאי למימרא מהו דתימא ליחוש דלמא איתרמי שמא כשמא ועדים כעדים קמ"ל רב אשי אמר [ג]כגון דקאמר נקב יש בו בצד אות פלונית דהוה ליה סימן מובהק ודוקא בצד אות פלונית דהוה ליה סימן מובהק אבל נקב בעלמא לא מספקא ליה [ד]סימנין אי דאורייתא אי דרבנן רבה בר בר חנה אירכם ליה גיטא בי מדרשא אמר אי סימנא אית לי בגויה אהדרוה ניהליה אמר לא ידענא אי משום סימנא אהדרוה וקסברי סימנים דאורייתא אי משום טביעות עינא ודוקא צורבא מדרבנן אבל אינש בעלמא לא: ואם לאו פסול: ת"ר איזהו שלא לאלתר רבי נתן אומר ששהה כדי שתעבור שיירא ותשרה ר"ש בן אלעזר אומר כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם פ' אין הדבר תלוי בשיעור אלא כדי שיהא אדם שומר ורואה שלא עבר אדם שם משעה שעבר השליח הזה שם עד מציאת הגט ר"א שלא שהה אדם שם רבי אומר כדי לכתוב גט הגט ר"י אומר כדי לקרותו אחרים אומרים כדי לכותבו ולקרותו פ' בשיעור השהייה פליגי כמה ישהא ויהיה פסול: ואפי' [ה]קרא וכתב ויש בו סימנים מעידים עליו דאמר נקב יש בו בצד אות פלונית ואין מעידים על סימני גופו פ' אע"פ ששהה כדי לכתוב ולקרוא שהוא פסול אם יש בגט סי' מובהק דהיינו נקב יש בו בצד אות פלונית מעיד השליח עליו ונותנים

מקצת שליח היה באותו גט ונפל ממנו ומצאו אדם אחר אמר אם [סימנא] אית לי סימן בגויה או טביעות עינא [אית לי בגוה] אהדרוה ניהליה אמר לא ידענא אם משום סימנא אהדרוה לי וקסברי סימנין דאורייתא אי משום טביעות עינא ודוקא לצורבא מרבנן אבל אינש בעלמא לא פ' וההוא סימנא דהוה יהיב לא הוה סימן מובהק ואי ק' מהכא מוכח דלא מהדרינן גט לשליח בטביעות עינא כ"א לצורבא מרבנן דלא משני בדיבוריה והתנן אם מכירו כשר דאלמ' בטביעות עינא הוא כשר לכל אדם תשובה מתני' השליח מצאו ולא בא בידי אדם אחר והגט יוצא מתחת ידו והוא אומר שיש לו בו טביעות עין וזהו הגט שנפל ממני ומצאתיו הלכך כשר אבל רבה בר בר חנה אמר שמצאו אחר ואין הגט יוצא מתחת ידו אינו נאמן לומר טביעות עין יש לי עליו ולא מסכינן עליה אך אם הוא צורבא מרבנן דלא משני בדיבוריה דכיון דלא נפיק גיטא מתחת ידיה לא מהימן: אם מצאו לאלתר כשר: ת"ר איזו לאלתר ר' נתן אומר כל שתעבור שיירא ותשרה פ' אם שהה כשיעור זה הוא אחר זמן ופסול ואם לא שהה כל כך זהו לאלתר וכשר ר"ש בן אלעזר אומר כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם פ' אין הדבר תלוי בשיעור אלא כדי שיהא אדם שומר ורואה שלא עבר אדם שם משעה שעבר השליח הזה שם עד מציאת הגט ר"א שלא שהה אדם שם רבי אומר כדי לכתוב גט הגט ר"י אומר כדי לקרותו אחרים אומרים כדי לכותבו ולקרותו פ' בשיעור השהייה פליגי כמה ישהא ויהיה פסול: ואפי' [ה]קרא וכתב ויש בו סימנים מעידים עליו דאמר נקב יש בו בצד אות פלונית ואין מעידים על סימני גופו פ' אע"פ ששהה כדי לכתוב ולקרוא שהוא פסול אם יש בגט סי' מובהק דהיינו נקב יש בו בצד אות פלונית מעיד השליח עליו ונותנים

בכיס או בארנקי או בטבעת

עין משפט נר מצוה

כב א ב ג ד ה מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ט [ו] יא סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סימן קלב סעיף ד וע"ש:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

פסקי רי"ד

ר' ירמיה אמר כגון דאמרי עדים מעולם לא חתמנו (אלא) על גט אחר של יוסף בן שמעון כ"א על זה ומכירין שלזה יוסף בן שמעון חתמו פי' מתני' דהתם (בדייתקי [דדייקי] מינה הא אמר תנו יתנו בכה"ג מיירי ואע"פ שהשיירות מצויות והוחזקו כשר דתו ליכא למיחש ליוסף בן שמעון אחר שהרי אלו העדים מעידים שלא חתמו על אחר: רב אשי אמר דקא אמרי עדים נקב יש בו בצד אות פלונית כך כתוב בספרים וה"ג ר"ח ור"י ז"ל אבל המורה גריס דקאמר פי' דאמר האי שליח שאבדו נקב יש בו בצד אות פלונית ואמת ודאי שכך הדין נותן שאם נפל מיד השליח ומצאו אדם אחר ואומר השליח נקב יש בו בצד אות פלונית סימן מובהק הוא ומהימנינן ליה אי נמי אם מצאו השליח לאחר זמן ואין לו בו טביעות עין אלא שהיה לו בו זה הסימן סומך עליו וכשר ולא אמרינן דלמא אחרינא הוא אלא רב אשי לא קאי אמתני' דמתני' קתני לאלתר כשר ואם לאו פסול ורב אשי אתא לתרוצי ההיא מתני' דפ' שנים אוחזין דדייק' מינה הא אמר תנו נותנים דליכא התם שליח. דקאמרי עדים גרסינן דסמכינן אסימן מובהק ואי אמרי עדים שאנו מכירין אותו בטביעות עין בלא שום סימן כשר שכל עדות העדים בעלמא בטביעות עין [הוא] כגון הא דאמרי כלי זה שביד ראובן של שמעון הוא או פלוני הרג את הנפש וכל כיוצא בזה היאך מעידין כ"א בטביעות עין והרי הכי נמי הכא והאי דבעי' סימן מובהק משום דלא הות להו טביעות עין בגויה ובאו להכירו ע"י סימן זה ואם תימצי לומר דגרס' דקאמר אין פירושו על השליח דלא קאי שליח התם אלא על הבעל דאמר תנו דאי אמר בעל נקב יש בו בצד אות פלונית סמכי' אההוא סימן ולא חיישינן דלמא אחרינא הוא ואע"פ שהשיירות מצויות והוחזקנו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת ואי אמר בעל נמי אית לי טביעות עינא בגויה אע"ג דלא יהיב שום סימן נאמן מיגו דאי בעי מצי מיפטרא בגיטא אחרינא. ודוקא בצד אות פלונית דהוי ליה סימן מובהק אבל נקב בעלמא לא. מספקא ליה סימן אי דאורייתא אי דרבנן פי' מה שאנו מחזירים אבדה בסימנין אם הוא מדאורייתא כדילפי' משמלה (לה) וכדאמרי' באלו מציאות (כז.) ילפי' נמי גבי גט לאיסורא מהתם או דלמא אינו מן התורה אלא מדרבנן ולא ילפי' איסורא מממונא דלגבי ממונא עביד תקנתא דהפקר ב"ד היה הפקר אבל גבי איסורא לא מצי למיעבד תקנה מ"ה בעינן סימן מובהק ומצאו בחפישה ובדלוסקמא דתנן כשר לא שמכירן ע"י סימנין אלא בטב"ע דאית ליה בגוייהו: רבה בר בר חנה אירכס ליה גיטא בי מדרשא פי' שליח היה באותו גט ונפל ממנו ומצאו אדם אחר אמר אם [סימנא] אית לי סימן בגויה או טביעות עינא [אית לי בגוה] אהדרוה ניהליה אמר לא ידענא אם משום סימנא אהדרוה לי וקסברי סימנין דאורייתא אי משום טביעות עינא ודוקא לצורבא מרבנן אבל אינש בעלמא לא פ' וההוא סימנא דהוה יהיב לא הוה סימן מובהק ואי ק' מהכא מוכח דלא מהדרינן גט לשליח בטביעות עינא כ"א לצורבא מרבנן דלא משני בדיבוריה והתנן אם מכירו כשר דאלמ' בטביעות עינא הוא כשר לכל אדם תשובה מתני' השליח מצאו ולא בא בידי אדם אחר והגט יוצא מתחת ידו והוא אומר שיש לו בו טביעות עין וזהו הגט שנפל ממני ומצאתיו הלכך כשר אבל רבה בר בר חנה אמר שמצאו אחר ואין הגט יוצא מתחת ידו אינו נאמן לומר טביעות עין יש לי עליו ולא מסכינן עליה אך אם הוא צורבא מרבנן דלא משני בדיבוריה דכיון דלא נפיק גיטא מתחת ידיה לא מהימן: אם מצאו לאלתר כשר: ת"ר איזו לאלתר ר' נתן אומר כל שתעבור שיירא ותשרה פי' אם שהה כשיעור זה הוא אחר זמן ופסול ואם לא שהה כל כך זהו לאלתר וכשר ר"ש בן אלעזר אומר כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם פ' אין הדבר תלוי בשיעור אלא כדי שיהא אדם שומר ורואה שלא עבר אדם שם משעה שעבר השליח הזה שם עד מציאת הגט ר"א שלא שהה אדם שם רבי אומר כדי לכתוב גט הגט ר"י אומר כדי לקרותו אחרים אומרים כדי לכותבו ולקרותו פ' בשיעור השהייה פליגי כמה ישהא ויהיה פסול: ואפי' [ה]קרא וכתב ויש בו סימנים מעידים עליו דאמר נקב יש בו בצד אות פלונית ואין מעידים על סימני גופו פ' אע"פ ששהה כדי לכתוב ולקרוא שהוא פסול אם יש בגט סי' מובהק דהיינו נקב יש בו בצד אות פלונית מעיד השליח עליו ונותנים בכיס או בארנקי או בטבעת

מסורת הש"ס

א) [ב"מ יח: כז. חולין עט:], ב) [מ"ש תוס' ב"ב טו: ד"ה ויש אומרים ע"ש ל"ל נמי הכא], ג) [יבמות קכ. ב"מ מ:], ד) ס"א דסכיל לה לאו דאיכו כו', ה) [לקמן סד.], ו) ל"א ומ', ז) ל"ל כלבא ליכול שיורותא, רש"ל. ולפנינו איתא שם ליכול כלבא שיורותא,

גליון הש"ם

רש"י ד"ה מספקא ליה סימנין וכו' **והאי דלא אמר** קסבר. עי' פ"ק דשבת במתוק דף ד ע"א ד"ה לממרא דפשיעא ליה לרבה:

מוסף תוספות

א. דאם יש לו להיות נאמן אף היא מגורשת למפרע, הלכך אפי' מכאן ולהבא לא מהימן. תוס' הרא"ש. ב. חתמו לו וחתמו גם לאחר. תוס' הרא"ש. ג. ואנן חיישינן שמא גם לאחר חתמו. תוס' הרא"ש. ד. אע"ג דעדיף מסימנין. תוס' הרא"ש. ה. להוציא מאכל. רשב"ם. ו. (ש"ס)הגט שבתוכן. רשב"ם. ז. בטביעות עין. תוס' יומא קכ. ד"ה אמר. ח. שקשור בכיס. תוס' יומא קכ. ד"ה מצאו.

פסקי רי"ד (המשך)

לי סימן בגויה או טביעות עינא [אית לי בגוה] אהדרוה ניהליה אמר לא ידענא אם משום סימנא אהדרוה לי וקסברי סימנין דאורייתא אי משום טביעות עינא ודוקא לצורבא מרבנן אבל אינש בעלמא לא פ' וההוא סימנא דהוה יהיב לא הוה סימן מובהק ואי ק' מהכא מוכח דלא מהדרינן גט לשליח בטביעות עינא כ"א לצורבא מרבנן דלא משני בדיבוריה והתנן אם מכירו כשר דאלמ' בטביעות עינא הוא כשר לכל אדם תשובה מתני' השליח מצאו ולא בא בידי אדם אחר והגט יוצא מתחת ידו והוא אומר שיש לו בו טביעות עין וזהו הגט שנפל ממני ומצאתיו הלכך כשר אבל רבה בר בר חנה אמר שמצאו אחר ואין הגט יוצא מתחת ידו אינו נאמן לומר טביעות עין יש לי עליו ולא מסכינן עליה אך אם הוא צורבא מרבנן דלא משני בדיבוריה דכיון דלא נפיק גיטא מתחת ידיה לא מהימן: אם מצאו לאלתר כשר: ת"ר איזו לאלתר ר' נתן אומר כל שתעבור שיירא ותשרה פי' אם שהה כשיעור זה הוא אחר זמן ופסול ואם לא שהה כל כך זהו לאלתר וכשר ר"ש בן אלעזר אומר כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם פ' אין הדבר תלוי בשיעור אלא כדי שיהא אדם שומר ורואה שלא עבר אדם שם משעה שעבר השליח הזה שם עד מציאת הגט ר"א שלא שהה אדם שם רבי אומר כדי לכתוב גט הגט ר"י אומר כדי לקרותו אחרים אומרים כדי לכותבו ולקרותו פ' בשיעור השהייה פליגי כמה ישהא ויהיה פסול: ואפי' [ה]קרא וכתב ויש בו סימנים מעידים עליו דאמר נקב יש בו בצד אות פלונית ואין מעידים על סימני גופו פ' אע"פ ששהה כדי לכתוב ולקרוא שהוא פסול אם יש בגט סי' מובהק דהיינו נקב יש בו בצד אות פלונית מעיד השליח עליו ונותנים בכיס או בארנקי או בטבעת

ה) תוס' ל"ל ואפי' שהה כדי לכותבו ולקרותו ויש בו סימן מובהק וכו'.

בין כליו. בביתו: לימא. רב יהודה הלכה כיש אומרים ולימא רבה הלכה כר"ש למה חזרו להזכיר את הדברים ולפרשן: ומשני משום דאפכי להו. אית תנאי דמפכי דרבי שמעון ליש אומרים ויש אומרים לרבי שמעון הלכך אם לא הזכירו אלא שם החכמים לא הוי ידעי

אהייא מתרי ליתני קיימי: חמת. בולזול"א בלע"ז והיא של עור: טליקא. טסק"א בלע"ז: מתני' נוסנו לה בחזקה שהוא קיים. ולא חיישינן שמא מת ובטל שליחותו ומדאורייתא נפקא לן בהכל שוחטין (חולין דף י:) העמד דבר על חזקתו: מקריבין אותה. ולא חיישינן שמא מתו בעליה ולמיתה אזלא: גמ' גבורות. שמוציא שנה ליגמא דקרא (תהלים ה): וחולה. או חולה דמתני' דוקא חולה ולא גוסס: ביון דאיפליג. משאר דרך כל הארץ שהארץ ימיה עד מאה שנה: איפליג. ואינו כשאר האדם להיות קרוב למות. אבל בן שמונים ואחת או יותר עד תשעים קרוב למות הוא: אסורה לאכול. בת ישראל הנשואה לכהן שאוכלת בשבילו אסורה מיד דכל שעתא חיישינן עכשיו ימות. אלמא חיישינן למיתה: תרומה אפשר. להיות ניזונת בחולין: גט לא אפשר. למיתה דלא חיישת אין לך שולח גט לאשתו והן עגונות: שאני התם שהרי אסרה שעה אחת קודם למיתה. לעולם לא חיישינן למיתה ושאני הכא שהרי אסרה מחיים שעה אחת קודם מיתתו וכל שעתא איכא לספוקי בהיא שעתא שעתידה ליאסר. ושיגרא דמיקא הוא והיינו דפריך ליה ואי לאו דחיישינן למיתה ממלי דהוי גיטא דלעולם הוא מיית ברישא ונאסרה מחיים דלמא היא מיית ברישא ולא יצא לכלל גט לעולם: אלא אמר אביי. האי תנא ודאי חיש למיתה ולא קשיא מתניתין דהכא ר' מאיר היא דלא חיש לבקיעת הגוד: אוסרין. שמא יבקע הגוד:

שמא

מיית ברישא דלמא איהי מיתא ברישא אלא אמר אביי [יג]לא קשיא הא רבי מאיר דלא חייש למיתה הא רבי יהודה דחייש למיתה [יד]דתנן [טו]הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי רבי מאיר רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין רבא אמר

שמא

נקט מלאו בחפיסה [ה] אי נמי דווקא אם מכירו כשר אבל מה שהוא יודע שבחפיסה או בדלוסקמא אינו מועיל ולספרים דגרסי ומכירו מלי לפרש כמו אם מכירו: והניחו זקן או חולה כו'. תימה דבפרק המפקיד (ב"מ דף לט:) גבי ההיא סבתא דאשתבאי איהי וחדא ברתא אמרינן דלמא שביבא סבתא דלמא שביבא ברתא ואומר ר"י דלענין יתמי החמירו טפי למיפחד [ו] דלקאמר נמי התם לא שנא עבוד עיטרא לא שנא לא עבוד חיישינן ובחזקת הבתים (ב"ב דף כט:) מפלגינן בין עבוד עיטרא ללא עבוד דאמר עיטרא קלא אית לה ועוד דבשבועות [ז] חיישינן טפי למיתה: תרומה אפשר. תימה וכי לא היה יודע המתרן מתניתין דתרומה ואיכא לאקשויי תרומה אתרומה דבסמוך וי"ל דכן דרך הש"ס שאינו חושש אלא מתרן קושיא שמקשה לו: שאני התם שהרי אסרה עליו שעה אחת מחיים. פירוש הלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה דהעמד בעלה בחזקת חי אבל הכא אפילו נעמידנו בחזקת חי אסרה מחיים ופריך דלמא איהי מייתא ברישא ולא תאסר מחיים: הא רבי מאיר דלא חייש למיתה כו'. השתא דמדמה שמא מת לשמא ימות לא לגמרי מדמה דהא ר' מאיר דמוקי מתניתין כותיה ולא חיש

לשמא מת אפילו לזמן מרובה חיש לשמא ימות לזמן מרובה דתנן בפרק ד' אחין (יבמות דף כו.) ארבעה אחין שיש מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואים את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתיבמות ומפרש בגמ' משום דקסבר אסור לבטל מצות יבמין דלמא אדמייבם חד מיית אידך וקא מבטל מצות יבמין והיא משנה מוקי לה כר"מ בפ"ב דיבמות (דף יח.) [ח] ולקמן בפרק בתרא (דף פה.) נמי אמר לבולי עלמא גירות לא שכיחא מיתה שכיחא ולרבי יהודה נמי דחיש לשמא ימות לאלתר דאם לא כן אשת כהן שיצא בעלה מפתח ביתו לא תאכל בתרומה ולא תאכל כי אם בשעה שרואה בעלה בפניה [ט] אלא ודאי לא מדמה אלא שמא מת לזמן מרובה לשמא ימות לאלתר:

והא

לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים פירוש נותן לה בחזקת שהוא קיים ולא אמרי' דלמא מית ואין גט לאחר מיתה וכן מי שהלך בעלה למדינת הים לא חיישינן דלמא מיית ולא אמרינן דלמא מית והויא לה זרה וכגון שאין לה זרע ממנו ולגבי חטאת נמי לא אמרינן דלמא מית והויא לה חטאת שמתו בעליה ולמיתה אזלא: אמר רבא ל"ש אלא הגיע לגבורות פי' שמונים שנה כדכתיב ואם בגבורות שמונים וחולה שרוב חולים לחיים אבל זקן שהגיע לגבורות וגוסס שרוב גוססין למיתה לא אלא חיישינן דלמא מית ולא תנשא בגט זה עד שיתברר אם היה חי בעת מסירתו ליד האשה: איתיביה המביא גט והניחו זקן בן ק' שנה נותנו לה בחזקת שהוא קיים תיובתא ואיבעית אימא כיון דאפלוג איפלוג פי' כיון דאפלג מדרך שאר כל בני אדם שהארוך עד ק' שנה איפליג ואינו נחשב כל כך זקן שהוא קרוב למיתה אבל בן פ"א או יותר עד צ' קרוב למות: היא אוכלת בתרומה בחזקת וכו' ורמינהו הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד א"ל תרומה אגיטין קא רמית תרומה אפשר גט לא אפשר ורמי תרומה אתרומה תנן בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים ורמינהו הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד אמר רב אדא בריה דרב יצחק שאני התם שהרי אסרה עליו שעה אחת קודם מיתתו מתקיף לה רב פפא ממאי דאיהו

שמצאו בין כליו אפילו לזמן מרובה כשר איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה שלא שהה אדם שם רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל [א]הלכה שלא עבר אדם שם לימא [ב]מר הלכה כמר ומר הלכה כמר משום [ג]דאפכי להו: מצאו בחפיסה או בדלוסקמא: [ד]מאי חפיסה אמר רבה בר בר חנה חמת קטנה מאי דלוסקמא טליקא דסבי: מתני' [ה]המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה [ו] בחזקת שהוא קיים [ז]בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים [ח]השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים: גמ' אמר רבא לא [ט]שנו אלא זקן שלא הגיע לגבורות וחולה [י]שרוב חולים לחיים אבל זקן שהגיע לגבורות [יא] הוגוסס [יב]שרוב גוססין למיתה לא איתיביה אביי המביא גט והניחו זקן [יג]אפי' בן מאה שנה נותן לה בחזקת שהוא קיים תיובתא [יד]ואי בעית אימא כיון דאיפליג איפליג רמי ליה אביי לרבה תנן המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים [טו]ורמינהו [יז]הרי זה גיטך שעה אחת קודם למיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד א"ל תרומה אגיטין קא רמית תרומה אפשר גט לא אפשר ורמי תרומה אתרומה תנן בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים ורמינהו הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד אמר רב אדא בריה דרב יצחק שאני התם שהרי אסרה עליו שעה אחת קודם מיתתו מתקיף לה רב פפא ממאי דאיהו

מיית ברישא דלמא איהי מיתא ברישא אלא אמר אביי [יג]לא קשיא הא רבי מאיר דלא חייש למיתה הא רבי יהודה דחייש למיתה [יד]דתנן [טו]הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי רבי מאיר רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין רבא אמר

שמא

נקט מלאו בחפיסה [ה] אי נמי דווקא אם מכירו כשר אבל מה שהוא יודע שבחפיסה או בדלוסקמא אינו מועיל ולספרים דגרסי ומכירו מלי לפרש כמו אם מכירו: והניחו זקן או חולה כו'. תימה דבפרק המפקיד (ב"מ דף לט:) גבי ההיא סבתא דאשתבאי איהי וחדא ברתא אמרינן דלמא שביבא סבתא דלמא שביבא ברתא ואומר ר"י דלענין יתמי החמירו טפי למיפחד [ו] דלקאמר נמי התם לא שנא עבוד עיטרא לא שנא לא עבוד חיישינן ובחזקת הבתים (ב"ב דף כט:) מפלגינן בין עבוד עיטרא ללא עבוד דאמר עיטרא קלא אית לה ועוד דבשבועות [ז] חיישינן טפי למיתה: תרומה אפשר. תימה וכי לא היה יודע המתרן מתניתין דתרומה ואיכא לאקשויי תרומה אתרומה דבסמוך וי"ל דכן דרך הש"ס שאינו חושש אלא מתרן קושיא שמקשה לו: שאני התם שהרי אסרה עליו שעה אחת מחיים. פירוש הלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה דהעמד בעלה בחזקת חי אבל הכא אפילו נעמידנו בחזקת חי אסרה מחיים ופריך דלמא איהי מייתא ברישא ולא תאסר מחיים: הא רבי מאיר דלא חייש למיתה כו'. השתא דמדמה שמא מת לשמא ימות לא לגמרי מדמה דהא ר' מאיר דמוקי מתניתין כותיה ולא חיש

לשמא מת אפילו לזמן מרובה חיש לשמא ימות לזמן מרובה דתנן בפרק ד' אחין (יבמות דף כו.) ארבעה אחין שיש מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואים את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתיבמות ומפרש בגמ' משום דקסבר אסור לבטל מצות יבמין דלמא אדמייבם חד מיית אידך וקא מבטל מצות יבמין והיא משנה מוקי לה כר"מ בפ"ב דיבמות (דף יח.) [ח] ולקמן בפרק בתרא (דף פה.) נמי אמר לבולי עלמא גירות לא שכיחא מיתה שכיחא ולרבי יהודה נמי דחיש לשמא ימות לאלתר דאם לא כן אשת כהן שיצא בעלה מפתח ביתו לא תאכל בתרומה ולא תאכל כי אם בשעה שרואה בעלה בפניה [ט] אלא ודאי לא מדמה אלא שמא מת לזמן מרובה לשמא ימות לאלתר:

והא

שלא בא אדם אחר והניחו שם בתוך כליו שבביתו: איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כל שלא שהה אדם שם ורבב"ח אמר ר' יוחנן הלכה כל שלא עבר אדם שם וקי"ל דשמואל ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן אבל מיהו כל זה במקום שהשיירות מצויות והוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' התם בעי' (שומר) שלא עבר אדם שם אבל אם היה מקום שאין השיירות מצויות אפילו לזמן מרובה כשר ואף על פי שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' אי נמי אם לא הוחזקו אע"פ שהשיירות מצויות כשר אפילו לזמן מרובה ולא חיישינן מסתמא לשני יוסף בן שמעון דהלכתא כרבה דבעי תרתי שיירות מצויות וחזקה ואע"ג דאמרינן בגמ' ר' זירא רמי מתני' אבריי' תנן המביא גט ואבד ממנו אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול ורמינהו מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה בזמן שהבעל מודה מיהא יחזיר לאשה ואפילו לזמן מרובה ומשני כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום וכו' א"ר אפילו במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו וכו' והיינו דרבה ואא"ד אע"פ שלא הוחזקו ופליגי דרבה ואפ"ה הלכתא כרבה וכך היה פסק גם ר"י ז"ל (יד. מדפי הרי"ף) שלא עבר אדם שם אבל אם עבר אדם שם והוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' חיישינן שמא ממנו נפל אבל בפרק שנים אוחזין (י. מדפי הרי"ף) כתיב [ט] הא מילתא כיון דלא איפסקא בה

ט) עי' בעצון המאור ומלחמות ור"ן על הרי"ף במסכתין.

גליון הש"ם

מתני' בחזקת שהוא קיים. עיין סנהדרין דף מז ע"א תד"ה אימא כיון: גמ' וגוסס. עי' קדושין עח ע"ב תד"ה לא:

מוסף תוספות

א. היאך מכשירין הגט בהכירא דחפיסה. שיט"ק לעיל מ. ד"ה [המביא] גט ואבד. ב. לאחר, והניח בה גט, ואבד ממנו. שיט"ק שם. ג. הגט, ויש לו טביעות הטין. רשב"א לעיל מ. ד"ה מלאו. ד. דלא חיישינן דלמא אתרמי גט כגט, אלא אמרי' אינש אחרינא אשכחיה ואנחיה בחפיסה ונפל ממנו, והוה. רשב"א שם. ה. ולאו משום דתיהוי חפיסה סימן לגט. רשב"א שם. ו. שהם ביד ב"ד, וחיישינן כל מאי דאפשר למיחש ומתקנינן כל מאי דאפשר לתקוני טפי. ריטב"א המדשים ב"מ לט: בשם המב"ן. ז. לפי שעשוי להם יסורין. תוס' ב"מ לט: ד"ה דלמא. ח. [אלא] דשאני התם דלפעמים ממתין זמן גדול לחלוץ לשניה אחר יבום הראשונה וחיישי' שמא ימות בנתים אבל לשמא ימות לזמן מרובה כבקיעת הגוד דהכא לא חיישינן. תוס' הרא"ש. ט. דלא חיישינן שמא מת לאלתר אע"ג דחיישינן שמא ימות לאלתר. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

או שמצאו בין כליו ואפילו לזמן מרובה כשר פי' אם מצא הגט קשור בכליו בארץ ומכירם בטביעות עין שהן שלו אע"פ שאין מכיר הגט כשר ואין לחוש לאדם אחר כיון שמצאו קשור בכליו או שמצאו בתוך כליו שבביתו כשר שבודאי הוו שנפל ממנו

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה י סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ד וש"ס:

כד ב מיי' פ"ו שם הלכה כח סמג שם טוש"ע שם סימן קמא סעיף סח:

כה ג מיי' פ"ט מהלכות תרומות הלכה כ:

כו ד מיי' פ"ד מהלכות פסולי מוקדשין ה"ד:

כז ה מיי' פ"ו מהלכות גירושין הלכה כח ופ"ט מהלכות תרומות הלכה ג סמג שם טוש"ע שם:

כח ו מיי' פ"ט מהל' תרומות הלכה ח:

לעזי רש"י

בולזול"א. שק של רועים. טשק"א. שק.

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

פסקי רי"ד (המשך)

הלכתא בהדיא עבדינן בה לחומרא ולא מהדרינן גט לזמן מרובה אלא במקום שאין השיירות מצויות אבל במקום שהשיירות מצויות לא מהדרי' ואע"פ שלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' כלישנא בתרא דר' זירא אי נמי כר' ירמיה אי נמי כר' (יוסי) [אשי] ואינו נ"ל להניח דברי רבה שנאמרו בבירור והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' ולמיפסק הלכה כר' זירא שנאמר בספק שלא ידענו אם חולק על רבה אם לאו ואפי' אם תמצא לומר שחולק עליו הא איפלגו בהא מילתא אביי ורבא בפ' האשה שלום ביבמות (קטו:) דאביי אמר חיישינן לשני יוסף ורבא אמר לא חיישינן אף אם הוחזקו וקי"ל כל היכא דפליגי אביי ורבא הלכה כרבא בר מע"ל קג"ם ור' ירמיה ורב אשי דהכא לאו לאיפלוגי עליה דרבא אתי אלא סברא בעלמא אמרי דאיכא לתרוצי מתני' דשנים אוחזין בהכי שאע"פ שהשיירות מצויות והוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' אי אמרו עדים מעולם לא חתמנו על גט אחר אלא על זה ששמו יוסף בן שמעון אי נמי נקב יש בצד אות פלונית נותנין ואפילו לזמן מרובה והלכתא כרבה והלכתא כרב ירמיה והלכתא כרב אשי: מאי חפיסה אמר רבה בר בר חנה חמת קטנה מאי דלוסקמא אמר רבב"ח שליקא דסכי פי' כיס גדול של עור: מתני' המביא גט והניחו זקן או חולה יתנו לה בחזקת שהוא קיים בת ישראל שנשאת

והא בעי סמיכה. תע"ג דסמיכה לא מעכבא מ"מ אין לעשות בלא סמיכה לכתחלה וכן פריך בפ' התערובות (זבחים דף עד:) אהא דתנן התם קדשים בקדשים יקרב לשם מי שהוא והא בעינא סמיכה ומשני בקרבן נשים וכן בפסחים פרק האשה (דף פט.) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהן דפטורין מלעשות פסח שני אף על פי שיכולים להביא ולהתנות במותר הפסח אפ"ה פטורין משום דפסח לא בעי סמיכה ומותר פסח בעי סמיכה ולא אמרינן יעשו בלא סמיכה לכתחלה אין לעשות בלא סמיכה כדפרישית וקשה דבפרק תמיד נשחט (שם דף סב.) אמרינן דכל הזבחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהם ולא קפיד אסמיכה וליכא למימר דסמיך אברא' דבפ' כל הפסולין (זבחים דף לג.) מסקינן דתקף לסמיכה שחיטה לחוייתא ואפילו למ"ד (שם לב:) ביאה במקלת לא שמיה ביאה ליכא למימר אפשר דמעייל ידיה וסמיך דהא בפרק כל הפסולין (גז"ש) אמרינן כל הסומך לאשו ורובו הוא מכניס דכל כחו בעינן וליכא לאוקמי בעוף דעוף לאו זבח הוא ובכור ומעשר נמי ליכא לאוקמי דהא כל הזבחים קאמר ולא בקרבן נשים משום ערל ויש לומר דהכא כיון שיכול לקיים מצות סמיכה שיביאנו הוא עצמו אין לו לעשות בלא סמיכה וכן בפרק התערובות (שם דף עד:) יש לו תקנה ברעייה[א] דהכי נמי מפליג התם (עו.) גבי אשם משום דאית ליה תקנה ברעייה ובפרק האשה נמי כיון שהוא ספק דשמא פטור הוא[ב] לא עשו חכמים תקנה דאי אפשר לתקן אם לא יעבור מצות סמיכה אבל ערל וטמא[ג] מיירי כגון שאין לו תקנה להמתין כגון שמתו אחיו מחמת מילה דאי אפשר לימול בשום ענין וטמא כגון זב ומצורע שאין רפואתו תלויה בעצמו[ד] אי נמי כגון שהיה עובר בבל תאחר אם היה ממתין וכן הביא לתנן בשקלים (פ"ז מ"ד) ומייתי לה בפ"ב דקדושין (דף יח.) בהמה שנמצאת בין ירושלים למגדל עדר זכרים עולות נקבות זבחי שלמים[ה] התם נמי אין תקנה אחרת לאותם קרבנות אלא שיקריב בלא סמיכה[ו] וכן יורם שמביא קרבן אביו אע"פ שאינו סומך וא"ת והא דתנן בפ' דם שחיטה (כריתות כג.) ושניהם מביאים חטאת אחת ובפרק שני נזירים (נזיר דף נז.) שמביאים קרבן אחד בתנאי אלמא מייתי קרבן בלא סמיכה כדי לפטור עצמו מאי שנא מהביא דפרק האשה ויש לומר דודאי תקנו חכמים שמביאים קרבן אחד מספק בלא סמיכה כדי לפטור עצמו אבל להביא קרבן[ז] ודאי כגון מותר הפסח לא התירו חכמים להביאו בלא סמיכה כדי לפטור

שמא מת לא חיישינן שמא ימות חיישינן אמר ליה רב אדא בר מתנה לרבא והא נוד דכשמא ימות הוא ופליגי אמר רב יהודה מדסקרתא שאני נוד דאפשר דמסר ליה לשומר [ט]מתקיף לה רב משרשיא ערביך ערבא צריך אלא אמר רבא שמא מת לא חיישינן שמא ימות תנאי היא: השולח חטאתו ממדינת הים וכו': והא בעינא סמיכה אמר רב יוסף [א]בקרבן נשים רב פפא אמר [ב]בחטאת העוף וצריכא דאי אשמועינן גט משום דלא אפשר אבל תרומה דאפשר אימא לא ואי אשמועינן תרומה דזמנין דלא אפשר אבל חטאת [ג]העוף מספיקא לא ליעול חולין לעזרה צריכא: **מתני'** [ג]שלשה דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר [ד]שהקיפה כרקום ועל הספינה המוטרפת בים ועל היוצא לידון שהן בחזקת קיימין אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא לידון נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה: **גמ'** אמר רב יוסף לא שנו אלא בב"ד של ישראל אבל בב"ד של עובדי כוכבים כיון דגמיר ליה דינא לקטלא מיקטל קטלי ליה אמר ליה אביי בית דין של עובדי כוכבים נמי דמקבלי שוחדא אמר ליה כי שקלי מקמי דלחתום פורסי שנמג לבתר דמיחתם פורסי שנמג לא שקלי מיתיבי [ג]הכל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידין אנו את איש פלוני שנגמר דינו בבית דינו של פלוני ופלוני ופלוני עדיו הרי זה יהרג דלמא בורח שאני ת"ש [ו]שמע מב"ד של ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מקומנטריסין של עובדי כוכבים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו מאי מת ומאי נהרג אילימא מת מת ממש ונהרג נהרג ממש דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי אל ישיאו את אשתו [ז]הא קיימא לן [ח]דכל מסיח לפי תומו הימוני מהימני ליה אלא לאו מת יוצא למות נהרג יוצא ליהרג וקתני בב"ד ישראל ישיאו את אשתו לעולם מת ממש ונהרג ממש ודקאמרת דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי לא והא קי"ל דכל מסיח לפי תומו הימוני מהימני ה"מ במילתא דלא שייכי בה [ח]אבל במילתא דשייכי בה עבדי לאחזוקי שיקרייהו א"ד א"ר יוסף [ט]ל"ש אלא בב"ד של עובדי כוכבים אבל

שמא מת לא חיישינן. דלוקמינן לחזקה שהניחו חי וגבי כהן שהלך למדינת הים כיון שלא גירשה אינה נאסרת אא"כ מת. אבל זו שנותן לה גט על מנת שיחול שעה א' קודם למיתתו לשמא ימות מיד ולאי חיישינן דלא מרע לה לחזקה בהכי: **והא נוד.** לדידך דבעית לאוקמי לדברי הכל והא נוד דהאי דאסרי ליה לשמות משום שמא ימות הוא ופליג ר"מ ואמר לא חיישינן: **ערביך ערבא צריך.** שמא השומר עצמו יפשע: **שמא מת לא חיישינן.** ומתני' דברי הכל ובריתא דהרי זה גיטך תנאי היא פלוגתא דר"מ וחבריו: **והא בעינא סמיכה.** ותניא בת"כ[ד] ידו[ו] ולא יד בנו ידו ולא יד שלוחו[ז]: **בקרבן נשים.** אשה שנגנבה בכרת ושלחה חטאתה דגבי סמיכה תניא (קדושין דף לו.) דבר אל בני ישראל וסמך[ח] בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות: **ולריכא.** למיתני תלתא בבי במתניתין בחזקת שהוא קיים: **דזימנין דלא אפשר.** שהיא עניה ולריכה פרנסה ותבטול תרומה בבית הגרנות: **מתני' ברקום.** מצור מתרגמינן [ט]כרקומין (דברים כ:): **המוטרפת.** ועדיין לא טבעה: **לידון.** בדיני נפשות: **חומרי חיים לו'.** כדמפרש ואזיל: **בת ישראל לכהן.** חומרי מתים: **בת כהן לישראל.** חומרי חיים ולא תאכל בתרומת אביה: **גמ' לא שנו.** דיולא ליהרג נותנין עליו חומרי חיים: **אלא בבית דין של ישראל.** שלאחר גמר דין זימנין דחזו ליה זכותא ומחזירין אותו כדאמרינן בגמר הדין (סנהדרין דף מב:) הסוס רץ ומעמידו: **פורסי שנמג.** לשון פרסי הוא פסק דין: **כל מקום לו'.** דישא הכי אית מי שנגמר דינו ובדרא לו' בפ"ק דמכות (דף ז.): **הרי זה יהרג.** אלמא לא אמרינן שמא מצאו לו זכות אחרי כן ש"מ לא שכיחא ולא מספקינן בהכי: **איש פלוני מת.** בבית דין מיתת עצמו כגון מי שלקה ושנה בב"ד כונסין אותו לביפה[י]: **נהרג.** ג' מאריבע מיתות וגבי עובדי כוכבים מת כמו לקמוניא חלילא דקטיעא בר שלוס בגמ' ע"ז (דף י:): **קומנטריסין.** ממונין ליהרג: **אמאי אל ישיאו אשתו.** הא קי"ל בפ' בתרא דיבמות (דף קכא:) עובד כוכבים מסיח לפי תומו כשר לעדות אשה: **וקתני.** גבי ישראל ישיאו וקשיא לרב יוסף: **דלא שייכי בה.** שאינה תפארת להם: **דשייכי בה.** כי הכא שמתפארים שהרגו בדין: **עבידי לשקר.** ולומר נהרג ואף על פי שלא ראוהו אלא יוצא לידון: **לא שנו.** דנותנין עליו חומרי חיים אלא בדיני עובדי כוכבים דשקלי שוחדא:

תו

והא בעי סמיכה. תע"ג דסמיכה לא מעכבא מ"מ אין לעשות בלא סמיכה לכתחלה וכן פריך בפ' התערובות (זבחים דף עד:) אהא דתנן התם קדשים בקדשים יקרב לשם מי שהוא והא בעינא סמיכה ומשני בקרבן נשים וכן בפסחים פרק האשה (דף פט.) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהן דפטורין מלעשות פסח שני אף על פי שיכולים להביא ולהתנות במותר הפסח אפ"ה פטורין משום דפסח לא בעי סמיכה ומותר פסח בעי סמיכה ולא אמרינן יעשו בלא סמיכה לכתחלה אין לעשות בלא סמיכה כדפרישית וקשה דבפרק תמיד נשחט (שם דף סב.) אמרינן דכל הזבחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהם ולא קפיד אסמיכה וליכא למימר דסמיך אברא' דבפ' כל הפסולין (זבחים דף לג.) מסקינן דתקף לסמיכה שחיטה לחוייתא ואפילו למ"ד (שם לב:) ביאה במקלת לא שמיה ביאה ליכא למימר אפשר דמעייל ידיה וסמיך דהא בפרק כל הפסולין (גז"ש) אמרינן כל הסומך לאשו ורובו הוא מכניס דכל כחו בעינן וליכא לאוקמי בעוף דעוף לאו זבח הוא ובכור ומעשר נמי ליכא לאוקמי דהא כל הזבחים קאמר ולא בקרבן נשים משום ערל ויש לומר דהכא כיון שיכול לקיים מצות סמיכה שיביאנו הוא עצמו אין לו לעשות בלא סמיכה וכן בפרק התערובות (שם דף עד:) יש לו תקנה ברעייה[א] דהכי נמי מפליג התם (עו.) גבי אשם משום דאית ליה תקנה ברעייה ובפרק האשה נמי כיון שהוא ספק דשמא פטור הוא[ב] לא עשו חכמים תקנה דאי אפשר לתקן אם לא יעבור מצות סמיכה אבל ערל וטמא[ג] מיירי כגון שאין לו תקנה להמתין כגון שמתו אחיו מחמת מילה דאי אפשר לימול בשום ענין וטמא כגון זב ומצורע שאין רפואתו תלויה בעצמו[ד] אי נמי כגון שהיה עובר בבל תאחר אם היה ממתין וכן הביא לתנן בשקלים (פ"ז מ"ד) ומייתי לה בפ"ב דקדושין (דף יח.) בהמה שנמצאת בין ירושלים למגדל עדר זכרים עולות נקבות זבחי שלמים[ה] התם נמי אין תקנה אחרת לאותם קרבנות אלא שיקריב בלא סמיכה[ו] וכן יורם שמביא קרבן אביו אע"פ שאינו סומך וא"ת והא דתנן בפ' דם שחיטה (כריתות כג.) ושניהם מביאים חטאת אחת ובפרק שני נזירים (נזיר דף נז.) שמביאים קרבן אחד בתנאי אלמא מייתי קרבן בלא סמיכה כדי לפטור עצמו מאי שנא מהביא דפרק האשה ויש לומר דודאי תקנו חכמים שמביאים קרבן אחד מספק בלא סמיכה כדי לפטור עצמו אבל להביא קרבן[ז] ודאי כגון מותר הפסח לא התירו חכמים להביאו בלא סמיכה כדי לפטור

את עצמו[ח] וא"ת בפ' כל המנחות באות מלה (מנחות דף סב:) אמרינן השולח קרבנותיו ממדינת הים כהן מניף על ידו והיכי עביד הכי והא בעי סמיכה דמדקתני מניף משמע דאיירי בשלמים ובקרבן נשים ליכא לאוקמי דהא תנא ליה רישא והאשה כהן מניף על ידה ודוחק לאוקמי בערל וטמא וי"ל דמיירי ביורש וכרבי יהודה דאמר יורש אינו סומך והכא דלא משני ביורש משום דחטאת תנן ובהתערובות (זבחים ע:) תנן כל הזבחים דמשמע אפילו חטאת וא"ת ערל וטמא וכל הנהו דאין ראויין לסמוך[ט] נהי דסמיכה לא מעכבא ניחא כל שאינו ראוי לצילה בילה מעכבת בו ויש לומר מדדרשינן בתורת כהנים (ויקרא טו) וכי יטהר הזב מזובו[י] ולא מנגעו[כ] שמע מינה דטמא משלח קרבנותיו[ל] דבהבאת קרבן חייבי ועוד מדממעטינן בפרק קמא דחגיגה (דף ד:) טמא מראיה מובאת שמה והבאתם שמה כל שיש בו ביאה יש בהבאה ש"מ דשאר קרבנות משלח ולא חיישינן שיהא ראוי לסמיכה: **אבל חטאת לא ליעול חולין לעזרה.** וא"ת והלא חטאת העוף באה על הספק דאמרינן בפרק בתרא דנדה (דף ע.)[מ] ויש לומר דאדם עצמו[נא] בדין הוא שמביא על הספק כדי לפטור עצמו[נב] אבל הכא[נג] לשליח אין להביא חולין לעזרה מספק: **פורסי** שנמג. פירש ר"ח דיין גדול שלהם: **וקתני ישיאו את אשתו.** מהא דקתני קומנטריסין של עובדי כוכבים אל ישיאו את אשתו ורב יוסף קאמר דמיקטל קטלי ליה לא מני לאקשויי דאיכא לאוקמי לברייתא מיקמי דליחתם פורסי שנמג ועוד אומר ר"י דדלמא הא דעובד כוכבים מסיח לפי תומו כשר לעדות אשה היינו כשמעיד שכבר מת דלא טעי בין מת לא מת אבל יולא למות או ליהרג לא מהימן:

אבל

עין משפט נר מצוה

כט א ב מיי' פ"ד מהל' פסולי מוקדשין הלכה יד:
ל ג מיי' פ"ו מהלכות גירושין הלכה כח כט ופ"ט מהלכות תרומות הלכה כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף סט:
ד [טוש"ע שם סימן י סעיף לו]:
לא ה מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הלכה ז סמג לאוין לא:
לב ו מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן י סעיף י:
לג ז מיי' שם הלכה יא סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:
לד ח מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף יד:
לה ט מיי' שם ופ"ט מהלכות תרומות הלכה ב סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף סט:

פסקי רי"ד

דלא מרע לחזקה דהכי: השולח חטאתו כו' והא בעינא סמיכה ותניא בת"כ וסמך ידו ולא יד בנו ולא יד שלוחו ואע"ג דקי"ל דסמיכה לא מעכבא ה"מ דחזי לסמיכה אבל האי דלא חזי לסמיכה מעכבא כדאמרינן גבי בילה דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו עי' בקדושין בפ"ק (כה.): אמר רב יוסף בחטאת נשים עסקינן דלאו בני סמיכה נינהו דהכי תניא התם דבר אל בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות רב פפא אמר בחטאת העוף עסקינן דלא בעי סמיכה: **מתני'** ג' דברים א"ר אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפה כרקום ועל ספינה המטורפת בים ועל היוצא לידון שהן בחזקת קיימין אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא לידון נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה: תניא שמע מב"ד של ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו שמע מבית דין (ס"א מקומונטריסין) של אומות העולם איש פלוני מת איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו פ' מומנים להרוג מת הוא שמת מאליו בכיפה ששם הכניסוהו נהרג ע"י אחר ואע"ג דקי"ל מסיח לפי תומו הימוני מהימן הרי זה במילתא דלא שייכי בה אבל במילתא דשייכי בה עבידי לאחזוקי שיקרייהו:

מסורת הש"ס

א) [סוכה כו.], **ב)** [מגלת העוף מיומר ע' תוספות גלה ע. ד"ה ומביא], **ג)** סנהדרין מה: מכות ז., **ד)** [יבמות קכא: ב"ק קיד. לעיל יט:], **ה)** [ויקרא פרק ד ב], **ו)** [ויקרא ג], **ז)** [ועי' מנחות לג:], **ח)** [ויקרא ג], **ט)** [עי' רש"י כתובות כז. ופמ"ק], **י)** סנהדרין פא:], **יא)** עי' מהרש"ל, **יב)** [וע"ע תוס' יבמות קד: ד"ה דאמר ומה שנרשם שם בגלון],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה **והא בעי** סמיכה כו' דבהבאת קרבן איירי. עיין מו"ק דף טו ע"ב תוס' ד"ה אמרי. ועיין בטורי אבן מגילה דף מ ע"ב ד"ה מזוכו:

מוסף תוספות

א. אין לעשות בלא סמיכה. תוס' זבחים עד: ד"ה והא. ב. מלעשות פסח. תוס' זבחים עד: ד"ה והא. ג. (ז)יש לתמוה וכו' הא אפשר לערל עד שימול ולטמא עד שיטהר, ויעשו סמיכה. ונראה לומר. תוס' זבחים עד: ד"ה והא. ד. ואפשר שלא יתרפא לעולם והו"ל מחוייב קרבן, הלכך טוב לנו שיביא בלא סמיכה. תוס' חגיגה ד: ד"ה לכמיב. ה. והתם, הא בעי סמיכה. תוס' זבחים עד: ד"ה והא. ו. וטוב להקריב בלא סמיכה ממה שנאמר ימותו. תוס' זבחים עד: ד"ה והא. ז. בתוס' בזבחים דף עה. נוסף: אחר שהוא מחויב סמיכה וכו'. (וכ"ה בכס"מ כאן). ח. אמאי משלחין קרבנותיהן. תוס' יבמות קד: ד"ה דאמר. ט. משמע דאם יטהר מזובו יביא קרבן אע"פ שהוא מצורע. תוס' מו"ק טו: ד"ה ומאי. י. גבי שני מצורעים שנתערבו קרבנותיהם. תוס' הרא"ש. יא. דבר חיובא. תוס' הרא"ש. יב. דהלכה למשה מסיני דחטאת העוף בא על הספק. תוס' הרא"ש. יג. שהבעלים במדה"י. תוס' הרא"ש.

אבל בב"ד של ישראל כיון דגמר דיניה לקטלא מיקטל קטלי ליה. אע"ג דאמר בסנהדרין (דף מב:) שהיה אחד רוכב על סוס וסודרין בידו מצאו לו זכות היה הלה מניף בסודרין מכל מקום לא שכיח: **רשב"ג** אומר בין כך ובין כך **לא** ישלחנו ביד אחר. [א] והא דדרשינן (קדושין דף מא.) ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח היינו היכא דאין הבעל מקפיד [ב]: **משום** בזיון **דבעל**. פירש בקונטרס שעליו לכתוב את הגט ואינו רוצה שידעו רבים שאינו יודע לכותבו והא דקאמר יכתבו ויתנו [ג] אגב יכתבו נקט יתנו אי נמי על ידי שיאמרו לאחר שיתן ירגיש בדבר שהבעל לא כתבו ומקפיד גם על הנתינה ולא"ת מאי בזיון איכא והא תנן (לעיל דף כב:) האשה כותבת את גיטה אלמא אין על הבעל לכתוב ויי"ל דלעולם על הבעל לכתוב אלא הא קא משמע לן דאפילו אשה כותבת כשר דידעת לאקנויי: **ומילי לא מימסרן לשליח**. ר"מ ור' יוסי פליגי לקמן בפ' התקבל (דף סו:) באומר לשלשה תנו דקסבר ר"מ דעשאן ב"ד ור' יוסי פליג דאפי' אמר לב"ד הגדול שבירושלים יצמדו ויכתבו ויתנו לה אבל באומר לשנים תנו או לשלשה כתבו ותנו אפילו ר"מ מודה דיכתבו ויתנו ולא מימסרי לשנים כדמוכח מתניתין דהתם והא דקאמר בגמ' שלחו ליה מבי רב לשמואל אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן מהו שלח להו תלא והדבר צריך תלמוד ופריך מהא דאמר שמואל הלכה כרבי יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח הוה מצי למיפרך דבשנים אפילו ר"מ מודה דלא מימסרן אלא ניחא ליה לאקשויי שמואל אדשמואל ועוד דהוה מצי למימר דטעמיה דר"מ משום בזיון דבעל וקסבר שמואל דבכתיבה ליכא בזיון אבל בחתימה כשיחתמו אחרים הוא דאיכא בזיון דמיפרסמא מילתא בחתימה טפי ומיהו הוה מצי למיפרך מדשמואל דהכא דקסבר טעמא משום מילי דאמר מתנה הרי היא כגט אלא כיון שהיה צריך להביא משמואל דהכא ה"נ פריך מאידך דשמואל דהתם:

כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל. אפילו למאן דאמר בהמפקיד (ב"מ דף לו.) שומר שמסר לשומר פטור שהרי מסרו לבן דעת דאין יכול לומר לו אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר נהי דלא מיחייב מ"מ לכתחלה אין לו לעשות:

היכא דנפקה לאפיה. נקט הכי משום דמתניתין אייתי בחלה השליח הראשון ולא הגיע לעיר שהאשה שם:

שקול

דומיא דבית ועלייה דלא מפסיד בעל מידי ואפ"ה בטל גיטא וה"ה הכי נמי הכא והשתא אזיל ומפרש אימת הוי קפידא ובטל גיטא דמדקאמרינן זמנין דגיטא לא הוי משמע דלפעמים הוי גיטא ואפילו שלחו ביד אחר: היכא דנפקא לאפיה ויהבה ליה חפץ והדר שקלא גיטא מיניה דכ"ע לא פליגי דגיטא מעליא הוי: פ' כשאמר הבעל לשליח ראשון טול לי ממנה חפץ פלוני אע"פ שאמר לו טול חפץ ברישא והדר תן לה גט ואזל שליח ראשון ומינה שליח שני כיון דלא שינה שליח שני מדעתו דבעבל הכא בעל לא קפיד פי' התם שמינהו שליח לכתוב הגט מ"ה אינו רשאי לומר לאחר שיכתוב שהוא בזיון לבעל שעליו מוטל לכתוב גט לאשתו דכתיב וכתב ונתן ואינו רוצה שידעו בו שאינו יודע לכתוב אבל הכא גבי הולכת גט ליכא משום בזיונא דבעל ולא קפיד. רבא אמר מילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח פ' התם היינו טעמא דלא משוי שליח שלא מסר להם אלא דברים ואין בדברים כח להיותם חוזרים ונמסרים לאחר אבל גט דאית ביה ממשא חוזר ונמסר ולקמן בפרק האומר התקבל אמרינן כיון דמילי לא מימסרן לשליח אפילו אמר לג' תנו שעשאן ב"ד ואפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים אין

מסורת הש"ס

א) סנהדרין מה: מכות ז., ב) נעיל יד. [נ"מ לו.], ג) לקמן סו., ד) [לקמן סו: עח: עב.], ה) נ"מ כט., ו) [בכרכות ה. וש"נ],

מוסף רש"י

אמר לשנים תנו גט לאשתי. אע"ג דלא אמר כתבו ותנו, הכי אלו יתמנו בעצמן ולא יאמרו לעדים אחרים לחתום, דלאו בית דין מינינהו לצוות על אחרים אלא עדים שוינהו, וכגמרא מפרש על כתב הגט אם יכולין לצוות לסופר אחר לכתוב או הם עצמם צריכין לכתבו (לקמן סו:). **או לשלשה כתבו** גט ותנו לאשתי. אע"פ שהן רואין ליעשות בית דין כיון דבהדיא אמר להו כתבו, לא נ"ל שוינהו אלא עדים (לקמן סו:). **כאן שנה רבי.** במשנה זו למדנו רבי שסתם המשניות, **אין השואל רשאי להשאיל.** דבכולהו שיך למימר אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר (ב"מ כט:).

מוסף תוספות

א. וקס"ד דרשב"ג אפי' חלה קאמר. רשב"ם. ב. שגילה הבעל דעתו שאינו מקפיד. רשב"ם. ועי' מהר"ם ש"ף. ג. דמשמע שגם הנתינה צריכין לעשות. מצינא למימר דלאו דוקא שיתנו הן עצמן, אלא. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

מתני' המביא גט בא"י וחלה הרי זה משלחו ביד אחר ואם אמר לו טול לי ממנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר. פי' בא"י שאינו צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם משלחו ביד אחר ועושה שליח מאליו שלא בב"ד. אמר רב כהנא חלה תנן. פי' דוקא אם חלה שהוא אנוס וה"ה נמי לכל האונסים אז משלחו ביד אחר אבל אם אין לו שום אונס לא ישלחנו ביד אחר. פשיטא חלה קתני מהו דתימא ה"ה אע"ג דלא חלה והאי דקתני חלה אורחא דמילתא קתני קמ"ל תנן אמר לשנים תנו גט לאשתי או לג' כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אינהו אין שליח לא. פי' אם אמר לשנים תנו גט לאשתי ולא נתן להם גט עשאם עדים לכתוב גט וליתנו לאשתו ואע"פ שלא אמר להם אתם עצמכם כתבוהו הרי אלו יכתבו ויתנו ולא יאמרו לסופר ויכתוב או אם אמר לג' כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו הם בעצמם ולא יאמרו לאחרים לכתוב שהרי אמר להן כתבו אבל אם אמר לג' תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מפני שעשאן ב"ד ורשאין לעשות שליח אבל אין השליח יחיד עושה שליח ובמתני' הכי תנן הרי זה משלחו ביד אחר אמר אביי התם משום בזיונא דבעל הכא בעל לא קפיד פי' התם שמינהו שליח לכתוב הגט מ"ה אינו רשאי לומר לאחר שיכתוב שהוא בזיון לבעל שעליו מוטל לכתוב גט לאשתו דכתיב וכתב ונתן ואינו רוצה שידעו בו שאינו יודע לכתוב אבל הכא גבי הולכת גט ליכא משום בזיונא דבעל ולא קפיד. רבא אמר מילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח פ' התם היינו טעמא דלא משוי שליח שלא מסר להם אלא דברים ואין בדברים כח להיותם חוזרים ונמסרים לאחר אבל גט דאית ביה ממשא חוזר ונמסר ולקמן בפרק האומר התקבל אמרינן כיון דמילי לא מימסרן לשליח אפילו אמר לג' תנו שעשאן ב"ד ואפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים אין

פו לא חזו ליה וזוטא. כלומר לא שכיח הלכך לא מספקינן בהכי: **מתני' המביא גט בא"י.** שאין צריך לומר בפני נכתב ונחתם: **משלחו ביד אחר.** ועושה שליח מאליו ושלא בב"ד: **ואם אמר לו.** בעל לשליח: **טול לי ממנה חפץ פלוני.** כשמתן לה את הגט לא ישלחנו ביד אחר: **גמ' חלה תנן.** דאיכא הא"ה לכל אונסין אבל אי לא אנוס לא ישלחנו ביד אחר: **אי דאמר ליה הולך.** ולא אמר ליה אתה בעצמך הולך: **ואי.** מתני' ר"ש: **אפילו.** לא אמר ליה אתה הולך כי חלה נמי לא: **ה"ז משלחו כו'.** ולא מפליג בין חלה ללא חלה ועושה שליח אחר דהולך לא משמע אלא טרח שיבא גט זה לידה: **איבעיא אימא.** מתני' דאמר ליה הולך ואפ"ה בעינן חלה דבריתא דקתני ה"ז משלחו והוא דחלה: **ואיבעיא אימא.** מתני' דאמר ליה את הולך וחלה שאני ובריתא דקתני לא ישלחנו בדלא חלה וכן נמי כי תוקמא כרבן שמעון חלה שאני ור"ש בשלא חלה: **אמר לשנים תנו גט לאשתי.** ולא נתן להם גט עשאן עדים ואע"פ שלא אמר להם אתם עצמכם כתבוהו הרי אלו יכתבו ויתנו ולא יאמרו לסופר וכתוב כדמפרש לקמן: **או לשלשה כתבו גט כו' יכתבו.** הם עצמם שהרי אמר להם כתבו אבל אמר לשלשה תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מפני שעשאן ב"ד ורשאין לעשות שליח אלמא אין היחיד עושה שליח: **בזיון דבעל.** שעליו לכתוב את הגט ואינו רוצה שידעו בו רבים שאינו יודע לכתבו: **הכא.** גבי הולכה: **לא קפיד.** דמאי קפידא איכא: **רבא אמר.** התם היינו טעמא דלא משוו שליח אלא מסר להם אלא דברים ואין בדברים כח להיות חוזרים ונמסרים לאחר אבל גט דאית ביה ממשא חוזר ונמסר: **שליח מתנה.** שאמר בעל הבית לב' עדים כתבו שטר מתנה לפלוני אי טעמא דגט משום בזיון הוא הכא ליכא למימר הכי שהרי אין עליו לכותבו דתנן (ב"מ דף קמז:) והמקבל נותן את השכר הלכך אם ירצו יאמרו לאחרים ויכתבו ונמצא זה מקבל שכרו ולא עדים כתבו שטר מתנה לפלוני אי טעמא דגט משום בזיון הוא הכא ליכא למימר הכי שהרי אין עליו לכותבו דתנן (ב"מ דף קמז:) והמקבל נותן את השכר הלכך אם ירצו יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מפני שעשאן ב"ד ורשאין לעשות שליח אבל אין היחיד עושה שליח ובמתני' הכי תנן הרי זה משלחו ביד אחר אמר אביי התם משום בזיונא דבעל הכא בעל לא קפיד פי' התם שמינהו שליח לכתוב הגט מ"ה אינו רשאי לומר לאחר שיכתוב שהוא בזיון לבעל שעליו מוטל לכתוב גט לאשתו דכתיב וכתב ונתן ואינו רוצה שידעו בו שאינו יודע לכתוב אבל הכא גבי הולכת גט ליכא משום בזיונא דבעל ולא קפיד. רבא אמר מילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח פ' התם היינו טעמא דלא משוי שליח שלא מסר להם אלא דברים ואין בדברים כח להיותם חוזרים ונמסרים לאחר אבל גט דאית ביה ממשא חוזר ונמסר ולקמן בפרק האומר התקבל אמרינן כיון דמילי לא מימסרן לשליח אפילו אמר לג' תנו שעשאן ב"ד ואפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים אין

אבל בב"ד של ישראל כיון דנפק ליה דינא לקטלא קטלי ליה א"ל אביי ב"ד של ישראל נמי אפשר דחזו ליה זכותא כי חזו ליה זכותא מקמי דליגמר דינא בתר גמר דינא תו לא חזו ליה זכותא לימא מסייעא ליה [ו]כ"מ שיעמדו שנים ויאמרו מעידים אנו את איש פלוני שנגמר דינו בבית דינו של פלוני ופלוני ופלוני עדיו ה"ז יהרג דלמא בורח שאני ת"ש שמע מב"ד של ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מקומנטריסים של עובדי כוכבים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו מאי מת ומאי נהרג אילימא מת ממש ונהרג ממש דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי אל ישיאו את אשתו הא קיי"ל כל מסיח לפי תומו הימומי מהימני ליה אלא לאו מת יוצא למות ונהרג יוצא ליהרג וקתני בב"ד של ישראל ישיאו את אשתו לעולם מת ממש ונהרג ממש דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי לא והא קיי"ל דכל מסיח לפי תומו הימומי מהימני הני מילי במילתא דלא שייכי בה אבל במילתא דשייכי בה עבדי לאחזוקי שקרייהו: **מתני'** [א]המביא גט בא"י וחלה הרי זה משלחו ביד אחר [ב]ואם אמר לו טול לי הימנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר [ג]שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר: **גמ'** אמר רב כהנא חלה תנן פשיטא חלה קתני מהו דתימא ה"ה אע"ג דלא חלה והאי דקתני חלה אורחא דמילתא קתני קמ"ל היכי דמי אי דא"ל את הולך אפי' חלה נמי לא ואי דא"ל את הולך אפי' חלה נמי לא ואי רשב"ג אפילו חלה נמי לא דתניא הולך גט זה לאשתי ה"ז משלחו ביד אחר את הולך גט זה לאשתי הרי זה לא ישלחנו ביד אחר רשב"ג אומר [ד]בין כך ובין כך אין השליח עושה שליח איבעיא אימא הולך והוא דחלה ואי בעית אימא את הולך וחלה שאני ואי בעית אימא [ה]רשב"ג היא וחלה שאני תנן המביא גט בא"י וחלה הרי זה משלחו ביד אחר ורמינהו [ו]אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אינהו אין אבל שליח לא אמר אביי התם טעמא מאי משום בזיון דבעל הכא בעל לא קפיד רבא אמר משום דמילי נינהו [ז]ומילי לא מימסרן לשליח מאי בינייהו איכא בינייהו שליח מתנה ובפלוגתא דרב ושמואל רב אמר מתנה אינה כגט ושמואל אמר [ח]מתנה הרי היא כגט: ואם אמר לו טול לי הימנה חפץ פלוני: אמר ריש לקיש כאן שנה רבי [ט]אין השואל רשאי להשאיל [י]ואין השוכר רשאי להשכיר אמר לו רבי יוחנן [כ]זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעים אותה אלא זימנין דגיטא נמי לא הוי דנעשה כמי שאמר לו [ח]אל תגרשה אלא בבית וגירשה אלא בימין וגירשה בשמאל [מ]דכולי עלמא היכא דנפקה לאפיה ויהבה ליה חפץ והדר שקלה מיניה גיטא כולי עלמא לא פליגי דגיטא גיטא מעליא הוי כי פליגי היכא דא"ל

שקול

פליגי דהוי גיטא. דלא"ג דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר שליחות דגיטא לא בטיל ככל שלוחי גיטא שיכולין לעשות שליח דאגט לא קפיד בעל לדבר זה דגט אינו תלוי בחפץ דאפסר שילך ויטול החפץ ושלח הגט ביד אחר הלכך אפי' שינה בחפץ אין זה שינוי בגט שהרי קיבל החפץ ואח"כ נתן: ומזל

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ז מהל' גירושין ה"ד ופ"ט הל' לה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' לח:

לז ב מיי' פ"ט שם סמג שם טוש"ע שם סעיף נח:

לח ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף לח:

לט ה מיי' פ"ד מהל' זכייה הלכה י סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סימן רמד:

מ ו מיי' פ"ג מהלכות שכירות הלכה ד סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סימן שמב [ובכ"מ אלפס ב"מ פ"ג עה: ועוד שם פ"ג דף פ ע"א וברא"ש שם פ"ב סימן יט].

מא ז מיי' פ"א מהלכות שכירות שם סמג שם טוש"ע מ"מ סימן שז סעיף ד:

מב ח מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף מה:

מג ט מיי' שם הלכה לה טוש"ע שם סעיף נא:

פסקי רי"ד (המשך)

רשאים לומר לאחרים לכתוב דמילי לא מימסרן לשליח: מאי בינייהו איכא בינייהו שליח מתנה פי' שאמר בעל הבית לשני בני אדם כתבו שטר מתנה לפלוני על שדה זו לאביי דאמר משום בזיון דבעל הכא ליכא למימר הכי שהרי אין עליו לכותבו דתנן שכר הלכך אם ירצו יאמרו לאחרים ויכתבו ולרבא דאמר משום דמילי נינהו מתנה נמי מילי נינהו שהרי לא מסר להם כלום ואל יאמרו לאחרים לכתוב ואותן אחרים אינן רשאין לכתוב שהרי לא הרשם בעל הבית: כפלוגתא רב אמר מתנה אינה כגט ושמואל אמר הרי היא כגט וקמו להו רבא ושמואל (אמרה) [תרווייהו] בחדא שיטתא והלכתא כוותייהו והכי נמי אמרינן בפרק התקבל אמר שמואל הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח. ואם אמר לו טול לי ממנה חפץ וכו': אר"ל כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר פי' שלא תאמר כבר קנאה בתוך ימי שאילתה או בתוך ימי שכירותה ורשאי להשאיל ולהשכיר לכל מי שירצה דלגבי דידיה השאיל והשכיר ולא לאחרים וה"ה נמי לשומר חנם אינו רשאי למסור לשומר אחר ומ"ה תני לא ישלחנו ביד אחר ולא משום ביטולי גיטא אתני דאע"ג דשלחו ביד אחר גיטא לא בטיל כל היכא דמטי חפציו לידיה דבעל בין ע"י שליח קמא בין ע"י שליח בתרא: א"ל ר' יוחנן זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה שאין לו לאדם לעבור על דעתו של בעל למסור פקדונו ביד אחר אלא זמנין דגיטא נמי לא הוי נעשה כאומר לו אל תגרשה אלא בבית וגירשה בעליה אל תגרשה אלא בימין וגירשה בשמאל פי' קסבר ר' יוחנן האי דתני לא ישלחנו ביד אחר משום ביטולי גיטא תניא

שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא. משמע דוקא שהקפיד על לקיחת החפץ תחלה פליגי אבל הב לה גיטא ושקול מינה חפץ לא ותימה דבפרק הכותב (כתובות דף פה.) אמרי' דלא שנא א"ל שקול שטרא והב ליה זוזי ולא שנא אמר ליה הב ליה זוזי ושקול שטרא משלם דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי כיון שהזכיר לקיחת השטר אע"פ שהזכיר לבסוף וש לומר דשאני התם שפרעון המעות תלוין בשטר ובהזכרת לקיחת השטר גלי דעתיה שיהא שלא יאמרו שיטרא מינהו[ב]: **רבי יוחנן פוסל בו וכ"ש בשלוחו.**

פי' בקונט' דקפידת הבעל אינו אלא שלא יאבד החפץ ביד האשה אבל במה שאמר ליה שיטול הימנה חפץ והוא משלם ביד אחר אין הגט נפסל ולא ישלחנו ביד אחר דקתני במתניתין היינו טעמא שמא לא ימסור לשני דבריה כהוייתן או השני לא ידקדק בהן ויפסול הגט ולפי זה הא דקתני שאין לבעלו שיהא פקדונו ביד אחר היינו ביד אשתו וזה נראה דוחק וגם זה דוחק דלא ישלחנו ביד אחר שלא יאבד כאשר אמר הבעל ונראה לריב"א דבשאמר שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא שתולה שליחות הגט בחפץ נפסל ר' יוחנן נמי כשמשלח ביד אחר אפי' לא שינה שליח השני מדעת הבעל ונטל ממנה החפץ קודם נתינת הגט כיון שתולה שליחות הגט בחפץ נפסל הגט והכי פי' רבי יוחנן פוסל בו בשליח ראשון ואפי' בלא שינוי ולא ישלחנו ביד אחר אפי' לא ישנה הבעל שאין לבעלו שיהא פקדונו ביד אחר אפי' לא ישנה דקפיד הבעל שאין לבעלו שיהא פקדונו ביד אחר פי' ביד השליח השני ור"ל כו' כדפי' בקונט': **הכי גר' ר"ת א"ר אשי מאי טעותא מי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא את.** וקאמי רב אשי לפרש מאי טעותא ולב' הלשונות[ו] רב אשי מכוונים[ז] ולא קאי א"ל אלא אמילתא דרבא: מי

שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא ואזל איהו ויהיב לה גיטא והדר שקל מינה חפץ רבי יוחנן [א]פוסל בו וכ"ש בשלוחו וריש לקיש מכשיר בשלוחו וכ"ש בו: **מתני'** [ב]המביא גט ממדינת הים וחלה עושה [ג]שליח בב"ד ומשלחו ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ואין שליח אחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח ב"ד אני: **גמ'** אמרו ליה רבנן לאבימי בריה דר' אבהו בעי מיניה מרבי אבהו שליח דשליח משוי שליח או לא אמר להו הא לא תיבעי לכו מדקתני אין השליח האחרון [ד]מכלל דמשוי שליח אלא כי תיבעי לכו כי משוי שליח בב"ד או אפילו שלא בב"ד אמרו ליה הא [ה]לא מבעיא לן מדקתני אלא אומר שליח ב"ד אני רב נחמן בר יצחק מתני הכי אמרו ליה רבנן לאבימי בריה דר' אבהו בעי מיניה מר' אבהו שליח דשליח כי משוי שליח בב"ד או שלא בב"ד אמר להו ותיבעי לכו אי משוי שליח בעלמא אמרו ליה הא לא קא מיבעיא לן דתנן אין השליח האחרון מכלל דשליח משוי שליח אלא כי קא מיבעיא לן בב"ד או שלא בבית דין אמר להו הא נמי לא תיבעי לכו [ד]דקתני אלא אומר שליח ב"ד אני אמר רבה [ה]שליח בא"י עושה כמה שלוחין אמר רב אשי אם מת ראשון בטלו כולן אמר מר בר רב אשי הא דאבא דקטנותא היא אילו מת בעל מידי מששא אית בהו כולהו מכח מאן קאתו מכח דבעל קאתו [ו]איתיה לבעל איתנהו לכולהו ליתיה לבעל ליתנהו לכולהו ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו אמר שליח לא ידענא לה אמר ליה זיל יהביה לאבא בר מניומי דאיהו ידע לה וליזיל וליתביה ניהלה אתא ולא אשכח לאבא בר מניומי אשכחיה לרבי אבהו ורבי חנינא בר פפא ור' יצחק נפחא ויתיב רב ספרא גבייהו אמרו ליה מסור מילך קמי דידן דכי ייתי אבא בר מניומי ניתביניה ליה וליזיל וליתביניה לה אמר להו רב ספרא [ז]והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא איכסופו אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמוכי א"ר אשי במאי קפחינהו מי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא את איכא דאמרי אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמוכי בטעותא א"ר אשי מאי טעותא מאי קא אמר ליה אבא בר מניומי ולא את ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו א"ל לשליח לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין אתנים בגו תלתין יומין אתא לקמיה דרבא אמר רבא חלה טעמא מאי משום דאנוס האי נמי אנוס הוא [ח]אמר ליה מסור מילך קמי דידן דלבתר תלתין יומין משוינן שליח ויהיב ליה ניהלה א"ל רבנן לרבא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא אמר להו [ט]כיון דלבתר תלתין יומין מצי מגרש כשליח שניתן לגירושין הוא וליחוש שמא פיים מי לא תנן [י]מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד יב"ח ומת בתוך יב"ח הרי זה גט והוינן בה וניחוש שמא פיים ואמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי [ט] איכסיף לסוף איגלאי מילתא דארוסה הואי אמר רבא [ז]-[כ]אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה אמר רבא הא ודאי קא מיבעיא לן כי הכי גרסינן **ואמר רבה בו' נאומר.** בפני בית דין בשעה שמסרו לשליח הרי היא נאמנת עלי כמאה עדים לעולם אם תערער לומר גט ישן הוא הריני מאמינה נאמר שלא באתי בתוך הזמן אלא וכיון דמעיקרא הימנה תו לא מהימן לערער וכל שכן דאמן לא ליקו ולערער אלמא טעמא דאמר הכי אבל האי אמר הכי ליחוש: **אם אמרו בנשואה.** שהביאה עליו ומחזר לפייסה:

ואזל איהו ויהיב לה גיטא. בריש"א דכי אמר ליה שקול חפץ בריש"א קפיד איהו שהיה בדעתו לעכב הגט אם לא תתן לו החפץ ולרדותה בעיגונא עד שתתן הלכך הגט תלה בחפץ בדבר זה וזה אם שינה נעשה כמי שאמר לו אל תגרשנה אלא בבית וגרשה בעלייה הלכך ר' יוחנן פוסל בו בשליח ראשון וכ"ש בשלוחו והיינו דקאמר זימנין דגיטא נמי לא הוי הלכך תנא במתני' לא ישלחנו ביד אחר שמא כשימסור ראשון לשני לא ימסור לו דבריה כהוייתן או השני לא ידקדק בהן ויהא משנה ומיפסיל גיטא וריש לקיש מכשר כו' קסבר לאו קפידא הוא אלא אורחא דמילתא קאמר ליה: **מתני' עושה בב"ד שליח ומשלחו.** שלריך הראשון לומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם לפי שהאחרון לא יוכל לומר: **שליח ב"ד אני.** ומסתמא ב"ד עשו הדבר בהכשירו: **גמ' שליח דשליח.** השליח השני שנעשה בב"ד: **האחרון.** ולא תנן השני: ה"ג **אלא כי תבעי לכו בב"ד או אפי' שלא בב"ד: עושה כמה שלוחין.** ראשון לשני ושני לשליש וכן לעולם ואין לריך ב"ד הואיל ואין הראשון לריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אם מת ראשון לשני ושני לשליש ב"ד אני: **אם מת ראשון.** עד שלא הגיע הגט לידה: **בטלו כולן.** קסבר מכחו בא: **דקטנותא היא.** בקטנותא אמר אבי שמועה זו שיש להשיב עליה: **לא ידענא לה.** איני מכירה: **מסור מילך קמן.** אמור דברי שליחותך בפניו ותן לנו הגט ואנו נכתב ובפני נחתם ואנו נמסרנו לו ויהיה שליח ב"ד: **והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא.** השליח הזה לא נעשה שליח לגרשה אלא למוסרו לאבא בר מניומי הלכך לאו במקום בעל קאי למוסרו ליד אחר: **קפחינהו.** קטע רגליהם שלא ימלאו רגלים לדבריהם: **מאי קפחוהו.** שלא אינה תשובה דמי אמר ליה בעל אבא בר מניומי יגרשנה ולא אתה אי הוה אמי ידע לה הרי לוהו תחלה לגרשה. לשון קיפוח דטרוגליי"ר שמקלרו מלמטה: **איכא דאמרי.** דרבא אמר שאינה תשובה אלא בטעות קפחם ואמר (ליה)[ט] רב אשי מאי טעותא שפיר קפחינהו: **מאי קאמר ליה.** בעל: **אבא בר מניומי יגרשנה ולא אתה.** מאחר שאינך מכירה הוא יהא שליח מעתה ולאו את. בלישנא קמא גרסינן מי אמר ליה בלישנא בתרא גרסי' מאי קאמר ליה: **איכסיף.** שליח: **בגו שלשין.** שלא יוכל לילך אחר שלשים: **שליח שלא ניתן לגירושין הוא.** בתוך שלשים: **וליחוש.** שמא בא בעל אצלה בתוך שלשים ונתייחד עמה ופייסה ובעל והוי גט ישן: **ליחוש שמא פיים.** בתוך י"ב חדש שיש שהות הרבה לבא. ואין זה דומה לשולח גט ממדינת הים ואינו קובע זמן לשהותו בידם דהתם ליכא למיחש שמא בא ופייס קובע זמן לשהותו בידו דהתם ליכא למיחש שמא יאמרו בעל ופייס דמימר אמר הכי אבל גט כדקא קאי וכיון דיהביה ניהליה בתר דבא עליה מפקיע קדושיה אבל מיהו גט ישן הוי דאיכא למיחש שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אבל אם גרשה בו תינשא לכתחלה. מי לא תנן מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט והוינן בה וליחוש שמא בא עליה פי' אחרי שיש שהות הרבה לבא ליחוש שמא בא וביטל תנאו ולא דמי לשולח גט ממדינת הים ואינו קובע זמן לשהותו בידם דהתם ליכא למיחש שמא בא ופייס דמימר אמר השליח קידמני וכבר הגיע הגט לידה ולא עקר נפשיה מספיקא: ואמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי פי' באומר בפני ב"ד בשעה שמסרו לשליח הרי היא נאמנת עלי כל' עדים אם תערער לומר

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה לא ע"ש סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף נא:
מה ב מיי' פ"ז הל' כ סמג שם טוש"ע שם סעיף מ וסימן קמב סימן ט:
מו ג ד ה מיי' שם הל' ד [וכ"מ] סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמא סעי' מ:
מז ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף מא:
מח ז מיי' פ"ט מהלכות גירושין הלכה [לא] לט סמג עשין נ טוש"ע שם סעיף לו:
מט ח ט י מיי' שם הלכה מ [מא] טוש"ע שם סעיף לז:
כ [מיי' שם הלכה יא]:

פסקי רי"ד

של בעל הבית אלא תחלה קבל החפץ ואחר נתן לה הגט גט מעליא הוי אלא כי פליגי היכא דא"ל שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטה וזה מינה שליח שני ואזל שליח שני ויהב לה גיטה והדר שקיל מינה חפץ ר' יוחנן פוסל בו וכ"ש בשלוחו דקפידא הוי ומעביר על דעתו הוי שהוא סבר לעכבה בענין הגט עד שתתן לו החפץ ודוקא קא"ל הכי שלא יעבור על דבריו הלכך היכא דשינה אע"ג שהגיע חפצו לידו קפידא הוי ולא הוי גיטא מפני שעבר על דעתו ומ"ה קתני לא ישלחנו ביד אחר שמא ישנה שליח שני מדברי הבעל הבית ור"ל מכשיר בשלוחו וכ"ש בו דקסבר ר"ל אין דעתו של בעל אלא שיגיע חפץ לידו ולא תעכבנו האשה וכיון שהגיע חפצו לידו אע"ג דיהב לה גיטא בריש"א לא הוי שינוי ומעביר על דעתו וקי"ל דכל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן: **מתני'** המביא גט ממדינת הים וחלה עושה ב"ד ומשלחו ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ואין השליח האחר צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח ב"ד אני. פי' אם חלה אז נאנס ואינו יכול ללכת ורוצה למנות שליח צריך למנותו לפני ב"ד מפני שצריך לומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ולקיימו וזה השליח האחרון אינו יכול לאומרו וכבר איפלגו ר' יוחנן ורבי חנינא לעיל (ה:) ואמרינן התם דכ"ע שלשה מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא ובצירוף השליח עם שנים אמרינן פליגי והכא נמי מ"ד בפני שלשה מפרש מתני' ב"ד עמו שיהו שנים והוא הרי שלשה: אמרי ליה רבנן לאבימי בריה דר' אבהו בעי מיניה מר' אבהו שליח [דשליח] משוי שליח או לא א"ל הא לא תיבעי לכו מדקתני אין השליח האחרון מכלל דמשוי שליח פי' מדלא תני שליח שני ותני שליח האחרון ש"מ דמצי משוי כי תיבעי לך בב"ד או שלא בב"ד. פי' מי אמרינן כיון שאין צריך השני לומר בפני נכתב ובפני נחתם אינו צריך ב"ד או דלמא כיון דהוא צ"ל שליח ב"ד אני שוה דבור זה כמו בפני נכתב ובפני נחתם. אמרו ליה הא נמי לא תיבעי (לכו) [לך] דקתני אלא אומר שליח ב"ד אני (כר"ש) אלמא צריך האחרון שבהם לומר שליח ב"ד אני ושמ"ש שאינו עושהו אלא בב"ד: אמר רבא שליח בא"י עושה כמה שלוחים פי' ראשון לשני ושני לשלישי עד לעולם ואין צריך ב"ד הואיל ואין הראשון צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם [אין] האחרון צ"ל שליח ב"ד אני ובמדינת הים תנן במתני' דעושה כמה שלוחים מדתני אין שליח האחרון אבל בא"י לא תנן דשליח שני עושה שליח שלישי אמינא דוקא במדינת הים שנתמנה שליח שני בפני ב"ד אלים לשוויי שליח שלישי אבל בא"י שלא נתמנה אלא בינו לבינו הוה אמינא דלא [יכול] למיעבד שליח שלישי קמ"ל רבא דעושה כמה שלוחים: אמר רב אשי ואם מת ראשון בטלו כולם פי' אם מת שליח ראשון קודם שיגיע הגט ליד האשה בטלו כולם דמכח קמא קאתו: אמר מר בר רב אשי הא דאבא דקטנותא הוא אילו מית בעל מידי אית בהו מששא כולהו מכח בעל קאתו איתיה לבעל איתנהו לכולהו ליתנהו לכולהו וכן הלכה: ההוא גברא דשדר גיטא לדביתהו אמר ליה שליח לא ידענא לה א"ל זיל יהביה לאבא בר מניומי דהוא ידע בה וליתביה ניהלה אתא ולא אשכחיה לאבא בר מניומי יתיב ר' אבהו ור' חנינא ור' יצחק נפחא ויתיב רב ספרא גבייהו אמרי ליה מסור מילך קמן דכי אתי אבא בר מניומי ניתביה ניהלה פירוש השליח היה אנוס לילך לדרכו ולא היה יכול

מסורת הש"ס

א) ס"א עושה ב"ד ומשלחו, ב) בכת"י הא נמי ל"ל, ג) [נדרים ס. ע"ז לז.] נקמן עו: כתובות כ:, ד) נקמן עז:, ה) ועי' כס"מ, ו) נראה ש"ל דברי רב אשי. יעב"ץ,

---

גליון הש"ם

גמ' **והא שליח שלא** ניתן לגירושין. עיין לעיל דף כד ע"א תד"ה וכי מעיין: **שם איכסיף לסוף איגלא.** עיין נקמן עז ע"ב ב"מ לז ע"א ע"ז דף כב ע"א:

לעזי רש"י

דיטרונצייי"ר. לקטוע.

מוסף תוספות

א. דא"ל הכי, דגלי דעתי'. מוס' כד"ה ג. אבל הכא ה. אינו תלוי בזה, החפץ בגט והגט בחפץ. ריטב"א. ד. ורב אשי בין לל"ק בין לל"ב ס"ל דבטעות קפחינהו ושליח שניתן לגירושין הוא, דמי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא את. רשב"א.

פסקי רי"ד (המשך)

להמתין עד שימצא אבא בר מניומי ואמרי ליה מסור דברי שליחותך בפנינו ואמור בפני נכתב ובפני נחתם ואע"פ שאינו כאן כדאמרינן לקמן שיכול ב"ד למנותו בין בפני שליח ראשון בין שלא בפניו תן לנו הגט (שיתנהו לו) ואנו ניתן לו והוא ימסרנו לאשה והיהה שליח ב"ד אמר להו רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא איכסופו פי' זה השליח לא נעשה שליח לגרשה אלא למוסרו לאבא בר מניומי והלכך לאו במקום בעל קאי שיהא רשאי למוסרו אלא על יד אבא בר מניומי יכול למוסרו שכך הרשהו הבעל אבל אינו רשאי שיתנהו לאדם אחר שיתנהו לאבא בר מניומי ולא דמי לשליח שניתן לגירושין שידו כיד הבעל ומסתמא עושה כמה שלוחים אבל זה שלא ניתן לגירושין ואין ידו כיד הבעל מסתמא אין לו למנות שליח אחר להגיענו ליד אבא בר מניומי אך אם הרשהו הבעל בפירוש שיהא רשאי למנות שליח אחר עד שיגיענו ליד אבא בר מניומי. אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמיכי ואסיקנא דהכי א"ל אבא בר מניומי ולא את והוה ליה שליח שלא ניתן לגירושין פי' שאמר לבעל לא ידענא לה לא עשאו שליח אלא לתתו ליד אבא בר מניומי וה"ל שליח שלא ניתן לגירושין דסתמא אין לו כח למנות שליח אחר להגיענו ליד אבא בר מניומי רק אם היה הבעל מרשהו בפירוש: ההוא גברא דשדר גיטה לדביתהו א"ל לשליח לא תיתביה ניהלה אלא לבתר תלתין יומין איתנים בגו תלתין יומין פי' איירע לו אונס שלא היה יכול להמתין שם ל' יום ולמוסרו ביד האשה אתא לקמיה דרבא אמר רבא חלה מ"ט משום דאנוס הכי נמי הא אנוס א"ל מסור מילך קמן ולבתר תלתין יומין משוינן שליח וממטי ליה ניהליה ומכאן מוכיח שב"ד ממנין השליח השני ולא שליח ראשון ומ"ה תנן שליח ב"ד אני אמרי ליה רבנן לרבא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא פי' בתוך ל' יום אמר לו דלבתר תלתין יומין מגרש שליח שניתן לגירושין הוא: וליחוש שמא פיים פי' שמא בא הבעל אצלה בתוך ל' יום ונתייחד עמה ופייס ובעל ואם בעל בתוך ל' יום בטלה שליחותו של שליח אחרי שנתפייס עמה ובא עליה ושוב אין שליח זה יכול לגרשה דבטלה שליחותו אבל בעל בודאי יכול לגרשה בו דדוקא שליחות השליח בטלה אבל גט כדקא קאי וכיון דיהביה ניהליה בתר דבא עליה מפקיע קדושיה אבל מיהו גט ישן הוי דאיכא למיחש שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אבל אם גרשה בו תינשא לכתחלה. מי לא תנן מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט והוינן בה וליחוש שמא בא עליה פי' אחרי שיש שהות הרבה לבא ליחוש שמא בא וביטל תנאו ולא דמי לשולח גט ממדינת הים ואינו קובע זמן לשהותו בידם דהתם ליכא למיחש שמא בא ופייס דמימר אמר השליח קידמני וכבר הגיע הגט לידה ולא עקר נפשיה מספיקא: ואמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי פי' באומר בפני ב"ד בשעה שמסרו לשליח הרי היא נאמנת עלי כל' עדים אם תערער לומר

כי משוו ב"ד שליח בפניו דשליח קמא לא אפילו שלא בפניו כגון זה שהוא אונס ואינו יכול לעכב כאן וילך לדרכו: **מברא.** מעבר המים שלא מצא את המעבורת: **לא שמיה מתיא.** דלא מטי עד הכא ואין טענת אונס בתנאי גיטין למימר אינסנא. מ"ג יש אונס בגיטין הא אוקימנא בשמעתא קמייתא דכתובות[ה] דהאי אונסא דשכיח הוא ואיבעי ליה לאתנויי: **ליהוי גיטא.** מעכשיו[ו] אמסור לה גט על תנאי זה אי לא אפיים לה: **פייסה.** בדברים והרבה עליה ריעים ולא נתרצתה להשלים אתו: **מי יהב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא.** וכיון שלא עשה כן נמצא שלא פייסה ואע"פ שאין לו לא אמרינן אנס דאין יכול לטעון אונס בתנאי של גט והוי גיטא: **אטו תרקבא דדינרי בעי למיהב לה.** והרי אין לו ואונס הוא דהא פייסה במה שבידו לעשות ולא איפייסא ולא הוי גיטא דיש אונס בגיטין: **הא דאמר דאמר רבי.** פלוגתא דתרי ליתני ואליבא דרבא היא במסכת כתובות בשמעתא קמייתא[ז]: **מתני' להיות מפריש עליהן מחלקן.** המלוה הזה כשיפרש תרומותיו ימכור התרומה ויעבד הדמים לעצמו בפרעון החוב זה בשביל הכהן וכן המעשר ראשון בשביל הלוי ומעשר עני בשביל עני והמעשרות יעבד ויאכל אלא שמפרש מעשר מן המעשר לכהן שהן[ח] מותרין לזרים מכיון שאין כאן גזל מתנות שכבר נתן דמיסה לכהן זה ובשעת ההלואה פסק להם דמיס: **ליטול רשות מן היורשין.** מפני שאין חוב זה מוטל עליהן לפרוע יטול מהם רשות אם רוצים שיתקבל חובו בשבילם יעכבם ממעשרות עצמו: **אינו צריך ליטול רשות.** דיש כח לב"ד להטיל חוב זה על כל הכהונה והלויה לפי שתקנתם הוא שימצאו מעות להלואה: **גמ' ואע"ג דלא אתו לידיה.** בתמיה אע"פ שאינו נותנן לכהן ויחזירם לו קתני מתני' דיפרישם עליהן וכיון דלא מטו לידיה מאן זכי ליה להאי כהן דלא מצא תרומה שיקבלנה זה בחובו והילך ילא ידי נתינה: **במכרי להונה.** כמו אישם מאת מכרו (מ"ב יב) שהם מכיריו ואוהביו דאינו רגיל לתת תרומות ומעשרות אלא לכהן זה הלכך כיון דמלתא דפשיטא היא דלדידהו יהיב להו אסתי להו שאר כהני דעתייהו והוה כמאן דמטו לידייהו דהני: **כמוהו להן ע"י אחרים.** כשהוא מפרש מוסרו למעשרות ביד אוהבו ואומר זכי במעשר זה לפלוני לוי והוה ליה כמאן דמטו לידיה וחוזר ומחזירן לו: **עשו אם שאינו זוכה לזוכה.** במקומות הרבה מפני תקנה עשו כן לרבי יוסי. בהגיזקין (לקמן דף נט:) עני המנקף בראש הזית ומלודות חיות ועופות ומניחת חרש ובבכורות (דף יח:) כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ובגמרא דשמים אוחזין (ב"מ דף יב.) השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו דלף על פי שאין זכיה לקטן עשאוהו כזוכה ובכולן י"ל מפני תקנה עשו: **כשער הזול.** שאם יחלו חיטין בשעת הפרשת תרומות אלקבלם באותו השער של שעת הפרשה: **ואין בו משום רבית.** בשאר פוסקין בעינן עד שיגא השער וכאן פוסק בשעת הלואה בכך וכך אף על פי שלא יגא השער: **ואם בא לחזור.** לקמן מפרש: **נתייאשו הבעלים.** כגון שהלוהו כדי שיעור תרומות שנה זו ועל מנת לקבלם בשנה זו וראה שנשתדפו שדותיו ונתייאש מאותה הלואה ואמר ווי לחסרון כיס ואחר כך חזרו ונתקנו אין מפרש עליהם דיאוש דבר הנאבד הוא: **פוסק עמהם כשער הזול פשיטא.** בכל תנאי נמי אם בא לפסוק כשער הזול מי יאמר בידו גבי שאר פוסקין על הפירות נמי הכי תניא באישהו נשך (ב"מ דף עב:): **כמי שפסק דמי.** וה"ק הפיסוק שהוא פוסק עמהן כשער הזול הוא שאם יחלו מדמיס הללו שהוא פוסק בשעת הלואה יקבלם כשער הזול: **דכי ליה ליה.** כגון אם נשתדפו שדותיו: **לא קריגא ביה לא יגוש.** שאינו יכול לתובעו כלום: **בעל הבית.** אם בא לחזור בהן אין יכול שהרי כספו בידו וחה לא היה לו למשוך ממנו כלום לימא ליה לא משכחי: **אבל הן חוזר בו.** לכיון דעשאוהו כזוכה יכול לטעון לא משכח ממני פירות: **לא לריבא דאקון.** בשעה שייבשו ונתייאש כבר עלו בקנה: **מהו דתימא אקנתא מילתא היא.** דמשעלו בקנה אם מתייבשים חוזרים ומתקנים ומלתא דלא שכיחא הוא שיהו מתקלקלין לגמרי ולא הוי יאוש מעליא קמ"ל: **אוהו השבט.** שהקרוב להם באותו השבט ראוי ליורשם וכל לויים זוכין במעשרות לפיכך יעכב זה את המעשרות בשביל הקרוב להם בלוייה: **בחזקת עניי ישראל.** הכא ליכא למימר בחזקת יורשין שמא יורשים עשירים הם אבל בחזקת שאר עניים יפרש ויעכבם דהואיל ותקנת עניים הוא ניחא להו לכל עניי ישראל שתהא דת זו והגת בישראל כדי שימצאו מלוים להם כשיצטרכו הלכך כי גבי משאר עניים לאו גזול את העניים הוא:

עניי

כי משוו ב"ד שליח בפניו או שלא בפניו הדר פשטה [א]בין בפניו בין שלא בפניו שלחו מתם בין בפניו בין שלא בפניו: [ב]ההוא דאמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי אמר שמואל [ג]לא שמיה מתיא ההוא דאמר להו אי לא פייסנא לה עד תלתין יומין ליהוי גיטא אזל פייסה ולא איפייסא אמר רב יוסף מי יהיב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא איכא דאמרי אמר רב יוסף מידי תרקבא דדינרי בעי למיתב לה הא פייסה ולא איפייסא הא כמאן דאמר יש אונס בגיטין הא כמאן דאמר [ג]אין אונס בגיטין: **מתני'** [ד]המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או העשיר העני [ה]מתו צריך ליטול רשות מן היורשים אם הלוון בפני ב"ד אינו צריך ליטול רשות מן היורשין: **גמ'** ואף על גב דלא אתו לידיה אמר רב [ו]במכרי כהונה ולויה ושמואל אמר [ז]במזכה להם ע"י אחרים עולא אמר הא מני ר' יוסי היא דאמר [ח]עשו את שאינו זוכה כזוכה כולהו כרב לא אמרי במכרי לא קתני כשמואל לא קאמרי במזכה לא קתני כעולא נמי לא אמרי [ט]ביחידאה לא מוקמינן ת"ר [י]המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ופוסק עמהן כשער הזול ואין בו משום רבית [ט] ואין שביעית משמטתו ואם בא לחזור אינו חוזר נתייאשו הבעלים אין מפריש עליהם לפי שאין מפרישין על האבוד אמר מר פוסק עמהם כשער הזול פשיטא הא קא משמע לן אף על פי שלא פסק כמי שפסק דמי ואין בו משום רבית מאי טעמא כיון דכי ליה לא יהיב לה כי אית ליה נמי אין בו משום רבית ואין שביעית משמטתו דלא קרינא ביה [י]לא יגוש ואם בא לחזור אינו חוזר אמר רב פפא [כ]לא שנו אלא בעל הבית בכהן אבל כהן בבעל הבית אם בא לחזור חוזר דתנן [כא]נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו: נתייאשו הבעלים אין מפריש עליהן לפי שאין מפרישין על האבוד: פשיטא לא צריכא [כב]דאקון מהו דתימא אקנתא מילתא היא קמ"ל: תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר [כג]המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בב"ד ומתו מפריש עליהן בחזקת אותו השבט ואת העני בבית דין ומת מפריש עליו בחזקת עניי ישראל ר' אחי אומר בחזקת עניי עולם מאי בינייהו איכא

מי יהיב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא. מע"ג דלית ליה אין טענת אונס בגיטין והוי גט וא"ת וכי יהב לה נמי תרקבא דדינרי אמאי לא הוי גיטא הא לא איפייסא ואור"י דאי לא פייסנא לה משמע אם לא אטרח לפייסה בדבר גדול ואי יהב לה הרי טרח לפייסה וקייס תנאו אע"פ שלא נתפייסה: **במכרי לא קתני.** מע"ג דמזכה נמי לא קתני מ"מ נמי ניחא ליה לאוקמי במזכה דאיירי בכל כהנים ומאן דמוקי לה במכרי משום דמזכה לא קתני אע"ג דמכרי נמי לא קתני משמע ליה מפרשין עליהן סתם בלא שום זיכוי: **ביחידאה לא מוקמינן.** מע"ג דשמואל פסיק בפ"ק דב"מ (דף יב.) כרבי יוסי דעשו את שאינו זוכה כזוכה מכל מקום מסתבר ליה לאוקמי מתניתין [ל] אפילו כרבנן[מ]: **ופוסק** עמהן כשער הזול. כדמפ' דלמע"ג דלא פסק כמי שפסק דמי ואין בו משום רבית אפילו פוסק הרבה פחות משער הזול: **הא** קמ"ל אע"ג דלא פסק כו'. וא"ת הא נמי פשיטא דבפרק איזהו נשך (שם דף עב:) אמר ר' יהודה שיכול לומר לו תן לי כזה או תן לי מעותי וי"ל דהתם שאומר לו בשעת הזול אבל הכא אפילו שתק עד שהוקר השער: **כיון** דכי לית ליה לא יהיב ליה כו'. והא דאסר רב בפרקיא באיזהו נשך (שם דף עב.) אע"ג דלית ליה תיובתא הכא התירו משום תקנת כהן: **לא** שנו אלא בעל הבית בכהן. אפילו לרבנן דפליגי ארבי שמעון בפ' הזהב (שם דף מד.) ולית להו כל שהכסף בידו ידו על העליונה הכא לא גרע מכי לית ליה לא יהיב אי נמי כדפירש בקונטרס דהכא דאין לו למשוך ממנו כלום לא מלי הדר ביה:

איכא

[ה] כתובות נ: לקמן לד: נדרים מז:. [ו] [כתובות נ: לקמן לה:]. [ז] בכורות יח. ב"מ יב:. [ח] [תוספתא פ"ג]. [ט] ב"מ מד.. [י] [תענית יט. ע"ש בתוס' ופרש"י ל"ע]. [יא] [תוספתא ריש פ"ג ע"ס]. [יב] [דף כ:]. ומסר. רש"ל. [יג] [דף כ:]. [יד] במ"מ: שיהא. [טו] [ועיין היטב תוספות ב"מ יב. ד"ה ואמר שמואל ותוספות בכורות יח. ד"ה עשו].

תורה אור השלם

1. וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֶּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יַשֶּׁה בְּרֵעֵהוּ לֹא יִגֹּשׂ אֶת רֵעֵהוּ וְאֶת אָחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לַיְיָ:

דברים טו ב

גליון הש"ם

גמ' ביחידאה לא מוקמינן. עי' פתס ס"ה מ"ב וכר"ש סס: שם ואין שביעית משמטתו. עי' ברא"ש פ"ק דמכות סימן ג: תוס' ד"ה ביחידאה וכו' אפ' ברבנן. עיין לעיל דף יג ע"א תוס' ד"ה והא:

מוסף רש"י

ופסקיה מברא. הגיהר הפסיקו שהיתה המעבורת מגד המיר ולא יכול לעבור (כתובות ב:). חזו דאתאי. שנאמר (שם). לא שמיה מתיא. והרי גיטא ואם רצתה מיגשא לאחר וגם לכהונה נפסלת מהיום תרקבא. חלי אחד מדי וקב. (יומא יח.). דינר. זהובים. (שם). (שם). אין אונס בגיטין. אין טענת אונס בגיטין (שם). במכירי כהונה. שאנשי המיר קרוביו ומכירין כהן זה ומזכין לו זיכוי במתנות בהמותן מיד כשנאמנו קודם שהופרש מן הבהמה. (רשב"ם ב"ב קכג:). עשו שאינו זוכה כזוכה. אע"פ שלא זכה כהן בהאיך הכא לא מעיל לידיה מעולם עשאוהו כאילו זכה. (בכורות יח.) נתן לו מעות כו' יכול לחזור בו. זה וזה (ב"מ מד.). דאקון. שעלו בקנה שנתקנו מעט לאחר שנתייבשו. (תענית יט.).

פסקי רי"ד

פייסתי' הריני מאמינה לומר שלא באתי בתוך זה הזמן אצלה וכיון דמעיקרא הימנה תו לא מהימן לערער וכ"ש דאגן לא ניקום ונערער אלמא טעמא דאמר הכי אבל האי דלא אמר הכי ליחוש איכסיף לסוף איגלי מילתא דארוסה הות אמר רבא אם אמרו בנשואה דחביבה עליו ומחזר לפייס יאמרו בארוסה שאינה חביבה עליו כ"כ אמר רבא אי קשיא לי הא קשיא לי כי משוו ב"ד שליח שני בפניו או דלמא שלא בפניו פי' כי משוו ב"ד שליח שני בפניו של השליח ראשון משוו ליה או דלמא שלא בפניו נמי מצי משוו ליה כגון זה שאינו יכול להתעכב בתר דבעיא הדר פשטה בין בפניו בין שלא בפניו שלחו מתם בין בפניו בין שלא בפניו: ההוא דאמר להו אי דלא אתינא עד לתלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מעבורא אמר שמואל לא שמיה מתיא פי' לא מצא המעבורת לעבור והיה אנוס וקי"ל אין להו אי לא מיפייסנא לה עד תלתין יום ליהוי גיטא מעכשיו פייסה ולא איפייסה פי' התנה עמו שאם לא יפייס אותה עד ל' יום שיהא גט מעכשיו וחזר אחריה והרבה עליה ריעים כדי שתתפייס עמו ולא נתרצת והיה טוען ואומר בכל כחי פייסתיה וכל מה שהיה לי לעשות עשיתי והגט הוא בטל שהרי כך אמרתי אם לא אפיסנה יהא גט והרי פייסתיה והיא לא נתרצית אמר רב יוסף מי יהב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסה פי' כיון שאמר אם לא אפיסנה יש

מעות להלואה בשעת דוחקם ומקשי ואע"ג דלא אתו לידיה פי' אע"פ שלא באו התרומות והמעשרות ליד כהן מעכבן לעצמו בתמיה כיון דלא אתו לידיה מאן זכי ליה להאי כהן שיהא שלו ויתפשם זה בחובו ונמצא שלא קיים מצות נתינה אמר רב במכירי כהונה ולויה פי' כמו איש מאת מכרו שהם מכיריו ואוהביו ואינו רגיל ליתן תרומותיו ומעשרותיו אלא להם הלכך כיון דמילתא פשיטא היא דלדידהו יהיב להו אם הלוהו שאר כהנים ולוים אסהו דעתא עלייהו והוי כמאן דמטו לידייהו דהני אבל לשאר כהנים ולוים שאינן מכיריו אסור לעשות כן ושמואל אמר במזכה להן ע"י אחר פי' מפרישם ומזכה להן על ידי אוהביו ואומר להן זכה בעבורם וזכין לאדם שלא בפניו וקיים בה מצות נתינה וחזור ונוטל בעבור חובו: תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בפני ב"ד ומתו מפריש עליהן בחזקת אותו השבט ואת העני בפני ב"ד ומת מפרישין עליהן בחזקת עניי ישראל

פסקי רי"ד (המשך)

לו לפייסה עד שתתפייס והיא לא נתפייסה בדברים אי הוי יהיב לה תרקבא דדינרי הוה מיפייסא א"כ נמצא שלא פייסה והגט גט הוא ואי אמרת אונס הוא שהרי אין לו תרקבא דדנרי אין טענת אונס בגיטין הלכך כיון שלא פייסה עד שתתרצה ותתפייס עמו [הוי] גט ואינו יכול לטעון בכל כחי פייסתיה ואנוס אני: **מתני'** המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אין חרשישין שמא מת כהן או לוי או שמא העשיר העני ואם מתו צריך ליטול רשות מן היורשין ואם הלוה לפני ב"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשין פי' הלוה מעות לכהן ע"מ להפרוש תרומותיו ולהפרע מהן חוב זה שיפרישם כדי לתקן פירותיו וימכרם לכהנים והדמים יעכב לעצמו בשביל חוב זה וכן הלוה ללוי להפריש מעשר ראשון ולעכבו לעצמו בפרעון חוב זה ויפריש ממנו תרומת מעשר שטובלת ואסורה לזרים ויתביה לכהנים ושאר המעשר יאכל הוא [בעצמן] וכן הלוה מעות לעני אחד להיות מפרישם עליו מעשר עני ויפרישנו ויתקן פירותיו שגם מעשר עני טובל ויעכבנו לעצמו בפרעון חובו ואין כאן גזל מתנות שכבר הקדים ונתן להם דמיהן ופסק עמהן בשעת ההלואה שיפרע ממתנותיהם ואם אינם לפניו מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מתו ושוב אינו יכול להפרע מהן וחייב לאחרים או שמא העשיר העני ואינו ראוי ליטול (מיורשיהן) מעשר עני וחייב ליתנו לאחרים: ואם מתו צריך וכו' אם רוצים לפרוע חוב אביהן כענין זה מפני שאין חוב זה מוטל עליהן לפרעו הלכך אם יתרצו יפרעו חוב זה בענין זה יעכב אלו המתנות לעצמו ואם לא יתרצו חייב ליתנם לכהן ולוי ועני אחרים: ואם הלוה אותם בפני ב"ד וכו' שכח יש לב"ד להטיל חוב זה על יורשיהן לפי שתקנתם היא זו שימצאו

נ א מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה כה סמג עשין נ טושע"ע אה"ע סי' קמב סעיף י:

נא ב ג מיי' פ"ט שם הלכה ח סמג שם טושע"ע אה"ע סימן קמד סעיף ח:

נב ד מיי' פ"ז הלכ' מעשר הלכה ה סמג עשין קלה:

נג ה מיי' שם הל' ז:

נד ו ז מיי' שם הל' ו: ח [מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה ג']:

נה ט י כ מיי' שם הלכה ז:

נו ל מיי' פ"ג מהלכות מכירה הלכה ד וסי"ז הלכה ז סמג עשין פא טושע"ע מ"מ סימן קלח סעיף ג וסי' רד סע"ג:

איכא בינייהו עניי כותיים. אומר ר"י דלא תקינו אלא בחזקת עניי העיר[א] ולא כמו שפירש הקונטרס לתנא קמא גרי אריות הם ולא יפרישו בשבילם אלא בשביל עניי ישראל מפרישים בכל מקום שהם דא"כ לא נפקא מינה מידי מאי בינייהו: **תניא** רבי **אומר יורשין שירשו.** מפרישים עליהם אבל לא ירשו לא מפרישים עליהן ואסיפא קאי ואם הלוה בפני ב"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשים[ב] אבל אריסא דקתני מת צריך ליטול רשות מן היורשים לא מצי קאי דכ"ש אם לא ירשו שצריך ליטול רשות יותר שאין עליהן מוטל לפרוע חוב אביהן:

וכמעשה דקטינא דאבי. ואע"ג דאמר התם במי שהיה נשוי (כתובות דף לא:) דאי אמרו ליה הני ממשין דמי קטינא סלוקי סלקוהו הכא תקנתא דרבנן היא:

הילך דמיו חוששין שמא עשאו בו'. פירש בקונטר' לאחר שקיבל המעות עשאו תרומת מעשר וקשה לר"י דלאחר שמכרו אין יכול לעשותו הא לא מיחסר מציכה שהרי ברשות ישראל קאי אלא י"ל דשמא עשאו קודם קבלת הדמים קאמר ופריך אטו ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר פירוש ומשוו ליה כבר תרומת מעשר מעיקרא:

מעשר לאביך בידי הילך דמיו. תימה אמאי נקט השתא הילך דמיו ועוד אמאי חוששין כלל שעשאו אביו תרומת מעשר והא אדרבה חזקה על חבר שאינו מוליא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו כדאמרי' (פסחים דף ט.) בחבר שמת והניח מגורה מליאה פירות וי"ל בדוחק[ג] דקסבר דמסתמא אביו אמר לו אם הוא מתוקן או אינו מתוקן ואם לא נטל דמיו רמי אנפשיה לצורך עצמו ומדכר שאמר לו אביו ואם לא מדכר חשבינן ליה בחזקת מתוקן אבל כשנוטל דמיו לצורך אחרים לא רמי אנפשיה ומדכר[ד]: **וכי** נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף. תימה דתנן במסכת ביכורים (פ"ב מ"ה) תרומת מעשר שוה לביכורים בשני דברים ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף ואמר נמי בירושלמי בפ' ב' דתרומות (ה"ח) דכל התורה כולה למידה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר שמלמדה ואינה למידה דבתרומת מעשר כתיב (במדבר יח) ממנו מן המוקף ומוקמי' ליה בתרומה גדולה ולא בתרומת מעשר[ה] ובפ' הזהב (ב"מ דף מט.) אמרינן ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי בן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר[ו] והכא פריך אתרומת מעשר וכי נחשדו כו' וי"ל מדרבנן אף תרומת מעשר בעי מוקף והא דקאמר רשאי בן לוי היינו בשבתות ויו"ט דשרי[ז] כדאמרי' בהאשה רבה (יבמות דף לג.)[ח] וקשה בבפ' המפקיד (ב"מ דף לח.) תנן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן ומפרש רב נחמן בר יצחק בגמרא דחיישינן שמא עשאו יא) תרומת מעשר על מקום אחר ואמאי וכי נחשדו לתרוס שלא מן המוקף ואומר ר"ת דגבי פקדון חיישינן טפי[ט] ובחשאה מועטת תולין הדבר להחמיר שלא ליגע בו וחיישינן שמא בשבתות ויו"ט עשאו דשרי שלא מן המוקף כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף לג.) אבל בשאר מקומות לא חיישינן דלא שכיחא שיהא לו פירות בביתו ולא יהא לו די לשבת אם לא יעשרו ממקום אחר וי"מ דדוקא חבריה לא נחשדו לתרוס שלא מן המוקף דהכא איירי בבן לוי שניתן לו מעשר ואין נותנין אלא לחבר כדאיתא בהזרוע (חולין דף קל:) אין נותנין מתנות לכהן עם הארץ אבל המפקיד כל אדם מפקיד אף שאינו בקיאין בהלכות מוקף ומ"ת ההיא דביכורים דנטילתה שלא מן המוקף היכי מצי למימר דמלאורייתא איירי הא קתני וצריכה שיעור כתרומה ומלאורייתא לתרומה גדולה אין לה שיעור דחטה אחת פוטרת את הכרי וי"ל דאין לה שיעור למטה אבל יש לה שיעור למעלה דאין יכול לעשות כל גורנו תרומה דבעינן רשאית ששיריה מיכרים וכי האי גוונא איכא בריש מסכת פאה (פ"א מ"ב) גבי אלו דברים שאין להם שיעור: **לתרום** שלא מן המוקף. פי' בקונטרס דשמא בחותה שעה אינה בעין ואין נראה לתרומה גדולה מדאורייתא בעי מוקף וא"כ אפילו שתיהן לפניו ובתרומת מעשר נמי דלא בעינן מוקף אלא מדרבנן נראה דהיינו משום גזירה אטו תרומה גדולה ובעינן מוקף אפילו שתיהן לפניו כמו בתרומה גדולה וגבי חלה נמי תנן[י] מוקף אפילו שתיהן לפניו: **כיון** דלא קיים בו'. וא"ת והא מוקי לה כאבא אלעזר בן גמלא דאמר ניטלת מאומד וא"כ כי לא קיים נמי ליחוש דלמא תקוניה תקניה בעה"ב מאומד וי"ל דאינו תורם מאומד דבר שאינו שלו שאינו רוצה להפסיד לא לגוי ולא לכהן: **אין אבא אלעזר בן גמלא היא.** וא"ת נהי שיש לו רשות לתרוס שמא לא חשש לתרוס מעשר שעתיד ליתן לגוי והיאך נתיר מספק וי"ל דכיון שהרשות בידו ושהה זמן גדול בביתו ומצוה עליה רמיא סתמא דמילתא דתקוניה תקניה:

כשם

איכא בינייהו עניי כותיים[א] העשיר העני אין מפריש עליו וזכה הלה במה שבידו ורבנן מאי שנא למיתה דעבוד תקנתא ומאי שנא לעשירות דלא עבוד תקנתא[ב] מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא אמר רב[ג] פפא היינו דאמרי אינשי חברך מית אשר איתעשר לא תאשר: מת צריך ליטול רשות וכו': תניא[ג] רבי אומר יורשין שירשו ומי איכא יורשין דלא ירתי אלא אמר ר' יוחנן[ד] שירשו קרקע ולא שירשו כספים א"ר יונתן הניח מלא מחט גובה מלא מחט מלא קרדום גובה מלא קרדום ור' יוחנן אמר[ג] אפילו הניח מלא מחט גובה מלא קרדום וכמעשה דקטינא דאביי: ת"ר ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כור מעשר יש לך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו מאי קאמר אמר אביי ה"ק ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי והילך דמיו אין חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר יש לך בידי והילך דמיו חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר[ד] אטו ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר אלא אמר רב משרשיא בריה דרב אידי הכי קאמר ישראל שאמר לבן לוי מעשר לאביך בידי הילך דמיו אין חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר לאביך בידי והילך דמיו חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר וכי[ה] נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף אלא אמר רב אשי[ו] ה"ק בן ישראל שאמר ללוי כך אמר לי אבא מעשר לך בידי או[ז] מעשר לאביך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דלא קיץ לא הוה מתקן ליה בעל הבית כור מעשר לך בידי או כור מעשר לאביך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דקיץ תקוני תקניה בעל הבית וכי יש לו רשות לבעה"ב לתרום תרומת מעשר[ח] אין אבא אלעזר בן גמלא היא דתניא אבא אלעזר בן גמלא[ט] אומר[י] ונחשב לכם תרומתכם בשתי

עניי כותיים. שאם אין עניי ישראל בעיר ויש עניי כותיים מפרישים לצורכם ויעכבם לעצמו שאף הם זוכים בהן דכותיים גרי אמת הם. ולתנא קמא גרי אריות הם ולא יפרישו בשבילם אלא בשביל עניי ישראל יפרישו בכל מקום שהם: **וזכה הלה במה שבידו.** הלוה הזה אינו חייב[יא] לפרוע משלו שהרי הלוהו ע"מ שלא ליפרע אימנו: **דעבוד תקנתא.** דקאמר מפרישים עליו בחזקת עניי ישראל ובהעשיר קתני אין מפרישין עליו: **לא שכיחא.** הלכך לא חשו לה: **אשר.** האמן והחזק הדבר לשון שריר וקיים[יב]: **לא תאשר.** לא תאמן: **שירשו קרקע.** שעליהם מוטל המצוה לפרוע חובת אביהן: **מלא מחט.** כלומר הניח קרקע מועט אין זה מפרישים בחזקת יורשין אלא כשיעור דמי הקרקע: **מלא קרדום.** כלומר קרקע הרבה: **אפי' הניח מלא מחט גובה מלא קרדום.** כלומר כל חובו לפי שהוא יכול לטרוף ולחזור ולטרוף כל שעה שיפדוהו ממנו: **כי ההוא מעשה דקטינא דאביי.** במי שהיה נשוי בכתובות (דף לא:) ההוא דהוו מסקי ביה מאה זוזי ושכיב ושביק קטינא שוי חמשים אתא בעל חוב טרפוה[יג] אתו יתמי יהבי ליה חמשין וסלקוהו הדר אתא טרפה כו': **ישראל שאמר ללוי.** כולה מפרש ואזיל לה: **מעשר יש לך בידי.** שהפרשתי מתבואתי לצורכך: **והילך דמיו.** ומוכרהו לי ונטל זה את דמיו: **אין חושש.** ישראל זה שמא לאחר שמכרו לוי עשאו לוי זה תרומת מעשר על מעשר אחר שהיה לו בביתו דכיון דלא ידע כמה יש לו בידו לא עביד ליה תרומת מעשר. אבל אמר כור מעשר יש לך בידי ונתן לו הדמים אסור ישראל זה לאכול אימנו ואפי' הפרים תרומת מעשר לכהן לפי חשבונו חיישינן שמא לאחר שקיבל הדמים עשאו לכולן תרומת מעשר על תשעה כורין שיש לו בביתו מעשר הטבול לתרומת מעשר דכיון דלא משך יכול לחזור הלוי ואע"פ שהוא ברשותו של ישראל לא קנו לו מעותיו דאימת קנייה האי לוי דלקנייה לישראל בקבלת מעות הלכך כי חזר בו ועשאהו תרומת מעשר חל עליו השם: **מעשר לאביך בידי.** בחיי אביך הודעתיו שהיה לו מעשר בידי: **מוקף.** סמוך כמו אין מקיפין שתי חביות (ביצה דף לב:). אסור לאחר לומר תבואה שיש לי במקום פלוני תהא תרומה על זו שמא אותה שעה אינה בעין ואם עשה עשוי: **כך אמר לי אבא.**

לפני מותו מעשר לך בידי: **חושש.** הלוי הזה: **לתרומת מעשר.** הראויה לינטל אימנו. ואע"פ שחזקה על חבר שאינו נפטר מן העולם עד שיתקן כל פירות טבלים שבידו הכא איכא למיחש דכיון שלא הזכיר בצואתו סכום מדה שמא לא היה יודע כמה יש: **אין חוששין.** שמוחזק ישראל זה שתיקנו קודם שמת ואע"פ שאין מוטל עליו: **לתרום תרומת מעשר.** הלא אין המעשר שלו אלא של לוי והוה ליה תורם שלא מדעת:

בשתי

יא) [לקמן פה. כתובות פג:], יב) [ל"ל רבא וכן איתא בערוך ערך אשר ב'], יג) [תוספתא רפ"ג], ד) [יומא ו. וש"נ], ה) [עירובין ל: וש"נ], ו) במס' פ"ג מהלכות תרומות משמע דלא גרס בזה מעשר לאביך כו', ז) ביצה יג: ע"ש בכורות נח: ע"ש מנחות נד:, ח) [ל"ל לפרוש], ט) [ב"ב קס:], י) בס"ת: טרפה, יא) ל"ל תרומה ומעשר. ר"ש מדפוי ופי' רש"ש, יב) סוף פ"א ופ"ב דחלה. נמוקי הגרי"ב, ועי' רשב"א שמביא מקור מבטול יום פ"ד מ"ח,

תורה אור השלם

1. וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן הַגֹּרֶן וְכַמְּלֵאָה מִן הַיִּקָּב:
במדבר יח כז

מוסף רש"י

וקטינא דארעא. שדות קטנות. (כתובות צא:). שלא מן המוקף. מדבר שאינו סמוך לו בשותו כלי לליטור מיעיה ובייה (ערובין ל:) מן שאינו סמוך לו, כגון (ביצה לב:) אין מקיפין שתי חביות, וכמו (נדה נא:) מקפת וקורא לה שם, לשון מקרייב ומגיעין זה לזה, ואסור לאחר להפרים ממה שאין לפניו על מה שלפניו, דשמא אותו שהוא סומך עליו אינו בעין, שנאכל או נרקב, ומצלא שאין אומר כלום ואוכל טבלים (חולין ז.). ונחשב לכם תרומתכם. בלוים כתיב (ביצה יג:).

עין משפט נר מצוה

נז א ב ג מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה ז:
נח ד מיי' פ"ג מהל' תרומות הלכה טו וע"ש וכ"מ:
נט ה מיי' שם הל' יב:

מוסף תוספות

א. ולת"ק כיון שאין עניי ישראל בעיר לא יפריש כלום. תוס' הרא"ש. ב. וקאמר דוקא שירשו קרקע, [כלומר דבכענין זה הוא דתקון רבנן לגבות בחזקתן. רשב"א.], אבל ירשו כספים [בכי הא לא תקון רבנן. רשב"א.] צריך ליטול רשות. תוס' הרא"ש. ג. דלהכי נקט הילך דמיו, דאם לא מכרו היה מותר לאכלו. תוס' הרא"ש. ד. וחיישינן שמא שכח מה שא"ל אביו שעשאו תרומת מעשר על מקום אחר. תוס' הרא"ש. ה. דדרשי' בתרומת מעשר מכל מעשרותיכם תרימו אפי' אחד ביהודה ואחד בגליל. תוס' הרא"ש. ו. אלמא לא בענין מוקף בתרומת מעשר. תוס' הרא"ש. ז. לתרום שלא מן המוקף. תוס' הרא"ש. ח. אבל הכא אין תולין הדבר להחמיר שמא תרם בהיתר שלא מן המוקף. תוס' הרא"ש. וכ"כ במהרש"א בד"ה וכי נחשדו. ט. שלא יהא שולח יד בפיקדון ר"פ ב"מ לח. [ד]למא יגע כשאינו שלו ולא יניחם ויסתלק מן הספק. רמב"ן לקמן לא. ד"ה הממיר.

פסקי רי"ד

העשיר העני אין מפרישין עליו וזכה הלה במה שבידו: מ"ט דלמיתה עבוד רבנן תקנתא ומ"ט דלעשירות לא עבוד תקנתא: מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי מיית חברך אשר איעתר לא אשר:

בשתי תרומות. דהאי קרא בלוים כתיב תרומתכם היינו תרומת מעשר כדגן מן הגורן היינו תרומה גדולה דאשתי דגן שישראל מפרישים מגורנו והקיש הכתוב תרומת מעשר לתרומה גדולה: **גאומד.** אחד מחמשים שאמרו חכמים[ג] מפרישים באומד דאם טעה אין כאן איסור דמדאורייתא חטה אחת פוטרת הכרי[ד] דלא נתנה בה תורה שיעור אלא דאשתי דגנך[ה]: **אף תרומת מעשר.** אע"פ ששיעורה קצוב מן התורה[ו] מעשר מן המעשר ניטלת באומד: **ומחשבה.** נותן עיניו בלב זה לשם תרומה ואוכל בלב זה ואע"פ שלא הפרים ותרוייהו נפקי מונחשב והאי דליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומד הוא דליף: **מתני'** **המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר'** [ח]אלעזר רבי יהודה אומר [ז]בשלשה פרקים בודקין את היין בקידום של מוצאי החג ובהוצאת סמדר ובשעת כניסת מים [ט]בבוסר: **גמ'** מאי מעת לעת? ר' יוחנן אמר מעת לעת של בדיקה רבי אלעזר בן אנטיגנוס אומר משום רבי אלעזר בר' ינאי מעת

בשתי תרומות הכתוב מדבר. דכתיב כדגן מן הגורן, זו תרומה גדולה, תרומתכם זו תרומת מעשר (ביצה יג:) דהכי משמע קרא דכתיב בתרומת מעשר לוים ומחשב לכם, כלומר במחשבה תטלו תרומת מעשר, כדגן מן הגורן, כלומר תרומה שיטלת מן הגורן, דהיינו תרומה גדולה, אלמא שתי תרומות כתיבי בהאי קרא, ומהאי קרא נפקא לן אתרוייהו דניטלות במחשבה ובאומד, דומחשב אתרוייהו קאי (מנחות נד: וכעי"ז בבורות נח: מכת"י) ואע"ג דלא כתיב האי קרא דתרומתכם אלא בתרומת מעשר, נפקא לן דמיירי בתרומה גדולה מדכתיב כדגן מן הגורן, כלומר בתרומה גדולה שנוטל ישראל מגרנו, והשתא איתקש תרומת מעשר לתרומה גדולה להאי מילתא (בבורות שם). **באומד.** אשם יש לו פירות הרבה אין צריך למדוד, אלא באומד יטול אחד מחמשים (מנחות נד:) שמאמד כדעתו כך וכך יש לי בכרי הזה ולפי אומדנותו נוטל תרומה (בבורות נט.) דלא כתיב בה שיעור (ביצה יג:). **ובמחשבה.** שמחשב ואומר שני לוגין שאני עתיד להפרים הרי הן תרומה, דלאמרינן גבי לוקח יין מבין הכותים, ולהכי קרי ליה מחשבה משום דאינו מונה אותן (בבורות נט.) אי: נותן עיניו בלב זה ואוכל בלב אחר, דכתיב ונחשב ואתרוייהו קאי, והא דקא ליף לה מתרומה גדולה משום דאמר נקט לה (ביצה יג: וכעי"ז בבורות שם). **סמדר.** ענבים כיון שנפל הפרח וכל גרגיר נראה לעצמו קרוי סמדר. (ברכות לו:). ענבים דקין בהתחלתן לאחר שפרחו מיד. (ב"ק נט.).

בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם שתרומה גדולה [א]**ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה וכשם שיש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומה גדולה כך יש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומת מעשר: מתני'** [ב]**המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר'** [ח]**אלעזר רבי יהודה אומר** [ז]**בשלשה פרקים בודקין את היין בקידום של מוצאי החג ובהוצאת סמדר ובשעת כניסת מים** [ט]**בבוסר: גמ'** מאי מעת לעת? ר' יוחנן אמר מעת לעת של בדיקה רבי אלעזר בן אנטיגנוס אומר משום רבי אלעזר בר' ינאי מעת

כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד. ומיהו אין להקיש תרומת מעשר לתרומה גדולה שיועיל במתכוין חיטה אחת לפטור הכרי דהא מעשר אמר רחמנא ומיהו אם במתכוין מוסיף נראה דמועיל דמקשינן להכי לתרומה גדולה כדמוכח בפרק כל המנחות בחות מלה (מנחות דף נה.) דקתני תורמין תאנים על הגרוגרות במנין ופריך דהוי מרבה במעשרות ומיירי במרבה בתרומת מעשר כדמוכח סיפא ומוקי לה לרישא כאבא אלעזר בן גמלא והתם מרבה במתכוין ונראה דלית ליה כלל לאבא אלעזר בן גמלא מרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלין דבמעשר [ראשון] נמי שרי מאומד כדאמרי' בסוף בכורות יכול היה לו מאה טלאים וטבל עשרה לו עשרה וטבל אחד יהיו מעושרים מ"ל עשירי ואין זה עשירי ר' יוסי בר' יהודה אומר מעשר ומפרש התם דטעמא דר' יוסי בר' יהודה דסבר כאבא אלעזר בן גמלא ומעשר קייים רחמנא תרומה דכתיב כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה ואיתקש מעשר בהמה למעשר דגן כדאמר התם ברים פירקין מה מעשר דגן ניטל מאומד ובמחשבה כו' ובמעשר ראשון איירי דכתיב בסיפא דקרא נתתי ללוים לנחלה וא"ת ואמאי אצטריך כאבא אלעזר לא הוה ליה למימר אלא דאיתקש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן ניטל אחד מעשרה אף מעשר בהמה כן אפי' בלא העברת שבט וי"ל דמשמע ליה דלרבי יוסי ברבי יהודה בעינן אחד מעשרה הוי מעשר אפי' אינם שוים כמו במכנים לדיר להתעשר דמסתמא אין דרכן להיות שוין הלכך צריך לאוקמי כאבא אלעזר בן גמלא דאי לאו דאבא אלעזר ה"א דבעינן אחד מי' בעינן שוין כמו במעשר דגן אע"ג דבמכנים לא בעינן שוין וקשה כיון דשרי אפי' מעשר מאומד אמאי אצטריך במנחות לאוקמי בתרומת מעשר הא דאמר ר' אלעזר ברבי יוסי אבא היה נוטל עשר גרוגרות שבמקלוע על תשעים שבכלכה לוקמה במעשר גופיה וי"ל דנהי דרבי יוסי ברבי יהודה סבר דאפילו מעשר ניטל מאומד דלמא אבא אלעזר לית ליה הך סברא ועוד דניחא ליה לאוקמיה בתרומת מעשר משום דברישא קתני תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין תלמוד לומר ונחשב לכם תרומתכם במחשבה אתה תורם ואי אתה תורם במדה במשקל במנין פירוש ההיא דאין תורמין בתרומה גדולה דלכולי עלמא מצותה מאומד והיא דהמונה משובח בתרומת מעשר וכרבנן והא דמייתי בריישא דאבא אלעזר בן גמלא לאשמועי' דפליגי בתרומת מעשר וא"ת דבישראלמי אהיא דהמונה משובח מ"ממאי הוא משובח[א] אמר רב הונא מן התורם מאומד דמאומד הוי תרומה אלא דמונה משובח וקאמר נמי התם אמר רבי אלעזר אמרה כן השוקל משובח משלשתן פירוש[ב] מכלל דאיכא שלשה בר ממשקל[ג] ובתר הכי קאמר אמר ר' חנינא תיפתר בשלשתן ולית לה שמע מינה כלום[ד] ואי לרבנן לדידהו אין תרומת מעשר מאומד ולאבא אלעבר בן גמלא מצותה לעשות מאומד דקתני בתוספתא אף תרומת מעשר אינה ניטלת אלא באומד ובמחשבה ויש לומר דרבנן מודו דמאומד הוי תרומה אבל אין מצוה לעשות מאומד ולא חשיב מרבה במעשרות במתכוין לאמוד יפה אלא במתכוין להרבות ומרבה במתכוין והיא דבכורות דמוקי לה ר' יוסי כאבא אלעזר בן גמלא ולא כרבנן שמא התם מרבה במתכוין:

כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה. פירש בקונטרס לענין אומד הוא דליף אבל מחשבה בתרוייהו נפקא מונחשב אי נמי דקרא גופיה מקיש ליה לתרומה גדולה לענין מחשבה[ה] ונראה דלא פליגי רבנן עליה דאבא אלעזר בן גמלא אלא לענין מאומד אבל במחשבה לא פליגי דהא קרא כתיב ובריש האיש מקדש (קדושין דף מא:) נמי פריך מה לתרומה שכן ניטלת במחשבה משמע דלכ"ע פריך והיינו תרומת מעשר דכתיב בה אתם גם אתם ודלא כפי' הקונטרס דפי' בבכורות (נט.) דמשום מחשבה מוקי ר' יוסי בר' יהודה כאבא אלעזר בן גמלא ואין פשט הסוגיא מתיישבת כפירושו דמה לנו להזכיר מחשבה בדברי ר' יוסי בר' יהודה: **במחשבה.** פי' בקונטרס שנותן עיניו בלב[ו] בזה לשם תרומה ואוכל מלב זה ואע"פ שלא הפרים משמע שרולה לומר משום דכתיב ונחשב שרי לאכול בלא הפרשה ושרינן נמי בשמיקה ע"י שנותן עיניו בלב זה[ז] וכל זה נפקא מונחשב וכן ודאי דבלא דיבור נמי הוי תרומה מדתנן במס' תרומות (פ"א מ"ו) חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה וקא חשיב אלא ומפרש בירושלמי (פ"א מ"ד) טעמא משום ברכה[ח] ובפרק ג' דשבועות (דף כו:) נמי אמרי' גבי כל נדיב לב דהוו תרומה וקדשים שני כתובין הבאין כאחד לענין גמר בלבו אע"פ שלא הוליא בשפתיו ולא יליפינן מנייהו שבועה ולענין לאכול בלא הפרשה אין קפידא לכ"ע אפילו בכל המעשרות דלא כתיב בהו ונחשב דשרי בכל מקום אע"פ שעתה אין מפרים כלום כדמוכח התם דהלוקח יין מבין הכותים (לעיל דף כה.) דשרי לכ"ע אי לאו משום[ט] בריה או בקיעת הגוד ומעשר שני שריין כשאומר בצפונו או בדרומו וא"ת כיון דשרי תרומה כשנותן עיניו בלב זה אמאי אין מגביהין תרומות בשבת דהא תנן במס' שבת בפרק נוטל (דף קמא:) ר' יהודה אומר אף מעלין את המדומע בא' ומאה ופריך בגמ' [י]והא קמתקן ומשני דסבר כר"ש בן אלעזר דאמר נותן עיניו בלב זה ואוכל בלב זה ולהכי לא חשיב מתקן בשבת כשמעלהו כיון דאפשר במחשבה והכא נמי אפשר במחשבה וי"ל דשאני מדומע שכבר הוא מתוקן אבל תחלת תיקונו של טבל לא שריין משום דאפשר במחשבה ואפי' דמאי אסור לתקן בשבת כדמוכח בפ' במה מדליקין (שם דף לד.) אע"ג דשרי ליתן עיניו בלב זה ולאכול בלב אחר כדאמרי' בפ"ק דחולין (דף ו:) גבי ר' מאיר שאכל עלה של ירק[יא]: **המניח פירות להיות מפריש עליהן כו'.** [יב]בערבי שבתות וי"ט אייירי דשרי אלא מן המוקף[יג]: **מעת לעת.** בגמרא (דף ד:) דייק מאי טעמא שנתנו רבנן שיעור בגדה מעת לעת ותימה דהכא (גמי) מ"ט וי"ל דדוקא התם דייק משום דאשה מרגשת בעצמה וכדין הוא דליה שעתה כשמאי ואי בעו רבנן למיקנסה לקנסוה מפקידה לפקידה כהלל[יא]:

ובשעת כניסת מים לבוסר. נראה לר"י כלשון ראשון שפירש בקונטרס כשנכנסה בו לחלוחית שיכול לעצור מהן כל שהוא היינו כניסת מים מדתנן במס' שביעית בפ"ד (מ"ח) הבוסר משהגיע מים אוכל בו פתו בשדה הבאים כונס לתוך ביתו כו' ושם שאין נזהרין בו על מגע[יב] לפי שאינו קרוי יין אלא מים ור"ת אומר שאין להקל לפי שאין אנו בקיאין עד מתי קרוי מים ולא יין וכתב ר"ת ששנה אחת לא נתבשלו היינות יפה והיו בוסר וכי באותה שנה לא נהגו יין נסך: [ועיין תוס' ע"ז כט: ד"ה אין]

בקידוס

מתוקנת ואע"פ שהן בעולם שלא אכלן אוכלן בחזקת מתוקנות ואינו מפריש עליהן כלום: ואמרינן מאי מעת לעת אמר ר' יוחנן מעת לעת של בדיקה פי' אם בדקם היום בשחרית ומצאם אבודים חושש שמא מאתמול בשחרית אבדו ואם עשאן מעשר תוך מעת לעת זה על פירות אחרים צריך להפרישם כוסס לתוך ביתו כו' ושם שאין

מסורת הש"ס

ח) [בסדר המשנה אית' ר"א בן שמועא], ט) [בעניין ערך בסר ח אית' לבוסר וכן אית' בכרש"י ותוס' וכן אית' בתוס' דע"ז כט: ד"ה אי וכן בכרש"י פסחים נג. ד"ה הוא בוסר] וכן אית' ביריושלמי, ג) [תרומות פ"ד מ"ג], ד) [חולין קלז:], ה) [דברים יח], ו) במדבר יח כו, ז) דבפ"ד [מ"ה] דתרומות תנן כל"ל מהרש"ל, ח) בירושלמי הגירסא ממע, ט) בכרש"י הגירסא זה, י) [דף קמב.], יא) [ועי' תוס' חולין ז. ד"ה ולמא ותוס' מנחות נה. ותוספות בכורות נט. ד"ה במחשבה], יב) [ועי' היטב תוס' יבמות נג: ד"ה אלא לאו כה"ג וכו'],

מוסף רש"י

בשתי תרומות הכתוב מדבר. דכתיב כדגן מן הגורן, זו תרומה גדולה, תרומתכם זו תרומת מעשר (ביצה יג:) דהכי משמע קרא דכתיב בתרומת מעשר לוים ומחשב לכם, כלומר במחשבה תטלו תרומת מעשר, כדגן מן הגורן, כלומר תרומה שיטלת מן הגורן, דהיינו תרומה גדולה, אלמא שתי תרומות כתיבי בהאי קרא, ומהאי קרא נפקא לן אתרוייהו דניטלות במחשבה ובאומד, דומחשב אתרוייהו קאי (מנחות נד: וכעי"ז בבורות נח: מכת"י) ואע"ג דלא כתיב האי קרא דתרומתכם אלא בתרומת מעשר, נפקא לן דמיירי בתרומה גדולה מדכתיב כדגן מן הגורן, כלומר בתרומה גדולה שנוטל ישראל מגרנו, והשתא איתקש תרומת מעשר לתרומה גדולה להאי מילתא (בבורות שם). **באומד.** אשם יש לו פירות הרבה אין צריך למדוד, אלא באומד יטול אחד מחמשים (מנחות נד:) שמאמד כדעתו כך וכך יש לי בכרי הזה ולפי אומדנותו נוטל תרומה (בבורות נט.) דלא כתיב בה שיעור (ביצה יג:). **ובמחשבה.** שמחשב ואומר שני לוגין שאני עתיד להפרים הרי הן תרומה, דלאמרינן גבי לוקח יין מבין הכותים, ולהכי קרי ליה מחשבה משום דאינו מונה אותן (בבורות נט.) אי: נותן עיניו בלב זה ואוכל בלב אחר, דכתיב ונחשב ואתרוייהו קאי, והא דקא ליף לה מתרומה גדולה משום דאמר נקט לה (ביצה יג: וכעי"ז בבורות שם). **סמדר.** ענבים כיון שנפל הפרח וכל גרגיר נראה לעצמו קרוי סמדר. (ברכות לו:). ענבים דקין בהתחלתן לאחר שפרחו מיד. (ב"ק נט.).

עין משפט נר מצוה

ם א מיי' פ"ג מהלכות תרומות הלכה ד:
סא ב מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה ד [ופ"ה מהל' תרומות הל' כו] סמג עשין קלה:
ג [מיי' פ"ה מהל' תרומות הל' כה]:

מוסף תוספות

א. דמשובח משמע משובח מאחר. היטב"ם. ב. מדקאמר 'משלשתן' ולא 'מהן'. היטב"ם. ג. והיינו אומר. היטב"ם. ד. כלומר, דהאי 'משלשתן' לאו דוקא אלא הרי הוא כאילו אומר 'מכולם'. היטב"ם. ה. דכיון דקרא תלי תרומת מעשר בתרומ"ג וכו' דאלמא דלקרא פשיטא לי' טפי מחשבה בתרומ"ג מן[ב]תרומת מעשר, אבא אלעזר בן [גמלא] נמי תלי תרומת מעשר בתרומ"ג לענין מחשבה נמי. ר"ן. ו. ואוכל בצד אחר. תוס' מנחות נה. ד"ה במחשבה. ז. משמע דאי מברך, אע"פ שלא ידבר בהרמה, שפיר דמי. שם. ח. דאין. שם. ט. משום דחיישי'. שם. י. תמיה לי האיך יפריש שלא מן המוקף, הא בעינן נגיעה, ואם אבדו הא חזי לי'. י"ל. תוס' הרא"ש. יא. אבל הכא, מילתא דפשיטא היא דסמכי' אחזקה דאוקי פירות בחזקתייהו והשתא הוא דאבדו, וחכמים עבוד הרחקה מעל"ע, והתרומה ומעשר שמפריש צריך לתקן פעם אחרת כי שמא טבל הם. תוס' הרא"ש. יב. גור. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

מתני' המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשר מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר' אלעזר ר' יהודה אומר בג' פרקים בודקין את היין בקידום של מוצאי החג ובהוצאת סמדר ובשעת כניסת המים בבוסר. פי' הניח פירות של טבל להיות סומך עליהן ואוכל טבלים אחרים שיש לו ואומר הרי תרומתן ומעשר שלהן באותן פירות שהקציתי לכך שמשער כמה קבין צריך להפריש מאלה תרומה וכמה קבין מעשר ואומר מאותן הטבלים שהקצתי במקום פלוני שלא אקחם וכן הוא עושה תמיד ומפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אותן פירות שהקצה ואוכל את אלו ואין חוששין שמא אבודים הן בשעה שהוא מפריש עליהן ואומר תרומתן של אלו באותן הפירות ונמצא שאין בדבריו כלום ואוכל טבלים אלו בחזקת שהן קיימים ומפריש עליהן ואף על פי שאינו רואה אותן: ואם הלך לבודקן ומצאן שאבדן הרי זה חושש לאותן טבלים שתקן בהבטחתן של אלו מעת לעת ואם לא אכלן צריך להפריש מהם דשמא כי אמר הרי תרומתם על אותם שהקצתי כבר היו אבודין. אבל אותן שתקן קודם מעת לעת כתקון

בקידום של מוצאי החג של תקופה. של תקופת תשרי אבל משכה תקופת תמוז עד כאן לא ול"ת והא אי אפשר שתמשוך עד כאן כדאמרי' בפרק קמא דסנהדרין (דף יג.) דבעינן מקצת החג בתקופה חדשה וי"ל דאמר התם (יא:) דעל תקופה לבדה אין מעברין:

לפני הזרע ובשעת הזרע. תימה דכל זה הוא פרק א' דאין הפסק בין לפני הזרע לשעת הזרע וי"ל[א] דבשעת הזרע הוא סוף הזרע שכבר זרעו כל מה שהיה להם[ב] ונתחסר להם שלא היה להם כל הצורך[ג]:

לשותפין. פירש ר"ח ור"ת כי הא דאמר בריש המקבל (ב"מ דף קה.) הני בי תרי דעבוד עיסקא בהדי הדדי [ורווח] ול"ל חד לחבריה תא ונפלוג ואמר ליה אידך גרוש טפי דינא הוא דמעכב והשתא עד זה הזמן יכולין לעכב ואז יתחלקו ויחלוקו וכן לכל דבר יש זמן:

אי הכי היינו דכתיב ותך השמש. אהאי קרא קאמר שלא בא לספר בכח גבורת סערתה שהיתה עושה תלמיס בים אלא להעיד שהשתיקה שאר כל הרוחות ונתחמם העולם ומכל מקום אמת הוא שהוא רוח חזק מאד דכתיב (שמות יד) ברוח קדים עזה כל הלילה וברוח קדים תשבר אניות תרשיש (תהלים מח) ולפעמים שולחה הקב"ה לעולם עזה וקשה: **אנא לא צריכנא להו.** פירש בקונטרס דרב נחמן בר יצחק מתניה דבי נשיאה הוה כדאמר בהעור והרוטב (חולין קכד.) ולפירושו רב נחמן סתם שבגמ' [ד] הוא רב נחמן בר יצחק דבהעור והרוטב משמע דסתם רב נחמן הוא מתניה דבי ריש גלותא ואין נראה דבפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מג.) אמרי' יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן[ד] וכן בפ' עושין פסין (שם דף יח.)[ה] גבי מנוח עם האדם היה משמע דרב נחמן סתם [ו] לא היינו רב נחמן בר יצחק וכן בפ' השולח (נקמן לט.) גבי אשכחיה רב נחמן בר יצחק לרבה בר שילת דהוה קאי אפיתחא דבי תפלה וכן בכמה דוכתי אלא רב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יעקב דהא רב נחמן סתם הוא חברו של רב ששת ובירושלמי מוכח בדוכתי טובא דרב נחמן בר יעקב הוא חברו של רב ששת וגם בש"ס שלנו אינו מזכיר בשו' מקום רב נחמן בר יעקב אלא כשמזכיר אלנו רב נחמן אחר רב נחמן בר יצחק או רב נחמן בר רב חסדא והא דקאמר הכא רב נחמן בר יצחק לא לריכנא להו עשיר היה ולא היה לריך להס[ז]: **שדיא** נשיב. אדרוש מזרחית קאמר כדמוכח סוגיא ולא ששמה שדיא אלא לפי שהיתה קשה קראה כך ורוח דרומית שמה שדיא כדאמר בערוך בערך אסתנא וחזו לשונו לד' רוחות יש להן שמות רוח מזרחית שותא רוח מערבית אוריא רוח לפונית אסתנא רוח דרומית שדיא:

הדרן עלך כל הגט

וגו' יבוש מקורו זו מקורה של אשה ויחרב מעיינו זה שכבת זרע שבמעי אשה הוא ישסה אוצר כל כלי חמדה זו מרגלית שבים אמר רבא [ח]עדי סוראה הוא דדייקי קראי מאי כי הוא בין אחים יפריא אמר רבא אפילו שופתא

מעת לעת של הנחה תנן אם אבדו הרי זה חושש מעת לעת בשלמא למ"ד מעת לעת של בדיקה שפיר אלא למ"ד מעת לעת של הנחה האי מעת לעת עד מעת לעת מיבעי ליה קשיא: דברי ר' אלעזר: אמר ר' אלעזר [א]חלוקין עליו חבריו על רבי אלעזר [ב]מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברה"ר טמאות פשיטא דחלוקין מהו דתימא מאי למפרע מעת לעת קמ"ל: רבי יהודה אומר בג' פרקים כו': תנא בקידום של מוצאי החג של תקופה תניא ר' יהודה אומר בג' פרקים מוכרין את התבואה לפני הזרע ובשעת הזרע [ג]ובפרום הפסח ובשלשה פרקים מוכרין את היין בפרום הפסח ובפרום עצרת ובפרום החג ושמן מעצרת ואילך למאי הלכתא אמר רבא ואיתימא רב פפא [1]לשותפין מכאן ואילך מאי אמר רבא כל יומא פירקיה הוא [1]ויהי בזרוח השמש וימן אלהים רוח קדים חרישית מאי חרישית אמר רב יהודה בשעה שמנשבת עושה תלמים תלמים בים א"ל רבה אי הכי היינו דכתיב [1]ותך השמש על ראש יונה ויתעלף אלא אמר רבה בשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה והיינו דכתיב [2]אשר בגדיך חמים בהשקט ארץ מדרום [ד] א"ר תחליפא בר רב חסדא א"ר חסדא אימתי בגדיך חמים בשעה שהשקיט ארץ מדרום שבשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה רב הונא ורב חסדא[ה] הוו יתבי חליף ואזיל גניבא עלייהו אמר חד לחבריה ניקום מקמיה [ו]דבר אוריין הוא א"ל איזדך מקמי פלגאה ניקום אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה ברוחות אמר להו הכי אמר רב חנן בר רבא אמר רב [ז]ד' רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כולן שאלמלא כן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח דרומית קשה מכולן ואלמלא בן נץ מעמידה מחרבת כל העולם כולו מפניה שנאמר [3]המבינתך יאבר נץ יפרש כנפיו לתימן רבא ורב נחמן בר יצחק הוו יתבי הוה חליף ואזיל [ח]רב נחמן בר יעקב דיתיב בגוהרקא דדהבא ופרים עליה סרבלא דכרתי רבא אזל לגביה רב נחמן בר יצחק לא אזל לגביה אמר דלמא מאינשי דבי ריש גלותא נינהו רבא צריך להו אנא לא צריכנא להו כדחזא דרב נחמן בר יעקב הוה אזיל לגביה גלי לדרעיה אמר שדיא נשיב אמר רבא הכי אמר רב אשה מפלת בו ושמואל אמר אפי' מרגלית שבים מרקבת בו ר' יוחנן אמר אפי' שכבת זרע שבמעי אשה מסרחת בו [ט]אמר רב נחמן [בר יצחק] ושלשתן מקרא אחד דרשו [4]כי הוא בין אחים יפריא יבוא קדים רוח ה' ממדבר עולה ויבוש מקורו

של הנחה. הרי זה חושש למפרע כל הימים עד מעת לעת של הנחה דאשונה. יוסי אחד שלם מחזקינן להו בחזקת קיימין בידוע ומשם עד כאן ספק ויחזור ויתרוס: **חושש מעת לעת.** משמע יום אחד הוא דקאי בחששא היינו כמ"ד מעת לעת של בדיקה: **אלא למ"ד.** כולהו יומי קאי בחששא בר מיומא קמא חושש למפרע עד מעת לעת מיבעי ליה: ר"א בן פדת דגמרא ור"א בן שמוע דמתניתין ובריתא: **חלוקין.** ואמרי דלעולם חיישינן הואיל ונמלאו אבודין וכל פירות שתקנו ע"י אותן פירות לריך לחזור ולהפריש: **מקום.** שהיה בחזקת שלם ונמדד לאחר זמן ונמצא חסר: **כל טהרות שנעשו על גביו.** כל תרומות וטהרות שנשתמשו בהן בכלים ואנשים שטבלו מטומאתן באותו מקום מעולם: **בין שהמקום ברשות היחיד.** דקי"ל ספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא[ט]: **בין ברה"ר.** דקי"ל ספיקו טהור הכא טמא. דכי אמרינן ספק טומאה ברה"ר טהור היינו ספק נגע ספק לא נגע דאיכא למימר לא נגע אבל זה שהיה טמא ודאי ואתה בא לטהרו בטבילת ספק אל תטהרנו מספק אלמא מעת בדיקה הראשונה אנו חוששין ולא מעת לעת בלבד כמו שאמר ר' אלעזר ומאי דאמרי' (בפסחים) [בקידושין דף עט.] תניא המפריש חבית להיות מפריש עליה תרומה ומעשר כל ג' ימים ודאי מכאן ואילך ספק דמשמע שכל למפרע אנו חוששין רבנן הוא דפליגי על ר' אלעזר: ר' יהודה אומר בג' זמנים צריך לבדוק את היין (אבל) [ואם] הניחו להיות מפריש עליו חיישינן שמא החמיץ ואין תורמין מחומץ על יין מפני[ט] [שאינו מינו] ואם תרם אין תרומתו תרומה: ברוח קדים המנשבת במוצאי חג הסוכות ובהוצאת סמדר כשיפול הפרח והענבים נראים מסודרים באשכול יקראו סמדר. ובעת כניסת מים לבוסר אחר שגדלו הענבים ונעשו כפול הלבן נקראים בוסר וכשתכנס בתוכן לחלוחית שאם תעצרם תוציא מהם משקה נקרא כניסת מים לבוסר ובאלו ג' פרקים רגיל להיות מתקלקל היין שסופו להחמיץ: תנא בקדים של מוצאי החג של תקופה אם כבר נכנסה תשרי. אבל אם משכה תקופת תמוז עד מוצאי החג אין זמן היין להתקלקל עד שתכנס תקופת תשרי:

סליק פירקא

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה ד [ופ"ה מהל' תרומות הכ"ו ופ"ד מהל' מע"ש הי"ג]:
סג ב מיי' פ"א מהל' מקוואות הלכה ו טור וש"ע י"ד סימן רא סעיף עא:
סד ג מיי' פ"ד מהל' שופטין הלכה ד [ופ"ה סס ה"ה] סמג עשין פב טור וש"ע ח"מ סימן קעו סעיף יד [וספי' יז]:

פסקי רי"ד

סמכינן אחזקה: א"ר אלעזר בן פדת חולקין עליו חבריו על רבי אלעזר בן שמוע דתנן מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות פי' מקוה שנמדד בא' בניסן והיה שלם ועומד בחזקת שלם ולאחר זמן בא' באייר נמדד ונמצא חסר כל תרומות וטהרות שנתעסקו בכלים ואנשים שטבלו מטומאתן באותו מקוה מא' בניסן שהיה שלם ועד א' באייר ונמצא חסר הן טמאות דחיישי' שמא באחד בניסן לאחר בדיקתו חסר מיד ואע"ג דהוא ברשות הרבים דקיימא לן ספק טומאה ברה"ר טהור היינו דאיכא למימר לא נגע אבל זה שהוא טמא ודאי ואתה בא לטהרו בטבילת ספק אל תטהרנו מספק אלמא מעת בדיקה הראשונה אנו חוששין ולא מעת לעת בלבד כמו שאמר ר' אלעזר ומאי דאמרי' (בפסחים) [בקידושין דף עט.] תניא המפריש חבית להיות מפריש עליה תרומה ומעשר כל ג' ימים ודאי מכאן ואילך ספק דמשמע שכל למפרע אנו חוששין רבנן הוא דפליגי על ר' אלעזר: ר' יהודה אומר בג' זמנים צריך לבדוק את היין (אבל) [ואם] הניחו להיות מפריש עליו חיישינן שמא החמיץ ואין תורמין מחומץ על יין מפני[ט] [שאינו מינו] ואם תרם אין תרומתו תרומה: ברוח קדים המנשבת במוצאי חג הסוכות ובהוצאת סמדר כשיפול הפרח והענבים נראים מסודרים באשכול יקראו סמדר. ובעת כניסת מים לבוסר אחר שגדלו הענבים ונעשו כפול הלבן נקראים בוסר וכשתכנס בתוכן לחלוחית שאם תעצרם תוציא מהם משקה נקרא כניסת מים לבוסר ובאלו ג' פרקים רגיל להיות מתקלקל היין שסופו להחמיץ: תנא בקדים של מוצאי החג של תקופה אם כבר נכנסה תשרי. אבל אם משכה תקופת תמוז עד מוצאי החג אין זמן היין להתקלקל עד שתכנס תקופת תשרי:

סליק פירקא

ט) עיין תוס' נדה דף ב ע"ב ד"ה היה בודק דלפ לרבנן דס"ל דיין וחומץ מין אחד הוא מ"מ בכאן אין תרומתו תרומה ע"ש:

מסורת הש"ס

א) קידושין עט. נדה ב: [מקוואות פ"ג מ"ג], ב) פי' ע"ז ימים לפני הרגל קרוי פרום, ג) לקמן סב., ד) [פי' בן תורה כ"כ רש"י לקמן סב.], ה) ב"מ כה., ו) [ל"ל רב אחא בר יעקב עיבוד ערך גהרקן], ז) נ"מ רב אחא בר יעקב אמר מ"ד, ח) [עי' פרס"י לקמן מה. ד"ה עדי אלו כמו עדלא אמרה], ט) [סוטה כח:], י) [דבריס לג:], יא) וברכות סא., יב) [וע"ע תוס' עירובין יח: ד"ה מתקיף עוד שם מג: ד"ה יתיב וכנ"ב מו: ד"ה שלמ],

תורה אור השלם

1. וַיְהִי בִּזְרֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ וַיְמַן אֱלֹהִים רוּחַ קָדִים חֲרִישִׁית וַתַּךְ הַשֶּׁמֶשׁ עַל רֹאשׁ יוֹנָה וַיִּתְעַלָּף וַיִּשְׁאַל אֶת נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי מֵחַיָּי:
יונה ד ח
2. אֲשֶׁר בְּגָדֶיךָ חַמִּים בְּהַשְׁקֵט אֶרֶץ מִדָּרוֹם:
איוב לז יז
3. הֲמִבִּינְתְּךָ יֵאָבֶר נֵץ יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו לְתֵימָן:
איוב לט כו
4. כִּי הוּא בֵּן אַחִים יַפְרֶיא יְבוֹא קָדִים רוּחַ יְיָ מִמִּדְבָּר עֹלֶה וַיְבוֹשׁ מְקוֹרוֹ וְיֶחֱרַב מַעְיָנוֹ הוּא יִשְׁסֶה אוֹצַר כָּל כְּלִי חֶמְדָּה:
הושע יג טו

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אנא וכו' **הוא** ר"נ בר יצחק. וכן מבואר בכס"מ מגילה דף כח ע"ב ד"ה ר"נ: **בא"ד** וכן **לאו** היינו ר"נ. בעירובין יב ע"א:

הגהות הב"ח

(**א**) גמ' ואמר **רב** תמליפא. (**ב**) רש"י ד"ה אנא וכו' דרב נחמן **בר** יצחק תמניה:

מוסף רש"י

כל טהרות שנעשו על גביו. טהרות שנשתמשו בכלים שטבלו בו (נדה ב: וכנ"י ז קדושין עט.). **בין ברשות היחיד.** שספק טומאה טמא בו, **בין ברה"ר.** שספק טומאה טהור בו (קדושין שם) **בין** שהמקוה עומד ברה"ר דקיימא לן ספק טומאה ברה"ר ספקו טהור, הכא טמא, דלאו ספק הוא אלא ודאי (נדה ב: וכנ"י ז קדושין שם). **פרוס הפסח.** כגמ' מפרס טו' יום קודם הפסח דהיינו יום אחרון של אדר, וכן פרוס עצרת טו' יום קודם, וכן פרוס החג דהיינו יום אחרון של אלול. (רש"י כת"י בבורות נז:). **דבר אוריין הוא.** בן תורה (לקמן סב.). **פלגאה.** חולק על החכמים, שהיה מעברו לאחר עוקבא שהיה אב בית דין כדאמרינן בפרק קמא (לקמן סב.).

מוסף תוספות

א. דקודם זריעה קונין העולם שיהא מוכן להם בשעת הזדע. תוס' הרא"ש. ב. לפני הזדע. תוס' הרא"ש. ג. וצריך לקנות

מה שחסר לו. תוס' הרא"ש. ד. משמע דר"נ בר יצחק לאו היינו ר"נ סתם. תוס' עירובין מג: ד"ה יתיב.

שופפא. ד) בית יד: **קופינא.** ה) חור שבראש המרא שקורין פושו"ר ועל שם שדחוק בין שני לדי החור קרי ליה בין אחים שמדוכקין: **סיכתא בדפנא.** יחד שבדופן: **רפיא.** שמתייבש מחמת החוס ורפה: **קניא בכופפא.** קנה המרוג בכפיפה: **רפיא.** כמו יפריא:

הדרן עלך כל הגט

השולח. והגיע. והשיג: **אינו יכול לבטלו.** בגמרא פריך פשיטא: **בראשונה.** לא היה מבטלו בפני השליח ולא בפני האשה אלא במקום שהיה עומד היה מבטלו בפני שלשה: **מפני תיקון העולם.** שהשליח שאינו יודע בדבר מוליכו לה והיא נישאת בו: **גמ' הגיעו.** הוי משמע שרדף אחריו והשיגו: **ואפילו ממילא.** שנשתהה שליח בדרך והיה לו לזה דרך לשם ולאחו ואפ"ה בטל: **ולא אמרינן.** אין בדעתו לבטלו אלא לצעורה בעלמא חדש או חדשים שאם היה בדעתו לבטלו היה רודף אחריו לבטולי: **שליחותא דקמא.** דאמרינן ליה לא עדיפת מייה: **איהו הוא דלא טרח.** כי בטליה הוא בעצמו בטל וליכא למימר לצעורה מיכוין דלא הוה מטרח נפשיה משום לצערה: **אבל שליח.** כי שלח שליח לבטל אמרינן לצעורה מיכוין ומשום טירחא דשליח אחרון לא איכפת ליה: **בטל הוא.** משמע בטל יהא וכן אי אפשי בו: **פסול הוא.** לא משמע דאיהו מבטל ליה אלא מוליא עליו שם פסול והא ליכא: **לא אמר כלום.** וחכה בה על כרחו ואם יש לו בעל חוב גובה אותה בשבילו לפי שכל הלשונות הללו לשון עתיד הן והוא"ל וקבלה אינו יכול לחזור בו: **בטלה היא.** משמע בטלה היתה מקודם שקידלתי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי והרי אומר שלא זכה בה וחוזרת לנותן והכי נמי תניא לקמן בפירקין (דף מ:) כתבתי ונתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא כתב ונתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים והאי נמי דאמר בטלה היתה מקודם לכן נאמן: שתי

השולח. גט שנתתי לך בטל הוא. א) לרבי דאמר ב) בטלו ג) מבטול נקט הגיע בשליח אורחא דמלתא דאז מותר לבטלו ורגיל הוא לבטלו אבל בפני ב"ד שלא בפני השליח אסור לבטלו מדרבנן משום תקנת ר"ג ועוד נקט הגיע בשליח דהשתא אין לריך בית דין אי נמי היא גופה אתא לאשמועי' דלא אמרינן לצעורה קא מיכוין דאמרינן בגמרא ולא לומר דדוקא בכי האי גוונא בטל:

ולא אמרינן לצעורה קא מיכוין. ולא"ת ד) פשיטא שהוא בטל היאך היה לנו לומר שאינו בטל והוא עומד ונווח ה) וי"ל דהוה אמינא כיון שאינו מביא עדים על כך א"כ אינו רולה לבטלו א"נ ו) הוה חיישינן להחמיר ז) משום דלמא לצעורה קא מיכוין קמ"ל דלא חיישינן: **איהו דלא טרח אדעתא לצעורה.** משמע דקידש אצל אשתו לא הוי ממילא אלא בטירחא ח) ותימה דאמאי לא נקט רבותא טפי מזדמן אצל אשתו ממילא או שלוחו דלא אמרינן לצעורה קא מיכוין דתימה הוא לומר שאז אין מועיל ביטול ט): **מהו דתימא איגלאי מילתא למפרע דבטולי בטליה קמ"ל.** ורבא דאמר לקמן (דף לד.) דגלוי דעתא בגיטא מלתא היא היינו שנודע י קודם שהגיע גט לידה אבל אם לא נודע אותו גילוי דעתא עד אחר שהגיע לידה לאו כלום הוא כגון דהוה רהיט בתר שליח לבטוליה וסבר שליח דהא דרהיט בתריה דבעי למימר אשור הב לה כדאמר לקמן (שם) וכי מבטל ליה אחר שבא לידה לפי שסבור שעדיין הוא ביד השליח ולא בא לידה אגלאי מילתא למפרע דלבטולי הוה רהיט קמ"ל מתני' דלאו כלום הוא וטעמא משום דבאותה שעה שהוא רץ לא נודע דעתו לא לשליח ולא לאשה ולא לב"ד והוו להו דבריס שבלב דאינן דבריס אע"פ שנאמן לומר כך היה בלבי ואף ע"ג דבעלמא גבי ההוא דזבין אדעתא למיסק לארץ ישראל (קדושין דף מט:) בדין הוא דלא הוו דבריס כיון שלא חשש לפרש יא רולה הוא שיתקיים הדבר בכל עניין אבל כאן עושה כל מה שיכול לעשות יב מ"מ עשאום כדבריס שבלב ואין להקשות דמי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גט ומדרבנן הוה גט דכיון שקלת דומה לדבריס שבלב לא חשיבא עקירת דבר מן התורה ועדיפא מינה אמרינן בבטול שלא בב"ד בלא ידיעת שליח ואשה דמשמע פשט הלכה דלא הוי בטול ול"ע כי שמא בטול שלא בב"ד אינו מועיל להקל אבל יועיל להחמיר ועוד נראה לר"י כי דבריס שבלב אינן דבריס אפי' היכא דקי"ל שנאנס מלפרשם כמו שרולה להוכיח בפ"ב דקדושין (דף נ.) דדבריס שבלב אינן דבריס יג) וכופין אותו עד שיאמר רולה אני לגט ולכפרה יג) ולא מהני דבריס שבלב להיות דבריס אלא היכא שבלא גילוי דעתא יש לנו לדעת דעתו מעצמנו: **והאמר** רבה בר איבו א"ר ששת ואמרי לה רבה בר אבוה בו'. ול"ג רבה בר אבוה א"ר ששת דרבה בר אבוה היה רבו של רב נחמן ורב נחמן תבירו של רב ששת: **מבוטלת היא תיבטל אי אפשי בה לא אמר כלום.** תימה דבפרק בתרא דכריתות (דף כד.) גרסי' איפכא מבוטלת היא תיבטל אי אפשי בה דבריו קיימים בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום יד) ואי אפשר למיגרס התם פריך מינה אדרים נקיט דאמר הנותן מתנה לחברו ואמר הלה אי אפשי בה כל הקודם בה זכה ורב ששת קאמר דאי אפשי בה דבריו קיימים מאי לאו דבריו קיימים והדרה למרה טו ומיהו לספרים טז) דגרסי התם והכא אי אפשי בה בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימים אתי שפיר והא דלא מקשה מאי אפשי בה כמו שמקשה אבטלה טז משום שפשוט לו דהאי דדבריו קיימים באי אפשי בה היינו משום דהוי לשון הפקר כדמתרץ בכריתות לריש לקיש ומיהו גירסא זו אינה ברוב ספרים ור"י אומר שיש לישב כאן גירסא בכריתות ודייק דבטל מעיקרא משמע מדקתני בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום דאי ליבטל משמע להבא א"כ היו דבריו קיימין והוי הפקר וכל המחזיק בה זכה אבל השתא דמעיקרא משמע הרי הוא כאומר על כל מתנות שאדם נותן לחברו וזוכה בהן שאינן מתנות דכאן נמי זוכה בהו ולכך לא אמר כלום יז) והאי דקאמר שתי לשונות משמע ולישנא דמהני בה קאמר לאו דמהני דבריו במתנות קאמר יח) אלא דמהני היינו לשון הטוב לו דטוב לו שיתבטל הגט וטוב לו שלא יתבטל המתנה והא דמשמע ברים פ' האומנים (ב"מ דף עו:) דחשיב עילוי לבעל מה שממהר הגט לחול דאמרינן בשלמא אי איתמר איפכא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא

מסורת הש"ס

א) קדושין נט., ב) (ב"מ קלז:) כריתות כד. [וע' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי כתבו דזה מסוגיות הפוכות], ג) בכא"י אבין, ד) [עי' רש"י שבת קב: ד"ה שופתא וביע"ז כח: ד"ה שופתא], ה) [עי' רש"י ב"ק כז: ד"ה קופינא], ו) בדפו"ר מכופין, וע' רש"ש, ז) [וע"ע תוס' ב"ב קלח. ד"ה כאן בגווח כו' גם סוף דבריהם], ח) כן הוא בתוס' רי"ד לפנינו וכן הוא בדבריו גרשום בכריתות,

הגהות הב"ח

(א) משנה ב"ד במקום אחר: (ב) גמ' מבוטלת היא תיבטל:

לעזי רש"י

פרשוי"ר. מעבר.

מוסף רש"י

שופתא. לשון אחיזה (ע"ז כח:).

הדרן עלך כל הגט

והגיע בשליח. דבותא אשמועינן אע"פ שלא יצא אחריו לשם כך, אלא שפגע בו ואמר לו הרי בטל, ולא אמרינן לצעורי בעלמא קא מכוין (קדושין נט.). בראשונה היה עושה ב"ד כו'. ולא היה מודיע לה (יבמות צ:). מקבל מתנה. שטר מתנה קרקע, שאמר. המקבל לאחר שבא שטר המתנה לידו. ה"ג מיבטל מבוטלת אי אפשי בה לא אמר כלום, בטלה היא מתנה דבריו קיימין, ה"ג לה בהסולת גט, וטעמא מפרש התם משום דמבטל מבוטלת אי אפשי בה להבא משמע והיא כבר קבלה, לפיכך לא אמר כלום, ואם יש עליו בעל חוב גובה אותה הימנו (כריתות כד.).

פסקי רי"ד

השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל קדם אצל אשתו או ששלח אצלה [שליח] ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא הרי זה בטל אם משיגיע גט לידה אינו יכול לבטלו: ת"ר בטל הוא אי אפשי בו דבריו קיימין. פי' שמשמע לשונות אלו לשון ביטול. פסול הוא אינו גט לא אמר כלום פי' שמשמע שמוציא עליו לעז שהוא גט פסול והרי אנו רואים שהוא כשר מ"ה לא אמר כלום אבל אם אמר פסול יהיה לא יהיה גט הרי הכי נמי דהוי לשון ביטול והגט בטל:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכה טז [והלכה י"ז] סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נט:

ב ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' ס:

ג ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' סב:

ד ד מיי' שם הלכ"ב [והלכ"ג] טוש"ע שם סעי' סג:

ה ה מיי' פ"ד מהל' זכייה הל"ח סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמה סעי' י וכהג"ה וע"ש:

מוסף תוספות

א. לר"ג דאמר דאם ביטלו אינו מבוטל ניחא דנקט והגיע בשליח. תוס' הל"ש. ב. נמי. תוס' הל"ש. ג. שלא בפני השליח והאשה. רשב"ם. ד. מה צריך להשמיענו זה. תוס' הל"ש. ה. שהוא מבטל. תוס' הל"ש. ו. אפי' יש עדים סד"א. תוס' הל"ש. ז. אם נתנו לה נחוש מיהא לפוסלה מן הכהונה בגט זה וא"נ פשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר תהא צריכה גט משני. רשב"ם. ח. לילך אליה. תוס' הל"ש. ט. דלא גרע ממילא דידיה משליחותיה דשליח אע"ג דמטרח לי'. ר"ן. ועי' תוס' הל"ש וכר"ן שמתלים. י. לנו גילוי דעתו. תוס' הל"ש. יא. שהוא היה יכול לפרשם, וכיון דלא פירשם. תוס' הל"ש. יב. כדי לגלות דברים שבלבו ונאנס ולא היה יכול. תוס' הל"ש. יג. אלמא אע"ג דידעי' שיש בלבו דעת אחרת אין אנו הולכים אחר דברים שבלבו. תוס' הל"ש. יד. וא"א לגרוס הכא כי התם דהא פריך אלמא בטל מעיקרא משמע, פי' ולכך בטלה היא דבריו קיימין שהרי בטלה היא קודם לכן, אבל אי גרסי' לא אמר כלום היכי דייק דמעיקרא משמע. תוס' הל"ש. טו. כלומר, והיאך אמרת דכל המחזיק בה זכה וכו' וכיון דדייק לישנא דדבריו קיימין משמע דגבי אי אפשי בה גרים התם דבריו קיימין. רמנו קרקשק. טז. והו"ל למימר למימרא דבטל וא"א בה דליבטל משמע, ולא היה יכול לתרץ דאי אפשי ב' לשונות משמע כדמתרץ על בטל הוא. וי"ל דלכך לא הקשה מאי אפשי. תוס' הל"ש. יז. דאחר שבאתה לידו אינו נאמן לומר שלא קבלה מעיקרא כדי לזכות בה. רשב"ם. יח. שיהו דבריו קיימין. תוס' הל"ש.

עין משפט נר מצוה

ו א ב מיי' פ"ד מהל' זכייה הל"ד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמג סעי' ג [וכרב אלפס פ"ו דמכילתין דף קעב. ובהגה"ס דמכילתין פרק המומר סימן ד']:

ז ג ד ה מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכ"ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' סג:

ח ו מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעי' סו:

ט ז מיי' פ"ז מהל' אישות הל' י סמג עשין מח טוש"ע שם סי' מ סעי' ח:

י ח מיי' פ"ז מהל' גירושין הל' כא סמג עשין נ טוש"ע שם סי' קמא סעי' סו:

יא ט מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעי' ס:

יב י מיי' פ"ט מהל' שמיטה הל"מ סמג לאוין רעא [טוש"ע חו"מ סי' סז סעי' יט]:

פסקי רי"ד

אמר רב ששת ואמרי לה במתניתא תנא גט זה לא יועיל לא יתיר לא יעזיב לא ישלח לא יגרש יהי חרש יהי כחרש דבריו קיימין אינו מועיל אינו מתיר אינו מעזיב אינו משלח אינו מגרש חרש הוא כחרש הוא לא אמר כלום. פי' אותן שהן לשון ביטול הן לעתיד ואלה שאינן לשון ביטול אינן לעתיד אלא כמוציא עליו לעז שאינו כשר והרי אנו רואים שהוא כשר הילכך לא אמר כלום איבעיא להו הרי הוא כחרש מהו פי' האי לישנא להבא משמע או לשעבר א"ל רבינא לרב אחא מ"ש מהרי הוא הקדש הרי הוא הפקר פי' דמשמע להבא כאילו אמר יהא הקדש יהא הפקר ודבריו קיימין וה"ה הכא נמי הרי הוא כחרש להבא משמע ודבריו קיימין: אמר רב ששת מקבל מתנה שאמר לאחר שבאת מתנה זו לידו מתנה זו מבוטלת תבטל לא אמר כלום פי' דהני לישני להבא משמע וכיון שכבר זכה בה שלו היא ואינו יכול להוציאה מרשותו עד שיקננה לאחר ואם יש לו בעל חוב גובה ממנה בטלה היא אינה מתנה אי אפשי בה דבריו קיימין פי' שלשונות לשעבר משמע שהיא בטלה מקודם לכן משעה שקבלת' אינה מתנה ואי (אתנהו) אפשי לקבלה וכגון שהיה צווח מעיקרו אבל אם שתק ולבסוף צווח נמלך הוא וכבר קנה המקבל ואינו יכול להוציאה מרשותו כ"א שיקננה לאחרים בקנין גמור וב"ח גובה ממנה אמר אביי נקיטי' שליח מתנה כשליח הגט למאי נפקא מינה להולך לאו כזכה דמי פי' הנותן מתנה יכול לבטלה עד שלא תגיע ליד המקבל ואע"ג דמתנה זכות היא לו וזכין לו לאדם שלא בפניו הולך לאו כזכה דמי דדוקא במנה שחייב לחבירו או שהיה פקדון ביידו אמרי' בפ"ק דהולך או תן כזכה דמי אבל במנה מתנה הולך לאו כזכה דמי ועד שלא בא ליד המקבל יכול

שתי לשונות משמע משמע דבטל ומשמע דליבטיל גבי גט לישנא דמהני ביה קאמר גבי מתנה לישנא דמהני בה קאמר אמר אביי [6]נקיטינן שליח מתנה הרי הוא כשליח הגט נפקא מינה [3]בלהולך לאו כזכי דמי רבינא אשכחיה [3]לרב נחמן בר יצחק דתלי וקאי בעיברא דדשא וקא מיבעיא ליה בטל מהו [3]תיקו אמר רב ששת ואמרי לה במתניתא תנא [4]גט זה לא יועיל לא יתיר לא יעזיב לא ישלח ולא יגרש יהא חרם יהא כחרם דבריו קיימין אינו מועיל אינו מתיר אינו מעזיב אינו משלח אינו מגרש חרם הוא כחרם הוא לא אמר כלום איבעיא להו הרי הוא חרם מהו א"ל רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי [7]מאי שנא מהרי הוא הקדש הרי הוא הפקר חוזר ומגרש בו או אינו חוזר ומגרש בו [7]רב נחמן אמר חוזר ומגרש בו ורב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו [1]והלכתא כוותיה דרב נחמן איני והא קי"ל [1]הלכתא כוותיה דר' יוחנן [8]דאמר חוזרת הכי השתא התם דיבור ודיבור הוא אתי דיבור ומבטל דיבור והכא נהי דבטליה לשליחותא דשליח [8]גיטא גופיה מי קא בטיל: בראשונה היה עושה איתמר בפני כמה הוא מבטלו רב נחמן אמר [10]בפני ב' רב ששת אמר בפני ג' רב ששת אמר בפני ג' ב"ד קתני ורב נחמן אמר בפני ב' לבי תרי נמי ב"ד קרי להו אמר רב נחמן מנא אמינא לה [10]דתנן מוסרני לפניכם

פלוגי

שפי לשונות משמע. וכיון דהכי הוא סתמא דמילתא כי טעין אינש מילתא דמהניא במילתיה קא טעין: הרי הוא כשליח הגט. ואם ביטלה הנותן קודם שתגיע ליד המקבל הרי היא בטלה: ה"ג נפקא מינה להולך לאו כזכי דמי. ואע"ג דמתנה זכות הוא מצי למיהדר להולך לאו כזכי דמי: דתלי. נשען: בטל מהו. אם אמר בטל ולא אמר הוא מהו לשעבר משמע ואין בדבריו כלום כיון דלא אמר הוא או דילמא בלא הוא נמי ב' לשונות משמע ולישנא דלהכי ביה קאמר: אינו מועיל. משמע דהוא אינו מבטלו אלא מעיד בו שהוא פסול והא לא חזינן ביה פסול ויתקייס בחותמיו: חרם הוא כחרם הוא לא אמר כלום. דכל לשונות הללו לשעבר הוא: הרי הוא חרם מהו. להבא משמע או לשעבר משמע: מאי שנא מהרי הוא הקדש. דקי"ל דהוי הקדש בכמה דוכתי דתנן בנדרים (דף מח.) אם שלי הן הרי הן מוקדשים לשמים ובהפקר נמי תנן בה הרי הוא מופקר לכל מי שאתפוס אלמא להבא משמע: חוזר ומגרש בו. אם נמלך הבעל לחזור ולגרש בגט שביטלו: או אינו חוזר ומגרש. מי אמרינן בטל גיטא והוה ליה כחפצא או דילמא שליחותא דשליח הוא דבטיל ליה עד דהדר ומשוי ליה שליח אבל גיטא לא בטיל: הלכתא כוותיה דר' יוחנן דאמר חוזרת. בקדושין בפרק האומר לחברו אמר לאשה התקדשי לי במעות הללו לאחר שלשים וחזרה בה בתוך שלשים בטלו הקדושין הואיל ובטלתן קודם שיהו חלין ה"נ ליבטיל גיטא: דיבור ודיבור הוא. מתחילה היתה מתקדשת על ידי הדיבור שנתרצתה בקדושין אתי דיבור של חזרה ומבטל דיבור ומיהו המעות לא בטלו אשה חזר וקדשה בהן מדעתה מקודשת: והכא נהי. האי דאמר בטל הוא

לשליח הוא דבטליה אלא יהא שלוחו לגרשה בגט זה דאתי דיבור ומבטל דיבור אבל גט שהוא בעין אינו נפסל: בפני כמה הוא מבטלו. קודם תקנת רבן גמליאל: בפני שנים. דבשלמא גבי דינא דממונא בעי' שלשה אבל הכא אודועי בעלמא הוא ובתרי סגי: מוסרני לכם. לקמן (דף לו.) הוא בפרקין גבי פרוזבול שהוא מוסר שטרותיו לב"ד דאיהו לא תבע ליה לב"ח אלא הב"ד והן יורדין לנכסיו ולא קרינא ביה לא יגוש[10]:

פלוגי

והוא אומר הילך כמה שאמרה ואמר רב נחמן כיון שהגיע גט לידו מגורשת אלמא אעילויא דידיה סמיך התם ודאי שרוצה לגרשה חשוב ליה עילויא אבל כאן שמגלה דעתו שאפץ בביטולו היינו עילויא דידיה ורש"י פי' בבריתות (דף כד.) דגרסינן התם כמו בשמעתין ולא פריך מאי אפשי דלא אמר כלום דכי אמר ר"ל במתנת מטלטלין דכיון דאתו לידיה הוי לי אפשי לשון הפקר ומפקירם אבל זה לא הפקיר את השדה אלא אומר איני חפץ שתהא המתנה קיימת אלא מסיפא פריך דקתני בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימים לשעבר משמע ומודה שלא קיבלה לשם מתנה והולאת בעל דין כמאה עדים דמי מאי לאו דבריו קיימים והדרה למרה אלמא היכא דאהני דבריו הדרה למרה ומשני לא דבריו קיימים ולא הדרה למרה והוא הדין דהוה מצי לתרוצי דההיא דריש לקיש כיון שכבר זכה הוי הפקר אבל בההיא דרב ששת דמודה שלא זכה בה מעולם הוי למרה דכי יהיב אינש אדעתא דמקבלי לה מייה ואי לא לא הוה מתנה דהכי משני התם אקושיא אחריתי ומיהו השתא משני שפיר בלאו הכי ובתר הכי פריך מאומר לחברו דין ודברים אין לי על שדה זו וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום פריך שפיר משדה אמטלטלין דבשדה שהיא שלו איירי כדפי' בקונטר' האומר לחברו שהוא שותף עמו ולא שייך למימר דעתו שלא תהא המתנה קיימת כמו בההיא דרב ששת ואי לשון אי אפשי הוי הפקר במטלטלים א"כ ידי מסולקת הימנה בשדה שלו הוי נמי הפקר שאי אפשר לומר שרוצה לומר בענין אחר ואמאי לא אמר כלום:

להולך לאו כזכי דמי. בגט לא שייך לומר הולך לאו כזכי דאפילו זכי נמי לא מהני[8] ולא נקטיה אלא לסימנא בעלמא לומר כי היכי דלא מהניא הולך בגט לא מהני נמי במתנה[2]:

מאי שנא מהרי הוא הקדש. תימה[3] דבריש אין בין המודר (נדרים דף לד:) משמע דבכבר זה הקדש מועיל וגט זה חרם ואלא לא אמר כלום דגרע מגט זה חרם הוא דאמר דלא אמר כלום דבטל הוא דבריו קיימין וכי אמר גט זה בטל ולא אמר הוא מיבעיא לן ועמד במיקו: **רב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו.** תימה והא ריש לקיש ור' יוחנן דפליגי בריש האומר בקידושין (דף נט.) משמע דמודו דלא אתי דיבור ומבטל מעשה כמו שמוכיח שם ממתני' דכל הכלים יורדים לידי טומאה במחשבה כו' וכתיבת גט לשמה הוי מעשה דאם כתב אדם ס"ת לשמה אינו יכול לחזור ולבטל וי"ל דכל זמן שלא הגיע ליד האשה לא חשיב גמר מעשה: **התם** דיבור ודיבור הוא. ממתן הלשון משמע דאפי' ביטלו בפירוש[7] אינו מבוטל מדקאמר התם דיבור ודיבור הוא משמע דהכא לאו דיבור ודיבור הוא אלא דיבור ומעשה[8] וגם מדקאמר גט גופיה מי קא בטיל משמע דאין לו כח לבטל אבל בקידושין בריש האומר (דף נט.) אין שם כל זה האריכות וכתוב בכל הספרים נהי דבטליה מתורת שליחות מתורת גט לא בטליה משמע[9] דאם ביטלו בפירוש מודה רב נחמן דבטל וכן צריך לומר דגט לא חשיב מעשה כל זמן שלא הגיע ליד האשה דאי לאו הכי תקשי לרב ששת כדפירשנו לעיל ומדקאמר בפ"ב (לעיל דף יח.) גבי נכתב ביום ונחתם בלילה דלא הכשיר ר"ש מיכן עד עשרה ימים דחיישינן שמא פייס פי' שמא ביטל את הגט כדפי' ר"ת אין דאיה כדפרי' בפ"בי[10] ועוד דשמא התם לא נחתם[9] לא חשיב גמר מעשה:

ורב נחמן אמר בפני שנים דלתרי נמי ב"ד קרי להו. אין לומר דרב נחמן לטעמיה דאמר בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) משמיה דשמואל שנים שדנו דיניהם דין[1] דהא רבא לית ליה התם (דף ג.) דשמואל[1] ועל כרחך רבא אית ליה הכא כרב נחמן דאמר בפני שנים דהא פליגי ר' יוחנן ור"ל בשמוע בפלוגתא דרב נחמן ורב ששת ורבא פסיק בריש החולץ (יבמות דף לו.) בכולי הש"ס כר' יוחנן לגבי דר"ל לגבי מתלת ור' יוחנן קאי כרב נחמן ועוד אמר בירושלמי דסנהדרין רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו שנים שדנו אין דייניהם דין ובהחולץ (שם דף מו:) נמי א"ר יוחנן גר צריך שלשה משפט כתיב ביה וע"כ צריך לומר אף ע"ג דתרי אין דייניהם דין כיון דפרוזבול[2] סגי בתרי קרי להו בית דין ואם תאמר בפ' זה בורר (סנהדרין דף ל.) דפריך גבי אודעתא דילמא ב"ד אחוף כדשמואל דאמר שנים שדנו כו' בלאו שמואל נמי איכא למיפרך דהא ר' יוחנן ורבא לית להו דשמואל וקא סברי דלתרי בית דין קרי להו וכי האי גוונא נמי פריך גבי קיום שטרות בפ"ב דכתובות (דף כב.) וי"ל דהתם כיון דבעינן שלשה באודעתא וקיום שטרות אין שייך לגבי ההוא מילתא לקרות לתרי ב"ד מש"ה קאמר דלמא לא בעי התם ג' כדשמואל[1] ואם תאמר ומאי נפקא מינה השתא בפלוגתא דרב נחמן ורב ששת בפני כמה מבטלו הא תיקן רבן גמליאל שלא יהו עושין כן ואומר ר"י דנ"מ לרבי דאמר לקמן אם ביטלו מבוטל ופסק לקמן רב נחמן כוותיה ומודה רבי דאם ביטלו בפני ג' לרב ששת אם בפני אחד אפי' לרב נחמן דאינו מבוטל דאפילו קודם תקנת רבן גמליאל לא היה מבוטל דדוקא בפני ג' לרב ששת מבוטל דליכא למיחש לממזרות אבל בפני שנים דאיכא למיחש לממזרות לא ולרב נחמן אע"ג דבפני שנים איכא למיחש לממזרות כדאמרינן בסמוך ואפ"ה הוי מבוטל מ"מ בפחות משנים דאיכא למיחש טפי אינו מבוטל והא אפילו רבי מודה דאמרינן מה כח ב"ד יפה:

לתרי נמי ב"ד קרי להו. ומ"ת דבספ"ב דיבמות (דף כה:) גבי מיאנה או חלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד ודייק טעמא דב"ד הוא הא בי תרי לא והא אמר הכא לתרי נמי ב"ד קרי להו ואור"י דהתם דייק מדלא קאמר מפני שהם שנים אלא תלי טעמא בב"ד ש"מ דלא סגי התם בתרי א"נ מיאון דומיא דחליצה וב"ד דחליצה היינו ג' ולא אתי כמאן דמכשיר חליצה ביחיד דחד לא מקרי ב"ד ואיכא נמי רבנן:

לא

תיקון העולם: איתמר בפני כמה מבטלו. פי' השולח גט לאשתו ומבטלו שלא בפני השליח קודם תקנת רבן גמליאל בפני שנים

גליון הש"ס

תוס' ד"ה התם דיבור ודיבור וכו' דאם ביטלו בפירוש. וכן נראה דעת הרשב"ם ב"ב ד' מ ע"ב ד"ה גילוי מלתא בסוף הדיבור: בא"ד בפופו לא חשיב גמר מעשה. ועי' לקמן ד' פב ע"א תד"ה לא והשלם וד' פח ע"א תוס' ד"ה ולאמא אמלוכי:

מוסף רש"י

נקיטינן. מסורת מאמוראים, מנהג מרבותינו (ערובין ה.). תלא נפשיה. נשען על בריח הדלת כאדם שמתנמנם. (סוכה נד.).

מוסף תוספות

א. כדתניא לעיל (יא:) חוזר הוא באשה שאין חבין לאדם שלא מדעתו אלא בפניו. רשב"ם. ב. ולאו מחד טעמא נינהו וכו', אלא דטעמא דמתנה הוא דמפרש משום דהולך לאו כזכה. רשב"ם. ג. היכי יליף מהקדש, והא. תוס' הרא"ש. ד. כגון שאמר גט זה יהא גופו כחרס או גופו של גט זה יהא בטל, אפ"ה. רשב"ם. ה. [ו]לא אתי דבורו שמבטל את הגט בדבור בעלמא, ומבטל מעשה דהיינו גופו של גט שנכתב לשמו ולשמה. רשב"ם. ז. אלא שנקראין ב"ד חצוף וכו' דא"כ קשה דרבא אדרבא. תוס' הרא"ש. ז. אלא אע"פ שדנו אין דייניהן דין. רשב"ם. ח. דאינן צריכין לישא וליתן בדבר. רשב"ם.

פסקי רי"ד (המשך)

לבטל מתנתו כמו שיכול לבטל הגט עד שיגיע ליד אשתו: איבעיא להו חוזר ומגרש בו או אינו חוזר ומגרש בו. פי' השולח גט לאשתו ובטלו קודם שיגיע ליידה ועכשיו נמלך ורוצה לגרשה באותו גט עצמו חוזר ומגרש או לא מי אמרי' בטל גיטא וה"ל כחספא בעלמא או דלמא שליחותא דשליח הוא דבטל עד דהדר ומשוי שליחא אחרינא אבל גיטא לא ביטל רב נחמן אמר חוזר ומגרש בו רב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו והלכתא דחוזר ומגרש בו דהני דבטליה לשליחותיה דשליח גט גופיה מי קבטיל פי' שליחות שליח בטל דאתי דבור ומבטל דבור אבל הגט שהוא בעין וכשר אינו מתבטל ועי' בפ' האומר בקידושין: מתני' בראשונה היה עושה ב"ד במקום אחר ומבטלו התקין ר"ג הזקן שלא יהא עושה כן מפני

פלוני ופלוני. תרי משמע וקרי להו דייניס: רוכל. מוכר לרוחות של בשמים: **חוחמין למטה.** גבי פרוזבול תנן לה במסכת שביעית (פ"י מ"ד): **למה לי למיתני דייניס לו עדים.** פשיטא דסגי בהני לו בהני ולימני עדים והוא הדין לי חתמי דיינין: **בלשון דייניס.** כגון בי דינא הוינא ואתא פלוני ואמר לגא מוסרני לכם פלוני ופלוני כו': **וחתמי עדים. בלשון עדות כגון אים פלוני עד: ול"ש לחוב בלשון עדות.** כגון דוכרן סהדותא דהוה באנפנא כו': **וחתמי** למטה אני פלוני דיין: **ה"ג ל"ש לחוב בלשון עדים וחתמי דייניס ול"ש לחוב בלשון דייניס וחתמי עדים: חקנת ממזרים.** כלומר שלא יהו ממזרים בישראל: **בפני שנים.** היה מבטלו קודם תקנה: **ה"ג וני תרי לית להו קלא ולא ידעה דבטליה ואזלה ומינסבא: תקנת עגונות הוא דאיכא.** דאלרכייה ליקך אחריו או לשלוח שליח והוא לא יטרח בכל אלה בשביל לעגנה: **בטלו.** לאחר תקנת ר"ג בפני ב"ד: **מבוטל.** דלף ע"ג דעבר אתקנתא בטל שליחותא: **להוסיף על פגאו.** אם היה בו שוס תנאי: **מה כח ב"ד.** של תקנת ר"ג יפה אם בדייהן בטלים ע"י זה: **דמדאורייתא בטל גיטא.** שהרי לא בא לידה וזה ביטל את השליח מהיות שלוחו לגירושין: **אדעתא דרבנן מקדש.** להיות קדושין חלין כדת משה וישראל שהנהיגו חכמי ישראל והרי הם אמרו שיפקיעו כל קדושין שבישראל על ידי גט זה הילך פקעי שעל מנת כן קידשה: **תינח דקדיש בכספא.** איכא למימר אפקעינהו לקידושין בגט דבדייהן ואמרו ליהוי מעות למפרע מתנה וממילא פקעו שהרי כשקידש ע"מ כן קידש: **קדיש בביאה.** דקיימא לן בקידושין (דף ד:) מכי יקח איש אשה ובעלה) דאשה מתקדשת נמי בביאה: **מאי.** אפקעתא איכא למימר בהא ביאה: **שויוה רבנן.** להיות ביאה למפרע ע"י גט זה: **בעילה זנות.** דאפקעו שם קידושין מינה ויש בהן כח לכך שהרי כשקידש על מנהג חוק דתם קידש כך אני מפרש בכל מקום מלבי. ומרבותי קבלתי כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש דקדושי כסף לרבנן אלא בהדיא אלא גמרינן קיחה משדה עפרון) והיינו דקפריך תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה דכתיב בהדיא (דברים כד) כי יקח איש אשה ובעלה מאי איכא למימר היאך יכלו לעקור דבר מן התורה ומשני שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות של כל מקדש בביאה דכתיב **התם** (קידושין דף יב:) רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה משום פרילותא. ותשובות קשות יש בדבר חדא דגזירה שוה גופה תורה היא שהרי לא למדנו ונערה המאורסה נהרגת בקדושי כסף ואי דרבנן מי מיקטלא ועוד דקמשני שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות היכי מצי לשוייה בעילת זנות הא דאורייתא היא וכי אמרן רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה קידושין מיהא לא בטלי אלא הא והא דאורייתא והא דאית ברבנן כח לבטל מפני שבשעת קידושין תלה בדעתם לקדש כדת שהנהיגו חכמים בישראל: **אמר רעשרה רבנו גט נאשפי.** וקיימא לן (לקמן דף סו:) כל כמה דלא אמר כולכם אחד כותב ושניס חותמין: **יכול לבטל.** מותר לבטל ולומר לשניס מהם אל תכתבוהו ואין זה לעקור תקנת רבן גמליאל: **אינו יכול.** אלא זו מן התקנה ואם בטלו אינו מבוטל דאם כן מה בית דין יפה:

לא

מ"מ יכול לבטל בפני ב' זה שלא בפני זה ואי[ג] בטלה כולה אפילו רבי מודה דאינו מבוטל אפילו בדיעבד כדפרישי' לעילא) [ד] דדוקא בפני ג' לרב ששת או בפני שניס ביחד לרב נחמן הוא דמבוטל א"נ אע"ג דביטלו בב"ד אומר [רבין] דמבוטל היינו משום דהתם ליכא למיחש כולי האי לממזרות שאם יוודע לשליח קודם הנתינה לא יתננו לה או לאשה קודם שתנשא לא תנשא אבל כאן אפי' כשידעו כולם וגם האשה שבטל הבעל מקנת מן העשרה פעמים יטעו ויהיו סבורים שאחרים לא נתבטלו ותנשא ע"י גיטה ולכך אם היה סובר בטלה כולה היה מודה[ט] דאינו מבוטל ולפ"ז אתי שפיר מה שמתפתח הש"ס הי כרבי והי כרשב"ג אפילו למאי דמוקמינן פלוגתייהו בעדות שבטלה מקצתה דאפי' קי"ל כרבי בביטלו מבוטל בזה שלא בפני זה מני שפיר לפסוק כרשב"ג דאינו מבוטל דאפילו רבי[ט] אי הוה סבר בטלה כולה הוה מודה באומר לעשרה[י] שאינו מבוטל אבל מתוך פירוש הקונטרס משמע דלרשב"ג דבטלה כולה אף זה מתקנת רבן גמליאל ועל כרחך למ"ד מפני

לעולם מיתה אשת איש שזינתה והא התראת ספק היא דשמא יטלה לה גט ויבטלנו ועוד יכולין ממזרים ליטהר וקאמר ר"ת דכי האי גוונא לא הוי התראת ספק דאזלינן בתר רובא ורוב אין מגרשין נשותיהן וכששולחין גט אין מבטלין ועוד דאוקמינן אחזקתה שהיא עכשיו נשואה[פ] דאם לא כן נזיר שהיה שותה יין או מטמא למתים אמאי נוקה דאם אמרו לו אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחת ואחת (מזיר דף מב.) והא התראת ספק היא שמא יטאל על נזירותו[ט] ומה שהקשה אם כן יחפה על בת אחותו ויכולין ממזרין ליטהר אי ידעינן שלכך מתכוין לא מפקעינן קדושין מינה לתקנה עשו חכמים ולא לתקלה שמתוך כך יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות אבל אם ברור לנו שלא נתכוין לכך[י] לא חיישינן אם יכולים ליטהר:

רבי סבר עדות שבטלה מקצתה **לא בטלה כולה.** וא"ת מנא ליה להש"ס דסבר לא בטלה כולה ויכול לבטל היינו אפי' לכתחילה דלמא סבר בטלה כולה ואפילו הכי יכול לבטל בדיעבד דהא לעיל אית ליה בטלו מבוטל דמלשון יכול לא מצי למידק שיהא מותר לבטל לכתחילה כדמוכח בפרק הזהב (ב"מ דף מט.) דאמר האומר לחבירו מתנה אני נותן לך יכול לחזור בו ופריך יכול פשיטא אלא אימא מותר לחזור בו וי"ל דמשמע ליה מילתא[יא] דרבי דיכול לבטל אפי' בפני אחד[יב] אע"ג דאין דבר שבערוה פחות משנים כיון שלשליח עצמו אומר שהוא מבטלו הוא מבוטל א"נ אפי' לא מהני בלא שניס עצמו אומר שהוא מבטלו הוא מבוטל א"נ אפי' לא מהני בלא שניס

לגא

אלא שנא כתוב בלשון דיינים וחתימי עדים. כמו שכתוב בפרוזבול בי דינא הוינא ואתא פלוני ואמר לגא מוסרני לכם כל חוב שיש לי ביד פלוני ופלוני ופלוני עדים וחתומים למטה הדיינים ובקונטרס פי' בענין אמר: **ובי** תרי לית להו קלא. וא"ת ולתקנת שיבטל בפני ג' וי"ל מפני תקנת עגונות[א]: **ובי** תלתא אית להו קלא. ואע"ג דמלה על פה לא גבי ממעמדי אפילו הלוהו בפני כמה עדים[ב] היינו משום דמלן דיזיף בלגעא יזיף כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף מב.) ואין רגילות להודות לבני אדם אלא כופר לכל השואלים ממנו[ג] והא דאמר הכא דבי תרי לית להו קלא וגבי מוכר שדהו בעדים אמרינן בחזקת הבתים (שם דף מא:) דגובה מנכסים משועבדים[ד] הכא בענין גילוי מילתא טפי[ה]: **ושמעה** וידעה ולא מינסבא ותקנת עגונות הוא דאיכא. אע"ג דבדין לא מינסבא חשיב עגון דהכי נמי אמרינן בפ' כל הגט (לעיל דף סו:) ובדין הוא אפי' טופס לא לכתוב אלא זימנין דבעי למיזל למדינת הים ולא משכח ספרא שביק לה ואזיל ומיעגגה ויתבה:

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. ולכך אומר בשעת קידושין כדת משה וישראל:

ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה. הקשה ה"ר שמואל אם כן יחפה על בת אחותו וכשיבואו עדים שזינתה ישלח לה גט[ו] ויבטל אלא בפני שליח ופקעי קידושין ונמצא שהיא[ז] פנויה ואומר ר"י דלא קשה דאין לאוש אלא כשמתפה עליה אלא כדין[ח] אבל הכא כדין מחפה ומן התורה פטורה ועוד הקשה רבי שמואל דהיכי מחייבינן לה גט ויבטלנו ועוד יכולין ממזרים ליטהר וקאמר ר"ת דכי האי גוונא לא הוי התראת ספק דאזלינן בתר רובא ורוב אין מגרשין נשותיהן וכששולחין גט אין מבטלין ועוד דאוקמינן אחזקתה שהיא עכשיו נשואה[פ] דאם לא כן נזיר שהיה שותה יין או מטמא למתים אמאי נוקה דאם אמרו לו אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחת ואחת (מזיר דף מב.) והא התראת ספק היא שמא יטאל על נזירותו[ט] ומה שהקשה אם כן יחפה על בת אחותו ויכולין ממזרין ליטהר אי ידעינן שלכך מתכוין לא מפקעינן קדושין מיניה לתקנה עשו חכמים ולא לתקלה שמתוך כך יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות אבל אם ברור לנו שלא נתכוין לכך[י] לא חיישינן אם יכולים ליטהר:

רבי סבר עדות שבטלה מקצתה **לא בטלה כולה.** וא"ת מנא ליה להש"ס דסבר לא בטלה כולה ויכול לבטל היינו אפי' לכתחילה דלמא סבר בטלה כולה ואפילו הכי יכול לבטל בדיעבד דהא לעיל אית ליה בטלו מבוטל דמלשון יכול לא מצי למידק שיהא מותר לבטל לכתחילה כדמוכח בפרק הזהב (ב"מ דף מט.) דאמר האומר לחבירו מתנה אני נותן לך יכול לחזור בו ופריך יכול פשיטא אלא אימא מותר לחזור בו וי"ל דמשמע ליה מילתא[יא] דרבי דיכול לבטל אפי' בפני אחד[יב] אע"ג דאין דבר שבערוה פחות משנים כיון שלשליח עצמו אומר שהוא מבטלו הוא מבוטל א"נ אפי' לא מהני בלא שניס

לגב

לרב ששת אם בפני ב' זה שלא בפני זה אינו מבוטל דאם כן מה בית דין יפה: **פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני ורב ששת אמר**[ט] **תנא כי רוכלא ליחשיב וליזיל אמר רב נחמן מנא אמינא לה דתנן**[ג] **הדיינים חותמין למטה או העדים מאי לאו דיינים דומיא דעדים מה עדים שנים אף דיינים נמי שנים ורב ששת מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא ל"ל למיתנא דיינים ל"ל למיתנא עדים הא קמ"ל דלא שנא כתוב בלשון דיינים וחתמי עדים ולא שנא כתוב בלשון עדים וחתמי דיינים: מפני תיקון העולם: מאי מפני תיקון העולם ר' יוחנן אמר מפני תקנת ממזרים ריש לקיש אמר מפני תקנת עגונות ר' יוחנן אמר מפני תקנת ממזרים סבר לה כרב נחמן דאמר בפני שנים ובי תרי לית להו קלא והיא לא שמעה ולא ידעה ואזלה ומינסבא ואיכא ממזרים וריש לקיש אמר מפני תקנת עגונות סבר לה כרב ששת דאמר בפני ג' ובי תלתא אית להו קלא ושמעה וידעה ולא מינסבא ותקנת עגונות הוא דאיכא ת"ר**[ג] **בטלו**[ב] **מבוטל דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לא לבטלו ולא להוסיף על תנאו שא"כ**[ד] **מה כח ב"ד יפה ומי איכא מידי דמדאורייתא בטל גיטא ומשום מה כח ב"ד יפה שרינן אשת איש לעלמא אין**[ה] **כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה אמר ליה רבינא לרב אשי תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות: ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי**[ג] **יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה במאי קמיפלגי בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה קמיפלגי רבי סבר**[ד] **עדות שבטלה מקצתה לא**

מוסף רש"י

כי רוכלא. כשמוכר זה שמוכר מעמותיו (ערכין כג:) אי: כי רוכלא דמסתר על העיירות בפרגמטיא שלו והולך ומכריז ומונה יש לי מטחין וכוסות וקעקעות, ה"נ ליחשיב וליזיל (נזיר כא.). **בטלו מבוטל.** בעל ששלח גט לאשתו וקדם ובא אלגה או ששלח לה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא, הרי זה בטל, ותנן בראשונה היה עושה בית דין במקום אחר ומבטלו ולא היה מודיע לה, התקין רבן גמליאל חזקן שלא יהיו עושין כן מפני מיקון העולם, דזמנין דמבטל ולא ידעה ואינסבא ובמיה ממזרים, ועלה תני בטלו לגבו לפני בית דין במקום אחר, אחר תקנת רבן גמליאל, מבוטל (יבמות צ:). **מה כח ב"ד יפה.** שהתקינו שלא לעשות כן (שם). **כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש.** מולה בדעת חכמים, דהא כדת משה וישראל אמר (שם) כל המקדש אשה על דעת שהנהיגו חכמי ישראל בישראל הוא מקדשה, שיהיו קיימין קידושין לפי דברי חכמים ויהיו בטלים לפי דברי חכמים עד ידי גיטין שהכשירו חכמים (כתובות ג.). **ואפקעינהו רבנן.** על ידי גט זה, לקידושין מיניה ושויוהו למעות דקידושין מתנה למפרע, דהפקר בית דין הפקר (יבמות צ:) כשיבא גט זה אחריהם (כתובות ג.). **תינח.** למימר אפקעתא, דקדיש בכספא. דמימא גט זה עוקר הקידושין ועושה מעות מתנה מעיקרן (שם וכעי"ז יבמות שם) אי: דהפקר בית דין הפקר גבי ממון וכאילו קדשה בגזל וכמתנה דמיא, דלא הוו קידושין (רשב"ם ב"ב מח:). **קדיש בביאה מאי איכא למימר.** בשלמא על ידי גט כשר, אע"פ שהקידושין קיימים עד עכשיו, גזירת הכתוב הוא שהגט כותבו ומתיר לאיסורו מכלו ולהבא, אבל זה שאינו גט מן התורה ואתה מכשירו מפני דעתו של זה שקדשה על דעת חכמים ובטלו על פי חכמים, צריך אתה לומר שמעיקרן לא יהו קידושין, ואי קדיש בביאה ואתה עוקר קידושין למפרע מה תהא על ביאתו (כתובות ג.) מאי אפקעתא איכא למימר, הא ביאה מאי שויה (יבמות צ:). **שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות.** כיון דבדעתא דרבנן תלה, ורבנן אמור דכי יהיב לה גט כי האי תבטל ביאה דמיהו בעילת זנות. ואית דאמרי מינה קדיש בכספא, דקידושי כסף דרבנן, קדיש בביאה דקידושין דמדאורייתא ניהו מאי איכא למימר, וטעות גדול הוא ביהס, דקידושי כסף דאורייתא ניהו ומגזרה שוה דקיחה קיחה משדה עפרון גמר לה במסכת קדושין (ג.) וג"ש בסיני נאמרה וכל י"ג מדות, ואי קידושי כסף מדרבנן מי קטלינן נפשא עלייהו, דבעל אחוסה בסקילה, ועוד מאי שיעוא דשני שויוה רבנן כו', הא קשיא ליה היכי מצו רבנן לאפקועי מידי דאורייתא, ומשני ליה שויוה רבנן, הא נמי אפקעתא היא (יבמות צ: וכעי"ז כתובות ג.)

וסוף סוף כי קא משגיח שויוהו רבנן לבעילתו בעילת זנות, על כרחך צריך אתה לפרש כמו שפירשתי, שהקידושין נעקרין מעיקרן ולא מכאן ולהבא, והמפרש לומר שויוה רבנן לכל מקדשי בביאה בעילת זנות, טעות גמור הוא, ובא להמיר אשה אים המתקדשת בביאה בלא גט מן הטעם הזה, ולא מלינו זאת בהתלמוד (כתובות ג.).

עין משפט נר מצוה

יג א מי' פ"ט מהלכות שמיטה ויובל יח סמג לאוין רעא [טוש"ע חו"מ סי' סז סעי' יט כאן]:

יד ב מי' פ"ו מהל' גירושין הלכה"ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ס:

טו ג ד מי' שם הל"מ טוש"ע שם סעי' סא:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה **ואפקעינהו** וכו' **דאל"כ** נזיר. ע' שבת ד' ד ע"א תוס' ד"ה קודם ומכות דף טו ע"ב תוס' ד"ה ממלי קמיפלגי:

מוסף תוספות

א. דאית לי' נמי לר' יוחנן תקנת עגונות, אלא כיון דס"ל בפני שנים אף תקנת ממזרים יש כאן. תוס' הרא"ש. ב. וטעמא משום דלית לי' קלא. רשב"ש. ג. משום דלא ליזלולו נכסיה. תוס' הרא"ש. ואף המלוה אינו חושש לפרסם דסבר לא מזבין, ואי מזבין, איהו טרח ופרע. רשב"ש. ד. לומר דשנים יש להם קול. רשב"ש. ה. משום תקנת ממזרין ובעינן קלא סגי. רשב"ש. ו. ע"י שליח. רשב"ש. ז. בתוס' הרא"ש כתוב: שחיתה. ח. כההיא דזמן (לעיל יז:) שלא יאמר הוא שכבר נתגרשה והיא לא נתגרשה עד עתה. רשב"ש. ט. א"ר, בתר השתא אזלינן והשתא מיהא נזיר הוא. רשב"ש. י. ומתוך כך אתרמי דנטהרו ממזרין דידה או שזנתה ונצלה בכך. רשב"ש. יא. לישנא דמילתא. תוס' הרא"ש. יב. ואין עמו לא אחד מחבריו ולא אדם אחר. תוס' הרא"ש. יג. הוה סבר. תוס' הרא"ש. יד. דביטול בפני אחד אין לו קול כלל. דעד כאן לא קאמר רבי דבטלו מבוטל אלא. תוס' הרא"ש. טו. אפי' בדיעבד. תוס' הרא"ש. טז. דאית לי' דשלא בפני השליח דבטלו מבוטל. תוס' הרא"ש. יז. שאם בטל זה שלא בפני זה, אם בטלו. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

כמה מבטלו רב ששת אמר בפני ג' ורב נחמן אמר בפני שנים רב ששת אמר בפני ג' ב"ד קתני ורב נחמן אמר בפני ב' בי תרי נמי ב"ד קרי להו: מאי מפני תקון העולם ר' יוחנן אמר מפני תקון ממזרים וסבר ליה כרב נחמן דאמר בפני שנים מבטלו ובי תרי לית להו קלא ולא שמעה ואזלה ומינסבא ואיכא תקון ממזרים. ור"ל אמר מפני תקון עגונות סבר לה כרב ששת דאמר בפני ג' ובג' אית להו קלא ושמעה וידעה ולא מינסבא ומיעגגה ויתבה. וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן: ת"ר בטלו מבוטל דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטלו ולא להוסיף על תנאו א"כ מה כח ב"ד יפה פי' אם בטלו לאחר תקון ר"ג בפני עדים שלא בפני השליח מבוטל הוא דאע"ג דעבר אתקנתא בטל שליחות השליח ורשב"ג אומר אינו יכול לבטלו שלא בפני השליח ולא להוסיף על תנאו אם יש בו שום תנאי: ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה במאי קמיפלגי בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דרבי סבר עדות שבטלה מקצתה לא

עין משפט נר מצוה

טז א ב מיי׳ פ״ו מהל׳ גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קמא סעי׳ סא:

ג [מיי׳ פ״ד מהל׳ עדות ה״ב טוש״ע חו״מ סי׳ ל סעי׳ ו]:

פסקי רי״ד

בטלה כולה והנך לא ידעי ואי אזלי הנך וכתבי ליכתבו וליתנו (ו) על כשאמר לעשרה כתבו גט לאשתי כיון שלא אמר כולכם אחד כותב וב׳ חותמים כל שנים מהם שרוצים יכולים ליכתב וליתן וכשביטל מקצת מהן לא בטל כולם והילכך אם לא ידעו ביטולו והולכים וכותבים ונותנים הגט לאשה כשר הוא ולא נפיק מיניה חורבא ורשב״ג סבר עדות שבטל׳ מקצתה בטלה כולה (והתם) [והנך] דלא ידעי אי אזלי וכתבי ויהבי שרו א״א לעלמא הילכך אין מבטל אלא זה בפני זה: אמר רבא אמר רב נחמן הלכה כר׳ בשתיהן ולית ליה לרב נחמן מה כח ב״ד יפה והאמר רב נחמן אמר

ו) נראה דל״ל דקי״ל דאם אמר לעשרה וכו׳.

מפני תקנת עגונות לא דמו להדדי ולפירושו שמשוה אותם מה שמתפק הש״ס הי כרבי והי כרשב״ג היינו דוקא לפי מה דמוקי פלוגתייהו בגריכי בי עשרה למשלפה אבל למאי דמוקי פלוגתייהו בעדות שבטלה מקצתה אין להסתפק דלמי קי״ל בביטלו מבוטל כרבי תו לא מצי למיפסק באומר לעשרה לגמרי כרבן שמעון בן גמליאל דאפי׳ קי״ל כוותיה דבטלה כולה בעמאי דקאמר שאין הביטול מועיל אפי׳ דיעבד לא קי״ל כוותיה ומיהו אם משמעות דאינו יכול דקאמר רשב״ג לא משמע דיעבד אלא דאתא לאפוקי מדרבי דשרי אפי׳ לכתחילה אתי שפיר דמסתפק אפי׳ לגישא דפליגי בעדות שבטלה מקצתה ומ״מ לרשב״ג אפי׳ בדיעבד אינו מבוטל כדפירש בקונטרס מכח ההיא דלעיל דקאמר א״כ מה כח ב״ד יפה: **צריכי בי עשרה למשלפה.** ואפי׳ אותם שנים שביטל יכולין לכתוב ותימה כיון דמדאורייתא יכול לבטל אפי׳ שלא בפניהם אמאי תקנו חכמים שלא יועיל ביטול לגבי אותם שנים עצמם וי״ל כיון שהוצרכו לתקן שאין ביטול מועיל לגבי אחרים תיקנו נמי שלא יהא לו כח לבטל בזה הגט כלל: **אמר** רב יוסף **ניחזי אנן.** אע״ג דרב יוסף אית ליה הכא דביטלו אינו מבוטל קאמר רב יוסף בפ״ק דקידושין (דף יב:) דרב מנגיד אמאן דמבטל גיטא אע״ג דאינו מבוטל דמ״מ הרי מוציא לעז על הגט[א] כי היכי דמנגיד אמאן דמקדש בשוקא או בביאה אע״ג דליכא איסורא: **וחזר רבי** ועשה **כרשב״ג.** וא״ת מנא ליה משום דחזר בו הכא דחזר בו נמי ממאי דאמר ביטלו מבוטל דלמא ההיא דשם הדיינים דמי טפי לביטלו שלא בב״ד דהכא מודה רבי דאינו מבוטל דאמרי׳ מה כח ב״ד יפה (ב) כדפרישית לעיל וי״ל דרב יוסף מדמה להו משום דלא איפלגו רבי ורשב״ג אלא בהני תרי מילי במה כח ב״ד יפה בשם הדיינין ובביטול הגט בב״ד ולכך מדמה להו אהדדי ומסתמא כשחזר מזה חזר נמי מזה:

ליבדרו איבדורי. אפי׳ למאן דמוקי פלוגתייהו בעדות שבטלה מקצתה דייק שפיר דבהא קי״ל כרבי דלדידיה ליכא למימר לנבדורי איבדור דכיון שיכול לבטל זה שלא בפני זה לא יועיל פיזור דיבטל כל אחד שימצא בפני עצמו עד שיבטל כולן אבל לרשב״ג דאין יכול לבטל זה שלא בפני זה אין בביטולו כלום אפי׳ מבטל כולם כל אחד בפני עצמו אע״ג דהשתא ליכא למיחש דלמא אזלי הנך דלא ידעי וכתבי ויהבי לה לא הוי ביטול עד שיבטל כולם יחד זה בפני זה:

יתומין

לא בטלה כולה ואי אזלי הנך כתבי ויהבי ליכתבו וליתבו רשב״ג סבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והנך לא ידעי ואזלי וכתבי ויהבי ושרו אשת איש לעלמא ואב״א דכולי עלמא עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה והכא היינו טעמא דרשב״ג קסבר מלתא דמתעבדא באפי עשרה צריכא בי עשרה למישלפה איבעיא להו כולכם מהו טעמא דרשב״ג משום דקסבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והני כיון דאמר להו כולכם לא מצו כתבי ויהבי או דלמא טעמא דרשב״ג משום דקסבר כל מלתא דמתעבדא באפי בי עשרה צריכא בי עשרה למישלפה והילכך אפילו כולכם נמי ת״ש [ו]אמר לשנים תנו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רשב״ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה והא שנים דכי כולכם דמו ופליגי אמר רב אשי אי בעדי כתיבה הכי נמי הכא במאי עסקינן בעדי הולכה הכי נמי מיסתברא דקתני סיפא [ז]אמר לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו יכול לבטל זה שלא בפני זה אי אמרת בשלמא בעדי הולכה שפיר אלא אי אמרת בעדי כתיבה מי מצטרפי הא אמר מר [ז]אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד דלמא כר׳ יהושע בן קרחה [ח]סבירא ליה אמר רב שמואל בר יהודה שמעית מיניה דר׳ אבא תרתי חדא כרבי וחדא כרשב״ג ולא ידענא הי כרבי והי כרשב״ג אמר רב יוסף ניחזי אנן דכי אתא רב דימי אמר מעשה ועשה רבי כדברי חכמים אמר לפניו רבי [ט]פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של ר׳ פרטא הגדול אם כן מה כח בית דין יפה וחזר רבי ועשה כרבן שמעון בן גמליאל ומדהא כרבן שמעון בן גמליאל הך כרבי ואף ר׳ יאשיה דמן אושא סבר חדא כרבי וחדא כרשב״ג דאמר רבה בר בר חנה חמשה סבי הוינן קמיה דר׳ יאשיה דמן אושא אתא ההוא גברא קמיה ואשקליה גיטא על כורחיה אמר [ח] לן זילו אטמורו וכתבו לה ואי ס״ד כרבי כי מיטמרי מאי הוי אלא שמע מינה כרשב״ג סבירא ליה ואי סלקא דעתך אידך נמי כרבן שמעון בן גמליאל למה להו אטמורי ליבדרו איבדורי אלא שמע מינה חדא כרבי וחדא כרבן שמעון בן גמליאל ורבא אמר רב נחמן [ג]הלכה כרבי בשתיהן ולית ליה לרב נחמן מה כח בית דין יפה והאמר רב נחמן אמר שמואל

יתומין

לא בטלה כולה. הלכך לא חש רבן גמליאל להושיב ב״ד ולימנות על כך שאין בזו מפני תיקון העולם דאי אזלי הנך דלא בטיל קמייהו וכתבי ויהבי לה ואזלא ומינסבא שפיר קא מינסבא: **בטלה כולה.** ואפי׳ נשתיירו שנים שעדותן עדות וזה לא בטל בפניהם בטלו אף הן: **והנך לא ידעי.** דבטל ואזלי וכתבי ויהבי לה ומינסבא בגט פסול: **ואי נעיל אימא לא בטלה כולה.** ואין כאן גזירה אלא טעמא דרשב״ג לא משום תקנה הוא אלא קסבר אין ביטולו ביטול עד שיבטל בפני כולן והאי אינו יכול דקאמר לאו איסורא הוא משום עובר על תקנה אלא הכי קאמר אין בו כח לבטל אלא בפני כולן: **למישלפה.** לחלצה ולהסירה: **כולכם.** תתומו דקי״ל (סו:) דאינו גט על שיתתמו כולן: **מהו.** מי אסר רבן שמעון [ב״ג] שלא יבטל את אחד או את שנים שלא בפני חבריהם: **טעמא דרשב״ג.** היכא דלא אמר כולכם: **משום דקסבר בטלה כולה.** וחייש דלמא אזלי הני דלא ידעי בביטולא ויהבי לה והכא ליכא למיחש להכי דמידע ידעי דכולן צריכין לתתוס וכל כמה דלא תתימו כולהו לא יהבי לה: **או דלמא משום דקסבר כו׳.** והלכך לאו בטל הוא לגמרי ותתמי ביה אפי׳ הני דבטיל קמייהו עם חבריהם ויהבי לה: **יכול לבטל.** והוי ביטול ואין זה כשר להיות עוד עד בדבר עד שיאותו: **אינו יכול לבטל.** והלה עצמו כשר לתתוס: **והא שנים.** דכולם צריכין לתתוס וליכא למיחש דלמא אזיל חד ותתים בלא חבריה וקאמר אינו יכול לבטל אלמא רבן שמעון לאו איסורא קאמר אלא אינו ביטול קאמר: **אמר רב אשי אי.** הני שנים עדי כתיבה ותתימה הם: **הכי נמי.** דמודה רבן שמעון [ב״ג] דיכול לבטל וביטולו ביטול דטעמא משום גזירה הוא והכא ליכא למיגזר מידי: **בעדי הולכה.** דהאי תנו דקאמר הכא לשנים הגט ניתן להם להיות שלוחים ולמוסרו לה דהכא כי קאמר לחד אזיל אידך דלא ידע ומסר לה לפי שאין זה עדות שיהו שניהם צריכין להיות שם אלא שליחות ולא ידע דבטלה שליחותא דשליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה דכי היכי דבטליה להאי בטליה להאי: **ס״ג מסתברא.** דבעדי הולכה קאמר וטעמא משום חששא דלמא אזל האי דלא ידע ויהיב לה: **אמר לזה בפני עצמו כו׳.** אי מתחלה כשעשאן שלוחים לא אמר לשניהם יחד אלא לאחד מהן וחזר ואמר לאחירו הגה מסרתי גט לפלוני לתתו לאשתי ואם תרצה גם אתה הוי שליח לגרשה: **יכול לבטל.** ובטל זה מתורת השליחות שאם גרשה זה אינה מגורשת אבל השני יכול לגרש דכיון דמתחלה לא בבת אחת הוי אין כאן לומר שליחות

מסורת הש״ס

(א) [תוספתא פ״ג], (ב) סס, (ג) [כתובות כו: ב״ב לב. קסה: סנהדרין ל. תוספתא דסנהדרין פ״ה], (ד) כתובות ק., (ה) [וב״ב לב.], (ו) [דף ק.],

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אמר להו זילו אטמורו: (ב) תוס׳ ד״ה וחזר וכו׳ כדפי׳ לעיל. ב״ב בדף ל״ב בסוף ד״ה ורב נחמן:

מוסף רש״י

עד שיראו שניהם כאחד. דנראה בעיניו טעם הגון מה שאינו במשנתנו א״כ מה כח ב״ד יפה (כתובות ק.).

מוסף תוספות

א. ומכורר הדבר לעשות כן. תוס׳ הרא״ש.

שנים אחרים מבוטל כי מיטמרי הני מאי הוי: **ליבדרו איבדורי.** שלא ימצאם ביחד ואינו יכול לבטל זה שלא בפני זה:

יתומין

יתומין. קטנים: **אפוטרופוס.** לכל אחד: **ובוררין להן.** כל אפוטרופוס יבורר חלק יפה שלו[1] שמתוך כך יהיו החלקים שוים: **כח ב"ד.** שמינו להם האפוטרופוס: **הפס ממונא.** והפקר ב"ד הפקר: **הלא איסורא.** דלא"ל ומשום מה כח ב"ד יפה לא אפקעו רבנן קידושין: **גידול בר רעילאי:** **ונוולה.** אורגת: **הא גיטך.** הרי אהו לה ולא מסרו לה: **ברוך הטוב והמטיב.** שלא מסרת לה: **ולא בטל גיטא.** ואם בא שליח זה ומסרו לה למחר מגורשת: **גלוי דעתא.** שאינו חפץ עוד בשליחות זה: **אמר לו רב ששת.** רב ששת אמר לכם ואני שמעתי לבטול גיטא: **ואלריה רב ששת גיטא אחרינא.** אלמא משום דגליא דעתא בביטולא: **אתו רב ששת מבטל גיטא דאינשי הוה.** אפילו גלוי דעתא ליכא דהא לא אמר אלא בטלתיה אלא רב ששת והכא ליכא גלוי דעתא דידיה: **איהו בטליה.** ואמר בהדיא ליבטיל: **משום דפנוי.** בני אדם המכין ומוכטין אותו במלות רב ששת ואומר לו למה אתה מבטלו אמר להו הכי רב ששת לוה כן: **ירמיה בירבא.** כך שמו: **בגא אשקליה.** שנה שניה וכפהו לגוות לכתוב אחר: **אושיבו קרי באודנייהו.** שימו קנינא ירק דק של דלועין באזניכם שלא תשמעו ביטולו: **אשור הכו לה הייא.** התחזקו לתתו מהר: **אשור.** כמו אשרתא דדייני (לעיל דף כו.) וכמו אשרו חמוץ (ישעיה ה) לשון חיזוק: **אתו לבטולי גיטא בעי.** זה שגילה בדעתו שאינו חפץ בגירושין הללו כלום גילה שהוא בא להפקיען על ידי ביטול גט: **לקיומי בגאה בעי.** על ידי קיום תנאי הוא בא להפקיע לומר התניתי לבא עד שלשים ואם לאו יהא גט והרי באתי וקיימתי תנאי: **אי לא נסיבנא.** כתב גט ונתן לארוסתו ע"מ שאם לא יכנס עד שלשים יום יהא גט: **קערחנא.** בלרכי חופה ואנוס אני: **אין טענת אונס.** והוי גיטא: **והלכתא כנחמן.** דאמר לעיל ביטול בפני שנים: **והלכתא כנחמן.** נמי בהא דאמר הלכה כרבי בשתיהן: **והלכתא**

[6] יתומין [א]שבאו לחלוק בנכסי אביהן בית דין מעמידין להן אפוטרופוס [ב]ובוררים להן חלק יפה הגדילו יכולין למחות ורב נחמן דידיה אמר [ב]הגדילו אין יכולין למחות דאם כן מה כח בית דין יפה התם ממונא הכא איסורא גידול בר רעילאי שדר לה גיטא לדביתהו אזל שליחא אשכחה דהוה יתבה ונוולה אמר לה הא גיטיך אמרה ליה זיל השתא [ג]מיהא ותא למחר אזל לגביה וא"ל פתח ואמר ברוך הטוב והמטיב אביי אמר [ג]ברוך הטוב והמטיב ולא בטל גיטא רבא אמר ברוך הטוב והמטיב ובטל גיטא במאי קמיפלגי בגלוי דעתא בגיטא קמיפלגי דאביי סבר [ד]גלוי דעתא בגיטא לאו מלתא היא ורבא סבר גלוי דעתא בגיטא מילתא היא אמר רבא מנא אמינא לה דרב ששת אשקליה גיטא לההוא גברא בעל כרחיה ואמר להו לסהדי הכי אמר לכו רב ששת לבטל גיטא ואצרכיה רב ששת אחרינא ואביי אטו רב ששת מבטל גיטא דאינשי הוה איהו בטלה והאי דקאמר להו הכי משום דפנוי ואמר אביי מנא אמינא לה דרב יהודה אשקליה גיטא לחתניה דר' ירמיה ביראה ובטליה תנא אשקליה ובטליה הדר תנא ואשקליה על כרחיה ואמר להו לסהדי אותיבו קרי [ה] באוניכו וכתובו ליה ואי סלקא דעתך גלוי דעתא בגיטא מילתא היא הא חזו ליה דקא רהיט בתרייהו ורבא האי דקא רהיט בתרייהו דאמר להו אשור הבו לה הייא כי היכא דמשלם צערא דההוא גברא [ו]ואמר אביי מנא אמינא לה דההוא דאמר להו אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי ואמר שמואל לא שמיה מתיא ורבא אטו התם לבטולי גיטא בעי התם לקיומי תנאיה קא בעי והא לא איקיים תנאיה ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא כי מטו תלתין יומין אמר להו הא טרחנא למאי ניחוש לה אי משום אונסא [ז]אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא בגיטא פלוגתא דאביי ורבא הוא ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא לריש ירחא דאדר ליהוי גיטא כי מטא ריש ירחא דאדר אמר להו אנא לריש ירחא דניסן אמרי למאי ניחוש לה אי משום אונס אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא פלוגתא דאביי ורבא והלכתא כנחמן והלכתא

[1] יתומין שבאו לחלוק בו'. אומר ר"ת דוקא שניהם רוצים אבל אחד רוצה ואחד אינו רוצה לא והיכא שלא באו שניהם אלא אחד והשני אינו בפנינו אמר ר"י דחולקין דהא ברים פרק ג' דקידושין (דף מב.) מייתי לה אחלוקת הארץ שהיו שם כמה יונקי שדים ומיהו אין ראיה גמורה משם דלאו לגמרי מדמי לה דחלוקת הארץ היתה על פי הדיבור והיו שם אוריים ותומים [משום הכי] הגדילו אין יכולין למחות ובפרק אלמנה ביבמות (דף סז:) דאמר (כולם) זכריים יאכלו אע"ג דשמא ימלא עובר זכר דעבדינן תקנתא כדבר נחמן נמי אין ראיה דהתם שאני דאע"פ שלא בא כי אם האחד עבדינן להו תקנתא לפי שיש תקנה גם לעובר [ב] ומתעלה חלקו בכך במה שיאכלו עבדים של אלו בתרומה שלא ימותו ברעב:

בית דין מעמידין להם **אפוטרופוס ובוררים להם כו'.** אר"ת וכן ר"ח דבוריס להם ב"ד לריך שומת ב"ד ואפוטרופוס מעמידין להן לשמור לכל אחד חלקו בפני עצמו דעד עתה היה שומר הכל ביחד ובוררין ע"י גורל דאין טריחותא להטיל גורלות[א] ואפילו בגורל שייך לברור חלק יפה כגון אם יש שלש שדות דטוב שיטול כל אחד ואחד שדה אחת ויהיה חלקו בבת אחת ממה שיחלוקו כל שדה לג' חלקים וכמה ענייני ברירות יש בו בחלוקות וסולמות ודרך ודוקא בדבר שאין שייך בו גוד או ליגוד חולקין ומדקדק ר"ת דאי חולקין אפילו בדבר ששייך בו גוד או ליגוד אמאי דחיק ברים האיש מקדש (קידושין דף מב:)[ב] יכולין למחות ברוחות הוה ליה למימר דיכולין למחות [ב] בגוד או ליגוד והא דלא קאמר יכולין למחות אם טעו בפחות משתות דמכרן קיים משום דלא מסתבר שיאמר שמואל אם הגדילו יכולין למחות בשביל טעות דפחות משתות דמודה שמואל ויש ליפות בכך כח ב"ד דהוי כמאן דלא טעו כלל אע"ג שיכולין למחות ברוחות בזה אין ליפות כח ב"ד דאין זה תלוי בשומת וכ"ש דאם נפרס דמכרן קיים ומחזיר האונאה לאחי שפיר ומיהו יש לדחות דחדא מייניהו נקט ומההוא דיבמות דפרק אלמנה (דף סז:)[ג] דשמע שעושים תקנה לכל העבדים שיאכלו בתרומה שנותנין לבנים כל העבדים וחלק אחד נותנים לעובר כנגדן אין להוכיח דחולקין אפילו בדבר שייך בו גוד או ליגוד כגון העבדים דשאני התם דמתעלה חלק העובר בכך במה שעבדים אוכלים בתרומה ויש לעובר בכך חלק יפה יותר[ד] ועוד לא לכל העבדים באו לעשות תקנה אלא לאחלק הבנים שנולדו ועוד [ה][ס"מ] שיש שדות שיכולין ליתן לעובר כנגד העבדים שיש כח לב"ד לעשות כן כדאמרי' בהניזקין (לקמן דף נב.) [ו] ושותף הבא לחלוק שלא בדעת חברו מספקא לר"י אם יכול לחלוק הקרקעות ששייכא קפידא ברוחות ואין לדקדק מהא דאמר בפ' בית כור (ב"ב דף קו:)[ז] אלא מעתה הני בי תלתא אחי דקיימי ואזול תרי מייניהו ופלוג הכי נמי דבטלה מחלוקת דמשמע שהחלוקה קיימת אע"ג דבקרקע מיירי שהחלוקה שבקרקע קיימת איכא למימר היינו כשחזר וחלקו עמו נפל לו בגורל אותו חלק עצמו שנפל לו בתחילה כשחלקו הנשים בלעדיו דאז קיימת חלוקתם אבל מ"מ חוזר ומטיל גורל עם שניהם כאילו באים לחלק בתחילה[ח] : **התם** ממונא הבא איסורא. ופ"ת אי"כ היכי דייק לעיל ממה שחזר רבי ועשה כרשב"ג בהיתר דכתובות (דף ק.)[ז] דחזר בו נמי ממאי דאמר ביטלו מבוטל הא איכא לחלק בין איסורא לממונא וי"ל דרב נחמן דאמר הלכה כרבי בשתיהן הוא דמפליג בין איסורא לממונא אע"ג[ט] דרבי גופיה לא מפליג בין איסורא לממונא היכא דטעו מ"מ רב נחמן מפליג אליבא דרבי אפי' [י] בממונא דטעו הא רבי גופיה חזר בו בכתובות והכא פסיק רב נחמן כוותיה אבל הגהו לעיל לא מפליג וכי פריך הכא דרב נחמן אדרב נחמן היה יכול להקשות והא רבי גופיה הדר ביה מביטלו מבוטל כדמוכח ההיא דכתובות אלא דניחא ליה לאקשויי דרב נחמן אדרב נחמן מחלק בין איסורא לממונא דלא טעו אבל לעיל מדמה ממונא דטעו לאיסורא ובפ"ב דקידושין (ד' מב.) ובכתובות בפ' אלמנה (דף ק.) פריך אדרב נחמן דפסיק התם הלכה כחכמים מהיא דיתומים שבאו לחלוק דאית ליה לרב נחמן מה כח ב"ד יפה ומשני הא דטעו הא דלא טעו ורבי ולאי כשחזר בו מהיא דכתובות חזר בו גם מביטלו מבוטל והא דפסיק רב נחמן כרבי בביטלו מבוטל משום דאיהו פוסק בהיא דכתובות כחכמים: **ואי משום גלויי דעתא פלוגתא דאביי ורבא.** [ח] היינו לפי סברת אביי[ט] אבל רבא קאמר לעיל אטו לבטולי גיטא קבעי לקיומי תנאי קא בעי ולא פליג רבא הכא: **וכל**

[1] א ב מיי' פ"י מהל' נחלות הל"ד סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' רפט סעי' ח:

יח ג ד מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' כה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמח סעי' סג:

יט ה מיי' פ"ט מהל' גירושין הל"ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמד סעי' ח:

פסקי רי"ד

שמואל יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס ובוררין להן חלק יפה ואם הגדילו יכולים למחות ורב נחמן דידיה אמר אם הגדילו אין יכולין למחות א"כ מה כח ב"ד יפה: התם ממונא הכא איסורא פי' בממונא הפקר ב"ד היה הפקר אבל איסור א"א משום מה כח ב"ד יפה לא אפקעו קידושיו. גידול בר עילאי שדר לה גיטא לדביתהו אתא שליח אשכחה דקיתבה ונוולה. פי' היתה אורגת והראה לה גיטא ולא נתנו לה ואמר לה הא גיטך אמרה ליה זיל השתא (בריי) [מיהא] אתא לגביה בעל א"ל ברוך הטוב והמטיב אביי אמר ברוך הטוב והמטיב ולא בטיל גיטא ורבא אמר ברוך הטוב והמטיב ובטיל גיטא במאי קמיפלגי בגלויי דעתא בגיטא אביי סבר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ורבא סבר גלויי דעתא בגיטא מילתא היא אמר רבא מנא אמינא לה דרב ששת אשקליה גיטא לההוא גברא בעל כרחיה אמר להו לשהדי אמר לכו רב ששת ליבטיל גיטא ואצרכיה רב ששת אחרינא: ואביי אטו רב ששת מבטל גיטא דאינשי הוא ההוא איהו בטליה וההוא דאמר להו הכי משום דמחמת דפנוי הוא דקמירתת. אמר אביי מנא אמינא לה דרב יהודה אשקליה גיטא לחתניה דרב ירמיה ביראה. פי' בעל כרחיה. ובטליה. הדור אשקליה ובטליה ואמר להו לשהדי איתיבו קירי באודנייכו כי היכי דלא תשמעון מיליה וכתבו ליה ואי ס"ד גלויי דעתא בגיטא מילתא היא הא קא חזו ליה דקא רהיט בתרייהו וק' לי טובא דאפילו לאביי דאמר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא היכא דבטלו מפיו מי לא בטיל והיכי אמר דליתבי קירא באזנייהו (דלא לאשמועי') [שלא ישמעו ביטולו] אטו בשמיעת העדים תליא מילתא אי בטליה מי לא בטיל ונמצא גט בטל ובניה ממזרים ועדים אינן אלא לברר העדות שבטלו אבל שלא יתקיים הבטול בלא עדים שאלו שניהם מודים הבעל והאשה מי לא בטיל וי"ל לפי הדחק שהביטול בלי עדים אינו מועיל ואע"פ ששניהם מודים. ומתני' דתנן הגיע השליח וקדם אצל אשתו כולה בעדים קמיירי ומ"ה אמר להם שיסתמו אזניהם שלא ישמעו בטולו ויהיה בטול בלא עדים ולא יועיל כלום ואע"פ שרואים גילוי דעתו שרץ אחריהם כדי לבטלו גלויי דעתא לאו מילתא הוא והנכון בעיני לומר דרב יהודה ס"ל דהלכה כרשב"ג ולית ליה דרב נחמן ומסיק תלמודא והלכתא כרב נחמן דאמר לעיל בטול הגט בשני עדים והלכתא כרב נחמן דאמר הלכה כר' בשתיהן והלכתא כנחמני הוא אביי דאמר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא הוא ורו היא א' מינ"ל קג"ם שהלכה כאביי: ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא מכאן ועד תלתין יומין ליהוי גיטא פי' ארוסתו היתה ונתן לה גט והתנה עמה שאם לא יכנסנה לחופה עד ל' יום יהא גט כי מטי יום תלתין אמר להו לקטרחנא פי' בצרכי הסעודה אני טורח ומכין אמרי למאי ניחוש לה אי משום אונסא שיאמר אנוס אני ואיני מוצא צרכי סעודה קי"ל בשמעתא קמייתא דכתובות אין אונס בגיטין ואי משום גלויי דעתא דאמרי' דלקיומיה תנאי קא אתי. י"ל אה"נ דאיכא למימר הכי, אלא הכא. ר"ן. [ט] דקי"ל כוותיה קאמרי', דאפי' מקרי גלויי דעתא אפ"ה לאו מילתא היא. ר"ן.

עין משפט נר מצוה

הגהות הב"ח

(א) גמ' קרי באודנייכו:
(ב) תוס' ד"ה יתומין וכו' לעובר דמתעלה חלקו:

מוסף רש"י

בית דין מעמידין להן אפוטרופוס. לכל אחד ואחד מן הקטנים (כתובות ק.). **ובוררים להן חלק יפה.** ובוכר כל אפוטרופוס חלק אחד יפה לחלקו (יבמות סז:) לכל אחד, יפה לזה ויפה לזה (קדושין מב.) כל אפוטרופוס לתיקון שלו (כתובות ק.). **הגדילו.** היתומים, **יכולין למחות.** ומהגיע חלוקה לפירות דעד מחסר (יבמות סז:). **נוולה.** טווה. (סנהדרין צה.). **הייא.** מהר. (שבת קיט.). **ופסקיה מברא.** מעבר המים שלא חצה את המעבורת (לעיל ל.) סנהד' הפסיקו, שיתה המעבורת מלד העיר ולא יכול לעבור (כתובות ב:). **חזו דאתאי.** שבאתי (שם). **לא שמיא מתיא.** דלא מטי עד הכא ואין טענת אונס בכתבי גיטין לומר אינסנא, אי נמי יש אונס בגיטין, הא אוקימנא בשמעתא קמייתא דכתובות דאפי' אונסא דאכתי הוא ולאינעבי ליה לאתנויי (לעיל ל.) והוי גיטא ואם רצתה תינשא לאחר וגם לכתובה נפסלת מהיום (כתובות ב:). **אין אונס בגיטין.** אין טענת אונס בגיטין (כתובות ב:) אין אדם יכול לטעון אונס בתנאי של גט (לעיל ל.).

מוסף תוספות

א. וכיון דאפשר לחלוק בדרך שאר החלוקות ע"פ הגורל מפני מה מקילין על אלו כ"כ לחלוק בלא גורל ובלא שומת ב"ד. רשב"ם. **ב.** במילתא דשייכא ביה. תוס' כתובות ק. ד"ה ובוררין. **ג.** העובר פוסל ואינו מאכיל, ת"ר הניח בנים אלו ואלו אוכלין ושב"י אומר זכרים יאכלו נקבות לא יאכלו וכו' ואסיק שמעא משום דעבדי' להו תקנתא כדרב נחמן, דאר"נ אמר שמואל יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן וכו' כלומר ונותנין העבדים לחלק הנולדים ונותנין לעובר כנגדן משאר נכסים. רשב"ם. **ד.** שאילו היה לו חלק בעבדים לא היו אוכלים בתרומה ושמא היו מכחישין, ועכשיו שאוכלין ע"י חלוקה זו יטול העובר חלק יפה בנכסים כנגדן ודטבא להו עבדי' להו. רשב"ם. **ה.** ומוכרין עבדים ליקח שדות. רשב"ם. **ו.** ב' אחין שחלקו ובא להם אח ממדה"י רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר מקמצין ומפ' רבנו שמואל מקמצין שכל אחד יתן לו שליש מחלקו, ופריך לרב דאמר בטלה מחלוקת. תוס' כתובות ק. ד"ה ובוררין. **ז.** דאית לי' לרבי מה כח ב"ד יפה. תוס' כרש"ם. **ח.** וא"ת ומאי שנא דהכא איתא גלויי דעתא טפי מעובדא דלעיל דאמרי' דלקיומיה תנאי קא אתי. י"ל אה"נ דאיכא למימר הכי, אלא הכא. ר"ן. **ט.** דקי"ל כוותיה דאביי ורבא הוא ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא לריש ירחא דאדר ליהוי גיטא כי מטא ריש ירחא דאדר אמר להו אנא לריש ירחא דניסן אמרי למאי ניחוש לה אי משום אונס אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא פלוגתא דאביי ורבא הוא ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא לריש ירחא דאדר אמר אנא ריש ירחא דניסן אמרי למאי ניחוש לה אי משום אונסא אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא **מתני'** בראשונה היה

השולח פרק רביעי גיטין

וכל שום שיש לו. בטופסי גיטין של ה״ג כתוב שצריך לכתוב בגט וכל שום וחניכה לאיש ולאמתו משמע שלשון זה היו כותבין בגט ואין נראה לר״ת דזימנין דאתי לידי תקלה כשאין לו אלא אותו שם הכתוב בגט ואין לו חניכה וכשכותב בגט וכל שום וחניכה נראה זה הגט של אדם אחר שיש לו שם וחניכה[א] לכך נראה לר״ת וכל שום שיש לו דקתני במתני׳ היינו כל שמותיו בפירוש [א] ותיקן ר״ת לכתוב בגט אני פלוני דמיתקרי כך וכך דאמרי׳ בגמרא[ב] שרה דמיתקריא היא[ג] מריס אחת בר הדיא דמיתקרי היא מרי[ג] והא דקתני בגמ׳ בשמו שביהודה ושם דגליל עמו משמע קצת כפי׳ ר״ת: **והוא דאתחזק בתרי שמי.** שאלו לר״ת על מומר לעבודת כוכבים שגירש את אשתו ולא נכתב בגט אלא שם של יהודות ולא שם של עובד כוכבים והשיב ר״ת תחילה להזכיר שם עובד כוכבים בשורת משה וישראל[ד] והביא ראיה מדאמר בתוספתא (פ״ו ה״ו) גר ששינה שמו לשם עובדי כוכבים וגרש בו[ה] כשר וה״ה במומר[ו] דשם יהדות כשר אף לכתחלה וכתב חניכתו וחניכתה אמרי׳ לקמן[ז] דכשר ופי׳ בערוך[ח] אע״פ שלא נכתב שם מוחזק[ט] יד) וכה״ג מפרש[י] מתני׳ דבפרק בתרא (לקמן דף פז:) וכך היו נקיי הדעת שביהודה עושים כן היינו שהיו כותבין חניכתו וחניכתה[יא] והא דקתני בברייתא דבשמוך דאינה מגורשת עד שיכתוב שיהיה שם מקום הנתינה עיקר ושל מקום הכתיבה טפל דקתני עד שיגרש אשתו שבגליל ושם דיהודה עמו ואשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו יצא למקום אחר וגרש באחד מהן מגורשת והאמרת שם דגליל עמו אלא שמע מינה הא דאתחזק הא דלא אתחזק שמע מינה[יב] ההיא דהוו קרו לה מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה:

מתני׳[יג] אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה[יד] התקין ר״ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה[טו] העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם[טז] והלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם: **גמ׳** מאי אירא אלמנה אפילו כולי עלמא נמי דהא[יז] קיימא לן הבא ליפרע מנכסי יתומין[יח] לא יפרע אלא בשבועה אלמנה אצטריכא ליה סד״א

משום

והלכתא כנחמני. אבל דאמר גלוי דעתיה בגיטא לאו מלתא היא וזו היא אחת מהלכות של סימן יע״ל קג״ס[כ] דהלכתא כאביי. ונראה בעיני[כא] דעל שם שרבה בר נחמני יגידו אמרו תורה שהיה יתום השיאו את שם אביו נחמני. רבה סתם הוא רבה בר נחמני: **מתני׳ בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה** ראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה[א] התקין ר״ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה מפני תיקון העולם: **גמ׳** אמר רב יהודה אמר שמואל שלחו ליה בני מדינת הים לרבן גמליאל בני אדם הבאים משם לכאן שמו יוסף וקוראין לו יוחנן וקוראין לו יוסף היאך מגרשין נשותיהן עמד ר״ג והתקין שיהו כותבין איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה מפני תיקון העולם אמר רב אשי[ב] והוא דאתחזק בתרי שמי אמר ליה רבי אבא לרב אשי רבי מרי ורבי אלעזר קיימי כוותך תניא כוותיה דרב אשי[ג] היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל וגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו יצא למקום אחר וגרש באחד מהן מגורשת והאמרת שם דגליל עמו אלא שמע מינה הא דאתחזק הא דלא אתחזק שמע מינה[ד] ההיא דהוו קרו לה מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה:

מתני׳[ה] אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה[ו] התקין ר״ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה[ז] העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם[ח] והלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם: **גמ׳** מאי אירא אלמנה אפילו כולי עלמא נמי דהא[ט] קיימא לן הבא ליפרע מנכסי יתומין[י] לא יפרע אלא בשבועה אלמנה אצטריכא ליה סד״א

מתני׳ בראשונה היה משנה שמו ושמה. כשהיו לו שני שמות אחד כאן ואחד במדינת הים היה מגרשה בשם הנוהג במקום כתיבת הגט ולא היה מקפיד לכתוב שניהם: **מפני תיקון העולם.** שלא יוציאו לעז על בניה מן השני לאמר לא גירשה בעלה שאין זה שמו: **גמ׳ והוא דאתחזק.** אבל לא אתחזק כאן שיש לו שני שמות אין צריך לכתוב וכל שום שיש לו ואפי׳ נודע לאחר זמן שיש לו שם אחר הוי הגט כשר שאין לנו אלא שם שקראו הוא לעצמו בפניו והוחזק בו: **יצא למקום אחר.** שאינו ביהודה וגליל: **מגורשת.** משום דבאותו מקום לא היו מוחזקין שיהיו לו שני שמות אבל ביהודה היו יודעים שיש לו שם אחר לפיכך הוצרכו כל שמותיו שהחזיק עצמו בהם לפניהם דבתר חזקה אזלינן: **ופורתא שרה.** מיעוט בני עירם[ט] היו קורין את שמה שרה: **מרים.** צריך לכתוב בגט שהוא עיקר והדר וכל שום דאית לה: **מתני׳ אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים.** את כתובתה: **אלא בשבועה.** שלא נתקבלה כלום: **נמנעו מלהשביעה.** והיתה מפסדת כתובתה ובגמרא[י] מפרש מאי טעמא: **שהרי נודרת ליתומים כל מה שירצו.** יבחרו להם דבר קשה להלויה בו כגון קונם מיני מזונות עלי אם נהניתי מכתובתי: **וגובה לכובשה.** ואם נתקבלה תחילה הרי היא נאסרת בכל מזון הילכך לא הוי הדרה ושקלה ולא חשידא לעבור על נדרה: **העדים חותמין על הגט.** כל אלו מתקנות רבן גמליאל הזקן: **מפני תיקון העולם.** אכולהו קאי גבי אלמנה שיהו נשים נשאות לבעליהם ולא תלאגה להפסיד כתובתן וגבי חותמין מפרש בגמרא[יא] מאי תיקון איכא:

גמ׳

ומיעוט שרה מרים וכל שום שיש לה משמע דבחד מקום קרו לה הכי והכי וכן משמע בירושלמי (פ״ד ה״ה) על הך ברייתא דהכא מתני׳ כשהיה ביהודה וכתב לגרש את אשתו שבגליל או שהיה בגליל וכתב לגרש את אשתו שביהודה אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש את אשתו שבגליל כו׳ הרי זו מגורשת אמר רבי יוסי הלא תימא בדיעבד אבל לכתחלה צריך לכתוב שניהם והכא עושה שם מקום הנתינה עיקר ושל מקום הכתיבה טפל דקתני עד שיגרש אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו כו׳[ז] אבל בתוספתא[יב] עושה מקום כתיבת הגט עיקר[יג] וכן איתא התם יש לו ב׳ נשים אחת בגליל ואחת ביהודה גירש אשתו שביהודה בשם שבגליל ואשתו שבגליל בשם שביהודה פסול ואם אמר אני פלוני שביהודה עם השם שיש לי בגליל[יד] או שהיה במקום אחר וכתב אחד מהן כשר רשב״ג אומר אפי׳ כתב שם דיהודה בגליל ושם דגליל ביהודה כשר ומתשם נמי משמע דבמגרש בגליל אותה שביהודה מיירי והשתא בראשונה היה משנה שמו ושמה קורא שינוי מה שאינו כותב אלא שם אחד משני המקומות לפי שאין מכירין בו במקום אחר ודומה להם שינוי שמו ושמה וכן יש לפרש שם עירו ושם עירה והא דקתאמר בהמגרש (לקמן דף פז:) כתב חניכתו וחניכתה כשר וכן היו נקיי הדעת שבירושלים עושים כן משמע אפילו לכתחלה אין צריך לכתוב שניהם אע״ג דגבי מריס שבמקומות ובירושלמי אמרינן דדוקא בדיעבד כשר ל״ל דנקיי הדעת שבירושלים היו שמותיהן ידועים[יג] ואיכא לעז[יד] אי נמי כשהשמות דומין זה לזה שהכנוי דומה לשם לכתחילה כשר אף בכינוי: **אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומין אלא בשבועה.** וא״ת והא לא ניתנה כתובה ליגבות מחיים[טו] ואמר ריש לקיש בפ״ק דבבא בתרא (דף ה.) מזקה אין אדם פורע בתוך זמנו ואמרינן התם הלכתא כוותיה ואפילו מיתמי ליפרע בלא שבועה וי״ל דהני מילי ב״מ אבל אלמנה דאית לה בתנאי בית דין מתפיס לה לגרי אפי׳ בתוך זמנה דלאשכחן בפרק הנושא (כתובות דף קב:) דחייסינן בבנותיו טפי לגרי מבנות אשתו משום דכיון דאיתנהו בתנאי ב״ד אתפסיהו לגרי וא״ת הא דפריך בגמרא מאי איריא אלמנה כו׳ ליטמ״ד דנקט אלמנה אע״פ שהוא תוך זמנה[טז] וי״ל דטפי ה״ל לאסמויעינן בדבר שאינו תנאי ב״ד כגון בבעל חוב לאחר זמנו מבאלמנה[טז] אע״ג שהיא תוך זמנה כיון דאית לה בתנאי בית דין: **מאי איריא אלמנה אפי׳ ב״ע נמי.** ואי משום דבעי ליתני סיפא דנמנעו מלהשביעה הוה ליה ליתני אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה ונמנעו מלהשביע את אלמנה ומשני אלמנה אינטריכא ליה והוי חידוש באלמנה טפי מבבעל חוב ולכך נקט ריש״א נמי באלמנה: **אלמנה איצטריכא ליה.** וא״ת אלמנה נמי תנינא בהכותב (כתובות דף פז.) הנפרעת מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה וי״ל דאיכא לאוקמא בגרושה אע״ג דכתובות פ׳ אלמנה (דף מז:) אמרינן דגרושה נמנעו מלהשביעה הוה ליה ליתני אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה ונמנעו מלהשביע את אלמנה וגרושה[יז] נהי דאיכא חיגא הוה אחר זמנה אבל אלמנה אית בה מתני׳ דתוך זמנה ואיכא נמי חיגא ועוד[יח] דדרך תנא להשמיענו כשאין צריך להאריך בשביל כך יותר אע״פ שכבר השמיענו במקום אחר כדאשכחן בריש ברכות (דף ב.)[יט] וכשאר דוכתי:

לא

יא. מ״ט שמא דשעת כתיבה עיקר, דליכתוב גיטא לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת דאי שני אישתכח דלאו לשמה איכתיב, וכיון דבשעת כתיבה תליא מילתא, ע״כ בתר שמא דאתחזק בדוכתא דאיכתיב ב׳ גיטא אזלינן. שיט״ן בשם הרמ״ה.

יב. ונשוי אני אשה בגליל. כ״ן. יג. והכל קורין אותו בשם זה אלא כשהוא חותם בשטר או כשקורין אותו לקרות בתורה קורין אותו בשם המובהק, להכי סגי בשם חניכה לחוד. תוס׳ הרא״ש. יד. ומה״ט נמי משומד א״צ לכתוב אלא שם יהודות בגט שהוא עיקר וכל ישראל קורין אותו בשם הזה. תוס׳ הרא״ש. ועי׳ לעיל בשם הר״ן ותשובת ר״מ. טו. צריכה לישבע. תוס׳ הרא״ש. טז. [ד]הו״א. תוס׳ הרא״ש. יז. הוא דבעיא שבועה. תוס׳ הרא״ש. יח. י״ל דאפי׳ שמעי׳ לה מהתם. תוס׳ הרא״ש. יט. גבי הא דפריך וניחבי משעת צאה״כ. תוס׳ הרא״ש.

עין משפט נר מצוה

כ א ב ג מיי׳ פ״ג מהל׳ גירושין הל׳ יג סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קכט סעי׳ א:

כא ד מיי׳ פט״ז מהל׳ אישות הל״ד סמג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ לו סעי׳ א:

כב ה מיי׳ שם הל״ח טוש״ע שם סעי׳ יט:

כג ו מיי׳ פ״ח מהל׳ גירושין הל׳ טו סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קנג סעי׳ א:

כד ז מיי׳ פ״ט מהל׳ שמטה הל׳ טז:

כה ח מיי׳ פי״ד מהלכות מלוה הל׳ ו ופי״ז שם הלכה ב [ופי״ח מהל׳ אישות הי״ט] סמג עשין פד טוש״ע חו״מ סי׳ קח סעי׳ ג:

פסקי רי״ד

משנה שמו ושמה התקין ר״ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה כו׳ ולא שהיה מתכוין לשנות שמו בעת כתיבת הגט שאם לא יכירו שמו אין רשאים לכתוב לו גט כדתנן בגט פשוט (קסז.) כותבין גט לאיש אע״פ שאין אשתו עמו ושובר לאשה אע״פ שאין בעלה עמה ובלבד שיהא מכירן פי׳ שיכיר שם האיש ושם האשה וההכרה היא כדאמרי׳ התם כל שהוחזק שמו בעיר ל׳ יום אין חוששין לו אלא כגון שנסע מא״י והלך למדינת הים ובא״י היו קורין אותו יוחנן ובמדינת הים החזיק שמו יוסף וכמו שהיה הוחזק כך כתבוהו ואע״פ שבא״י היו קורין לו יוחנן לא היו חוששים לכתוב יוסף הנקרא יוחנן אלא יוסף לבדו וכיון שהוא החזיק שמו במדינת הים יוסף ל׳ יום אין כאן משום שינה שמו ושמה שהרי שם זה היה החזיק לעצמו וכשהיה שולח גט זה לאשתו בא״י שהיו קורין אותו יוחנן היו צריכים עדים להעיד שאנו מכירין יוחנן בעלה של אשה זו והוא כתב זה הגט ונתנו לנו וזה שכתב יוסף מפני שבמדינת הים החזיק שמו יוסף והאשה נתרת בגט זה: התקין ר״ג וכו׳ פי׳ כשהיו כותבים יוסף בלבד ושולחי׳ בא״י היו צריכים עדים להעיד שזהו יוחנן כמו שפירשנו ויש לחוש שמא יאמרו העדים או יכלו להם למדינת הים ואח״כ יבא הבעל ממדינת הים ויערער ויאמר לא גרשתיה אני שהרי שמי יוחנן והם לא ידעו שבמדינת הים היו קורין לו יוסף ויוציא לעז על בניה מן השני לפיכך התקינו שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו. וצ״ל שאין זה פתרון כמו שאנו עושים וכותבים בגט וכל שום וחניכה דאית לי שאם כך התקין לכתוב לא הועיל כלום. שאם כתב במדינת הים יוסף וחניכה דאית לי עדיין יכול לערער אם אין עדים שיכיריהו שיכול לומר אני לא כתבתי זה הגט שמה מועיל וכל שום דאית לי להוכיח כי זה כתבו שהרי שמו יוחנן ובגט כתוב יוסף לפי׳ נ״ל לפרש שכך התקין שיהו כותבים איש פלוני וכל שם שיש לו כלומר שיכתבו שני שמותיו ויכתבו כך יוסף הנקרא יוחנן ואם לא כתבו שני שמותיו אלא יוסף בלבד כאשר היו קורין אותו במדינת הים ה״ל שינה שמו ופסול. ואע״פ שהעדים מעידים עליו שהוא אותו הוא פסול מפני שיש בו שינוי השם שקורין לו בא״י ולא תקן שיכתבו בגט וכל שום שיש לו אלא שיכתבו כל שמותיו בפירוש פלוני הנקרא פלוני ואם היו לו ג׳ וד׳ שמות צריך להזכיר עד כולן בפירוש ומסתייע פתרון זה ממאי דאמרי׳ היו לו שתי נשים א׳ ביהודה וא׳ בגליל וגירש את אשתו בגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודה ושם הגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם שביהודה עמו אלמא שצריך לכתוב שני שמות פי׳ פלוני הנקרא פלוני ואע״פ שביהודה מגרש את אשתו צריך לכתוב שם דבגליל כי יש לחוש שמא תלך אשתו ותנשא בגליל והוא ילך שם ויערער עליה ויאמר להם זה שמי ולא כתבתי לה אני זה הגט לכך צריך לכתוב שני השמות ואם לא כתב את שניהם אינה מגורשת ואע״פ שידענו בבירור כי הוא הוא שכתב לה מפני מגרש דומה לשינה שמו ופסול כיון שחסר אחד מן השמות שכך התקין ר״ג הזקן ולקמן נמי אמרי׳ שלחו מתם איך פלונית בת פלונית קבילת גיטא מיד רב אחא בר חיורא דמיתקרי אבא מרי אלמא בפירוש צריך לכתוב פלוני הנקרא פלוני ולא שיכתוב פלוני וכל שום דאית ליה. אמר רב [אשי] והוא דאיתחזק בתרי שמי פי׳ אם ידעו במדינת הים שיש לו שני שמות א׳ כאן וא׳ בא״י צריך לכתוב יוסף הנקרא יוחנן ואם לא כתב אלא יוסף פסול דה״ל שינה שמו אבל אם לא הוחזק להן ולא ידעו לו שם אחר אלא יוסף וכתבו יוסף ושלחו בארץ שהיו קורים לו יוחנן הגט כשר ע״ש עדים המכירים כי הוא יוחנן כפי מה שפי׳ לעיל אין כאן משום שינה שמו אחרי שלא ידעו לו זה השם שלא התקין ר״ג אלא בשיודעים בבירור שיש לו שני שמות אבל אם לא ידעו ואיגלי מילתא שיש לו אינו נפסל בכך תניא כותיה דרב אשי היו לו שתי נשים א׳ ביהודה וא׳ בגליל וגירש אשתו שביהודה בשמו שבגליל ואת אשתו שבגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שביהודה ושם דגליל עמו אלא לאו ש״מ הא דאיתחזק הא דלא איתחזק ש״מ: ההוא דהוו קרי לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שם שיש לה ולא שרה וכל שם שיש לה פי׳ כיון שהיו קורין לה בשני שמות צריך לכתוב את שניהם ולא יאמר שם אחד מהם ולא יאמר שם אחד מהם ולא יאמר שם אחד מ

גמ' משום חינא. שיהא מן האנשים בעיני הנשים לינשא להם: **יהנה.** יועיל להמיתו: **דאשתרשי לה מקום דינר.** נשתכרה בו עיסה כעודי הדינר שאם לא היה הדינר היתה נותנת עוד עיסה בככר: **ומאי מי שנשבע באמת.** האי לאו אמת הוא: **כמי שנשבע באמת.** דהא שוגגת היא ומפני שעונש שבועה מרובה נמנעו מלהשביעה: **אמיא לאורויי היפירא.** בדבר מועט וסבורה שאין פרעון לה שבשכר טורחה נוטלתו: **חוץ לנ"ד משביעין אופה.** שבועת הדיינין [ב] של תורה היא ונקיט ס"ת בידיה או תפילין ומשביע לה בשם או בכינוי כדאשכחן באברהם שים נא ידך וגו' ואשביעך בה' (בראשית כד) ועונשה מרובה. וחוץ לנ"ד שבועה דרבנן בקללת ארור ולא נקיט מידי ואין עונשה כל כך: **לא מגבי דאופה.** משום דנמנעו מלהשביעה ואם איתא לישבעה חוץ לבית דין ולגבייה כתובתה: **וליאדרה.** כדתנן [ג] נודרת ליתומים כל מה שירצו: **קילי נדרי.** קלים היו נדרים בעייניהם לעבור עליהם הלכך לא סמכינן אנדרה לאגבויה: **בקופלא.** הוא וקפלה ונשבעה הרי נשבעה וגובה: **אין לה מזונות.** מעתה דגליא דעתה דבעי לאינסובי ואיהו לא אתני בהדה אלא כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי שהיא אלמנה בשביל כבודו: **הפכו לכורסי' וארלוה.** הפכו כסאו וזקפוהו כדי שתתקיים הקללה בכך. ס"א הפכו לכורסייה תשפל גדולתו: **כי פרי דייגא לי.** כרב דלא מגבי כתובה וכשמואל להפסיד מזונות ע"כ [ד]: **לא איפרק מחולשא.** לא נגוע מלבא לידי חולי: **אדרה בב"ד.** כל מה שירצו יתומים: **וגיפול באודני.** חפץ אני שישמע הקול באזני שהוגבה כתובה בימי: **דבעינן דאיעביד בה מעשה.** כשמואל רבי להוציא מלבן של תלמידיו של רב כגון רב הונא ובית דינו שלא היו מגבין כתובות אלמנה: **אבל גרושה משביעין.** דלא טרחא קמייהו ולא מוריא היתירא: **וגרושה.** לא סגי בהדרה בתמיה: **והא שלחו מפש.** האשה מבבל היתה והלכה היא ובעלה לארץ ישראל וגרשה שם ותבעתו כתובתה ועשו לה פסק דין על נכסיו שבבבל: **דמתקרי איה מרי.** כך היתה תביעתו: **ונודרת ואוסרת כל פירות שבעולם עליה.** אם קבלה מכתובתה: **אלא גלופקרא.** קו"ט: **וממשנות.** ספר משלי: ושמנוס

לא היו ימים מועטים. וא"ת ומאי טעמא איענש הא אמרינן בפ"ג דשבועות (דף כו.) האדם בשבועה פרט לאנוס כדרב כהנא ורב אמי דאמר משמעא הכי אמר רב ומר משמעא הכי אמר רב וכי אתו לקמיה דרב ואמר כחד מיניהו אמר ליה אידך ואנא בשקרא אישתבעי ואמר ליה את לבך אנסך [א] וליכא למימר דלא ממעט קרא התם אלא למפטר מקרבן אבל עונש איכא כדאשכחן בפ"ב דנדרים (דף יח.) גבי נשבע לבטל את המצוה דמיבעי לן תרי קראי חד למיפטריה מקרבן וחד למיפטריה מלאו [והכא דליכא אלא חד קרא למיפטריה מקרבן] אבל עונש דשבועה שוא איכא [ב] דהא לבך אנסך משמע ולא נשבעת לשקר ועוד דבפ"ג דנדרים (דף כה:) מייתי דרב כהנא ורב אמי דאמרי תרוייהו שגגות דתניא בגמרא כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות ומפ' שבועות שגגות כדרב כהנא ורב אמי דמשמע דמותרות ואפי' עונש ליכא ולא דמי לנשבע לבטל את המצוה דליכא עונש שבועה שוא דהתם מיבעי לן ב' קראי אחד למיפטר שוגג מקרבן ואחד למיפטר מזיד ממלקות וכשפטר שוגג לגמרי פטרו מעונש ומקרבן וה"ה גבי האדם בשבועה [ג] פרט לאנוס דפטור לגמרי וי"ל דהכא גבי פקדון הוה לה להזהר יותר לשמרו היטב והוה לה לאסוקי אדעתא שתבא לידי שבועה: **דמוריא היתרא.** ולכך נמנעו מלהשביעה שעונש שבועה מרובה אלא בהדרה דלא חמיר כולי האי והשתא בזמן הזה תקנו לקבל חרם במקום שבועה שלא יהא העונש גדול כל כך:

לא שנו אלא בב"ד. פי' בקונטרס דחמירא משום דהוא תפלא ואיכא עונש טפי והא דאמר בהכותב (כתובות דף פח.) מי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא לא כמו שפי' בקונטו' (שם) דנפקא מינה בין דאורייתא לדרבנן לענין אנקוטי תפלא דאפי' שבועה דרבנן הוא באנקוטי תפלא כדפי' הקונטו' בעצמו כאן [ד] אלא יש לחלק בין דאורייתא לדרבנן כמו שמפרש בערוך [ה] דשבועה דאורייתא הוא בכבוי נרות ועוד ברים שבועת הדיינים (שבועות דף מא.) מפרש חילוק בין דאורייתא לדרבנן [ה] (ובהיא פירקא מפרש מאי איכא בין שבועה דאורייתא לדרבנן [ו]) והתם לא מידכר חילוק דכבוי ולאנקוטי תפלא):

ונודרת ואוסרת פירות שבעולם עליה שלא קיבלה מכתובתה כו'. ל"ג כל פירות דאע"ג דנדר חייל אף על דבר שאינו יכול לקיים כדאמר בפרק שני דנדרים (דף טו.) גבי קונס עיני בשיניה דפריך ומי לא יהיב שיעורא למילתיה מי שבקינן ליה עד דעבר באיסור כל יחל והא"ר יוחנן שבועה שלא אישן ג' ימים מכין אותו ואישן לאלתר והא דנדרי הבאי מותרים כדאמר בפרק ג' דנדרים (דף כד:) ואו משום דאסר עצמו במה שאינו יכול לקיים כגון דאמר יאסרו כל הפירות שבעולם עלי אם לא ראיתי גמל פורח באויר ונחש בקורת בית הבד אלא לפי שאין דעתו לומר ממש גמל ולא ממש בקורת בית הבד אלא מה שהוא טרוף בגבו מאד ומשונה משאר נחשים קורא בקורת בית הבד וחיל גדול מאד שראה קורא כעולי מצרים ואינו אומר כן אלא להחזיק דבריו ודוקא שבועות הבאי אסור מדרבנן דהתמירו משום דכתיב בה לא יעקר אבל נדרי הבאי ואפילו לא אמר כל הפירות אלא אסר עליה חד פירא שרי בנדר ואין חילוק בין כל פירות מ"מ הכא ל"ג כל פירות דאע"פ שעונדרת לאלתר בבל יחל אם קבלה מכתובתה כיון דמשם ואילך לא מיתסרא כדאמר מכין אותו ואישן לאלתר אינה מושאת הואיל ואינה עומדת באיסור כל ימיה כדמפרש בסמוך וא"ת בפ' בתרא דנדרים (דף פט:) דאמר דאמר מיתסר הנאות דעלמא עלי אי נסיבנא איתתא הלכתא כו' ואתא רב אחא ושבשיה ואנסביה איתתא ושרקיה טינא כדי שלא יהנה מן העולם מה מועיל מאי דשרקיה דכי אנסביה מיד עבר כיון שאין יכול בסוף לקיים וי"ל דדוקא בשעה שנודר אם אי אפשר לו לקיים עובר לאלתר אבל התם בשעה שנדר היה יכול לקיים דאפשר לו שלא יבא [ו] אע"ג דכי אנסביה אין יכול לקיים אינו עובר לאלתר עד שיהנה:

[ב] משום חינא אקילו רבנן גבה קא משמע לן: נמנעו מלהשביעה: מ"ט אילימא משום דרב כהנא דאמר רב כהנא ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד בשני בצורת שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה והניחתו בכד של קמח ואפאתו בפת ונתנתו לעני לימים בא בעל הדינר ואמר לה הבי לי דינרי אמרה ליה יהנה סם המות באחד מבניה של אותה אשה אם נהניתי מדינרך כלום אמרו לא היו ימים מועטין עד שמת אחד מבניה וכששמעו חכמים בדבר אמרו מה מי שנשבע באמת כך הנשבע על שקר על אחת כמה וכמה מאי טעמא איענשה דאישתרשי לה מקום דינר ומאי מי שנשבע באמת כמי שנשבע באמת אי משום הא מאי איריא אלמנה אפילו גרושה נמי אלמנה א"ר זירא אמר שמואל לא שנו אלא [ג]אלמנה אבל גרושה משביעין אותה אלמנה שאני דבההיא הנאה [ד] דקא טרחה קמי דיתמי אתיא לאורויי היתרא אמר רב יהודה אמר ר' ירמיה בר אבא רב ושמואל דאמרי תרוייהו [ה]לא שנו אלא בב"ד אבל חוץ לבית דין משביעין אותה איני והא רב לא מגבי כתובה לארמלתא קשיא בסורא מתנו הכי בנהרדעא מתנו הכי אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בבית דין אבל חוץ לב"ד משביעין אותה ורב אמר אפי' חוץ לב"ד נמי אין משביעין אותה רב לטעמיה דרב לא מגבי כתובה לארמלתא וליאדרה וליגבייה בשני דרב קילי נדרי ההיא דאתאי לקמיה דרב הונא אמר לה מה אעביד ליך דרב לא מגבי כתובה לארמלתא אמרה ליה מידי הוא טעמא אלא דלמא נקיטנא מידי מכתובתי חי ה' צבאות אם נהניתי מכתובתי כלום אמר רב הונא מודה רב בקופצת ההיא דאתאי לקמיה דרבה בר רב הונא אמר לה מאי אעביד ליך דרב לא מגבי כתובה לארמלתא ואבא מרי לא מגבי כתובה לארמלתא אמרה ליה הב לי מזוני אמר לה מזוני נמי לית ליך דאמר רב יהודה אמר שמואל [ו]:[ז]התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות אמרה ליה אפכוה לכורסיה כבי תרי עבדא לי הפכוה לכורסיה ותרצוה ואפילו הכי לא איפרק מחולשא אמר ליה רב יהודה לרב ירמיה ביראה אדרה בב"ד ואשבעה חוץ לב"ד וליתי קלא וליפול [ח] באודני דבעינא כי היכי דאעביד בה מעשה גופא אמר רבי זירא אמר שמואל לא שנו אלא אלמנה אבל גרושה משביעין אותה וגרושה דאדרה לא והא שלחו מתם איך פלוניתא בת פלוני קבילת גיטא מן ידא דאחא בר הידיא דמתקרי איה מרי [ז]ונדרת ואסרת פירות שבעולם עלה דלא קבילת מכתובתה אלא [ח]גלופקרא אחד וספר תהלים אחד וספר איוב וממשלות בלואים ושמנום

[ג] נראה דל"ל אלא הכגון דכתבין בגט הוא ועשוה הוא וכו'.

[ד] נראה דל"ל אלא הכגון דכתבין בגט הוא ועשוה הוא וכו'.

מוסף תוספות

א. אלמא אנוס לא מיענש כלל. רש"ל. ב. ולכתוב על פנקסו היה שואל ואנא לשקרא אשתבעי שכך היו רגילין לכתוב דראשכחן בשבת גבי ר' ישמעאל קרא והטה. תוס' הרא"ש. וכ' על פנקסו לכשיבנה ביהמ"ק אביא קרבן שמנה. וא"ל רב דפטור מקרבן אבל מ"מ ענש איכא. רש"ל. ג. ומשו"ה איענשה. כ"ן. אבל בהא דרב כהנא ורב אסי שלא נתכוונו לישבע רק לפי סברתם פטורים שהרי פטרם הכתוב מן האדם בשבועה פרט לאנוס, וממנו יש ללמוד לנשבע שלא יאכל ככר זה אם אכל, ונמצא שאכל, שמותר לאכלו דאנוס היה, ומן האדם בשבועה גמרי' לי'. רש"ל. ד. דבב"ד לא בעי אשתבועי משום דבעי אנקוטי חפצא בידיה אע"ג דשבועה דאלמנה שבועה דרבנן היא. תוס' שבועות מא. ל"ש מא. ה. (ו)לענין אפוכי שבועה דלא מצי לאפוכי בשבועה דאורייתא למאן דלית לי' דמר ב"ר אשי. תוס' הרא"ש. דאי שבועה דרבנן היא מצי למימר השבע וטול ואי דאורייתא לא מציא למימר לבעל השבע והפטר כמו שאינו יכול לומר השבע וטול. תוס' כתובות פח. ד"ה מייתי. ז. אשה ולא יאסר. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

שניהם פלונית הנקראת פלונית שאם לא יכתבו אלא האחד הו"ל שינה שמו ושמה כפי מה שהתקין ר"ג וכיון דרובא קרי לה מרים צריך לכתוב לכך מרים הנקראת שרה ולא יכתוב שרה הנקראת מרים וגם זה כך צריך לפרש כאשר פירשנו במשנתינו ולא שיכתבו בגט וכל שם שיש לה אלא שיכתבו שני השמות כך נראה פתרון שיטה זו שאין צריך לכתוב בגט וכל שום וחניכה דאית ליה שזה הלשון לא מעלה ולא מוריד שאם השבעיר א' קורין לו שניהם או בשני עיירות ובמקום כתיבת הגט יודעים שהוחזק

גליון הש"ם

גמ' דקא טרחה קמי דיתמי. עיין ב"ב ד' נב ע"ב תד"ה דטרחא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וליפול באודנאי: (ב) תוס' ד"ה לא שנו וכו' לדרבנן ולא מידכר כל"ל ומיהא והתם נמתק:

לעזי רש"י

קו"ט. מעיל.

מוסף רש"י

משום חינא. שימצאו האנשים מן בעיני הנשים ויהיו נשואות לה שלא תדאגנה להפסיד כתובתן (כתובות פד.) שיהיו בעליהן לחן בעיניהן ולא ימנעו הנשים מלינשא לאנשים (שם צז: וכעי"ז לקמן מט:).

מוסף תוספות

א. אלמא אנוס לא מיענש כלל. רש"ל. ב. ולכתוב על פנקסו היה שואל ואנא לשקרא אשתבעי שכך היו רגילין לכתוב דראשכחן בשבת גבי ר' ישמעאל קרא והטה. תוס' הרא"ש. וכ' על פנקסו לכשיבנה ביהמ"ק אביא קרבן שמנה. וא"ל רב דפטור מקרבן אבל מ"מ ענש איכא. רש"ל. ג. ומשו"ה איענשה. כ"ן. אבל בהא דרב כהנא ורב אסי שלא נתכוונו לישבע רק לפי סברתם פטורים שהרי פטרם הכתוב מן האדם בשבועה פרט לאנוס, וממנו יש ללמוד לנשבע שלא יאכל ככר זה אם אכל, ונמצא שאכל, שמותר לאכלו דאנוס היה, ומן האדם בשבועה גמרי' לי'. רש"ל. ד. דבב"ד לא בעי אשתבועי משום דבעי אנקוטי חפצא בידיה אע"ג דשבועה דאלמנה שבועה דרבנן היא. תוס' שבועות מא. ל"ש מא. ה. (ו)לענין אפוכי שבועה דלא מצי לאפוכי בשבועה דאורייתא למאן דלית לי' דמר ב"ר אשי. תוס' הרא"ש. דאי שבועה דרבנן היא מצי למימר השבע וטול ואי דאורייתא לא מציא למימר לבעל השבע והפטר כמו שאינו יכול לומר השבע וטול. תוס' כתובות פח. ד"ה מייתי. ז. אשה ולא יאסר. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

שניהם פלונית הנקראת פלונית שאם לא יכתבו אלא האחד הו"ל שינה שמו ושמה כפי מה שהתקין ר"ג וכיון דרובא קרי לה מרים צריך לכתוב לכך מרים הנקראת שרה ולא יכתוב שרה הנקראת מרים וגם זה כך צריך לפרש כאשר פירשנו במשנתינו ולא שיכתבו בגט וכל שם שיש לה אלא שיכתבו שני השמות כך נראה פתרון שיטה זו שאין צריך לכתוב בגט וכל שום וחניכה דאית ליה שזה הלשון לא מעלה ולא מוריד שאם השבעיר א' קורין לו שניהם או בשני עיירות ובמקום כתיבת הגט יודעים שהוחזק

פסקי רי"ד (המשך)

בשניהם צריך לכתוב בפירוש פלוני הנקרא פלוני ואם כתב פלוני וכל שום וחניכה דאית ליה ולא הזכיר השם השני בפירוש הגט פסול ולא הועיל לו זה הלשון כלום כי יכול הבעל לערער כאשר פירשתי ואם לא הוחזק אלא בשם אחד אע"פ שיודע לאחר מכאן שהי' לו שם אחר ובגט לא כתבו אלא בשם האחד שידעו וגם לא כתבו בו וכל שום וחניכה דאית ליה כשר כדאמר רב אשי. א"כ נמצא שזה שאנו כותבין וכל שום וחניכה דאית לי לא מעלה ולא מוריד אלא אם יודעים לו (או) שם אחר או כנוי צריך לכתוב בפירוש פלוני הנקרא פלוני ואם אינן יודעים לו אלא שם אחד כותבין אותו ואין צריך לכתוב וכל שום וחניכה דאית לי ולא גרסי' במתני' שם עירו ושם עירה [ב] אלא הרגל ליכתו' גם היה וטעות הוא שלא היתה התקנה אלא לשמו ולשמה כדמוכח בשמעתא: **מתני'** אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה התקין ר"ג שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה מהן והעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם הלל התקין פרוזבול מפני תקון העולם פי' נמנעו מלהשביעה והיתה מפסדת כתובה ולקמן מפרש טעמא התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת וכו' ובחרו להם דבר קשה להדירה כגון קונם פירות שבעולם עלי אם נהניתי מכתובה וגובה כתובתה שאם נתקבלה היתה נאסרת בפירות וקיימי עלה בבל יחל ולא חשידה לעבור על נדרה: מאי איריא אלמנה כ"ע נמי דהא ק"ל הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה אלמנה איצטריכא ליה דס"ד אמינא משום חינא אקילו בה רבנן קמ"ל: נמנעו מלהשביעה מ"ט אילימא כדרב כהנא דאמר רב כהנא מעשה באדם אחד שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה בשני בצורת והניחתו בכד של קמח ואפאתו בפת ונתנתו לעני לימים בא בעל דינר ואמר לה תני לי דינרי זה שהפקדתי אצלך אמרה לו יהנה סם המות לאחד מבניה אם נהנתי מדינרך כלום פי' נשבעה באלה והזכירה בשם או א' מן הכינויין אלא שקצר לשונו אמרו לא היו ימים מועטים עד שמת א' מבניה וכששמעו חכמים בדבר אמרו ומה הנשבע באמת כך הנשבע לשקר עאכ"ו אי משום הא מאי איריא אלמנה אפילו גרושה נמי אם גרושה בעלה ולא הספיק לפורעה עד שמת ובאה לגבות כתובתה גט

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פט"ז מהל' אישות הל' טז טוש"ע אה"ע סי' לו סעי' כ:

כז ב מיי' פט"ז מהל' אישות הל"י סמג עשין מח טוש"ע שם סעיף יט:

כח ג מיי' פי"ח מהל' אישות הל"ח סמג לאוין פז ועשין מח טוש"ע אה"ע סי' לג סעיף ה:

השולח פרק רביעי גיטין

גט יבמין הוה. פי' בקונטרס שנתן לה גט לפוסלה על האחין וכתובתה על נכסי בעלה הראשון וקשה דלא היה להם להזכיר גט דלא ניתנה כתובה ליגבות עד שתחלוץ והיה להם לכתוב שחלצה ואמר ר"י גט יבמין הוה דלאחר שנתייבמה גרשה היבם וכתובתה על נכסי בעלה הראשון ומוריא היתירא משום דקא טרחה קמי אחיו: **אבל נשאת אין מדירין אותה.** וא"ת וידירוה א] שלא תאכל ככר זה אם נהנית משל בעלה ותאכל לאלתר בפנינו[א] וכן קשה בסמוך דפריך וליחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה ולרבי אליעזר דאמר בפרק נערה המאורסה (נדרים דף עה. ודף עו.) שיכול להפר כל נדרים שעתידה לידור אתי שפיר דאיכא למיחש שמא כבר הפר לה כל מה שעתידה לידור אבל לשאר תנאי קשה וי"ל שאינה חוששת אלא בנדר שעל ידה היא עומדת באיסור כל ימיה[ב] וא"ת ונדירה בפני בעלה ויאמר לה קיים ליני דאז אין יכול להפר כדאמר בפ' נערה המאורסה (שם דף עט.) וי"ל דמיישינן שמא יפר לה בלחש קודם שיאמר קיים ליני[ג] וא"ת וידירוה על דעת רבים דאין לו הפרה כדאמר אמימר לקמן וי"ל דלעניין נדרי אשתו אין לחלק בין ברבים בין על דעת רבים וכיון דלרב הונא ברבים יש לה הפרה ה"ה על דעת רבים דכיון שאינה תלויה בדעתה דיכול להפר אפילו בלא חרטה כך יכול להפר בלא דעת רבים[ד] וכי פריך ולדמא אזלה לגבי חכם ושרי לה הוה מצי לשנויי דמדרינן לה על דעת רבים אלא דבלאו הכי משני שפיר ועי"ל דרב הונא לית ליה דאמימר[ה] והא דאמר אמימר אפי' למאן דאמר[ו] יש לו הפרה[ז] לא קאי ארב הונא אלא אדרבנן דרבי יהודה דמתניתין דתנן (לקמן דף מה:) ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר משום פרילותא שנדרה נדר שאין לו הפרה ושלא ידעו בו רבים יחזיר דלא חיישי לקלקולא ורבנן פליגי ואמרי לא יחזיר משום קלקולא ולא מפלגי בין ידעו רבים ללא ידעו בו רבים אלמא יש לו הפרה וכן משמע התם דקאמר לרבנן אטו התם מי חייל עלייהו שבועה כלל משמע לרבנן יש לו הפרה וא"ת לאמימר והא על דעת רבים אין לו הפרה מ"מ ע"כ לא בכל ענין אמרי רבנן דלא יחזיר דבעל דעת רבים איכא קלקולא מ"מ ברבים נמי מצא ליה דסברי דיש לו הפרה וי"ל דברבים שהשכיר רבי יהודה אם אינה לרבנן אין לו הפרה הוו להו לרבנן לפרושי ולחלק ולומר איפכא מדר' יהודה אבל בעל דעת רבים אין לחוש דלא אייתי בה רבנן דר' יהודה נמי לא הזכיר על דעת רבים ועוד דבעל דעת רבים לא פסיקא להו לרבנן למתני דיחזיר דלפעמים יש היתר בעל דעת רבים כגון מדעתם של אותם רבים או לדבר מצוה ואיכא קלקולא אבל ברבים אם אינה לאין לו הפרה הוי להו למתני דיחזיר דמילתא דפסיקא היא דבשום ענין אין לו הפרה למ"ד אין לו הפרה לא שנא לדבר מצוה ולא שנא לדבר הרשות תדע דמעשה גבעונים לדבר מצוה היה: **ליחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה.** משמע דאדרב הונא פריך אבל אי לאו דרב הונא לא הוה קשיא ליה אמתני' ולמאי דפרישית דרב הונא פליג אאמימר אתי שפיר דאמתני' ליכא למיפרך דהא איכא למימר דמדרינן לה על דעת רבים אבל לרב הונא לא מצי לשנויי הכי אבל למאי דפי' דגבי חכם מודה רב הונא דאין לו הפרה בלא רב הונא הוה מצי למיפרך אמתני' וי"ל דלא מצי למיפרך אמתני' בלא רב הונא דאיכא למימר שנדיר אותה על זה הככר ותאכל לאלתר בפנינו אבל לרב הונא דקאמר ניסת אין מדירין אותה ואין מועיל להדירה על הככר שאינה חוששת כיון דאינה באיסור כל ימיה כי לא ניסת נמי ניחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה וא"ת בין חכם בין בעל איך יכולין להפר שלא בפני היתומים הא אמרי' בנדרים בפ' ר"א (דף סה.) דהמודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו וליף ממשה ולדקיהו במדין נדרת במדין לך והתיר נדרך וי"ל[ח] דבדיעבד אם הפר מופר תדע מדמסיק לדקיהו שהיה חסיד גמור על מה שהתירו לו סנהדרין שלא בפני נבוכדנצר ועוד דטעם דאין מתירין לו אלא בפניו מפרש בירושלמי דנדרים דאמר התם בפרק השותפין (ה"ד) המודר הנאה מחבירו בפניו אין נשאל אלא בפניו שלא בפניו נשאל בין בפניו בין שלא בפניו ר' יוחנן אמר מפני הכושא ור' יהושע בן לוי אמר מפני החשד ואתא הדא פלוגתא דהלין פלוגתא דתניא יום הכפורים צריך לפרט את מעשיו דברי ר' יהודה בן בתירא ר"ע אומר אין צריך לפרט את מעשיו פי' מפני הכושא שנתבייש לפניו במה שנדר הנאה ממנו וכן מפרט מעשיו כדי שיתביישו מחטאיו ומ"ד מפני החשד פי' שלא יחשדוהו שעבר על נדרו[ט] ולכך נמי לא יפרט מעשיו שלא יחשדוהו בשאר עבירות והשתא ניחא הכא דלא שייך לא בושה ולא חשד דלא ידעי אם קבלה כלום מכתובתה' והא דילף ממשה ולדקיהו היינו כר' יהושע בן לוי דהתם מפני החשד איכא מפני בושה ליכא: **קסבר צריך לפרט את הנדר.** בירושלמי משמע דהכי קיימא לן דההוא דאתא קמיה דר' בון[י] אמר ליה התיר לי נדרי אמר ליה מאי נדרת א"ל נדרית דלא מרווחנא אמר ליה וכי עבדין כדין אמר ליה לאתן בקוביא קאמינא אמר ליה ברוך שנחר בדברי חכמים שאמרו צריך לפרט את הנדר דאי לאו דפרטת לנדר התרתיהו לך וא"ת בפ' שום היתומין (ערכין דף כג.) גבי מקדיש נכסיו והי' עליו כתובה ו) (ובעל חוב) דקאמר ר' אליעזר כשהוא מגרשה ידור הנאה ור' יהושע אומר אינו צריך ומפרש דפליגי בנדר שהודר בדברים דרבי אליעזר סבר דאין לו הפרה ור' יהושע סבר יש לו הפרה ואינו צריך דקאמר היינו דאינו מועיל וא"כ תקשי כדפריך התם לעיל לימא רב הונא כתנאי אמר לשמעתיה דכיון דרב הונא סבר צריך לפרט אמאי אינו מועיל וא"כ הא דרב הונא דצריך לפרט הוא כתנאי ומיהו לא קיימא התם מסקנא הכי: **תנן הנושא נשים כו'.** ה"ה דמצי למיפרך מממתניתין דהכא[יא]:

ותני עלה נודר ועובד יורד ומגרש. קשה לר"י דאמאי הוצרך לאתויי ותני עלה לפרוך מממתניתין גופיה דקתני פסול עד שידור הנאה ואי אמרת אין צריך לפרט הנדר ליחוש דלמא כו' ורגאה לי דאמתניתין הוה מצי למימר דפסול מלעבוד אפי' גרשה עד שידור הנאה שלא יקח לעולם נשים פסולות יותר ז) ולכך לא שייך למיפרך ליחוש דלמא כו' כיון דבכר גירש תו ליכא למיחש דלמא ישאל על נדרו כדי ליקח נשים פסולות אבל הא דתני ועובד ומגרש פריך שפיר כיון דעדיין לא גרשה יש לחוש דלמא אזל לגבי חכם ושרי ליה ולא יגרש: אמר

ושמנום בחמשה מנה. הביאתם לפנינו ושמנו דמיהן חמשה מנה: **גט יבמין הוה.** יבמה היה זה שנתן לה גט לפוסלה על האחין והיא באה לגבות כתובה מנכסי בעלה הראשון שנתארמלה הימנו: **לא שנו.** דגביא בהדרה: **אלא בשלא ניסת.** לאחר בשעת גביית כתובה: **דמיפר לה בעל.** והיא סומכת על כך ונודרת וגובה על שקר: **בקודמין.** בנדרים שקדמו לנשואין: **צריך לפרט את הנדר.** הנשאל לחכם על נדרו צריך לפרט היאך נדר הנדר הזה וכי מפרטה קמיה לדיתומים נדרה וכך נדרה אם נהניתי מכתובתי כלום לא שרו לה: **ברבים.** נודרת בפני עשרה וקסבר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה: **מאי נאו נדרה בשפת.** בשעת גבייה לאחר נשואין וקשיא לרב הונא: **מעיקרא.** נדרה קודם נשואין גובה אף לאחר נשואין דאינו מיפר בקודמים דכתיב ואם בית איש נדרה (במדבר ל): **גובה וגובה.** משמע נודרת בשעת: **מנאי היא.** לקמן פליגי בה בפרקין (דף מה:) איכא למ"ד יש לו הפרה ואליביה לא גביא משום דמיפר לה: **ואיכא למ"ד אין לו הפרה.** ואליביה מדרינן לה ברבים וגביא: **דגאיו ליה לדיבוריה.** ואינו מפרש הכל: **וחכם.** אינו מיפר אלא לדעת מה שישמע הילכך לא יפרט על מה נדר אלא יאמר כך נדרתי ואסרתי עלי פירות מין פלוני: **משום איסורא.** שמא על דבר איסור נדרה כגון על גיבוי כתובה וכגון יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם אעבור עבירה פלוני ובא להתיר את נדרו שתם ורוצה לעבור העבירה: **הנושא נשים בעבירה.** כהן הנושא נשים פסולות לכהונה פסול לעבודה: **עד שידור הנאה.** ממנה לגרשה ומשנה היא בבכורות (דף מה:): **נודר.** הנאה: **ועובד.** עבודה ואע"פ שעדיין לא גרשה: **יורד.** מן העבודה לאחר שסייס ומגרשה: על

ושמנום בחמשה מנה לכשתבא לידכם הגבוה את השאר אמר רב אשי ההוא גט יבמין הוה: התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת כו': אמר רב הונא [א]לא שנו אלא בשלא ניסת אבל [ב] ניסת אין מדירין אותה ניסת מאי טעמא [ג] דמיפר לה בעל כי לא ניסת נמי לכי מנסבא מיפר לה בעל [ד]באין הבעל מיפר בקודמין וניחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה קסבר צריך לפרט את הנדר רב נחמן אמר אפי' ניסת ניסת ודאי מיפר לה בעל דמדרינן לה ברבים מיתיבי ניסת גובה כתובתה אם נדרה מאי לאו נדרה השתא לא דנדרה מעיקרא והתניא ניסת נודרת וגובה כתובתה [ה]תנאי היא דאיכא למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ואיכא למאן דאמר אין לו הפרה איבעיא להו צריך לפרט את הנדר או אינו צריך רב נחמן אמר אינו צריך [ו]רב פפא אמר [ז]צריך רב נחמן אמר אינו צריך דאי אמרת צריך זימנין דגייז ליה לדיבוריה וחכם מאי דשמע מיפר רב פפא אמר צריך משום מילתא דאיסורא [ח]תנן [ט]הנושא נשים בעבירה פסול עד שידור הנאה ותני עלה [י]נודר ועובד יורד ומגרש ואי אמרת אינו צריך לפרט את הנדר ליחוש דילמא אזיל לגבי חכם ושרי ליה דמדרינן

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פט"ז מהל' אישות הל' יב סמג עשין עח טוש"ע אה"ע סי' לז סעי' יט:

ל ב מיי' פי"ח מהל' נדרים הל' כב סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' לה:

לא ג מיי' פ"ו מהל' שבועות הל"ה ופ"ד מהל' נדרים הל"ה סמג לאוין רמא טוש"ע יו"ד סי' רכח סעי' יד:

לב ד ה מיי' פ"ו מהל' גירשין מקדש הל"ט:

גליון הש"ס

גמ' ניסת אין מדירין אותה. עיין מגיה למגלן פ"ב מהל' מירות הל' ח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה אבל אשת אין מדירין אותה וא"ת וידירוה וכו' וקן קשה בסמוך. עיין שו"ת שער אפריים סי' ע"ג דף נא ע"ל וע"ב כי רוח ד' דיבר בו:

מוסף רש"י

צריך לפרט. הבא לתתיר נדרו צריך שיפרט על מה נדר. (בכורות מה:). **הנושא נשים בעבירה.** גרושה וחלוצה (בכורות מה:).

מכאן שייך לעמוד הבא: **על דעת רבים.** ועל דעת ר"ל (מכות טז.) שאומרים לו נדור (ערכין כג.). **והני מילי.** לאין לו הפרה לנדר שהודר על דעת רבים (בכורות מו.). **דהוה פשע בינוקי מלקה אותן ומתים** (שם) מכה אותם יותר מדי (מכות טז:). **רב צייד כורא.** בתמיית ידו ולא היה כותב שמו (לקמן פז:) צורת הדג היה עושה בשטרות במקום חתימתו וכבר ידוע לעולם שזה הוא חתימתו, ומועיל כחתימת שמו, והמפרש טעם אמאי צייד כורא וחכוזמא, אינו אלא טועה, ושמא על שם מעשיהם, זה נהג בחמרים, ופיקנא בעגלא היו עושים (רשב"ם ב"ב קסא:). **צייד חרותא.** ענף של דקל (לקמן פז:) חריות של דקל וענפים היה לר במקום חתימת שמו (ב"ב שם). **רב חסדא סמך.** חתים סמ"ך משמו (שם). **ורב הושעיא עין.** חתים ע"ין משמו (שם). **מכותא.** גם שפורסין עליו ויולן של פשתה (לקמן פז:) מוכן של פשתה, משמ"ל בלע"ז (ב"ב שם). **שנמנעו מלהלוות זה את זה.** מפני הסכיתות המשמטת (ב"ב כז.). **עמד והתקין פרוסבול.** התקין תקנה שלא תשמט, שיהא מוסר שטרותיו לב"ד וכותב עליהן פרוזבול (שם) פרוז, ריוח כמו שהפרין על מדותיו דמס' נדה (ד:) בול, עשירים, כלומר ריוח לעשירים שלא יפסידו שלהם (רשב"ם ב"ב סה: וע' לקמן לז.). **מוסרני לכם פלוני ופלוני דיינין.** שהוא מוסר שטרותיו לב"ד, דאיהו לא תבע ליה לבעל חוב אלא הב"ד והן יודעין לגבות ולא קרינא ביה לא יגוש (לעיל לב:). **שאגבנו כל זמן שארצה.** ותו לא משמטת ליה שביעית, דלא קרינא ביה לא יגוש שאין חובע חובו אלא ב"ד (ב"ב כז.). **וזה דבר השמיטה שמוט.** כתיב בהשמטת כספים, אמאי כתיב תרי זמני שמיטה שמוט (מו"ק ב:). **בזמן שאי אתה משמט קרקע.** כגון במדבר ולאחר שגלו (קדושין לח:).

הגהות הב"ח

(ו) גמ' מאי טעמא לא דמיפר:

מוסף תוספות

א. ואע"ג דמפר לה בעל לבסוף אין בכך כלום דהא קי"ל (נדרים עא:) דחכם עוקר את הנדר ובעל מיגז גייז. רשב"ם בע"ח.

ב. דכל כי האי נדרא דאין בו איסור כי אם לשעה קלה לעבור יותר מנדר שהוא עליה לעולם. ריטב"א. ג. או שמא ישאל על ההיקם ואח"כ יפר לה. תוס' הרא"ש.

ד. משום דכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת ואין לה כח לעקור דעת בעלה ולחלות בדעת אחרים, ולא גרע מכשאומרת איני רוצה שיפר הבעל, ואפשר אפי' יבטל הבעל דעתו ויתן לה רשות לידור על דעת אחרים אינו מועיל כיון דסתם אשה ע"ד בעלה היא נודרת ותלה הכתוב הפרתה בבעל ויכול הבעל לחזור בו ממה שנתן לה רשות ואינו דומה כמו קיים ליכי. תוס' הרא"ש.

ה. וס"ל דבין ברבים בין על דעת רבים יש לו הפרה. רשב"א. ו. נדר שהודר ברבים. רשב"א. ז. על דעת רבים אין לו הפרה. רשב"א. ח. דלכתחלה ודאי אין להתיר, אבל. תוס' הרא"ש. ט. בלא התרה. תוס' הרא"ש. י. [ו]אם יראו היתומים שתאכל מאותו מין שנדרה יאמרו כי לא נתקבלה כתובתה בחיי בעלה ואין שום נדר חל עליה. שיט"ק. יא. [אלא דר"ל] ד[במתני'] אפשר שידירוה בככר ותאכלנה לאלתר. תוס' הרא"ש. [עוד] ר"ל דהא אלימא לי', משום דבר אשה דלמא חייש לה חכם, דשכיחא מילתא שנודרת לגבות כתובתה, אבל בכהן לא מסיק אדעתיה. א"נ, דמתני' יחידאה היא דקתני התקין ר"ג, דלמא ס"ל כמ"ד נדר שהודר ברבים אין לו הפרה, ולהכי עדיף לי' לאקשויי מהא, דסתמא היא. ר"ן.

פסקי רי"ד

התקין ר"ג הזקן וכו' אמר רב הונא ל"ש אלא בשלא נשאת אבל נשאת אין מדירין אותה נישאת מ"ט לא דמיפר לה בעל כי לא נשאת נמי לכי מינסבא מיפר לה בעל אין הבעל מיפר בקודמין: וליחוש דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה קסבר לפרוט את הנדר הוא צריך פי' הנשאל לחכם על נדרו צריך לפרוט לו למה נדר הנדר הזה ואם לא יפרוט לו הכל אינו מותר. ואם תפרש לו הענין למה נדרה לא יתיר לה:

ח) [נדרים סז. עב. פט.], **ט)** מכות טז., **י)** [עי' תוס' בכורות מה: ד"ה הנשאת], **יא)** בכורות מה:, **כ)** לפנינו הגיגיסא בירושלמי: כ' יודן בר שלום., **ב)** [טעות הדפוס], **ג)** [ל"ל ולא שייך. רש"ן],

אמר אמימר הלכתא אפי' למ"ד כו'. במכות (דף טז.) גרסי' ברוב ספרים אמר אמימר הילכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה ולפי גירסא זו משמע דכן הלכה דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה ולמאי דגרס נמי אפי' למ"ד כו' אלא נמי לפסוק בהודר ברבים מ"מ מדפסק בעל דעת רבים לאין לו הפרה מכלל שסובר דברבים יש לו הפרה דאי אין לו כ"ש על דעת רבים ומה הולרך לפסוק הלכתא בעל דעת רבים כיון דאפילו ברבים אין לו הפרה ואלא בלשון פסק היה לו לומר אפי' למ"ד ברבים יש לו הפרה כו' אע"ג(יח) דקאמר לעיל דמדאיין ליה ברבים אליבא דרב נחמן דקי"ל כוותיה בדיני ולענין דינא (יט) איתשיל לענין פרעון כתובה הא פריך בתר הכי הניחא למ"ד[א] ואיכא למימר[ב] דלדרב נחמן נמי קאי[ג] ומדלדרי' רב אחא נמי לההוא מקרי דרדקי על דעת רבים משמע דקסבר דברבים יש לו הפרה[ד] ורב יוסף דאמר בערבי פסחים (פסחים קז.) אדור ברבים אלא אישתי שיכרא משמע דקסבר דברבים אין לו הפרה אלא קי"ל הכי:

אבל לדבר מצוה יש לו הפרה.

אומר ר"ת[ה] משום דמסתמא ניחא להו לרבים משום מצוה[ו] ועוד אומר ר"ת דעל דעת היינו כשאומר על דעת פלוני ופלוני אפי' אלא בפיהם אבל על דעת רבים סתם אלא כלום הוא ועל דעת יחיד[ז] אע"פ שפרט על דעתו יכול חכם לבטלה[ח]: (ט) **והעדים** חותמין על הגט כו'. ר"ת מתק מספרו וי"ו מוהעדים ושמא משום דהוה משמע דר"ג תיקן וגמרא אמר ר"ג תקנה גדולה התקינו משמע דמקודם נתקנה: **מי איכא מידי דמדאוריית' משמט שביעית ותיקן הלל דלא משמט.** השתא לא בעי רבא לשנויי אהן קושיא דהפקר ב"ד הפקר כדמשני בתר הכי משום דקשיא ליה דלא היה לו להלל לעקור שביעית שהיא דאורייתא ואע"ג[ט] דדרשינן בספרי ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך (דברים טו) ולא אל אחיך ידך מכאן אמרו המלוה תגיבו על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אין בשמיטין מ"מ לא היה לו לעשות תקנה ללמד[י] לעשות כן שביטל בכך השמטת כספים אלותה תורה ובקונטר' פירש דרבא קאי נמי לשנויי פרכא דהכא ודרשא דספרי עיקרא אמלוה על המשכון[יא] דמוסר שטרותיו הוי מטעם דהפקר ב"ד היה הפקר אלא דאקרא קסמיך לה[יב]: **בזמן שאתה משמט כו'.** פירש בקונטר' דהשמטת קרקע לא נהגא בבית שני דלאמרי' דאיכא בזמן שהיובל נוהג ואינו נוהג בזמן שאין שמיטה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג ואמר שביעית כו' ובבית שני הוא אין יובל ולא נהג יובל אלא היו כל יושביה עליה לא נהגא שמיטה מדאורייתא והא דאמרי' בערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין היינו מדרבנן ובקשה לר"ת דהיה לו להביא ההיא דירושלמי[יג] ואפי' נאמר דסמיך אהיא והך דהכא מייתי משום כספים אכתי קשה ברישא מועד קטן (דף ג:) דפריך חריפה וחריפה בשביעית מי שרי[יד] ומייתי הך דהכא והתם לא שייך כלל לאתויי אלא היא דירושלמי[טו] ונראה לר"ת דהשמטת קרקע דהכא והתם לא אייתי בחריפה וחריפה אלא בשדות המוחזרות לבעלים ביובל והשמטת קרקע קרי ליובל ולשביעית השמטת כספים א] דשמיטה משמטת כספים ולא יובל ס כדאמרינן בהדיא(טז) בפרשת ראה אנכי ודרים לה מדבר דשמיטה שמוט וה"ק בזמן שאתה משמט[יז] יובל אתה משמט[יח] שביעית כי היא דירושלמי[יט] ואר"ת בבית שני נהג יובל[כ] דאמרינן בפרק ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף יא.) ואשמיט איל נאן על אשמתם מלמד שכולן שפחות חרופות בעלו ושפחה חרופה היינו אלא שפחה וחליה בת חורין המאוסרת לעבד ועבד עברי אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג כדאמר בס"פ המקדיש שדהו (ערכין דף כט.) ולא מתבר לומר שהביאו על שבעלו שפחות חרופות בבית ראשון כדאשכחן בספ"ק דהוריות (דף ו.) שהביאו על ע"ז שעבדו בימי נבוכדנצר דנשדו לאשכחן דנשדו ועוד דהא נהג בתי ערי חומה בבית שני כדתנן במסכת ערכין (דף לא:) ומייתי לה לקמן במי שאחזו (דף עד:) בראשונה היה נטמן[כא] התקינו[כב] כו' ואמרינן נמי בסוף המקדיש שדהו (ערכין כט.) דבתי ערי חומה אין נוהגין אלא בזמן שיובל נוהג ולא תיקון הלל פרוסבול לדורו שהרי היה בזמן הבית[כג] והלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית ק' שנה (שבת טו.) אלא לאחר חורבן הבית ותקינו

דמדרינן ליה ברבים הניחא למאן דאמר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה אלא למאן דאמר [א]יש לו הפרה מאי איכא למימר [ב]דמדרינן ליה על דעת רבים דאמר [ג]אמימר הלכתא אפילו למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה [ד]והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כי ההוא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא על דעת רבים דהוה פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אישתכח דדייק כוותיה: והעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם: מפני תיקון העולם דאורייתא הוא דכתיב [1]וכתוב בספר וחתום אמר רבה לא צריכא [ה]לרבי אלעזר דאמר [ו]עדי מסירה כרתי [ח]תקינו רבנן עדי חתימה מפני תיקון העולם דזמנין דמייתי סהדי אי נמי זימנין דאזלי למדינת הים רב יוסף אמר אפי' תימא לר' מאיר התקינו שיהא עדים מפרשין שמותיהן בגיטין מפני תיקון העולם כדתניא [ט]בראשונה היה כותב אני [י]פלוני חתמתי עד אם כתב ידו יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול אמר רבן גמליאל [כ] תקנה גדולה התקינו [יא]שיהיו מפרשין שמותיהן בגיטין מפני תיקון העולם ובסימנא לא והא [יב]רב צייר כורא ורבי חנינא צייר חרותא רב חסדא סמך ורב הושעיא עין רבה בר רב הונא צייר מכותא שאני רבנן דבקיאין סימנייהו מעיקרא במאי אפקעינהו בדיסקי: הלל התקין פרוסבול וכו': [יג]תנן התם פרוסבול אינו משמט [יד]זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן שראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה [2]השמר לך פן יהיה דבר עם בלבב בליעל וגו' עמד והתקין פרוסבול [טו]הוא הוא גופו של פרוסבול [יז]מוסרני לכם פלוני [יח]דיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי [יט]אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה והדיינים חותמים למטה או העדים ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטא שביעית והתקין הלל דלא משמטא אמר אביי [כ]בשביעית בזמן הזה ורבי היא דתניא [כא]רבי אומר [3]וזה דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים בזמן שאתה משמט כספים בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים

ותקינו

בירושלמי בפרקין (פ"ג) מנין שאין שמיטה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג שנאמר וזה דבר השמיטה שמוט אחת שמיטה יובל ואחת שמיטת שביעית כו' ובבית שני הוא אין יובל ולא נהג יובל אלא היו כל יושביה עליה ואמר

דקתני ר' אלעזר אומר אפילו אין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר והאי קרא עצה טובה קמ"ל: **מפני תיקון העולם.** דלמא מייתי עדי מסירה ומערער בעל לומר לא גירשתיה: **מפרשי שמותיהן.** ראובן או שמעון. מעיקרא לא היו חותמים אלא אני פלוני חתמתי עד ולא היה נוקב שמו: **דלמנינא כו' אם היה כתב ידו יוצא ממקום אחר כשר.** דמתוך שלא היה מפרש שמו לא היו יודעין לנקוב עדים מכירים ויודעים שיעידו על כתב ידו והיו צריכין לחזר אחר שטרות אחרים שחתימתם דומה לו ונתקיימו בב"ד על ידי העלמת החתומים עצמן כדקי"ל בכתובות (דף כ.) אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד: **מפני תיקון העולם.** שמאחר שיתפרשו שמותם יחזרו אחר יודעיהם ומכיריהם להעיד על כתב ידם: **לייר בורא.** ולא היה חותם שמו: **חרוסת.** ענף של דקל: **מכוסת.** וילון ספינה: **מעיקרא במאי אפקעינהו.** במה הודיעו לבריות שאלה חותמיהן. בשטרות ליכא למימר מעיקרא דהא אמרת התקינו: **בדיסקי.** שטרי שאלות ותשובות ושלומות: **אינו משמט.** מאחר שכתב פרוסבול אינו משמט חובו בשביעית: **מוסרני לכם.** את שטרותי שאתם תהיו נוגשים ואני לא אגוש. ולקמן(יד) מוקי דיש כח בידם להפקיע ממונו של זה ונותן לזה במקום שיש סייג ותקנה: **והתקין הלל.** דלא תשמט ועקר דבר מן התורה: **בשביעית בזמן הזה.** והלל בדבי סבירא ליה דאמר שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרבנן הוא. ואע"ג דהלל בבית שני הוה סבירא ליה לאבי דבבית שני הוא יובל ונוהג לא נהגו שמיטין מדאורייתא ולאמרינן בערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין מדרבנן קאמר. ומצאתי בתלמידי רבינו יצחק הלוי שכתב במסכת גיטין בירושלמי(טו) מנין שאין שמיטה נוהגת אלא בזמן שיובל נוהג שנאמר(טז) וזה דבר השמיטה שמוט אחת שמיטה יובל ואחת שמיטת שביעית. אבל בת"כ(יז) ראיתי דשביעית נוהג בזמן שאין יובל נוהג ואומר אני שהוא מחלוקת: **בזמן שאי אתה משמט קרקע.** כגון עכשיו שבטלה קדושת הארץ: **אי אתה משמט כספים.** ואף על פי שהשמטת כספים חובת הגוף היא ואינה תלויה בארץ יליפינן בהיקשא דלא נהגא: ואמר

מעני' מיהא דלא צריכים לעדי מסירה אלא היכא דליכא עדי חתימה אבל היכא דאיכא עדי חתימה סגי בלא עדי מסירה ואינו נ"ל. רב יוסף אמר אפילו תימא ר"מ דאמר עדי חתימה כרתי התקינו שיהיו מפרשים שמותיהן בגט מפני תקון העולם כדתניא בראשונה היו כותבין אני פלוני חתמתי עד אם היה כתב ידן יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול התקינו שיהו כותבים שמותיהן מפני תיקון העולם ובסימנא לא והא רב בר רב הונא צייר מכותא שאני רבנן דבקיני פי' מעגרות של שאלות שלום שהיו שולחים זה לזה: הלל התקין פרוזבול וכו' תנן התם פרוזבול אינו משמט זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן כשראה שנמנעו העם מלהלות זה את זה ועוברים על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר התקין הלל פרוזבול וזה גופו של פרוזבול מוסרני לפניכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני ופלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה והדיינין חותמין מלמטה או העדים:

על דעת רבים. כך יאמרו לו הרי אנו מדיירין אותך על דעתינו: **וה"מ.** דאין לו הפרה: **נדר הרשות.** שאין צריכים להפרתו לנוחך דבר מצוה: **דאדריה.** שלא ילמד עוד תינוקות: **דהוה פשע בינוקי.** חובטן יותר מדאי: **נר"ח דאמר.** בפ' בתרא (לקמן פו.) עדי מסירה כרתי

מכות טז. בכורות מו. ערכין כג.] ג) מכות טז:, ד) [עיל אלא לר"א כו' ועי' לעיל ד. תד"ה דקיימא] ונקמן סד. ד"ה רבין], ה) [לעיל ט: וש"נ], ו) [מוספתא ספ"ז], ז) עי' הגהו"ת, ר"י מגר יעב"ץ, וכ"ש על רש"י ד"ה מפרשי שמותיהן], ח) ב"ב קמא: לקמן פז:, ט) שביעית פ"י מ"ג, י) [שם מ"ד], יא) [לעיל לב:], יב) [ע"ז], יג) [ע"ל ופלוני דיינין], יד) מיומת אלא פלוני ליתא במשנה. ימוקי הגרי"ב, יג) מ"ק ב: קדושין לח:, יד) [ע"ב], טו) [פ"ד ה"ג], טז) [בכורים טו:], יז) [בהר פרשה ב ג], יח) ע"ל ותש"ג. רש"ש, יט) ס"ת אמתר, כ) [שיך לעיל במשנה לד:], כא) [בספרי פסקא קמז], כב) ע"ל דהלא. רש"ש,

---

תורה אור השלם

1. שְׁדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם וְהָעֵד עֵדִים בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֹת יְרוּשָׁלִַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה וּבְעָרֵי הָהָר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי אָשִׁיב אֶת שְׁבוּתָם נְאֻם יְיָ׃

ירמיהו לב מד

2. הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיַּעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנַת הַשֶּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינְךָ בְּאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֶל יְיָ וְהָיָה בְךָ חֵטְא:

דברים טו ט

3. וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֶּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יַשֶּׁה בְּרֵעֵהוּ לֹא יִגֹּשׂ אֶת רֵעֵהוּ וְאֶת אָחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לַיְיָ׃ דברים טו ב

גליון הש"ס

גמ' תקנה גדולה התקינו. עיין שבועות מה ע"ח תד"ה גדולו: **תד"ה** בזמן וכו' דאמרי' בחדיא. עיין ר"ה כט ע"ח תד"ה קמ"ל:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א) תוד"ה בזמן וכו' ונראה לר"ת וכו' דשמיטה משמטת וכו'. ר"ב עי' בר"ה דף כט ע"ח בתוס' ד"ה קמ"ל וכו' ושם כתבו בסה"ד דלרבי נקטה סוגיא דתתם יעו"ש ודו"ק. שוב לאיתי בירושלמא פ"ג דר"ה הל' ה לתמר ר"י משום מכמיס דיובל משמט נמי בספים וא"כ י"ל קו' התוס' דר"ה הנ"ל ודו"ק:

מוסף תוספות

א. נדר שהודר ברבים אין לו הפרה, אלא למ"ד יש לו הפרה מאי איכא למימר. רשב"ם. ב. [ד]לאו אמתני' דבכורות לחודי' קאי, אלא. תוס' הרא"ש. ג. אלמא לא איברירה להו סברתי' דר"נ בהא. רשב"ם. ד. ולא מסתבר למימר לפי שלא היו רבים מצויין אצלו הוצרך להדירו ע"ד רבים. תוס' הרא"ש. ה. הטעם דע"ד רבים אין לו הפרה משום דצריך דעת רבים להפר הואיל ונדר על דעתם, ושמא אין דעתם להפר, אבל משום דבר מצוה. מרדכי. ז. שיתירו. מרדכי. ז. או על דעת שנים. תוס' הרא"ש. (וער' תוס' לקמן מו. ד"ה רב ממנן). ח. בלא דעתם. תוס' הרא"ש. דה[א] אשה על דעת בעלה היא נודרת ו[מ"מ] יכול החכם להתיר את נדרה בלא דעת בעלה. הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פ"ו מהלכות שבועות הל' ח סמג לאוין רמח טוש"ע י"ד סימן רכח סעי' כג:

לד ב מיי' פ"ו מהל' גזילה מקדש הל' ט:

לה ג ד מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' ח סמג לאוין רמח טוש"ע י"ד סימן רכח סעי' כח:

לו ה ו מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' טו כד סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף יח:

לז ז מיי' פ"ט מהל' שמיטה הלכה מז טוש"ע מ"מ סימן סז סעיף יח:

לח ח מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף יט:

לט ט י מיי' שם הל' מז טוש"ע שם סעיף ח:

מוסף רש"י

הובא בענוד הקודם

פסקי רי"ד

אמר אמימר אפי' למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ע"ד רבים אין לו הפרה פי' שאמרו לו תדור על דעתינו והא"מ לדבר מצוה יש לו התרה דההוא מקרי דרדקי דאדריה ר' אבא דהוה פשע בינוקי פי' היה מייסרן יותר מדאי ואהדריה רבינא דלא אשכח דדייק כותיה. והסכימו כל גאוני הישיבות שאין סומכין על זו המשנה ועל זו ההלכה ואין אלמנה נפרעת כתובתה אלא בשבועה בפני ב"ד וכך הלכה ברוחות בישראל: העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם מפני תקון העולם דאורייתא הוא דכתיב (ירמיה לב) וכתוב בספר וחתום והעד עדים אמר רבא לא צריכא [אלא] לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ותקנו רבנן עדי חתימה דזמנין דמייתי סהדי. אי נמי דזמנין דאזלי למדינת הים פי' והכי תנן לקמן בשלהי מסכתין ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם פי' ר' אלעזר לא בעי עדי חתימה כלל אלא עדי מסירה כגון שנתנו לה בינו לבינה אע"פ שיש שם עדי חתימה אינו כלום דעדי מסירה כרתי ולמה נהגו העולם לחתום עדים בגט מפני תיקון העולם שמא האשה לא תינשא עכשיו ועדי מסירה יומתו או ילכו למדינת הים וכשתבא האשה לינשא בגט זה שאינו חתום לא נאמין לה שהבעל כתבו ונתנו לה דדילמא איהי כתבה ליה אבל אם הגט חתום עדי הגט מוכיחים שהבעל כתבו וחתמו שבלא רשותו לא היו חותמים העדים ובודאי ברשות הבעל חתמוהו וכיון שעכשיו יוצא מתחת יד האשה בודאי כי הבעל נתנו לה ולא חיישינן ככל שטר מלוה דנפיק מתותיה מלוה או שטר מכר דנפיק מתותיה לוקח שמא מיד הלוה או מיד (הלוקח) [המוכר] נפל ומצאוהו המלוה והלוקח וה"ה הכא נמי לא חיישינן אלא ודאי הבעל נתנו לה וכשנתנו לה בכשורות נתנו לה בפני עדי מסירה והלכך נאמנת האשה לומר בפני פלוני ופלוני נתנו לי והלכו להם למדינת הים אבל אם מכיון שנתן לה בעלה הגט אינה מוציאה עידי מסירה אינה מגורשת דאמרינן בינו לבינה נתנו לה ובלא עדי מסירה לא מיגרשה כלל ור"י ז"ל (הרי"ף דף יח:) כתב

עין משפט נר מצוה

א [מיי׳ פ״ט מהל׳ שמיטה ה״ב וה״ג]:

מ ב מיי׳ פכ״ד מהל׳ סנהדרין הל׳ ו סמג לאוין רח טוש״ע מ״מ סי׳ ב׳:

מא ג מיי׳ פ״ב מהל׳ ממרים הל׳ ב סמג לאוין ריז ועשין קיח:

מב ד מיי׳ פ״ט מהל׳ שמטה הל׳ ח סמג לאוין רעא טוש״ע מ״מ סי׳ סז סעי׳ יח:

מג ה מיי׳ פ״ה מהלכות דעות הל׳ יג [ופ״ב שם ה״ג]:

תורה אור השלם

1. וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבוֹא לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים כִּֽבְעֵצַת הַשָּׂרִים וְהַזְּקֵנִים יֻחְרַם כָּל רְכוּשׁוֹ וְהוּא יُבָדֵל מִקְּהַל הַגּוֹלָה:
עזרא י ח

2. אֵלֶּה הַנְּחָלֹת אֲשֶׁר נָחֲלוּ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמַטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹרָל בְּשִׁלֹה לִפְנֵי יְיָ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיְכַלּוּ מֵחַלֵּק אֶת הָאָרֶץ:
יהושע יט נא

3. עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמֵסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ:
שיר השירים א יב

4. כֵּן יֹאבְדוּ כָל אוֹיְבֶיךָ יְיָ וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה:
שופטים ה לא

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) גמ׳ ר״פ אמר מהכא. נ״ב עי׳ לנוש עיר שושן סי׳ סז ס״פ וס״ו דלר״פ הפקר ב״ד היה הפקר מן התורה הוא דקרא דלא הגמות בתורה כתיב עכ״ל וס״ע דאין זה פסוק תורה כ״פ ביהושע סי׳ יט פסוק נ״פ:

מוסף תוספות

א. או לדרי עלמא תקין. תוס׳ הרא״ש. ב. ולפי דעת ר״ת ז״ל צריכין אנו לומר שצפה הלל שעתידין חכמי הדורות לתקן שתהא שמיטת כספים נוהגת ועמד ותקן כנגד תקנתם וכו׳. רשב״ם. ג. (ו)צ״ל דע״כ דאיה״נ דנהגו יובלות בבית שני. תוס׳ ערכין לא: ד״ה התקין. ד. בימי עזרא, כדכתיב (נחמיה ז) ״כל הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלש מאות ששים. תוס׳ ערכין לא: ד״ה התקין. מיהו מכולהו שבטים הוה בהו ולא היתה א״י חסרה לגמרי משבט אחד, וכיון שכן. רשב״ם. ה. דאל״ה אין לך בכל הדורות שלא היו מקצת אנשים מישראל הולכים חוצה לארץ, וא״כ יבטל דין היובלים עליהם, א״ו כל שלא היתה הארץ חסרה שבט גמור, כל יושביה עליה קרינא בי׳. רשב״ם. ו. דפשט איסורן. תוס׳ הרא״ש. ז. [דהתם] נמי מטעם דלא פשט גרידא לא התיר. תוס׳ ע״ז לו. ד״ה והתנן. ח. עוד טעמא אחרינא. תוס׳ הרא״ש. ט. אפי׳ ב״ד קטן. תוס׳ הרא״ש. י. גדול יכול להתיר ולא קטן. תוס׳ הרא״ש. יא. דוראי פרוזבול פשט, ודקשיא לך אפי׳ גדול היאך יכול לבטל. תוס׳ ע״ז לו. ד״ה והתנן. יב. אף כי פשטו. תוס׳ ע״ז לו. ד״ה והתנן. יג. ולא קטן. תוס׳ הרא״ש. יד. ולפיכך גבי פרוזבול אמר שמואל דאי איישר חיילי מהלל אבטליניה ואע״פ שפשט. תוס׳ ע״ז לו. ד״ה והתנן.

מסורת הש״ם

א) יבמות פט: שקלים ג, ב) [ל״ל אלעזר], ג) מסכת ע״ז לו. מ״ק ג: מגילה ב. עדיות פ״ח מ״ה, ד) שבת פח:, ה) [שם איתא רב], ו) ג״ז שם: יומא כג, ז) ל״ל לא תיקשי מידי. יעב״ץ,

גליון הש״ם

גמ׳ הא אין ב״ד יכול. עי׳ יבמות ד׳ עט ע״ב תד״ה בימי רבי:

מוסף רש״י

הפקר ב״ד הפקר. וכל מידי דממונא לאו עקירה היא (יבמות פפ:). עלובה. חלופה, דעולבנא ליצנא (לעיל פח:). בקרב חופתה. כיסאלא כשעמדו בסיני ועבדו העגל (שם). נתן. עזב ריחו הטוב לחמרים (שם). ועדיין חביבותא היא גבן. אע״פ שהמקנא מספר בגנותו הראה לנו לשון חנה (שם). הנעלבין ואינן עולבים. אחרים באין עליהם בחולפה ולא הן על אחרים (שם). עושין מאהבה. מאהבת המקום, ושמחין ביסורין. על עליבה הבאה עליהם (שם).

מכאן שייך לעמוד הבא

בולי. לשון עושר וכו׳. (מגילה טו.). יתומין אין צריכין פרוסבול. דבלאו הכי לא משמט שביעית לחוב שלהן, דאמן ידייהו דיתמי אתן ורמי עלן להפוכי בזכותייהו, הלכך שטרות שלהן ממסורים לב״ד דמי ותנן המוסר משמיטין לב״ד אין משמיטין, וחזו גופו של פרוזבול מוקדמי לכם פלוני ופלוני הדיינין (ב״ק לז.). דר״ג ובית דינו. דהכי נקט ר״ג דנשיא הוה ובית דינו ב״ד חשוב (שם). אין כותבין פרוסבול אלא על הקרקע. ואם יש קרקע כל שהיא לוה כותבין עליה פרוזבול אף מחוב גדול ושוב לא משמטו שביעית, דכי תקון הלל פרוזבול אשעבוד קרקעות תקון, דמלוה המלוה היא (קדושין כו:). לאשר אשם לו. ולא כתב לאשר הלוהו, אלא לאשר האשם שלו, ואפשר הוא קרן דכאמרינן בהגזל (ב״ק קי.) למי שהקרן שלו (כתובות יט. וכעי״ז פסחים לא.) לאשר הקרן שלו, ולא לאשר עשה בו (כתובות פב.). וכי מפני שאנו מדמיין. שאנו אומדים וסברים ואומרין מאומד לגנו (לעיל יט.). שטר העומד לגבות בגבוי דמי. מי שיש לו שטר חוב על חבירו ושיעבד לו בו נכסיו, מוחזק בעל השטר בנכסים יותר מן הלוה (סוטה כה.). לומר גדול כח השטר וכמו שמוחזק בנכסים (יבמות לח:). והמוסר שטרותיו לבית דין. הוא פרוזבול שהתקין הלל שכתוב בו מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שאתלה, אין משמטין. דלא קיימן ביה לא יגוזל, שהרי אינו תובע כלום (מכות ג.). מנין לבעל חוב שקונה משכון. לכל מילי להתחייב באונסין

ולהוו ידעי דחרוב ביתא כדאמרינן בגזיר בפ׳ ב״ש (דף לב:) והא דבעי בסמוך לדריה תקין [א] לאו לדריה ממש אלא לדור הסמוך אחר חורבן [ב] אי נמי ההיא בעיא אליבא דרבא דמשני הפקר ב״ד הפקר והא דאמר בסוף ערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין דמשמע דיובל לא נהג היינו למאי דס״ד התם מעיקרא דלא חזרו עשרת השבטים שגלו ולא היו בגלות בבל אלא ב׳ שבטים וכשעלו בבית שני לא היו כל יושביה עליה אבל במקצתן [ג] דאמרי׳ דירמיהו החזירן ואשיהו מלך עליהן ונמצאו דהיו שם מי״ב שבטים ואע״ג שלא עלו כולם [ד] חשיב כל יושביה [ה] ומיהו קשה דזיל קרי בי רב הוא דבעזרא מני לכל י״ב שבטים:

ותקון רבנן דתשמט זכר לשביעית. והא דלא תקון נמי יובל זכר ליובל משום דאין רוב לבור יכולין לעמוד בה ליאסר בעבודת קרקע שתי שנים לצופות: **אלא** אם כן גדול הימנו בו.

וא״ת היכי דמי אי דפשט ברוב ישראל אפי׳ גדול הימנו אין יכול לבטל כדאמרי׳ בפרק אין מעמידין (ע״ז לו.) גבי י״ח דבר [ו] שאפי׳ יבא אליהו ובית דינו אין אין שומעין לו ואי דלא פשט ברוב ישראל אפי׳ קטן יכול לבטל כדאמרינן נמי התם גבי שמן דרבי יהודה הנשיא ובית דינו נמנו עליו והתירוהו משום דלא פשט איסורו ברוב ישראל וי״ל [ז] דהא קאמר התם [ח] וסמכו רבותיו על דברי רבן שמעון בן גמליאל ועל דברי רבי אלעזר בר צדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזירה על הצבור אלא א״כ רוב הצבור יכולים לעמוד בה משמע משום דהוה תרתי [ט] היה להם כח להתיר דלא פשט וגם לא היו יכולים לעמוד בה אבל הכא אי פשט ולא היו יכולים לעמוד אי לא היו יכולים לעמוד ולא פשט [י] ואין משמע כן בירושלמי בפ״ק דשבת (ה״ד) דאמר התם ר״י בעי ולא כן תניון שאין ב״ד יכולין לבטל דברי ב״ד חברו אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין ור׳ יהודה הנשיא ובית דינו מתירין מה שאסר דניאל וחבורתו אלא רבי יוחנן כדעתיה דא״ר יוחנן בשם רבי אלעזר בר צדוק מקובלני שכל גזירה שב״ד גוזרין על הצבור ולא קיבלו רוב לבור עליהן אינה גזירה ובדקו ומצאו בגזירתו של שמן ולא קבלו רוב לבור עליהן אלמא משמע דבאלי טעמא לחודיה סגי ועוד דבריש מגילה (דף ג.) פריך ואי ס״ד אנשי כנסת הגדולה י״ד וט״ו הוא דתקון אתו רבנן ועקרו תקנתא דתקינו אנשי כנסת הגדולה והתנן אין ב״ד כו׳ והתם מסתמא פשט ויכולין לעמוד וי״ל [יא] דדוקא בי״מ דבר אפי׳ גדול אין יכול לבטל כדאשכחן בירושלמי מפני שעמדו להם בנפשותיהם כדאיתא התם דתלמידי ב״ש היו הורגין בתלמידי ב״ה ובכל דבר [יב] גדול יכול לבטל [יג] חוץ מי״ח דבר [יד] והיכא דלא פשט כגון שמן אע״ג דעמדו עליהן בנפשותיהן אפי׳ קטן יכול להתיר והא דקאמר וסמכו רבותיו אהא דאין גוזרים גזירה על הצבור לא מייתי ההוא טעמא אלא משום דלא תימא הואיל והראשונים נמנו עליו לאוסרו למה נמנה הוא עליו להתירו אדרבה היה לו להמנות לאסור דאשכחן בכמה דוכתי דראשונים גזרו ולא קיבלו מנייהו ובתראי גזור וקבלו מנייהו בפ״ק דשבת (דף יד:) ובפ״ק דחולין (דף ו.) להכי קאמר דלא רצה להמנות לאסור משום דחזא דאין רוב לבור יכולין לעמוד בו ומיהו בדבר שלא תקנו שיתפשט האיסור בכל ישראל אלא במקום אחד דוקא כההיא דבפרק כל הבשר (חולין קי.) דרב איקלע לטטלופוס דאמר בקעה מצא וגדר בה גדר ואסר להו כחל וכן כל הנך דפרק חולין (שבת קלט.) דשלחו ליה בני בשכר ואסר להם לפי שאינן בני תורה גדול יכול להתיר ולא קטן:

דאלימי לאפקועי ממונא. ר״ת כתב פרוסבול כי היא אומר דלא בעינן אלא ב״ד חשוב שבדור ואשכחן נמי (לקמן לא.) שהיו מקילין רבנן בדי רב אשי דמסרי מילייהו אהדדי. תנן במסכת שביעית (פ״י מ״ה) פרוסבול המוקדם כשר והמאוחר פסול ומפ׳ בירושלמי משום דפרוסבול אינו מועיל מה שמלוה אחר כתיבת פרוסבול אלא למה שהלוה קודם זמן הכתוב בפרוסבול ולכך מאוחר פסול דמרויח שלא כדין כל מה שהלוה אחר כתיבת פרוסבול עד זמן הכתוב בו: **דכתיב** נתן ולא כתיב הסריה. אע״ג דאית ליה למכתב ליצנא מעליא מ״מ הוה מצי למכתב עזבה אלא

ותקינו רבנן [א]דתשמט זכר לשביעית ראה הלל שנמנעו העם מלהלוות זה את זה עמד והתקין פרוסבול ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית ותקינו רבנן דתשמט אמר אביי שב ואל תעשה הוא רבא אמר הפקר ב״ד הפקר דאמר ר׳ יצחק [ב]מנין [ג]שהפקר ב״ד הפקר שנאמ׳ [1]וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה א] רבי [ד]אליעזר אמר מהכא [2]אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות וגו׳ וכי מה ענין ראשים אצל אבות לומר לך מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין העם כל מה שירצו איבעיא להו כי התקין הלל פרוסבול לדריה הוא דתקין או דלמא לדרי עלמא נמי תקין למאי נפקא מינה לבטוליה אי אמרת לדריה הוא דתקין מבטלינן ליה אלא אי אמרת לדרי עלמא נמי תקין [ה] הא [ו][2]אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו אלא א״כ גדול הימנו בחכמה ובמנין מאי ת״ש דאמר שמואל לא כתבינן פרוסבול אלא אי בבי דינא דסורא אי בבי דינא דנהרדעא ואי סלקא דעתך לדרי עלמא נמי תקין בשאר בי דינא נמי לכתבו דלמא כי תקין הלל לדרי עלמא [ז]כגון בי דינא דידיה וכרב אמי ורב אסי דאלימי לאפקועי ממונא אבל לבולי עלמא לא ת״ש דאמר שמואל הא פרוסבלא עולבנא דדייני הוא אי איישר חיל אבטליני׳ אבטליני׳ והא אין ב״ד יכול לבטל דברי ב״ד חברו אלא א״כ גדול הימנו בחכמה ובמנין הכי קאמר אם איישר חיל יותר מהלל אבטליניה ורב נחמן אמר אקיימנה אקיימנה הא מיקיים וקאי הכי קאמר אימא ביה מילתא דאע״ג דלא כתוב ככתוב דמי איבעיא להו האי עולבנא לישנא דחוצפא הוא או לישנא דניחותא הוא ת״ש דאמר עולא עלובה [ח]כלה שזינתה בקרב חופתה אמר רב מרי ברה דבת שמואל מאי קרא [3]עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו אמר [ט]רבא עדיין חביבותא הוא גבן דכתיב נתן ולא כתיב הסריח תנו רבנן [י]הנעלבין [יא]ואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין עושין מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר [4]ואוהביו כצאת השמש בגבורתו מאי פרוסבול אמר רב חסדא פרוס בולי ובוטי בולי

ואמור רבנן דתשמט. בזמן הזה: זכר לשביעית. שלא תשתכח תורת שביעית: ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית. בזמן הזה כדבי: ואמור רבנן דתשמט. ונמצא הלוה גוזלן על פיהם: שב ואל תעשה. והלוה הזה שב ובטל ואינו עושה המלוה לפרוע את חובו ולא עקר ליה בידים וכי האי גוונא מותר לעקור דבר מן התורה כגון שופר ולולב ודומיהן ביבמות בהאשה רבה (דף 5:) דלא עקירה בידים היא: רצה אמר. לעולם בין לרבנן דפליגי אדרבי ואמרי שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דאורייתא ותקון הלל דלא תשמט בין לרבי דאמר לאו דאורייתא ואמור רבנן דתשמט לא תיקשי [ו] דבר דבדבר שבממון אין כאן עקירת דבר מן התורה במקום שייג וגדר דהפקר ב״ד בממון הפקר: יחרם כל רכושו. באנשי כנסת הגדולה כתיב: מה ענין ראשים אצל אבות. הוה ליה למכתב וראשי המטות: כל מה שירצו. מחלק נכסיו על פיו: לבעוליה. להושיב ב״ד אי אכשר דרי שלא יהו מוונעין מלהלוות לבטל את תקנת הלל שאפילו כתב פרוזבול ישמעו: לא רחבינן פרוסבול. דלא אליס לאפקועי ממונא: אלא די דינא דסורא. רב: די דינא דנהרדעא. שמואל דכי אמרה שמואל להך מילתא וכי איתשיל הך שאלתא בבי מדרשא הוה בי דינא דרב אמי ורב אסי והיינו דמשני דלמא כי תקון הלל נמי לדרי עלמא לא תקון אלא כגון בי דינא דרב אמי ורב אסי: עולבנא דדייני הוא. לקמן מפרש לשון חופפא שנוטלים ממון שלא כדין בחזקה: אם איישר חיל. אם אחזיק כח: אבטליניה. אלמא לאו לדרי עלמא תקון דא״כ היכי מצי שמואל למימר אבטליניה: אימא ביה מילתא. אומיב בית דין ואתקין דאתם מלוין יהו כמוסרין שטרותיהן לבית דין ואע״ג דלא כתב שם: לישנא דניחותא. לא עשאוהו אלא לנחת הדיינים שלא יטריחו להגבות מלוותיהם לפני שביעית שלא תבא שביעית ותשמיטה הלכך אי איישר חיל אבטליניה: עלובה. חלופה: שזינתה בקרב חופתה. בעוד שכינה וישראל בסיני עשו את העגל שהרי לא נעשו מסיני עד לאחר הקמת המשכן בשנה שניה כדכתיב ויהי בשנה השנית בחדש השני וגו׳ ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני (במדבר י): מאי קרא. דיש לדרוש עליהם כלה מזנה בחופתה: נמסבו. בחופתו: נרדי נתן ריחו. בושמי עזב ריחו הטוב כמו ולא נתן סיחון את ישראל וגו׳ (שם כא): עדיין חביבותא הוא גבן. אע״פ שהזכיר קלקוליהן לא הזכיר אלא במרמית חיבה דלא כתיב הסריה: הנעלבים גרסי׳. אותן שנעלבים מיד אחרים: ואין עולבים. את אחרים: עושין. מצות מאהבת המקום ולא ליטול שכר ולא מירלאת פורענות: פרוז. תקנה: בולי

(ב״מ פב.) כל ימי הלוואה המסכון קנוי לו ואם נגנב חייב באונסין, שאינו עליו לא כשומר חנם ולא כשומר שכר שפטורין באונסין, אלא כולו כרשותו ובאמירתו עומד (פסחים לא:). ולך תהיה צדקה. בהשבת הענוגו כתיב, אי אתרת קונה משכון אינא לדקה בהא שיבה שבכב בשלמתו שהשאיל לו זה דבר הקנוי לו, ואם אינו קונה, לדקה בהשבה זו מגיע, על שלו שבב (שם).

בולי אלו עשירים דכתיב [1]ושברתי את גאון עוזכם ותני רב יוסף אלו בולאות שביהודה בוטי אלו העניים דכתיב [2]העבט תעביטנו אמר ליה רבא ללעוזא מאי פרוסבול א"ל פורסא דמילתא [ח]אמר רב יהודה אמר שמואל יתומין אין צריכין פרוסבול [ט]וכן תני רמי בר חמא [א]יתומין אין צריכין פרוסבול דר"ג ובית דינו אביהן של יתומין [ב]תנן התם [ג]אין כותבין פרוסבול אלא על הקרקע אם אין לו [ד]מזכהו בתוך שדהו כל שהו וכמה כל שהו אמר רב חייא בר אשי אמר רב אפילו קלח של כרוב אמר רב יהודה אפי' [ה]השאילו מקום לתנור ולכירים כותבין עליו פרוסבול איני והתני הלל אין כותבין פרוסבול אלא על עציץ נקוב בלבד נקוב אין שאינו נקוב לא אמאי והא איכא מקומו [ו]לא צריכא [ז] דמנח אסיכי רב אשי מקני ליה גידמא דדיקלא וכתב עליה פרוסבול רבנן דבי רב אשי [ח]מסרי מיליהו להדדי רבי יונתן מסר מילי לר' חייא בר אבא אמר ליה צריכנא מידי אחרינא אמר ליה לא צריכת ת"ר [ט]אין לו קרקע ולערב יש לו קרקע כותבין עליו פרוסבול לו ולערב אין להן קרקע ולחייב לו יש לו קרקע כותבין עליו פרוסבול מדרבי נתן [י]דתניא רבי נתן אומר [יא]מנין לנושה בחברו מנה וחברו בחברו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל [3]ונתן לאשר אשם לו [יב]תנן התם [יג]השביעית משמטת את המלוה בין בשטר בין שלא בשטר רב ושמואל דאמרי תרוייהו [יד]בשטר שטר שיש בו אחריות נכסים שלא בשטר שאין בו אחריות נכסים כל שכן מלוה על פה רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו בשטר שטר שאין בו אחריות נכסים שלא בשטר [טו]מלוה על פה אבל שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט תניא כותיה דר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש שטר חוב משמט ואם יש בו אחריות נכסים אינו משמט תניא אידך [יז]סיים לו שדה אחת בהלוואתו אינו משמט ולא עוד אלא אפילו כתב כל נכסיי אחראין וערבאין לך אינו משמט קריביה דר' אסי הוה ליה ההוא שטרא דהוה כתיב ביה אחריות נכסים אתא לקמיה דר' אסי אמר ליה משמט או אינו משמט א"ל אינו משמט שבקיה ואתא לקמיה דר' יוחנן א"ל משמט אתא ר' אסי לקמיה דר' יוחנן א"ל משמט או אינו משמט אמר ליה משמט והא מר הוא דאמר אינו משמט א"ל [יח] וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה א"ל והתני' כוותיה דמר א"ל דלמא ההיא בית שמאי היא [יט]דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי [כ]תנן התם [כא]המלוה את חבירו מעות על המשכון [כב]והמוסר שטרותיו לבית דין אין משמטין בשלמא מוסר שטרותיו לב"ד דתפסי להו בי דינא אלא מלוה על המשכון מאי טעמא אמר רבא משום דתפס ליה אמר ליה אביי אלא מעתה הלוהו ודר בחצרו דתפיס ליה הכי נמי דלא משמט אמר ליה שאני משכון דקני ליה מדרבי יצחק [כג]דאמר רבי יצחק [כד]מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר [4]ולך תהיה צדקה אם אינו קונה צדקה מנין מכאן לבעל חוב שקונה משכון תנן התם

אלא על הקרקע. משום דמלתא דשכיחא היא שמלוה למי שיש לו קרקע לפי שאין יכול לכלותו ועומדת בפניו ואע"ג דעליך נקוב יכול לכלותו לא פלוג רבנן במקרקעי והא דכתבינן אקרקע כל שהוא [א] פי' בקונטרס משום דראוי לגבות בו כל החוב [ב] כמעשה דקטינא דאתיי ורבינו שמואל פי' משום דקרקע כל שהוא שוה כל החוב דאין לוגאה לקרקעות [ג] וקשה דהא אמרי' (כתובות דף ק:עט) דביטול מקח יש להם עד פלגא [ד]: **מדרבי נתן.** הלכה כר' נתן דרבא בפרק כל שעה (פסחים לא.) לא מתוקמא מלתיה אלא כרבי נתן גבי פלוגתא דלמפרע הוא גובה [ה] דאתיי ורבא [ו] וקיימא לן [ז] כרבא בר מיעל קג"ס [ח] ור"ת בתחלה ר"ל דאין הלכה כרבי נתן ושוב חזר בו ואין להאריך כאן (עז) [ט]:

שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט. הא דאמרינן לעיל בפ"ב (דף יח.) לוגוס קנס ופיתוי שזקפן במלוה משמטין ומפרש דהיינו משעת העמדה בדין אע"ג דמשעמד בדין גבי ממשעבדי כדמוכח בכמה דוכתי וכן כתובה משתפגום ותזקוף משמטת אע"ג דגבי ממשעבדי [י] מ"מ אליס טפי כשמפורש שיעבוד בשטר:

דתפיס ליה. פי' בתורת משכון ודלא' בספרי ולא של אחין בידך: **אלא** מעתה הלוהו ודר בחצרו. אין לפרש דפריך מהלוהו אלא על חצרו מדלא נקט הלוהו [יא] ויש לו משכון בידו אלא פריך הלוהו על חצירו ודר בחצירו דאפ"ה משמט כדמוכח בפ' איזהו נשך (ב"מ דף סז:) דאמרינן האי משכנתא בתמרא דמסלקי שביעית משמטת [יא]:

שאני משכון דקני ליה מדרבי יצחק. ואם תאמר והא דר' יצחק אלא בשעת הלוואתו כדאמרינן בהאומנים (ב"מ פב.) ובשלהי פרק הדיינין (שבועות מד.) והכא המלוה על המשכון קתני דמשמע בשעת הלוואתו [יב] כדאמרי' התם והא אידי הלוהו על המשכון קתני ואין סברא לחלק בין המלוה להלוהו ועוד בפרק האזהב (ב"מ דף מח:) ובפ' הדיינין (שבועות מד:) משמע נמי דאפי' בשעת הלוואתו אינו משמט גבי מלוה על המשכון ואינו שוה אלא פלגא דקאמר רשב"ג דאינו משמט פי' מה שכנגד המשכון ורבי יהודה הנשיא סבר דמשמט [יג] משום דלא תפיס ליה אלא לזכרון דברים בעלמא והיינו ע"כ במשכון בשעת הלוואתו דשלא בשעת הלוואתו [יד] מאי דמשכן שקיל לגודיינא ואפילו הכי אם היה שוה המשכון כנגד ההלואה אינו משמט וי"ל דמסתבר ליה להש"ס מאחר דקני ליה מדרבי יצחק אלא בשעת הלוואתו אלים נמי שיעבודיה בשעת הלואה דלא משמט דקרינן ביה ולא של אחיך בידך וכן צריך לפרש בפרק כל שעה (פסחים לא.): דמייתי דר' יצחק גבי ישראל שהלוה לעובד כוכבים על חמנו [טו] דאלים שיעבודיה אפילו בשעת הלוואתו דמיקרי שלך לעבור בבל יראה הואיל אלא בשעת הלוואה קני לגמרי דאפילו מקבל פקדון מעובדי הכוכבים לא יחזיר אלא אם כן נתן לו רשות לעבוד בו כל ימי הפקדון אבל אם לא נתן לו רשות לעבוד בו אינו יכול לעבוד בו אלא בשעת הלוואה דאלים שיעבודיה בשעת הלו

נה א ב ג מיי׳ פ״ט מהל׳ שמיטה הל׳ כח [וכ״ע] סמג לאוין רעא טוש״ע ח״מ סימן סז סעי׳ לו:

נו ד ה מיי׳ שם הל׳ כד [הל׳ כה והל׳ כו] טוש״ע שם סעי׳ לג:

נז ו ז מיי׳ פ״ח מהל׳ עבדים הל׳ טו סמג לאוין קמ טוש״ע י״ד סימן רסז סעיף סז:

ח מיי׳ פ״ח מהל׳ מתנות עניים דין יד טוש״ע י״ד סי׳ רנב סעיף ז:

נח מיי׳ פ״ט מהל׳ עבדים הלכה ה [טוש״ע יו״ד סימן רסז סעי׳ יח]:

מוסף רש״י

ואם אמר לו. לזה, אע״פ כן. איני חפץ שימנוני, יקבל ממנו (שבת קמח:). שנאמר וזה דבר השמטה. אפילו מקבל מזכו יזכיר לו שמיטה בדבורו (שם). וכן בעל חוב שמוציא שטר חוב. אחר שביעית, ואין עמו פרוזבול. זה אומר השמיטו שביעית וזה אומר פרוזבול היה לי אלא תשמיטנו שביעית, ואבד, הרי אלו לא יפרעו. מיישינן (בשאם שאומרת אבד גיטין) שמא כבר נפרעה בגט וזה השמיטו שביעית (כתובות פט.).

פסקי רי״ד

דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי: תנן התם המחזיר חוב לחבירו בשביעית יאמר לו משמט אני אם אמר לו אע״פ כן יקבל ממנו שנאמר וזה דבר השמטה. פי׳ בדבור בעלמא שאמר משמיט אני קיים המצוה ואח״כ מותר לגבות חובו אמר רבא ותלי ליה עד דאמר הכי פי׳ כיון שקיים המצוה ואמר משמט אני אבל אם לא הביאם לו כלל אינו יכול לכופו שיביאם אליו שהרי לא קיים שום מצוה: איתיביה אביי כשהוא נותן לו אל יאמר לו מחזייבני ונותנם לך אלא יאמר שלי הם ובמתנה אני נותנם לך א״ל ותלי ליה עד דאמר לו הכי: אבא בר מרתא הוה מסיק בי רבה זוזי אייתינהו ניהליה בשביעית א״ל משמט אני שקלינהו ואזל אתא אביי אשכחיה דהוה עציב א״ל אמאי עציב מר א״ל הכי הוה מעשה אזל לגביה א״ל אמטיית לי׳ זוזי למר א״ל ומאי אמר לך א״ל משמט אני א״ל ולא אמרת ליה אעפ״כ א״ל לא א״ל אי אמרת ליה אעפ״כ הוה שקלינהו מינך השתא נמי אמטיינהו ניהליה ואימא ליה אעפ״כ אמטיינהו ניהליה וא״ל אעפ״כ וקבלינהו מיניה אמר לא הוה ביה דעתא להאי צורבא דרבנן מעיקרא: אמר רב יהודה אמר רב נחמן נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד ממני מ״ט כיון דתקינו ליה רבנן לא שביק היתירא ואכיל איסורא כי הוה אתי לקמיה דרב א״ל מידי פרוזבול היה לך ואבד כגון זה פתח פיך לאלם הוא: תנן וכן ב״ח שהוציא ש״ח ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו תנאי היא דתניא המוציא ש״ח על חבירו צריך שיהא עמו פרוזבול וחכ״א אינו צריך: **מתני׳** עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישתעבד לשם ב״ח אל ישתעבד רשב״ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד: במאי עסקי׳ אילימא לפני יאוש לשם ב״ח אמאי לא ישתעבד פי׳ הרי של רבו ראשון הוא ומה כח יש ביד הפודהו לשם ב״ח להפקיעו מתחת יד רבו הראשון שלא נתייאש ממנו (יצא) [אלא] לאחר יאוש לשם עבד אמאי ישתעבד פי׳ דקס״ד לרבו הראשון קאמר וכיון שרבו הראשון נתייאש הימנו ה״ל כאילו הפקירו וקי״ל המפקיר עבדו יצא לחירות: אמר אביי לעולם לפני יאוש ולשם עבד ישתעבד לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשם ב״ח פרקיה לרבו ראשון נמי לא דילמא ממנעי ולא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשם ב״ח פרקיה לרבו ראשון נמי לא דילמא ממנעי ולא ישתעבד לרבו שני שרבו ראשון כבר נתייאש ולקמן אמרי׳ ממאן קנייה רבו שני לשם בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשם ב״ח פרקיה לרבו ראשון נמי לא דהא לאחר יאוש הוא רשב״ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד לרבו ראשון כדחזקיה דאמר חזקיה מפני מה אמרו ישתעבד לרבו ראשון שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו ראשון יפיל עצמו לגייסות של גוים עד שיתייאש ממנו רבו ואח״כ יברח מהם ויהיה ב״ח מ״ה תקון רבנן שביאוש כזה שהוא בעל כרחו לא יצא ב״ח אך המפקיר עבדו מרצונו ג) וקי״ל אביי ורבא הלכה כרבא ואקשי׳ ולרבא דאמר לשם עבד ישתעבד לרבו שני ממאן קנייה משבאי ושבאי גופיה מי קני ליה אין למעשה ידיו כדריש לקיש דאר״ל מנין לגוי

ג) ל״ל ממנעי ולא פרקי: רשב״ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד קסבר כשם כו׳. ג) נראה דל״ל בוחלי יצא ב״ח וקי״ל כו׳:

מסורת הש״ס

ג) שביעית פ״י מ״ח שבת קמח:. ב) [גי׳ העליון בערך גלא רבא וע״ש וכ״מ פ״ט מהל׳ שמיטה וכ״ה כה], ג) [בהרא״ש אמא אמר ר״י אמר רב נחמן וכו׳ ולא בעור וכ״י מ״מ סי׳ סז משמע דהיה גרסתם אמר רב נחמן נאמן וכו׳ ולא היה לפניהם אמר רב יהודה], ד) [ע״ז לט:], [חולין ד. תמורה מז.], ה) [כתובות לו. ב״ב מא.], ו) כתובות פט., ז) [תוספתא פ״ג], ח) [יומא מ. וש״נ], ט) [יבמות מז.], י) [עליון כח:], יא) [דברים טו], יב) ועי׳ קדושין דף ח: תד״ה משכון,

תורה אור השלם

1. וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֵּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יַשֶּׁה בְּרֵעֵהוּ לֹא יִגֹּשׂ אֶת רֵעֵהוּ וְאֶת אָחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לַיְיָ׃

דברים טו ב

2. וְגֵם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַגָּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאַרְצְכֶם וְהָיוּ לָכֶם לַאֲחֻזָּה׃

ויקרא כה מה

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה אמר כו׳ בהאי צורבא מרבנן:

מוסף תוספות

א. וליכא למימר נמי דמימנע ולא פריק שהרי אינו מפסיד את דמיו שרבו הראשון צריך ליתן לו דמיו אם ירצה להשתעבד בו. תוס׳ הרא״ש. ב. [ד]אם יש לו לרבו ראשון להשתעבד בו מימנע ולא פריק אפי׳ אם יש לרבו הראשון ליתן לו דמים. תוס׳ הרא״ש. ג. [ד]מפקיע עצמו מעבדות גופו. דגרי לא קני ישראל אלא למעשה ידיו. שיט״ק. ד. הפודהו משבאי וכו׳ יותר מחלק גוי. שיט״ק. ה. [ו]ישתעבד האי כדיניה והאי כדיניה, לשם עבד לרבו שני, שהרי רבו ראשון נתייאש ולקחו זה לעצמו, לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון כדחזקיה. תוס׳ הרא״ש. ו. תימה, מאי דוחקיה דרבא למימר הכי כיון דידע להך ברייתא. וי״ל. תוס׳ הרא״ש. ז. [ד]לפי האמת אין לומר כן. תוס׳ הרא״ש.

פסקי רי״ד (המשך)

פרקי פי׳ אע״פ שמן הדין הוא לחזור לרבו ראשון שהרי לא נתייאש ממנו מ״מ מפני תיקון העולם כדי שיפדוהו ולא ישתקע ביד הגוים אמרו שאם פדאוהו לשם ב״ח שיהא ב״ח וכופין את רבו ראשון לשחררו שאם אתה אומר ישתעבד לרבו ראשון ג) קסבר כשם שמצוה לפדות בני חורין כך מצוה לפדות את העבדים: רבא אמר לעולם לאחר יאוש לשם

מעובדי כוכבים אם מקבל עליה אחריות מחייב עליה בגל ירלה ועובד כוכבים שהלוה לישראל על חמלו אי הוה קני עובד כוכבים מישראל לא מחייב ישראל אפי׳ משכנו בשעת הלוואה משום דאלים שיעבודיה דלא חשיב מלוי ביד ישראל דדרשינן לא ימלט מי שמלוי בידו למעוטי ייחל לו בית אפי׳ קיבל עליו אחריות כדאמרינן בפ״ק דפסחים (דף ו.) ומיהו בפ״ק דקידושין (דף ח:) גבי קדשה במשכון אחרים דמקודשת ומייתי מדר׳ יצחק צריך לומר דדוקא במשכנו שלא בשעת הלוואתו מקודשת דבפרק האומנין (ב״מ פב.) משמע דלא מהני דר׳ יצחק להתחייב בחומסין ולא חשיב אלא כשומר שכר אלמא לא חשיב כשלו לגמרי א״כ מאיזה טעם נחשב כשומר שכר אם לא משום דנהנה דקני ליה לקנות בו את האשה וקרקעות או בחליפין וא״כ בשעת הלוואתו אינו יכול לקדש בו את האשה[יב]:

לא שביק היתירא ואכיל איסורא. אומר ר״ת דמהאי טעמא נאמן אפי׳ בלא שבועה:

לעולם לפני יאוש בו׳. לרבו שני לא דהא לשום בן חורין. מורין פרקיה ה״ה דמצי למימר לרבו שני לא דהא לפני יאוש הוא:

דלמא מימנעי ולא פריקי ליה. וא״ת מהאי טעמא כשפדאו לשום עבד ישתעבד לרבו שני וי״ל דמטעם זה אין רואי לגזול לזה את עבדו ולתנו לחבירו[א] ולא שייך האי טעמא אלא כשפודהו לשם מלוה לשם בן חורין[ב]:

בין כך ובין כך ישתעבד בדחזקיה. פירש בקונטרס לרבו ראשון וכן מגיה ר״ת דאי כשפדאו לשם עבד ישתעבד לשני יפיל עצמו לגייסו׳ כדי שירויח לענין מליאה ומתנה[ג] דלא קני ליה שני[ד] אלא למעשה ידיו ופעמים נמי שהוא שונא לרבו ראשון מתמול שלשום ומפקיע עצמו ממנו ומיהו נוכל לומר דלא פליג ר׳ שמעון בן גמליאל אתנא קמא אלא בפדאו לשום בן חורין דמשום דבר מועט לא יפיל עצמו לגייסות[ה]: **אי לפני יאוש קאמריתו.** [ו]אע״פ שמסתפק ר׳ שמעון בן גמליאל בדברי רבנן מ״מ לא מסתבר ליה לרבא כלל לומר דפליג לפני יאוש[ז]: אבל

שני לא דהא לשום בן חורין פרקיה לרבו ראשון נמי לא דילמא ממנעי ולא פרקי רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ישתעבד קסבר[ח] כשם שמצוה לפדות את בני חורין כך מצוה לפדות את העבדים רבא אמר[ט] לעולם לאחר יאוש ולשום עבד ישתעבד לרבו שני לשום בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשום בן חורין פרקיה לרבו ראשון נמי לא דהא לאחר יאוש הוה רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ישתעבד כדחזקיה דאמר חזקיה מפני מה אמרו בין כך ובין כך ישתעבד שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו מיתיבי אמר להן רשב״ג[י] כשם שמצוה לפדות את בני חורין כך מצוה לפדות את העבדים בשלמא לאביי דאמר לפני יאוש היינו דקאמר כשם אלא לרבא דאמר לאחר יאוש האי כשם משום דחזקיה הוא אמר לך רבא רשב״ג[יא] לא הוי ידע מאי קאמרי רבנן והכי קאמר להו אי לפני יאוש קאמריתו היינו כשם אי לאחר יאוש קאמריתו כדחזקיה ולרבא דאמר לאחר יאוש ולרבו שני רבו שני ממאן קני ליה משבאי שבאי גופיה מי קני ליה אין קני ליה למעשה ידיו דאמר ריש לקיש[יב] מנין לעובד כוכבים שקנה את העובד כוכבים למעשה ידיו שנאמר[2] וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו[יג] אתם קונים מהם ולא

המחזיר חוב לחבירו בשביעית. בזמן שהשביעית נוהגת ועברה עליו שביעית ואח״כ החזירו. ולא שהחזירו בשביעית עצמה דא״כ לא הוה צריך למימר משמט אני דקי״ל[ו] אין שביעית משמטת אלא בסופה. המלוה שיאמר לו משמט אני: **ואם אמר לו אע״פ כן.** אני רוצה להחזירו לך: **שנאמר וזה דבר השמטה.** צריך לומר דיבור של שמיטה: **ותלי ליה.** אם היה רוצה לחזור בו יתלנו על עץ אם גברה ידו עד דאמר ליה אע״פ כן: **עד דאמר הכי.** במתנה אני נותן לך ואין כאן משום לא יגוש[יא] דלא בני דינא קתבע ליה ולאו משום חוב: **הוה מסיק ביה רבה זוזי.** היה נושה בו מעות. רבה היה המלוה: **אזל לגביה.** אביי אתא לגבי אבא בר מרתא: **אמר.** רבה לא הוה ביה דעתא דהאי[א] מדרבנן מעיקרא דהוה ליה למימר אע״פ כן: **כיון דתקון רבנן פרוזבול.** ומאי למימר בהיתרא: **לא שביק היתירא.** דמלוה בלא פרוזבול למימר הוה לי ואבד ואכיל איסורא: **הכי אלו לא יפרעו.** בכתובות בפרק הכותב. אלמא לא מהימן לומר היה לי ואבד דעל כרחין בדטעין היה לי ואבד עסקינן דאי לאו הכי צריכא למימר דשביעית משמטת: **אינו צריך.** דנאמן לומר אבד: **מתני׳ עבד.** כגעני: **שנשבה ופדאוהו.** ישראלים אחרים: **ישתעבד.** בגמ׳ מפרש: **גמ׳ אי לפני יאוש.** של בעלים הראשונים פדאוהו מן העובד כוכבים: **לשום עבד אמאי ישתעבד.** וקס״ד לרבו ראשון ואמאי הרי נתייאש: **ולשום עבד.** על מנת להחזירו לרבו ראשון או אפי׳ על מנת להשתעבד בו: **ישתעבד לרבו ראשון.** דשני לא קנה דמידע ידע דלא פקע שם מריה מיניה לפני יאוש והרי הוא כגוזלו ממנו: **כך מצוה לפדות את העבדים.** וליכא למיחש למימנעי ולא פרקי: **לרבו שני.** ולקמן פריך ממאן קנייה: **בין כך ובין כך ישתעבד.** לרבו ראשון דלחזקיה: **בשלמא לאביי.** דמוקי בלפני יאוש וטעמא דת״ק משום מימנעי ולא פרקי: **הייינו דקאמר כשם.** דאיהו לא חיים למימנעי ולא פרקי משום דמצוה לפדותו: **אלא לרבא.** דמוקי בלאחר יאוש וטעמא דת״ק משום אפקעתא דיאוש הוא מאי כשם דקאמר הא טעמא דרשב״ג משום דחזקיה שלא יפיל עצמו לגייסות: **למעשה ידיו.** וישראל קני ליה מידו למעשה ידיו בכספא וגופיה בטבילה לשם עבדות כדאמרינן ביבמות בהחולץ (דף מז:) ואפילו מל וטבל גבי רבו ראשון קנייה שבאי ביאוש למעשה ידיו דהא אפי׳ ישראל נמי מיקני ליה לעובד כוכבים למעשה ידיו ונהי דישראל נפיק מיניה ביובל אבל עבד משתעבד לעולם: **מכס תקנו.** רבוא הוא דהא כתיב לעיל מיניה מהם תקנו עבד ואמה וכתיב בתריה וגם מבני התושבים הגרים עמכם ולישתוק: ולא

א) המחזיר חוב לחבירו בשביעית צריך שיאמר לו משמט אני ואם אמר לו אע״פ כן יקבל הימנו שנאמר [1]וזה דבר השמטה אמר [2]רבה ותלי לי׳ עד דאמר הכי איתיביה אביי כשהוא נותן לו [3]אל יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא יאמר לו שלי הן ובמתנה אני נותן לך אמר ליה [4]תלי ליה נמי עד דאמר הכי אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי הוה מסיק ביה רבה זוזי אייתינהו ניהליה בשביעית אמר ליה משמט אני שקלינהו ואזל אתא אביי אשכחיה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציב מר אמר ליה הכי הוה מעשה אזל לגביה אמר ליה אמטית ליה זוזי למר אמר ליה אין אמר ליה ומאי אמר לך אמר ליה משמט אני אמר ליה ואמרת ליה אף על פי כן אמר ליה לא אמר ליה ואי אמרת ליה אף על פי כן הוה שקלינהו מינך השתא מיהת אמטינהו ניהליה ואימא ליה אע״פ כן אזל אמטינהו ניהליה ואמר ליה אף על פי כן שקלינהו מיניה אמר לא הוה ביה דעתא בהאי צורבא מרבנן מעיקרא אמר רב יהודה אמר רב [5]נחמן [6]נאמן אדם לומר פרוסבול היה בידי ואבד ממני מאי טעמא כיון דתקינו רבנן פרוסבול [7]לא שביק היתירא ואכיל איסורא כי אתו לקמיה דרב [8]אמר ליה מידי פרוסבול היה לך ואבד [9]כגון זה פתח פיך לאלם הוא תנן [10]וכן בעל חוב שמוציא שטר חוב ואין עמו פרוסבול הרי אלו לא יפרעו תנאי היא דתניא המוציא שטר חוב צריך שיהא עמו פרוסבול וחכמים אומרים אינו צריך: **מתני׳** [11]עבד שנשבה ופדאוהו אם לשום עבד ישתעבד אם לשום בן חורין לא ישתעבד רשב״ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד: **גמ׳** במאי עסקינן אילימא לפני יאוש לשום בן חורין אמאי לא ישתעבד אלא לאחר יאוש לשום עבד אמאי ישתעבד אמר אביי לעולם לפני יאוש ולשום עבד ישתעבד לרבו ראשון לשום בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לרבו ראשון נמי לא דהא לאחר יאוש הוה רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ישתעבד כדחזקיה דאמר חזקיה מפני מה אמרו בין כך ובין כך ישתעבד שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו מיתיבי אמר להן רשב״ג [12]כשם שמצוה לפדות את בני חורין כך מצוה לפדות את העבדים בשלמא לאביי דאמר לפני יאוש היינו דקאמר כשם אלא לרבא דאמר לאחר יאוש האי כשם משום דחזקיה הוא אמר לך רבא רשב״ג [13]לא הוי ידע מאי קאמרי רבנן והכי קאמר להו אי לפני יאוש קאמריתו היינו כשם אי לאחר יאוש קאמריתו כדחזקיה ולרבא דאמר לאחר יאוש ולרבו שני רבו שני ממאן קני ליה משבאי שבאי גופיה מי קני ליה אין קני ליה למעשה ידיו דאמר ריש לקיש [14]מנין לעובד כוכבים שקנה את העובד כוכבים למעשה ידיו שנאמר [2]וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו [15]אתם קונים מהם ולא

ג) ל״ל ממנעי ולא פרקי: רשב״ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד קסבר כשם כו׳. ד) נראה דל״ל בוחלי יצא ב״ח וקי״ל כו׳:

ולא הם קונים. אמ' אחד מכם: **לגופו.** שיהא לריך הימנו גט או אם יברח ממנו ויתגייר מותר בת ישראל שמין גופו קנוי לחזרו: **עובד כוכבים קונה ישראל.** למעשה ידיו שנתמר יד תשיג יד גר וגו' או לעקר משפחת גר (ויקרא כה.): **ה"מ.** דעובד כוכבים קונה חברו: **בכספא.** דומיא דעובד כוכבים קונה ישראל בכסף דכתיב מכסף מקנתו[ה] בעבדי הנמכר לעובד כוכבים וקניית עובד כוכבים בעובד כוכבים הא ילפת ליה מקניית עובד כוכבים בישראל: **בחזקה.** כגון שבאי שהמזיק בו וקנאו בחזקת ילוש כשהפקירו רבו כשנתייאש הימנו (ולא בכסף) (ה) חזקה שעבד כנעני נקנה בו היינו חזקה של עבדות הלבישו הנעילו הרחילו לרבו כדתני' בהאשה נקנית (קדושין כב:) נהי דישראל קני ליה לעובד כוכבים בחזקה דאיתקוש עבדים לקרקעות[ו] אבל עובד כוכבים לא קני קרקע בחזקה דישראל אלא כל קנייהו בכסף: **עמון ומואב טהרו בסיחון.** אלמא עובד כוכבים קונה מחבירו קרקע בחזקה. והאי עבד נמי כיון דאפקייה ישראל בילוש קנה ליה עובד כוכבים בחזקה: **טהרו בסיחון.** דכתיב (דברים ג) אל תצר את מואב וכן בבני עמון אל תצורם (שם) וכתיב (במדבר כא) כי חשבון עיר סיחון וגו' אלמא טהר מואב בסיחון ובני עמון אשכחן כיפתא (שופטים יא) שאמרו לו מלאכי בני עמון כי לקח ישראל את ארלי בעלותו ממלרים מארנון ועד היבוק ואשכחן כשכבשו את ארץ סיחון וייבש את ארלו מארנון עד יבוק וגו'[ז] אלמא מבני עמון כבשה והדור ישראל וכבשו מייה וטהרה להם על ידו אלמא קנייה בחזקה: **עובד כוכבים מישראל מגלן.** כגון עבד זה דשייך במלות: **וישב ממנו שבי.** מדקרי ליה שבי דילה ש"מ קנייה בחזקה: **מן האסורין.** עבד כנעני של ישראל שנשבה ובלח מן האסורין של עובדי כוכבים: **יצא לחירות.** מלהשתעבד לרבו עוד: **וכותב לו גט.** להתירו בת ישראל: **א"ר יוחנן כל מקום בו".** וקשיא דר' יוחנן אדר"י: **לקנות מסר נפשיה.** כדי לצאת מידי גייסות שהרי בוחם מן האסורין ויודע שאם ישיגוהו יהרג: **ואינהו.** דפרקוה לשום אמתא: **סבור.** דלא נתייאש מר שמואל הימנה: **יאוש.** הוי הפקר: **אינ.** יתירא הוא: **פרמואה.** עובד כוכבים היה מתרמוד: **שלחו ליה לדידיה.** לר' אבא: **אי דמלו פרקי נה.** שהעובד כוכבים רוצה לתתה בדמיים: **למה לי גיטא דחירותא.** יפדוה בו לשם עבדות: **מאי הוי.** הרי כבושה היא ביד העובד כוכבים: **חבורי מחברי.** בני העיר אהדדי ופרקי לה אבל לשם עבדות לא היו רוצין לפדותה לו דלית להו דר"ש [ב"ג]: **מיפזלה באפיה.** מפני שיגלה לכל ששפחת ישראל היתה: **ומפריק נה.** נותנה בכלי פדיונה: **ואמר מר.** במס' ע"ז (ד' כב:): **בעשה.** לעולם בהם תעבודו (ויקרא כה): **וכתב לה גיטא דחירות".** ונסיב לה ישראל ומינגרי לה: וכפו

אבל בחזקה לא. פי' בקונטרס חזקה של עבדות כגון הלבישו הנעילו והרחילו לרבו כדתניא בפ"ק דקדושין (דף כב:) וקשה דאפילו ישראל מישראל לא קני עבד עברי אלא בכספא ושטר כדאמר בפ"ק דקדושין (דף יד:) כ"ש עובד כוכבים ועוד דאמר התם אשכחן עבדי הנמכר לעובד כוכבים הואיל וכל קניינו של עובד כוכבים בכסף[א] ופר"ת הואיל וכל קניינו של עובד כוכבים בע"ע[ב] אבל בעלמא קניינו של עובד כוכבים במשיכה לר' יוחנן דקיי"ל כוותיה לגבי ריש לקיש וכיון דאמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות א"כ[ג] לעובד כוכבים במשיכה כדמוכח בפ"ב דבכורות (דף יג.) אלא צריך לפרש דהכא בחזקה של כבוש מלחמה איירי[ד] וכן פר"ח: **עמון ומואב טהרו בסיחון.** וכי דקנו אלא בחזקה קנו נמי גופיה בחזקה:

דכתיב וישב ממנו שבי. וא"ת למה לי השתא הא דעמון ומואב טהרו בסיחון השתא עובד כוכבים ישראל קני עובד כוכבים לעובד כוכבים לא כל שכן וי"ל דמוישב ממנו שבי לא הוה ילפינן מייה שום קנין מי לאו דאשכחן דטיהרו[ה] ולהכי מייתי לעיל מדרש לקיש דמוישב ממנו שבי לחודיה לא הוה ילפינן ומיהו[ו] אילטריך לאתויי לאשמועינן דלא קנוי גופו:

ואינהו סבור לפני יאוש הוה. תימה דלמא ידעי שפיר דלאחר יאוש הוה וסברי כרבא דלעיל[ז] ולמאי דפרישנא[ח] דלרבא מודה רשב"ג לרבנן דלשם עבד ישתעבד לרבו שני ניחא דש"כ היתה שלהם ולא מסתבר שהיו בחיים לתתה לו במתנה[ט]:

אלא אפי' גיטא דחירותא נמי לא אצרכה. כתבי ס"ל[י] דלרבא[יא] כיון דאמר ישתעבד בעי' גט שיחרור **המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שיחרור.**

אין להקשות א"כ לשמואל למה לי שטרא בעבד כנעני לימא ליה בחפי תרי זיל כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף טז. ושם) גבי עבד עברי ומאי משני נמי התם דעבד עברי גופו קנוי אכתי יפקיהו דאפי' מאן דלריך בעבד כנעני גט שיחרור היינו כדי להתירו בת חורין אבל בעבד עברי בלאו הכי מותר בה דהתם בקדושין (ג"ז שם) לא קאמר אלא משום דס"ל דעבד עברי אין גופו קנוי ולהכי פריך למה לי שטר דאותו לשון עצמו שכותב בשטר כגון הרי את בן חורין הרי את לעצמך יאמר לו בעל פה ומשני דגופו קנוי ולא מהני הרי את לעצמך שהוא לשון קנין או לשון מחילה בלא שטר ולאותן לשונות לריך שטר אבל הפקר שמסלק רשותו מעליו מהני לשמואל אפי' בלא שטר: **כל המשחרר עבדו עובר בעשה.** והא דאמר לקמן (דף מ.) במי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה ומסקינן דאי אמר לשון שיחרור כופין את היורשין לכתוב לה גט שיחרור[ב] וכן בירושלמי אמרי' בהדיא דאי אמר שחררו משחררין[ג] התם[ד] כיון דאין היורשין רשאין להשתעבד בה משום מלוה לקיים דברי המת לא קרינן בה לעולם בהם תעבודו ומשום נתינת גט לחודיה ליכא איסור עשה ואינו

אינהו הגעילו והרחילו לרבו כדתניא בפ"ק דקדושין (דף כב:) דאפילו ישראל מישראל לא קני עבד עברי אלא בכסף ושטר כדאמר בפ"ק דקדושין (דף יד:) כ"ש עובד כוכבים ועוד דאמר התם אשכחן עבדי הנמכר לעובד כוכבים הואיל וכל קניינו של עובד כוכבים בכסף[א] ופר"ת הואיל וכל קניינו של עובד כוכבים בע"ע[ב] אבל בעלמא קניינו של עובד כוכבים במשיכה לר' יוחנן דקיי"ל כוותיה לגבי ריש לקיש וכיון דאמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות א"כ[ג] לעובד כוכבים במשיכה כדמוכח בפ"ב דבכורות (דף יג.) אלא צריך לפרש דהכא בחזקה של כבוש מלחמה איירי[ד] וכן פר"ח: **עמון ומואב טהרו בסיחון.** וכי דקנו אלא בחזקה קנו נמי גופיה בחזקה:

דכתיב וישב ממנו שבי. וא"ת למה לי השתא הא דעמון ומואב טהרו בסיחון השתא עובד כוכבים ישראל קני עובד כוכבים לעובד כוכבים לא כל שכן וי"ל דמוישב ממנו שבי לא הוה ילפינן מייה שום קנין מי לאו דאשכחן דטיהרו[ה] ולהכי מייתי לעיל מדרש לקיש דמוישב ממנו שבי לחודיה לא הוה ילפינן ומיהו[ו] אילטריך לאתויי לאשמועינן דלא קנוי גופו:

ואינהו סבור לפני יאוש הוה. תימה דלמא ידעי שפיר דלאחר יאוש הוה וסברי כרבא דלעיל[ז] ולמאי דפרישנא[ח] דלרבא מודה רשב"ג לרבנן דלשם עבד ישתעבד לרבו שני ניחא דש"כ היתה שלהם ולא מסתבר שהיו בחיים לתתה לו במתנה[ט]:

אלא אפי' גיטא דחירותא נמי לא אצרכה. כתבי ס"ל[י] דלרבא[יא] כיון דאמר ישתעבד בעי' גט שיחרור **המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שיחרור.**

אין להקשות א"כ לשמואל למה לי שטרא בעבד כנעני לימא ליה בחפי תרי זיל כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף טז. ושם) גבי עבד עברי ומאי משני נמי התם דעבד עברי גופו קנוי אכתי יפקיהו דאפי' מאן דלריך בעבד כנעני גט שיחרור היינו כדי להתירו בת חורין אבל בעבד עברי בלאו הכי מותר בה דהתם בקדושין (ג"ז שם) לא קאמר אלא משום דס"ל דעבד עברי אין גופו קנוי ולהכי פריך למה לי שטר דאותו לשון עצמו שכותב בשטר כגון הרי את בן חורין הרי את לעצמך יאמר לו בעל פה ומשני דגופו קנוי ולא מהני הרי את לעצמך שהוא לשון קנין או לשון מחילה בלא שטר ולאותן לשונות לריך שטר אבל הפקר שמסלק רשותו מעליו מהני לשמואל אפי' בלא שטר: **כל המשחרר עבדו עובר בעשה.** והא דאמר לקמן (דף מ.) במי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה ומסקינן דאי אמר לשון שיחרור כופין את היורשין לכתוב לה גט שיחרור[ב] וכן בירושלמי אמרי' בהדיא דאי אמר שחררו משחררין[ג] התם[ד] כיון דאין היורשין רשאין להשתעבד בה משום מלוה לקיים דברי המת לא קרינן בה לעולם בהם תעבודו ומשום נתינת גט לחודיה ליכא איסור עשה ואינו

אבל בחזקה לא. פי' בקונטרס חזקה של עבדות כגון הלבישו הנעילו והרחילו לרבו כדתניא בפ"ק דקדושין (דף כב:) וקשה דאפילו ישראל מישראל לא קני עבד עברי אלא בכסף ושטר כדאמר בפ"ק דקדושין (דף יד:) כ"ש עובד כוכבים ועוד דאמר התם אשכחן עבדי הנמכר לעובד כוכבים הואיל וכל קניינו של עובד כוכבים בכסף[א] ופר"ת הואיל וכל קניינו של עובד כוכבים בע"ע[ב] אבל בעלמא קניינו של עובד כוכבים במשיכה לר' יוחנן דקיי"ל כוותיה לגבי ריש לקיש וכיון דאמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות א"כ[ג] לעובד כוכבים במשיכה כדמוכח בפ"ב דבכורות (דף יג.) אלא צריך לפרש דהכא בחזקה של כבוש מלחמה איירי[ד] וכן פר"ח: **עמון ומואב טהרו בסיחון.** וכי דקנו אלא בחזקה קנו נמי גופיה בחזקה:

דכתיב וישב ממנו שבי. וא"ת למה לי השתא הא דעמון ומואב טהרו בסיחון השתא עובד כוכבים ישראל קני עובד כוכבים לעובד כוכבים לא כל שכן וי"ל דמוישב ממנו שבי לא הוה ילפינן מייה שום קנין מי לאו דאשכחן דטיהרו[ה] ולהכי מייתי לעיל מדרש לקיש דמוישב ממנו שבי לחודיה לא הוה ילפינן ומיהו[ו] אילטריך לאתויי לאשמועינן דלא קנוי גופו:

ואינהו סבור לפני יאוש הוה. תימה דלמא ידעי שפיר דלאחר יאוש הוה וסברי כרבא דלעיל[ז] ולמאי דפרישנא[ח] דלרבא מודה רשב"ג לרבנן דלשם עבד ישתעבד לרבו שני ניחא דש"כ היתה שלהם ולא מסתבר שהיו בחיים לתתה לו במתנה[ט]:

אלא אפי' גיטא דחירותא נמי לא אצרכה. כתבי ס"ל[י] דלרבא[יא] כיון דאמר ישתעבד בעי' גט שיחרור **המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שיחרור.**

אין להקשות א"כ לשמואל למה לי שטרא בעבד כנעני לימא ליה בחפי תרי זיל כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף טז. ושם) גבי עבד עברי ומאי משני נמי התם דעבד עברי גופו קנוי אכתי יפקיהו דאפי' מאן דלריך בעבד כנעני גט שיחרור היינו כדי להתירו בת חורין אבל בעבד עברי בלאו הכי מותר בה דהתם בקדושין (ג"ז שם) לא קאמר אלא משום דס"ל דעבד עברי אין גופו קנוי ולהכי פריך למה לי שטר דאותו לשון עצמו שכותב בשטר כגון הרי את בן חורין הרי את לעצמך יאמר לו בעל פה ומשני דגופו קנוי ולא מהני הרי את לעצמך שהוא לשון קנין או לשון מחילה בלא שטר ולאותן לשונות לריך שטר אבל הפקר שמסלק רשותו מעליו מהני לשמואל אפי' בלא שטר: **כל המשחרר עבדו עובר בעשה.** והא דאמר לקמן (דף מ.) במי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה ומסקינן דאי אמר לשון שיחרור כופין את היורשין לכתוב לה גט שיחרור[ב] וכן בירושלמי אמרי' בהדיא דאי אמר שחררו משחררין[ג] התם[ד] כיון דאין היורשין רשאין להשתעבד בה משום מלוה לקיים דברי המת לא קרינן בה לעולם בהם תעבודו ומשום נתינת גט לחודיה ליכא איסור עשה ואינו

בן חורין (לקמן מא:) דכופין את רבו התם משום דאיכא מלוה רבה[ד] דלשבח ילרה כדשרינן הכא משום מלוה דרבים: גופיה

לרבו שני ומיהו אע"ג דאמר רבא ישתעבד לרבו שני אין רבו שני יכול לשחררו ולהחירו בבת ישראל עד שיחפץ רבו ראשון שהרי השבאל לא קנאו אלא למעשה ידיו שהוא קנין דמים אבל קנין האסור שהוא קנין הגוף שצריך גט נשאר אצל רבו ראשון ומה שיש לשבאי מכר לישראל הא יכול למכור לו כ"א קנין דמים אבל קנין האסור אצל רבו ראשון נשאר הילכך אין כח לרבו שני לשחררו ולהחירו בבת ישראל כ"א רבו ראשון ורבו ראשון נמי בלא רבו שני אינו מועיל שהרי קנין דמים אינו שלו אלא משחרר ראשון ושני אם רוצה מתייאש ממנו ומפקירו והוא מותר בבת ישראל. וכן נמי המוכר עבדו לכנעני וחזר הכנעני ומכרו לישראל קנין האסור אצל רבו הראשון נשאר שהכנעני לא קנה קנין האסור כי אם קנין דמים ומה שקנה הוא יכול להקנות לישראל הא יותר והלכך רבו ראשון צריך לשחררו ולהחירו בבת ישראל ולא רבו שני שהרי מתייאש ממעשה ידיו. וכן נמי אם מכרו רבו ראשון לישראל למעשה ידיו שקנין האסור נשאר אצלו שיחרור ראשון מחירו בבת ישראל ולא שיחרור השני אלא משחרר ראשון ומפקיר שני ואז הוא ב"ח גמור: אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן עבד שברח מבית האסורים יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו לכותב לו גט חירות דפרוך תנן רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה בשלמא לאביי מוקי לה להאי לפני יאוש והאי לאחר יאוש אלא לרבא דאמר לאחר יאוש קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן אמר לך רבא טעמא מאי משום דחזקיה בורח שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי אפיל נפשיה לגייסות אמתיה דמר שמואל אשתבאי פרקוה לשום אמהתא ושדרוה ליה שלחו ליה אנן כרשב"ג סבירא לן את אי נמי כרבנן סבירא לך אנן לשום אמהתא פרקינן לה ניהלה ואינהו סבור לפני יאוש הוה ולא היא לאחר יאוש הוה ושמואל לא מיבעי' דאשתעבודי לא משתעבד בה אלא גיטא דחירותא נמי לא אצרכה שמואל לטעמיה[ד] דאמר שמואל המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שיחרור שנאמר[2] וכל עבד איש מקנת כסף עבד איש ולא עבד אשה אלא עבד שיש לו רשות לרבו עליו קרוי עבד שאין לו רשות לרבו עליו אין קרוי עבד אמתיה דרבי אבא בר זוטרא אישתבאי פרקה ההוא תרמודאה לשום איתתא שלחו ליה לדידיה אי יאות עבדת[ה] שדר לה גיטא דחירותא היכי דמי אי דמצו פרקי לה למה לי גיטא דחירותא אי דלא מצו פרקי לה כי שדר לה גיטא דחירותא מאי הוי לעולם דמצו פרקי לה וכיון דמשדר לה גיטא דחירותא חבורי מחברי אהדדי ופרקי לה ואב"א לעולם דלא מצו פרקי לה וכיון דמשדר לה גיטא דחירותא מיתזלא באפיה ומפריק לה והאמר מר[ו] חביבה להן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן הני מילי בצינעא אבל בפרהסיא זילא בהו מילתא ההיא אמתא דהות בפומבדיתא דהוון קא מעבדי בה אינשי איסורא אמר אביי אי לאו דאמר[ז] רב יהודה אמר שמואל[ד] כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום מילתא דאיסורא ואביי משום איסורא לא האמר רב חנינא בר רב קטינא אמר ר' יצחק[ח] מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו

ולא הם קונים. אמ' אחד מכם: **לגופו.** שיהא לריך הימנו גט או אם יברח ממנו ויתגייר מותר בת ישראל שמין גופו קנוי לחזרו: **עובד כוכבים קונה ישראל.** למעשה ידיו שנתמר יד תשיג יד גר וגו' או לעקר משפחת גר (ויקרא כה.): **ה"מ.** דעובד כוכבים קונה חברו: **בכספא.** דומיא דעובד כוכבים קונה ישראל בכסף דכתיב מכסף מקנתו[ה] בעבדי הנמכר לעובד כוכבים וקניית עובד כוכבים בעובד כוכבים הא ילפת ליה מקניית עובד כוכבים בישראל: **בחזקה.** כגון שבאי שהמזיק בו וקנאו בחזקת ילוש כשהפקירו רבו כשנתייאש הימנו (ולא בכסף) (ה) חזקה שעבד כנעני נקנה בו היינו חזקה של עבדות הלבישו הנעילו הרחילו לרבו כדתני' בהאשה נקנית (קדושין כב:) נהי דישראל קני ליה לעובד כוכבים בחזקה דאיתקוש עבדים לקרקעות[ו] אבל עובד כוכבים לא קני קרקע בחזקה דישראל אלא כל קנייהו בכסף: **עמון ומואב טהרו בסיחון.** אלמא עובד כוכבים קונה מחבירו קרקע בחזקה. והאי עבד נמי כיון דאפקייה ישראל בילוש קנה ליה עובד כוכבים בחזקה: **טהרו בסיחון.** דכתיב (דברים ג) אל תצר את מואב וכן בבני עמון אל תצורם (שם) וכתיב (במדבר כא) כי חשבון עיר סיחון וגו' אלמא טהר מואב בסיחון ובני עמון אשכחן כיפתא (שופטים יא) שאמרו לו מלאכי בני עמון כי לקח ישראל את ארלי בעלותו ממלרים מארנון ועד היבוק ואשכחן כשכבשו את ארץ סיחון וייבש את ארלו מארנון עד יבוק וגו'[ז] אלמא מבני עמון כבשה והדור ישראל וכבשו מייה וטהרה להם על ידו אלמא קנייה בחזקה: **עובד כוכבים מישראל מגלן.** כגון עבד זה דשייך במלות: **וישב ממנו שבי.** מדקרי ליה שבי דילה ש"מ קנייה בחזקה: **מן האסורין.** עבד כנעני של ישראל שנשבה ובלח מן האסורין של עובדי כוכבים: **יצא לחירות.** מלהשתעבד לרבו עוד: **וכותב לו גט.** להתירו בת ישראל: **א"ר יוחנן כל מקום בו".** וקשיא דר' יוחנן אדר"י: **לקנות מסר נפשיה.** כדי לצאת מידי גייסות שהרי בוחם מן האסורין ויודע שאם ישיגוהו יהרג: **ואינהו.** דפרקוה לשום אמהתא: **סבור.** דלא נתייאש מר שמואל הימנה: **יאוש.** הוי הפקר: **אינ.** יתירא הוא: **פרמואה.** עובד כוכבים היה מתרמוד: **שלחו ליה לדידיה.** לר' אבא: **אי דמלו פרקי נה.** שהעובד כוכבים רוצה לתתה בדמיים: **למה לי גיטא דחירותא.** יפדוה בו לשם עבדות: **מאי הוי.** הרי כבושה היא ביד העובד כוכבים: **חבורי מחברי.** בני העיר אהדדי ופרקי לה אבל לשם עבדות לא היו רוצין לפדותה לו דלית להו דר"ש [ב"ג]: **מיפזלה באפיה.** מפני שיגלה לכל ששפחת ישראל היתה: **ומפריק נה.** נותנה בכלי פדיונה: **ואמר מר.** במס' ע"ז (ד' כב:): **בעשה.** לעולם בהם תעבודו (ויקרא כה): **וכתב לה גיטא דחירות".** ונסיב לה ישראל ומינגרי לה: וכפו

בן חורין (לקמן מא:) דכופין את רבו התם משום דאיכא מלוה רבה[ד] דלשבח ילרה כדשרינן הכא משום מלוה דרבים: גופיה

לרבו שני ומיהו אע"ג דאמר רבא ישתעבד לרבו שני אין רבו שני יכול לשחררו ולהחירו בבת ישראל עד שיחפץ רבו ראשון שהרי השבאל לא קנאו אלא למעשה ידיו שהוא קנין דמים אבל קנין האסור שהוא קנין הגוף שצריך גט נשאר אצל רבו ראשון ומה שיש לשבאי מכר לישראל הא יכול למכור לו כ"א קנין דמים אבל קנין האסור אצל רבו ראשון נשאר הילכך אין כח לרבו שני לשחררו ולהחירו בבת ישראל כ"א רבו ראשון ורבו ראשון נמי בלא רבו שני אינו מועיל שהרי קנין דמים אינו שלו אלא משחרר ראשון ושני אם רוצה מתייאש ממנו ומפקירו והוא מותר בבת ישראל. וכן נמי המוכר עבדו לכנעני וחזר הכנעני ומכרו לישראל קנין האסור אצל רבו הראשון נשאר שהכנעני לא קנה קנין האסור כי אם קנין דמים ומה שקנה הוא יכול להקנות לישראל הא יותר והלכך רבו ראשון צריך לשחררו ולהחירו בבת ישראל ולא רבו שני שהרי מתייאש ממעשה ידיו. וכן נמי אם מכרו רבו ראשון לישראל למעשה ידיו שקנין האסור נשאר אצלו שיחרור ראשון מחירו בבת ישראל ולא שיחרור השני אלא משחרר ראשון ומפקיר שני ואז הוא ב"ח גמור: אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן עבד שברח מבית האסורים יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו לכותב לו גט חירות דפרוך תנן רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה בשלמא לאביי מוקי לה להאי לפני יאוש והאי לאחר יאוש אלא לרבא דאמר לאחר יאוש קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן אמר לך רבא טעמא מאי משום דחזקיה בורח שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי אפיל נפשיה לגייסות אמתיה דמר שמואל אשתבאי פרקוה לשום אמהתא ושדרוה ליה שלחו ליה אנן כרשב"ג סבירא לן את אי נמי כרבנן סבירא לך אנן לשום אמהתא פרקינן לה ניהלה ואינהו סבור לפני יאוש הוה ולא היא לאחר יאוש הוה ושמואל לא מיבעי' דאשתעבודי לא משתעבד בה אלא גיטא דחירותא נמי לא אצרכה שמואל לטעמיה[ד] דאמר שמואל המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שיחרור שנאמר[2] וכל עבד איש מקנת כסף עבד איש ולא עבד אשה אלא עבד שיש לו רשות לרבו עליו קרוי עבד שאין לו רשות לרבו עליו אין קרוי עבד אמתיה דרבי אבא בר זוטרא אישתבאי פרקה ההוא תרמודאה לשום איתתא שלחו ליה לדידיה אי יאות עבדת[ה] שדר לה גיטא דחירותא היכי דמי אי דמצו פרקי לה למה לי גיטא דחירותא אי דלא מצו פרקי לה כי שדר לה גיטא דחירותא מאי הוי לעולם דמצו פרקי לה וכיון דמשדר לה גיטא דחירותא חבורי מחברי אהדדי ופרקי לה ואב"א לעולם דלא מצו פרקי לה וכיון דמשדר לה גיטא דחירותא מיתזלא באפיה ומפריק לה והאמר מר[ו] חביבה להן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן הני מילי בצינעא אבל בפרהסיא זילא בהו מילתא ההיא אמתא דהות בפומבדיתא דהוון קא מעבדי בה אינשי איסורא אמר אביי אי לאו דאמר[ז] רב יהודה אמר שמואל[ד] כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום מילתא דאיסורא ואביי משום איסורא לא האמר רב חנינא בר רב קטינא אמר ר' יצחק[ח] מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין

לאביי דמוקי לה לפני יאוש הא לאחר יאוש אלא לרבא דמוקי לה לאחר יאוש ואפ"ה ישתעבד לרבו ראשון ק' דר' יוחנן אדר' יוחנן. ומהדר אמר לך רבא טעמא מאי משום דחזקיה בורח שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי אפיל נפשיה לגייסות: (ה) אמר אביי אי לאו דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום איסורא:

(ה) הסיע אמתא דהואי כפומבדיתא דהוו קא מעבדי בה אינשי איסורא. אמר אביי כ"ל.

נט א מיי' פ"ט מהל' עבדים הלכה ג:

ם ב ג מיי' פ"ט שם הל' יד טושע"ע יי"ד סי' רסז סעי' סו:

סא ד מיי' שם פ"ט הל' ו סמג עשין פב טושע"ע יי"ד סימן רסז סעיף עט:

פסקי רי"ד

שקנה את הכנעני למעש' ידיו שנאמר וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה את זה לגופיה יכול כשם שלא יקנו זה את זה לגופיה כך לא יקנו זה את זה למעשה ידיו אמרת כנעני קונה לגופיה למעשה ידיו כדכתיב ונמכר לגר תושב או לעקר משפחת גר גר זה הכנעני כנעני לא כ"ש: ואימא ה"מ דקני ליה בכספא אבל בחזקה לא פי' בכנעני דקני ישראל דילפת מינה ק"ו לכנעני בכספא מיירי אבל בחזקה שגזולו בכח מחבירו מי [יימר] לן דקני ל' כגון זה עבד שנשבה שלקחו השבאי בכח ובחזקה מישראל מגלן דקני ליה למעשה ידיו אמר רב פפא עמון ומואב טהרו בסיחון פי' עמון ומואב היתה ארצם אסורה לישראל ובעבור שבא סיחון ונטלה מהם הותרה לישראל שקנאה סיחון בכח ובחזקה שנתייאשו עמון ומואב ממנה וחזרו ישראל ולקחוה מסיחון אלמא כנעני קונה מחבירו בחזקה: אשכחן כנעני כנעני כנעני ישראל מנין שנאמר וישב ממנו שבי פי' מדקרי ליה שבי ש"מ קנייה. ומכאן מוכיח שנכסי ישראל שאנסום כנענים ונתייאשו הבעלים וקנאם ישראל אחר הרי הם שלו ואין הראשון יכול להוציאם מיד השני ואפי' בדמים וע"כ לא פליגי רשב"ג אלא בעבדים וכחזקיה אבל בשאר נכסים מודה ואי ק' מאי קסבר רבא דאמר ישתעבד לרבו שני אע"פ שהוא לאחר יאוש והא כיון דייאש מינה מריה ה"ל כאילו הפקירו ואי קסבר המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור א"כ משעה שנתייאש נשתחרר והרי הוא בן חורין והיאך ראשי השני לשעבדו ואי אמרי' דקסבר דצרי' גט שחרור א"כ כיון שרבו [ראשון] אדוק בו היאך יכול רבו [שני] לשעבדו והרי רבו ראשון יכול לכתוב לו גט שחרור להפקיעו מידו תשובה בודאי המפקיר עבדו ואינו עומד תחת שום אדם יצא לחירות אבל זה שעומד ביד השבאי שקנאו בחזקה כדאמרן אין כח בידינו לשחררו ולא מיבעיא בהפקר בלחוד אלא אע"ג דכתב ליה גיטא דחירותא אינו יכול להוציאו מתחת רשות אחרים ונהי שהועילו הפקירו ושחרורו שאם יברח מיד השבאי שאין רבו הראשון יכול להחזיק בו אלא הרי הוא משוחרר אבל אם מכרו שבאי לישראל קנאו מיד השבאי למעשה ידיו ואין כח לרבו ראשון להפקיעו מתחת ידו לא בהפקר ולא בשחרור וה"ה אם מכר ראובן עבדו לשמעון למעשה ידיו שלא מכר לו אלא קנין הדמים וקנין האסור שייר לעצמו אינו יכול ראובן לשחררו ולהפקיעו מתחת רשותו של שמעון וחילכך ישתעבד

מוסף תוספות

א. משמע דבענין אחר לא קני. תוס' הרא"ש. ב. בכסף, דכתיב בי' 'מכסף מקנתו'. תוס' הרא"ש. ג. דריש 'מיד עמיתך' בכסף, הא. תוס' הרא"ש. ד. שקנאו הגוי במה ששבאו והיה כבוש תחת ידו בשעה שנתייאשו הבעלים דומיא דעמון ומואב טהרו בסיחון. תוס' הרא"ש. ה. חזקה דכיבוש דהוי קנין. תוס' הרא"ש. ו. בלאו הכי. תוס' הרא"ש. ז. דמוקי פלוגתייהו לאחר יאוש. וה"ק, אנן כרשב"ג סבירא לן, ואפי' לשם עבד ישתעבד לרבו ראשון, ואת אי נמי כרבנן סבירא לך, אנן לשם אמתהתא פרקונה ניהלך. רשב"ם. ח. אלא מן הדין היו רוצין להחזיר לו וגם לפירש"י ניחא דלרבנן לא היו נותנין לו מתנה. תוס' הרא"ש. ט. דמוקי פלוגתייהו בלפני יאוש, אבל לאחר יאוש לכו"ע אפי' לשם עבד לא ישתעבד בו לא לרבו ראשון ולא רבו שני, דמשעת יאוש זכה עבד בעצמו ויצא לחירות וישראל גמור הוא ואפי' גט שחרור אינו צריך. אבל. רשב"ם. י. דמוקי פלוגתייהו בלאחר יאוש ואפ"ה לשם עבד ישתעבד לרבו שני. רשב"ם. יא. ואפי' פדאוה לשם בן חורין לא הי' לשחרורה בלא גט רבו שני דכיון דאלו פדאוה לשם עבדות ישתעבד בה רבו שני א"כ לרבה שני היתה והוא הוא שמוציאה לחירות והיתה צריכה גט חירות ממנו. רשב"ם. יב. וכי אמרי' מצוה לקיים דברי המת לעבור עשה שבתורה. רשב"ם. יג. שכבר פקע ממנה שעבוד. תוס' הרא"ש. ועי' בגיאור על המהר"ם ש"ף אות ז', ולפי דברי התוס' הרא"ש אין צריך להגיה בתוס'. יד. מצות פרי' דכתיב לא תוהו בראה. רשב"ם.

גופיה לא קדיש. פי׳ בקונטו׳ שאינו רואה למזבח ולא לבד״ה לדמי לא קאמר דהיה לו לומר דמי עבדי עלי ולא דמי למקדיש בהמה טמאה[א] דהתם כיון דליכא למימר למיהוי עם קדוש קאמר ע״כ לדמי קאמר אע״ג דלא אמר דמיה עלי הרי היא קדושה לימכר קאמר אבל הכא דשייכא בגופיה לשון קדושה לא אמרינן דלדמי קאמר ואם תאמר ואמאי לא קאמר נמי קדוש לימכר לא קאמר כיון דמילתא אחריתא היא וי״ל כדפירש בקונטרס בסמוך דאפי׳ אמר כן בהדיא שיהא קדוש לימכר[ב] יצא לחירות מידי דהוה אמתפיס תמימים לבדק הבית דאין יוצאין מידי מזבח לעולם ולהכי לא מוקי ההיא דאין הגזברין כגון דאמר שיהו קדושין לדמיהן ומיהו קשה דאי מדמינן למתפיס תמימים נימא דאף על פי שהעבד יצא לחירות צריך לפדייה ויפלו דמיו לבדק הבית כמו במתפיס תמימים[ג] שתימכר לצורכי מזבח[ד] כדאמרי׳ בהמנחות והנסכים (מנחות קא.) [ה] כשהן נפדין אין נפדין אלא למזבח והדמים הם לבדק הבית כדאמר בפרק קמא דתמורה (דף ו.) דאף על פי שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי[ו] ולכאורה משמע דליהוי עם קדוש קאמר ואינו נותן שום דמים להקדש ועוד מאי קפריך מאן כל חרם דהתם דאמר בלשון חרם לא שייך לומר דלמיהוי עם קדוש קאמר[ז] ועוד כי משני דאמר לדמי והיינו לפירוש הקונטרס דאמר דמי עבדי ושפחתי עלי דאם הקדישם לדמים יצאו לחירות ואם כן מאי איריא עבדיו ושפחותיו אפילו דאכרו נמי ועוד[ח] מאי שנא כנעניים אפילו עבדיו ושפחותיו העבדים נמי ונראה לפרש גופיה לא קדיש פי׳ ליאסר בהנאה[ט] כמו בהמה טמאה[י] שמועלין בה[יא] וכן בקרקע[יב] אם עקר ממנו חוליא[יג] ואפילו במחובר איסורא מיהא איכא[יד] לדמי לא קאמר שיהא גופיה קדוש לימכר והשתא פריך שפיר מכל חרם דמיתפסא בהון קדושה ליאסר בהנאה כמו מחרים שאר נכסים ומשני דאמר לדמי שיהיו לימכר ולא מיירי במקדיש בלשון חרם והשתא ניחא דדוקא עבדיו ושפחותיו הכנעניים ופריך אידך נמי דאמר לדמי ומשני אי הכי גזברין מאי עבידתייהו[טו] דאותו שהקדישו לדמיו הוא יפדנו ויהיה שלו:

אין הגזברין רשאין להוציא אותן לחירות. וכן אמר בפרק הנזקין (לקמן נב.) גבי יתומין דאין האפוטרופסין רשאין להוציא אותן לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים כו׳[טז] ונראה דהיינו טעמא דאסור דרך שיחרור דסברי דקא מזלזלי בנכסי יתומים והקדש[יז] אבל דרך מכירה ידעי כולי עלמא שמוכרין אותן בשויין: הא

וכפו את רבה ועשאה בת חורין[ו] ואמר רב נחמן בר יצחק[ז] [א]מנהג הפקר נהגו בה הכי השתא התם לא לעבד חזיא ולא לבן חורין חזיא הכא אפשר דמיחד לה לעבדיה ומנטר לה גופא אמר רב יהודה אמר שמואל[ח] כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר[ט] לעולם בהם תעבודו מיתיבי מעשה בר׳ אליעזר שנכנס בבית הכנסת ולא מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה[י] [ב]מצוה שאני: ת״ר לעולם[יא] בהם תעבודו רשות דברי רבי ישמעאל ר״ע אומר[יב] חובה ודילמא ר״א סבר לה כמאן דאמר רשות לא סלקא דעתך דתניא בהדיא רבי אליעזר אומר חובה אמר רבה בהני[יג] תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסיהון דמפקי עבדייהו לחירותא[יד] ודסיירי נכסייהו בשבתא ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן בי מדרשא דא״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתא בשבתא ואחת קבעה סעודתא בערב שבת ושתיהן נעקרו אמר רבה אמר רב[טו] המקדיש עבדו יצא לחירות מאי טעמא גופיה לא קדיש לדמי לא קאמר דליהוי[2] עם קדוש קאמר ורב יוסף אמר רב[טז] [ד]המפקיר עבדו יצא לחירות מ״ד מקדיש כ״ש מפקיר מאן דאמר מפקיר אבל מקדיש לא דלמא לדמי קאמר איבעיא להו צריך גט שיחרור או לא צריך ת״ש דאמר[יז] רב חייא בר אבין אמר רב אחד זה ואחד זה יצא לחירות [ה]וצריך גט שחרור אמר רבה[יח] ומותבינן אשמעתין המקדיש נכסיו והיו בהן עבדים[יט] אין הגזברין רשאין להוציאן לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות רבי אומר אומר אני[כ] אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו מתני׳ קא רמית עליה דרב[כא] רב תנא הוא ופליג[כב] ת״ש[3] אך כל חרם וגו׳ מאדם אלו[כג] עבדיו ושפחותיו הכנעניים הכא במאי עסקינן דאמר לדמי אי הכי אידך נמי דאמר לדמי א״ה אין הגזברים רשאין להוציאן לחירות גזברים מאי עבידתייהו ותו אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות אחרים מאי עבידתייהו ותו רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו ואי לדמי מאי מפני שהוא כמוכרו לו תא שמע המקדיש עבדו עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו הא

וכפו אם רבה. מפני שלא היתה ראויה לא לעבד ולא לבן חורין: **ואמר רב נחמן.** לאו משום דאיתמא מיפקדה אפריה ורביה אלא מתוך שלא היתה ראויה לא היתה מיוחדת לאיש והיו נוהגין בה הפקר בזונות: **רשות.** משום דכתיב בשבעה אומות (דברים כ) לא תחיה כל נשמה אינטריך למיכתב מבני המושבים לעולם בהם תעבודו להתיר אחד משאר אומות הבא על הכנעניות שהיא משבעה אומות והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד והכי מפרש לה בהמקנאים[כד]: **ודלמא ר׳ אליעזר סבר לה.** כר׳ ישמעאל ומאי דוחקיה לשנויי לעיל מצוה שאני: **דמפקי עבדייהו לחירות.** ועבדי בעשה: **מסיירי נכסייהו.** שדותיהם מסתכלין בשבת לידע מה הן צריכין: **בעידן בי מדרשא.** כשהחכם דורש לרבים בשבת והם יושבין בסעודה והיה להם להקדיש לו לאחר: **בערב שבת.** בלילי שבת ואין כאן כבוד שבת דקיימא לן[כה] כבוד יום קודם לכבוד לילה והם היו מתכוונים בשביל ביטול בית המדרש. ואיכא דמפרשי בערב שבת ממש וכן בכל יום מרובה עושר אבל בהא מיהא איכא איסורא שיכנס לשבת כשהוא שבע בלא תאוה: **גופיה לא קדיש.** שאינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית: **לדמי לא קאמר.** היה לו לומר דמי עבדי עלי: **דליהוי עם קדוש.** ישראל גמור דכתיב בהו כי עם קדוש אתה (דברים יד) ולא דמי למקדיש בהמה טמאה דהתם כיון דליכא למימר בה דתיהוי עם קדוש קאמר על כרחך לדמי קאמר ואע״ג דלא קאמר דמיה עלי הכי קאמר הרי היא קדושה לימכר אבל הכא דשייכא בגופיה לשון קדושה לא אמרינן דלדמי קאמר: **צריך גט שיחרור.** מקדיש ומפקיר: **אחד זה ואחד זה.** מקדיש ומפקיר: **ומותבינן אשמעתין.** אשמועת עצמינו: **אין הגזברין רשאין להוציאן לחירות.** ואפי׳ לקבל מיד העבד פדיונו דקיימא לן (קידושין כג.) עבד קונה את עצמו בכסף אם נתנו לו על מנת שאין לרבו רשות בו פודה בו את עצמו מיד בעליו והכי גזברין אין רשאין לכך שאין גופן קנוי להקדש שלא הקדישן אלא לדמן וזו דרך שחרור הוא ולא דרך מכירה הוא אבל מוכרין אותן לאחרים והדמים להקדש ואותן אחרים מוציאין אותם לחירות אם ירצו: **אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא.** אם ימצא אדם שיהא נותן לו כסף על מנת שאין לבעליו רשות בו: **מפני שהוא כמוכרו.** הגזבר לו לעצמו כשם שהוא יכול למכור לאחרים ובלבד שיתנם דרך מקח וממכר ולא דרך פדיון. אלמא המקדיש עבד קדוש לדמיו: **אך כל חרם אשר יחרים איש לה׳ מכל אשר לו מאדם וגו׳ אלו עבדיו ושפחותיו הכנעניים.** שאם הקדישן מקודשים לבדק הבית. וכיון דליף טעמא מקרא קשיא לרב: **דאמר לדמי.** דמיו עלי להקדש ולא הזכיר עליו שם קדושה: **אי הכי איידך נמי.** אמאי אוקמת דפליג אדרב תרלה נמי דאמר לדמי: **גזברין מאי עבידתייהו.** מה רשות יש להן בעבד הלא אין להן על הבעלים אלא מעות. ואי קשיא לוקמה כגון דאמר הרי הוא קדוש לדמיו דעכשיו הוא קדוש לימכר יד) ורשותו עליו למכור וכמקדיש קרקע ובהמה טמאה תריץ דכיון דשייך בגופו לשון קדושה דעם קדוש כי אמר הרי הוא קדוש לדמיו חיילה אגופו למיהוי בן חורין כדקיי״ל במתפיס תמימים לבדק הבית יוצאין מידי מזבח טו) בכריתות ובתמורה (דף לג.:) הלכך על כרחך מתני׳ פליגא למימר דכי אמר הרי הוא קדוש לא לשון עם קדוש הוי אלא לשון הקדש לימכר בדמיו: **עושה.** העבד: **ואוכל.** ואין מעשה ידיו הקדש: **שלא הקדיש אלא דמיו.** ולא אמר אלא הרי הוא הקדש לדמיו והוי כקרקע ובהמה טמאה: הא

תעבודו רשות דברי ר׳ ישמעאל ר׳ עקיבא אמר חובה. אמר רבה בהני תלת מילי נחתו בעלי בתים מנכסייהו דמפקי עבדייהו לחירות ודסיירי נכסייהו בשבתא ודקבעי סעודתייהו בעידן מדרשא דא״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן שתי משפחות היו בירושלים א׳ קבעה סעודתא בערב שבת וא׳ קבעה סעודתא בשבת ושתיהן נעקרו: ההוא אמתא דהואי בפומבדיתא דהות קמעבדא אינשי איסורא אמר אביי אי לאו דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כפיינא לה למרא וכתיב לה גיטא דחירותא אמר ליה רבינא כי הא מודה רב יהודה משום אסורא אמר רב יוסף אמר רב המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור פי׳ יצא לחירות דקנין דמים שהיה לו עליו והפקירו הוא העבד קודם לכל אדם וזוכה לעצמו קודם לכל אדם אבל קנין האסור אינו דבר דמטיל עליה שם הפקר הלכך לא פקע מיניה עד דכתיב ליה גיטא דחירותא:

עין משפט נר מצוה

סב א ב מיי׳ (פ״ו) פ״ט מהל׳ עבדים הל׳ ו סמג עשין פב טוש״ע י״ד סי׳ רסז סעי׳ עט:
ג מיי׳ פ״ט מהל׳ עבדים דין ו טוש״ע י״ד סימן רסז סעיף עט:
סג ד ה מיי׳ שם פ״ח הל׳ יג סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ רסז סעיף סד:
סד ו מיי׳ פ״ו מהל׳ ערכין הל׳ יח:
סה ז מיי׳ שם הל׳ יז סמג עשין קלב:

מוסף תוספות

א. שהיא קדושה לדמיה ואע״ג דגופה אינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית ואע״ג דלא אמר דמיה עלי. רשב״ם. ב. כיון דשייך בגופו לשון קדושה כעם קדוש כי אמר נמי קדוש לדמיו. רשב״ם. ג. [ד]לא אמרו שיהו מוקדשין למזבח אלא שאין יוצאין מידי מזבח, לומר. רשב״ם. ד. ויפלו דמיו לבדה״ב. תוס׳ הרא״ש. ה. המתפיס תמימים לבדה״ב. רשב״ם. ו. א״כ בעבד נמי נאמר שימכר ופדיון העבד יהיה למזבח. רשב״ם. ז. ובהא ודאי רב מודה. רשב״ם. ח. דבת״כ ממעט עבדו ושפחתו העברים מדכתיב האדם ולא כל האדם, ואי דאמר דמיו עלי. תוס׳ הרא״ש. ט. ולמעול בו ואפי׳ אם הקדישו בפירוש לימכר לדמיו שאז לא יצא לחירות, מ״מ אין שום קדושה חלה על גופו להיות אסור בהנאה אפי׳ בעודו ברשות הקדש שלא נמכר עדיין, והכי קים ליה לרב דלא שייך קדושת הקדש בגוף האדם, וכ״מ בפ״ק דסנהדרין דפריך אדם מי קדוש, משמע דפשיטא לי׳ דלא שייך קדושה בגוף האדם. תוס׳ הרא״ש. י. שה[יא] קדושה[ה] לימכר אפי׳ כשהוא מקדישה[ה] סתם, דהתם חל מיהא שם קדושה על גוף הבהמה. תוס׳ הרא״ש. יא. עד שתמכר. תוס׳ הרא״ש. יב. אע״ג דאין מעילה במחובר. תוס׳ הרא״ש. יג. ונהנה בה מעל. תוס׳ הרא״ש. יד. הלכך כשהקדיש בסתם י״ל לימכר לדמיהן קאמר, אבל בעבד שאין שום איסור הנאה בגופו אין לפרשו לימכר לדמיו אלא למהוי עם קדוש: תוס׳ הרא״ש. טו. להוציא לחירות או למכרן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות, והלא אין להקדש בהן אלא קנין דמים, וכיון שיש בעבד שני קנינים, קנין דמים, וקנין הגוף שאינו אלא איסורא בעלמא כעין קנין אישות, הלכך זה שלא הקדיש אלא דין ממון שבו אין הגזברין ולא אחרים רשאין להוציא אותן לחירות לדברי הכל. רשב״ם. טז. פירש״י לפי שאין גופו קנוי להקדש, שלא הקדישו אלא לדמיו, וזה דרך שחרור הוא ולא דרך מכירה, וטעם זה לא יתכן לקמן דהתם גופן קנוי ליתומים. ועוד כי מוכרין אותם לאחרים היאך מוציאין אותם אחרים לחירות הרי לא מכרו להם הגזברים אלא מה שיש לו להקדש בהם. תוס׳ הרא״ש. יז. שיאמרו שהן מוציאין עבד וכו׳ לחירות בחנם וכו׳ ואתו לזלזולי בהקדשות וכו׳ [ו]בנכסיהם. רשב״ם.

מסורת הש״ס

א) יבמות סו. לקמן מג.:], ב) ברכות מז: ע״ש], ג) סוטה ג., ד) [סוכה כט.:], ה) [ע״ פרש״י תענית כ: ד״ה ומיירי], ו) [ע״ תוס׳ לעיל יב. ד״ה אמר רב], ז) יבמות מח. מיר סב: קדושין עב:], ח) [לקמן מ.], ט) [קדושין נ: רש״ן], י) לקמן [לט.: נב., יא) [עירובין נ: כתובות מ. ב״ב מב. סנהדרין פב. מולין קכב:], יב) [סוטה דף ג.], יג) [פסחים קה.], יד) ל״ל ולשונן. רש״ש, טו) ל״ל בתמצות דף קא.,

תורה אור השלם

1. וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ:
ויקרא כה מו
2. כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּחַר יְיָ לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכֹּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה:
דברים יד ב
3. אַךְ כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יַחֲרִם אִישׁ לַיְיָ מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאָדָם וּבְהֵמָה וּמִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ לֹא יִמָּכֵר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל חֵרֶם קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא לַיְיָ:
ויקרא כז כח

גליון הש״ם

גמ׳ מנהג הפקר נהגו בה. עי׳ שבת דף ד ע״א תד״ה וכי אמרינן: **שם** מצוה שאני. ע׳ פסחים דף נט ע״א תוס׳ ד״ה אמי עשה דפסח: **שם** ת״ש אך כל חרם. עי׳ ערכין דף כח ע״א תד״ה דמ״כ:

מוסף רש״י

וכפו את רבה ועשאה בת חורין. כדי שתהא מותרת לינשא (יבמות סו.). **מנהג הפקר נהגו בה.** בזנות, ולא היתה מיוחדת לאדם ולא היתה משמרת עצמה (לקמן מג.) לפי שלא היתה יכולה לינשא היתה מפקרת עצמה ומוטלת בה, לפיכך כפו את רבה לשחררה (יבמות סו.). **ר״ע אומר חובה.** שאסור לשחרר עבדו (סוטה ג.). **ומותבינן אשמעתין.** יש לי להשיב על דברי (קדושין נ:) אדיהיה גופיה קא מוקיע (מנחות מט.). **אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא.** כשם שרשאין למוכרן לאחרים כך הם רשאים לקבל הכסף מיד העבד עצמו בתורת מכירה, מפני שהוא כמוכרו לו. לעבד עצמו (לקמן נב.).

פסקי רי״ד

אמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר לעולם בהם תעבודו כתנאי לעולם בהם

הא מני ר"מ היא. הכא משמע דרב דלא כר"מ והא דאמר בפ"ק דערכין (דף ה.) האומר ערך כלי עלי נותן דמיו כר"מ וכן בפ' האומר משקלי עלי (שם כ.) תתן ערך ידי ורגלי עלי לא אמר כלום ואמר רב עלה נותן דמיה ומפרש לר"מ אליבא דר"מ קאמר ליה לא סבירא ליה ואע"ג דבסוף פ"ק דסנהדרין (דף טו.) גבי הערכין המטלטלין מפרש רב באומר ערך כלי עלי כר"מ לא סבירא ליה הכי וכי האי גוונא משכחן בריש אלמנה גזונית (כתובות דף לו.) דבעי למימר (שם) שמואל דהגיזונת תנן וכאנשי יהודה אע"ג דבסוף נערה שנתפתתה (שם נד.) אמר שמואל הלכה כאנשי גליל: **עבדא** במקרקעי דמי. ולכך אין מועלים בו דאין מעילה במחובר דבפ' הנהנה (מעילה יח:) יליפינן מעילה חטא חטא מתרומה והא דאמרי' בפ' המוכר את הספינה (ב"ב עט.) הקדש בור אינו מועלין בו ובמה שבתוכו לא כמו שפי' שם רבינו שמואל שהגיע חפציו בבור דהא אין מעילה במחובר אלא כשעקר מן הבור חוליא ונהנה ממנה:

קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן. דאין להן יד לזכות בעצמן וכן בפרק מי שמת (ב"ב קנו:) גבי פלוגתא דזכין לקטן ואין זכין לגדול[א] ואע"ג דאית ליה זכייה במליאה כדאמרינן בהגיזקין (לקמן עט:) היינו מדרבנן מפני דרכי שלום והכא לא שייך הוה טעמא וא"ת בפרק לוקח וערבה (סוכה מו:)[ב] אמר לא ליקני אינש לולבא לינוקא בי"ט דאסון דינוקא מקני קני אקנויי לא מקני ואיכא למימר דהתם בפיקח כגון לרור וחרקו אגוז וזוטלו דהא בפ"ק דקידושין (דף כב:) בהוה עובדא דא"ל שלוף לי מסנאי משמע דהוה בו דעת וקאמר התם איכא דאמרי קטן הוה וי"ל דדעת אחרת מקנה אותן שאינו: **וכי** מי כתב גט שחרור לאלו. אלמא לא בעי גט להתירו בבת חורין והיינו כשמואל דאמר מי שאין לו רשות רבו עליו אינו קרוי עבד וטעמא דאבא שאול בקטנים דאשיב רשות רבן עליהן כיון שאין להן יד בעצמן[ג]:

אלמה אמר אמימר בו'. וא"ת מאי אי הכי כ"ש דלשמואל תקשי דאמימר וי"ל דהא לא קשיא ליה משום דשמואל תנאי היא בפרק המולך (יבמות מח.) ובפרק בתרא דנזיר (דף סב:) אבל הא קשיא ליה אי אתיא דאמימר דלא כר' יוחנן רביה ולהכי נמי לא מצי למיפרך לאמימר מדרבנן[ד] דאבא שאול דאיהו מוקי להו בההוא תנא דאית ליה דשמואל אבל איהו סבר בההוא תנא דפליג עליהו וסבר דלדידיה צריך גט שחרור ואין לו תקנה:

הלכה כאבא שאול. אומר ר"ת דהלכה כריב"ל לגבי רבי יוחנן כדמוכח בפרק בתרא דמגילה (דף כז.) דאמר כוותיה דרב בפי' מסתברא דאמר ריב"ל בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש ואע"ג דר' יוחנן פליג עליה התם דייק מדר' יהושע בן לוי דהלכה כרב בפי' ד[יח]: מה

**הא מני ר"מ היא[ו] דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ה"נ מסתברא דקתני סיפא וכן הוא שהקדיש עצמו [ז]עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו אי אמרת בשלמא ר"מ היא שפיר אלא אי אמרת רבנן היא בשלמא עבדו לדמי קאי אלא איהו לדמי קאי לימא כתנאי [ח]המקדיש עבדו [ט]אין מועלין בו רבן שמעון בן גמליאל אומר מועלין בשערו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר קדוש ומר סבר לא קדוש ותסברא האי מועלין בו ואין מועלין בו האי קדוש ואינו קדוש מיבעי ליה אלא דכולי עלמא קדוש והכא בהא קמיפלגי דמר סבר עבדא כמקרקעי דמי ומר סבר כמטלטלי דמי אי הכי אדמיפלגי בשערו ליפלגו בגופו אלא דכולי עלמא [י]עבדא כמקרקעי דמי והכא בשערו העומד ליגזז קמיפלגי [כ] מ"ם כגזוז דמי ומר סבר לאו כגזוז דמי לימא הני תנאי כהני תנאי [כא]דתנן ר"מ אומר יש דברים שהם בקרקע ואינן בקרקע ואין חכמים מודים לו כיצד עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש ר"מ מחייב וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא בקרקע וא"ר יוסי בר' חנינא ענבים העומדות ליבצר איכא בינייהו דרבי מאיר סבר [כב]בצורות דמיין ורבנן סברי לאו כבצורות דמיין אפי' תימא רבי מאיר עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא בענבים דכמה דקיימין מיכחש בחישי אבל הכא [כג]כמה דקאי אשבוחי משבח כי סליק ר' חייא בר יוסף אמר להאי שמעתא דרב קמיה דר' יוחנן א"ל אמר רב הכי והוא לא אמר הכי [כד]והאמר עולא אמר ר' יוחנן [כה]המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור הכי קאמר ליה אמר רב כוותי ואיכא דאמרי לא סיימוה קמיה א"ל ולא אמר רב צריך גט שחרור ור' יוחנן לטעמיה דאמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור גופא אמר עולא אמר ר' יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שיחרור איתיביה ר' אבא לעולא [כו]גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים ובין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר [כז]גדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן וכי מי כתב גט שחרור לאלו אמר [כח]דמי האי מדרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא וטעמא מאי אמר רב נחמן קסבר עולא עבדו דגר כי אשתו מה אשתו משתלחה בלא גט אף עבדיו משתלחים בלא גט אי הכי אפי' ישראל נמי אמר קרא [כט]והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי אלמה [ל]אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה דאמימר קשיא אמר רבי יעקב בר אידי א"ר יהושע בן לוי הלכה כאבא שאול אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי בפירוש

הא מני ר"מ היא. דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ה"נ מסתברא דקתני סיפא וכן הוא שהקדיש עצמו [א]עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו אי אמרת בשלמא ר"מ היא שפיר אלא אי אמרת רבנן היא בשלמא עבדו לדמי קאי אלא איהו לדמי קאי לימא כתנאי [ב]המקדיש עבדו [ג]אין מועלין בו רבן שמעון בן גמליאל אומר מועלין בשערו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר קדוש ומר סבר לא קדוש ותסברא האי מועלין בו ואין מועלין בו האי קדוש ואינו קדוש מיבעי ליה אלא דכולי עלמא קדוש והכא בהא קמיפלגי דמר סבר עבדא כמקרקעי דמי ומר סבר כמטלטלי דמי אי הכי אדמיפלגי בשערו ליפלגו בגופו אלא דכולי עלמא [ד]עבדא כמקרקעי דמי והכא בשערו העומד ליגזז קמיפלגי [ה] מ"ם כגזוז דמי ומר סבר לאו כגזוז דמי לימא הני תנאי כהני תנאי [ו]דתנן ר"מ אומר יש דברים שהם בקרקע ואינן בקרקע ואין חכמים מודים לו כיצד עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש ר"מ מחייב וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא בקרקע וא"ר יוסי בר' חנינא ענבים העומדות ליבצר איכא בינייהו דרבי מאיר סבר [ז]בבצורות דמיין ורבנן סברי לאו כבצורות דמיין אפי' תימא רבי מאיר עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא בענבים דכמה דקיימין מיכחש בחישי אבל הכא [ח]כמה דקאי אשבוחי משבח כי סליק ר' חייא בר יוסף אמר להאי שמעתא דרב קמיה דר' יוחנן א"ל אמר רב הכי והוא לא אמר הכי [ט]והאמר עולא אמר ר' יוחנן [י]המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור הכי קאמר ליה אמר רב כוותי ואיכא דאמרי לא סיימוה קמיה א"ל ולא אמר רב צריך גט שחרור ור' יוחנן לטעמיה דאמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור גופא אמר עולא אמר ר' יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שיחרור איתיביה ר' אבא לעולא [יא]גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים ובין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר [יב]גדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן וכי מי כתב גט שחרור לאלו אמר [יג]דמי האי מדרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא וטעמא מאי אמר רב נחמן קסבר עולא עבדו דגר כי אשתו מה אשתו משתלחה בלא גט אף עבדיו משתלחים בלא גט אי הכי אפי' ישראל נמי אמר קרא [יד]והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי אלמה [טו]אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה דאמימר קשיא אמר רבי יעקב בר אידי א"ר יהושע בן לוי הלכה כאבא שאול אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי בפירוש

א"ר. ישראל שמת נמי לא יזכו בניו בעבדיו דהא כאשתו הס: **המפקיר עבדו.** דמו ליכא נחלה לבניו: **ומת.** לא ליבעי גט שחרור להפקיע איסורו דהא מית ליה ובניו לא זכו בהן מעולם: **אין לו תקנה.** כדמפרש לקמן[יז] דכיון דהפקירו פקע ממוניה מיניה ואיסורא הוא דפש לבעלים עליהן וכי מייתי אין זו ירושה לגבייהו הלכך אין לו מי שיתירנו בגט:

בפירוש

הא מני ר"מ היא. הכא משמע דרב דלא כר"מ והא דאמר בפ"ק דערכין (דף ה.) האומר ערך כלי עלי נותן דמיו כר"מ וכן בפ' האומר משקלי עלי (שם כ.) תתן ערך ידי ורגלי עלי לא אמר כלום ואמר רב עלה נותן דמיה ומפרש לר"מ אליבא דר"מ קאמר ליה לא סבירא ליה ואע"ג דבסוף פ"ק דסנהדרין (דף טו.) גבי הערכין המטלטלין מפרש רב באומר ערך כלי עלי כר"מ לא סבירא ליה הכי וכי האי גוונא משכחן בריש אלמנה גזונית (כתובות דף לו.) דבעי למימר (שם) שמואל דהגיזונת תנן וכאנשי יהודה אע"ג דבסוף נערה שנתפתתה (שם נד.) אמר שמואל הלכה כאנשי גליל: **עבדא** במקרקעי דמי. ולכך אין מועלים בו דאין מעילה במחובר דבפ' הנהנה (מעילה יח:) יליפינן מעילה חטא חטא מתרומה והא דאמרי' בפ' המוכר את הספינה (ב"ב עט.) הקדש בור אינו מועלין בו ובמה שבתוכו לא כמו שפי' שם רבינו שמואל שהגיע חפציו בבור דהא אין מעילה במחובר אלא כשעקר מן הבור חוליא ונהנה ממנה:

קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן. דאין להן יד לזכות בעצמן וכן בפרק מי שמת (ב"ב קנו:) גבי פלוגתא דזכין לקטן ואין זכין לגדול[א] ואע"ג דאית ליה זכייה במליאה כדאמרינן בהגיזקין (לקמן עט:) היינו מדרבנן מפני דרכי שלום והכא לא שייך הוה טעמא וא"ת בפרק לוקח וערבה (סוכה מו:)[ב] אמר לא ליקני אינש לולבא לינוקא בי"ט דאסון דינוקא מקני קני אקנויי לא מקני ואיכא למימר דהתם בפיקח כגון לרור וחרקו אגוז וזוטלו דהא בפ"ק דקידושין (דף כב:) בהוה עובדא דא"ל שלוף לי מסנאי משמע דהוה בו דעת וקאמר התם איכא דאמרי קטן הוה וי"ל דדעת אחרת מקנה אותן שאינו: **וכי** מי כתב גט שחרור לאלו. אלמא לא בעי גט להתירו בבת חורין והיינו כשמואל דאמר מי שאין לו רשות רבו עליו אינו קרוי עבד וטעמא דאבא שאול בקטנים דאשיב רשות רבן עליהן כיון שאין להן יד בעצמן[ג]:

אלמה אמר אמימר בו'. וא"ת מאי אי הכי כ"ש דלשמואל תקשי דאמימר וי"ל דהא לא קשיא ליה משום דשמואל תנאי היא בפרק המולך (יבמות מח.) ובפרק בתרא דנזיר (דף סב:) אבל הא קשיא ליה אי אתיא דאמימר דלא כר' יוחנן רביה ולהכי נמי לא מצי למיפרך לאמימר מדרבנן[ד] דאבא שאול דאיהו מוקי להו בההוא תנא דאית ליה דשמואל אבל איהו סבר בההוא תנא דפליג עליהו וסבר דלדידיה צריך גט שחרור ואין לו תקנה:

הלכה כאבא שאול. אומר ר"ת דהלכה כריב"ל לגבי רבי יוחנן כדמוכח בפרק בתרא דמגילה (דף כז.) דאמר כוותיה דרב בפי' מסתברא דאמר ריב"ל בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש ואע"ג דר' יוחנן פליג עליה התם דייק מדר' יהושע בן לוי דהלכה כרב בפי' ד[יח]:

מסורת הש"ס

א) [ערכין ה. וש"נ], ב) [סנהדרין טו.], ג) [יבמות לט. ב"ק יב. ב"ב סח. קנ.], ד) ב"מ ק: סנהדרין טו. שבועות מב:, ה) [לקמן מ.], ו) (כתובות כד:), ז) קדושין כג., ח) [עירובין טו. וש"נ], ט) [לקמן מ.], י) [ויקרא פרשה יא ב], יא) [שבועות מב:], יב) [דף לח:], יג) [ע"ב], יד) [דף מ.], טו) ל"ל לשמואל. מ"כ, טז) [וע' תוס' סנהדרין סח: ד"ה קנון], יז) ס"א ואבא, ועי' רש"א ורש"ל, יח) [וע' הגהות תוס' חולין לז. ד"ה אמר רבא ותו' קדושין כב. ד"ה וא"ד],

גליון הש"ס

גמ' מר סבר בגזוז דמי. ע' מדרש ד' סה ע"ב ומזיר דף נא ע"א:

מוסף רש"י

יש דברים שהם בקרקע. מחוברים לקרקע, ואינן בקרקע. אלא כמטלטלין (סנהדרין סו.) ונשבעין עליהן (שבועות מב:). **ר"מ מחייב.** שבועה (ב"מ ק:) לישבע על השאר שהודה מקצת הטענה, אע"ג דאין נשבעין על הקרקעות, כדילפינן בשבועת הדיינים (מב.) הכא כיון דאין צריכין לקרקע דעומדות ליבצר הן, כדמוקי ר' יוסי בר חנינא לפלוגתייהו, כבצורות דמיין ונשבעין (סנהדרין סו.). **הרי הוא בקרקע. ואין נשבעין עליהן** (ב"מ ק:). **אבל הכי.** שעדו, **כמה דקאי אשבוחי משבח.** הלכך אפילו ר"מ נשבע כרבנן סבירא ליה (סנהדרין סו.). **קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן.** אפילו לאחר זמן (קדושין כב.) **אין לו תקנה.** אפילו בשטר (לקמן מ.).

מוסף תוספות

א. וטעמא משום דגדול יש לו יד לזכות לעצמו, אבל קטן שאין לו יד לזכות לעצמו זוכין בעבורו. רשב"ם. ב. אשכחן וכו' דאית להו זכייה. תוס' הרא"ש. ג. ורבנן סברי דקטנים כבר זכו בהם שמים. תוס' הרא"ש. ד. ומיהו ר"ת בעצמו היה דוחה דהא דפליג ר' יוחנן התם דקאמר את הבית הגדול' בית שמגדלין בו תפלה, אף שמגדלין בו תפלה קאמר, להכי מייתי מריב"ל דלרב פפא דאמר איפכא לא הוי לא כריב"ל ולא כר' יוחנן. תוס' חולין לז. ד"ה אמר רבא.

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ו מהלכות ערכין הל' כ סמג עשין קלב:

סז ב מיי' פ"ה מהלכי מעילה הל' י:

סח ג מיי' פ"ה מהל' טוען הל' ד סמג עשין לה טור"ע מ"מ סימן לה סעיף ב:

סט ד מיי' פ"ה מהל' מעילה הל' י:

ע ה מיי' פ"ב מהל' זכייה הלכה יז סמג עשין פב טור ש"ע י"ד סי' רסז סעיף סה וטוש"ע מ"מ סי' ערה סעיף כט:

תורה אור השלם

1. וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ:

ויקרא כה מו

פסקי רי"ד

וכן אמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור איתיביה ר' אבא לעולא גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים בין קטנים קנו עצמן בני חורין בני חורין אבא שאול אומר גדולים קנו עצמן ב"ח קטנים כל המחזיק בהן זכה וכי מי כתב גט חירות לאלו: אמר רב נחמן קסבר עולא עבדו דגר כאשתו מה אשתו נשתלחת בלא גט אף עבדיו משתלחים במיתה בלא גט פי' אין הפקר דלאחר מיתה דומה להפקר דמחיים דעבד איתקש לאשה דגמר לה לה דכתיב או חופשה לא נתן לה וכתיב וכתב לה ספר כריתות מה אשה אינה יוצאה מחיים בלא גט ולאחר מיתה יוצאה ה"א הכי נמי עבד: אי הכי ישראל נמי אמר קרא והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אבל גר שאין לו יורשים יוצא במיתת רבו א"ר יעקב בר אידי אריב"ל הלכה כאבא שאול דאמר קטנים כל הקודם בהן זכה שאין להן יד לזכות בעצמן: ור' חייא בר אבא א"ר יוחנן אין הלכה כאבא שאול והלכתא כאבא שאול דהכי אמרי' בפ"ק דקידושין (כב:) רב יהודה הנדואה גר שאין לו יורשים הוה חלש על מר זוטרא לשיולי ביה חזייה דתקיף ליה עלמא טובא אמר ליה לעבדיה שלוף לי מסנאי ואמטינהו לגו ביתאי איכא דאמרי גדול הוה זה פירש למיתה וזה פירש לעבדות ואיכא דאמרי קטן הוה וכאבא שאול דאמר קטנים כל המחזיק בהן זכה:

מה אשה איסורא ולא ממונא. וא"ת היאך עבד משתחרר בשטר לאבא שאול אם לא יפקירנו תחלה דמה אשה איסורא ולא ממונא אף כו' וכי תימא דלשון הכתוב בשטר כגון הרי את בן חורין הרי את לעצמך הוי לשון הפקר [א] אם כן לשמואל למה לי שטרא יפקירנו ועוד דאפי' על ידי הפקר היאך משתחרר קטן לאבא שאול [ב] ואור"י דדוקא בקטן דמיתה דילפינן מאשה אמרי' איסורא ולא ממונא דומיא דאשה אבל שטר שכתוב בהדיא בקרא או חופשה לא ניתן לה (ויקרא יט) משוחררת בשטר לחוליה דמקרא מלא דיבר הכתוב [ג] ועוד דאיתקש שטר לקנין כסף דכתיב (שם) והפדה לא נפדתה [ד] ועיקר קנין כסף מפקיע ממון כדאמר הכא נתייאשתי מפלוני עבדי אין לו תקנה אלא בשטר אבל בכסף לא דפקע ליה כספיה מכי אפקריה:

אמר להן לא עשה ולא כלום. פירש בקונטר' משום דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ליכא שהרי לא זוה כמוסר לבניו להקנותה לעצמה אלא בקנין זה נתכוון לשחררה והרי הוא טעות ולא שייך להזכיר כאן מתנת שכיב מרע דהויא ליה במקלת ומלוה לקייס דברי המת איכא לדמויי אם היה כמוסר לבניו:

משום דהוה ליה כליו של מקנה. אבל אם היה כליו של קונה היתה זוכה עצמה בחליפין דתני' בהדיא בפ"ק דקידושין (דף כב:) דעבד כנעני נקנה בחליפין משום דחליפין דמו לכסף וכל היכא דכסף קני חליפין נמי קני לבר מאשה משום דבפחות משוה פרוטה לא מקניא נפשה כדאמר בריש קדושין (דף ג.) ומכאן יש להוכיח דהלכה כרב דאמר בכליו של קונה בפרק הזהב (ב"מ מז:) ועוד אמרינן התם במנא דכסף למקנייה ביה לאפוקי מדלוי ולא דמי להא דאמר בפרק המגרש (לקמן פה:) דאתקין [ה] רבא מיומא דנן ולעלם לאפוקי

[ו]בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר ר' יהושע בן לוי [ז] אמרו לפני רבי אמר נתייאשתי מפלוני עבדי מהו אמר להם אומר אני אין לו תקנה [ח]אלא בשטר ואמר רבי יוחנן מאי טעמא דרבי גמר [ט]לה לה מאשה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר וקא דייקת מינה כאשה מה אשה איסורא ולא ממונא אף עבד נמי איסורא ולא ממונא ואי מכללא מאי א"ל אדרב' דוק מינה לאידך גיסא מה אשה בין גדולה בין קטנה אף עבד נמי בין גדול בין קטן אמר ליה בפירוש שמיע לי ורבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אין הלכה כאבא שאול אמר ליה ר' זירא לר' חייא בר אבא בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר ר' יהושע בן לוי אמרו לפני רבי נתייאשתי מפלוני עבדי מהו אמר להם אומר אני אין לו תקנה אלא בשטר ואמר ר' יוחנן מאי טעמא דרבי גמר לה לה מאשה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר וקא דייקת מינה כאשה מה אשה בין גדולה בין קטנה אף עבד נמי בין גדול בין קטן ואי מכללא מאי אדרבה דוק מינה להך גיסא מה אשה איסורא ולא ממונא אף עבד נמי איסור' ולא ממונא אמר ליה בפירוש שמיע לי אמר מר אמר להם אומר אני אין לו תקנה אלא בשטר והתניא [י]רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו הכי קאמר [כ]או בכסף או בשטר והאי פקע ליה כספיה ולאפוקי מהאי תנא דתניא ר' שמעון אומר משום רבי עקיבא יכול יהא כסף גומר בה כדרך ששטר גומר בה ת"ל [1]והפדה לא נפדתה אורעה כל הפרשה כולה ללא חופשה לומר לך שטר גומר בה ואין הכסף גומר בה אמר רמי בר חמא א"ר נחמן הלכה כר' שמעון ורב יוסף בר חמא א"ר יוחנן [ג]אין הלכה כר' שמעון אשכחיה רב נחמן בר יצחק [ל] לרבא בר שאילתא דהוה קאי אפיתחא דבי תפלה א"ל הלכה או אין הלכה א"ל אני אומר אין הלכה ורבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר רבי זירא משמיה דרב נחמן הלכה וכי אתאי לסורא אשכחתיה לר' חייא בר אבין אמרי לי' אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר לי דההיא אמתא דהוה מרה שכיב מרע אתיא בכיא קמיה אמרה ליה עד אימת תשתעביד ותיזיל ההיא איתתא שקל כומתיה שדא בה אמר לה זיל קני הא וקני נפשיך אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו לא עשה ולא כלום מאן דחזא סבר משום דהלכה כר' שמעון [ד]ולא היא אלא משום דהוה ליה כליו של מקנה אמר רב שמואל בר אחיתאי אמר רב המנונא סבא אמר ר' יצחק בר אשיאן אמר רב הונא אמר רב המנונא הלכה כר' שמעון ולא היא אין הלכה כר' שמעון אמר ר' זירא אמר ר' חנינא אמר רב אשי אמר רבי עבד שנשא את בת חורין בפני רבו

יצא

כפירוש שמיע לך. מרבי יהושע בן לוי: **מאי כללא.** מאיזה כלל יש לי ללמוד דקבעית מינאי מכללא שמיע לך: **נתייאשתי.** לשון הפקר הוא: **אין לו תקנה.** בבת ישראל ולא בשפחה שהרי משוחרר הוא קצת ואינו גמור: **מה אשה.** אם הפקירה בעלה לא התירה לינשא לאחר בכך עד שיתן גט: **וקא דייקת מינה.** כיון דרבי מאשה יליף לא איירי רבי אלא במפקיר עבד גדול שיש לו יד לקנות עצמו ומשהפקירו אין לו עליו אלא איסור אבל לא ממון כאשה זו שגט שלה אינו בא להפקיע ממון שיש לו עליה אלא איסור. אבל בעבד קטן לא איירי רבי דלאו דומיא דאשה דאשה הוא דאיכא דררא דממונא עליה ובדידיה סבירא ליה דיש לו תקנה בשפחה דלא קנה עצמו בהפקר: **ואי מכללא.** ילפינא מאי קשיא לך בגוה דאלטריך לך למיבעי בפירוש או מכללא: **אמר ליה.** אי מכללא שמיע לך לאו שפיר דייקת: **דוק מינה להאי גיסא מה אשה בין גדולה בין קטנה.** התרתה בגט אף מפקיר עבדו דאיירי ביה רבי בין גדול בין קטן קאמר ודומיא דאשה הוא להך גיסא: **אין לו תקנה אלא בשטר.** כאשה. השתא משמע דעבד אינו ניתר אפי' בפדיון: **או בכסף או בשטר.** תקנתו של עבד דהא איתקוש פדיון כסף לשטר [ד] דכתיב [ה] והפדה לא נפדתה או חופשה וגו': **והאי.** דאפקרייה: **פקע ליה כספיה.** ומעתה אין לו תקנה אלא בשטר: **ולאפוקי מהאי תנא.** הא דאמרינן עבד ניתר בכסף לאפוקי מהאי תנא: **יכול יהא כסף גומר.** שחרורה אף להפקיע מידי איסור: **אורעה כל הפרשה.** כל מקרא הפרשה אורעה וקויימ' ללא חופשה מדלא כתי' בסיפא לא יומתו כי לא נפדתה או חופשה אלא כי לא חופשה ש"מ כי נפדתה נמי לא יומתו דאין בקידושין משום אשת איש הואיל ולא נכתב לה גט שחרור וה"ק קרא והפדה לא נפדתה פדויה ואינה פדויה הנחרפת לאיש כגון שפחה כנענית חליה שפחה וחליה בת חורין המאורסת לעבד עברי שהוא מותר בשפחה ובבת חורין הבא עליה באשם דאי לא נפדתה כלל אין כאן אשם ולכך הוצרכה פדיה ולא משום דאי נפדתה לגמרי יהו קידושיה קדושין והבא עליה במיתה דמדכתב סיפא לא יומתו כי לא חופשה משמע אורעה דין מיתתה בחיפוש השטר ואפילו נפדתה כולה בלא שטר אין בה מיתה והא דכתיב לא נפדתה רבותא אשמעינן דאע"ג דלא נפדתה כולה אלא חציה איכא אשם: **גומר בה.** מוציאה לגמרי בין משעבוד בין מאיסור: **ואין כסף גומר בה.** דאינו מוציא אלא מידי שעבוד אבל לא מידי איסור שפחה שיהו קדושין תופסין בה: **דני הפלה.** בית הכנסת: **אמר לו אני הייתי אומר אין הלכה ורבנן דאתו לו.** נחלקו עלי ואמרו דר' זירא משמיה דרב נחמן אמר הלכה: **וכי אתאי.** אנא לסורא אשכחתיה כו': **איזי גופא דעובדא.** דרב נחמן דשמעינן מינה דאמר הלכה היכי הוה: **שקל כומתיה.** כובעו: **מאן דחזא.** סבר משום דהלכה כרבי שמעון שהיו סבורין שאלו חליפין הן בקנין סודר דקונה ככסף דכתיב אלף איש נעלו (רות ד) ולא אמר כלום דרב נחמן להתירה לישראל קאמר כר' שמעון אבל מידי שעבוד יצאת: **ולא היא.** האי דאמר לי דרב נחמן אמר הלכה אלא אין הלכה קאמר כדאמינא מדעתאי [ו] אף מידי שעבוד לא יצאת: **דהוה ליה כליו של מקנה.** וקי"ל בפרק הזהב (ב"מ מז:) דהלכתא כרב דאמר בכליו של קונה. ומשום דברי שכיב מרע ליכא שהרי לא זוה כמוסר לבניו להקנותה לעצמה במתנת שכיב מרע אלא בקנין זה נתכוון לשחרורה והרי הוא טעות:

יצא

עין משפט נר מצוה

עא א ב מיי' פ"ה מהל' עבדים הל' ו סמג עשין פז טוש"ע י"ד סימן לסז סעיף [מא] מב:

עב ג טוש"ע שם סעיף כו:

עג ד שם בהג"ה וע"ש בב"י:

מוסף תוספות

א. [ו]ממונא ממילא פקע דכי יהיב לי' גט מסלק עצמו ממנו ומפקירו וזכי עבד לנפשיה. תוס' הרא"ש. ב. דאינו זוכה בעצמו ע"י הפקר [ומכילא] לא ישתחרר בגט שחרור וכו' ולא אשכחן בשום דוכתא הפרש זה ביניהם. שיט"ק בשם רבנו יונה. ג. ומשמע שחרור גמור שהוא מפקיע בין ממון בין איסור. שיט"ק בשם רבנו יונה.

פסקי רי"ד

תניא ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' עקיבא יכול יהא כסף גומר בה כשם שהשטר גומר בה ת"ל והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה בקורת תהיה לא יומתו כי לא חופשה אורעה כל הפרשה כולה ללא חופשה לומר לך שטר גומר בה ואין כסף גומר בה פי' שהפודה את עבדו של חבירו ע"מ להוציאו ב"ח אין כסף גומר בו פי' שחרורו להתירו בבת ישראל אלא הכסף מפקיע מעליו קנין הדמים שהיה לו עליו ואסור להשתעבד בו אבל אינו מותר בבת ישראל עד שיכתוב לו שטר שחרור: איתמר אמר רמי בר חמא אמר רב נחמן הלכה כר"ש ור' זירא אמר רב נחמן אין הלכה כר' שמעון ומסיק תלמודא ואין הלכה כר' שמעון הלכך גם הכסף גומר בעבד ואינו צריך גט שחרור:

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה שֹׁכֶבֶת זָרַע וְהִוא שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת לְאִישׁ וְהָפְדֵה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חָפְשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ בִּקֹּרֶת תִּהְיֶה לֹא יוּמָתוּ כִּי לֹא חָפְשָׁה: ויקרא יט כ

גליון הש"ם

גמ' אמרו לפני רבי אמר נתייאשתי. ע' ב"ק דף סו ע"א תוס' ד"ה כיון דבאיסורא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אשכחיה רב נחמן בר יצחק לרבה בר שילת דהוה קאי:

מוסף רש"י

לה לה מאשה. כתיב הכא (דברים כד) וכתב לה, וכתיב התם (ויקרא יט) אם חפשה לא ניתן לה (חגיגה ד). אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא. אם ימצא אדם שיהא נותן לו כסף על מנת שאין לבעליו רשות בו (לעיל לח:) כשם שרשאין למוכרן לאחרים כך הם רשאים לקבל הכסף מיד העבד עצמו בתורת מכירה (לקמן נב.). **מפני שהוא** במוכרו לו. לעבד עצמו (שם) כשם שהוא יכול למכור לאחרים ובלבד שיתנם דרך מקח וממכר ולא דרך פדיון (לעיל לח:).

מסורת הש"ם

א) [שבת לט: וע' ברכות ט. וש"נ], **ב)** [לקמן מא: מגיגה ד. קדושין כג.], **ג)** [לעיל לח: לקמן נב.], **ד)** [לקמן מא:], **ה)** ויקרא יט], **ו)** כ"ל והא לף. רש"ש, **ז)** כ"כ לו מופשה לא ניתן לה. מלא הרועיס, **ח)** [רש"ל ל"ג רבא ועי' לקמן פה: מ"ש עה"ג], **ט)** [שבת לט: וע' ברכות ט. וש"נ], **י)** [לקמן מא:], **כ)** [לקמן מא: מגיגה ד. קדושין כג.], **ל)** [לעיל לח: לקמן נב.], **מ)** ויקרא יט], **נ)** כ"ל והא לף. רש"ש, **ס)** כ"כ לו מופשה לא ניתן לה. מלא הרועיס, **ע)** [רש"ל ל"ג רבא ועי' לקמן פה: מ"ש עה"ג],

יצא לחירות. דאי לאו דשחרריה לא הוה שביק ליה למנסב בת חורין: **כל כך יש בידך.** משמיה דרבי ואני שונה וחכ"א אינה מקודשת: **שטר אירוסין.** הרי את מקודשת לי וקדשה בו: דרבה בר רב שילא לקמן: **השיאו אשה.** דאי לאו דשחרריה לא הוה מיעבד איסורא על ידו: **ואיהו עביד איסורא.** שנושא את שפחתו: **לאי בו והתקדשי בו.** כלומר אי דאמר התקדשי בו גרידא ודאי שחררה מעיקרא אבל השתא דאמר לה לאי בו והתקדשי בו וזה יהיה לך שטר שחרור ושטר אירוסין גלי מילתיה דלא שחרריה אלא בהאי: **ר"מ סבר יש בלשון.** הרי את מקודשת לי לשון שחרור וה"ק הוי ראויה להתקדש לי בו והתקדשי בו: **שהניח תפילין בפני רבו.** אין דרך עבד להניח תפילין דמ"ע שהזמן גרמא היא דלילה לאו זמן תפילין הוא[ט]: **אפוטרופוס.** על נכסיו דאי לאו דשחרריה לא הוה חשיב ליה: **הרי זה לא יצא לחירות** גרסינן: **אמרו לפניו.** לפני ר' יוחנן: **אי אפה מודה.** דאל ישתעבדו אינו לשון שחרור ולא לשון הפקר אלא לא יטריחוה בעבודתה אבל וולדות היוצאין ממנה מעכשיו עבדים הם ואמאי כופין לשחרריה ויפסידו ולדות מכאן ולהבא אלא זוה אביהם כן: **ה"ג כי אתא רב שמואל בר' ולא גרסי' אלא.** ופליג אדרב דימי ואמר לא כך אמר רבי יוחנן אלא כך אמר: **ועושין לה קורת רוח.** ואם אין רוחה נתקררה בלא שחרור ישחררוה: **אין לו תקנה.** ואפי' בשטר: **לא מורים.** שאין ירושה אלא בדבר שיש בו ממון: **והא כי אתא רב דימי בר'.** וכיון דאמר אל ישתעבדו בה פקע ליה ממונא מינה וקאמר יורשין כותבין לה גט שחרור: **טעותא היא.** כדאמרן לעיל דהוא לא זוה לשחרריה: ופרכינן **מאי טעותא.** דרב דימי דלא אמר האב בלשון שחרור: **הא אמר.** הרי את בת חורין לא הוו קפדי רבי אמי ורבי אסי עלה: **ברב שמואל בר יהודה סבירא לי.** דאמר לא א"ר יוחנן כן ולא אמרו לו רבי אמי ורבי אסי כן וכיון דקאמר יעשה לה קורת רוח לא מענא כח היורשין ממנה אלא בהן תלה: **דיסקרטא.** קריה: **דעבדי.** עבדים של ישראל היו ומכרום לעובד כוכבים **ותנן** (לקמן דף מג:) המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות: **לו מרוותא בסרטאי.** כלו אדוניהם האחרונים עובדי כוכבים: **אמו.** העבדים: **לקמיה דרבינא.** להתיון בבנות ישראל: **אהדרו אבני מרווייהו קמאי.** חזרו על בני אדוניכם הראשונים ובקשו מהם לכתוב לכם גט חירות: **אין לו תקנה.** דאיסורא לבניו לא מורית והא נמי כי זבניה פקע כספיה מיניה ואיסורא הוא דהוה ליה גביה ואיסורא לאו ירושה היא להורישה לבניו: **ברב דימי סבירא לי.** דאמר אל ישתעבדו בה ופקע להו ממונא מינה וקאמר כותבים לה גט שחרור: **הא אמרה בלשון שחרור.** כגון הרי את בת חורין: **פ"נ.** דלא טעותא היא וכופין דירושה היא להורישה לבניו: **ומפסדי ליה מינאי.** כדאמרינן במתני' כופין את רבו ועושה אותו בן חורין: **אקנייה לבנו קטן.** שאין ראוי לכופו בבית דין: **מוקמינן אפוטרופוס.** לינוקא לבורר לו דמיס יפין כמה שהוא נישום בשוק שהרי ליך העבד לכתוב שטר על חלי דמיו: ומקרקיש

יצא לחירות[ט] א"ל רבי יוחנן כל כך יש בידך ואני שונה הכותב שטר אירוסין לשפחתו ר"מ אומר מקודשת וחכ"א אינה מקודשת כדאמר רבה בר רב שילא כשרבו הניח לו תפילין הכא נמי כשרבו השיאו אשה ומי איכא מידי דלעבדיה לא מעבד ליה איסורא ואיהו עבד איסורא אמר ר"נ בר יצחק הכא במאי עסקינן דאמר לה צאי בו והתקדשי בו רבי מאיר סבר יש בלשון הזה לשון שחרור ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון שחרור א"ר יהושע בן לוי עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות[י] מיתיבי לוה הימנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקים בבהכ"נ בפני רבו ה"ז לא יצא לחירות אמר רבה בר רב שילא כשרבו הניח לו תפילין כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה לאחר מותי כופין את היורשים וכותבין לה גט שחרור אמרו לפניו רבי אמי ורבי אסי רבי אי אתה מודה שבניה עבדים כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי קורת רוח עשתה לי יעשה לה קורת רוח כופין את היורשין ועושין לה קורת רוח מ"ט מצוה לקיים דברי המת אמר אמימר המפקיר עבדו אותו עבד אין לו תקנה מ"ט גופיה לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לא מצי מקני ליה א"ל רב אשי לאמימר והאמר עולא אמר רבי יוחנן ורב חייא בר אבין אמר רב אחד זה ואחד זה יצא לחירות וצריך גט שחרור א"ל צריך ואין לו תקנה איכא דאמרי אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה מאי טעמא גופיה לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לבריה לא מורית א"ל רב אשי לאמימר והא כי אתא רב דימי א"ר יוחנן דרב דימי טעותא היא א"ל מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי א"ל אנא כדרב שמואל בר יהודה סבירא לי ההוא דסקרתא דעבדי דאזדבן לעובד כוכבים כלו מרוותא בתראי אתו לקמיה דרבינא אמר להו זילו אהדרו אבני מרוותא קמאי ויכתבו לכו גיטא דחרותא אמרו ליה רבנן לרבינא והאמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה אמר להו אנא כרב דימי סבירא לי אמרו ליה דרב דימי טעותא היא אמר להו מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי והלכתא כרבינא ההוא עבדא דבי תרי קם חד מינייהו ושחררי' לפלגי' אמר אידך השתא שמעי בי רבנן ומפסדו ליה מינאי אזל אקנייה לבנו קטן שלחה רב יוסף בריה דרבא לקמיה דרב פפא שלח ליה כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישיב לו בראשו אנן קים לן בינוקא דמקרבא דעתיה לגבי זוזי מוקמינן ליה אפוטרופוס ומקרקיש

לאפוקי מר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אע"ג דרב גופיה פסיק כוותיה בההיא פרקא דהתם לשופרא דשטרא אתקין[יא] אבל הכא למאן דאמר בכליו של מקנה לא מהני בכליו של קונה ובקונטרס פירש בהזהב (ב"מ מז.) דלוי דאמר בכליו של מקנה כ"ש בכליו של קונה ואין נראה כיון דאמר דגואל נתן לבעז לא מהני אלא בענין זה כמו לרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין משום דבענין דומיא דנעלו ולא אמרינן דהואיל דכלי שוה פרוטה קני כל שכן פירות שוים אלף זוז דאיכא הנאה טפי דגמר ומקני ועוד אמרינן בנדרים בהשותפין (דף מח:) דסודרא קני על מנת להקנות הוא[יב]:

כשרבו הניח לו **תפילין.** ולא משום דלא מיעביד ליה איסורא דמברך עליהן ואיכא ברכה לבטלה דהא סוכה לולב ושופר וכמה מצות עשה שהנשים מברכות אלא משום דאין עבדים רגילים בתפילין ואי לאו דשחרריה לא הוה מנח ליה: **אותו** העבד אין לו תקנה. פירוש לא בנת חורין ולא בשפחה כדפירש בקונטרס לעיל[יג] ואין נראה מדאמר לעיל (דף לח.) עבד שברח מבית האסורין[א] כו' ולא עוד אלא שכופין את רבו ועושה אותו בן חורין ומאי קא משמע לן פשיטא[ב] דכופין אותו כיון דאסור בשפחה ובבת חורין[ג] כמו חליו עבד וחליו בן חורין וכן הא דאמר בירושלמי דהיכא דאמר שחררו כופין את היורשים משום מצוה לקיים דברי המת תיפוק ליה משום דאסור בשפחה ובבת חורין ובפ' בתרא דכריתות (דף כד:) אמרינן דסבר יד) רשב"ג המפקיר עבדו יצא לחירות ולריך גט שחרור ומעובד גט שחרור אוכל בתרומה ומסתברא כיון[ד] דאוכל בתרומה דשרי נמי בשפחה ולכך נראה דאין לו תקנה בבת חורין קאמר אבל בשפחה שרי: **צריך ואין לו תקנה.** [ה] תימה דתיקשי ליה מאידך דרבי יוחנן דאמר לעיל (לח.) עבד שברח מבית האסורין כו' ולא עוד אלא כופין את רבו אלמא יש לו תקנה:

הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי. תימה דלעיל[ו] קאמר אדרבי יוחנן אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי יהא משתלח בלא גט דעבדו כאשתו והכא משמע דבעי גט ושמא לעיל אתיא כרב שמואל בר רב יהודה דהכא אי נמי הכא בעי גט מדרבנן שלא יאמר לו[ז] עבדי אתה כדאמר לקמן לחד תנא ביולא ברשאי אגריס: וכתב אבני מרוותא קמאי ויכתבו לכו גיטא דחרותא אמרו ליה רבנן לרבינא והאמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה אמר להו אנא כרב דימי סבירא לי אמרו ליה דרב דימי טעותא היא אמר להו מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי והלכתא כרבינא ההוא עבדא דבי תרי קם חד מינייהו ושחרר' לפלגי' אמר אידך השתא שמעי בי רבנן ומפסדו ליה מינאי אזל אקנייה לבנו קטן שלחה רב יוסף בריה דרבא לקמיה דרב פפא שלח ליה כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישיב לו בראשו אנן קים לן בינוקא דמקרבא דעתיה לגבי זוזי מוקמינן ליה אפוטרופוס ומקרקיש

מסורת הש"ס

א) ס"פ ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו רבו שטר שחרור, ב) כתובות כח., ג) לעיל יד: טו. [כתובות ע.], ד) [לעיל לט.], ה) [לעיל לח:], ו) [בכרכות טו: וש"נ], ז) [לעיל לט.], ח) ב"מ קפ:, ט) [מנחות לו:], י) לקמן דף מח:, יא) [עי' תוס' לקמן עב. ד"ה הכי], יב) [ועי' היטב תוס' ב"מ מז. ד"ה בכליו], יג) [דף לט: ד"ה אין לו תקנה], יד) ל"ל מ"ק דרשב"ג,

גליון הש"ס

גמ' יש בלשון הזה לשון שחרור. ע' יבמות דף מז ע"ב תד"ה אם גר: שם אמר אמימר המפקיר עבדו. ע' לקמן דף מג ע"ב תד"ה אבל: שם אזל אקנייה לבנו קטן. ע' לקמן דף מב ע"א תד"ה יוסי של רבו:

מוסף רש"י

או שעשאו רבו אפוטרופוס. מסר נכסיו בידו להכנים ולהוציא לקמוה (כתובות כח:). לא יצא לחירות. ולא אמרינן אי לאו דשחרריה לא הוה יזיף מיניה ולא הוה שביק ליה לינהוג מנסב בן חורין (שם). אין לו תקנה. דכיון דהפקירו פקע ממוניה מיניה ואיסורא הוא דפס לבעלים עליהן וכי מיית אין זו ירושה להורישה לבניו, הלכך אין לו מי שיתיצנו בגנו (לעיל לט.).

מוסף תוספות

א. יצא לחירות. תוס' הרא"ש. ב. פשיטא דכיון שיצא לחירות. רשב"א. ג. משום דכתיב לשבת יצרה'. רשב"א. ד. דקנוי לרבו לענין. תוס' הרא"ש. ה. פי' ה"נ דלא הוה מקשי לי' ר' אמי ור' אסי אלמא איסורא לבריה מורית וקשיא לאמימר. תוס' הרא"ש. ו. אפי' אי אמר לשון שחרור, ע"כ דברי רב דימי שאמר משמי' דר' יוחנן שכופין את היורשים לשחרורה, בטעותא הוא, דכיון דפקע הממון מחיים ולא נשאר עליה רק איסור, מיתה מפקעת האיסור ולא בעיא שחרור. תוס' הרא"ש. ז. כתוס' הרא"ש כתוב: ימצאו היורשים בשוק ויאמרו לו.

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ו מהלכ' עבדים הלכה ח טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' סט וסעיף נח:

עה ב ג ד מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכ' ח סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף ע וטוש"ע אה"ע סי' ד סעיף יב:

עו ה מיי' שם פ"ו הל' ל סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעיף עז:

עז ו מיי' שם וס"ע מהל' זכייה הלכה יב סמג שם טוש"ע שם סעיף ע [טוש"ע חו"מ סימן רנו ס"ד]:

עח ז מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף סד:

עט ח מיי' שם פ"ז הל' מ סמג שם טוש"ע שם סעיף סג:

פסקי רי"ד

אריב"ל עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות. פי' עבד לאו בר תפילין הוא דתפילין מצות עשה שהזמן גרמא הם ולילה לאו זמן [תפילין] הוא ושבת נמי לאו זמן תפילין הוא ועבד איתקש לאשה איתיביה לוה ממנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא ג' פסוקים בב"ה בפני רבו הרי זה לא יצא לחירות אמר רבה בר שילא כשרבו הניח לו תפילין וכן נמי אם השיאו רבו אשה יצא לחירות וכופין אותו לכתוב לו גט שחרור: אמר אמימר המפקיר את עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה מ"ט גופא לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לבריה לא מורית. פי' שאין קנין האסור ממון להורישו לבניו. וליתא לדברי אמימר דאמ' ההוא כסקרתא דעבדי דאזדבן לגוים. פי' עיר של עבדים כדאמרן בפרק כיצד מעברין (נט.) גבי עיר של יחיד כס הקרתא דריש גלותא כלו מרוותייהו בתראי. פי' הגוים שקנאום אתו לקמיה דרבינא אמר להו זיל אהדרו אבני מרוותא קמאי ולכתבו לכו גיטא דחירותא כו' ותנן לקמן (מג:) המוכר עבדו לגוים יצא לחירות אבל צריך גט שחרור להתירו בבת ישראל והלכתא כרבינא שגם היורש יכול לשחרר ואע"ג דליכא עליה אלא קנין אסור בלחוד. ההוא עבדא דהוה לבי תרי קם חד מינייהו ושחרריה לפלגא דידיה אמר אידך השתא שמעי רבנן ומפסדי ליה מינאי כי אמר' לקמן מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושין אותו בן חורין וכותב לו שטר על חצי דמיו אזל אקנייה לבנו קטן שלחה רב יוסף בריה דרבא קמיה דרב פפא שלח ליה כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישיב בראשו אנן קים לן בינוקא דמיקרבא דעתיה לגבי

וכתב ליה גיטא דחירותא על שמיה. לא נהירא לרבינו שמואל פי' הקונטרס דמפרש על שמיה דקנין שאין מעשה קטן כלום להתירו בגת חורין כמו קטן שקנה יבמתו מן התורה דאינו נותן גט עד שיגדיל ואע"ג דפעוטות כבר שית עבדים לחירות ולא לחוב ליתומים כדאמרינן בהנזקין (לקמן דף נב.) ותיגוק זה מקמו מקח וממכרו ממכר במטלטלין כדתנן (לקמן דף נט.) הפעוטות מקמן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ואפוטרופוס מוקמינן לעיין בתקנתו לשומו בדמים מעולים: ה"ג **האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין הרי הוא בן חורין.** כלומר בא' מן הלשונות הללו הרי הוא בן חורין: **אעשנו בן חורין רבי אומר קנה.** דהכי משמע אעשנו בן חורין בשחרור זה שאני מוסר לו עכשיו ואינן מוקמינן לה בדכתב ליה הני לישני בשטרא ומסר ליה: **וחכמים אומרים לא קנה.** שאין זו אלא הבטחה שיעשנו בן חורין לאחר זמן ובשטר אחר ועדיין לא עשה: **אמר רבי יוחנן וכולן בשטר.** הא' האומר דקתני כותב הוא שכתב לו אחד מן הלשונות הללו ומסר לו אבל באמירה בעלמא לא הוי בן חורין ולא פקע ממוניה מיניה ומצי למיהדר ביה אם לא קנו מידו על ידי חליפין דהוי כקונה עצמו מידו בכסף דלאמרינן לעיל[מ] גבי הוא דשקיל כומתיה שדא בה אי נמי שכיב מרע משום דדבריו ככתובים וכמסורים דמי. וכולן בשטר נמי דשדה הכי מפרשינן[ז] דאילו בדיבורא לא מיקניא ארעא. ואני שמעתי וכולן בשטר צריך לכתוב גט אחרון וכן גבי שדה צריך לכתוב לו שטר מתנה והאומר דקתני אמירה בעלמא היא ויש להקשות בשלמא גבי עבד איכא למימר בלשון חירות פקע כספיה וקנה העבד עצמו בן חורין אבל גבי שדה מי איכא למימר הכי והיכי נימא הני דגבי נתתי ונתתיה נימא הרי הודה שכבר נתן על ידי שטר או בקנין מתנה גמורה אבל אתנה היכי נימא דקנה: **שמא זיכה לו.** גט חירות: **על ידי אחר.** ואמר לו זכי בו לפלוני וזכות הוא לו וזכין לו שלא בפניו: **הודאה בעל דין.** עבד וכן מקבל מתנה כיון דאמר לא קבלתי נאמן ויכול זה לחזור ולזכות בו אם ירצה דאמרינן טעה בסברו שקבלה זה מידו: **משלשין.** ביד שלים נאמן עד שיבא אליהו: **הא באתא הא בגרא.** אם מקבל מתנה עצמו בחייהם ואמר לא נתן לי נאמן ואוכל הנותן את הפירות אבל אם מת ובנו אמר לא נתן שדה זו לאבא משלשין דשמא יבואו עדים [מ] שמכרה לאביו וזה לא ידע: **מתני' אפוטיקי.** אם לא אפרע לך מוכך ממקום אחר הרי זה לפניך לגבותה: **ושחררו.** בגמרא מפרש לה לכולה: **גמ' אורם הדין אין העבד חייב לוס לרבו שני.** שלא היה גופו קנוי לו אלא משועבד ואתי שחרור ומפקיע שעבוד דלרבו: **הקדש.** עשה אורו אפוטיקי והקדישו קדושת הגוף למזבח. ודוקא קדושת הגוף דקדושת דמיס לא מפקעה שעבוד דלתנן (ערכין דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים שהלוה: **חמץ.** עובד כוכבים שהלוה את ישראל ושעבד לו חמצו ולא הרהינו אלו אחי איסור חמץ ומפקע לשעבודיה דעובד כוכבים והוה ליה חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה: ואמר דף נב.) ואיכא דאמרי דלא מפקע אלא בגרא אמינא אמאי קאמר. תוס' כתובות נט: **מתני'** עבד שעשאו רבו אפוטיקי לאחרים ושחררו משורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו רבן שמעון בן גמליאל אומר לאינו כותב אלא משחרר: **גמ'** עבד שעשאו רבו אפותיקי ושיחררו: מי שחררו אמר רב רבו ראשון שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא [מ] הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד אלא מפני תיקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר

ומקרקיש ליה. עבדא: **זוזי.** דבר מועט ליוקא ולא יצטרכו ב"ד לכופו שהוא יאמר לאביו זוזי. ובלאו קרקושי זוזי לא אפשר דיוקא לאו בר כפייה הוא ולא לחוב ליתומים כדאמרינן בהנזקין (לקמן דף נב.) ותיגוק זה מקמו מקח וממכרו ממכר במטלטלין כדתנן (לקמן דף נט.) הפעוטות מקמן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ואפוטרופוס מוקמינן לעיין בתקנתו לשומו בדמים מעולים: ה"ג **האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין אעשנו בן חורין רבי אומר קנה וחכ"א** [ב]**לא קנה א"ר יוחנן** [ג]**וכולן בשטר: ת"ר** [ד]**האומר נתתי שדה פלונית לפלוני נתונה לפלוני הרי היא שלו הרי היא שלו אתננה לפלוני** [מ] **ר"מ אומר קנה וחכ"א** [ה]**לא קנה א"ר יוחנן** [ו]**וכולן בשטר ת"ר** [ז]**האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב לי ולא נתן לי** [מ]**הודאת בעל דין כמאה עדים דמי** [ח]**האומר נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא נתן לי חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר** [ט]**כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי מי אוכל פירות רב חסדא אמר נותן אוכל פירות ורבה אמר משלשין את הפירות ולא פליגי** [י]**הא באבא הא בברא: מתני'** [יא]**עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושיחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו רבן שמעון בן גמליאל אומר** [יב]**אינו כותב אלא משחרר: גמ'** עבד שעשאו רבו אפותיקי ושיחררו: מי שחררו אמר רב רבו ראשון שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא [מ] הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד אלא מפני תיקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר

ומקרקיש ליה זוזי וכתב ליה גיטא דחירותא על שמיה ת"ר [א]האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשוי בן חורין הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין אעשנו בן חורין רבי אומר קנה וחכ"א [ב]לא קנה א"ר יוחנן [ג]וכולן בשטר: ת"ר [ד]האומר נתתי שדה פלונית לפלוני נתונה לפלוני הרי היא שלו הרי היא שלו אתננה לפלוני (מ) ר"מ אומר קנה וחכ"א [ה]לא קנה א"ר יוחנן [ו]וכולן בשטר ת"ר [ז]האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב לי ולא נתן לי (מ)הודאת בעל דין כמאה עדים דמי [ח]האומר נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא נתן לי חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר [ט]כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי מי אוכל פירות רב חסדא אמר נותן אוכל פירות ורבה אמר משלשין את הפירות ולא פליגי [י]הא באבא הא בברא: **מתני'** [יא]עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושיחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו רבן שמעון בן גמליאל אומר [יב]אינו כותב אלא משחרר: **גמ'** עבד שעשאו רבו אפותיקי ושיחררו: מי שחררו אמר רב רבו ראשון שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא [מ] הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד אלא מפני תיקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר

ומקרקיש ליה. עבדא: **זוזי.** דבר מועט ליוקא ולא יצטרכו ב"ד לכופו שהוא יאמר לאביו זוזי. ובלאו קרקושי זוזי לא אפשר דיוקא לאו בר כפייה הוא ולא לחוב ליתומים כדאמרינן בהנזקין (לקמן דף נב.) ותיגוק זה מקמו מקח וממכרו ממכר במטלטלין כדתנן (לקמן דף נט.) הפעוטות מקמן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ואפוטרופוס מוקמינן לעיין בתקנתו לשומו בדמים מעולים: ה"ג **האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין.** כלומר בא' מן הלשונות הללו הרי הוא בן חורין: **אעשנו בן חורין רבי אומר קנה.** דהכי משמע אעשנו בן חורין בשחרור זה שאני מוסר לו עכשיו ואינן מוקמינן לה בדכתב ליה הני לישני בשטרא ומסר ליה: **וחכמים אומרים לא קנה.** שאין זו אלא הבטחה שיעשנו בן חורין לאחר זמן ובשטר אחר ועדיין לא עשה: **אמר רבי יוחנן וכולן בשטר.** הא' האומר דקתני כותב הוא שכתב לו אחד מן הלשונות הללו ומסר לו אבל באמירה בעלמא לא הוי בן חורין ולא פקע ממוניה מיניה ומצי למיהדר ביה אם לא קנו מידו על ידי חליפין דהוי כקונה עצמו מידו בכסף דלאמרינן לעיל[מ] גבי הוא דשקיל כומתיה שדא בה אי נמי שכיב מרע משום דדבריו ככתובים וכמסורים דמי. וכולן בשטר נמי דשדה הכי מפרשינן[ז] דאילו בדיבורא לא מיקניא ארעא. ואני שמעתי וכולן בשטר צריך לכתוב גט אחרון וכן גבי שדה צריך לכתוב לו שטר מתנה והאומר דקתני אמירה בעלמא היא ויש להקשות בשלמא גבי עבד איכא למימר בלשון חירות פקע כספיה וקנה העבד עצמו בן חורין אבל גבי שדה מי איכא למימר הכי והיכי נימא הני דגבי נתתי ונתתיה נימא הרי הודה שכבר נתן על ידי שטר או בקנין מתנה גמורה אבל אתנה היכי נימא דקנה: **שמא זיכה לו.** גט חירות: **על ידי אחר.** ואמר לו זכי בו לפלוני וזכות הוא לו וזכין לו שלא בפניו: **הודאה בעל דין.** עבד וכן מקבל מתנה כיון דאמר לא קבלתי נאמן ויכול זה לחזור ולזכות בו אם ירצה דאמרינן טעה בסברו שקבלה זה מידו: **משלשין.** ביד שלים נאמן עד שיבא אליהו: **הא באתא הא בגרא.** אם מקבל מתנה עצמו בחייהם ואמר לא נתן לי נאמן ואוכל הנותן את הפירות אבל אם מת ובנו אמר לא נתן שדה זו לאבא משלשין דשמא יבואו עדים [מ] שמכרה לאביו וזה לא ידע: **מתני' אפוטיקי.** אם לא אפרע לך מוכך ממקום אחר הרי זה לפניך לגבותה: **ושחררו.** בגמרא מפרש לה לכולה: **גמ' אורם הדין אין העבד חייב לוס לרבו שני.** שלא היה גופו קנוי לו אלא משועבד ואתי שחרור ומפקיע שעבוד דלרבו: **הקדש.** עשה אורו אפוטיקי והקדישו קדושת הגוף למזבח. ודוקא קדושת הגוף דקדושת דמיס לא מפקעה שעבוד דלתנן (ערכין דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים שהלוה: **חמץ.** עובד כוכבים שהלוה את ישראל ושעבד לו חמצו ולא הרהינו אלו אחי איסור חמץ ומפקע לשעבודיה דעובד כוכבים והוה ליה חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה: ואמר

ומקרקיש ליה זוזי וכתב ליה גיטא דחירותא על שמיה ת"ר [א]האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשוי בן חורין הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין אעשנו בן חורין רבי אומר קנה וחכ"א [ב]לא קנה א"ר יוחנן [ג]וכולן בשטר: ת"ר [ד]האומר נתתי שדה פלונית לפלוני נתונה לפלוני הרי היא שלו הרי היא שלו אתננה לפלוני (מ) ר"מ אומר קנה וחכ"א [ה]לא קנה א"ר יוחנן [ו]וכולן בשטר ת"ר [ז]האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב לי ולא נתן לי (מ)הודאת בעל דין כמאה עדים דמי [ח]האומר נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא נתן לי חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר [ט]כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי מי אוכל פירות רב חסדא אמר נותן אוכל פירות ורבה אמר משלשין את הפירות ולא פליגי [י]הא באבא הא בברא: **מתני'** [יא]עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושיחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו רבן שמעון בן גמליאל אומר [יב]אינו כותב אלא משחרר: **גמ'** עבד שעשאו רבו אפותיקי ושיחררו: מי שחררו אמר רב רבו ראשון שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא [מ] הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד אלא מפני תיקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר

ומקרקיש ליה. עבדא: **זוזי.** דבר מועט ליוקא ולא יצטרכו ב"ד לכופו שהוא יאמר לאביו זוזי. ובלאו קרקושי זוזי לא אפשר דיוקא לאו בר כפייה הוא ולא לחוב ליתומים כדאמרינן בהנזקין (לקמן דף נב.) ותיגוק זה מקמו מקח וממכרו ממכר במטלטלין כדתנן (לקמן דף נט.) הפעוטות מקמן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ואפוטרופוס מוקמינן לעיין בתקנתו לשומו בדמים מעולים: ה"ג **האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין.** כלומר בא' מן הלשונות הללו הרי הוא בן חורין: **אעשנו בן חורין רבי אומר קנה.** דהכי משמע אעשנו בן חורין בשחרור זה שאני מוסר לו עכשיו ואינן מוקמינן לה בדכתב ליה הני לישני בשטרא ומסר ליה: **וחכמים אומרים לא קנה.** שאין זו אלא הבטחה שיעשנו בן חורין לאחר זמן ובשטר אחר ועדיין לא עשה: **אמר רבי יוחנן וכולן בשטר.** הא' האומר דקתני כותב הוא שכתב לו אחד מן הלשונות הללו ומסר לו אבל באמירה בעלמא לא הוי בן חורין ולא פקע ממוניה מיניה ומצי למיהדר ביה אם לא קנו מידו על ידי חליפין דהוי כקונה עצמו מידו בכסף דלאמרינן לעיל[מ] גבי הוא דשקיל כומתיה שדא בה אי נמי שכיב מרע משום דדבריו ככתובים וכמסורים דמי. וכולן בשטר נמי דשדה הכי מפרשינן[ז] דאילו בדיבורא לא מיקניא ארעא. ואני שמעתי וכולן בשטר צריך לכתוב גט אחרון וכן גבי שדה צריך לכתוב לו שטר מתנה והאומר דקתני אמירה בעלמא היא ויש להקשות בשלמא גבי עבד איכא למימר בלשון חירות פקע כספיה וקנה העבד עצמו בן חורין אבל גבי שדה מי איכא למימר הכי והיכי נימא הני דגבי נתתי ונתתיה נימא הרי הודה שכבר נתן על ידי שטר או בקנין מתנה גמורה אבל אתנה היכי נימא דקנה: **שמא זיכה לו.** גט חירות: **על ידי אחר.** ואמר לו זכי בו לפלוני וזכות הוא לו וזכין לו שלא בפניו: **הודאה בעל דין.** עבד וכן מקבל מתנה כיון דאמר לא קבלתי נאמן ויכול זה לחזור ולזכות בו אם ירצה דאמרינן טעה בסברו שקבלה זה מידו: **משלשין.** ביד שלים נאמן עד שיבא אליהו: **הא באתא הא בגרא.** אם מקבל מתנה עצמו בחייהם ואמר לא נתן לי נאמן ואוכל הנותן את הפירות אבל אם מת ובנו אמר לא נתן שדה זו לאבא משלשין דשמא יבואו עדים [מ] שמכרה לאביו וזה לא ידע: **מתני' אפוטיקי.** אם לא אפרע לך מוכך ממקום אחר הרי זה לפניך לגבותה: **ושחררו.** בגמרא מפרש לה לכולה: **גמ' אורם הדין אין העבד חייב לוס לרבו שני.** שלא היה גופו קנוי לו אלא משועבד ואתי שחרור ומפקיע שעבוד דלרבו: **הקדש.** עשה אורו אפוטיקי והקדישו קדושת הגוף למזבח. ודוקא קדושת הגוף דקדושת דמיס לא מפקעה שעבוד דלתנן (ערכין דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים שהלוה: **חמץ.** עובד כוכבים שהלוה את ישראל ושעבד לו חמצו ולא הרהינו אלו אחי איסור חמץ ומפקע לשעבודיה דעובד כוכבים והוה ליה חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה: וא

ויאמר לו עבדי אתה. ויוצא לענ"ד על בניו: **אלא המשחרר כותב.** שטר לבעל חובו על דמיו הואיל והזיק שעבודו ישלם לו: **אין העבד חייב כלום במצות.** הנוהגות בבני חורין יותר מבעבדים שלא היה קנוי לו ולא יכול לשחררו: **על דמיו.** העולפים על החוב: **אינו כותב.** אין עבד כותב לו אוס שטר דממאי עבד ליה איהו לא גרס ליה ולא מידי: **אלא משחרר כותב.** לו שטר על העולף: **היזק שאינו ניכר שמיה היזק.** ולתנא קמא לא שמיה היזק לפיכך אין לנו לחייב את המשחרר אלא העבד לפי הנאתו מן השחרור: **שני רבו קריים ליה.** תנא דמתני' בתמיה דקתני כופין את רבו ומוקמת לה ברבו שני: **משחרר קריים ליה.** מי הוי שחרורו שחרור: **ושטפה נהר.** ושוב כל השדה וגוף הקרקע מקולקל שהמים נפין עוד לעולם עליה: **שפיר נאה.** כך כינויו: **לא יהא לך פרעון כו'.** אבל אמר לו אם לא פרעתיך גבה מזו לא קמה ליה ברשותיה ולאו אדעתא דידה לחודה אחפיה ואינו חייב באחריותה וגובה משאר נכסים: **גובין משאר נכסים.** כלומר אם ירצה מוכר את אלו והן גובין מן השאר: **אינה גובה משאר נכסים לפי שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דינין.** כלומר דווקא הטילה אחריות כתובתה על שדה זו וע"מ כן נשאת ולא שיהיו נכסיו מחרמין לה ולא תדע על איזה לחזור מי קנה ראשון ומי אחרון ותצטרך לדון עם כל אחד ואחד וראתה דאם מכר מכרו בטל לגמרי דאפילו בעל עצמו שמכר יכול לחזור ולבטל המכירה דהכי אמרינן ביבמות בפ' אלמנה (דף סו:) גבי מכנסת שוס לבעלה[ז] דתניא מכרו שייסה לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלקוחות ופי' שם בקונט' מכרו שייסה או זה או דאם מכר הבעל האשה מוציאה ואם מכרה האשה הבעל מוציא [ח] ור"ת פי' דאפילו אם מוכר הבעל הוא עצמו מוציא דתקון רבנן שלא יתקיים המקח כלל ובטל לגמרי שלא תטרח האשה לטרוף מהם דרשב"ג לטעמיה דאמר הכא שאין דרכה של אשה לחזר אחר בתי דיינים ולא דמי לשאר נכסים של בעל שהמקח קיים עד שתבא האשה ותטרוף דהתם אין כתובתה מיוחדת עליהן יותר משאר נכסים ואי איכא בני חרי לא גביא ממשעבדי אבל הכא אפילו איכא בני חרי יכולה היא לומר לא שקיבלנא אלא הני שנתייחדו לי על כן הפקיעו חכמים כח המוכר לגמרי שלא תהא צריכה לחזר אחר בתי דיינין וכן מוכח בירושלמי (יבמות פ"ז ה"ל) דפליג ר' יוחנן ור"ל בנכסי אלמן ברזל ר' יוחנן אמר מכרו אינן מכורין א"ל ר"ל אוכלין בתרומה מכחו ואת אמרת אינן מכורין והדר קאמר במאי פליגון במכרן לעולם או במכרן לשעה ומסיק דאתיא דר"ל כרבנן דאמרי הכא גובין משאר נכסים ור' יוחנן כרשב"ג הוי כשמכרן לשעה אינון קיימין אבל מכרן לעולם דברי הכל אינן [ט] קיימין ומתיישב בהך פי' הקונטרס דהאשה שנפלו (כתובות דף פפ.)[ט]: **לישא שפחה אינו יכול.** ואת"ת אפי' יכול לישא שפחה הא אינו מקיים בכך פריה ורביה כדמוכח בפ' הבא על יבמתו (יבמות סב.) [ח] גבי היו לו בנים קודם שנתגייר ונתגייר[ט] דאמר הכל מודין בעבד שאין לו חיים[י] וי"ל דאם היה יכול לקיים שבת כל דהו משום מצות פרו ורבו לאחויה לא הוה כפינן לרבו דלא מיחייב בה כיון דאנוס הוא[יא] ואת"ת ולימי עשה דפרו ורבו ולידמי לאו דלא יהיה קדש[יב] וי"ל דהכא אפשר לקיים שייסה על ידי כפייה ועוד דכי מיעקרא לאו לא מקיים עשה[יג] אלא בגמר ביאה דחזיא להתעבר ועוד דבדידה ליכא עשה דאפי' מיפקדא אפשר לה בביאה בה ואת"ת וימכור עצמו בעבד עברי דע"ע שרי בשפחה[יד] ואפי' אין לו אשה ובנים הא איכא למ"דס[טו] דרבו מוסר לו שפחה כנענית וי"ל דאמר באיזהו נשך (ב"מ עא. ע"ש) גר ומשוחרר אין נמכרין בע"ע משום דבעינן ושב אל משפחתו ואת"ת ויש"ש חליה שפחה וחליה בת חורין כדאמרינן בפ' אותו ואת בנו (חולין דף עט.) דפרלה שתבעה אין מרבעינן עליה אלא מינה[טו] וי"ל דגבי כלאים לא אסר אלא תרי מיני והכהו הוו חד מינא אבל הכא[טו] אתי לד עבדות ומשתמש בלד חירות ואת"ת וישא ממזרת דלד עבדות שרי בה כדתנן בפרק האומר (קידושין סט.) יכולין ממזרים ליטהר כילד ממזר נושא שפחה ולד חירות נמי שרי בה כדתנן פרק י' יוחסין (שם סט.) חכורי וממזרי מותרין לבא זה בזה וכ"ת דאתי לד עבדות ומשתמש בא"א באיסור בלא קדושין כמו שממזר נושא שפחה וכמו לישא שפחה אינו יכול ואומר ר"ת דאין זו תקנה להרבות ממזרים בישראל ואת"ת וישא נתינה דחרורי ונתיני מותרין לבא זה בזה בפרק י' יוחסין (שם) ועבד נמי מותר בה דאמרי' בפ' יש מותרות (יבמות פה:) ממזרת ונתינה לישראל איכא ביניהם למ"ד מפני שהוא מרגילה וזו היא מרגילתו פי' שיוכל בנה ליטהר על ידי שישא שפחה וי"ל דאע"ג דאסור בנה בשפחה אינה חושבת רק שיש לו

ויאמר לו עבדי אתה כופין את רבו שני ועושה אותו בן חורין וכותב עבד שטר על דמיו רשב"ג אומר אין העבד כותב [א]אלא משחרר כותב במאי קא מיפלגי [ב]במזיק שיעבודו של חבירו קא מיפלגי דמר סבר [ג]חייב ומ"ם פטור איתמר נמי המזיק שיעבודו של חבירו באנו למחלוקת רבן שמעון ב"ג ורבנן עולא אמר מי שיחררו רבו שני שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות אלא מפני תיקון העולם שהרי יצא עליו שם בן חורין כופין את רבו ראשון ועושה אותו בן חורין וכותב [ד] שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר כותב במאי קמיפלגי [ה]בהיזק שאינו ניכר קמיפלגי מ"ם שמיה היזק ומר סבר לא שמיה היזק עולא מ"ט לא אמר כרב אמר לך שני רבו קרית ליה ורב מ"ט לא אמר כעולא אמר לך שני משחרר קרית ליה [ו]איתמר העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר [ז] אמי שפיר נאה א"ר יוחנן אינו גובה משאר נכסים ואבוה דשמואל אמר גובה משאר נכסים אמר רב נחמן בר יצחק משום דאמי שפיר נאה הוא אומר שמעתא דלא שפירן תתרגם שמעתיה דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו תניא נמי הכי [ח]העושה שדהו אפותיקי לאחר ושטפה נהר גובה משאר נכסים ואם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסים תניא אידך [ט]העושה שדהו אפותיקי לבע"ח ולכתובת אשה גובין משאר נכסים רשב"ג אומר בעל חוב גובה משאר נכסים אשה אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין: **מתני'** [י]מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי ב"ה ב"ש אומרים תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם [יא]לישא שפחה אי אפשר שכבר חציו בן חורין בת

דאילו לדידיה שרי כיון דאין מתכוין אלא להפקיע שיעבודא אבל היכא דמיתסר אכולי עלמא כגון מיתנא והקדש דקדושת הגוף לא אלמוה לשיעבודיה[א] ואת"ת ולאבאי דאמר בפ' כל שעה (פסחים דף לא.) דלמפרע הוא גובה היכי משני למתני' דהכא[ב] דכדרבא לא מצי לשנויי דאבאי לית ליה דמפקיע מידי שעבוד כיון דסבר דלמפרע הוא גובה[ג] וכעולא נמי לא מצי לשנויי דקאמר שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות ולאבאי דאמר למפרע הוא גובה אמרינן[ד] דשפיר אקדיש ושפיר זבין ואפי' העבד שוה יותר מן החוב לכל הפחות חלקו משוחרר וי"ל דאבאי מפרש כעולא וכגון דרוקה הלוה לסלקו בזוזי[ה] ואת"ת ואלעולא דפרסוה אמיתנא אמאי קנייה מיתנא הא אין יכולין לסלקה בזוזי דהדין עמה א"כ מודה רבא התם דלמפרע הוא גובה דבפ' כל שעה (שם דף לא.) מפרש טעמא דרבא כיון דאילו הוה ליה זוזי הוה מסליק ליה בזוזי אשתכח דהשתא הוא דקא קני וי"ל דמכל מקום כיון דמשתמשין באלעולא לעשות בו כל חפצא ואם מכרוה לא טרפה מלקוחות ומסלקו לה בזוזי אמרינן מכאן ולהבא הוא גובה: **במזיק שעבודו של חבירו קמיפלגי.** וכגון דא"ל אין לך פרעון אלא מזה דלא גבי משאר נכסים דאי נאו אבוה דבפ' אתי שחרור ומפקינו וחייל עילויה ואין המלוה יכול לעכב שחרורו וכן אם עשה שורו אפותיקי ואח"כ הקדישו למזבח וכן אם עשה חמצו אפותיקי לנכרי ועבר עליו הפסח אתי איסור חמץ וחייל עילויה ולא יקרא חמצו של נכרי אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו שני ועושה אותו ב"ח שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה ומוציא לענ"ד על בניו שהן עבדים וכותב לו העבד שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב העבד אלא המשחרר כותב: במאי קמיפלגי במזיק שעבודו של חבירו מר סבר חייב ומר סבר פטור. פי' וכגון דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה דאי לאו הכי לא הזיקו שגובה משאר נכסיו כדאמרן לקמן: איתמר העושה שדהו אפותיקי ושטפה נהר אמי שפיר נאה (אמר) פי' כיניוי היה אמר ר' יוחנן אינו גובה משאר נכסים אבוה דשמואל אמר גובה משאר נכסים אמר רב נחמן משום דאמי שפיר נאה אמר שמעתא דלא שפירן תתרגם שמעתתיה כגון דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה תניא נמי הכי העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר גובה משאר נכסים ואם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזה אינו גובה משאר נכסים. תניא אידך העושה שדהו אפותיקי לבעל חובו ולכתובת אשתו גובים משאר נכסים רשב"ג אומר בעל חובו גובה משאר נכסים כתובת אשתו אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דיינין. פי' אם רצה הלוה מוכר את האפותיקי והן גובים משאר נכסים (ואי קשיא כיון דאם שטפה נהר הוא גובה משאר נכסים וגם הלוה יכול למוכרה והוא גובה משאר נכסים היכי שאומר לו מקום הנחתי לך לגבות ממנו א"כ מה תועלת יש בו) שהלוקח יכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו א"כ מה תועלת בשפותיקי יותר

מסתם שעבוד נכסים וי"ל דלהכי אהני אפותיקי שאם לא מכרה וגם לא שטפה נהר ובא לגבות חובו מן הקרקע גובה ממנה ואע"פ שהיא עדיית ואינו יכול לדחותו אצל הבינונית אי נמי אם מת גובה ממנה ואין היורשים דוחים אותו אצל הזיבורית אלא זה נפרע מן האפותיקי שלו ואף על פי שהיא עדיית: **מתני'** מי שחציו עבד וחציו ב"ח עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום א' כדברי ב"ה אמרו להם בית שמאי תקנתם את רבו את עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינה יכול

ח) [ב"ק לג:], **ט)** לקמן נג. תוס' ב"ק יח: לג: ד"ה ב"ש מד:), **ד)** פסחים פח. חגיגה ב. ד"ש יג. עדיות פ"א מי"ג ערכין ב, **ה)** נ"א ור"מ, **ו)** ס"א מכורין, **ז)** ד"ה מגרסה בגמ, **ח)** [קדושין כ.],

גליון הש"ס

גמ' אמי שפיר נאה. בגליה דף יט ע"ב קרי ליה אמי ווכדיגאה עי' פרש"י שם: **רש"י** ד"ה ויאמר לו בו' על בניו. קשה לי הא קי"ל דעבד הבא על בת ישראל הולך כשר אלא לדברנה פוסקים פנוס לכסוה ולמאי נקט רש"י בניו ולא כפשוטו דיוצא לענ"ד עליו שפפול לבא בקבל דהוא עבד ומאי אולמא בניו ממנו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' עולא אמר וכו' וכותב עבד שטר:

מוסף רש"י

במזיק שיעבודו של חבירו. קרקע המשועבדת לחבירו (ב"ק לג:). **אמי שפיר נאה.** אמי ודאיגאה, נאה כווכד, ובגיטין קרי ליה אמי שפיר נאה (נדה יט:). **תקנתם את רבו.** שאינו מפסיד כלום מן שלאו לו (פסחים פח:). **ואת עצמו לא תקנתם.** מה תהא עליו (שם) כל תקנת רבו כאן היא אבל תקנת העבד אין כאן, אם נתקן במפעט הממון לא נתקן בפריס וכיוצ (חגיגה ב:). **לישא שפחה אי אפשר.** מפני לד חירות שבו (שם) דלד חירות אסור בה לכתחיל (דברים כג) לא יהיה קדש, לא יסב איתתא אמה (פסחים פח:).

מוסף תוספות

א. [ד]ליכא למיחש להכי, ומפקינא מידי שעבוד כמו הקדש. תוס' כתובות נט: ד"ה קומות. **ב.** אי כרב דאמר שורת הדין אין העבד חייב כלום, לא מתוקם. שיט"ק. **ג.** אשתכח דמההיא שעתא הוה ברשות המלוה ולא היה כח בלוה לשחרורו. תוס' הרא"ש. ורב צריך לפרש כדרבא. שיט"ק. **ד.** כיון דמטא דימניה ולא פרעיה איגלאי מילתא דכי אקדיש. רשב"ם. **ה.** הלכך, אפי' לאביי דאמר למפרע הוא גובה כיון שרוצה לפרעו בזמנו ולא בא לידי טירפא אין לו למלוה בעבד כלום. תוס' הרא"ש. ואפ"ה קאמר שהוא משוחרר מטעם שהרי יצא עליו שם בן חורין. רשב"ם. **ו.** עי' רשב"ם שמפר את הרא"ש. **ז.** או שהכניס לה שום משלו. תוס' הרא"ש. **ח.** דפליגי ר"י ור"ל. תוס' הרא"ש. **ט.** אם קיים פריה ורביה. תוס' הרא"ש. **י.** ואם היו לו בנים בעבדותו ונשתחרר לא קיים פריה ורביה. תוס' הרא"ש. **יא.** ומה"ט מייתי קרא דלשבת יצרה ושביק קרא דפרו ורבו. תוס' הרא"ש. וע"ע תוס' בע"ב ד"ה לא, ותוס' יבמות סב. ד"ה הכל. **יב.** וישא שפחה או בת חורין. תוס' הרא"ש. **יג.** דבשעת העראה מעיקר הלאו, והנעשה לא מיקיים. תוס' הרא"ש. **יד.** ובבית שני נהוג יובל ועבד עברי, כדפרישית לעיל (לו. ד"ה בזמן) גבי פרוזבול. תוס' הרא"ש. **טו.** ולא אמר דאתי צד חמור ומשתמש בצד סוס. תוס' ב"ב יג. ד"ה כופין. **טז.** טעמא משום קדשות. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

פח א מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הלכ' יא סמג עשין פב טוש"ע ש"ד סי' רסז סעיף סח:
פט ב מיי' שם סמג עשין טו טוש"ע ח"מ [סימן פו סעיף ה וסימן קד סעיף ב] וסימן שפו סעיף ב:
צ ג ד מיי' פי"ח מהל' מלוה ולוה הלכה ג [ד] סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף ג:
צא ה מיי' פ"ז מהל' עבדים הלכה ז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סב:

פסקי רי"ד

אין העבד חייב כלום אלא מפני תקון העולם כופין את רבו ועושה אותו ב"ח וכותב לו שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר: מי שחררו רב אומר רבו ראשון. פי' ראובן לוה משמעון ועשה לו עבדו אפותיקי ואח"כ שחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושחררו מפקינין עצמן מידי שעבוד. פי' אע"פ שעשה עבדו אפותיקי להלוות המלוה והוא משועבד לו בחובו אתי שחרור ומפקינו וחייל עילויה ואין המלוה יכול לעכב שחרורו וכן אם עשה שורו אפותיקי ואח"כ הקדישו למזבח וכן אם עשה חמצו אפותיקי לנכרי ועבר עליו הפסח אתי איסור חמץ וחייל עילויה ולא יקרא חמצו של נכרי אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו שני ועושה אותו ב"ח שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה ומוציא לענ"ד על בניו שהן עבדים וכותב לו העבד שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב העבד אלא המשחרר כותב: במאי קמיפלגי במזיק שעבודו של חבירו מר סבר חייב ומר סבר פטור. פי' וכגון דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה דאי לאו הכי לא הזיקו שגובה משאר נכסיו כדאמרן לקמן: איתמר העושה שדהו אפותיקי ושטפה נהר אמי שפיר נאה (אמר) פי' כיניוי היה אמר ר' יוחנן אינו גובה משאר נכסים אבוה דשמואל אמר גובה משאר נכסים אמר רב נחמן משום דאמי שפיר נאה אמר שמעתא דלא שפירן תתרגם שמעתתיה כגון דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה תניא נמי הכי העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר גובה משאר נכסים ואם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזה אינו גובה משאר נכסים. תניא אידך העושה שדהו אפותיקי לבעל חובו ולכתובת אשתו גובים משאר נכסים רשב"ג אומר בעל חובו גובה משאר נכסים כתובת אשתו אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דיינין. פי' אם רצה הלוה מוכר את האפותיקי והן גובים משאר נכסים (ואי קשיא כיון דאם שטפה נהר הוא גובה משאר נכסים וגם הלוה יכול למוכרה והוא גובה משאר נכסים היכי שאומר לו מקום הנחתי לך לגבות ממנו א"כ מה תועלת יש בו) שהלוקח יכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו א"כ מה תועלת בשפותיקי יותר

עין משפט
נר מצוה

צב א ב ג מיי' פ"ז מהל' עבדים הלכה ד סמג עשין פז טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף ס:
צג ד מיי' פ"ג מהל' אישות הלכה יג סמג לאוין קכח:

מוסף רש"י

לא תוהו בראה. לא ברא הקב"ה את העולם להיות כלא ישוב, אלא לשבת ילרה (חגיגה ב:). המשחרר חצי עבדו רבי אומר קנה. העבד אותו חלי (לעיל כג:) קנה לחציו, וכו' חלין בן חורין ואע"פ שלא שחררו כולו יש לו יד לקבל את גיטו, וגיטו וידו כאין כאחד (תמורה כה:). לה לה מאשה. כמיב הכא וכתב לה, וכמיב התם אי מפקה לא ניתן לה (חגיגה ד.). כח דהיתירא עדיף ליה. טוב לו להמעיטו כח דבר המתיר, שהוא סומך על שמועתו ואינו יכול להתיר, אבל כח האוסרין אינה ראיה שהכל יכולין להתיר ואפילו דבר המותר (ביצה ב:). פדויה ואינה פדויה. הכפלה לא נפדתה משמע פדויה ואינה פדויה (כריתות יא.).

פסקי רי"ד

בת חורין אינו יכול יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר לא תהו בראה לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושהו ב"ח וכותב לו שטר על חצי דמיו חזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש. פי' כגון עבד של שני שותפים ושחרר אחד את חלקו ולמה אין חולקין מלאכת ידו ביניהם בכל יום ויום ותקנו שיום אחד יעבוד רבו ויום אחד עצמו מפני שאומר רבו הוא עבדי ואתם עושים אותו שותף לי מ"ח תקנו שיהא עובד יום אחד לרבו ויום א' הוא חפשי לעצמו ואם מצא מציאה ביום של רבו הכל של רבו ואם מצא מציאה ביום של עצמו הכל לעצמו לא שיחלקו המציאה ביניהם וזהו שאומ' תקנתם את רבו שלא תהא מלאכת ידיו בשותפות שאין רבו מתרצה בכך להיות שותפו אלא עובד את רבו יום א' כמו עבד שכופהו בעל כרחו למלאכתו וכל המציאה של אותו היום שלו כך פחת הנגיחה נמי שלו וכמו דאמרי' בגמ' (מב.) נגחו שור יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו ולא אמרי' שיחלקו ביניהם דמי פחת הנגיחה; מפני שחציו בן חורין בת חורין אינו יכול מפני שחציו עבד ואע"פ דעבד מותר בממזרת כדאמרינן בקידושין בסוף פ' האומר (סט.) דרבי טרפון אמר עבד נושא ממזרת וממזר נושא שפחה ופסקינן התם הלכה כר' טרפון אפ"ה גיורת ומשוחררת אינו יכול לישא דדוקא ממזרת האסורה לישראל יכול לישא אבל גיורת או משוחררת המותרת לישראל אינו יכול לישא העבד שלא יהא שוה לישראל ואע"ג דממזר מותר בגיורת כדאמרי' התם (עג.) דקהל גרים לא איקרי קהל דוקא ממזר שיש בו קדושת ישראל מותר בגיורת אבל עבד שאין בו קדושת ישראל אסור בגיורת המותרת לישראל הלכך מי שחציו עבד וחציו בן חורין הוא אסור בין בשפחה בין בבת חורין ואי ק' אמאי תנן יבטל והרי מותר בממזרת דעבד נושא ממזרת כדאמרן ומשוחרר נמי מותר בממזרת כדאמרן בפ' עשרה יוחסין (סט.) גירי חרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי מותרים לבא זה בזה אלמא עבד משוחרר מותר בממזרת (ולמה) [ולא] יבטל [ולמה] נכוף את רבו לשחררו תשובה מפני שאומר העבד אי אפשי ליקח ממזרת שיהו בניי ממזרים ולא יהיה להם תקון עולמית שאם היה יכול לישא שפחה יהיו בניו עבדים ויש להם תקנה או בשחרור או בפדיון אבל ממזרים אין להם תקנה עולמית מ"ה כופין את רבו לשחררו ואע"פ שהעבד נושא ממזרת אין בניו הולכים אחריו להקרא עבדים אלא אחר האם הולכים והם ממזרים והכי אמרי' התם בפ' האומר דדוקא הזכרים יכולים ליטהר ולא הנקבות כשנושא ממזר שפחה ולדה

מסורת הש"ם

א) לעיל כג. [תמורה כה:], **ב)** [לעיל לט: וש"נ], **ג)** [זבחים מח.], **ד)** [קדושין ח: וש"נ], **ה)** רש"ל מ"ז, **ו)** [ברכות ס. וש"נ], **ז)** כריתות יא., **ח)** [נ"ל כולה], **ט)** [וע' היטיב תוס' מגיגה ב: ד"ה לא תוהו], **י)** [לעיל לח: לקמן מג.], **יא)** [ברכות מז:], **יב)** [וע"ע תוס' זבחים מח. ד"ה דכ"ע ותוס' יבמות עט. ד"ה דומיא],

תורה אור השלם

1. כִּי כֹה אָמַר יְיָ בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יֹצֵר הָאָרֶץ וְעֹשֵׂה הוּא כוֹנְנָהּ לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ לְשֶׁבֶת יְצָרָהּ אֲנִי יְיָ וְאַיִן עוֹד: ישעיהו מה יח
2. וְאִישׁ כִּי יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה שֹׁכֶבֶת זָרַע וְהִוא שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת לְאִישׁ וְהָפְדֵה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חָפְשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ בִּקֹּרֶת תִּהְיֶה לֹא יוּמָתוּ כִּי לֹא חָפְשָׁה: ויקרא יט כ
3. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:
דברים כד א

גליון הש"ם

גמ' לימא תהוי תיובתא. כעין זה סוכה דף ד ע"ב וש"נ:

הגהות הב"ח

(א) במשנה כופין את רבו. נ"ב ל"ע מגמ' דברכות דף מז ע"ב:

מוסף תוספות

א. בתוס' בב"ב יג. כתוב: אפי' למאן דמפיק להו בפ' ד' מיתות מלא יהיה קדש דאין להתירו בקדישות אלא באותן שהוא בא ממנו ומקדישות דזכר ובהמה לא בא. ב. לרבו דלא מיחייב בה כיון דאנוס הוא. תוס' לעיל ע"א ד"ה לשפח. ג. פי' יחוד שפחה. תוס' הרא"ש. ד. דלא התירו לאחר לרדותה שלא יתחייב זה. תוס' הרא"ש. ה. לכך קאמר דגז"ש עדיפא, דטוב [לנו] לעשות [ה]גז"ש דתהוי שטר בשפחה כמו גט דאשה שלא להועיל [ב]חציה, מלעשותו כמו כסף שסמוך לו 'והפדה', דהא מגט אשה נפקא שטר שחרור. תוס' זבחים מח. ד"ה דכולי. ז. (ד)רבי סבר. רבנו קרקשק. ז. לגבי האי דינא, ואיכא נמי היקשא, האי דינא. רבנו קרקשק. ח. ורבנן סברי כיון דאית לן גז"ש לגמרי גמרי' לה לכל דבר. רבנו קרקשק.

פסקי רי"ד (המשך)

כמוה אבל כשהנושא עבד ממזרת אין בניו הולכים אחריו להקרא עבדים אלא אחר האם והם ממזרים דעבד אין לו חייס וזרעו הוא זרע חמור הלכך בניו

בת חורין אי אפשר שכבר חציו עבד יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר [1]לא תוהו בראה לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם (א) כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש: **גמ'** (ב) ת"ר המשחרר חצי עבדו רבי אומר קנה וחכ"א (ג) לא קנה אמר רבה [2]מחלוקת בשטר דרבי סבר [2]והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה מקיש שטר לכסף מה כסף בין כולו בין חציו אף שטר נמי בין כולו בין חציו ורבנן [3]גמרי לה לה מאשה מה אשה חציה לא אף עבד נמי חציו לא [3]אבל בכסף דברי הכל קנה פדויה ואינה פדויה לימא בהא קמיפלגי (ד)דמר סבר הקישא עדיפא ומר סבר גז"ש עדיפא לא דכולי עלמא גזירה שוה עדיפא ושאני הכא דאיכא למיפרך מה לאשה שכן אינה יוצאה בכסף תאמר בעבד שיוצא בכסף ורב יוסף אמר מחלוקת בכסף דרבי סבר והפדה לא נפדתה פדויה ואינה פדויה ורבנן סברי (ה)דברה תורה כלשון בני אדם אבל בשטר דברי הכל לא קנה מיתיבי המשחרר חצי עבדו בשטר רבי אומר קנה וחכ"א לא קנה תיובתא דרב יוסף תיובתא (ו)(גימא) בשטר הוא דפליגי אבל בכסף לא פליגי (ז) לימא תיהוי תיובתא דרב יוסף בתרתי אמר לך רב יוסף פליגי בשטר וה"ה בכסף והא דקא מיפלגי בשטר להודיעך כחו דרבי וליפלגי בכסף ולהודיעך כחן דרבנן (ח)כח דהיתירא עדיף ליה ת"ש (ט)והפדה יכול (י)לכל ת"ל לא נפדתה אי לא נפדתה יכול לכל ת"ל והפדה (יא)הא כיצד פדויה ואינה פדויה בכסף ובשוה כסף ואין לי אלא בכסף בשטר מנין ת"ל והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה ולהלן הוא אומר [3]וכתב לה ספר כריתות מה להלן בשטר אף כאן בשטר אין לי אלא חציו בכסף או כולו בשטר חציו בשטר מנין ת"ל והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה מקיש שטר לכסף מה כסף בין כולו בין חציו אף שטר נמי בין כולו בין חציו בשלמא לרב יוסף בתר דאיתותב הא מני רבי היא אלא לרבה רישא דברי הכל וסיפא רבי אמר לך רבה אין רישא דברי הכל וסיפא רבי רב אשי אמר רבי היא אלא מתניתין דקתני מי שחציו עבד וחציו בן חורין בשלמא לרבה מוקים לה בכסף ודברי הכל אלא לרב יוסף לימא רבי היא ולא רבנן אמר רבינא בעבד

כח חורין איכו יכול. ליטא מפני לד עבדות שבו: **לא תוהו בראה.** יולר האדם לא על תוהו להיות ריקנית ברא אותה כי אם לשבת להיות בה ישוב ילרה: **גמ' קנה.** והוי חציו בן חורין: **והפדה לא נפדתה.** דגבי שפחה תרופה איכא דדרש ליה בפדויה ואינה פדויה לקמן ובמסכת כריתות (דף יא.) חליה שפחה וחליה בת חורין ופטה פדייה בכסף וכשוה כסף: **חופשה לא נתן לה.** הייכו שטר דגמר לה לה מאשה: **מה כסף בין כולו בין חציו.** כדיליף מוהפדה לא נפדתה: **מה אשה לחציה לא.** אין אשה מתגרשת מבעלה לחצאין: **רבנן סברי ג"ש עדיף.** דלא שבקינן ג"ש וילפינן מהיקש. ורבי סבר היקש עדיף דכי איכא למילף מהיקש ומג"ש שבקינן ג"ש וילפינן בהיקש: **דכולי עלמא גזירה שוה עדיפא.** דכיון דמופנה לדרוש הוי ליה כמאן דכתביה בגופיה דקרא דהא קרא יתירא הוא וכי לאו מופנה נמי ואין להשיב עליה כיון דמסיני גמרינן לה לאין אדם דן ג"ש מעצמו אי'ל עדיפא מהיקש: **שכן אינה יוצאה בכסף.** לפיכך אינה מתגרשת לחצאין: **תאמר בשפחה שיוצאה בכסף.** הלכך כי נפקא בשטר תצא אף לחצאין: **דברה תורה כו'.** ולעולם בשפחה גמורה משמעי: **לא קנה.** דגמר לה לה מאשה: **בשטר הוא דפליגי.** הדר פריך נימא בהך מתניתא שטר נקט דוקא דאילו בכסף דברי הכל קנה: **נימא תיהוי תיובתא דרב יוסף בתרתי.** הדא דאמר בשטר רבי מודה והכא תניא דפליג ועוד דאמר רב יוסף דבכסף פליגי ובריתא דיקא דבכסף מודו רבנן דקנה: **להודיעך כחו דרבי.** דאפי' בשטר דאיכא למגמר לה לה מאשה דלא תיפוק לחצאין פליג: **להודיעך כחן דרבנן.** דאפי' בכסף דאיכא למדרש והפדה לא נפדתה פליגי: **יכול לכל.** שכולה פדויה ונתארסה לעבד עברי קרא משמעי וקאמר דלא יומתו מממת ניאוף תלמוד לומר לא נפדתה: **אי לא נפדתה יכול לכל.** דלא נפדתה כלל ואפ"ה מיחייב אשם אביאה דידה הואיל ונתייחדה לעבד עברי שמותר בשפחה: **אין לי אלא בכסף.** דאמרי' ביה דנפקא לחירות: **בשטר מנין.** שיוצאה לחירות: **אין לי אלא חציו בכסף.** וכ"ש כולו: **או כולו בשטר.** אבל חציו בשטר עדיין לא למדנו שאם שיחרר חציו יהא חציו בן חורין: **בשלמא לרב יוסף לבתר דאיתותב.** ואוקימנא על כרחין דבתרוייהו פליגי: **הא מני.** דאמר דבתרוייהו נפקא לחצאין רבי היא: **אלא לרבה.** דאמר בשטר פליגי אבל בכסף דברי הכל קנה: **רישא.** דקתני בכסף לחצאין דברי הכל: **וסיפא.** דקתני אף בשטר לחצאין רבי היא ולא רבנן: **רב אשי אמר רבי היא.** רבי אמרה לכולה דאית ליה בתרוייהו קנה ורבנן איפלוג עליה בעלמא אשטר ולא אכסף והא מתניתא מיהא איהו אמרה. ול"ג ונסיב לה אליבא דתנאי: **מוקים לה.** דמשכחת חציו עבד וחציו בן חורין בכסף ודברי הכל: **רב"ע** גזירה שוה עדיפא. ברישא איהו מקומן (זבחים דף מח.) וכפ' דס שחיטה (כריתות דף כב:) פליגי ר"ע ורבנן בספק מעילות ומשמע דלר"ע הקישא עדיפא הכא שאני משום דעיקר שטר מג"ש נפקא לן [ה יב]: **מה לאשה כו'.** אע"ג דג"ש מופנה היא דילפינן מינה מילי טובא מ"מ[ו] כיון דאיכא למיפרך[ז] שבקינן לה משום הקישא[ח] בעבד

בעבד

ממזרים ואי ק' ולימא ליה רביה המכר לי חצייך בעבד ברי ואתן לך שפחה כנענית (קשה דהמוכר עצמו אסור בשפחה כנענית כשאר כל ישראל עוד קשה דעבד ברי אם אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית עיין בהרמב"ם פ"ג מהלכות עבדים) ועוד שנכיף לרב נכיף לעבד שימכר לו. תשובה אומר לך העבד איני מוכר עצמי בק' מנה אני שואל חירות. ב"ד הוא שכופין את הרב ולא העבד כופה אותו הלכך אין תקנה אלא שנכוף הרב לשחרר וליקח דמיו שלא יחסרו לו עבדים אם רוצה לקנותם: ת"ר המשחרר חצי עבדו ר' אומר קנה וחכ"א לא קנה ואמר רבה מחלוקת בשטר דר' סבר והפדה לא נפדתה או חפשה מקיש שטר לכסף מה כסף בין כולו בין חציו אף שטר בין כולו בין חציו. ורבנן גמרי לה לה מאשה מה אשה לחציה לא אף עבד נמי לחציו לא אבל בכסף דברי הכל קנה פדויה ואינה פדויה. פי' קרא משתעי בחציה שפחה וחציה בת חורין והתם פדיון הוא בכסף ובשוה כסף והלכתא כרבנן דקי"ל הלכה כר' מחביריו ולא מחבריו: בעבד של שני שותפין

בעבד של שני שותפין ודברי הכל. ומ"ת והא לר' אליעזר דבפ' החובל (ב"ק דף 5.) אינו יכול לשחרר חלקו כמו שאינו יוצא בשן ועין דבעינן עבדו המיוחד לו [ח] ומוקי התם אליביה הא דאמר אמימר אינ ואשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו ולא כלום וקאמר התם אינו עבד ואינו בן חורין וכן עבד של שני שותפין [ט] [פי' אליביה דר"א] אין יוצאין ברגלי איבריס וי"ל דשותפין דהתם היינו לזה גוף ולזה פירות כמו מוכר עבדו לאחר ופסק עמו ע"מ שישמשנו ל' יום דהוי דומיא דאינ ואשה שאכל כשיש לו גוף ופירות יכול לשחרר אינו והא דקאמר התם אינו עבד ואינו בן חורין היינו למשנה אחרונה ומ"ת והא אמימר גופיה אית ליה לעיל לחד לישנא דמפקיר עבדו יש לו תקנה בשטר וי"ל דשטר ודאי מפקיע האיסור כדאמרינן לעיל מה אשה איסורא ולא ממונא: **הא דאמר חצי חצי.** פי' בקונטרס שכתב בשטר אחד אני נכסיי לך וכן בשני לאחבו ואפי' מסר בבת אחת לא קנו דדלמא חד פלגא הוא דכתב לתרוייהו ואיכא שיור וקשה לרבינו שמואל דהא מדקאמר כל נכסיי משמע שמפרש בשטר שאינו שנתן לזה לא נתן לזה אלא הכל נתן לשניהם ועוד מדמפליג בין אמר כולו לאמר אני משמע דוקא אמר כולו קנו אבל אני אפי' פירש שלא אחד נותן לשניהם אלא הכל אפ"ה לא קנו [א] ונראה לרבינו שמואל [ב] דרבה לטעמיה דאית ליה בפ' שני דקידושין (דף נ:) ומשי שהוליאוהו (עירובין נ.) כל שאין בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו ובזה אחר זה לא קנה [ג] כיון דשייר [ד] ולא דמי לשיחרר אינו ומכר אינו דהתם הוי בזה אחר זה אם מכר אינו תחילה וקנת קשה לפירושו דאם כן מי אמר כולו נמי לא ליקני בבת אחת כיון דבזה אחר זה שני לא קני כמו במקדש שמי אמיות דאינן מקודשות כיון דבזה אחר זה לא תפסי קדושין בשניה אלא ולאי לא שייך כל שאינו בזה אחר זה אלא היכא שהראשון מונע את השני מלחול כמו בשתי אמיות שמונעים קידושי הראשונה מלחול קידושי שניה אבל הכא הא דלא קני שני בזה אחר זה לאו משום דלא חזי לקנות אלא משום דכבר נסתלק הנותן ואין לו בהן כלום [ה] מידי דהוה אותן כל נכסיו לשנים וכתב לכל א' נכסיי נתונין לך במתנה ויהיה להן בבת אחת דקנו כל הנכסים [ו] ואין לדמות ממון הראוי לחלק ואיתיה לאחלק דקאמר התם אמעשר [ז]: **מאי אירייא חצי אפי' כולו נמי.** הכא ליכא לשנויי תנא סיפא לגלויי אריש דפשיטא דבשטר אחד אין חילוק בין אמר אני אני לאמר כולו [ח]: **יום** של רבו לרבו. היינו למשנה ראשונה [ט] דלמשנה אחרונה [י] מעשה ידיו שלו דבסמוך מדמי ליה למעוכב גט שחרור [יא] ומיהו נ"מ אף למשנה אחרונה כגון בשל יתומים קטנים דלאו בני כפייה נינהו אי בחליה שפחה וחליה בת חורין [יב] ולא נהגו בה מנהג הפקר וקנת תימה כיון דלפי משנה אחרונה מעשה ידיו שלו מה הרוויח לעיל ההוא גברא דאקני לבנו קטן [יג] והא מכי משחרריה חבריה לפלגיה מיד זכה העבד בעצמו והוה ליה מעוכב גט שחרור ואין יכול להקנות לבנו אלא מה שיש לעצמו בו אבל טפי לא ושמא הקנה לבנו קודם ששחררו חבירו לפי שהיה יודע שאבדו היה רוצה לשחרר חלקו:

ושור

של שני שותפין. דכיון דאין לו בו אלא חציו אפי' רבנן מודו דקנה כי שחרריה לפלגיה דהא לא שייר מידי והוי כאשה דנפקא מיניה לגמרי: **מחלוקת.** דרבי ורבנן: **והניח חציו.** דבעינן דיפוק כוליה מיניה כי אשה: **אבל שיחרר חציו.** ומכר תחילה חציו או בבת אחת:

הכותב נכסיו לשני עבדיו. שכתב שני שטרות כל נכסיו לזה וכל נכסיו לזה וזיכה לשליח אחד בבת אחת לשניהם דפלגי דלא קדם אחד לחבירו: **והן משחררין זה את זה.** לפי שכל אחד זכה בחצי חבירו: **הא דאמר כולו.** קמייתא כגון שכתב שני שטרות כדפרישית ובכל אחד כתב כל נכסיי לפלוני עבדי ומודו רבנן דכיון דזיכה להם בבת אחת ונפקי כולהו מיניה קנו. ובתרייתא דאמר חצי חצי בשטר האחד כתב חצי נכסי לך וכן בשני לחבירו לפיכך לא קנו דהוה ליה בכל אחד שחרר חציו והניח חציו. ולא מיבעיא כתב ומסר לזה והדר מסר לזה דלא קנו דכי מסר לקמא שייר פלגיה ולא קנה וכן לשני אלא אפילו מסר לשניהם כאחת לא קנו דכיון דחצי נכסיי כתב בכל חד דלמא חד פלגא כתב לתרוייהו ואיכא שיור: **מדקתני סיפא.** דבריתא: **ואם אמר חצי חצי לא קנו.** וסלקא דעתין דהכי קאמר ואם אמר חצי חצי נמי לא קנו: **מכלל דרישא דאמר כולו.** ואפ"ה לא קנו: **בשטר אחד.** לא קנה כגון כל נכסי לפלוני ופלוני עבדיי דכתיב [ו] לה ולא לה ולחבריה אין שתי נשים מתגרשות בגט אחד ואין שני עבדים משתחרריס בגט אחד: **מאי אירייא.** דפרים סיפא לרישא דאמר חצי חצי כדאמרן: **פ"ק.** כלומר לאו פרושי קמפרש: **אף בשני שטרות נמי לא קנו.** משום דשייר: **לאן בבת אחת.** ותרוייהו דאמר כולו והא דקתני קנו שמסר שני השטרות בבת אחת והא דתני לא קנו בזה אחר זה: **דבשניהן מעיקרא.** בהנך לישני כולהו: **דקרי להו עבדיי.** בשטר גופיה דקתני כל נכסיי לפלוני ופלוני עבדיי שמע מינה לא שחרירינהו לדידהו וטועה דסבר יכול הוא לתת להם שאר נכסים בלא שחרור: **שייר קרקע כל שהוא.** דכתב חוץ מן הקרקע כל שהוא: **לא יצא בן חורין.** דלא ידעינן הי קרקע שייר ובכל כל שהוא אמרי' האי שייר וכיון דקרקעות לא קנה לגופיה נמי לא קנה דלא פלגינן דיבורא הואיל ובאד דיבורא אקני ליה גופיה ונכסים ופלגא דיבורא לא איתקייס אידך פלגא נמי לא מיקייס: **ור"ש.** סבר פלגינן הואיל והזכיר קרקע בשיורא קרקעות הוא דלא קנה אבל הוא עצמו דליכא לספוקי בשיורא קנה: **חוץ מאחד מרבוא.** דכיון דלא פירש שיורא אמרינן היינו איהו דשייריה ולדידיה לא חשיב אלא אחד מרבוא: **נגחו שור.** אמתני' קאי מי שחציו עבד כו' [ז] ומימרא בעלמא הוא: **יום של רבו לרבו.** אם ביום של רבו נגחו וחבל בו פחת דמיו לרבו. שור משלם נזק דהיינו פחת דמיס: **איסורא לא קאמרינן.** דמיהו לחצאין אבל כל זכיית ממון כי היכי דמלאכתו תוליה בימים כן כל שבח ממון: **המים.** בשור המועד קאי דגבי עבד נותן שלשים כסף דהיינו קנס דאפילו אינו שוה דינר נותן שלשים סלע וגבי בן חורין נותן כופר דהיינו דמי הנזק:

וחצי

[א] בעבד של שני שותפין ודברי הכל אמר רבה [ב] מחלוקת בשששיחרר חציו והניח חציו אבל שיחרר חציו ומכר חציו או נתן במתנה חציו כיון דקנפיק מיניה כוליה דברי הכל קנה אמר ליה אביי ובכולו לא פליגי והתני חדא [ג] הכותב נכסיו לשני עבדיו קנו ומשחררין זה את זה ותניא אידך האומר כל נכסי נתונין לפלוני ופלוני עבדיי אף עצמם לא קנו מאי לאו הא רבי והא רבנן לא אידי ואידי רבנן [ד] הא דאמר כולו הא דאמר חצי חצי והא מדקתני סיפא ואם אמר חצי חצי לא קנו מכלל דרישא דאמר כולו [ה] פרושי קא מפרש אף עצמן לא קנו כיצד כגון דאמר חצי חצי הכי נמי מסתברא דאי ס"ד רישא דאמר כולו השתא אמר כולו לא קנו אמר חצי חצי מיבעיא אי משום הא לא אירייא תנא סיפא לגלויי רישא שלא תאמר רישא דאמר חצי חצי אבל אמר כולו קנו תנא סיפא דאמר חצי חצי מכלל דרישא דאמר כולו ואפ"ה לא קנו ואיבעית אימא לא קשיא כאן בשטר אחד כאן בשני שטרות בשטר אחד מאי אירייא חצי חצי אפי' אמר כולו נמי לא קנו [ו] ה"נ קאמר אף עצמן לא קנו בד"א בשטר אחד אבל בשני שטרות קנו ואם אמר חצי חצי אף בשני שטרות נמי לא קנו ואיבעית אימא ל"ק כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה בשלמא בתרא לא קני דהא קני ליה קמא אלא קמא ליקני נפשיה ולקנייה לחבריה אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא רב אשי אמר שאני התם דקא קרי להו עבדיי א"ל רפרם לרב אשי ודלמא עבדיי שהיו כבר מי לא [ז] תנן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא לחירות שייר קרקע כל שהוא לא יצא לחירות ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן טעמא דאמר [ח] [חוץ מאחד מרבוא שבהן] הא לא אמר הכי קני אמאי והא עבד קא קרי ליה אלא עבדי שהיה כבר הכא נמי עבדיי שהיו כבר [ט] נגחו שור יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו אלא מעתה יום של רבו ישא שפחה יום של עצמו ישא בת חורין איסורא לא קאמרינן ת"ש [י] המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו

[ח] נקמן פז., [ט] [עי' תוס' בכורות לא: ד"ה אל"כ], [י] ב"ב קמט: פאה פ"ג מ"ש לעיל מ:, [יא] גי' רש"ל דאמר הכי הא, [יב] [ג"ל דבתריתא], [יג] דבריס כד, [יד] [לעיל מא.], [טו] [ג"ל דמוקי מהכ"ס], [טז] מהרש"ל, [יז] [וע"ע תוס' זבחים ג. ד"ה דבריו],

מוסף רש"י

קנו ומשחררין זה את זה. קנו כל הנכסים וגמלא כל אחד אליו בן חורין ואליו עבד לאחבו ומשחרריס זה את זה (לקמן פז.). הכותב כל נכסיו לעבדו. כגון כל נכסיי נתונין לך, יצא לחירות. אף הוא בכלל נכסים וכל שאר נכסים נמי קנה (לעיל ח:). שייר קרקע כל שהוא. קרקע לאו דוקא כדאמר בב"מ בפ' מי שמת (שם). לא יצא לחירות. דבשלמא ריש לקיש לא גרי דעתיה דנחמיה לשיורא לא אמרינן דשייר, אבל הכא דנחמיה לשיורא אמרינן לדידיה נמי שייר וכי אמר כל נכסיי לך אשאר נכסים קאמר ולחנופי ליה קאמי ולא אחרריה כיון דלא אמר ליה עצמך ונכסיי (שם) אי: שהעבד הוקש לקרקעות דכתיב והתנחלתם, והאי קרקע כל שהוא איכא למימר שעל העבד הוא אומר ומגלא אליו בן חורין וגם הנכסים לא קנה, וה"ה אם אמר חוץ ממטלטלין כל שהוא, דלמפרס ר"ל לקמיה שעשו המטלטלין שיור אבל העבד, דדלמא האי עבד הוא המטלטלין ששייר, דעבדא מיטלטל, אבל אם אמר כל נכסיי נתונים לך חוץ משדה פלוני, הרי הוא בן חורין, שהעבד אינו בכלל אותו שדה שפירש (רשב"ם ב"ב קמט:). לעולם הוא בן חורין. אם שייר קרקע כל שהוא, דשייר קרקע ולא עבד (שם) דמאי דגלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי (לעיל ט.). עד שיאמר כו' חוץ מאחד מרבוא. עד שיאמר סתם חוץ מדבר מועט ולא יפרש מה הוא משייר, דהתם אמרינן דאחד מריבוא דקאמר דהיינו עבד ואיהו לא חשיב ליה אלא כאחד מריבוא בנכסים, אע"ג דשור טפי (שם) שהוא אחד מרבוא אעבד קאי ואינו משוחרר, ודרך כבוד כתב לעבדו כך ומ"מ לא קנה כולם (ב"ב שם).

עין משפט נר מצוה

צד א ב מיי' פ"ז מהל' עבדים הלכ' ד סמג עשין פז טור ש"ע י"ד סי' רסז סעיף ס:

צה ג ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף נט:

צו ה מיי' פ"ד מהל' מוכר ומזיק הלכ' יב סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכד סעיף ד וטוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סב:

צז ו מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכ' ב סמג עשין מז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סב:

מוסף תוספות

א. [דאל"ה] אדמפליג בין אמר כולו להיכא דאמר חצי חצי ליפלוג הכל בחצי חצי בין היכא שפירש חצי אחר בין היכא שלא פירש. תוס' הרא"ש. ב. דאע"פ שפירש דשני החצאין נתן לשניהם לא קנו. תוס' הרא"ש. ג. שאם נתן המחצית לזה ואחר זמן נתן המחצית האחר לזה ודאי לא קנו. ר"ן. ד. וקי"ל דאפי' כ' כל נכסיו לעבדו ושייר קרקע כל שהו, אף עצמו לא קנה, כ"ש הכא. רשב"ם. ה. ואי אתי ראשון דוכה בהם ומקנה אותם לשני קנה שני. תוס' הרא"ש. ו. אע"ג דבזה אח"ד השני לא קנה. תוס' הרא"ש. ז. עי' תוס' הרא"ש שמתרץ שיטת רש"י. ח. דכשם שאין שתי נשים מתגרשות בגט אחד, ה"נ שני עבדים אינן יוצאין בגט אחד. רבנו קרשקש. ט. דקתני עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד. רשב"ם. י. כיון שכופין את רבו, אפי' בעוד שלא כפו אותו אינו עובדו. רשב"ם. יא. וא"ת, למשנה ראשונה מאי דהוה הוה. תוס' הרא"ש. יב. דלא מפקדא אפריה ורביה. ר"ן. יג. בתר דשחרר חבריה לפלגא. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

דברי הכל אף בשטר קנה שכל אחד משחרר כל חלקו ולא שייר בו כלום ולא דמי למשחרר חצי עבדו. ואין שני עבדים משתחררים בשטר א' כמו שאין שתי נשים מתגרשות בגט א'.

ושור אינו משלם אלא נזק. יש רוצים לפטור את השור מן שואל סוס מחבירו אפי' הוזק בפשיעה ונתבטל הרבה ממלאכתו כיון דסופו לחזור להתרפאות דכי היכי דדרשינן[יא] מיש בעמיתו ולא שור בעמיתו ה"נ דרשינן מיש בעמיתו ולא מיש בשור ואין לחלק בין שומרים לאדם הממזיק[א] מדפריך בב"ק (דף ד:) [יב] ותו שומר חנם והשואל כו' אדם דאזיק שור הוא[ב] והא דפריך בריש הנחנקין (סנהדרין פד:) הכחישה באבנים ה"נ דלא מיחייב היינו בהכחשה דלא הדרא וה"מ[ג] אומר[ד] דלא שייך שבת אלא באדם דשבתו לא הוי בכלל נזק דמשום שבת לא פחתי דמיו כל כך אבל שור פשיטא דשבתו בכלל נזק הוא דפחתי דמיו ומתחלה כשהוזק שמין אותו כמה דמיו פחותים לימכר[ה]: **מאי** לאו כמשנה אחרונה.[ו] ולעיל לא בעי לאוקומי הא דנותן חצי קנס לרבו למשנה אחרונה דקנסא לרבו מעשה ידיו לעצמו והא דנגחו שור יום של רבו לרבו הוי למשנה ראשונה דאשה כיון דמחוסר גט שחרור[ז] כי היכי דלא לפשוט בעיא דהכא: **חבלי** ביה אחריני יהבי ליה לרביה. אע"ג דמעשה ידיו לעצמו[ח] כיון דקנסא לרבו חבלה נמי לרבו דמה לי קטליה כולו ומה לי קטליה פלגא: **הואיל** ומדרש חכמים הוא. אומר ר"ת דמייתי שמא ימצאנו[ט] בשוק ויאמר לו עבדי אתה אבל בשן ועין לא מייתי דזיל קרי בי רב הוא[י]: [כ] **מעובד** גט שחרור אוכל בו'. הך בעיא לא אתיא אליבא דר"ל דריש פרק בתרא דכריתות (כד:) [יא] (א) דמסקינן אליבא יג) דרשב"ג דמעובד גט שחרור אוכל בתרומה אי נמי יש לחלק דהתם במעובד גט שחרור ע"י הפקר אוכל בתרומה כמו שמותר בשפחה כדפרישית לעיל[יב] (ב) והכא אייר בחיי עבד וחציו בן חורין[יג]: **הרי** אלו אוכלים בתרומה. והא דאמרינן בפ"ק דכתובות (דף יג:) גבי עשרה כהנים ופי' אחד מהם ובעל הולד שתוקי שמשתיקין אותו מדין כהונה מדכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו שיהא זרעו מיוחס אחריו הא אמרינן בפ' נושאין על האנוסה (יבמות דף ק:) דזרעו מיוחס אחריו דרבנן וכי גזור רבנן בזנות בנישואין לא גזרו אי נמי הכא לאחר שנולדו נתערבו: **עבד** שמכרו רבו לקנס כו'. מכר קנס של עבד לא מיבעיא ליה דאפי' לר"מ לא קני דהא לא עבידי דאתי כדקאמרי' וכ"ש לרבנן אלא במכרו רבו לקנס מיבעיא ליה דדילמא אפי' לרבנן קני להו כמו דקל לפירותיו[יד] כדאמרי' הא קאי שור והא קאי עבד או דלמא אפי' לר"מ לא קני דלא דמי[יה] [לפירות דקל] שהפירות יוצאים מגוף הדקל[ט] ועבידי דאתי אבל קנסא מעלמא אתי ולא עבידי דאתי: מי האזנים וראש הגוויה שהן משופעין לכאן ולכאן ואין נגעו נראה לכהן בבת אחת ולא קרינא ביה לכל מראה עיני הכהן (ויקרא יג): **עבד יוצא בהן לחירות.** דמומין שבגלוי הן ואינן חוזרין כשן ועין ואתרבו בכלל ופרט וכלל בפ"ק דקדושין (דף כד:): **המבריעין.** דעת חכמים איזו נראה. ולא אתפרש מאן מינהו: **והא קראי דרשינן.** בקידושין (שם): **אוכל בתרומה.** אם עבד כהן הוא: **קנין כספו אמר רחמנא.** לענין תרומה: **אוכלין בתרומה.** שייהס ממה נפשך דאם דאם כהן ואם עבד כהן: **וחולקין חלק א'.** מפרשים חלק כאחד שאין נותנין להם תרומה בגורן לזה בלא זה דקסבר אין חולקין תרומה לעבד כנעני אלא א"כ רבו עמו דלמא אתי למימר כהן הוא ומסקו ליה ליוחסין והשתא לא אתי לאסוקינהו והאי מעובד גט שחרור הוא ואין לרבו רשות עליו דלא ידע הי מייניהו עבד ולריכין שישחררו זה את זה וקתני סיפא הגדילו התערובות משחררין זה את זה וקתני אוכלין בתרומה: **שחררו רבו.** לאחר: **נקנס.** אם יגחנו שור יהא קנסו שלו אבל לאחר דבריה לא מכרו: **מכור.** לקנס מיהא: **או לא מכור.** ואם נגחו קנסו לרבו ראשון דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: **פיבעי ר"מ.** דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם האומר לאשה הרי את מקודשת לי לכשאתגייר כו' (קדושין דף סג.): **פירות דקל.** המוכר פירות דקל עד שלא חנטו דפליגי בה[כ] רב הונא ורב נחמן אליבא דר' מאיר: דלמא אבל קנס שלם פשיטא דלא מחייב. מוס' הרא"ש ועי' מהרש"א ומהר"ש. יד. אע"ג דלא עבידי דאתו, מטעמא. מוס' הרא"ש.

וחצי כופר ליורשיו אמאי הכי נמי לימא יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו שאני הכא דקא כליא קרנא ואלא ה"ד דלא קא כליא קרנא כגון[ט] שהכהו על ידו וצמתה ידו וסופה לחזור הניחא לאביי דאמר נותן לו שבת גדולה ושבת קטנה שפיר אלא לרבא [א]דאמר אינו נותן לו אלא שבתו שבכל יום ויום האי שור הוא ושור אינו משלם אלא נזק אב"א [ב]כשהכהו אדם ואי בעית אימא [ג]מימרא היא ומימרא לרבא לא סבירא ליה [ד]איבעיא להו מעובד גט שחרור יש לו קנס או אין לו קנס [ה]כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו אמר רחמנא והאי לאו אדון הוא או דלמא כיון דמחוסר גט שחרור [ו] אדון קרינא ביה ת"ש המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשיו מאי לאו כמשנה אחרונה לא כמשנה ראשונה ת"ש [ז]הפיל את שינו וסימא את עינו יוצא בשינו ונותן דמי עינו ואי אמרת יש לו קנס וקנס לרבו השתא חבלי ביה אחריני יהבי ליה לרביה חבל ביה רביה גופיה יהיב ליה לדידיה [ח]דלמא כמ"ד אינו צריך דתניא[ט] בכולן עבד יוצא בהן לחירות [י]וצריך גט שחרור מרבו דברי ר' [יא]ישמעאל ר"מ אומר אינו צריך ר"א אומר צריך רבי טרפון אומר אינו צריך ר"ע אומר צריך המכריעין לפני חכמים אומרים נראים דברי ר' טרפון בשן ועין הואיל ותורה זכתה לו ודברי ר"ע בשאר אברים הואיל וקנס חכמים הוא קנס הא קראי קא דרשינן אלא אימא הואיל ומדרש חכמים הוא [יב]איבעיא להו מעובד גט שחרור אוכל בתרומה או אינו אוכל [יג]קנין כספו אמר רחמנא והאי לאו קנין כספו הוא או דלמא כיון דמחוסר גט שחרור קנין כספו קרינא ביה ת"ש [יד]דאמר רב משרשיא [טו]כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה הרי אלו אוכלין בתרומה וחולקין חלק אחד על הגורן הגדילו התערובות משחררין זה את זה הכי השתא התם אם יבא אליהו ויאמר בחד מינייהו דעבד הוא קנין כספו קרינא ביה הכא לאו קנין כספו הוא כלל [טז]איבעיא להו עבד שמכרו רבו לקנס מכור או אינו מכור תיבעי לר"מ תיבעי לרבנן תיבעי לר"מ עד כאן לא קאמר [יז]ר"מ אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא כגון פירות דקל דעבידי דאתו אבל הכא מי יימר דמינגח ואם תמצא לומר דמינגח ממאי דמשלם דלמא

וחצי כופר. דלא מירות: **ליורשיו.** ולקמן[יח] פריך יורשין מנא ליה: **ומאתה.** יבאה: **וסופה לחזור.** ושיימינן ליה כמה דמיו פחותים בכך לימכר עכשיו בשוק ואם יוס של רבו היה ינתן הכל לרבו ואם יוס של עצמו היה הכל לעצמו: **הניחא לאביי.** דאמר בב"ק (דף פו.) בחלש שחבל בחברו בענין זה: **נותן לו שבת גדולה ושבת קטנה.** שבת גדולה הן פחת דמיו לימכר עכשיו בשוק והוא מזק ולהכי קרי ליה שבת שפחת דמיו של עכשיו אינו אלא משום שבת שאינו ראוי לעשות מלאכה בשתי ידיו עד זמן שתחזור ידו אלא לשמור קישואים יהא ראוי לאחר שיקל ממנו כאב המכה קצת ושבת קטנה היינו כאילו הוא שומר קישואין שנותן לו כל ימי חליו שישכב במטה מחמת חולי זה שאינו יכול לשמור קישואים: **שפיר.** דכיון דשייך דין מזק במכה זו מיחייב שור עלה וכיון דלא כליא קרנא לגמרי יוס של רבו לרבו יוס של עצמו לעצמו: **שבתו של כל יוס ויוס.** ואין כאן פחת דמיס הואיל וסופו לחזור אלא לפי שבת של כל יוס יתן לו כל ימי נפילתו למטה יתן שכר אדם שלם לפי מלאכה שהיה רגיל בה וכשיעמוד ויהא ראוי לשמור קישואין ישמור קישואין וזה יתן לו פחת השכר: **אי שור הוא.** כלומר הואיל ואדם המוזק כך אינו משלם מזק אלא שבת שור פטור לגמרי דה' דברים גבי אדם כתיב ולא גבי שור דכתיב (ויקרא כד) אים כי יתן מום בעמיתו[יט] ולא שור בעמיתו[כ]: **איבעיא אימא.** הא דאמרן לעיל יוס של רבו לרבו כשהכהו אדם: **ואיבעיא אימא.** לעולם בשור וכאביי דאמר שייך בה דין מזק ודקמקשית מינה לרבא: **הך מימרא.** בעלמא היא ואינה לא משנה ולא ברייתא: **ומימרא.** רבא אמר לך דהא מימרא לא ס"ל: **מעובד גט שחרור.** מחוסר גט שחרור. כל הנך דאמרי' בהו דיקאו לחירות ואין לרבו עליהם אלא שריכין גט שחרור כגון מקדיש ומפקיר ומי שחציו בן חורין דתנן כופין את רבו: **יש לו קנס.** אלשים כסף לרבו אם נגחו שור: **מאי לאו למשנה אחרונה.** לאחר שחזרו בית הלל להורות דכופין את רבו ואפי' הכי שקיל קנס דלד עבדות כל זמן שלא נכתב הגט: **למשנה ראשונה.** דלית ליה כופין ואדון גמור הוא: **הפיל.** רבו שינו של עבד כנעני ואח"כ סימא את עינו: **יוצא בשינו.** לחירות וקס"ד לריך גט שחרור וכי סימא עינו קודם גט נותן לו דמי עינו כבן חורין: **נכון.** עשרים ואחד אלשי אבריס האמורין במס' נגעים (פ"ו מ"ז) לענין שאינן מטמאין משום מחיה ראשי אצבעות של ידיס ורגליס וראש החוטם וראשי

מסורת הש"ס

יא) קדושין כד: [ב"ק פו.], ב) [ב"מ מח.], ג) [קדושין כד:], ד) [ל"ל שמעון כך אומא בקדושין וכן מוכח מתוס' ב"מ מח. ד"ה תשומת] וכן מתוס' כתובות מב. ד"ה הפלגת, ה) יבמות לט. [וע"ע תמורה מ.], ו) [הך דלהלן שנתערב וכו' מתני' היא ביבמות לט. וע"ע תמורה מ. וכבן פליאה דמייתי לה משמיה דרב משרשיא מ"ש כהנת שנתערב וכו'], ז) [לעיל יג: וש"נ], ח) [דף מג.], ט) (ב"ק כו.), י) [יבמות לג.], יא) [ב"ק כו.], יב) [ל"ל והא], יג) [ל"ל דת"ק דרשב"ג], יד) נ"י לדקל לפירותיו,

תורה אור השלם

1. אם עֶבֶד יִגַּח הַשּׁוֹר אוֹ אָמָה כֶּסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לַאדֹנָיו וְהַשּׁוֹר יִסָּקֵל:
שמות כא לב
2. וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וְיִלִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ:
ויקרא כב יא

גליון הש"ס

גמ' אדון קרינא ביה. עי' תוס' ד"ה מעובד ובו'. עי' בתמה"ן בתמלחמות פ"ג דבכרכות (יב. מדפי הרי"ף) בתוס' דנשים בבהמ"ז לתוליתא: **ד"ה** עבד ובו' ועבדי' דאתו. ע' ב"מ ד' לג ע"ב תד"ה כגון:

הגהות הב"ח

(**א**) תוס' ד"ה מעובד וכו' דמסיק אליבא דרשב"ג וכו': (**ב**) **בא**"ד כדפרש"י לעיל נ"ב בדף מ ע"א בד"ה אותו העבד:

מוסף תוספות

א. דנהי דבאדם המזיק דרשי' ולא איש בשור, שומרין מיהא חייבין. מוס' הרא"ש. ב. אלמא דין אחד להם. מוס' הרא"ש. ג. כהן. מוס' הרא"ש. ד. דלא דמי. מוס' הרא"ש. ה. שבכל שעה ערך דמיו ידועים בכמה הוא ראוי לימכר עתה. מוס' הרא"ש. ו. וא"ת אמאי איצטריך לעיל למימר מימרא לרבא לא ס"ל, לימא דהיינו למשנה אחרונה דקנסו לרבו דאע"פ שמעשה ידיו לעצמו, אדון קרינן בי', ונגחו שור, יום של רבו לרבו, הוי למשנה ראשונה כדפרישית לעיל. מוס' הרא"ש. ז. וי"ל דלא בעי לשנויי הכי. מוס' הרא"ש. ח. מ"מ הנזק יש לו להיות לרב, ואפי' שבת נמי אע"פ שהוא בטל ממעשה ידיו. מוס' הרא"ש. ט. רבו. מוס' הרא"ש. י. עי' מוס' הרא"ש שמקשה על ר"מ ומולק. יא. דאמר וכו' ד"אי איפשי' לשון הפקר. מוס' הרא"ש. יב. במילתיה דאמימר. מוס' הרא"ש. יג. ולא נהירא לי, דהיאך יאכל צד חירות בתרומה, דעד כאן לא קא מיבעיא לי' לעיל אלא להתחייב חצי קנס,

עין משפט נר מצוה

צח א מיי' פ"ב מהל' מוכל ומזיק הלכה יא סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעי' יז:
צט ב מיי' שם פ"ד הל' יב סמג עשין ע טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' סב:
ק ג מיי' פי"ח מהל' נזקי ממון הלכה ז סמג עשין סז:
קא ד ה מיי' פ"ה מהל' עבדים הלכה יד ופ"ד מהל' מוכל ומזיק הלכה יא טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' לט ועי' בכ"מ:
קב ו מיי' פ"ה מהל' עבדים הל' ד טור ש"ע שם סעי' מז:
קג ז מיי' פ"ט מהלכות תרומות הלכה ה:
קד ח מיי' פכ"ג מהל' מכירה הלכ' ג טור י"ד סי' רסז:

מוסף רש"י

וצמתה ידו. יבשה (קדושין כד:). **נותן לו שבת גדולה.** דמי ידו, **ושבת קטנה.** כל ימיס שיפול למשכב רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין (ב"ק פו.). **שבתו שבכל יום ויום.** עד שיחזור לקדמותו נותן לו בכל יום כמו שנשכרים פועלים בשוק ולא כשומר קישואין, הא לרבא לא יהיב ליה דמי ידו (שם). **בכולן.** אראמי אבריס קאי, **עבד יוצא בהן** לחירות וצריך גט שחרור. להמילו בבת חורין (קדושין כד:). **הואיל** ותורה זכתה לו. דכתיב בהלל (שם). **כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה.** ואין יודע אי זה כהן ואי זה עבד (תמורה ח.). **הרי אלו אוכלין בתרומה.** אחד כהן ואחד עבד כהן (יבמות צט.). **וחולקין חלק אחד על הגורן.** כלומר כשאינן ביחד נותנין להן תרומה בבית הגרנות, אבל לאחד מהן אין חולקין על שיניה מבירו, דשמא זה הוא העבד וסבירא ליה לאבי תנא דאין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו, דילמא אתי לאסוקיה ליוחסין (תמורה ח.). **משחררין זה את זה.** כל אחד ואחד כותב אם אני הרב ואתה העבד הרי אתה בן חורין ויהיו מותרים שניהן בבת ישראל (שם).

פסקי רי"ד

תניא כל כ"ד ראשי אברים עבד יוצא בהן לחירות וצריך גט שחרור דברי ר"ש ר"מ אומר אינו צריך ר' אליעזר אומר צריך ר' טרפון אומר אינו צריך רבי עקיבא אומר צריך המכריעים לפני חכמים אומרים נראים דברי ר' טרפון בשן ועין הואיל והתורה זיכתה לו ודברי ר' עקיבא בשאר איברים הואיל וקנס חכמים הוא קנס הא קראי קדרשי' אלא הואיל והוא מדרש חכמים. פי' בפ"ק דקידושין (כד:) לפינן כלל ופרט וכלל כי יכה כלל שן ועין פרט לחפשי ישלחנו חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כענין הפרט מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינן חוזרין אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרין ורבה כל כ"ד ראשי אברים והם כ' אצבעות ידיו ורגליו שתי אזנים וראש החוטם וראש הגוויה וראשי דדים באשה:

דלמא מודה. בב"ד קודם העלאת עדים ומודה בקנס פטור: **ויליד בית מה ס"ל.** לענין אכילת תרומה ויליד בית הס יאכלו בלחמו. יליד בית בן שפחתו: **אילו כן.** דלא כתיב אלא קנין כספו הוא יאכל בו: **אף קנין כספ אע"פ שאינו שוה כלום.** כגון שנעשה מוכה שחין: **מי איכא עבדא דלא מודבן.** בפרוטה: **לקנסא.** שאם יגחנו שור יטול שלשים כסף: **בטרפה.** שאין משלמין עליו קנס דגברא קטילא הוא: **והא חזי למיקם קמיה.** לשרתו אע"פ שנתחכה רגלו למעלה מן הארכובה או ניקב קרום המוח ראוי לשירות קל: **במנוול.** דמאים והוי נמי טרפה דלאו בר קנסא הוא: בקדושין אמרינן[ב] התקדשי לחליי מקודשת חליין מקודשת לי אינה מקודשת הכא מי הוי קדושין או לא: **אם תמצא לומר.** כלומר אי בעית למפשט מדקיימא לן התקדשי לחליי מקודשת לא דמי דהתם בר חורין הוא וחזיא לכוליה והכי קאמר לה אי בעינא נסיבנא אחריתי בהדיך אבל הא לא חזיא לפלגא דעבדות דידיה: **ואם תמצא לומר חליין מקודשת לי אינה מקודשת.** ובעית למפשט הא מינה דכי היכי דמקדש חלי אשה אינה מקודשת הואיל דלא מצינן למימר דהכי קאמר לה דתנסיב אחרינא בהדי דאיתתא לא חזיא לתרי ואשתכח דפלגא הוא דקדיש הכא נמי חלי איש שקידש לא הוי קידושין לא דמי דהתם שייר בקנינו דהוה ליה לקדשה לכוליה אבל הכי אי לא שייר מידי דכל מה דחזי למעבד עבד: **כשעשאו טריפה.** דהוה ליה כמאן דקטליה ויהב ליה לנפשיה: **ועוד כופר הוא כו'.** דכשלמא קנס דלא כתיב ביה מיתה אלא נגיחה שנאמר אם עבד יגח השור וגו' (שמות כא) איכא לאוקמיה כשעשאו טריפה אבל בכופר של בן חורין כתיב (שם) והמית איש או אשה: **ראוי ליטול.** דפלגא לאו בר קנסא הוא אלא בר כופר: **ואין לו.** שהרי מת ויורשים אין לו שיגבו וזה המזיק זכה במה שבידו ולעולם בשמת וה"ק נותן חלי קנס לרבו וחלי כופר ראוי ליתן ליורשיו אם היו לו יורשין: **אוקי אמורא עליה.** העמיד מתורגמן לפניו לחזור ולדרוש: **והמכשלה הזאת.** כלומר כך התחיל בדרשא מקרא כתוב והמכשלה הזאת תחת ידיך באנשי ירושלים שפסקה תורה מהם והיו שואלין לחבריהם שמלה לך קנין תהיה לנו והמכשלה הזאת תחת ידיך כלומר דבריה שמכושין כשמלה שלך הן שאתה בקי בהן אמור לנו ותהיה קנין והמכשלה הזאת דברי תורה שאין אדם עומד על אמיתתן עד שיכשל בהן להורות טעות ויכלימוהו והוא נותן לב ומבין תחת ידיך הן אף אני נכשלתי בהוראתי וחוזרני בי: **ואם להשך אדם לומר.**

דלמא מודה ומיפטר ותבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן [א]אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא כגון פירות דקל דהשתא מיהא ליתנהו אבל הכא הא קאי שור והא קאי עבד מאי אמר ר' אבא ת"ש [1]ויליד בית תלמוד לומר אם קנין כסף אוכל יליד בית לא כ"ש אילו כן הייתי אומר מה קנין כסף שיש בו שוה כסף אוכל אף יליד בית שיש בו שוה כסף אוכל ומנין שאע"פ שאינו שוה כלום ת"ל יליד בית מכל מקום ועדיין אני אומר יליד בית בין שיש בו שוה כסף בין שאין בו שוה כסף אוכל קנין כסף יש בו שוה כסף אוכל אין בו שוה כסף אינו אוכל ת"ל [1]קנין כספו ויליד ביתו [ב]מה יליד בית אע"פ שאינו שוה כלום אוכל אף קנין כספו אע"פ שאינו שוה כלום אוכל ואי סלקא דעתך עבד שמכרו רבו לקנס מכור [ג] מי איכא עבדא דלא מזדבן לקנסא אין איכא עבד טרפה והא חזי למיקם קמיה במנוול ומוכה שחין [ג]איבעיא להו [ד] מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקידש בת חורין מהו אם תמצא לומר [ד]בן ישראל שאמר לבת ישראל [ה]התקדשי לחציי מקודשת דחזיא לכוליה הא לא חזיא לכוליה ואם תמצא לומר [ה]בן ישראל המקדש חצי אשה [ו]אינה מקודשת דשייר בקנינו והא עבד לא שייר בקנינו מאי ת"ש [1]המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשיו ואי אמרת קידושיו לאו קידושין יורשין מנא ליה אמר רב אדא בר אהבה כשעשאו טרפה [ז] ומאי יורשיו נפשיה [ח] אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דיורשיו קתני ועוד כופר הוא [ט] ואמר ריש לקיש כופר אין משתלם אלא לאחר מיתה אלא אמר רבא [1]ראוי ליטול ואין לו אמר רבא כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קדושיה קדושין דרש רבה בר רב הונא כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אינה מקודשת א"ל רב חסדא מי דמי התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו הדר אוקים רבה בר רב הונא אמורא עליה ודרש [יא]והמכשלה הזאת תחת ידיך אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן אע"פ שאמרו המקדש חצי אשה אינה מקודשת [י]אבל חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה קדושיה קדושין מ"ט התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו אמר רב ששת כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קידושיה קידושין ואם לחשך אדם לומר [יב]איזו היא שפחה חרופה זו שחציה שפחה וחציה בת חורין [יג]המאורסה לעבד עברי אלמא בת איתרוסי היא אמור לו כלך אצל ר' ישמעאל [יד]שהוא אומר בשפחה כנענית המאורסה לעבד עברי ושפחה כנענית בת איתרוסי היא אלא מאי אית לך למימר מאי מאורסת מיוחדת הכא נמי מאי מאורסת מיוחדת אמר רב חסדא [יב]חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון ומתו שניהם מתייבמת ללוי ואין

מי איכא עבדא דלא מזדבן לקנסא. ומ"ת כי אמר נמי דאינו מכור [א] תקשי ליה מי איכא עבדא דלא מזדבן לקנסא שיוכל למכרו כולו לגמרי [ב] וי"ל דלא ימצא קונים שיקנוהו לגמרי אפי' לא יטטרכו לפרנסו שיוכל לומר עשה עמי ואיני זנך מ"מ מימנעי אינשי לקנותו אלא יהא רגיל אצלם אבל אם מכרו לקנס מכור זמנין דזבני ליה ועי"ל דאפי' מוכרו כולו לגמרי אינו מכור דהא אינו אוה כלום ואינו מוכרו אלא לקנס ולקנס אינו מכור [ג]:

אם תמצא לומר התקדשי לחציי מקודשת. וגבי אשה קאמר אם תמצא לומר חליין מקודשת לי אינה מקודשת והוי מצי למימר איפכא [ד] אלא האמת נקט דהכי מסיק בפ"ק דקידושין (דף ז.) [ה]: **ואי אמרת** קדושיו לאו קדושין יורשין מנא ליה. תימה דמה תולה יורשין בקידושין [1] והלא בנו מן הפנויה יורשו כדאמר (יבמות דף ק:) גבי עשרה כהנים שפירש אחד מהן ובעל דהולד שתוקי שמשתקין אותו מנכסי אביו משום דלא ידעי' אבוה מנו ואפי' בנו ממזר מעורה דלא תפסי בה קידושין תנן בפרק שני דיבמות (דף כב.) דהוי בנו לכל דבר והיינו ליורשו והכא אי תפסי בה קידושין גרע [ו] טפי דאתי לד עבדות ומשתמש בא"א כדאמרינן [בהחולין] (שם דף מה.) וי"ל דסבר הש"ס דאם איתא דלאו בר קדושין הוא אין בנו מתייחס אחריו [ח] ולא דמי לעריות דתפסי בה קדושין לעלמא אבל האי [ט] דלאו בר קדושין הוא בשום מקום [י] אין הכן מתייחס אחריו: ואין

תשובה לדבר זה מאותה שסיימו במס' כריתות (יא.) והפלה לא נפלתה דשפחה חרופה אינו זו פדויה ואינה פדויה חליה שפחה וחליה בת חורין המאורסה לעבד עברי. והוא הדין לכל ישראל אלא אורחא דמלתא נקט משום לעבד עברי מותר בשפחה: **אלמא בת איתרוסי היא.** מדקתני מאורסת: **אמור לו.** וכי סבור אתה שהן איתרוסין ממש: **כלך אצל רבי ישמעאל.** דאמר התם דברה תורה כלשון בני אדם ובשפחה כנענית אלא נפדית כלל קמשתעי קרא: **המאורסה לעבד עברי.** וכי שפחה כנענית גמורה בת קדושין היא הא חמורה בעלמא היא עם הדומה לחמור[יא]: **מיוחדת.** וגזירת הכתוב היא דמחייב עלה אשם הואיל וייחדוה לעבד עברי המותר בה: **וחזרה ונתקדשה לשמעון.** אחיו ובחיי ראובן ולאובן לא גירשה: ואין

מסורת הש"ס

א) קדושין ז., ב) ג"ז בס, ג) [שבת קיט. מגיגה יד.], ד) [כריתות יא.], ה) [ל"ל ומאורסה כך איתא בכריתות], ו) [כריתות שם], ז) [קדושין ז.], ח) [קדושין סח.],

גליון הש"ס

גמ' מי איכא עבדא כו'. עי' ערכין ד' ב ע"א תד"ה לאתויי מנוול: שם מי שחציו עבד וחציו בן חורין. ע' ירושלמי פ"ח דפסחים הלכה א: שם ומאי יורשיו נפשיה. עי' פר"ח בספרו מיס חייס בתוספותיו סימן ב: שם אמר רבא שתי תשובות. עי' פסחים ד' עא ע"א וש"נ: שם ואמר ר"ל כופר. עי' ב"ק ד' מב ע"ב:

מוסף רש"י

אין אדם עומד על דברי תורה. על טוריין לאומרין כהלכתן (שבת קב.). אלא אם כן נכשל בהן. עד שלאומרן ב' וג' פעמים בשיטום הייטו טעמי מורה המסומרין (שם) כשהתלמיד נכשל בשמועתו פעם ראשונה ושניה הוא נותן לב לעמוד על שמועתו (חגיגה יד.).

מוסף תוספות

א. לקנס. תוס' הרא"ש. ב. ויהיה הקנס לקונה אותו. תוס' הרא"ש. ג. אשתכח דלאו מידי קא זבין. ומה"ט נמי ניחא אמאי אינו שו"כ, דנהי דלא מזדבין לקנס, מ"מ הוא יכול להשהותו לקנס ושוה לו כסף. אלא כיון דהשתא לא שוה לי' מידי קודם שיבא הקנס לא מקרי קנין כספו. תוס' הרא"ש. ד. אח"ל [התקדשי לחציי] אינה מקודשת משום דשייר בקניינו, וגבי אשה הוה מצי למימר חצייך מקודשת לי מקודשת משום דחזיא לכולה. תוס' הרא"ש. ה. ונקט אח"ל משום דתלמודא שקיל וטרי בה. תוס' הרא"ש. ו. כ"ש. תוס' הרא"ש. ז. הבן. תוס' הרא"ש. ח. אפי' אחר צד חירות שבו. תוס' הרא"ש. ט. צד חירות. תוס' הרא"ש. י. והר"ל כגוי ועבד הבא על בת ישראל דלא תפסי בה קידושין. תוס' הרא"ש.

קה א מיי' פכ"ב מהל' מכירה הלכה ו סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רט סעי' ד:

קו ב מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ו סמג לאוין רכד רכה טור י"ל סי' שלא:

קז ג מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה יז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעי' יא:

קח ד ה מיי' שם פ"ג הלכה ט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לא סעי' ח:

קט ו ז מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכה ב סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' רסז סעי' סב:

קי ח מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מד סעי' יב:

קיא ט מיי' שם הלכה י"ז ופ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכ' יג סמג לאוין קכה:

קיב י מיי' פ"ז מהל' יבום הלכה לא סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סי' קעד סעי' ז:

תורה אור השלם

1. וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וִילִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ: ויקרא כב יא

2. כִּי יִתְפֹּשׂ אִישׁ אִשָּׁה בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֹרָשָׂה וְשָׁכַב עִמָּהּ וְנִמְצְאוּ: דברים כב כח

3. בֵּית אָבִיהָ שַׁמְלָה לָבָה קָצִיר תִּהְיֶה לָנוּ וְהַמְכַשֵּׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יָדֶךָ: ישעיהו ג ו

פסקי רי"ד

מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקדש בת חורין מקודשת היא משום צד חירות שבו ואפילו אם תמצא לומר המקדש אשה לחציו אינה מקודשת התם משום דשייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו וכן נמי שפחה שחציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה מישראל קדושיה קדושין משום צד חירות שבה. ואפילו אם תמצא לומר המקדש חצי אשה אינה מקודשת התם שייר בקנינה הכא לא שייר בקנינה

ואין אני קורא בה אשת שני מתים. וא"ת והכא מאי נפקא מינה אם היא אשת שני מתים הא אמרינן בפ' ד' אחין (יבמות דף לא:) דזיקת שני יבמין דרבנן גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתיבמות וזה לא שייך הכא וי"ל דהתם במאמר דרבנן הויא זיקת ב' יבמין דרבנן אבל בעלמא [א] הוי דאורייתא: **מה נפשך אי קידושי ראובן כו'.** פי' בקונטרס דמשום פלוגתא דאמוראי דלעיל מספקא ליה הי מינייהו הוו קידושין וקשה דרב חסדא גופיה [ב] פסיקא ליה [ג] דהוו קידושין ורבה בר רב הונא נמי חזר בו מכח דברי רב חסדא ונראה דמספקא ליה אי גמרי קדושי ראשון אי פקעי: **גמרו** קידושי ראשון. והא דאמרי' בפ"ק דקידושין (דף ז.) בהמה של שני שותפין הקדיש חציה וחזר ולקחה והקדיש חציה [ד] כו' הא לא הקדישה לא גמרי [ה] שאני התם דאפשר שתרעה ויהיו חציה דמיה הקדש וחציה חולין אבל הכא דאי אפשר שתהא חציה מקודשת דכי יקח אישה אשה כתיב לא חצי אשה מסתבר למימר או גמרי או פקעי ואע"ג דהתם מדמי למקדש חצי אשה לא קשה מידי דמייתי שפיר דהיכא דאיכא דעת אחרת לא פשטי בכולה [ו] אי נמי איכא למימר דבהמה של שני שותפין ששייר בקניינו קלת שהרי בהמה היתה בת הקדש לפיכך לא גמרי אבל הכא חציה שפחה לא היתה בכלל קידושין: **אבל** אם כתב עליו אונו זהו שחרורו. וא"ת הא דאמר אמימר לעיל (דף מ.) המפקיר עבדו אין לו תקנה דאיסורא דאיכא גביה לא מצי מקני ליה וכאן [ז] משמע דיש לו תקנה בשטר ועל כרחך לא משחרר ליה עד שיברח דאי לאלתר חייל השחרור [ח] היכי מזדיין ליה ומסר ליה לעובד כוכבים להשתעבד בו [ט] וי"ל דלא דמי למפקיר לעובד כוכבים לא [י] קני ליה אלא למעשה ידיו [יא] ואלכתי פש ליה גבי ישראל ממונא דקני ליה לקנס ולוולדות ולא הפקיעו ממנו חכמים עד אחר שיכתוב לו גט שחרור: **הא לגופא.** פי' בקונט' גבי עבד קבע לו זמן שאם לא יפדהו יהא גופו חלוט לעובד כוכבים ומעכשיו משתעבד בו וכיון דמזלזל בתקנתא דרבנן קנסוה אע"ג דלא מטא זימניה וגבי שדה איירי דקבע ליה זמן לפירי שאם לא יפדהו עד הזמן יאכל הפירות משם ואילך עד שיפרע הלכך אפי' מטא זימניה אין לו אלא פירות ותימה כיון דעד דלא מטא זימניה אין לו פירות מה שייך לומר פטור מן המעשר ועוד דהוה ליה למימר אידי ואידי בין מטא זמניה בין לא מטא זמניה [יב] ומדנקט לא מטא זמניה משמע דלא מתוקמא הכא דמעשר אלא בלא מטא זמניה ונראה לפרש הא לגופא הא לפירא כמו הא גופא והא פירא [יג] דגבי עבד אע"ג דלא מטא זמניה הגוף בבית העובד כוכבים ומפקיעו מן המלות ומש"ה יוצא לחירות אבל בשדה אין לו לישראל אלא פירות והשדה ברשות העובד כוכבים ופטור [יד]: בשלוה

[ו] ואין אני קורא בה אשת שני מתים מה נפשך אי קדושי דראובן קדושין קדושי דשמעון לאו קדושין ואי קדושי דשמעון קדושין קדושי דראובן לאו קדושין [יא]איתמר חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון רב יוסף בר חמא אמר ר"נ פקעו קדושי ראשון ר' זירא אמר רב נחמן גמרו קדושי ראשון א"ר זירא כוותיה דידי מסתברא דכתיב [1]לא יומתו כי לא חופשה [2]הא חופשה יומתו א"ל אביי ולתנא דבי ר' ישמעאל דאמר בשפחה כנענית המאורסת לעבד עברי הכי נמי דכי חופשה יומתו אלא מאי אית לך למימר שחופשה וחזרה ונתקדשה הכא נמי שחופשה וחזרה ונתקדשה [3]אמר רב הונא בר קטינא א"ר יצחק מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשאה בת חורין (ז) כמאן כר' יוחנן בן ברוקה [4]דאמר על שניהם הוא אומר [2]ויברך אותם אלהים ויאמר וגו' פרו ורבו ומלאו וגו' [7]אמר רב נחמן בר יצחק לא מנהג הפקר נהגו בה: **מתני'** [8]המוכר עבדו לעובדי כוכבים או [9]לחוצה לארץ יצא בן חורין: **גמ'** [10]ת"ר [3]המוכר עבדו לעובדי כוכבים יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון אמר רשב"ג בד"א שלא כתב עליו אונו אבל כתב עליו אונו זהו שחרורו מאי אונו אמר רב ששת [8]דכתב ליה הכי לכשתברח ממנו אין לי עסק בך: ת"ר [ד]לוה עליו מן העובד כוכבים כיון שעשה לו עובד כוכבים נמוסו יצא לחירות מאי נמוסו אמר רב הונא בר יהודה נשקי מתיב רב ששת [ה]האריסין והחכירות ואריסי בתי אבות ועובד כוכבים שמשכן שדהו לישראל אע"פ שעשה לו נמוסו פטורה מן המעשר ואי ס"ד נשקי שדה בת נשקי היא אלא א"ר ששת זמן קשיא זמן אזמן ל"ק הא דמטא זמניה הא דלא מטא זמניה [יא]אלא אידי ואידי דלא מטא זמניה ול"ק הא לגופא והא לפירא [יב] ואי

[ז] ואין אני קורא בה אשת שני מתים. לומר חציה היתה לזה וחציה לזה ומכח שניהם היא באה ואמרי' ביבמות (דף לא:) ג' אחין נשואין ג' נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה השני מאמר ומת חולצת ולא מתיבמת שנאמר ומת אחד מהם וגו' (דברים כה) מי שעליה זיקת יבם א' ולא שעליה זיקת שני יבמין וזו ע"י מאמר לא יצתה מזיקת יבום הראשון כולה ובמקצתה חל עליה זיקת יבום השני אבל הכא לא זיקת שניהם עלה דחד מנייהו קדושין גמורים ודאידך לאו כלום ומיהו משום פלוגתא דאמוראי דלעיל מספקא לן הי מנייהו הוו קדושין והשתא דמתו להו מתיבמת לגוי ממה נפשך כו': **וחזרה ונתקדשה לשמעון.** ולאו משום אחיו נקט ליה: **פקעו קדושי ראשון.** אפי' למ"ד מקודשת בא השחרור והפקיעה ומקודשת לשני שהרי נשתנה גופה והויא לה כקטן שנולד: **גמרו קדושי ראשון.** ע"י השחרור גמרו דעד עכשיו הבא עליה באשה ומלקות היה אפילו מזיד ומכאן ואילך הבא עליה במיתה: **לא יומתו כי לא וגו'.** ומוקמינן לה בחציה שפחה וחציה בת חורין וס"ל דה"ק אינן מייבין מיתה משום א"א כי לא חופשה לאחר קידושין הא חופשה לבתר הכי יומתו דהוי לה אשת איש גמורה: **ה"ג.** הא חופשה בתר אירוסין יומתו וכי קידושין ראשונים כלום היו: **אלא מאי איש לך למימר.** דוקיא דקרא הכי משמע: **הא חופשה וחזרה ונתקדשה.** יומתו אם ניאפה עם אחר: **רי' יוחנן בן ברוקה.** במס' יבמות: **על שניהם הוא אומר כו'.** דאשה ממי מיפקדה אפריה ורביה: **מנהג הפקר היו נוהגין בה.** בזנות דלא היתה מיוחדת לאדם ולא היתה משמרת עצמה: **מתני' יצא לחירות.** אם ברח מן העובד כוכבים או שקנסוהו ב"ד לפדותו כדאמר לקמן [1] דקונסים אותו לפדותו וכשיפדנו לא יתעבד לו וקנס חכמים הוא הואיל והפקיעו מן המלות. וכן לא"ל יצא לחירות מפני שהוציאו מארץ לחוצה לארץ ובגמרא [2] מפרש את מי קנסו אם את הלוקח או את המוכר: **גמ' אומו.** שטר: **לשתברת.** מן העובד כוכבים אין לי עסק בך: **נמוסו.** לקמן מפרש: **יצא לחירות.** דהוא כמכירה וקנסוהו רבנן: **נשקי.** חותם וסי' עבדות שתולין לעבדים בלוארייסה: **האריסין.** ישראל שנעשה אריס לעובד כוכבים בקרקע העובד כוכבים וקסבר יש קנין לעובד כוכבים בארץ להפקיע מיד מעשר [3]: **אריס.** למחצה לשלש ולרביע: **חכירות.** שקבלה מן העובד כוכבים בכך וכך חטין לשנה: **ואריסי בתי אבות.** כלומר אריסות קבועה ועומדת מאבות שהיו אבותיו של ישראל אריסין בקרקע זה לאבותיו של עובד כוכבים זה אפ"ה לא הוי כקנוי לישראל אלא בלא עובד כוכבים הוא ופטור מן המעשר ישראל זה בחלקו: **אף על פי שעשה לו.** לישראל נמוסו: **זמן.** אם לא פרעתיך לזמן פלוני יהא חלוט לך: **קשיא זמן אזמן.** דגבי עבד חשיב לה מכירה וגבי שדה לאו מכירה היא: **הא דמטא זימניה.** הך דגבי עבד: **אלא גבי עבד דמטא זימניה.** בלשון קשיא הוא: **הא לגופא.** גבי עבד דקבע בו זמן לגופו שאם לא יתן לו עד אותו זמן יהא גופו חלוט לעובד כוכבים ומעכשיו היה משתעבד בו וכיון דזלזל בתקנתא דרבנן דאסרו למכור עבד לעובד כוכבים קנסוהו ואע"ג דלא מטא זימניה. וגבי שדה דקבע לו זמן לפירות עכשיו לא תאכל הפירות ואם לא אפרע לך ליום פלוני אכול פירות עד שאפרע מעותיך הלכך אפי' מטא זימניה לאו מכירה היא וכ"ש בדלא מטא זימניה: הכי

השבויים מפני תקון העולם רשב"ג אומר מפני תקון שבויים. אין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות מן עובדי כוכבים יתר על דמיהן מפני תקון העולם. פי' הפקיעוהו מן המצות אי נמי כשמכרוהו לח"ל הפקיעו ממצות הנוהגות בא"י לפיכך קונסים אותו שיצא לחירות: ת"ר המוכר עבדו לכנעני יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון

עין משפט נר מצוה

קיג א מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה טו סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סי' מד סעי' יב וע"ש:

קיד ב מיי' פ"ג מהלכ' איסורי ביאה הלכ' יג סמג לאוין קכה:

קטו ג מיי' פ"מ מהל' עבדים הלכה ה סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פ:

קטז ד מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם בהג"ה:

קיז ה מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה יז:

קיח ו מיי' פ"מ מהל' עבדים הלכה ב סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' פ בהגה"ה:

הגהות הב"ח

(ז) גמ' כמאן כר"י בן ברוקה. נ"ב עיין תוס' לעיל דף מז ע"ב (ד"ה טופין) דמשמע דאתה משוס שהיא מלוה רבה וכן בברכות ד' מז ע"ב שאמר ר"א עבדו להשלים לעשרה ופרוך מלוה הבאה בעבירה היא ומשני מלוה דרבים שאני וכ"כ התוס' שבת דף ד. (ד"ה וכי) [והשאר חסר]:

מוסף תוספות

א. בקדושין דאורייתא. תוס' הרא"ש לקמן (פב:) ד"ה אלא. ב. קאמר לעיל מי דמי התם שייר בקניינו וכו' אלמא. תוס' הרא"ש. ג. דקידושי קמא. תוס' הרא"ש. ד. קדושה ואינה קריבה. תוס' הרא"ש. ה. ולא פקעי. תוס' הרא"ש. ו. דבהמה כיון דדידיה הוא ובידו להקדיש כולה, פשטה בכולה, אבל אשה לאו בדידיה תליא מילתא ואין לו כח לקדש אלא כפי דעתה והויא לה כבהמה של שני שותפין. תוס' הרא"ש. ז. נמי כיון דמכרו לגוי פקע מינה ממונא, ולא שייך למימר הכא צריך ואין לו תקנה מדקאמר רשב"ג שאם כתב עליו אונו זהו שחרורו. תוס' הרא"ש. ח. וה"ק לכשתברח ממנו תהיה משוחרר מעתה, והאי דקאמר לכשתברח ממנו משום דאין ניכר בו שחרור כל זמן שהוא מסור ביד הגוי אבל הוא משחררו מעכשיו, א"כ קשה. תוס' הרא"ש. ט. אחר ששחררו. תוס' הרא"ש. י. מצי. תוס' הרא"ש. יא. ומה דאפשר לגוי למזבן קא מזבין ליה. תוס' הרא"ש. יב. דבעבד אפי' לא מטא זמניה יצא לחירות וכ"ש בדמטא, וגבי שדה אפי' מטא אינה כשל ישראל ופטורה מן המעשר וכ"ש בדלא מטא. רשב"א. יג. ומיירי דבשניהם אוכל המלוה הפירות, ואם לא יפרע לו בזמנו שיהא הגוף חלוט לו. תוס' הרא"ש. יד. כל היכא דלא מטא זמניה. רשב"א.

מוסף רש"י

וכפו את רבה ועשאה בת חורין. כדי שתהא מותרת לינשא (יבמות סז.) מפני שלא היתה ראויה לא לעבד ולא לבן חורין (לעיל לח:). **מנהג הפקר נהגו בה.** לאו משום דאיתתא מיפקדא אפריה ורביה, אלא מתוך שלא היתה ראויה לא היתה מיוחדת לאיש והיו נוהגין בה הפקר בזנות (שם) לפי שלא היתה יכולה לינשא היתה מפקרת עצמה ומוטלת בה, לפיכך כפו את רבה לשחררה (יבמות סז.). **יצא בן חורין.** המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו לפדותו ויפטרנו לחירות משום דלפקעיה ממצות, וכן המוכר עבדו אפילו לישראל בחוצה לארץ יצא לחירות (ערכין כט:). **וצריך גט שחרור.** להחירו בבת חורין, משום דעובד כוכבים גופו לא קני דכתיב מכם תקנו, אתם קונין מכם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה מן זה (קדושין ו:).

פסקי רי"ד

אמר רב (חנא) [הונא] בר קטינא אמר רב יצחק מעשה בשפחה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשו אותה בת חורין כמאן כר' יוחנן בן ברוקה דאמר על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו אמר רב נחמן בר יצחק לא התם מנהג הפקר נהגו בה: **מתני'** המוכר את עבדו לכנענים או לח"ל יצא ב"ח. אין פודים את השבויים יתר על דמיהם מפני תקון העולם. אין מבריחים את כשמכרום אותו לכנענים

א) [לקמן פב:], ב) יבמות סו. לעיל לח., ג) שבת קיא. יבמות סה: [קדושין לה.], ד) [לעיל לח: יבמות סו.], ה) [ערכין כט:], ו) [עי' תוספתא לקמן מד ע"ב ד"ה למ"ל], ז) לקמן פה: קדושין ו. [תוס' ע"ז ד"ד], ח) [עי' תוס' ב"ב מג. ד"ה אין לי], ט) והרי משכון דלפירא וזמן לגופיה הכא במאי עסקי' בשלוה. ס"א מג"ד, י) [דף מד.], יא) [לקמן מה.], יב) [לקמן מז.],

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה שֹׁכֶבֶת זָרַע וְהוּא שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת לְאִישׁ וְהָפְדֵּה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חָפְשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ בִּקֹּרֶת תִּהְיֶה לֹא יוּמָתוּ כִּי לֹא חָפְשָׁה: ויקרא יט כ

2. וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל הָאָרֶץ:

בראשית א כח

הכי גרסינן **ואיבעית אימא בשלוה על מנת למשכנו ולא משכנו.** הא דשדה כגון שלוה העובד כוכבים מישראל על מנת שאם לא אפרע לזמן פלוני בא ומשכני מקרקע זו ותהא שלך והא דקתני פטורה מן המעשר כל זמן שלא בא ישראל ומשכנו דאע"ג דמטא זמניה הויא בחזקת העובד כוכבים ואם היה ישראל נוטל חלק בפירות פטורה מן המעשר. **וגבי עבד** כי האי גוונא קנסוה רבנן לישראל ואע"פ שלא משכנו העובד כוכבים עדיין בעבד זה קנסוהו הואיל ועבר זמנו ולא פרע: **גנבו.** העובד כוכבים לעבד: **בחובו.** שהיה לו על ישראל והוא לא מכרו לו ולא לוה עליו: **סיקריקון.** בשעה שישראל מופקרין להריגה ואמר לעובד כוכבים שא קרקע זו לו עבד זה והניחני: **לא יצא לחירות.** דאוקם הוא וליכא למקנסיה: **חייב לעשר.** עליה דהוי כמוכר: **באנפרות.** הפסד: **דקא משתרשי ליה.** הרי נהנה מהם שפורע חובו הילכך לענין עישור חייב במעשר ומיהו גבי עבד קנסא משום מכירה היא וזה לא מכר מדעתו אלא שלא לרצונו גבאו ואמאי קנקסיה: **פרהגג.** מליק ומס עלילות ומכרו לו בדמי אנפרותו שהעליל עליו: **היה לו לפיים.** בדבר אחר: **ולא פייס.** ומסרו לו מדעתו: **לשלשים יום.** ולאחר שלשים יחזור אליו: **לפרהגג עובד כוכבים.** וקס"ד לעבוד עבודת המלך עד זמן פלוני ולשוב: **חוץ ממלאכתו.** גופו קנוי לך ובלבד שלא תשתעבד בו שלא מכרו אלא להשיאו לשפחתו לולדות דהשתא לא מפקע ממלות לחלל שבתות. ג"נ מכרו למלאכתו חוץ משבתות וימים טובים מהו: **לגר תושב.** שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ואוכל נבילות: **פשוט מיהא.** מתניתא: **חדא.** מהנך בעיא: **עיין במילתיך.** במשנה הסדורה לך לידע מה נשיב: **המוכר ביתו לעובד כוכבים.** בארץ ישראל דאמר קרא לא תחנם (ע"ז דף כ.): **וכותב.** לו שטר: **ומעלהו בערכאות שלהן.** לחותמו אף על פי שהשיבות הוא להם: **ודילמא.** הא דלא גזור רבנן בהך דילמא אתי לזבוני מדעתו: **הני מילי בית.** דלא סגי ליה לאינש בלא בית ולא עבידי אינשי דמזבני: **אתי לזבוני.** וגזרינן בהא אטו מכירה דעלמא ולא תפשוט: **שלח להו רבי אמי.** להך דבעו מייניה: **מיני אמי בר נתן תנא תורה.** הוראה זו לישראל: **קונסים אותו.** לפדות מיד העובד כוכבים: **דוקא או לאו דוקא.** דלא קנסינן ליה כולי האי וגוזמא קאמר: **עד עשרה.** אלמא בהנך דקנוס רבנן במכירה דידהו לא קנוס כולי האי: אין מוכרין בהמה גסה וגזילה משום שאלה ושכירות ונסיוני במסכת ע"ז (דף טו.): **שאני עבד.** כלומר לעולם אימא לך דעבד דוקא ושאני עבד כו': **או לאו דוקא.** דאי בעו מייניה טפי קנסינן ליה עד דפריק ואורחא דמלתא הוא דנקט: **עד מאה.** וקס"ד ה"ה לעבד: **שאני עבד דלא הדר ליה.** כלומר דילמא תרוייהו דוקא ועבד היינו טעמא דלא קנסוהו כולי האי דלא הדר למריה בתר דפריק ליה דהא תנן יצא לחירות: ופרכינן **אלא בהמה מ"ט קנסינן ליה כולי האי משום דהדרה ליה ליקנסיה טפי חד.** מכדי דמיה היה לך לקונסו יותר מן העבד ותו לא הואיל וטעמא משום דהדרה ליה הוא אין כאן אלא כדי דמיה ואתה קונסו מי' עד ק' אוי לו בחזרה זו: **מילתא דלא שכיחא היא.** שימכרוהו לעובד כוכבים: **מהו שיקנסו אם בנו.** לפדותו: **אם תימצי לומר.** הך דמבעיא לן בבכורות כהן הלורם אוזן הבכור ועבר משום כל מוס לא יהיה בו (א) דאמרי' התם לא ישחט עולמית ומבעיא לן גרס ומת מהו שיקנסו בנו אחריו ואם תימצי לומר בהיא דקנסוהו הא דהכא לא מיפשט לן מינה דהתם קא עבד אבוה איסורא דאורייתא אבל מוכר עבדו לעובד כוכבים איסורא דרבנן הוא דעבד: ואם

בשלוה על מנת למשכנו בו'. פירש בקונטרס שאם לא אפרע עד זמן פלוני בא ומשכני מקרקע זו ותהא שלך וכל זמן שלא בא ישראל ומשכנו הוי בחזקת עובד כוכבים וגבי עבד כי האי גוונא קנסוה רבנן לישראל הואיל ועבר הזמן ולא פרע ואע"פ שלא משכנו עדיין וקשה (א) דהוה ליה למימר אידי ואידי דמטא זמניה לכך גרסה דאתא לשנויי שנויא קמא הא דמטא זמניה והא דלא מטא זמניה והא דאקשינן גבי עבד דמטא זמניה לריכא למימר (ב) בשלוה על מנת למשכנו ולא משכנו דס"ל כיון דלא משכנו עדיין (ג) לא יצא לחירות קא משמע לן דהואיל

ואי בעית אימא בשלוה על מנת למשכנו ולא משכנו: ת"ר (א) גבאו בחובו או שלקחו סיקריקון לא יצא לחירות ובחובו לא ורמינהי (ב) הרי שאנסו בית המלך גורנו אם בחובו חייב לעשר אם (ג) באנפרות פטור מלעשר שאני התם דקא משתרשי ליה תא שמע דאמר רב (ג) המוכר עבדו לפרהגג עובד כוכבים יצא לחירות (ד) התם הוה ליה לפיים ולא פיים גופא אמר רב המוכר עבדו לפרהגג עובד כוכבים יצא לחירות מאי הוה ליה למעבד הוה ליה לפיים ולא פיים (ה) בעי ר' ירמיה מכרו לשלשים יום מהו תא שמע דאמר רב המוכר עבדו לפרהגג עובד כוכבים יצא לחירות התם בפרהגג עובד כוכבים שאינה חוזרת מכרו חוץ ממלאכתו מהו חוץ מן המצות מהו חוץ משבתות וימים טובים מהו לגר תושב לישראל מומר מהו לכותי מהו פשוט מיהא חדא (ו) גר תושב הרי הוא כעובד כוכבים כותי וישראל מומר אמרי לה כעובד כוכבים ואמרי לה כישראל: בעו מיניה מרבי אמי עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים מהו שיטול את דמיו א"ל ר' ירמיה לרבי (ז) זריקא פוק עיין במכילתיך נפק דק ואשכח דתניא (ח) המוכר ביתו לעובד כוכבים דמיו אסורין ועובד כוכבים שאנס ביתו של ישראל ואין בעליו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים מותר ליטול את דמיו וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידם ודילמא ה"מ בית דכיון דלא סגי ליה בלא בית לא אתי לזבוניה אבל עבדא דסגי ליה בלא עבדא אתי לזבוניה או לא שלח להו ר' אמי מיני אמי בר נתן תורה יוצאה לכל ישראל עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים (ט) מותר ליטול את דמיו וכותב ומעלה בערכאות של עובדי כוכבים מפני שהוא כמציל מידם (י) א"ר יהושע בן לוי המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסים אותו עד מאה בדמיו דוקא או לאו דוקא ת"ש (יא) דאמר ריש לקיש (יב) המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסים אותו עד מאה בדמיה ודלמא שאני עבד דכל יומא ויומא מפקע ליה ממצות ואיכא דאמרי אמר רבי יהושע בן לוי (יג) המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיו דוקא או לאו דוקא תא שמע (יד) דאמר ריש לקיש המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיה שאני עבד דלא הדר ליה אלא בהמה טעמא מאי משום דהדרא ליה לקנסיה טפי חד אלא עבד מילתא דלא שכיחא (טו) ומלתא דלא שכיחא לא גזרי בה רבנן בעא מיניה רבי ירמיה (טז) מרבי אסי (יז) מכר עבדו ומת מהו שיקנסו את בנו אחריו אם תימצי לומר (יח) צרם (יט) באוזן בכור ומת קנסו בנו אחריו משום דאיסורא דאורייתא היא אבל הכא איסורא דרבנן ואם

המוכר עבדו לפרהגג עובד כוכבים. פי' בקונטרס מליק ומס עלילות ומכרו לו באותן דמיס שהעליל וקשה דלא שייך על זה לשון מכירה (ה) ולישנא שהיה לו לפיים ולא פיים לא משמע הכי (ו) ועוד דמדמי למוכרו לשלשים יום וגרסה דהפרהגג עוטל עבדו על כורחו אלא שנותן לו דמיס (ז) לכך פריך דאמאי יצא לחירות כיון דהוי בעל כורחו כמו גבאו בחובו ומשני דהיה לו לפיים דכיון דנותן דמיס ולא היה מתפייס בדבר מועט (ח) ומדמי לו נמי למוכרו לשלשים יום דאחר שגומר מלאכתו דרכו להחזירו לישראל וישראל מחזיר לו הדמיס:

וכותב ומעלה בערכאות שלהם. פירש בקונטרס אף על פי דחשיבות הוא להן וקשה דשטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים מכשרינן (ט) ולא מפלגינן בין לכתחילה בין לדיעבד (י) ומפרש רבינו תם דאע"ג דגרסה כמקייס המקח (יא) שרי הכא והיא דפרק קמא דע"ז (דף יג.) הולכין לייריד של עובדי כוכבים ולוקחים מהן בהמה ועבדים מפני שהוא כמציל מידם ומעלה בערכאות של עובדי כוכבים התם נמי מקיים המקח ומתפרסם הדבר שמהנה לעבודת כוכבי' ואפי' הכי שרי: **או** לאו דוקא. פירש בקונטרס דלא קנסינן ליה כולי האי וגוזמא קאמר וקשה דאם כן איזה שיעור יהיב (יא) דאכתי לא ידע היאך דקונסין אותו עד עשרה דנימא ביה (יב) הוא שיעורא וגראה לפרש (יג) או לאו דוקא אלא אפילו ביותר ממאה קנסינן ליה עד דפריק כענין שפי' בקונטרס באיכא דאמרי ומייתי מבהמה דקונסין אותו עד עשרה בדמיה (יד) אלמא לאו דוקא דהוא הדין טפי דקאמר הכא עד מאה גבי עבדים והוא הדין (טו) דהכא לאו דוקא (טז):

התם דאיסורא דאורייתא. ובפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות לד:) גבי גרס אוזן הבכור קאמר דליכא למיפשט מהכא דשאני עבד דמפקע ליה ממצות אם כן הוה מצי למימר הכא אם תימצי לומר התם לא קנסו הכא קנסו משום דמפקע ליה ממצות וכן התם הוה מצי למימר איפכא כי הכא:

נטייבה

מוסרת הש"ס

(א) [חולין קלא.], (ב) [פי' שלקח אגם עובד כוכבים באותם שלא כדין. ערוך ועי' פרש"י לקמן נח: ד"ה אי מתמה מאנפרות], (ג) בכמ"י לר' זרוק, (ד) [בכורות ג.], (ה) שם, (ו) [ג"ז שם], (ז) [עירובין סג: וש"נ], (ח) [עי' תוספות בכורות לד: ד"ה בעל דגר' מר' זרוק וכ"ה בכמ"י], (ט) מ"ק יג. בכורות לד:, (י) [דברים ז], (יא) [ויקרא כב], (יב) [לעיל י:].

מוסף רש"י

אם בחובו. שהיה חייב לו דבר קצוב ממון, חייב לעשר. ממקום אחר וליתן לכהן, שהרי הוא כמוכר (חולין קלא.). **אם באנפרות.** בהפסד ועל חנם (שם) גזל בעלמא (לקמן נח:). **דוקא או לאו דוקא.** דלא קנסינן ליה כולי האי, אי נמי טפי מהכי קנסינן ליה אם אין העכו"ם מתרלה בכך (בכורות ג. עי"ש). **ת"ש כו' עד עשרה בדמיה.** מדנבי עבד תני מאה והכא עשרה, שמע מינה דוקא קאמר, אלא דלאו דוקא ליתני תרוייהו מאה או תרוייהו עשרה (שם). **הצורם.** הפוגם ובכהן קא מייתי. (בכורות לד.). **צרם אוזן בכור.** גרס כהן אוזן בכור לפסלו במום, דבכור נוהג בזמן הזה ומי שיש לו בכור נותנו לכהן והכהן מיטפל בו עד שיומם מגליו ואוכלנו, דאינו רשאי לאכלו כל זמן שלא הומם, דקדשים במום הוא, ואם גרס אוזן בכור להמיר קנסוהו רבנן, דלאמרינן בבכורות (לד.) הלורם אוזן בכור הרי זה לא ישחוט עולמית, דקנסינן ליה על דעבד איסורא, דכתיב כל מום לא יהיה בו, קרי ביה לא יֵרָאֶה, להטיל בו מום, והייט דקאמר אם תמצי לומר וכו', דקא מיבעיא ליה התם גרס אוזן בכור ומת מהו שיקנסו בנו אחריו וכו' (מו"ק יג. מכת"י).

מוסף תוספות

א. כיון דשינויא אחרינא הוא. תוס' הרא"ש. ב. הב"ע. רשב"ם. ג. ואינו מופקע ממצוות. רשב"ם. ד. עכשיו, וכשיחפוץ למשכנו ימשכנו, ולא חשש זה לפרוע חובו קודם שיגיע זמנו, ה"ה כאילו משכנו והפקיעו ממצות. רשב"ם. ה. כיון שאינו מקבל דמים. תוס' הרא"ש. ו. כיון דבאנפרות לקחו. תוס' הרא"ש. ז. כי כן צוה לו המלך. שיט"ק. ח. ול[ו]קח לו ממקום אחר. רשב"ם. ט. ולא חיישינן בהא דמחשיבן. תוס' הרא"ש. י. מדעתו ולרצונו. שיט"ק. יא. ריב"ל. תוס' הרא"ש. יב. לאו דוקא מאה אלא כי. תוס' הרא"ש. יג. דעד מאה פשיטא דיהיב, והאי דקאמר. תוס' הרא"ש. יד. וקס"ד דעבד ובהמה חד דינא אית להו, ואפ"ה קתני עד עשרה בדמיה. רשב"ם. טו. מאה. תוס' הרא"ש. טז. דה"ה טפי נמי. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

קיט א ב ג ד ה מיי' פרק ח מהל' עבדים מהלכה ב עד הלכה ו סמג עשין פז טור ש"ע י"ד סימן רסז סעיף פ בהג"ה וע"ש:
ו [מיי' פ"ו מהל' מעשר הלכה י שו"ע יו"ד סי' שלא סעי' קיטן]:
קכ ז מיי' פ"ט מהל' ע"ז הלכה יג סמג לאוין מח:
ח מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יב טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פא:
קכא ט מיי' פרק כ מהל' שבת הל' ג סמג לאוין סח טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ד:
קכב י מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה ח סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פ:
קכג כ מיי' פ"ב מהל' בכורות הלכה ז טוש"ע י"ד סי' שיג ס"ק:

גליון הש"ם

גמ' מכר עבדו ומת. עיין תבואות שור סימן לט סק"ז:

פסקי רי"ד

שלח ר' אמי מיני אמי בר נתן תורה תצא לישראל עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני אומות העולם מותר ליטול דמיו וכותב ומעלה בערכאות שלהם מפני שהוא כמציל מידם: אריב"ל המוכר עבדו לכנעני קונסין אותו לפדותו עד עשרה בדמיו ולשחררו: דוקא אי לאו דוקא ולא איפשיט. אר"ל המוכר בהמה גסה לכנעני קונסין אותו לפדותה עד מאה בדמיה בעא מיניה ר' ירמיה מרבי אמי מכר עבדו לכנעני ומת מהו שיקנסו בנו אחריו לדידיה קנסוהו רבנן והא ליתיה או דלמא לממוניה קנסוה והא איתיה ופשט ליה לדידיה קנסוה לבריה לא קנסוה

נטייבה. פי' בקונטרס מזבלה וקשה דהא איסורא דרבנן הוא והיכי פשיט מינה בבכורות בפ' פסולי המוקדשין (דף לד:) אלרס אזן דהוי איסורא דאורייתא וכן הכא מפקע ליה ממלות היכי פשיט מינה ומפרש ר"ש נטייבה חרש בה חרישה יתירא דהוי דאורייתא א ונדיירה כפירוש הקונטרס ואף על פי שהוא דרבנן חשיב טפי מנתקווצה ומייתי ראיה מנטייבה ומיהו אכתי קשה הכא היכי פשיט דילמא עבד שאני דמפקע ליה ממלות תמיר טפי מאיסורא דאורייתא כדאמרינן בפרק כל פסולי המוקדשין (שם דף לד:) ואומר ר"ת דגבי שביעית אית לן להחמיר טפי מבשום מקום לפי שהיו מזלזלין בה כדאמרינן בסוף הניזקין (לקמן נד.) שהיו חשודין על השביעית לכך מייתי שפיר מינה דלא קנסו בנו אחריו ב ובשטר שיש בו רבית שקונסים אותו ג) דמשמע לעולם אפילו בנו כיון דקנסו זכה בו הלוה ד ובשנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים דאמר ר' יוסי הכל יהא מונח עד שיבא אליהו (ב"מ דף לז.). התם קנסינן להו כי היכי דלודי ואם היה מחזיר לנבו לא היה מודה:

שנתקווצה. פי' ר"ת ד קוצין התלושים בה וכן מפרש בירושלמי ה אבל מחוברים הן אסורין מדאורייתא כדאמרינן בפרק הבונה (שבת דף קנ.) התולש עושין והמזרד זרדין אם ליפות הקרקע כל שהוא ו אע"פ דפטור התם בארעא דחבריה הכא ליכא לאוקמי בהכי דשביעית לא מיפטר משום מלאכה שאינה צריכה לגופה:

יג) **לחוצה לארץ יצא לחירות.** ואם תאמר היכי דמי אי אזיל מנפשיה איבד את זכותו כדאמר בשמעתין ז דבעל כרחו אינו יכול להוציאו כדאמרינן בשלהי כתובות (דף קי:) דאין הכל מוציאין ח ויש לומר דמיד כשמכרו קנסינן ליה ט פן ישלנו לוקח בדבריס לילך אחריו:

מידי

ואם תימצי לומר כוון מלאכתו במועד ומת א לא קנסו בנו אחריו משום דלא עבד איסורא הכא מאי לדידיה קנסו רבנן והא ליתיה או דילמא לממוניה קנסו רבנן והא איתיה אמר ליה תניתוה ב שדה שנתקווצה בשביעי' תזרע למוצאי שביעית ג נטייבה או נדיירה לא תזרע למוצאי שביעית וא"ר יוסי בר' חנינא ד נקטינן הטיבה ומת בנו זורעה אלמא לדידי' קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן ה אמר אביי ו נקטינן טימא טהרות של חבירו ומת לא קנסו רבנן בנו אחריו מ"ט ז היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק וקנסא דרבנן היא לדידיה קנסוהו רבנן לבריה לא קא קנסו רבנן: או לחוצה לארץ: תנו רבנן ח המוכר עבדו לחוצה לארץ יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני רבן שמעון בן גמליאל אומר פעמי' יצא ופעמים לא יצא כיצד אמר פלוני עבדי מכרתיהו לפלוני אנטוכי לא יצא לאנטוכי שבאנטוכיא יצא והא תניא מכרתיהו לאנטוכי יצא לאנטוכי השרוי בלוד לא יצא לא קשיא הא דאית ליה ביתא בארץ ישראל הא דאית ליה אושפיזא בארץ ישראל ט בעי רבי ירמיה בן בבל שנשא אשה בארץ ישראל והכניסה לו עבדים ושפחות ודעתו לחזור מהו תיבעי למ"ד י הדין י עמה תיבעי למ"ד הדין עמו תיבעי למאן דאמר הדין עמה כיון דהדין עמה כדידה דמו או דילמא כיון דמשעבדי ליה לפירא כדידיה דמו ותיבעי למאן דאמר הדין עמו כיון דהדין עמו כדידיה דמו או דלמא כיון דלא קני ליה לגופיה כדידה דמו תיקו: אמר ר' אבהו שנה לי רבי יוחנן עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו שם רבו יצא לחירות והתני ר' חייא איבד את זכותו לא קשיא כ כאן שדעת רבו לחזור כאן שאין דעת רבו לחזור והתניא יוצא העבד אחר רבו לסוריא יוצא לא סגי דלא נפיק והתנן ל ואין הכל מוציאין אלא יצא העבד אחר רבו לסוריא ומכרו רבו שם אם דעת רבו לחזור כופין אותו ואם אין דעת רבו לחזור אין כופין אותו אמר רב ענן שמעת מיניה דמר שמואל תרתי חדא הך ואידך דאיתמר מ המוכר שדהו לשנת היובל עצמה רב אמר מכורה ויוצאה ושמואל אמר נ אינה מכורה כל עיקר בחדא הדרי זביני ובחדא לא הדרי זביני ולא ידענא הי מיניהו אמר רב יוסף ניחזי אנן מדתני בברייתא המוכר עבדו לחו"ל יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני שמע מינה קנייה רבו שני ולא הדרי זביני וכי אמר שמואל התם אינה מכורה ס ומעות חוזרין ורב דמי מיית או מגרש לה הדרי לה: **לסוריא.** ארס לזבה וכחולה לארץ היא למכירת עבדים כדתניא בפ"ק (לעיל מ.) המוכר עבדו לסוריא כמוכר לחולה לארץ: **יצא לחירות.** ואע"פ שיצא מתחלה לדעת ואי הוה מחי העבד לא הוה רבו מצי כייף ליה כדתנן הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין בשני דייני גזירות (כתובות קי:): **לאן שדעת רבו לחזור.** כשיצא על מנת כן יצא וכיון דמכרו הוי כמוכר מארץ לחולה לארץ: **והתניא.** בניתותא: **יוצא עבד אחר רבו לסוריא.** משמע דין על העבד לצאת אחר רבו לסוריא. ופריך לא סגי דלא נפיק בתמיה והתנן אין הכל מוציאין ס (לישנא אחרינא) גרסינן יצא עבד כו' עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו רבו שם ומקמי הך תרצתא הוה גרסינן הכי יוצא עבד אחר רבו לסוריא מכרו רבו שם כו' ולא שבקיה לאסוקי לכולה מתניתא עד דפריכיה: **אם דעת רבו לחזור.** אם כשיצא על מנת לחזור יצא: **כופין אותו.** להוציאו לחירות: **פרכי.** בשני דברים הללו שמעתי שפסק דין: **חדא הא.** מכירת עבד לחולה לארץ: **ויוצאה.** לבעליס מיד וזה הפסיד מעותיו: **אינה מכורה כל עיקר.** מקל וחומר ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר. וקאמר רב ענן בשני דברים הללו שמעתי ממנו מה תהא על המעות: **בחדא אמר דהדרי זביני.** ומוחזרות המעות לנוקח: **ובחדא לא הדרי.** אלא איבד הלוקח מעותיו: **ולא ידענא הי מייהו.** וא"ת אי לשמואל במוכר שדהו לא הדרי זביני ואיבד מעותיו במאי פליג עליה דרב דהא לרב נמי לא הדרה דקאמר מכורה ויוצאה ולאי פליגי דאילו לרב המכר מכר ואם קנו עמה נכסים שאין להן אחריות נקנין עמה במכירה זו בלא משיכה ולשמואל אינו מכר והמעות מתנה הינהו ואין נכסים שאין להן אחריות נקנין עמה במכירה זו בלא משיכה ויכולין לחזור בהן ומעות המטלטלין חוזרין ומעות הקרקע מתנה דאדם יודע שאין מכר שדה בשנת היובל וגמר ונתן מעות לשם מתנה: **מדקתני בברייתא.** לעיל בריש דשמעתין: **קנייה רבו שני.** ואיבד מעותיו דאי הדר זביני ורבו ראשון קנייה למה ליה לשני לשחברו היה לנו לכוף את הראשון שאיסורו עליו אלמא לא הדרי זביני. וכיון דשמע רב ענן בחדא מנייהו אמר שמואל ס דהדרי זביני ולאי גבי שדה אמר שמואל דהדרי ולא הפסיד הלוקח:

ורב

ואם תימצי לומר מלאכתו במועד שיכול לעשות קודם המועד או להמיתה מלהתחיל בה עד לאחר המועד וכיון דלמצס להתחיל בה סמוך למועד שאם לא יגמרנה במועד יהא דבר האבד ויהיה מותר לגומרה ותנן התם (מו"ק דף יג.) וכולן אם כוונו מלאכתן במועד יאבדו ואיבעיא לן כוון ומת מהו שיקנסו בנו אחריו ואם תמצא לומר בהשיא תפשוט לן דקנסוהו ואע"ג דלא עבד איסורא כ"ש הא דעבד איסורא אבל אם תמצא לומר בהשיא דלא קנסוה אכתי הא מצעיא לן דהתם הוא דלא עבד אבוה איסורא שהרי מת קודם המועד ולא בא לידי איסור: **לממוניה.** לפדותו מנכסיו: **והא איתיה.** ביד בנו: **שנתקווצה.** ניטלו ממנו קוצים ודרקונין ליפותה ואין זו עבודת קרקע מן התורה לא קנסוהו ותזרע למוצאי שביעית: **נטייבה.** מזבלה והולך ע לה זבל בעצלות ומשאה: **נדיירה.** על ידי דיר בהמה לזבלה עבודת קרקע היא וקונסין אותו: **לא קנסו בנו אחריו.** לשלם ואע"ג שהוא חייב לשלם כדתנן בהניזקין (לקמן דף נב:) המטמא והמדמע והמנסך שוגג פטור ומזיד חייב: **שאינו ניכר.** הטומאה אינה ניכרת בפירות: **לא שמיה היזק.** לחייב נכסיו מן התורה: **לחולה לארץ.** אפילו לישראל: **לפלוני אנטוכי.** משמע שגולד באנטוכיא ולא משמע שגולד ודר באנטוכיא ואיכא למימר לא לקחו על מנת להוליכו שם הלכך לא יצא לחירות ואפילו הוליכו יש לומר דעתו לחזור: **שבאנטוכיא.** משמע שדירתו שם ועל מנת כן לקחו: **נוד.** בא"י: **הא.** דקתני לפלוני אנטוכי לא יצא עד דאמר שבאנטוכיא: **דאית ליה.** להאי אנטוכי בית בא"י: **והא.** דקתני לאנטוכי יצא בא"י דלית ליה בית אבל אושפיזא אית ליה: **ודעתו לחזור.** לבבל: **מהו.** מי הויא הך איתתא כמוכרת עבד זה לחולה לארץ בנישואין הללו דקיימא לן (כתובות דף לה:) בעל בנכסי אשתו לוקח הוי ויצאו לחירות או לא: **תבעי למ"ד.** (יבמות דף סו:) במכנסת שוס לבעלה וגירשה היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמיס אני נותן כמו שאמאוס לי באחריותי בנכסי לאן בחזל הניאומין בכתובה ואיכא למ"ד הדין עמו הואיל ומאותה שעה הס באחריותו ואיכא למ"ד הדין עמה משום שבא בית אביה: **כי דידה דמו.** ולאו מכירה היא דהא אם נתארמלה או נתגרשה דידה ניהו: **לפירא.** שהוא משעבד בהן למלאכתו: **דלא קנו ליה לגופיה.** דאי מיית או מגרש לה הדרי לה: **לסוריא.** ארס לזבה וכחולה לארץ היא למכירת עבדים כדתניא בפ"ק (לעיל מ.) המוכר עבדו לסוריא כמוכר לחולה לארץ: **יצא לחירות.** ואע"פ שיצא מתחלה לדעת ואי הוה מחי העבד לא הוה רבו מצי כייף ליה כדתנן הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין בשני דייני גזירות (כתובות קי:): **לאן שדעת רבו לחזור.** כשיצא על מנת כן יצא וכיון דמכרו הוי כמוכר מארץ לחולה לארץ: **והתניא.** בניתותא: **יוצא עבד אחר רבו לסוריא.** משמע דין על העבד לצאת אחר רבו לסוריא. ופריך לא סגי דלא נפיק בתמיה והתנן אין הכל מוציאין ס (לישנא אחרינא) גרסינן יצא עבד כו' עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו רבו שם ומקמי הך תרצתא הוה גרסינן הכי יוצא עבד אחר רבו לסוריא מכרו רבו שם כו' ולא שבקיה לאסוקי לכולה מתניתא עד דפריכיה: **אם דעת רבו לחזור.** אם כשיצא על מנת לחזור יצא: **כופין אותו.** להוציאו לחירות: **פרכי.** בשני דברים הללו שמעתי שפסק דין: **חדא הא.** מכירת עבד לחולה לארץ: **ויוצאה.** לבעליס מיד וזה הפסיד מעותיו: **אינה מכורה כל עיקר.** מקל וחומר ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר. וקאמר רב ענן בשני דברים הללו שמעתי ממנו מה תהא על המעות: **בחדא אמר דהדרי זביני.** ומוחזרות המעות לנוקח: **ובחדא לא הדרי.** אלא איבד הלוקח מעותיו: **ולא ידענא הי מייהו.** וא"ת אי לשמואל במוכר שדהו לא הדרי זביני ואיבד מעותיו במאי פליג עליה דרב דהא לרב נמי לא הדרה דקאמר מכורה ויוצאה ולאי פליגי דאילו לרב המכר מכר ואם קנו עמה נכסים שאין להן אחריות נקנין עמה במכירה זו בלא משיכה ולשמואל אינו מכר והמעות מתנה הינהו ואין נכסים שאין להן אחריות נקנין עמה במכירה זו בלא משיכה ויכולין לחזור בהן ומעות המטלטלין חוזרין ומעות הקרקע מתנה דאדם יודע שאין מכר שדה בשנת היובל וגמר ונתן מעות לשם מתנה: **מדקתני בברייתא.** לעיל בריש דשמעתין: **קנייה רבו שני.** ואיבד מעותיו דאי הדר זביני ורבו ראשון קנייה למה ליה לשני לשחברו היה לנו לכוף את הראשון שאיסורו עליו אלמא לא הדרי זביני. וכיון דשמע רב ענן בחדא מנייהו אמר שמואל ס דהדרי זביני ולאי גבי שדה אמר שמואל דהדרי ולא הפסיד הלוקח:

ורב

ואע"ג דלוקח לא שקל זוז, אי נמי כגון שמכר עמה מטלטלין והחזיר לוקח בקרקעות ולא משך המטלטלין, דקתני לן (קדושין כו.) נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה ואין צריך משיכה, לרב דאמר מכורה ויוצאה, שדה הדרה ומטלטלין מקנו, לשמואל דאמר אינה מכורה ומעות מתנה לא מיקנו מטלטלין, דחזקה דקרקע לא הויא חזקה (ערכין כט:). **קנייה רבו שני ולא הדרי זביני.** ולוקח מפסיד וכיון דבהשיא חזינן דלא הדרי זביני, ולאי כי אמר שמואל בהא אינה מכורה ומעות חוזרין (שם).

עין משפט נר מצוה

קכד א מיי' פ"ז מהל' ט"ע הל' ד סמג לאוין פה טוש"ע א"ח סימן תקלח סעיף ו:

קכה ב מיי' פ"ח מהל' שמטה הל' יד סמג לאוין רסז:

קכו ג ד מיי' שם הל' יג:

קכז ה ו מיי' פרק ז מהל' מוכל ומזיק הלכה ג סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן שפה סעיף ח:

קכח ז מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה ו סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פב:

קכט ח מיי' שם הל' ז סמג שם:

ט [מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכ"ו טוש"ע אה"ע סי' פח סעי' ג]:

קל י כ מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סעיף פג:

קלא ל מ מיי' פרק יא מהל' שמטה הלכה יא סמג לאוין ערה:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה קנייה רבו שני וכו' דהדרי. מ) ל"ל דלא הדרי:

מוסף תוספות

א. והכי איתא בתוספתא דשביעית 'אזוהי ניטייבה, כל שבנ"א חורשין ה' והוא חורש ו', ו' והוא חורש ז'. תוס' רא"ש. ומתוס' בכורות לד: ד"ה ניטייבה הגיה מקור לפי' זה מהירושלמי.

ב. [ד]אי הוה קנסינן בשום דוכתא הוה קנסינן נמי בשביעית. תוס' הרא"ש.

ג. ולא מצי מלוה להורישו לבניו ממון שאין לו רשות בו. תוס' הרא"ש. ועיי"ש שהסביר בעי"ז גם בהא דב' שהפקידו. ד. שנטל. תוס' בכורות לד: ד"ה שנתקווצה. ה. על [הך] משנה [דקאמר] 'תמן [מורין] כשנטלו קוציה', משמע דמוקי לה בתלושין. תוס' בכורות לד: ד"ה שנתקווצה. ו. וה"נ איכא יפוי קרקע כשתולש קוצים לחורשה ולזורעה. תוס' בכורות לד: ד"ה שנתקווצה. ז. ואם אינו רוצה לצאת אמאי יצא לחירות, ישתעבד רבו שני בו בא"י. תוס' הרא"ש.

ח. ואמרי' עלה בגמ', לאיתויי מאי, לאיתויי עבד עברי שברח מחו"ל לארץ דאמרינן לי' זיל הבנייה, וכ"ש זה שהוא דר בארץ שאין מוציאין. רשב"ם. ואי כשיצא העבד עם רבו שני לחו"ל וכגון שדעת רבו היה לחזור, דבה"ג לא איבד את זכותו, הא מדאמרי' בברייתא בגמ' כיצד מכרתיו לפלוני אנטוכי וכו' משמע דמיירי שלא יצא עדיין העבד מא"י. תוס' הרא"ש.

ט. שלא ישתעבד בו אפי' בא"י, דחיישינן. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

או לחוץ לארץ ת"ר המוכר עבדו לחוץ לארץ יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני ומפסיד לוקח את דמיו. פי' אע"פ שאין הלוקח רשאי להוציאו מא"י בעל כרחו של עבד כדתנן הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין אחד נשים וא' עבדים ואפ"ה כיון שקנאו ע"ד להוציאו קנסי' ליה שיוציאנו לחירות שמא יתפתה וילך אחריו ואע"פ שאחור הלוקח ואומר כשראוה שב"ד כופין אותו לשחררו אני אדור בא"י אין שומעין לו אלא אמרי' כיון שקנאו ע"ד להוליכו לחו"ל קנה עצמו ב"ח. ודוקא המוכר עבדו לחו"ל קנסו אבל המוציא עצמו לחו"ל לא קנסו שהרי אם רוצה העבד למאן ולסרב בו שלא יוציאנו יכול. ולא עוד אלא אי (לא) מכרו שם אחר שיצא אבד העבד זכותו כדאמרינן בגמ' מפני שהיה לו לסרב ולא סירב וצריך גט שחרור מרבו שני שהמוכר עבדו לכנענים צריך גט שחרור מרבו ראשון דכנעני לא קני ליה אלא למעשה ידיו וקנין האסור עדיין נשאר אצל רבו ראשון אבל כשמכרו ישראל לחו"ל קנה הלוקח שני הקניינים ונסתלק רבו ראשון מעליו סילוק גמור הילכך צריך גט שחרור מרבו שני:

מסורת הש"ס

ג) [מ"ק יג.] שביעית פ"ד משנה ב, ב) [עי' פרש"י עירובין ה.], ג) [מ"ק יג. בכורות לד:], ד) [נקמן נג. ושם נסמן], ה) [תוספתא ע"ז פ"ד:], ו) [יבמות סו:], ז) [כתובות קי:], ח) [עכין כט:], ט) במ"ש: שהוליך, י) רש"ל מ"ר ועיין מ"ר, יא) [נ"ק נ:], יב) [שיך לעיל במשנה ד' מג.:], מ) [ולי דברי הגרע"ק ניחא דלא הגהה כלומר חדא מניהו שאמר שמואל דהדרי זביני גבי שדה אמרה. (תלור דבש)

מוסף רש"י

ואם תימצי לומר כוון מלאכתו במועד. הא דאמרינן במו"ק (יב:) המכוין מלאכתו במועד, דמניח כרמו לבלר ואומר במועד אבלרנה שהרי דבר האבוד הוא והמיהו חכמים במועד, תאבד ולא יבלרנה הואיל ולכך נתכוין, ומיבעיא לן התם אם מת קודם המועד מהו לקנוס בנו אחריו ולא יבלרנה במועד, ואם תימצי לומר התם הוא דלא קנסוין לבנו דהא לא עבד איסורא, דהא מת קודם המועד (בבכורות לד:). **שדה שנתקווצה.** שנטל קוליה ממנה שהיו תלושין ומפוזרין בה, תזרע למוצאי שביעית. דליכא למיקנס מידי, דהא לא עבד בשביעית עבודה משופה (שם). **נטייבה.** מזבלה ע"י עגלות ומשאות של זבל (שם). **או נדיירה.** על ידי דיר בהמות שמעמידין ומשכיבין אותה תדש או תדשים כדי לזבלה (שם). **לא תזרע למוצאי שביעית.** דקנסוין דעבד עבודה משופה בשביעית (שם) כל הני מדרבנן הינהו ואעפ"כ קנסו דלא תזרע למוצאי שביעית (מו"ק יג.). נקטינן. מסורת מאבותינו מנהג מרבותינו (ערובין ה.). **טימא טהרותיו כו' לא קנסו בנו אחריו.** לשלם אע"ג דלדידיה קנסו כדאמרי בפ' אהבעה אבות מיקון (בבורות לה.). **היזק שאינו ניכר.** דהא בעייה הוא (מו"ק יג.) שהרי טהרותיו מונחות לפניו ואין היזק ניכר בהן, **לא שמיה היזק.** לחייבו לאפילו לדידיה מדאוריתא (בבורות לה.). **מכורה ויוצאה.** ביובל חה הלוקח איבד מעותיו (ערכין כט:). **בחדא הדרי זביני.** מחדא מהבך תרתי שמעתא מינה דמר שמואל שהמקח בטל והמעות מחוזרין, אי מהך דהמוכר שדהו בשנת היובל עצמה אי מהך דהמוכר עבדו לישראל בחולה לארץ (שם). **ובחדא לא הדרי זביני.** אלא העלקח מפסיד מעותיו, ולא ידענא בהי מיניהו המקח בטל, ואי קשיא פשיטא דמהך דהמוכר שדהו בשנת היובל קאמר שמואל דהמקח בטל והמעות מוחזרין, דאי מעות אבודין מאי איכא בין רב לשמואל, איכא בינייהו אי אמיתו לוקח וקנלן אילנות שהיו בה, לרב דאמר מכורה היא, שדה הדרה ומטלטלין מקנו, ואילנות דקן קן, לשמואל דאמר אינה מוכרה ומעות מתנה, הדרי אילנות, אבל בהא מודה שמואל דהדרי זביני, ולאי גבי שדה אמר שמואל דהדרי ולא הפסיד הלוקח, דאי מעות אבודין מאי איכא בין רב לשמואל, אלא בינייהו אי אמיתו לוקח וקנלן אילנות שהיו בה, לרב דאמר מכורה היא, שדה הדרה ומטלטלין מקנו, לשמואל דאמר אינה מוכרה ומעות מתנה לא מיקנו מטלטלין, דחזקה דקרקע לא הויא חזקה (ערכין כט:). **קנייה רבו שני ולא הדרי זביני.** ולוקח מפסיד וכיון דבהשיא חזינן דלא הדרי זביני, ולאי כי אמר שמואל בהא אינה מכורה ומעות חוזרין (שם).

ורב ענן. דלא ידע בהי מנייהו אמר ברייתא דלעיל לא הוה שמיע ליה דלפשוט מינה: **ואי מדשמואל.** וא"ת לפשוט מדשמואל דאמר אינה מכורה כל עיקר אלמא כיון דלאו מכר הוא מעות חוזרין: **ממאי דאינה מכורה ומעות חוזרין דילמא אינה מכורה דפריסית לעיל ומעות מתנה: רב אמר מעות.** של קידושין חוזרין דאדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשם פקדון: **מאי חזיא.** במכירת העבד דקנסת לוקח: **חורא.** חור הכותל שהעכבר נכנס לתוכו וגילול מפני רודפיו: **חורא מנא ליה.** הגגיבה: **היכא דאיכא איסורא.** והנה העבד ביד הלוקח: **אנסריה.** להשיבו בחזקה: ה"ג **מפקענא ליה מיניך מדרבי אחי ברבי יאשיה: לא ישבו בארצך.** כאן הזהיר הכתוב לבית דין שאם מכרו לא יסגירנו ללוקח אלא יצא לחירות: **קשיא ליה לרבי אחי ברבי יאשיה: מעמך מיבעי ליה.** אשר יתפרש מעמך מן ארץ ישראל להוציאו לחו"ל כמו אשר הגיל אלהים מאבינו (בראשית לא): **שברח מחו"ל לארץ.** דהיינו אשר יצל אליך לארץ: **ע"מ לשחררו.** והזהיר הכתוב לבית דין שיכפוהו שלא להשתעבד בו: **הרי עצמך קנוי לך מעכשיו.** לכשלקחך וכי זבין ליה הו"ל משומרר למפרע. ומהכא אמרי' ביבמות (דף לג:) **דרבי כרבי מאיר סבירא ליה דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: לבי כותאי.** חו"ל היא ורב חסדא נמי **בבבל הוה: שלח להו כן תעשה לבל אחיך אחיך: דמשמע להו קראי.** פשטיה דקרא הכי משמע להו טפי והן אינן שומעין לדברי חכמים להכי לא שלח להו כרבי: **דנחמני אח.** כלומר מכיירן אנו בך שחסיד אתה ולא תשקר: **מתני' מפני תקנת שבויין.** בגמ' מפרש לה: **גמ' מפני דוחקא דליבורא הוא.** אין לנו לדחוק הנבור ולהביאו לידי עניות בשביל אלו: **או דילמא.** דלא ימסרו עובדי כוכבים נפשייהו וליגרבו ולייתו טפי מפני שמוכרין אותן ביוקר. ונפקא מינה אם יש לו אב עשיר או קרוב שרוצה לפדותו בדמים הרבה ולא יפילהו על הנבור: **באיסור אלפי דינרי.** אלמא משום דוחקא דליבורא הוא: **דלילא אלא חד.** שבוי מ"ק חייש לתיקון העולם כולו שמא יקלפו על השבויים העתידים לבא ויתנוס בשלשלאות ובחרילים ורבי שמעון לא חייש אלא אם כן יש שבויין אחרים עמו שמא יקלפו השבאין לייסרן ביסורין: **בחשן קידרא בידייהו.** מגיסות הקדרה בידיהן כשהיא רותחת והרואה סבור שאין האור שולטת בהן שלדקיות הן: **אחד מאלף מצאתי.** שהוא לדיק: **אמר ליה.** רב עילים לההוא גברא: **מאי קאמר.** ההוא עורבא: **ליונה מפילא.** ליונה נמשלה דכתיב יונתי תמתי (שיר השירים ה): **סדרן לדדי.** נועלות יחד בבית הכסא: **עדי גוברין.** אלו השבאין בעלינו הן: **ונהרדעי גוברין.** ישראלים אנשינו שבנהרדעא בעלינו היו. כלומר כשם שהם היו בעלינו כך אלו בעלינו אין אנו לריכין עוד להם: **עדי.** אלו כמו עדא אמרה זאת אומרת (פסחים דף נג:): **לרחקינהו מהכא.** שירחיקונו מכאן: **איהו וההוא גברא.** רב עילים ואותו האיש המבין בלשון העופות: **עבר מברא.** מעבר המים ולא יכלו להשיגו עוד:

מתני'

מידי דהוה אמקדש אחותו. ולפי האמת[א] יש לחלק דלא שייך התם[ב] למימר אדם יודע כמו במקדש אחותו דהא רב קאמר דמכורה ויולאה: **דלא** ליגרבו ולייתו. ◦ והא דתניא בפ' נערה (כתובות נב.) נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשון פודה[ג] שאני אשתו דהוא כגופו יותר מבתו דהכא ועל עצמו לא תיקנו אלא יתן כל אשר לו בעד נפשו ור' יהושע בן חנניא דפריקיה לההוא תיגוק[ד] בממון הרבה בהגיקין (לקמן דף נח.) לפי שהיה מופלג בחכמה[ה] אי נמי בשעת חורבן הבית לא שייך דלא ליגרבו[ו]:

◦ ורב ענן[ז] ברייתא לא שמיע ליה ואי מדשמואל ממאי דאינה מכורה ומעות חוזרין דילמא אינה מכורה ומעות מתנה נינהו מידי דהוה אמקדש את אחותו דאיתמר[ח] המקדש את אחותו רב אמר מעות חוזרין ושמואל אמר [א]מעות מתנה [ט]אמר ליה אביי לרב יוסף ממרי מאי חזית דקנסינן ללוקח נקנסיה למוכר א"ל לאו עכברא גנב אלא חורא גנב א"ל אי לאו עכברא חורא מנא ליה [ב]מסתברא היכא דאיכא איסורא התם קנסינן: ההוא עבדא דערק מחוצה לארץ לארץ אזל מריה אבתריה אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה [ג]נכתוב לך שטרא אדמיה וכתוב ליה גיטא דחירותא ואי לא מפקנא ליה מינך מדרבי אחי ברבי יאשיה דתניא [1]לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי וגו' יכול בעובד כוכבים שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים הכתוב מדבר ת"ל [2]לא תסגיר עבד אל אדוניו אשר ינצל אליך מעם אדוניו מאי תקנתו [ג]עמך ישב בקרבך וגו' וקשיא ליה לר' יאשיה האי מעם אדוניו מעם [ד]אביו מיבעי ליה אלא אמר רבי יאשיה במוכר עבדו לחוצה לארץ הכתוב מדבר וקשיא ליה לרבי אחי ברבי יאשיה האי אשר ינצל אליך אשר ינצל מעמך מיבעי ליה אלא אמר רבי אחי בר' יאשיה [ד]בעבד שברח מחו"ל לארץ הכתוב מדבר תניא אידך [ה]לא תסגיר עבד אל אדוניו רבי אומר בלוקח עבד ע"מ לשחררו הכתוב מדבר היכי דמי אמר רב נחמן בר יצחק דכתב ליה הכי לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו רב חסדא ערק ליה עבדא לבי כותאי שלח להו הדרוה ניהלי שלחו ליה לא תסגיר עבד אל אדוניו [ו](שלח להו [3]וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך שלחו ליה והכתיב לא תסגיר עבד אל אדוניו) שלח להו ההוא בעבד שברח מחו"ל לארץ וכדרבי אחי ברבי יאשיה ◦ ומאי שנא דשלח להו כדר' אחי בר' יאשיה משום דמשמע להו קראי אביי אירכם ליה חמרא בי כותאי שלח להו שדרוה לי שלחו ליה שלח סימנא שלח להו דחיוורא כריסיה שלחו ליה אי לאו [ז]דנחמני את לא הוה משדרנא ליה ניהלך אטו כולי חמרי לאו כריסייהו חיוורין נינהו: **מתני'** [ח]אין פודין את השבויין יתר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם [ט]ואין מבריחין את השבויין מפני תיקון העולם רשב"ג אומר [י]מפני תקנת השבויין: **גמ'** איבעיא להו האי מפני תיקון העולם משום דוחקא דצבורא הוא או דילמא משום [יא]דלא לגרבו ולייתו טפי ת"ש דלוי בר דרגא פרקא לברתיה בתליסר אלפי דינרי זהב אמר אביי ומאן לימא לן דברצון חכמים עבד דילמא שלא ברצון חכמים עבד: ואין מבריחין את השבויין [יב]מפני תיקון העולם רשב"ג אומר מפני תקנת שבויין: מאי בינייהו איכא בינייהו דליכא אלא חד: בנתיה דרב נחמן בחשן קדרא בידייהו קשיא ליה לרב עיליש כתיב [4]אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי הא איכא בנתיה דרב נחמן גרמא להו מילתא ואשתביין ואישתבאי איהו נמי בהדייהו יומא חד הוה יתיב גביה ההוא גברא דהוה ידע בלישנא דציפורי ◦ אתא עורבא וקא קרי ליה אמר ליה מאי קאמר אמר ליה עיליש ברח עיליש ברח אמר עורבא שיקרא הוא ולא סמיכנא עליה אדהכי אתא יונה וקא קריא אמר ליה מאי קאמרה א"ל עיליש ברח עיליש ברח אמר [יג]כנסת ישראל כיונה מתילא ש"מ מתרחיש לי ניסא אמר איזיל אחזי בנתיה דרב נחמן אי קיימן בהימנותייהו אהדרינהו אמר נשי כל מילי דאית להו סדרן להדדי בבית הכסא שמעינהו דקאמרן עדי גוברין ונהרדעי גוברין לימא להו לשבוייהו דלירחקינהו מהכא דלא ליתו אינשין ולישמעי וליפרקינן קם ערק אתא איהו וההוא גברא לדידיה איתרחיש ליה ניסא עבר במברא וההוא גברא אשכחוה וקטלוה כי הדרן ואתן אמר הוו קא בחשן קידרא בכשפים: **מתני'** [יד]ואין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות מן העובדי כוכבים יותר על כדי דמיהן מפני

מפני

נקרא ארם צובה דמשק ודמשק בכלל והתני ר' חייא אבד את זכותו מפני שהיה לו שלא לצאת לא קשיא כאן שדעת רבו לחזור פי' לא אבד את זכותו וכאן שאין דעת רבו לחזור איבד זכותו: ההוא עבדא דערק מחו"ל לארץ אתא מריה ואשכחיה אתא לקמיה דר' אמי א"ל ליכתוב לך שטרא אדמיה וכתוב ליה גיטא דחירותא ואי לא מפקנא ליה מינך מדר' אחי בר' יאשיה דאמר לא תסגיר עבד אל אדוניו בעבד שברח מחו"ל הכתוב מדבר ואי קשה ליפקעיה לגמרי כו' אחי ואמאי כתיב ליה שטר אדמיה משום דמצי אמר ליה רביה אנא דיירנא הכא בא"י ומישתעבדת לי אי נמי מצי אמר ליה בהכי לכתוב ליה שטרא אדמיה וליפוק לחירותא לגמרי: אין פודים את השבויים וכו' מפני תיקון העולם. פי' כדי שלא יתנו לבם לתופשם וגם מפני טורח הצבור ואין מבריחין את השבויים מפני תיקון העולם פי' שלא ישימו האחרים בכבלי ברזל אם יתפשום היום [או] למחר רבי שמעון בן גמליאל אומר מפני תיקון השבויים מאי ביניייהו איכא בינייהו דליכא אלא חד לרבי שמעון בן גמליאל דאמר מפני תיקון השבויים טעמא דאיכא שבויים אחריני דאיכא למיחש שמא ישימו אותם בכבלי ברזל אבל היכא דליכא אלא חד מותר להבריחו ות"ק חייש לשבויים דעלמא לפיכך אין מבריחין וכו': אין לוקחין ספרים וכו'

אלמא משום דוחקא דצבורא הוא. רשב"ם. ד. בכרך גדול שבורומי. רשב"ם. ה. ולא אמר בת"ח שאין פודין אותו אלא בדמיו, דת"ח שמת אין לו תמורתו (ב"ר צ"א, י"א), והלכך פודין אותו עד ר' בדמיו. רשב"ם. ובת"ח לא חיישינן לטעמא דמיגרי בהו ופודין אותם לעולם בכל ממון שיפסקו. רמבן קרקפא.

מוסף רש"י

ורב ענן. דהוה מספקא ליה בהי הדרי ובהי לא הדרי, ברייתא לא שמיע ליה. הן ברייתא דלריך נגט שמכור לא הוה שמיעא ליה, ואי מדשמואל. ומהא דאמר שמואל אינה מכורה, לא הוה מלי למשמע מידי, דממאי דאינה מכורה ומעות חוזרין דלמא מעות שנתן לוקח למוכר מתנה הן ביד מוכר, ואיכא בין לרב לשמואל הך דפריסית לעיל (ערכין ל.). **רב אמר מעות חוזרין.** הקדושין חוזרין לו (ב"מ סו:) דאדם יודע שאין קדושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשם פקדון, ושמואל גמר ונתן לשם מתנה (ערכין ל.). **מאי חזית דקנסינן ללוקח.** גבי מוכר עבדו בחוצה לארץ דאמרינן לא הדרי זביני ויולא עבד לחירות ומפסיד לוקח, נקנסיה למוכר. שיהו מעות חוזרין ויוציאו מוכר לחירות (שם). **לאו עכברא גנב אלא חורא גנב.** עכבר הגונב ומניח בחור, אם לא היה לו חור להניח בו לא היה גונב, הלכך חורא קא גניב ליה, ה"נ אם לא היה מוצא לוקח לא היה מוכרו (שם). **חורא מנא ליה.** המור מאין לו הגניבה (שם). **היכא דאיכא איסורא.** דהיינו לוקח שהעבד אצלו (שם). **לא תסגיר עבד אל אדוניו.** מאהרת לב"ד שלא יסגירוהו לבעליו (קדושין סג.). **להשתעבד בו** (יבמות צג:) שיהא בו בעיני דעל אם שיהא בר נחמני גילל אבני בביתו ולמדו תורה שהיה יתום, הביאו את אם אבי נחמני, רבה אמר הוא רבה בר נחמני (לעיל לד:). **אין פודין כו' מפני תיקון העולם.** שלא יהגילו להעלות על דמיהן (כתובות נב:).

מוסף תוספות

א. [ד]מעות חוזרין. תוס' הרא"ש. ב. גבי המוכר שההו בשנת היובל. תוס' ב"מ טו: ד"ה ונתן. ג. מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה.

עין משפט נר מצוה

קלב א מיי' פ"ו מהל' טוב"ע הל"ט סימן כ סעיף ל ב:

קלג ב מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה ו:

קלד ג מיי' פ"א מהל' עבודת כוכבים הל' ו סמג לאוין מז מט:

קלה ד מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה [ו] יא סמג עשין פז טור שו"ע י"ד סימן רסז סעיף ה:

קלו ה מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הל' יב סמג עשין קסב טור ש"ע י"ד סימן רנב סעיף ד:

קלז ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

קלח ז מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעי"ד:

קלט ח טוש"ע שם סעיף ה:

קמ ט מיי' פ"ח מהל' תפילין הל' יג סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רפא סעיף א וטוש"ע או"ח סי' לט סעיף ז:

תורה אור השלם

1. לא יֵשְׁבוּ בְּאַרְצְךָ פֶּן יַחֲטִיאוּ אֹתְךָ לִי כִּי תַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵיהֶם כִּי יִהְיֶה לְךָ לְמוֹקֵשׁ: שמות כג לג
2. לֹא תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו אֲשֶׁר יִנָּצֵל אֵלֶיךָ מֵעִם אֲדֹנָיו: עִמְּךָ יֵשֶׁב בְּקִרְבְּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּטוֹב לוֹ לֹא תּוֹנֶנּוּ: דברים כג טז-יז
3. וְכֵן תַּעֲשֶׂה לַחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: דברים כב ג
4. אֶשֶׁר עוֹד בַּקֶּשָׁה נַפְשִׁי וְלֹא מָצָאתִי אָדָם אֶחָד מֵאֶלֶף מָצָאתִי וְאִשָּׁה בְכָל אֵלֶּה לֹא מָצָאתִי: קהלת ז כח

גליון הש"ס

גמ' ורב ענן בברייתא לא שמיע ליה. עיין עירובין דף יט ע"ב: **שם** ומ"ש דשלח. קשה לי הא ר"ל דס"ל כפי ההלכה דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וא"א לפרש הקרא לכדלקמן רבי: **שם אתא עורבא וקא קרי.** בעירוב ערך מל מ' הבית מסוגיא זו דרב עילים ידע שיחת העופות וכבר השיגו בסדר הדורות דאין משמע בהיפוך: **תוד"ה** דלא ליגרבו וכו'. עיין במלחמות פ"ג דברכות באריעא דגשיש בגמ"ו דאורייתא:

פסקי רי"ד

א"ל אביי לרב יוסף מאי חזית דקנסית ליה ללוקח להפסיד דמיו ליקנסיה למוכר שיחזיר לו מעותיו א"ל מסתברא היכא דאיכא איסורא התם קנסי' א"ר אבהו שנה לי ר' יוחנן עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו שם יצא לחירות פי' דהכי אמרן בפ"ק (ח.) המוכר עבדו בסוריא כמוכר בחו"ל וסוריא

אמרי לה קורין בו. פי' בקונטרס דהוה ליה ספק ספיקא דשמא ישראל כתבו ואפילו כתבו עובד כוכבים ואין נראה דרב נחמן למכור לישראל ולא לשם עבודת כוכבים ואין נראה דרב נחמן למכור כתבו עובד כוכבים יגנו והיינו אפילו כתבו למכור לישראל דלקמן מפרש טעמא משום כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה אלא טעמא דאמרי לה קורין בו משום דאיכא למתלי טפי שישראל כתבו דאין דרך עובד כוכבים לכתוב: **והא** דתניא יגנו האי תנא הוא. הוה מצי למימר דרשב"ג הוא דבעי כתיבה לשמה כדאמר בסמוך אלא מייתי תנא דאיירי בה בהדיא: **כל** שישנו בקשירה ישנו בכתיבה. מכאן אומר ר"ת דאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיון דלא מיפקדה ואין נראה דהא מדפסקינן גרש התכלת (מנחות דף מב.) ציצית בעובד כוכבים דדרש בני ישראל ועשו ולא בעובדי כוכבים מכלל דאשה כשרה ואמרינן נמי סוכת גנב"ך כשרה בפ"ק דסוכה (דף ח:) ודוקא בס"ת ותפילין ומזוזות דכתיב וקשרתם וכתבתם דרשינן הכי: **עד** שיעבדם לשמן. כרשב"ג קיי"ל דבעי עיבוד לשמה כדמוכח בהנזקין (לקמן דף נד:) דהכוח לאתא לקמייה דרבי אבהו א"ל ס"ת שכתבתי גוילין שלו לא עבדתים לשמן ומסיק דנאמן אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ס"ת[יב] א והא דאיפליגו אביי ורבא בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מח:) בהזמנה אי מילתא היא ומוקי התם פלוגתייהו בפלוגתא דרשב"ג ורבנן לא כמו שפי' שם בקונטרס דאביי דאמר מילתא היא כרשב"ג דבעי עיבוד לשמן דאם כן קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל כרבא לגבי אביי גר מיע"ל קג"ס[ב] אלא מפרש ר"ת דאביי כרבנן דלא בעי עיבוד לשמן דסגי בשאר הזמנות שמתקנין הקלפים ומשרטטין אותם לשמן כיון דהזמנה מילתא היא ורבא כרשב"ג דבעי עיבוד לשמן ולא הזמנה מועטת[ג] ואע"ג דאמרינן בהתכלת (מנחות דף מב:) דרב כרבנן ושמואל כרשב"ג והלכתא כרב באיסורי הכא הלכתא כשמואל ואף ע"ג דאמר ליה התם אביי לרב שמואל גר יהודה אי תלתא היכי נצעיתו לה א"ל מייתי לן דם חלזון וסמנים ורמינן לה ביולה ושקלינן פורתא בציעתא וטעמינן לה באודלא ושדינן לההיא ציעתא וקלינן להאי אודלא בנורא משמע דבעינן צביעה לשמן[ד] ל"ל דאביי לא קיבלה דאיהו לא בעי לא עיבוד ולא טוייה ולא צביעה לשמן[יא]: **מעלין** בדמיהן עד כדי טרפעיק. מתוך פי' הקונט' משמע דקאי גם אספרים[ה] וקלא תימה דאין משום הס"ם ספרים שדמיהן יקרים להעלות כדי טרפעיק[ו] כמו בתפילין ומזוזות לכך נראה דקאי אתפילין ומזוזות[ז]: יז **עיבוד** לשמן בעי בתיבה לשמן לא בעי. קשה דלמא כתיבה לשמן ודאי לא בעי דמסתמא לשמן קאי אבל סתם עיבוד עורות לאו לתפילין קיימי ולא מסתבר דפריך מעיבוד לעיבוד דמדקאמר כתיבה לשמן לא בעי משמע דמכתיבה פריך: אי

מפני תיקון העולם: **גמ'** אמר ליה רב בודיא לרב אשי יתר על כדי דמיהן הוא דאין לוקחין הא בכדי דמיהן לוקחין [א]שמע מינה ס"ת שנמצא ביד עובד כוכבים קורין בו דילמא לגנוז אמר רב נחמן [ב]נקטינן [ג] ספר תורה שכתבו מין ישרף כתבו עובד כוכבים יגנו [ג]נמצא ביד מין יגנו נמצא ביד עובד כוכבים אמרי לה יגנו ואמרי לה קורין בו ספר תורה שכתבו עובד כוכבים תני חדא ישרף ותניא אידך יגנו ותניא אידך קורין בו לא קשיא הא דתניא ישרף ר"א היא דאמר [ד]סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים והא דתניא יגנו האי תנא הוא [ה]דתני רב המנונא בריה דרבא מפשרוניא ה"ס ת תפלין ומזוזות שכתבן [ו](מין) ומסור עובד כוכבים ועבד אשה וקטן וכותי וישראל מומר פסולין שנאמר [ז]וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה והא דתניא קורין בו האי תנא הוא דתניא [ח]לוקחין ספרים מן העובדי כוכבים בכל מקום ובלבד שיהיו כתובין כהלכתן ומעשה בעובד כוכבים אחד בצידן שהיה כותב ספרים והתיר רשב"ג ליקח ממנו ורשב"ג עיבוד לשמן בעי כתיבה לשמן לא בעי [ט]דתניא [י]ציפן זהב או שטלה עליהן עור בהמה טמאה פסולות עור בהמה טהורה כשרות ואע"פ שלא עיבדן לשמן רבי שמעון בן גמליאל אומר אפילו עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדן לשמן אמר רבה בר שמואל בגר שחזר לסורו כ"ש [יא]דהוי ליה מין אמר רב אשי [יב]שחוזר לסורו משום יראה תנו רבנן מעלין בדמיהן עד כדי טרפעיק [יג]מאי טרפעיק אמר רב ששת איסתירא ההיא טייעתא דאייתי חייתא דתפילי לקמיה דאביי אמר לה יהבת לי ריש ריש בתמרי אימליא זיהרא שקלא שדתינהו בנהרא אמר לא אבעי לי לזלזולינהו באפה כולי האי: **מתני'** [יג]המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר ר"מ אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר דאבי אמר לה יהבת לי ריש ריש בתמרי אימליא זיהרא שקלא שדתינהו בנהרא אמר לא אבעי לי לזלזולינהו באפה כולי האי: **מתני'** מפני תיקון העולם. אי משום דוחקא דליבורא אי משום דלא ליגרבו ולייתו טפי: **גמ'** קורין בו. ולא חיישינן שמא הוא כתבו לשם עבודת כוכבים ופלוגתא היא לקמיה: **דילמא.** הך דדייקא מתני' הא בכדי דמיהן לוקחין ליגנו קאמר ואין מניחין אותו בידו שמא כשר הוא וגוזרין אותו מספיקא: **מין.** האדוק בעבודת כוכבים כגון כומר[טו]: **ישרף.** דודאי לשם עבודת כוכבים כתבו: **כתבו עובד כוכבים יגנו.** כדלקמן: **נמצא ביד מין יגנו.** ספק כתבו ספק מצאו וכשר הוא: **נמצא ביד עובד כוכבים אמרי לה יגנו.** מספיקא שמא הוא כתבו: **ואמרי לה קורין בו.** דספק ספיקא הוא שמא ישראל כתבו ואם תמצא לומר הוא כתבו שמא למכור לישראל כתבו ולא לשם עבודת כוכבי': דר"א בשחיטת חולין בפ' שני (דף לח:): **מפשרוניא.** שם מקום: **מסור:** מלשין: עבד ואשה אינן בקשירה דמ"ע שהזמן גרמא היא דלילה ושבת לאו זמן תפילין הוא[יט]: **כותי.** גירי אריות הן: **מומר ומסור.** הרי פרקו מעליהן עול: **כתיבה לשמן לא בעי. ציפן.** לתפילין זהב: **שטלה.** לשון טלאי כלומר עשה חיפוי כיס שלהן בעור בהמה טמאה: **פסולות.** דכתיב (שמות יג) בפיך מן המותר בפיך: **כגר שחזר לסורו.** רע. וההוא דלידן גר הוה וחזר לסורו ויודע בדעי לשמן: **מחמת יראה.** וירא לנפשו שלא יהרגוהו הכותים: **ס"ר מעלין בדמיהן.** אע"פ שאינו אין לוקחין אותן ביותר מדמיהן טעמא שלא יתנו לב ויטריחו לשלוח ספרים אבל בדבר מועט להעלות בדמיהן טרפעיק לא מוכחא מילתא כולי האי: **איספירא.** שלא מדינה שמיצית שבאלא לורי דהיינו חצי דינר והכי מפרש בכתובות פרק אע"פ (דף סד.): **טייעתא.** שמעתלית: **חייתא.** שק קטן: **ריש ריש.** זוג זוג של ראש ושל זרוע: **אימליא זיהרא.** נתמלאת ארם מרוב טעם: **מתני' משום ש"ר.** שיצא עליה לעז זנות: **משום נדר.** שנדרה ואמר אי אפשי באשה נדרית: **לא יחזיר.** ואפי' נמצאו דברים בדאים או הנדר התירו חכם. וטעמא פליגי בה אמוראי[יא] איכא למ"ד משום קלקולא ואיכא למ"ד קנס הוא שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים: **שידעו בו רבים.** שנדרתו ברבים: **לא יחזיר.** דאין לו הפרה ורבי יהודה לא חייש לקלקולא אלא שלא יהו בנות ישראל פרוצות בנדרים הלכך אי נדרה נדר ברבים פריצות הוא בנדרים וקנסוה: **ושלא ידעו בו רבים.** דיש לו הפרה לא קנסוה: **כל נדר שצריך חקירת חכם.** ליכך לפני חכם ולבקש פתח וחרטה ואין הבעל יכול להפר: **לא יחזיר.** דר"מ סבר טעמא משום קלקולא הלכך נדר שאינו יכול להפר אבל חכם יכול להתיר יכול הוא לקלקל את הגט לאחר שתנשא לאחר ויאמר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתיר לא הייתי מגרשה: **שאינו צריך חקירת חכם.** אלא הוא יכול להפר לא הוצרכו חכמים לאסור עליו מלהחזירה לפי שאינו יכול לקלקלה ולומר אילו הייתי יודע כו' שהרי נדר פתוח הוא והיה לו להפר ולא היפר: **לא אסרו זה.** שלריך חקירת חכם להחזיר: **אלא מפני זה.** שאינו צריך דבצריך לא היה לנו לחוש לקלקול לפי שאינו יכול לומר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתירו לא הייתי מגרשך לאחר סהדי דאין אדם רולה שתתבזה אשתו בצבית דין בפני חכם ולילך לבית דינו וישאל על נדרה אלא מפני נדר שאינו צריך חכם ובעל יכול להפר אסרו את כולן שלא יאמר אילו הייתי יודע שהייתי יכול להפר לא הייתי מגרשה: **מעשה בזידן כו'.** בגמ' מפרש מאי קאמר ומה אשמועינן: **מפני תיקון העולם.** בגמ' מפרש: **גמ' והוא שאמר לה.** בשעת גירושין: משום

לא יחזיר. קסבר טעמא משום קלקולא, הלכך בהא איכא קלקולא, דאומר אילו הייתי יודע דחכם יכול להתירו לא הייתי מגרשך, דרולה הייתי שתתבזה בבית דין ויתירו לך, ושאינו צריך חקירת חכם. נדר בהבעל יכול להפר, יחזיר. דבהאי לא מצי לקלקלה, שהיה לו להפר ולא הפר (שם). **לא אסרו זה.** צריך חקירת חכם, **אלא מפני זה.** שאינו צריך, שהצריך חקירת חכם אין בו קלקול, דלאו כל כמיניה לומר אילו הייתי יודע, לפי שאין אדם רולה שתתבזה אשתו בב"ד, אלא מפני מה אסרוהו מפני שאינו צריך, דיכול הוא לבקש ולומר לא הייתי יודע שאני יכול להפר ולהתירו לא הייתי יודע אילו הייתי יודע שאני יכול לומר אילו הייתי יודע לא הייתי מגרשך (שם).

עין משפט נר מצוה

קמא א מיי' פ"א מהל' תפילין הלכה יג סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רפא סעיף ג וטוש"ע א"ח סימן לט סעיף ו:

קמב ב מיי' שם ופ"ו מהל' יסודה"ת הל"מ] סמג שם טוש"ע י"ד שם וטוש"ע א"ח שם סעיף ד [ובכ"מ לנפס עוד בהל' ס"ת דף סח. ע"ש]:

קמג ג מיי' פ"א מהל' תפילין הל' יג טוש"ע שם סעיף ה:

ד [מיי' פי"א מהל' אסורות ה"ד]:

קמד ה מיי' פ"א מהל' תפילין הל' יג טוש"ע שם סעיף ג [וטוש"ע יו"ד סי' רפא סעי' ג]:

קמה ו מיי' שם פ"ג הל' טו סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' לב סעיף מח [ובכ"מ לנפס הל' תפילין דף עא. ע"ש]:

ז [טוש"ע יו"ד סי' רפא סעי' ב יב]:

קמו ח (מיי' שם פ"א הל' יג) סמג שם טוש"ע א"ח סימן לט סעיף ג [ע"ר מ"א שם ס"ק ז] וטוש"ע י"ד סי' רפא סעיף ב:

קמז ט י מיי' פרק י מהל' גירושין הל' יב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' י סעיף ג:

כ [טוש"ע אה"ע סימן י סעיף ז]:

מוסף תוספות

א. לפניו שם הגי': מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך, אתה נאמן להפסיד ס"ת. אלמא ס"ת (נמי) בעינן עבוד לשמו. ר"ן (כמ"ש פרמ"ת מקוטע בס' דרך תמים). ב. ואין לחלק בין גוילין שהן עיקר המצוה לעור של תפילין שהן תשמישי מצוה, דבעור של תפילין נמי הא איכא שי"ן של תפילין דחשיב ממש כתיבה בפ' במה מדליקין, ועוד דבפ' התכלת מייתי תנאי מציפן זהב אציצית שהוא עיקר המצוה. תוס' הרא"ש. ג. א"כ הזמנה לאו מלתא היא, דאי מילתא היא אפשר בחיתוך העור ובתיקונים קטנים סגי לשוויי לשמה. תוס' ממחות מכ: ד"ס עד. ד. והתם מדמי טווייה לשמה לעיבוד דהכא וה"ה צביעה. תוס' סנהדרין מח: ד"ס אע"פ. ה. שלוקחין אותן ביתר מדמיהן עד טרפעיק. תוס' הרא"ש. ו. [ד]אין ניכר בהם עילוי טרפעיק. תוס' הרא"ש. ז. וכנגד זה בספרים לפי דמיהם. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

אמר רב בודיא לרב אשי יותר על דמיהם הוא דאין לוקחים. פי' מפני טורח הצבור אי נמי שלא יתגרו לשלול אותו הא בכדי דמיהן לוקחין ש"מ ס"ת שנמצא ביד עובד כוכבים קורים בו דילמא ליגנו. אמר רב נחמן נקט"ר ס"ת שכתבו אפיקורוס ישרף. פי' שהוא אדוק לע"ז וכל מחשבתו הוא לה וכותב האזכרות לשם ע"ז שלו. כתבו עובד כוכבים יגנו פי' דלא אמרי' סתם מחשבת עובד כוכבים לע"ז אלא הדבר ספק הילכך אין שורפין אותו ואין קורין בו אלא טענן גניזה נמצא ביד אפיקורוס יגנו פי' שאין ידוע מי כתבו נמצא ביד עובד כוכבים אמרי לה יגנו ואמרי לה קורין בו מ"ד קורין בו דאמרי' מישראל זבניה או שקליה באונס כדי למוכרו לישראל ומ"ד יגנו שמא הוא כתבו ופסול. תני חנינא בריה דרבא מפשרוניא ס"ת ותפילין ומזוזות שכתבן אפיקורוס ועובד כוכבים ועבד ואשה וקטן וכותי וישראל משומד פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה. ואשה אינה בקשירה דה"ל מצות עשה שהזמן גרמא דלילה ושבת לאו זמן תפילין נינהו ומסור וישראל אפיקורוס פרקו מעליהן עול שמים ואע"ג דאשה מחויבא במזוזה כתובן בברכות (דף כ) וחייבים במזוזה כיון דאינה רשאית לכתוב תורה ותפילין אינה רשאית לכתוב מזוזה דלא גרועה כתיבת מזוזה מכתיבת ס"ת ותפילין וכל שפסול בזה פסול בזה: ת"ר מעלין על דמיהן עד כדי טרפעיקון מאי טרפעיקון אמר רב ששת אסתירה פי' סלע מדינה שהיא שמינית שבסלע צורי דהיינו חצי דינר צורי ורשאין לקנות התפילין מן המוצאם כל זוג בחצי דינר ואין זה עילוי הניכר שיתנו לבם לשלול מהן. ההיא טייעתא דאתייה חייתא דתפילי לקמיה דאביי א"ל אביי הבתינהו ריש ריש בתמרי אימליי דזהרא שקלא שדתינהו בנהרא אמר אביי לא איבעי לי למזלזלינהו באפה כולי האי: **מתני'** המוציא את אשתו משום ש"ר. כלומר שיצא עליה לעז של זנות לא יחזיר. משום נדר לא יחזיר ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר ר"מ אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם לא יחזיר ר"מ אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה א"ר יוסי בר' יהודה מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו קונם שאני מגרשך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם.

מסורת הש"ס

ו) [עי' פרש"י שיכוין ה. ד"ה והאמר], ג) [גולין יב. לח: קנה: ע"ז לב:], ג) מנחות מב. ע"ש, ד) ס"ל ב"ג, ה) [מופסקת דמס' ע"ז ס"ג ה"ב], ו) מנחות מכ: סנהדרין מח:, ז) [כתובות סד.], ח) יבמות כה. כתובות עד: [לקמן מו:], ט) בס"ל בנקוט כה"ד: מין יהודי שאינו מאמין לדברי רז"ל, [ועי' הגהות מהרי"ץ חיות], י) [מנחות מו.], יא) [לקמן מו.], יב) ר"ג ומסיק שמתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך אתה נאמן להפסיד ס"ת, וכ"ה בגמ' לקמן. מ"ב, יג) [ועיין תוס' סנהדרין מח: ד"ה אע"פ ותוס' מנחות מכ: ד"ה עד], יד) שיך לעיל.

תורה אור השלם

ו. וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יֶדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ:

דברים יא יח, כ

גליון הש"ס

גמ' ס"ת שכתבו מין ישרף. עי' שבת קנו ע"ש תד"ה ספרי: רש"י ד"ה בגר שחזר לסורו. עיין רש"י ריטוים דף יג ע"ש ד"ה ש"ל:

מוסף רש"י

נקטינן. משנה מתנותיו מנהג מרבותינו (ערובין ה.). ציפן זהב. לתפילין, פסולות הבמים, דבמים של עור בעינן, דאפילו קשירתן אינן אלא ברצועות במין כדאמרינן בהקומץ (מנחות מב:). או שטלה עליהן עור בהמה טמאה. שעשה בתים של עור בהמה טמאה, פסולות. כדאמרינן בפרק שמנה שרצים (שבת קח.) למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך (מנחות מב:). **משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר.** איכא למ"ד משום קלקולא, שאם אתה אומר יחזיר שמא תלך ותנשא ומצא שם רע שאינו שם רע, או נדר נעקר ע"י חכם, ומקלקלה זה ואומר אילו הייתי יודע שכן הוא, אפילו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך, לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר לא יחזיר, ואם תביא עליך לא תמהר לגרשה, ואי אתי מי לקלקל לא מהימן, שהרי יודע שנתפרסם עליו ולא חש לבדוק את הדבר, (כתובות עד:) או: אם תביא עליך לא ונקט היתר לנדרה, ואי מגרש לה מהשתא ודאי שנאתה היא עליו ואם לא מלי עקר גיטה בדברי שקר (יבמות כה.) ואיכא למ"ד כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים (כתובות שם). **כל נדר שידעו בו רבים.** שנדרתו בפני עשרה, לא יחזיר. קסבר טעמא משום שלא יהו פרוצות בנדרים הוא, וכי נדרה בפני רבים וחזו נדר שאין לו הפרה פרלה יותר מדי קנסוה, שלא ידעו בו רבים דיש לו הפרה לא קנסוה (שם). **כל נדר שצריך חקירת חכם.** שאין הבעל יכול להפר, שאינו מדברים שבינו לביניה ולא עינוי נפש, מפני שאינו צריך, דיכול הוא לבקש ולומר לא הייתי יודע שאני יכול להתירו לא הייתי מגרשך, דאומר אילו הייתי יודע לא הייתי מגרשך, אלא אסרו זה. צריך חקירת חכם. **לא אסרו זה.** שאינו צריך, שהצריך חקירת חכם אין בו קלקול, דלאו כל כמיניה לומר אילו הייתי יודע, לפי שאין אדם רולה שתתבזה אשתו בב"ד, אלא מפני מה אסרוהו מגרשך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם. אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן והוא

משום נדר אני מוציאך. בההוא אסרו רבנן להחזיר ואי לא אמר מותר להחזיר: **קסבר.** דמתני' משום קלקולא שלא יקלקלנה על בעלה לאחר שתנשא לאחר ויאמר אילו הייתי יודע שהדברים בדאין או שהנדר יש לו הפרה אפילו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך וכן אמרתי בשעת גירושין שמפני כך אני מוציאך וכשגרשתיך היה בדעתי להחזיר אם ימצאו דברים בדאים ונמצא שלא היתה חציבה עליו: **ואי לא לא מצי מקלקל לה.** שהרי לא אמר שמוציאה משום שם רע וכיון דלא מצי לקלקלה משניסת לא אסרו לו להחזירה עד שלא ניסת: **וצריך שיאמר כו'.** תקנו חכמים למוציאה שיאמר לה כן ומיהו בין אמר בין לא אמר לא יחזיר: **קסבר טעמא.** דלא יחזיר משום קנס הוא שלא יהו בנות ישראל כו': **ונמצאו דברים בדאין.** של שם רע וה"ה לענין נדר דהותר: **אומרים לו.** קודם גירושין וכיון דלא חש וגרשה מו לא מצי לקלקלה דגלי דעתיה דלא חציבה עליו כולי האי: **מ"ט דרבי יהודה.** דאמר נדר שהודר בדברים אין לו הפרה: **ולא הכום.** בנגעונים כתיב: **נשבעו נפש.** והוה להו לאתשולי אשבועתייהו אי לאו משום דהודר בדברים: **ורבנן.** דאמרי דיש לו הפרה: **הפס.** לאו משום דאין לו הפרה הוא דאפילו הפרה לא צריך דמי חיילה שבועה עלייהו כלל הלא בטעות היתה: **משום קדושת השם.** שלא יאמרו העובדי כוכבים עברו על שבועתן: **ימים שנים רבים ג'.** גבי זבח דרשינן הכי בשילהי נדה: **עדה.** עשרה דכתיב גבי מרגלים (במדבר יד) לעדה הרעה יאלו יהושע וכלב: **אדם רולה שתבטה.** כלומר אינו מקפיד בכך הלכך צריך חקירת חכם מצי לקלקלה: **מאי חנא.** לעיל מייה בנדרים שנדר הוא: **דקתני מעשה.** שלא אין אנו עסוקין אלא בנדרים שנדרה היא: **אבל נדר הוא.** שיגרשנה: **יחזיר.** אם ירצה לליכא למיחש לקלקולא: מאי

אי אמר לה הכי מצי מקלקל לה. נראה דמשמע זו אינה כי אם לעז בעלמא ולא שייהיה ממש גט בטל ובניה ממזרים[א] דהא לא אמר ע"מ[ב] דאע"ג דבכמה דוכתי מהני גילוי דעת כמו שטר מברחת דהאשה שנפלו (כתובות דף עט.) וחזין ולא אינטריכו ליה זוזי דפרק אלמנה ניזונת (שם דף נז.) הכא ליכא למימר הכי[ג] מדבעי לר"מ תנאי כפול[ד] לכך נראה דלא אתי אלא לעז בעלמא שיוצא עליה לעז[ה] כדי להחזירה אע"ג דכבר נישאת לאחר שריא ליה דזנות דשוגג הוא[ו] לכך אמרו מכמים דלא יחזיר דהשתא שוב לא יוצא לעז[ז] ורש"י פי' דאפילו יאמר אילו הייתי יודע כו' אינו נאמן דכיון דיודע שאסור להחזירה ולא חש להמתין ולבדוק אחר הדברים גילה בדעתו שלא היתה חביבה עליו[ח] ולר"מ דבעי תנאי כפול כי לא כפליה למילתיה אפילו לעז ליכא והא דקאמר ר"מ כל דלא שריך תקירת חכם לא יחזיר כפליה למילתיה[ט] ולא כפליה לתנאיה[י] אין מועיל מה שלא יחזיר דלעולם איכא קלקולא: **שלא יהו בנות ישראל פרוצות כו'.**[יא] הני תרי ליתני דרב יוסף אליבא דת"ק פליגי דלישנא קמא סבר כיון דקתני במתניתין נמי משום שם רע והתם[יב] אין שייך פריצות דמה לה לעשות אם מוציאין ש"ר עליה שלא טעמא משום קלקולא הוא ולישנא בתרא סבר דבמוציא[יג] ש"ר לא מצי מקלקל לה דכיון דמשום ש"ר מגרשה דעתו בכל עניין לגרשה אפי' יהא בטל[יד] וכן בנדרים דמסתברא דחד טעמא הוי בתרוייהו והשתא אתי שפיר דמייתי תניא כלישנא קמא מדל"מ אתי ש"ק דלא מייתי אלא דשייך במוציא[טו] ש"ר משום קלקולא והוא הדין לת"ק ולא"ת לישנא בתרא דרב יוסף טעמא משום פריצותא מנא לן דפליגי רבנן עליה דר' יהודה וסברי דנדר שהודר בדברים יש לו הפרה דקאמר ורבנן מי חיילא כו' וי"ל דהך סוגיא אתיא כלישנא קמא דטעמייהו משום קלקול ש"מ הא דקאמר ורבנן היינו ר"מ וי"ל דאמרי לא אסרו לריך כו' דקסברי טעמא משום קלקולא ואפילו בהודר בדברים קאמר דלא אסרו אלא מפני שאינו צריך דאי בדברים אסור משום פריצותא הו"ל למיסר לא ידעו בו רבים אטו מפני דידעו בו רבים ולא מפני שאין צריך:

ביון דאמרו מארץ רחוקה וכו'. ולא"ת בלא"ה מי חיילא שבועה והא הוי נשבע לבטל את המצוה דכתיב (דברים כ) לא תחיה כל נשמה ואע"ג דאמרי' בירושלמי דשביעית פרק שני (ה"א) אמר רבי שמואל בר נחמני שלא פרוזדוגמאות שלא יהושע לארץ ישראל עד שלא יכנסו לארץ מי שהוא רוצה לפנות יפנה להשלים ישלים לעשות מלחמה יעשה מלחמה גרגשי פינה והלך לאפריקא גבעונים השלימו שנא' (יהושע י) וכי השלימו יושבי גבעון את ישראל שלשים ואחד מלכים עשו מלחמה ונפלו היינו קודם שעברו את הירדן דכתיב עד שלא יכנסו לארץ אבל משנכנסו משמע שלא היו יכולין להשלים ולכך הוצרכו להעריב ולומר מארץ רחוקה באנו וי"ל דעל כרחך באין רוצים להשלים כתיב לא תחיה כל נשמה כדמוכחי קראי (דברים כ) וקראת אליה לשלום וגו' ואם לא תשלים עמך וגו' רק מערי העמים וגו' לא תחיה כל נשמה וא"ת מ"ט דרבי יהודה הא ודאי שבועה בטעות הוא ועוד לר' יהודה איך הניחום בארץ הכתיב (שמות כג) לא ישבו בארצך וגו' והוה ליה נשבע לבטל את המצוה וע"כ משום חילול השם הוא כדאמרי רבנן וי"ל דקסבר ר' יהודה דאי איתא דיש לו הפרה לא היה בדבר חילול השם[יד] וא"ת בלא חילול השם נמי אין יכולין להורגן כיון דבאין להתגייר כדאמרינן לעיל (דף מה.) לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי יכול בעובד כוכבים שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים[טו] כו' ואמרינן נמי בפרק אלו נאמרין (סוטה דף לה:)[טז] וכתבו להן מלמטה למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות[יז] וגו' הא למדת שאם חוזרין בתשובה שמקבלין אותן והוהו קרא בז' אומות כתיב וי"ל דאי לאו חילול השם נהי שלא היו יכולין להרגן היו יכולין לגרשן מעריסם ועוד דבאותה שעה לא באו להתגייר כי אם אחרי כן: **רב** נחמן בר יצחק **אמר שלשה.** נראה דעל דעת רבים לא בעי אלא שנים דבפרק שבועת הדיינין (שבועות דף לט.) כשאמר להם משה לישראל הוו יודעים שלא על דעתכם אני מצוה משום שהגבעונים נתיראו שמא למחר כשיודע להן שרמו אותן והרגום ולפכך שאלום אי זו שבועה יש שאין לה התר ואמר להם שבועה שידעו בו רבים ולפיכך אם יהרגום עתה אע"פ שלא חלה השבועה יש חילול בדבר שהם חשבו שאין לו היתר לעולם בשום ענין כמו שאמר להם ואינן יודעים דמשום שהטעום לא חלה השבועה. לשפ"ל. טו. הכתוב מדבר. מוס' הרא"ש. יז. ת"ל פן יחטיאו אותך לי. לשפ"ל.

יח. ששה שבטים עלו להר גרזים, ר"ש אומר אף ע"ג סיד כתבוה. לשפ"ל. יז. ככל תועבותם. מי הר"ן.

תורה אור השלם

1. וְלֹא הִכּוּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי נִשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂיאֵי הָעֵדָה בַּיְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלֹּנוּ כָּל הָעֵדָה עַל הַנְּשִׂיאִים: יהושע ט יח

מוסף תוספות

א. והא דתניא בברייתא גט בטל ובניה ממזרים לפי דבריו קאמר כלומר שהוא יוציא עליה לעז שהגט בטל וכו'. רשב"ם. ב. אם אמת יהא גט ואם לאו לא יהא גט, אלא מילתא בעלמא הוא דאמרו משום שם רע אני מוציאך. מוס' הרא"ש. ג. דחשיב כמו תנאי מה שגילה בדעתו שאינו מגרשה אלא משום שם רע. מוס' הרא"ש. ד. דהא אמרי' לקמן (ע"ב) מאן חכמים דר"מ דאמר בעינן תנאי כפול, והכא במאי עסקינן בדלא כפלי' לתנאי', ואי משום גילוי הדעת קא אתית לה לא שייך ביה תנאי כפול. רשב"ם. ה. לומר שבדעתו היה לתנאי גמור. רשב"ם. ו. כשסבורה שהיא מגורשת גמורה. רשב"ם. ז. שאינו מצוי לקלקלה אלא כל זמן שהוא חושב שתחזור לו. רשב"ם. ח. דלפירושו שרוצה לומר דגט בטל ממש וחשיב לי' תנאי גמור צריכין אנו לומר דגילוי דעתו דהוי דברים שבלב מבטל התנאי, ולפי פירושנו ניחא דליכא אלא לעז בעלמא וכיון שיודע שאינו יכול להחזירה לא יוציא לעז. מוס' הרא"ש. ט. וכגון דאמר לה הוי יודעת שמשום שם רע אני מוציאך, שאלו לא היה הנדר ושם רע לא הייתי מוציאך, וטעמא משום דר"מ לית לי' מכלל לאו אתה שומע הן, וכל שלא כפל דבריו לא שמענן ממאי דקאמר לה משום נדר הרי אני מוציאך שאילו לא היה הנדר נדר לא הייתי מוציאך, ואפי' לעז ליכא. רשב"ם. י. כגון דאמר לה ע"מ שהנדר נדר ואם לא היה הנדר נדר לא יהא גט. רשב"ם. יא. תו[ן]מה, במאי פליגי הני תרי לישני, ע"כ תרוייהו איתנהו, דהא ר"מ ור' יהודה פליגי במתני', מר אית לי' משום קלקולא ומר אית לי' משום פריצותא, וא"כ מאי תניא כלישנא קמא וכלישנא בתרא, תרוייהו תנגדי. ומפרש רבנו יצחק. שיט"ק. יב. דאם ימצאו הדברים בדאין. רשב"ם. יג. [ד]מ"מ גנאי הוא לו שיצא עליה שם רע. מוס' הרא"ש. אלא ודאי פריצותא ש[י]כא ביי, שהרי פשעה במה שלא הרחיקה מן הכיעור. שיט"ק. יד. וטעמא דמהתם משמע שהגבעונים נתיראו לב ולא אמרי' שמא מחשבתו לא היתה אלא ע"ד שהלעז הוא אמת שכיון שלא גילה מחשבתו בעת הגירושין לכולי האי לא חיישינן. ואי קשה היכי אמרינן דמשום גלויי דעתא בלא תנאי מפורש מצי לבטולי גיטא והא קי"ל (לד:) כאביי דאמר גילוי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ה"מ בדאיתי הכי מעיקרא ובתר הכי בעי לבטולי ע"י גילוי דעתא כדאמרי' לעיל (לד.) גבי גידול בר ליואי דשדר לה גיטא לדביתהו ובתר הכי אמר לשליח ברוך הטוב והמטיב וכל מה דשקל' וטרי' התם הכי הא דמעיקרא יהיב גיטא בדעת ברורה ובתר הכי מגלה בדעתיה דבעי לבטולי התם אמרינן דגלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ולא בטיל אבל הכא דמעיקרא מכי יהביה ניהליה גלי אדעתיה דע"מ כן יהביה ניהליה משום ש"ר או משום נדר אפילו אבי מודה דמילתא הוי ומצי למיטען היום ומחר דהכי הות דעתא ולבטולי גיטא ובהא פליגי רבנן ור' יהודה דבעי למימר לקמן דלא חייש לקלקולא דרבנן דחיישי לקלקולא משום דסברי אע"פ שהגט נתן בסתם בתר גילוי דעתו אזלי' אף שזה מחשבת לבו כתנאי גמור שמתנה בפיו ור' יהודה לא חייש לקלקולא דקסבר כיון שהגט ניתן לה בסתם ולא פירש לה שאם ימצא הלעז שקר שלא יהא בו הרי הוא גט גמור ואע"פ שהיה הלעז שקר ואינו יכול לומר שלא גמרתי בלבי ליתן אלא ע"ד שהיה הלעז אמת שדברים שבלב אין דברים והיה לו לפרש בפיו וכיון שלא פירש בפיו לצמיתות נתנו לה בלי שום תנאי ומחשבת לבו לא חשיבא תנאי. א"ד אמר רב יוסף אמר רב נחמן וצריך שיאמר לה משום נדר אני מוציאך משום ש"ר אני מוציאך קסבר טעמא מאי לא יחזיר משום קנסא שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים והילכך צ"ל לה כי האי לישנא דרבי שתתסרנה כל הנשים תניא כלישנא קמא תניא כלישנא בתרא תניא א"ר אלעזר בר יוסי מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום ש"ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר שמא תלך ותנשא לאחר ונמצאו דברים בדאים ויאמר אילו הייתי יודע שכך אפילו היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ותניא כלישנא בתרא תניא כלישנא קמא א"ר מאיר משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר שמא תלך ותנשא לאחר ונמצאו דברים בדאין ויאמר אילו הייתי יודע שכן הוא אפי' אם היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר תניא כלישנא בתרא אלעזר ברבי יוסי מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים לפיכך אומרים לו אמור לה הוי יודעת שמשום שם רע אני מוציאך ומשום נדר אני מוציאך: רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר: אמר רבי יהושע בן לוי מ"ט דר' יהודה דכתיב ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה ורבנן התם מי חלה שבועה עילוייהו כלל כיון דאמרו להו מארץ רחוקה באנו ולא באו לא חיילה שבועה עילוייהו כלל והאי דלא קטלינהו משום קדושת השם וכמה רבים רב נחמן אמר ב' ג' ר' יצחק אמר עשרה רב נחמן אמר ג' ימים ב' רבים ג' רבי יצחק אמר עשרה דכתיב עדה: רבי מאיר אומר כל נדר שצריך וכו': תניא רבי אלעזר אומר לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך במאי קמיפלגי ר"מ סבר אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ור"א סבר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד: א"ר יוסי בר' יהודה מעשה בציידן וכו': מאי תנא דקתני מעשה חסורי מיחסרא והכי קתני בד"א כשנדרה היא אבל נדר איהו יחזיר ואמר רבי יוסי ברבי יהודה מעשה נמי בציידן באחד שאמר לאשתו קונם אם אני מגרשך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם

עין משפט נר מצוה

קמח א מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין מח: ב טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף כא:

פסקי רי"ד

שאמר לה משום ש"ר אני מוציאך משום נדר אני מוציאך קסבר טעמא מאי משום קלקולא אם אמר לה הכי מצי מקלקל לה ואי לא לא פי' אמר לה בעת הגירושין משום ש"ר אני מוציאך כבר גילה דעתו שאינו מגרשה אלא בעבור הלעז שיצא עליה ואילולי הלעז לא היה מגרשה ועצב הוא בגירושי' וכל מה שעושה אינו עושה אלא בעבור הלעז ואם יתברר לו היום ומחר שהיה שקר עתיד הוא להחזירה הלכך אע"פ שנתן לה גט סתם בלי שום תנאי שבעולם אנן שהדי שכל לבו אינו אלא שאם ימצא הלעז שקר שלא יהא גט ואף ע"פ שלא פירש בתר דעתיה אזלי' שאין הגט גומר אלא כפי מחשבת לבו ואילו היה מתנה עמה בפירוש הרי זה גיטך ע"מ שהשם רע הוא אמת בודאי כי האשה לא היתה נישאת עד שהיה מתברר אם היה אמת ככל תנאי' דעלמא שהבעל מתנה בגט ואין האשה נישאת עד שיתקיים התנאי שהתנה בעלה עמה אלא מפני שנתנו לה סתם בלי תנאי אנו חוששין שמא תלך האשה ותנשא בגט זה ואחר שיתברר שהש"ר אינו שם רע נמצא שהיה גט בטל ובניה ממזרים ואע"פ שאין הבעל טוען שאינו כאן או שמת אחר שהולידה הבנים אנו טוענים כך הזה ז) שכתוב ויאמר אילו הייתי יודע וכו' לאו דוקא שיאמר הבעל אלא יכול לומר כך וכיון שיכול לומר כך אע"פ שלא אמר אנו אומרים כך דס"ל לרבנן אע"פ שהגט בסתם הוא נותנו לה ואינו מטיל בו שום תנאי. כיון שגילה דעתו שמשום שם רע הוא מוציאה אנן סהדי שאם ימצא ש"ר שאינו ש"ר אין רצונו שיהא גט ואע"פ שלא פירש דבר זה בפיו כך הוא כאילו פירש והתנה בפיו דבתר מחשבת לבו אזלי' וכך הוא שזה גילוי דעתו כתנאי גמור ואנו חוששין שמא תנשא האשה בגט זה בעבור שנתנו לה סתם ונמצא הלעז שקר ונמצא הגט בטל הלכך אומרים לו הוי יודע שאתה מגרשה בעבור ש"ר ולעולם היא אסורה לך ואפילו אם ימצא הלעז שקר כדי לשבר ולבטל מחשבתו שחושב בלבו שאם ימצא שקר אחזירנה ואז ימלך ולא יתן לה הגט ואם יתנהו לה בודאי כי גמר ומגרשה בכל לב ואין בלבו עוד להחזירה אפי' אם ימצא שקר שהרי כך הודענו לו וע"ד כן נתנו לה ושוב אינו יכול לטענן עליה כלום ודוקא כשא"ל משום ש"ר אני מגרשך אז אנו הולכים אחר מחשבת לבו מפני שהוא גילה מחשבתו בפירוש אבל אם לא אמר שום דבר בעת הגירושין אע"פ שידענו שהיתה ביניהם קטטה בעבור הלעז שיצא עליה כיון שנתן לה גיטה בסתם ולא אמר לה דבר בודאי דגמר והיהב בכל

ז) נראה דל"ל וזה דתני בברייתא ויאמר כו'.

מסורת הש"ס

מצביע אתכם [א] וכו' ופירש שם בקונטרס [ב] דהיינו על דעת רבים ומיהו לפ"ז לא היה איתר לחרמות בזמן הזה [ב] ונראה דלא אמר משה כן אלא שלא יעבירמו כדמפרש התם [ג] משום קניא דרבא וכן עתה אין עושין אלא בשביל כך [ד] וא"ת על דעת יחיד נמי לא יהא לו הפרה כיון דתלה בו נדרו וי"ל דמבטל דעתו משום רבים ולא משום יחיד:

הנודר באילו בנה במה. מפרש רבינו אליהו משום דאתיא בגזירה שוה דחלה כתיב הכא (דברים כג) כי תחדל לנדור וכתי' התם (שם פיס ג) חדלו לכם מן האדם וגו' כי במה נחשב הוא ולרשיני [ה] אל תיקרי במה אלא במה ובריש פרק ארבעה נדרים (נדרים כב.) יליף בהאי גזירה שוה [ה] דנקרא רשע דכתיב [ו] שם רשעים חדלו רוגז (איוב ג): **המוציא** אשתו משום אילונית. משמע הכא דאילונית בעיא גט [ז] ומיהה בבריש יבמות (דף ב:) משמע דלא בעיא גט דהוו קדושי טעות דתנן וכולן שמתו או שמיאנו או שנמצאו אילונית ברותיהן מותרות [ח] ויש לומר דהכא מיירי בספק אילונית [ט] ומוציאה משום חשש אילונית תדע מדקתני סיפא נישאת לאחר והיו לה בניס ואילו ודאי אילונית אין לה רפואה [י] מדפליגי [יא] רבי יהושע ורבי עקיבא בהערל (שם דף עט:) בסריס חמה דיש לו רפואה וחולץ וחולצין לאשתו ובאילונית לא פליגי ודרשינן בפ"ק דיבמות (דף יב.) אשר תלד פרט לאילונית והא דאמר (שם דף סד:) שרה אמנו אילונית היתה אין מזכירין מעשה נסים בדאמרינן גבי איוב ברוש אלו טריפות (חולין דף מג.) והא דפליגי בהמדיר (כתובות דף עג.) בקדשה על תנאי וכנסה סתם דנעי' גט משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות היינו בשאר מומין דמחיל אבל באילונית לא מחיל ועוד דמומין מסיק אדעתיה שמא לא יתקיים התנאי דשכיחי [יא] ובועל לשם קדושין אבל אילונית דלא שכיח לא מסיק לבעול לשם קדושין והא דתנן פרק אלמנה ניזונת (שם ק:) הממאנת והשניה והאילונית אין להן כתובה דמשמע אבל גיטא בעי דהכי דייק בהמדיר (שם דף עג.) גבי כנסה סתם ומנאנו כו' משום שניה נקט הכי דעל כרחך ממאנת לא בעיא גט אי נמי בהמדיר לא דייק אלא משום דתני בריש אינה מקודשת ובסיפא תנא שלא בכתובה והא דאמרינן (יבמות דף סא.) קטן וקטנה לא חולצין כו' קטנה שמא תמצא אילונית ולא אמרינן תמייבס ממה נפשך [יב] דאי אילונית היא הרי הן קדושי טעות ושריא לשני [יג] אומר ר"ת דהתם בדקבלה עילויה וכה"ג משני בפ' בן סורר (סנהדרין דף סט:): **אומר** לה שתיקותיך יפה מדבוריך. ואם תאמר ואם היא שתקה אנן מי שתקינן דהכי פריך רב פפא בס"פ הבא על יבמתו (יבמות דף סא.) גבי נשאת אותם לעבדים: **נגודאי.** אומה שאוכלין בני אדם: פירקן

מאי קונם אמר רב הונא [ט] באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשך: והתירו לו שיחזירנה: פשיטא מהו דתימא ליגזור משום דר' נתן [כ] דתניא ר' נתן אומר [א] הנודר באילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן קמ"ל: מפני תיקון העולם: מאי תיקון העולם איכא אמר רב ששת ארישא רבינא אמר לעולם אסיפא והכי קתני אין בזו מפני תיקון העולם: **מתני'** [ב] המוציא את אשתו משום אילונית רבי יהודה אומר לא יחזיר וחכמים אומרים יחזיר [ג] נישאת לאחר והיו לה בנים הימנו והיא תובעת כתובתה אמר רבי יהודה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך: **גמ'** למימרא דרבי יהודה חייש לקלקולא ורבנן לא חיישי לקלקולא והא איפכא שמעינן להו דתנן [ד] המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר אלמא [ה][רבנן חיישי לקלקולא ורבי יהודה לא חייש לקלקולא אמר שמואל איפוך והא מדקתני סיפא נישאת לאחר והיו לה בנים הימנו והיא תובעת כתובתה אמר ר' יהודה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך מכלל דרבי יהודה חייש לקלקולא הא נמי איפוך אביי אמר לעולם לא תיפוך ור' יהודה בההיא סבר לה כר' מאיר וסבר לה כרבי אלעזר בצריך סבר לה כרבי אלעזר בשאינו צריך סבר לה כר' מאיר אמר רבא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא אלא אמר רבא דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא כדשנינן דרבנן אדרבנן לא קשיא [ו]מאן חכמים ר' מאיר דאמר בעינן תנאי כפול והכא במאי עסקינן [ז]בדלא כפליה לתנאיה: **מתני'** [ח] המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן: **גמ'** אמר רב אסי [ט]והוא שמכר ושנה ושילש הנהו בני בי מיכסי דיזפי זוזי מעובדי כוכבים ולא הוה להו למפרעינהו אתו וקא גרבי להו אתו לקמיה דרב הונא אמר להו מאי איעביד לכו דתנן המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אמר ליה רבי אבא לימדתני רבינו והוא שמכר ושנה ושילש אמר ליה הני מרגל רגילי דעבדי הכי ההוא גברא דזבין נפשיה ללודאי אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה

פירקן

מאי קונם. הלא קונם לשון הקדש הוא שאוסר הדבר עליו בהקדש ומה אסר זה עליו: **באומר יאסרו כו'.** והכי קאמר קונם פירות עלי אם אינו מגרשך: **פשיטא.** מאי ניחוש לה: **כמה.** בשעת איסור הבמות: **והמקיימו.** ולא נשאל עליו לחכם להתירו: **כאילו הקריב קרבן.** על הבמה וגמר עונו שלם לפי שע"י כן הוא מרגיל עצמו בנדרים. והאי כיון דקיים נדרו ניקנסיה מלהחזיר קמ"ל: **אריש.** קאי דקאמר לעיל לא יחזיר ומסיק הכא מפני תיקון העולם אי משום שמיאנו אי משום קלקולא אי משום חשש אילונית אי פרוצות: **אין בזו וכו'.** הכי קאמר והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם שלא נמנא כאן לאסור: **מתני' המוציא את אשתו.** בגט: **משום אילונית.** שלא הכיר בה כשכנסה ומכל מקום צריכה גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין: **ר' יהודה אומר לא יחזיר.** שמא תנשא ותלד ויאמר אילו הייתי יודע שכן אפילו נותנין לי ק' מנה לא הייתי מגרשין ולדעת כן גרשתיך שאם יבאו לך סימנים שאחזירך ואם ידעתי שלא תשובי אלי ואת רואה לילד לא גרשתיך לפיכך אומרים לו קודם גירושין הוי יודע שהמוציא את אשתו משום אילונית לא יחזירנה עולמית: **וחכמים אומרים יחזיר.** דלא חיישינן לקלקולא: **והיא תובעת כתובה.** מן הראשון שהוציאה בלא כתובה משום מקח טעות ועכשיו נודע שלא הטעתו: **שתיקותיך יפה לך.** שיאמר אילו ידעתי בסופי ליתן לך כתובה לא גירשתיך: **גמ' מכלל דרבי יהודה חייש לקלקולא.** שמדבריו למדנו שאם ירצה לומר על מנת אילונית גירשתיך היה מקלקלה: **לא תיפוך.** ור' יהודה ודאי חייש לקלקולא וגבי נדר היינו טעמא דלא חייש דקסבר ליכא קלקולא. דבנדר הצריך מקירת חכם סבר לה כר' אלעזר דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ואינו בנדר שאינו צריך מקירת חכם יכול לקלקל ולומר שאין כל אדם בקי שיכול להפר נדרי אשתו הלכך לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך שעיקר הקלקול תלוי בו א"ר יוסי ב"ר יהודה מעשה בצידן וכו' מאן תנא דקתני מעשה. פי' דרך התנא כשאומר מעשה מביא ראיה לדבריו הראשונים וזה אינו כך דבריהא מיירינן כשנדרה איהי ומעשה דסיפא מיירי כשנדר איהו חסורי מחסרא והכי קתני בר"א שנדרה היא אבל נדר הוא יחזיר וא"ר יוסי בר ר' יהודה מעשה נמי בצידן בא' שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה [ט] מאי קונם. פי' קונם הוא לשון כינוי לקרבן כדתנן בנדרים (י.) ומשמע שאסר עליו דבר כקרבן והכא דאמר קונם אם איני מגרשך מאי אסר עילויה אמר רב הונא באומר יאסרו עלי כל פירות שבעולם כקונם אם איני מגרשך והתירו לו חכמים שיגרשנה (ס"א שיחזירנה): פשיטא. פי' פשיטא ודאי יכול להחזירה דמאי קלקול שייך למימר דבעי למיסרה ואי קשה דאמאי פשיטא הכא דמותר להחזירה ואין בזה מפני תקון העולם והא כי היכי דבנדרת איהי מצי לקלקולה (הם) הכי נמי כי נדר איהו מצי לקלקולה ולמימר אילו הייתי יודע שיש פתח לנדרי אם היו נותנים לי ק' מנה לא הייתי מגרשך אין זה כלום דבודאי אם היה מודר ממנה הנאה מתחלה כגון שאמר הנאת תשמישך עלי כקונם ומחמת נדר זה היה מגרשה היה צ"ל לא יחזיר שמא יקלקלנה ויאמר אילו הייתי יודע שיש פתח לנדרי לא הייתי מגרשך דומיא דנדרה היא אבל זה שרצה לגרש את אשתו וקשר עצמו בנדר שלא יכול להתחרט הרי אנו רואים שבכל לב הוא מגרשה ואינו חפץ בה כלל שהרי נדר בכל כחו ע"י נדר שלא יתרצה עמה הלכך שום קלקול אינו יכול לעשות ומ"ה מתמה תלמודא פשיטא ודאי שיכול להחזירה. ומהדר מהו דתימא ליגזור משום דר' נתן דתניא ר' נתן אומר כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליו קרבן וגמר עונו לפי שהוא מרגיל עצמו בנדרים לא אמר מצי לקלקולה ולמימר אילו הייתי יודע שיקלקלנה ויאמ

ח) [ג' הערוך ערך גלל ב חייתא וגללא פי' נוד וכמוכו אבן גלגל], ב) [פי' כיון שעושין לו רגומו מתמתק דמו ויש לכן בו טעם. ערוך ערך חל ד], ג) ס"ל דחזר ולקחה ממנו ישראל, ד) [נ"מ קפ. מקוחות לא. בכורות יח:], ה) [עי' מוס' יומות סא. ד"ה ותין], ו) [נ"מ שם מגמות סס], ז) פאה פ"ד מ"ט, ח) [נעיל מ: עי"ז כא.], ט) מולין לגה: (עירובין מז) [מוספתא תרומות פ"ג], י) בס"ח: מעומד, וכן לקמן, יא) [מס' ע"ז דף כו:], יב) [ספרי ראה], יג) ע"ל דרכו.

עין יוסף

תורה אור השלם

1. כִּי יִרְאֶה חֲכָמִים יָמוּתוּ יַחַד בְּסִיל וָבַעַר יֹאבֵדוּ וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם:
תהלים מט יא

2. וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לִצְמִתֻת כִּי לִי הָאָרֶץ כִּי גֵרִים וְתוֹשָׁבִים אַתֶּם עִמָּדִי: ויקרא כה כג

3. הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיְיָ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם:
תהלים קטו טז

4. לְדָוִד מִזְמוֹר לִידִידוֹ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ:
תהלים כד א

הגהות הב"ח

(א) גב' אמר מקן כ"ל ותיבת ליה נמחק: (ב) שם אבל פוריו את הכנים לאחר מיתת אביהן משום קלקולא:

מוסף רש"י

כיבוש יחיד. דדוד, שלא היו כל ישראל מיחד כדרך שהיו בכיבוש יהושע שהיו כולם וכבשום לצורך כל ישראל קודם חלוקה, אבל דוד לא בכם אלא לצורכו (לעיל ח:). ישראל ועובד כוכבים וגר' טבל וחרולין מעורבין זה בזה. ופפילו לאחר שחלקו לא אמרינן יש בריה וחלקו של עכו"ם הלך לו וחד חלק המגיע לישראל ונבל גמור הוא, אלא אין בריה וגם זה שנאסר אלו טבל וחלו חולין, דיש קנין לעכו"ם בא"י להפקיע חלקו מיד מעשר, ואני שמעתי שאין לו תקנה, לפי שאם בא להפרים אמלא מפרים מן הפטור על החיוב, ולי נראה שיש לו תקנה בשני גדדין, אם יש לו טבל ממקום אחר מפרים על זה לפי חלוי, שאין חייב אלא אלו, ואם אין לו טבל אחר מפרים ממיה ובייב לפי כולו, כגון אם יש לו עשרים מפרים שיש מהן, שאם אין מפרים אלא אחד לא נפטר, לפי שזה שהפרים יש חלוי שאין שם מעשר חל עליו לפי שפטור ועומד, אבל כשמפרים שיש הרי השם חל על אחד ופוטר את העשרה המתריעין, והא ליכא למימר דילמא שיהם המופרשין בחלקו של עכו"ם גדלו ואין שם מעשר חל עליהם, דתניא בגמרא דרשם הנה (יב:) גבי חדש ויבן המעורבין, דקי"ל אין תורמין מזה על זה וקתני לוכר את גרגו לתוכו ומגלה מוסש מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן שבו על הישן שבו, וכי היכי דפרש חדש ומן בחולין אינא נמי חדש ומן במעשר, הכא נמי מגלה מוסש מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו, ופפילו למאן דפלגא עליה דהסוא, הכא מודי, דהתם הוא דאיכא למימר אין בילה לא נבלגו יפה ושמא אין חדש במעשר לפי חשבון העומר בחולין, ומן במעשר לפי חשבון העומר בחולין ומן במעשר לפי חשבון הפטור, ופתרים ומן המיוב ומן הפטור כפי המיוב ומן הפטור, אבל בכריה לא, ופתרים ומן המיוב ומן הפטור כפי המיוב ומן הפטור, אבל בכריה ומן המיוב ומן הפטור כפי המיוב ומן הפטור, ומן המיוב ומן הפטור כפי המיוב ומן הפטור, ומן המיוב ומן הפטור כפי המיוב ומן הפטור,

טבל וחולין מעורבין זה בזה. פי׳ בקונטרס אין לך כל חטה וחטה שאין חליה טבל וחליה חולין ולריך לעשר מיניה וביה ולא ממנו על טבל גמור ולא מטבל גמור עליו מפני שמפרים מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב אבל כי מפרים מיניה וביה מעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפילו אלקו בספקן הן עומדים דאין בריריה[א] וקשה דאמר לקמן דאי קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי והאמיס שאלקו לקוחות הן[ב] לא משכחת דמייתי בכוריס אלא חד בר חד[ג] הא אפילו למ״ד אין בריריה[ד] יש לו בוראי אלא אלקו בו דמחייב בבכוריס והמותר שהוא חולין מלי מקדיש ליה כדאמרינן בפרק הספינה (ב״ב דף פא:) ודוחק לומר דלא משכחת דמייתי בכוריס כהאלכתן שלא יצטרך להקדיש קאמר דליכא משכח משמע דלא מייתי כלל קאמר[ה] ועוד כפ׳ יש בכור (בכורות דף מח:) גבי[ו] חמש סלעים ולא אלי חמש[ז] קאמר דבו״ע אית להו דרב אסי דאמר האחין שאלקו מחלה בכל יורשין ומחלה לקוחות[ח] משמע אבל אי לקוחות הן פטורין אפי׳ למ״ד חמש ואפילו אלי חמש דאפי׳ אלי חמש ליכא[ט] לכך נראה דאין תקנה לעבל זה דכיון דאין בריריה שמא הגיע לו כל אלקו של עובד כוכבים או אליו ולא ידע׳ כמה ואי מעשר מיניה וביה שמא מעשר אלקו והשאר אלקו של עובד כוכבים או איפכא או מקצתו ומיהו יכול לתקנן שיפרים עליו ממקום אחר[י] ויפרים גם עליו ממקום אחר ואחרון אחרון מקולקל עד שלא יאשר כי אם מעט וכל המעשרות והתרומות יתנם לכהן ולוי: **ולביתך** מלמד שאדם **מביא בכורי אשתו.** ולא״ת[יא] והא מן התורה אין לבעל פירות בנכסי אשתו אלא תקנתא דרבנן בעלמא היא א״כ ע״כ גזירת הכתוב הוא ויש לומר דרך נשים שנותנות פירות לבעליהן[יב] וכי האי גוונא איירי קרא וכענין זה אמרינן בריש קידושין (דף ז.) אי כתב רחמנא מעשה ידיה לגבייה דקא מיתזנא מייה ואע״ג דמדאוריי״תא אינו חייב במזונות אתו אלא לאורחא דמילתא הוא שהוא זן אותה: **מתה** אין **לא מתה לא.**

ולא״ת מאי קושיא דרבי יוחנן דאמר כתנא דלביתך דמה נפשך פליג וי״ל דאיכא לאוקמה במתה כי הך ולא״ת ולישני דהך דמתה בשלא זכתה האשה פירות נכסיה לבעל וי״ל דבריי״תא קתני אף בחר דתקון רבנן פירות לבעל ועוד[יג] דהוה ליה כקונה פירות בשוח ואם״כ קנה שדה ולישו קורא דאמאריי״ א] במסכת בכוריס (פ״ו) אבל לריש לקיש שהיו לו פירות תמילה אחי שפיר דבמתה מבעל ורקונו דמעיקרא אגיד בה לפירות[יד]: **בצרן** ושיגרן ביד שליח. פי׳ רבינו שמואל בהספינה (ב״ב פו:) בצרן הבעל ושגרן ביד שליח האם בצרן שליח והביאן השליח בירושלים שליח ולאי אין יכול לקרות כדתנן במסכת בכוריס (פ״ו מ״ה) אבל הבעלים קורין דיכולין לומר הנה הבאתי השליח של אדם כמותו וקשה לרבינו תם לאמאי דחשיב לבעירה לקיחה לגבי לי מתני בצרן הוא ושגרן ביד השליח או שבצרן שליח והביאן הוא וי״ל דאשמעינן רבותא דאע״ג דמת שליח וגמרו הבעלים הבאה דאיכא לקיחה ומקצת הבאה בבעלים אפי׳ הכי קורא דבעינן לקיחה וכל הבאה באחד ואי גרסינן או אף זו קתני וי״ת מפרש דבלירה לאו היינו לקיחה ובצרן אורחא דמילתא נקט שבעלים בוצרים כדי לעשות בעין יפה לפי שאין שיעור לבכוריס ולקיחה היינו לקיחה ממון הבית ואחא קתני בצרן ושגרן ביד השליח ומת שליח בדרך דאז הוא רגילות שמביאן אחר ולא הוי לקיחה והבאה באחד: **מביא** ואינו קורא. ולא״ת ונימא ירקבו דאמרינן בפרק בתרא דמכות (דף יח:) הפרים בכוריס קודש החג ועבר עליהן החג ירקבו משום דגרלו לקריאה ונדחו וכל שאין לאוי לבילה בילה מעכבת בו והכא נמי כשבצרן גרלו לקריאה וכששיגרן נדחו ויש לומר[טו] דאמר בירושלמי דמסכת בכוריס (פ״ו ה״ה) רבי אסי אמר ריש לקיש בשם רבי אושעיא כשליקטן לשלחן ביד אחר אבל אם נקטן להביאן הוא לא ישלחם ביד אחר שכל הבכוריס שגרלו לקריאה אין ניתרין אלא בקריאה ואמרינן התם מתניתין פליגא הפרים בכוריס ומכר שדהו מביא אין קורא קיימנוה כשנתן דעתו למכור משעה ראשונה ולפי זה אם הפרים בכוריס קודם החג על מנת להביאן אחר החג לא ירקבו אלא אחר החג מביא ואינו קורא:

א) אולי ל״ל דאמר דיחזר הוא דאמרינן:

עין משפט נר מצוה

קנח א מיי׳ פ״ו מהל׳ תרומות הלכה כ וע״ש כב״מ [וכ״ש יו״ד סי׳ שלא סעי׳ יא]:

קנט ב ג ד ה מיי׳ פ״ד מהל׳ בכורים הל׳ ו סמג עשין קלט קמ:

קס ו מיי׳ שם הל׳ ח:

תורה אור השלם

1. וְשָׂמַחְתָּ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתֶךָ אַתָּה וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ: דברים כו יא
2. וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: דברים כו ב

פסקי רי״ד

בן כ׳ ותברר לנו שאינה אילונית בוודאי אלא א״כ הגיעה לכ׳ שנה נולדו בה סימני אילונית ולא הביאה שתי שערות ואפילו אם תביאם לאחר מיכן כיון שנולדו בה סימני אילונית ועברו כ׳ שנה אינן כלום ואם הגיעה לכ׳ שנה ולא הביאה שתי שערות ולא נולדו בה סימני אילונית היא בספק עד ל״ו שנה שהיא רוב שנותיה אם תביא שתי שערות הרי היא ככל הנשים ואם יולדו בה סימני אילונית אז תשהה עד רוב שנותיה ולא תביא שתי שערות היא אילונית גמורה ומתני׳ בפ״ק ביבמות (כ:) דתנן וצרתה מותרת כגון שנמצאת אילונית גמורה שהיא בת כ׳ ולא הביאה שתי שערות ונולדו בה סימני אילונית או שהיא בת ל״ו שנה ולא הביאה שתי שערות זו היא אילונית גמורה שקדושין קדושי טעות וצרתה מותרת ומתני׳ דהכא בספק אילונית כגון שהיא בת כ׳ ולא הביא׳ שתי שערות ועדיין לא נולדו בה סימני אילונית ובעלה חרוש שמא תהיה אילונית ומוציאה בגט מפני שעדיין לא הוחזקה אילונית גמורה או בסימנין או ברוב שנים שיהו קידושיה קידושי טעות לצאת בלי גט ר׳ יהודה אומר לא יחזיר פי׳ שמא תנשא לאחר ותלד ויאמר אילו הייתי יודע שכן אפילו נותנים לי ק׳ מנה לא הייתי מגרשך לפיכך אומרים לו קודם גירושין הוי יודע שהמוציא את אשתו משום אילונית לעולם הוא אסור להחזירה ואע״פ שמתברר שאינה אילונית כדי שלא יוכל לקלקלה וחכ״א יחזיר דלא חיישי׳ לקלקולא וכשמגרשה אינו נותן לה כתובה מפני שהיא ספק אילונית והמע״ה הילכך אם נישאת לאחר והיו לה בנים והיא תובעת כתובתה מן הראשון מפני שכבר נתברר שאינה אילונית א״ר יהודה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך שלא יקלקלך שאע״פ שהודענו לו שאף אם לא תמצא אילונית לא יחזיר יכול לומר מפני הספק גרשתיה ולא חשתי בחזירתה ונתתי לה גט בכל לב אבל לא ידעתי שתלד ואתחייב בכתובת׳ שאילולי כן לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים. עיין בערך ל״ד בספר המכריע: ומקשה למימרא (מאי) דר׳ יהודה חייש לקלקולא ורבנן לא חיישי לקלקולא והא איפכא שמענא להו דתנן המוציא את אשתו משום ש״ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר ר׳ יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר אלמא דר׳ יהודה לא חייש לקלקולא ורבנן חיישי לקלקולא ואסיק רבא דר׳ יהודה חייש לקלקולא והתם בנדר אם לא הודר ברבים ו) הוא דאמרינן שאם הוא צריך חקירת חכם להתירו ואין הבעל יכול להפר ס״ל כר׳ אלעזר דאמר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב״ד והלכך לא מצי מקלקל לה ובאינו צריך שהבעל יכול להפר ס״ל כר׳ מאיר דאמר יחזיר דכיון דהוא יכול להפר למה לא הפר ולא מהימן לומר לא ידעתי שהייתי יכול להפר: מאן חכמים דאמרי יחזיר ר׳ מאיר הוא דאמר בענין תנאי כפול והכא במאי עסקינן בדלא כפליה לתנאיה פי׳ שלא אמר לה אלא משום אילונית אני מוציאך ולא אמר לה אילולי כן לא הייתי מוציאך דכמאן דלא אמר לה מידי דמי דאפילו בתנאי גמור אינו כלום דלית ליה מכלל הן אתה שומע לאו שאם אמר לה הרי זה גיטיך ע״מ שתתני לי ר׳ זוז עד ל׳ יום אע״פ שלא נתנה לו היא מגורשת מפני שלא כפל ואמר ואם לא תתני לי לא יהא בגט ולא אמרי׳ מכלל לאו אתה שומע הן והכי נמי בגילוי דעתיה אע״פ שאמר לה משום אילונית אני מוציאך כיון שלא אמר לה ואילולי כן לא הייתי מוציאך כמאן דלא אמר לה מידי דמי: **מתני׳** המוכר עצמו ובניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן הנהו בני מכסי דיזפי זוזי מעובדי כוכבים ולא הוה להו לימפרעינהו אתו וקא גרבי להו פי׳ הנו שובים אותם לעבדים בעבור חובם אתו לקמיה דרב הונא אמר להו הא תנן המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותם ש״ל ר׳ אבא למדתנו רבינו והוא שמכר ושנה ושלש א״ל הני מרגל רגלי דעבדי הכי. ההוא גברא דזבין נפשיה לוודאי אתא לקמיה דר׳ אמי א״ל (ע״ב שייך לדף מו ע״ב) פירקן אמר להו תנן המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותם אבל פודין את הבנים משום קלקולא וכ״ש הכא דאיכא קטלא אמרי ליה רבנן לר׳ אמי הכי ישראל מומר דקא חזי ליה דאכיל בגילוח אמר להו אימור לתיאבון הוא דאכליה והא זמנין דאיכא איסורא והתירא קמיה דשביק התירא ואכיל איסורא אמר ליה זיל לא שבקי לי דאפרקינך פי׳ וס״ל כמאן דאמר ברישא פרק אין מעמידין (כז:) מומר לאכול נבלה לתיאבון מחזירין לו אבידה: **מתני׳** המוכר שדהו לעובד כוכבים מפני תיקון העולם. פי׳ כגון שחזר ישראל וילקחה מבעל מליאה פירות ופשטה דמתני׳ משמע דמדאוריי״תא לא מיחייב האי לוקח להביא ממנו בכוריס שכיון שחנטו הפירות ברשות עובד כוכבים כאילו חנטו בח״ל דמי דיש קנין לעובד כוכבים בא״י להפקיע מיד מעשר אבל מפני תיקון העולם שלא ילמדו ממנו וימנעו מלהביא

מסורת הש״ס

ו) [נעיל ח: וש״נ], ב) ב״מ לו. ב״ב קלו:, ג) [סם ושבת קלה: יומא לו: ב״ק פח: נ. ב״ג נ. ערכין כו:], ד) ב״ג פא:, ה) [עי׳ פי׳ הרשב״ם בב״ב], ו) [דברים כו], ז) [בכורים פ״א מ״ה],

הגהות מהר״ב רגשבורג

א) תוס׳ ד״ה מתה אין לא מתה לא וכו׳ וי״ל וכו׳ כדאמרינן במסכת בכוריס. כדיבולמי כפ״ל ועי׳ ממ״ס פ״ב מהל׳ בכורים הלכה יד ובכ״מ שם ושם הובא דמביא ולא מזכר דקונא ודו״ק:

מוסף רש״י

המוכר שדהו לפירות. שיאכל לוקח פירותיה ב׳ ג׳ שנים ואחר זמן מחזור לבעלים (ב״מ צו.). **מביא** וקורא. מביא בכוריס וקונא אחרי אובד אחי וכל הפרשה, וקונא אחי בו הגיה בבאתי את האשה פרי האדמה אשר נתתה לי, דקנין פירות כקנין הגוף (שם). **מביא** ואינו קורא. שאינו יכול לקרות האדמה אשר נתתה לי, ומיהו בהבאה חייב, דכתיב אשר תביא מארצך, שהרי שיעבד לו ויקח הקרקע לפירותיו (רשב״ם ב״ב קלו:). **בצרן** ושגרן ביד שליח. לו אמם שליח בדרך, שהשליח עצמו בצרן ומת בתלי הדרך ומינה שליח אחר תחתיו עד לירושלים, לו שהביאוהו הבעלים עצמן משם ואילך, **מביא** ואינו קורא. אין הבעלים קורין כדמפרש טעמא (רשב״ם ב״ב פא:). **ולקחת והבאת.** דכתיב ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא, והאי ולקחת קרא יתירא הוא, דמלי למיכתב והבאת מאלך, ודרשינן בית מי שלקח, דהייט בוצר, הוא מביא, דבעינן הבעלים והבאתה עד ירושלים כולה באדם אחד, הלכך היכא דבצרן איהו והשליח הביאן לא הויא לקיחה והבאה באחד אלא בשנים, וכן היכא דמית בדרך לא הויא לקיחה ונמצר הבאה באחד, אבל היכא דבצרן שליח והביאן הבעלים לירושלים לו קורין הבעלים, דשלוחו של אדם כמותו ויכול לקרות הבה הבאתי וגו׳, ומיהו שליח עצמו לא כר קרייה הוא כדתנן במס׳ בכוריס שאין יכול לומר אשר נתתה לי ה׳ וה״ל בצרן ושגרן ע״י שליח דפטור להו מקרייה, והא ליכא למיפרך דמהבאתה נמי יפטור, שהרי בקרקע קדשו כדתנן במס׳ בכוריס (שם).

מוסף תוספות

א. משמע לפירושו דלמ״ד אין בריריה שותפין ואחין שחלקו יש לכאו״א חצי חלק הראוי לו וחצי חלק לחברו, מדפי׳ דכל חטה חציה טבל וחציה חולין, דאי לא תימא הכי היאך מעשר מיניה וביה דלמא מה שנתן לכהן זהו מחלק הגוי וקא אכיל טבל, או איפכא וקא אכיל כהן טבל, ולפי פירושו גם יכול לעשר ממקום אחר כגון שיפריש על י״ח סאין סאה

בכתובת׳ שאילולי כן לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים. עיין בערך ל״ד בספר המכריע: ומקשה למימרא (מאי) דר׳ יהודה חייש לקלקולא ורבנן לא חיישי לקלקולא והא איפכא שמענא להו דתנן המוציא את אשתו משום ש״ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר ר׳ יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר אלמא דר׳ יהודה לא חייש לקלקולא ורבנן חיישי לקלקולא ואסיק רבא דר׳ יהודה חייש לקלקולא והתם בנדר אם לא הודר ברבים ו) הוא דאמרינן שאם הוא צריך חקירת חכם להתירו ואין הבעל יכול להפר ס״ל כר׳ אלעזר דאמר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב״ד והלכך לא מצי מקלקל לה ובאינו צריך שהבעל יכול להפר ס״ל כר׳ מאיר דאמר יחזיר דכיון דהוא יכול להפר למה לא הפר ולא מהימן לומר לא ידעתי שהייתי יכול להפר: מאן חכמים דאמרי יחזיר ר׳ מאיר הוא דאמר בענין תנאי כפול והכא במאי עסקינן בדלא כפליה לתנאיה פי׳ שלא אמר לה אלא משום אילונית אני מוציאך ולא אמר לה אילולי כן לא הייתי מוציאך דכמאן דלא אמר לה מידי דמי דאפילו בתנאי גמור אינו כלום דלית ליה מכלל הן אתה שומע לאו שאם אמר לה הרי זה גיטיך ע״מ שתתני לי ר׳ זוז עד ל׳ יום אע״פ שלא נתנה לו היא מגורשת מפני שלא כפל ואמר ואם לא תתני לי לא יהא בגט ולא אמרי׳ מכלל לאו אתה שומע הן והכי נמי בגילוי דעתיה אע״פ שאמר לה משום אילונית אני מוציאך כיון שלא אמר לה ואילולי כן לא הייתי מוציאך כמאן דלא אמר לה מידי דמי: **מתני׳** המוכר עצמו ובניו לעובדי כוכבים אין פודין אותם ש״ל ר׳ אבא למדתנו רבינו והוא שמכר ושנה ושלש א״ל הני מרגל רגלי דעבדי הכי. ההוא גברא דזבין נפשיה לוודאי אתא לקמיה דר׳ אמי א״ל (ע״ב שייך לדף מו ע״ב) פירקן אמר להו תנן המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותם אבל פודין את הבנים משום קלקולא וכ״ש הכא דאיכא קטלא אמרי ליה רבנן לר׳ אמי הכי ישראל מומר דקא חזי ליה דאכיל בגילוח אמר להו אימור לתיאבון הוא דאכליה והא זמנין דאיכא איסורא והתירא קמיה דשביק התירא ואכיל איסורא אמר ליה זיל לא שבקי לי דאפרקינך פי׳ וס״ל כמאן דאמר ברישא פרק אין מעמידין (כז:) מומר לאכול נבלה לתיאבון מחזירין לו אבידה: **מתני׳** המוכר שדהו לעובד כוכבים מפני תיקון העולם. פי׳ כגון שחזר ישראל וילקחה מבעל מליאה פירות ופשטה דמתני׳ משמע דמדאוריי״תא לא מיחייב האי לוקח להביא ממנו בכוריס שכיון שחנטו הפירות ברשות עובד כוכבים כאילו חנטו בח״ל דמי דיש קנין לעובד כוכבים בא״י להפקיע מיד מעשר אבל מפני תיקון העולם שלא ילמדו ממנו וימנעו מלהביא

טבל וחולין מעורבין זה בזה. פי׳ בקונטרס אין לך כל חטה וחטה שאין חליה טבל וחליה חולין ולריך לעשר מיניה וביה ולא ממנו על טבל גמור ולא מטבל גמור עליו מפני שמפרים מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב אבל כי מפרים מיניה וביה מעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפילו אלקו בספקן הן עומדים דאין בריריה[א] וקשה דאמר לקמן דאי קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי והאמיס שאלקו לקוחות הן[ב] לא משכחת דמייתי בכוריס אלא חד בר חד[ג] הא אפילו למ״ד אין בריריה[ד] יש לו בוראי אלא אלקו בו דמחייב בבכוריס והמותר שהוא חולין מלי מקדיש ליה כדאמרינן בפרק הספינה (ב״ב דף פא:) ודוחק לומר דלא משכחת דמייתי בכוריס כהאלכתן שלא יצטרך להקדיש קאמר דליכא משכח משמע דלא מייתי כלל קאמר[ה] ועוד כפ׳ יש בכור (בכורות דף מח:) גבי[ו] חמש סלעים ולא אלי חמש[ז] קאמר דבו״ע אית להו דרב אסי דאמר האחין שאלקו מחלה בכל יורשין ומחלה לקוחות[ח] משמע אבל אי לקוחות הן פטורין אפי׳ למ״ד חמש ואפילו אלי חמש דאפי׳ אלי חמש ליכא[ט] לכך נראה דאין תקנה לעבל זה דכיון דאין בריריה שמא הגיע לו כל אלקו של עובד כוכבים או אליו ולא ידע׳ כמה ואי מעשר מיניה וביה שמא מעשר אלקו והשאר אלקו של עובד כוכבים או איפכא או מקצתו ומיהו יכול לתקנן שיפרים עליו ממקום אחר[י] ויפרים גם עליו ממקום אחר ואחרון אחרון מקולקל עד שלא יאשר כי אם מעט וכל המעשרות והתרומות יתנם לכהן ולוי: **ולביתך** מלמד שאדם **מביא בכורי אשתו.** ולא״ת[יא] והא מן התורה אין לבעל פירות בנכסי אשתו אלא תקנתא דרבנן בעלמא היא א״כ ע״כ גזירת הכתוב הוא ויש לומר דרך נשים שנותנות פירות לבעליהן[יב] וכי האי גוונא איירי קרא וכענין זה אמרינן בריש קידושין (דף ז.) אי כתב רחמנא מעשה ידיה לגבייה דקא מיתזנא מייה ואע״ג דמדאוריי״תא אינו חייב במזונות אתו אלא לאורחא דמילתא הוא שהוא זן אותה: **מתה** אין **לא מתה לא.**

ולא״ת מאי קושיא דרבי יוחנן דאמר כתנא דלביתך דמה נפשך פליג וי״ל דאיכא לאוקמה במתה כי הך ולא״ת ולישני דהך דמתה בשלא זכתה האשה פירות נכסיה לבעל וי״ל דבריי״תא קתני אף בחר דתקון רבנן פירות לבעל ועוד[יג] דהוה ליה כקונה פירות בשוח ואם״כ קנה שדה ולישו קורא דאמאריי״ א] במסכת בכוריס (פ״ו) אבל לריש לקיש שהיו לו פירות תמילה אחי שפיר דבמתה מבעל ורקונו דמעיקרא אגיד בה לפירות[יד]: **בצרן** ושיגרן ביד שליח. פי׳ רבינו שמואל בהספינה (ב״ב פו:) בצרן הבעל ושגרן ביד שליח האם בצרן שליח והביאן השליח בירושלים שליח ולאי אין יכול לקרות כדתנן במסכת בכוריס (פ״ו מ״ה) אבל הבעלים קורין דיכולין לומר הנה הבאתי השליח של אדם כמותו וקשה לרבינו תם לאמאי דחשיב לבעירה לקיחה לגבי לי מתני בצרן הוא ושגרן ביד השליח או שבצרן שליח והביאן הוא וי״ל דאשמעינן רבותא דאע״ג דמת שליח וגמרו הבעלים הבאה דאיכא לקיחה ומקצת הבאה בבעלים אפי׳ הכי קורא דבעינן לקיחה וכל הבאה באחד ואי גרסינן או אף זו קתני וי״ת מפרש דבלירה לאו היינו לקיחה ובצרן אורחא דמילתא נקט שבעלים בוצרים כדי לעשות בעין יפה לפי שאין שיעור לבכוריס ולקיחה היינו לקיחה ממון הבית ואחא קתני בצרן ושגרן ביד השליח ומת שליח בדרך דאז הוא רגילות שמביאן אחר ולא הוי לקיחה והבאה באחד: **מביא** ואינו קורא. ולא״ת ונימא ירקבו דאמרינן בפרק בתרא דמכות (דף יח:) הפרים בכוריס קודם החג ועבר עליהן החג ירקבו משום דגרלו לקריאה ונדחו וכל שאין לאוי לבילה בילה מעכבת בו והכא נמי כשבצרן גרלו לקריאה וכששיגרן נדחו ויש לומר[טו] דאמר בירושלמי דמסכת בכוריס (פ״ו ה״ה) רבי אסי אמר ריש לקיש בשם רבי אושעיא כשליקטן לשלחן ביד אחר אבל אם נקטן להביאן הוא לא ישלחם ביד אחר שכל הבכוריס שגרלו לקריאה אין ניתרין אלא בקריאה ואמרינן התם מתניתין פליגא הפרים בכוריס ומכר שדהו מביא אין קורא קיימנוה כשנתן דעתו למכור משעה ראשונה ולפי זה אם הפרים בכוריס קודם החג על מנת להביאן אחר החג לא ירקבו אלא אחר החג מביא ואינו קורא:

אטבל וחולין מעורבין זה בזה דברי רבי שמעון בן גמליאל אומר של עובד כוכבים פטור ושל ישראל חייב עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר יש בריריה ומר סבר אין בריריה אבל דכולי עלמא יש קנין לעובד כוכבים בא״י להפקיע מיד מעשר הכא נמי בסוריא וקסבר[ו] כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש אמר רב חייא בר אבין ת״ש המוכר שדהו לעובד כוכבים לוקח ומביא ביכורים מפני תיקון העולם מפני תיקון העולם אין מדאורייתא לא אמר רב אשי שתי תקנות הוו מעיקרא הוו מייתי מדאורייתא כיון דחזו דקא מקרי ומזבני דסברי בקדושתייהו קיימן תקינו להו דלא ליתו כיון דחזו דמאן דלא סגי ליה מזבן וקא משתקען ביד עובדי כוכבים הדר תקינו להו דליתו איתמר[ז] המוכר שדהו לפירות ר׳ יוחנן אמר מביא וקורא ריש לקיש אמר[ב] מביא ואינו קורא רבי יוחנן אמר מביא וקורא[ג] קנין פירות כקנין הגוף דמי ר״ל אמר מביא ואינו קורא[ד] קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי איתיביה ר׳ יוחנן לר״ל[ה] ולביתך[ו] מלמד שאדם מביא ביכורי אשתו וקורא א״ל שאני התם דכתיב ולביתך ואיכא דאמרי איתיביה ר״ש בן לקיש לר׳ יוחנן ולביתך מלמד שאדם מביא ביכורי אשתו וקורא התם הוא דכתיב ולביתך אבל בעלמא לא אמר ליה טעמא דידי נמי מהכא קאמינא איתיביה[ח] היה בא בדרך וביכורי אשתו בידו ושמע שמתה אשתו מביא וקורא מתה אין לא מתה לא ה״ה דאע״ג דלא מתה ומתה אצטריכא ליה סד״א ליגזור משום דרבי יוסי בר חנינא[ט] דאמר ר׳ יוסי בר חנינא[י] בצרן ושגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא שנאמר[2] ולקחת[יא] והבאת עד שתהא לקיחה והבאה באחד קמ״ל ואזדו לטעמייהו דאיתמר המוכר שדהו בזמן

כתיב ושמחת בכל הטוב וגו׳: **ביכורי אשתו.** שגדלו בקרקע מלוג שהכניסה לו אשתו לפירות: **שאני הכא דכתיב ולביתך.** ומדאלישטרין לרבנאי ש״מ קנין פירות לאו כקנין הגוף: **מהכא.** דכי היכי דאשמעינן דהכא כקנין הגוף דמי הוא הדין בעלמא: **ושמע שמתה אשתו.** וירקה הוא וקנה גוף הקרקע: **ליגזור משום דרבי יוסי בר חנינא.** דאמר בענין לקיחה והבאה באחד וה״ל לבעי לקיחה והבאה באחד קמ״ל: **ומת שליח בדרך.** וחזר והביאן הוא בעצמו: **מביא ואינו קורא.** ולא״ת לומר שהביאו שליח אחר דאפי׳ לא מת שליח דאשון אינו קורא דתנן[יב] האשה וטומטום ואנדרוגינוס והשליח מביאין ולא קורין שאין יכולין לומר אשר נתתה לי:

א) [נעיל ח: וש״נ], ב) ב״מ לו. ב״ב קלו:, ג) [סם ושבת קלה: יומא לו: ב״ק פח: נ. ב״ג נ. ערכין כו:], ד) ב״ג פא:, ה) [עי׳ פי׳ הרשב״ם בב״ב], ו) [דברים כו], ז) [בכורים פ״א מ״ה],

א) בכורים פ"א מי"ל, ב) ב"ג [ב"ק] פא. בכורים פ"א מ"ו, ג) ג"מ אפילו תימא בזמן שהיובל נוהג ול"ק, ד) ב"ב עג: ערכין יד. [כו:], ה) [ערכין כו:], ו) [יבמות עז:], ז) בכורות נב: ב"ק סט: ביצה לז: לעיל כה., ח) [רש"ש מוסיף: ומוסה לקן], ט) [ויקרא כז], י) [וע"ע תוס' ב"ב נ: ד"ה קנין], יא) יפה. רש"ל, ועי' מהרש"ל, יב) [וע"ע תוס' סוכה כד. ד"ה ר' יהודה ותוס' ב"ק פח: ד"ה הכי ותוס' בכורות נב: ד"ה אמר ר' יוסי],

מוסף רש"י

הקונה שני אילנות בתוך שדהו של חבירו מביא ואינו קורא. תנן בתמורה את הספיקה (ב"ב פא.), המוכר שני אילנות לחבירו ולא פירש לו בקרקע, לא קנה קרקע, אבל קנה אילנה קנה קרקע ואף על פי שלא פירש, הלכך גבי ביכורים נמי שני אילנות מביא ואינו קורא, ולא מצינו בתורה אלא בשדה לבדה, ולא מצי אמר לי, הא שלשה. דקנה קרקע, מביא וקורא (ב"ב כז.). **והקדישה ואח"כ מת אביו.** אע"ג דבשעת הקדש הוא שדה מקנה, הואיל ולאחר שמת אביו הוי שדה אחוזה (ערכין יד.) וכל שכן אם מת אביו אחר כך והקדישה, דבשעת הקדשה כבר היתה שדה אחוזה ממש (רשב"ם ב"ב עב.). **מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה.** ונפדית בחמישים שקלים ולא בשויה (ערכין יד.). **אם את שדה מקנתו.** ופיפיה דקרא ומנן אם הערלך (ב"ב שם). **שדה שאינה ראויה.** בשעת הקדש, להיות שדה אחוזה. היום ולמחר, כגון שלקחו מאחר, אי נמי מאביו ולא מת קודם היובל (שם) יש לה דין שדה מקנה לפדות בשויה לאחר זו כו' (ערכין יד:). **ואח"כ הקדישה.** בשעת הקדש הוא שדה אחוזה, אבל הקדישה ואח"כ מת אביו הוא שדה מקנה (שם). **יצתה** זו שהיא שדה אחוזה. בשעה שהקדישה, דאילו לא מת אביו היתה אחוזת ביובל לאחיו, כדכתיב בשעת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו, ועתה כשמת אביו הרי היא לו שדה אחוזה (ויחזור לו ביובל) אבל הקדישה ואח"כ מת אביו ס"ל לר"מ דאינה כשדה אחוזה (ב"ב שם). **דר"מ סבר קנין פירות.** שאינה קנויה לו לגן כמאי אביו לפירות לאכול הפירות ולא לגופה, שהרי עתיד לחזור ביובל, כקנין הגוף דמי. הלכך כי מת אביו עד שלא הקדישה אי לא דאמוראין קרא דמיהו כשדה אחוזה הוה אמינא לאו שדה אחוזה היא, דבלאו מיתת אביו היתה קנויה לו, הלכך אינטריך קרא לחכי, אבל הקדישה בעודה שדה מקנה ואח"כ מת אביו לא רבינא לן קרא דמיהו אחוזה אלא שדה מקנה היא (ערכין כו:). **ור' יהודה ור"ש סברי כו' לאו כקנין הגוף דמי.** וכי מת אביו קודם שהקדישה הוא דקא ירים לה לגופה ושדה אחוזה היא, והלכך להאי לא אינטריך קרא לרבוי דהא אחוזה גמורה היא, שבאי אביו לא היתה קנויה לו, וכי אתי קרא להקדישה ואח"כ מת אביו, דלעו"ג דבשעת הקדש הוא שדה מקנה, השתא דמת אביו קודם פדיון שדה אחוזה היא (שם). **בעלמא כו' כקנין הגוף דמי.** ולמת אביו ואח"כ הקדישה נמי אינטריך קרא (שם). **קרא אשכחו ודרוש.** להקדישה ואח"כ מת אביו מיהו אחוזה, דאל"כ דלא רבי לן קרא אלא מת אביו ואח"כ הקדישה, **לכתוב רחמנא כו' אשר לא אחוזתו.** ומתרבינא הא דר' מאיר דדרש יצתה זו שהיא כבר אחוזה, משום למה לי, ש"מ לכדאמרינן למדרש הקדישה ואח"כ מת אביו, יצתה זו. שבשעת הקדש היתה רואיה להיות שדה אחוזה, אלא דמיהו אחוזה אלא שדה מקנה היא (שם). **בעלמא כו' כקנין הגוף דמי.** ולמת אביו ואח"כ הקדישה נמי אינטריך קרא (שם). **לא דבר"ע קנין פירות בקנין הגוף דמי.** דיחויא בעלמא הוא דרבי יהודה אית ליה בהמוכל (ב"ק דף 5.). **גבי דין יום או יומים דלאו בקנין הגוף דמי** (א"). **אי לאו דאמר ר' יוחנן קנין פירות כו'.** הקשה רבינו תם ואמנו אין מצאנו ידינו ורגלינו דקיימא לן כרש לקיש דלאו בקנין הגוף דמי (יבמות דף לו:) וקיימא לן נמי דבדאורייתא אין ברירה (דף לח.). **פסקינן כרבי אושעיא** ב ורב נחמן דקיימא לן (כתובות יג.) כוותיה בדיני קאמר ברש"ג פרק ב' דקדושין (דף מב:) **האחים שחלקו הרי הן כלקוחות פחות משתות נקנה** מקח ופסקינן נמי בהמוכר את הבית (ב"ב דף סה.). **דאין להן דרך זה על זה דמוכר בעין יפ"** רעה מוכר אלמא לקוחות הן והא דפסקינן בפ' בית כור (שם דף קז.). **כרב דאמר בטלה מחלוקת** לאו משום דיורשין הוו אלא משום דהוו כלקוחות באחריות ויורשין דקאמר רב לאו יורשין ממש אלא כלומר כיורשין וכרוב ספרים גרסינן הכי בפרק קמא דבבא קמא (דף טו.) ד ומיהו רב אסי דאמר יחלוקו ומספקא ליה אי יורשין הוו היינו יורשין ממש כדמוכח בפרק יש בכור (בכורות דף מח.) **גבי ממש ולא חלי ממש ורבי אסי אמר רבי יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן** לאו היינו רב אסי אי נמי הא דידיה הא דרביה והא דפסקינן בנדרים בפרק השותפין (דף מו:) כר"ל בן יעקב בשותפין שנדרו הנאה זה מזה דמותר ליכנס לחצר לאו מטעמיה דטעמיה משום ברירה כדמוכח בפרק הפרה (ב"ק דף נא:) **אלא משום דיותר הוא כרבינא בחזקת הבתים** (ב"ב דף מ:) ומותר במודר הנאה ה וי"ל דדוקא בהיא לחודה בהכותב לבנו מהיום ולאחר מיתה קיימא לן כרש לקיש דלאו בקנין הגוף דמי משום דאבא לגבי ברא אחולי מחיל דהכי מצריך להו בפרק יש נוחלין (שם דף קלו:) **לתרי מילי דרש לקיש דהכא והתם אבל בעלמא קיימא לן דבקנין הגוף דמי** ואף על גב דקאמר הכא רבא קרא ומתניתא מסייעי ליה לרש לקיש לרבא לא סבירא ליה הכי דאם כן לא מצא ידיו ורגליו דרבא סבר לקוחות הן בפרק ב' דקדושין (דף מב:) **ובפרק הזהב** (ב"מ דף מא.) קאמר רבא נמי גבי משיכה מפורשת מן התורה קרא ומתניתא מסייעי ליה לרש לקיש אף על גב דרבא קאי כר' יוחנן בר מתנא (יבמות דף לו.) **ועי"ל דדוקא רבי יוחנן אית ליה דמחזירין זה לזה ביובל** ו אבל שאר אמוראים סברי אע"ג דלקוחות הן אין מחזירין דמכר הוא דאמר רחמנא דליהדר ירושה ומתנה לא והשתא אתי שפיר יפ' ומ"ת לרבי יוחנן דמחזירין זה לזה ביובל תו לא משכחת שדה אחוזה ז דכולהו הוו שדה מקנה ולא תתחלק לכהנים וגם יפדוה בשוויה ולא בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף וי"ל כיון דתמת זו תחזור לו אחזת לא קרינן בה שדה מקנה אלא שדה אחוזה: הדרן עלך השולח

בזמן שהיובל נוהג. כל מכירת קרקע לפירות שהרי חוזר הגוף ביובל: אדעתא דפירא נחית. ולאו אדעתא למקנייה לארעא אפילו שעה אחת: **הקונה שני אילנות בתוך שדהו של חבירו.** (דף פא.). **אלא קנה קרקע הלכך אינו קורא ולא מצי למימר פרי האדמה אשר נתתה לי: הא שלשה.** דקיימא לן דקנה קרקע מתתיהן וביניהן ד) כמולא אורה וסלו: **מביא וקורא.** ואע"ג דהדלה ביובל: **מחלוקת.** דרש לקיש ורבי יוחנן: **ביובל שני.** שמנו ישראל שכבר הוקנו להחזיר קרקעות בהיא קאמר ריש לקיש מביא ואינו קורא דסמכא דעתיה דמוכר דודאי הדרא ליה וזה בטוח שיחזירנה: **[ביובל ראשון].** כל הני מתניתא ביובל ראשון: **כאנאי.** קנין פירות אי כקנין הגוף דמי אי לא: **שדה אחוזה.** אם הקדישה ולא גאלה קודם היובל ומכרה גיזבר לאחר אינה נגאלת עוד וכשהיא יוצאה ביובל מיד הלוקחה מן הגזבר מתחלקת לכהנים שנא' (ויקרא כז) ואם לא יגאל את השדה וגו' והיה השדה בצאתו וגו'. ושדה מקנה כשהקדישה ולא גאלה ומכרה הגזבר כשהיא יוצאה ביובל חוזרת לבעלים הראשונים שמכרוה למקדיש שנאמרי) בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו וגו': **מניין לנוקח שדה מאביו והקדישה.** בחיי אביו בעודה בידו שדה מקנה: **ואחר כך מת אביו.** ונעשית לו אחוזה: **מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה.** אם לא גאלה ומכרה הגזבר שיוצאה לכהנים ביובל: **אשר לא משדה אחוזתו.** קרא יתירא הוא: **שדה שאינה ראויה.** בשעה שהקדישה להיות לו שדה אחוזה לעולם: **יצתה זו כו'.** וכל שכן מת אביו ואחר כך הקדישה דבשעת הקדש כבר היתה אחוזה: **ר' מאיר אומר.** זו אינה שדה אחוזה וחוזרת לו ממתת אביו שמכרה לו וקרא כי אתא למת אביו ואחר כך הקדישה אתא: הכי גרסינן **ואילו לר' יהודה ור' שמעון מת אביו ואח"כ הקדישה לא צריך קרא מאי לאו בהא קמיפלגי בו'.** ולא גרסינן הכא אלא לאו לחזיר בתר פדיון ובמס' ערכין (דף יד:) גרסינן לה: **לא צריכא קרא.** דאי צריכא קרא הקדישה ואח"כ מת אביו מנא להו: **קנין פירות.** שהיתה קנויה לו מאביו בשעת שמת אביו וקנין פירות הוא שהרי היובל נוהג: **לקנין הגוף דמי.** ומיית אביו לא ירית מידי ולא הוא ליה אחוזה הלכך אי לאו דרבייה קרא לא הוה אמינא דתיהוי כשדה אחוזה ואצטריך קרא למת אביו ואחר כך הקדישה: **לאו לקנין הגוף דמי.** ומיית אביו יריתי גופא הלכך מת אביו ואחר כך כו': **לקנין הגוף דמי.** ומודו דמת אביו ואחר כך הקדישה צריכא קרא: **והכא קרא אשכחו ודרוש.** לרבויי מינה אף הקדישה ואחר כך מת אביו דאם כן דלא מרבי אלא מת אביו ואחר כך הקדישה: **לכתוב קרא אשר לא אחוזתו.** ולא לכתוב משדה: **לקוחות הן.** דאין ברירה

בזמן שהיובל נוהג ר' יוחנן אמר מביא וקורא ר"ל אמר אמביא ואינו קורא רבי יוחנן אמר מביא וקורא קנין פירות בקנין הגוף דמי ר"ל אמר מביא ואינו קורא קנין פירות לאו בקנין הגוף דמי וצריכא דאי איתמר בההיא קאמר ריש לקיש דכי קא נחית אדעתא דפירא קא נחית אבל בהך דאדעתא דגופיה קא נחית אימא מודי ליה לר' יוחנן ואי איתמר בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהך אימא מודי ליה לריש לקיש צריכא ת"ש ו) הקונה אילן וקרקעו מביא וקורא הכא במאי עסקינן בזמן שאין היובל נוהג ת"ש ז) הקונה שני אילנות בתוך שדהו של חבירו מביא ואינו קורא ח הא שלשה מביא וקורא ה"נ בזמן שאין היובל נוהג והשתא דאמר רב חסדא ט מחלוקת ביובל שני אבל ביובל ראשון דברי הכל מביא וקורא דאכתי לא סמך דעתייהו י) ל"ק הא ביובל ראשון הא ביובל שני לימא כתנאי יא) מנין ללוקח שדה מאביו והקדישה ואח"כ מת אביו מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל [1] אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה דברי ר' יהודה ור"ש ר"מ אומר מניין ללוקח שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדישה מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה שדה אחוזה יצתה זו שהיא שדה אחוזה ואילו לרבי יהודה ור"ש מת אביו ואח"כ הקדישה יב) לא צריכא קרא מאי לאו בהא קמיפלגי דר"מ סבר קנין פירות בקנין הגוף דמי ובהא במיתת אביו הוא דלא ירית ולא מידי והלכך מת אביו ואח"כ הקדישה צריך קרא רבי יהודה ור"ש סברי קנין פירות לאו בקנין הגוף דמי ובהא במיתת אביו השתא הוא דקא ירית והלכך מת אביו ואח"כ הקדישה לא צריכא קרא וכי איצטריך קרא להקדישה ואח"כ מת אביו הוא דאיצטריך אמר רב נחמן בר יצחק לעולם אימא לך יג) בעלמא קסברי ר' יהודה ור"ש קנין פירות בקנין הגוף דמי והכא רבי יהודה ור"ש קרא אשכחו ודרוש לכתוב רחמנא אם את שדה מקנתו אשר לא אחוזתו מאי משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה א"ר יוסף אי לאו דא"ר יוחנן קנין פירות בקנין הגוף דמי יד) לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש יה) דא"ר אסי א"ר יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל ואי ס"ד לאו בקנין הגוף דמי לא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון אמר רבא קרא ומתניתא מסייעי ליה לר"ל קרא

במספר

כלומר אם יוכל שהחליפו חלקיהן: ומחזירין ביובל. משום מצות יובל וכיון דאמר ירושה המתחלקת הוא לקיחה אם אית ליה קנין פירות דהיינו כל לקיחה שבשעת יובל לאו בקנין הגוף דמי ואין מביא וקורא אלא בירושה שלא נחלקה משנפלה בימי יהושע דהיינו חד בר חד שלא היו לו ולאחיו ולכל הדורות למפרע עד יהושע שני בנים לאיש אחד שיחלקו ירושה:

במספר

ואפ"ה תני וחזור כלומר תחלה היתה של ישראל ומכרה לעובד כוכבים ועוד חזר ישראל ולקחה ממנו אמר רבה אין קנין לכנעני בא"י להפקיע מיד מעשר שנא' כי לי הארץ לי קדושת הארץ ור' אלעזר אמר יש קנין לכנעני בא"י להפקיע מיד מעשר שנא' דגנך ולא דגן כנעני במאי קמיפלגי מר סבר דגנך ולא דגן כנעני ומר סבר דיגונך ולא דיגון כנעני מירח הכנעני כריו של ישראל פטור מן המעשרות עיין כל אלו הדינין בהלכות י"ב בספר הלקט:

לא לאו דאמר ר' יוחנן קנין הגוף דמי (ב"ק דף 5.). **גבי דין יום או יומים דלאו בקנין הגוף דמי** (א"). **אי לאו דאמר ר' יוחנן קנין פירות כו'.** הקשה רבינו תם ואמנו אין מצאנו ידינו ורגלינו דקיימא לן כרש לקיש דלאו בקנין הגוף דמי דכדאמרינן בריש המוכל (יבמות דף לו:) וקיימא לן נמי דבדאורייתא אין ברירה לבטוח כלומר אם יש ברירה לבטוח מסכת ביצה (דף לח.). **פסקינן כרבי אושעיא** ב ורב נחמן דקיימא לן (כתובות יג.) כוותיה בדיני קאמר ברש"ג פרק ב' דקדושין (דף מב:) **האחים שחלקו הרי הן כלקוחות פחות משתות נקנה** מקח ופסקינן נמי בהמוכר את הבית (ב"ב דף סה.). **דאין להן דרך זה על זה דמוכר בעין יפ"** רעה מוכר אלמא לקוחות הן והא דפסקינן בפ' בית כור (שם דף קז.). **כרב דאמר בטלה מחלוקת** לאו משום דיורשין הוו אלא משום דהוו כלקוחות באחריות ויורשין דקאמר רב לאו יורשין ממש אלא כלומר כיורשין וכרוב ספרים גרסינן הכי בפרק קמא דבבא קמא (דף טו.) ד ומיהו רב אסי דאמר יחלוקו ומספקא ליה אי יורשין הוו היינו יורשין ממש כדמוכח בפרק יש בכור (בכורות דף מח.) **גבי ממש ולא חלי ממש ורבי אסי אמר רבי יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן** לאו היינו רב דיליה הא דרביה והא דפסקינן בנדרים בפרק השותפין (דף מו:) כר"ל בן יעקב בשותפין שנדרו הנאה זה מזה דמותר ליכנס לחצר לאו מטעמיה דטעמיה משום ברירה כדמוכח בפרק הפרה (ב"ק דף נא:) **אלא משום דיותר הוא כרבינא בחזקת הבתים** (ב"ב דף מ:) ומותר במודר הנאה ה וי"ל דדוקא בהיא לחודה בהכותב לבנו מהיום ולאחר מיתה קיימא לן כרש לקיש דלאו בקנין הגוף דמי משום דאבא לגבי ברא אחולי מחיל דהכי מצריך להו בפרק יש נוחלין (שם דף קלו:) **לתרי מילי דרש לקיש דהכא והתם אבל בעלמא קיימא לן דבקנין הגוף דמי** ואף על גב דקאמר הכא רבא קרא ומתניתא מסייעי ליה לרש לקיש לרבא לא סבירא ליה הכי דאם כן לא מצא ידיו ורגליו דרבא סבר לקוחות הן בפרק ב' דקדושין (דף מב:) **ובפרק הזהב** (ב"מ דף מא.) קאמר רבא נמי גבי משיכה מפורשת מן התורה קרא ומתניתא מסייעי ליה לרש לקיש אף על גב דרבא קאי כר' יוחנן בר מתנא (יבמות דף לו.) **ועי"ל דדוקא רבי יוחנן אית ליה דמחזירין זה לזה ביובל** ו אבל שאר אמוראים סברי אע"ג דלקוחות הן אין מחזירין דמכר הוא דאמר רחמנא דליהדר ירושה ומתנה לא והשתא אתי שפיר יפ' ומ"ת לרבי יוחנן דמחזירין זה לזה ביובל תו לא משכחת שדה אחוזה ז דכולהו הוו שדה מקנה ולא תתחלק לכהנים וגם יפדוה בשוויה ולא בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף וי"ל כיון דתמת זו תחזור לו אחזת לא קרינן בה שדה מקנה אלא שדה אחוזה: הדרן עלך השולח

עין משפט נר מצוה

קסא א מיי' פ"ד מהל' בכורים הלכה ז סמג עשין קלט קמ:
קסב ב מיי' שם פ"ב הלכה יג:
קסג ג מיי' שם פ"ד הלכה ט:
קסד ד מיי' שם פ"ב הלכה יא:
קסה ה מיי' שם פ"ד הלכה ז:
קסו ו ז מיי' פ"ד מהל' ערכין הלכה כח:

תורה אור השלם

1. וְאִם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְּׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ יַקְדִּישׁ לַיְיָ: ויקרא כז כב

מוסף תוספות

א. [ו]לא קאמר אלא דמהכא ליכא למילף מינה. תוס' ב"ב נ: ד"ה קנין. ב. דאמר בדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה. תוס' כתל"ש. ג. גי' תוס' הרא"ש: קאמר. ד. 'כיורשין'. תוס' כתל"ש. ה. ואע"ג דמשנת ר"א בן יעקב קב ונקי, היכא דמוכח לא סמכינן עלה. תוס' כתל"ש. ועי"ש שכתב מילולו של ר"ת עצמו לקומיתו, ולתה דבריו [וכ"כ בהסג"ל], ותי' בדרך אמרת. ו. להכי דייק עלה רבי יוחנן דלא מצא ידיו ורגליו. תוס' ב"ק פח: ד"ה הכי. ועי"ש שכתב הסלונגת בין ר' יוחנן לבין שאר אמוראים בדרך אמרת, וכ"כ כ"אי נמי' בתוס' בכורות נב:, וכן ביאר בתוס' כתל"ש כאן. ז. אלא חד בר חד. תוס' כתל"ש.

פסקי רי"ד

בכורים כי יאמרו כיון שהשדה היתה תחלה של ישראל והיא עכשיו ביד ישראל היאך אינו מביא בכורים ולא ידעו כי מפני שהיתה יד עובד כוכבים באמצע וחנטו ברשותו אינו מביא. לפיכך חייבוהו להביא ודוקא בבכורים חייבוהו מפני שצריכים הבאת מקום ואם יראו שלא יביא נפיק מיניה חורבא אבל תרומות ומעשרות שאדם מפריש ונותן בתוך ביתו לא חייבוהו דלא נפיק מיניה חורבא שמי יודע מה שעשה זה האיש בתוך ביתו הלכך אוקימנא אדאורייתא ודוקא כשהיתה תחלה של ישראל ומכרה לעובד כוכבים וחזר ישראל ולקחה ממנו מליאה פירות גדול רבן שיביא אבל אם היתה נחלת אבותיו של גוי ולקחה ישראל ממנו מלאה פירות לא גזרו עליו שיביא דלא נפיק מיניה חורבא דמידע ידעי דהך שדה של עובד כוכבים היתה ולא תימא דוקא אם חזר ולקחה ממנו מי שמכרה לו הוא דחייבוה רבנן אבל ישראל אחרינא לא דמדתני וחזר ולקחה ממנו ישראל (תנא) ותו תני הלוקח מביא בכורים ש"מ דבכל אדם קאמר דאילו כן הוי ליה למתני הכי וחזר ולקחה ממנו מביא בכורים מפני תיקון העולם אלא לאו ש"מ בכל אדם קאמר

בזמן שהיובל נוהג. כל מכירת קרקע לפירות שהרי חוזר הגוף ביובל: **אדעתא דפירא נחית.** ולאו אדעתא למקנייה לארעא אפילו שעה אחת: **הקונה שני אילנות בתוך שדהו של חבירו.** דקי"ל בבבא בתרא (דף פא.) דלא קנה קרקע הלכך אינו קורא ולא מצי למימר פרי האדמה אשר נתתה לי: **הא שלשה.** דקיימא לן דקנה קרקע מתתיהן וביניהן ד) כמולא אורה וסלו: **מביא וקורא.** ואע"ג דהדלה ביובל: **מחלוקת.** דרש לקיש ורבי יוחנן: **ביובל שני.** שמנו ישראל שכבר הוקנו להחזיר קרקעות בההיא קאמר ריש לקיש מביא ואינו קורא דסמכא דעתיה דמוכר דודאי הדרא ליה וזה בטוח שיחזירנה: **[ביובל ראשון].** כל הני מתניתא ביובל ראשון: **כאנאי.** קנין פירות אי כקנין הגוף דמי אי לא: **שדה אחוזה.** אם הקדישה ולא גאלה קודם היובל ומכרה גיזבר לאחר אינה נגאלת עוד וכשהיא יוצאה ביובל מיד הלוקחה מן הגזבר מתחלקת לכהנים שנא' (ויקרא כז) ואם לא יגאל את השדה וגו' והיה השדה בצאתו וגו'. ושדה מקנה כשהקדישה ולא גאלה ומכרה הגזבר כשהיא יוצאה ביובל חוזרת לבעלים הראשונים שמכרוה למקדיש שנאמרי) בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו וגו': **מניין לנוקח שדה מאביו והקדישה.** בחיי אביו בעודה בידו שדה מקנה: **ואחר כך מת אביו.** ונעשית לו אחוזה: **מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה.** אם לא גאלה ומכרה הגזבר כשהיא יוצאה לכהנים ביובל: **אשר לא משדה אחוזתו.** קרא יתירא הוא: **שדה שאינה ראויה.** בשעה שהקדישה להיות לו שדה אחוזה לעולם: **יצתה זו כו'.** וכל שכן מת אביו ואחר כך הקדישה דבשעת הקדש כבר היתה אחוזה: **ר' מאיר אומר.** זו אינה שדה אחוזה וחוזרת לו ממתת אביו שמכרה לו וקרא כי אתא למת אביו ואחר כך הקדישה אתא: הכי גרסינן **ואילו לר' יהודה ור' שמעון מת אביו ואח"כ הקדישה לא צריך קרא מאי לאו בהא קמיפלגי בו'.** ולא גרסינן הכא אלא לאו לחזיר בתר פדיון ובמס' ערכין (דף יד:) גרסינן לה: **לא צריכא קרא.** דאי צריכא קרא הקדישה ואח"כ מת אביו מנא להו: **קנין פירות.** שהיתה קנויה לו מאביו בשעת שמת אביו וקנין פירות הוא שהרי היובל נוהג: **לקנין הגוף דמי.** ומיית אביו לא ירית מידי ולא הוא ליה אחוזה הלכך אי לאו דרבייה קרא לא הוה אמינא דתיהוי כשדה אחוזה ואצטריך קרא למת אביו ואחר כך הקדישה: **לאו לקנין הגוף דמי.** ומיית אביו יריתי גופא הלכך מת אביו ואחר כך כו': **לקנין הגוף דמי.** ומודו דמת אביו ואחר כך הקדישה צריכא קרא: **והכא קרא אשכחו ודרוש.** לרבויי מינה אף הקדישה ואחר כך מת אביו דאם כן דלא מרבי אלא מת אביו ואחר כך הקדישה: **לכתוב קרא אשר לא אחוזתו.** ולא לכתוב משדה: **לקוחות הן.** דאין ברירה

כלומר אם יוכל שהחליפו חלקיהן: ומחזירין ביובל. משום מצות יובל וכיון דאמר ירושה המתחלקת הוא לקיחה אם אית ליה קנין פירות דהיינו כל לקיחה שבשעת יובל לאו בקנין הגוף דמי ואין מביא וקורא אלא בירושה שלא נחלקה משנפלה בימי יהושע דהיינו חד בר חד שלא היו לו ולאחיו ולכל הדורות למפרע עד יהושע שני בנים לאיש אחד שיחלקו ירושה:

במספר

ש"מ לכדאמרינן למדרש הקדישה ואח"כ מת אביו, יצתה זו. שבשעת הקדש היתה רואיה להיות שדה אחוזה, אלא דמיהו אחוזה אלא שדה מקנה היא (שם). **בעלמא כו' כקנין הגוף דמי.** ולמת אביו ואח"כ הקדישה נמי אינטריך קרא (שם). **קרא אשכחו ודרוש.** הקדישה ואח"כ מת אביו מיהו אחוזה, דאל"כ דלא רבי לן קרא אלא מת אביו ואח"כ הקדישה, **לכתוב רחמנא כו' אשר לא אחוזתו.** ומתרבינא הא דר' מאיר דדרש יצתה זו שהיא כבר אחוזה, משום למה לי, **זה לזה ביובל.** ולא אמרינן הוכר הדבר שזה מלק המגיע לכל אחד וירושה לא קאמר דמיהדר, אלא אמרינן חלקו של זה היה ראוי לזה והחליפו והרי היא כמקח ותחרין ומתליפין ביובל (ב"ק סט: וכעי"ז ביצה לז: ולעיל כה.) **ותחרין וחולקין** (בכורות נז).

עין משפט נר מצוה

קסז א מיי' פ"ג מהל' שלומין הלכה ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קכב סעיף מ [וברב אלפס ב"ק פ"ט דף מ. ובגליו"ש שם סימן כג]:
א ב מיי' פ"א מהל' מזקי ממון הלכה [ב] ז ופ"ח הלכה י סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן שפט סעיף ב וסי' תיט סעי' ג:
ב ג מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הלכה ג סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קכ סעיף ג:
ג ד מיי' שם הלכה ד ופט"ז מהל' אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן ק סעיף ב:
ד ה מיי' פי"ח מהל' מלוה הלכה ג ופי"ט הלכה ב סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן קיא סעיף מ:
ה ו מיי' שם פי"ט ה"ג ופ"ח מהל' מזקי ממון הל' יא סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קמ סעיף כא וסעיף יח וסי' תיט סעיף ג:
ו ז מיי' פכ"ג מהל' מלוה הל' ה ז סמג שם וסי' עג טוש"ע ח"מ סימן קטו סעי' ג וסי' שנג סעי' ג:
ז ח מיי' פכ"ג מהל' מלוה הלכה ג ופי"ח מהל' אישות הל' יג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לג סעי' [כ] כא וסי' קיב סעי' ז:
ח ט מיי' פי"ג מהל' אבידה הלכה כ סמג עשין סט טוש"ע ח"מ סימן רסז סעיף מ:

תורה אור השלם

1. בְּמִסְפַּר שְׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עֲמִיתֶךָ בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְבוּאֹת יִמְכָּר לָךְ:
ויקרא כה טו
2. כִּי יִבְעַר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעַר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

גליון הש"ם

תוס' ד"ה וכתובת אשה כו'. וקשה דלמ"ד. עי' כתובות דף י ע"א תד"ה הואיל:

תוספות רי"ד

אמר אביי נקטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי כר"ל ולא אמרן אלא דליכא פירא אבל איכא פירא מיגו דמשתעי דינא אפירא משתעי נמי דינא אגופא:

סליק פירקא

הניזקין שמין להן בעידית וב"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית רבי מאיר אומר אף כתובת אשה בבינונית אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים ב"ח אפילו הן זיבורית אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית. פי' אם אינו רוצה המזיק להגבותו מטלטלים דמי נזקו אלא קרקע מגבהו כשומת נזקו מן העידית שבנכסיו כדכתיב מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם ועידית היא הנאה שבכל קרקעותיו את כל נאות יעקב (איכה ב' ב') תרגומא ית כל עידית יעקב וכל מה שגובה בשומא גובה אלא שיותר אדם רוצה מעט עידית מהרבה זיבורית אבל אם רוצה להגבותו מטלטלין מגבהו ממה שהוא רוצה ואפילו סובין כדאמרינן בפ' ארבעה אבות נזיקין (ב"ק ז.) כסף ישיב ואפילו שוה כסף ואפילו סובין וזהו במטלטלין אבל בקרקע נותן לו מן העידית והרשות ביד המזיק ליתן לו או קרקע או מטלטלין: וב"ח בבינונית פי' בדלית ליה זוזי אבל אי אית ליה זוזי לא מצי פטר נפשיה לא בקרקע ולא במטלטלין אלא בזוזי דדוקא גבי מזיק הוא דאקיל רחמנא ישיב לרבות שוה כסף ואפילו סובין אבל גבי ב"ח עבד לוה לאיש מלוה דדכתבינן בכתובות פ' הכותב (פו.) ובבבא בתרא בפ' המוכר בית כור עפר ואי לית ליה זוזי ואית ליה קרקע אבל (אית) [אי לית] ליה זוזי ולא מטלטלין מגבהו מן הקרקע ומן הבינונית: וכתובת אשה בזיבורית. פי' כתובת אשה לא גביא אלא מן הקרקע ואי לא משכחא קרקע מפסדא ואפילו מיניה ולא אמרינן מיניה ואפילו מן גלימא דעל כתפיה אלא גבי ב"ח אבל אשה אין דינה אלא מן הקרקע ואפילו מיניה דכתבינן בפ' הכותב וזיבורית

הניזקין שמין להן בעידית. אין ענין נזקין אלא בעל גיטין אלא משום דתנא לעיל בהשולחין[1] מילי דתיקון העולם תנא ליה הכא וגט פשוט דתנא בנבא בתרא ולא תנאה הכא במכילתין משום דאיירי התם במילי שטרות כילד נעשין תנא התם: **וכתובת אשה בזיבורית.** בגמ' מפרש טעמא משום דיותר ממה שהאיש רוצה ליטא האשה רוצה להנשא[2] וקשה דלמאן דאמר כתובה דאורייתא דליף לה בפ' קמא דכתובות (דף י.) מכמוהר הבתולות שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות מזה[3] מדאורייתא דינה בעידית[4] ואמאי הפקיעו חכמים דינה מהאי טעמא[5] וי"מ נמי דאמר דינה בזיבורית קסבר כתובה דאורייתא בפ' אע"פ (כתובות דף טו:) וי"ל דטעמא דהפקיעו חכמים דינה כדאמר בגמ' (לקמן מט.) גבי בעל חוב שלא ירצה אדם לחבירו שדה נאה ויאמר אקפון ואלווהו הכי נמי אשו חכמים באשה שמא תקניטנו כדי שיגרשנה ותגבה כתובה[6] וטעמא דיותר משהאיש רוצה ליטא האשה רוצה להנשא לא הוי אלא משום דלא תימא[7] כמו שבעל חוב בזיבורית משום נעילת דלת אשה נמי משום חינא תהא בזיבורית:

אין נפרעין מנכסים משועבדין כו'. ואע"ג דלמאן דאמרי[8] שעבודא לאו דאורייתא מדאורייתא נמי בלא תיקון העולם לא גבי ממשעבדי ואפילו למ"ד שעבודא דאורייתא מכל מקום בע"ח דינו בזיבורית מן התורה[9] מ"מ אי לאו משום תיקון העולם היה גובה אפילו ממשעבדי בזיבורית משום נעילת דלת להכי קאמר ספיר משום תיקון העולם: **אין נפרעין מנכסי יתומים כו'.** בבעל חוב ניחא דלא חיישינן לנעילת דלת כדאמרינן בגמרא (לקמן דף נ.) דלא מסיק מלוה אדעתיה דמית ליה אבל ניזקין דדינן מדאורייתא בעידית איך הפקיעו חכמים דינן משום יתומים וגמרא אמר דמיתמי בזיבורית אפילו הן ניזקין ולרבא ניחא דמוקי לה כגון שהיתה עידית לניזק בזיבורית דמזיק כו' ולאביי ולמיר דסברי שעבודא לאו דאורייתא אי נמי לא פליג רבנן בין בעל חוב לניזקין: **אמר אביי לא צריכא אלא לר' שמעאל דאמר מדאורייתא בדניזק כו'.** הקשה ר"ת דהכא משמע לאביי דפליגי ר' שמעאל ור' עקיבא אי שיימינן בדניזק או בדמזיק וכן תנא בהדיא לקמן בפ' הכונס (ב"ק דף נט.) מוקי לאביי פלוגתייהו בגידון במשוייר שבו ונראה לפרש דלא"ג דפליגי אי שיימינן בדניזק או בדמזיק מ"מ משמע ליה לאביי דבגידון במשוייר שבו נמי פליגי מדקאמר ר"ע לא בא הכתוב משמע מתוך תשובתו שכך ר"ל לא בא הכתוב להחמיר על המזיק כמו שאמרת אלא[1] לענין עידית לבד בא הכתוב ואי לא פליגי בגידון במשוייר שבו אלא בעידית לחודיה לא היה מחמיר ר' שמעאל על המזיק בשום דבר טפי מר' עקיבא אלא אדרבה ר"ע דאמר בדמזיק שיימינן מחמיר טפי כמו שאפרש בסמוך ולהכי טעי טפי במילתיה דר' שמעאל מדברי רבי עקיבא דקאמר ולר' ישמעאל אכל כחושה משלם שמנה[2] דמתוך תשובתו של ר"ע משמע ששמע מרבי ישמעאל שבא הכתוב להחמיר על המזיק יותר ממה שהזיק כדפירשנו: **ורבי ישמעאל אבל שמנה כו'.** פירוש בשלמא אכל שמנה משלם שמנה אלא אכל כחושה אמאי משלם שמנה אע"ג הכי פירושו כיון דבאכל שמנה אינו משלם אלא שמנה כמו שהזיקה ולא קנסינן ליה לשלם יותר ממה שהזיק אם כן כשאכל כחושה נמי לא לקנסיה לשלם שמנה: כגון

[1] במספר שני תבואות ימכר לך מתניתא דתניא בכור נוטל פי שנים בשדה החוזרת לאביו ביובל אמר אביי א) נקטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה ולא אמרן אלא דלא נחית אפירי אבל נחית אפירי מיגו דמשתעי דינא אפירי משתעי דינא אגופא:

הדרן עלך השולח

הניזקין [2] שמין להן בעידית [3] ג) ובעל חוב בבינונית [4] וכתובת אשה בזיבורית ר"מ אומר אף כתובת אשה בבינונית [5] ה) אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית [6] ו) אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית [7] ז) אין מוציאין [8] לאכילת פירות ולשבח קרקעות [9] ח) ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדין מפני תיקון העולם [10] ט) והמוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם: **גמ'** מפני תיקון העולם דאורייתא היא דכתיב [1] מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם אמר אביי לא צריכא אלא לרבי ישמעאל [11] י) דאמר מדאורייתא בדניזק שיימינן קמ"ל מפני תיקון העולם שיימינן בדמזיק מאי רבי ישמעאל [12] יא) דתניא מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל רע"א לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית וק"ו להקדש ולר' ישמעאל אכל שמנה משלם שמנה אכל כחושה משלם שמנה אמר רב אידי בר אבין הכא במאי עסקינן כגון שאכלה ערוגה בין הערוגות ולא ידעינן אי כחושה אכל אי שמנה אכל דמשלם ליה [13] יב) ממיטב אמר רבא אילו ידעינן דכחושה אכל משלם כחושה השתא דלא ידעינן משלם שמנה המוציא מחברו עליו הראיה אלא אמר רב אחא בר יעקב הכא

במספר שני תבואות. ובשעת היובל משתעי דכתיב במספר שנים אחר היובל וגו' אלמא אין גוף הקרקע מכור אלא תבואות של כל שנה: **בכור נוטל כו' בשדה החוזרת לאביו ביובל.** כלומר בשדה החוזרת לאחיו מחמת שמכרה אביהן דאי דחזרה בחיי האב פשיטא ואשמועינן דגוף הקרקע לא היה קנוי ללוקח והוה ליה מוחזק לאביו לפני מותו דאי דקנין הגוף דמי הוה ליה ראוי ואין הבכור נוטל בראוי דכתיב (דברים כא) בכל אשר ימצא לו במוחזק בידו: **לריך הרשאה.** מאשתו אם בא לדון עם שום אדם בגוף הקרקע דאי ליכא הרשאה מצי א"ל לאו בעל דבריס דידי את דקנין פירות לאו כקנין הגוף הוא: **דלא נחית.** לדון לפירא שאין לו לדון עמו כלום בפירות שאין לו טענה עם אותו האיש בפירות כלל:

הדרן עלך השולח

הניזקין שמין להן. ניזקן וגובין דמי ניזקן: **בעידית.** שבנכסי המזיק שנוח לו לאדם לגבות מועט מקרקע עדית ולא לגבות הרבה מזיבורית. וכולהו מפני תיקון העולם כדמפרש בגמ': **אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות.** הגוזל שדה ומכרה לאחר וזרעה ולמחה ועשתה פירות ובא נגזל וגבאה עם פירותיה מן הלוקח ואינו משלם ללוקח כי אם היציאה חוזר הלוקח על המוכר וגובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שמכרה לו באחריות וכתב לו שטר מכירה והרי היא מלוה בשטר ואת הפירות מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים ובגמ' [14] מפרש טעמא. וכן לשבח קרקעות אם השביחה הלוקח בנטיעת אילנות או טייבה בזבל ודיירה: **והמולא מציאה.** ומחזירה ובעלים אומרים שלא החזיר כולה לא ישבע: **מפני תיקון העולם.** יא) אלוהו קאי: **גמ' בדניזק שיימינן.** מדאורייתא שאם היתה זיבורית של מזיק בעידית של ניזק אינו מגבהו אלא מזיבורית שלו: **קמשמע לן.** מדרבנן מפני תיקון העולם שיהו מזהרין מלהזיק דבמזיק שיימינן: **מיטב שדהו.** של ניזק. השתא משמע שאם שילח בעירו ואכלה ערוגה של בית סאה בשדה חבירו שמין ערוגה יפה שבכל שדה הניזק ונותן לו דמיה ואפילו היתה זו כחושה ולקמן פריך אכל כחושה משלם שמנה: **לא בא הכתוב.** להחמיר עליו לשלם יותר ממה שהזיק: **אלא בגבוה לנזקין.** שיעור דמי נזקו כמות שהוא: **מן העידית.** שאם אין לו מעות ורוצה לפרוע לו קרקע בשומת צריך ליתן לו מקרקע מעולה שלו: **וקל וחומר להקדש.** לקמן [15] מפרש: **אכל כחושה משלם שמנה.** בתמיה: **ערוגה בין הערוגות.** והיו בהן כחושות ושמנות מעורבות זו אצל זו: **ולא ידעינן.** איזו: **המוליא מחברו עליו הראיה.** עליו להביא עדים לברר את הספק. ודאורייתא היא בבבא קמא (דף מו:) מי בעל דבריס יגש אליהם (שמות כד) יגיש ראיה אליהם: הכא

מוסף רש"י

נקטינן. מסורת מאבותינו מנהג מרבותינו (ערובין ה.).

הדרן עלך השולח

אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין. לאחו לקוחות לאינגיאי ולמימר מייה גבי שהרי יש לך מקום (לקמן נ:). והמוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם. דאם כן אינה לה וחזיל (לקמן נא:). מיטב שדהו של ניזק. שאם אכלה ערוגה בשדהו שמין ערוגה משובחת של ניזק כמה יפה עכשיו עם פירותיה וכמה תהא יפה בלא פירות ונותן לו (ב"ק ו:). לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העדית. של מזיק, דשמין ערוגה של ניזק לפי מה שהיא ואם מזיק בא ליתן לו קרקע בדמי נזקו נותן לו מיטב שדותיו שהם אותן דמיה (שם) אותה שומת שמנו ב"ד מאה או מאתים, יגבה קרקע במאה או במאתים מן העדית שבנכסיו (שם נט.). וקפריך ור' ישמעאל אכל ערוגה שמנה ולאי דין הוא שמשלם שמנה, אכל כחושה מי משלם שמנה, בתמיה (שם ו:). בגון שאכלה ערוגה בין הערוגות. ויש שם ערוגות שמנות וטעונות פירות הרבה, וכחושות וטעונות מעט, ולא ידעינן הן ערוגה הנאכלת מהי ניהו (שם). השתא דלא ידעינן משלם שמנה. בתמיה, הא ניזק הוא מגיע מחבירו ועליו הראיה (שם). אלא אמר רב אחא בר יעקב. מודה ר' ישמעאל דלא משלם אלא דמי ערוגה לפי מה שהיא, ובהא פליג בגון שהיתה עדית לניזק זיבורית למזיק (שם).

מוסף תוספות

א. א"כ כיון דמאונס גמרינן לה. דשב"ש. ב. כדנפקא לן בריש ב"ק (ה.) וכולן כאבות לשלם ממיטב, דאתיא תחת נתינה

[1] ג) [עי' פרש"י עירובין ה.], ד) ב"מ עז:, ה) כתובות לה. ב"ק מ:, ו) [עי' פרש"י על זה לקמן נ:], ז) ערכין כב. [לקמן מט: כתובות קי.], ח) [עי' תוספות לקמן נ: ד"ה אין מוליאין], ט) ב"מ יד:, י) [לקמן נא.], יא) [לקמן נ.], יב) ב"ק ו: [כל הקונין עד הכליתו] נט., יג) בב"ק סב הגירסא דמשלם שמנה ולכ"ל. רש"ש, יד) [לקמן נ:], טו) [עי' רש"ל], טז) [דף מט.], יז) מדף מ: ואילך, יח) [קדושין יג:], יט) [לקמן נ.],

[2] א) [עי' פרש"י עירובין ה.], ב) ב"מ עז:, ג) כתובות לה. ב"ק מ:, ד) [עי' פרש"י על זה לקמן נ:], ה) ערכין כב. [לקמן מט: כתובות קי.], ו) [עי' תוספות לקמן נ: ד"ה אין מוליאין], ז) ב"מ יד:, ח) [לקמן נא.], ט) [לקמן נ.], י) ב"ק ו: [כל הקונין עד הכליתו] נט., יא) בב"ק סב הגירסא דמשלם שמנה ולכ"ל. רש"ש, יב) [לקמן נ:], יג) [עי' רש"ל], יד) [דף מט.], טו) מדף מ: ואילך, טז) [קדושין יג:], יז) [לקמן נ.],

[3] א) [עי' פרש"י עירובין ה.], ב) ב"מ עז:, ג) כתובות לה. ב"ק מ:, ד) [עי' פרש"י על זה לקמן נ:], ה) ערכין כב. [לקמן מט: כתובות קי.], ו) [עי' תוספות לקמן נ: ד"ה אין מוליאין], ז) ב"מ יד:, ח) [לקמן נא.], ט) [לקמן נ.], י) ב"ק ו: [כל הקונין עד הכליתו] נט., יא) בב"ק סב הגירסא דמשלם שמנה ולכ"ל. רש"ש, יב) [לקמן נ:], יג) [עי' רש"ל], יד) [דף מט.], טו) מדף מ: ואילך, טז) [קדושין יג:], יז) [לקמן נ.],

[4] ישלם כסף. תוס' כתובות י. ד"ה הואיל. ג. וכ"ת דמתני' כמ"ד דרבנן, והא. תוס' הרא"ש. ד. מן העידית. והא דקאמר בגמ'. תוס' הרא"ש. ה. אע"פ שהפקיעו חכמים כחה. תוס' הרא"ש. ו. לדבר זה להחמיר עליו. תוס' הרא"ש. ז. דלמא רע"ק נמי קאמר שאם אכל כחושה משלם מזיק נמי שמנה שבשדותיו. תוס' הרא"ש.

הכא במאי עסקינן כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ולרבי ישמעאל נמי אין שמין אכילת ערוגה אלא לפי מה שהיתה אם שמינה אם כחושה כחושה ולאחר שנישומה בבית דין ואמר אין לי מעות לפורעו יטול קרקע בדמי מעות נזקו ובא להגבותו מזיבורית שלו והיא טובה כעידית של ניזק והלה אומר מעידית שלך הגביני לפי דמי נזקי שכן אמרה תורה מיטב שדהו וגו': רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן. ומיטב שאמרה תורה אשם בא להגבותו קרקע גרוע מעידיתו של ניזק ויש לו להגבותו ערוגה במיטב[ג] של ניזק על כרחו יגבהו ממיטב אבל טובה מעידיתו של ניזק אין לנו לכוף את המזיק לפרוע ואפילו יש לו: **בדמזיק שיימינן.** ממיטב שדותיו אמרה תורה שיגבנו: **נאמרה שדה למעלה.** לענין נזק ובער בשדה אחר: **ונאמרה שדה למטה.** לענין תשלומין מיטב שדהו וגו': **ורבי עקיבא.** שדהו ישלם כתיב במשלם הכתוב מדבר דהיינו מזיק. והכי קאמר ר"ע לא בא הכתוב להקל על המזיק להפטר בזיבורית שלו אם היא כעידית של ניזק אלא להגבות לניזקין מן העידית של מזיק: **ורבי ישמעאל.** אמר לך: **אהני גזירה שוה. דשדה שדה בדניזק שיימינן: ואהני קרא.** דשדהו ישלם דמשמע דבמזיק שיימינן: **וזיבורית דידיה לא שויא כעידית דניזק.** אהני קרא לשלומי מעידית דידיה דאי לאו קרא הוה אמינא לא חייביה רחמנא טפי ממיטב דניזק ולא רמי דייה דניזק אעידית דמזיק ולישקול מאי דמסכח גביה כאילו לא הוה ליה עידית: **וק"ו להקדש.** וקא סלקא דעתך בניזקין נמי קאי: **לא יהא אלא כעל חוב.** בדבורא בעלמא דקביל עליה מי עדיף מחוב דתנן בזבינונית דאם החמירה תורה בניזקין לא ילפינן חוב מיניה: **איכא למיפרך.** כלומר אפילו סבירא ליה הכי לא ילפינן הקדש מיניה דאיכא למיפרך מה לבעל חוב שהוא הדיוט דינא הוא דלישקול בעידית: **שכן יפה הכתוב כחו בניזקין.** שחברו חייב בנזקו: **משלם נזק אשם.** וחייב רעהו הכי רעהו הוא דמשלם חצי נזק אבל להקדש נזק אשם ונגבי היזק הקדש דריש הכי לרעהו הוא דמחייב אבל הקדש שהזיקה פטור: **אי הכי.** דר"ע כר"ש אוקמת ליה מאי דוחקיך דאוקמת פלוגתא דריש בשומא דניזק ומזיק דלמא לגבות מן העידית דקאמר ר"ע נמי מעידית דניזק קאמר דהיא זיבורית דמזיק כר' ישמעאל ואמינא לא פליג עליה אלא בק"ו להקדש דר' ישמעאל לא סבירא ליה דר"ש בן מנסיא: **אם כן.** דלא פליג עליה דריש מאי לא בא הכתוב דקאמר דמשמע לא בא לכך אלא לכך: **ועוד.** אי ר"ע קולא קאמר לגבי מזיק כר' ישמעאל: **מאי קל וחומר להקדש.** דקאמר הואיל וקולא היא היכי מצי למימר וק"ו דמקילינן נמי גבי הקדש: תניא

הכא במאי עסקינן [א]**כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן ור"ע סבר** [ב]**בדמזיק שיימינן מ"ט דרבי ישמעאל נאמרה** [1]**שדה למטה ונאמרה** [1]**שדה למעלה מה שדה האמורה למעלה דניזק אף שדה האמורה למטה דניזק ור"ע סבר מיטב שדהו ישלם דהאיך דקא משלם ור' ישמעאל אהני גז"ש ואהני קרא אהני גז"ש לכדאמרן אהני קרא דאי אית ליה למזיק עידית וזיבורית וזיבורית דידיה לא שויא כעידית דניזק דמשלם ליה ממיטבא) רע"א לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית וק"ו להקדש מאי ק"ו להקדש** [2]**שור רעהו אמר רחמנא** [ג]**ולא שור של הקדש אלא לאומר הרי עלי מנה לבדק הבית דאתי גזבר ושקיל מעידית לא יהא אלא בעל חוב ובעל חוב דינו בבינונית וכ"ת קסבר ר"ע בעל חוב שקיל בעידית כניזקין איכא למיפרך מה לבעל חוב שכן יפה כחו בניזקין תאמר בהקדש שכן הורע כחו בניזקין לעולם דנגחיה תורא דידן לתורא דהקדש ור"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא** [ד]**דתניא ר"ש בן מנסיא אומר שור של הקדש שנגח לשור של הדיוט פטור ושל הדיוט שנגח לשור של הקדש בין תם ובין מועד משלם נזק שלם אי הכי ממאי דבעידית דניזק כזיבורית דמזיק פליגי דלמא דכ"ע בדניזק שיימינן והכא בפלוגתא דר"ש בן מנסיא ורבנן קמיפלגי דר"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא ור' ישמעאל סבר לה כרבנן א"כ מאי לא בא הכתוב ועוד מאי ק"ו להקדש ועוד הא אמר רב אשי**

תניא

כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ואיפכא לא מצי למימר[א] דכ"ע מודו דאינו נותן אלא מעידית שיש לו ואינו חייב לקנות[ב] כדאמרינן בפ"ק דבבא קמא (דף ז:) אין לו אלא זיבורית כולן גובין מן הזיבורית ומיהו אי בשל עולם הן שמין [ד] לר"ע הוה מצי למימר כגון דאית ליה למזיק עידית ביונית וזיבורית וזיבורית דידיה כעידית דעלמא ועידית דידיה כעידית דניזק[ג] ואפילו למאן דאמר בשלו הן שמין הוה מצי למימר דאיכא בינייהו כגון דעידית דמזיק כזיבורית דניזק[ד] דלמ"ד[ה] אי כסף אי מיטב משלם כסף לר' ישמעאל ולר"ע משלם מיטב שלו[ה]: **שור רעהו אמר רחמנא ולא שור של הקדש.** תימה אמאי לא מוקי לה בשן ורגל שהזיק את ההקדש דהתם לא כתיב רעהו ומקרן ליכא למלף[ו] שכן אינה מועדת מתחילתה וגזירה שוה[ז] דתחת נתינה ישלם כסף[ח] לא נתקבלה אלא לענין מיטב דוקא ולא לענין תשלומין דאי לכל מילי א"כ נפטרו כולהו בגשות הרגים וכליס ושור פסולי המוקדשים וטמון וי"ל כיון דכתיב רעהו תו ליכא למילף מיטב בשן ורגל שהזיק את ההקדש מק"ו דהדיוט דאיכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו לענין קרן וכה"ג פריך בסמוך שכן יפה כחו בניזקין וכי קאמר אלא באומר הרי עלי מנה וכו' לא בעי לאוקמא בשן ורגל משום דמנזקין אנזקין אסיק אדעתיה שפיר דאיכא למיפרך שכן יפה כחו אבל מנזקין אמלוה לא הוה סלקא דעתיה למיפרך דהא כי מוקי לה כר"ש בן מנסיא לא פריכינן מה להדיוט שכן יפה כחו לענין ריבית ואונאה[ט] אנזקין ועוד יש לומר דכולהו נזקין פטורין בהקדש כדמוכח בירושלמי ברים פרקא דאמר[ח] במה אנן קיימין אי בהכשר נזקין הא תנינא[ט] שור רעהו ולא שור של הקדש[ט] ואי בנזקי גופו הא תני רבי חייא[ט] נזקין להדיוט ואין נזקין לגבוה אלא באומר הרי עלי מנה[ד] כו' משמע דלא משכח נזקין להקדש לא בשן ורגל ולא באדם המזיק[יא] ובפ"ק דבבא קמא (דף ט:) נמי תנן נכסים שאין בהן מעילה ואכולהו ד' אבות קאי ואפילו אנזקי אדם למ"ד[ט] מבעה זה אדם והא דמשמע בפרק השואל (ב"מ דף לט:) דאדם המזיק את ההקדש חייב לשלם קרן[יב] היינו מדרבנן[יג] וא"ת והא הקדש יליף[יא] מתרומה דכתיב בה (ויקרא כב) כי יאכל פרט לנזקין[יב] והתם בתרומה חייב לשלם קרן דמזיק ממון כהן הוא[יד] וי"ל דאע"ג דבתרומה חייב לשלם מ"מ לא מהאי קרא[טו] מפיק אלא מקרא אחרינא דהוי כגוזל חבירו ומזיקו[טז] והשתא כולהו נזקין דפטירי בו בהקדש ילפינן מאדם[יד] דיותר ראוי לחייב אדם[יג] המזיק בידים ממזיק ע"י כריית בור או שולח בעירו וא"ת א"כ רעהו דכתב רחמנא למה לי וי"ל דאי לאו דאסכמן בחד דוכתא דפטור רחמנא להדיוט בהקדש לגמרי לא הוה דרשינן כי יאכל פרט למזיק אלא לפטור מחומש לחודיה: **ורבי** עקיבא סבר לה כר"ש בן מנסיא. ואם תאמר בפ"ק דבבא קמא (דף ה.) דפרכינן וליתני תרי גווני שור ומשני הא תבריה ר"ע לגזזיה אכתי תיקשי לו דליתני שור דאיכא הדיוט ושור דאיכא הקדש דדייניהו חלוקין אליבא וי"ל דבהקדש לא קמיירי וא"ת אכתי איכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ובור תאמר בהקדש שהורע כחו בנזקי אדם המזיק דכי יאכל פרט למזיק ובור דכתיב (שמות כא) והמת יהיה לו שהמת שלו[יז] וי"ל דאיכא למיעבד ק"ו הכי מה קרן הדיוט דקיל דתם אינו משלם אלא מ"ג גובה במועד מן העידית קרן הקדש דחמיר לא כ"ש: **ועוד מאי** ק"ו להקדש. פי' בקונטרס[טו] הואיל ומן העידית דקאמר ר"ע אינזק קאי ולאקולי אתא דיהיב ליה מזיק מזיבורית אם כן מאי ק"ו להקדש גרועותא הוא וקשה דמ"מ אינטריך ק"ו דמשלם ממיטב דניזק ולא מזיבורית דניזק ונראה דה"פ מאי קל וחומר להקדש דלענין לחיובי מזיק בהקדש לא קאמר דהא מרעהו נפקא כדדרים ר"ש בן מנסיא אלא לענין מיטב קאמר ולא הוה ליה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל ק"ו כיון שר' ישמעאל עצמו היה מודה בכך אי לאו משום דפטר ליה לגמרי וה"ר שלמה מרודוש מירץ דה"פ מאי ק"ו להקדש דשיימינן בעידית דניזק ולא בדמזיק מי ידענן עידית דהקדש שמא יש להקדש עידית בסוף העולם טובה שאין כמוה ועל כרחיך בדמזיק שיימינן דלא שייך כלל למיסס בדניזק:

ורבי

הכא כדכ"ע מודו דאינו נותן אלא מעידית שיש לו ואינו חייב לקנות כדאמרינן בפ"ק דבבא קמא (דף ז:) אין לו אלא זיבורית כולן גובין מן הזיבורית ומיהו אי בשל עולם הן שמין [ד] לר"ע הוה מצי למימר כגון דאית ליה למזיק עידית ביונית וזיבורית וזיבורית דידיה כעידית דעלמא ועידית דידיה כעידית דניזק[ג] ואפילו למאן דאמר בשלו הן שמין הוה מצי למימר דאיכא בינייהו כגון דעידית דמזיק כזיבורית דניזק[ד] דלמ"ד[ה] אי כסף אי מיטב משלם כסף לר' ישמעאל ולר"ע משלם מיטב שלו[ה]: **שור רעהו אמר רחמנא ולא שור של הקדש.** תימה אמאי לא מוקי לה בשן ורגל שהזיק את ההקדש דהתם לא כתיב רעהו ומקרן ליכא למילף[ו] שכן אינה מועדת מתחילתה וגזירה שוה[ז] דתחת נתינה ישלם כסף[ח] לא נתקבלה אלא לענין מיטב דוקא ולא לענין תשלומין דאי לכל מילי א"כ נפטרו כולהו בגשות הרגים וכליס ושור פסולי המוקדשים וטמון וי"ל כיון דכתיב רעהו תו ליכא למילף מיטב בשן ורגל שהזיק את ההקדש מק"ו דהדיוט דאיכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו לענין קרן וכה"ג פריך בסמוך שכן יפה כחו בניזקין וכי קאמר אלא באומר הרי עלי מנה וכו' לא בעי לאוקמא בשן ורגל משום דמנזקין אנזקין אסיק אדעתיה שפיר דאיכא למיפרך שכן יפה כחו אבל מנזקין אמלוה לא הוה סלקא דעתיה למיפרך דהא כי מוקי לה כר"ש בן מנסיא לא פריכינן מה להדיוט שכן יפה כחו לענין ריבית ואונאה[ט] אנזקין ועוד יש לומר דכולהו נזקין פטורין בהקדש כדמוכח בירושלמי ברים פרקא דאמר[ח] במה אנן קיימין אי בהכשר נזקין הא תנינא[ט] שור רעהו ולא שור של הקדש[ט] ואי בנזקי גופו הא תני רבי חייא[ט] נזקין להדיוט ואין נזקין לגבוה אלא באומר הרי עלי מנה[ד] כו' משמע דלא משכח נזקין להקדש לא בשן ורגל ולא באדם המזיק[יא] ובפ"ק דבבא קמא (דף ט:) נמי תנן נכסים שאין בהן מעילה ואכולהו ד' אבות קאי ואפילו אנזקי אדם למ"ד[ט] מבעה זה אדם והא דמשמע בפרק השואל (ב"מ דף לט:) דאדם המזיק את ההקדש חייב לשלם קרן[יב] היינו מדרבנן[יג] וא"ת והא הקדש יליף[יא] מתרומה דכתיב בה (ויקרא כב) כי יאכל פרט לנזקין[יב] והתם בתרומה חייב לשלם קרן דמזיק ממון כהן הוא[יד] וי"ל דאע"ג דבתרומה חייב לשלם מ"מ לא מהאי קרא[טו] מפיק אלא מקרא אחרינא דהוי כגוזל חבירו ומזיקו[טז] והשתא כולהו נזקין דפטירי בו בהקדש ילפינן מאדם[יד] דיותר ראוי לחייב אדם[יג] המזיק בידים ממזיק ע"י כריית בור או שולח בעירו וא"ת א"כ רעהו דכתב רחמנא למה לי וי"ל דאי לאו דאסכמן בחד דוכתא דפטור רחמנא להדיוט בהקדש לגמרי לא הוה דרשינן כי יאכל פרט למזיק אלא לפטור מחומש לחודיה: **ורבי** עקיבא סבר לה כר"ש בן מנסיא. ואם תאמר בפ"ק דבבא קמא (דף ה.) דפרכינן וליתני תרי גווני שור ומשני הא תבריה ר"ע לגזזיה אכתי תיקשי לו דליתני שור דאיכא הדיוט ושור דאיכא הקדש דדייניהו חלוקין אליבא וי"ל דבהקדש לא קמיירי וא"ת אכתי איכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ובור תאמר בהקדש שהורע כחו בנזקי אדם המזיק דכי יאכל פרט למזיק ובור דכתיב (שמות כא) והמת יהיה לו שהמת שלו[יז] וי"ל דאיכא למיעבד ק"ו הכי מה קרן הדיוט דקיל דתם אינו משלם אלא מ"ג גובה במועד מן העידית קרן הקדש דחמיר לא כ"ש: **ועוד מאי** ק"ו להקדש. פי' בקונטרס[טו] הואיל ומן העידית דקאמר ר"ע אינזק קאי ולאקולי אתא דיהיב ליה מזיק מזיבורית אם כן מאי ק"ו להקדש גרועותא הוא וקשה דמ"מ אינטריך ק"ו דמשלם ממיטב דניזק ולא מזיבורית דניזק ונראה דה"פ מאי קל וחומר להקדש לענין לחיובי מזיק בהקדש לא קאמר דהא מרעהו נפקא כדדרים ר"ש בן מנסיא אלא לענין מיטב קאמר ולא הוה ליה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל ק"ו כיון שר' ישמעאל עצמו היה מודה בכך אי לאו משום דפטר ליה לגמרי וה"ר שלמה מרודוש מירץ דה"פ מאי ק"ו להקדש דשיימינן בעידית דניזק ולא בדמזיק מי ידענן עידית דהקדש שמא יש להקדש עידית בסוף העולם טובה שאין כמוה ועל כרחיך בדמזיק שיימינן דלא שייך כלל למיסס בדניזק:

ורבי

בלא כמאי עסקינן כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ולרבי ישמעאל נמי אין שמין אכילת ערוגה אלא לפי מה שהיתה אם שמינה אם כחושה כחושה ולאחר שנישומה בבית דין ואמר אין לי מעות לפורעו יטול קרקע בדמי מעות נזקו ובא להגבותו מזיבורית שלו והיא טובה כעידית של ניזק והלה אומר מעידית שלך הגביני לפי דמי נזקי שכן אמרה תורה מיטב שדהו וגו': **רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן.** ומיטב שאמרה תורה אשם בא להגבותו קרקע גרוע מעידיתו של ניזק ויש לו להגבותו ערוגה במיטב[ג] של ניזק על כרחו יגבהו ממיטב אבל טובה מעידיתו של ניזק אין לנו לכוף את המזיק לפרוע ואפילו יש לו: **בדמזיק שיימינן.** ממיטב שדותיו אמרה תורה שיגבנו: **נאמרה שדה למעלה.** לענין נזק ובער בשדה אחר: **ונאמרה שדה למטה.** לענין תשלומין מיטב שדהו וגו': **ורבי עקיבא.** שדהו ישלם כתיב במשלם הכתוב מדבר דהיינו מזיק. והכי קאמר ר"ע לא בא הכתוב להקל על המזיק להפטר בזיבורית שלו אם היא כעידית של ניזק אלא להגבות לניזקין מן העידית של מזיק: **ורבי ישמעאל.** אמר לך: **אהני גזירה שוה. דשדה שדה בדניזק שיימינן: ואהני קרא.** דשדהו ישלם דמשמע בדמזיק שיימינן: **וזיבורית דידיה לא שויא כעידית דניזק.** אהני קרא לשלומי מעידית דידיה דאי לאו קרא הוה אמינא לא חייביה רחמנא טפי ממיטב דניזק ולא רמי דייה דניזק אעידית דמזיק ולישקול מאי דמסכח גביה כאילו לא הוה ליה עידית: **וק"ו להקדש.** וקא סלקא דעתך בניזקין נמי קאי: **לא יהא אלא כעל חוב.** בדבורא בעלמא דקביל עליה מי עדיף מחוב דתנן בזבינונית דאם החמירה תורה בניזקין לא ילפינן חוב מיניה: **איכא למיפרך.** כלומר אפילו סבירא ליה הכי לא ילפינן הקדש מיניה דאיכא למיפרך מה לבעל חוב הוא דלישקול בעידית: **שכן יפה הכתוב כחו בניזקין.** שחברו חייב בנזקו: **משלם נזק אשם.** וחייב רעהו הכי רעהו הוא דמשלם חצי נזק אבל להקדש נזק אשם ונגבי היזק הקדש דריש הכי לרעהו הוא דמחייב אבל הקדש שהזיקה פטור: **אי הכי.** דר"ע כר"ש אוקמת ליה מאי דוחקיך דאוקמת פלוגתא דריש בשומא דניזק ומזיק דלמא לגבות מן העידית דקאמר ר"ע נמי מעידית דניזק קאמר דהיא זיבורית דמזיק כר' ישמעאל ואמינא לא פליג עליה אלא בק"ו להקדש דר' ישמעאל לא סבירא ליה דר"ש בן מנסיא: **אם כן.** דלא פליג עליה דריש מאי לא בא הכתוב דקאמר דמשמע לא בא לכך אלא לכך: **ועוד.** אי ר"ע קולא קאמר לגבי מזיק כר' ישמעאל: **מאי קל וחומר להקדש.** דקאמר הואיל וקולא היא היכי מצי למימר וק"ו דמקילינן נמי גבי הקדש: תניא

בגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ואיפכא לא מצי למימר[א] דכ"ע מודו דאינו נותן אלא מעידית שיש לו ואינו חייב לקנות[ב] כדאמרינן בפ"ק דבבא קמא (דף ז:) אין לו אלא זיבורית כולן גובין מן הזיבורית ומיהו אי בשל עולם הן שמין [ד] לר"ע הוה מצי למימר כגון דאית ליה למזיק עידית ביונית וזיבורית וזיבורית דידיה כעידית דעלמא ועידית דידיה כעידית דניזק[ג] ואפילו למאן דאמר בשלו הן שמין הוה מצי למימר דאיכא בינייהו כגון דעידית דמזיק כזיבורית דניזק[ד] דלמ"ד[ה] אי כסף אי מיטב משלם כסף לר' ישמעאל ולר"ע משלם מיטב שלו[ה]: **שור רעהו אמר רחמנא ולא שור של הקדש.** תימה אמאי לא מוקי לה בשן ורגל שהזיק את ההקדש דהתם לא כתיב רעהו ומקרן ליכא למילף[ו] שכן אינה מועדת מתחילתה וגזירה שוה[ז] דתחת נתינה ישלם כסף[ח] לא נתקבלה אלא לענין מיטב דוקא ולא לענין תשלומין דאי לכל מילי א"כ נפטרו כולהו בגשות הרגים וכליס ושור פסולי המוקדשים וטמון וי"ל כיון דכתיב רעהו תו ליכא למילף מיטב בשן ורגל שהזיק את ההקדש מק"ו דהדיוט דאיכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו לענין קרן וכה"ג פריך בסמוך שכן יפה כחו בניזקין וכי קאמר אלא באומר הרי עלי מנה וכו' לא בעי לאוקמא בשן ורגל משום דמנזקין אנזקין אסיק אדעתיה שפיר דאיכא למיפרך שכן יפה כחו אבל מנזקין אמלוה לא הוה סלקא דעתיה למיפרך דהא כי מוקי לה כר"ש בן מנסיא לא פריכינן מה להדיוט שכן יפה כחו לענין ריבית ואונאה[ט] אנזקין ועוד יש לומר דכולהו נזקין פטורין בהקדש כדמוכח בירושלמי ברים פרקא דאמר[ח] במה אנן קיימין אי בהכשר נזקין הא תנינא[ט] שור רעהו ולא שור של הקדש[ט] ואי בנזקי גופו הא תני רבי חייא[ט] נזקין להדיוט ואין נזקין לגבוה אלא באומר הרי עלי מנה[ד] כו' משמע דלא משכח נזקין להקדש לא בשן ורגל ולא באדם המזיק[יא] ובפ"ק דבבא קמא (דף ט:) נמי תנן נכסים שאין בהן מעילה ואכולהו ד' אבות קאי ואפילו אנזקי אדם למ"ד[ט] מבעה זה אדם והא דמשמע בפרק השואל (ב"מ דף לט:) דאדם המזיק את ההקדש חייב לשלם קרן[יב] היינו מדרבנן[יג] וא"ת והא הקדש יליף[יא] מתרומה דכתיב בה (ויקרא כב) כי יאכל פרט לנזקין[יב] והתם בתרומה חייב לשלם קרן דמזיק ממון כהן הוא[יד] וי"ל דאע"ג דבתרומה חייב לשלם מ"מ לא מהאי קרא[טו] מפיק אלא מקרא אחרינא דהוי כגוזל חבירו ומזיקו[טז] והשתא כולהו נזקין דפטירי בו בהקדש ילפינן מאדם[יד] דיותר ראוי לחייב אדם[יג] המזיק בידים ממזיק ע"י כריית בור או שולח בעירו וא"ת א"כ רעהו דכתב רחמנא למה לי וי"ל דאי לאו דאסכמן בחד דוכתא דפטור רחמנא להדיוט בהקדש לגמרי לא הוה דרשינן כי יאכל פרט למזיק אלא לפטור מחומש לחודיה: **ורבי** עקיבא סבר לה כר"ש בן מנסיא. ואם תאמר בפ"ק דבבא קמא (דף ה.) דפרכינן וליתני תרי גווני שור ומשני הא תבריה ר"ע לגזזיה אכתי תיקשי לו דליתני שור דאיכא הדיוט ושור דאיכא הקדש דדייניהו חלוקין אליבא וי"ל דבהקדש לא קמיירי וא"ת אכתי איכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ובור תאמר בהקדש שהורע כחו בנזקי אדם המזיק דכי יאכל פרט למזיק ובור דכתיב (שמות כא) והמת יהיה לו שהמת שלו[יז] וי"ל דאיכא למיעבד ק"ו הכי מה קרן הדיוט דקיל דתם אינו משלם אלא מ"ג גובה במועד מן העידית קרן הקדש דחמיר לא כ"ש: **ועוד מאי** ק"ו להקדש. פי' בקונטרס[טו] הואיל ומן העידית דקאמר ר"ע אינזק קאי ולאקולי אתא דיהיב ליה מזיק מזיבורית אם כן מאי ק"ו להקדש גרועותא הוא וקשה דמ"מ אינטריך ק"ו דמשלם ממיטב דניזק ולא מזיבורית דניזק ונראה דה"פ מאי קל וחומר להקדש לענין לחיובי מזיק בהקדש לא קאמר דהא מרעהו נפקא כדדרים ר"ש בן מנסיא אלא לענין מיטב קאמר ולא הוה ליה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל ק"ו כיון שר' ישמעאל עצמו היה מודה בכך אי לאו משום דפטר ליה לגמרי וה"ר שלמה מרודוש מירץ דה"פ מאי ק"ו להקדש דשיימינן בעידית דניזק ולא בדמזיק מי ידענן עידית דהקדש שמא יש להקדש עידית בסוף העולם טובה שאין כמוה ועל כרחיך בדמזיק שיימינן דלא שייך כלל למיסס בדניזק:

ורבי

עין משפט נר מצוה

ט א ב טוס"ע ס"מ סי' מיט סעיף ג:
י ג מיי' פ"ט מהל' נזקי ממון הלכה ו סמג עשין סו:

מוסף רש"י

ר' ישמעאל סבר בדניזק שיימינן. דהא דכתיב בקרא שישלם לו בדמי נזקו מקרקע מיטב, אשדות דניזק קאי ומשלם ליה מזיק דמי נזקו קרקע מזיבורית שלו בשוה נזקו, שהרי הוא ממיטב שדהו של ניזק (ב"ק ה:). ור"ע סבר בדמזיק שיימינן. למיטב דקרקע, דייהיב ליה מעידית דידיה (שם). אף שדה האמורה למטה של ניזק. והכי קאמר קרא שאם יש למזיק קרקע הדומה לעידית דניזק ישלם לו היאנה שיעור דמי נזקו (שם). מיטב שדהו ישלם דהאיך דקא משלם. דהיינו שדה של מזיק ולא אמי גזירה שוה ועקר ליה לקרא (שם). ואהני קרא. דמשלם מיטב דהאיך דקא משלם (שם). דמשלם ליה ממיטבא. דידיה, הואיל וזבורית שלו לא הויא כעידית דניזק (שם). ולא שור של הקדש. דאם נגח שור של הקדש פטור, והוא הדין לכל שאר נזקין שאם מזיק את ההקדש פטור, ליאנא אמרינא לאכי נקטו שור הקדש ולא מוקי לה בחמלת בהמתו שדה הקדש, משום דלא משכחת לה, דאי שדה חרס לכהנים הוי וכשדה הדיוט דמי, והיכא לאמיר ק"ו להקדש, ושדה הקדש נמי דהוי לעורך בדק הבית, או המקדיש פודיו נאלתר או מוכרין אותו ונאלתר נאחר, וכשיוצא ביובל לכהנים הוי, דכתיב (ויקרא כז) והיה השדה בצאתו ביובל וגו', דלכהנים הוי ואי קודש פדייה אין מעילה בקרקעות, דכל המחובר לקרקע בקרקע דמי (ב"ק ו:). וכי תימא קסבר ר"ע בעל חוב שקיל בעידית כניזקין. אפילו הכי לא אמרינן הקדש מיעיט, דאיכא למיפרך מה לב"ח שכן יפה כחו בניזקין. שהדיוט הוא טוטל בהזיקו מן העידית, תאמר בהקדש שכן הורע כחו בניזקין. דלא שקיל מזק מידי (שם ז:). בין תם בין מועד משלם נזק שלם. וקדרים ליה לרעהו הכי, שור של רעהו הוא דכי הוי מזיק הם לא משלם אלא חצי נזק, אבל אי מזיק שור של הקדש משלם מזיק מזק שלם ואפילו תם, וקאמר ר"ע דשקל הקדש ומשלם דמי שורו מעידית קרקעות של מזיק (שם). דלמא דכ"ע בדניזק שיימינן. ולא משלם ליה מזיק אלא זבורית, הואיל והוא כעידית דניזק דמודה ר"ע לר' ישמעאל דאמר מיטב שדהו של ניזק, ועידית דקאמר ר"ע עידית דניזק קאמר ולא אמי לר' ישמעאל דלא חייבי אלא לגבות מעידית דידיה כעידית דניזק, דאמר דאפילו הוי מזיק

הניזקין פרק חמישי גיטין

ורבי שמעון היא דדריש טעמא דקרא. לא פליגי אלא היכא דאיכא נפקותא כגון גבי חובל (ה) בגד אלמנה וגבי לא ירבה לו נשים וה"נ[א] משום האי טעמא שיימינן בדמזיק: **ורבי** תימא כי היכי דרבי מפיק בו'. פי' בקונטרס משום מילתא אחריתי קאמר ולא טעמא לזיבורית הוא[ב] וגרסה לפרש[ג] דה"ק דלא תימא על כרחך טעמא דיותר ממה שהאיש רוצה לישא ליתא[ד] דחיישינן לחינה[ה] מדלא תקינו ליה רבנן כתובה מינה אם הקניטתו עד שגירשה[ו]: **משום** חינא. פירש בקונטרס שיהיו האנשים נושאים הן בעיני הנשים וינשאו להם וקשה דבפרק הכותב (כתובות דף פד.) תנן ר' עקיבא אומר יתנו לבושל שבהם ואיכא דמפרש בגמ' לכתובת אשה משום חינא ולפירוש הקונטרס לא הוה ליה למיקריה כושל דאדרבה האיש כושל שלריך למצוא הן בעיני האשה ובפרק נערה (שם דף נב:) ובפ"ק דקדושין (דף ג:) קחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תתנו לאנשים בשלמא בנו בידו אלא בתו[ז] מאי עביד לה אלמא יותר הבעל מוצא לישא אשה ממה שהאשה תמצא בעל ולעיל נמי[ח] יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא וגרסה כפר"ח דפירש משום חינא[ט] שיהו הכל קופצין עליה לישאה[י] והכי איתא בהדיא בירושל' דפירקין (יא עו): **ממאן** אילימא מיתמי מאי אירא בו'. הכא לא שייך לשנויי כדלעיל כתובת אשה איצטריכא ליה והוא הדין כל מילי דהא קתני נזקין בעידית[יב] ואית ספרים דגרסי הכי אילימא מיתמי והתנן אין נפרעין כו' ופריך אנזקין ובעל חוב: **בקבלן.** פי' בקונטרס שהתפיסה בנו מטלטלין בכתובתה והיא מסרתן לידו בתורת קבלנות (יז) והחזירתן לבנו וקשה דאמרינן בגט פשוט (ב"ב דף קעד.) דהיכא דנשא ונתן ביד אין לו למלוה על הלוה כלום[יג] ושמא היינו שלקח המעות מיד המלוה ונתן ללוה אף על גב דמשמע התם דבלשון תליא מילתא שמא תרוייהו בעינן[יד]: **אלא** למאן דאמר אי אית ליה משתעבד בו'. והכא מיירי בדלית ליה דאי אית ליה[טו] נזקין[טז] בעידית כיון שיש ממון ליתומין דאפילו מיירי בקטנים דלא מצי ערב לאישתעויי דינא בהדייהו מ"מ לא היה להם לגבות כי אם מן הזיבורית[טז] כיון דאית ליה נכסי ליתמי[יז] (יח) ובקונטרס פי' דהכא בדלית ליה דאי אית ליה הא ק"ל בגט פשוט (שם דף קעג.) המלוה מחזירו על ידי ערב אין נפרעים מן הערב תחילה וקשה דהכא מיירי בקבלן: מלוה

אפילו כל הני נמי אלא לאו מיניה אמר רב אחא בר יעקב הכא במאי עסקינן כגון שנעשה ערב לנזקי בנו לבעל חוב בנו ולכתובת כלתו והאי כי דיניה ניזקין ובעל חוב דמחיים גבו איהו נמי כי מגבי כמחיים מגבי כתובת אשה דלאחר מיתה גביא ולאחר מיתה ממאן גביא מיתמי איהו נמי כי מגבי כלאחר מיתה מגבי ותיפוק ליה דערב דכתובה לא משתעבד בקבלן הניחא למאן דאמר קבלן אף על גב דלית ליה נכסי ללוה משתעבד שפיר אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר איבעית אימא בדהוו ליה ואישתדוף ואיבעית אימא כל לגבי בריה שעבודי משעבד נפשיה[יט] איתמר ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד קבלן

תניא בהדיא[1] מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל רע"א[א] מיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק[ג] רבינא אמר לעולם מתני' ר"ע היא דאמר מדאורייתא בדמזיק שיימינן ור"ש היא[ד] דדריש טעמא דקרא ומה טעם קאמר מה טעם הניזקין שמין להן בעידית מפני תיקון העולם דתניא אמר[ה] ר"ש מפני מה אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנים ומפני החמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל ולמה אני חומס למחר ב"ד יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי וסומכים על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לפיכך אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני מה אמרו בעל חוב בבינונית כדי שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה ודירה נאה ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבנו בחובי לפיכך אמרו בע"ח בבינונית אלא מעתה יהא בזיבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לווין כתובת אשה בזיבורית דברי ר' יהודה ר"מ אומר בבינונית אמר ר"ש מפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית[ו] שיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא[ז] דבר אחר[ח] אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציאה אלא לרצונו מאי דבר אחר וכ"ת כי היכי דכי מפיק לה איהו תקינו לה רבנן כתובה מיניה כי נפקא איהי נמי ליתקני ליה רבנן כתובה מינה ת"ש אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו דמשהי לה בגיטא: כתובת אשה בזיבורית: אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לא אמרן אלא מיתמי אבל מיניה דידיה בבינונית מיתמי מאי אירא כתובת אשה אפילו כל מילי נמי דהא[ט] תנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה לעולם מיתמי וכתובת אשה איצטריכא ליה ס"ד אמינא[י] משום חינא אקילו רבנן גבה קמ"ל אמר רבא ת"ש ר"מ אומר כתובת אשה בבינונית ממאן אילימא מיתמי ליתיה לר"מ הא דתנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה מכלל דרבנן סברי בזיבורית לא לעולם מיתמי ושאני כתובת אשה משום חינא אמר אביי ת"ש הניזקין שמין להן בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ממאן אילימא מיתמי מאי אירא כתובת אשה

פניא בהדיא. דלרבי עקיבא בדמזיק שיימינן: **ורבי שמעון היא.** מתני' דקתני במידי דאורייתא מפני תיקון העולם רבי שמעון שהיה תלמיד של רבי עקיבא (ו) אמרה: **דדריש.** נמי בעלמא טעמא דקרא בבבא מציעא (דף קטו.) גבי לא תחבול בגד אלמנה (דברים כד) דקאמר עשירה ממשכנין אותה: **מפני תיקון העולם.** כדקתני בברייתא שיאמר אדם למה אני גוזל כו': גזלן לא יהיב דמי חמסן יהיב דמי (יא): **יוצאה ורצונה כו'.** על כרחה בעל מגרשה: **מאי דבר אחר.** היכי הוא טעמא לכתובה למיפקל בזיבורית: **וכ"ת.** כלומר מילתא אחריתי קאמר ולא טעמא לזיבורית הוא: **אפשר דמשהי לה.** ולא יהיב לה גיטא וכיון דלא אשהי מדעתיה גירשה: **אלא מיתמי.** כגון כתובת אלמנה: **משום חינא.** שיהו אנשים נושאין הן בעיני הנשים וינשאו להם: **ממאן.** קאמר כל הני דמתני': **אילימא מיתמי.** נזקין היכא דמית מזיק וגבי מיתמי מי גבי מעידית הא תנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מזיבורית: **לגון שנעשה ערב בו'.** לעולם כתובה מיניה דיליה בבינונית וכולה מתני' בערב קמיירי שנעשה ערב לבנו לנזקו ולהלוואתו ולכתובת אשתו לפורעה בשבילו אם לא יפרעה ולא פרעה ומת ואתו וגבו הן הערב והכא ודאי אע"ג דלאו מיתמי גביא לא מגבינן לה אלא מזיבורית דהאי כי דייניה והאי כי דייניה: **נזקין וחוב.** דדייניהו ליפרע נמי מחיים של בן תביעתן אינה באה כלוקים על היתומים לפיכך כשנפרעים מן הערב נפרעים ממנו כדין שהיו נפרעים מן הבן אם היה בחיים והיו לו נכסים: **ממאן גביא.** אם היו לו לבן נכסים: **אייהו נמי.** ערב: **לא משתעבד.** לפרוע דהכי פסקינן הלכתא לקמן בסמוך (יב): **בקבלן.** שנעשה עליה קבלן שהתפיסה בנו מטלטלין לכתובתה והיא מסרתן לידו בתורת קבלנות (יג) והחזירתן לבנו: **הניחא למ"ד.** בב"ב בגט פשוט (יד): **אית ליה נכסי ללוה.** בשעת הלואה דאיכא למימר עלייהו סמיך הערב הזה וגמר ושעבד נפשיה: **משתעבד.** ואם שטפו נהר אחרי כן נפרעין מן הערב: **מאי איכא למימר.** הא ודאי לית ליה נכסים לאותו הבן דאי הוו ליה נכסים לא היו פורעים מן הערב דתנן (טו) המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב (תחילה) ומוקמינן לא יתבע מן הערב תחילה: **בדהוו.** נכסים לבן בשעת מלוה: **ואשתדוף.** השתא: **לגבי בריה.** בשביל בנו: **דברי הכל לא משתעבד.** אדלא בערב בעלמא הוא ועוד לאו מידי חסרה אלא הוליאה כלוס משלה: קבלן

(ה) תוס' ד"ה וכ' ור' שמעון וכו' גבי חובל ע"ב ב"מ דף קטו:

מוסף רש"י

תניא בהדיא. דמן העידית דקאמר ר"ע אמזיק קאי (ב"ק ז.). **משום חינא.** שיהא מן האנשים בעיני הנשים לינשא להם (לעיל לה.) שיצאו האנשים מן בעיני הנשים ויהיו נשאות להן אלא תדאגנה להפסיד כתובתן (כתובות פד. וכנ"ל שם צז:). **ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד.** דמלוה קא עביד לווגם ולא מידי מחסר לה דהא לה יהיבי זוזי (ערכין כא:).

פסקי רי"ד

היא הגרועה שבקרקעות כמו זו בורית: תניא א"ר שמעון בן אלעזר מפני מה אמרה תורה הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנין והחמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל וחומס ולמחר ב"ד יורדים לנכסי ונוטלים שדה נאה שלי וסומכין על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם: ומפני מה אמרו חכמים ב"ח בבינונית כדי שלא יראה אדם דירה נאה לחבירו ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבנה בחובי: אלא מעתה יהא בזיבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לוין: ומפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית דיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא: וכתובת אשה בזיבורית אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לא שנו אלא מיתמי אבל מיניה דידיה בבינונית: אמר רבינא ת"ש מעיקרא דתקנתין יותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא ואי ס"ד מיתמי האי משום דיתמי הוא תיובתא: איתמר ערב דכתובה דברי הכל לא מישתעבד:

מוסף תוספות

א. צריך למצוא נפקותא, ולא מסתבר לומר דנפק"מ בשוגג כיון דאדם מועד לעולם. ושמא. תוס' הרא"ש. ב. דכיון שהאשה יוצאה שלא ברצונה דינא הוי דליתקן לה בעידית כדי שלא יוציאנה. רבינו קרקפא. ג. שבא להחזיק טעם דזיבורית. תוס' הרא"ש. ד. [דין]יפו חכמים כח הנשים משום. תוס' הרא"ש. ה. שהרי תקנו לה כתובה. תוס' הרא"ש. ו. א"כ לתקנו רבנן דתשקול בינונית משום חינא. תוס' הרא"ש. ז. אי לא בעו לה. תוס' הרא"ש. ח. אמרינן. תוס' הרא"ש. ט. שימצאו הנשים חן בעיני האנשים. תוס' מתוספות פד. ד"ה לכתובת (הכ'). י. [ד]מחמת שיפו כחן יהיה להן חן. תוס' הרא"ש (וע"ע רשב"א). כשיידעו שיש להן ממון. רשב"א. יא. בגמ' דאין נפרעין. תוס' הרא"ש. יב. דכולה מתניתין בחדא גוונא מיתוקמא או כולה מיניה או כולה מיתמי ואם איתא דכתובה ביתמי הוא הדין כולהו וא"כ נזיקין ובע"ח האיך נפרעים מהיתומים בעדית ובינונית. ריטב"א. יג. אלא על הקבלן. רשב"א. א"כ אפי' לית לי' נכסי ללוה משתעבד. תוס' הרא"ש. יד. לשון קבלנות והתפסת מטלטלי. תוס' הרא"ש. טו. דס"ל השתא אי הוו לי' בשעת הלואה השתא נמי אית לי'. ר"ן. טז. כדרך שהוא גובה מן היורש. רשב"א. יז. וראויים לפרוע אלא שהם קטנים. תוס' הרא"ש. אבל כשאין להם ליורשים לשלם כיון שלא נתחייבו לו נכסי היורשין כשבא לגבות מן הקבלן הר"ז נפרע מן הבינונית כדינו. רשב"א.

(א) ב"ק ז. (נט:), [מתמילא הסוגיא עד כאן היא כולו בב"ק ו: ז.]. (ג) [קדושין סח: וש"נ], (ד) [גי' הרי"ף והרא"ש ר"ש בן אלעזר אבל בשאלתות פ' משפטים סימן סב איתא א"ר שמעון מפני וכו' וכל"ן] ועי' רש"י ופנ"י, (ה) [יבמות קיג. כתובות פו.], (ו) יבמות קיב:, (ז) [בעל מח: וש"נ], (ח) [לעיל לה. וש"נ, (ט) ב"ב קעד: ערכין כא.], (י) [יבמות סב:], (יא) [ב"ק סב.], (יב) [דף כ.], (יג) בתוס' הרא"ש מביא לשון רש"י והחזיק. ועי' מה במהר"ם מהרסס ש"ף ופנ"י, (יד) [דף קעד:], (טו) ב"ב קעג., (טז) [וע"ע תוס' כתובות פד. ד"ה לכתובת], (יז) בדפו"ל והחזירן, (יח) בדפו"ל כאן הס"ד ואח"כ ממתיל דיבור אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר פ' בקונטרס וכו' ולפנינו תוקן ע"פ מהרס"ל ומהר"ם אמנם עי' בהגהות מיס חיים בהגהות וחידושים,

(ה) תוס' ד"ה אלא למ"ד כו' אמאי בעידית כיון כו'. ע' ב"ב דף מז ע"ב תד"ה קבלן:

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה וכ' ור' שמעון וכו' גבי חובל ע"ב ב"מ דף קטו:

מוסף רש"י

תניא בהדיא. דמן העידית דקאמר ר"ע אמזיק קאי (ב"ק ז.). **משום חינא.** שיהא מן האנשים בעיני הנשים לינשא להם (לעיל לה.) שיצאו האנשים מן בעיני הנשים ויהיו נשאות להן אלא תדאגנה להפסיד כתובתן (כתובות פד. וכנ"ל שם צז:). **ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד.** דמלוה קא עביד לווגם ולא מידי מחסר לה דהא לה יהיבי זוזי (ערכין כא:).

פסקי רי"ד

היא הגרועה שבקרקעות כמו זו בורית: תניא א"ר שמעון בן אלעזר מפני מה אמרה תורה הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנין והחמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל וחומס ולמחר ב"ד יורדים לנכסי ונוטלים שדה נאה שלי וסומכין על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם: ומפני מה אמרו חכמים ב"ח בבינונית כדי שלא יראה אדם דירה נאה לחבירו ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבנה בחובי: אלא מעתה יהא בזיבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לוין: ומפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית דיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא: וכתובת אשה בזיבורית אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לא שנו אלא מיתמי אבל מיניה דידיה בבינונית: אמר רבינא ת"ש מעיקרא דתקנתין יותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא ואי ס"ד מיתמי האי משום דיתמי הוא תיובתא: איתמר ערב דכתובה דברי הכל לא מישתעבד:

קבלן דבעל חוב. תרתי לחיובא איכא חדא דקבלן הוא ועוד דחסריה ממונא: **מעיקרא דקנאה.** משורש טעם התקנה דקתני מפני מה כתובה בזיבורית יותר משהאיש כו': **היולא על היתומים.** שלוה אביהם: **שכבוד בו שבח.** שהתנה עם המלוה לגבות מעידית: **תדע.** דלא מהני תנאה לגבי יתומים דהא קבלן דבעל חוב דרבי הכל משתעבד ערב דבעל חוב וקבלן דכתובה פליגי איכא למ"ד אע"ג דלית ליה נכסי ללוה משתעבד ואיכא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד [א]והילכתא בבולהו אע"ג דלית ליה משתעבד [ב]בר מערב דכתובה דאע"ג דאית ליה לא משתעבד מאי טעמא מצוה הוא דעבד ולא מידי חסרה דמר ת"ש מעיקרא דתקנתין יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא ואי ס"ד מיתמי האי משום דיתמי הוא תיובתא דמר זוטרא תיובתא: אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן משמיה דרב נחמן [ג]שט"ח היוצא על היתומין אע"פ שכתוב בו שבח אינו גובה אלא מן הזיבורית אמר אביי תדע דבע"ח דיניה בבינונית ומיתמי בזיבורית א"ל רבא הכי השתא בעל חוב דיניה מדאורייתא בזיבורית כדעולא [ד]דאמר עולא דבר תורה בעל חוב בזיבורית שנאמר [1]בחוץ תעמוד והאיש וגו' מה דרכו של איש להוציא פחות שבכלים ומה טעם אמרו בע"ח בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לוין וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא אלא הכא כיון דדיניה מדאורייתא בעידית אפילו מיתמי נמי בעידית ולרבא והתני אברם חוזאה אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית [ה]ואפילו הן ניזקין והא ניזקין דינן מדאורייתא בעידית הכא במאי עסקינן כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק ורבי ישמעאל היא דאמר [ו]מדאורייתא בדניזק שיימינן ומפני תיקון העולם תקינו רבנן בדמזיק וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא איני והתני [ז]רבי אליעזר ניותאה אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית ואפילו הן עידית מאי אפילו הן עידית לאו אע"ג דכתיב עידית בשטרא לא מאי עידית שפאי עידית כדרבא דאמר רבא הזיק זיבורית גובה מן העידית שפאי עידית גובה מן הבינונית וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא: אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית: בעי רב אחדבוי בר אמי יתומים שאמרו קטנים או אפילו גדולים תקנתא היא דעבוד רבנן גבי יתמי לקטנים עבוד רבנן לגדולים לא עבוד רבנן או דלמא משום דלא מסיק אדעתא דמלוה דמית לוה ונפלי נכסי קמי יתמי דהוה ליה נועל דלת הלכך אפילו גדולים נמי ת"ש [ח]דתני אביי קשישא יתומין שאמרו גדולים וא"צ לומר קטנים ודלמא הני מילי לענין שבועה דגדול במילי דאבוה כקטן דמי אבל לענין זיבורית לא והלכתא יתומין

מצוה הוא דעבד ולא מידי חסרה. תרתי בעינן אבל היכא דלאו מצוה עבד ולא חסרה כגון שנעשה ערב אחר הנישואין או [א]עבד מצוה וחסרה משתעבד: **פחות שבכלים.** וה"ה כשבא ליתן לו קרקע נותן לו פחות שבקרקעותיו דהיינו זיבורית אבל פחות שבכלים היינו מיטב כדאמרינן בפ"ק דב"ק (דף ז:) דכל מילי מיטב הוא:

כיון דדיניה מדאורייתא בעידית. גרסה [ב]דסבר [ב]שעבודא דאורייתא דלא דרבנן אע"ג דמיניה דידיה דיניה מדאורייתא בעידית מיתמי יהא בזיבורית כיון דמדאורייתא לא גבי כלל ומר זוטרא ואביי דסברי מיתמי מזיבורית צריך לומר דקסברי שעבודא לאו דאורייתא כדפרשינן במתניתין דלא לאו הכי [ג]מאי טעמא אפקעוה רבנן [ד]אי נמי לא פלוג רבנן ביתמי [ה]: **מאי עידית שפאי עידית.** פירש בקונטרס מאי עידית דקתני הכא דאע"פ שכתבה בשטר הלואה אינו גובה ממנה כגון דשפאי עידית אחר הלואה קפלה מלפניו שאינו יכול לגבות הימנה כגון שנטלוה מסיקין או נשדפה או שטפה נהר דנטל ליה תנאיה ומהשתא הוה ליה לאחר בעל חוב לאגבויי זיבורית מדאורייתא ומשום נעילת דלת אמרו בבינונית וגבי יתמי אוקמוה אדאורייתא וכדרבא דאמר היכא דשפאי עידית לאחר היזק ועדיין יש לו עידית בינונית וזיבורית אלא שזו היתה יפה מאד גובה מבינונית דאזל ליה דיניה דאמר ליה האיך נסתחפה שדך ומזלך גרס וקשה לר"ת דמאי עידית שפאי עידית משמע שסותר הא דקא אמר מאי לאו דכתב עידית בשטר ולפי הקונטרס הוה ליה למימר הכא במאי עסקינן בשפאי עידית ועוד [ו] עידי עידית הקונטרס שאם שמיה ועוד דפירש הקונטרס שאם נתקלקל עידי עידית לא יגבה מן העידית הנשארת אם כן הורעת כחן של ניזקין אבל בינונית דכי האי גוונא פריך בפ"ק דב"ק (דף ז:) ועוד דרבא משמע התם (דף ח:) דאית ליה בשל עולם הן שמין גבי ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון [ז] ואם כן מאי עידי עידית שייך הכא דמעידי עידית דעלמא לא גבי מייה ומפרש רבינו תם מאי עידית שפאי עידית כמו וכבל שפייס מרעיתם (ישעיה מט) דדרך שדות הטובות שאבל הנהר שסוף השדה שעל שפת הנהר ממש עומד למרעה בהמות וגריע מזיבורית מפני שהנהר שוטף תמיד מה שזורעים שם ואפילו הן עידית דקתני בברייתא היינו אפילו הן שפאי עידית אותה קרקע שמגבין יתומין אף על גב דגריעי מזיבורית [ח] וכדרבא דאמר הזיק זיבורית גובה מן העידית אבל הזיק שפאי עידית שהעמיד שם בהמותיו לרעות גובה מן הבינונית דלא חשיב נזקין דלהכי קיימי [ט] אלא הוה ליה כבעל חוב אע"ג דהעמיד שלא מדעת הבעלים: יתומין

בשבועות (דף מא.) והשתא אנן טעינן בשביל יתמי ולהא מילתא אפילו גדולים נמי: **דגדול נגבי מילי דאביו לקטן הוא.** ולא ידע אי פרעיה אבוה אי לא אבל לענין זיבורית אימא לך דטעמא משום דחסו רבנן עלייהו להעמידם על דין תורה הוא וקטנים ולא גדולים: במקום

מסורת הש"ם

א) ב"ק ח. [ב"ב קעה:], ב) [נעיל מח:], ג) בכמ"ר ליתא מיהא רבי, ד) כתובות לד. שבועות מב:, ה) [ב"ב קעג:], ו) ל"ל מהא. רש"ם, ז) בדפו"ר לדתני אלעזר, ח) [כתובות פז.], ט) עי' מ"ז למסכת בב"ק פרק א' אות לט' ומיהות המשפט סי' קב ביאורים סק"א,

תורה אור השלם

1. בְּחוּץ תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אַתָּה נֹשֶׁה בּוֹ יוֹצִיא אֵלֶיךָ אֶת הַעֲבוֹט הַחוּצָה: דברים כד יא

גליון הש"ם

תוס' ד"ה כיון וכו' דסבר שעבודא דאורייתא. עי' פסחים דף סא ע"א תוס' ד"ה ושמו:

מוסף רש"י

יתומים שאמרו. הגא ליפרע מהם לא יפרע אלא בשבועה, אף בגדולים אמרו (כתובות צד.). איכא למ"ד. איכא למימר אמוראי פליגי בהא מילתא ומעמדייהו לא אתפרש בגמ' (רשב"ם ב"ב קעד:). כי לית ליה נכסי לא משתעבד. אלא גמר בלבו לשעבד נפשיה ואינו אלא פטומי מילי שיראל להפסיד. (שם). מצוה הוא דעבד. המשדך מזיווג אין דעתו לפרוע הערכות אבל מתכוין לזווגן שע"י ערבות זו מתקיים אלא מידי חסריה לאשה דהא טב למיתב כן דו ולטוותה נתכוין. (שם). ולאו מידי חסריה. שלא הוציאה כלום משלה. (לעיל מט:).

מוסף תוספות

א. אם נעשה ערב לנכסי צאן ברזל בשעת נישואין, [דהיינן]. תוס' הרא"ש. ב. רבא. תוס' הרא"ש. ג. [אלא] שיעבודא דאורייתא וכל תנאי שבממון קיים. רא"ש סימן נ. ד. זכות המלוה. רא"ש סס. ה. בין בח"ח לנזיקין. תוס' נעיל סס והשתו דינייהם בכל מקום לגבות מהן מן הזיבורית. רא"ש סס. ו. [ד]הזיק זיבורית גובה מן העידית פירש רש"י עידי עידית וקרה. תוס' הרא"ש. ז. [ד]גבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא דמדאורייתא דרכן להוציא פחות שבכלים ואפי' זיבורי זיבורית ולא מייתי מרבא אלא לפרש לשון שפאי'. תוס' הרא"ש. ח. לרעות שם בהמות של כל אדם והבעלים נוטלין שכר ולהכי לא קתני שפאי עידית דאפי' הולך שם בהמות שלא ברשות הבעלים לא מקרי מזיק. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פכ"ה מהל' מלוה ולוה הל' ג ד ופי"ז מהל' אישות הל' ט סמג עשין לד ומח טוש"ע מ"מ סי' קכט סעיף ח ב וטוש"ע אה"ע סימן קב סעיף ו:

יד ב מיי' שם סמג עשין מח טוש"ע אה"ע שם:

טו ג טוש"ע מ"מ סימן קח סעיף יח:

טז ד מיי' פ"ח מהל' מקח וממכר הל' יא סמג עשין סו טוש"ע מ"מ סי' קח סעיף כא וסימן מט סעיף ג:

פסקי רי"ד

קבלן (דמלו' היה) [דבעל] חוב דברי הכל משתעבד קבלן דכתובה וערב דמלוה אתפליגו איכא למ"ד אע"ג דלית ליה נכסים ללוה משתעבד איכא למאן דאמר אי אית ליה נכסים ללוה משתעבד ואי לית ליה לא משתעבד והלכתא בכלהו משתעבד אע"ג דלית ליה לבר מערב דכתובה דאע"ג דאית ליה לא משתעבד מ"ט מצוה הוא דעביד ולאו מידי אחסריה: אמר מר זוטרא בר רב נחמן משמיה דרב נחמן שטר חוב היוצא על היתומים אע"ג שכתיב בו שבח אינו גובה אלא מן הזיבורית והכי נמי סבר אביי ורבא פליג עליה ואמר גובה מן השבח כפי תנאו ועד כאן לא פליגי אלא בשהתנה זה התנאי על עצמו בחייו דרב נחמן סבר על עצמו הוציל תנאו אבל מיתמי לא גבי אלא בדינייהו מן הזיבורית ורבא סבר כיון דמיניה גבי עידית מדאורייתא כפי תנאו ה"ה הכי נמי (גבה) מן היתומים אבל אם כתב לו שיגבה ממנו מן העידית בחייו ובמותו הכל לפי תנאו וליכא מאן דפליג בהא שכיון ששיעבד לו העידית בפירוש בין בחייו בין במותו היאך מפקע עכשיו אחרי מותו: ובדין זה משנה הרב שיטתו. והלכתא כרבא דקי"ל כל אביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם: אין נפרעין מן היתומים וכו' בעי רבי איבו בר אמי יתומים שאמרו קטנים או אפילו גדולים ואסיק תלמודא והלכתא

יתומין שאמרו כו' בין לשבועה בין לזיבורית. וא"ת לשבועה היכי משכחת לה בקטנים לרב אסי דאמר בפרק שור שהתמים (ערכין דף כב.) אין נזקקין לנכסי יתומים[א] אלא אם כן רבית אוכלת בהם[ב] ובשלמא זיבורית משכחת לה כשהודה ומת לרב הונא דאמר דמשום גרמי אבל שבועה ליכא ולר"ת דמפרש[ג] דדוקא שותפות[ג] אמרו חכמים (סנהדרין דף סג:) דאסור לעשות עם העובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה אבל אם כבר נתחייב מותר לקבל הימנו כדי להגיל מידו וקרא דמייתי לא ישמע על פיך (שמות כג) אסמכתא בעלמא דקרא בישראל אחייר[ד] אחי שפיר דאיכא לאוקמי בשטר שיש בו רבית ובעובד כוכבים שקיבל עליו לדון בדיני ישראל[ה] אבל לפי מה שפי' רבינו שמואל[ו] דאסור לקבל הימנו שבועה מק"ו דשותפות קשה[ז] וי"ל דמיירי בגר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים[ז] אי נמי כדמוקי לה בירושלמי בהכותבי[ח] תיפתר כשערב לו מן העובד כוכבים וקיבל העובד כוכבים להפרע מן החייב תחילה דאי לאו הכי העובד כוכבים בתר ערבא אזיל ואסור כדאמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף עא:) אי נמי כר' יוחנן דאמרי[ט] נזקקין[ח] לכותים[ט]: **תנו מאתים זוז בו'.** דוקא בכי האי גוונא שאינו נותן להם בשום אבל אם היה נותן להם בשום אפילו בלא[י] אחריות נמי כל הקודם בשטר זכה[כ] מלשון אמר תנו שם מאות לפלוני ופלוני ופלוני ש"מ דלהקדימם נתכוון: **גובה מכולם.** נראה דכל אחד יתן לפי חלקו דכשאכסן[יא] גבי בכור לנותן לו פרס ונדינו חנגאל דימה למתניתין דפ' מי שהיה נשוי (כתובות דף נג.) ונראה שם לחלק[יא]: **אע"ג** דקמא בינונית. קשה קלת דמאי קא סלקא דעתין דמקשה דלא מפרש דאין נפסד אלא אחרון והא ריש דקתני גובה מכולם על כרחך צריך לפרש דנפסדים כולם דהתם פשיטא דשקיל ביונית[יב]: **שמע** מינה במתנה נמי עבוד רבנן תקנתא. דאע"ג דיש לחלק בין מתנת שכיב מרע לשאר מתנות דלא מסיק אדעתיה דמית ויהיב כל נכסיו כדאמרינן לעיל דלא מסיק אדעתיה מלוה דמית ליה ואין כאן נעילת דלת לא מסתבר ליה לחלק אי נמי הכא במתנה[יד] במקלת[טו] דהויא כמתנת בריא[טו]: **הבא** במאי עסקינן בבעל חוב. ומהכא משמע דבע"מ מאוחר שקדם ונבה מה שגבה לא נפה דקתני יצא עליו שטר חוב כו' וכן הלכה במקרקעי[יז]: **והא** כל הקודם בשטר קאמר. אי במתנה אחיי ניחא דפשיטא דאחייר בשטר קדמה דליכא לספוקי בשטרא אחרינא[יח]: יט **אין מוציאין לאבילת פירות.** בפרק נערה (כתובות דף נא:) תניא חמשה גופין מן המשוחררין ותנא ושייר הכא והתם ואע"ג דהתם תני חמשה[יט] **לפי** שאין כתובין. פי' בקונטרס אע"ג דבפ"ק דבבא מציעא (דף טו.) אתמרינן שכן כותב בלוקח אבל איקום ואשפי זבינא אלין איגון ועמליהון ושבחיהון[יז] ופירי דילהון מ"מ כיון דבשעת כתיבה לא הוי עדיין שום שבח אין קול לאותה כתיבה לפי זה הא דפריך והא מזון האשה והבנות כמאן דכתיבי דמי לאו מבנות פריך אלא מאשה שהיא בעולם[כא] אי נמי דבנות נמי מי לא עסקינן להוו בעולם[כא] כגון דגיהסה ואהדרה:

כתובין הן אצל בני חורין. וא"ת אמאי לא משני[כב] אימור כרבי אתפסקה כדאמרינן לקמן ויש לומר דהשתא לית ליה האי שינויא אי נמי לקמן דמוקי לה בקנו מידו ליכא למיחש לגרבי ובכה לא מיירי בקנו מידו וליכא למיחש לגרבי[כג]: **רבי** חנינא קצובין וכתובין בעי.[כד] חרים לקיים[כה] לא מיבעיא ליה אי קצובין וכתובין בעי או לאו[כו]: או

יתומין שאמרו גדולים וא"צ לומר קטנים [א]בין לשבועה בין [ב]לזיבורית: אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין: בעי רב אחדבוי בר אמי [ג]במתנה היאך תקנתא הוא דעבוד רבנן משום פסידא דלקוחות אבל מתנה דליכא פסידא דלקוחות לא או דלמא מתנה נמי אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא יהיב ליה מתנה והלכך כי פסידא דלקוחות דמי א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ת"ש [ד]שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני וג' מאות לפלוני וד' מאות לפלוני אין אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שט"ח גובה מכולן אבל אם אמר תנו מאתים זוז לפלוני ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שט"ח גובה מן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משלפניו פניו ואע"ג דקמא בינונית ובתרא זיבורית מזיבורית גבי מבינונית לא גבי ש"מ [ה]במתנה נמי עבוד רבנן תקנתא הכא במאי עסקינן בבעל חוב והא תנו קאמר תנו בחובי וליחזי שטרא דמאן קדים דליכא שטרא והא כל הקודם בשטר קאמר בשטר פקדתא ואב"א אפילו מתנה נמי ולא קשיא מאי גובה מן האחרון אין נפסד אלא אחרון ואב"א דשוו כולהו להדדי: אין מוציאין לאבילת פירות: מאי טעמא אמר עולא אמר ריש לקיש לפי שאין כתובין אמר ליה רבי אבא לעולא והא מזון האשה והבנות דכמאן דכתיבי דמו וקתני אין מוציאין א"ל התם מעיקרא הכי אתקון כתובין הן אצל בני חורין ואין כתובין הן אצל משועבדין וכן אמר רבי אסי אמר ר' יוחנן לפי שאין כתובין אמר ליה רבי זירא לרבי אסי והא מזון האשה והבנות דכמאן דכתיבי דמו וקתני אין מוציאין א"ל מעיקרא הכי אתקון כתובין הן אצל בני חורין ואין כתובין הן אצל משועבדין ר' חנינא אמר [ו]לפי שאין קצובין איבעיא להו לרבי חנינא קצובין וכתובין בעי או

[ז]במקום שיש בני חורין. דאתו לקוחות לאיגלויי ולמימר מיניה גבי שהרי יש לך מקום: **במתנה היאך.** אם שיעבוד של משועבדים הללו אינו ממתנה מכר אלא שנתנם במתנה לאחר שלוה מזה ושייר זיבורית לפניו היאך מיגבי מזיבורית בני חורין או מבינונית משועבדים:

אין אומרים כל הקודם בשטר. לואה זכה ליקדם שלא יטלו אחרונים אלא מה שעשיר הראשון שאם יחסר שלא ימצאו אם כל כך לא יהיה נפסד הראשון הא לא אמרינן דכיון דלא אמר אחרי לפלוני לאו דוקא אקדמיה אלא שלי אפשר להוציא שני דברים כאחד: **יצא עליו שטר חוב.** על המת לאחר שגבו אלו: **גובה מכולם.** כלומר כולן נפסדים בדבר אים אים לפי חלקו בעל ארבע מאות נפסד יותר מכולן שהדין לחזור ולחלק לאחר שיפרעו לזה מחלקו של אחד מהם שאם יצא עליהם חוב של מנה חולקין אותו לתשעה חלקים ואלא זה ב' חלקים וזה שלשה וזה ד': **גובה מן האחרון.** שאפילו יצא שט"ח קודם שגבו הן וגבה בעל חוב את חובו הוה הראשון לגוזה קודם לגבות את הנמצא עד שיגבה כל חובו ואחריו יטול שני והשלישי יפסיד והשתא נמי לא שנא: **אין לו.** אין בשל אחרון כדי חיוב השטר: **מזיבורים גבי.** מבמתא דאתמרן דקמא קדים ואמר ליה כשנשתעבדו לי תחילה קודם שאמר ואחריו לפלוני היו שלי משועבדים והשאר בני חורין והוטל דינך עליהן הלכך בתרא שקל דינך אלמא במתנה נמי אמרינן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש ב"ש: **בנעל חוב.** אותן שאמר עליהם תנו להם כך וכך מלוה היו: **וליחזי שטרא.** דהלוה דאמלן קדים אמאי אזלינן בתר דקדים ומאוחר דלוה לי נמי בריאה כי לא אמר ואחריו אמאי גובה מכולם: **דליכא שטרא.** דהלוה דמלוה על פה הואי: **פקדנא.** לוואה: **ואי בעיא אימא.** לעולם לי קמא ביונית ובתרא זיבורית מקמא גבי דשקיל דיניה ולא אמר במתנה אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ומאי גובה מן האחרון אינו נפסד אלא אחרון דכי נמי גבי מקמא חוזר על האחרון וגובה ממנו דאמר ליה לית לך למשקל מקמאי: **ואי בעיא אימא.** דוקא גובה מן האחרון קאמר ואפילו הכי לא תפשוט מינה דאין נפרעין כו' והכא במאי עסקינן דשוו כולהו קרקעות אי כולן ביונית אי כולן זיבורית אי כולן שלמים: **לפי שאין לכותבן.** הפירות הללו כשנכתב שטר מכירת הקרקע הגזולה עדיין לא היו ולא כתב בשטר אלא פלוני מכר קרקע פלונית לפלוני באחריות הלכך דמי הקרקע הוו כמלוה בשטר להחזיר אחריותו עליו אבל דמי הפירות הוי כמלוה על פה ולא טרפי ממשעבדי ואף על גב דכתב ליה אנא איקום ואשפי זבינא אלין איגון ועמליהון ושבחיהון ופירי דילהון[יז] אהני לאחיוביה באחריות' וליגבי מבני חרי אבל ממשעבדי לא דטעמא דמלוה בשטר טרפא ממשעבדי משום דאית ליה קלא[יח] והלך כתיבה ליה לה קלא דבשלמא על הקרקע נפיק קלא פלוני מכר לפלוני וקיבל עליו אחריות אבל על הפירות שאינן עדיין בשעת מכירה אין קול יוצא: **כמאן דכתיבי דמי.** דתנאי בית דין הוא ומשגיחת לו קול יוצא שהוא משועבד לה דתנן לא כתב לה בנו נוקבין דיהון ליכי מינאי כו' ואת תהא יתבא בביתי כו' חייב שהוא תנאי ב"ד בכתובות בפרק נערה (דף נג:): **מעיקרא נהכי איסקן.** תנאי ב"ד כך היה שיהו כתובים אבל בני חורין ולא יהו משועבדים כלומר אבל משועבדים לפי שאין לך אדם רוצה ליקח שדה מחבירו אם מזון אשתו ובניו[יט] מוחזים עליו עולמית.

[א] ל"ל כגון דלא כתב ליה וכו' ודלא כפרש"י. [ב] ל"ל לא גבי אלא מבני חרי וכו'.

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ח סמג עשין סד טוש"ע מ"מ סימן קח סעיף ג וסעיף יז וטוש"ע אה"ע סימן לז סעיף טז:

יח ב מיי' פי"ט מה' שכירות הלכה ח סמג עשין לד טוש"ע מ"מ שם סעיף יז וסימן תיט סעיף ג:

יט ג מיי' פ"י מהל' זכייה ומתנה הל' יג [יד] סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סימן קיח סעי' ח וסי' רנג סעי' ט:

כ ד מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הלכה ב סמג עשין עד טוש"ע מ"מ שם סי' קיח סעי' ח:

כא ה מיי' פכ"ח מהל' מלוה ולוה הל' ח:

גליון הש"ס

גמ' במתנה היאך. עי' ב"ב קעה ע"ח תד"ה הא דמקוים:

פסקי רי"ד

יתומין שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית. ואי ק' והא אמרינן בערכין בפרק שום היתומים (כב:) הלכה כרב הונא ברייה דרב יהושע דאמר חייישינן דלמא צרורי אתפשה והילכך אין נזקקין לנכסי יתומים ואפילו בשבועה עד דגדלי והכא אמרינן דבשבועה מיהת נפרעין וא"ת כגון שחייב מודה אי הכי שבועה מאי עביד'תיה י"ל מאי דאמרינן הכא דנפרעין בשבועה מן היתומים מיתוקמא בכתובת אשה דנזקקין מנכסי יתומים משום חינא אבל לשאר חוב אין נזקקין ואפילו בשבועה עד דגדלי: ירושלמי (כתובות פ"ט ה"ז) אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשטר שהרבית אוכלת בו וי"א אף לכתובת אשה מפני מזונות וי"א אף לגזילה ולנזקין א"ר יוסי אף אנן תנן תרוויהון לגזילה מן הדא דתניא בהגזל ומאכיל (ב"ק קיא:) אם היה דבר שיש בו אחריות חייבים להחזיר ולנזקין מהדא אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית כך היא מתני' אין נפרעין מנכסי יתומים לניזקין אלא מן הזיבורית והתניא עמד הבן תחת האב הניזקין שמין להן בעידית וכו' א"ר יוסי לא קשיא כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן ובהא פליג עם תלמודא דידן דאמרינן יתומים שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית: **מתני'** אין נפרעין מנכסי משועבדי' מקום שיש נכסים ב"ח ואפילו הן זיבורית אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם בעי רב אחדבוי בר אמי במתנה היאך תקנתא הוא דעביד רבנן משום פסידא דלקוחות אבל מתנה דליכא פסידא לא או דלמא מתנה נמי אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא יהב ליה מתנה והילכך כלקוחות דמיא ופשיט מר קשישא לרב אשי דאמתנה נמי עביד רבנן תקנתא בה כלקוחות ובפ' מי שהיה נשוי (כתובות צח:) איפסיקא הלכתא אישתדוף בני חורי טריף ממשעבדי:

מתני' אין מוציאין לאכילת פירות. פי' אכילת פירות תמצא אצל נגזל דאתי ושקיל לה לאראע ומשלם ליה כל פירי דשמט ואכיל מינה דהדרא ארעא והדרי פירי אבל ב"ח נהי דגובה שבח המגיע לכתפים (ב"מ טו:) מפני שהוא מחובר לקרקע אבל פירי דשמיט לוקח מההוא שדה לית ליה דשבח ומצא בין בנגזל בין בבעל חוב אלא זה יש ביניהן שב"ח טורף את השבח ואינו נותן הוצאתו של לוקח שהוא אומר לו אילולי אתה שקנית שעבודי היה (לו) הלוה מוציא (ליה) הוצאות ומשביחה והייתי טורפה ממנו ולא הייתי נותן לו מהוצאתו כלום וכל דיני שהיה על הלוה יש לי עליך שקנית שעבודי אבל הנגזל טורף השבח ומחזיר לו הוצאתו אם השבח מרובה על ההוצאה שאף אם מצאה ביד הנגזלן היה דינו כך שאין לו לטרוף אלא את שלו ולא היתר ולמה ירידה הוצאתו של זה לא יהא אלא הירוד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות שיש לו הוצאתו אבל בע"ח בחובו הוא טורף הכל ואינו מחזיר כלום. ואם מכר ראובן לשמעון שדה ובא הנגזל וטרפה ממנו עם הפירות שאכל ממנה או שבא בע"ח דראובן וטרפה ממנו עם השבח שהשביחה וחזור שמעון על ראובן מפני שמכרה לו באחריות הקרן של שדה גובה מנכסים משועבדים אם אין לו בני חורין והפירות והשבח שהפסיד אינו גובה אלא מבני חרי וכן מזון האשה דכתב לה ואת תהא יתבת בביתי וכו' וכן מזון הבנות דכתב לה בנן נוקבין דיהוין ליכי מינאי וכו' אינן ניזונות אלא מנכסים בע"ח מפני תיקון העולם פ' מוקי לתתני' כגון ז) דכתב ליה אחריות על השבח ועל הפירות אלא כתב לו אני מוכר לך שדה באחריות ולא כתב לו אנא אקום ואשפי דבנייא אילין ועמליהון ושבחיהון ופירי דידהון וקסבר עולא כיון שמכר לו השדה באחריות דין הוא שישלם לו הפירות והשבח אבל מיהו ז) מבני חרי ולא ממשעבדי דכיון שלא כתב לו אחריות השבח

מסורת הש"ס

ז) ב"ב קלח., ב) [שיך לעיל במשנה מח:], ג) [ב"מ טו.], ד) [קדושין יג.], ה) [ובמוקמי רש"ש], ו) [בפמהדרין סג: תוס' ד"ה לפסוק ובכתובות ב: תוד"ה שמא], ז) [תוס' שם], ח) [כתובות פ"ט ה"ז], ט) [בערכין שם], י) [ל"ל אחריו. רש"ל וכ"ה בתוס' הרא"ש], יא) [ב"ב קכד.], יב) [שיך לעיל במשנה מח:], יג) [וע"ע תוס' כתובות נא: ד"ה תמצה וכו' ביתר ביאור], יד) [לפניו שם ליתא וכן מוכח מתוס' שם ד"ה מדע שכך מוכח וכו' הו"ל למתני נמי ופייריהן וכו' ע"ש וקל"ע],

מוסף רש"י

שכיב מרע שאמר כו'. להמי נקנו שכיב מרע, דבדליה מיכא לפיפוליני בין סיכי דאמר אחריו לפלוני ליכא דלא אמר, משום דרשו לחלק כל נכסיו בדבור פיו, לזה כך ולזה כך, אבל ברא רגיל ליתן לכל אחד בפני עצמו והבדר ידוע למי מקנה תחלה ומי לבסוף (דשב"ם ב"ב קלח.). **תנו מאתים** זוז כו'. וכגון דלא שייר אחריהן כלום, דאי שייר אחריהן שלא חלק להם, אע"ג דמית לא קנו אלא הקנה להם בקנין סודר כדפסקינן במי שמת (קנא:) מתנת שכיב מרע במקלת בעי קנין ואע"ג דמית (שם). **לפיכך** יצא עליו שט"ח. קודם שקבלו המעות, אי נמי כגון דהני מתאים זוז ושלש מאות זוז הן שדות שמות כך וכך דמיס, הלכך אפילו לאחר שגבו גובה בעל חוב מהן, דמקבל מתנת שכיב מרע מיהו שייור הכגן ומקרקעי דיתמי משתעבדי לבעל חוב (שם). **גובה** מכולן. שהרי לכולם נתכוון ליתן בימה, אלא שאין אדם יכול להוציא שני דברים כאחד, וכגון שלא שתק בימים דהיינו מעלן, הלכך גובה מכולן, מן המעות ימעיט ומן הרב יבבה, כגון שם בא בעל חוב לערוף תשע דינרין, גובה מן המתאים ב' דינר ומן השלש מאות שלש דינר ומן הד' מאות אחבע דינר והא דנקט הא' מדידן, רגומא הוא דנקט ומשום פיפא, דהיכא דאמר אחריו ואחריו דאחרון אחרון ופסיפ שאוכבו הכיב מרע יומר ליתן לו מתנה מרובה (שם). **אין לו.** כדי החוב, **גובה.** המותר, משלמין (שם). **לפי אין קצובין.** ואין הלוקח יודע בכמה להחזר (כתובות נה.).

מוסף תוספות

א. קטנים. תוס' הרא"ש. ואפי' בשבועה עד דגדלי. תוס' ר"י. ב. כי המלוה ברבית אין מוסרין לו שבועה. ר"ן על הרי"ף. ג. לשון הרשב"ם: דדוקא לכתחילה אמרו חכמים אסור לעשות שותפות עם העכו"ם. ד. ולפני עור ליכא דבני נח לא הוזרו על כך. תוס' סנהדרין סג: ד"ה אסור. ה. לענין השבועה. תוס' הרא"ש. ו. ואין לומר דנקט שבועה משום גדולים, מדפריך תלמודא ודלמא ה"מ לענין שבועה אלמא דבקטנים נמי שייך שבועה. תוס' הרא"ש. ז. שנשבע בשם. תוס' כתובות לד. ד"ה שמלאת. ולא קבל עליו שלא ליטול רבית. רשב"ם. ח. לנכסי יתומים. רשב"ם. ט. משום מזוני או משום חינא. רשב"ם. י. [ד]פשיטא ד'אחריו' קאמר. מיע"ק. יא. ואינה ראיה גמורה דדלמא שאני ירושה לפי שאין לחן בנכסים כלום אלא מה ששייר בע"ח של אביהם וכן דחו בתוס'. רשב"ם. יב. מגיא מילוק בין כסוף לכאן וש לעי' אם יש לו כוונת התוס' [ועי' מהר"ם ש"ף פפ' בענין אמן]. יג. ר"ל דהתם ודאי שייך לומר לשון גובה דמאיזה מהם שירצה גובה, אבל הכא שאינו יכול לגבות אלא מן האחרון לא משמע לי' לפרושי אין נפסד אלא אחרון. תוס' הרא"ש ועי' עוד מיגון בנכיגו קרקע. יג. דלעולם מתנת שכ"מ כירושה היא. ר"ן. יד. שכ"מ. ט"ו. ובקנין, עסקינן. ר"ן. טז. ומה ששייר אינו מספיק לחובו, א"נ וכו' דאשתדוף בני חרי בצר ממשעבדי. רבנו קרקפא. יז. ושמעינן מהא, דאפי' למ"ד מה שגבה לא גבה, לענין בינונית וזיבורית מה שגבה גבה. רשב"ם. יח. אלא אי אמרת בבע"ח, סתמא דמלתא כל הקודם בשטר חובו קאמר, ואהדר לי', לדידיה נמי שטר פקדתא היא. רשב"ם. יט. והא דפריך בפ"ק דקידושין (טז:) גבי ד' מעניקין להם ג' באיש וג' באשה תני ארבעה ואת אמרת תנא דשייר, היינו משום דקתני יאי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהם'. תוס' כתובות נא: ד"ה ממקה. כ. אבל מבנות לק"מ דאע"ג דכתיבי כיון דלא היו בעולם בשעת כתיבה, לא מהניא כתיבה. תוס' הרא"ש. כא. בשעת כתיבה. תוס' הרא"ש. כב. [ד]כיון דבתנאי ב"ד קא אכלה. רשב"ם. כג. וטעמא דהכא לא מצי למימר לקמן כיון דמיירי בקנו מידו. תוס' הרא"ש. כד. דאיכא למימר דאתא לאוקומי דאת' יוחנן, אבל. תוס' הרא"ש. כה. שלא הזכיר כ"א כתובים'. תוס' הרא"ש. כו. [ד]פשיטא לי' דלא בעי קצובים. תוס' הרא"ש.

קלוכין ואע"פ שאין כסוכין. ואית ליה דמלוה על פה שהיא קלוכה טרפה ממשעבדי: **ונטלה עישור נכסים.** שזה משפט הבנות בגרות או מישואין ליטול עישור נכסים בהכנסת פרנסת נדוניתן לבד מה שניטולו מזונות עד אותה שעה: **ולא הספיקה שניה לגבות.** פרנסתה שלא ניסת: **עד שמת הבן.** ונפלה כל הירושה לפני שתיהן: **שניה ויתרה.** אינדה עישור נכסים שלה ולא אמרינן תיגבי עישור נכסים בריש והשתא יחלקו בשוה דטעמא דתקינו עישור נכסים כדי שתהא לבנות פרנסת מישואין והא איכא טפי: **ואמר לו ר' חנינא.** וכי מפני שקדמה זו אינדה זו: **גדולה מזו אמרו.** שאפילו מכר האיש את הנכסים: **מוציאין.** מיד הלקוחות העישור לפרנסה ואע"פ שאין מוציאין למזונות ממשעבדי: **ואם אמרת שניה ויתרה.** מפני שלא הספיקה והלא בשעבוד של אחרים שהיא גדולה מזו לא אמרו שתפסיד ועכשיו שהן בפניו תפסיד. אלמא שמעינן לר' חנינא קלוכים טרפי ממשעבדי אף על פי שאין כתובין כגון זו: **מיקן קיילא.** עישור: **דאיה לה קלא.** משעה שמת האב הכל יודעין שהבת נוטלת עישור נכסים: **מפו בנותיהן ניזונות כו'.** הנוסא את האשה ופסקה עמו לזון את בתה חמש שנים וגירשה בתוך חמש שנים ונשאת לאחר ופסקה עמו כמו כן חייב לזונה חמש שנים אחד זה וא' נותן לה דמי מזונות מתו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין כדקתני מתניתין אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים: **והיא.** אותה בת האשה: **ניזונת מנכסים משועבדים כו'.** אלמא כיון דקיילי חמש שנים אע"ג דלא כתיבא בגיא ממשעבדי כר' חנינא וקשיא לעולא: **בשקנו מידו.** וקנין לכתיבה עומד[ו]: **אי הכי בנות נמי.** דהוא לה מיניה ליתזנו ממשעבדי הואיל ובקנו מידו קא מיירי: **מאי פסקא.** מאי דעתיה דתנא וכי פסקא למילתיה דסתם מאן דפסיק הכי קנו מידו לבת האשה ולא קנו לבתו: **דלא הואי.** שעדיין לא נולדה: **מי לא עסקינן כו'.** כלומר ומי לא משמע נמי ממתני' כגון דהוו בנתיה בשעת קנין: **והיכי דמי.** כגון דגירשה לאחר שנולדו לו ממנה בנות: **ואהדרה** ופסקה עמו תנאים הללו דהא מתני' סתמא תנן: **וכי מגרע גרעה.** בתמיה: **כיון דכתבתא ב"ד קאכלה.** והוא נמי קנו מידו נותן לב להשלים חוקה: **אימא לרבי.** של מעות התפיסה במותו להיות בידה לזון מהם: **אימאי.** אמרו אין מוציאין לאכילת פירות מנכסים משועבדים: **כזמן שקדם מקחו.** של לוקח שני זה שהראשון שלקח שדה הגזולה בא לחזור עליו: **נשכחו של לוקח ראשון.** שכשלקח זה השני מן המוכר עדיין לא השביח הלוקח הראשון את הקרקע הגזולה: **אבל קדם שכחו של ראשון כו'.** דמשהשביחה והכל יודעים שבאחריות מכרה לו יצא כל אחריות הקרקע עם שכחו ופירותיה על נכסי הגזלן: **אלמא משום דלא קדים הוא.** ולאו משום קלוכין וכתובין: **מפני תיקון העולם לפי שאין כסוכין.** ואם בא לגרוף לקוחות אף במלוה על פה אין לך אדם שקדם מחבירו לפי שירא שמא יש עליו מלוה: **והלא אין קלוכין.** ובמה יש ללקוחות להזהר ובלאו תיקון העולם נמי אין הדין לגרוף: **והלא אומר לא מצאתי אלא אחד נשבע.** כדמפרש טעמא דלא מנתחי מהדדי והוה ליה טעמא של זה טענת ברי אחרי שאחד מהם ביד זה והרי הודה לו במקצת: **שני שוורים קשורים מצאת לי והלא אומר מצאתי והחזרתי לך אחד מהן הרי זה נשבע.** שכן הוא שהחזיר לו האחד דהויא ליה נמי טענה ודאית ואף על פי שלא רואה כשמצאתם שהרי גם זה אומר כן והוה ליה האיך מודה במקצת טענה ברורה. והך סיפא נמי ר' יצחק אמרה ולא גרסינן בה תניא נמי הכי:

הוא

או דילמא קצובין אע"פ שאין כתובין. פי' בקונטרס ואית ליה דמלוה על פה גובה ממשעבדי ואין נראה דבהדיא תנן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעא.) דגובה מנכסים בני חורין[א] ומפרש ר"ת דהכא לא איירי במלוה אלא בשאר מילי דקלבה כגון פסק לזון את בתה חמש שנים[ב] דדוקא במלוה על פה לא גבי ממשעבדי משום דמתן דיזיף בגנעא יזיף אבל שאר מילי הוו כמכר[ג] דאמרי' (ב"ב דף מא:) המוכר שדהו בעדים[ד] גובה מנכסים משועבדים דמתן[ה]: **אמר** ר' חנינא בפרקיסיא מזגן[ו]: **אמר** ר' חנינא גדולה מזו בו'. למאי דמסיק בפרק מליאת האשה (כתובות דף סט.) דרבי יוחנן קיבלה מרבי (חנינא) הוה מלי למיפרך השתא דבעי למידק דקלוכין לחודיה מהני מרבי יוחנן דאמר לעיל לפי שאין כתובין ומיהו התם דחויא בעלמא הוא ובמסקנא דהכא ניחא: **בשקנו** מידו. פי' בקונטרס דהוו ככתובין דסתם קנין לכתיבה עומד וקשה דא"כ אמאי פריך אי הכי בנות נמי הא לא מהני כתיבה דבנות כדאמר לעיל[ז] לכך נראה דקנין אליס טפי מכתיבה[ח] לכך פריך בנות נמי נהי[ט] דכתיבה לא מהני קנין ליתהני: **אימר צררי אתפסה.** דוקא לגבי משועבדים[י] חיישינן אבל גבי בני חרי לא דאמרינן בפרק שני דייני גזירות (כתובות קז:) לרבי לקטנה לא מתפיס ולריך עיון דלענין משעבדי חיישינן במזונות טפי לגרדי מבכתובה דכתובה נפרעת בשבועה מנכסים משועבדים ומזונות[יא] לא גבי כלל אפילו בשבועה[יא] ולענין בני חרי הוי איפכא דלענין מזונות גבי בלא שבועה ולכתובה בעי שבועה כדתנן בפ' שני דייני גזירות (שם דף קד:) מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות תנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחילה[יב]: **אלמא** משום דלא קדים הוא. פי' בקונטרס ולאו משום דקלוכין וכתובין וק' דא"כ כי משני תנאי היא לא הוי רבי נתן לא כמר ולא כמר ונראה דלענין[יג] פריך דוקא ולמפשט נמי דרבי חנינא קלוכין אע"פ שאין כתובין דבזמן שקדם שבחו של ראשון[יד] היינו קלוכין ואין כתובין דכתיבה לא מהניא אע"ג שכבר בא השבח כיון דבשעת הכתיבה אתי לא הוי[טו]: **וכי** מה תקון העולם יש בזה והלא אין קצובין. פי' בקונטרס ומן הדין בלא תיקון העולם אין לגבות ממשעבדי כיון דאין קלוכין וקשה דהא ר' חנינא דאמר לפי שאין קלוכין קאי לפרושי מפני תיקון העולם דמתני'[טו] לכך נראה דה"פ קא תליא טעמא מפני תיקון העולם בכתיבה מה תיקון העולם יש בזה דאפילו הוו כתובין לא גבי ממשעבדי דאין תיקון העולם תלוי בכתיבה אלא בקניבה[יז]: **כיסין לא מינתחי מהדדי.** ואפילו רבי[יח] (מאיר) בפ"ק דבילה (דף י:) דאמר גבי כיסין זימנין דמיתעבל קיטרייהו היינו משום דאיכא הוכחא שהיום מאתים ולא מצא אלא מנה אבל הכא מי יימר דלא מצא אלא אחד[יט]:

תניא נמי הכי. פי' בקונטרס דל"ג תנ"ה והך סיפא נמי ר' יצחק אמרה וגרס בסיפא דהך שני שוורים קשורים מצאת לי והלא אומר מצאתי והחזרתי לך אחד מהם הרי זה נשבע וקשה דליתמניה במנגו דאי בעי אמר לא מצאתי אלא אחד ועוד[כ] לפי המסקנא[כא] ר' יצחק דאמר כמאן אלא הכי גרסינן תניא נמי הכי שני שוורים מצאת לי והלא אומר לא מצאתי אלא אחד אינו נשבע שני כיסין קשורין מצאת לי

שני שוורים מנתחי מהדדי. וטעמא שמא הוא: **שני שוורים קשורים מצאת לי והלא אומר מצאתי והחזרתי לך אחד מהן הרי זה נשבע.** שכן הוא שהחזיר לו האחד דהויא ליה נמי טענה ודאית ואף על פי שלא רואה כשמצאתם שהרי גם זה אומר כן והוה ליה האיך מודה במקצת טענה ברורה. והך סיפא נמי ר' יצחק אמרה ולא גרסינן בה תניא נמי הכי:

הוא

מסורת הש"ס

(א) כתובות סט., ב) כתובות קא: קב:, ג) [בילה י:], ד) [לעיל מח:], ה) [בדפוס"ל אמר], ו) [ב"ב מ.], ז) [טעות הדפוס],

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ונטלה וכו' בשעת בגרות. זה לג"ע מאלר:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שניה ויתרה א"ל כל"ל ואות ו נמחק:

מוסף רש"י

עד שמת הבן. ונפלה הירושה לפני הבנות (כתובות סט.). שניה ויתרה. עישור נכסים ולא אמרינן תבול עישור נכסים תחלה כמו שנטלה זו ואמ"כ יחלוקו, אלא זו שקדמה ונשאת זכתה ובא על הכח אין עישור נכסים, שהרי שתיהן שוות בירושה (שם). גדולה מזו. שאפילו שיעבדו אחין את הנכסים יפה כח פרנסה לטרוף לקוחות וזו שהנכסים בעין אמרת ויתרה (שם). פרנסה. נדוניא. (כתובות שם:). בנותיהן נזונות מנכסים בני חורין. ולא ממשועבדים, דתנן אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון אשה והבנות ממשועבדים (שם קב:). מי לא עסקינן כו'. וכי אי אפשר שיהו אף הבנות בשעת קנין, כגון דגרשה ואהדרה וכתב לה התנאים הללו, ואפילו הכי תנן סתמא בנותיהן ניזונות מנכי חורין ולא ממשועבדים (שם). בתו דבתנאי בית דין. בגן נוקבן דיהויין ליכי מינאי כו' (שם). צררי אתפסה. לפני מותו מסר לה נכסים לכתובתה (שם). המוצא מציאה. ומחזירה ובעלים אומרים שלא החזיר טולה, לא ישבע (לעיל מח:).

מוסף תוספות

א. ור"ח מי פליג אמתני' דשב"פ. ב. וקבל עליו אחריות עד כדי אותה קצבה. דשב"פ. ג. ריש לו קול. דשב"פ. ד. וקבל עליו אחריות. דשב"ס ג"ע שם. ה. והלכך נפיק קלא בין אגוף המכר בין אפירות, או דלמא כתובין וקצובין בעינן. דשב"פ. ו. [דהא] כד מתרצינן הב"ע בשקנו מידו עולא נמי הוא דמתרץ הכי וכי הדרינן לאקשויי אי הכי בנים נמי לעולא נמי אקשינן ומאי קושיא והא עולא הוא דאמר כתובין הן אצל בני חורין ואינן כתובין אצל משועבדים אלמא לאו משום דלא כתיבא אלא משום דעיקר תקנתן הכי הויא. דשב"פ. ז. אמנם בתוס' הרש"ש הגוסס כתן כדפיכמש. וכן הוא במרדכי ח"ל: הא לא מהני כתיבה בבנות דליתנהו בעולם בשעת כתיבה. (ועי' רש"ש). ז. וכדאיתא בב"ב (מג.) הב"ע בשכתב לו דו"ד אין לי על שדה זו, והתניא דו"ד אין לי על שדה זו ורידי מסולקת הימנה לא אמר ולא כלום, ומשני הב"ע בשקנו מידו, כלומר דאלים טפי, ואמרינן במציעא (יג.) בשטרא אקנייתא דהא שעבד נפשיה. דשב"פ. ח. דמעיקר תקנתן לא גביא ממשעבדא. דשב"פ. ט. שגם היא בעלת חוב, ומשום חששא דצורר לא תפסיד חובה שהוא מוקדם. תוס' הרא"ש. י. משום פסידא דלקוחות חשו טפי לצורר. תוס' הרא"ש. יא. דחשיבת צורר דכתובה אינה גדולה כחששת צורר דמזונות בתו, דאין אדם רוצה שתחזור בתו על הפתחים וודאי צררי אתפסה ולא גביא ממשעבדי אפי' בשבועה. דמ"ס הו"ד בשיטה. יב. ואפשר דקיל הוא שהקלו במזונות [לענין בני חרי. רבנו קרקסק] משום כדי חייה. דשב"פ. [מי' נוסף:] וכ"ת א"ה מבנ"ח נמי לא תגבי, התם איהו דאפסיד אנפשיה דאתפסה צרור. שיט"ק. יג. ולר' יוחנן. רבנו קרקסק. דאמרן] משום כתיבה. דשב"פ. יד. למקחו של שני, גובה מנכסים משועבדים, לפי שבשעה שלקח לוקח שני כבר היה קצוב שבחו של ראשון, ואע"פ שלא היה קול לשבח זה בשעת מכירה, מ"מ בשעה שנקצב יצא לו קול. ר"ן. טו. שכל כתיבה שאין לה קול בשעתה שוב אינה כלום. ר"ן. [וא"כ] לעולא דאמר לפי שאינן כתובין, מה לי קדים מה לי לא קדים. שיט"ק. אלא משום קצבה הוא, ואע"פ שבשעת המקח לא היה קצוב [ולא היה לו קול, מ"מ. רבנו קרקסק] כיון שעכשיו הוא קצוב קול יוצא עליו שקרקע זה שוה כך וכך והכל יודעין שקבל עליו אחריות השבח כענין שאמרו בפרנסת הבת. ועכשיו הוכיח דר"ת [קצובין. רבנו קרקסק] אע"פ שאינן כתובין קאמר, והוכיח ג"כ טעמא דמתני' דלא כעולא. דשב"פ. טז. [וא"כ הוא יוצא] דלא כר' יוסי. שיט"ק. יז. ומפילא קם לי' עולא כרבנן, ור"ח כר' יוסי ור' נתן. שיט"ק. יח. [ו]כל מלתא דלא שכיחא טענת בריא מקריא. ר"ן. יט. כי פריך לר' יצחק ממתני' ומשני הוא דאמר כר"א בן יעקב. תוס' הרא"ש. כ. דר"א ב"י מיירי בטוענו גדול ול"ש תקון העולם. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"כ מהל' אישות הלכה ט סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיג סעי' ח ט:

כג ב מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעי' ה:

כד ג טוש"ע אה"ע סי' קיג סעיף ז:

כה ד מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכה יח טוש"ע אה"ע סימן קיד סעיף ד:

פסקי רי"ד

והפירות בפירוש יכולים הלקוחות לטענן לא סברנו שקבל עליו באחריות אלא גוף השדה ולא הפירות והשבח אבל אם כתב לו בפירוש אנא אקום וכו' הכי נמי דגבי הכל ממשעבדי: א"ל רבי אבא לעולא והא מזון האשה והבנות כמאן דכתיבי דמי וקתני אין מוציאין פי' שהן תנאי ב"ד הנכתבים בכתובה ואע"ג דלא כתב לה ככתובים דמי כדתנן בפ' נערה שנתפתתה (כתובות נב:) א"ל התם מעיקרא הכי איתקון כתובים הם אצל נכסים בני חורין ואין כתובים אצל משועבדים על כך היתה תיקון ב"ד מעיקרא שלא יהו ניזונות אלא מנכסים בני חרי ולא ממשעבדי שא"כ אין לך אדם שיקנה שדה מחבירו אם מזון אשתו ובניו עולמית חוזרין עליו. ורבי חנינא אמר לפי שאין קצובים. פי' פליג אדעולא ואמר אע"ג דכתב ליה הכי כיון שאינן קצובים לא גבו ממשועבדים ואין הלקוחות יכולין להזהר ולהניח לו מקום לגבות ממנו ומסתברא דהלכה כר' חנינא דאע"ג דכתב ליה אחריות בפירוש אפירות ואשבח אינם גובים ממשועבדים: **מתני'** המוצא מציאה וכו' אמר ר' יצחק שני כיסים קשורים מצאת לי והוא אומר לא מצאתי אלא אחד ישבע מפני שהוא טוענו טענת ודאי (בזה שפיש הרב הגדול חולק עליו שאדרבה אם החזיר הכיס האחד פטור לגמרי לישבע) וכגון שטענו אחר שהחזיר לו הכיס האחד ואמר שנים היו קשורים וכיון שמצאת האחד גם השני אתה מצאתה ששניהם היו קשורים ביחד זו היא טענת ודאי שנשבע עליה אבל אם היתה הטענה קודם שישיב לו האבידה ואמר לו שני כיסים קשורים מצאת לי והוא אומר אחד מצאתי ולא יותר פטור מלהשבע ע"י מיגו מיגו דאי בעי אמר לא מצאתי כלום אבל אחרי שהחזיר לו תחילה הכיס האחד ועכשיו טוענו טענת ברי כי שנים היו חייב לישבע ומפני שכבר החזיר לו מקודם לכן אינו נפטר שעכשיו בעת הטענה אין לו שום מיגו שיפטרנו. שני שורים קשורים מצאת לי והלא אומר לא מצאתי אלא אחד אינו נשבע פי' ואע"פ שהחזיר לו תחלה האחד ואח"כ טען לו זה כי שנים היו קשורים: מאי טעמא שוורים מינתחי אהדדי ואין זו טענת ודאית כיסים לא מינתחי אהדדי והויא לה טענת ודאית. תניא נמי הכי שני שורים קשורים מצאת לי והלא אומר לא מצאתי אלא אחד פטור ואינו נשבע. שני שוורים קשורים מצאתי לך והחזרתי לך אחד מהן והלא אומר לא

לי והלה אומר מלאתי לך והחזרתי לך אחד מהן הרי זה נשבע [א] וה"ה דאם אמר לא מלאתי אלא אחד דנשבע מדלא מיפטר כי אמר החזרתי לך אחד מהן במיגו והיינו כר' יאחק [ב] והא דנקט החזרתי לך אחד מהן בברייתא ולא נקט ולא מלאתי אלא אחד לרבותא נקט דלא מפטר [ג] במיגו דאי בעי הוה טעין מעלייתא לא מלאתי אלא אחד [ד] קמ"ל דאערומי קא מערים דסבר אי אמינא לא מלאתי אלא אחד בעינא איסתבועי אימא החזרתי ולא בעינא איסתבועי דכי האי גוונא אמרינן בפ"ק דבבא מציעא (דף ד:) [ה] דאע"ג דמסייעא ליה ברייתא [ה] פריך ליה מממתני' דהיכי שביק מתני' [ו] מקמי ברייתא ומשני הוא דאמר כר"א בן יעקב שהוא קב ונקי [ז] [ט] ולבסוף דלא קאי [ז] יאמר על כרחו אנא דאמרי כברייתא לפיכך לא קאמר תיובתא: **ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור.** פירש בקונטרס דמכח מתני' [ח] פריך ליה דלא נקט ליתנא דלעיל ולית ליה המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם ועוד דאין הכי נמי דלית ליה מתני' דהא הכי שני ליה הוא דאמר כר' אליעזר בן יעקב דפליג אמתני' לכך נראה דפריך אמאי לא מהימן במיגו דאי בעי שתיק דמיגו הוי מן התורה [ט]: **מאי** קטן גדול. הא דלא אמר אלא גדול משום דבעי לשנויי דלא תקשי לרב וכי לא ידע מתני' ועוד משום מתני' דשבועת הדיינין (שבועות דף לח:) דקתני אבל נשבעין לקטן: **אלא בדרבה קא מיפלגי.** פי' בקונטרס לעולם בטועני קטן ודקא קשיא לך דאין נשבעין על טענת מרא שוטה וקטן היינו כשבא מכח עצמו דכתיב כי יתן איש ואין נתינת קטן כלום אבל בא בטענת אביו [י] טענה חשובה היא [יא] וטעמא דרבנן כדרבה משום דבבנו מעיז וקשה דעיקר התירון חסר מן הספר ועוד דבהגוזל קמא [יב] (ב"ק דף קו:) ממעט נתנו כשהוא קטן וטענו כשהוא גדול משום דבעינן תביעה ונתינה כאחת שוין וא"כ מהאי טעמא נמי נמעט נתנו כשהוא גדול ותבעו כשהוא קטן דהיינו בא בטענת אביו לכך נראה לפרש [יג] דקאי אמאי דקאמר טענת עצמו טענת אחרים הוא [יא] הא דקרי לה טענת עצמו משום דבבנו מעיז ומעיז וכדרבנן אע"ג דרא"י סבר דבבנו נמי אינו מעיז הכי קאמר להו לרבנן [יב] פעמים שאדם נשבע על מה שאתם מחשיבין טענת עצמו [יג]: **מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע.** פי' למה לא יהא נאמן [יד] במיגו דאי בעי כופר הכל [טו] או נילף מהכא דלא אמרינן מיגו [טז] ומשני דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ליתן לו פנים לכפור הכל אע"ג דבכופר הכל אמרינן נמי בפ' הדיינין (שבועות דף מ:) דאשתמוטי קא משתמטי [יז] דלכך נתקנה שבועת היסת בכופר הכל [יח] מ"מ יותר יש לו פנים לכפור מקצת מלכפור הכל וליכא מיגו אבל אין לפרש שבא ליתן טעם אמאי כופר הכל פטור [יט] ואקאמר לפי שאין אדם מעיז דהא כופר הכל פטור אפילו במקום איכול להעיז [כ] דהרי בבנו דמעיז פטרוהו רבנן אפילו מודה מקצת במיגו דאי בעי כופר הכל וכן בפ"ק דב"מ (דף ד:) גבי סילעין דיגרין פטר [ר"ע] [כא] בלוה אומר ג' משום דמשיב אבידה דאי בעי אמר ב' והוי כופר הכל דהא דכתיב בשטר דהילך דמי ופריך נמי מינה התם למאן דאמר הילך חייב אלמא כופר הכל פטור ואע"ג דיכול להעיז משום דמסייע ליה שטרא דהא פטור במודה במקצת במיגו דאי בעי כפר הכל וכופר הכל דפטור גזירת הכתוב דכתיב כי הוא זה [כ] משמע דוקא במודה במקצת ולא כופר הכל דלא אמרינן בפ"ק דב"מ (דף ה.) דתרי קראי כתיבי כתיב הוא וכתיב זה [כ] אבל מדחייביה רחמנא שבועה בעד אחד אין להוכיח דכופר הכל פטור דאי חייב מאי נפקא מינה מעד אחד כיון דבלאו הכי חייב שבועה דאינטריך להיכא שאין הבעלים יודעין והעד מעיד שגנב או שהיה חייב לאביו: **אין אדם מעיז.** אין לפרש לפי שעשה לו טובה כדפי' בקונטרס בהגוזל קמא (ב"ק דף קו.) [כא] דאם כן בפקדון אלא עשה לו טובה יפטר בכופר הכל [כב] אלא אין אדם מעיז בא בעי כפר הכל וכמה דוכתי מחייבינן מודה במקצת בפקדון [כא] אלא אין אדם מעיז כל מקום שאותו שכנגדו יודע שהוא משקר כדפי' ריב"א ואין להאריך כאן: **ובבולי בעי דלודי ליה.** פי' בקונטרס וכי תימא דלא נשבעיניה אשאלת דמיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא אממונא לא חשיד מדלא כפריה כוליה וכי היכי דמודה בפלגא בכוליה נמי בעי דלודי ליה וקשה דבפ"ק דב"מ (דף ו.) מסקינן דלא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא וליכא למימר דהתם מדרבנן הוא דלא חשיד לפי שראה דפרים משבועתא טפי מממונא [כב] דהא משמע בחזקת הבתים (ב"ב דף לג:) גבי נסכא דרבי אבא דאי הוה אמר לא חטופי הוה נשבע להכחיש את העד אלמא לא אמרינן מיגו דחשוד אממונא חשוד נמי אשבועתא והיינו שבועה דאורייתא דשבועה דרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם דתקנתא לתקנתא לא עבדינן דלאמרינן גבי ההוא רעיא בנבא מציעא בפ"ק (דף ה.) לכן נראה דאתא לפרש דלא תימא כיון דאין אדם מעיז פניו אם כן קושטא קאמר [כג] ויפטר משבועה מאותו מקצת שכופר מטעם חזקה דאין אדם מעיז [כד] ולהכי קאמר וכבולי הוא דבעי דלודי ליה דאינו ברגון מעיז אלא אישתמוטי קא משתמטי [כה] ואם תאמר גזלן אמאי פסול לשבועה [כו] כיון דלא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא וי"ל דמדרבנן פסול משום דפסלתו תורה לעדות דכתיב [יב] להיות עד חמס ולא גזרו רבנן אלא היכא דנודע פסולו דגנאי הוא להשביעו ואם תאמר מדאורייתא מאי שנא לאו דעדות מלאו דשבועה וי"ל דחמירא ליה שבועה לפי שכל העולם מזהעזע בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לא תשא דלאמרינן בריש פרק הדיינין (שבועות דף לט.) ועוד יש לחלק דעל אותו ממון דחשדינן ליה לא חשיד אשבועתא דעל ידי שבועה יפרוש אבל גזלן אממון אחר חשוד כמו שאממון אחר לא פירש כמו כן לא יפרוש משבועה ולא קשה מההוא רעיא [יג] דאקשידו ביה דאלכא תרי מנייהו אמאי פסול דהנך תרי לריך לשלם ומן השאר יפרוש על ידי שבועה דהא מה שמשלם ע"י עדים אין זה השבה מעליא דעל כורחו הוא משלם: יט) יהבי

ר' יצחק מחייבו שבועה בטוענו טענת [ודאי] ומהדר הוא דאמר כר' אליעזר בן יעקב פי' ר' יצחק לא סבר כמתני' אלא כר' אליעזר בן יעקב דפליג אמתני' ומחייב ליה בכל היכא דטוען לה טענת ברי ולית ליה תקנה דתלמא אתי לאימנויי דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס הרי זה נשבע זהו שנשבע על טענת עצמו וחכ"א אינו אלא כמשיב אבידה ופטור ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור אמר רב בטוענו קטן קטן מידי מששא אית ביה [כ] והתנן [ב] אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן מאי קטן גדול ואמאי קרי ליה קטן דלגבי מילי דאביו קטן הוא אי הכי טענת עצמו טענת אחרים הוא טענת אחרים והודאת עצמו כולהו טענתא נמי טענת אחרים והודאת עצמו נינהו אלא בדרבה קמיפלגי [ג] דאמר רבה מפני מה אמרה תורה [ג] מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי בכוליה בעי למכפריה ליה והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ובכוליה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה אישתמוטי הוא דקא משתמיט ליה סבר עד דהוו לי זוזי ופרענא ליה ואמר רחמנא רמי שבועה עילויה כי היכי דלודי ליה בכוליה ר' אליעזר בן יעקב סבר ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז והילכך לאו משיב אבידה הוא ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומדלא מעיז משיב אבידה הוא: מתני'

הוא דאמר כר"א בן יעקב. דהיכא דקא תבעי ליה בטענת ברי לא משיב ליה משיב אבידה: **על טענת עצמו.** דאתא משמע שאין אדם תובעו ולקמן מפרש לה בטוענו זה בן המת דדמיא לדרבי יאחק: **והאכלתיו פרס.** והחזרתי לו חליו: **ורבי אליעזר לית ליה כו'.** כמו והוינן בה ור"א לית ליה משאלת דתיקון העולם דמשיב אבידה פטור משבועה דא"כ שביק ליה משיב אבידה פטור משבועה דא"כ אמאי קרי ליה קטן דלגבי מילי דאביו קטן הוא אי הכי טענת עצמו טענת אחרים הוא טענת אחרים והודאת עצמו כולהו טענתא נמי טענת אחרים והודאת עצמו נינהו אלא בדרבה קמיפלגי דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי בכוליה בעי למכפריה ליה והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ובכוליה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה אישתמוטי הוא דקא משתמיט ליה סבר עד דהוו לי זוזי ופרענא ליה ואמר רחמנא רמי שבועה עילויה כי היכי דלודי ליה בכוליה ר' אליעזר בן יעקב סבר ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז והילכך לאו משיב אבידה הוא. ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומעיז ומדלא מעיז משיב אבידה הוא ומ"ה קרי ליה טענת עצמו שהיה יכול להעיז ולא העיז והוה לרבנן כאילו הודה מעצמו והוא משיב אבידה ופטור משבועה ור' אליעזר ב"י מחייב ליה שבועה כיון דקא טעין טענת ודאי וקי"ל משנת ר' אליעזר ב"ר קב ונקי והלכה כמותו בכל מקום וגם הלכה כר"י דקאי כותיה (וחניא) וליכא שום אמורא דפליג עליה ולית הלכתא כמתני' (והרב משנה שיטתו ופוסק כמתני') דפטר ליה מפני תיקון העולם דלמא מימנע מלמיעבד מצוה אבל ודאי היכא דלא טעין ליה טענת ודאי אלא טענת ספק כ"ע לא פליגי דפטור מפני שהוא משיב אבידה ואע"פ שמודה לו במקצת: לו בפני הלוה לך אבי מנה ובדרבה קמיפלגי דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ובכוליה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה כפריה משום דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ובכוליה בעי דלודי ליה והאי דלא אישתמוטי הוא דמישתמיט מיניה סבר עד דהוו לי זוזי ופרענא ליה ואמר רחמנא רמי שבועה עילויה כי היכי דלודי ליה בכוליה ר' אליעזר בן יעקב סבר ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז והילכך לאו משיב אבידה הוא. ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז ומעיז ומדלא מעיז משיב אבידה הוא ומ"מ קרי ליה טענת עצמו שהיה יכול להעיז ולא העיז והוה לרבנן כאילו הודה מעצמו והוא משיב אבידה ופטור משבועה ור' אליעזר ב"י מחייב ליה שבועה כיון דקא טעין טענת ודאי וקי"ל משנת ר' אליעזר ב"ר קב ונקי והלכה כמותו בכל מקום וגם הלכה כר"י דקאי כותיה (וחניא) וליכא שום אמורא דפליג עליה ולית הלכתא כמתני' (והרב משנה שיטתו ופוסק כמתני') דפטר ליה מפני תיקון העולם דלמא מימנע מלמיעבד מצוה אבל ודאי היכא דלא טעין ליה טענת ודאי אלא טענת ספק כ"ע לא פליגי דפטור מפני שהוא משיב אבידה ואע"פ שמודה לו במקצת:

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ד מהלכות טוען ונטען הל' ה סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סימן עה סעיף ג [וסי' פח סעי' לב]:

כז ב מיי' פ"ה שם ה"ט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' לו סעיף ח:

כח ג מיי' פי"ח מהל' שבועות הל' ה [וס"פ מהל' טוען ונ"ג ה"ב] סמג עשין עח טוש"ע ח"מ סי' פז סעיף ח:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה (בע"א) תניא בבה"ד ולבסוף דלא קאי יאמר. וכיולא בזה ב"ב דף ק ע"א עיי"ש במה"ר כגון:

מוסף תוספות

א. ולפי גירסא זו יש לנו לפרש שלא אמר תוך כד"ד מצאתי והחזרתי, אלא א"ל מצאתי ואחר זמן תבעו זה על שני כיסיו שא"ל שמצא, והשיב שהחזיר לו אחד מהן. רשב"ם. ב. דמחייב בשני כיסין וכו'. שיט"ק. ג. בלא שבועה. תוס' הרא"ש. ד. שלא היה יכול להכחישו. שיט"ק. ה. לו' יצחק. תוס' הרא"ש. ו. דהמוצא מציאה. רשב"ם. ז. נרשב"ם כתוב: לא קם ראב"י כוותיה. ח. המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם. תוס' כתובות יח. ד"ה ולרבי אליעזר (ועש"ם בדבריהם). ט. וכ"ת מ"ט דרבנן, דאין סברא לומר דסברי דאף בבא בטענת אביו ליח ביה מששא. תוס' כתובות יח. ד"ה אלא הכא. י. דהכי פירושו לעולם בגדול מיירי אלא. (תוס' שם). יא. [ו]לא תימא דקרי ליה טענת עצמו משום דהודאת עצמו היא אלא. (תוס' שם). יב. דחשבינ[תו] לי' משיב אבדה. ממ"ש רו"ל בשט"ק. יג. דלדידי דאין אדם מעיז בבנו טענת אחרים היא, והשתא לא קאי הא דר' יצחק ס"ל כראב"י. תוס' הרא"ש. יד. בלא שבועה. תוס' הרא"ש. טו. והיה פטור בלא שבועה. תוס' הרא"ש. טז. בעלמא. תוס' ב"מ ג. ד"ה מפני. יז. ואינו העזה. תוס' ב"מ ג: ד"ה כמוליה. יח. אלמא בכופר בכל נמי אדם מעיז לכפור כמו במודה מקצת. תוס' כתובות יח. ד"ה מפני. יט. דה"ק, מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע, אבל לא כופר הכל. תוס' הרא"ש. כ. חד להודאה במקצת. תוס' הרא"ש (ועש"ם שכ' מי' טוסק). כא. גבי עשר גפנים טענות מסרתי לך וכו' (שבועות מב:) דמשמע דאיירי בפיקדון, וגבי סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה (שם מג.) וגבי מציאה נמי אמרינן בהנזקין דמודה מקצת חייב ולא מיהמן במיגו. תוס' כתובות יח. ד"ה חזקה. כב. לפי שהיתה שבועה חמורה עליהם אבל מדאורייתא, חשוד לזה חשוד לזה. תוס' ב"מ ג: ד"ה כמוליה. כג. שאין חייב לו יותר. תוס' ב"מ ג: ד"ה כמוליה. כד. אם היה חייב. תוס' הרא"ש. כה. שכמו שאינו יכול לכפור הכל משום דאין אדם מעיז פניו, כמו כן אינו יכול עתה להודות בכל לפי שאין לו לפרוע, ורמא רחמנא שבועה עליה כי היכי דלודי ליה. כו. דאמרינן (בשבועות מד:) שכנגדו נשבע ונוטל. תוס' ב"מ ה: ד"ה דאשתי. עוד. תוס' הרא"ש. כז. דאמרינן (בשבועות מד:) שכנגדו נשבע ונוטל. תוס' ב"מ ה: ד"ה דאשתי.

מסורת הש"ס

א) כתובות יח. [שבועות מב.], ב) שבועות לח:, ג) כתובות יח. ב"ק קז. שבועות מב: ב"מ ג., ד) [דף לח:], ה) ב"ל ופע"ג רש"ש, ו) לקמן מז, ז) [וע"ע תוס' כתובות יח. ד"ה וי"ל], ח) ב"ל דהא רש"ש וכ"ה בדפו"ר, ט) בדפו"ר ר' יעקב וכן יש ספרים דגורסים כן בב"מ, י) [שמות כב], יא) [ד"ה בדרבה], יב) [שמות כג], יג) [בב"מ ה.],

---

מוסף רש"י

והאכלתיו פרס. והחזרתי לו מלי והמלאי ביתי, הרי זה נשבע. על האמר (שבועות מב.). ור' אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבדה פטור. מן השבועה, בתמיה, הא תקנתא דדבנן היא, המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם, וכיון דכי אינו תובענו נמי מחייב ליה שבועה, הכי אין לך משיב אבדה גדולה מזו וחייב (כתובות יח.). בטוענו קטן. יתום קטן תובע (שבועות מב.). על טענת חרש שוטה וקטן. כגון שטוענו בדמיזה, דחרש שדברו חכמים בכל מקום לא מדבר ולא שומע (שם). טענת אחרים הוא. ומאי פעמים דקאמר ומאי טענת עצמו (שם). אלא בדרבה קמיפלגי. אלא לעולם בטוענו קטן ודקשיא לך אין נשבעין על טענת קטן, הכי מילי בשטוענו קטן אני נתתיו לך ודקא כתיב כי יתן איש אל רעהו ולא קטן, ומהכא יליף לה בשבועות, אבל הכא שבא בטענת אביו אית ליה לר' אליעזר בן יעקב נשבעין, ורבנן פליגי עליה אפילו בטוענו גדול ודקו ליה משיב אבדה ובדרבה קא מיפלגי (שם). מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע. ולא תשבו כמשיב אבדה לפטרו שלא כפר בכולו (ב"מ ג.). אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו. אין אדם מעיז פניו בפני זה שעשה לו טובה, הלכך היכא דכפר הכל פטור משבועה, דאי לאו קושטא בהדיה לא הוה מלי למכפר ביה, והיכי דמודה מקצת בכולה בעי למכפריה והא דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו. ובכוליה בעי דלודי ליה. וכי תימא מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא ולא נרמי עליה שבועתא, לא חשיד אממונא, לפי שבכולנו היה מודה בכולו אלא שאין בידו לפרוע וסבר עד דהוו לי זוזי ופרענא ליה (ב"מ ג.). לא שנא בו ולא שנא בבנו. ואפילו הוא קטן, אינו מעיז. ולהכי קרי ליה טענת עצמו, משום דטענת קטן בעלמא לית בה מששא (כתובות יח:). אבל בבנו מעיז. ואפילו הוא גדול (שם).

פסקי רי"ד

אומר לא מצאתי אלא עשרה ואפ"ה פטרינן ליה מפני תיקון העולם דאי רמית עליה שבועה אתי לאימנויי ולא מיהדר ליה מידי והיאך

מתני' שסמכו אצל בעל הבית. לעשות על פיו ולא נתמנה להן אפוטרופוס לא מאביהן ולא מב"ד אפילו הכי כאפוטרופוס הוא: **ישבע.** כשיגדלו היתומין ישבע להן שאין לו בידו כלום משלהן: **לא ישבע.** טעמא דהך פלוגתא מפרש בגמרא (יד) וכין למר וכין למר מפני תיקון העולם הוא: **גמ'** ולא שוספין. אין יכול לתרוס על חלק חברו שלא מדעתו: **ולא אריסין.** על חלקו של בעל הבית: **אחס ולא הסולס אס שאינו שלו.** הך סיפא טעמא דריסא כלומר אחס ממעמד הסולס שאינו שלו והני כולהו שאינו שלו מינהו.

מתני' [א]יתומין שסמכו אצל בעל הבית או שמינה להן אביהן אפוטרופוס חייב לעשר פירותיהם [ב]אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר [ג]חילוף הדברים: **גמ'** ורמינהו [ד]אתם [ה]ולא שותפין [ו]אתם ולא אריסין אתם ולא אפוטרופין [ז]הולא התורם את שאינו שלו אמר רב חסדא לא קשיא [ח]כאן להאכיל [ט]כאן להניח והתניא [י]האפוטרופין תורמין ומעשרין להאכיל ולא להניח [יא]ומוכרי' להן בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ומוכרין להן פירות יינות שמנים וסלתות להאכיל אבל לא להניח [יב]ועורבה וסוכה וציצית וכל דבר שיש לו קצבה לאיתויי שופר ולוקחין להם ספר תורה תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאתויי מגילה ואין פוסקין עליהם צדקה [יג]ואין פודין עליהן את השבויין ולא כל דבר שאין לו קצבה לאתויי תנחומי אבלים ואין אפוטרופין רשאין לדון לחוב ולזכות בנכסי יתומים לזכות אמאי [ט]לא אלא לחוב על מנת לזכות בנכסי יתומים [יג]ואין אפוטרופין רשאין למכור ברחוק ולגאול בקרוב ברעה ולגאול ביפה מ"ט דדלמא משתדפין [יד]ואין אפוטרופין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין בהן שדות רבן שמעון בן גמליאל אומר [טו]אף לא למכור עבדים וליקח שדות מ"ט דלמא לא משפיין [יז]ואין אפוטרופין רשאין [יח]להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות [יט]רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו וצריך לחשב עמהן באחרונה ר"ש בן גמליאל אומר [כ]אינו צריך [כא]אין עושין אפוטרופין נשים ועבדים וקטנים [כב]ואם מינן אבי יתומין הרשות [כג]בידו ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר' מאיר דהוה קא מזבין ארעתא [כד]וזבין עבדי ולא שבקיה ר' מאיר אחוו ליה בחלמיה [כה]אני להרום ואתה לבנות אפילו הכי לא אשגח אמר [כו]דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטן דכל בי שמשי הוו קא מינצו בהדי הדדי איקלע רבי מאיר להתם עכבינהו תלתא בי שמשי עד דעבד להו שלמא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ר' מאיר לההוא גברא מביתיה: ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר' יהושע בן לוי דהוה קא מזבין ארעא וזבין תורי ולא אמר ליה ולא מידי סבר לה כר' יוסי [כז]דתניא א"ר יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההיא סבתא הוה להו תורתא שקלה וזבינתה ניהלייהו אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרו ליה מאי עבידתה דזבנא אמר להו יתומים שסמכו אצל בעל הבית תנן והא אייקר ברשותא דלוקח אייקר והא לא נקיטי דמי אמר להו א"כ היינו דרב חנילאי בר אידי אמר שמואל דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל [כח]נכסי יתומין הרי הן כהקדש ולא מקני אלא בכספא חמריה דרבנא עוקבא יתמא משכוה בארבעה ארבעה ואייקר וקם בשיתא שיתא אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו היינו דרב חנילאי בר אידי [כט] דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומין הרי הן כהקדש ולא מקני אלא בכספא: משוך פירי מיתמי אייקור היינו דרב חנילאי בר אידי [ל]זול [לא]לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש אמשיכו להו פירי ליתמי [לב]אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש זול סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי א"ל רב שישא בריה דרב אידי [לג]הא רעה היא לדידהו דזמנין דמצטרכי לפירי וליכא דיהיב להו עד דיהבי זוזי [לד]יהבי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מן הקדש אייקר סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי [לה]הא רעה היא לדידהו דאתו שהיתומים משכו פירות מאחרים ולא נתנו דמיס: **אייקר.** ורולין המוכרים לחזור משוס דקנין יתומים בכסף: **לא יהא כח הדיוט כו'.** וכיון דאי אמשיכו להדיוט לא הדרי השתא כל שכן דלא הדרי: **היינו דרב חנילאי.** ויהדרו בהו יתמי: **אייקר.** ורולים המוכרים לחזור: **היינו דרב חנילאי.** ולא יחזרו: נשרפו

יא) יהבי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. פירוש והיתומין יכולין לחזור בהן [א] ולא"ת גבי הקדש כה"ג אינו יכול לחזור כיון דאיכא מי שפרע בהדיוט כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף כט.). גבי פדאוהו במנה ולא הספיק לנוסכו עד שעמד במתאים [ב] וי"ל דהתם קני בכסף מדאורייתא [ג] ומשום שלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש נמי ליכא כיון דבהדיוט נמי קני במי שפרע אבל יתמי מן התורה דינם כהדיוט [ד] ולא קנו בכסף [ה] ולא קיימי אפילו במי שפרע [ו]: לאתו

יב) ועורבה. פירוש [ג] מלאכת מחשבת [ד] ולא מקרי מלאכת מחשבת אלא בדבר שיש בו ד' אמות [ה] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ג' אמות [ו] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ב' אמות [ז] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו אמה [ח] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ד' טפחים [ט] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ג' טפחים [י] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ב' טפחים [יא] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו טפח [יב] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו אמה [יג] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ד' טפחים [יד] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ג' טפחים [טו] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ב' טפחים [יז] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו טפח [יח] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו אמה [יט] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ד' טפחים [כ] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ג' טפחים [כא] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ב' טפחים [כב] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו טפח [כג] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו אמה [כד] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ד' טפחים [כה] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ג' טפחים [כו] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ב' טפחים [כז] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו טפח [כח] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו אמה [כט] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ד' טפחים [ל] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ג' טפחים [לא] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ב' טפחים [לב] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו טפח [לג] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו אמה [לד] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ד' טפחים [לה] ולא מקרי אלא בדבר שיש בו ג' טפחים

תורה אור השלם

1. כֵּן תָּרִימוּ גַּם אַתֶּם תְּרוּמַת יְיָ מִכֹּל מַעְשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְּחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְיָ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:

במדבר יח כח

גליון הש"ם

גמ' כאן להאכיל. עי' לעיל דף מ ע"ב תד"ה וכתב: שם כאן להניח. עי' שבת דף לד ע"ב תד"ה הוס מעבר [ועי' ברש"ש ד"ה מכרין לה]: שם אלא לחוב וכו'. עי' קידושין דף מג ע"א תד"ה אלא לחוב: שם ואין אפוטרופין וכו'. עיין לעיל דף לח ע"ב תוד"ה אין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' כר אידי אמר שמואל דאמר כו':

מוסף רש"י

מינוהו ב"ד לא ישבע. דא"כ מיימנע ולא הוי אפוטרופוס הואיל והאדיון ליה, אבל מינהו אבי יתומים לא מיימנע, דאי לאו דהוה ליה הגאה מיימי נמיין לא הוה מיימי ליה, ואבא שאול סבר מינהו אבי יתומים אי יתומים אי ידע דמיבעני ליה מיימנע ולא הוי אפוטרופוס, אבל מינהו ב"ד אע"ג דידע דמיבעני ליה לא מיימנע, דהשיתא היא לגבייה דמיסיון להו לבי דינא (כתובות פח:). מימי לא קריתי לאשתי אשתי. שלף שיתא חולין שלי יש לגמוד הימנה חמה (שבת קיח). לאשתי ביתי. שהיא עיקר של בית (שם). ולשורי שדי. שהוא עיקר של שדה דכתיב (משלי יד) ורב תבואות בכח שור (שם).

מוסף תוספות

א. מידי דהוה אהקדש. תוס' הרא"ש. ב. ה"נ נימא גבי יתומים. מרדכי. ג. אבל רבנן תקנו משיכה להרויחן שלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. תוס' קידושין כט. ד"ה אלו. ד. וא"כ אינם קונים בלא משיכה. תוס' קידושין כט. ד"ה אלו. ה. אלא שייפו חכמים כחם לעשות כהקדש שיהו קונים בכסף. הלכך במקום הפסדם של יתומים אוקימנא אדינא אע"ג דהדיוט קאי במי שפרע, כדי שלא יהיה כח הדיוט מרובה משלהן ולא יבאו לידי הפסד ע"י תקנ"ח, כי לולו[א] התקנה היו חוזרים בהם אפי' קבלו המעות כיון שלא משך.

תוס' קידושין כט. ד"ה אלו. ו. שהרי היתומים אינן חוזרין והאפוטרופוסי' הוא דהדרי והם אינן עושי' לצרכם. מיש"ק.

עין משפט נר מצוה

בב א מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה י ופי"ל מהלכות נחלות הלכה ט סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סימן לל סעיף יד:

ל ב מיי' פי"ל מהלכות נחלות הלכה ה סמג עשין לו טוש"ע שם סעיף טז:

לא ג מיי פ"ד מהל' תרומות הלכה ח וש"ס בכ"מ [טוש"ע י"ד סימן שלא סעי' לה]:

לב ד מיי' שם הלכה י וש"ס בכ"מ:

לג ה מיי' שם הל' ג:

לד ו מיי' פי"ל מהל' נחלות הל' ט סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' לל סעיף יד:

לה ז מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם:

לו ח מיי' שם הלכה י טור ש"ע שם סעי' טו:

ט [טוש"ע יו"ד סי' רמח סעי' ג]:

לז י מיי' שם הלכה ז טור ש"ע שם סעי' יב:

לח כ ל מ מיי' שם הלכה ו

ז טוש"ע שם סעיף יא:

לט נ מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעי' יג:

מ ס מיי' שם טוש"ע שם סעיף טז:

מא ע [מיי' שם פ"י הלכה ו] טוש"ע שם סעי' ג:

מב פ [מיי' שם] טוש"ע שם סעי' ח:

מג צ מיי' פ"ט מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קלט סעיף ד:

מד ק מיי' שם:

מה ר ש מיי' שם הלכה ה:

מו ת א מיי' שם הל' ו:

פסקי רי"ד

מתני' יתומים שסמכו אצל ב"ה חייב לעשר פירותיהן מפני תיקון העולם אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב הכהנים שפיגלו במקדש מזידים חייבים פי' יתומים שסמכו מאליהן אצל ב"ה ולא נתמנה אפוטרופוס עליהן לא מפי ב"ד ולא מפי אביהם חייב אותו ב"ה לעשר פירותיהן מפני תיקון העולם שדין אפוטרופוס יש לו כיון שהן סמוכין עליו: ורמינהו אתם ולא שותפים אתם ולא אריסים אתם ולא אפוטרופין אתם ולא התורם את שאינו שלו פי' כן תרימו גם אתם אתם ולא שותפים שאם היו שניהם שותפים בשדה אין האחד רשאי לתרום חלק חבירו בלא רשות חבירו וכן האריס לא יתרום חלק ב"ה בלא רשותו וכן האפוטרופוס אינו רשאי לתרום פירות של יתומים. כל אלו מפני שאינן שלהן ואין אדם תורם דבר שאינו שלו ואי ק' והתנן בפ"ג דתרומות (מ"ג-מ"ד) השותפין שתרמו בזה אחר זה ר' עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה וחכ"א תרומת הראשון תרומה ר' יוסי אומר אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה ואם לא תרומת השני תרומה. בר"א בשלא דבר אבל אם הרשה את בן בתו או עבדו או שפחתו לתרום תרומתו תרומה וכו' דאלמא השותף שתרם אפילו שלא ברשות תרומתו תרומה י"ל כגון שהיו שותפין בפירות דמסתמא ניחא ליה לשותף במאי דעביד חבריה ומאי דאמרי' הכא אתם ולא שותפין כגון שהיו שותפין בשדה ולא בפירות שהיו מחלקין הפירות וכל אחד היה מולך את חלקו בביתו. אמר רב חסדא לא ק' כאן להאכיל כאן להניח פי' מה שצריכים היתומים לאכול מעשר ותורם להם מפני שהם קטנים ותרומת הקטן אינה תרומה כדתנן בריש תרומות חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו שלו ועובד כוכבים שתרם את של ישראל אפילו ברשותו אין תרומתן תרומה אבל להניח את התבואה מעושרת באורצ עד שיגדילו אינן רשאין לעשר לכשיגדילו יעשרו הם ואי ק' כיון שאין האפוטרופסים רשאין מן התורה לתרום ולעשר היאך תורמין כדי להאכיל והלא תרומתן היא טבל והיאך יאכלו אותה הכהנים ר"ל דב"ד הפקירו נכסי היתומים שיהו האפוטרופסין תורמים את שאינו שלהם ודוקא להאכיל ב"ד אבל להניח לא ולעשר היאך תורמין כדי להאכיל והלא תרומתן היא טבל והיאך יאכלו אותה הכהנים בבת ישראל ולא אמרינן כיון שהאפוטרופסים אינן בעלים נמצא שקנין הלוקח אינו כלום ואינו יכול לשחררו אלא ב"ד הפקירום שיהו האפוטרופוסים זוכים בהן ומכיריתן מכירה גמורה היא אבל לשחררם לא זיכום ב"ד שכל מה שעשו לא עשו אלא לתיקון היתומים ואם יעשו ע"ד ב"ד הרי הן בעלים ואם לאו הרי הן כנכרים: והתניא. סיועא אפוטרופסין תורמין ומעשרין להאכיל אבל לא להניח ומוכרין להאכיל אבל לא להניח ועושים להן סוכה ולולב וציצית וכל דבר שיש להן קצבה לאתויי שופר ולוקחים להן ס"ת תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאתויי מגילה ואין פוסקין עליהן צדקה ואין פודין עליהן את השבויין וכל דבר שאין לו קצבה לאתויי תנחומי אבלים ואין האפוטרופסין רשאין לדון בנכסי יתומים ע"מ לזכות פי' אם באו לדין ולטענן על נכסי יתומים אין האפוטרופין רשאין לדון עמהן ואם נתחייבו אין חייבן חיוב ואע"ג שכונתם כדי לזכותם אלא ממתינין להן עד שיגדילו שאין נזקקין לנכסי יתומים עד שיגדילו ואע"פ שיש להן אפוטרופוס ואין האפוטרופין רשאין למכור ברע ולגאול ביפה מ"ט דילמא מישתדפי: ואין האפוטרופין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין בהן שדות רשב"ג אומר אף אין מוכרין עבדים ולוקחין שדות מ"ט דילמא לא מישפיין ואין אפוטרופין רשאים להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות וצריך לחשוב עמהן באחרונה דברי ר' רשב"ג אומר אינו צריך פי' צריך לחשב עמהן ולהשבע להן שלא נשאר בידו משלהן כלום ואין עושין אפוטרופוס נשים ועבדים וקטנים ואם מינן אבי יתומים הרשות בידו וש"מ דבאפוטרופוס שמינוהו ב"ד מיירי ואתי ר' כאבא שאול

דאתו למימר להו נשרפו חיטכם בעלייה. הקשה בקונטרס וכי נשרפו יחזרו בהן כמו בזול וי"ל[א] כיון דברשות יתמי[ב] אייקר מסתברא דברשותם נמי נשרפו וא"ת לעיל דאמר משום פירי מיתמי אייקר היינו דרב חיליאי והדרי בהו יתמי הא דעה הוא לגביהו דאמרו להן הלוקחין נשרפו חיטכם בעלייה וי"ל דנעשים הלוקחים שומרי שכר כיון[ג] דיכולים לאוכלם ולעשות בהם כל חפצם כדאמרינן בהאומנין (ב"מ דף פפ.) הלוקח כלי מדינת האומן לשברו לבית חמיו ונאנס בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר אלמא בחזרה הוי כנושא שכר דהואיל ונהנה מהנה: **לכרגא.** פירש בקונטרס לפיוסי כרגא דיתמי כו'[ד] משמע דלשאר צורכי היתומים[ה] בעי הכרזה וקשה דבפ' שום היתומים (ערכין דף כב.) כי פריך לרב אסי דאמר מין נזקקין לנכסי יתומין אלא מ"כ ריבית כו' מ"מ דשום היתומין[ו] לוקמה לשאר צורכי יתומים[ז] בר מבעל חוב לכך נראה[ח] דהכא בכרגא ומזונות וקבורה דאשה ובנות[ט]: **ולקבורה.** הא פשיטא דאין מתמיינים לקבור את המת עד דמשלמי יומי הכרזה[י] אלא הא קא משמע לן דאם לוו לצורך קבורה[יא] מוכרין בלא הכרזה ופורעין[יב]: **הלכה כאבא שאול.** אומר ר"מ דכן הלכה אע"ג דקיימא לן (עירובין סב:)[יג] דמשנת רבי"ש קב ונקי[יד] ובברייתא קתני נמי וכן הלכה כדבריו[טו] אין למידין הלכה מפי תלמוד[יד] וכן מוכיח בהכותב (כתובות דף פח:) דמוקי פלוגתייהו דר"ש ורבנן בפלוגתא דאבא שאול ורבנן ורבי שמעון כאבא שאול ובכולהו לישני דהתם רבי שמעון כהלכתא ואומר רבינו חיים דלא מחייבינן אפוטרופא לישבע אלא דלא עיכב כלום משלהם אבל לא מישתבע אלא פשע דאפי' ודאי פשע פטור כדאמרינן בפרק ד' וה' (ב"ק דף לט.) גבי שור של יתומים שנגח[טז] דגבי מעלייתא דיתמי דאי אמרת מעלייתא דאפוטרופא ממנעי ולא עבדי ולר' יוסי בר' חנינא נמי דאמר מעלייתא דאפוטרופוס חוזרין ונפרעין מיתומין לבי גדלי[יז] והרב רבי שלמה בר יוסף מוורדון הביא ראיה דאפשיטה חייב דאמר בהמפקיד (ב"מ דף מב:) גבי תומת דלא הוה ליה כבי ושיני ומת נימא ליה לאפוטרופוס זל שליש אמר אנא נבקא מסרתיה משמע הא לאו הכי[יז] חייב ולא שייך ממנעי ולא עבדי אלא דוקא התם שלא נתמנו כל עיקר אלא כדי שישלמו[יח] ולא בשביל ריוח היתומין[יט] אלא לתקנתא דשאר אינשי דלא ליתזקי[כ] אבל אפוטרופא שנתמנה לצורך היתומים לא ממנע בשביל מה שמשלם כשפשע לכ"ע אי משום דעבד ליה דניחא נפשיה אי משום דנפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא וגבי שבועה דווקא פליגי[כא] ומיהו נראה דודאי אי פשע חייב לשלם לכ"ע אבל כל כמה דלא ידעי' אי נאנס כלום אין ראוי להשביעו על דבר זה בלא טענה כדאמרינן בירושלמי דפירקין קאמית דרבי יוחנן דאמר משל יתומים כרבנן ודרבי יוסי בר' חנינא דאמר מעליית אפוטרופא כאבא שאול אמית דרבי יוחנן כרבנן בתמיה אפילו יסבור כאבא שאול[כב] בעי אינש מיתן זוזי בגוון דמיתקרי מהימן[כג] אבל גבי שור יתומין דלא הועמד אפוטרופא לגאמנות[כד] אלא לשמור שלא יגנח[כה] ודרבי יוסי בר' חנינא כאבא שאול אפילו יסבור כרבנן אדם מבריח עצמו מן השבועה ואין מבריח עצמו מן התשלומין פי' רואה לשלם כשיפשע ואינו רואה שישביעוהו בחנם: **מנסך** קם ליה בדרבה מיניה. ומטעם שלא יהא כל אחד ואחד חולך ומטמא טהרות של חבירו אין לחייבו דמהאי טעמא לא מחייבינן ליה טפי אלא כאילו הוא היזק ביכר וא"ת ולשמואל מ"ש מדאמרי' בריש אלו נערות (כתובות דף ל:) ומודה ר' נחוניא בן הקנה בגונב חלבו של חברו ואכלו שהוא חייב שכבר נתחייב בגנבה קודם שיבא לידי איסור חלב וי"ל דסבר שמואל דהגבהה לורך ניסוך היא דאי אפשר לניסוך בלא הגבהה[כו] אבל התם אפשר לאכילה בלא הגבהה דאי בעי נחין ואכיל והכי מפליג התם[כז] בין הא דאי אפשר להנתה בלא עקירה וקסבר שמואל דניסוך נמי דומה לדרי אבנין[כח] ור' ירמיה ורב דהכא[כט] סברי כאידך שיטה דהתם דמחלק בין זורק חץ לגונב חלבו משום דזורק חץ אי בעי להדורי לא מצי מהדר הכא מצי מהדר וגבי ניסוך נמי כיון דמלי מהדר

נזרפו חיטכם בעלייה. שהרי קניתם בטעות[ט]. וכי תימא לא מצו למימר הכי דהא גבי גרישותא דיתמי אמרינן לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש זול סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי[ב] הא רעה הוא לדידהו דזמנין דמצטרכי לזוזי וליכא דיהיב להו עד דיהבי להו פירי אמר רב אשי אנא ורב כהנא חתמינן אשטרא דאימיה דזעירא יתמא דמזבנא ארעא לכרגא בלא אכרזתא[ג] דאמרי נהרדעי[ג] לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא: עמרם צבעא אפוטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרי ליה קא לביש ומכסי מיתמי אמר להו[ד] כי היכי דלישתמעון מילה קאכיל ושתי[ה] מדידהו ולא אמוד אימור מציאה אשכח והא קא מפסיד אמר להו אייתו לי סהדי דמפסיד ואיסלקיניה דאמר רב הונא חברין משמיה דרב אפוטרופוס דמפסיד מסלקינן ליה דאיתמר אפוטרופא דמפסיד רב הונא אמר רב מסלקינן ליה דבי רבי שילא אמרי לא מסלקינן ליה[ו] והלכתא מסלקינן ליה: אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע: מאי טעמא אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפוטרופוס ומשום שבועה לא אתי לאמנועי: מינוהו ב"ד לא ישבע: מלתא בעלמא הוא דעביד לבי דינא ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי: אבא שאול אומר חילוף הדברים: מ"ט מינוהו ב"ד ישבע בההיא הנאה דקא נפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא דהא סמיך עליה בי דינא משום שבועה לא אתי לאמנועי מינהו אבי יתומים לא ישבע מילתא בעלמא הוא דעבדי להדדי ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל[ז] הלכתא כאבא שאול: תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר זה וזה ישבע והלכה כדבריו תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דר' אבהו אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מפני שהוא נושא שכר אמר ליה את אייתת קבא וכיילת ליה אלא אימא מפני שהוא כנושא שכר: **מתני'**[ח] המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב: **גמ'** איתמר מנסך רב אמר מנסך ממש ושמואל אמר מערב מ"ד מערב מ"ט לא אמר מנסך אמר לך מנסך קם ליה בדרבה מיניה ואידך כדרבי ירמיה[ט] דא"ר ירמיה[י] משעת הגבהה הוא דקנה מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך ולמאן דאמר מנסך מ"ט לא אמר מערב אמר לך מערב היינו

עין משפט נר מצוה

מז א ב מיי' פ"ט מהל' מכירה הלכה ד טוש"ע ח"מ סי' קנט סעי' ד:
מח ג מיי' פי"ב מהל' גזילה הל' יז ופי"ח הלכה כ ופי"ד הל' כד ופי"ט הל' יא) ופי"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה יא סמג עשין מח ולד ופא טוש"ע אה"ע סימן ע סעיף ה ופסי' פט סעי' ג) וסימן לג סעיף כה וסי' קד סעיף ג וסימן קיב סעיף ו וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ג:
מט ד מיי' פי"א מהל' נחלות הלכה ה טוש"ע ח"מ סימן לא סעיף ד:
נ ה מיי' שם פי"י הלכה ז טוש"ע שם סעיף ס:
נא ו מיי' שם פי"א הל' ה ופי"ט מהל' שלוחין הלכה א (וכ"ד) סמג עשין קנג טוש"ע ח"מ סי' לג סעיף א וסימן לז סעיף מז:
נב ז ח מיי' פי"ז מהל' מוכר ומזיק הלכה ב סמג עשין מ טוש"ע ח"מ סימן שפה סעיף א:
נג ט מיי' שם ה"ו וסמג שם טור ש"ע שם סעיף ב:

פסקי רי"ד

ורשב"ג כרבנן ולקמן פסקי' הלכה כאבא שאול: ההוא דהוה בשבבותיה דר' מאיר דהוה מזבין ארעתא וזבין עבדי ולא שבקיה ר' מאיר איתחזי ליה בחלמיה אנו לדרוס ואתה לבנות ואפ"ה לא אשגח אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין: וההוא דהוה בשיבבותיה דריב"ל דהוה מזבין ארעתא וזבין תורי ולא אמר ליה ולא מידי דתניא א"ר יוסי מימי לא קראתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי: הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההוא סבתא הויא להו תורתא שקילא דבינתא ניהלייהו אתו קרובים לקמיה דר' נחמן אמרו ליה מאי עבידתה דמזבנא פי' מי מינה אותה אפוטרופא עליהן אמר להו יתומים שסמכו אצל ב"ה תנן והא אייקר ברשותא דלוקח אייקר והא לא נקיטי יתמי דמי אמר להו א"כ היינו דרב ניהלאי בר אידי דאמר רב ניהלאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומים הרי הן כהקדש ולא מיקנו אלא בכספא: משוך פירי מיתמי אייקר היינו דרב ניהלאי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש פי' ואין הלוקח יכול לחזור בו כיון שמשך: אימשיכו לא יהא פירי ליתמי אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש ואין המוכר יכול לחזור בו. זול כסברו למימר היינו דרב ניהלאי פי' והיתומים יכולין לחזור בהן אמר להו רב ששת הא רעה היא להן דזימנין דמיצרכי פירי וליכא דיהיב להו בהקפה עד דפרע זוזי יהיב זוזי דיתמי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש ויכולין היתומים לחזור בהן אייקר סבור מינה היינו דרב ניהלאי ואין המוכר יכול לחזור בו אמר להו רב שישא בריה דרב אידי רעה היא לדידהו דאתו למימר להו נשרפו חיטין בעלייה ולא יטרח להצילם אבל אם נאמר שהמוכר יכול לחזור בו אם יצאה מפני שלא משכו יטרח ויצילם כי הוא סבור להדריה בהן יהבו להו זוזי ליתמי אייקור לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש ויכולים לחזור בהן זול לתמר מינה היינו דרב ניהלאי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה לדידהו דזמנין דמצרכי להו זוזי לפירי וליכא דיהיב להו אמר רב כהנא חתמינן אשטרא דאימיה דזעירא יתמא דמזבנא ארעא לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא: עמרם צבעא אפוטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרי ליה קא לביש ומכסי מיתמי אמר להו דכי היכי דלישתמעון מילה קאכיל ושתי מדידהו ולא אמוד אימור מציאה אשכח והא קא מפסיד אמר להו אייתו לי סהדי דמפסיד ואיסלקיניה דאמר רב הונא חברין משמיה דרב אפוטרופוס דמפסיד מסלקינן ליה דאיתמר אפוטרופא דמפסיד רב הונא אמר רב מסלקינן ליה דבי רבי שילא אמרי לא מסלקינן ליה והלכתא מסלקינן ליה: אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע: מאי טעמא אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפוטרופוס ומשום שבועה לא אתי לאמנועי: מינוהו ב"ד לא ישבע: מלתא בעלמא הוא דעביד לבי דינא ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי: אבא שאול אומר חילוף הדברים: מ"ט מינוהו ב"ד ישבע בההיא הנאה דקא נפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא דהא סמיך עליה בי דינא משום שבועה לא אתי לאמנועי מינהו אבי יתומים לא ישבע מילתא בעלמא הוא דעבדי להדדי ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל הלכתא כאבא שאול: תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר זה וזה ישבע והלכה כדבריו תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דר' אבהו אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מפני שהוא נושא שכר אמר ליה את אייתת קבא וכיילת ליה אלא אימא מפני שהוא כנושא שכר: **מתני'** המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב: **גמ'** איתמר מנסך רב אמר מנסך ממש ושמואל אמר מערב מ"ד מערב מ"ט לא אמר מנסך אמר לך מנסך קם ליה בדרבה מיניה ואידך כדרבי ירמיה דא"ר ירמיה משעת הגבהה הוא דקנה מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך ולמאן דאמר מנסך מ"ט לא אמר מערב אמר לך מערב

מסורת הש"ס

א) ב"מ קח: כתובות פז. ק:, ב) בכמ"ר ליתא מדיקרו וער' רש"ש, ג) מולין מא., ד) ב"ק קיז., ה) כתב"ר אבריר"ף ופסק והכי הם בכתובות ובכתובות נזכרותם נזכרים, ו) [ערכין כא.], ז) [קמן נג.], ח) [ער' רש"ש], ט) [עיין ב"מ ב:], י) [שם לא.],

מוסף רש"י

הובא בעמוד הבא

מוסף תוספות

א. דהתם הפירות בעין ויכולים לומר קחו פירותיכם, אבל אם נשרפו הפירות, לא רצו לגרוע ב"כ כח המוכר. תוס' הרא"ש. ב. לחזרה אי. תוס' הרא"ש. ג. דקודם דאייקר היו ברשותם. תוס' הרא"ש. ד. [ד]כל הני מילי לצורך יתומים. תוס' ב"מ קח: ד"ה מזבנינן. ה. כהנו דחשיב בפרק הנזיקין (לעיל נב.) מוכרים שדותיהן לקנות להם מגילה וציצית ושופר וכו'. תוס' ב"מ שם. ו. ל' יום ומכרזינן כו'. תוס' כתובות פז. ד"ה לכרגא. ואם אין נזקקין מלפרוע שאר חובות, היכי משכחת לה הכרזה, כי בשטר שיש בו רבית לא יפתינו עד שיכריזו. ומאי קשיא ליה. תוס' הרא"ש כתובות פז. ד"ה לכרגא. ז. שצריכי הכרזה. תוס' ב"מ שם. ח. דלכל צרכי יתומים מזבנינן בלא אכרזתא. תוס' הרא"ש. ט. דעל היתומים לפרוע כסף גלגולותא כמו ששאה הבעל בחייו בכלל מזוני הוא. תוס' הרא"ש. י. דאטו יהיה מת מוטל באשפה כל ימי הכרזה. תוס' ב"מ קח: ד"ה מזבנינן. יא. כשבא בע"ח לגבות חובו. תוס' הרא"ש שם. יב. שלא תהא מכשילו לעתיד. תוס' כתובות פז. ד"ה ולקנורה. יג. והלכה כמותו בכל מקום. תוס' ר"ש. יד. כיון דאמוראי פסקי דלא כוותיה, לית הלכתא כוותיה. ואע"ג. תוס' הרא"ש. טו. מעמידין להן אפטרופין ומעידין להן בפני אפטרופין, ומשיגין לי' מועד דכי הדר נגח משלם מן העליה, ואמרינן מעלית (ד)מאן, ר' יוחנן אמר. רשב"ם. טז. אלמא אע"פ שפשע האפוטרופוס בשמירת שור, לא משלם. תוס' הרא"ש. יז. דאם לא הייתה זאת הטענה [ו]הוה פושע. תוס' ב"מ שם. יח. כתוס' ב"ק כתוב: כדי שישמור השור וכן בב"מ כתוב: שלא יזוקן משורם. (וע"ש מה כוונת תוס' שלפנינו). יט. דטוב היה להם שלא היה להם אפוטרופוס. תוס' ב"ק לט. ד"ה דלא. כ. אם יש לו להתחייב בפשיעה ממנע ולא עביד. תוס' הרא"ש. כא. [ד]הא אמרי' בירושלמי אדם מבריח עצמו מן השבועה ואין אדם מבריח עצמו מן התשלומין לפי שאין אדם רוצה שישביעוהו בחנם, אבל נראה להם דין שישלם מה שפשע בשלהם. תוס' הרא"ש. כב. דאמר מינוהו ב"ד ישבע. תוס' ב"ק לט. כג. כלומר לא ימנע בשביל כך אם יהיה זקוק לפרוע אם יפשע דשמה הוא שנחשב בכך לנאמן כשב"ד ממנין אותו. תוס' ב"ק לט. ד"ה ממנין אותו. כד. שאין זה בשביל תקנת יתומים. תוס' ב"ק לט. ד"ה דלא. כה. ואין נחשב אלא כשומר בעלמא ששומר השור שלא יזיק. תוס' ב"ק לט. ד"ה דלא. כו. מהגבהה צורך אכילה. תוס' הרא"ש. כז. וכיון דאניסוך לא מיחייב, דמתחייב בנפשו הוא, אהגבהה נמי לא מיחייב. ריטב"ק. כח. דא"א לניסוך בלא הגבהה. והא דאמר בע"ז דבשכשוך בעלמא אסור היינו מדרבנן, ואניסוך דרבנן לא גזרו לחייבו. תוס' הרא"ש. כט. דאמרי משעת הגבהה קניא. תוס' הרא"ש.

מינה היינו דרב ניהלאי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה לדידהו דזמנין דמצרכי להו זוזי לפירי וליכא דיהיב להו נמצא עכשיו שדין היתומים שוה לשאר בני אדם בכל דבר חוץ כשמשכו אחרים מהן והוקירו אמר רב אשי אני ואדי שבחבורה ומנו רב כהנא חתמינן אשטרא דאימיה דזעירא יתמא דזבנא ארעא לכרגא ולמזוני לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא: עמרם צבעא אפוטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרו ליה

לביש ומכסי מיתמי אמר להו כי היכי דלישתמעון מילה קאכיל ושתי ולא אמוד אימור מציאה אשכח וכגון שמינהו אבי יתומים שכיון הוא שהאמינו עליהן אין כח לב"ד לסלקו קא מפסיד שאינו מתעסק בהן כראוי והקרקעות נפסדות אמר להו אייתו לי סהדי דאסלקיה דאמר רב הונא חברין משמיה דרב אפוטרופא דמפסיד מסלקי' ליה והלכתא כותיה ואמרי רבותא מינו דמסלקי' ליה משביעין ליה והאי דאפסקא הלכתא דלא משביעין ליה ה"מ היכא דלא אישתכח עליה פסידא אבל היכא דאישתכח עליה פסידא מסלקי' ליה ומשביעינן ליה. אפוטרופוס שמינה אבי יתומים ישבע מ"ט דאי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפוטרופא ומשום שבועה לא אתי לאימנועי מינהו בי"ד לא ישבע מילתא בעלמא הוא דעביד לבי דינא ואי רמית עליה שבועה אתי לאימנועי מינהו אבי יתומים לא ישבע מילתא בעלמא הוא דעבדי אינשי אהדדי ואי רמית עליה שבועה אתי לאימנועי אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כאבא שאול תניא ר' אליעזר ב"א אומר זה וזה ישבע והלכה כדבריו אע"ג דק"ל (לקמן סז.) משנת ר' אליעזר ב"א קב ונקי והלכה כמותו בכל מקום ה"מ היכי דלא פסקי אמוראי הלכתא אבל הכא כיון דפסק שמואל הלכה כאבא שאול כשמואל עבדי'. ואע"ג דתניא והלכה כדבריו הא ק"ל (ב"ב קל:) אין למדין הלכה מפני משנה ואפסק אמוראי מסכינן כתב ר' יצחק ז"ל דהני מילי בטענת שמא אבל בטענת ברי משביעינן ליה כגון דגדלי יתמי וטעני טענת ברי עליה ואיהו כפר כגון האי ודאי משתבע ודברי טעם הן דדוקא משבועת האפוטרופוס פטורהו שהוא בלא טענת ודאי. ואלו נשבעין שלא בטענה השותפין והאפוטרופין וכו' ואמרי' מאי שלא בטענה [בטענת] ודאי אלא בטענת ספק אבל בטענת ודאי הרי הוא ככל אדם ואינו נפטר משבועה: המטמא והמדמע וכו' פי' טימא תרומתו של כהן והפסידה לגמרי דתו לא חזיא לאכילה או שהרותיו של חבירו שהן חולין ואוכל חולין בטהרה וגורם לו למכרן בזול לטמאים שיאכלו אותם בימי טומאתם. ומדמע שהוא מערב תרומה בחולין וגורם לו שצריך למוכרן לכהנים בזול בדמי תרומה. ומנסך רב (אשי) אמר מנסך ממש שהגבילה בכלי של יין וניסך ממנו לשם עבודת כוכבים ואסרו כולו בהנאה ושמואל אמר מערב שלקח יין נסך ועירב ביינו של ישראל ואסר. ורב דאמר מנסך ממש אע"ג דקם ליה בדרבה מיניה סבר לה כר' ירמיה דאמר משעת הגבהה הוא דקנייה ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך הלכך אינן באין כאחד וחייבין לשלם כל אלה אם עשה בשוגג פטור ואם עשה במזיד חייב הכהנים שפגלו הקרבן כגון ששחטו או שעשו אחת מעבודות הדם או קבלה או הלכה או זריקה על מנת לאוכלן חוץ לזמנו או חוץ למקומו אם היו מזידין שידעו שהקרבן

היינו מדמע. שמערב בהיתר דבר האוסרו וכיון דשמעינן דקנסוהו רבנן ה"ס דילפי' מיניה למנסך ולא אלטריך למתניה אבל השתא דמנסך ממש אילטריך למתניי' דלא תימא קס ליה בדרבה מיניה ופסוור: **[קנסא הוא].** מטמא ומדמע דבמזיד חייב קנסא הוא דהיכי אילו נכר לא שמיה היזק: **וקנסא מקנסא לא ילפינן.** דהא לאו דינא הוא והיכא דקנוס קנוס והיכא דלא קנוס לא קנוס ולהכי אלטריך מנסך: **ומאן דיליף קנסא מקנסא.** היינו רב דאמר מנסך ממש דאילו מערב לא אלטריך דילפינן ממדמע אע"ג דקנסא הוא: **כל מני.** דתמני' למה לי ליתני חדא ומילפא אידך מינה: **משום דקא מפסיד ליה לגמרי.** דלא חזיא תו לאכילה: **דאסור לגרום טומאה.** מפני פרושים שאוכלין חוליהן בטהרה ומשום דעבד איסורא קנסוהו: **מדמע.** לא מפסיד לגמרי דהא חזי לכהנים וזבני מיניה בזול: **משום דשכיח.** דעביד ומבילתא דשכיח עבדי רבנן תקנתא כי היכי דלא נעביד: **כי' ירמיה.** דמדלגבהה קנייה: **נמה לי.** כיון דתנן מנסך בתרתי דרישא כ"ש מדמע[ע] דליכא למימר דקס ליה בדרבה מיניה: **מנסך.** מפסיד לגמרי שאוסרו בהנאה אבל מטמא אע"ג דמפסיד ליה לגמרי לענין שהוא עצמו אינו יכול לאכול אבל חזי הוא עדיין להסקה או למאכל בהמה דאפי' מטמא תרומה חזי להסקה או לבהמת כהן: מטמא איכא הפסד מרובה דלא חזיא תו לאכילה: **שמיה היזק.** ובהיזק לא חילקה תורה כשהוא בא בידי אדם עצמו בין שוגג למזיד כדאמרינן בהחובל (ב"ק דף פח:) פצע תחת פצע[ע] לחייב על השוגג כמזיד: **היזק שאינו ניכר.** כגון הני דמתניתין שלא נשתנו מכמות שהיו: **כדי שיודיעו.** שטימא או דימע דאי מחייבת ליה לא אתי מודע להו לבעלים ואכלי איסורא: [ע] **נעשוריה קא מכוון.** דאי לאו להקניטו בא ולהודיעו למה לו לעבד: **הכהנים שפגלו.** קרבנות שנשחטו וחזקום לאכול מהם חוץ לזמנם[ע] ולא הודעו לבעלים: **מזידין.** שידעו שפסולים בכך: **חייבין.** לשלם דמיהם לבעלים שהרי צריכין להביא אחרים ואי נמי נדבה היא קשה בעיניו שלא הקריב קרבנו שהרי להביא דורון היה מבקש: **מפני תקון העולם.** קס"ד דה"ק חייבין מפני תקון העולם שלא יהגילו בכך: **שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מיבעיא ליה.** דהא חייבין דמזיד דינא דאורייתא הוא ותיקון העולם אפטורין הוא דשייך למיתני כדי שיודיעו: **הא שוגגין פטורין.** יא) דמתני' לא תני שוגגין פטורין בהדיא ברישא ואי נמי תני תיקון העולם יד) לא אריש קאי: **מי חטאת.** דפרה אדומה וכן פרה עגלה נפסלין במלאכה דכתיב (במדבר יט) אשר לא עלה עליה עול ובמי חטאת כתיב למשמרת למי נדה ותניא בספרי[ע] מה ת"ל שיכול אין לי שתהא מלאכה פוסלת אלא בפרה ומנין אף במים ת"ל למשמרת למי נדה כלומר שיהיו משומרות לכך ולא לדבר אחר: **פטור מדיני אדם.** לשלם: **וחייב בדיני שמים.** פורענות לשלם לרשעים. שנתכוין להפסיד את ישראל: **לרבקה.** למקום אסיפת הבהמות וקישורן כמו כעגלי מרבק (מלאכי ג עז): **כדי שפינק.** את אמה: **ופדוה.** בתבואה עם השאר דתשלומין ליכא למעשה ידיו דאמר לעובדה הכנסתיה שפינק ופסולה לא הוי אלא מחמת מחשבתו שנתכוין אף שתדוש וגרמא בניקין פטור דאמחשבה לא מחייבינן ליה דפסולה מחמת מחשבה הוא כדאמר (פסחים כו:) עובד דומיא דעבד דניחא ליה: ששקל

מהדר חייב ת"ל קסבר[א] דאפשר לנסך בלא הגבהה ולא דמי לעקירה והנהה דשבת ת"ל דאפשר דרבי ירמיה[ב] פליג אדרבי אבין[ג] וכן משמע דאמר במרובה (ב"ק דף ע:)[ד] דאמר ליה זרוק גיבופתיך לאלרי ותקני לי גיבופתיך ופריך מדמעטי לאויר חצרו קנה ומתפייב בנפשו לא הוי עד דייחי ומשני בשומר לא תקני לי גיבופתיך עד שתנות והיינו דלא כרבי אבין דלרבי אבין לא צריך לאוקומי הכי דעקירה לורך הנהה היא[ה] וכן משמע בהגוזל בתרא (שם דף קיז.) דקאמר בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע חזרו לומר אף המנסך ומפרש מעיקרא סבור כרבי אבין ולבסוף כרבי ירמיה ועוד י"ל דטעמא דשמואל אף ע"ג דהגבהה לאו לורך דיסוך הוא אפי' הכי פטור[ו] כיון דאשעת ניסוך לא מחייב דקיס ליה בדרבה מיניה אשעת הגבהה נמי מיפטר דאמר לו הרי שלך לפניך כמו[ז] תרומה ונטמאת דכמו דאם נפלו אחר אומר לו הרי שלך לפניך הכי נמי כי ניסך ליה איהו אע"ג דמנסך ליה בידיה כיון דקיס ליה בדרבה מיניה[ח] ורב סבר כיון דבשעת הגבהה[ט] לא שייך למימר דקיס ליה בדרבה מיניה יש לחייב מחמת הגבהה אבל מה שיעשה בידיה אחרי כן אע"ג דהכיא שעתא קיס ליה בדרבה מיניה: **משום** דקא מפסיד ליה לגמרי.

הך סוגיא כר' יוחנן דאמר היזק שאינו ניכר אינו היזק דלחזקיה הוה ליה לאלרוכיה לפטורא:

בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך. בהגוזל בתרא (שם קיז.) כתובה אפכא חזו אחת מסוגיות הפוכות[י]:

שלא יהא כל אחד ואחד בו'.

הקשה ה"ר אפריים הא דתנן בפרק עד כמה (בכורות דף כח:) דן את הדין טימא את הטהור מה שעשה עשוי ושלם מביתו ואמאי והא שוגג הוא[ו] ומאן דמוקי לה כר"מ דדאין דינא דגרמי ניחא לקמן קנים ר"מ שוגג אנו מזיד אבל למאן דמוקי אפילו כרבנן (א) ובגנב בהו שרן קשה לר' יוחנן אמאי חייב[יא] ומיהו לחזקיה[יב] אמי שפיר דלא שייך למיפטרייה כדי שיודיעו[יג] ותיקן דהתם פשע דמה היה לו לטמאותה כדי להחזיק דבריו והוי כמו מזיד דהכא וא"ת בטיהר את הטמא שעירבו עם פירותיו לפטור לחזקיה כדי שיודיעו ויש לומר דאין רגילות שיחזור מהולאתו[יד] אלא ע"י אחרים הלכך לא מייפינן[טו]: **ותני עלה מפני** תיקון העולם. ברוב ספרים גרסינן במתניתין[טז] הכהנים שפיגלו במקדש שוגגין פטורין מזידין חייבין ופריך

היינו מדמע ואידך קנסא הוא ומקנסא לא ילפינן ולמאן דיליף קנסא מקנסא כל הני למה לי צריכא דאי תנא מטמא אי תרומה הוה אמינא משום דקא מפסיד לה לגמרי ואי מטמא חולין[א] משום[ב] דאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל אבל מדמע אימא לא ואי אשמעינן מדמע משום דשכיח אבל מטמא דלא שכיח אימא לא ואי אשמעינן מטמא ומדמע משום דלא קים ליה בדרבה מיניה אבל מנסך דקים ליה בדרבה מיניה אימא לא קא משמע לן כדרבי ירמיה ולהא[ג] דתני אבוה דר' אבין בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע כל הני למה לי צריכא דאי אשמעינן מטמא משום דלא קים ליה בדרבה מיניה אבל מנסך דקים ליה בדרבה מיניה אימא לא ואי אשמעינן מנסך משום דקא מפסיד ליה לגמרי אבל מטמא דלא מפסיד ליה לגמרי אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי משום דהפסד מרובה אבל מדמע דהפסד מועט אימא לא צריכא אמר חזקיה דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד חייב מאי טעמא[ג] היזק שאינו ניכר שמיה היזק ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיעו אי הכי אפילו במזיד נמי השתא לאוזוקי קא מכוון אודועי לא מודע ליה ור' יוחנן אמר[ד] דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור מאי טעמא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ומה טעם אמרו במזיד חייב שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא מהרותיו של חבירו ואומר פטור אני. פי' אע"א דלאו

מטמא דמשמע ליה דמפני תיקון העולם דקתני בברייתא קאי אמזידין חייבין דקתני לבסוף והכי איתא בתוספתא [פ"ג] בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע בשוגג פטור מזיד חייב מפני תיקון העולם הכהנים שפגלו במקדש שוגגין חייבין מפני תקון העולם וקשה דמרישא דהמטמא והמדמע והמנסך דקיימי בהו הוה ליה למיפרך לך נראה דלא גרסינן במתני' שוגגין פטורין ובריתא דהכא לאו היינו דתוספתא דהתם שהנאתי[טז] ומשני[יז] תיקון העולם אדיוקא קאי וכ"ג משני לקמן (דף נה:) אחטאת גזולה שלא נודעה לרבים: **העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת.** מעובד דומיא דעבד דרשינן[ע] דעלה עליה זכר פסולה אע"ג דממילא כיון דניחא להו לבעלים[יז] וה"ה דכי עביד חבירו בידים[יח] ויתא ליה לאתו שעושה דמיתרבי נמי מעובד מ"מ: **בדיני אדם** נמי ליחייב. ות"ת והרי נורס אוזן פרתו של חבירו[יט] דפטור כדאמר בפ"ב דזבחים[כא] (כה:) והבגוזל קמא (ב"ק לח.) משום דכולהו שוורין לאו לגבי מזבח קיימי ופריך התם מהך דהעושה מלאכה מעמע דוקא מלאכה דלא מיינכר הזיקא ומשני דנקט מלאכה

לרבותא דאע"ג דלא מיינכר מיחייב בדיני שמים[כב] וגרמא דהאי דתתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי לא עביד ליה אלא כהיזק שאינו ניכר: הא

שמיה היזק גדול הוא מגרמא דניזקין דאפילו מאן דאמר (ב"ק נה:) גרמא בניזקין פטור הכא מיחייב מפני שעושה מעשה בידים אבל בגרמא ליכא מעשה בידים וכל הני דמתני' מטמא ומדמע ומנסך ומפגל אית בהו מעשה מה שאין כן בגרמא

דמפגל נמי אע"ג שבדבור בעלמא הוא מעשה גמור יש שם שהוא שוחט וזורק באותו הדיבור ופוסלו בידים: ובפרקין דלעיל (מד:) אמרן אמר אביי נקיטינן טימא טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו בנו אחריו מאי טעמא היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק וקנסא דרבנן הוא לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן ריש ללמוד מכאן דאע"ג דדנינן דינא דגרמי כדאמרינן בפ' הגוזל ומאכיל (ב"ק ק.) אם מת קודם ששילם בנו פטור מלשלם[כג] שהרי היזק שאינו ניכר הוא גדול מגרמא ואפילו הכי בנו פטור:

נד א מיי' פט"ז מהל' טומאת אוכלין הלכה ט:

נה ב מיי' פ"ז מהלכות מוכל ומזיק הלכה ג ג טוש"ע מ"מ סימן שפה סעיף ג [וכתב אלפס ב"ק פ"א דף כ ע"ב ובהרא"ש שם סימן ג]:

נו ג מיי' שם הלכה ד [וע"ש בהגהות ובמ"מ]:

נז ד מיי' שם הלכה ה (וע"ש בכ"מ):

מוסף תוספות

א. בתוס' הרא"ש כתוב. קסברי. ומגל"ע. ב. נמי סבר דאי אפשר לניסוך בלא הגבהה [ומיהו]. תוס' כתובות נא. ד"ה שעקירה. ג. ולית ליה דהגבהה צריך ניסוך. תוס' שם. ד. גבי גנב ומכר בשבת דפטור כגון. תוס' שם. ה. וכיון שהקנין בא בין מסירה להנחה אית לן למימר קים ליה בדרבה מיניה וכו' ור' ירמיה דאמר בהנזקין וכו' לית ליה הגבהה צורך ניסוך הוא הדין דלית ליה עקירה צורך הנחה. תוס' ב"ק שם. ו. והיזיק שאינו ניכר הוא. ריטב"א. ז. גזל. תוס' הרא"ש. ח. והו"ל כאילו אתי האיסור ממילא. ולא דמי לגנוב חלב ואכלו מיחייב אשעת גניבה. תוס' הרא"ש. ט. התחיל החייב, [ואז]. תוס' הרא"ש. י. [נ]פטור. תוס' סנהדרין נג: ד"ה שעינכן. יא. לא יהא אלא כמטמא בידים דתנן [הכא] המטמא וכו' בשוגג פטור והא נמי בשוגג הוא. תוס' שם. יב. דאמר [הכא] אחד שוגג ואחד מזיד חייב ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיעו. תוס' סנהדרין נג: ד"ה שעינכן. יג. דהא ידעי בעלים. תוס' הרא"ש. יד. ע"י עצמו. תוס' הרא"ש. טו. הלכך פריך שפיר טפי מהך. תוס' הרא"ש. טז. בתוס' הרא"ש כתוב. ואפ"ה משני שפיר דמפני. יז. וא"א דעושה מלאכה בפרת חטאת דאמרינן דחייב בדיני שמים אמאי מפסלא הא ודאי לא ניחא להו לבעלים. תוס' ב"מ ל. ד"ה אף. יח. (ד)לא בענין דניח"ל לבעלים ממש. אלא. רשב"ם. יט. דמינכר. תוס' ב"ק נא. ד"ה הא. כ. מאי קא פריך, הא פטור דהכא היינו משום דכולהו פרות לאו לפרה אדומה קיימי. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

נפסל בכך חייבין ואם היו שוגגין פטורים מלשלם הקרבן לבעלים אמר חזקיה דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד חייב מ"ט היזק שאינו ניכר שמיה היזק וקי"ל (ב"ק כו.) אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיענו שטימא או דמע דאי מחייבין ליה לא מודע ליה ואכיל איסורא. ור' יוחנן אמר דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק ומה טעם אמרו במזיד חייב שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ואומר פטור אני. פי' אע"א דלאו

עין משפט נר מצוה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שלא וכו' אפי' כרבנן ובאגא בהו ארכ:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם לברגא. לפרוע נמלך כסף גולגלת דיתמי, ולמזוני. מזון האשה והבנות וביתומים, ולקבורה. לקבורת המת לו ביתומים, מזבנינן. נכסי דיתמי בלא אכרזתא. שלא שהות ומתון לדבר (כתובות פז). המטמא. טהרות של חבירו, והמדמע. תרומה המולין של חבירו, דמחיל לה, דמינבי ליה לזבוניהו לכהנים בדמי תרומה, דהייהו בזול, לגא חזו אלא לכהנים, והמנסך. יין של חבירו לעבודת כוכבים (חולין מא.). בשוגג. שלא ידע שהיא תרומה ולא ידע שהוא נאסר בניסוך זה, לו כסבור יין שלו הוא (שם). פטור. מלשלם, ואע"ג דמזיק בשוגג חייב, כדקיימא לן (ב"ק כו.) אדם מועד לעולם בין עד בין ישן בין שוגג בין מזיד, הכא היזק שאינו ניכר הוא ולא שמיה היזק (שם). במזיד חייב. לשלם דקנסוה רבנן, ומשום דקס ליה בדרבה מיניה לא מיפטר, ואע"ג דחייב מיתה משום עבודת כוכבים, ואפילו לא התרו בו דלא מיקטל קי"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין מלשלם, הכא חייב אפילו התרו ביה, דאוקימנא בעומא משעה דאגבהיה על מנת לאוקמו מיחייב לשלומי, ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך (שם).

ע"כ שייך לעמוד הקודם

דאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל. משום תקנת תרומה (סוטה ל:). **בראשונה היו אומרים המטמא.** טהרותיו של חבירו, והמנסך. יין של חבירו לע"ז, דאע"ג דקמיה מנח ואין זקיקו ניכר משלם (ב"ק קיז.). **היזק שאינו ניכר.** דהא בעינה הוא (מו"ק יג.) שהרי טהרותיו מונחות לפניו ואין היזק ניכר בהן (בכורות לה.). **הכהנים שפגלו במקדש מזידים חייבים.** לשלם לבעלים דמי קרבן (מנחות מט.). **העושה מלאכה במי חטאת.** שקל כנגדן משקולות, ופרה וכל מעשיה נפסלין במלאכה (ב"ק צח. וכעי"ז שם נו.).

(ב) נראה דר"ל שהרי אפי' לר"מ דס"ל לקמן דקנסו שוגג אלא מזיד מ"מ בגרמי ס"ל דבשוגג פטור וכמו שכתב רבינו לקמן ע"כ.

הא דאסח דעתיה. [א] ומלאכה דנקט משום פרה אי נמי נקט אע"פ שפשע להסיח דעתו מחמת מלאכה אפילו הכי פטור מדיני אדם: **גזלן** הוא וממון מעליא בעי לשלומי. מימה דהיכי מדמי הכא דממילא נטמטמה בידים דנהי דמטמטמת מאליה אומר לו הרי שלך לפניך דהא המכחיש בהמת חבירו באבניס[ב] או במלאכה חייב [ב] והכחשה ממילא או פירות שהרקיבו מקלתם[ג] אומר לו הרי שלך לפניך הואיל ועדיין הם בעין ולא קנאם בשינוי וי"ל דכיון דהיזק שאינו ניכר שמיה היזק א"כ חשיב ליה כאילו הוא ניכר ואם כן אין לך שינוי גדול מזה וקנאם הגזלן בשינוי ולריך לשלם בממון מעליא ושמין[ד] כעין שגזל ולא מצי אמר ליה הרי שלך לפניך וא"ת בהגזל קמא (ב"ק דף לח:) דבעי לאוקמי הך משנה דגזל מטבע ונפסל כר' יעקב דאמר המחזירו שומר אחר שנגמר דינו מוחזר ודחי רבה דכ"ע אמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך דא"כ לפלגו בחמץ בפסח אלא הכא בגומרין דינו של שור אלא בפניו קמיפלגי רבנן סברי אין גומרין דינו של שור אלא בפניו דאמר ליה אי איתיתיה ייהלי הוה מעריקנא ליה לגאמא השתא אתפסתיה לתורמי ביד מאן דלא מצינא לאיתעויי דינא בהדייהו משמע דחייב משום דאתפסיה בידים וכן פירש בקונטרס בס"פ ד' וה' (שם דף מה.) והשתא אי חשיב ליה היזק שאינו ניכר אפי' אתפסיה בידים פטור כדמוכח הכא[ה] ואי חשיב היזק ניכר אפילו תפסוהו ב"ד מאליהן ולא אתפסיה בידים למה יפטר וכי לא היה לו לשומרו שלא יבא לידי כך ועוד אם כשתפסוהו מאליהן פטור גם כי מתפיסו בידים יהא פטור דסוף סוף אפילו לא היה מתפיסו[ג] היו תופסים אותו מאליהם ולא הפסידו הבעלים כלום בתפיסתו ונראה דאתפסתיה לתורמי אפי' לא אתפסיה בידים אלא[ד] כלומר אתפסתיך גרמת להתפיס שלא שמרתו מתפיסת ב"ד ולרבנן כיון דאין גומרין דינו של שור אלא בפניו מה שנופל ביד ב"ד חשיב היזק ניכר[ו] לפי שהיזק ניכר זה בא בפשיעת שומר חייב ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך[ה] אבל לרבי יעקב לא חשיב מה שנופל ליד ב"ד[ז] היזק ניכר כיון דאין נפסל ע"י שנפל בידיהם דאפילו לא נפל בידם היו גומרין דינו שלא בפניו[ז] וכיון דחשיב היזק שאינו ניכר יכול לומר לו הרי שלך לפניך כמו בחמץ שעבר עליו הפסח:

תיובתא. [ח] אע"ג דמייתי אחרי כן תנאי קאמר תיובתא משום דכן הלכה דלא שמיה היזק[ט]: **המבשל** בשבת בשוגג **יאכל.** פי' אפילו הוא עצמו ואפי' בו ביום דמהכא מוכיח דלא קנסו שוגג אטו מזיד וכן משמע בריש כירה (שבת דף לח.) גבי בעו מיניה מרבי חייא בר אבא שכח קדרה על גבי כירה בשבת ובישלה[י] במזיד לא יאכל פירוש בו ביום בין אחרים ובמולאי שבת אבל אם אפילו לבידיה וכן נמי שוגג דרבי יהודה דהא מתניתין בפ"ק דחולין (דף יד.) היא דתנן השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו אחיטתו כשירה ומוקי לה כרבי יהודה[ט] ופריך ומוקמה במזיד וכו' מאיר כו' וקתני שבת דומיא דיום הכפורים[יא] דאסור בו ביום בין לו בין לאחרים ותני נמי ושחיטתו כשרה לא שנא לו לא שנא לאחרים כדאמרי' התם על ר' יוחנן הסנדלר[יב] ובמזיד קאמר ר' יהודה לא יאכל עולמית היינו הוא אבל אחרים יאכלו במולאי שבת דאי בין הוא בין אחרים הסנדלר אם כן במרובה (ב"ק דף עא.) ובפרק אלו נערות (כתובות דף לד.) דפטרי רבנן טבח בשבת מתשלומי ארבעה וחמשה ומפרש דסברי לה כר' יוחנן הסנדלר דאמר מעשה שבת אסורין והוא שחיטה שאינה ראויה אמאי מוקי לה כר' יוחנן הסנדלר ולריכה נמי מעשה שבת אסורים ועוד דבעי מאי טעמא דר' יוחנן הסנדלר ולא בעי מאי טעמא דר' יהודה[יג] כללא דמילתא מזיד דרבי מאיר שוגג דר' יהודה מזיד דר' יהודה שוגג דרבי יוחנן הסנדלר: **בדאוריתא** קנים. ואם תאמר והא מתניתין ר' יהודה היא וקתני[יד] כהנים שפגלו במקדש שוגגין פטורין ויש לומר דאי קנסין להו שוגגין[יה] ממנעו ולא עבדי[טו]:

ששקל בהן משקלות. שהיו תלויות בכף מאזנים והיה יודע משקלם ונתן בשר לשקלו בכף שניה ללא עבד בהן מעשה בידיו אלא במחשבה מיפסלי: **דרבא בבנגדן.** כדפרישית ומתניתא דמשמע פסולות ששקל בגופן כדרך הטבחים לשקול בשר במים שיש להם כלי שיש בו שנתות ונותנים מים בראשונה ונותנים בשר במים עד שהמים עולים לרושם השני וכוונתו כבר שבמשקל ליטרא או ג' ליטראות המים עולים ומגיעין לאותו הרושם: **מפני דאסח דעתיה.** משמיענא ע"י המשקל ששקל בהם ונפסלו בהיסח הדעת דלמשמרת למי נדה כתיב[ט] שלריכה שימור תמיד ומיהו בדיני אדם לא מיחייב דגרמא בעלמא הוא והא דרבא בדלא אסח: **ונפסל.** שפסלתו מלכות: **נטמאת.** מאליה: **הרי שלך לפניך.** ובגנב שישלם לו אותו עצמו[יט] וקרינא בה והשיב את הגזלה אשר גזל (ויקרא ה) שהרי לא נשתנה: **ואי שמיה היזק.** מכדי מיגזל גזליה מדמשכיה וקם ליה ברשותיה וכי קמשלם ליה דבר היזק משלם ליה ולא כמה שגזל: **ר"מ סבר שמיה היזק.** הלכך אף בשוגג חייב דאתרבי (ב"ק כו:) מפלגא תחת פלגא[כ]: **לא שמיה היזק.** ובמזיד הוא דמחייב משום קנסא: **ר"מ קנים שוגג אטו מזיד.** ואע"ג דמזיד גופיה קנסא הוא: **בשוגג יאכל.** הוא עצמו ואף בשבת: **בשוגג יאכל.** הוא עצמו: **למולאי שבת.** לאחר שהמתין בכדי שיעשו אבל בשבת לא יאכל דבר דבר מאיר ר' יהודה אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת אבל בדרבנן אם כן אין לחלק בין שוגג למזיד ולא קנסו אטו מזיד ומאי דאמרי' בפ"ק דחולין (דף יד.) המבשל בשבת בשוגג יאכל דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת אבל בדרבנן אם כן אין לחלק בין שוגג למזיד ולא קנסו אטו מזיד ומאי דאמרי' בפ"ק דחולין (דף לד.) דתניא בשבת בשוגג יקיים במזיד יעקר ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר דברי ר"מ רבי יהודה אומר בשבת בין בשוגג יקיים במזיד יעקר ובשבת בין בשוגג בין במזיד יעקר ולטעמיך תקשה לך היא גופה מכדי הא דאורייתא והא דאורייתא מאי שנא שבת ומאי שנא שביעית אלא התם כדקתני טעמא א"ר מאיר מפני מה אני אומר בשבת בשוגג יקיים במזיד יעקר ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר מפני שישראל מונין לשביעית ואין

ומונין שנות שמיטתן לשביעית לפי שלריכין למנות שנות הנטיעה לערלה ולרבעי כשיגלה מאיסור ערלה ומחללין אותו ברביעית הרואה מונה השנים למפרע ויודע שנטעה בשביעית ואתי למשרי נטיעה בשביעית: ואין

וקמשלם

הגזילה אשר גזל ודוקא גבי מזיק קנסו חכמים במזיד אבל גבי גזלן לא קנסו ואדרבה הרבה תקנות עשו חכמים לגזלן כדי שיעשה תשובה כדאמרינן בהגזול (ב"ק צד:) תיובתא דחזקיה תיובתא וכיון דאיתותב חזקיה הלכה כר' יוחנן: נימא כתנאי המטמא והמדמע והמנסך אחד שוגג ואחד מזיד חייב דברי ר"מ ר' יהודה אומר בשוגג פטור במזיד חייב מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר היזק שאינו ניכר אמר רב נחמן בר יצחק לא שמיה היזק דכולי עלמא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק והכא בקנסו שוגג אטו מזיד קא מיפלגי דמר סבר קנסו שוגג אטו מזיד ומר סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד ורמי דרבי מאיר אדרבי מאיר ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה דתניא המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת אבל בדרבנן אם כן אין לחלק בין שוגג למזיד ולא קנסו אטו מזיד ומר סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד ורמי דרבי מאיר אדרבי יהודה אדרבי יהודה דר"מ אדרבי מאיר לא קשיא כי קנים בדרבנן בדאורייתא לא קנים והא מנסך דאורייתא הוא וקא קנים משום חומרא דעבודת כוכבים קנם ליה דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא כי לא קנים בדרבנן בדאורייתא קנים והא מנסך דאורייתא ולא קנים משום חומרא דעבודת כוכבים מיבדל בדילי מיניה ורמי דרבי מאיר אדר"מ בדאורייתא דתניא הנוטע בשבת בשוגג יקיים במזיד יעקר ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר דברי ר"מ רבי יהודה אומר בשבת בין בשוגג יקיים במזיד יעקר ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר ולטעמיך תקשה לך היא גופה מכדי הא דאורייתא והא דאורייתא מאי שנא שבת ומאי שנא שביעית אלא התם כדקתני טעמא א"ר מאיר מפני מה אני אומר בשבת בשוגג יקיים במזיד יעקר ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר מפני שישראל מונין לשביעית ואין

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פ"י מהל' פרה אדומה הל' ה ופ"ז מהל' מחוסר כפרה הל' ה:
נט ב מיי' פ"ג מהל' גזילה הלכה ד סמג עשין עג ולאוין קל טוש"ע ח"מ סימן שסג סעיף ג:
ס ג ד מיי' פ"ו מהל' שבת הלכה כג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שיח סעיף ג:
סא ה מיי' פ"ל מהל' שמטה ויובל הל' יב סמג לאוין רסז:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תיובתא. עי' ב"ק דף מז ע"ל תד"ה מ"ט גופא ומצינו ג"כ מיובתא ובתר הכי אמרינן ואפ"ל שבת דף כ ע"ב:

מוסף רש"י

המבשל בשבת בשוגג יאכל. אפילו בו ביום (כתובות לד. ב"ק עא. חולין טו.) אפילו הוא עצמו (ב"ק שם חולין שם) ואין צריך להמתין עד הערב בכדי שיעשו, דהא דאמרינן בעלמא בערב בכדי שיעשו, לית ליה לר"מ אלא היכא דעבד ישראל איסורא ומזיד דאיכא חיובא, דלא נמטייה הנאה מאיסורא, אבל בשוגג לא (חולין שם). במזיד. דאיכא איסורא, לא יאכל. בו ביום עד שתחשך בכדי שיעשו, והוא הדין לאחרים נמי דאסור למיכליה בו ביום, דטעמא משום דלא נמטייה הנאה מאיסורא הוא וכי שרי לאורתא בכדי שיעשו לא מטי לו הנאה מיניה, ואילו דתנא ריש[א] בדידיה דאמאיר[ב] רבנן אי איתבר, תני נמי סיפא בדידיה (שם וכעי"ז ב"ק עא.) אי: לא יאכל הוא משום קנס אבל אחרים אוכלין (חולין קטו. וכעי"ז כתובות לד.). ר' יהודה אומר בשוגג יאכל. הוא למולאי שבת ולא בו ביום דקנסין שוגג אטו מזיד (כתובות שם) וכו' ביום לא הוא ולא אחרים (ב"ק עא.) דאע"ג דבשוגג חיוב סקילה ליכא, עבירה מיהא איכא ונענין בכדי שיעשו, דלא נמטייה הנאה מעבירה, ואילו דבעי למיתני סיפא לא יאכל עולמית בדידיה, אבל לאחריה שרי, דאיכו דעבד איסורא קנסוהו רבנן אבל אחריה לא, תני נמי ריש[ג] בדידיה (חולין טו.). במזיד לא יאכל. הוא, עולמית. אבל אחרים אוכלים (ב"ק עא. וכעי"ז כתובות שם). ר' יוחנן אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים. לישראל (כתובות שם) בכדי שיעשו, כר' יהודה דמשוי ליה עבירה אף בשוגג, ועבדיא מדר' יהודה, דאילו ר' יהודה שרי ליה לאורתא אפילו לבידיה, ולא קנסי שוגג אטו מזיד, הלכך איכו דעבד איסורא קנסו רבנן, אחריני דלא עבדי איסורא לא קנסו, אלא בכדי שיעשו יומתינו דלא ניתבטל מעבירה (חולין שם). במזיד לא יאכל עולמית. לא משום קנסא הוא, דהא אחריני לא עבוד איסורא, אלא מקרא אליף לה ר' יוחנן (שם). לא לו ולא לאחרים. ישראל, אבל מוכרו ונותנו לעובד כוכבים (כתובות שם).

מסורת הש"ם

א) ב"ק לו:, ב) [שבת ג. עירובין סח: ק.], ג) [משוס פלוגתא דר"י וה"י הסמלר דליתא במשנה דתרומות פ"ב מ"ג שפיר גרסינן דתמיא], ד) ב"ק עא. חולין טו. ביצה יח: תרומות פ"ב מ"ג שבת לח. כתובות לד. [תוספתא דשבת פ"ג], ה) [בכתי"י טופס: נמי.], ו) [משוס פלוגתא דר"י דליתא בתרומות פ"ב מ"ג שפיר גרסינן דתמיא], ז) תרומות פ"ב מ"ג [תוספתא דשבת פ"ג], ח) [במדבר יט], ט) [ב"ק לה.], י) [שמות כא], יא) [בדפו"י גר' וב"ל גרסינן ובדפוס זשומיר בהמשך כתוב יָחֻלָּל], יב) [עי' פני"], יג) [סנהדרין פד:], יד) [ב"ק לח:], טו) [יש פפרים דמגוה שאין זה כעין שגזל. מהר"ם ש"ף], טז) [עי' משנה למלך פ"ג מהלכות גזילה ה"ד], יז) [נראה ש"ל ולפי.], יח) [יתר באור כתבו תוס' סנהדרין פ: ד"ה עובר ותוס' ב"ק מז. ד"ה מ"ט גופא ועי' תוס' זבחים קיד. ד"ה וקסבר], יט) [יש למחוק היא רש"ש.], כ) [בתוספתא דמקצתן פ"ג ה"י"ב ועי' לעיל ע"א תוס ד"ה ותני]

מוסף תוספות

א. תימה, כיון דתלוי בהיסח הדעת אמאי נקט לה בעושה בהן מלאכה לישמעינן בהשכיח דעתו בלא מעשה וי"ל [דאה"נ]. רשב"ם. ב. אפי' בהכחשה דהדר. תוס' הרא"ש. ג. בידים. תוס' ב"ק מה. ד"ה אשמת. ד. (דב)תפסוהו מאליהן, נמי חייב. תוס' ב"ק מה. ד"ה אשמת. ה. כמו בחמץ דעבר עלה"פ שהוא היזק שאינו ניכר הלכך יכול לומר שם הרי שלך לפניך. תוס' ב"ק מה. ד"ה אשמת. ו. וגמרו את דינו. תוס' ב"ק מה. ד"ה אשמת. ז. אלא כאילו גמרו דינו שלא בפניו חשיב, לפי שגם אז היה נאסר. תוס' ב"ק מה. ד"ה אשמת. ח. מהו, ופשיט לה להתירא מהך דהמבשל בשבת בשוגג יאכל ולאותה שבת קא בעי התם אי אסור גזרה שמא יאמר שוכח אני. תוס' הרא"ש. ט. דקאמר התם דרש ר' חייא בר רב משמיה דרב ואסורה לאכילה ביומיה ונסבין חבריא למימר ר' יהודה היא ומסיק ר' יהודה דמבשל. תוס' הרא"ש. י. ומשני לא ס"ד. תוס' הרא"ש. יא. מה יוה"כ ל"ש שוגג ול"ש מזיד. תוס' הרא"ש. יב. משמע דלמוצ"ש שרי נמי לדידיה. תוס' הרא"ש. יג. ועוד, היינו מזיד דר"י הסנדלר. תוס' הרא"ש. יד. לגבי כהנים, חיישינן דלמא. תוס' הרא"ש. טו. עבודה. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

מתיב רב פפא גזל מטבע ונפסל תרומה ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך ואי ס"ד היזק שאינו ניכר שמיה היזק האי גזלן הוא וממונא מעליא בעי שלומי פי' אלא ודאי לאו שמיה היזק ומפני שלא נשתנה קרינן ביה והשיב את

ט) אולי י"ל בנותן לאומנים לתקן וכו' וי"ל בנותן לבבא לבוש אחור ולבבא לבוש וע"ש דף ק ע"ל וי"ש.

ואין מונין. נטיעותיהן לשבתות שאין מונין ימים לנטיעה אלא שנים לפיכך אין הדבר ידוע לזמן מרובה שנטע בשבת: **מאי דבר אחר.** למה ליה לאתויי טעמא אחריתא: **הכי קאמר וכי תימא שבתות נמי.** זימנין דצריך למימני דתניא[ט] הנוטע ערב שביעית ל׳ יום לפני ראש השנה עלתה לו שנה לשני ערלה דשלשים יום בשנה חשובין שנה ומותר לקיימן בשביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה לא עלתה לו שנה ואסור לקיימן בשביעית הלכך זמנין דשבת זו שנטע זה הוא יום שלשים לפני ר״ה ומונין אותו שנה ואי הוה בעיר ההוא יומא לא הוה סליק ליה שתא ולאחר זמן כשאוכלין מן הפירות לסוף שתי שנים ואומרים למה הותרו פירות הללו לשתי שנים ואומר להם השלשים שלפני ר״ה חשובין שנה ומזכירים שנטע בשבת וליקנסוה: **תא שמע דבר אחר נחשדו ישראל על שביעית.** ואיכא למיחש מתוך שהדבר ניכר אתי למישרי נטיעה בשביעית: **ולא נחשדו על שבתות.** ואפילו יזכר ויודע הדבר לא אתי למישרי נטיעתא בשבת: **דיירא בר דיירתא.** גר בן גיורת: **פ״ש.** דרבי מאיר בדרבנן לא קנסי שוגג: **אכל תרומה.** בשוגג ואפי׳ טמאה: **משלם חולין טהורין.** ולקמן פריך אמאי משלם טהורין. האוכל תרומה שוגג אינו משלם מעות אלא תבואה ואינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנין ועל ידי תשלומין הן נעשין תרומה שנאמר ונתן לכהן את הקדש (ויקרא כב) על ידי נתינתו נעשו קודש אלמא דבר הראוי לחול עליו שם תרומה בעינן ולא מעות אבל האוכלה מזיד משלם מעות: **בשוגג.** אם בשוגג שלם שלא היה יודע שהן טמאין: **תשלומי תשלומין.** ופטור באלו והן נעשין תרומה טמאה כמה שאכל: **במזיד אין תשלומי תשלומין.** ולקמיה פריך אמאי: **אחד זה ואחד זה.** שוגג ומזיד: **תשלומי תשלומין.** והן נעשין תרומה וממון כהן ואם קידש בהן אשה מקודשת: **וחוזר ומשלם חולין טהורים.** משום קנס ואינן נעשין תרומה: **והיינו כה במזיד אמאי אין תשלומי תשלומין.** אמאי קנסת ליה אמזיד דהני תשלומין הא לא הזיד בתשלומין גרועין: **דאכל מייניה.** תרומה טמאה אלא מצי למיכל בימי טומאה [פ״א]דהאוכל תרומה בטומאת הגוף במיתה א] ואפילו היא טמאה: **וקמשלם ליה.** חולין טמאים דחזו ליה בימי טומאה.

ואע״ג דסוף סוף הן נעשין תרומה ולא חזו ליה דהא טמאה היא מיהו חולין טמאין מיכוין לשלומי ולא ידע דהם נעשין תרומה: **משלם כל דהו.** כל שהוא חולין בין טהורין בין טמאין: **בשוגג תשלומי תשלומין.** דהא אוכל תרומה שוגג לפי מדה משלם ולא לפי דמים. ואע״ג דהך יא) טומאה גריעא מהניא דאכל תשלומין הן מדאוריתא ורבנן נמי לא קנסוהו הואיל ושגג בתשלומין: **במזיד.** שידע שטמאין הן: **אין תשלומי תשלומין.** דקנסוהו רבנן שמתכוין להפסיד כהן: **ואמר רב אחא בריה דרב איקא.** דקנסוהו רבנן נמי דקאמר ר׳ מאיר אין תשלומי תשלומין להפטר לגמרי קאמר כלומר שצריך לחזור ולשלם חולין טהורין כרבנן ובשוגג הוא דפליג אדרבנן דלרבי מאיר לא קנסו שוגג אבל מזיד ורבנן קנסו. והא הכא איסורא דרבנן היא דמדאוריתא תשלומין מעליא נינהו דלפי מדה משלם וכי משלם טמאין אפי׳ במזיד איסורא דרבנן הוא דעבד ולא קנסי רבי מאיר שוגג: **תשלומי מיכון.** ואדם כשר הוא: **ואנן ניקום ונקנסיה.** על שגגתו. אבל מטמא ומדמע שוגג אינו מתעסק בטובה: **בשוגג הורלה.** דהאין מרלה ומותר בשר באכילה: **במזיד לא הורלה.** מדרבנן וקנסא הוא לאסור בשר באכילה אבל בעלים נתכפרו והך זריקת איסורא דרבנן היא דמדאוריתא זורק לכתחילה דהאין מרלה יב) ואנן ניקום ונקנסיה: דלא קנסי בדרבנן דהא לאו אתם משנה היא אלא בריתא היא במנחות בהקומץ רבה (דף כה.) מיהו ניחא ליה לשנויי דאפי׳ תימא רבי מאיר היא: **המעשר בשבת.** איסור שבות דרבנן היא כדתנן במשילין (פ״ה דף לו:) אלו הן משוס שבות של מלוה אין מגביהין תרומות ומעשרות דמיחזי כמתקן והך המעשר בשבת אתם משנה היא במסכת תרומות (פ״ב מ״ג). וכן המטביל כליו מטביל נמי איסורא דרבנן היא במסכת בילה בפרק י״ט (דף יח.) מפני שנראה כמתקן כלי. וכל הני רמינן דרבי מאיר אדרבי מאיר דקנסי לעיל בדרבנן: נפלו

ואין מונין לשבתות דבר אחר ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבתות מאי דבר אחר ה״ק וכי תימא שבת נמי זימנין דמיקלע יום ל׳ בשבת דאי נטע ההוא יומא הוא דסלקא ליה שתא ואי לא לא סלקא ליה שתא ת״ש דבר אחר נחשדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבתות דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא [ט]באתריה דרבי יהודה חמירא להו שביעית [י]דההוא דאמר ליה לחבירו דייר בר דיירתא אמר ליה אנא לא אכלי פירי דשביעית כוותך תא שמע [יא]אכל תרומה טמאה משלם חולין טהורין שילם חולין טמאים מהו אמר סומכוס משום ר״מ בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכ״א אחד זה ואחד זה תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורים והוינן בה במזיד אמאי אין תשלומיו תשלומין תבא עליו ברכה דאכיל מיניה מידי דלא חזי ליה בימי טומאתו וקא משלם ליה מידי דחזי ליה בימי טומאתו ואמר רבא ואמרי לה כדי חסורי מחסרא והכי קתני [יב]אכל תרומה טמאה משלם כל דהו [יג]אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורים שילם חולין טמאין מהו סומכוס אומר משום ר״מ בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכ״א [יד]אחד זה ואחד זה תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורין ואמר רב אחא בריה דרב איקא הכא קנסו שוגג אטו מזיד איכא בינייהו [טו](דר״מ סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד וחכ״א קנסו) הכי השתא התם גברא לשלומי קא מיכוין אנן ניקום וליקנסיה ת״ש [טז]דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה אמר לך ר״מ הכי השתא התם גברא לכפורי קא מכוין אנן ניקום ונקנסיה תא שמע [יז]דר״מ המעשר בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל הכי השתא התם גברא לתקוני [יח]קא מיכוין אנן ליקום וליקנסיה תא שמע [יט]המטביל כלים בשבת בשוגג ישתמש בהן במזיד לא ישתמש בהן הכי השתא התם גברא לטהורי מאני קא מיכוין אנן ליקום וליקנסיה ורמי דר׳ יהודה אדרבי יהודה בדרבנן דתניא

נפלו

וקמשלם מידי דחזי ליה בימי טומאתו. פירוש קודם שישלם אבל לאחר ששילם נעשה תרומה ולא חזי ליה: **אבל** תרומה טהורה ושילם חולין טמאין מהו כו׳ בשוגג תשלומיו תשלומין. לא כמו שפירש בקונטרס[א] דקסבר דלפי מדה משלם דאפי׳ אתא״ל דלפי מדה משלם לא מיפטר אלא אם כן ישלם[ב] שיהו שוין[ג] להסיקה כשיעור תרומה טהורה שאכל דלא גרע מגזלן[ד] כדאמר התם[טו] כל היכא דמעיקרא שוא ד׳ ולבסוף שוא זוזא לא תבעי לך דלפי דמים משלם כי תיבעי לך דמעיקרא לא שוא אלא זוזא ולבסוף שוא ד׳[ה] מ״מ במזיד אין תשלומיו תשלומין[ו] דאכל מידי דקפלי עליה זביגא ומשלם מידי דלא קפלי עליה זביגא[ז]: **הכא** בקנסו שוגג אטו מזיד כו׳. בהאשה רבה (יבמות דף 5.) מעיקרא ס״ד דאין תשלומיו תשלומין כלל קא״ר מאיר ופריך מינה למאן דאמר אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ומסיק דאין תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורים כדרבנן ולא פליגי אלא בקנסו שוגג אטו מזיד כו׳: **דם שנטמא** וזרקו.

ויש לר״מ והא לאו אתם מתני׳ היא דברייתא היא בהקומץ רבה (מנחות דף כה.) וי״ל דסמיך אאתם מתני׳ דכילד לולין (פסחים דף פ:) דתנן הפסח שנזרק דמו ואח״כ נודע שהוא טמא הצין מרלה ודייק בגמ׳ טעמא דאח״כ נודע הא נודע ואח״כ נזרק לא[ח] ומייתי ברייתא דמפרש בהדיא[ט] והך קושיא לרבינא דמפרש [בפ׳ כילד לולין] (שם) דשוגג[י] קאי אזריקה דלרב שילא דמפרש דקאי אטומאה לא קשה מידי דטומאה דאורייתא: **המעשר בשבת.** משנה היא בפרק שני דתרומות (משנה ג) וכן ההיא דהמטביל כלים ופריך מינייהו משום דאתם משנה ר״מ היא ותימה דפריך בריש מהניא דמעשר והיא שנויה שם בסוף: **יד) נפלו** ונתפצעו. תימה דתניא בירושלמי בפרק בתרא דערלה[יט] נפלו ואח״כ נתפצעו בין בשוגג בין במזיד לא יעלו דברי ר״מ ורבי יהודה אומר בין בשוגג בין במזיד יעלו ורבי יוסי אומר שוגג יעלו מזיד לא יעלו טעמא דר״מ דקנסי שוגג אטו מזיד טעמא דרבי יוסי כדאמר רבי אבהו בשם ר׳ יוחנן כל האיסורין שריבה עליהם שוגג מותר מזיד אסור טעמא דרבי יהודה מפרש משום דכבר קנסו בידו פירוש כבר נתקלקלו פירותיו בשעת פציעה: אמר

מסורת הש״ם

א) [בכורות ל.], ב) שם ע״ש, ג) יומא 5, ד) שם, ה) ס״מ ל״ג, ו) פסחים נו: יומא ז. מנחות כה. יומא 5. זבחים מה., ז) תרומות פ״ב מ״ג בילה יח:, ח) בכמ״ש וסף: פירי, ט) ג״ז שם, י) [ר״ה טו:], יא) [5״ל טמאה], יב) [יומא ז.], יג) [פסחים לב.], יד) [שייך לע״ב], טו) [הלכה ו׳ ועי׳ שם במלאה פניס],

גליון הש״ם

רש״י ד״ה דאכל מיניה כו׳ דהאוכל תרומה בטומאת הגוף במיתה ואפילו היא טמאה. עי׳ חולין דף קיג ע״ב וע״ש:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) רש״י ד״ה דאכל מייניה וכו׳ ואפי׳ היא טמאה. נ״ב נ״ע דתרומה טמאה בטומאת הגוף אינה במיתה כדאי׳ בחולין קיג ע״ב וכ״פ הר״מ פ״ז מהל׳ תרומות הלכה ג׳ וכן ראיתי לבעל בני יעקב בהגהות רמב״ם שם תמה על רש״י בזה וכל״ע ועי׳ בספר מים חיים לפר״מ בהל׳ תרומות פ״ז הלכה ג׳ ובמתנה לאונן בינמות דף 5 ע״ב ודו״ק:

מוסף תוספות

א. אע״פ שאין התשלומין שוין לתרומה שאכל. תוס׳ הרא״ש. ב. חולין טמאין כל כך. תוס׳ יבמות 5. ד״ה תסורי. ג. כשנעשין תרומה טמאה. תוס׳ שם. ד. ותנן (ב״ק צג:) כל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה. רשב״ם. ה. דמשלם לפי מדה וירויח ההקדש. אלמא להנאת ההקדש אמרו ולא לגריעותו. רשב״ם. ו. [ד]קנסינן ליה כשמשלם במזיד אע״פ ששוים כדמי תרומה משום. תוס׳ שם. ז. כולי האי להסקה כדקפיץ למיזבן תרומה טהורה לאכילה. רשב״ם. ח. ופריך עלה ממתני׳ דקתני על מה הציץ מרצה על הדם שנטמא בין בשוגג בין במזיד, ומשנו עלה רבינא ורב שילא, רבינא קאמר רשוגג ומזיד אזריקה קאי אבל טומאה בשוגג אין במזיד לא, ור׳ שילא משני דקאי אטומאה אבל זריקה בשוגג אין במזיד לא וכו׳ והא דלא מייתי הכא סתם מתני׳ דפסחים, ניחא לי׳. תוס׳ הרא״ש. ט. וסמיך אהך סתמא. תוס׳ הרא״ש. י. ומזיד. תוס׳ הרא״ש.

עין משפט נר מצוה

סב א מיי׳ פ״ח מהל׳ שמיטה ויובל הלכה יב סמג לאוין רסז:
סג ב ג מיי׳ פ״י מהל׳ תרומות הלכה כ:
סד ד מיי׳ פכ״ג מהל׳ שבת הלכה ט סמג לאוין סה טושע״ע ת״מ סי׳ שלט סעיף ד:
סה ה מיי׳ שם הל׳ ח סמג שם:

מוסף רש״י

דההוא דאמר ליה לחבירו. בתמיה דר׳ יהודה, דייר בר דיירתא. גר בן גיורת (בכורות ל.). אכל תרומה טמאה. בשוגג, משלם חולין טהורין. דכמיב (ויקרא כב) ונתן לכהן את הקדש, דבר הראוי להיות קדש (יבמות צ.). בשוגג תשלומיו תשלומין. אם בשוגג שילם טמאים, קסבר טהורים הם (שם). במזיד אין תשלומיו תשלומין. דקנסינן ליה (שם). תבא עליו ברכה. אמאי קנסת ליה, אמ״ל שיודע שהן טמאים נתכוין הוא לתשלומין הגוים (שם). דאכיל מיניה מידי כו׳. ואע״ג שתשלומין נעשים תרומה ולא חזו ליה בימי טומאה, הא מיהא לתשלומין מעליא איכון. תרומה טמאה לא חזיא לאכילה, הכי נמי טהור קאי עליה בעשה בפ׳ הערל (עג.) והכון טמא קאי עליה במיתה, דלא חלק הכתוב לגבי טומאת הגוף בין קדשים טהורים לקדשים טמאים (יבמות צ.). משלם כל דהו. ואפילו חולין טמאים (שם). דם שנטמא וזרקו בשוגג. קסבור אין קרבנות מקבלין טומאה (מנחות כה:). הורצה. קרבן לבעלים דמרלה ליה (פסחים פז:). במזיד לא הורצה. לחיות בשר קרבן נאכל להכהנים, דקנסא הוא, אבל בעלים נתכפרו, דכתמרינן ביבמות באשה רבה (5.) הכיון דמדאורייתא מרלי נמי אמזיד, לא מצו רבנן למימר ליה זיל אייתי חולין לעזרה (פסחים פז:) ולא שיבא אחר דא״כ נמצאו ב״ד מתנין לעקור דבר מן התורה ולהביא חולין לעזרה (זבחים מה:) ואע״פ שסליק מרלה קנסוהו רבנן שלא יהא בשר נאכל (יומא ז.). במזיד לא יאכל. שעבר על השבות דאין מגביהין תרומות ומעשרות ביו״ט (ביצה יז:). המטביל כלים בשבת. במקוה שיש לו בחלרו, ועבר על דרבנן דאמרי במתניתין מטבילין כלים מלפני השבת, דנראה כמתקן (שם).

פסקי רי״ד

דהכי הוא דהא ממחיצת הכרם שנפרצה דא״ר מאיר דקדש וחייב באחריות ילפינן דסבר ר״מ גרמא בנזקין חייב והתם במזיד הוא כדקתני אומרים לו גדור נתיאש הימנה ולא גדרה הרי זה קדש וחייב באחריותו דמשמע טעמא דהודיעוהו מיחייב הא לאו הכי לא:

אמר אביי כל שבידו נאמן. הקשה ר"ת דהכא אפי' לרבא[א] לא מהימן אלא משום שהיה בידו תחילה[ב] וכפ' האומר (קידושין דף סו.) פליגי אביי ורבא באשתו זינתה בעד אחד והלה שותק ומשמע התם דתרוייהו מודו בא"א על עד אחד נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן וכן א"ל עד אחד אכלת חלב ואע"ג דאין בידו ואומר ר"ת דהכא במכחישו או אומר איני יודע אבל התם דשותק הוי כהודאה וכן משמע בהאשה רבה (יבמות דף פז:) דבעי למיפשט מייניה דעד אחד נאמן באיסורין ודחי דלמא שאני מי שהוא דאשתיק ושתיקה כהודאה דמיא וגבי אשתו זינתה פליגי נמי בשותק ומהני לאביי בעד אחד כשר דלאו גזלנא ואף ע"ג דאין דבר שבערוה פחות משנים או בקיעוי וסתירה בעד אחד הכא דשותק שאני מי נמי מדרבנן ורבא אפי' שותק לא אסר אלא אם כן מהימן עליה כדי תרי[ג] ומתוך כך אומר ר"ת דאדם המטהר יין לחברו[ד] אי אשכחיה ואמר ליה בזימנא קמייתא[ה] מהימן כרבא ואפילו מכחישו כיון דהיה בידו אבל[ו] אחר[ז] לא מהימן אי מכחישו או אומר איני יודע ואי שתיק מהימן וכן פסק רבינו משולם בן רבינו קלונימוס ואי מהימן עליה כדי תרי אסור[ח] דלאשכחן בההוא סמיא (קידושין דף סו.) לרבא[ט] ואפי' היכא דלא מהימן מכל מקום לדידיה אסור דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא וגרמה לאש שותק מחמת שאינו יודע ולא הויא שתיקה כהודאה[י] וכל הסוגיא דקידושין[כ] יש לפרש באומר לו נטמאו טהרותיך בפניך או ידעת תדע דקתני דומיא דאכלת חלב והתם דוקא הויא שתיקה כהודאה: **רבי אמר פיגול מהימן.** ותימה הא רבי יוסי גופיה בזבחים פרק בית שמאי (דף מד:) אית ליה דאין פיגול בדבר הנעשה בפנים דליף משלמים וי"ל נהי דפיגול לא הוי פסול מיהא הוי ופיגול דהכא לאו דוקא כדאשכחן בסוף פ"ק דזבחים (דף יד.) לרבי [שמעון] דאמר כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול ואמר רבי יוסי בר' חנינא מודה רבי [שמעון] דפסול מקל וחומר ואין לתמוה מנא ליה דמהימן דפשיטא דבכל הקרבנות שייך פיגול בכל ד' עבודות:

ועל

נפלו ונתפצלו. לגוזז פרך אין בטלין אפילו באלף מפני חשיבותן. נתפצלו האגוזים של ערלה ואח"כ נפלו לתוך של היתר יעלו נפלו תחלה ואח"כ נתפצלו: **אחד.** שפצען שוגג אלא נתכוין כדי לבטל חשיבותן ולהעלותן באחד ומתחיה כדין ערלה בין שפצען מזיד שנתכוין לכך: **לא יעלו.** אפילו באלף דקיים ר"מ ורבי יהודה שוגג אלו מזיד ואע"ג דהך עלייה שהוא מעלה ומבטל לגוזז פרך איסורא דרבנן בעלמא הוא ואפילו שלמים דמדאורייתא אין חילוק בין חשוב לשאינו חשוב דהכל בטל בתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות ורבנן הוא דגזור: **דאפי' נאיערומי.** ולהתכוין ויאמר שוגג הייתי ולא נתכוונתי כדי להעלותן: **הרי זה לא יצא.** דכל זמן שהיא במקומה כמחובר[ו] חשיבא ולא בטלה וכי לקיט לפירות ומבטל להו במאתים הוי מבטל איסור לכתחילה: **ואם ליקט.** ולא נמלך: **יעלו.** דה"ל שוגג דלא נתכוון ללקט ע"מ לבטל דסבור שכבר בטלו במחובר: **ובלבד שלא יפקוון ללקט.** בכוונת ביטול: **אף המתכוין כו'.** אלמא במזיד נמי בטיל: **אין אדם אוסר אא כרמו בנטיעה אחת.** אין לך אדם נוטע עולה בין שאר נטיעות בלא סימן ואוסר כרמו בשביל נטיעה אחת וכיון דלא שכיחא לא אחמור בה רבנן אבל נפילת איסור בהיתר שכיחא: **לא שבידו.** לעשות בשעה שמודיעו: **נאמן.** וריש"א כגון שעודן בידו לטומאן ולפגלן וגבי קרבנות בכהן העובד קמיירי כגון שהודיעו בין שחיטה לזריקה ואמר פיגלתיה בשחיטה שעדיין בידו לפגלו בשאר עבודות אבל ביום פלוני שכבר יצאו מידו לאו כל כמיניה: **רבא אמר.** אע"פ שאין בידו נאמן וסיפא כגון דאשכחיה מקמי האידנא ולא אמר ליה והשתא א"ל: **שורא הדין.** כלומר הדין נותן: **אפה אומר כן.** שאינו נאמן אבל רבי יוחנן אמר משום רבי יוסי כו': **האמינוהו.** ואפי' לאחר זמן כדמפרש: **הכן גדול ביוה"כ.** בפר ושעיר שלפני ולפנים שהוא שם יחיד ואין רואהו ואם אמר פגול מהימן דהא כתיב המקריב אותו לא יחשב (ויקרא ז) וקרי לא יחשב מחשבת פיגול ואם חשב פיגול יהיה: **ומגא ידעינן.** ביוה"כ דפגיל אי לאו דמהימן: **ודלמא.** כי אמר קרא פיגול יהיה דשמעינן דפגיל בקול רם דאמר הריני מזה על מנת להקטיר אימורין חוץ לזמנן: ומשני **אי לאו דמהימן.** לומר בשעת עבודה פיגלתי אע"ג דשמעניה דפגיל נמי דלמא לבתר עבודה קאמר: הכי גרסינן **דלמא דחזייה בפישפש.** ודלמא בכה"ג מהימן דחזינן בפישפש דבשעת אמירה היה מזה. פישפש פתח קטן שהיה בבית החליפות פתוח להיכל ושנים היו אחד בגפון ואחד בדרום כדתניא בזבחים באיזהו מקומן (דף נה:) שני פישפשין היו בבית החליפות אחד בגפון ואחד בדרום כדי להכשיר את כל העזרה לשחיטת קדשים קלים שנהיה קורין בכל הרוחות ושחטו פתח אוהל מועד (ויקרא א) וגם לול קטן היה פתוח לבית הכפורת. והאי דמקשי הכא דלמא דחזייה בפישפש אחזאות דעל הפרוכת בהיכל קאי וגבי עבודות דלפני ולפנים נמי איכא לאקשויי דחזייה דרך לול: **ואין אתה נאמן כו'.** הואיל ואין בידך: **ונעבר עלייהו קולמוס.** לשמן כתב על גבי כתב ולקדשיה: **ונא הטיל בו דלת.** ונמלא שם כתוב כדרכו אבל שלא לשמו הוא: **מעביר עליו קולמוס.** לשמו: **כוליה ס"ת.** כל אזכרות שבו: **גוילים.** קלפים:

[א] נפלו ונתפצעו אחד שוגג ואחד מזיד לא יעלו דברי ר"מ ורבי יהודה רבי יוסי ור' שמעון אומרים [א]בשוגג יעלו במזיד לא יעלו והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטל ורבנן הוא דגזור וקא קנים ר' יהודה התם היינו טעמא דר' יהודה משום דאתי לאיערומי ורמי דרבי יוסי אדרבי יוסי דתנן [ב]נטיעה של ערלה ושל כלאי הכרם שנתערבו בנטיעות אחרות הרי זה לא ילקט ואם ליקט יעלו באחד ומאתים ובלבד שלא יתכוין ללקט ר' יוסי אומר [ג]אף המתכוין ללקט יעלו באחד ומאתים הא אתמר עלה אמר רבא חזקה אין אדם אוסר את כרמו בנטיעה אחת וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן חזקה אין אדם אוסר את כרמו בנטיעה אחת: **מתני'** [ג]הכהנים שפגלו במקדש מזידין חייבין: **גמ'** ת"ר [ד]היה עושה עמו בטהרות ואמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו היה עושה עמו בזבחים וא"ל זבחים שעשיתי עמך נתפגלו נאמן אבל אמר לו טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו וזבחים שעשיתי עמך ביום פלוני נתפגלו [ה]אינו נאמן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי כל שבידו נאמן רבא אמר [ו]כגון דאשכחיה ולא אמר ליה ולא מידי ולבתר הכי אשכחיה ואמר ליה ההוא דאמר ליה לחבריה טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה שורת הדין אינו נאמן אמר לפניו רבי אסי רבי אתה אומר כן הכי אמר ר' יוחנן משום רבי יוסי מה אעשה שהתורה האמינתו היכן האמינתו א"ר יצחק בר ביסנא [ז]כהן גדול ביוה"כ יוכיח דכי אמר פגול מהימן ומנא ידעינן והכתיב [ח]וכל אדם לא יהיה באהל מועד אלא לאו משום דמהימן ודלמא דשמעניה דפגיל אי לאו דמהימן אע"ג דשמעניה נמי לא מהימן דדלמא לבתר הכי קאמר [ט] ודלמא דחזייה בפישפש קשיא ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה ספר תורה שכתבתי לפלוני אזכרות שלו [י] לא כתבתים לשמן אמר ליה ספר תורה ביד מי אמר ליה ביד לוקח אמר ליה [כ]נאמן אתה להפסיד שכרך ואי נאמן אתה נאמן להפסיד ספר תורה אמר ליה רבי ירמיה נהי דהפסיד שכר אזכרות שכר דספר תורה כוליה מי הפסיד אמר ליה אין שכל ספר תורה [ל]שאין אזכרות שלו כתובות לשמן אינו שוה כלום וליעבר עלייהו קולמוס וליקדשיה כמאן נימא דלא כרבי יהודה [מ]דתנן [נ]הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוון לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דלת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אין השם מן המובחר אפילו תימא רבי יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה אלא בחדא אזכרה אבל דכולי ספר תורה לא משום דמיחזי כמגומר ההוא דאתא לקמיה דר' אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילין שלו לא עיבדתים לשמן א"ל ספר תורה ביד מי א"ל ביד לוקח אמר לו [ס]מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך אתה נאמן להפסיד ספר תורה ומאי

[א] נלע"ד שהיה עושה עמו בטהרות ואומר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו היה עושה עמו בזבחים ואומר לו זבחים שעשיתי עמך נתפגלו נאמן אמר לו טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו וזבחים שעשיתי עמך ביום פלוני נתפגלו אינו נאמן מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי כל שבידו נאמן פי' מדלא קאמר כל שהן בידו אלא כל שבידו ש"מ ה"ק כל שבידו לטמאות ולהתפגל שאע"פ [ב] שהן תחת רשותו אם יש בידו לפסול נאמן ואם לאו אינו נאמן שכשאמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו אם יכול לטמאן מכאן ולהבא נאמן ואם לאו אינו נאמן ואע"פ שהם ברשותו כגון שלא היו קרובים לו וזה רוצה ללכת עמו וללוקחם כיון שאינו יכול לטמאן עכשיו אם אמר לו נטמאו אינו נאמן וזהו ביום פלוני שגמר מלאכתו ואינו עסוק בהן ואע"פ שעדיין לא החזירן לו: ורבא אמר כגון דאשכחיה (והוא שלא יצאו מתחת ידו) ולא א"ל ולא מידי ולבתר הכי אשכחיה וא"ל. פי' רבא פליג עליה דאע"ג דאין בידו לטמאן נאמן הוא אם א"ל בזמנא קמא דאשכחיה והוא שלא יצאו מתחת ידו דומיא דס"ת דר' אמי ור' אבהו לקמן נאמן. וסיפא כגון דאשכחיה ולא א"ל ולבתר הכי אשכחיה וא"ל. וזבחים [ג] נמי כל זמן שבידו לפגלם דהיינו בין שחיטה לזריקה אם אמר כי נתפגלו בשחיטה או בקבלה או בהולכה נאמן שהרי עדיין יכול לפגל בזריקה אבל אם נמר כי השבודות שכבר זרק ואומר נתפגלו אינו נאמן ואע"פ שעדיין הוא עסוק בקרבן להפשיט ולנתח ולהקטיר והאי דקאמר ביום פלוני לאו דוקא דמה לי ביום פלוני ומה לי בשעה פלונית. ורבא פליג עליה דאמר אע"ג דאין בידו לפגל אי אמר ליה בזמנא קמא דאשכחיה נאמן אבל מיהו בעינן שיהא הקרבן עדין ברשותו שלא גמר כל עבודותיו להקטיר איבריו או אימוריו וה"ה דפליגי גם בס"ת שאם לא גמר כל הספר אז נאמן לומר אליבא דאביי לא כתבתי האזכרות לשמן לא עבדתי הגוילין לשמן שעדיין יכול לפוסלו במה שיש לו לכתוב אבל אם גמר הספר שהרי אינו יכול לפוסלו אינו נאמן ולרבא נאמן כל זמן שהוא תחת ידו כר' אמי ור' אבהו והוא דא"ל בזמנא קמא דאשכחיה ההוא דאתא לקמיה דר' אמי א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילין שבו לא כתבתים לשמן א"ל ספר תורה ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן לפסול ס"ת פי' אבל אם היה הספר בידו היה נאמן כדרבא: ההוא דאתא לקמיה דר' אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילין שבו לא עבדתים לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ס"ת ביד לוקח א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן אתה להפסיד ס"ת ומ"ש שהרי לד היתר שלהן אינו אלא משום דלאו כני עונשין הינהו דלאו כולה משום גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת, אלא משום דלאו כולה כמאן דאמר אינו נאמן אלא בדבר שבערוה דאמר אינו נאמן אלא בדבר שבערוה דאמר אינו נאמן אלא בדבר שבערוה

ומאי שנא מדרבי אמי. דאמר ליה אין אתה נאמן להפסיד ספר תורה: הפסד אינה נמימר. דמשקר ומתכוון להקניט וסבור שלא יפסיד אלא שכר מחזכרה כר' ירמיה אבל הכא גבי קלפים דיודע הוא שיפסיד כל שכרו ואתי ואמר אימר קושטא קאמר: **מתני' שהשיאה אביה.** רבותא נקט דאע"ג דקביל אביה קידושין לידה כשהיא קטנה והויא לה אשת איש גמורה אפי' הכי יוצאה בגט ומקבלת את גיטה. ואע"ג דלית בה דעתא דאשה כי נפקא בע"כ נפקא ואין מתרצה בגירושין ואפ"ה נפקא הלכך לא בעינן דעתה: **ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן.** והיא יתומה דלא הוו מיטמאין אלא מדרבנן: **שאוכלת בתרומה.** דרבנן בהני מיטמאין ולא גזרינן מידי: **מרים.** קורה: **גירה.** בית גדול: **מפני הקנים הגבים.** שאם אתה מצריכו לקעקע בירכו ולהחזיר מרים עצמו ימנע מלעשות תשובה: **שלא נודעה לרבים.** שהיא גזולה: **שהיא מלכפת.** ואין צריך להביא אחרת: **מפני הקנים המוצה.** בגמרא מפרש. ומשום הכי תרתי בתרייתא דמשום תקנה ניהו תנא ליה הכא: **גמ' מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדא.** אנו למדין: **אמר לעדים.** שלא בפניה ראו גט זה כו' וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה ולא הודיעה שהוא גט: **לא בעינן דעתה.** דאשה דהא חרשת לית לה דעתא: **ואילו חרשת.** שלא השיאה אביה והיא נישאת מעצמה לכהן משגדלה: **לא אכלה.** בתרומה מדשני תנא במילתיה דאיירי בחרשת ושבקה ונקט קטנה שמע מינה חרשת גדולה דנשואיה לרבנן לכוותה ניהו לא אכלה ע"י קידושיה לידה: **מ"ט.** הא נישואי חרש וחרשת נמי רבנן תקינו ביבמות בחרש שנשא (קיב:): **שמא יאכיל.** כהן חרש בחרשת אי שרית להאכיל פקח בחרשת אתא לאכולי חרש בחרשת. ופריך וליכול קטן אוכל נבלות הוא הך חרשת כיון לית בה דעתא הרי היא כקטן האוכל נבלות ואיכא למ"ד ביבמות (קיד.) דלית ב"ד מצווין עליו להפריש ואפילו בתרומה דאורייתא תיכול: **גזירה שמא יאכיל חרש.** כהן שאין קניינו קנין: **בפקחת.** שמוזהרת על האיסור הלכך גזור פקח בחרשת משום חרש בפקחת אבל גדול בקטנה ליכא למיגזר משום קטן בגדולה דקטן לית ליה נישואין אפילו מדרבנן כדלמר ביבמות (דף קיב:) שוטה וקטן שנשאו נשים נשואיהן פטורות מן החליצה ומן היבום: **ולימא.** חרש בפקחת בתרומה דרבנן דאתו נשואין דרבנן ומהני לתרומה דרבנן: **יאוש דדי.** יאוש לבדו בלא שינוי רשות אחר היאוש: **לא קני.** לענין הקרבה ואפי' שמעינן שנתייאשו הבעלים לא קיימן ביה קרבנו: **אלא יהו להניס עצבים.** שאכלו חולין שנשחטו בעזרה שאסורין: **נמצא מזבח בטל.** שנמנעין מלעבוד עבודה. ואי קשיא היאך התנו ב"ד לעקור דבר מן התורה ולפטור את זה מחטאת שהוא חייב הא אמרינן ביבמות (לא) (דף 5:) שב ואל תעשה שאני דלאו מיעקר הוא: **כין נודעה כין לא נודעה מלכפת.** אם נתייאשו הבעלים: ומה קנו ליה מו לא הוה מצוה הבאה בעבירה ודוחק לומר דסבר כר' יאמר בר נחמני דלא חיים למצוה הבאה בעבירה ועוד אמרינן התם האי כשורא דמטלגתא עבדו בה רבנן תקנתא מפני השבים ובסוכה לא בעינן משלכם ולא מיפסלא אלא משום מצוה הבאה בעבירה וכי קנייה בתקנתא דרבנן לא חשיב מצוה הבאה בעבירה כל שכן אי קנו קנין גמור והא דאמר בריש הגזל קמא (ב"ק לד.) הרי שגזל סאה של חיטין וטחנה לשה ואפאה והריח ממנה חלה כילד יברך אין זה מברך אלא מנאף[טו] ואע"ג דקנה קודם לכן דשנוי הוא הוא עלה אתי אפיר לעולא הא דפטור מד' וה' דהוי יאוש ושינוי השם ליכא למיפרך נמי[יד] אי יאוש קני כי לא הקדים נמי דלרב יהודה נמי[יח] יאוש גרידא לא קני אלא יאוש ושינוי השם[יט] ולא חיים לטעם דמצוה הבאה בעבירה[כ]:

ומאי שנא מדרבי אמי התם איכא למימר טעי בדר' ירמיה הכא כיון דקא מפסיד כוליה אגריה ואתא ואמר אימור קושטא קאמר: מתני' [ח]**א**[ט]**העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט** [י]**ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה** [יא]**ואם מתה בעלה יורשה** [יב]**ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול את דמיו מפני תקנת השבים** [יג]**ועל חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח: גמ'** [יד]**אמר רבא מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא** [טו]**אמר לעדים** [יז]**ראו גט זה שאני נותן לה וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה הרי זו מגורשת מי לא אמר ר' יוחנן בן גודגדא לא בעינן דעתה** [יח]**ה"נ לא בעינן דעתה פשיטא מהו דתימא כיון דאמר כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה קמ"ל אם איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו והאי דקאמר הכי משום כיסופא: ועל קטנה בת ישראל:** [יט]**ואילו** [כ]**חרשת לא אכלה מ"ט גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת וליכול** [כא]**קטן אוכל נבלות הוא גזרה שמא יאכיל חרש בפיקחת ולאכול בתרומה דרבנן** [כב]**גזירה שמא אתי לאכולי בתרומה דאורייתא: ועל המריש הגזול שבנאו: תנו רבנן גזל מריש ובנאו בבירה ב"ש אומרים מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו וב"ה אומרים אין לו אלא דמי מריש בלבד משום תקנת השבין: ועל חטאת הגזולה כו': אמר עולא דבר תורה בין נודעה ובין לא נודעה אינה מכפרת מ"ט** [כג]**יאוש כדי לא קני ומה טעם אמרו לא נודעה מכפרת שלא יהו כהנים עצבין אמרי ליה רבנן לעולא והאנן מפני תיקון המזבח תנן אמר להם כיון דכהנים עצבין נמצא מזבח בטל ורב יהודה אמר דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה מכפרת מאי טעמא יאוש כדי קני ומה התם** [כד]**נר"ל כגון שהקדישו בעליס בנית גגב** [כה]**דא"כ מאי קפריך לעולא כרת מאי עבידתיה הא מתחייב כרת שפיר דהא ראוי לפתח אהל מועד כיון שהקדישו בעליס ונראה לרבינו יאנתן דבכל מקוס לעולא יאוש לא קני** [כו]**דא"ל הגבוה בתרא** (שם דף קיד.)[כז] **הוי יאוש ושינוי השם דמעיקרא משכח והשתא** [כח]**אבדוה כדלמר במרובה** (שם דף סו: ושם) **ואע"ג דגבי קרבן נמי הוי יאוש ושינוי השם כדלמרינן נמי התם** (דף סז.) **מעיקרא חולין והשתא הקדש מ"מ כיון דאינו קנוי אלא מחמת שהקדיש ולא היה קנוי לו קודם פסלים רחמנא להקרבה משום מצוה הבאה בעבירה ומיהו אם היה קנוי לו קודם ההקדש לא הוה חשיב מצוה הבאה בעבירה דדמוכח בסוכה** (דף ג.) **דאמר להו רב הונא להנהו חוונכי כי זבניתו אסא מן העובדי כוכבים ליגזוז אינהו כו' ופריך וליקנינהו השיני השם משמע דאי** [כט]**נר"ל כגון שהקדישו בעליס בנית גגב** [ל]**דא"כ מאי קפריך לעולא כרת מאי עבידתיה הא מתחייב כרת שפיר דהא ראוי לפתח אהל מועד כיון שהקדישו בעליס ונראה לרבינו יאנתן דבכל מקוס לעולא יאוש לא קני** [לא]**דא"ל הגבוה בתרא** (שם דף קיד.)[לב] **הוי יאוש ושינוי השם דמעיקרא משכח והשתא** [לג]**אבדוה כדלמר במרובה** (שם דף סו: ושם) **ואע"ג דגבי קרבן נמי הוי יאוש ושינוי השם כדלמרינן נמי התם** (דף סז.) **מעיקרא חולין והשתא הקדש מ"מ כיון דאינו קנוי אלא מחמת שהקדיש ולא היה קנוי לו קודם פסלים רחמנא להקרבה משום מצוה הבאה בעבירה ומיהו אם היה קנוי לו קודם ההקדש לא הוה חשיב מצוה הבאה בעבירה דדמוכח בסוכה** (דף ג.) **דאמר להו רב הונא להנהו חוונכי כי זבניתו אסא מן העובדי כוכבים ליגזוז אינהו כו' ופריך וליקנינהו השיני השם משמע דאי** [לד]**אי אמרת בשלמא דאמר רב יאוש לא קני אלא בתרומה דרבנן אבל בתרומה דאורייתא דקתני דאכלה אבל אי אמרת דאמר רב יאוש לא קני אפילו בתרומה דאורייתא אמאי א

הניזקין פרק חמישי גיטין

שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות. וא"ת וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום עשה דמן התורה אין צריך להביא קרבן אחר וי"ל דלווקא נודעה קודם זריקה אינה מכפרת אבל לאחר זריקה שכבר נתכפר לא הצריכוהו להביא אחרת: **כי** היכי **דליחייב עלה.** פירש בקונטרס דקנסוהו רבנן[א] וקשה דמי לא עסקינן דאפילו שחטה אחר בחוץ דחייב אלא כיון דלא נודעה לרבים אוקמוה ברשותיה[ב] שלא יהו כהנים עצבים וממילא מחייב[ג] השוחט בחוץ[ד]: **לגיזותיה** וולדותיה. וא"ת אפי'[ה] קודש הקדש הן שלו[ו] דהא תנן (ב"ק דף לג:) גזל פרה מעוברת וילדה ורחל טעונה וגזזה משלם דמי פרה העומדת לילד ודמי רחל העומדת ליגזז ואם נתעברה אצלו[ז] משלם כשעת הגזלה וי"ל דנפקא מינה לר"מ דאמר התם[ח] בגמרא משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה משום דקנסו אזלן ואע"ג דשינוי קונה[ט] הכא מ"מ בשעת הקדש[י] אוקמוה ברשותיה ולא קנסו[כ] ולרבי יהודה דאמר גזילה חוזרת בעיניה לרב זביד דאמר אליבא שבא דאמר לרב אבא דגזל הוי הכא דאוקמוה ברשותיה דגזלן הוי אבל לרב פפא דאמר אליבא דהוי דגזלן לא נפקא מינה מידי ולרבי שמעון דאמר התם למאה ושלשים ולרביע הכא הוי הכל שלו אבל לרב זביד דאמר לר"ש כוליה דגזלן לא נפקא מינה מידי הכא במאי דאוקמוה ברשותיה:

ביהודה בהרוגי המלחמה. בירושלמי[ל] בראשונה גזרו[מ] גזרה על יהודה לפי שמסורת בידם מאבותם שיהודה הרג עשו דכתיב (בראשית מט) ידך בעורף אויביך ומניא נמי בספרי[נ] יהי רב לו בשעה שהרג את עשו[ס] ובסוף פ"ק דסוטה (דף יג.) דאמר חושים בן דן שקל קולפא ומחייה מרישיה דעשו ונתרו עיניה ונפלו אברעיה דיעקב שמא לא מת באותה הכאה עד שעמד עליו יהודה והרגו: **אשרי** אדם מפחד תמיד. בפ' הרואה (ברכות ס.) אמרינן חזייה לההוא גברא דהוה מפחד א"ל חטאה את דכתיב פחדו בציון חטאים ופריך מקבל דהכא ומוקי לה בדברי תורה שדומג שלא ישכח תלמודו וחוזר על משנתו תמיד והכא נמי מייתי ליה אהני עובדי שבתאו על רוב טובתם ושלותם לבייש את בר קמצא ולעמוד על בת קיסר והיה להם לפחד ולדאג מן הפורענות ולא דמי לאדם המתפחד בחנם:

עגלא

ומה טעם אמרו נודעה אינה מכפרת שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות בשלמא לעולא היינו דקתני חטאת אלא לרב יהודה מאי איריא חטאת אפי' עולה נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עולה דכליל היא אלא אאפי' חטאת נמי דחלב ודם הוא דסליק לגבי מזבח ואידך כהנים אכלי ליה אפי' הכי גזור שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות תנן על חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח בשלמא לעולא ניחא אלא לרב יהודה איפכא מיבעי ליה הכי נמי קאמר לא נודעה מכפרת נודעה אינה מכפרת מפני תיקון המזבח מתיב רבא [ב]בגנב והקדיש ואחר כך טבח ומכר משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה ותני עלה [ג]בחוץ כי האי גוונא ענוש כרת ואי אמרת יאוש כדי לא קני כרת מאי עבידתיה אמר רב שיזבי כרת מדבריהם אחיכו עליה כרת מדבריהם מי איכא אמר להו רבא [ד]גברא רבה אמר מילתא לא תחוכו עלה כרת שעל ידי דבריהן באתה לו [ה]אוקמוה רבנן ברשותיה כי היכי דליחייב עלה אמר רבא הא וודאי קא מיבעיא לי כי אוקמוה רבנן ברשותיה משעת גניבה או משעת הקדישה למאי נפקא מינה לגיזותיה וולדותיה מאי הדר אמר רבא מסתברא [ה]משעת הקדישה [ו]שלא יהא חוטא נשכר: **מתני'** [א] לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה מהרוגי המלחמה ואילך יש בה סיקריקון כיצד [ז]לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל מבעל הבית וחזר ולקח מסיקריקון מקחו קיים [ח]לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים זו משנה שנה ראשונה ב"ד של אחריהם אמרו [ט]הלוקח מסיקריקון נותן לבעלים רביע אימתי בזמן שאין בידן ליקח אבל יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב בית דין ונמנו [י]שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חדש כל הקודם ליקח זכה אבל נותן לבעלים רביע: **גמ'** השתא בהרוגי המלחמה לא היה בה סיקריקון מהרוגי מלחמה ואילך יש בה סיקריקון אמר רב יהודה לא דנו בה דין סיקריקון קאמר דאמר רבי אסי ג' גזירות גזרו גזרתא קמייתא כל דלא קטיל ליקטלוהו מציעתא כל דקטיל לייתי ארבע זוזי בתרייתא כל דקטיל ליקטלוהו הלכך קמייתא ומציעתא כיון דקטלי אגב אונסיה גמר ומקני בתרייתא אמרי האידנא לישקול למחר תבענא ליה בדינא: אמר רבי יוחנן מאי דכתיב [יא]אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה [יב] אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים אתרנגולא ותרנגולתא חרוב טור מלכא אשקא [יג]דריספק חרוב ביתר אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים דההוא גברא דרחמיה קמצא ובעל דבביה בר קמצא עבד סעודתא אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי קמצא אזל אייתי ליה בר קמצא אתא אשכחיה דהוה יתיב אמר ליה מכדי ההוא גברא בעל דבבא דההוא גברא הוא מאי בעית הכא קום פוק אמר ליה הואיל ואתאי שבקן ויהיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא אמר

מחמת פחד העובד כוכבים הקניתי לך ולא בכל לב אבל אם לקח תחילה מב"ה וחזר ולקח מן הסקריקון מקחו קיים. כי כשהקנה לו הוא תחילה בכל לב הקנה לו וכן נמי אם קנה מן האיש וחזר ולקח מן האשה כדי שלא תבא ותטרוף ממנו בכתובתה מקחו בטל שתוכל לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ולא הקניתי לך בכל לב אבל אם לקח תחילה מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים. זו היתה משנה ראשונה דתני מקחו בטל והבעלים מוציאין המדה מידו אבל ב"ש של אחריהם תקנו ואמרו שהלוקח מן הסקריקון נותן לבעלים רביע ומקחו קיים דק"ל דסקריקון רבעא מוזיל גביה ויהיב ההוא רבעא לבעלים ומקחו קיים ועק"ל אימתי הוא זה כשאין ביד הבעלים מעות ליקח וליתן דמי השדה שיתן הלוקח לסקריקון אבל אם יש בידן מעות ליקח הם קודמין לכל אדם אבל מיהו בחנם אינן יכולין להוציא מידן כמו שהיו עושין תחילה כ"א שיתנו להם הדמים שנתנו לסקריקון ור' הושיב ב"ד ונמנו וגמרו שאם שהתה לפני הסקריקון י"ב חודש כל הקודם ליקח מהסקריקון זכה ונותן לבעלים הרביע שזלזל לו ואינו יכול להוציא השדה מידו אפילו בדמים שלקח מסקריקון וכו':

עין משפט נר מצוה

פ א מיי' פ"ס מהלכות איסורי מזבח הל' ז סמג לאוין שיט שיט:

פא ב מיי' פ"ג מהל' גניבה הל' ו סמג עשין עג:

פב ג ד ה מיי' פ"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה יד:

פג ו מיי' פכ"ב מהל' איסורי הל' יח ופ"ל מהל' מכירה הל' ג סמג עשין מח טוש"ע יו"ד סי' נ סעיף יח ומימן ק סעיף ג:

פד ז ח מיי' פ"א מהל' גזילה הלכה ג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן רלו סעיף ח:

תורה אור השלם

1. אַשְׁרֵי אָדָם מְפַחֵד תָּמִיד וּמַקְשֶׁה לִבּוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה: משלי כח יד

גליון הש"ס

גמ' אקמצא ובר קמצא. אסתמיה אקרא דמשלי עניין מעשה שהיה אח"כ וכן סנהדרין דף לד ע"ב מאדת ס' בנית רשע זה פקח בן רמליהו וכו' וכן לקמן דף סח ע"א וע"ב בתוס' ד"ה וכתיב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

מתני' א) גא הי' סיקריקון וכו' אבל יש בידן ליקח כו'. עי' תוי"ט:

לעזי רש"י

רייטוג"א. מרכבה.

פסקי רי"ד

דאורייתא פי' אבל בקטנה לא גזרי' דאפי' אי אכלה קטן אוכל נבילות היא ובקטנה נמי ליכא למיגזר שמא יאכיל קטן בגדולה דקידושי קטן אינן כלום שלא תקנו חכמים קדושין לקטן אבל קידושי חרש הן קדושין מדרבנן כדאמרן בפרק חרש: ועל המריש וכו' פי' קורה גדולה וכגון שלא עשה בה שום שינוי מעשה אלא בנאה בבירתו כאשר הוא שלא קנאה בשינוי מעשה שאילו עשה בה שינוי מעשה מדאורייתא קנאה ואין לו עליו אלא דמים: ת"ר גזל מריש ובנאו בבירה בש"א מקעקע את כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו ובה"א אין לו אלא דמי מריש מפני תקון השבים: ועל חטאת הגזולה וכו'. אמר עולא דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה אינה מכפרת מ"ט יאוש כדי לא קני וקרבן פסול הוא דלא קרינא ביה קרבנו וחוילין בעודה הוא ומפני מה אמרו לא נודעה מכפרת שלא יהו כהנים עצבים שאכלו חוילין שנשחטו בעודה וימנעו מעשות עבודה ונמצא מזבח בטל ואי ק' היאך התנו ב"ד לעקור דבר תורה ולפטור את זה מחטאת שהוא מחויב בה מן התורה. האמרן באשה רבה (יבמות צד:) שב ואל תעשה שאני ולא מיקר הוא. ורב יהודה אמר דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה מכפרת מ"ט יאוש כדי קני ומפני מה אמרו נודעה אינה מכפרת גזירה שמא יאמרו מזבח אוכל גזילות פי' רב יהודה מפרש מריש דמתני' דקתני מפני תיקון השבים כגון שלא נתייאשו הבעלים ואפ"ה מפני תיקון השבים שלא יקעקע בירתו שיתן דמיו משא"כ בכל גזילה: **מתני'** לא היה סקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה מהרוגי מלחמה ואילך יש סקריקון כיצד לקח מן הסקריקון וחזר ולקח מן ב"ה מקחו בטל מב"ה וחזר ולקח מן הסקריקון מקחו קיים מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים ראשונה אבל ב"ד של אחריהם אמרו הלוקח מן הסקריקון נותן לבעלים רביעי אימתי בזמן שאין בידם ליקח אבל יש בידם ליקח הם קודמין לכל אדם ר' הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה לפני סקריקון י"ב חודש כל הקודם ליקח [זכה] ונותן לבעלים רביע פי' סקריקון רומי אנס שאונס שדות ישראל וישראל אומר לו שא קרקע והניחני מפני שהוא ירא שלא יהרגנו ובהרוגי מלחמת טיטוס שהיתה בארץ יהודה לא היתה סקריקון אבל מהרוגי מלחמה ואילך יש בה סקריקון. ומקשה מאי קאמר השתא בהרוגי מלחמה לא היה סקריקון ומהרוגי מלחמה ואילך יש בה סקריקון והרי יותר גדול היה בעת הרוגי מלחמה ממה שהיה

מסורת הש"ס

ה) ב"ק סח: [עד:], ו) [בכלות יט: נדה כ:], ז) [יומא לג: וש"נ], ח) ב"מ מז: מח., ט) סס מט: כתובות סה., י) [נ"ר הערוך דדייספיק], יא) [לקמן נח.], יב) ברש"י בריש"ף וסוף: דלגבי אומה ומפחד ומלגבי מיתה גמר ומקנה, יג) ברש"י בריש"ף וסוף: שלא היה כל כך חוטא אלא קצת פחד לא גמר ומקני כל כך אלא מחמת יראה אומר לו כך עם קרקע זו והימיני הלוקח וכו', יד) [שם לה.], טו) [ל"ל מ"מ בשהקדיש אוקמוה. רש"ס], יז) [הלכה ז], יח) [נדפו"ר מיתא: שמלך], יט) [דברים לג: ז].

מוסף רש"י

גנב והקדיש כו' משלם תשלומי כפל. לנעלים, **ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.** דהא כי טבח בהקדש טבח, ודעבו אמר רחמנא יאלם שיש לרעהו ולא להקדש, וכיון דפטריה מכפל מו לא מחייב בטביחה ומכירה, דתשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא ולא שלשה ואחרבעה, וכי מגלית כפל מייניהו הוו ליה שלשה ואחרבעה (ב"ק סח:).

המשך בעמוד הבא

מוסף תוספות

א. לגזלן דאוקמוה ברשותיה כדי שיתחייב עליו בחורץ. תוס' הרא"ש. ב. מפני תיקון העולם. תוס' הרא"ש. ג. כל. תוס' הרא"ש. ד. והאי דקאמר כי היכי דליחייב עלה, לאו דוקא. תוס' הרא"ש. ה. ילדה. תוס' הרא"ש. ו. אפי' בלאו טעמא דאוקמוה רבנן ברשותיה. תוס' הרא"ש. ז. וילדה, טענה אצלו וגזזה. תוס' הרא"ש. ח. משום קנס מפיק לי' מרשות גזלן כאילו לא קנאה. אבל. תוס' הרא"ש. ט. והכל שלו. תוס' הרא"ש. י. [אבל] גליל יש בה משום סקריקון. שיע"ק וכן המאירי מביא כן בשם התוספתא.

פסקי רי"ד (המשך)

לאחר מיכן אמר רב יהודה שלא דנו בה דין סקריקון דאמר רב יוסף שלש גזירות גזרו גזירתא קמייתא כל דלא קטיל ניקטליה אמצעיתא כל דקטיל נייתיב ליה ד' זוזי בתרייתא כל דקטיל ליקטליה הלכך קמייתא ומציעתא כיון דקטליה מירתת אגב אונסיה גמר ומקני בתרייתא מימר אמר האידנא לישקול ולמחר תבענא ליה לדינא פי' דין סקריקון הוא שאם קנה ישראל מיד א"י האנס שהוא הסקריקון אין מקחו קיים שבכל שעה יכול לבוא ישראל בעל השדה ומוציאה מידו ואומר לו למה קנית השדה שלי שאני הייתי עתיד לתבוע את הא"י בדין אבל בהרוגי מלחמה לא היה זה הדין נוהג דאגב אונסיה דמיסתפי דלא ליקטליה גמר ומקני ליה בכל לב והלכך ישראל שקנה ממנו קנינו קנין אבל מהרוגי מלחמה ואילך אינו מקנה לו בכל לב וישראל הקונה ממנו יש לו דין סקריקון שיבואו הבעלים ויוציאוה מידו ואם לקח מן הסקריקון וחזר ולקח מב"ה מקחו בטל שהוא אומר לו מקחו בטל מן האיש מקחו קיים. כי הא דקאמר רבא מוזיל גביה ב"ש ב"ד של אחריהם ולקח מן האשה מקחו בטל מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים. ר' הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה לפני הסקריקון י"ב חודש כל הקודם ליקח מן הסקריקון זכה ונותן לבעלים רביע ומקחו קיים דק"ל דסקריקון רבעא מוזיל גביה ויהיב ההוא רבעא לבעלים ומקחו קיים ועק"ל אימתי הוא זה כשאין ביד הבעלים מעות ליקח וליתן דמי השדה שיתן הלוקח לסקריקון אבל אם יש בידן מעות ליקח הם קודמין לכל אדם אבל מיהו בחנם אינן יכולין להוציא מידן כמו שהיו עושין תחילה כ"א שיתנו להם הדמים שנתנו לסקריקון ור' הושיב ב"ד ונמנו וגמרו שאם שהתה לפני הסקריקון י"ב חודש כל הקודם ליקח מהסקריקון זכה ונותן לבעלים הרביע שזלזל לו ואינו יכול להוציא השדה מידו אפילו בדמים שלקח מסקריקון וכו':

ח"ל לא. שביקנא לך: **ח"ל.** איהו יהיבנא לך דמי פלגא סעודתך: **איכול קורלא.** מלשיעות: **קורבנא.** קרבן להקריב על גבי המזבח דקיימא לן אין אישי[א] לרבות את עובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל (מולין דף יג.): **בניב שפתים.** שפה העליונה: **לדידהו לא הוי מומא.** להקריב לגבוה בבמה דידהו אלא מחוסר אבר: **דוקין.** טיל"ה כמו הנוטה כדוק (ישעיה מ): **יאמרו המטיל מום בקדשים יהרג.** שיהו סבורין שבשביל שהטיל מום בקדשים ועבר על מוס לא יהיה בו (ויקרא כב) נהרג: **ענוסנוסו.** סבלנותו שסבל את זה ולא הרגו: **שדא גירא למזרח.** לקסוס קסס כשהיה סמוך לירושלים: **הכוא יונקא הוה מגמגם בלשוניה** לא גרסינן: **ביד עמי ישראל.** על ידי עמי ישראל: **ולכפורי ידיה.** לקנח ידיו[ב]: **נקדם.** נקבה לשון יג[ג] מקדרין בהרים (עירובין דף נח.). **נקדה לו חמה.** זרחה בשבילו במסכת תענית (דף כ.): **ליצלו.** ליצית של טליתו: **גגרתא על גבי כריס וכספוס.** שלא היה מהלך אלא על גבי מילת: **ואיכא דאמרי.** בן ליצית שמו ולמה נקרא שמו הכסת שהיתה כסתו כסתו כסא שלו מוטלת בין גדולי רומי כשהיה הולך ברומי להקביל פני קיסר: **הוו להו.** להנך תלתא עתירי חיטי ושערי[ד] וחמרא ולידי למיזן כל בני העיר עשרים **וחד שתא: בריוני.** אנשים ריקים ופוחזים למלחמה: **אמרו להו רבנן.** להנך בריוני: **לא מסתייעא מילתא.** לגלא: **קמו.** בריוני: **קלינהו להנך אמברי.** לאולרות התבואה ועלים כדי שילחמו: **סמידא.** סלת: **חיוורתא.** פת נקייה: **גושקרא.** [ה] פת קיבר שאונגיי"ר: **פרפא.** פרש של גלגי בהמה: **ומפה.** מחמת איסטניסותה: **גרוגרת.** מאותם שנשארו לרבי לדוק שמצץ את מימיה ומלאתה היא ואכלתה לרעבונה ומריח החולי של רבי לדוק שנכנס בגרוגרת טעמה ומתה באסטניסות: **הוה מפחזי.** בגרונו: **מאבראי.** מחמת שהיה כחוש: **כי הוה בריא.** כשגמר תעניותיו ולא להבדות עצמו: **הוו מייתי ליה גרוגרות.** תאנים יבשין מפני שלא היה יכול לבלוע דבר עבה והיה מוצץ את מימיהן ומשליך הגרוגרות: **אכא סיקרא.** כך שמו: **שלח ליה.** רבן יוחנן בן זכאי תא לגבאי בגנעא: **אמר ליה.** רבן יוחנן בן זכאי: **עד אימתי עבדיהו הכי.** דלא שבקיתון לאשלומי: **חזי לי הקנאה לדידי.** שיניחוני לצאת מן העיר: **נקוט נפשך בקלירי.** החזק עצמך כחולה הולא קול שאתה חולה: **לישיילו בך.** כמו שאתה גוסס: **ואייתי מידי סריא.** דבר מסריח כגון גבילה: **ואגני גבך.** והשכב במטתך עמך שיאמרו מת הוא ומסריח כבר: **ולעיילו בך פלמידך.** יכנסו תחת רגלי מטתך לשאת ולא יניחו אחריס לשאת דאינון ידעין דחייא קליל ממיתא: **נעו.** הנך בריוני: **למדקריה.** ברמחים שמא מעריס הוא: **אמר להו.** אגא סקלא: **יאמרו.** הרומיים עליכם שאפילו רבן דקרו: **למידחפיה.** אולי יצעק: **דלאו מלכא אנא.** והתעללת בי: איברא

אמר ליה לא אמר ליה יהיבנא לך דמי פלגא דסעודתיך אמר ליה לא אמר ליה יהיבנא לך דמי כולה סעודתיך א"ל לא נקטיה בידיה ואוקמיה ואפקיה אמר הואיל והוו יתבי רבנן ולא מחו ביה ש"מ קא ניחא להו איזיל איכול בהו קורצא בי מלכא אזל אמר ליה לקיסר מרדו בך יהודאי א"ל מי יימר א"ל שדר להו קורבנא חזית אי מקרבין ליה אזל שדר בידיה עגלא תלתא בהדי דקאתי שדא ביה מומא [ו]בניב שפתים ואמרי לה בדוקין [ז]שבעין דוכתא דלדידן הוה מומא ולדידהו לאו מומא הוא סבור רבנן לקרוביה משום שלום מלכות אמר להו רבי זכריה בן אבקולם יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי מזבח סבור למיקטליה דלא ליזיל ולימא אמר להו רבי זכריה יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג אמר רבי יוחנן ענוותנותו של רבי זכריה בן אבקולם החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו שדר עלוייהו לנירון קיסר כי קאתי שדא גירא למזרח אתא נפל בירושלים למערב אתא נפל בירושלים לארבע רוחות השמים אתא נפל בירושלים א"ל לינוקא פסוק לי פסוקיך אמר ליה [ח]ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל וגו' אמר קודשא בריך הוא [ט]בעי לחרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא ערק ואזל ואיגייר ונפק מיניה ר"מ שדריה עילוייהו לאספסיינוס קיסר אתא צר עלה תלת שני הוו בה הנהו תלתא עתירי נקדימון בן גוריון ובן כלבא שבוע ובן ציצית הכסת נקדימון בן גוריון שנקדה לו חמה בעבורו בן כלבא שבוע שכל הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב יוצא כשהוא שבע בן ציצית הכסת שהיתה ציצתו נגררת על גבי [ז]כסתות איכא דאמרי שהיתה כסתו מוטלת בין גדולי רומי[י] חד אמר להו אנא זיינא להו בחיטי ושערי וחד אמר להו בדחמרא ובדמלחא ומשחא וחד אמר להו בדציבי ושבחו רבנן לדציבי דרב חסדא כל [י]אקלידי הוה מסר לשמעיה בר מדציבי דאמר רב חסדא [י]אכלבא דחיטי בעי שיתין אכלבי דציבי הוה להו למיזן עשרים וחד שתא[כ] הוו בהו הנהו בריוני אמרו להו רבנן ניפוק ונעביד שלמא בהדייהו לא שבקינהו אמרו להו ניפוק ונעביד קרבא בהדייהו אמרו להו רבנן לא מסתייעא מילתא קמו קלנהו להנהו אמברי [יא]דחיטי ושערי והוה כפנא מרתא בת בייתום עתירתא דירושלים הויא שדרתה לשלוחה ואמרה ליה זיל אייתי לי סמידא אדאזל איזדבן אתא אמר לה סמידא ליכא חיורתא איכא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאזל איזדבן אתא ואמר לה חיורתא ליכא גושקרא איכא א"ל זיל אייתי לי אדאזל אזדבן אתא ואמר לה גושקרא ליכא קימחא דשערי איכא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאזל איזדבן הוה שליפא מסאנא אמרה איפוק ואחזי אי משכחנא מידי למיכל איתיב לה פרתא בכרעא ומתה קרי עלה רבן יוחנן בן זכאי [2]הרכה בך והענוגה אשר לא נסתה כף רגלה איכא דאמרי גרוגרות דר' צדוק אכלה ואיתניסא ומתה דר' צדוק יתיב ארבעין שנין בתעניתא דלא ליחרב ירושלים כי הוה אכיל מידי הוה מיתחזי מאבראי וכי הוה בריא מייתו ליה גרוגרות מייץ מייהו ושדי להו כי הוה קא ניחא נפשה אפיקתה לכל דהבא וכספא שדיתיה בשוקא אמרה האי למאי מיבעי לי והיינו דכתיב [3]כספם בחוצות ישליכו אבא סקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי הוה שלח ליה תא בצינעא לגבאי אתא א"ל עד אימת עבדיתו הכי וקטליתו ליה לעלמא בכפנא א"ל מאי איעביד דאי אמינא להו מידי קטלו לי א"ל חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק אפשר דהוי הצלה פורתא א"ל נקוט נפשך בקצירי וליתו כולי עלמא ולישיילו בך ואייתי מידי סריא ואגני גבך ולימרו דנח נפשך וליעיילו בך תלמידך ולא ליעול בך אינש אחרינא דלא לרגשן בך דקליל את דאינהו ידעי דחייא קליל ממיתא עביד הכי נכנס בו רבי אליעזר מצד אחד ורבי יהושע מצד אחר[ל] כי מטו לפיתחא בעו למדקריה אמר להו יאמרו רבן דקרו בעו למדחפיה אמר להו יאמרו רבן דחפו פתחו ליה בבא נפק כי מטא להתם אמר שלמא עלך מלכא שלמא עלך מלכא א"ל מיחייבת תרי קטלא חדא דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא ותו אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי א"ל דקאמרת לאו מלכא אנא

איברא

עגלא תילתא.

[א] כמו ושלישים על כולו (שמות יד) וכמו עגלה משולשת ואיל משולש (בראשית טו) פי' בריא וטוב ויש מפרשיו[ב] שלישי לבטן ולא יתכן דאמרינן בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סה:) דהוו מצרו להו עיגלא תלתא ולא כמו שמפרשיו[ג] שגדל שנים דהא בסוף פרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו.) אמר עבד להו עגלא תילתא ביומא דשבעא פירוש יום שביעי ללידתו[ד]:

מי

מוסף רש"י

המשך מעמוד קודם

לקח מסיקריקון. מגזלן נכרי הורג נפשות על עסקי ממון שאומר לו שא קרקע זו והניחני, ומתנה זו לא הויא מתנה, דאפילו למ"ד תליוהו חכין זכייה זכייה, תליוהו ויהב לא הויא מתנה (רשב"ם ב"ב מז:). לקח מן האיש. מן הבעל, כל קרקעותיו משועבדים לכתובת אשתו והיום ולמחר אם ימות או יגרשנה תטרוף מלקוחות אם לא תמצא בני מורין, שכן כתב לה כל נכסי אחריתן וערבאין לכתובתך במס' כתובות (נא:) ורחזר. זה הלוקח, ולקח מן האשה. נתן לה דבר מועט והקנתו לו, כדי שלא תטרוף ממנו חוב כתובתה (רשב"ם ב"ב מז:). מקחו בטל. לא בטל בטל ממש, שכל זמן שיהיה בעל יאכל זה הלוקח את הפירות, שהרי המוכר מכר לו כל זמן שלא תתגרש האשה ולא יבא זמן גיטי כתובתה וכו' ואע"פ שמשועבדין לאשה, אלא דלהכי אהני שעבוד שתוכל לטרוף מהן כשיגיע זמנה לגבות כתובתה, הלכך אלו מקחו בטל אחזר ולקח מן האשה קמי, דהוי בטל לגמרי ההוא מקח, וכשתבוא לגבות כתובתה תטרוף ממנו, דמלי אמרה נתן רוח עשיתי לבעלי לאכור לך קרקע המשועבד לי ולא גמרתי בלבי להקנות לך (שם) אי: מקחו בטל משמע לגמרי ואפילו בחיי הבעל, וכב"ב (שם) מוקמינן לה בשאת מאותן שלא שדות, אי ייחדה לה לכתובתה, אי כתב לה בתוך הכתובה, אי שהכניסה לו שום מלוה (כתובות צה.). למחר תבענא ליה בדינא. והלכך לא קנה הסיקריקון, דהא לא נתן מעות אלא גזלה בחנם, והלוקח ממנו נמי לא קנה, דקרקע היכא נגזלת ואכתי בכשותא דמריה קמא איתא, ואפילו אחר ולקח מבעל הבית, שכתב לו שטר, אי במתנה אי בשטר מכירה בלא מעות, דאילו נתן מעות לבעל הבית קנה וכו' (רשב"ם ב"ב מז: עי"ש). ביתר. עיר גדולה והיו ישראל

גליון הש"ם

רש"י ד"ה נושקרא פת קיבר. עיין שבת דף כ ע"ב בגרס"י ד"ה גושקלא:

לעזי רש"י

טייל"א. קרום בעין הפוגע בראיה. שיאונדיי"ר. משני, בעל איכות נחותה.

מוסף תוספות

א. לשון חשיבות. תוס' בכורות יט. ד"ה דהך.

1. וְנָתַתִּי אֶת נִקְמָתִי בְּאֱדוֹם בְּיַד עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְעָשׂוּ בְאֱדוֹם כְּאַפִּי וְכַחֲמָתִי וְיָדְעוּ אֶת נִקְמָתִי נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים: יחזקאל כה יד
2. הָרֻכָּה בָךְ וְהֶעֱנֻגָּה אֲשֶׁר לֹא נִסְּתָה כַף רַגְלָהּ הַצֵּג עַל הָאָרֶץ מֵהִתְעַנֵּג וּמֵרֹךְ תֵּרֵע עֵינָהּ בְּאִישׁ חֵיקָהּ וּבִבְנָהּ וּבִבְּתָהּ: דברים כח נו
3. כַּסְפָּם בְּחוּצוֹת יִשְׁלִיכוּ וּזְהָבָם לְנִדָּה יִהְיֶה כַּסְפָּם וּזְהָבָם לֹא יוּכַל לְהַצִּילָם בְּיוֹם עֶבְרַת יְיָ נַפְשָׁם לֹא יְשַׂבֵּעוּ וּמְעֵיהֶם לֹא יְמַלֵּאוּ כִּי מִכְשׁוֹל עֲוֹנָם הָיָה: יחזקאל ז יט

דלין בה (תענית כה:). ע"כ שייך לעמוד הקודם

עגלא תילתא. שלוה משונה מפני שהבהמה נקטעותה עדיין אינה בכוסה והלך ראשון ומי אינו בריא (שבת יח.). גדול כאילו הגיע לשלש שניו וגמרה גדלותו דהכי שכיחי ומעלי למיכל כמו (ב"מ סח.) ומגדלין אותן עד שיהו משלושין (סנהדרין סה:). **גושקרא.** פת **קוכין** (שבת כ:).

איכרא מלכא את. מלך[ז] אתה עתיד להיות: **והיה אדירו ממנו ומושלו מקרבו יצא.** אלמא אדיר הוא מושל: **לבנון זה בית המקדש.** שמלבין עונותיהן של ישראל[ח]: **כרוך עליה.** דבוק ולהוט אחריה: **אין שוברין את החבית.** כדי שילך לו הדרקון. כך היה לכם להשחית חומת העיר ולשרפה באש כדי להשליך אותן בריוני מתוכה: **והביאה שבקינן לה.** כך היינו מצפים אולי נוכל להם ולהוציאם ממנה ותהיה העיר קיימת ונשלים עמך: **פריסתקא.** שליח: **לא נפיק.** שנתדשנו אבריו משמתת השמועה: **ורוח נכאה תיבש גרם.** וכאשר תכאה רוחך מחמת השונא תיבש העצם שלך: **תן לי יבנה.** שלא תחריבנה ולא תהרוג חכמיה: **ושושילתא דרבן גמליאל.** משפחת הנשיא שלא תהרגם שלא תכלה שולטנות בית דוד: **ואסוותא.** רופאים תן לי מאנשיך שירפאו את רבי לדוק שלא היה יכול לבלוע אוכל לפי שנתקצרו מעיו בתעניותיו: **והוא סבר.** רבן יוחנן סבר: **כולי האי.** לישבבך לירושלים לא עביד ליה ואשתכח דאפי' הללה פורתא לא עבדי הלכך בעינא מיניה הא דתיהוי הללה פורתא: **מיא דפארי.** מים שנישורו בהם סודין: **מיא דסיפוקא.** סודין גסין וקמחא מעורב בהן: **שאגו צוריך בקרב מועדיך.** בנית שאתה מתוועד בו: **שמו אותותם אותות.** אמרו שסימניהון סימן. דס זה של מי הוא אם לא שהרגנו את עצמו: **עצמו.** כינוי כלפי מעלה: **חסין.** מתאפק: **למין גרגותני.** סל גדול ששופים בו יין מגת לבור וקורין קולדוי"ר: **וישתלחו בעיר אשר כן עשו.** הגבורה הזאת שאתם רואין: **מילי דמיטמרן.** מטמון ממונם של ישראל: **נחשול.** רוח סערה: **סיסרא.** נחל קישון גרפס: **מענגא.** פה להכניס מאכל: **מפקנא.** מולא דרך בית הרעי: **ארופאה.** קורנס: **אישסיף.** אותו יתוש מלנקר מפני קול הקורנס: **ליון דדש דש.** משהרגיל היתוש ולמד בקול הקורנס הכיר בו ולא הניח ניקורו: **לפור דרור.** רונדיל"א: **בנגידא.** אוב: במאי

אי לאו דמלכא את לא מימסרא ירושלים בידך. אע"ג דאכתי לא מימסרא בידו עד שבא טיטוס מ"מ כיון דכבר לר עליה שלא שיש והוה כפנא הוי כאילו כבר נמסרה: **ונעשה נס והיה דם כו'.** להודיע דקשה לפני המקום חורבן בית המקדש: **וניקר** במוחו ז' שנים. לא נעשה טרפה בכך דדרך חוטמו נכנס ולא ניקב הקרום ועוד דיש חילוק בין טריפות לאדם לבהמה[א] כדפרישית בפרק קמא דערובין (דף ז.)[ט]: זה

איברא מלכא את דאי לאו לא מימסרא ירושלים בידך דכתיב [1]והלבנון באדיר יפול ואין אדיר אלא מלך דכתי' [2]והיה אדירו ממנו וגו' ואין לבנון אלא ביהמ"ק שנאמר [3]ההר הטוב הזה והלבנון ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי עד האידנא בריוני דאית בן לא שבקינן אמר ליה אילו חבית של דבש ודרקון כרוך עליה לא היו שוברין את החבית בשביל דרקון אישתיק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא [4]משיב חכמים אחור ודעתם יסכל איבעי ליה למימר ליה שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקטלינן ליה וחביתא שבקינן לה אדהכי אתי פריסתקא עליה מרומי אמר ליה קום דמית ליה קיסר ואמרי הנהו חשיבי דרומי לאותיבך ברישא הוה סיים חד מסאני בעא למסיימא לאחרינא לא עייל בעא למשלפא לאידך לא נפק אמר מאי האי אמר ליה לא תצטער שמועה טובה אתיא לך דכתיב [5]שמועה טובה תדשן עצם אלא מאי תקנתיה ליתי איניש דלא מיתבא דעתך מיניה ולחליף קמך דכתיב [6]ורוח נכאה תיבש גרם עבד הכי עייל אמר ליה ומאחר דחכמיתו כולי האי עד האידנא אמאי לא אתיתו לגבאי אמר ליה ולא אמרי לך אמר ליה אנא נמי אמרי לך אמר ליה מיזל אזילנא ואינש אחרינא משדרנא אלא בעי מינאי מידי דאתן לך אמר ליה תן לי יבנה וחכמיה ושושילתא דרבן גמליאל ואסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא [4]משיב חכמים אחור ודעתם יסכל איבעי למימר ליה לשבקינהו הדא זימנא והוא סבר דלמא כולי האי לא עביד והצלה פורתא נמי לא הוי אסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק מאי היא יומא קמא אשקיוה מיא דפארי למחר מיא דסיפוקא למחר מיא דקימחא עד דרווח מיעיה פורתא פורתא אזל שדריה לטיטוס הרשע [7]ואמר אי אלהימו צור חסין בו זה טיטוס הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה מה עשה תפש זונה בידו ונכנס לבית קדשי הקדשים והציע ספר תורה ועבר עליה עבירה ונטל סייף וגידר את הפרוכת ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא וכסבור הרג את עצמו שנאמר [8]שאגו צורריך בקרב מועדיך שמו אותותם אותות אבא חנן אומר [9]מי כמוך חסין יה מי כמוך חסין וקשה שאתה שומע ניאוצו וגידופו של אותו רשע ושותק דבי רבי ישמעאל תנא [10]מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה באלמים מה עשה נטל את הפרוכת ועשאו כמין גרגותני והביא כל כלים שבמקדש והניחן בהן והושיבן בספינה לילך להשתבח בעירו שנאמר [11]ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר כן עשו אל תיקרי קבורים אלא קבוצים אל תיקרי וישתכחו אלא וישתבחו איכא דאמרי קבורים ממש דאפילו מילי דמטמרן איגלייא להון עמד עליו נחשול שבים לטובעו אמר כמדומה אני שאלהיהם של אלו אין גבורתו אלא במים בא פרעה טבעו במים בא סיסרא טבעו במים אף הוא עומד עלי לטובעני במים אם גבור הוא יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה אמאי קרי לה בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה עלה ליבשה ותעשה עמה מלחמה עלה ליבשה בא יתוש ונכנס בחוטמו ונקר במוחו שבע שנים יומא חד הוה קא חליף אבבא דבי נפחא שמע קל ארזפתא אישתיק אמר איכא תקנתא כל יומא מייתו נפחא ומחו קמיה לנכרי יהיב ליה ארבע זוזי לישראל אמר ליה מיסתייך דקא חזית בסנאך עד תלתין יומין עבד הכי מכאן ואילך כיון דדש דש תניא אמר רבי פנחס[ו] בן ערובא אני הייתי בין גדולי רומי וכשמת פצעו את מוחו ומצאו בו כצפור דרור משקל שני סלעים במתניתא תנא [ז]כגוזל בן שנה משקל שני ליטרין אמר אביי נקטינן פיו של נחושת וצפורניו של ברזל כי הוה קא מיית אמר להו ליקליוה לההוא גברא ולבדרי לקיטמיה אשב ימי דלא לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא [א] אונקלום בר קלוניקום בר אחתיה דטיטוס הוה בעי לאיגיורי אזל אסקיה לטיטוס [ח]בנגידא אמר ליה מאן חשיב בההוא עלמא אמר ליה ישראל מהו לאידבוקי בהו אמר ליה מיליהו נפישין ולא מצית לקיומינהו זיל איגרי בהו [ט]בההוא עלמא והוית רישא דכתיב [12]היו צריה לראש וגו' [י]כל המיצר לישראל [יא]נעשה ראש אמר ליה דיניה דהההוא גברא במאי א"ל

במאי

תורה אור

1. וְנִקַּף סְבִכֵי הַיָּעַר בַּבַּרְזֶל וְהַלְּבָנוֹן בְּאַדִּיר יִפּוֹל:
2. וְהָיָה אַדִּירוֹ מִמֶּנּוּ וּמֹשְׁלוֹ מִקִּרְבּוֹ יֵצֵא וְהִקְרַבְתִּיו וְנִגַּשׁ אֵלַי כִּי מִי הוּא זֶה עָרַב אֶת לִבּוֹ לָגֶשֶׁת אֵלַי נְאֻם יְיָ:
ירמיהו ל כא
3. אֲעַבְּרָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְּבָנֹן:
דברים ג כה
4. מַפֵּר אֹתוֹת בַּדִּים וְקֹסְמִים יְהוֹלֵל מֹשִׁיב חֲכָמִים אָחוֹר וְדַעְתָּם יְשַׁכֵּל:
ישעיהו מד כה
5. מְאוֹר עֵינַיִם יְשַׂמַּח לֵב שְׁמוּעָה טוֹבָה תְּדַשֶּׁן עָצֶם:
משלי טו ל
6. לֵב שָׂמֵחַ יֵיטַב פָּנֶיהָ וּרְוּחַ נְכֵאָה תִּיבַשׁ גָּרֶם:
משלי יז כב
7. וְאָמַר אִי אֱלֹהֵימוֹ צוּר חָסִיוּ בוֹ:
דברים לב לז
8. שָׁאֲגוּ צֹרְרֶיךָ בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶךָ שָׂמוּ אוֹתֹתָם אֹתוֹת:
תהלים עד ד
9. יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת מִי כָמוֹךָ חֲסִין יָהּ וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ:
תהלים פט ט
10. מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא:
שמות טו יא
11. וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ וּמִמָּקוֹם קָדוֹשׁ יְהֹלֵכוּ וְיִשְׁתַּכְּחוּ בָּעִיר אֲשֶׁר כֵּן עָשׂוּ גַּם זֶה הֶבֶל:
קהלת ח י
12. הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ אֹיְבֶיהָ שְׁלָו כִּי יְיָ הוֹגָהּ עַל רֹב פְּשָׁעֶיהָ עוֹלְלֶיהָ הָלְכוּ שְׁבִי לִפְנֵי צָר:
איכה א ה

מסורת הש"ס

ז) בויקרא רבה פכ"ב אותה: ח"ר אלעזר בר' יוסי. מהרל"ח, ח) ד"אלעזר בר' יוסי. מהרל"ח, ט) [לפי שהגלה את ישראל שנמשלו ליונה טעם זה כתב בספר מסילות סי' תתמג"א], ג) [בערוך ערך נגר ד' איתא בנגירא פי' בכישוף], ד) בע"י: בהאי עלמא, ה) סנהדרין קד: ע"ש, ו) [כלומר קודם שמילר להם נעשה רמא שלא יאמרו ביד אומה שפילה מסר את בניו. כ"כ תוספות חגיגה יג: ד"ה שלא], ז) בס"א: בתמת מלך, ח) [יומא לט: ועי' מהרש"א בגמ'.], ט) [בפס"ז מ"ד דיבמות כתב התו"ט על מ"ש תוס' דהכא כדפרישית בפ"ק דעירובין אבל לא מצאתי שם לשון ערב"ל נראה שלא היה לפניו מה שנדפס שם בתוספות דעירובין ז. ד"ה כגון שדלה וכו' בשם תוס' כ"י ומיהו כמה בני אדם וכו' ע"ש ועי' תוס' ב"ק נא. ד"ה נעבוד ותוס' זבחים קטו. ד"ה דלמא ותוס' מולין מב: ד"ה ור"ל יהודה ותוספות בכורות לז: ד"ה כדין),

---

הגהות הגר"א

[א] גמ' אונקלוס בר אונקלוס בר אחתיה דאנדרייטוס הוה כו' כל"ל, [ועי' מהרל"ח]:

לעזי רש"י

קולדוויי"ר [קולידוי"ר]. מסננת. רונדיל"א [ארונדיל"א]. סנונית.

מוסף רש"י

כיון דדש דש. לשון מרגיל (מגילה כד:). דרקון. דומה מנחש. (ע"ז מב:).

מוסף תוספות

א. משום דאדם אית ליה מזלא. תוס' זבחים קטו. ד"ה דילמא נח (בשם ר"ת). ואית ליה טפי חיות, ולא מיטרף בנקיבת קרום. תוס' בכורות לז: ד"ה כדי (בשם ר"ת).

במאי דפסק אנפשיה. מיקלי ובדורי קיטמא: **בשלכה זרע רוחחא.** מדה כנגד מדה שבעלתו התחיל העם לזנות אל בנות מואב: **דאמר מר.** בעירובין (דף כא.) וליף לה מולהג הרבה יגיעת בשר[א] המלעיג הרבה נידון ביגיעת בשר וקרא בדברי סופרים כתיב ויותר מהמה בני הזהרי[ב] בדברי סופרים יותר מדברי תורה: **נביאי האומות** [ג] **עובדי ע"ז.** בלעם שהשכינה נגלית עליו והרשיע לדבר: **טור מלכא.** מדינה ששמה הר המלך: **יד**[ד] **נפלו.** בני המדינה היהודים עלייהו דרומאי[ה] ומחוצהו: **גונדא.** גדוד: **הוה בהו.** ביהודים: **איזדקור.** לשמות: **עד דאתחזו.** לבני החיל: **בליונא דגושפנקא.** מי שהיתה לו לורה בטבעתו היה מכירה רחוק מיל מן העיר למראה הגרות: **שחלייס.** מין מאכל הוא במסכת ע"ז (דף כט.עו)): **הוא אחרא.** הר המלך: **משקריבו.** דאמריתו ששים רבוא עיירות היו בהר המלך והוא אינו מחזיק אפילו ששים רבוא קנים: **גמדא.** דיטריי"ש בלע"ז כמו גמוד מסאני (פסחים דף קיא.): **אין עורו מחזיק בשרו.** משהופשט הוא כווץ ואין יכול לחזור ולכסותו בו: **דשמיע ליה.** מה מעשיהם אם לדיקים אם רשעים: **בארוס ואירוסו.** מאותה העיר: **שפטפט.** זזל ביצרו ולא חשבו אלא נתגבר עליו: **וחסר השער.** נתייקרה התבואה: **לובן בילא.** שהוא דומה לשכבת זרע להוציא קול שבאו על אשתו: **סולד.** דיטריי"ש מתייבש ומגליד: **שלכה זרע דוחה מן האור.** נכנס ונבלע בנגד ואינו מגליד: **פורניתא.** פי"ן: **גננא.** חופה: **קרני מלחמה.** לאשי גייסות תוקעי קרן ומתאספים אליהם בני לבאה: **ושמא תאמר קרובה היתה.** ליס: **נקעה ידים.** שם מקום: **ואחד דם.** מהרוגי ביתר: שם

במאי דפסיק אנפשיה כל יומא מכנשי ליה לקיטמיה ודייני ליה וקלו ליה ומבדרו אשב ימי אזל אסקיה לבלעם בנגידא אמר ליה מאן חשיב בההוא עלמא א"ל ישראל מהו לאידבוקי בהו א"ל [1]לא תדרוש שלומם וטובתם [ו]כל הימים א"ל דיניה דההוא גברא במאי א"ל בשכבת זרע רותחת[ז] אזל אסקיה בנגידא לפושעי ישראל[ח] א"ל מאן חשיב בההוא עלמא א"ל ישראל מהו לאדבוקי בהו א"ל טובתם דרוש רעתם לא תדרוש כל הנוגע בהן כאילו נוגע בבבת עינו א"ל דיניה דההוא גברא[ט] במאי א"ל בצואה רותחת דאמר מר [י]כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת תא חזי מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם [כ]עובדי ע"ז תניא אמר רבי אלעזר בא וראה כמה גדולה כחה של בושה שהרי סייע הקב"ה את בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכלו: אתרנגולא ואתרנגולתא חריב טור מלכא דהוו נהיגי כי הוו מפקי חתנא וכלתא מפקי קמייהו תרנגולא ותרנגולתא כלומר פרו ורבו כתרנגולים יומא חד הוה קא חליף גונדא דרומאי שקלינהו מיניייהו נפלו עלייהו מחונהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו בך יהודאי אתא עלייהו הוה בהו ההוא בר דרומא דהוה קפיץ מילא וקטיל בהו שקליה קיסר לתאגיה ואותביה אארעא אמר ריבוניה דעלמא כוליה אי ניחא לך לא תמסריה לההוא גברא לדידיה ולמלכותיה בידיה דחד גברא אכשליה פומיה לבר דרומא ואמר [2]הלא אתה אלהים זנחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו דוד נמי אמר הכי דוד אתמוהי קא מתמה על לבית הכסא אתא דרקונא שמטיה לכרכשיה ונח נפשיה אמר הואיל ואיתרחיש לי ניסא הא זימנא אישבקינהו שבקינהו ואזל איזדקור ואכלו ושתו ואדליקו שרגי עד דאיתחזי בליונא דגושפנקא ברחוק מילא אמר מיחדא קא חדו בי יהודאי הדר אתא עלייהו א"ר אסי תלת מאה אלפי שליפי סייפא עיילו לטור מלכא וקטלו בה תלתא יומי ותלתא לילוותא ובהך גיסא הלולי וחנגי ולא הוו ידעי הני בהני [3]בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אלו ששים רבוא עיירות שהיו לו לינאי המלך בהר המלך דאמר רב יהודה אמר רב אסי ששים רבוא עיירות היו לו לינאי המלך בהר המלך וכל אחת ואחת היו בה כיוצאי מצרים חוץ משלש שהיו בהן כפלים כיוצאי מצרים אלו הן כפר ביש כפר שיחליים כפר דכריא כפר יהבי ביתא לאושפיזא כפר שיחליים שהיתה פרנסתן מן שחליים כפר דכריא אמר רבי יוחנן שהיו נשותיהן יולדות זכרים תחלה ויולדות נקבה באחרונה ופוסקות אמר עולא לדידי חזי לי ההוא אתרא ואפילו שיתין ריבוותא קני לא מחזיק אמר ליה ההוא [ל]צדוקי לרבי חנינא שקורי משקריתו אמר ליה [מ][4]ארץ צבי כתיב בה מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמדא רב מניומי בר חלקיה ורב חלקיה בר טוביה ורב הונא בר חייא הוו יתבי גבי הדדי אמרי אי איכא דשמיע ליה מילתא מכפר סכניא של מצרים לימא פתח חד מינייהו ואמר מעשה בארוס וארוסתו שנשבו לבין העובדי כוכבים והשיאום זה לזה אמרה לו בבקשה ממך אל תגע בי שאין לי כתובה ממך ולא נגע בה עד יום מותו וכשמת אמרה להן סיפדו לזה שפטפט ביצרו יותר מיוסף[ס] דאילו ביוסף לא הוה אלא חדא שעתא והאי כל יומא ויומא ואילו יוסף לאו בחדא מטה והאי בחדא מטה ואילו יוסף לאו אשתו והא אשתו פתח אידך ואמר מעשה ועמדו ארבעים מודיות בדינר נחסר השער מודיא אחת ובדקו ומצאו אב ובנו שבאו על נערה מאורסה ביום הכפורים והביאום לבית דין וסקלום וחזר השער למקומו פתח אידך ואמר מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשתו לגרשה והיתה כתובתה מרובה מה עשה הלך וזימן את שושביניו והאכילן והשקן שיכרן והשכיבן על מיטה אחת והביא לובן ביצה והטיל ביניהן והעמיד להן עדים ובא לבית דין היה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן ובבא בן בוטא שמו אמר להן כך מקובלני משמאי הזקן לובן ביצה סולד מן האור ושכבת זרע דוחה מן האור בדקו ומצאו כדבריו והביאוהו לב"ד והלקוהו והגבוה כתובתה ממנו א"ל אביי לרב יוסף ומאחר דהוו צדיקים כולי האי מאי טעמא איענוש א"ל [נ]משום דלא איאבול על ירושלים דכתיב [5]שמחו את ירושלם וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה: אשקא דריספק חריב ביתר דהוו נהיגי כי הוה מתיליד ינוקא שתלי ארזא ינוקתא שתלי תורניתא וכי הוו מינסבי קייצי להו ועבדו גננא יומא חד הוה קא חלפא ברתיה דקיסר אתבר שקא דריספק קצו ארזא ועיילו לה אתו נפול עלייהו מחונהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו בך יהודאי אתא עלייהו: [6]גדע בחרי אף כל קרן ישראל א"ר זירא א"ר אבהו א"ר יוחנן אלו שמונים [אלף] קרני מלחמה שנכנסו לכרך ביתר בשעה שלכדוה והרגו בה אנשים ונשים וטף עד שהלך דמן ונפל לים הגדול שמא תאמר קרובה היתה רחוקה היתה מיל תניא רבי אליעזר הגדול אומר שני נחלים יש בבקעת ידים אחד מושך אילך ואחד מושך אילך ושיערו חכמים שני חלקים מים ואחד דם במתניתא תנא שבע שנים בצרו עובדי כוכבים את כרמיהן מדמן של ישראל בלא זבל אמר

א) בכמ"י: כל ימיך לעולם (כלשון הפסוק), ב) כלומר אהכמ כשים לו יותר מדי חס מעלה גופו ונשמתו, ג) בס"ח: ליס"ו, ד) בלעם, [מהלמוזר]. ודינו בגוהה רוחמת כלומר מלוחתו לא רוחן ומטומאתו לא נטהר גם לעולם הבא, ה) [עירובין כא.]], ו) בכמ"י ובפו"ל ליתא: עובדי ע"ז], ז) [בכמ"י ובפו"ל: הוא מינה.], ח) [דניאל יא ועי' כתובות קיב. ולע"ק וע"ע כ"ס יג.], ט) [בב"ב קט.]], י) תענית ל.; יא) [קהלת יב], יב) [שם], יג) תיבות עובדי ע"ז ליתא בדפו"ל], יד) [ד"ה נפלו אחר ד"ה גונדא], טו) בע"י הוא דיבור לעצמו: מחיונו. הכוס, טו) [וכן ברכות מ.]],

לעזי רש"י

דיטריי"ש [ריטריי"ט]. מתכווץ התכווץ. פי"ן. אורן.

מוסף רש"י

שמטיה לכרכשתיה. תלחולת שהרעי יולא בו שקולין בכמה"ל. (ברכות סב:). אין עורו מחזיק את בשרו. שהעור כווץ וגומד לאחר הפשט (כתובות קיב.). שפטפט ביצרו. מתרים ונלחם כנגד יצרו כדאמרינן (ב"ב קסו:) חוץ מזקן אחד שהיה מפטפט כנגדו. (רשב"ם ב"ב קסו:). תורניתא. מין אלו וכיל שיטה כדאמר בר"ה (כג.). (ע"ז יד.).

1. לא תדרש שלמם וטובתם כל ימיך לעולם: דברים כג ז
2. הלא אתה אלהים זנחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו:

תהלים ס יב

3. בלע אדני ולא חמל את כל נאות יעקב הרס בעברתו מבצרי בת יהודה הגיע לארץ חלל ממלכה ושריה:

איכה ב ב

4. ואנכי אמרתי איך אשיתיך בבנים ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גוים ואמר אבי תקראי לי ומאחרי לא תשובי: ירמיהו ג יט
5. שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה:

ישעיהו סו י

6. גדע בחרי אף כל קרן ישראל השיב אחור ימינו מפני אויב ויבער ביעקב כאש להבה אכלה סביב: איכה ב ג

של זכריה. כן יהודע הכהן שהרגוהו שרי יהודה במלות יואש כשהשתמחו לו ליואש ועשאוהו אלוה והרגוהו בעזרה (דה"ב כד): **שטר פירטפא.** שטר לוואה שפרטו מה תהא על נכסיו: [6]**גר תושב היה.** שלא קיבל עליו שאר מצות אלא ע"ז שנאמר כי לא יעשה עוד עבדך וגו' (מ"ב ה): **היינו דכתיב.** אדמיה דזכריה: **על לחיח סלע.** על חלקת אדם חלקה שלא יבלע באדמה. כך היה דמו של זכריה על הרצפה ולא נבלע: **לחיח.** שעיעות כתרגומו: **הקול.** קול לוחה וכי עולה מיעבק. ראה ילחק בנבואה מפלה זו של ביתר: **והיינו דאמר רבי אלעזר.** הא דאמרינן לעילא[1] שעל ידי לשון הרע חרב הבית ונהרגו כמה רבבות: **בחירחורי לשון.** במריבת לשון כמו אל תתחר (תהלים לז): **שוט לשון.** שבט מכה: **לקנון.** ילדים למשכב זכור וילדות לפלגשים: **בשן.** בין שן לוטריקון: **דדרכן לרך.** לתשמיש ואין קלונן מרובה כקלון שלנו: **זו אשה.** הורגנו כל היום: **האמרת.** ייחדת: **גושפנקא.** חותמי שלוחתי טבועה בו כדי שתהא נראה משתמוה לה: **הרמנא דמלכא.** שולטנות המלך קבל עליו לעשות[2]: **זו מילה.** הורגנו כל היום דזימנין דמיית: **בר משחיטה.** שמא יתחבטו בגרונו: **דבר אחר.** לרעת ומרלות נגעים מפני שמסוכן לקפוץ עליו: קצוצי

זה אדריינום קיסר שהרג **באלכסנדריא.** והא דאמרי' בהחליל (סוכה נא:) דאלכסנדרוס מוקדון הרגם והחריבה שמא פעמים נתייבשה: **קפצו** כולן ונפלו לתוך **הים.** והא דאמר במס' ע"ז (דף יח.) מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל בעצמו הכא ירא היו[3] מיסורין[4] דלאמרינן (כתובות דף נג:) אלמלי נגדו לחנניה מישאל ועזריה פלטו לגלמא ועוד דע"כ היו מעניין אותן ולא היו הורגים אותן[5]:

אתיוהו לקמיה. [6]שיתא קרמי מייתי [7]ובשביעי לא מייתי ובמדרש[8] אמר דקמא אמר אנכי והשני לא יהיה לך: כל

אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה סח לי זקן אחד מאנשי ירושלים בבקעה זו הרג נבוזראדן רב טבחים מאתים ואחת עשרה רבוא ובירושלים הרג תשעים וארבע רבוא על אבן אחת עד שהלך דמן ונגע בדמו של זכריה לקיים מה שנאמר [1]ודמים בדמים נגעו [6]אשכחיה לדמיה דזכריה דהוה קא מרתח וסליק אמר[3] מאי האי אמרו ליה דם זבחים דאשתפוך אייתי דמי ולא אידמו אמר להו אי אמריתו לי מוטב ואי לאו מסריקנא לבשרייכו במסרקי דפרזלי אמרי ליה מאי נימא לך נבייא הוה בן דהוה קא מוכח לן במילי דשמיא קמינן עילויה וקטלינן ליה והא כמה שנין דלא קא נייח דמיה אמר להו אנא מפייסנא ליה אייתי סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה קטל עיליה ולא נח בחורים ובתולות קטל עיליה ולא נח אייתי תינוקות של בית רבן קטל עיליה ולא נח א"ל זכריה זכריה טובים שבהן איבדתים ניחא לך דאבדינהו לכולהו כדאמר ליה הכי נח בההיא שעתא הרהר תשובה בדעתיה אמר ומה [6]אם על נפש אחת כך ההוא גברא דקטל כל הני נשמתא על אחת כמה וכמה ערק אזל שדר שטר פרטתא בביתיה ואגייר תנא [6]נעמן גר תושב היה נבוזראדן גר צדק היה מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים מאן אינון שמעיה ואבטליון היינו דכתיב [2]נתתי את דמה על צחיח סלע לבלתי הכסות [3]הקול קול יעקב והידים ידי עשו הקול זה [7]אדריינוס קיסר שהרג באלכסנדריא של מצרים ששים רבוא על ששים רבוא כפלים כיוצאי מצרים קול יעקב זה אספסיינוס קיסר שהרג בכרך ביתר ארבע מאות רבוא ואמרי לה ארבעת אלפים רבוא והידים ידי עשו זו מלכות הרשעה שהחריבה את בתינו ושרפה את היכלנו והגלתינו מארצנו דבר אחר הקול קול יעקב אין לך תפלה שמועלת שאין בה מזרעו של יעקב והידים ידי עשו אין לך מלחמה שנוצחת שאין בה מזרעו של עשו[8] והיינו דא"ר אלעזר [4]בשוט לשון תחבא בחירחורי לשון תחבא אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב [5]על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון מלמד שהראהו הקב"ה לדוד חורבן בית ראשון וחורבן בית שני חורבן בית ראשון שנאמר על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בית שני דכתיב [6]זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים האומרים ערו ערו עד היסוד בה אמר רב יהודה בה אמר רב שמואל ואיתימא רבי אמי ואמרי לה במתניתא תנא מעשה בד' מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון הרגישו בעצמן למה הן מתבקשים אמרו אם אנו טובעין בים אנו באין לחיי העולם הבא דרש להן הגדול שבהן [7]אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים מבשן אשיב מבין שיני אריה אשיב ממצולות ים אלו שטובעין בים כיון ששמעו ילדות כך קפצו כולן ונפלו לתוך הים נשאו ילדים ק"ו בעצמן ואמרו מה הללו שדרכן לכך כך אנו שאין דרכנו לכך על אחת כמה וכמה אף הם קפצו לתוך הים ועליהם הכתוב אומר [8]כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה ורב יהודה אמר זו אשה ושבעה בניה אתיוהו קמא לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה [9]אנכי [10]ה' אלהיך אפקוהו וקטלוהו ואתיוהו לאידך לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה [9]לא יהיה לך אלהים אחרים על פני אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה [10]זובח לאלהים יחרם אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה [11]לא תשתחוה לאל אחר אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה [12]שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה [13]וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה [14]את ה' האמרת וגו' וה' האמירך היום כבר נשבענו להקדוש ברוך הוא שאין אנו מעבירין אותו באל אחר ואף הוא נשבע לנו שאין מעביר אותנו באומה אחרת[7] א"ל קיסר אישדי לך גושפנקא וגחין ושקליה כי היכי דלימרו קביל עליה הרמנא דמלכא א"ל חבל עלך קיסר חבל עלך קיסר על כבוד עצמך כך על כבוד הקב"ה על אחת כמה וכמה אפקוהו למיקטליה אמרה להו אימיה יהבוהו ניהלי ואינשקיה פורתא אמרה לו בניי לכו ואמרו לאברהם אביכם אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות אף היא עלתה לגג ונפלה ומתה בת קול ואמרה [15]אם הבנים שמחה ר' יהושע בן לוי אמר זו מילה שניתנה בשמיני ר' שמעון בן לקיש אמר אלו ת"ח שמראין הלכות שחיטה בעצמן דאמר רבא כל מילי ליחזי איניש בנפשיה בר משחיטה ודבר אחר רב נחמן בר יצחק אמר אלו תלמידי חכמים שממיתין עצמן על דברי תורה כדר' שמעון בן לקיש [8]דאמר ר"ש בן לקיש [8]אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם שנאמר [16]זאת התורה אדם כי ימות באהל וגו' אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ארבעים סאה קצוצי

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ג מהל' ת"ת הל' יב טוש"ע יו"ד סימן רמו סעי' כא]:

תורה אור השלם

1. אֵלֶה וְכֶחַשׁ וְרָצֹחַ וְגֹנֹב וְנָאֹף פָּרָצוּ וְדָמִים בְּדָמִים נָגָעוּ: הושע ד ב
2. לְהַעֲלוֹת חֵמָה לִנְקֹם נָקָם נָתַתִּי אֶת דָּמָהּ עַל צְחִיחַ סֶלַע לְבִלְתִּי הֻכָּסוֹת: יחזקאל כד ח
3. וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו וַיְמֻשֵּׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו: בראשית כז כב
4. בְּשׁוֹט לְשׁוֹן תֻּחְבָּא וְלֹא תִירָא מִשֹּׁד כִּי יָבוֹא: איוב ה כא
5. עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן: תהלים קלז א
6. זְכֹר יְיָ לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלִָם הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: תהלים קלז ז
7. אֲמַר אֲדֹנָי מִבָּשָׁן אָשִׁיב אָשִׁיב מִמְּצֻלוֹת יָם: תהלים סח כג
8. כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן טִבְחָה: תהלים מד כג
9. אֲנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי: שמות כ ב
10. זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם בִּלְתִּי לַיְיָ לְבַדּוֹ:
שמות כב יט
11. כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי יְיָ קַנָּא שְׁמוֹ אֵל קַנָּא הוּא:
שמות לד יד
12. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:
דברים ו ד
13. וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד: דברים ד לט
14. אֶת יְיָ הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ: אֶרוּר מַשִּׂגַּת עִוֵּר בַּדָּרֶךְ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן:
דברים כו יז-יח
15. מוֹשִׁיבִי עֲקָרָת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ: תהלים קיג ט
16. זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל כָּל הַבָּא אֶל הָאֹהֶל וְכָל אֲשֶׁר בָּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים:
במדבר יט יד

מסורת הש"ס

[1] סנהדרין לו: ע"ש, בכת"י וע"י נוסף: להו, [2] בכת"י ופרו"ר איתא: ומה הם, [3] מירוש"למי פ"ד דתענית הגירסא: טרכיוס, [4] במהר"ם שיף כתב: ואין רמוז שיש כאן כאן דילוג ומחסרון ע"ש, [5] בכת"י ליתא מכאן עד לא יהיה לך ולפ"ז הרא"שון אמר לא יהיה לך ועי' תוד"ה אימיוהו וברש"ל שם, [6] בכת"י נוסף: אפקוהו וקטליהו אימיתוה לאידך כו', [7] ברכות סג: שבת פג. ע) [דף נה:], [8] בע"י נוסף: מזומיו, [9] [ועי' תוס' ע"ז יח. ד"ה ואלו], [10] בספרים שלנו חסר אנכי ולא יהיה בחדא ובכתבא לא היה מביא קרא אלא מ"ל אשדי לך גושפנקי מהכ"מ], [11] [בדפו"ל ומשביעי], [12] קיצות על הספוק על אלה מי כוכיה,

---

גליון הש"ס

רש"י ד"ה גר תושב היה. עיין ע"ז דף סד ע"ב:

מוסף רש"י

אייתי דמי ולא אידמי. שתו בהמות ולא אידמי הדם. (סנהדרין צז:). **גר תושב.** שלא קבל עליו שאר מצות וקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים. (שם). **את ה' האמרת.** הוא לשון הפרשה והבדלה הבדלתי לך מאלהי עכו"ם להיות לך לאלהים והוא הפרשך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגולה. (דברים כו יז). **שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל.** זאת התורה היכן מצויה, בשלמים שימות באהלי תורה (ברכות סג:).

מוסף תוספות

א. פן יעבירום עובדי כוכבים לעבירה כגון ע"ז. תוס' ע"ז יח. ד"ה ואל. ב. שלא יוכל לעמוד בהם. אז הוא מצוה לחבל בעצמו. תוס' ע"ז יח. ד"ה ואל.

קלוגי תפילין. דפוס תפילין חוץ מן הרצועה קרוי קלילה כדאמרי׳ במסכת סוכה (דף כו:) אוחז ברצועה ואינו אוחז בקלילה: [ו] **דדרעא.** מ׳ סאה ודרישא שהם גדולים ד׳ בתים בכל קלילה הוו ג׳ זימני מ׳ סאה. וא״ת ד׳ לא היא שבית אחד של זרוע גדול מאחד מבתי הראש לפי שכאן כל ארבע פרשיות בבית אחד ובשל ראש פרשה אחת בבית אחד ומ״מ דפוס של ראש מתוך שצריך לחלק הבתים ולהיות ריוח ביניהן וקבועין על מושב אחד הולך המושב להיות רחב והוי על אחד שלשה שבזרוע: **ארבעה קבין.** בחורבן בית ראשון: **איספרי.** סלעים: **שהיו מגנין את הפז ביופיין.** והיינו מסולאים לשון סולו לרוכב (תהלים סח) לא תסולה בכתם אופירי[ח] משובחין היו ביופיין מן הפז: **בניוני דגושפנקי.** צורות נאות שבחותמיהן כדי שתתעברנה כנגדן: **כמה מרחיקנא מההוא דוכתא.** שלא הגעתי ללמוד אותו פסוק: **איגגד.** מעטו: **פוסתא ופלגא.** דף וחצי: **על כבוד שמך הגבור.** והיכן גבורתך: **עני ועליך.** ששמי נתחלל בכך: **שוליא דגרגי הוה.** לא היה רבו לתורה אלא רבו לאומנות של נגרים: **שוליא.** אילדר״ן: **הולך לנוות.** הרב: **קידם.** השכים: **שתי פסילות בגר אחד.** אשת איש: **לא שנו.** דמקחו בטל: **אלא דאמרו ליה.** בעליס זה שלקח מסיקריקון: **לך חזק וקני.** בחזקה דכיון דדיבורא בעלמא הוא איכא למימר השני נוח לי: **אבל.** אי כתב ליה שטרא בשמיה: **קני.** דכולי האי לא הוה ליה למיעבד אי לאו דזבנה ליה מכר גמור ומדעת: **אחריות.** דאי טרפו לה מייה לגבייה דמי אדעתא

ה״ג

כל ממון שפוסקין עליו. כי איכא סכנת נפשות פודין שבויין יותר על כדי דמיהן כדאמרינן בפרק השולח (לעיל דף מד.) גבי מוכר עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים כ״ש הכא דאיכא קטלא אי נמי משום דמופלג בחכמה היה[א] : **אבל בשטר קנה.** [ב] אלא נמי קאי כדמוכח בסמוך והא דאמר בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף לה.) כתב לראשון ולא חתמה לו ולשני וחתמה לו איבדה כתובתה משמע[ג] דבחד לוקח יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי[ד] התם כשחתמה על שטר של בעלה[ה] והכא כשכתבה שטר בפני עצמה[ו] ועוד דחתמה דהתם שנתרצית במכירת הבעל או שמחלה לו השעבוד[ז] אבל הכא כשכתבה [ח] שטר מכירה שהיא מוכרת לו ולמאי דמפרש ה״ר אליעזר משום[ט] דרב ושמואל פליגי הכא באחריות טעות סופר הוא דשמואל לטעמיה דאמר בפ״ק דב״מ (דף יד.) דאחריות לאו טעות סופר הוא בשטרי מקח וממכר ורב סבר אחריות ט״ס הוא ובשתים שטר ככתבה לו אחריות דמי והיא דכתובות[ה] כשפירשה דלא קבלה אחריות [ח] מידי:

כגון

קצוצי תפילין נמצאו בראשי הרוגי ביתר רבי ינאי ברבי ישמעאל אמר שלש קופות של ארבעים ארבעים סאה [א] במתניתא תנא ארבעים קופות של שלש שלש סאין ולא פליגי הא דרישא הא דדרעא אמר רבי אסי ארבעה קבין מוח נמצאו על אבן אחת עולא אמר תשעת קבין[ו] אמר רב כהנא ואיתימא שילא בר מרי מאי קראה [1] בת בבל השדודה אשרי שישלם לך וגו׳ אשרי שיאחז ונפץ את עוללייך אל הסלע: [2] בני ציון היקרים המסולאים בפז מאי מסולאים בפז אילימא דהוו מחפי בפיזא והאמרי דבי רבי שילא [3] תתרתי מתקלי איסתירי פיזא נחות בעלמא חדא ברומי וחדא בכולי עלמא אלא שהיו מגנין את הפז ביופיין מעיקרא חשיבי דרומאי הוו נקטי בליונא דגושפנקא ומשמשי ערסייהו מכאן ואילך מייתו בני ישראל ואסרי בכרעי דפורייהו ומשמשי אמר ליה חד לחבריה הא היכא כתיבא אמר ליה [3] גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת אמר כמה מרחיקנא מדוכתא פלן אמר ליה אינגד פוסתא ופלגא אמר ליה אי מטאי לגביה לא איצטריכי לך [ג] אמר רב יהודה אמר שמואל משום [ד] רבן שמעון בן גמליאל מאי דכתיב [4] עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי ארבע מאות בתי כנסיות היו בכרך ביתר ובכל אחת ואחת היו בה ארבע מאות מלמדי תינוקות וכל אחד ואחד היו לפניו ארבע מאות תינוקות של בית רבן וכשהיה אויב נכנס לשם היו דוקרין אותן בחוטריהן וכשגבר אויב ולכדום כרכום בספריהם והציתום באש: ת״ר [ה] מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים הלך ועמד על פתח בית האסורים אמר [5] מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים ענה אותו תינוק ואמר הלא ה׳ זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל העבודה שאיני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו אמרו לא זז משם עד שפדאו בממון הרבה ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל ומנו רבי ישמעאל בן אלישע [ו] אמר רב יהודה אמר רב מעשה בבנו ובבתו של ר׳ ישמעאל בן אלישע שנשבו לשני אדונים לימים נזדווגו שניהם במקום אחד זה אומר יש לי עבד שאין כיופיו בכל העולם וזה אומר יש לי שפחה שאין בכל העולם כולו כיופיה אמרו [ז] בוא ונשיאם זה לזה ונחלק בוולדות הכניסום לחדר זה ישב בקרן זוית זה וזו ישבה בקרן זוית זה זה אומר אני כהן בן כהנים גדולים אשא שפחה וזאת אומרת אני כהנת בת כהנים גדולים אנשא לעבד ובכו כל הלילה כיון שעלה עמוד השחר הכירו זה את זה ונפלו זה על זה וגעו בבכיה עד שיצאה נשמתן ועליהן קונן ירמיה [6] על אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים אמר ריש לקיש מעשה באשה אחת וצפנת בת פניאל שמה צפנת שהכל צופין ביופיה בת פניאל בתו של כהן גדול ששימש לפני ולפנים שנתעלל בה שבאי כל הלילה למחר הלבישה שבעה חלוקים והוציאה למוכרה בא אדם אחד שהיה מכוער ביותר אמר לו הראני את יופיה אמר לו ריקא אם אתה רוצה ליקח קח שאין כיופיה בכל העולם כולו אמר לו אף על פי כן הפשיטה ששה חלוקים ושביעי קרעתה ונתפלשה באפר אמרה לפניו רבונו של עולם אם עלינו לא חסת על קדושת שמך הגבור למה לא תחום ועליה קונן ירמיה [7] בת עמי חגרי שק והתפלשי באפר אבל יחיד עשי לך מספד תמרורים כי פתאום יבא השודד עלינו עליך לא נאמר אלא עלינו בביכול עלי ועליך בא שודד אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב [8] ועשקו גבר וביתו ואיש ונחלתו מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשת רבו ושוליא דנגרי הוה פעם אחת הוצרך [ח] (רבו) ללות אמר לו שגר אשתך אצלי ואלונה שיגר אשתו אצלו שהה עמה שלשה ימים קדם ובא אצלו אמר לו אשתי ששיגרתי לך היכן היא אמר לו אני פטרתיה לאלתר ושמעתי שהתינוקות נתעללו בה בדרך אמר לו מה אעשה אמר לו אם אתה שומע לעצתי גרשה אמר לו כתובתה מרובה אמר לו אני אלווך ותן לה כתובתה עמד זה וגרשה הלך הוא ונשאה כיון שהגיע זמנו ולא היה לו לפורעו אמר לו בא ועשה עמי בחובך והיו הם יושבים ואוכלים ושותין והוא היה עומד ומשקה עליהן והיו דמעות נושרות מעיניו ונופלות בכוסיהן ועל אותה שעה נתחתם גזר דין ואמרי לה על שתי פתילות בגר אחד: לקח מן הסיקריקון וכו׳: [ט] אמר רב לא שנו אלא דאמר לו לך חזק וקני אבל בשטר קנה ושמואל אמר [ב] אף בשטר נמי לא קנה עד שיכתוב לו אחריות

תניא

לו אחריות וקי״ל הלכה כשמואל בדיני ועוד דאמרינן בחזקת הבתים (מז:) אמר רב הונא אמר לי רב נחמן כולן שהביאו ראיה ראייתן ראיה ומעמידין שדה בידם גזלן שהביא ראיה אין ראייתו ראיה ואין מעמידין שדה בידו מאי קמ״ל תנינא לקח מסיקריקון וחזר ולקח מב״ה מקחו בטל לאפוקי מדרב דאמר רב ל״ש אלא דאמר ליה לך חזק וקני אבל בשטר קנה קא משמע לן כדשמואל דאמר שמואל אף בשטר לא

קצוצי תפילין. דפוס תפילין חוץ מן הרצועה קרוי קלילה כדאמרי׳ במסכת סוכה (דף כו:) אוחז ברצועה ואינו אוחז בקלילה: [ו] **דדרעא.** מ׳ סאה ודרישא שהם גדולים ד׳ בתים בכל קלילה הוו ג׳ זימני מ׳ סאה. וא״ת ד׳ לא היא שבית אחד של זרוע גדול מאחד מבתי הראש לפי שכאן כל ארבע פרשיות בבית אחד ובשל ראש פרשה אחת בבית אחד ומ״מ דפוס של ראש מתוך שצריך לחלק הבתים ולהיות ריוח ביניהן וקבועין על מושב אחד הולך המושב להיות רחב והוי על אחד שלשה שבזרוע: **ארבעה קבין.** בחורבן בית ראשון: **איספרי.** סלעים: **שהיו מגנין את הפז ביופיין.** והיינו מסולאים לשון סולו לרוכב (תהלים סח) לא תסולה בכתם אופירי[ח] משובחין היו ביופיין מן הפז: **בניוני דגושפנקי.** צורות נאות שבחותמיהן כדי שתתעברנה כנגדן: **כמה מרחיקנא מההוא דוכתא.** שלא הגעתי ללמוד אותו פסוק: **איגגד.** מעטו: **פוסתא ופלגא.** דף וחצי: **על כבוד שמך הגבור.** והיכן גבורתך: **עני ועליך.** ששמי נתחלל בכך: **שוליא דגרגי הוה.** לא היה רבו לתורה אלא רבו לאומנות של נגרים: **שוליא.** אילדר״ן: **הולך לנוות.** הרב: **קידם.** השכים: **שתי פסילות בגר אחד.** אשת איש: **לא שנו.** דמקחו בטל: **אלא דאמרו ליה.** בעליס זה שלקח מסיקריקון: **לך חזק וקני.** בחזקה דכיון דדיבורא בעלמא הוא איכא למימר השני נוח לי: **אבל.** אי כתב ליה שטרא בשמיה: **קני.** דכולי האי לא הוה ליה למיעבד אי לאו דזבנה ליה מכר גמור ומדעת: **אחריות.** דאי טרפו לה מייה לגבייה דמי אדעתא

ה״ג

כל ממון שפוסקין עליו. כי איכא סכנת נפשות פודין שבויין יותר על כדי דמיהן כדאמרינן בפרק השולח (לעיל דף מד.) גבי מוכר עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים כ״ש הכא דאיכא קטלא אי נמי משום דמופלג בחכמה היה[א] : **אבל בשטר קנה.** [ב] אלא נמי קאי כדמוכח בסמוך והא דאמר בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף לה.) כתב לראשון ולא חתמה לו ולשני וחתמה לו איבדה כתובתה משמע[ג] דבחד לוקח יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי[ד] התם כשחתמה על שטר של בעלה[ה] והכא כשכתבה שטר בפני עצמה[ו] ועוד דחתמה דהתם שנתרצית במכירת הבעל או שמחלה לו השעבוד[ז] אבל הכא כשכתבה [ח] שטר מכירה שהיא מוכרת לו ולמאי דמפרש ה״ר אליעזר משום[ט] דרב ושמואל פליגי הכא באחריות טעות סופר הוא דשמואל לטעמיה דאמר בפ״ק דב״מ (דף יד.) דאחריות לאו טעות סופר הוא בשטרי מקח וממכר ורב סבר אחריות ט״ס הוא ובשתים שטר ככתבה לו אחריות דמי והיא דכתובות[ה] כשפירשה דלא קבלה אחריות [ח] מידי:

כגון

תורה אור השלם

1. בַּת בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם לָךְ אֶת גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת עֹלְלַיִךְ אֶל הַסָּלַע:
תהלים קלו ח-ט

2. בְּנֵי צִיּוֹן הַיְּקָרִים הַמְסֻלָּאִים בַּפָּז אֵיכָה נֶחְשְׁבוּ לְנִבְלֵי חֶרֶשׂ מַעֲשֵׂה יְדֵי יוֹצֵר:
איכה ד ב

3. גַּם כָּל חֳלִי וְכָל מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כְתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעֲלֵם יְיָ עָלֶיךָ עַד הִשָּׁמְדֶךָ:
דברים כח סא

4. עֵינִי עוֹלְלָה לְנַפְשִׁי מִכֹּל בְּנוֹת עִירִי:
איכה ג נא

5. מִי נָתַן לַמְּשִׁסָּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לַבֹּזְזִים הֲלוֹא יְיָ זוּ חָטָאנוּ לוֹ וְלֹא אָבוּ בְדַרְכָיו הָלוֹךְ וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ: ישעיהו מב כד

6. עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה עֵינִי עֵינִי יֹרְדָה מָיִם כִּי רָחַק מִמֶּנִּי מְנַחֵם מֵשִׁיב נַפְשִׁי הָיוּ בָנַי שׁוֹמֵמִים כִּי גָבַר אוֹיֵב: איכה א טז

7. בַּת עַמִּי חֲגֹרִי שָׂק וְהִתְפַּלְּשִׁי בָּאֵפֶר אֵבֶל יָחִיד עֲשִׂי לָךְ מִסְפֵּד תַּמְרוּרִים כִּי פִתְאֹם יָבֹא הַשֹּׁדֵד עָלֵינוּ:
ירמיהו ו כו

8. וְחָמְדוּ שָׂדוֹת וְגָזָלוּ וּבָתִּים וְנָשָׂאוּ וְעָשְׁקוּ גֶּבֶר וּבֵיתוֹ וְאִישׁ וְנַחֲלָתוֹ:
מיכה ב ב

מוסף רש״י

קיצוצי תפילין. הן תפילין עגמן דפוס מושבן וליטען. (סוכה כו:). **המסולאים בפז.** הרואה אותם אומר לאו מוחא אותם אומר פז. (איכה ד ב) **פיזא.** פז והוא אבן יקרה עד מאד ואינו מצוי בעולם. (ע״ז יא:). **מאי דכתיב עיני עוללה לנפשי.** מאי דכתיב לא גרם, אלא ר״ש קרא מקרא זה על עצמו ואמר שעיני לעולל את עיניו בבכי יותר מן הכל (סוטה מט:) כלומר כך אמר ר״ש קורא אני על עצמי המקרא הזה שיש עלי לעולל עיני בבכי ודמעה מכל משפחות העיר (ב״ק פג.) עוללה, מעוולת את עיני, לנפשי, על נפשי מפני קוריותי (סוטה שם). **עני עוללה לנפשי.** עיני בדמעה ומיוללה פני על נפשי, עוללה לשון ייוול כמו ושוללנה בעפר קרני. (איכה ג נא). **והתפלשי.** התגלגלי. **אבל יחיד.** אבל של בן יחיד מי שאין לו אלא בן יחיד שמת. (ירמיה ד כו). **לא שנו.** דחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל, **אלא דאמר לו.** בפני עדים, לך חזק וקני. ומעות לא קיבל בפני עדים דניחא זמייה זמיה, וגם שטר לא כתב לו בעל הבית לגזוקה, אבל אם כתב לו שטר ודאי אקני ליה (רשב״ם ב״ב מז:). **אף בשטר נמי לא קנה.** דמלתא סיקריקון כתב לו (שם).

עין משפט נר מצוה

פה א ב מיי׳ פי״ד מהל׳ טוען הלכה ג ועי׳ במ״מ סמג עשין נה טוש״ע חו״מ סימן לו סעיף ד וסי׳ קנא סעי׳ ג:

הגהות הב״ח

(**א**) תוס׳ ד״ה אבל וכו׳ אחריות מיירי הס״ד:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) גמ׳ במתניתא תנא ארבעים קופות של אלם שלש שלש סאין ולא פליגי. ר״ל ר׳ יוסי דאמר ג׳ קופות של מ׳ סאה ומתניתא דתנא ארבעים קופות של ג׳ סאה הם לא פליגי על רבב״ח אמר ר״י דאמר רק מ׳ סאה דרבב״ח מיירי בדרעא ואינו בדרישא וכ״כ מהרמ״ש:

לעזי רש״י

אינדרי״ן [ויינדרי״ן]. שוליה.

מוסף תוספות

א. ולא אמר בת״ח שאין פודין אותו אלא בדמיו, דת״ח שמת אין לו תמורתו (ב״ר ל״ג, י״ג ועי׳ סוריות יג.), והלכך פודין אותו עד י׳ בדמיו. רשב״ם (לעיל מה. ד״ה מאום, ומשמעות דבריו ד״כל ממון שפוסקין עליו׳ לאו דוקא). [דרך אחרת, דפודין בלי גבול:] ובת״ח לא חיישינן לטעמא דמיגרי בהו ופודין אותם לעולם בכל ממון שיפסקו. רבנו קרסקס (לעיל מה. ד״ה לו). ב. אלקח מן האיש וחזר ולקח מן. תוס׳ ב״ב מז: ד״ה אבל. ג. דדוקא כשהן ב׳ לקוחות וכתב הבעל ללוקח ראשון ולא חתמה לו, לשני וחתמה לו, הוא דאיבדה כתובתה, משום דאמר לה אם איתא דנח״ר עבדת, מקמא איבעי לך למעבד, אבל. שיט״ק. ד. אע״פ שכתבה שטר (תוס׳ ב״ב שם) והכא בלוקח אחד איירינן ואפ״ה קאמר רב דבשטר קנה. שיט״ק. ה. דהואיל ואינו יכול להוציא שטר שלה שלא יראו שטר של בעל עמו יכולה היא ודאי שתאמר ׳נחת רוח עשיתי לבעלי׳. תוס׳ כתובות לה. ד״ה כתב(ה). ו. דהואיל ויכול להוציא שטר שלה בלא שטר של בעל, לא אמרי׳ ׳נחת רוח׳. תוס׳ כתובות לה. ד״ה כתב(ה). ז. שיש לה על הקרקע. שם. ח. דחתמה לו, איכא למימר. תוס׳ הרא״ש.

פסקי רי״ד

אמר רב ל״ש אלא דא״ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה ושמואל אמר אף בשטר לא קנה עד שיכתוב לו אחריות דאמר שמואל אף בשטר לא

כגון זה טוענין ליורש וללוקח. פירש בקונטרס אפילו למ"ד בב"ב דאין טוענין הכא מודה ולא מצינו שם פלוגתא אלא אמרי' בפרק לא יחפור (ב"ב דף כג.) טוענין ליורש תניא טוענין ללוקח תניא וכגון זה דאמר ר"ש אפילו כגון זה דלקח דעתך דהדין עם הבעלים דמה שלא מיחו מפני ירלת הסיקריקון[א]: **אנן** יהבינן אנן **אבלינן**. והא דאמרינן בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף נד:) גבי דורא דרעוותא דבני בתא דמטמרי הוו ומלכא אמר מאן דייהיב טסקא ליכול ארעא והפסידו[ב] הקרקע לגמרי[ג] התם[ד] היו נשמטים מלפרוע אבל כאן שהבעלים[ה] הלכו ולא להשמט דין הוא דכל הנהו שני מאן דייהיב טסקא אכיל

וכי הדרי אהדרי ארעא למרא:

למכתב ליה טירפא אבני באגא.

לא אבני בתאי דקביל מינהון דמה להן לפרוע מה שהקדיש זה אלא אמרוותא קמאי:

רביע בקרקע או רביע במעות.

פירוש עו) רביע במעות שנתן יתן לו ואותו רביע בקרקע או במעות יתן לו דהיינו חמישית בקרקע כדמפר' דנכי חומשא זבין ותימה דמאי פריך מברייתא דקתני רביע בקרקע או רביע במעות לשמואל דאמר רביע בקרקע שהוא שליש במעות דנכי ריבעא זבין הא איכא לפרושי נמי איפכא דרביע הקרקע יתן לו או בקרקע או במעות דהיינו שליש מעות[ו] ואית ספרים דגרסי בדרב ובברייתא רביע בקרקע שהוא רביע במעות וכן יז) ר"מ ומפרש רביע בקרקע שנתן דמיס עליה דהיינו חומש דעל ארבע חומשים נתן דמיס דנכי חומשא זבין: דכולהו

יהושע לרב פפא א"כ עשית סיקריקון אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע הניח מעותיו על קרן הצבי: זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהן אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע: אמר רב [ח]רביע בקרקע או רביע במעות ושמואל אמר [ט]רביע בקרקע שהן שליש במעות במאי קמיפלגי מר סבר נכי רביע זבין ומ"ס נכי חומשא זבין מיתיבי[י] זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהן אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע ויד בעלים על העליונה [יא]רצו בקרקע נוטלין רצו במעות נוטלין אימתי בזמן שאין בידן ליקח אבל יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חודש כל הקודם ליקח זכה אבל נותן לבעלים רביע בקרקע או רביע במעות אמר רב אשי כי תניא ההיא לאחר שבאו מעות לידו [יב]אמר רב אנא

עשר חדש דאי לא הדרא למרה ויהיב דמי כדקתני מתניתין[יג] שאם יש בידם ליקח הם קודמין לכל אדם: **והאמרת אין בו משום סיקריקון**. ושנים עשר חדש לא הוזכרו אלא בו דאילו אנפרות הדרא בלא דמי ועלעולה: **הכי קאמר אנפרות אין בו משום סיקריקון**. דאילו מסיקריקון מוקמינן לה ביד לוקח ונותן רביע אבל אנפרות בלא דמי הדרא ועלעולה: **וסיקריקון עלמה**. דאמרינן דקיימא ליה ביד לוקח והוא ששהתה שנים עשר חדש ביד סיקריקון: **אין אנפרות בכבל**. משמע אין עובד כוכבים אונס קרקע מישראל בבבל באנפרות ואם בא ישראל וערער על חבירו ואומר קרקע זו שלקחת מן העובד כוכבים שלי היתה וגזלה ממני אינו נאמן: **אין דין אנפרות בכבל**. לאפסודיה לוקוח: **רעילאי**. כך שמו: **טסקא**. מס קרקע: **מבני בתאגא**. בני הבקעה. כך היה מנהגם פוסקים מס על כל הבקעה לתת כך וכך לשנה למלך והם מחלקין השדות ביניהם ונותן כ"א מס לפי חלקו המגיעו ונותנין לאחד והוא נותנו לגבאי המלך ואם הלך אחד מבני השדות לדרכו גבאי המלך תובע מבני הבקעה כל המס שלם. והבעלים של קרקע זו הלכו לדרכן ובני בתאגא שהיה כל המס מוטל עליהם נתנוה לגידול לפרוע המס בשביל הבעלים ולאוכלה: **קדים ויהיב**. למלך טסקא דתלת שני: **טירפא**. שטר מבית דין לטרוף מקרקעות שלהם יד) מה שנתן שאילו לא באו הבעלים לטרוף ממנו לא היה מפסיד כלום ומעתה שיאכלוה אחרים יטול המלך מנתו מהם ולא יעלו אלה בחשבון ומצא זה מפסיד מה שנתן: **אם כן עשית**. הדבר כדין סיקריקון דאמרינן במשנה אחרונה שאינו מפסיד כלום דקתני קנה ונותן לבעלים מאי דאוזיל עובד כוכבים גביה או אם יש בידם ליקח יחזירו לו מעותיו והאי נמי לא יפסיד מה שנתן למלך וגבי כולה והכא לאו סיקריקון הוא המלך אין לו עליהם טו) כי אם המס ומפני אותו החוב נמכרה לזה ולא היה לו להקדיש וליתן של שלש שנים: **אמר רב רביע בקרקע או רביע במעות**. או יתן לבעלים רביע מעות שנתן לעובד כוכבים או יתן לו קרקע שוה רביע במנה או מן הקרקע עצמו שוה רביע מנה דהיינו חמישית שבקרקע אם הבעלים חפצים בקרקע דקסבר רב נכי חומשא זבן מן העובד כוכבים שוה חמש באלבעה הלכך יהיב ליה רביע מנה או חמישית הקרקע דהיינו רביע מנה שהקרקע הנקנית מסיקריקון במנה שוה חמשת רביעים. ושמואל אמר רביע הקרקע עצמו נותן לו או שליש מנה דסבר שמואל נכי ריבעא זבן שוה ארבע נקח בשלש הלכך שדה זו שלקח במנה שוה ארבע שליש מנה: **זו משנה ראשונה**. ריש"ל דמתניתין דקתני מקחו בטל: **או רביע במעות**. וקשיא לשמואל: **כי תניא**. רביע במעות לאחר שבאו שלש המעות ליד הבעלים כשמואל קרי להו רביע דהא שלשה שליש נתן לעובד כוכבים ולזה שליש הרי ארבעה והכי קאמר נותן לבעלים רביעית הקרקע או מעות שיעור שיהו רביע כשתלרף של עובד כוכבים ושל בעלים רביע בכולן:

אנא

ח) תניא כוותיה דשמואל [ט]ר' שמעון בן אלעזר אומר [א]לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל עד שתכתוב לו אחריות נימא תיהוי תיובתא דרב אמר לך רב מאי אחריות נמי שטר ת"ר [ב]לקח מן הסיקריקון ואכלה שלש שנים בפני בעלים וחזר ומכרה לאחר אין לבעלים על לוקח שני כלום ה"ד אי דקא טעין ואמר מינך זבנה אפילו ראשון נמי אי דלא קא טעין ואמר מינך זבנה אפילו שני נמי לא אמר רב ששת לעולם דלא קא טעין ליה [ג]וכגון זה [ד]טוענין ליורש וטוענין ללוקח ואידך אי טעין אין ואי לא טעין לא: ת"ר[ד] [ה]הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון ואנפרות עצמה צריכה שתשהה שנים עשר חדש והאמרת אין בה משום סיקריקון ה"ק סיקריקון עצמה צריכה שתשהה י"ב חדש אמר רב יוסף נקטינן אין אנפרות בבבל והא קחזינן דאיכא אלא אימא אין דין אנפרות בבבל מ"ט [ו]כיון דאיכא בי דוואר ולא אזיל קביל אימא אחולי אחיל גידל בר רעילאי קביל ארעא בטסקא מבני באגא אקדים ויהיב זוזי דתלת שנין לסוף אתא מרוותא קמאי אמרו ליה שתא קמייתא דיהבת אכלת השתא אנן יהבינן אנן אבלינן אתו לקמיה דרב פפא סבר למיכתב ליה טירפא אבני באגא א"ל רב הונא בריה דרב

ה"ג **תניא כוותיה דשמואל: מאי אחריות**. דקתני: **שטר**. ולא אחריות נכסים אלא עד שתכתוב לו שטר והוה לו לאחריות שאינה יכולה לחזור עליו עוד: **אי דקא טעין**. ליה האי לוקח שני: **מינך זבנה**. לוקח ראשון שנתן לך רביע כתקנת בית דין והדר אכלה שני חזקה ותו לא מצי אמר ליה האי אחזי שטרא דטפי מתלתא שנין לא מזדהר אינש בשטריה מאי אירעא חזר ומכרה לאחר אפילו לוקח ראשון נמי בתר דאכלה שני חזקה אי הוה טעין ליה חזרתי ולקחתיה ממך כתקנת חכמים זה שלא שנים טענתיה טענה: **נעולם דלא טעין וכגון זה**. דסיקריקון: **טוענין ליורש וטוענין ללוקח**. הלוקח מסיקריקון והורישה לבניו ואכלה ג' שנים או מכרה לאחר ואכלה ג' שנים ובאו בעלים להוציא ממנו ואינו יודע לטעון ולומר לו הראשון קנאה ממך בית דין טוענין בשביל היורש ובשביל הלוקח ואפילו למ"ד בבבא בתרא[ה] אין טוענין ליורש ואין טוענין ללוקח טענה זו הראשון לקחה ממך הכא מודי דטענינן ליה דסתם מאן דזבין מסיקריקון מידע ידע ולא שדי זוזי בכדי[ו] ללוקח אם לא על פי בעליו[ז]: **ואידך אי טעין אין**. אבל לוקח ראשון אי טעין אין אי לא טעין אנן לא טענינן ליה דהא ידע אי זבנה אי לא ואי אית ליה דזבנה הוה טעין: **הכא מחמת חוב**. עובד כוכבים הבא מחמת חוב על ישראל: **או מחמת אנפרות**. גזל בעלמא ואינו מסור בידו להרוג ואנס העובד כוכבים קרקעו בחובו או באנפרות: **אין בו משום סיקריקון**. אם שהה בידו שנים עשר חדש נתת רביע לבעלים כתקון חכמים ויחזיק בקרקעו אלא מחזיר לו הקרקע בחנם דגבי סיקריקון הוא דחזרו ונמנו כיון דגמר ולקחי אגב אונס מיתה ואפילו בתר דגזור כל דקטיל לקטלוה[ח] מסתפי ליה מקמא דקמיה דלקטול וסופו הוכיח שהניחה בידו שנים עשר חדש ולא נעק עליו והלכך נותן לבעלים רביע דקיים להו לרבנן דעובד כוכבים אוזיל גבי לוקח רביע לפי שבחנם בחה לו אבל האי לא לא גמר ולקחי מידי ואע"ג דשהתה שנים עשר חדש לא בחת לו שעה לבופו הלכך אין מכירתו מכירה כלל[ט]: **גריעה שבשהה**. ביד העובד כוכבים שנים

עשר חדש דאי לא הדרא למרה ויהיב דמי כדקתני מתניתין[יג] שאם יש בידם ליקח הם קודמין לכל אדם: **והאמרת אין בו משום סיקריקון**. ושנים עשר חדש לא הוזכרו אלא בו דאילו אנפרות הדרא בלא דמי ועלעולה: **הכי קאמר אנפרות אין בו משום סיקריקון**. דאילו מסיקריקון מוקמינן לה ביד לוקח ונותן רביע אבל אנפרות בלא דמי הדרא ועלעולה: **וסיקריקון עלמה**. דאמרינן דקיימא ליה ביד לוקח והוא ששהתה שנים עשר חדש ביד סיקריקון: **אין אנפרות בכבל**. משמע אין עובד כוכבים אונס קרקע מישראל בבבל באנפרות ואם בא ישראל וערער על חבירו ואומר קרקע זו שלקחת מן העובד כוכבים שלי היתה וגזלה ממני אינו נאמן: **אין דין אנפרות בכבל**. לאפסודיה לוקוח: **רעילאי**. כך שמו: **טסקא**. מס קרקע: **מבני בתאגא**. בני הבקעה. כך היה מנהגם פוסקים מס על כל הבקעה לתת כך וכך לשנה למלך והם מחלקין השדות ביניהם ונותן כ"א מס לפי חלקו המגיעו ונותנין לאחד והוא נותנו לגבאי המלך ואם הלך אחד מבני השדות לדרכו גבאי המלך תובע מבני הבקעה כל המס שלם. והבעלים של קרקע זו הלכו לדרכן ובני בתאגא שהיה כל המס מוטל עליהם נתנוה לגידול לפרוע המס בשביל הבעלים ולאוכלה: **קדים ויהיב**. למלך טסקא דתלת שני: **טירפא**. שטר מבית דין לטרוף מקרקעות שלהם יד) מה שנתן שאילו לא באו הבעלים לטרוף ממנו לא היה מפסיד כלום ומעתה שיאכלוה אחרים יטול המלך מנתו מהם ולא יעלו אלה בחשבון ומצא זה מפסיד מה שנתן: **אם כן עשית**. הדבר כדין סיקריקון דאמרינן במשנה אחרונה שאינו מפסיד כלום דקתני קנה ונותן לבעלים מאי דאוזיל עובד כוכבים גביה או אם יש בידם ליקח יחזירו לו מעותיו והאי נמי לא יפסיד מה שנתן למלך וגבי כולה והכא לאו סיקריקון הוא המלך אין לו עליהם טו) כי אם המס ומפני אותו החוב נמכרה לזה ולא היה לו להקדיש וליתן של שלש שנים: **אמר רב רביע בקרקע או רביע במעות**. או יתן לבעלים רביע מעות שנתן לעובד כוכבים או יתן לו קרקע שוה רביע המעות אם לקחה במנה נותן לו רביע מנה או מן הקרקע עצמו שוה רביע מנה דהיינו חמישית שבקרקע אם הבעלים חפצים בקרקע דקסבר רב נכי חומשא זבן מן העובד כוכבים שוה חמש באלבעה הלכך יהיב ליה רביע מנה או חמישית הקרקע דהיינו רביע מנה שהקרקע הנקנית מסיקריקון במנה שוה חמשת רביעים. ושמואל אמר רביע הקרקע עצמו נותן לו או שליש מנה דסבר שמואל נכי ריבעא זבן שוה ארבע נקח בשלש הלכך שדה זו שלקח במנה שוה ארבע שליש מנה: **זו משנה ראשונה**. ריש"ל דמתניתין דקתני מקחו בטל: **או רביע במעות**. וקשיא לשמואל: **כי תניא**. רביע במעות לאחר שבאו שלש המעות ליד הבעלים כשמואל קרי להו רביע דהא שלשה שליש נתן לעובד כוכבים ולזה שליש הרי ארבעה והכי קאמר נותן לבעלים רביעית הקרקע או מעות שיעור שיהו רביע כשתלרף של עובד כוכבים ושל בעלים רביע בכולן:

אנא

עין משפט נר מצוה

פו א מיי' פכ"ב מהל' מלוה הלכה ח סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סימן ל סעיף מז:

פז ב ג טוש"ע מ"מ סימן רלו סעיף ה וסעיף ז:

פח ד ה מיי' פ"י מהל' גזילה הלכה ט סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סימן רלו סעיף ז וסעיף ח וע"ש:

פט ו ז מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ח:

פסקי רי"ד

קנה: ת"ר הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון פי' אם הובאה כוכבים לקח שדה מישראל בחובו ואחר כך מכרם לישראל אחר אין הבעלים יכולין לטורפה ממנו דה"ל למיפרעיה לעובד כוכבים ומיסבה מיניה דהא אין רצונו של עובד כוכבים להחמיסו ומדלא יהיב ליה דמיה ושקליה מיניה ש"מ אחולי אחיל ואין לו דין עם הלוקח וכן אם לקחה העובד כוכבים מישראל באנפרות שהיא גדולה שאין לו אונס מיתה שהיה לו לקבול עליו אצל המושל ולמה הניחה בידו אלא ודאי אחולי אחיל כדאמר רב יוסף לקמן (וגבי) [דכי] האי גוונא קתני דאין בו משום סיקריקון כגון דקביעי בי דואר במתא וקעביד דינא דכיון דלא אזיל ותבעיה אחולי אחיל ואין לו דין גזלן פי' אין דין אנפרות שאם לקח ישראל מיד האנפרות יהיה מקחו בטל אלא מקחו קיים ואין בעלים הראשונים יכולים להרוציאה מיד עובד כוכבים כגזלן ישראל דאילו ישראל שגזל שדה מחבירו אע"פ ששהתה בידו כמה זמן לא נתייאש דאמר כל זמן דתבענא ליה בדינא שקילנא מיניה אבל בעובד כוכבים אם תשתקע בידו בודאי מייאש הלכך מדלא תבעיה אחולי אחיל ואין לו דין עם הלוקח: אמר רב יוסף נקטינן אין אנפרות בבבל והא קחזינן דאיכא אלא אימא אין דין אנפרות בבבל מ"ט כיון דאיכא בי דואר ולא אזיל אימור אחיל: זו משנה ראשונה היתה כך משנה הראשונה היתה כך שמהרוגי מלחמה ואילך יש בהן דין סיקריקון והיו באין הבעלים וטורפין אותן בחנם ראו ב"ד של אחריהן שהשדות משתקעות ביד הסיקריקון ואין קונה מהם התקינו שלא יטרפום בחנם אלא נותן מעות ולוקח שדהו או לוקח ממנו רביע ומחליטו לאותו לוקח שקנה מסיקריקון ז) עוד דאפילו שהיו נמנעין מליקח מן הסיקריקון שמא יבואו הבעלים ויתנו מעות ויקחו שדותיהן התקינו שעד י"ב חדש יכולים הבעלים ליתן מעות ולטרוף אבל מכאן ואילך כל הקודם ליקח [זכה] ואינו נותן לבעלים אלא רביע שזלזל לו הסיקריקון. אמר רב רביע בקרקע שהוא רביע במעות ושמואל אמר רביע בקרקע שהוא שליש במעות במאי קמיפלגי מר סבר נכי חומשא זבין ומר סבר נכי רבעא זבין פי' רב סבר הא רובע דקתני במתני' דאוזיל גביה הסקריקון אמעות דיהיב ליה קאי שאם חמישית השדה ושמואל סבר האי דקתני נותן לבעלים רביע אשדה קאי שממנה שנתן לו אינו מגיע אלא לג' חלקי השדה דנכי רבעא זבין ליה וכל השדה שוה מנה ושליש ורובע השדה מגיע שליש מנה וקי"ל

ז) נראה דל"ל עוד ראו לאפילו שכן עדיין היו נמנעין וכו'.

מסורת הש"ס

א) נ"א מיתיבי רשב"א, ב) [מוספתא פ"ג], ג) [ב"ב כג.], ד) [מוספתא פ"ג הט"ז], ה) [ג' הערוך בערך רבע מ' א"ר הונא רביע בקרקע שהוא רביע במעות וע"ש פי' אחזו ועניס], ו) [מוספתא פ"ג הט"ו], ז) סנהדרין ו., [מא: וע"ש ל:], ח) [נ"ל לנקמה. רש"ש.], ט) בדפו"ר מס, עו) כס"מ: עליה, עו) במהר"ם ש"ף הביא דבספר מוגה הגומה: רביע מעות שנתן לו יתן לו בקרקע או במעות דהיינו וכו', יז) במהר"ל נוסף מיהא: גריס, ובדפו"ר: וכן ר"מ מפרש,

---

מוסף רש"י

טוענין ליורש וטוענין ללוקח. בית דין פותחים פה וטוענה ליורש וללוקח שערער אדם עליהן ויש לו עדים שהיתה שלו או של אבותיו וזה אמר יראמתיו מתנה או לקחתיו מפלוני שהוחזק בו ימיס רבים והביא עדים שהוחזק בו אביו או המוכר לו שלש שנים, אע"פ שלא טען והן לקחו ממך או מאבותיך, טוענין לו בית דין ופותחין לו פה, ואילו למי שלא ירשה ולא לקחה מאחר, כשאמר לו המערער מה אתה עושה בתוך שלי והוא אומר החזקתי בה ג' שנים ולא אמרו לי דבר, מנה בתמני' דאין לו חזקה (ב"ב כג.).

מוסף תוספות

א. אפ"ה טוענין ליורש. תוס' הרא"ש. ב. הבעלים. שם. ג. כיון שלא פרעו המס. שם. ד. מירי דבשעת פריעת המס. שם. ה. (ד)לצורך עסקן. שם. ו. וי"ל דלרב ניחא דלא פריש חומש משום דקאי לפרושי רביע דמתני', אבל בברייתא, אם איתא דשליש מעות קאמר, הו"ל למתני שהוא שליש במעות, או ליתני רביע בקרקע או שליש במעות. שם.

פסקי רי"ד (המשך)

קנה ממנו השדה במנה נותן לו לבעלים רביע מנה שהשדה שמכר לו במנה שוה חמשה רבעי מנה דנכי חומשא זבין ליה ואם רוצה שיתן לו הקרקע [כל כך] יתן לו עד שמגיע לרביע מנה שעושין מן השדה חמשה חלקים כל חלק שוה רביע מנה וידו של בעל [קרקע] על העליונה כדקתני בברייתא או יקח רובע מנה מעות או יקח שוה רובע מנה שהוא חמישית שדה וזהו רביע בקרקע שהוא רביע במעות כלומר מאי דקתני במתניתין נותן לבעלים רביע אמעות דיהיב לסקריקון קאי ואם רוצה בו בעל השדה קרקע כל כך קרקע יתן לו שיהא רביע במעות דהיינו

אנא הואי במניינא דרבי. באותו מנין שתקנו שכל הקודם ליקח זכה: **ומינאי דידי מנו ברישא.** ממני שאלו תחלה בשורה כשהיינו יושבין מה דעתי נוטה. והוא היה בינוני לא מן הגדולים ולא מן הקטנים ואני שמעתי שקטן שבהם היה: **מתחילין מן הגדול.** כשעומדין למנין לראות אם רוב מטומאין או רוב מטהרין: **מן הגדל.** מן הקטנים ולא מן הגדול שלא ילמד חובה והשאר נכנעין מפניו שלא לחלוק עליו משום לא תענה על רב (שמות כג) ובדיני נפשות מוקמינן להאי קרא בפ"ק דסנהדרין (דף ג.) לא כהסייתך לטובה כו' ולא ילמדו זכות: **דכולהו מינייהו מן הגדל מתחילין.** משום לא תענה על ריב וכתיב חסר בלא יו"ד ודרשינן לא תענה על רב לא תחלוק על מופלא שבבית דין ולא מוקמי ליה לרישא דקרא בדיני נפשות ואע"ג דסיפיה דקרא לא מיתוקם אלא בדיני נפשות: **וולם: במקום אחד.** שתהא תורתן וגדולתן של ישראל במקום אחד שאין בישראל גדול בתורה ובעושר כמותו: **והא הוה אלעזר.** יחיד לאחר שנפטר יהושע: **והא הוה פנחס.** לאחר אלעזר תורה וגדולה שהיה כהן גדול אחר אביו: **הוו זקנים.** שקבלו מיהושע והאריכו ימים אחריו כדכתיב (יהושע כד) אשר האריכו ימים אחרי יהושע: **שאול.** גדול בתורה היה אלא שלא לימד לאחרים כדאמרי' בעירובין (דף נג.) שאול לא גלי מסכתא להכי כתיב ביה בכל אשר יפנה ירשיעו[1]: **והא נח נפשיה.** דשמואל קודם שאול: **כולהו שני.** משעמד בגדולה תחא תורה וגדולה במקום אחד וזה בתחילת גדולתו לא יחיד היה בתורה: **עירא היאירי.** גדול בתורה היה כדאמרינן במו"ק (דף טז:) דהוה מתני להו לרבנן על גבי כריס וכסתות: **חזקיה.** מלך יהודה גדול בתורה היה כדאמרינן בחלק (סנהדרין דף לד:): **שבנא.** גדול בתורה היה כדאמרינן בסנהדרין (כו.) שבנא הוה דריש בתליסר ריבוותא וחזקיה בחד סרי ריבוותא: **והא איקטיל.** סנחריב הרגו כדאמרינן בזה בורר (שם): **מתני' רומז וגרמו.** מה שהוא רומז קייס ומה שרומזין לו והוא מתרגלה קייס: רמיזה בידיו ובראשו: קפילה עקימת שפתים שנא' קפלה פיה (איוב ה) ולאינו סימן ניכר כרמיזה: **במטלטלין.**

אנא הואי במניינא דבי רבי ומינאי דידי מנו ברישא והאנן תנן [6]**[א]**דיני ממונות והטהרות והטומאות מתחילין מן הגדול ודיני נפשות מתחילין מן הצד אמר רבה בריה דרבא ואיתימא ר' הילל בריה דר' וולם שאני מנינא דבי רבי דכולהו מינייהו מן הצד הוו מתחילין [3]ואמר רבה בריה דרבא ואיתימא רבי הילל בריה דרבי וולם מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא הא הוה יהושע הוה אלעזר [6] הא הוה אלעזר הוה פנחס והא הוה פנחס הוו זקנים הא הוה שאול הוה שמואל והא נח נפשיה כולהו שני קאמרינן והא הוה דוד הוה עירא היאירי והא נח נפשיה כולהו שני בעינן הא הוה שלמה הוה שמעי בן גרא והא קטליה כולהו שני קאמרינן הא הוה חזקיה הוה שבנא הא איקטיל כולהו שני קאמרינן והא הוה עזרא הוה נחמיה בן חכליה [3]אמר רב אחא בריה דרבא אף אני אומר מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא והא הוה הונא בר נתן שאני הונא בר נתן דמיכף הוה כייף ליה לרב אשי: **מתני'** [3]חרש רומז ונרמז ובן בתירא אומר קופץ ונקפץ [3]במטלטלין [7][ד]הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין: **גמ'** א"ר נחמן מחלוקת במטלטלין אבל בגיטין [ה]דברי הכל ברמיזה פשיטא במטלטלין תנן מהו דתימא אף במטלטלין קמ"ל איכא דאמרי א"ר נחמן כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין והאנן במטלטלין תנן אימא אף במטלטלין: הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין: ועד כמה מחוי רב יהודה [6]לרב יצחק בריה [י]כבר שית כבר רב כהנא אמר כבר שב כבר תמני במתניתא תנא כבר תשע כבר עשר ולא פליגי [7]כל חד וחד לפי חורפיה וטעמא מאי א"ר אבא בר יעקב א"ר יוחנן [ח]משום כדי חייו [1]ויאמר לאשר על המלתחה הוצא לבוש לכל עובדי הבעל מאי מלתחה א"ר אבא בר יעקב א"ר יוחנן דבר הנמלל ונמתח כי אתא רב דימי א"ר יוחנן שיגר לו [9]בוניים בן נוניים לרבי סיבני וחומס סלסלה ומלמלא סיבני וחומס כאמגוזא ופלגיה דאמגוזא סלסלה ומלמלא כפיסתקא ופלגי דפיסתקא מאי מלמלא דבר הנמלל ונמתח וטעותן עד כמה א"ר יונה א"ר זירא [ט]עד שתות כגדול בעי אביי מתנתו מאי רב יימר אמר אין מתנתו מתנה מר בר רב אשי אמר מתנתו מתנה [מ]אפכוה ושדרוה לקמיה דרב מרדכי א"ל זילו אמרו לבר מר לאו הכי הוה עובדא כי הוה קאי מר חד כרעיה אארעא וחד כרעיה אדרגא ואמרנא ליה מתנתו מאי ואמר לן מתנתו מתנה אחת מתנת שכיב מרע ואחת מתנת בריא אחת מתנה מרובה ואחת מתנה מועטת: **מתני'** [3]אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום [ל]מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום

דכולהו מינייהו מן הצד הוו מתחלי. פי' בקונט' דמוקי לה לא תענה על ריב בכל דבר ואין נראה דלא מיסתבר דפליג אמתניתין דסנהדרין (דף לב.) דאייתי אלא משום ענוה אלא להראות עצמו גדול היה עושה: **והא** הוה הונא בר נתן. תורה וגדולה היתה לו כדאמרינן במו"ק (דף כח.) דקא דחקא רגלי דהונא בר נתן ואמר בפ' ב' דזבחים (דף יט.) דאיקייס ביה והיו מלכים אומנין[א]:

אחת מתנה מרובה ואחת מתנה מועטת. ומדלא קאמר נמי אחת מתנת מטלטלין [ד] ואחת קרקעות נראה דוקא במטלטלין דאיירי בהו קאמר והא דאמרי' במי שמת (ב"ב דף קנה:) גבי פחות מבן כ' דאין מוכר בנכסי אביו ומתנתו מתנה במקרקעי התם בגדול שהוא בן י"ג שנים ויום אחד אלא לא היה בן עשרים:

לעזי רש"י

גלנ"ט. בָּלוּט.

מוסף תוספות

א. שהיה קרוב למלכות. תוס' סנהדרין ו'. ד"ה והא הוה.

פסקי רי"ד

הלכה כשמואל בדיני: **מתני'** חרש רומז ונרמז בן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין פי' רומז כל מה שהוא רומז קיים ונרמז מה שאחרים רומזין לו והוא מתרצה קיים ובן בתירא אומר קופץ ונקפץ פי' הרמיזה הוא בידיו ובראשו והקפיצה היא עקימת שפתים כמו קפצה פיה ואינו סימן ניכר כמו הרמיזה וכל זה במטלטלין ומפני תיקון העולם משום כדי חייו אבל במקרקעי לא. אמר רב נחמן מחלוקת במטלטלין אבל בגיטין דברי הכל ברמיזה. פי' מאי דתנן בפרק חרש (יבמות קיב:) דחרש שנשא אשה אחר שנתחרש שיכול להוציא בגט דכשם דכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה דוקא ברמיזה יכול להוציא אבל בקפיצה לא פשיטא מטלטלים תנן מהו דתימא (מהו) במטלטלים אף במטלטלים קמ"ל. פי' דלא תימא גיטין הוא דקילי משום דברמיזה כנס וברמיזה יוציא אבל במטלטלין שנפלו לו בירושה לא מ"ה תני מטלטלין קמ"ל רב נחמן דדוקא מטלטלין א"ד אמר רב נחמן כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין והאנן במטלטלין תנן אימא אף במטלטלין ואע"ג דפריש רב נחמן למילתיה דבן בתירא לא פסיק הלכתא כוותיה בפירוש הלכך לית הלכתא כוותיה דה"ל יחיד אלא הלכה כת"ק דדוקא רמיזה הוא דמהניא גבי חרש אבל קפיצה לא: הפעוטות מקחן וכו'. פי' מדין תורה אין מעשה קטן כלום אבל מפני תיקון העולם משום כדי חייו אמור רבנן שיהא מקחו מקח וממכרו ממכר ועד כמה מחוי רב יצחק בריה כבר שית כבר שבע ורב כהנא אמר כבר שבע כבר תמני במתניתא תנא כבר תשע כבר עשר ולא פליגי כל חד וחד לפום חורפיה וטעמא מאי אמר רבא בר יעקב א"ר יוחנן משום כדי חייו ודוקא במטלטלין אבל בקרקעות לא עשה כלום. ושעותו עד כמה א"ר יוסי א"ר זירא עד שתות כגדול מתנתו מאי אמר רב יימר אין מתנתו מתנה ומר בר רב אשי אמר מתנתו מתנה והכי אמר רב אשי אחד מתנת בריא ואחד מתנת ש"מ אחד מתנה מרובה ואחד מתנה מועטת ובשלהי פרק מציאת האשה (כתובות ע.) אמרינן אמר רפרם ל"ש אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר ושם כתבתי שגם מתנתו אינה מתנה אם יש שם אפוטרופוס עיין בערוך נ"ד בס"ה: **מתני'** אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום ומערבי"

מוסף רש"י

אנא הואי במניינא דבי רבי. דקתני הוסיב ג"ד ונמנו אפס שהתה בפני סיקיריקון שנים עשר חדש כו' ואמר רב אנא הוה בההוא מניינא ומינאי דידי הוה דאמתילו בריש (סנהדרין לו.). **והטהרות והטומאות.** אם בא אדם לישאל על דבר טהרות, מתחילין מן הגדול. שואלין תחלה לגדול שבדיינים מה הוא אומר בדבר (שם לב.). **ודיני נפשות מתחילין מן הצד.** מן הקטנים, שמא יתיבנו הגדול ולא יוכלו לחלוק על דבריו משום לא תענה על ריב (שמות כג) על דבריו של גדול, רב כתיב בלא יו"ד (שם). מן הצד הוו מתחילין. מפני ענוה יתיבה שהיתה בו (שם). **בריה דרבי וולס.** כך שמו (שם). תורה וגדולה במקום אחד. מותן וגדולתן של ישראל באדם אחד, שאין כמותו בכל ישראל בתורה ובגדולה, כגון משה שהיה גדול על כל ישראל במלכות ובתורה וכן רבי יהודה ובתורה (שם). **הוה אלעזר.** חזיבו בתורה ולא הוי מקום אחד (שם). **והא הוה פנחס.** משמתו יהושע ואלעזר (שם). **הוו זקנים.** כגון עתניאל ואבן ועוזיו (שם. וגרי' רש"ל ואבצן שהוא בועז). **עירא היאירי.** במו"ק (טז:) אמרינן דהוה מתני להו לרבנן על גבי כריס וכסתות ודוק שהיה מעסיקו עליו לאחר, דכתיב (ש"ב כ) עירא היאירי היה כהן לדוד (סנהדרין לו.). **הוה שמעי בן גירא.** גדול היה כדאסמכן (ש"ב יט) אירד לקראת דוד הירדן באלף איש (שם). **הוה שבנא.** שהיה ישיבתו גדולה משל חזקיה כדאמר בפרק זה טורל (שם). **הפעוטות.** בני תשע ושמונה. **מקחן כו' במטלטלין.** דוקא אבל במקרקעי לא עד שיבאו שתי שערות או עד שיהא בן עשרים (כתובות ע.). **כאמגוזא ופלגא דאמגוזא.** אבל כך דק שבשבולכים אותו טולו ביחד אין הכרך גדול יותר מאגוז ואפי' (מעילה יח.).

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פי"ח מהלכות סנהדרין הלכה ו סמג עשין לא:

צב ב ג מיי' פכ"ט מהלכות מכירה הל' ג סמג עשין כב טוש"ע ח"מ סימן רלה סעיף י (ובכ"מ אלפס עוד בפ"ו דמקלמין דף קעח.):

צג ד מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סע"ח:

צד ה מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' י סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' קלא סעיף ו:

צה ו ז ח מיי' פכ"ט מהלכות מכירה הל' ו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רלה סעיף ג:

צו ט מיי' שם הלכה ח טור ש"ע שם סעיף ג:

צז י מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סע"ח:

צח כ מיי' פי"ב מהלכות תפלה הלכה יח סמג עשין יט טוש"ע א"ח סימן קלה סעיף ג:

צט ל מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה טז סמג עשין מד"ס ג טוש"ע א"ח סי' שסו סעיף ג:

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר עַל הַמַּלְתָּחָה הוֹצֵא לְבוּשׁ לְכָל עֹבְדֵי הַבַּעַל וַיֹּצֵא לָהֶם הַמַּלְבּוּשׁ:
מלכים ב י כב

גליון הש"ם

רש"י ד"ה **אפכוה** וכו' בני הישיבה טעו. עיין תוס' שם ד"ה אפכוה וע"ש רש"י ד"ה ואפכוה וע"ק. אח"כ ראיתי שעמד בזה בתשובת באר שבע סימן יא:

הגהות הב"ח

(**ח**) גמ' והא הוה אלעזר וכו' והא הוה שאול וכו' והא הוה שלמה וכו' והא הוה חזקיה:

מוסף רש"י

אנא הואי במניינא דבי רבי. דקתני הוסיב ג"ד ונמנו אפס שהתה בפני סיקיריקון שנים עשר חדש כו' ואמר רב אנא הוה בההוא מניינא ומינאי דידי הוה דאמתילו בריש (סנהדרין לו.). **והטהרות והטומאות.** אם בא אדם לישאל על דבר טהרות, מתחילין מן הגדול. שואלין תחלה לגדול שבדיינים מה הוא אומר בדבר (שם לב.). **ודיני נפשות מתחילין מן הצד.** מן הקטנים, שמא יתיבנו הגדול ולא יוכלו לחלוק על דבריו משום לא תענה על ריב (שמות כג) על דבריו של גדול, רב כתיב בלא יו"ד (שם). מן

וליטול מנה יפה ראשון. כגון במעשר עני או בצדקה אם הוא עני או בחברים המסופין בסעודה אבל במידי דשותפות לא דאמרינן בפ׳ מקום שנהגו (פסחים דף נ:) דהנותן עינו בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם [א עז]: **אבל** בשני ובחמישי **לא**. אומר ר״ת הני מילי לדידהו דבחול הוו טרודי במלאכתן ולא שכיחי אבל לדידן [ב] שכיחי בשני ובחמישי כמו ביו״ט:

דאפי׳ רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי כו׳. משמע דאי לאו הכי אסור אפי׳ הוא גדול מכל בני עירו והא דאמר בסוף מגילה (דף כח.) א״ר פרידא מימי לא ברכתי לפני כהן ופריך הש״ס מחכם הקורא אחר כהן עם הארץ דחייב מיתה ומוקי לה בשוין ועל כרחך לאו שוין ממש דא״כ מאי רבותיה אלא אתא לאפוקי כהן ע״ה [ג] ולריך לאימוה נמי דכולהו הוו כפופין לרבי פרידא [ד] דאי לאו הכי מאי רבותיה אי נמי הא דבעי הכא כייפי היינו בשבתות וי״ט ור׳ פרידא אפילו בשני ובחמישי לא קרא: **נתפרדה** החבילה. ס״ר יאחז ברבי יהודה מפרש דקורא לוי במקום הראוי לו והא דאמר בכתובות (דף כה:) מוחזקני בזה שהוא כהן שקרא אחריו לוי [ה] לריך לומר דקיים ליה דלא קרא [ו] במקום הראוי דגדול היה משלפניו או קטן משל אחריו [ז]: **כי** קאמרינן באותו כהן. למאי דתקון בהקורא את המגילה (דף כא:) שכל אחד מברך לפניה ולאחריה ניחא ואפילו לפי מאי יא דתנן (שם) הפותח מברך לפניה ומותם מברך לאחריה לריך לומר באותו כהן שקורא פעמים שהולך ויושב בינתים דאי בע״א במאי הוי מינכרא שמי קריאות כי ההיא דתניא בתוספתא דמגילה יב אם לא היה שם אלא אחד דיבא לקרות קורא ויושב ועומד וקורא וזה היה [ח] נמי קודם התקנה דלאחר התקנה שכל אחד מברך לפניה ולאחריה לא לריך [ט] ומשם רבינו יהודה כתבו דאם אין בבית הכנסת רק כהנים אחד קורא במקום שבעה ועל כל פרשה יברך לפניה ולאחריה: אם

בור הקרוב לאמה. אמת המים המביאה מים מן הנהר לשדות ורגילין לעשות בורות שאם תיבש האמה ימלאו מן הבור וישקו השדות ומרגילין מי האמה לבור עד שיתמלא ותקנו חכמים שיתמלאו בורות שבשדות העליונות שהן קרובין למוצא האמה ואח״כ ימלאו התחתונים וכשהוא ממלאו יא סוכר את האמה עד שיתמלא: **מפני דרכי שלום.** אלא מהא מחלוקת ביניהם אי אסכור ראשון דהא תקנתא דרבנן הכי ואע״פ שאינו דין: **מלודוה היה כו׳.** מדאורייתא כל כמה דלא מטא ליה לאו גזל הוא וכגמ׳ יב: מפרש ליה במלודות שאין להן תוך דליקני ליה כליו: **גזל גמור.** בגמרא יג מפרש גזל גמור מדבריהם יד. וטעמא דרבי יוסי בכולהו דקסבר עשו מפני דרכי שלום את שאינו זוכה לקנות קנין גמור כזוכה: **המנקף.** חותך כמו ונקף סבכי היער (ישעיה י) וכמו ונשאר בו עוללות כנוקף זית (שם יז): **גמ׳ ויפה.** שיקראו בה כהנים והדר בני לוי: **וקדשתו.** כי את וגו׳: **לפתוח ראשון.** בכל דבר כבוד בין בתורה בין בשיבה הוא ידבר בראש: **ולברך ראשון.** בסעודה: **וליטול מנה יפה ראשון.** אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שיחלקו אתה אומר לו ברור וטול איזה שתרצה: **א״ל דאורייתא היא.** ומורה אמרה כן מפני דרכי שלום: **אלא אמר אביי.** דרכי שלום דקתני מתני׳: **לדמר.** אתא. רבה בר נחמני שהיה רבו: **אין ממסיגין.** אין לריכין להמתין: **הבולע.** כגון בעה״ב שהוא מברך המוציא ואפי׳ הוא קטן: **הוא פושט ידו.** בקערה תחלה ללפת בו את פרוסת המוציא: **לא שנו.** דחולק כבוד לרבו: **אלא בסעודה.** כדאמרן: **אבל.** לענין לקרות בתורה בבית הכנסת אין כהן חולק כבוד לוי יא ולוי לישראל דלא ליתו שאלא לאנצוי ולמימר אנא נמי קרינא ברישא והיינו דקתני מתניתין כהן קורא ראשון כו׳ כמה שכתוב בתורה ואינו רשאי לחלוק כבוד בדבר ולשנותו מפני דרכי שלום: **רב הונא.** ישראל הוה: **נקטינן.** מסורת מאבותינו: **נתפרדה חבילה.** נפסק הקשר. אינה הלוי את כבודו בשביל חבילתו הנפרדת ואינו קורא כלל כך אמר מורי הזקן ומורי ר׳ יצחק בן יהודה וכן סידר לה עמרם. אבל מתלמידי מורי רבי יצחק הלוי שמעתי משמו שאין סדר לדבר להקדיש לוי לישראל ומי שירצה יקדיש: **קורא לבן.** במקום לוי: **מפני פגמו של ראשון.** אלא יאמרו הראשון אינו כהן ולקמיה פריך והא קא חזו דסליק ממנינא: **משום פגם שניהם.** לא ידעי אינשי פגמא בהי מינייהו ויאמרו ראשון אינו לוי לפיכך חזר וקרא לוי אי נמי שני אינו לוי אלא ישראל. ולקמיה פריך גבי כהן נמי אמאי ליכא נמי פגם שניהם דאתו למימר שני לאו כהן הוא אלא לוי: **באתו כהן.** עלמו יחזור ויקרא במקום לוי: **דמוחזק לן באבוה דהאי שני דלכן הוא.** ולא מצי למימר לוי הוא הלכך לראשון הוא דליכא פגמא: ופרכינן דכוותיה על כרחך גבי לוי **דמוחזק לן באבוה דהאי שני דלוי הוא. ומאי פגמא איכא.** אלא על כרחך היינו פגמא דאמרי אבוה ממזרת נסיב או נתינה (או) מן הגבעונים שגזר דוד עליהם יד) ואחליה מקדושת לוייה והוי ישראל פסול ובמקום ישראל קורא הכא נמי אתו למימר כו׳: **ואחליה.** מקדושת כהונה והרי הוא כישראל: ומשני הואיל וגלוי קרא ליכא פגמא דאי ס״ד אלו הוא סוף סוף לוי מי הוי שיקרא במקום לוי הלכך על כרחך כיון דאבוה כהן אין זה אלו ואין כאן פגם אלא לראשון: **ולמאן.** טו מי פגמו: **אילימא היושבין.** עד שיגלו ס״ת: **הא קא חזו ליה.** להאי כהן דאשון דסליק למנין שבעה: **ליואלין.** אלא יאמרו ויאלו: **אחריהן.** דכהן ולוי: מי

אבור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום [ב]מצודות היה ועופות ודגים יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום ר׳ יוסי אומר גזל גמור [ג]מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום ר׳ יוסי אומר גזל גמור [ד]עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום ר׳ יוסי אומר גזל גמור [ה]אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום: **גמ׳** מנה״מ אמר רב מתנה דאמר קרא [1]ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי אטו אנא לא ידענא דכהנים בני לוי נינהו אלא [ו]כהן ברישא והדר לוי רבי יצחק נפחא אמר מהכא [2]ונגשו הכהנים בני לוי אטו אנן לא ידעינן דכהנים בני לוי נינהו אלא כהן ברישא והדר לוי [ז]רב אשי אמר מהכא [3]בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים ר׳ חייא בר אבא אמר מהכא [4]וקדשתו לכל דבר שבקדושה [ז]תנא דבי רבי ישמעאל [ו]וקדשתו [ח]לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון א״ל אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא א״ל דאורייתא ומפני דרכי שלום כל התורה כולה נמי מפני דרכי שלום היא דכתי׳ [5]דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום אלא אמר אביי לכדמר [ט]דתניא [י]שנים ממתינין זה לזה בקערה שלשה אין ממתינין [יא]הבוצע הוא פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו ואמר מר עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבהכ״נ לא דאתו לאינצויי אמר רב מתנה הא דאמרת בבהכ״נ לא לא אמרן אלא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים אבל בשני ובחמישי לא איני והא רב הונא קרי בכהני בשבתות ויו״ט [יב]שאני רב הונא דאפילו רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דא״י מיכף הוו כייפי ליה אמר אביי [יג]נקטינן אין שם כהן נתפרדה חבילה ואמר אביי נקטינן אין שם לוי קורא כהן איני והאמר רבי יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון ׳לוי אחר לוי לא יקרא משום פגם שניהם כי קאמרינן [יד]באותו כהן מ״ש לוי אחר לוי דאיכא פגם שניהם דאמרי חד מינייהו לאו לוי הוא כהן אחר כהן נמי אמרי חד מינייהו לאו כהן הוא כגון דמוחזק לן באבוה דהאי שני דכהן הוא ה״נ דמוחזק לן באבוה דהאי שני דלוי הוא אלא אמרי ממזרת או נתינה נסיב ופסליה לזרעיה הכא נמי אמרי גרושה או חלוצה נסיב ואחליה לזרעיה סוף סוף לוי מי קא הוי ולמאן אי ליושבין הא קא חזו ליה אלא ליוצאין שלחו ליה בני גלילא לרבי חלבו אחריהן מי

[1] ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי אטו אנא לא ידענא דכהנים בני לוי נינהו אלא כהן ברישא והדר לוי. משמע דאי לאו הכי אסור אפי׳ הוא גדול מכל בני עירו והא דאמר בסוף מגילה (דף כח.) א״ר פרידא מימי לא ברכתי לפני כהן ופריך הש״ס מחכם הקורא אחר כהן עם הארץ דחייב מיתה ומוקי לה בשוין ועל כרחך לאו שוין ממש דא״כ מאי רבותיה אלא אתא לאפוקי כהן ע״ה ולריך לאימוה נמי דכולהו הוו כפופין לרבי פרידא דאי לאו הכי מאי רבותיה אי נמי הא דבעי הכא כייפי היינו בשבתות וי״ט ור׳ פרידא אפילו בשני וחמישי לא קרא. נתפרדה החבילה. ס״ר יאחז ברבי יהודה מפרש דקורא לוי במקום הראוי לו והא דאמר בכתובות (דף כה:) מוחזקני בזה שהוא כהן שקרא אחריו לוי ולריך לומר דקיים ליה דלא קרא במקום הראוי דגדול היה משלפניו או קטן משל אחריו. כי קאמרינן באותו כהן. למאי דתקון בהקורא את המגילה (דף כא:) שכל אחד מברך לפניה ולאחריה ניחא ואפילו לפי מאי יא דתנן (שם) הפותח מברך לפניה ומותם מברך לאחריה ולריך לומר באותו כהן שקורא פעמים שהולך ויושב בינתים דאי בע״א במאי הוי מינכרא שמי קריאות כי ההיא דתניא בתוספתא דמגילה יב אם לא היה שם אלא אחד דיבא לקרות קורא ויושב ועומד וקורא וזה היה [ח] נמי קודם התקנה דלאחר התקנה שכל אחד מברך לפניה ולאחריה לא לריך [ט] ומשם רבינו יהודה כתבו דאם אין בבית הכנסת רק כהנים אחד קורא במקום שבעה ועל כל פרשה יברך לפניה ולאחריה. אם בלקט שכחה ופיאה מפני דרכי שלום: כהן קורא ראשון מנא ה״מ תנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון. פי׳ לפתוח ראשון בכל דבר כבוד בין בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש ולברך ראשון בסעודה וליטול מנה יפה ראשון. אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שישוו החלקים בשוה אומר לו ברור וטול איזו חלק שתרצה בלא גורל אבל ליטול בלא אמירת חברו לא דהא אמרינן בעלמא כל הנוטל חלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם: א״ל אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא אלא אמר אביי לכדמר דתניא שנים ממתינין זה לזה בקערה שלשה אין ממתינין. פי׳ אין השנים צריכין להמתין להיחיד והבוצע הוא פושט ידו תחלה כגון בעל הבית שהוא מברך ברכת המוציא ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו בחכמה הרשות בידו ואמר מר עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבית הכנסת לא דאתו לאנצויי פי׳ דוקא בסעודה אדם רשאי לחלוק כבוד למי שגדול ממנו או לולי או לישראל (דלמא) [דהא] ליתא שארא לאינצויי ולימר אנא נמי קרינא ברישא אבל בבית הכנסת דאתו לאנצויי ולימר אנא קרינא ברישא אינו רשאי כהן לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו והיינו דקתני מתניתין כהן קורא ראשון שאינו רשאי לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו וכ״ש שאין הגדול רשאי ליטול שררה לעצמו לקרוא קודם הכהן ו) וקרא דכתיב וקדשתו אם רוצה הכהן לחלוק כבוד למי שגדול ממנו רשאי אי נמי קרא דכתיב בשוין כדתנן בשלהי הוריות (יג.) כהן קודם ללוי לוי קודם לישראל וכו׳ עד אימתי בזמן ששניהם שוין אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ וממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ ואמרינן בגמרא מנא הני מילי אמר רבי אחא בר חנינא דאמר קרא יקרה היא מפנינים יקרה היא מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים אבל בקריאת התורה תיקנו שאינו רשאי לחלוק כבוד למי שגדול ממנו כל שכן שאין הגדול רשאי ליטול שררה לעצמו: אמר רב מתנה הא דאמרת בב״ה לא יחלוק כבוד למי שגדול ממנו לא אמרו אלא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים ואתו לאינצויי אבל בשני ובחמישי דלא שכיחי רבים ולא אתו לאינצויי אם בא לחלוק [כבוד] לרבו חולק איני והא רב הונא קרי בכהני בשבתות ובימים טובים שאני רב הונא דאפילו רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דבארעא דישראל מיכף הוו כייפין ליה פי׳ ודוקא גדול הדור שאין בכל המקומות כמותו וכולם כפופין תחתיו ואין מי שיתקנא בו אבל אם היה גדול בעירו בלבד אינו רשאי לחלוק לו כבוד דלמא אתו לאנצויי שהרי בני אדם מתקנאים ותופשין עצמן כגדולים: אמר אביי נקטינן אם אין שם כהן נתפרדה החבילה. פירוש לא אמרינן יקרים הלוי לישראל אלא קורין לפי מעלתן: ואמר אביי נקטינן אין שם לוי קורא כהן והאמר רבי יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון וכן לוי אחר לוי לא יקרא כי קאמרינן באותו כהן שקרא שחזור וקורא במקום לוי: שלחו ליה בני גלילא לרבי חלבו אחריהן

ו) נראה דל״ל קודם הכהן דהא כתיב קרא וקדשתו ודוקא אם רוצה וכו׳.

עין משפט נר מצוה

צט א מיי׳ פ״ג מהל׳ סנהדרין הל׳ י טוש״ע ח״מ סימן קנ סעיף ג: **ק** ב מיי׳ פ״ו מהלכות גזילה הלכה יב וסי״ח מהלכות זכייה ומתנה הל׳ ג סמג עשין עג טוש״ע ח״מ [סי׳ רעג סעי׳ יג] וסימן שם סעיף ד: **קא** ג מיי׳ פי״ז מהל׳ גזילה ואבידה הל׳ יב סמג עשין עד טוש״ע ח״מ סימן רע סעיף ג: **קב** ד מיי׳ פ״ו מהלכות גזילה הלכה יג סמג עשין עג טוש״ע ח״מ [סי׳ רעג סעי׳ טז] וסימן שם סעיף ה: **קג** ה מיי׳ פ״ח מהלכות מתנות עניים הל׳ ט ומיי׳ פ״ י מהלכות ע״ז הלכה ה סמג לאוין רפד [וטוש״ע י״ד סימן קנח סעיף יג]: **קד** ו מיי׳ פ״ח מהלכות כלי המקדש הלכה ב [טוש״ע א״ח סי׳ רלז סעיף ג]: **קה** ז מיי׳ פ״ז מהלכות ברכות הלכה ו סמג עשין פז טוש״ע א״ח סימן קנ סעיף ב: **קו** ח מיי׳ שם ה״ה סמג שם טוש״ע א״ח סי׳ קמז סעיף יח: **קז** ט מיי׳ פי״ב מהל׳ תפלה הלכה יט סמג עשין יט טוש״ע א״ח סימן קלה סעיף ו: **י** [מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף טן]: **קח** כ טור ש״ע שם סעיף מ:

מוסף תוספות

א. ולא מיסתבר לדרוש הפסוק הזה להרגיל הכהן שיתן עינו בחלק יפה. רא״ש סימן כ׳. **ב.** שאינם עסוקין במלאכה. תוס׳ הרא״ש. **ג.** ואכתי מאי רבותיה, הא משמע הכא דאסור. שם. **ד.** ואפ״ה לא קרא לפני כהן. שם. **ה.** ואילו היה לוי יכול לקרות שני בלא כהן לא היה מעלהו לכהונה. שבה״ל סי׳ ל״ד. **ו.** לוי. תוס׳ כתובות שם. **ז.** וא״כ בידוע שקרא לפניו כהן וקרא אחריו מתורת לוי. מאירי. **ח.** לשון תוס׳ הרא״ש, ואותה בריתא נמי נשנית קודם. **ט.** לישב. תוס׳ הרא״ש, [ד]הא איכא היכר בברכות. רפנו קרשקש.

פסקי רי״ד

בבית ישן מפני דרכי שלום. בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר׳ יוסי אומר גזל גמור הוא מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר׳ יוסי אומר גזל גמור עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום רבי יוסי אומר גזל גמור אין ממחין ביד עניים עובדי כוכבים בלקט שכחה ופיאה מפני דרכי שלום. בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום. מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש ולברך ראשון בסעודה וליטול מנה יפה ראשון. אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שישוו החלקים בשוה אומר לו ברור וטול איזו חלק שתרצה בלא גורל אבל ליטול בלא אמירת חברו לא דהא אמרינן בעלמא כל הנוטל חלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם: א״ל אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא אלא אמר אביי לכדמר דתניא שנים ממתינין זה לזה בקערה שלשה אין ממתינין. פי׳ אין השנים צריכין להמתין להיחיד והבוצע הוא פושט ידו תחלה כגון בעל הבית שהוא מברך ברכת המוציא ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו בחכמה הרשות בידו ואמר מר עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבית הכנסת לא דאתו לאנצויי פי׳ דוקא בסעודה אדם רשאי לחלוק כבוד למי שגדול ממנו או לולי או לישראל (דלמא) [דהא] ליתא שארא לאינצויי ולימר אנא נמי קרינא ברישא אבל בבית הכנסת דאתו לאנצויי ולימר אנא קרינא ברישא אינו רשאי כהן לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו והיינו דקתני מתניתין כהן קורא ראשון שאינו רשאי לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו וכ״ש שאין הגדול רשאי ליטול שררה לעצמו לקרוא קודם הכהן ו) וקרא דכתיב וקדשתו אם רוצה הכהן לחלוק כבוד למי שגדול ממנו רשאי אי נמי קרא דכתיב בשוין כדתנן בשלהי הוריות (יג.) כהן קודם ללוי לוי קודם לישראל וכו׳ עד אימתי בזמן ששניהם שוין אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ וממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ ואמרינן בגמרא מנא הני מילי אמר רבי אחא בר חנינא דאמר קרא יקרה היא מפנינים יקרה היא מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים אבל בקריאת התורה תיקנו שאינו רשאי לחלוק כבוד למי שגדול ממנו כל שכן שאין הגדול רשאי ליטול שררה לעצמו: אמר רב מתנה הא דאמרת בב״ה לא יחלוק כבוד למי שגדול ממנו לא אמרו אלא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים ואתו לאינצויי אבל בשני ובחמישי דלא שכיחי רבים ולא אתו לאינצויי אם בא לחלוק [כבוד] לרבו חולק איני והא רב הונא קרי בכהני בשבתות ובימים טובים שאני רב הונא דאפילו רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דבארעא דישראל מיכף הוו כייפין ליה פי׳ ודוקא גדול הדור שאין בכל המקומות כמותו וכולם כפופין תחתיו ואין מי שיתקנא בו אבל אם היה גדול בעירו בלבד אינו רשאי לחלוק לו כבוד דלמא אתו לאנצויי שהרי בני אדם מתקנאים ותופשין עצמן כגדולים: אמר אביי נקטינן אם אין שם כהן נתפרדה החבילה. פירוש לא אמרינן יקרים הלוי לישראל אלא קורין לפי מעלתן: ואמר אביי נקטינן אין שם לוי קורא כהן והאמר רבי יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון וכן לוי אחר לוי לא יקרא כי קאמרינן באותו כהן שקרא שחזור וקורא במקום לוי: שלחו ליה בני גלילא לרבי חלבו אחריהן

מסורת הש״ס

א) ב״מ יב. שבועות מא., **ב)** [בוריות יג.], **ג)** שם, **ד)** נדרים סב. מו״ק כח: הוריות יב:, **ה)** [עיין תוספות מוקין פז. סל״ה ומיימון], **ו)** ברכות מז. [תוספתא שם פ״ה], **ז)** [מגילה כב.], **ח)** [עי׳ פרש״י בעירובין ה. ד״ה והאמר], **ט)** [בכה״י בר״ף איתא: וכשממלאין העליונות מוכרין העליונים וכו׳], **י)** [נקמן מא.], **יא)** [שם], **יב)** [בכה״י בר״ף נוסף ועפ״מ להוציאו בדיינים], **יג)** [במרדכי מובא בשם רש״י: ולא לוי לישראל.], **יד)** [ינמות עח:], **טו)** [ל״ל למי (רש״ש)], **טו)** [ועי׳ היטיב תוספות מו״ק כח:], **יז)** [אל״ל דתנא. אלוגו משנה], **יח)** [פ״ג מ״ו],

תורה אור השלם

1. וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנֹּשְׂאִים אֶת אֲרוֹן בְּרִית יְיָ וְאֶל כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
דברים לא ט
2. וְנִגְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָם בָּחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁם יְיָ וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נָגַע:
דברים כא ה
3. בְּנֵי עַמְרָם אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה וַיִּבָּדֵל אַהֲרֹן לְהַקְדִּישוֹ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא וּבָנָיו עַד עוֹלָם לְהַקְטִיר לִפְנֵי יְיָ לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשִׁמוֹ עַד עוֹלָם:
דברי הימים א כג יג
4. וְקִדַּשְׁתּוֹ כִּי אֶת לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מַקְרִיב קָדוֹשׁ יִהְיֶה לְךָ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם:
ויקרא כא ח
5. דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם:
משלי ג יז

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה נתפרדה החבילה ה״ר יצחק בר׳ יהודה. בתוספתא מהר״י בנים לוי כלל ד סימן ג כתב דט״ס הוא ל״ל ר׳ יצחק הלוי:

מוסף רש״י

מצאיתא חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום. אלא יתקוטט אביו או קרוביו (סנהדרין כה:). **לפתוח ראשון.** לקרות בספר תורה (מו״ק כח: נדרים סב. הוריות יב:). **ולברך ראשון.** בברכת המזון (מו״ק שם) בברכת המוציא ובברכת המזון (נדרים שם) **מזון** (הוריות שם). **וליטול מנה יפה ראשון.** כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים (נדרים שם). **רב הונא קרי בכהני.** ותנ״ג דלאו כהן הוה (כתובות כה: ושם: רב). **נקטינן.** מסורת מאבותינו מנהג מרבותינו (ערובין ה.).

מי קוראין לא הוה בידיה אתא ושייליה לרבי יצחק נפחא א"ל [א]אחריהן קוראין ת"ח הממונין פרנסים על הצבור ואחריהן ת"ח הראויין למנותם פרנסים על הציבור ואחריהן בני ת"ח שאבותיהן ממונים פרנסים על הצבור ואחריהן ראשי כנסיות וכל אדם שלחו ליה בני גליל לר' חלבו מהו לקרות בחומשים בבהכ"נ בציבור לא הוה בידיה אתא שייליה לר' יצחק נפחא לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא ופשטוה מהא דא"ר שמואל בר נחמני א"ר [ב]יוחנן [ג] ס"ת שחסר יריעה אחת אין קורין בו ולא היא התם מחסר במילתיה הכא לא מחסר במילתיה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו [ד]אין קוראין בחומשין בבית הכנסת [ה] משום כבוד צבור [ו] ורבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו האי ספר אפטרתא אסור למקרי ביה בשבת מאי טעמא דלא ניתן ליכתב מר בר רב אשי אמר לטלטולי נמי אסור מ"ט דהא לא חזי למיקרי ביה ולא היא שרי לטלטולי ושרי למיקרי ביה [ז]דר' יוחנן ור"ש בן לקיש מעייני בספרא דאגדתא בשבתא והא לא ניתן ליכתב אלא [ח]כיון דלא אפשר [1]עת לעשות לה' הפרו תורתך ה"נ כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך בעא מיניה אביי מרבה [ט]מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה תיבעי למאן דאמר תורה מגילה ניתנה תיבעי למאן דאמר תורה חתומה ניתנה תיבעי למ"ד תורה מגילה מגילה ניתנה כיון דמגילה מגילה ניתנה כותבין או דילמא כיון דאידבק אידבק תיבעי למ"ד תורה חתומה ניתנה כיון דחתומה ניתנה אין כותבין או דילמא כיון דלא אפשר כתבינן [י] א"ל [2]אין כותבין ומה טעם [יא]לפי שאין כותבין איתיביה [יב]אף היא עשתה טבלא של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה [יג]א"ר שמעון בן לקיש משום ר' ינאי באל"ף בי"ת איתיביה כשהוא כותב רואה וכותב מה שכתוב בטבלא אימא כמה שכתוב בטבלא איתיביה כשהוא כותב רואה בטבלא וכותב מה שכתוב בטבלא מה הוא כתוב בטבלא [2]אם שכב אם לא שכב [טו] הכא במאי עסקינן [ד]בסירוגין כתנאי [טז]אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה ואם דעתו להשלים מותר ר' יהודה אומר בבראשית עד דור המבול בתורת כהנים עד ויהי ביום השמיני א"ר יוחנן משום רבי בנאה תורה מגילה מגילה ניתנה שנא' [3]אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי ר"ש בן לקיש אומר תורה חתומה ניתנה שנאמר [4]לקוח את ספר התורה [יז]הואת ואידך נמי הכתיב לקוח ההוא לבתר דאידבק ואידך נמי הכתיב במגילת ספר כתוב עלי ההוא דכל התורה כולה איקרי מגילה דכתיב [5]ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה [יח]אי נמי לכדרבי לוי דאמר רבי לוי שמנה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן אלו הן פרשת כהנים ופרשת לוים ופרשת טמאים ופרשת שילוח טמאים ופרשת אחרי מות ופרשת

אם שכב אם לא שכב. אם שכב לא כתיב כלל אלא אם לא שכב [א] כתיב אלא דבתר הכי כתיב ואת כי שטיתא [ב]: **תורה** חתומה ניתנה. [ג] תימה דכתיב (שמות כד) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ופרש"י בפי' חומש דהיינו מבראשית ועד כאן [ד] וגרשה לפרש דלא קאמר חתומה ניתנה שלא נכתבה עד לבסוף אלא שעל הסדר נכתבה [ה] דיש פרשיות שנאמרו תחילה לפני אותם הכתובים לפניהם ולא נכתבה עד שנאמר לו אותה שכתובה לפניה וכותב זאת אחריה [1] ועל זה מייתי מדרבי לוי שאותם לא נאמרו על הסדר והיה יכול להוכיח זה מכמה מקראות דאין מוקדם ומאוחר בתורה אלא הואיל ומסכה דרבי לוי מייתי לה ור"ת גריס א"ר לוי מילתא באפי נפשה [ו]: **פרשת טמאים.** פי' בקונטרס ויהי אנשים וקשה לפירושו דאמר בפ"ק דפסחים (דף ו.) שואלים בהלכות פסח קודם הפסח ל' יום שהרי נגיע עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני [ז] ולפ"ז איכא חדש וחצי כיון שנאמר בראש חדש ניסן [ח] ועוד דלא יתכן לרבי יוסי הגלילי דאמר (יב) נושאי ארונו של יוסף היו ולרבי יצחק דאמר לעת מצוה נטמאו וחל שביעי שלהם בערב פסח וגרשה דפרשת טמאים היינו פרשת וינזרו (ויקרא כב) דכתיב ביה טומאת זרע ונגילה [ט] וכל הצריך לטומאת מקדש וקדשיו [יא יב]:

ופרשת אחרי מות. בגרשה (רבה [יג]) איכא פלוגתא גבי אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם (בראשית טו) דאיכא למ"ד אחר סמוך ואחרי מופלג ואיכא למ"ד איכא וקשה מאחרי מות דבו ביום היה ושמא נאמר אחר כל הפרשיות לכך חשיב מופלג: אתמוהי

דילמא כיון דאידבק אידבק תיבעי למ"ד תורה חתומה ניתנה כיון דחתומה ניתנה אין כותבין או דילמא כיון דלא אפשר כתבינן [יא] א"ל [3]אין כותבין ומה טעם [יב]לפי שאין כותבין איתיביה [יג]אף היא עשתה טבלא של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה [יד]א"ר שמעון בן לקיש משום ר' ינאי באל"ף בי"ת איתיביה כשהוא כותב רואה וכותב מה שכתוב בטבלא אימא כמה שכתוב בטבלא איתיביה כשהוא כותב רואה בטבלא וכותב מה שכתוב בטבלא מה הוא כתוב בטבלא [2]אם שכב אם לא שכב [טו] הכא במאי עסקינן [ד]בסירוגין כתנאי [טז]אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה ואם דעתו להשלים מותר ר' יהודה אומר בבראשית עד דור המבול בתורת כהנים עד ויהי ביום השמיני א"ר יוחנן משום רבי בנאה תורה מגילה מגילה ניתנה שנא' [3]אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי ר"ש בן לקיש אומר תורה חתומה ניתנה שנאמר [4]לקוח את ספר התורה [יז]הואת ואידך נמי הכתיב לקוח ההוא לבתר דאידבק ואידך נמי הכתיב במגילת ספר כתוב עלי ההוא דכל התורה כולה איקרי מגילה דכתיב [5]ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה [יח]אי נמי לכדרבי לוי דאמר רבי לוי שמנה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן אלו הן פרשת כהנים ופרשת לוים ופרשת טמאים ופרשת שילוח טמאים ופרשת אחרי מות ופרשת

הפרשיות לכך חשיב מופלג: אתמוהי

הפרו תורתך שאין כל צבור וצבור יכולין ליכתוב כל הנביאים הילכך מותר ללקט כל ההפטרות ולכתבן בספר א': בעא מיניה אביי מרבה מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה א"ל אין כותבין ומיתוקמא כתנאי וי"ל דגם זה עת לעשות לה' וכותבין: דרש רב יהודה בר נחמני מתורגמניה דר"ל כתוב א' אומר כי על פי הדברים האלה וכתוב א' אומר כתב לך הדברים האלה הא כיצד אמר הקב"ה למשה דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה עד שלא אי אתה רשאי לאומרן בכתב דבי ר' ישמעאל תנא כתוב לך את הדברים האלה אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות פי' אבל משום עת לעשות לה' התירו חכמים לכתוב ובזה סמך ר' שכתב המשנה ואחריו כתבו הברייתות ורבינא ורב אשי כתבו התלמוד וכן כל חכמי הדורות כותבין פירושיהן:

מי קוראין. יב) כלומר תיקנו שום סדר לישראל בשבתות משום דרכי שלום: הראוין לימנות כו'. דאמרינן במסכת שבת [בגלוי קשרים] (דף קיד.) איזהו תלמיד חכם שראוי למנותו פרנס על הצבור כל שאוכלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה: בחומשין. שיש שכותבין להן חמשה חומשין כל חומש אחד שלם לעצמו וכל ספריהם היו יג) במגילה כס"ת שלנו: מחסר במילתיה. שקורין לו ס"ת וחסר הוא: דלא ניתן ליכתב. פחות מספר אחד שלם לעצמו: והא לא ניתן ליכתב. שום דבר יד) גמרא והלכה ואגדה כדאמרינן לקמן[טו] אלא אתה כותב כו': כיון דלא אפשר. מלינכתב שנתמעט הלב והתורה משתכחת: עת לעשות לה'. אם בא עת לעשות תקנה לשם שמים הפרו דברי תורה לשעה הצריכה: ה"נ כיון דלא אפשר. שאין לכל צבור וצבור יכולת לכתוב נביאים שלם: מגילה. פרשה לבדה של תורה או שתים: למ"ד. לקמן בשמעתין: מגילה מגילה ניתנה. כשנאמרה פרשה למשה היה כותבה ולבסוף מ' שנה כשנגמרו כל הפרשיות חיברן בגידין ותפרן: חתומה ניתנה. לא נכתבה עד סוף מ' לאחר שנאמרו כל הפרשיות כולן והנאמרות לו בשנה ראשונה ושניה היו סדורות לו על פה עד שכתבן: לפי שאין כותבין. ולאפי' למ"ד מגילה מגילה ניתנה כיון דאידבק אידבק: אף היא. הילוי המלכה במסכת יומא (ד' נ.): פרשת סוטה. לכתוב משם פרשיות לסוטות הבאות: נאל"ף בי"ת. כלומר ראשי התיבות: כשהוא כותב. הכן הכותב פרשת סוטה: רואה שכתוב. לפי הסימנים היה מבין וכותב: אם שכב. כלומר ואת כי שטיתא וגו': בסירוגין. תחילת המקרא היה כתוב תיבה שלימה ולבסוף ראשי תיבות: עד ויהי ביום השמיני. שהוא גמר לווי הקרבנות: אז אמרתי. כך אמר דוד אז אמרתי כשנערערו עלי שאול ודואג לפוסלני מלבא בקהל והועד בבית המדרש עמוני ולא עמונית כדאמרינן ביבמות (דף עז.): הנה באתי. עכשיו באתי לכלל: כתוב עלי. מאז ניתנה התורה הוכרתי בה ואת שתי בנותיך הנמצאות (בראשית יט) בזכות דוד שעתיד לצאת מרות המואביה ועמה העמונית אמו של רחבעם כתיב הכא הנמצאות וכתיב התם (תהלים פט) מצאתי דוד עבדי. אלמא מגילה איקרי משום דמתחילה נכתבה מגילת בראשית והדר מגילת נח והדר מגילת אברהם והיינו דקאמר במגילת אברהם כתוב עלי: חתומה. גמורה ומסויימת ושלימה: א"נ לדרבי לוי. איקרא מגילה אותן ז' פרשיות שהולרכו ליום נאמרו ונכתבו ונמסרו בו ביום ונכתבה כל אחת במגילה לבדה לפי שמודלות ורחוקות זו מזו הלכך קרי לשאר נמי מגילה משום דכשחזר והשלימה הוצרך לכתוב מבראשית עד פרשת כהנים לבד ודילג פרשת כהנים הכתובה כבר וכתב מפרשת כהנים עד פרשת שילוח טמאים וכן כולם: פרשת כהנים. אמור אל הכהנים[טו] שהלכות כהנים כתובות בה לא יטמא לא יקח מוס בו לא יגע ומפני שבו ביום הוזקק לעבודה הוצרכה קדושתן להודיעם: פרשת לוים. קח (נא) את הלוים דכתיב[יז] שבה הלכות לוים. וי"ל ואל הלוים תדברי[יח] ואיכו כן כי מה עניינם אצל הקמת המשכן מעשר ראשון לא נהג עד סוף חמשים וארבע שנה[יט] ועוד פרשת מעשר מיקרי[יא]: פרשת לוים. הוצרכה לבו ביום שמוקקו לשיר: פרשת טמאים. ויהי אנשים וגו'[כ] משום הלכות הפסח והמשכן הוקם באחד בניסן והוזהרה להם פרשת שילוח טמאים וישלחו מן המחנה[יא] שבו ביום הוקבעו שלש מחנות מחנה שכינה ומחנה לויה ומחנה ישראל והוזקקו להשתלח ומתוך כך הוזקקו טמאים לישאל הואיל וגריכין שילוח ולא יוכלו ליכנס למשכן היאך יעשו פסחיהם ולרבי לוי יכולים היו ליטהר עד ע"ו ולא נזקקו לפסח שני אלא א"כ לא יטהרו: ופרשת שילוח טמאים. וישלחו מן המחנה[יב] שבאותו היום הוקבעו המחנות וכשנגלים הפרוכת בכל סילוק מסעות הותרו זבין ומצורעים ליכנס לשם[יג]: ופרשת אחרי מות. אע"פ שהיא של יום הכפורים בו ביום נאמרה כדכתיב אחרי מות[יד] ומפני שמתו בני אהרן בשביל בילה שלא לצורך נאמרה אותה אזהרה לאהרן אל יבא בכל עת: ופרשת

אם שכב אם לא שכב. אם שכב לא כתיב כלל אלא אם לא שכב [א] כתיב אלא דבתר הכי כתיב ואת כי שטיתא [ב]: **תורה** חתומה ניתנה. [ג] תימה דכתיב (שמות כד) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ופרש"י בפי' חומש דהיינו מבראשית ועד כאן [ד] וגרשה לפרש דלא קאמר חתומה ניתנה שלא נכתבה עד לבסוף אלא שעל הסדר נכתבה [ה] דיש פרשיות שנאמרו תחילה לפני אותם הכתובים לפניהם ולא נכתבה עד שנאמר לו אותה שכתובה לפניה וכותב זאת אחריה [1] ועל זה מייתי מדרבי לוי שאותם לא נאמרו על הסדר והיה יכול להוכיח זה מכמה מקראות דאין מוקדם ומאוחר בתורה אלא הואיל ומסכה דרבי לוי מייתי לה ור"ת גריס א"ר לוי מילתא באפי נפשה [ו]: **פרשת טמאים.** פי' בקונטרס ויהי אנשים וקשה לפירושו דאמר בפ"ק דפסחים (דף ו.) שואלים בהלכות פסח קודם הפסח ל' יום שהרי נגיע עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני [ז] ולפ"ז איכא חדש וחצי כיון שנאמר בראש חדש ניסן [ח] ועוד דלא יתכן לרבי יוסי הגלילי דאמר (יב) נושאי ארונו של יוסף היו ולרבי יצחק דאמר לעת מצוה נטמאו וחל שביעי שלהם בערב פסח וגרשה דפרשת טמאים היינו פרשת וינזרו (ויקרא כב) דכתיב ביה טומאת זרע ונגילה [ט] וכל הצריך לטומאת מקדש וקדשיו [יא יב]:

ופרשת אחרי מות. בגרשה (רבה [יג]) איכא פלוגתא גבי אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם (בראשית טו) דאיכא למ"ד אחר סמוך ואחרי מופלג ואיכא למ"ד איכא וקשה מאחרי מות דבו ביום היה ושמא נאמר אחר כל הפרשיות לכך חשיב מופלג: אתמוהי

מסורת הש"ס

א) [ל"ל ר' יוחנן], ב) [תמורה יד.], ג) יומא סט. תמורה יד:, ד) יומא לז:, ה) [פי' בעל מיירי טעם ולא נתן לו אלא אמר לו מי לא לכן כותבין כלומר קבלה הוא לבני אדם לכתוב הכי. ערוך ערך לפין], ו) יומא לז., ז) [שם: כל הסוגיא], ח) אם שטיתא אם לא שטיתא נ"א מ"ד, ט) [מס' סופרים פ"ה ה"ט], י) [בכמ"י הזה וכל"ל (רש"ס)], יא) [לפי' התוס' ל"ג א"ל . מהר"ס], יב) ל"ל בגלילה, יג) ל"ל בדפו"ר תלמוד, יד) [ע"כ], טו) [ויקרא כא], טז) [במדבר ח], יז) [במדבר יח], יח) [קדושין מ:], יט) [במדבר טו], כ) [שם], כא) [בלתיתא תענית כא: מגחות לה.], כב) [ויקרא טו], כג) [סוכה כה. ושם], כד) [וע"ע תוס' פסחים ו: ד"ה שנאמר], כה) [פרשה מ"ד],

תורה אור השלם

1. עַת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ: תהלים קיט קכו
2. וְהַשְּׁבִיעִ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל הָאִשָּׁה אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה: וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת שַׁכְבָּתוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ:
במדבר ה יט-כ
3. אָז אָמַרְתִּי הִנֵּה בָאתִי בִּמְגִלַּת סֵפֶר כָּתוּב עָלָי:
תהלים מ ח
4. לְקֹחַ אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשַׂמְתָּם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית יְיָ אֱלֹהֶיךָם וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד: דברים לא כו
5. וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר אֲנִי רֹאֶה מְגִלָּה עָפָה אָרְכָּהּ עֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרָחְבָּהּ עֶשֶׂר בָּאַמָּה:
זכריה ה ב

גליון הש"ם

גמ' ס"ת שחסר יריעה אחת. ע' מגילה דף ט ע"א תד"ה בשלמא תורה: שם משום בבוד צבור. ע' מגילה ד' כד יומא דף ע ע"א סוטה דף לט ע"ב: שם א"ל אין כותבין ומה טעם לפי שאין כותבין. כעין זה שבת דף כ"א ע"א וש"נ:

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבה כל"ל ואות ו' נמחק:

מוסף רש"י

מעייני בספרא דאגדתא. שלא ישתכחו (תמורה יד:). עת לעשות לה' הפרו תורתך. כשעשין הדבר לשם קדושת השם ראוי להפר תורתך (שם). באל"ף בי"ת. אותיות של ראשי התיבות (יומא לד:). כשהוא כותב. כאן הכותב את המגילה להשקותה (שם). אימא כמה שכתוב בטבלא. לפי סימני האותיות (שם). בסירוגין. אם לא שכב, אחריו ראשי תיבות על סוף המקרא, ואת כי שטיתא ואחריו ראשי תיבות עד סוף המקרא, יתן ה' אותך ואחריו ראשי תיבות על סוף המקרא ואמו המיס ואחריו ראשי תיבות (שם לח.).

עין משפט נר מצוה

קט א מיי' פי"ב מהל' תפלה הל' יח סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי' קלו:
קי ב מיי' שם הל' כג סמג שם טוש"ע או"ח סי' קמג סעי' ג וטוש"ע יו"ד סי' רפג סעי' ח [וכתב אלפס עוד בפ' הקורא את המגילה ד' ערב:]:
קיא ג מיי' פ"ז מהל' ס"ת הל' יד סמג עשין כד טוש"ע יו"ד סי' רפג סעי' ב:
קיב ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג:

מוסף תוספות

א. ואם לא שטית. תוס' הרא"ש. ב. ויתן איש בך את 'שכבתו'. תוס' הרא"ש. ג. פרש"י לא נכתבה כלל עד לאחר מ' שנה. תוס' הרא"ש. ד. וזה היה לפני מתן התורה. רשב"א (בשם הראב"ד). ה. [כ]סדר ס"ת שנחתם לבסוף. שיט"ק. ו. נמצא כי לא ניתנה תורה מגלות מגלות אלא ראשונה ראשונה שנכתבה נסמכה לשלפניה, והיינו דכתיב לקוח את ספר התורה הזה. שיט"ק. ז. ולמ"ד מגילה מגילה ניתנה היה כותב מיד כל הפרשה שנאמרה לו, ולאחר מ' שנה סדרן על הסדר. תוס' הרא"ש. ח. [הרי] דזו הפרשה נאמרה בערב פ. תוס' פסחים ו: ד"ה שנאמר. ט. [ש]המשכן הוקם באחד בניסן. תוס' סוכה כה: ד"ה שם. י. וזב וזבה ונדה. תוס' סוכה כה: ד"ה שם. יא. טומאת תרומה וקדשים. תוס' פסחים ו: ד"ה שנאמר. שגם היא הוצרכה ליום לסדר אכילת קדשים בטהרה. שיט"ק.

פסקי רי"ד

מי קורא לא הוה בידיה אתא ושייליה לר' יצחק נפחא א"ל אחריהן קורין ת"ח הממונים פרנסים על הצבור ואחריהן ת"ח הראויין לימנות פרנסים על הצבור כדאמרי' בפרק (כל כתבי) [ואלו קשרין, שבת קיד.] הקדש איזהו ת"ח שראוי למנותו פרנס על הצבור כל ששואלין אותו הלכה ואומרה (ואחריהן ת"ח שאבותיהן ממונים פרנסין על הצבור) ואחריהן ראשי כנסיות וכל אדם: שלחו ליה בני גלילא לר' חלבו מהו לקרות בחומשין בב"ה מפני כבוד הצבור: רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו האי ספר אפטרתא אסור למקרא ביה בשבת' מ"ט לא ניתן ליכתב שאין כותבים אלא כל הנביאים ביחד ולא מגילה מגילה כמו שכתובים בספר ההפטרות. מר בר רב אשי אמר אפילו לטלטולה נמי אסור דהא לא חזי למיקרי ביה ולא היא שרי למיקרי ביה ושרי לטלטולי דר' יוחנן ור"ל מעייני בספרא דאגדתא בשבתא והא לא ניתן ליכתב דדברים שבע"פ אי אתה רשאי לכותבן בספר אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך שהתורה משתכחת ואם לא יכתבו תורה שבע"פ תשתכח לגמרי הילכך מותר להפר ד"ת מפני תיקון שמים הכא נמי כיון דלא אפשר עת לעשות לה'

אתמוהי קא מתמה. במדרש (שמות רבה פ׳ מ״ט) אמרינן כמו זר נחשבו [א] [טו] שעובדי כוכבים כתבו את התורה ואם היה נכתב הכל לישראל היו עובדי כוכבים הכל כותבין [ב] ולהכי קאמר רחמנא אכתוב לו רובי תורה והלא מה שכתבתי להם כמו זר נחשבו שהעתיקו זרים ובקונטרס פירש בענין אחר:

שיפורא. לפי מה שפי׳ בקונטר׳ שתוקעין בע״ש קשה דבסוף פ׳ במה מדליקין (שבת דף לה:) משמע דחזן הכנסת היה מניחו בראש הגג ועוד [ג] דרך יהודה היה בפומבדיתא ורבא במחוזא [ד] אלא נראה כלשון אחר שפירש שופר שבו נותנין נדבה לתלמידים [ה]:

אלא משום חשדא. [1] פירש ר״ת שלא יאמרו מפני החשד שחושדים אותו לגנוב פת של עירוב אין מניחים אותו שם אבל בשיפורא ליכא חשדא שיודעין שמניחים אלא ריש מתיבתא לחלק לתלמידים:

במיזל כולי עלמא לא פליגי. אפילו נהר קטן שמימיו פוסקין כל הרואה לדלות ידלה כיון שמושך הנהר כפשטו:

והשתא דלא איתמר כו׳. לית ליה הא דאמר בפ׳ יש נכור (בכורות דף מט:) הלכתא כשמואל בדיני וכרב באיסורי א״ר הכא מסתבר טעמא דרב אע״ג דדחקינן מתניתין אליבה:

כבי תרי עבדת לי. והוא סבר כיון דאמר כל דאליס גבר יכול להעריס עליהם ולא דמי דמה נפשך מיצעי לא שתו ואעילאי ותתאי הוא דשייך כל דאליס גבר:

לא טעמינהו. להודיע שלא על פיו עשה ושמא מכרם דאין כאן גזל אלא מפני דרכי שלום בעלמא:

סליקו נפשייכו מהכא. פי׳ ר״ח דלעילאי אמר שאין יכול למחות בהן משום דכל דאליס גבר וקלת משמע כן שהרי להן היה מדבר [ד] ומ״מ נראה כפירוש הקונטרס דלבני חרמך היה מדבר שיסתמו את מסיבתם [ה] ולא דמי לדרב ושמואל כלל [ו]:

מצודות חיות ועופות כו׳. ולא דמי למרחיקין מצודות הדג מן הדג דפרק לא יחפור (ב״מ דף כא:) דהתם אומנתו בכך ומן הדין הוא שירחיק משם דא״ל קא פסקת לחיותיו [ז] אבל הכא דאין אומנתו בכך לא הוי גזל אלא מפני דרכי שלום:

ליקט

מר בעידנא. יושיבני אדוני ללמוד בעת קבוע: **לדידי.** לגירסא: **תתאי שתו בריש.** ואין אתם רשאין לסוכרו: **כבי תרי.** רב ושמואל: **חרמך.** שם העיר: **שנוותא.** שם הנהר: **לרו בריש דשנוותא ואהדרוה בשלי נהרא.** רצו להקיף את שדותיהן במי הנהר וכרו מלמעלה לשדותיהן לגד ראש העליון של הנהר והסיבו מקצתן סביב שדותיהן ובסוף שדותיהן הסיבוהו עד אחור ונפל לתוך הנהר (כזה) [ח]: **קא מתקיל לנהרין.** נהר שלנו נתקל מפני שהסיבוהו ואינו נמשך מהר ונפין המים דרך [ט] שדותינו שכן דרך הנהר המיסב אין מימיו קלין לרוץ מפני הערקמומית: **כרו בהדייהו טפי פורתא.** העמיקו המים אצלכם בראש המסיבה כדי שישטפו המים במרוצה: **קא יבשי פירין.** אם נעמיק ייבשו אילנות שלנו כשלא יתברכו מימי הנהר יעמיקו המים ויחדל הלחלוחית ולא יגבעו המים לחרצין שים לנו: **פירין.** כמו יד: פירא דכוורי (כתובות דף עט.): **אמר להו.** לבני חרמך: **סליקו נפשייכו.** וסתמו את מסיבתכם: **אוזלי.** רשתות של חוטין שים להם תוך: **אוהרי.** של גמי יונקייר״ש בלע״ז:

ופרשת שתויי יין. לפי שמאותו היום ואילך נאסרו דהא בביאת אהל מועד תלה רחמנא: **ופרשת נרות.** בהעלותך [ט] לפי שבו ביום התחילו להדליק: **ופרשת פרה אדומה.** לפי שביום הממחרת נשרפה הפרה להיות נטהרין לפסחיהן וקודם לכן לא יכלו לעשותה דבעינן והזה אל נכח פני אהל מועד (במדבר יט) והכי אמרינן במסכת מגילה ירושלמי [י] באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה: **רוב נכתב.** רוב התורה תלויה במדרש שכתובה למדרש בכלל ופרט וגזירה שוה ושאר מדות שהתורה נדרשת בהן: **ומיעוטה על פה.** שאין רמז ללמוד לה בתורה אלא למשה נאמר על פה: **כי על פי וגו׳.** על שבעל פה נכרת ברית אלמא איהי הואי רובא: **אתמוהי מתמה.** וכי רובי תורתי היה לי לכתוב להם והלא באותה שכתבתי להם כמו זר נחשבו: **לתיב לתוב לך.** אלמא נכתבה: **ולתיב ע״פ.** אלמא לא נכתבה: **דבריס.** שאמרתי לך בכתב אי אתה רשאי למוסרם לישראל על פה: **ודבריס שבעל פה אי אתה רשאי לכותבן.** מכאן אתה למד שהתלמוד לא ניתן ליכתב אלא מפני שהתורה משתכחת: **אילימא משום כבוד.** של בעל הבית: **והא שופר.** של תקיעת ע״ש דמעיקרא הוי בי רב יהודה שהיה ראש ישיבה בפומבדיתא ולבסוף כשנפטר ומלך רבה נתנוהו בביתו ובתר רבה מלך רב יוסף והדר מלך אביי והדר מלך רבא. ורב שרירא גאון פירש בכתב תשובתו שיפורא שופר של נדבה שהיו נותנין לתוכו נדבה השלוחה לבני הישיבה כמו י״ג שופרות היו במקדש (שקלים פ״ו מ״ו): **משום חשדא.** הואיל והורגל העירוב בתוך אותו הבית אם באת לשנות את מקומו הנכנסין לאותו הבית ולא ירצו אם את העירוב יחשדו את בני החצר שמטלטלין בלא עירוב: **בני נהרא.** שדות שעל שפת הנהר: **במיזל כ״ע לא פליגי.** אם אינן סוכרים את הנהר ולא דולין והולכים והנהר מושך כפשטו כ״ע לא פליגי שכל הרוצה לדלות ידלה: **כי פליגי במיסכר ואשקוי.** שאין בו כדי לדלות כולן יחד ורולין העליונים לסוכרו שלא ידלו המים למטה ולהמשיך הנהר דרך נגריס קטנים עד שיסתו כל שדותיהן ותחתונים מעכבין עליהם אלא א״כ נשקה אנחנו תחילה: **הקרוב לאמה.** היינו עילאי: **באמה המהלכת ע״פ בורו.** שמתמלא מאיליו כדרך הילוכו ואין צריך לסכור הנהר: **סכר מיסכר.** פי בורך שלא ירדו המים לתוכו שממעטו משיכת הנהר: **ואשקי בהנדוא.** אוינטור״א כפי מה שיעלה לך לדלות מן משיכת הנהר כמונו כמו דמהנדז להלדי בשחיטת חולין (דף מג.): **כל דאליס גבר.** ולית ליה דהלכתא כשמואל בדיניי [יא]: **נוחכן מיא ביממא ולותבן מר בליליא א״ל לחיי אזל לעילאי אמר להו תתאי שתו מיא ברישא אזל לתתאי אמר להו עילאי שתו מיא ברישא אדהכי סכר מיסכר ואשקי כי אתא לקמיה דאביי אמר ליה כבי תרי עבדת לי ולא טעמינהו אביי לפירי דההיא שתא הנהו בני בי [יב] חרמך דאזול כרו ברישא [יג] דשנוותא ואהדרוה ושדיוה בשילהי נהרא אתו עילאי לקמיה דאביי אמרו ליה קא מתקיל לנהרין אמר להו כרו בהדייהו טפי פורתא אמרו ליה קא יבשי פירין אמר להו זילו סליקו נפשייכו [יד] מהתם: מצודות חיה ועופות ודגי׳ יש בהן וכו׳: [ב] באוזלי ואוהרי כולי**

עין משפט נר מצוה

קיג א מיי׳ פ״ג מהל׳ שכנים הל״י טוש״ע חו״מ סי׳ קע סעי׳ ב וכס״מ קלט:

קיד ב מיי׳ פ״ח מהל׳ זכייה ומתנה הל״ג סמג עשין עג טוש״ע חו״מ רסי׳ רעג סעי׳ יג וסי׳ שע סעי׳ ד בהגה״ה:

לעזי רש״י

אוינטור״א. מקרה. יונקיירי״ש. רשת דיג עשויה מקני סוף.

פסקי ריי״ד

ומערבין בבית ישן וכו׳ פי׳ בני החצר שהיו מערבין ביניהן והיו רגילין לתת עירובן בבית אחד אל ישנו ויתנוהו בבית אחרים אלא בבית ישן שהורגלו לשומו. ומפרש בגמ׳ משום חשדא שבני אדם הנכנסים שם באותו חצר ואין רואין עירובן בבית הרגיל להן יחשדום שהן מטלטלים בחצר בלא עירוב ואתי לאינצויי בהדייהו: בור הקרוב לאמה וכו׳. פי׳ אמת המים המביאה מים מן הנהר לשדות והיו עושין בורות שאם תיבש האמה ימלאו מן הבור וישקו השדות ותקנו חכמים שימלאו הבורות שבשדות העליונות הקרובות למוצא המים ואח״כ ימלאו התחתונות מפני דרכי שלום שלא יעשו מריבה: איתמר בני נהרא רב אמר תתאי שתו מיא ברישא ושמואל אמר עילאי שתו מיא ברישא פי׳ שדות הענמדות על שפת הנהר ומסתפקין ממימיו רב סבר התחתונים ישקו תחילה ושמואל סבר העליונים ישקו תחילה במיזל כ״ע לא פליגי פי׳ אם אינן סוכרים את הנהר אלא הנהר הולך כפשוטו והן דולין ומשקין והנהר מושך כדרכו כ״ע לא פליגי שכל הרוצה לדלות ידלה כי פליגי במיסכר ואשקוי פי׳ שאין מי הנהר מספיקין לכולן אם יניחוהו ללכת כדרכו ורוצים העליונים לסוכרו שלא ירדו המים למטה ולהמשיך מי הנהר על ידי נגרים קטנים לתוך שדותיהן והתחתונים מעכבין עליהם לומר אל תסכרהו עד שנשקה אנחנו תחילה שמואל אמר [עילאי] שתו מיא ברישא דאמרי אנן קדמי׳ טפי ורב אמר תתאי שתו מיא דאמרי נהרא כפשטי׳ ליזיל. תנן בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום ק׳ לרב תרגמה שמואל אליבא דרב באמה המהלכת ע״פ בורו פי׳ שמתמלא מאליו בדרך הילוכו ואין צריך לסכור הנהר אי הכי מאי למימרא פשיטא מהו דתימא מצי אמרי ליה מיסכר ואשקיה בהגרזא קמ״ל דאיתי אומר שיאמרו לו התחתונים הסכיר פי בורך ומלא מן הנהר כמונו כפי מה שיעלה לך במזלך: אמר רב הונא בר תחליפא השתא דלא איתמר הלכתא לא כרב ולא כשמואל כל דאליס גבר: מצודות חיות ועופות ודגים יש בהם גזל מפני דרכי שלום פי׳ מדאורייתא עד דלא אתי לידיה לא קנייה הילכך כל הקודם זכה ואע״פ שהוא בתוך מצודתו אבל מפני דרכי שלום דלא ליתו לאינצויי תקנו חכמים שיהיה

מסורת הש״ס

א) ממורה יד:, ב) [בכס״ל כתב.], ג) [בכס״ל וכרש״ל לכותבן.], ד) [בכ״ב לד:], ה) [נ״ל הרמך (רש״ש)], ו) [בערוך ערך בר מניא פי׳ בשם רב האי בתלמיות ע״ש], ז) ס״ל מהכלל, ח) [ויקלא יז], ט) [במדבר ח], י) [פ״ג ה״ה], יא) [בכורות מט:], יב) [עי׳ ליוד ברש״ל], יג) ס״ל שדומיסס, יד) פי׳ חפיה, טו) בדפו״ר שאומות העולם וכן בסמוך, טו) [ב״ב לה:]

תורה אור השלם

1. אֲכָתֵב לוֹ רַבֵּי תּוֹרָתִי כְּמוֹ זָר נֶחְשָׁבוּ:
הושע ח יב

2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה כְּתֹב לְךָ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַתִּי אִתְּךָ בְּרִית וְאֶת יִשְׂרָאֵל:
שמות לד כז

גליון הש״ס

גמ׳ תורה רוב בכתב. עי׳ בגליון שבס הוליות פ״ח בד״ה אבל בדבר שהלוקיס מוליס בו:

מוסף רש״י

דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה. אם תאמר היכי מצינו לקרות פרשת תמיד שחרית על פה, הרא אמרינן דבריס שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה, ותרוצה דמילתא לכך תקינו רבנן למקרי הני פרשיות על פה, הוא לזרך הקהנן, ובמקום קהנן חשבינן להו, ולכך לא חיישינן אם יקרא אותם על פה לפי שהוא לזרך הקהנן, כמו שאנו קורין בתפלת מוסף ובשבתות וביומים טובים ככתוב בתורתך דתאמרינן בתענית (כח.) בתנחה יחיד קורא אותם על פה בקורין את שמע, דמצותו תפורסת בתורה לקרותו על פה (האורה ח״א ס׳ יב).

מוסף תוספות

א. אלו מוציאין דיפתריהן ואלו מוציאין דיפתריהן. תוס׳ הרא״ש. ב. ולכך לא נכתבה כולה. שם. ג. אלו הגדולים לא היו במקום אחד. שם. ד. וכי יוליכו שופר העיר עמהם. שם. ה. וראוי להניחו בביתו של ראש ישיבה. שם. ו. פרש״י וכו׳ יחשדו את בני החצר שמטלטלין בלא עירוב, וקשה דאין זה מפני דרכי שלום. שם. וע״ע מאירי ד״ה מערבין ותוס׳ רי״ד. ז. שהרי בני חרמך לא באו לפניו. תוס׳ הרא״ש. ח. דהנך עילאי הביאו בני חרמך עמהם לפני אביי. שם. ט. דלא שייך הכא כל דאלים גבר, דאין להם כח לשנות הילוך הנהר להזיק לשדות אחרים. שם.

מסורת הש"ס

א) מהר"ם שיף. וברש"ש מגיה. כסיפא מפרש דמולה מתמתין,, ב) שבועות מא. ב"מ יב,, ג) [עי' תוספתא פ"ג סוף ה"י],, ד) [תוספתא פ"ג ע"ס],, ה) [ע' תוס' ע"ז דף כ. ד"ה י"ז], ו) שביעית פ"ה מ"ט כל משנה זו, ז) ג"ז שם ובפ"ד מ"ג, ח) שבת יג. כג. [ביצה לה: מנחות לא.], כתובות כד., ט) ברכות מז: [תוספתא דע"ז פ"ג סוטה כב. ע"ש ל"ע],, י) [ע"ב],, יא) [מלה פ"ג מ"א],, יב) ל"ל הש"ס, יג) [עי' רש"ס],, יד) [בכורות לד.],, טו) דתקנו מפני כו' כל"ל מהר"ם שיף, וברש"ש מגיה בסיפא מפרש דטולא ממתמתין,, טז) [דפרקין ה"י],, יז) [נלמה ס"ל לה],

תורה אור השלם

1. בַּעֲבוֹר סוּפָה וְאֵין רָשָׁע וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם: משלי י כה

גליון הש"ס

מתני' ושוחנת. ע' כתובות ד' נט ע"ב תוס' ד"ה טוחנת: **שם אבל לא** ידי ישראל. עי' מג"א סי' שמז ס"ק ד: **תוס'** ד"ה ליקט ונתן. ע' ב"ב ד' נד ע"א תד"ה מדעמא:

לעזי רש"י

אי"ם. חכה (ליתר דיוק: הקרס שבקצה החכה).

מוסף רש"י

גזל גמור מדבריהם. מפני דרכי שלום (ב"מ יב.). **למאי נפקא מינה.** מדר' יוסי, הא אמ' לאמשמועינן דהמתירו חכמים בתקנתן כגזל גמור להוציאו בדיינין (שם). **איזהו עם הארץ.** שדברו חכמים בכל מקום (ברכות מז:).

מוסף תוספות

א. במתכוין לזכות בהן. רשב"ם. ב. כלומר כיונתי גם אל הפירות. תוס' הרא"ש. ג. ל"ל מפני דרכי שלום. שם. ד. [ד]אין בה איבה, שאין אדם עשוי למכור כליו. מהרי. ה. [ד]שרינן אע"ג דלית דרכי שלום, ובתלייה אין לחלק בין מכר לשאלה. תוס' הרא"ש. ו. [ז]ע"כ ריחיים שרי, דאפי' לטחון עמה שרינן, וי"ל. שם. ז. של חרס. שם. ח. שאין אוכלין על גביו טהרות. שם. ט. [ז]לא חייש אע"ג דאיכא איסור תורה. ריטב"א. י. כיון דאיכא ודאי איסור טומאה. שם. יא. גבי דמאי מפרישין אותו ערום, ומשני אביי ודאי דדבריהם בעי ברכה, ורבא משני בדמאי הקילו. תוס' הרא"ש. יב. קשה, ר"מ ורבנן דהכא אהיכא קיימי דקאמרי איזהו ע"ה, אי אמתני' קיימי א"כ אכתי קשיא לרבנן דאמרי כל שאינו מעשר פירותיו מ"ש רישא ומ"ש סיפא. נראה. שם. יג. דס"ל מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י כדקתני סיפא. שם. יד. שצפין החרצנים על היין כשהוא נח בכור. רש"י ע"ז נו.

כ"ע לא פליגי. דכיון דיש להם תוך קנה לו כליו והוי גזל גמור: **אי.** חכה אי"ם בלע"ז: **קוקרי.** שאר מלודות ומכשולים שנותנים חוטו ארוך בנהר וחוזרין בו ממטים על פני כולה: **מדבריהם.** אפי' לר' יוסי לאו גזל דאוריתא הוא: **נפקא מינה.** מדר' יוסי: **להוציאו בדיינים.** דלרבנן לא נפיק בדיינים. ומיהו לר' יוסי גזל מעליא לא הוי ליפסל לעדות ולעבור עליו בלאו: **אם ליקט ונתן.** על גבי קרקע ביד הואיל ומטו לידיה גזל גמור הוא: **אופיי.** מקלות: רבי יאשיה מן הוגל הוה: **מאתריה דר' יאשיה אתה.** לפיכך אתה בקי בדיינין לפי שהוא דורש לרבים ומודיעין: **עם מפי ישראל.** לא בקבורי ישראל אלא מתעסקין בהם אם מצאום הרוגים עם ישראל: **מתני' על השביעית.** לשמור פירות שביעית ולהלקיטם מן הביעור ואילך: **לא סבור ונא סעטון עמה.** לסייעה מפני שאסור לסייע בידים ידי עוברי עבירה בשעת העבירה: **וכורכה ושוחנת בו'.** בגמרא פריך אמאי הרי משוחה על המעשרות: **בזמן שהיא עמאה בו'** לא גרסינן. ובגרייתא גרסינן לה בגמ'(יא): **אבל משבטיל את המים לא תגע.** לפי שמשגלגלה הוטבלה לאלה(יב) וקא מיטמאה מחמת כלים טמאים וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום טומאה לאלה: **וכולן לא אמרו.** שהתירו להשתילם כלים ולסייעם בלא שעת עבירה עצמה אלא מפני דרכי שלום: **ומחזיקין ידי נכרים.** יג) הכא משמע מסייעין ממש: **ושולין בשלומם.** כל הימים ואע"פ שמטיל על הנכרי שם שמים שהשלום שמו של הקב"ה: **גמ' מאי שנא רישא.** דקתני לא תבור שמסייעת ידי עוברי עבירה שביעית: **ומאי שנא סיפא.** דקתני וכורכה וטוחנת והלא מסייעת ידי עוברי עבירה טבל: **רוב עמי הארץ מעשרין הן.** הלכך חשש דרבנן בעלמא הוא ומפני דרכי שלום מותר לסייען אבל חשודה על השביעית משמע דמוחזק לן בה שחשודה: **רבא אמר.** לעולם כמחלה על מחלה (דמי) מספקינן(יג) לה ואסור לסייען הואיל ועבירה לאוריתא היא ומתני' במומחז לעשר קאמר ועם הארץ דר"מ הוא שחשוד לאכול פירות בטומאה והך טומאה וטהרה דחולין דרבנן היא דתורה לא הזהירה לאכול בטהרה אלא תרומה וקדשים בלבד הלכך לאו איסורא לאוריתא היא ומפני דרכי שלום מותר לסייען: **והא מדקתני סיפא בו'.** להאי דפריך דטעם דמשבטיל את המים אסור משום דהוכשרו עכשיו הוא ועד עכשיו לא הוכשרו: **מכלל דרישא לאו בטומאה וטהרה.** שיהא שום נדנוד עבירה לטומאה דהא לא הוכשרו ואי בנאמן על המעשרות קמיירי אמאי קתני וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום: **רישא וסיפא בטומאה וטהרה.** ובפירות מוכשרין ורישא כל זמן שלא גילגלה אינה אלא טומאת חולין דרבנן ולא גזור בה משום מסייע במקום דרכי שלום ובלבד שלא תאכל: **וסיפא בטומאת אלה.** דאוריתא שאסור לטמאה ביד לכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומותי עניד לה שימור(יד):

טוחנין

ליקט ונתן ביד ה"ז גזל גמור. נראה דאלטריך לאשמועינן בתלשן בידו ומפילן אע"פ שלא נתעכבו בידו ולא אחז בהן(א) אלא להפילם: **שדי אופיי מדקלא.** פירש בקונטרס אופיי מקלות וקשה דרב כהנא היכי הוה מנקיט ואכיל ומי לא הוה מיים לדרכי שלום ונראה כרבינו חננאל שפירש אופיי חריות של דקל הוה שדי מן הדקל ונתרי תמרי ורב כהנא היה סבור שלא היה חושש מן הפירות אלא מן החריות ואמר לו אנא בידאי שדיתינהו(ב) וגזל נמי מיכא: **משאלת** אשה לחברתה בו'.

בסיפא מפרש טו) דקתני מתני' מפני דרכי שלום וקשה לר"ת(ג) ותיפוק ליה דהוה שרי משום דאיכא למיתלי בתבואה של היתר כדאשכחן במסכת שביעית בפ"ה (מ"ח) ב"ש אומרים לא ימכור לו פרה המורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול לשוחטה עוד תנן התם (גז"ש מ"ו) אלו כלים שאין האומן רשאי למוכרם בשביעית מחריבה וכלי העול כו' זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאיסור ולהיתר מותר וליכא למימר דהתם נמי לא שרי אלא מפני דרכי שלום דבמכר לא שייך דרכי שלום(ד) ועוד דקא דייק בפ"ק דמסכת ע"ז (דף טו:) מינה מבית הלל דשרי למכור פרה לעובד כוכבים דאימר לשחיטה זבנה ואפילו שייך דרכי שלום במוכר לישראל משום דנראה כמוסדו כשאינו רוצה למכור לו במוכר לעובד כוכבים לא שייך כלל דרכי שלום ועוד דעל כרחך התם לאו משום דרכי שלום הוא מדלא תני להו הכא ואומר ר"מ דהכא בידוע שאין לה אלא פירות שביעית הלכך אי לאו משום דרכי שלום הוה אסור ובמכר דלא שייך דרכי שלום אסור היכא דליכא למיתלי וכן משמע בירושלמי(טו) דקאמר אי אומר נפה לספור בה מעו' כברה לכבר בו חול ריחים לטחון בו סמנין תנור לטמון בו אוזן של פשתן משמע דמיירי דאין יז) לו תבואה של היתר למיתלי בה והיא דירושלמי לא הוה תלייה גמורא כפרה לשחיטה דל"ב בלא דרכי שלום נמי הוה שרי

כמו במוכר(ה) וא"ת לפירוש ר"ת מאי פריך בגמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא כיון דבודאי בפירות שביעית אייר וי"ל דקסבר הש"ס דאחמור רבנן בתבואת החטודים כאילו הוא בודאי טבל דאוקמיה אחזקה: **ריחים** ותנור. ובאשת עם הארץ לא תנא תנור וריחים(ו) משום דתנא נפה וכברה והוא הדין ריחים ותנור דיגיד עליו ריעו א"ג משום דתנור(ז) אין דרך להשאילו דמיטמא וטעון שבירה ואיידי דלא תנא תנור לא תנא ריחים אבל בחשודה אשביעית לא מטמא דלא חשודה לטומאה ומיהו קשה דנפרק עד כמה (בכורות דף ג.) תנן החשוד על זה ועל זה פירוש אשביעית ואמעשרות חשוד על הטהרות ושמא התם בטומאת פירות(ח) אבל לטומאת הגוף לא חשוד: **רבא אמר בע"ה בו'.** אגיי מיקל טפי לסייע במעשר(ט) מבטומאה וטהרה דרבנן(י) דלמוכה בסמוך ורבא איפכא ורבא נמי אית ליה רוב עמי הארץ מעשרין הן והקילו בדמאי בפרק אע"פ (כתובות דף ו:) ובפרק במה מדליקין (שבת דף כג.)(יא) אבל סבר הכא אע"ג דרוב עמי הארץ מעשרין הן מ"מ מתוקנים אע"ג דרוב מעשרין ורבא לא חייש: **איזהו** ע"ה בל שאינו אוכל בו'. (יב) בע"ז בתוספתא (פ"ג) מיתניא לענין שנותנים לע"ה בגות מציגים גדולות ופוסקין עמו שלא תעשה על גבינו טהרות ורשב"ג אומר אינו צריך לפסוק וקתני בתריה איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חולין בטהרה דברי ר"מ דיין דמעשר אין להחמיר עליו שלא להשיאו בת חבר וחכמים שרו אפילו אינו מעשר ותנהוג מתחתו דברי חברות ואם תאמר בפרק היה נוטל (סוטה דף כב.) קאמר ר"מ איזהו ע"ה כל שאינו קורא ק"ש ערבית ושחרית בברכותיה וחכ"א כל שאינו מניח תפילין בן עזאי אומר כל שאין לו ציצית ונראה דהתם אתי לפרושי איזהו ע"ה שאין מזמנין עליו כדאמרינן בפרק אלשה שאכלו (ברכות דף מז:) ושאין מכריזין על אבדתו כדאמרינן בפ' אלו עוברין (פסחים דף מט:): **רישא** טומאת חולין וסיפא טומאת חלה. ואם תאמר משום חלה ליתסרו משעת בריה טחינה והרקדה כדאשכחן בעבודה זרה פרק ר' ישמעאל (דף ו.) דאין בוגרים עם ישראל העושה פירותיו בטומאה אע"ג(יג) דשרי התם עם עובד כוכבים עם ישראל אסור משום דטבלא לתרומה(יד) אע"ג דעד שירד לבור או יקפה לא נגמרה מלאכתו

עין משפט נר מצוה

קטו א מיי' פ"א מהל' גזילה הל"ג סמג עשין עב טוש"ע חו"מ סי' שע סעי' ה:

ב [מיי' פ"ו מהל' גזלה הלכה טו]:

קטז ג מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל"ז ומיי' פ"ג מהל' ע"ז הל"ה ופ"י מהל' מלכים הל"י"ב סמג לאוין סח [טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' יב וסי' רנא סעי' א בהג"ה]:

קיז ד מיי' פ"י מהל' מלכים שם ופי"ד מהל' אבל הל"י"ב סמג עשין כ טוש"ע יו"ד סי' שלה סעי' ט:

קיח ה מיי' וסמ"ג שם טוש"ע יו"ד סי' שמז סעי' ח:

קיט ו מיי' פ"א מהל' שמטה ויובל הל"ז סמג עשין קסח:

קכ ז מיי' פ"א מהל' כלאים הל"י"ג:

קכא ח מיי' פ"א מהל' שמיטה ויובל הל"א סמג עשין קסח:

פסקי רי"ד

בהן גזל וקנאתם בעל המצודה ור' יוסי אומר גזל גמור יש בהן ואוהלי ואוהרי כ"ע לא פליגי כי פליגי בלוחי וקוקרי. פי' אוהלי ואוהרי הן מצודות שיש להן תוך והלכך מודה ת"ק דקנה כליו שכל שבכליו של אדם קונה לו וגזל גמור הוא אבל לוחי וקוקרי הם מצודות שאין להן תוך שאין לומר שם כליו קנה: מציאת חרש שוטה וקטן וכו'. פי' מדאורייתא אע"פ שהגביהו המציאה אין בהן דעת לקנות וכל הקודם וטורף מידם זכה אבל מפני דרכי שלום דלא ליתו לאינצויי עם קרוביהם אמרו חכמים שיהא גזל בידו. ר' יוסי אומר גזל גמור אמר רב חסדא גזל גמור מדבריהם פי' גמור מדאורייתא לא הוי גזל אלא מדבריהם למאי נפקא מינה להוציאו בדיינין [פי'] כיון המדבריהם הוא מאי נפקא מינה לקרותו גזל גמור ואהדר להוציאו בדיינין דת"ק דקרי ליה גזל זהו לכתחלה שאסור ליקח מהן אבל אם עבר ולקח וחובעו בדין אין כח בדיינים להוציאו מידו ור' יוסי דקרי ליה גזל גמור מוציאין בדיינין מידו ואין הלכה כר' יוסי אלא כת"ק דאע"ג דאמרי' ר' יוסי נמוקו עמו הני מילי בשחולק עם יחיד אבל עם רבים לא: עני המנקף וכו'. פי' עומד בראש הזית וחובט הזית וחובט הזיתים של פאה שהניח שם בעל הבית והזיתים נופלים לארץ מן התורה אין בהן גזל לפי שעדיין לא באו בידו אלא מפני דרכי שלום: תאנא אם לקט ונתן בידו הרי זה גזל פי' אם לקט הזיתים בידו והשליכם לארץ זהו גזל גמור שכבר קנאם בידו. אין ממחין ביד עני גוים וכו'. ת"ר מפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום ומבקרים חולי עובדי כוכבים עם חולי ישראל מפני דרכי שלום וקוברין מתי עובדי כוכבים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום.

פ"י מתעסקין בקבורתם לא שיקברום ביחד: **מתני'** משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה רחיים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה וכוורת ושוחנת ומרקדת עמה בזמן שהיא טמאה אבל לא בזמן שהיא טהורה אבל משבטיל את המים לא תגע עמה לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום: ומחזיקין ידי עוברי עבירה בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום. פי' אשה החשודה על השביעית לזרוע ולאכול מה שזרעו בשביעית ולשמור את הפירות והפירות שנזרעו או שנטעו בשביעית הם אסורים באכילה. אבל לא תבור ולא תטחן עמה שאסור לסייע עוברי עבירה בידים. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ פי' סתם עם הארץ חשוד על המעשרות אבל לא על השביעית ומ"ה תנא ברישא החשודה על השביעית דמסתמא אין עם הארץ חשוד על השביעית עד שיוחזק לכך ולא אמרי' מגו דחשוד על המעשרות חשוד נמי על השביעית כדתנן בבכורות (דף ל.) בפ' עד כמה החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית. ובוכורת וטוחנת ומרקדת עמה. מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' הרי גם איסור טבל הוא מדאורייתא כמו איסור השביעית. אמר אביי רוב עמי הארץ מעשרין הן ומפני זה לא החמירו בחשוד על השביעית שהוחזק להיות חשוד בה. אבל עם הארץ לא הוחזק חשוד על המעשרות אלא מסתמא חשדינן להו וכיון דרובם מעשרין הקלו בהן חכמים אבל משבטיל מים בעיסה לא תגע עמה מפני שכבר הוטבלה העיסה לחלה ואסור לגרום טומאה לחלה לפי שאין מסייעין ידי עוברי עבירה: **סליק פירקא**

מלאכתו לתרומה[א] וי"ל דלא דמי דהכא אם מפריש קודם גלגול אין אם חלה עליה כלל[ב] אבל התם חל אם תרומה קודם גמר מלאכתו כגון מעשר שהקדימו בשיבולין וגם אסור באכילת קבע ומ"מ אסור הכא משבטיל למים אע"ג דלא מיחייבא בחלה עד שתגלגל[ג] ומיהו קשה דתנן נמי התם בפרק ר' ישמעאל (ע"ז דף נה:) נתחוס שהיה עושה בטומאה לא לשין ולא עורכים עמו ותני עלה[ד] לא בורין עמו ובירושלמי[ה] פריך[ו] ומשני כאן בלותת כאן בשאינו לותת[ז] ומיהו האי שיעורא לא יתיישב אלא לאדאי דמחמיר לענין טומאה[ח] טפי מלענין דמאי אבל לרבא שרי אפי' בהוכשרו כיון דטומאת חולין הוא ולא אסר אלא משבטיל למים ור"ת תירץ דהתם העושה פירות בטומאה קתני משמע דולאי בטומאה קא עביד וכן נחתום העושה בטומאה להכי החמירו משעת בצירה ובריירה אבל הכא לא אייר אלא בחשוד בעלמא והא דפריך הכא מאין טוחנין לאוכלי פירות בטומאה לאוכלי לא משמע אלא חשדא בעלמא וחשוד קרי ליה בתר הכי וא"ת דבפ"ק דנדה (דף ו:) אמרינן תנן התם נולד לה ספק טומאה[ט] עד שלא גלגלה תעשה בטומאה[י] משגלגלה תעשה בטהרה והכא אסרינן משבטיל למים וי"ל דשאני התם דכבר נולד לה ספק טומאה לא חיישינן כל כמה דלא איחייבה בחלה ואין הפסד לכהן דבלאו הכי לא יאכל הכהן את החלה אבל הכא בטהורה אסור משבטיל למים: **אמר אביי בכהן חשוד.** [יא]אליבא דרבא משני דלדידיה לא קשיא מידי וכן מצינו בכמה מקומות בפרק כילד מעברין (עירובין דף טו:) בשמעתא דטבלא מרובעת ובפרק חלון (שם דף עו:):

וליחוש שמא תסיטנו אשתו נדה. אבל להיסט עם הארץ גופיה לא חיישינן[יא] וכן לקמן ובא עם הארץ ונוטל את שתיהן ואינו חושש[יב] היינו משום דלא גזרו עליו חומרא יתירה כגון משכב ומושב והיסט דאין יכולין לעמוד בה וכן מוכח במסכת טהרות בפ"ז (משנה ו) דתנן הגנבים שנכנסו לבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הן מטמאין אוכלין ומשקין וכלי חרס הפתוחים אבל משכבות ומושבות וכלי חרס המוקפין למיד פתיל טהורין ואם יש עמהן עובד כוכבים או אשה הכל טמא משמע בהדיא דאין עם הארץ עושה משכב ומושב[יג] והשתא הא דתנן[יד] בגדי ע"ה מדרס לפרושים בגדי פרושים מדרס[טו] כו' ומפרש רבא בפ' שני דחולין (דף לה:) שמא ישבה עליהם אשתו נדה קאי נמי אבגדי ע"ה[טז] והא דאמר בפרק בנות כותים (נדה דף לג:) כותי שטבל ועלה וחרס על בגדי חבר הא דנקט וחרס ולא נקט וגגע לאו משום דאי לא טבל יש לו טומאת מדרס[יז] אלא נקט וחרס משום דבעי לאיסור בגד חבר תחת לרגלו של כותי דהכי קתני התם במתני' (נדה לא:) ומטמא משכב תחתון כעליון אבל בלינורא שלו[יח] דאפשר ליזהר ולעמוד בה גזרו כדמוכח בחומר בקודש[יט] ובפרק בנות כותים (נדה דף לג:) והרב ר' משה מפונטיז"א היה מפרש לשום דבר לא עשו עם הארץ כזב ואינו מטמא אלא מטעם בגדים שמא ישבה עליהם אשתו נדה והרי הוא נושא את המדרס[כ] לינורא שלו טמא[כא] לפי שגגע בשפתיו ולא מטעם מעיין ואין נראה דא"כ בפרק בנות כותים (שם דף לג:) דקאמר אי משום טומאת ע"ה הא טביל ליה למה ליה למימר הא טביל ליה כי לא טביל נמי לא מטמא כיון[כב] שהוא ערוס[כא] דאין נושא את המדרס אלא הוי אלא ראשון שפירש מן המדרס[כב] כדתנן במסכת זבים (פ"ה מ"ב) ועוד גבי[כג] לדוקי[כד] דפריך התם מה הועיל כ"ג במה שקדם אצל אשתו[כה] תיפוק ליה משום לינורא דע"ה[כו] הרבה הועיל דאם בועל נדה היה נטמא הוא ובגדיו כנושא רוקו של זב ואי משום לינורא דע"ה בגד לחודיה הוא דנטמא משום משקה דמטמא כלי מדרכנן[כז] וא"ת דמשמע הכא דאפילו לתרומה אין היסט לע"ה ובתוספתא דחגיגה (פג) תניא אפילו רשות ע"ה מדרסו חציו והסיטו טהורין לחולין וטמאין לתרומה[כח] וי"ל דהתם חיישינן משום אשתו[כט] אבל לחולין לא חיישינן לאשה לא למדרס ולא להיסט והיא דגנבים שנכנסו לבית מיילי נמי לתרומה[ל]: **משום** דקא בעי למימרא אחריתי. ואע"ג דאקמייתא נמי מצי לאקשויי דקתני טוחנין ומפקידין[לא] ולא חיישינן לאיחלופי מ"מ מייתי לה נמי משום דבעי למימרא מע"ה אעם הארץ: **התם** נמי מוריא ואמרה בר בי רב **ליבול חמימא.** פי' בקונטרס לטובה אני מכוונת דמוריא הוראת מלוה ולשון מוריא לא משמע כן אלא לשון הוראת היתר כמו מוריא ואמרה תורא מדשיה קא אכיל (חולין דף ו:[יא]) ועוד דבמשנה קתני[לב] ר"מ עלה אין אנו אחראין לרמאין[לג] ומפרש ה"ר מנחם דבתמי' קאמרה דבר בי רב ליבול חמימא כו' והלא טרחתי בשאילו והא דלא חיישינן לאיחלופי בפ"ק דחולין (ד' ו.) גבי נותן עיסתו לשכנתו לאפות וקדרה לבשל אע"פ שטורחת בשאילו משום דדרך שכנים לטרוח זה בשביל זה: **אשת** חבר טוחנת עם אשת ע"ה. פי' בקונטרס אשת חבר מסייעה לאשת ע"ה בזמן שהיא טמאה דאז לא חיישינן שמא תיטול ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר אבל לא בזמן שהיא טהורה דכיון שהיא נוגעת בחולין חיישינן שמא תתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר וקאמר השתא מגגב גגבה פירוש שנותנת בלא רשות בעלה לאשת חבר ובפ"ק דחולין (שם[ט]) פירש[לג] אע"ג דאשת חבר אינה חשודה לא לאכול גזל ולא לאכול דבר שאינו מעושר חיישינן לשכחה דעביד איניש דמינשי ואכיל מאי[לד] דיהיב ליה אבל לתת לאחרים אי לאו דחשודה על הגזל לא מינשיא וזה החילוק דחוק ועוד דאין זה גזילה[לד] דמקבלין דבר מועט מן הגשים[לה] כדאמרינן בסוף הגוזל בתרא (ב"ק דף קיט.) ועוד[לו] הרי היא מסייעת ידי עוברי עבירה ואסור לרבא[לז] ולאביי לאמר

טוחנין. תבואה מתוקנת: **ומפקידין.** אותה אצל אוכלי שביעית שאין חשודים לא להחליף ולא ליגע: **אצל לא לאוכלי שביעית.** תבואה של עובדי עבירה אין טוחנין אותה להם שאסור לסייען בעבירתם ומתני' קתני טוחנת עמה ומוקמת לה באוכל חולין בטומאה: **אמר אביי הרוא בכהן כו'.** דאיסורא דאוריית הוא כדפרישית: **אי הכי מפקידין.** אי בכהן קאי מי מצי מפקידין אצלו ולא חיישינן שמא יגע: **אצל ישראל עם הארץ.** דמתוך שאינו רגיל בה לא יגע בה: **גם בה.** רגיל בה פריווי"ן: **נדה.** מטמאה את משאה ואע"פ שאין נוגעת: **לא.** הא דתני אין מפקידין בשהוכשרו והא דתני מפקידין בשלא הוכשרו ותרוייהו בתרומה ובשלהן אסור לסייען דאבר לא ידע אי הוכשרו אי לא: **לטוחן.** זה שם האומן בלשון המשנה: **בחזקתן.** שאין חשוד להחליף בשאינו מעושר ובפירות שביעית: **אצל לא לטומאה.** חיישינן שמא יגע ועליל קתני מפקידין אצלם: **מאי קאתי לה.** הא אתיא לה הכי: **למירמא אחריתי עלה.** על הא דקתני בחזקתן למעשרות ולכך קבעה בגמ' הכא למירמא עלה ולפרושה דלא תקשי לן: **הנותן לחמותו.** עיסה לתקנה לו והוא חבר והיא אשת עם הארץ והטבילה לכך: **שהיא חשודה מחלפת המתקלקל.** ונותנת לו היפה שלה. הלכך מעשר את שהוא נותן לה אשם מחליפנו נמצא מאכילה שאינו מעושר ואת שהוא נוטל הימנה אשם החליפתו נמצא אוכל שאינו מעושר: **רואה היא כו'.** ולא לרעה היא מחלפת: **לפונדקית.** תלמיד היושב לפני רבו ומתאכסן אצל עם הארץ ופונדקית אופה לו את עיסתו: **שחשודה מחלפת.** לא גרסינן הכא המתקלקל: **הא נמי לטובה היא מסכוונת.** ומוריא לעצמה הוראת מצוה בחלוף זה: **בר בי רב כו'.** חמימא וקרירא לאחר ג' ימים או ג' היא מחליפה: **טוחנת.** מסייעתה: **בזמן שהיא טמאה.** אשת חבר דכיון דבימי טומאה אינה רגילה ליגע בטהרות לא חיישינן שמא תטול ותתן לתוך פיה: נותנת

מסורת הש"ס

א) דמאי פ"ג מ"ד, ב) [עי' תוספות בכורות ל. ד"ה מעשרות], ג) דמאי פ"ג מ"א חולין ו. כל הסוגיא, ד) [דמאי פ"ג מ"ה], ה) תוספתא דטהרות פ"ח ע"ש, ו) [דפיקרן ה"ר], ז) [מגיגה פ"ב מ"ז], ח) [בסוגיא דהכא סב. עמי איתא], ט) [נפנינו איתא ר' יוסי, י) [ע"ב ד"ה שחבירתה], יא) [בתוס' חולין איתא: דיהבי וכל"ל],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ולימוס וכו' מטמא כלי אחר ותיבת תרם נמחק:

לעזי רש"י

פריווי"ן [פריבי"ן]. מכיר, מורגל.

מוסף רש"י

הנותן לחמותו. עיסתו לאפות (חולין ו.). מפני שהשודה מחלפת המתקלקל. אם יתקלקל הלחם מחליפתו, הלכך מעשר את שהוא נותן לה, דאי מיתלפא ליה אצל יהא חבר זה נותן לפניה מכשול, ואת שהוא נוטל הימנה אמא החליפה, אלמא מיתלפא (שם). כדקתני טעמא. דלטובה היא מתכוונת, אבל על הגזל, כגון לגדש נכרי אתין דעתה להחליף לחטיב לו, אף להרע אינה חשודה (שם). ולעלמא. דליכא למימר להטיב מתכוונת, לא חיישינן. אמא מחליף ליטול היפה לעצמה (שם ה:). הנותן לפונדקית. שלו לתקן לו עיסה וקדירה (שם). מפני שחשודה מחלפת. והא הכא דלאו לטובה היא דאיש נכרי הוא, ובמסכת דמאי תניא לה ולא קתני המתקלקל, אלמא על הגזל חשודה (שם). **התם מוריא כו'.** התם נמי לטובה היא מתכוונת והא דלא תנא בה המתקלקל משום דאפילו אין מתקלקל נמי אם נקטינן הלחם קודם שאכלו מחלפת ליה דמוריא הוראה לעצמה לטובה אני מתכוונת, בר בי רב ליטול חמימא כו', אבל נותן לשכנתו אין לה לחוש עליו ולא מחלפת לטובה, שהרי אין סמוך עליה תמיד כאכסנאי, ולהרע נמי לא חשיבא אגזל (שם). טורחנת. מסייעת להנהיג את הריחים בכשרין טוחנת את התבואה של עם הארץ, בזמן שהיא טמאה. שאשת חבר טמאה ליכא למיחש שמא תשכח ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר, דכיון דטמאה היא אינה רגילה ליגע במה שהיא עסוקה בו שמא תטמאה, ותמתה עומדת מרחוק היא ולא נגעה, אבל לא בזמן שהיא טהורה. דהואיל ותמתה נוגעת, חיישינן שמא תשכח ותאכל (שם).

עין משפט נר מצוה

קכב א ב ג מיי' פי"ב מהל' תרומות הל"ח ע"ש בכ"מ:
ד [מיי' פי"א מהל' מעשר הלכה י"ג]:
קכג ה ו מיי' פי"א מהל' מעשר הלכה י"ב [טוש"ע יו"ד סימן קיט סעי' ג]:

מוסף תוספות

א. והכא לא אסרי' עד שתטיל מים שתקבע לחלה. שיט"ק. ב. דתנן (חלה פ"ב מ"ה) המפריש חלתו קמח לא עשה ולא כלום. שיט"ק. ג. כדתנן אוכלין עראי מן העיסה עד שתתגלגל, משום דאם הגביה שם חלה עליה דתנן כיון שנותנת המים מגבהת חלתה ובלבד שלא יהיה שם חמשת רבעים קמח. תוס' הרא"ש. ד. בירושלמי. תוס' ע"ז שם, וכן הגיה המהרש"א. ה. אמתני' דבוררת, תמן תנינן נחתום שעושה בטומאה לא לשין ולא עורכין עמו והכא את אמר הכין. תוס' הרא"ש. ו. פירוש הכא [בע"ז] מיירי שהוכשרו וההיא דגיטין בלא הוכשרו. תוס' בע"ז שם. ז. משום דטבולין לחלה. תוס' הרא"ש. ח. פירוש ספק טומאה הנוהגת אף בחולין. תוס' נדה ו: ד"ה נולד. ט. יכול לגרום לה טומאה ודאית ואין לאסור משום משמרת תרומתי דקודם גלגול אכתי לא פתיכא ביה חלה. תוס' נדה שם. י. אליבא דרבא קא פריך אבל לאביי ניחא דמוקי לה כשהוכשרו, והאי דשני אביי. תוס' הרא"ש. יא. אפי' לענין תרומה. שם. יב. [ואע"ג] דע"ה ה"ה כזב וזב מטמא בהיסט. שיט"ק. יג. ואין מטמא בהיסט. תוס' נדה נ: ד"ה ומיפוק. יד. לאוכלי תרומה, בגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש. רשב"א. טו. אבל משום עם הארץ עצמו לא חיישינן דאינו מטמא בהסיטו. תוס' מגיגה יט: ד"ה בגדי. טז. [אלא] דאי לא טביל היה טמא מטעם מגגו דהא מוקי לה בכותי עורס. תוס' נדה שם. יז. דגזרו על רוקו כדין משקה זב או זבה. תוס' מגיגה יט: ד"ה בגדי. יח. משום שהוא נושא המדרס שהוא לבוש בגדיו. תוס' מגיגה יט: ד"ה בגדי. יט. כיון שהחזיקו אותם חכמים בטמאים משום משא מדרס, טימאו המשקין. רמב"ן נדה נג: ד"ה ומיעטו. כ. דעל כרחך איירי. תוס' נדה שם. כא. דהאידנא לאו נושא המדרס הוי. תוס' מגיגה שם. כב. ולא הוי אלא ראשון ואינו מטמא כלי. תוס' מגיגה שם. כג. מעשה בכ"ג שסיפר עם. רשב"א. כד. בשוק ונתזה צנורא על בגדיו והוריקו פניו, נכנס אצל אשתו וכו'. רשב"א. כה. אפי' לא היה טמא בשביל אשתו. תוס' מגיגה יט: ד"ה בגדי. [כגון] אפילו ע"ה ישראל דאינו בועל נדה [מ"מ]. רש"י נדה נג: כו. אדרבה. תוס' מגיגה יט: ד"ה בגדי. כז. ואין לומר דמשום גופו לא היה חש רק משום בגדיו דאדרבא טומאת גופו חמירא לן. תוס' מגיגה שם. כח. משמע דלענין תרומה יש לע"ה מדרס והיסט. רש"ס טהרות פ"ז מ"ה. כט. שמא באה והסיטה, ולתרומה חיישינן. רש"ס טהרות פ"ז מ"ה. ל. דלחולין לא חיישינן בשום פעם להיסט כיון דליכא למיחש למגע. רש"ס טהרות פ"ז מ"ה. לא. אצל אוכלי שביעית. רש"ן. לב. פי' ואינו צריך לעשר את שהוא נותן לה, ולא נחוש לתקן את הרמאים שבאין להחליף את אשר לאורחי' טוב ברע. שיט"ק. [ולפירוש הקונטרס] מאי קאמר הא לטובה מתכוונת ואין כאן רמאות. הרש"ס ממס' דמאי פ"ג מ"ה. לג. שמחלק בין אשת חבר לאשת ע"ה. תוס' חולין ו: ד"ה אשת. לד. דאין הבעל מקפיד בדבר מועט. תוס' חולין ו: ד"ה אשת. במסייעתה. תוס' הרא"ש. לה. לצדקה. תוס' חולין ו: ד"ה אשת. לו. היאך טוחנת עמה אשת חבר. תוס' חולין ו: ד"ה אשת. לז. דמפרש מתני' ד'משאלת אשת חבר לאשת ע"ה נפה וכברה ובוררת וטוחנת עמה' בע"ה דר"מ וטומאה וטהרה דרבנן, אבל בסתם ע"ה לא, כי היכי דלא תטחון עם חברתה החשודה על השביעית. תוס' חולין ו: ד"ה אשת.

נותנת לה. אלמא משום עם הארץ לגנוב משל בעלה וליתן לחברתה: **מורים.** מורה הוראת היתר לעצמה: **העיד ר' יוסי כו'.** ברייתא היא: **אין עושין חלה עם הארץ בטהרה.** עם הארץ שאמר לגבל חבר הפרש חלה מעיסתי ועשה אותה בטהרה לא ישמע לו שהרי כבר נטמאה כל העיסה ביד עם הארץ והכהן יסמוך על הגבל שהוא חבר ויהא סבור שהחלה טהורה: **אבל עושין.** תחילת העיסה בטהרה: **בכפישא או באנחותא.** כלים של בלאי חמתות ואין רגילים ליתן בהם עיסה וטומאה אין מקבלין: **ואינו חושש.** הגבל שמא יגע עם הארץ בחלה ויטמאנה ולקמיה מפרש טעמא: **ואין עושין תרומה זיתים בטהרה.** לאחר שהפך זיתים לתתן לבית הבד אין מפרישים בדדים חבירים תרומה מהן לעשותן בטהרה לפי שכבר הוכשרו [א] במעטן וטמאו והכהן סומך עליהם וסובר שהן טהורים: **וטעמא מאי.** שרו רבנן לאקולי בתרומה כי האי קולא דאיכא למיחש דלמא הדר נגע: **דלא נפיש אגריה.** שכרו מועט לפיכך הוא עני וצריך למזונות: **דלא שכיח.** להשתכר כי אם משנה לשנה להכי צריך למזונות: **דאמרינן.** לאייס עליו: **אם נגעת בה.** ותטמאנה: **הדרא לטיבלא.** והוא אינו חשוד לאכול טבל שבמיתה: **לתקוני קמכוין.** שהרי בא אצלו לתקנה לו: **מיכפת לא איכפת ליה.** בתמיה: **בשלמא התם.** גבי חלה: **איכא היכרא.** שהניחה בכלים שאין עשויין להניח בהן עיסה ונזכר על שאיימנו עליו: **מאי היכרא איכא ליה.** לדידכר: **בכלי גללים.** שאינן מקבלים טומאה דאי נגע בכלי לא מקבל טומאה ובעיסה [ב] גופה אית ליה היכרא משום הני כלים שאינו רגיל להשתמש בהן ועם הארץ לא אחמור רבנן עליה כולי האי לשוייה כזב גמור לטמא במשא: **בכלים של עמי הארץ.** שאין מקבלין טומאה הראויים להשתמש בהן חבר: **עודרין.** חופרין: **ואין כופלין.** דהא דנותנים שלוש לעובד כוכבים מפני דרכי שלום הוא דשרי ומשום דרכי שלום בחדא זימנא סגי: **למימרא דהו אחזוקו.** כשאומרין [ג] לעובדי מלאכה העובדים עליהם תחזקנה ידיכם: **אשרתא.** אף הוא לשון חיזוק כמו אישרנוהי (כתובות דף כא.): **שלמא למר.** ולא היה מתכוין לברכו אלא לבו היה לרבו: **השתא אחזוקי מחזקינן.** ידיהם בדבורא בדבר האסור לישראל כגון עבודת שביעית: **שואלים בשלומן.** כל ימות השנה מיבעיא: **ליום אידם.** ולא חיישינן דלמא אזיל ומודה: **לא יכנס כו'.** דכיון דאחשביה כולי האי דלמא אזיל ומודי: **בר אוריין.** בן תורה: **פלגאה.** חולק על החכמים שהיה מלעגו למר עוקבא שהיה אב בית דין כדאמרי' בפרק קמא (לעיל דף ז.):

נותנת לה ואוכלת השתא מיגנב גנבא חלופי לא מיחלפא אמר רב יוסף התם נמי מוריא ואמרה תורא מדישיה קאכיל [ד] העיד ר' יוסי בן המשולם משום ר' [ה] יוחנן אחיו שאמר משום ר"א בן חסמא [א] אין עושין חלת עם הארץ בטהרה אבל עושין עיסת חוליו בטהרה ונוטל הימנה כדי חלה ומניחה בכפישא או באנחותא וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש [ב] ואין עושין תרומת זיתיו בטהרה אבל עושין זיתים חוליו בטהרה ונוטל הימנה כדי תרומה ומניחה בכליו של חבר וכשבא עם הארץ ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש וטעמא מאי א"ר יוחנן [ג] משום כדי חייו דגבל ומשום כדי חייו דבדד וצריכא דאי אשמועינן גבל משום דלא נפיש אגריה אבל בדד דנפיש אגריה אימא לא ואי אשמועינן בדד משום דלא שכיח ליה אבל גבל דשכיח ליה אימא לא צריכא אמר מר נוטל הימנה כדי חלה ומניחה בכפישא או באנחותא וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש וליחוש דילמא נגע בה [ד] דאמרי' ליה חזי אי נגעת בה הדרא לטיבלא וליחוש דילמא לא איכפת ליה השתא לתקוני קא מיכוין מיכפת לא איכפת ליה אמר מר נוטל הימנה כדי תרומה ומניחה בכליו של חבר וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש וליחוש דילמא נגע בה בשלמא התם אית ליה היכרא הכא מאי היכרא אית ליה [ה] דמנח ליה בכלי גללים בכלי אבנים בכלי אדמה א"ה מאי איריא דחבר אפי' דעם הארץ נמי [ו] ה"נ קאמר בכלים של עם הארץ הראויין להשתמש בהן חבר: מחזיקין ידי עכו"ם בשביעית: מחזיקין והאמר רב דימי בר שישנא משמיה דרב [ז] אין עודרין עם העכו"ם בשביעית [ח] ואין כופלין שלום לעובד כוכבים [ט] לא צריכא למימרא להו אחזוקו בעלמא כי הא דרב יהודה אמר להו אחזוקו רב ששת אמר להו אשרתא: ואין כופלין שלום לעובד כוכבים: [י] רב חסדא מקדים ויהיב להו שלמא רב [כ] כהנא א"ל שלמא למר: ושואלין בשלומן: השתא אחזוקי מחזקינן שואלין בשלומן מיבעיא אמר רב ייבא [ל] לא נצרכא אלא ליום אידם דתניא לא יכנס אדם לביתו של עובד כוכבים ביום אידם ויתן לו שלום מצאו בשוק נותן לו בשפה רפה ובכובד ראש [מ] רב הונא ורב חסדא הוו יתבי חליף ואזיל גניבא א"ל חד לחבריה ניקום מקמיה [נ] דבר אוריין הוא אמר לו [ס] ומקמי פלגאה ניקום אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר להו שלמא עלייכו מלכי שלמא עלייכו מלכי אמרו ליה מנא לך דרבנן איקרו מלכים אמר להו דכתיב [1] בי מלכים ימלוכו וגו' אמרו ליה ומנא לך דכפלינן שלמא

דלמר רוב עמי הארץ מעשרין הן שרי לסייע' [א] אף בזמן שהיא טהורה דהא בורכת קתני במתניתין [ב] ואי אפשר אלא תגע ומפ' ר"ת וכן ר"ח דאשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ אירי בתבואה של חבר [ג] ובתוספתא [ד] דקתניא [ה] אשתו של עם הארץ טוחנת עם אשתו של חבר בזמן שאשת עם הארץ ממחזקת עצמה בטומאה אז היא מזהרת מליגע בתבואה [ז] אבל לא בזמן שהיא ממחזקת עצמה טהורה שאינה מזהרת מליגע ומטמאה [ח] ורשב"ל אומר אף בזמן שממחזקת עצמה בטומאה לא תטחון מפני שחברתה אשת עם הארץ אחר שסבורה שהיא טהורה נותנת לה ואוכלת והשתא פריך בפשיטות השתא מיגזל גזלה תבואה של אשת חבר בע"כ חלופי מיבעיא: אין עושין חלת עם הארץ בטהרה. פי' בקונטרס לפי שכבר נטמאה העיסה ביד ע"ה וכהן יסמוך על הגבל שהוא חבר ויהא סבור שהחלה טהורה ולפירושו אם יפרוש ממקום אחר על אותה עיסה חלתו טהורה [ט] ונראה דבכל עניין אסור [י] דכל עיקר לא התירו אלא כדי חייו ולא התירו אלא היכא שנוטל שכר מכל העיסה אבל משום שכר חלה גרידא משום ההיא פורתא לא התירו דחיישינן דלמא נגע:

ומניחה בכליו של חבר. נראה דלא נקט כפישא ואנחותא לפי שהן פשוטי כלי עץ ולא חזו לזיתים: **אין עודרין עם העכו"ם בשביעית.** והא דקאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כו.) גבי כהן וחורש יכול לומר לו אגיסטון אני בתוכה לא כמו שפי' בקונטרס [כ] שכיר לנכרי דהא משמע הכא דאסור ולא מסתבר לחלק בין חגס לבשכר אלא מפר"ת [ל] אגיסטון בקרקע שמקבלים מן המלך לפרוע כך וכך תבואה בשנה כדאמר התם לעיל מינה רבי ינאי מכריז פוקו וזרעו אלונות בשביעית ושמא סכנת נפשות איכא אם לא יפרעו מס למלך אי נמי קסבר יש קנין לנכרי בארץ להפקיע משביעית אי נמי שביעית בזמן הזה דרבנן אע"ג דמדרבנן אסור לנכרי אחר גבי מלך התירו:**

אשרתא. בירושלמי [מ] איכא למאן דאמר דהיינו [נ] חרש בה טבאות ולבתר שמיטה נפיקא לה מינך ולישראל אמרינן ייסר ואיכא למ"ד דלעכו"ם אמר ייסר ולישראל שלוש עליכם משמע דלכו"ע לעכו"ם אסור לומר שלוש עליך ודלא כש"ס שלנו הכא דלא אסרינן לעובד כוכבים אלא כפילת שלוש ונראה דלפי' הירושלמי דמחזיקים ידי נכרים בשביעית ושואלים בשלומם חדא מילתא היא שאומר לו חרש בה טבאות: **שלמא למר.** פי' בקונטרס ולא היה מתכוין לברכו אלא לבו היה לרבו ול"ע שלא יהא בזה גורם דעת הבריות [ס] ועל חגס פי' כן דלא קאמר אלא דאין כופלין לו שלוש:**

הדרן עלך הניזקין

למלכי אמר להו דאמר רב יהודה אמר רב מנין שכופלין שלום למלך שנאמר [2] ורוח לבשה את עמשי ראש השלישים [מ] וגו' אמרי ליה ליטעום מר מידי אמר להו הכי אמר [נ] רב יהודה אמר רב [3] אסור לו לאדם [ס] שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו שנאמר [3] ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת:

הדרן עלך הניזקין

מסורת הש"ס

א) תוספתא דמאי פ"ג ע"ש, ב) [בכת"י יומנן. ועי' רש"ש], ג) בכת"י הכי קאמר, ד) בכת"י רב נחמן בר יצחק א"ל שלמא למר שלמא למר וכ"ה במאירי ועי' יעב"ץ, ה) לעיל לא.; ו) [ברכות יב. וע"ש מה שנרשם בגלון], ז) בכת"י נוסף: אילדן, ח) ל"ל השלישים לך דוד ועמך בן ישי שלום שלום לך אמרי כו', ט) ברכות מ., י) ס"א שיאבל [נעמ"ש על הגליון בברכות מ.], יא) פי' הכלי שעושין בהן זיתים, יב) [ל"ל ובשמן רש"ש בגמרא. וכה"ש מדוייק מגיס ש"ל ובתרומה. והמהר"ם שיף אומר הול"ל ומזמיס], יג) במ"א: כדרך שאומר, יד) [בטהרות פ"ח ה"ג], טו) [ל"ל קתני. רש"ל], טז) [דשביעית פ"ד ה"ג], יז) [ל"ל תרוס וקן בסה"ד. רש"ל וע"ע בר"ש שביעית פ"ד מ"ג על דברי תוס']

תורה אור השלם

1. בִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ וְרוֹזְנִים יְחֹקְקוּ צֶדֶק׃
משלי ח טו

2. וְרוּחַ לָבְשָׁה אֶת עֲמָשַׂי רֹאשׁ הַשָּׁלִישִׁים לְךָ דָוִיד וְעִמְּךָ בֶן יִשַׁי שָׁלוֹם שָׁלוֹם לְךָ וְשָׁלוֹם לְעֹזְרֶךָ כִּי עֶזְרֶךָ אֱלֹהֶיךָ וַיְקַבְּלֵם דָּוִיד וַיִּתְּנֵם בְּרָאשֵׁי הַגְּדוּד׃
דברי הימים א יב יט

3. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ׃ דברים יא טו

גליון הש"ס

גמ' רב חסדא מקדים וכו'. עי' ברכות דף ו ע"ב ומנחרש"א מ"א סס (ד"ה יקדיס):

מוסף רש"י

נותנת לה ואוכלת. אלמא אחשוהה לגנוב משל בעלה והאכיל את חבירתה, ואשת חבר אע"פ שאינה רגילה לא לאכול גזל ולא לאכול דבר שאינו מעושר מיישינן לשכתה, דעביד אינש דמיעשי ואכיל מאי דייהבי ליה, אבל נתת לאחרים אי לאו דאחשוהה ורגילה בגזל לא מיגשא (חולין ו:). **התם** נמי מוריא. היתר לעצמה, ואמרה תורא מדישיה קאכיל. חז הואיל ומסיעת אותה לא הויא גזל (שם). **פלגאה.** בעל מריבה שהיה לו מריבה עם מר עוקבא שהיה אב ב"ד כדאמרינן בפ"ק (לעיל ז.) בני אדם העומדים עלי וביתי לאומרים למלכות, והוא היה גיבא כדמפרש התם (לעיל לא:).

הדרן עלך הניזקין

עין משפט נר מצוה

קכד א מיי' פ"ח מהל' כלאים הל"ב:
קכה ב מיי' פי"ב מהל' תרומות הל"ט:
קכו ג מיי' שם ופ"ח מהל' כלאים הלכה י"ב:
קכז ד מיי' פי"ב מהל' תרומות הל"ט:
קכח ה מיי' פ"ח מהל' כלאים הל"ב:
קכט ו מיי' פ"ח מהל' שמטה הל"ח:
קל ז מיי' פ"א מהל' ע"ז הל"ה ופ"י מהל' מלכים הל"ב טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' י:
קלא ח מיי' פ"ח מהל' שמטה הל"ח:
קלב ט י מיי' פ"א מהל' ע"ז הל"ה טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' ט:
קלג כ מיי' פ"ט מהל' עבדים הל"ח סמג עשין עב:

מוסף תוספות

א. בכל עניין. תוס' תולין ו: ד"ה אשת. ב. והכא הא אסרינן בזמן שהיא טהורה. וליכא לאוקמי ההיא בזמן שהיא טמאה ודלא כרשב"א. תוס' תולין ו: ד"ה אשת. ג. ר"עם אשת ע"ה' דקתני מיירי שהריחיים של אשת ע"ה. תוס' הרא"ש. [ו]מסיינת לאשת חבר לטחון. הר"ש שם. ד. ומלהסיט תבואה של חבר שאינה רוצה לטמאותו. הר"ש שם. ה. שסבורה להיות טהורה ואנן קיימא לן דבגדי ע"ה מדרס לפרושים. ר"ש שם. ו. והקשו עליו בתוספות א"כ היכי קתני אין עושין בטהרה והאיך יעשה בטהרה אחר שנטמאת. רשב"א ועי' מהרש"א ומהר"ם ש"ף. ז. אפילו לא הוכשרו הפירות או אפילו לא נגע בהן ע"ה כלל דהשתא טהורה היא שמא יגע בה ויטמאנה. רשב"א. ח. [ב]לשון ראשון. תוס' סנהדרין כו. ד"ה אגיסטון. ט. כפירש אחר שפירש בקונטרס משום ארנונה. תוס' סנהדרין שם. י. שהרי אסור לגנוב דעתן של בריות אפי' של עובדי גילולים. מאירי.

האומר התקבל. (א) [א] בירושלמי תנא התקבל אחר הניזקין ואחריו מי שאחזו וכן נראה לר"ת דהניזקין תנא בתר השולח משום דאיירי [ב] במילי דהוו מפני תיקון העולם והשתא הדר למילתיה דאיירי בשליחות ואיידי דאיירי באומר לשניים תנו או לשלשה כתבו ותנו תנא בתריה מי שאחזו דאיירי נמי באומר כתבו ואיידי דתנא במי שאחזו במגורשת ואינה מגורשת תנא בתריה הזורק דקתני בה מחלה על מחלה מגורשת ואינה מגורשת (יד):

הא שויתיה שליח. השתא סלקא דעתין דלא איצטריך למיתני התקבל [ג] אלא למידק דכי היכי דהתקבל דוקא בלא שויתיה שליח הולך נמי דוקא בלא שויתיה שליח:

דילמא בהילך. אינו מגיה [ד] אלא כלומר דילמא איכא [ה] דתני הילך: **איש** לקבלה **ואשה להולכה מאי.** משום דבגט אשה בהולכה לא שייכא ואיש בקבלה משום הכי קבעי: בשלמא לקבלה הוא אע"ג דמטא גיטא לידה לא להוי גיטא קמ"ל דהתקבל והולך קאמר תנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור אם לא שנא אקבלה לא שנא אהולכה לא אקבלה ת"ש לפיכך אם אמר לו הבעל אי איפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור טעמא דאמר אי איפשי הא לא אמר אי איפשי אם רצה לחזור לא יחזור ש"מ הולך כזכי דמי דילמא בהילך פשיטא איש הוי שליח להולכה שכן בעל מוליך גט לאשתו ואשה הויא שליח לקבלה שכן אשה מקבלת גיטה מיד בעלה והאשה להולכה מאי ת"ש האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה לחזור יחזור האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור מאי לאו בשני שלוחין תא שמע לפיכך אם אמר לו הבעל אי איפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור והא הכא דחד שליח הוא וש"מ כשר לקבלה כשר להולכה פשוט מינה [ה] איש הוי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה אשה להולכה תיבעי לך מאי אמר רב מרי ת"ש [ו] אף הנשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה והתם הולכה היא אמר רב אשי מסיפא נמי שמעית מינה דקתני סיפא [ז] האשה עצמה מביאה את גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואוקימנא בהולכה [ח] ש"מ: איתמר [ט] הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אמר הילך כמה שאמרה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב [י] אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת שמע מינה אדיבורא דידיה קא סמיך דאי אדיבורא דידה קא סמיך מכי מטי גיטא לידה מיהא תיגרש אמר רב אשי הכי השתא בשלמא

האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי [א] **אם רצה לחזור יחזור** [ב] **האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור** [ג] **לפיכך אם אמר לו הבעל אי איפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור** [ד] **אם רצה לחזור.** כל זמן שלא הגיע גט לידה: **יחזור.** שאינה מתגרשת אלא מדעת המגרש והרי אמר לא יהא גט עד שיגיע גט לידה: **אף האומרת טול לי גיטי.** לשון קבלה הוא: **גמ' טעמא דלא שויתיה שליח לקבלה.** אהולך גט זה לאשתי קאי דקתני מתני' יחזור ומיירי בדלא שויתיה איהי שליח לקבלה ובעל לאו בר שייא שליח לקבלה הוא דהא מוב הוא לה והכא הוא דקאמרינן יחזור: **הא שויתיה איהי שליח לקבלה.** וקאמר איהו הולך: **לא יחזור.** דלא עקריה משליחותא דידה: **אלמא הולך כזכי דמי.** ופלוגתא היא בפ"ק (לעיל דף יד.): **לא לעולם לאו כזכי דמי.** ואפילו שויתיה איהי שליח לקבלה ואמר לו איהו הולך מיעקר עקריה משליחותה ושייא איהו שליח להולכה. והאי דנקט מתני' בדלא שויתיה שליח משום התקבל נקט לה דהתקבל איצטריכא ליה לאשמועי' דאע"ג דלא שויתיה היא שליח ובעל נמי לאו בר שייא שליח לקבלה הוא אלא להולכה ואיהו לא אמר הולך אפ"ה כי מטא גט לידה מיהא מגורשת: **לא ליהוי גיטא.** דהא לאו להולכה שייא שליח ולקבלה נמי לא בר שייא שליח הוא: **קמ"ל.** דהתקבל דקאמר ליה התקבל והולך קאמר דאדם יודע שאין לו שליחות לקבלה. ואידי דתנא התקבל תנא הולך דהכי קאמר מתני' בין שאמר בעל בלשון קבלה בין שאמר בלשון הולכה הוי שליח להולכה: **מאי לאו.** אתרוייהו מילי דתנא לעיל מינה קאי לא שנא כי אמר הבעל קבלה ולא שנא הולכה אי שויתיה איהי שליח לקבלה מעיקרא לא יחזור ש"מ הולך כזכי דמי: **דלמא בהילך.** בהך סיפא לא תיתני הולך ותן לה אלא הילך ותן לה דהילך ודאי הילך כדקאמרה היא ואי לאו דאמר אי אפשי הוה ליה שליח לקבלה: **פשיטא איש.** זכר יכול ליעשות שליח לבעל להולכה כיון דאיתרבי שליחות [ה] מקרא מושלחה [ו] פשיטא דודאי זכר להולכה רבי: **שכן בעל.** עליו להוליך גט לאשתו ובמידי דאיהו כשר שלוחו נמי כשר: **ואשה.** אחרת פשיטא לן דהויא שליח לאבדתה לקבלה מאחר דרבי קרא שליחות לקבלה מושלחה מביתו קרי ביה ושלחה: **שכן.** היא עצמה מקבלת גיטה: **איפכא מאי.** מי אמרי' כיון דהוא עצמו לאו בר קבלה הוא שאר זכרים נמי לאו בני קבלה מינהו וכן לענין הולכה באשה: **בחד שליח.** אמר דבין א"ל בעל הולך בין א"ל התקבל הוי שליח להולכה ואי אמרה ליה איהי מעיקרא לההוא התקבל הוי שליח לקבלה אלמא ההוא דאכשר להיות שליח לבעל להולכה מכשר להיות שליח לאשה לקבלה: **לא בשני שלוחין.** וה"ק הבעל שאמר לאיש בין התקבל בין הולך לשון הולכה הוא והאשה שאמרה לאבדתה התקבל ונתנו לה הבעל אם רצה לחזור לא יחזור ולאו אשליח דריש קאי: **והא הכא דחד שליח הוא.** לההוא דאמרה ליה איהי התקבל א"ל איהו אי איפשי שתקבל אלא הולך: **פשוט מינה איש דהוי שליח לקבלה.** כלומר מתרתי בעיין דבעינן לעיל חדא מצית למפשט מינה דאיכא למימר מתני' באיש קמיירי דכשר אף לקבלה ודין הוא שהרי מצינו שהוא ראוי לקבלה בגט של בתו קטנה שהתורה זכתה לו לקבל קידושיה כדילפינן בכתובות (דף מו:) מוילאה חנם אין כסף [ז] ולקבל את גיטה דכתיב ויצאה והיתה לאיש [ח] איתקש יציאה להויה הלכך בשליחות נמי כשר אבל אשה להולכה אכתי מיבעי לן: **אף הנשים כו'.** חמותה ובת חמותה צרתה ויבמתה ובת בעלה: **והתם הולכה היא.** דקתני להדיא: **ואוקימנא בהולכה.** בפרק [ט] קמא מדקתני צריכה לומר בפני נכתב והוינן בה מכי מטא גיטא לידה איגרשה לה ומתרצינן דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם: ה"ג **הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי.** האשה שאמרה לשוחה הבא לי גיטי והוא אומר לבעל אשתך אמרה התקבל לי גיטי: **והוא אומר.** הבעל אמר לו הילך כמה שאמרה: **אפי' הגיע גט לידה אינה מגורשת.** כדמפרש ואזיל: **ש"מ.** דמאן דאמר לשליח הילך כמה שאמרה משלחך: **אדיבורא דידיה סמיך.** אלעתא דדיבורא דשליח קאמר ליה הא הילך כמה שאמרה דמהימנת לי דשליח לקבלה את הילכך אינה מגורשת דכי יהב בעל ליהליה אלעתא דשליחות קבלה יהיב ליהליה ולאו אלעתא דהולכה ושליח לקבלה לא הוי ותפשוט מינה בעיה דאיבעיא לן בב"מ בהשוכר את האומנין [ט] אדיבורא דשליח סמיך: **דאי אדיבורא דידה סמיך.** והכי קאמר ליה אנא לא ידענא אלא כדאמרה איהי מסרנא ליה ליהלך: **כי מטא גט לידה מיהא תפגרש.** דהא בעל נמי שליח להולכה שויה: הכי

א א מיי' פ"ו מהל' גירושין הל"י סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמ סעיף ח וסי' קמא סעי' נט:
ב ב מיי' שם הל"א וסמג שם טוש"ע שם סי' קמ סעי' ג:
ג ג מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' ו:
ד ד מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' ד:
ה ה ו מיי' שם הל"ו סמג שם טוש"ע שם סי' קמא סעי' לא:
ו ז ח מיי' שם הל"א סמג שם טוש"ע שם סי' קמ סעי' ח:

(א) תוס' ד"ה האומר התקבל נ"ב וכן כתבו התוס' דף עב. ד"ה ומשום כיסופא אבל הרא"ש סידר פ' התקבל אחר פ' מי שאחזו:

הבא לי גיטי. האשה שאמרה לאחד אם תמצא את בעלי אמור לו שיאמר לי את גיטי בידך ומיעשה שלוחו של בעלי לגרשני כשמגיע גט לידי, דשליח להולכה על הבעל לעשות והאשה מתגרשת כשיגיע גט לידה ושליח לקבלה על האשה לעשות שיהא הוא שלוחה וכמותה ותתגרש משיגיע גט לידי שליח (ב"מ עו.). אדיבורא דידיה קא סמיך. והכי אמר לו מהימנת לי דכך אמרה ולא עשאו שליח להולכה, הלכך אין כאן שליחות לאין עליה לעשות שליח להולכה, והרי הנא לי אמרה לו ולא התקבל, והבעל נתנו לו בתורת שליח קבלה, ושליחות זה אינו בידי הבעל לעשות (שם). דאי אדיבורא דידה קא סמיך. ולא לדבריו האמין אלא הילך כמה שאמרה היא קאמר ליה, אם כן עשאו שליח להולכה וזו בידו הוא וכי מטי גיטה לידה מיהא מיגרש (שם).

א. רש"י סידר מי שאחזו אחר הניזקין, אבל. תוס' הרא"ש. ב. בפ' השולח בתיקון העולם פסיק ותני פרקין דהנזקין בתריה דאיירי נמי. תוס' הרא"ש. ג. דמלתא דפשיטא היא [דאם רצה להחזיר יחזיר. רנגו קרסקס.] כיון דבעל לאו בר שוייא שליח לקבלה הוא התקבל והולך קאמר. תוס' הרא"ש. ד. המשנה. תוס' הרא"ש. ה. תנא. תוס' הרא"ש.

האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה (א) להחזיר יחזיר האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה להחזיר לא יחזיר לפיכך אם אמר לו אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה להחזיר יחזיר רשבג"א אף האומרת טול לי גיטי אם רצה להחזיר לא יחזיר. פי' בעל שאמר התקבל גט זה לאשתי כך הוא כאילו אומר הולך שאין הבעל ממנה שליח לקבלה כ"א להולכה הילכך בין אם אמר הולך בין אם אמר התקבל ורצה להחזיר ולבטל השליחות יכול לבטל אבל האשה שאמרה התקבל לי גיטי ומסרו הבעל לידו בתורת קבלה אינו יכול להחזירו שיד השליח כיד האשה דמיא אך אם יאמר הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה [אם רצה להחזיר יחזיר] רשבג"א אף האומרת לשליח טול לי גיטי כאומרת התקבל דמי ואם רצה להחזיר לא יחזיר. פשיטא לן איש הוי שליח להולכה שכן בעל מוליך גט לאשתו אשה הויא שליח לקבלה שכן אשה מקבלת גיטה מיד בעלה איש לקבלה ואשה להולכה מאי ופשטי' דאיש נמי הוי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה ואשה נמי הוי שליח להולכה שכן אשה עצמה מביאה גיטה ממדינת הים דתנן אשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם. איתמר הבא לי גיטי והלך השליח ואמר לבעל אשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אמר לו הולך כמו (ב) שאמרת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב אפילו הגיע הגט לידה אינה מגורשת משום דעקריה שליח לשליחותיה דאמר שליח לקבלה הוינא (ולא) להולכה לא הוינא

(א) כ"ה נוסחת המשנה בירושלמי אם לא לאחזיר יחזיר וחכו שהולך רבינו לפרש דהולא לאחזיר ובעבל וכו'.

(ב) לפנינו הגירסא כמו שאמרה ואולי לרבינו היה גורס כמו שאמרת.

(ג) [לעיל יד. לקמן סג:], (ד) [לעיל יד. לב:], (ה) כשר להולכה כשר לקבלה כל"ל מ"ד, (ו) [לעיל כג.], (ז) שם ולף ה., (ח) ב"מ עו. ע"ש, (ט) במ"ש: [לעשות], (י) [קידושין מא.], (יא) [דבריס כד], (יב) [מפות כא], (יג) [דבריס כד], (יד) [לעיל שם דף כד.], (טו) [דף עו. ויתכן שיש להוסיף לי לדיבורא וכו'.], (יז) [ומפרש"י לקמן עא: ד"ה טעמא וכו' וד"ה הא אמר וכו' מוכח שפירוש היה מי שאמר קודם התקבל, וכן כתב התוס' הרא"ש בדעת רש"י.],

הכי השתא בשלמא אי אתמר איפכא הוקבל לי גיטי. אמרה ליה היא והוא אמר לבעל אשתך אמרה הבא לי גיטי ובעל אמר ליה הילך כמה שאמרה איכא למיפשט בעיין מדרב נחמן דאי אמר רב נחמן עלה משיגיע גט לידו מגורשת איכא למיפשט דאדיבורא דידה סמיך ולא היימניה אלא תלה בדעתה ומסריה ליהליה בתורת קבלה: **ואי נמי.** הוה אמר רב נחמן עלה משיגיע גט לידה מגורשת פשטינן מינה דאדיבורא דידיה סמיך והיימניה דהכי אמרה ומסריה לידיה בתורת הולכה: **אלא.** השתא דאמר רב נחמן אינה מגורשת איכא למיפשט דטעמא משום דסמך אדיבוריה דשליח הוא דאי נמי אדיבורא דידה סמיך ושויה שליח להולכה אשמועי' רב נחמן דשליח גופיה נאו בתורת הכי קבלה אלא ניחא ליה בטירחא דהולכה ועקריה לשליחותיה ואמר שליח לקבלה אפשי להיות שליח להולכה אי אפשי להיות הלכך אי נמי אמלוך ואמטייה ניהלה נאו גיטא הוא דמעיקרא לא קבל עליו להיות שליח לבעל להוליך: **ת"ש.** תיובתא לרב נחמן: **טעמא דרבה לחזור הא לא רצה.** ואמטייה לידה מגורשת: **אמאי והא בעל נאו בר שויא שליח לקבלה הוא.** ואיהו בתורת קבלה יהביה: **אלא.** על כרחיך משום דאמרי' אע"ג דלא יהביה אלא בתורת קבלה כיון דאמטייה לידה מיגרשה משום דכיון שנתן עיניו לגרשה לכי מתיידע ליה דלא מצי לשוייה שליח לקבלה ניחא ליה דליהוי שליח להולכה: **והכא.** גבי מילתיה דרב נחמן נמי אע"ג דההיא שעתא לא נעשה שליח להולכה מיהו לכי מימליך ואמטייה מינה ניחא ליה לבעל והוי שלוחו להולכה: **וגמר ונתן נשם הולכה.** והתקבל דקאמר ליה התקבל והולך קאמר ולא טעמא כדקאמרת הוא דהיכא דשני ניהוי שליחות: **אבל הכא טעי.** בעל כסבור שהיא עשאתו שליח לקבלה דסמך אדיבוריה ולא יהביה ניהליה אלא נשם קבלה. ורב אשי נמי דאוקי טעמא דרב נחמן משום דמעיקרא עקריה שליח לשליחותיה שפיר מיתרלה בהכי כדתרלינן דטעמא דמתניתין משום דהתקבל והולך קאמר ומתחילה נעשה שלוחו ולא איצטריכא למינקט הכא טעי אלא אליבא דלישנא קמא דקא סלקא דעתין טעמא דרב משום דאדיבורא דידיה סמיך הוא: **אינו גט עד שיגיע גט לידה.** שאין הקטן עושה שליח הילכך נאו שלוחא דידה הוא אלא שלוחו דידיה הוא: ה"ג **ואמאי הא נאו שליח שליחות לקטן.** ואין זה שליח לקבלה וגמר ונתן לשום הולכה: **ואשתך אמרה** גרסי' בכולהו: **הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה.** אחד מכל הלשונות הללו אמר לו: **רצה לחזור יחזור.** מפרשינן לה ואזלינן: **מאי נאו קבלה אקבלה והולכה אהולכה.** זכי והתקבל דקתני קאי אאשתך אמרה התקבל והולך ותן לה דקתני קאי אאשתך אמרה הבא וקתני בתרוייהו משיגיע גט לידה מגורשת ותיובתא דרב נחמן מקבלה אקבלה דקתני הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל והוא אומר התקבל דבהדיא יהביה ניהליה בתורת קבלה ובעל נאו בר הכי הוא ואיהי נמי לא שויתיה וקתני דהוי מיהא שליח להולכה דכיון שנתן עיניו לגרשה כו' כדלעיל וכ"ש היכא דאמר לו הילך כמה שאמרה דאיכא למימר נאו אדיבוריה סמך אלא בדעתה תלה ושוייה נמי שליח להולכה: **לא קבלה.** דקתני זכי לה והתקבל לה קאי אהולכה אאשתך אמרה הבא לי דאיהי נמי שליח לקבלה שהרי אמרה לו התקבל ולקמיה פריך אם רצה לחזור אמאי יחזור: **והולכה.** דקתני הולך ותן לה אאשתך אמרה התקבל: **מאי מעי גע לידיה.** דשליח מיגרש דהא תרוייהו שליח לקבלה שוייה ואמאי אם רצה לחזור יחזור: ה"ג **שמע מינה דאדיבורא דידיה.** דשליח סמיך כלומר מיפשטו מדקתני יחזור דאדיבורא דידיה סמיך ואיהו א"ל אשתך אמרה הבא לי והא היימניה והתקבל דקאמר ליה התקבל והולך קאמר דהכי נמי אוקימנא לעיל דאי אתמר דרב נחמן מיפכא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא והוא אמר הילך כמה שאמרה ואמר רב נחמן משיגיע גט לידה מגורשת הוה פשטינן מינה דאדיבורא דשליח סמיך: **הכי השתא הכא קאמר ליה הילך כמה שאמרה.** הא דאמרן לעיל דאי אתמר דרב נחמן מיפכא כי הא דהכא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אמר הילך כמה שאמרה והוה אמר רב נחמן דכשיגיע גט לידה הוא דהויא מגורשת הוה פשטינן מינה דאדיבורא דידיה סמיך דהא קאמר ליה הילך כמה שאמרה וכיון דלא מיגרשה בקבלה דהאי איכא למיפשט מינה בעיין דהשוכר[מ] דאיבעיא לן בכי האי גוונא דהאי כמה שאמרה דקאמר ה"ק [ט] לה מהימנת לי דהכי קאמרה ובתורת הולכה יהביה ניהליה: **הכא.** דקאמר ליה זכי והתקבל: **מי קאמר ליה הילך כמה שאמרה.** דמיפשטו בעיין דהשוכר[י] מינה הא דקתני הכא יחזור משום דכיון דאמר ליה שליח להולכה עשאתני אשתך ואיהו א"ל התקבל אדם יודע שאין עושה שליח לקבלה והתקבל והולך קאמר אבל אי אמר לו הילך כמה שאמרה אימא לך דאדיבורא דידה סמיך ולא היימניה ובדעתה תלה ואם רצה לחזור לא יחזור דתרוייהו שליח לקבלה שוינהו: **ת"ר כו' רצה לחזור לא יחזור.** קסבר הולך כזכי דמי: **אמר לו אי אפשי שתקבל.** גלי דעתיה דהולך דקאמר ליה לאו זכי הוא: ה"ג **הילך לרבי נתן כזכי דמי או לא: האשה שאמרה הוקבל לי גיטי.** כלומר ואם אמרה לו מתחלה האשה התקבל ונתנו ליה הבעל באחת משתי לשונות הללו רצה לחזור לא יחזור:

מאי

בשלמא אי איתמר איפכא.

בלא איפכא הוי מצי למימר בשלמא אי אמר רב נחמן משהגיע גט לידה מגורשת הוה ס"מ דאדיבורא דידה סמיך אלא דבאיתמר איפכא איכא תרי גווני נקטיה[פ]: **רבי אומר בכולן אם רצה לחזור לא יחזור.** דהולך כזכי ותע"ג דבסוף פ"ק (לעיל דף יד:) סבר ר' יהודה הנשיא דהיינו רבי דהולך נאו כזכי גבי הולך מנה לפלוני שאני הכא כיון שאמר ליה שליח אשתך אמרה קבל לי גיטי שתמא דמילתא דאדעתא דהכי יהיב ליה:

דקדמה

בשלמא אי איתמר איפכא [א]התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אמר הילך כמה שאמרה וא"ר נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב כיון שהגיע גט לידו מגורשת אלמא אדיבורא דידה הוא דקא סמיך [ב]א"נ[ג] לידה אדיבורא דידיה קא סמיך אלא הכא משום דעקריה שליח לשליחותיה לגמרי הוא דאמר שליח לקבלה הוינא להולכה לא הוינא א"ר הונא בר חייא תא שמע האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי רצה לחזור יחזור טעמא דרצה הא לא רצה הוי גט ואמאי הא בעל לאו בר שוייה שליח לקבלה הוא אלא אמרינן כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה הכא נמי כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה התם [ג]אדם יודע שאין שליחות לקבלה וגמר ונתן לשם הולכה הכא טעי אמר רבא תא שמע [ד]קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה כי מטי גיטא לידה מיהא מגרשה ואמאי [ה]והא לאו שליח להולכה שוייה אלא אמרינן כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה ה"ג כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה הכי השתא התם אדם יודע שאין שליחות לקטן וגמר ונתן [ו]לה לשום הולכה דידיה הכא טעי ת"ש [ז]הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אמר הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה רצה לחזור יחזור [ח]משהגיע גט לידה מגורשת מאי לאו קבלה אקבלה והולכה אהולכה לא קבלה אהולכה והולכה אקבלה אי קבלה אהולכה מכי מטי גיטא לידיה לאלתר ליהוי גיטא שמעת מינה דאדיבורא דידיה קא סמיך הכי השתא התם קאמר ליה הילך כמה שאמרה הכא [ט]מי קאמר ליה הילך כמה שאמרה ת"ר [י]התקבל לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה רצה לחזור לא יחזור ר' נתן אומר [יא]הולך ותן לה רצה לחזור יחזור זכי לה והתקבל לה רצה לחזור לא יחזור רבי אומר בכולן אם רצה לחזור לא יחזור אבל אם אמר לו אי איפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה רצה לחזור יחזור רבי היינו ת"ק איבעית אימא[יב] אי איפשי אתא לאשמועי' ואיבעית אימא הא קא משמע לן מאן ת"ק רבי איבעיא להו הילך לר' נתן כזכי דמי או לאו כזכי דמי ת"ש האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי רצה לחזור יחזור האשה שאמרה התקבל לי גיטי רצה לחזור לא יחזור

מאי

ז) א ב מיי' פ"ו מהלכות גירושין הל"ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמ סעי' ט וע"ש:
ח) ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו:
ט) ד ה מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' ו:
י) ו מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעיף ח:

מוסף רש"י

בשלמא אי איתמר איפכא כו' ואמר רב נחמן כו'. כלומר ועלה שמעת לרב נחמן דאמר מגורשת, היה לך לגמוד לפי דבריו שיאמר בהגעת הגט לידו או לידה לליהוי גירושין, או אדיבורא דידיה סמיך או אדיבורא דידה סמיך, כיצד, אמר רב נחמן אם משהגיע גט לידו דשליח מגורשת, יש לגמוד דאדיבורא דידה סמיך לו האמין, ותתלה למסרו לו בתורת שליח לקבלה כדברי האשה, ובבעל עצמו גירש, ואי הוה אמר רב נחמן עלה כשיגיע גט לידה מגורשת ולא בקבלת השליח, יש לגמוד דאדיבורא דידיה סמיך ומהאיתמא לי דהכי אמרה קאמר ליה, ועשאו שליח להולכה, והשליח נתלה להיעקר מתורת שליחות של אשה לקבלה ונעשה שליח לבעל לגרש, והרי עשה שליחותו והגיע לידה (ב"ז עז:). **אלא הכא.** דשמעת ליה דאמר מאיזה מגורשת, אין לך לגמוד מדרב נחמן דאדיבורא דידיה סמיך ואין כאן שליחות כדאמרת, דאי נמי אמרינן דאדיבורא דידה סמיך, דאף הבעל עשאו שליח להולכה כדברי האשה, אין כאן שליחות, שהרי השליח לא נתלה, דהא עקר ליה לשליחותיה לגמרי, דאמר ליה שליח לקבלה איפשי להעשות, שלא אמרה להגיע לידה, אבל שליח להולכה לעדות ולהגיע לידה אי אפשי להעשות, הלכך אפילו נמלך והגישו אצלה אין כאן שליח שיתן לגירושין, שכשקבלו לא קבלו על מנת כן. ואי קשיא הא אמרינן גבי איפכא, היכא דהוא אמרה התקבל והוא אמר לבעל אשתך אמרה הבא, והוא אמר הילך כמה שאמרה, דאי הוה אמר עלה משיגיע גט לידו מגורשת, הוה אמינינן דאדיבורא דידה סמיך ומסרו לו על מנת קבלה, ולא קשיא לן הא שליח עקר לשליחותיה ולא נתלה הוא בשליחות קבלה, איכא למימר דאי הוה אמר רב נחמן הכי הוה קמ"ל דהאי לאו עקירה הוא דהא מתלה להיות שליח להולכה, כל שכן דמתלה בשליחות קבלה שהקבלה בכלל הולכה לענין הטומה (שם). קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה. דאין שליחות לקטן הלכך המציאו לה יהא שלוחו של בעל להולכה ויתנהו לה (קדושין מד:).

פסקי רי"ד

אבל אם אמרה לו התקבל לי גיטי והוא אמר לבעל אשתך אמרה לי הבא לי גיטי והוא אומר לו[ח] הולך כמו שאמרת והגיע גט לידה מגורשת: ת"ר התקבל לי גיטי ואמר השליח לבעל אשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר לו הולך ותן לה אם רצה להחזיר לא יחזיר ר' נתן אומר הולך ותן לה אם רצה להחזיר יחזיר זכה לה התקבל לה אם רצה להחזיר לא יחזיר רבי אומר בכולן אם רצה להחזיר יחזיר רבי היינו ת"ק איבעית אימא אי אפשי אתא לאשמעי' ואיבעית תימא הא קמ"ל מאן ת"ק רבי איבעיא להו לר' נתן הילך כזכי דמי אי לא כזכי דמי ופשטינן דהילך כזכי דמי.

ח) ל"ל הילך כמו שאמרה.

דקדמה איהי ושויה שליח מעיקרא. הוה מצי למימר דאיכא ביינייהו היכא דלא קפיד בעל:

כותבין ונותנין **אפי'** ק' **פעמים**. גרסה לר"י היכא דלא נאבד הגט אלא שמסופקין בו אם נעשה כתיקון אם לאו אין לעשות אחר שהרי עשו שליחותן אם הוא כשר לפיכך טוב ללמד את הבעל שיצוה[יא] לעשות כמו שילכו עד שילאו מן הספק: **אפי'** הן **הראשונים** והן **האחרונים**. וא"ת מאי אפילו אדרבה הכי עדיף טפי[א] דלא הוי חצי דבר וי"ל משום דבכתב אחת דומה לשקר דהיכי מתרמי שהיו בשעת אמירה ובשעת קבלה[ב] וגבי גט הוה לן למיחש שמא שכרתם האשה כדאשכחן בסוף פירקין באומר אמרו שמא תשכור עדים והדר קאמר או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהם[ג] אפילו לאותו יחידי לא חיישינן שמא שכרתו וא"ת לר' עקיבא דאמר במרובה (ב"ק דף ע:) ובחזקת הבתים (ב"ב דף ע:) דבר ולא חצי דבר היכי מכשרינן הכא שתי כיתי עדים וי"ל דלמ"ד בגמרא שלים נאמן לא צריכי עדי אמירה לעדי קבלה[ד] וכוליה דבר הוא ואפילו למ"ד בעל נאמן ה"מ כשנשתן בעיר בעל שלים ואשה כמו שאפרש בגמ' הלכך כיון דאם אין שנשתן בעיר לא צריכי עדי אמירה לעדי קבלה כוליה דבר הוא:

בעל אומר לפקדון. הא דלא נקט בעל אומר להולכה ושליש אומר לקבלה משום[ה] דלא שייך האי טעמא דקאמר דאם איתא דלגירושין לדידה הוה יהיב לה[ו] אלא כשאומר הבעל לפקדון:

ושליש אומר לגירושין. פירוש שאומר שהיה שליח לקבלה ומיירי כשיש שנים שמעידין בפניו אמרה דשויתיה האשה שליח לקבלה כדתנן במתני':

בעל

מאי לאו בהילך ור' נתן לא בהולך ורבי ת"ש לפיכך אם אמר לו הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה רצה להחזור יחזור טעמא דאמר אי אפשי הא לא אמר אי אפשי רצה להחזור לא יחזור מאי לאו בהילך ור' נתן לא בהולך ורבי ת"ש הולך גט זה לאשתי רצה להחזור יחזור הילך גט זה לאשתי רצה להחזור לא יחזור מאן שמעת ליה דאמר בהולך רצה להחזור יחזור ר' נתן וקאמר בהילך רצה להחזור לא יחזור ש"מ[א] הילך כזכי דמי ש"מ אתמר[ב] התקבל לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת למימרא דמספקא ליה לרב אי הולך[ג] כזכי דמי אי לאו כזכי דמי והא[ד] אתמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר התם[ה] ספק ממונא לקולא הכא ספק איסורא לחומרא אמר רב[ו] אין האשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה ור' חנינא אמר[ז] אשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד בעלה מ"ט דרב איבעית אימא משום בזיון דבעל אב"א[ח] משום חצרה הבא לאחר מיכן מאי בינייהו איכא בינייהו דקדמה איהי ושויה שליח מעיקרא ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו אזל שליחא אשכחה כי יתבה וקא לישא אמר לה הילך גיטך אמרה ליה ליהוי[ט] בידך אמר רב נחמן אם איתא לדרבי חנינא עבדי בה עובדא אמר ליה רבא ואם איתא לדר' חנינא עבדת בה עובדא הא לא[י] חזרה שליחות אצל בעל שלחה לקמיה דר' אמי שלח להו לא חזרה שליחות אצל בעל ור' חייא בר אבא אמר[יא] נתיישב בדבר הדור שלחוה קמיה דר' חייא בר אבא אמר[יב] כל הני שלחו לה ואזלי כי היכי דמספקא להו לדידהו[יג] הכי נמי מספקא לן לדידן הוי דבר שבערורה ודבר שבערורה חולצת הוה עובדא ואצרכה רב יצחק בר שמואל בר מרתא גט וחליצה תרתי גט מחיים וחליצה לאחר מיתה ההיא דהוו קרו לה נפאתה אזול סהדי כתוב תפאתה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב עשו עדים שליחותן מתקיף לה רבה מי קאמר להו כתובו חספא והבו לה אלא אמר רבה ודאי אי כתוב סהדי גיטא מעליא ואבד עשו עדים שליחותן מתקיף לה רב נחמן מי קאמר להו כתבו ואנחוה בכיסייכו אלא אמר רב נחמן[יד] כותבין ונותנין אפי' מאה פעמים: בעא מיניה רבא מרב נחמן כתבו ותנו לשליח מהו סלוקי סליק להו או דילמא לטירחא דידהו חייש א"ל רבינא לרב אשי ויוליך לה מהו[טו] יתיקו: רשבג"א אף האומרת טול לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור: תנו רבנן[טז] טול לי[יז] ושא לי ויהא לי בידך כולן לשון קבלה הן: **מתני'**[יח] האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כיתי עדים שנים שאומרי' בפנינו אמרה ושני' שאומרים בפנינו קבל וקרע אפי' הן הראשוני' והן האחרוני' או

מאי לאו בהילך ור' נתן היא דפליג בהולך ומודה בהילך: אם אמר לו הבעל כו'. משמתינו היא: **מאי לאו בהילך.** תנן במתני': **נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת.** אם מת הבעל קודם שהגיע גט לידה חולצת ולא מתיבמת: **מספקא ליה אי הולך כזכי.** ונתגרשה בקבלתו של זה אי לאו כזכי: **חייב.** המשלח באחריותו שהרי לא נהנו המלוה לשולחו: **ואם בא לחזור חוזר.** אלמא כזכי דמי: **ספק ממונא לקולא.** והמוליא מחבירו ידו על התחתונה לפיכך אינו חוזר: **משום בזיון דבעל.** כשבור קלומי בעייה שאינה מקבלתו בעצמה דאילו כי עבדא[ט] נקבל מיד הבעל אין כאן חשש בזיון דהא ידע ולא קפיד: **משום חצרה הבאה לה לאחר מיכן.** לאחר שנתן לה הבעל הגט בחצר של אחרים קנאתו דהתנא לאו גיטא דבעי' ונתן בידה או בחצרה דאיתרבי מידה וזה בשעה שנתן לא היה החצר שלה וגזרי' שלא יקבל שליח האשה מיד שליח הבעל משום דדמי להאי שקדם הבעל ומסרו ליד השליח ואח"כ עשתה היא שליח לקבל ואתי נמי[יא] למיחש חצר הוה שליח הבעל וכשקנאתו היא נעשה החצר עצמו שלוחה מאי ביניייהו בין הני תרי לישני איכא ביניייהו דקדמה איהי ושויה שליח דידה קודם שמסר הבעל ליד שלוחו דהשתא לא דמי לחצרה הבאה לאחר מיכן: ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו אתא שליח אשכחה דיתבא וקא לישא אמר לה הי גיטיך אמרה ליה ליהוי בידיך פי' והיה ידך כידי ותהיה שלוחי לקבלה אמר רב חסדא אי איתא לדר' חנינא עבידנא בה עובדא א"ל רבא ואי איתא לדר' חנינא עבדת בה עובדא והא לא חזרה שליחות אצל הבעל פי' שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו ונידח משליחות הראשון עד שלא היה לו שהות ולומר עשיתי שליחותך ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד אינה שליחות. שלחוה קמיה דר' אמי שלח להו לא חזרה שליחות אצל הבעל ור' חייא בר אבא אמר נתיישב בדבר הדור שלחוה קמיה ר' חייא בר אבא אמר כל הכי שלחו לי ואזלי כי היכי דמסתפקא להו לדידהו הכי מספקא לי לדידי הוי דבר שבערורה וחולצת הוי עובדא ואצרכה רב שמואל בר רב יצחק בר מרתא גט וחליצה גט מחיים וחליצה לאחר מיתה כל זו השטה מוכחא כר' חנינא דדוקא משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל אבל אם היה שליח אחר שפיר דמי עיין בערך נ"ה בס"ה: ההיא דהוו קרו לה נפאתא אזול (ש)[ן]הדי וטעי וכתיב שפאתא אמר רב יצחק בר שמעון בר מרתא משמיה דרב עשו עדים שליחותן פי' ואינן רשאין לכתוב לה גט אחר עד שירשה אותם הבעל פעם שנית דשליחות הראשונה בטלה כבר ובפ' גט פשוט (ב"ב קע:) אמר רב הכי גבי מי שפרע מקצת חובו דב"ד מקרעין שליחותן אין חוזרין ועושין שליחותן ורב נחמן דשרי הכא לא פליג עליה דרב דהתם גמרו עדים שליחותן ונתנוהו למלוה אבל הכא לא גמרו שליחותן עד שיתנוהו לאשה וכי אמר תנו לשליח[ג] אישטיטו לן דסליקנהו ואין חוזרין וכותבין דמסתפקא להו לדידהו הכי מספקא לי לדידי הוי דבר שבערורה וחולצת הוי עובדא ואצרכה רב שמואל בר רב יצחק בר מרתא גט וחליצה גט מחיים וחליצה לאחר מיתה כל זו השטה מוכחא כר' חנינא דדוקא משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל אבל אם היה שליח אחר שפיר דמי עיין בערך נ"ה בס"ה: ההיא דהוו קרו לה נפאתא אזול (ש)[ן]הדי וטעי וכתיב שפאתא אמר רב יצחק בר שמעון בר מרתא משמיה דרב עשו עדים שליחותן פי' ואינן רשאין לכתוב לה גט אחר עד שירשה אותם הבעל פעם שנית דשליחות הראשונה בטלה כבר ובפ' גט פשוט (ב"ב קע:) אמר רב הכי גבי מי שפרע מקצת חובו דב"ד מקרעין

פסקי רי"ד

ת"ש הולך גט זה לאשתי רצה להחזיר יחזיר הילך גט זה לאשתי רצה להחזיר לא יחזיר ש"מ: איתמר התקבל[ט] גט זה לאשתי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אמר הולך ותן לה א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת. פי' שליחות הבעל ביטל שליחות האשה שלא עשאו אלא שליח להולכה ואם מת קודם שיגיע גט לידה צריכא חליצה ויבומי לא מיבמי דשמא שליחות האשה עיקר והויא לה גרושת אחיו. למימרא דמספקא ליה הולך אי כזכי דמי והלכה כרבי בדלא אמר אי אפשי כדלעיל אי לאו כזכי דמי והלכתא כרבי נתן: אמר רב אין האשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה ור' חנינא אמר אשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה מ"ט דרב אי בעית תימא משום בזיון דבעל פי' שבור הבעל נבזיתי בעיניה שאינה מקבלתו בעצמה דאילו כי עשתה שליח מיד הבעל אין כאן חשש בזיון דהא ידע ולא קפיד. ואיבעית תימא משום חצרה הבאה לאחר מכאן פי' לאחר שנתן לה הבעל הגט בחצר של אחרים קנאתו דההוא לאו גיטא דבעי' ונתן בידה או בחצרה דאיתרבי מידה וזה בשעה שנתן לא היה החצר שלה וגזרי' שלא יקבל שליח האשה מיד שליח הבעל משום דדמי להאי שקדם הבעל ומסרו ליד השליח ואח"כ עשתה היא שליח לקבל ואתי נמי[יא] למיחש חצר הוה שליח הבעל וכשקנאתו היא נעשה החצר עצמו שלוחה מאי ביניייהו בין הני תרי לישני איכא ביניייהו דקדמה איהי ושויה שליח דידה קודם שמסר הבעל ליד שלוחו דהשתא לא דמי לחצרה הבאה לאחר מיכן: ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו אתא שליח אשכחה דיתבא וקא לישא אמר לה הי גיטיך אמרה ליה ליהוי בידיך פי' והיה ידך כידי ותהיה שלוחי לקבלה אמר רב חסדא אי איתא לדר' חנינא עבידנא בה עובדא א"ל רבא ואי איתא לדר' חנינא עבדת בה עובדא והא לא חזרה שליחות אצל הבעל פי' שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו ונידח משליחות הראשון עד שלא היה לו שהות ולומר עשיתי שליחותך ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד אינה שליחות. שלחוה קמיה דר' אמי שלח להו לא חזרה שליחות אצל הבעל ור' חייא בר אבא אמר נתיישב בדבר הדור שלחוה קמיה ר' חייא בר אבא אמר כל הכי שלחו לי ואזלי כי היכי דמסתפקא להו לדידהו הכי מספקא לי לדידי הוי דבר שבערורה וחולצת הוי עובדא ואצרכה רב שמואל בר רב יצחק בר מרתא גט וחליצה גט מחיים וחליצה לאחר מיתה כל זו השטה מוכחא כר' חנינא דדוקא משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל אבל אם היה שליח אחר שפיר דמי עיין בערך נ"ה בס"ה: ההיא דהוו קרו לה נפאתא אזול (ש)[ן]הדי וטעי וכתיב שפאתא אמר רב יצחק בר שמעון בר מרתא משמיה דרב עשו עדים שליחותן פי' ואינן רשאין לכתוב לה גט אחר עד שירשה אותם הבעל פעם שנית דשליחות הראשונה בטלה כבר ובפ' גט פשוט (ב"ב קע:) אמר רב הכי גבי מי שפרע מקצת חובו דב"ד מקרעין

מוסף רש"י

אמר רב חייב. המשלח הוה, באחריותו. אם יתנו מיד שליח זה. ואם בא לחזור. ולומר המחזיר לי שמא יתנו ממך בדרך, אינו חוזר (לעיל יד.). **משום בזיון דבעל.** דסבור מבזה אותי שאין היא עצמה מקבלתו, הלכך לא יתנו ליה שיהא שלוחו מוסר לשלוחה, ואי מסר לא הוי גיטא דלאו להכי שדרוהו להא, דבשלמא מיד הבעל עצמו, כיון דאיהו גופיה מסר לשליח אשתו הא קא חזינן דלא קפיד, אבל כל כמה דלא חזינן אמרינן קפיד (לעיל כד.). **משום חצרה הבא לאחר מיכן.** כגון נתן לה גט בחצר חבירו והלך בעל חצר ומכר לה את החצר, או נתן לה בתחתה, והא ודאי אינה מגורשת, דמאן מגרש לה, דכשנתן הבעל הגט בחצר לה, דשמה היתה, דתיקני לה חצרה כאילו עותנו בידה, וכי אתא האי חצר לידה לאו מכח הבעל אתיא לה, דאיהי נוטל לה החצר והגט ביחד (לעיל בא.) דדמיין להדדי, שכשזרק גט לחצר חבירו ואחר כך קנתה היא החצר הרי הוא עושה את החצר שליח לזוקף והיא כשקנאתו עשאתו שליח לקבלה ואתי לכשבורי מההיא טעמא, ושלא כדין הוא, דחצר לאו משום שליחות אתרמי אלא משום ידה ושליחות דידה (לעיל כד.). **הא לא חזרה שליחות אצל הבעל.** שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה שראוי לחזור אצל שולחו ולומר עשיתי שליחותך לאחר חזו אינה ראויה לחזור (לעיל כד. עי"ש).

מוסף תוספות

א. דקא מסהדי אכולה מילתא. רשב"ם. ב. דדבר רחוק הוא שילוהו עדי אמירה עד מקום הקבלה. רשב"ם. ג. דלא תימא נהי נמי דלא חיישינן לשנים שמא שכרתן, ניחוש לחד, קמ"ל. תוס' הרא"ש. ד. דמיד כשקבל הגט הוא נאמן לומר לגירושין ניתן אע"ג דליתנהו לעדי קבלה קמן. שם. ה. דבהא רב הונא מודה דשליש נאמן. שם. ו. דהא אף לדברי הבעל שנתנו להולכה הא קמן דלא יהביה לדידה. שם.

פסקי רי"ד (המשך)

שטרו וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון ודוקא ב"ד דאילמו לאפקועי ממונא אבל עדים לא דעדים שעשו

א) [לעיל יד. סב:], ב) לעיל יד., ג) [כתובות עג: וש"נ], ד) לעיל כד., ה) [לעיל כא.], ו) [הר"ן גורס ליהוי לי בידך ע"פ. רש"ש], ז) [לעיל כד.], ח) [ב"ק כ:], ט) [שם: שבועות מח.], י) [ר"ף ורא"ש לא גרסי ישא לי], יא) [בכ"מ בר"ף וטוס: שליח], יב) [דברים כד], יג) [בכ"מ בר"ף וטוס: אחר], יד) [לקמן סד.], טו) [בפסקי תוס' הנ"ל: שיצוה להם לעשות כמה שילכו וכו' וכל"ל. רש"ש], טז) [ב' דברים שלו שייכים לדף סד ע"א],

א) [לעיל יד. סב:], ב) לעיל יד., ג) [כתובות עג: וש"נ], ד) לעיל כד., ה) [לעיל כא.], ו) [הר"ן גורס ליהוי לי בידך ע"פ. רש"ש], ז) [לעיל כד.], ח) [ב"ק כ:], ט) [שם: שבועות מח.], י) [ר"ף ורא"ש לא גרסי ישא לי], יא) [בכ"מ בר"ף וטוס: שליח], יב) [דברים כד], יג) [בכ"מ בר"ף וטוס: אחר], יד) [לקמן סד.], טו) [בפסקי תוס' הנ"ל: שיצוה להם לעשות כמה שילכו וכו' וכל"ל. רש"ש], טז) [ב' דברים שלו שייכים לדף סד ע"א],

ט) כ"ל התקבל לי גיטי ואשתך אמרה וכו'. י) אולי כ"ל ואתי נמי למימר דאלר הוי שלח וכו'. יא) לקמן בסמוך הביא בעלמו לדברי הסוגיא דנשאר אלישעיא בתיקו.

או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד. שליש שנעשה עד בזו וכזו מצטרף עמהכן: **גמ'** בעל אומר לפקדון. גנו שנתון ביד שלש בעל אומר לפקדון נתתיו בידך ושלש אומר לגירושין נתת לי שהייתי שלוחה לקבלה ונתגרשה בקבלתי והלשם והלשה יחד בעיר: **דהא הימניה.** כשמסרו בידו: **דאיתיהיב למחילה.** שאם מחלו הלכך שלש נאמן דכיון שהאמינו ומסר בידו נתרלה בהבטחתו עליו למחול על ממונו ולהאמין כל מה שיאמר אבל במילתא דאיסורא אין בידו להאמין: **גיטי ממון.** שאין גט אלא לשון שטר: **מידי גבי הדדי פניה.** וכן לגיטין וכן לשטרות דמימא מדהא לשטרות דממון קמייתא לגיטי נשים הני תרי תנאי גינהו ותרוייהו בממון מיירי: **ואמאי.** בעי עדיס כלל לא בקבלה[1] ולא באמירה אלא באמירתו בלבד להימניה דהא הימניה בעל: **מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה.** כפנינו להרלותו לנו דמיהמניה הא קרעו ואע"פ שהקרעים בידו בפנינו אין שלש אא"כ השלישות בידו דמיגו דלא בעי הוה עביד בה מאי דקאמר נאמן נמי על אמירתו אבל זה שקרעו אין בידו למוסרו בידה: **פינא אמרה קיבל למה לי.** לאתויי עדיס שראשוהו מקבלו מיד הבעל הרי הוא בידו בפנינו והא ולאי קבליה: **רבי אלעזר היא.** דאמר אין גט כשר בלא עדי מסירה: **קרע למה לי.** כלומר למה לי לסקרעיה: **שעה גורם השמד הוה.** שגזרו על המלות: **שלש גופיה לא מהימן ואיהי.** כי אמרה משמיה מהימנא: **בעל אומר לגירושין.** נתתיו לשלש למוסרו לה: **גירשתי אם אשתי נאמן.** דמה לו לשקר הרי בידו לגרשה: **מי קאמר גירשתי.** שלא להולכה הוא דעבד: **וימא דחזקה שלח בו'.** כיון דבעל נאמן דמסרייה להאי על מנת לגרשה וימא שחזקה שהשליח עושה שליחותו: **אסור בכל הנשים.** שמא זו קרובת אלוסתו שקדש לו שלוחו היא אא"כ חזר שלוחו לומר לו פלונית קדשתי לך אם לא קדשתי לך שוס אשה: **למומרת**

בעל נאמן דאם איתא דלגירושין בו'. ואי"ת אי"כ מה הועילו מכמים לתקון לומר[א] בפני נכתב ובפני נחתם משום דאי אתי בעל ומערער לא משגיחין ביה אכתי יערער שיאמר לפקדון נתתי ואי דאיכא עדיס דיהבינהו לגירושין התם לא בעינן בפני נכתב[ב] וי"ל דלא מהימנן אלא בשלשתן בעיר דשייך האי טעמא דלדילה הוה יהיב לה והא דפריך לרב חסדא ממתניתין משמע דלרב הונא ניחא היינו משום דלדילה איכא לאוקמי בשלשתן בעיר וא"ת והנהו דמלרכי (לעיל דף ו.) מערערא לערערא ומשכונה לשכונה דבעיר אחת מה הועילו מכמים בתקנתן וי"ל דסברי כרב חסדא דאמר שלש נאמן אפי' בעיר אחת אי נמי התם איירי כשהבעל אומר כתבו ותנו והלך לדרכו[ג] דליכא למימר דלדילה הוה יהיב לה:

שליש נאמן דהא הימניה. אפי' אומר הבעל שנתן לו בפני עדיס[ד] מ"מ סתם עליו דזימנין דמימיתי עדיס או אזלי למדינת הים דאין לפרס דנאמן השלש מטעם מיגו דאי בעי עביד היא מאי דקאמר איכול למוסרו לאשה כדפי' בקונטרס בסמוך חדא דבלא שוס מיגו היימנוהו רבנן לשלש כדמשמע בסוף זה בורר (סנהדרין דף לא.). **גבי** ההיא סגתא דאפקידו גבה שטרא ואמרה דפריע הוא והימנה רב נחמן בלא שוס מיגו דכיון דאיתחזק בב"ד אי בעי קלתיה לא אמרינן[ה] ועוד אי תשיב מיגו לא הוה פליג רב הונא דהיכא דאיכא מיגו מודה כדאמרינן בסמוך ומודה רב הונא דאי קמי דידי כו' אלא לא תשיב מיגו דהא אין בית השלש למוסרו לאשה דשמא אשה לא תתרלה לקבל הגט כיון דבעלה אומר לפקדון[ו] לכך נראה לפרס דהא הימניה כיון שמסר בידו[ז] על דעת כן מסר לו שיהא לגירושין אם יאמר לגירושין אע"פ שהוא משקר ולפי זה מהימנינן ליה לשלש אפילו בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר היכא דלא אמר בתורת שאילה אלא אומר בפקדון יהבי' ליה: **מתיב** ר' **אבא הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ושליש נאמן. משמע דנאמן אפילו כולן בעיר אחת אע"ג דאיכא למימר דאם איתא דלאו לפקדון יהביה ליה[ח] הוה יהיב ליה[ט]: שאני ממון דאיתיהיב למחילה.** כיון שהאמינו ומסר בידו נתרלה בהבטחתו עליו למחול על ממונו ולהאמין על כל מה שיאמר אפי' יקר שהאמינו להפסידו ממונו אפילו אלא כדין אבל במילתא דאיסורא אין בידו להאמינו ורב חסדא סבר דבגט נמי שלש נאמן דעל כן נתן לו שיהא לגירושין אם יאמר לגירושין כדפירשנו: **ולהימניה** לשליש. פי' אמאי קרי שנים שיאמרו בפנינו קיבל אבל קרי לעולם שנים שיאמרו בפנינו אמרה כדפירשנו לעיל ומשני מי נפיק גיטא מתותי ידיה דהכך קרעיס שבידו שמא מלאו באשפה[י] דדוקא היכא שהגט אלא בידו[יא] דהימניה הבעל ומסרו לו נאמן: **תינח בפנינו אמרה.** פירוש תינח דבדין קרי שנים שיאמרו בפנינו אמרה[יב] ומזה לא הוה קשה מעולם אלא בפנינו קיבל למה לי נהי דלא סגי בשנים אומרים בפנינו אמרה כיון דנקרע הגט ולא נפיק גיטא מתותי ידיה מ"מ למה לי בפנינו קיבל לא היה קרי אלא לעדיס שראשוהו בידו אלא[יג]: **רבי אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי.** ומיירי שאין העדיס אמומין בו ולכך לא סגי במה שראשוהו בידו אלא כיון שלא ראו הקבלה אבל אם עדיס אמומין בו כשר[יד] אפי' אין כאן עדי מסירה לפנינו דמסתמא נמסר בפני עדיס ונעשה כדין כדאמרי' בהשולח (לעיל דף לו.). אמר רבה לא קריכא אלא לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי תיקנו חכמים עדי חתימה דזימנין דמייתי שהדי או אזלי למדינת הים ולקמן בהמגרש (דף פו.) תנן במילתיה דרבי מ"ר אלעזר אין העדיס חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם[טו]: **אסור בכל הנשים שבעולם.** אבל לכל אדם אין לאסור לקדש ולחוש שמא זאת היא שקדש השלש לאם איתא דתקדשה לא היתה חוזרת ומתקדשת אבל האי אסור לקדש שמא שלוחו קידש לו אחת מקרובותיה כגון אמה ואם אמה וכיוצא בהן ואפי' באות כל הקרובות ואמרו אלא נתקדשו לא סמכינן אדיבורא בעלמא ואם תאמר יתומה קטנה תיאסר לכל אדם שמא אביה קדשה לזה השליח[טז] ונראה דקנסא בעלמא הוא דקנסינן ליה שלא לקדש סתם[יז] ולא חשש על עצמו שלא יבא לידי תקלה אבל מן הדין מותר בכל הנשים[*] דאין זה חזקה גמורה דאיכא בידו להתקדש שמא לא תתרלה ועוד דאזלינן בתר רובא ומ"מ מוכיח שפיר דחזקה שליח עושה שליחותו דאי לאו הכי לא הוה לאוי לקנוס כאן והא דפריך עלה בנזיר בפ"ב (דף יב.) מקנן[יח] סתומה שפרה אחד מהם לאויב העולם יקח זוג לשני ואילו שאר קינין בעלמא מיתקנן[יט] ואע"ג דהכא קנסא בעלמא מ"מ פריך שפיר דהתם נמי הוה לן למקנסיה על שלא יזהר וממה דשאר קינין בעלמא מיתקנן לדידיה פריך[כ] והא דמשני אמינא לך אלא אשה דלא ניידא לאו משום דמיחשב כקבועה שלא תתבטל ברוב[כא] דבדבר המתערב ואינו ניכר לא אמרינן דליהוי קבוע דידיה כמחצה על מחצה אלא כלומר מחמת קביעותא קנסינן טפי מבגוזל. [וע"ע תוס' מזר יב. ד"ה אסור]:

הני

נאמן. משמע דנאמן אפילו כולן בעיר אחת אע"ג דאיכא למימר דאם איתא דלאו לפקדון יהביה[ח] הוה יהיב ליה[ט]: **שאני ממון דאיתיהיב למחילה.** כיון שהאמינו ומסר בידו נתרלה בהבטחתו עליו למחול על ממונו ולהאמין על כל מה שיאמר אפי' יקר שהאמינו להפסידו ממונו אפילו שלא כדין אבל במילתא דאיסורא אין בידו להאמינו ורב חסדא סבר דבגט נמי שלש נאמן דעל כן נתן לו שיהא לגירושין אם יאמר לגירושין כדפירשנו לעיל ומשני מי נפיק גיטא מתותי ידיה דהכך קרעיס שבידו שמא מלאו באשפה[י] דדוקא היכא שהגט אלא בידו[יא] דהימניה הבעל ומסרו לו נאמן: **תינח בפנינו אמרה.** פירוש תינח דבדין קרי שנים שיאמרו בפנינו אמרה[יב] ומזה לא הוה קשה מעולם אלא בפנינו קיבל למה לי נהי דלא סגי בשנים אומרים בפנינו אמרה כיון דנקרע הגט ולא נפיק גיטא מתותי ידיה מ"מ למה לי בפנינו קיבל לא היה קרי אלא לעדיס שראשוהו בידו אלא[יג]: **רבי אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי.** ומיירי שאין העדיס אמומין בו ולכך לא סגי במה שראשוהו בידו אלא כיון שלא ראו הקבלה אבל אם עדיס אמומין בו כשר[יד] אפי' אין כאן עדי מסירה לפנינו דמסתמא נמסר בפני עדיס ונעשה כדין כדאמרי' בהשולח (לעיל דף לו.). אמר רבה לא קריכא אלא לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי תיקנו חכמים עדי חתימה דזימנין דמייתי שהדי או אזלי למדינת הים ולקמן בהמגרש (דף פו.) תנן במילתיה דרבי מ"ר אלעזר אין העדיס חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם[טו]: **אסור בכל הנשים שבעולם.** אבל לכל אדם אין לאסור לקדש ולחוש שמא זאת היא שקדש השלש לאם איתא דתקדשה לא היתה חוזרת ומתקדשת אבל האי אסור לקדש שמא שלוחו קידש לו אחת מקרובותיה כגון אמה ואם אמה וכיוצא בהן ואפי' באות כל הקרובות ואמרו אלא נתקדשו לא סמכינן אדיבורא בעלמא ואם תאמר יתומה קטנה תיאסר לכל אדם שמא אביה קדשה לזה השליח[טז] ונראה דקנסא בעלמא הוא דקנסינן ליה שלא לקדש סתם[יז] ולא חשש על עצמו שלא יבא לידי תקלה אבל מן הדין מותר בכל הנשים[*] דאין זה חזקה גמורה דאיכא בידו להתקדש שמא לא תתרלה ועוד דאזלינן בתר רובא ומ"מ מוכיח שפיר דחזקה שליח עושה שליחותו דאי לאו הכי לא הוה לאוי לקנוס כאן והא דפריך עלה בנזיר בפ"ב (דף יב.) מקנן[יח] סתומה שפרה אחד מהם לאויב העולם יקח זוג לשני ואילו שאר קינין בעלמא מיתקנן[יח] ואע"ג דהכא קנסא בעלמא מ"מ פריך שפיר דהתם נמי הוה לן למקנסיה על שלא יזהר וממה דשאר קינין בעלמא מיתקנן לדידיה פריך[יט] והא דמשני אמינא לך אלא אשה דלא ניידא לאו משום דמיחשב כקבועה שלא תתבטל ברוב[כ] דבדבר המתערב ואינו ניכר לא אמרינן דליהוי קבוע דידיה כמחצה על מחצה אלא כלומר מחמת קביעותא קנסינן טפי מבגוזל. [וע"ע תוס' מזר יב. ד"ה אסור]:

הני

שליח נאמן דהא הימניה פי' בשליח שמינתו האשה לקבלה מיירי והשליח והאשה יחד הם בעיר ומשום הכי פליג רב חסדא ואמר דשליח נאמן שאין ביד הבעל לבטל אותה השליחות וכיון שהגט יוצא מתחת ידו אמר רב חסדא דשליח נאמן אבל בשליח להולכה א"א לומר דשליח נאמן שהרי הבעל יכול לבטלו ואין לך בטול גדול מזה כשאומר לו לפקדון נתתיו לך. ואם תאמר אין זה בטול גמור אלא גלויי דעתא בעלמא וכבר קי"ל כאביי דאמר (לעיל לד.) גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ולא בטיל עד דמבטלי ליה בפירוש ויאמר לו אי אפשי בשליחותך (והגט) (והכא) לא בטלו בפירוש אלא אמר בפקדון נתתיו לך לא בטיל והשליח נאמן ואם יתנון לאשה היא מגורשת זה לא יתכן דנהי דאין זה בטול גמור כיון שיכול לבטלו ביטול גמור יהא נאמן לומר לפקדון נתתיו לך ע"י מגו דאי בעי מבטל ליה ואמר ליה אי אפשי בשליחותיך אי מאנר נמי לפקדון יהבתיה נהילך יהא נאמן ואין לומר דלית ליה לרב חסדא מיגו דהא קי"ל בפ' האשה שנתאלמנה (כתובות כב.) דאמרי' מיגו מדאורייתא ומסברא הילכך אין לפרש מחלוקתם אלא בשליח לקבלה ואותבינן עליה דרב חסדא מאמי דתנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי ודהא חזר ואמר קבלתי צריכה להביא לפנינו שני כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה לו לקבלו ושנים שיאמרו קבלו וקרעו ולקמן מפרש למה לי לקורעו: ואפילו הם הראשונים שאמרה בפניהם לקבל לה הם עצמם מעידים שראו שקבלו או א' מן הראשונים ואחד מן האחרונים וא' שלישי שנעשה עד בזו ובזו מצטרף עמהם ואע"ג דשליח להולכה אינו צריך עדים שהבעל עשאו שליח אלא הוא נאמן מפני שהגט שבידו מוכיח אבל שליח לקבלה שאין דבר המוכיח בידו צריך עדים ואילו היו שנים אינן צריכין עדים אלא הם נאמנים לומר שהאשה עשאתנו שלוחים לקבלה שהשנים נאמנים לכל דבר וא"ל שגם שליח של קידושין צריך עדים היאך מינהו הבעל שליח לקדש בפניהם שאע"פ שמוליך הקידושין בידו (מאלו) [מ"מ אינן] מוכיח שהבעל נתנם לו ולא דמי לגט שכתוב בו אנא פלוני בר פלוני מעיר פלוני פטרתי פלונית בת פלונית שזו ודאי היא הוכחה גדולה שהבעל מסרו ולא חיישי' שמא לפקדון נתנו לו או מצאו בשוק אלא כיון שהוא מוחזק בו ויוצא מידו נאמן הוא לומר שהבעל נתנו לו וה"ה בשליח קדושין אם היה מקדשה בשטר אבל בכסף צריך עדים שמינהו שליח בפניהם ומאי דאמרי' בריש פ' האיש מקדש (קדושין מג.) שהשליח נעשה עד ובשליח וע"א מתקדשת האשה כגון שיש עדים שהוא שלוחו וה"ה הכי נמי שליח להולכה דגט כיון שהוא נאמן בלא עדים מצטרף הוא עם ע"א בנתינת הגט ליד האשה לר' אלעזר דבעי עידי מסירה ואם היו שני שלוחים בקדושין אינן צריכים מפני שהן לא עידי מסירה אלא הן הן שלוחיו הן הן עידיו כדאמרי' התם: איתמר בעל אומר לפקדון ושליח אומר לגירושין מי נאמן רב הונא אמר בעל נאמן ורב חסדא אמר שליח נאמן רב הונא [אמר] בעל נאמן אם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב לה ורב חסדא אמר

בעל נאמן דאם איתא דלגירושין בו'. ואי"ת אי"כ מה הועילו מכמים לתקון לומר[א] בפני נכתב ובפני נחתם משום דאי אתי בעל ומערער לא משגיחין ביה אכתי יערער שיאמר לפקדון נתתי ואי דאיכא עדיס דיהבינהו לגירושין התם לא בעינן בפני נכתב[ב] וי"ל דלא מהימנן אלא בשלשתן בעיר דשייך האי טעמא דלדילה הוה יהיב לה והא דפריך לרב חסדא ממתניתין משמע דלרב הונא ניחא היינו משום דלדילה איכא לאוקמי בשלשתן בעיר וא"ת והנהו דמלרכי (לעיל דף ו.) מערערא לערערא ומשכונה לשכונה דבעיר אחת מה הועילו מכמים בתקנתן וי"ל דסברי כרב חסדא דאמר שלש נאמן אפי' בעיר אחת אי נמי התם איירי כשהבעל אומר כתבו ותנו והלך לדרכו[ג] דליכא למימר דלדילה הוה יהיב לה:

שליש נאמן דהא הימניה. אפי' אומר הבעל שנתן לו בפני עדיס[ד] מ"מ סתם עליו דזימנין דמימיתי עדיס או אזלי למדינת הים דאין לפרס דנאמן השלש מטעם מיגו דאי בעי עביד היא מאי דקאמר איכול למוסרו לאשה כדפי' בקונטרס בסמוך חדא דבלא שוס מיגו היימנוהו רבנן לשלש כדמשמע בסוף זה בורר (סנהדרין דף לא.). **גבי** ההיא סגתא דאפקידו גבה שטרא ואמרה דפריע הוא והימנה רב נחמן בלא שוס מיגו דכיון דאיתחזק בב"ד אי בעי קלתיה לא אמרינן[ה] ועוד אי תשיב מיגו לא הוה פליג רב הונא דהיכא דאיכא מיגו מודה כדאמרינן בסמוך ומודה רב הונא דאי קמי דידי כו' אלא לא תשיב מיגו דהא אין בית השלש למוסרו לאשה דשמא אשה לא תתרלה לקבל הגט כיון דבעלה אומר לפקדון[ו] לכך נראה לפרס דהא הימניה כיון שמסר בידו[ז] על דעת כן מסר לו שיהא לגירושין אם יאמר לגירושין אע"פ שהוא משקר ולפי זה מהימנינן ליה לשלש אפילו בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר היכא דלא אמר בתורת שאילה אלא אומר בפקדון יהבי' ליה: **מתיב** ר' **אבא הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ושליש**

מסורת הש"ס

א) תוספתא פ"מ פ"ג [לעיל מ: קדושין סה: ב"מ ג:], ב) [שבת יח. עירובין כ: ב"מ לד. לב.], ג) [לעיל מ: וש"נ], ד) לעיל כ: ג. קדושין סו. [ינמות פח.], ה) [ב"ק קלד:], ו) [חולין יב.] עירובין לא: מיר יב. ע"ש], ז) כס"מ נוסף: ולא בקריעה, ח) [ל"ל אלעזר], ט) פי' שבעיין לא פי' אחר לחטאת ואחר לעולה,

גליון הש"ם

תד"ה אפור בכל הנשים וכו' דאין זה חזקה גמורה. ע' לקמן סה ע"א תד"ה התקבל:

מוסף רש"י

הודאת בעל דין כמאה עדים דמי. בריתא היא בתוספתא דב"מ בפ' ראשון (ב"מ ג:) דכתיב (שמות כב) אשר יאמר כי הוא זה, הרי שמקר על מקנת הודאתו (קדושין סה:). **מידי גבי הדדי תניא.** מדא תניא ר' מיא ומדא תניא ר' אושעיא (שבת יח.). **ואין דבר שבערוה פחות משנים.** אין דבר ערוה ראוי להמיתו בפחות משנים, דילף דבר דבר מממון, כתיב הכא כי יומלא בה ערות דבר, וכתיב התם על פי שנים עדים יקום דבר (לעיל ב:). **חזקה שליח עושה שליחותו.** כל השלוחין עושין שליחותן ומחזקינן להו בכך, מאחר שנתנלו בשליחותן (חולין יב.). **צא וקדש לי אשה סתם.** אלא פירש לו בלחו עיר ולחו אשה (נזיר יב.). **אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שליח עושה שליחותו.** והלך וקידש לו אשה, וכיון שלא פירש לו מי מיירייהו קדיש לו ולא ידע איזו אשה קידש לו, ואי הדר אומו האיש ואמיב אימתא דלמא זו היא אמה או בתה או אחותה של אותה האשה שקדש לו שלוחו, והן כולן אסורות לו כדאמר התם (ריש מס' ד"א) המקדש את האשה אוסר עליו שבע עריות (נזיר יב.).

מוסף תוספות

א. במביא גט ממדינת הים. רשב"ם. ב. דאינו חשוד לקלקלה בידי שמים ומסתמא מסר לו גט כשר. תוס' הרא"ש. ג. דאינו יכול להתעכב עד שיתנגנו לה. רשב"ם. ד. ומאי הימניה שייך והלא על העדים סמך. מרדכי. ה. (דברי התוס' ב"ב דשם כגון: לב"ק אינו נאמן כך משום מיגו ולב"ש אינו נאמן משום לאינו מיגו טוב) ולשון תוס' הרא"ש: ומקשה לר"ג דאמר כיון דאתחזק בב"ד אי בעיא קלתיה לא אמרינן ומקשה מהא דשליש נאמן אלמא אפילו היכא דליכא מיגו נאמן שליש. ו. דשמא אינה רוצה לקלקל את עצמה. רשב"ם. ז. ויודע שיש ביד השליש למוסרו לאשה וע"י כך תלך היא ותנשא בו. רשב"ם. ח. לדידיה. תוס' הרא"ש. ט. לא מרענא הימנותיה דשליש. תוס' הרא"ש. י. ולא היה שליש מעולם. תוס' הרא"ש. יא. שידוע שהיה שליש. תוס' הרא"ש. יב. כי היכי דליתברר דשליח לקבלה הוא ומכי מטי גיטא לידיה איגרשא לה. שיטו"ק בשם הרמ"ש. יג. דבאותה שעה שליש היה ונאמן, ובלבד במקרים, א"ע"פ שאינו מקרים אלא שאין הבעל טוען טענת מוויף וכו'. רשב"ם. יד. רק שיאמר השליח [או האשה. רשב"ם] ניתן לי בפני עדי מסירה. תוס' הרא"ש. טו. אלמא אף לר' אלעזר בקיום חותמיו סגי. רשב"ם. טז. דבשלמא אם לא אירע ספק זה ניחא דלא אסרינן קטנות דאם איתא שקיבל בה אביה קידושין היה אומרו בשעת מיתה, אבל כיון שאירע הספק ואתה צריך לחוש שמא קיבל בה קידושין ולא אמרו, כיון שאתה אוסרו בקרובותיה א"כ ניחוש לאוסרה. תוס' הרא"ש. יז. ולא פירש לו קדש לפלונית. תוס' מיז יב. ד"ה אסור. יח. ואמאי, כל חדא וחדא נימא היינו היא. רשב"ם. יט. דמשמע ליה דשאר קינין דעלמא אפילו לראובן מיתקנו אם יצטרך לקן אחד לזיבה אחרת. תוס' מיז יב. ד"ה ולאו. כ. ולהרי איסורא דאורייתא דהויא לה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה. תוס' מזר יב. ד"ה אסור.

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה יא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נה.

יט ב מיי' פ"ז מהל' טוען הל"א טוש"ע חו"מ סי' פא סעי' ח:

כ ג מיי' פט"ז מהל' מלוה הלכה ח סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' ו סעיף א:

כא ד טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נה:

כב ה מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע שם סעי' ו:

כג ו מיי' פ"ט מהל' אישות הל"ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לה סעי' יא:

פסקי רי"ד

שיאמרו בפנינו קבל וקרע ואפילו הם הראשונים והם האחרונים או א' מן הראשונים ואחד מן האחרונים וא' מצטרף עמהם פי' האשה שאמרה התקבל לי גיטי והוא חזר ואמר קבלתי צריכה להביא בפנינו שני כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה לו לקבלו ושנים שיאמרו קבלו וקרעו ולקמן מפרש למה לי לקורעו: ואפילו הם הראשונים שאמרה בפניהם לקבל לה הם עצמם מעידים שראו שקבלו או א' מן הראשונים ואחד מן האחרונים וא' שלישי שנעשה עד בזו ובזו מצטרף עמהם ואע"ג דשליח להולכה אינו צריך עדים שהבעל עשאו שליח אלא הוא נאמן מפני שהגט שבידו מוכיח אבל שליח לקבלה שאין דבר המוכיח בידו צריך עדים ואילו היו שנים אינן צריכין עדים אלא הם נאמנים לומר שהאשה עשאתנו שלוחים לקבלה שהשנים נאמנים לכל דבר וא"ל שגם שליח של קידושין צריך עדים היאך מינהו הבעל שליח לקדש בפניהם שאע"פ שמוליך הקידושין בידו (מאלו) [מ"מ אינן] מוכיח שהבעל נתנם לו ולא דמי לגט שכתוב בו אנא פלוני בר פלוני מעיר פלוני פטרתי פלונית בת פלונית שזו ודאי היא הוכחה גדולה שהבעל מסרו ולא חיישי' שמא לפקדון נתנו לו או מצאו בשוק אלא כיון שהוא מוחזק בו ויוצא מידו נאמן הוא לומר שהבעל נתנו לו וה"ה בשליח קדושין אם היה מקדשה בשטר אבל בכסף צריך עדים שמינהו שליח בפניהם ומאי דאמרי' בריש פ' האיש מקדש (קדושין מג.) שהשליח נעשה עד ובשליח וע"א מתקדשת האשה כגון שיש עדים שהוא שלוחו וה"ה הכי נמי שליח להולכה דגט כיון שהוא נאמן בלא עדים מצטרף הוא עם ע"א בנתינת הגט ליד האשה לר' אלעזר דבעי עידי מסירה ואם היו שני שלוחים בקדושין אינן צריכים מפני שהן לא עידי מסירה אלא הן הן שלוחיו הן הן עידיו כדאמרי' התם: איתמר בעל אומר לפקדון ושליח אומר לגירושין מי נאמן רב הונא אמר בעל נאמן ורב חסדא אמר שליח נאמן רב הונא [אמר] בעל נאמן אם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב לה ורב חסדא אמר

הני מילי לחומרא אבל לקולא לא. ואפי׳ לרב ששת דאמר בפרק בכל מערבין (עירובין דף נב:) דבשל תורה נמי חזקה שליח עושה שליחותו הני מילי במקום שאם לא יעשה שליחותו יבא המשלח לידי עבירה אם יסמוך על השליח אבל כאן אם לא יתן גט או לא יקדש שלא יבא המשלח לידי עבירה בשביל כך מודה רב ששת דאין חזקה שליח עושה שליחותו לקולא ואם״ר

מסורת הש״ס

עין משפט נר מצוה

כד א מיי׳ פ״ד מהל׳ תרומות הל״ו:

כה ב מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל״ב ד ופ״ד מהל׳ אישות הל״ג [ופע״ז שם הכ״ו] סמג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ ז סעי׳ ב:

כו ג מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל״ה סמג שם טוש״ע שם ופי׳ קמא סעי׳ ט ופי׳ קנב סעי׳ כ:

כז ד מיי׳ פ״ב מהל׳ גירושין הל״ח סמג שם טוש״ע אה״ע סי׳ קמא סעי׳ ב:

כח ה ו מיי׳ שם הל״ט טוש״ע שם סעי׳ ו:

כט ז מיי׳ פ״ד מהל׳ עירובין ומתנה הל״ז סמג עשין פב טוש״ע או״ח סי׳ רמג סעי׳ טו:

ל ח מיי׳ פ״ז מהל׳ עירובין הל״ז סמג עשין נד״ס ז טוש״ע או״ח סי׳ שסו סעי׳ ט:

לא ט מיי׳ שם הל״ט טוש״ע שם סעי׳ י:

פסקי רי״ד

השמד שנו אבל שלא בשעת השמד לא היה צריך לשנות אלא שנים שיאמרו בפנינו קבל וכיון דקי״ל דהלכה כר׳ אלעזר אין הלכה כרב חסדא שגם רב חסדא לא אמר אלא אליבא דר׳ מאיר דאמר עדי חתימה כרתי ולא בעי עדי מסירה. ומהכא מוכח דבעי ר׳ אלעזר עידי מסירה אע״ג דאיכא עידי חתימה: איתמר בעל אומר לגירושין ושליח אומר לגירושין. פי׳ שליח להולכה הוא והיא אומרת נתן לי ואבד ממני א״ר יוחנן הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים ואינה מגורשת ואמאי ונ״ה מנייה לשלי׳ פי׳ דשליח להולכה נאמן ואינו צריך עידי מסירה כ״א האשה ושליח לקבלה מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דשליח דלהימנה ולהימנה לבעל דאמר ר׳ חייא בר אבין א״ר יוחנן בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן מי קאמר גירשתי פי׳ אילו הוה אמר נתתי גט לאשתי הוה נאמן דמה לו לשקר הרי בידו לגרשה אלא הוא אומר שנתנו לשליח להולכה ולא ידענו אם נתנו השליח לאשה ונימא חזקה שליח עושה שליחותו דאמר רב יצחק בר יוסף א״ר יוחנן האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת שלוחו אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שליח עושה שליחותו ה״מ לחומרא אבל לקולא לא ולהימנה דלידה מדרב המנונא דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי היכא דליכא אינש אחרינא דמסייע לה אבל הכא דאיכא אינש אחרינא דמסייע לה מעיזה ומעיזה עיין מילתיה דרב המנונא בפ׳ האשה שנתאלמנה (כתובות כב:) ולקמן בסוף פ׳ המגרש (פט:) כתב ר״י ז״ל וכיון דאמר׳ חזקה שליח עושה שליחותו לחומרא אי בעלה כהן היא איתסרא עליה. לעלמא לא שרייה עד דיהיב לה גיטא אחרינא ואי מיית ועדיין לא יהיב גיטא אחרינא אסירא לכהן ואי אית לה יבם חולצת ולא מתיבמת עיין פתרון משנה זו בפ׳ האיש מקדש: **מתני׳** נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה ר׳ יהודה אומר אין שתי ידים זוכות כאחת אלא אביה מקבל גיטה בלבד וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש פי׳ נערה תקרא מבת י״ב שנה ויום אחד אם הביאה שתי שערות אבל קודם י״ב שנה ויום אחד אין חשובין סימנין אלא כשומא בעלמא וקטנה היא ואם לא הביאה שתי שערות אע״פ שיש לה י״ב שנים קטנה היא עד שתביא שתי שערות בתרתי בעי׳ לשוייה נערה שנים וסימנין ולאחר שבאה לכלל שנים והביאה שתי שערות אזי היא נערה וממתנת ו׳ חדשים והיא בוגרת שאין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד ודוקא נקט נערה ולא קטנה ולא בוגרת שאם היא נערה שהיא אשה גדולה יש לה דעת שאפילו אם לא היה לה אב היתה היא מקדשת עצמה קדושי תורה אז היא רשאית לקבל גיטה אע״פ שיש לה אב אבל קטנה אינה רשאית היא לקבל גיטה במקום אביה דאע״ג דלא בעי׳ דעת אשה בגט וקטנה נמי ראויה לקבל גיטה כדאמר׳ לקמן דוקא אם אין לה אב כגון שמת אביה לאחר שקדשה שאע״פ שהיו קדושיה קדושין גמורים מן התורה היא מקבלת גיטה אע״פ שהיא קטנה אם יודעת להבחין בין אגוז לצרור כדאמרי׳ לקמן שתהא ידה חשובה יד אבל אם אביה קיים אביה מקבל גיטה ולא היא שאין כח לקטנה לקבל גיטה במקום אביה כ״א הנערה שהיא בת דעת ואם היתה בוגרת כבר יצאה מרשות אב והיא מקבלת גיטה ולא אביה ולהכי תני נערה למעוטי בוגרת וקטנה ר׳ יהודה אומר וכו׳ במאי קמיפלגי רבנן סברי יד יתירא זכי לה רחמנא יד דידה ולא כלום היא. פי׳ מאי דילפי׳ מבנעוריה בית אביה שהנערה היא ברשות אביה עד שתנשא לא למעט יד דידה אלא ריבה לה הכתוב גם יד האב וידה כדקיימא קיימא ור׳ יהודה סבר רחמנא אוקמה לנערה ברשות האב למימרא דידה במקום אביה ולא כלום הוא וקי״ל יחיד ורבים הלכה כרבים: וכל שאינה יכולה לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש פי׳ לאו אריש קיימא דיש לה אב אלא מילתא באנפה נפשה היא שאע״פ שאין לה אב אם אינה יודעת לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש דאע״ג דלא בעי׳ דעת אשה בגט יד מיהא בעי׳ ואם אינה יודעת לשמור את גיטה לא חשיבה ידה יד אבל משעה שהיא יודעת לשמור את גיטה שתהא ידה חשובה יד היא מתגרשת בקבלתה אם אין לה אב ואע״פ שקבל אביה קדושיה

גליון הש״ם

גמ׳ כל דתקון רבנן. פסחים דף לט: ודף קמ: ויומא דף לג. ע״ז דף לד. כתובות דף מ.: רש״י ד״ה היא ואביה וכו׳ היא מהוה את עצמה. לא זכימי להבין מה דמקנו רש״י היא מהוה עצמה דמנה ליכא דאיה כ״כ לדהכא די״ל דהתם כיון דהקדושין היו בקטנות מהוה ג״כ הגירושין בקטנות וכדאמרי׳ גבי חרש (כיבמות קיב:) כשם שכנס בחרשת וכו׳. והא בחמת גם בקדשה אביה ומתיימתה מקבלת גיטה ל״ל לאלי נקט רש״י שפת יתר היא מהוה עצמה. וה׳ יאיר עיני׳ תד״ה נערה המאורסה בו׳ דה״ה קבנה. ע׳ לקמן ד׳ פה ע״א תד״ה תמיהו:

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה וכל שאינה וכו׳ וא״ל יצחק ל״ל ישמעאל:

מוסף רש״י

נערה המאורסה. הוא הדין לקטנה, והא דפליגי בנערה לקטנה, והא דפליגי בנערה לחוליא כמו דר׳ יהודה (קדושין מג:). **היא ואביה** מקבלין את גיטה. לו היא לו אביה, היא שהרי גדולה היא ויש לה יד ומאריה מוהה ומתן בידה ואביה שהמוהה זיכתה לו לקבל קידושיה ואיתקש לה לאביה, (ולזוקא נערה אביה ולא היא), ולזוקא מן הקידושין אבל מן הגיטוין היא ולא אביה, דמשמעתא אין לאביה רשות בה (שם). **אין שתי ידים** זוכות כאחת. בגוף אחד (שם). **וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש.** אפילו על ידי אביה, דהא שוטה היא, וא״ל יצחק ושלחה מציתו, יצתה זו שמשלחה ואינה חוזרת, מי יצתה זו שמשלחה וחוזרת, במסכת יבמות (קיג:) פרק חרש שנשא (קדושין שם). **מניח את החבית.** משלו אם יגלה (ערובין עט:). **ומזכה להם על ידי בנו ובתו.** ואומר לזן קבלו חבית זו וחכו בה לשם כל בני מבוי (שם).

מוסף תוספות

א. דאף בנערה, פליג ואמר דאביה מקבל את גיטא ולא היא. רבנו קרשקש. ב. ולא היה ראוי שתהיה ברשות אביה כיון שהיא גדולה לכל דבר, אלא שזיכה לו הכתוב. תוס׳ ס״ש. ג. וא״כ לפ״ז קטנה שאינה יודעת לשמור גיטה אינה מתגרשת לא ע״י אביה ולא על ידיה. תוס׳ קידושין מג: ד״ה וכל. ד. [ד]כיון שיש לה אב הרי יש לה יד. תוס׳ יבמות קיג: ד״ה

לחומרא. כי הא דרבי יצחק: **מתני׳ היא ואביה.** לו היא לו אביה היא יש לה יד דהא גדולה היא ואביה נמי זכאי לקבלו ומ״מ יד דידה כדקיימא קיימא דהא גדולה היא ואם היתה יתומה היא מהוה את עצמה והיא מקבלת את גיטה והשתא נמי לא שנא: **גמ׳ יד דידה לאו כלום היא.** לגמרי אוקמה רחמנא ברשותיה כל ימי נערות אלא א״כ ניסת: **אינה מפגרשת.** דכתיב ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצתה זו שמשלחה וחוזרת הכי דרשינן לה ביבמות בפרק חרש שנשא (דף קיג:) הלכך אפילו בקבלת אביה אינה מתגרשת: **כל שמשמרת דבר אחר מחמת גיטה.** אם אבדה גיטה משמרת דבר אחר שאינו דומה לו וסבורה שהוא גיטה: **הא שוטה בעלמא היא.** ואין לך משלחת ע״ו ומוזרת יותר ממנה דמלא קתני שמשמרת שטר אחר מכלל דלאו שטר הוא אלא מידי אלא דמי ליה: **נצרור וזורקו.** קטן שנותנין לו צרור וזורקו וכשנותנין לו אגוז נוטלו: **זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים.** אם זיכה אדם לאחרו דבר ע״י אותו קטן שמסר בידו אחר ואמר זכה באחר זה לפלוני לא זכה ואם בא הנותן לחזור מחזר: **חפץ ומחזירו לאחר שעה.** כשתובעין אותו ממנו: **זוכה אף לאחרים.** ומדרבנן: **דא ודא.** שתי תקנות אלו דינן שוה: **מאי אחת היא.** שנישה אלא לזכות או שנישה אלא לזכות: **ורדאן.** מאנשי ווארדיא מקום: **משפפין במבוי.** להיות כל המלכות מוליאין לתוכו ויטלטלו בתוכן: **אם החבית.** שהיין בתוכה לשיתוף דסתם שיתוף ביין: **מאי בעיא גביה.** הרי היא יוצאת בסימנין: **שיתופי מבואות דרבנן.** דמדאורייתא אין אסור להכניס ולהוציא אלא מרשות היחיד לרשות הרבים: **אשתיק ורדאן.** נאלם אלא השיב תשובה על תירוץ זה: מעתיקין

הנה מילי לחומרא אבל לקולא לא. [1] דאמר רב המנונא [2] האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה [3] ה״מ היכא דליכא דקא מסייע לה אבל היכא דמסייע לה מעיזה ומעיזה: **מתני׳** [4] נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה אמר רבי יהודה אין שתי ידים זוכות כאחת אלא אביה מקבל את גיטה בלבד וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש: **גמ׳** במאי קמיפלגי רבנן סברי ידא יתירתא זכי לה רחמנא ורבי יהודה סבר במקום אביה יד דילה לאו כלום היא: וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה: ת״ר [5] קטנה היודעת לשמור את גיטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור את גיטה אינה מתגרשת ואיזו היא קטנה יודעת לשמור את גיטה כל שמשמרת גיטה ודבר אחר מאי קאמר א״ר יוחנן ה״ק כל שמשמרת דבר אחר מחמת גיטה מתקיף לה רב הונא בר מנוח הא שוטה בעלמא היא אלא אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא [6] כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר אמר רב יהודה אמר [7] רבי אסי [8] צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה בין לעצמו ובין לאחרים כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי דא ודא אחת היא מאי דא ודא אחת היא אמר רב חסדא אחד זה ואחד זה זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים מתיב רב חיננא וורדאן [9] [10] כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני המבוי [11] ומזכה להם ע״י בנו ובתו הגדולים וע״י עבדו ושפחתו העברים [12] האי שפחה היכי דמי אי דאתיא שתי שערות מאי בעיא גביה אלא לאו דלא אתיא שתי שערות וקתני זוכה לאחרים שאני שיתופי מבואות דרבנן אמר רב חסדא אישתיק וורדאן מאי הוה ליה למימר [13] כל דתקון רבנן בעין

[1] הני מילי לחומרא אבל לקולא לא. מדלא מפרש תלמודא מאי איכא ביניהו. תוס׳ הרא״ש קידושין שם. ן. אע״ג דסמוכה על שולחנו. תוס׳ ב״מ יב: ד״ה רבי יומנן. ז. שרגיל לפרנסו ואם לא יהיה מציאתו לאביו יש לחוש שלא יתן לו מזונות. תוס׳ עירובין נט: ד״ה ומזכה. ח. [ו]קטן לאו בר אקנויי הוא. רשב״ם עירובין מט: ולא כפרש״י שפירש (בעירובין מט.) שאינו גובה העירוב לפי שאינו זוכה. תוס׳ ב״מ שם. ט. יל״ל דהתם היינו טעמא משום דבמציאה ליכא דעת אחרת מקנה, אבל. י״ן. ר. הואיל דשייך באכילת פסחים וצריך להמנות עליו דכתיב (שמות יב) ״שה לבית״, אפי׳ קטן. תוס׳ קידושין מג. ד״ה אים.

[2] דאמר רב המנונא. מדלא מפרש תלמודא מאי איכא ביניהו. תוס׳ הרא״ש קידושין שם. ן. אע״ג דסמוכה על שולחנו. תוס׳ ב״מ יב: ד״ה רבי יומנן. ז. שרגיל לפרנסו ואם לא יהיה מציאתו לאביו יש לחוש שלא יתן לו מזונות. תוס׳ עירובין נט: ד״ה ומזכה. ח. [ו]קטן לאו בר אקנויי הוא. רשב״ם עירובין מט: ולא כפרש״י שפירש (בעירובין מט.) שאינו גובה העירוב לפי שאינו זוכה. תוס׳ ב״מ שם. ט. יל״ל דהתם היינו טעמא משום דבמציאה ליכא דעת אחרת מקנה, אבל. י״ן. ר. הואיל דשייך באכילת פסחים וצריך להמנות עליו דכתיב (שמות יב) ״שה לבית״, אפי׳ קטן. תוס׳ קידושין מג. ד״ה אים.

[3] ה״מ היכא דליכא דקא מסייע לה אבל היכא דמסייע לה מעיזה ומעיזה. כדאמרינן לקמן בפרק בכל מערבין (עירובין דף נב.) דבשל תורה נמי חזקה שליח עושה שליחותו הני מילי במקום שאם לא יעשה שליחותו יבא המשלח לידי עבירה אם יסמוך על השליח אבל כאן אם לא יתן גט או לא יקדש שלא יבא המשלח לידי עבירה. מהרש״ל. יא. מדלא מפרש תלמודא מאי איכא ביניהו. תוס׳ הרא״ש קידושין שם. ן. אע״ג דסמוכה על שולחנו. תוס׳ ב״מ יב: ד״ה רבי יומנן. ז. שרגיל לפרנסו ואם לא יהיה מציאתו לאביו יש לחוש שלא יתן לו מזונות. תוס׳ עירובין נט: ד״ה ומזכה. ח. [ו]קטן לאו בר אקנויי הוא. רשב״ם עירובין מט: ולא כפרש״י שפירש (בעירובין מט.) שאינו גובה העירוב לפי שאינו זוכה. תוס׳ ב״מ שם. ט. יל״ל דהתם היינו טעמא משום דבמציאה ליכא דעת אחרת מקנה, אבל. י״ן. ר. הואיל דשייך באכילת פסחים וצריך להמנות עליו דכתיב (שמות יב) ״שה לבית״, אפי׳ קטן. תוס׳ קידושין מג. ד״ה אים.

[4] מתני׳ נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה. מדלא מפרש תלמודא מאי איכא ביניהו. תוס׳ הרא״ש קידושין שם. ן. אע״ג דסמוכה על שולחנו. תוס׳ ב״מ יב: ד״ה רבי יומנן. ז. שרגיל לפרנסו ואם לא יהיה מציאתו לאביו יש לחוש שלא יתן לו מזונות. תוס׳ עירובין נט: ד״ה ומזכה. ח. [ו]קטן לאו בר אקנויי הוא. רשב״ם עירובין מט: ולא כפרש״י שפירש (בעירובין מט.) שאינו גובה העירוב לפי שאינו זוכה. תוס׳ ב״מ שם. ט. יל״ל דהתם היינו טעמא משום דבמציאה ליכא דעת אחרת מקנה, אבל. י״ן. ר. הואיל דשייך באכילת פסחים וצריך להמנות עליו דכתיב (שמות יב) ״שה לבית״, אפי׳ קטן. תוס׳ קידושין מג. ד״ה אים.

[5] ת״ר קטנה היודעת לשמור את גיטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור את גיטה אינה מתגרשת ואיזו היא קטנה יודעת לשמור את גיטה כל שמשמרת גיטה ודבר אחר מאי קאמר א״ר יוחנן ה״ק כל שמשמרת דבר אחר מחמת גיטה מתקיף לה רב הונא בר מנוח הא שוטה בעלמא היא אלא אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר אמר רב יהודה אמר רבי אסי. מדלא מפרש תלמודא מאי איכא ביניהו. תוס׳ הרא״ש קידושין שם. ן. אע״ג דסמוכה על שולחנו. תוס׳ ב״מ יב: ד״ה רבי יומנן. ז. שרגיל לפרנסו ואם לא יהיה מציאתו לאביו יש לחוש שלא יתן לו מזונות. תוס׳ עירובין נט: ד״ה ומזכה. ח. [ו]קטן לאו בר אקנויי הוא. רשב״ם עירובין מט: ולא כפרש״י שפירש (בעירובין מט.) שאינו גובה העירוב לפי שאינו זוכה. תוס׳ ב״מ שם. ט. יל״ל דהתם היינו טעמא משום דבמציאה ליכא דעת אחרת מקנה, אבל. י״ן. ר. הואיל דשייך באכילת פסחים וצריך להמנות עליו דכתיב (שמות יב) ״שה לבית״, אפי׳ קטן. תוס׳ קידושין מג. ד״ה אים.

[6] כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר. היינו כפעוטות ופעוטות היינו כבר (יג) שית וכבר עבר כל חד לפוס חורפיה כדאמרי׳ לקמן וכגנגדן בקטנה מתגרשת והשתא אי שיעורא דרב יהודה דאמר ומחזירו לאחר שעה קודם לשיעורא דפעוטות היה סברת רב יהודה אפכא לגמרי מדרב חסדא לרב יהודה זוכה לאחרים קודם שיהא מקמו מקח וממכרו ממכר ולרב חסדא הוה אפכא דפעוטות מקמן מקח וממכרן ממכר ואינן זוכים לאחרים עד שיביאו שתי שערות לרב חסדא מדפריך עליה משפחה אלא הביאה שתי שערות. ומ״מ מאי שנא שפחה מבנו ובתו הקטנים דאין מזכה על ידם ואמר״מ דלרבי יוחנן דאמר בפ״ק דב״מ (דף יב:) גבי מציאה לא גדול גדול ממש [כו׳] אלא גדול הסמוך על שלחנו של אביו הוא קטן הוא הדין כאן אבל שפחה בשכר עורה אוכלת ולשמואל דאמר התם קטן קטן ממש ומפרש טעמא התם בשעה שהוא מוציא מציאה אבל אביו צריך לומר דמהאי טעמא לכל דבר ידו כיד אביו ועל מנת דחק לומר ר״מ דשפחה אוכלת בשכרה דגרמה דלא חשבינן יתום ידו כיד בעל הבית בשביל שהוא סמוך על שלחנו אלא דוקא בבנו דכל הסמוכין על שלחן בעל הבית אין מציאתם שלו ובמו גרמה דאפי׳ אין סמוכה על שלחן אביה מציאתה שלו משום איבה דלמא מסר לה לנמוול ומוכה שחין כדאיתא בפ׳ נערה (כתובות דף מז.) דטעמא משום איבה שייך אפי׳ אינה סמוכה על שלחנו ואף בנערה עד שתיבגר וצריך ליזהר שלא לזכות ערוב ע״י בנו אפי׳ גדול אם סמוך על שולחנו דקיי״ל כר׳ יוחנן לגבי שמואל דלאו גדול גדול ממש ואין לתמוה דהכא אמר שפחה שהיא קטנה זוכה בעירוב ובפ׳ נמי לאחרים וא״ת מקשי ליה לרב יהודה משום קנין קטן דאמר [7] שאני שתופי מבואות דרבנן. משמע דרב יהודה ורב חסדא פליגי אי זוכה לאחרים מדאורייתא או לא ואע״ג דמציאת חרש שוטה וקטן לא הוי גזל אפילו לרבי יוסי אלא מדבריהם [8] הכא דדעת אחרת מקנה אותם שאני וא״ת והא זכיה היא מטעם שליחות ואין שליחות לקטן מאתם גם אתם (קידושין מא:) וי״ל דאין למעט קטן משליחות מקרא דתרומה אלא במילתא דליתיה [9] כגון תרומה דליתיה בתרומה דנפשיה אבל בזכיה כמו שזוכה לעצמו זוכה נמי לאחרים וא״ת מקשי ליה לרב יהודה הא דאמרי׳ בריש האיש מקדש (שם דף מב.) אין זוכה ואין קטן זוכה וי״ל דהתם לא מיירי בדעת אחרת מקנה אותו אלא לאשמועינן דפסח שלו אינו יכול להמנות אחרים עליו דסלקא דעתין שיוכל להמנות משום דשה לבית אבות דאורייתא והוי לענין פסח כמו גדול [10] אי נמי היא גופה קמ״ל דשה לבית אבות אלו דאורייתא ואין לו כח לזכות בו לא לאחרים ולא לעצמו: [11] אלא לאו דלא אתיא שתי שערות. מדלא מפרש תלמודא מאי איכא ביניהו. תוס׳ הרא״ש קידושין שם. ן. אע״ג דסמוכה על שולחנו. תוס׳ ב״מ יב: ד״ה רבי יומנן. ז. שרגיל לפרנסו ואם לא יהיה מציאתו לאביו יש לחוש שלא יתן לו מזונות. תוס׳ עירובין נט: ד״ה ומזכה. ח. [ו]קטן לאו בר אקנויי הוא. רשב״ם עירובין מט: ולא כפרש״י שפירש (בעירובין מט.) שאינו גובה העירוב לפי שאינו זוכה. תוס׳ ב״מ שם. ט. יל״ל דהתם היינו טעמא משום דבמציאה ליכא דעת אחרת מקנה, אבל. י״ן. ר. הואיל דשייך באכילת פסחים וצריך להמנות עליו דכתיב (שמות יב) ״שה לבית״, אפי׳ קטן. תוס׳ קידושין מג. ד״ה אים.

[12] אלא לאו דלא אתיא שתי שערות. מדלא מפרש תלמודא מאי איכא ביניהו. תוס׳ הרא״ש קידושין שם. ן. אע״ג דסמוכה על שולחנו. תוס׳ ב״מ יב: ד״ה רבי יומנן. ז. שרגיל לפרנסו ואם לא יהיה מציאתו לאביו יש לחוש שלא יתן לו מזונות. תוס׳ עירובין נט: ד״ה ומזכה. ח. [ו]קטן לאו בר אקנויי הוא. רשב״ם עירובין מט: ולא כפרש״י שפירש (בעירובין מט.) שאינו גובה העירוב לפי שאינו זוכה. תוס׳ ב״מ שם. ט. יל״ל דהתם היינו טעמא משום דבמציאה ליכא דעת אחרת מקנה, אבל. י״ן. ר. הואיל דשייך באכילת פסחים וצריך להמנות עליו דכתיב (שמות יב) ״שה לבית״, אפי׳ קטן. תוס׳ קידושין מג. ד״ה אים.

[13] כל דתקון רבנן. מדלא מפרש תלמודא מאי איכא ביניהו. תוס׳ הרא״ש קידושין שם. ן. אע״ג דסמוכה על שולחנו. תוס׳ ב״מ יב: ד״ה רבי יומנן. ז. שרגיל לפרנסו ואם לא יהיה מציאתו לאביו יש לחוש שלא יתן לו מזונות. תוס׳ עירובין נט: ד״ה ומזכה. ח. [ו]קטן לאו בר אקנויי הוא. רשב״ם עירובין מט: ולא כפרש״י שפירש (בעירובין מט.) שאינו גובה העירוב לפי שאינו זוכה. תוס׳ ב״מ שם. ט. יל״ל דהתם היינו טעמא משום דבמציאה ליכא דעת אחרת מקנה, אבל. י״ן. ר. הואיל דשייך באכילת פסחים וצריך להמנות עליו דכתיב (שמות יב) ״שה לבית״, אפי׳ קטן. תוס׳ קידושין מג. ד״ה אים.

מערימין. לפדותו בלא חומש. שאדם מוסיף חומש כשפודה את מעשר שני שלו ואינו מוסיף חומש על של אחרים אם קונהו מחבירו: **ופדו בהן מעשר שני.** ממנו הוא להו אחרים לגביה והם סמוכים על שולחנו ושלהם שלו אם חוזרים ונותנים לו: **אלא בזמן שהיובל נוהג.**

דבעינן ואיש אל משפחתו תשובו (ויקרא כה): **שלש מדות.** חלוקות בזכיית קטן: **וכנגדן בקטנה.** חשיב לה יודעת לשמור קידושיה ומתקדשת בקידושי אמה או אחיה לדעתה או בקבלת עצמה אם יתומה היא: **למיאון.** שצריכה למאן ואינה יוצאה בלא מיאון דתנן ביבמות (דף קז:) כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן וזו יודעת לשמור היא: **הפעוטות.** תנן בהניזקין (לעיל דף נט.) דמקחן מקח במטלטלין ופרשינן כבר שית כבר תמני: **וכנגדן בקטנה.** משהגיעה לימים הללו משלחה ואינה חוזרת קרינא בה ומתגרשת בקבלת עצמה אפי' קיבל בה אביה קידושין ומת ואע"פ שקידושיה קידושין מן התורה: **הגיעו לעונת נדרים.** שנה אחת לפני נערותה נדריה נבדקין כדתנן במס' נדה (דף מה:) בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקין ואם ידעה לומר לשם מי נדרה לשם מי הקדישה נדרה נדר והקדישה הקדש: **תולות.** אם הביאה סימנין ולא אמרי' שומא יניחנו אבל קודם הזמן הזה קטנה היא ואין סימניה סימנין ואינה תולה דאיש כתוב בפרשה (עו) ומקשינן אשה לאיש: **נמכור בנכסי אביו.** קרקעות: **עד שיהא בן עשרים.** הוי קטן: **מתני' אם רצה הבעל לחזור.** קודם שיגיע גט לידה: **פסול.** דאין רלונו שילעיזו עליו שם וקפידא היא: **הרי היא במקום פלוני.** אינו אלא כמרלה מקום שם תמלאנה: **ור' אלעזר מכשיר.** טעמא מפרש בגמ': **גמ' מאי שנא רישא דלא פליג.** רבי אלעזר גבי תן גט זה לאשתי במקום פלוני וקמתי פסול: **מדעביד מגרש.** והדבר תלוי בו איכא למימר קפידא היא ודוקא קאמר ליה אבל איכי דבעל כרחה מיגרשה מנא ידעה דניחא ליה לבעל למיתבי' התם הלכך אינה אלא כמרלה מקום שם תמלאנו: **מתני' הבא לי גיטי אוכלא בתרומה.** אם אשת כהן היא עד שיגיע גט לידה: **לאותו מקום.** שכך אמרה לו לא תהא שלומי לקבלה אלא שם ובגמרא פריך וגיטא היכי הוי הואיל וקיבלו במקום אחר ואפי' כשיגיע שם והא תנן לעיל פסול: **אוסר מיד.** משפירש מאלה. רבי אלעזר לטעמיה דמכשיר כשקיבלו במקום אחר דמרלה מקום היא לו ומשעת קבלה איגרשא לה לפיכך משעה שפירש מלפניה אסורה שמא מצאו חוץ לעיר וקיבלו הימנו: **גמ' וזימנין דמשלחה ליה בגבל.** כיון דהדר אמרה ליה הכי מכלל דלא קבלה אי מקבל ליה בדוכתא אחרינא והאי דקבעה ליה עיקר במתא מחסיא הכי קאמרה לא תהא שלומי לקבלה להתגרש אי על ידך עד דמטית התם: **להא**

בעין דאורייתא תקון. והא דסגי בהגבהת טפח (עז) גבי חבית של שיתופי מבואות אפי' לפירוש הקונטרס (עז) דלא קניא הגבהה בעלמא אלא בג' טפחים (א) אשיב ליה כענין דאורייתא כיון דמגביה בר זכייה ויש בה הגבהה קלת: **ופדו בהן מעשר שני.** וא"ת ומאי מהני פדיית קטן והא אין מעשה קטן כלום ובמ"כ (פרשת בחקותי) ממעט קטן שאינו פודה מעשר שני ותנן נמי (תרומות פ"ש מ"ח) חמשה לא יתרומו וקטן חד מנייהו ולעיל בהניזקין (דף נב.) תניא אפוטרופין תורמין ומעשרין משמע אבל קטן לא ומאי שנא פדיית מעשר מתרומה וי"ל דאתיא כמ"ד במס' תרומות (פ"ש מ"ג) דהגיעו לעונת נדרים כשם שנדלן נדר כך תרומתן תרומה וכשם שחל שם תרומה על פיו ומשמתי טבל באכילה ה"נ מתחלל מעשר שני על ידו וא"ת היאך פודה לאחרים הא אפי' למ"ד זוכה לאחרים היינו כשדעת אחרת מקנה אותו לאחרים ופדיית מעשר נהי דחשבינן ליה כזוכה לאחרים מ"מ אין דעת אחרת מקנה אותו לאחרים ע"י זכיית קטן והוי כמו מציאה דלא זכי מדאורייתא וי"ל כיון דמופלא הסמוך לאיש דאורייתא ותרומתו תרומה וחילולו חילול אם לגבי ממון זוכה לאחרים מן התורה כשדעת אחרת מקנה אותו א"כ לענין חילול מעשר יש לו להועיל אפי' בלא דעת אחרת אבל לרב חסדא דאינו זוכה לאחרים אע"פ שלעצמו זוכה גם בחילול מעשר לא יזכה לאחרים בחילול אע"פ שלעצמו מחלל: **ואמה העבריה בזמן הזה מי איבא.** ה"ג (ש יח) הוה מצי למיפרך אי בזמן הזה למה לו להעריס (ב) והלא יכול לחלל שוה מנה על שוה פרוטה וחומשה ולמאן דאמר בהזהב (ב"מ דף נג.) דבעינן (יט) [לף] בחומשה שוה פרוטה יחלל שוה מנה על חמש פרוטות (ג): לעיל **צרור** וזורקו זוכה לעצמו. וא"ת והא דתנן במי שמת (ב"ב דף קו.) זכין לקטן (ד) ואין זכין לגדול (ה) הא קטן גופיה אמר הכא דזכי י"ל דהתם (ד) בפפות מכאן (ד) אי נמי (ה) בקנין אליפין דאין מנחתין:

וכנגדן בקטנה חולצת. פירש בקונטרס שנה אחת לפני נערות כגון בת י"א שנה ויום אחד אם הביאה סימנין חולצת ולא אמרי' שומא ניתנו וקשה דרבא גופיה פסיק בסוף פ' יולא דופן (נדה דף מו.) הלכתא תוך הזמן כלפני הזמן (ט) ומפרש רבינו שמואל כנגדן בקטנה היינו לא הגיע לעונת נדרים (ד) קאמר אלא בת י"ב שנה ויום אחד דהא הגעת נדרים של קטן כנגדן באשה גדולה היא (א) ואין הלשון משמע כן (ב) ואור"ת דאליבא דר' יוסי קאמר רבא הכא דאמרי' בפ' מצות חלילה (יבמות דף קה:) מדברי ר' יוסי נלמד דקטנה חולצת בפעוטות ורבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים (ג) ועוד מפרש דהא דמסיק התם והלכתא עד שתביא שתי שערות כל זה מדברי רבא כלומר לר' יוסי עד שתגיע לעונת נדרים אבל הלכה עד שתביא שתי שערות והא דנקט רבא למילתיה כר' יוסי כדי לעשות כלל שלו ולומר בכולן כנגדו בקטנה ועוד יש לומר דהכא גרסי' רבא דהא מסיק ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים ובפרק מי שמת (ב"ב דף קנה.) אמר רבא אמר ר"ש מבן י"ח שנה ולילא למימר דהתם משמיה דר"ש קאמר ולית לא ס"ל דהא מסיק התם דמכללא איתמר ומוכח מעובדא דאתא לקמיה דרבא דפטום מבן עשרים דזבין נכסי כו' דסבר רבא בן י"ח (ו): **התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד.** הוה לן למימר לאוקי אשה בחזקתה שלא נתגרשה אלא מומרא בעלמא היא שהחמירו חכמים משום דחזקה שליח עושה שליחותו ואע"ג דאין ביד השליח לעשות שמא לא יתן לו (ז) את הגט כמו שאסור בכל הנשים שבעולם (ח) אע"ג דכל אחת היא לו בחזקה היתר וגם אין ביד השליח לעשות שליחותו: גיטא

כעין דאורייתא תקון ואידך כי אמרינן (ט) כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון במילתא דאית לה עיקר מה"ת אבל מילתא דלית לה עיקר מן התורה לא מתיב רב אויא (ג) א מערימין על מעשר שני כיצד אומר אדם לבנו ובתו הגדולים לעבדו ושפחתו העברים הא לכם מעות הללו ופדו בהן מעשר שני זה (ב) (ואוכלו בלא חומש) האי שפחה ה"ד אי דאתיא ב' שערות מאי בעיא גביה אלא לאו דלא אתיא ב' שערות הכא במאי עסקינן ב במעשר בזמן הזה דרבנן ואמה העבריה בזמן הזה מי איכא והתניא (ג) אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג (ד) אלא בעציץ שאינו נקוב דרבנן אמר רבא ג' מדות בקטן (ה) צרור וזורקו אגוז ונוטלו (ו) זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים וכנגדן בקטנה מתקדשת למיאון (ז) הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין (ח) וכנגדן בקטנה מתגרשת בקידושי אביה הגיעו לעונת נדרים (ט) נדריהן נדר והקדשן הקדש (י) וכנגדן בקטנה חולצת ולמכור בנכסי אביו (כ) עד שיהא בן עשרים: **מתני'** (ל) קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה לפיכך אם רצה הבעל לחזור יחזור (מ) שאין קטן עושה שליח (נ) ואם אמר לו אביה צא והתקבל לבתי גיטה אם רצה לחזור לא יחזור (ס) (פ) האומר (ע) תן גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול (צ) הרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר כשר (ק) האשה שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקיבלו לה במקום אחר פסול ר' (ר) אלעזר מכשיר (ש) הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר: **גמ'** (ת) ורבי אלעזר מאי שנא רישא דלא פליג ומאי שנא סיפא דפליג איהו דמדעתיה מגרש קפיד איהי דבעל כרחה מתגרשת (א) מראה מקום היא לו: **מתני'** (ב) הבא לי גיטי אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד התקבל לי גיטי במקום פלוני (ג) אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום ר"א אוסר מיד: **גמ'** וגיטא מיהא הוי והאמרת רישא לא הוי גיטא לא צריכא דאמרה ליה התקבל לי גיטא במתא מחסיא וזימנין דמשכחת ליה בבבל (ד) רוה"ק ליה משקל כל היכא דמשכחת ליה שקליה מיניה

גיטא

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ה מהל' מעשר שני הל"ח:
ב [מיי' פ"ח מהל' תרומות הלכה כו):
לג ג מיי' פ"י מהל' שמיטה ויובל הל"ט ופ"א מהל' עבדים הל"י סמג עשין פג טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' יד:
לד ד מיי' פ"ה מהל' מעשר שני הל"ט:
ה [טוש"ע חו"מ סימן רלה סעי' א וסי' רמב סעי' טו):
לה ו מיי' פ"ד מהל' אישות הל"ז [ופי"א מהל' גירושין הל"ז] סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' מג סעי' ב וסי' קנה סעי' ב:
ז [מיי' פכ"ט מהל' מכירה הל"ח טוש"ע ח"מ סי' רלה סעי' ח):
לו ח מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"י סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ו:
לז ט מיי' פ"א מהל' נדרים הלכה א ופ"ח מהל' ערכין הל"ו סמג לאוין רמג טוש"ע יו"ד סי' רלג:
לח י מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ח ופ"א מהל' יבום הל"ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קסז סעיף ד וע"ש:
לט כ מיי' פכ"ט מהל' מכירה הל"ג סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רלה סעי' [א] ט:
מ ל מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ג:
מא מ מיי' פ"ב מהל' שלוחין הל"ב סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קפח סעי' ב:
מב נ מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ג:
מג ס מיי' שם פ"ט הל' לג סמג שם טוש"ע שם סעי' מה:
מד ע מיי' שם טוש"ע שם סעי' מז:
מה פ צ מיי' שם הל' לד טוש"ע שם סעי' מט:
מו ק מיי' פ"ט מהל' תרומות הל"א סמג לאוין רכמ:
מז ר טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ג:

פסקי רי"ד

שהן קדושי תורה ואע"פ שאין לה דעת דלא בעי' דעת אשה בגט כ"א שתהא ידה חשובה יד שתדע להבחין: ת"ר קטנה שיודעת לשמור גיטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור גיטה אינה מתגרשת ואיזו היא קטנה שיודעת לשמור את גיטה ואסיק רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בר אויקא כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר והיינו נותנים לה אגוז ונוטלתו צרור וזורקתו שיש לה דעת להבחין בין זה לזה פי' אם יודעת לשמור את גיטה מתגרשת בקבלתה ואם לאו אינה מתגרשת בקבלתה עד שיקבלנו אביה ופי' המורה דכתיב ושלחה מביתו והלכה מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאת זו שמשלחה וחוזרת הכי דרשי' ליה ביבמות פ' חרש הילכך אפילו בקבלת אביה אינה מתגרשת ואינו נ"ל דדוקא גבי ידה הוא דדרשינן התם הכי דלא מהני לה יד לקבל גיטה ואע"ג דלא בעינן דעת אשה בגט יד מיהא בעינן והא לית לה יד אבל אביה אמאי נמעיט לה

גליון הש"ס

תד"ה ואמה העבריה וכו' הוה מצי למיפרך. ע' בכורות ד' ל ע"א תד"ה בתתניה דר"י:

מוסף רש"י

אין עבד עברי נוהג. דאינו במקר מזמן הזה (ערכין כט.). אלא בזמן שהיובל נוהג. דמלי למקרי ביה עד שנת היובל יעבוד עמך (קדושין סט:). הפעוטות. בני תשע ומעלה (כתובות ע.). מקחן מקח כו' במטלטלין. אם מכר מטלטלין (לעיל נט.) במטלטלין דוקא אבל במקרקעי לא עד שיביאו שתי שערות או עד שיהא בן עשרים (כתובות ע.). קטנה כו' אינו גט עד שיגיע גט לידה. שאין הקטן עושה שליח הילכך לאו שלוחא דידה הוא אלא שלוחא דדידיה הוא (לעיל סג.) דאין שלוחות לקטן הלכך המגיאו לה יהא שלוחו של בעל להולכה ויתנהו לה (קדושין נד:).

מוסף תוספות

א. דנפקא ליה מתורת לבוד. רש"י קדושין סה: ובציר מג' לאו הגבהה היא. רש"י כמוכות לא. ב. לפטור מחומש. תוס' בכורות ל. ד"ה [ד]בפתמיה. ג. אלא מסלק לי' בפירכא אחריתי וכו'. תוס' בכורות ל. ד"ה [ד]בפתמיה. ד. הואיל ואין לו יד לזכות לעצמו ממון שנותנין לו תקנו חכמים שיהא אחר זוכה ומקבל לצורכו. רשב"ם ב"ב קנו: ה. שהרי יכול לזכות בעצמו. סס. ו. בקטן. תוס' הרא"ש. ז. שלא הגיע למידה זו. תוס' הרא"ש: שאינו מבחין בין צרור לאגוז. רשב"ם. ח. דכי אמרי' זוכה לעצמו דוקא. במטלטלין ודוקא בשהגיעו לידו אבל בהקנאה אחרת כגון אגב. ר"ן. ט. דאינה חולצת עד שתהא גדולה. תוס' נדה מו. ד"ה אבל. י. של קטנה. שיט"ק. יא. דגדלות האשה ממהרת לבא משל איש. רשב"ם. יב. דכנגדן בקטנה משמע שהגיעה היא לענות נדרים דהיינו בת י"א שנה. תוס' הרא"ש. יג. פירוש לרבי יוסי תוס' נדה סס. יד. הבעל. פי' הר"ן.

ו) ג' רבינו הוא כגי' הרי"ף כאן דזמן מתקדשת למיאון הוא משתגיע לעונת הפעוטות וכמו דמוקי רבינו בסמוך.

גיטא לא הוי עד דמטית למתא מחסיא. ות"ת ואם אינה רוצה שיהא גט עד מתא מחסיא גם כשיגיע למתא מחסיא לא יהא גט דהא אינו מקבלו שם מיד הבעל והוי כמו טלי גט מעל גבי קרקע ואי מיירי כשהבעל עושהו שליח להולכה עד מתא מחסיא ושם הוי שליח לקבלה והא לא מזרח גיטא לא הוי עד דמטית למתא מחסיא: פשיטא דהא מראה מקום היא לו [6]לא צריכא דאמרה ליה זיל למזרח דאיתיה במזרח וקא אזל למערב מהו דתימא במערב הא ליתיה קמ"ל דילמא בהדי דקאזיל מיגם גאים ביה ויהב ליה גיטא האומר לשלוחו ערב לי בתמרים ועירב לו בגרוגרות בגרוגרות ועירב לו בתמרים תני חדא עירובו עירוב ותניא אידך [8]אין עירובו עירוב [9]אמר [10]רבה ל"ק הא רבנן הא רבי אלעזר הא רבנן דאמרי קפידא הא רבי אלעזר דאמר [11]מראה מקום היא לו ורב יוסף אמר הא והא רבנן כאן בשלו כאן בשל חבירו א"ל אביי ואלא הא דתניא האומר לשלוחו ערב לי במגדל ועירב לו בשובך בשובך ועירב לו במגדל דתניא חדא עירובו עירוב ותניא אידך [12]אין עירובו עירוב התם מאי שלו ושל חבירו איכא התם נמי איכא פירי דמגדל ופירי דשובך: **מתני'** [13]האומר כתבו גט ותנו לאשתי גרשוה כתבו איגרת ותנו לה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום: **גמ'** ת"ר [14]שלחוה שבקוה תרכוה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום תניא [15]רבי נתן אומר פטרוה דבריו קיימין פיטרוה לא אמר כלום [16]אמר רבא רבי נתן דבבלאה הוא [17]ודייק בין פיטרוה לפטרוה תנא דידן [18]דבר א"י הוא לא דייק [19]איבעיא להו הוציאוה מהו עזבוה מהו התירוה מהו הניחוה מהו הועילו לה מהו עשו לה כדת מהו פשוט מיהא חדא דתניא [20]עשו לה כדת עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום: **מתני'** [21]בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר [22]אף המפרש והיוצא בשיירא [23]רבי שמעון שזורי אומר [24]אף המסוכן: **גמ'** גניבא יוצא בקולר הוה כי הוה קא נפיק אמר הבו [25]ארבע מאה זוזי לרבי אבינא מחמרא דנהר פניא אמר רבי זירא דרא דהא מראה מקום היא לו. דאמר רבי אלעזר לעיל אשה כיון דלאו בדידה תליא קניעות מקומה לא הויא קפידא אלא כמראה מקום: **לא צריכא.** הא דאיצטריך למיתני אוסר מיד אלא דאיתיה לבעל במזרח והאי שליח אזיל למערב: **מהו דתימא.** לא תתסר מיד דהא למערב ליתיה לבעל דיחוס דלמא משכח ליה בחורתיה בגאתו מן העיר: **מיגם גיים ביה.** פוגע בו: **ערב לי בתמרים.** לאוף אלפים של תמוז: **הא רבנן.** דאמרי לעיל גבי דידה אע"ג דלא בדידה תליא ולא איכפת להו אמרי' כל מאי [1]דאמר איתיה לשלוחיה אי שני לאו שלוחיה הוא ה"ג אין עירובו עירוב: **מראה מקום הוא לו.** במידי דליכא פסידא ולא איכפת ליה: **הא והא רבנן.** ואיתיהו נמי לא אמור קפידא אלא גבי אשה דהתם ניחא [2]ליה דתיתזל ולא בדוכתא אחריתא והכא מתניתא כאן בשלו עירובו עירוב דלא איכפת ליה והאי דקתני אינו עירוב כגון דיהב ליה חבריה רשות לערובי מתמרים דידיה ואמר לו האיך לשלוחיה ערב לי בתמרים דפלוני [3]דהכא ודאי קפידא הוא דבגרוגרות דחבריה ליתא רשותא: **במגדל.** קא סלקא דעתין הנח לי עירובי במגדל שבשוף אלפים: **מאי שלו ומאי של חבירו איכא.** דמקפיד מי מקפיד ההוא חבריה אי מנח ליה בהאי או בהאי: **פירי דמגדל.** במגדל דקתני לאו לאתנויחה הוא אלא ערב לי מפירות פלוני שיש לו במגדל: **מתני' רבנן גט ותנו לאשתי.** לשון בני אדם הוא כבר המזיקו בו לקרות לספר כריתות אשה גט: **גרשוה.** נמי כבר נהגו לקרות גירושין: **רבנן איגרת ותנו לה.** הגט שכותבין בו ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואיגרת שבוקין [4]: **פטרוה לא אמר כלום.** דדלמא לשון פטור וחובה להקל מעליה חובות שחייבת: **פרנסוה.** כל לשון פרנסה לשון עשיית צרכיה הוא קונדיי"ר בלע"ז כמו לפרנסה שמין בחב (כתובות דף סח.) וכמו מוליאין לפרנסה ואין מוליאין למזונות (שם דף סט.) הלכך לא ידעינן אי צורכי גט הוא שלא תהא זקוקה ליבם או צורכי מלבוש וכסות הוא: **לנימוס.** כחוס לא ידעינן אי חק גט אי חק מזון וכסות וכן כדאי: **גמ' שלחוה.** לשון שלחה מביתו (דניאל כד) נקט האי גברא: **שבקוה.** לשון אגרת שבוקין [5]: **תרכוה.** לשון תרוכין גירושין [6]: **ר' נתן אומר פיטרוה דבריו קיימין.** לשון גט פטורין כך שמעתי ולי נראה הפוך פטרוה שעל כרחך בלשון זוהה הוא כמו שלחוה וכמו דברו [7] שברו הוא לשון גט [8] פטורין שהוא דגש פיטרוה שבלשון זוהה הוא רפי כמו אמרו שלחו מכם (בראשית מב) שמעו מלכים (שופטים ה) אף פיטרוה הוא לשון פטור וחובה דאי נתן הבבלי: **ודייק בין פיטרוה לפטרוה.** שמספרין פעמים בלשון אחרי ופעמים בלשון עברי הלכך כי אמר פטרוה לשון גט פטורין הוא שהדגיש וסיפר בלשון אחרי וכי אמר פיטרוה סיפר בלשון עברי ואמר לשון פטור וחובה: **תנא דידן דבר ארעא דישראל הוא.** וכל סיפורו לשון עברי לא דייק בין פטרוה ובין פיטרוה [9] ולא לגט פיטורין איכון דפיטורין לשון אחרי הוא כתיב והוציאה מביתו אלא ואיאה היא מעצמה: **עזבוה מהו.** לשון אגרת שיבוקין הוא או דלמא כיון דלאו לשון עזיבה כתבינן בגט לאו לישנא דגיטא הוא: **התירוה מהו.** לשון מותרת לכל אדם הוא או לשון התרת נדרים או התרת חגורה: **פשוט מיהא.** מתניתא חדא מהני בעיין עשו לה כדת לא אמר כלום: **מתני' היוצא בקולר.** ליהרג למלכות: **ואמר כתבו.** אע"פ שלא אמר תנו: **יכתבו ויתנו.** דאגב פחדיה טריד ולא פריש: **המפרש.** ליס: **והיוצא בשיירא.** למדברות: **המסוכן.** חולה: **גמ' מחמרא.** מיין שיש לי: דרא

מסורת הש"ס

ה) ל"צ דאיתיה במזרח וא"ל זיל למזרח וקאזיל למערב ס"ל מ"ה. ב) ברש"ל ובטע"מ, רש"ל. ג) [קדושין מח: מט. ב"ב קפה.], ד) [ב"ב עב.], ס) והא אנן תנן פטרוה לא אמר כלום אמר רבא ס"ל וכן בר"ן, ו) בכא"ר, דיק. וכל"ל רש"ש, ז) [שבת עג: וש"נ], ח) לעיל יג: ב"ב קמו: חולין עה: מנחות יוס ס"ד מ"ס], ט) [כתובות נה.], י) ס"ל דאמרה היא לשלוחה, יא) ל"ל לה. רש"ל, יב) נ"ל ועירב בגרוגרות, יג) [לקמן פה:], יד) בשבו כל"ל. מ"ה, טו) בדפו"ר פיטורין, טז) ל"ל לה. רש"ל, יז) אע"ג דלית הלכתא כל"ל. מ"ה, יח) [וע' תוס' ב"מ מב: ד"ה מי אמר].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מגא דידן וכו' וכן פיטרוה דבבל עניין לאו לגט כו':

לעזי רש"י

קונדיי"ר [קונרייי"ר]. ציוד, צרכים.

מוסף רש"י

היוצא בקולר. ליהרג (לעיל יג:) שנתחייב מיתה למלכות (חולין עה:). **ואמר כתבו גט לאשתי.** כלי שלא מזקק ליפס (לעיל יג:). **הרי אלו יכתבו ויתנו.** דמתוך שהוא כהול על נפשו לא גמר למילתיה ומייהו כתבו ותנו הוה דעתיה (שם וכנ"ל לקמן עב:) דממתמ שהוא כהול על נפשו לא הפקיע לגמוא דבריו (כתובות נה. וכנ"ל חולין לט:) אף על גב דלא אמר תנו, דעתיה שיתנו לה ונשאן שלוחיה אף לגרש, אלא שהיה כהול על נפשו (חולין עה.) דמסתמא גלי דעתיה מדאמר כתבו דלשם נתינה קאמר, משום דיוצא ליהרג, אלא מיתה ליה דתפוא קמי יפס (מנחות ל:). **אף המפרש.** מן היסוד ליס (חולין עה:) **והיוצא בשיירא.** למדבר (לעיל יג:). **המסוכן.** מתוך חלי (חולין שם) שביב מרע (לעיל יג:) **מו:** הגוסס (כתובות נה.) ויהיינו בתר אומדן דעתא דאמרינן לא אמר כתבו אלא ליתנו, הואיל ומסוכן הוא לא נתמין לנתן בה (שם) שדעתו שיכתבו ויתנו דלפטור את אשתו מן היבוס נתכוין (רשב"ם ב"ב קמו:).

מוסף תוספות

א. כי השליח אמר לבעל שכן עשאתו האשה שליח, ואדעתא דהכי נותנו לה הוא. תוס' הרא"ש. ב. [דאי] רב יוסף בא לחלוק על סברת רבה דלומר דבשלו לא קפיד הוה ליה לפרושי טעמא אמאי לא קפיד בשלו. תוס' הרא"ש. ג. (ש)בא להשמיענו. תוס' הרא"ש. ד. שאמר לו המערב אני אערוב לך משלי מן הגרוגרות והלך ועירב בתמרים בהא ליכא קפידא. רשב"ם. ה. למה יקפיד בכך, כל מה שנותן לו מקבל ממנו. רשב"ם. ו. שלא היו במקום אחד. תוס' ב"מ מב: ד"ה מי אמר.

פסקי רי"ד

הילכך בכל דהו לבד שתדע להבחין בין גיטא לדבר אחר מתגרשת ומשום הכי לא תניא גבי קידושין איוהוי קטנה שיודעת לשמור קידושיה כדתניא גבי גט משום דשמירת הקידושין היא שמירה יפה ולא הבחנה בעלמא הילכך לא הוצרך לפרשה דמפורשת ועומדת היא מסתמא אבל שמירת הגט שאינה אלא הבחנה בעלמא הוצרך לפרש והכי גרסי' גבי צרור וזורקו אגוז ונוטלו מתגרשת בקידושי אביה וגבי הפעוטות מתקדשת למיאון והכי גריס ר"ח ור"י ז"ל אבל בעל ה"ג גריס איפכא בהלכות מיאון שחיבר גבי צרור וזורקו אגוז ונוטלו מתקדשת למיאון וגבי הפעוטות מתגרשת בקידושי אביה והכי גריס גם המורה ואינו נ"ל זו הגרסא הדא דיותר דעת צריך בקידושין מבגירושין שהאשה יוצאה לרצונה אבל אינה מתקדשת אלא לרצונה ותו דא"כ ק' ליה לרבא מן הברייתא דבברייתא מפרש כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר דהיינו צרור וזורקו אגוז ונוטלו ורבא אמר כפעוטות: הגיעו לענות נדרים נדריהן נדר והקדשן הקדש וכנגדן בקטנה חולצת פי' ענות נדרים היא שנה אחת לפני גדלתן דהיינו כל שנת י"ב ונקבה וכל שנת י"ג לזכר כדתנן בנדה (מה:) שנדריהן נבדקין אם יודעין לשם מי נדרו ולשם מי הקדישו נדריהן נדר והקדשן הקדש והכא בזכרים מיירי דכל ג' מדות בקטנים מיירי ואמרי' בהו וכנגדן בקטנה והכי נמי בקטנים מיירי דענות נדרים דידהו בני י"ב שנה ויום א' כל שנת י"ג נדריהן נבדקין וכנגדן בקטנה כשהיא בת י"ב שנים ויום א' היא אשה גמורה וחולצת עיין בערך נ"ו בס"ה ולמכור בנכסי אביו דהיינו הקרקעות כקטן חשיב עד שיהא בן כ': **מתני'** קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה אם אין לה אב לידה ממש ואם יש לה אב לידי אביה כדפרש' לעיל שאין יד לקטנה לקבל גיטה בחיי אביה בלא רשותו: האומר תן גט זה לאשתו: האומר פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול פי' דהוי קפידא כי הוא חפץ לבזותה באותו מקום וכיון ששינה דעתו בטל שליחותו. הרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר כשר פי' דלא הוי קפידא אלא מראה מקום הוא לו: האשה שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר פסול פי' דהוי קפידא שלא רצת להתבזות כ"א באותו מקום וכיון ששינה על דעתה בטלה שליחותו ור' אלעזר מכשיר: ור' אלעזר מ"ש רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי איש דמדעתו הוא דמגרש הוי קפידא אבל אשה דבין בעל כרחה מיגרשה מראה מקום היא לו והלכה כר"ק דיחיד ורבים הלכה כרבים תוס' דמילתא דר' אלעזר איתוקמה בשיטה בס' גט פשוט (ב"ק קסה.): הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר פי' דשליחות להולכה בעל קבעיד ליה ולא אשה והילכך אע"ג דקאמרה אין בכך כלום שאין זה שליחותה אלא שליחות הבעל: הבא לי גיטי אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה. פי' שלא עשאתו שליח לקבלה שהתא מתגרשת בקבלתו אלא הזמנה בעלמא עשתה. לך במקום פלוני ואם בעלי רוצה לשלוח לי גיטי הביאוהו לי התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד. פי' דשמא משעה שיצא פגע בבעלה ונתנו לו והיא מתגרשת בקבלתו. התקבל לי גיטי במקום פלוני אוכלת בתרומה עד שיגיע לאותו מקום. פי' דכיון דקבעה לו מקום קפידא הוי ואם יקבלנו במקום אחר לא הוי גיטא הילכך אוכלת בתרומה עד שיגיע שליח לאותו מקום ור' אלעזר אוסר ור' אלעזר לטעמיה דאמר מראה מקום היא לו ואם קבלו לה במקום אחר כשר הלכך יש לחוש שמא פגע בבעל וקבלו לה: **מתני'** האומר כתבו גט ותנו לאשתי גרשוה כתבו אגרת ותנו לה הרי אלו יכתבו ויתנו פי' שכל אלו לשון גירושין הן ונהגו העולם לקרוא לגט אגרת שבוקים והלך אחר לשון בני אדם פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום. פי' אע"פ שכתוב בגט כן פטורין י"ל לשון פטור חוב הוא להקל מעליה חובות שחייבת. פרנסוה נמי י"ל לשון פרנסה של מזון וכסות הוא. גם כנימוס וכראוי י"ל כחק הנשים וכראוי להם ממזונות וכסות: תי"ר שלחוה שבקוה תרכוה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו פי' לקמן (סו.) תנן הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה מפני שלא אמר כתבו ותנו אבל היוצא בקולר ליהרג ואמר כתבו ותנו רצה לומר אלא מתוך פחדו נקצרה לשונו ודוקא היוצא בקולר אבל אינש אחרינא לא עד שיאמר כתבו ותנו חזרו לומר אף המפרש בספינה (בפילגוס) לילך לארץ רחוקה והיוצא בשיירא לילך במדבר גם אלה בהולים הם ואינן יכולין לגמור כל דבריהם ובכתבו בלבד שאמרו הרי אלו יכתבו ויתנו ר' שמעון שזורי אומר אף המסוכן פי' אף החולה גם הוא טורד בחליו וקשה לו להרהרות דברים ואגן סהדי כשאמר כתבו גם תנו רצה לומר אלא מחמת חליו נקצרה לשונו והרהר אלו יכתבו ויתנו ולהכתבא כר' שמעון שזורי דאמרינן בהקומץ בתרא הלכה כר' שמעון שזורי במסוכן

ל"ל. ז. וגם לא הזכיר לו מקום. תוס' הרא"ש. שהיו בבית אחד. תוס' ב"מ מב: ד"ה מי אמר. ח. ל"ל.

דרא רבי אבינא לסילתיה. יטעון רבי אבינא סלו על כתיפו למזונותיו להוצאת הדרך וילך לו אצל רב הונא רבו כי על פיו ושמועותיו יזכה במתנה בלא קנין: **דאמר ר"ה.** בפרק מי שאחזו (לקמן דף עב:): **גיטו. דשכיב מרע: כמתנתו כו'.** ומיהא יליפינן אבן נמי דמה גיטו אע"ג דלא פריש תנו ותתנין כדתנן במתניתין ביולא בקולר ובמסוכן אף מתנתו כו': **לאחר מיתה מי איכא.** לאחר שמת מי מגרשה ובשעת מיתה החזקה ליבם ולהא מילתא היכי נדמיינהו: **אלא ר' אבא.** לאו הכי אתקיף אלא הא קשיא ליה אדר' זירא דאמר קנה רבי אבינא להא מתנה דגיבא: **במקלא.** שסייר לעצמו שלא נתן כל נכסיו ובעי קנין דהכי קיי"ל בב"ב בפרק מי שמת (דף קנא:) דכיון שסייר לגרמיה מידי אינו כמצוה מחמת מיתה הואיל וחס על פרנסת עצמו והרי היא כמתנת בריא: ופרכינן **מכלל דרב הונא סבר דלא בעי קנין: דמצוה מחמת מיתה הוא.** שהיה יודע שהיולא בקולר אינו חוזר: **הכי קשיא ליה.** היכי נקני: **תמרא לא אמר.** הכא ליה תמרא באדבע מאה זוזי: **דמי תמרא לא קאמר.** הכא ליה אדבע מאה זוזי מדמי תמרא דגמא לזבוני תמרא ומיתב ליה: **מחמרא קאמר.** זוזי מחמרא קאמר דיתבו ליה וכי עושין מעות מיין: **כדי לייפות את כחו.** לכך לא פירש לא זו ולא זו כדי לייפות את כחו שיהא לו כל היין שלו אחריות שאם אמר תנו לו יין אם החמיץ מן היין מאה חביות היו היורשין אומרים לו שלך החמיץ ואי אמר דמי תמרא ומכלו ממנו קצת ואכדו המעות אומרים לו אכדו מעותיך הלכך אמר מחמרא דמשמע יין ודמיו שהכל אחריות לו: **מתני' כל השומע קולו.** ופירש שמו ושם עירו: **גמ' אידמויי אידמו.** פעמים שעושין עצמם כדמות אדם: **בבואה.** לל: **ארה היא.** שמתכוונת היא לקלקלה שתנשא בגט זה ותאסר על בעלה: **בשעת הסכנה.** כגון זה שמסוכן למות ואם לא עכשיו אימתי: **שאין מכירין.** אם זהו שפירש שמו: **מתני' רצה לשחק בה.** הואיל ולא אמר תנו: **אם מעצמו נפל הרי זה גט.** דלעצמו מתחילה היתה לכך וסופו הוכיח והוה ליה כמפרש[ט] ומסוכן[י]: **גמ' מעשה לסוסור.** ריש"א תנא לא אמר כלום ואח"כ נתן חילוק בין מעצמו נפל ובין דחתו הרוח: **מי משוי איניש ברא שליח במקום אבא.** דלא מקפיד בהי מייהו ומעיקרא להאי ברא נמי שוייה שליח ועכשיו שמת האב[יא] יתנו לה הכן הזה וחבירו שהרי הלך הבעל למדינת הים:

מתני' אמר לשנים תנו גט לאשתי. אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי אלו יחתמו בעצמן ולא יאמרו לעדים אחרים לחתום דלאו בית דין מיניהו לגזות על אחרים אלא עדים שווינהו. ובגמרא[יב] מפרש על כתב הגט אם יכולין לגזות לסופר אחר לכתוב או הם עצמם צריכין לכותבו: **מהו.** הוה מצי למיבעי באומר לשנים תנו אלא כתבו דתנו לשנים בלא כתבו ככתבו ותנו דמי ושמא נקט כתבו ותנו לרבותא: **והאמר** ישמעאל בשעת הסכנה כגון זה שמסוכן למות בבור ואם לא עכשיו אימתי סומכין על הקול וכותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין אם הוא זה שפירש שמו: הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה. כגון שלא אמר כתבו ותנו ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל מן הגג ומת אמר רשב"ג אם מעצמו נפל הרי זה גט אם הרוח דחתו אינו גט: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני אם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט ומעשה נמי בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת ואמר רשב"ג אם מעצמו נפל הרי זה גט אם הרוח דחתו אינו גט דעל לבי כנישתא אשכח מקרי ינוקא ובריה דיתבי ויתיב איניש אחרינא גבייהו אמר להו בי תרי מינייכו נכתבו גיטא לדביתהו לסוף שכיב מקרי ינוקא מי משוו אינשי ברא שליחא במקום אבא או לא רב נחמן אמר לא משוו אינשי ברא שליחא במקום אבא ורב[טו] פפי אמר משוו אינשי ברא שליחא במקום אבא אמר[יז] רבא[יח] הילכת' משוו אינשי ברא שליח' במקום אבא: **מתני'**[יט] אמר לשנים תנו גט לאשתי

דרא רבי אבינא לסילתיה ואזל לגבי דרב הונא רביה[כ] דאמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ומה גיטו אע"ג דלא פריש כיון דאמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו אף מתנתו [א]כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה מתקיף לה רבי אבא אי מה מתנה [ב]ישנה שלא נתן כל נכסיו ובעי קנין דהכי קיי"ל בב"ב בפרק מי שמת (דף קנא:) דכיון שסייר לגרמיה מידי אינו כמצוה מחמת מיתה הואיל וחס על פרנסת עצמו והרי היא כמתנת בריא: ופרכינן **מכלל דרב הונא סבר דלא בעי קנין: דמצוה מחמת מיתה הוא.** שהיה יודע שהיולא בקולר אינו חוזר: **הכי קשיא ליה.** היכי נקני: **תמרא לא אמר.** הכא ליה תמרא באדבע מאה זוזי: **דמי תמרא לא קאמר.** הכא ליה אדבע מאה זוזי מדמי תמרא דגמא לזבוני תמרא ומיתב ליה: **מחמרא קאמר.** זוזי מחמרא קאמר דיתבו ליה וכי עושין מעות מיין: **כדי לייפות את כחו.** לכך לא פירש לא זו ולא זו כדי לייפות את כחו שיהא לו כל היין שלו אחריות שאם אמר תנו לו יין אם החמיץ מן היין מאה חביות היו היורשין אומרים לו שלך החמיץ ואי אמר דמי תמרא ומכלו ממנו קצת ואכדו המעות אומרים לו אכדו מעותיך הלכך אמר מחמרא דמשמע יין ודמיו שהכל אחריות לו: **מתני' כל השומע קולו.** ופירש שמו ושם עירו: **גמ' אידמויי אידמו.** פעמים שעושין עצמם כדמות אדם: **בבואה.** לל: **ארה היא.** שמתכוונת היא לקלקלה שתנשא בגט זה ותאסר על בעלה: **בשעת הסכנה.** כגון זה שמסוכן למות ואם לא עכשיו אימתי: **שאין מכירין.** אם זהו שפירש שמו: **מתני' רצה לשחק בה.** הואיל ולא אמר תנו: **אם מעצמו נפל הרי זה גט.** דלעצמו מתחילה היתה לכך וסופו הוכיח והוה ליה כמפרש[ט] ומסוכן[י]: **גמ' מעשה לסוסור.** ריש"א תנא לא אמר כלום ואח"כ נתן חילוק בין מעצמו נפל ובין דחתו הרוח: **מי משוי איניש ברא שליח במקום אבא.** דלא מקפיד בהי מייהו ומעיקרא להאי ברא נמי שוייה שליח ועכשיו שמת האב[יא] יתנו לה הכן הזה וחבירו שהרי הלך הבעל למדינת הים:

מתני' אמר לשנים תנו גט לאשתי. אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי אלו יחתמו בעצמן ולא יאמרו לעדים אחרים לחתום דלאו בית דין מיניהו לגזות על אחרים אלא עדים שווינהו. ובגמרא[יב] מפרש על כתב הגט אם יכולין לגזות לסופר אחר לכתוב או הם עצמם צריכין לכותבו: **מהו.** הוה מצי למיבעי באומר לשנים תנו אלא כתבו דתנו לשנים בלא כתבו ככתבו ותנו דמי ושמא נקט כתבו ותנו לרבותא: **והאמר** ישמעאל בשעת הסכנה כגון זה שמסוכן למות בבור ואם לא עכשיו אימתי סומכין על הקול וכותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין אם הוא זה שפירש שמו: הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה. כגון שלא אמר כתבו ותנו ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת ואמרו חכמים אם מעצמו נפל הרי זה גט שידע בעצמו שהיה חלוש הרבה ואיגלאי מילתא שהרי נפל ומת ואם הרוח דחפתו אינו גט שלא מחמת חליו נפל: מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט ומעשה נמי בבריא וכו'. ההוא גברא דעל לבי כנישתא אשכח מקרי ינוקי ובריה דיתבו ויתיב איניש אחרינא גבייהו אמר להו בי תרי מנייכו ליכתבו גיטא לדביתהו לסוף שכיב מקרי ינוקי מי משוי איניש שליחא ברא במקום אבא אי לא רב נחמן אמר לא משוי איניש שליחא ברא במקום אבא ומעיקרא לא איכון אלא לאבוה ולהאי איניש אחרינא והשתא דמית אבוה בטלה השליחות. ורב פפא אמר משוי איניש שליחא ברא במקום אבא וכל תרי מנייהו כשרין לכותבו והלכתא משוי איניש

דמי חמרא לא קאמר. וא"ת כי אמר נמי דמי חמרא הוי דבר שלא בא לעולם כדאמרינן בפרק האומר משקלי (ערכין דף כ:) גבי דמי שור זה עלי עולה ומוקי לה באומר לכשיבואו דמיו יקדשו ופריך והא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וי"ל דהתם משום דאמר לכשיבואו אבל אמר דמי שור זה עלי עולה משמע התם דלא חשיב זה דבר שלא בא לעולם אלא הוי כמו דקל לפירותיו דבעי למימר יקדש השור לדמיו וה"נ כי אמר דמי חמרא בעי למימר שיהא היין קנוי לו לדמיו אי נמי כאן היה דמי יין שכבר נמכר ויין שלא נמכר והכי קאמר דמי חמרא שכבר נמכר לא קאמר וגם חמרא העומד למכור לא קאמר: **כדי ליפות כחו.** פירש בקונטרס שיהא כל היין שלו באחריות שאם אמר תנו לו יין אם החמיצה חביות אחת[יז] מן היין היו יורשין אומרים לו שלך החמיץ וראיה שלא רצה לומר שיהא כל ההפסד שלו דמן הדין[א] אין לו להפסיד אלא לפי המשכון[ב] והשאת דכולו אחריות אינו מפסיד כלל[ג] וא"ת ורב הונא מה הוצרך להשמיענו כיון דאמר תנו ואע"ג דלא קנו מייהי הא פשיטא דמתנת שכיב מרע בכולה או מצוה מחמת מיתה דלא בעינן קנין ואומר ריב"ם דאיצטריך ליה לאשמועינן דאפי' יולא בקולר כמו עובדא דגיבא דמייתי עלה יש לו דין[ד] שכיב מרע דכל היכא דמועיל כתבו כמו תנו יש לו דין זה:

כל השומע קולו כו'. [ד]אע"פ דאמרינן בפרק אין בין המודר (נדרים דף לו:) גבי מודר הנאה מחבירו דתורם לו תרומתו לדעתו ודייק בגמרא לדעתו דמאן אי לימא לדעתא דידיה מאן שוייה שליח אלא דבעל הכרי הא קא מהני ליה דעבד שליחותיה ומוקי לה באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום לאו משום דכי אמר הכי לאו שליחותיה עביד דבתרומה בעינן שליחות אלא לענין מודר הנאה דוקא לא חשיב שליחות שיחשב בכך כמהנה ליה כיון שלא זה לו לעצמו או שמא יש לחלק דהכא לא קאמר כל הרוצה לכתוב אלא כל השומע דייחד יחידה למי ששומע קולו:

וליחוש שמא שד הוא. דוקא בבור או אותו שעומד על ראש הסר[יח] וראיה בפרק בתרא דיבמות (דף קכב.)[ה] ואסור לאדם שיתן שלום לחבירו[ו] בשדה דבמגילה (דף ג.) כעין עובדא דיהושע שראה אותו וחרבו שלופה בידו כל כי האי גוונא חיישינן שמא שד הוא אבל בעיר מותר ליתן שלום[ז] לחבירו ומכירו בגילה או בעדים ומר בגילה כתבו גט לאשתי ולא חיישינן וכן משמע בירושלמי דפירקין (ה"ו) דמייתי עלה ומשיאין על פי בת קול ומפרש והוא דחזו בבואה ומפרש הלא דתימא בשדות אבל בעיר אע"פ שלא ראה בבואה של אדם ופריך מהמיא דהיה מושלך בבור כו' ומשני מצויין הן בבורות כדרך שמצויין בשדות:

יט) אמר לשנים כתבו ותנו גט כו' ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן אם הוא זה שפירש שמו: הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה. כגון שלא אמר כתבו ותנו ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת ואמרו חכמים אם מעצמו נפל הרי זה גט שידע בעצמו שהיה חלוש הרבה ואיגלאי מילתא שהרי נפל ומת ואם הרוח דחפתו אינו גט שלא מחמת חליו נפל: מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט ומעשה נמי בבריא וכו'. ההוא גברא דעל לבי כנישתא אשכח מקרי ינוקי ובריה דיתבו ויתיב איניש אחרינא גבייהו אמר להו בי תרי מנייכו ליכתבו גיטא לדביתהו לסוף שכיב מקרי ינוקי מי משוי איניש שליחא ברא במקום אבא אי לא רב נחמן אמר לא משוי איניש שליחא ברא במקום אבא ומעיקרא לא איכון אלא לאבוה ולהאי איניש אחרינא והשתא דמית אבוה בטלה השליחות. ורב פפא אמר משוי איניש שליחא ברא במקום אבא וכל תרי מנייהו כשרין לכותבו והלכתא משוי איניש

גליון הש"ס

תוד"ה ולילחוש כו' לחבירו ומכירו. לשון ומכירו אינו מובן לי דכיון דלא מיישינן בעיר לשד מה צריך לומר שהיה מכירו וכי אין נותנין אלא לאדם שאינו מכירו:

מוסף רש"י

גיטו. דשכיב מרע, כמתנתו מה מתנתו. אמרינן בב"ב (קנא:) אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר. ולא מינעינא היכא דאמר אם מתי, דהא לא מת, אלא אפילו לא אמר אם מתי אלא יהב לה גט סתמא אם עמד חוזר, דמסתמא מאדעתא דמיתה יהב לה והא לא מת (לקמן עב:). **כל השומע כו'.** הרי אלו יכתבו ויתנו. אע"ג דלא אמר ליה לסופר כתוב (כתובות נ:) וקמיבעי ליה בכל דבריו שאומר אני הוא פלוני בן פלוני (יבמות קכב.). **לימדני יונתן בני.** בינמות שם: יונתן שידע, שד היה או בקי בהן (רש"י שם). **הבריא שאמר כתבו גט לאשתי.** ולא אמר כתבו ותנו ולכך נ', רצה לשחק בה. שלא תפליה בו לתת לה גט לפוטרה מיבם אם ימות, והפליגה בדברים ואין אלו נעשין שלוחו לגרש, דהא לא אמר תנו, לכך נקט בריא דאילו מסוכן קיימא לן הלכה כר"ש שזרי דאמר מוקמין לן הלכה ומתנין (חולין לט:). **ונפל ומת.** וכבר כתבו ונתנו העדים גט לאשתו (שם). **אם מעצמו נפל.** ולא מתחלה היה דעתו לעלות ולילפל והוה ליה כהול כמסוכן (שם). **מעשה לסתור.** הא תנא לא אמר כלום ואח"כ נתן חילוק בין מעצמו נפל ובין דחתו הרוח: **מי משוי איניש ברא שליח במקום אבא.** דלא מקפיד בהי מייהו ומעיקרא להאי ברא נמי שוייה שליח ועכשיו שמת האב יתנו לה הכן הזה וחבירו שהרי הלך הבעל למדינת הים. **אמר לשנים תנו גט לאשתי.** אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי אלו יחתמו בעצמן ולא יאמרו לעדים אחרים לחתום דלאו בית דין מיניהו לגזות על אחרים אלא עדים שווינהו. ובגמרא מפרש על כתב הגט אם יכולין לגזות לסופר אחר לכתוב או הם עצמם צריכין לכותבו. **מהו.** הוה מצי למיבעי באומר לשנים תנו אלא כתבו דתנו לשנים בלא כתבו ככתבו ותנו דמי ושמא נקט כתבו ותנו לרבותא. **והאמר** ישמעאל בשעת הסכנה כגון זה שמסוכן למות בבור ואם לא עכשיו אימתי סומכין על הקול וכותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין אם הוא זה שפירש שמו: הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה. כגון שלא אמר כתבו ותנו ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת ואמרו חכמים אם מעצמו נפל הרי זה גט שידע בעצמו שהיה חלוש הרבה ואיגלאי מילתא שהרי נפל ומת ואם הרוח דחפתו אינו גט שלא מחמת חליו נפל: מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט ומעשה נמי בבריא וכו'. ההוא גברא דעל לבי כנישתא אשכח מקרי ינוקי ובריה דיתבו ויתיב איניש אחרינא גבייהו אמר להו בי תרי מנייכו ליכתבו גיטא לדביתהו לסוף שכיב מקרי ינוקי מי משוי איניש שליחא ברא במקום אבא אי לא רב נחמן אמר לא משוי איניש שליחא ברא במקום אבא ומעיקרא לא איכון אלא לאבוה ולהאי איניש אחרינא והשתא דמית אבוה בטלה השליחות. ורב פפא אמר משוי איניש שליחא ברא במקום אבא וכל תרי מנייהו כשרין לכותבו והלכתא משוי איניש

מוסף תוספות

א. דאם החמיץ קצת או אי נאבדו קצת המעות למה הוא מפסיד הכל. רשב"ם. ב. פירוש לפירושם דאע"ג דאמרינן בית שבביתי אי שור בשורי אני מוכר לך ומת אחד או נפל מראהו מת ומראהו נפול כדאמר בפרק בתרא דמנחות התם היינו טעמא לפי שכל בית וכל שור עומדין בפני עצמן ומש"ה מראהו מת ונפול אבל הכא שלא זיכה לו חביות כך וכך אלא חמרא הרי היין כולו מעורב והאיך יאמר לו שלך החמיץ. ר"ן. ג. וריצב"א אומר דפי' הקונטרס עיקר דאדם המקנה לחברו ק' חביות בחביותיו והחמיצו מקצתן מצי למימר ליה שלך החמיצו כדאמרי' בפ"ב דבכורות וכו'. מוס' הרא"ש (עיי"ש עוד, ועי' בהשב"ש שמיקר דעת תוס' מלאות המלאכה בפ"ב דבכורות נגדם). ד. אלמא דאי אמר כל השומע שייך למימר שליחותיה קעביד. מוס' נדרים לו: ה. מקום שאין דרך בנ"א לעמוד שם לפי שהשדים מצויין שם. רשב"ם. ופרכינן עלה וליחוש שמא שד הוא. ר"ן. ו. בלילה. מוס' יומא קכב. ד"ה לחזו. אאל"ל דף מד. מתוס' אפי' ביום. ז. שאם היו שואלין בשנים תנו אז בשלשה כתבו ותנו והיה משיב להם דלא קפיד אכתב הגט, אכתי בשנים כתבו ותנו קא מביעיא להו דכיון דאמר כתבו יתירא, דבשנים בתנו לחודיה הוי קפידא אחתימה, דלמא אכתיבה נמי קפיד. מוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ט מהל' זכייה הלי"ג [ופי"ח מ' שם הל"ב] סמג עשין סב טוש"ע חו"מ סי' רכ סעי' מ:
נב ב מיי' שם פ"ט מ"ג שם טוש"ע חו"מ סי' רנב סעי' ח:
נג ג מיי' שם הלכה ו' סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רכ סעי' ד:
נד ד מיי' שם הל"ז טוש"ע שם סעי' ז וסי' רנג סעי' כ:
נה ה מיי' שם פי"ח הל' ח סמג עשין פג טוש"ע חו"מ סי' רנג סעי' יג:
נו ו מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' יט:
נז ז טוש"ע שם:
נח ח מיי' שם [הל"ד] והלי"ב סמג שם טוש"ע שם סי' וסי' קכ סעיף ג:
נט ט מיי' שם סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' טז:
ס י מיי' שם הלי"ג טוש"ע שם סעי' ח:
סא כ מיי' שם פ"ט הל' ל סמג שם טוש"ע שם סעי' כא וסעי' כב:

פסקי רי"ד

ובתרומת מעשר של דמאי. גנבא יוצא בקולר הוה כי קנסיק אמר להו [הבו] ד' מאה זוזי לרבי אבינא מחמרא דנהר פקוד א"ר דידא דרא ר' אבינא לסלתיה וליזיל לגביה דרב הונא רביה פי' ישים מזונותיו בסלו וילך אצל רב הונא רבו והוא יקיים מתנתו אע"פ שהיתה בדבור בעלמא בלא קנין דאמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר פי' שכיב מרע שנתן גט לאשתו סתם אע"פ שלא אמר אם מתי אם הבריא ועמד מחליו חוזר בו וגיטו בטל דאגן סהדי דלא יהב לה גיטא אלא מחמת פחד מיתה ושלא תהא זקוקה ליבם כדאמר' במתנתו שאם עמד חוזר בו הכי נמי אמרי' בגיטו: ומה גיטו אע"ג דלא פריש כיון דאמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה. פי' מצינו בש"מ שכל דבריו ככתובין וכמסורין דמו אבל ביצא בקולר לא מצינו [גבי מתנה רק גבי] גיטו תנן דסגי ליה באומר כתובו ומהקישא דרב הונא דמקיש להו ילפי' דכל מידי דבגט כשר בכתבו בלחוד במתנה נמי כשר בתנו בלחוד אע"ג דלא קנו מיניה ואע"ג דקי"ל מתנת ש"מ במקצת בעיא קנין האי הרי כמצוה מחמת מיתה דאפילו במקצת לא בעי קנין. **מתני'** מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו הבריא שאמר כתבו גט ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת אמר רשב"ג אם מעצמו נפל הרי זה גט אם הרוח דחתו אינו גט. פי' היה מושלך בבור שאין אדם יכול לראותו ולהכירו מי הוא ואמר אני פלוני בן פלוני כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אע"פ שלא ראוהו: ודלמא שד הוה אי נמי צרה הות ונתכוונה לקלקלה ואסיקנא תנא דבי ר'

והאמר שמואל אמר רבי הלכה כרבי יוסי. והוא הדין דהוה מלי למיפרך מדשמואל דפרק כל הגט (לעיל דף כט.) דאמר מתנה הרי היא כגט[א] דמילי לא מימסרן לשליח אבל ממתני' דאפי' רבי מאיר מודה באומר לשנים תנו או לשלשה אומר כתבו ותנו[ב] לא מלי למיפרך דה"א דטעמא משום בזיון דבעל כדאמר אביי בפרק כל הגט (גז"ש) והוה אמינא[ג] דבכתיבה ליכא בזיון אלא בחתימה דאיכא פרסום טפי: **כתב** ידן **הוא** או **כתב הגט הוא**. אע"ג דלא נפקא מינה מידי דאידי ואידי מילי נינהו ולא ממסרן לשליח הא מסיק דלשמואל אמר אמרו כשר וא"כ אתם סופר ועד פסול דהא בהא תליא כדאמרינן בסמוך וכשאומר לשנים כתבו ותנו הוי כאילו אמר להם בפירוש שיסתפו אחר עמהם לכתוב או לחתום לכך בעי מה רוצה הבעל שיעשו הם ולקמן דאמר אי סבירא לן דכתבו כתב ידן הוא הא כתב הגט כו' הוא הדין דהוה מלי למימר אפכא אי סבירא לן דכתב הגט הוא כתב ידן כשר: **הא** כתב הגט כשר כו'. וא"ת ומאי קשיא ליה מהא דמילי לא מימסרן לשליח הא לר"מ[ד] אפי' מצאו באשפה[ה] כשר[ו] וי"ל דשמואל פוסק הלכה כר' אלעזר[ז] ול"ל דר"מ ולפ"ז ר' יוסי דמתני' נמי כר"א א"נ נהי דמכשר ר"מ כשמצאו הבעל באשפה היכא שלוה לכתוב מודה ר"מ שצריך לעשות לוויו ואפילו כתב ידן הוא הוי כאילו לוה להדיא[ח] שיאמר לסופר שיכתוב ולא סגי הכא במצאו באשפה אפילו לר"מ: **אתם** סופר שנינו. וא"ת[ט] הא שמואל גופיה קאמר בפרק בתרא (לקמן דף פו:) דכתב סופר ועד שנינו ואתיא מתניתין אפילו כר"מ דלא נפיק מיניה שום חורבא א"כ מאי פריך ליה הכא לשמואל וי"ל דנהי דפליג בפירוש דמתניתין דכתב סופר ועד במילתיה דר' יוסי לא אסכים דפליג אדרב חסדא ורבי ירמיה אי מודה ר' יוסי באומר אמרו אי לאו[י] ובפרק מי שאחזו (לקמן דף עב.) דייקינן מברייתא[ט] לאפוקי ממאן דאמר מודה רבי יוסי באומר אמרו: **מתניתין** מני רבי יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח. אפילו באומר לשלשה תנו הוא הדין באומר אמרו ולהכי לא נפקא מינה חורבא אבל לר"מ דאמר מילי מימסרן לשליח באומר לשלשה תנו כ"ש באומר אמרו דכשר ולהכי לדידיה אתם סופר ועד פסול דלא ליתי לידי חורבא ולמאי דמסיק נמי באומר אמרו כשר ולא תעשה ולא שכיחא מ"מ לא מתוקמא מתניתין דמכשיר אתם סופר ועד כרבי מאיר דחייסינן לדידיה לתקלה אחריתי דזימנין דאמר לשלשה תנו ונמלכו שלשתן לומר לסופר לכתוב ולפלוני ופלוני לחתום ואזלי תרתי מינייהו מדעת שלשתן ואמרו לסופר וכתב ומשום כיסופא דסופר מחתמי ליה בלא ידיעת שליחי[י] והא שכיחא דכשאומר לשלשה תנו אומרים לאחרים שיכתבו ויתנו לכתחילה כדתנן במתני' ולא חייסינן שמא תשכור עדים[יא] כי אמר לג' תנו דכיון דאומר כשר ולא תעשה לא יחתום[יב] הסופר אם לא שידע בודאי שעשאן הבעל ב"ד ואם תאמר כיון דלר"מ אתם סופר ועד פסול היכי תנן אמר לשנים

או לשלשה (נמי) כתבו ותנו גט לאשתי. אע"פ שהן רואיין ליעשות בית דין כיון דבהדיא אמר להו כתבו לא ב"ד שויהו אלא עדים: **אמר לשלשה תנו.** ולא אמר כתבו: **הרי אלו יאמרו.** לעדים אחרים לכתוב ולחתום וליתן מפני שעשאן ב"ד: **מביא האסורין.** משמו של רבי עקיבא שנחבש בבית האסורין: **נומינו לשליח.** אמרנו לשליח לחיינא שנעשה שליח בהלכה זו לאומרה בבית המדרש: **ילמדו.** אם אינם יודעין לכתוב ילמדו לכתוב עד שיכתבוהו בעצמן: **גמ'** הכי גרסינן **אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן מהו.** הא דקתני מתניתין לכתבו[ז] בעצמן אחתימה קאי והכא הרי חתמו הן או דילמא אכתב הגט קאי: **שלח להו תנא.** אם ניסת בגט זה תנא מספק דמספקא לן אי כשר או לא: **והדבר צריך תלמוד.** כלומר אין הדבר הזה ברור לנו וצריכין אנו ללמוד מן הגדולים ממנו אם כשר הוא או לא: **מאי הדבר צריך תלמוד.** מאי מספקא ליה לשמואל בגווה: **אי נימא מילי אי מימסרן לשליח.** וכשר[ח] ודבריה שנאמר לשליח זה אם יכול למוסרן לשליח אחר: **אי לא מימסרן.** ופסול דהכא מילי בעלמא מסר להו ואינן חוזרין ונמסרין לסופר ולא דמי למוסר גט לשלוחו שיכול לחזור ולעשות שליח אחר: **הלכה כר' יוסי.** דמתני': **אלא.** מספקא ליה אי הא כתבו דקאמר להו: **אי כתב ידן הוא.** אתיתמן הוא דקאמר והרי חתמו הן: **או כתב הגט הוא.** והרי לא כתבוהו: **אין איכא בי דינא דחדא.** שלא למדו לחתום עדיין: **ופרכינן ואי סבירא לן דכתבו כתב ידן הוא דהוי.** הא כתב הגט אמרו לסופר וכתב כשר בתמיה: **והאמר שמואל כו' הלכה כר' יוסי.** דמתני' וכיון דפריש שמואל טעמא דר"י משום דמילי לא מימסרן לשליח הוא היאך כשר הא מילי נינהו. ומשני אי הוה סבירא לן ופשיטא לן דכתבו דקאמר לא הוי אלא כתב ידן איכא למימר דכתב הגט מדלא קפיד עליה נעשה כאומר אמרו לסופר ויכתוב וקס"ד דמודה רבי יוסי באומר אמרו: **ומי מודה.** והא אין תנן כתב סופר את הגט וחתם עד אחר כשר: **ואמר ר' ירמיה אתם סופר שנינו.** הא כתב סופר דקתני אתם הוא שאם אתם הסופר בעד ועד אחר עמו כשר: **מאני'.** דמכשר אתיתמת סופר בגט רבי יוסי היא: **דאמר מילי לא מימסרן לשליח.** הלכך אין אדם חותם בגט אלא"כ שמע מפי עצמו לפי שאין השליח רשאי לומר לעדים חתמו בגט פלוני ומשום הכי ליכא למיחש הכא שמא הבעל לא לוה שיחתום אלא לשלוחו לוה שיאמר לסופר לשלשה תנו וכשלוחו לוה לחתום והשליח חשש שמא יתביים הסופר לומר אין מקבלין אותו בעד ומתוך חששא זו לוה לסופר לחתום ומהכא שמעינן דבאומר אמרו נמי פליג רבי יוסי דאי סלקא דעתין מודי ביה היכי מכשר אתיתמת סופר בגט נפיק מינה חורבא כו': כיון

או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי. הרי אלו יכתבו ויתנו אמר לשלשה תנו גט לאשתי הרי אלו יאמרו לאחרים ויכתבו מפני שעשאן ב"ד דברי ר"מ וזו הלכה העלה רבי חנינא איש אונו מקובל אני באומר לשלשה תנו גט לאשתי שיאמרו לאחרים ויכתבו מפני שעשאן ב"ד[ב] אמר רבי יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלין שאפי' אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו[ג] אמר לעשרה כתבו ותנו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין[ד] כולכם כתובו אחד כותב וכולם חותמין לפיכך[ה] אם מת אחד מהן הרי זה גט בטל: **גמ'** א"ר ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן מהו שלח להו תצא והדבר צריך תלמוד מאי הדבר צריך תלמוד אילימא משום דהוו להו מילי ומספקא ליה מילי אי מימסרן לשליח אי לא מימסרן לשליח והאמר שמואל אמר רבי הלכה כר' יוסי דאמר[ו] מילי לא מימסרן לשליח אלא לשמואל הא קא מיבעיא ליה האי כתובו אי כתב ידן אי כתב הגט ותיפשוט ליה ממתני' אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו היא גופא קא מיבעיא ליה[ז] כתובו כתב ידן הוא או כתב הגט הוא פשיטא דכתב הגט הוא דקתני סיפא אמר רבי יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלין שאפי' אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו לה אי אמרת בשלמא כתב הגט הוא שפיר אלא אי אמרת כתב ידן הוא מי איכא בי דינא דלא ידעי מחתם חתימת ידייהו אין איכא בי דינא חדתא ואי סבירא לן דהאי כתובו כתב ידן הוא הא כתב הגט כשר והאמר שמואל אמר רבי הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח אמרי אי סבירי לן דכתובו כתב ידן הוא כתב הגט נעשה כאומר אמרו[ח] ומודה ר' יוסי[ט] באומר אמרו ומי מודה ר' יוסי באומר אמרו[י] והתנן כתב סופר ועד בשר[יא] ואמר ר' ירמיה אתם סופר שנינו[יב] ואמר רב חסדא מתני' מני ר' יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח ואי סלקא דעתך מודה רבי יוסי באומר אמרו נפיק מינה חורבה דזימנין דאמר להו לשנים אמרו

לומר לסופר לכתוב ולפלוני ופלוני לחתום ואזלי תרתי מינייהו מדעת שלשתן ואמרו לסופר וכתב ומשום כיסופא דסופר מחתמי ליה בלא ידיעת שליחי והא שכיחא דכשאומר לשלשה תנו אומרים לאחרים שיכתבו ויתנו לכתחילה כדתנן במתני' ולא חייסינן שמא תשכור עדים[יא] כי אמר לג' תנו דכיון דאומר כשר ולא תעשה לא יחתום[יב] הסופר אם לא שידע בודאי שעשאן הבעל ב"ד ואם תאמר כיון דלר"מ אתם סופר ועד פסול היכי תנן אמר לשנים

עין משפט נר מצוה

סב א ב מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעי' ד:

סג ג מיי' פ"ט שם הל' מ סמג שם טוש"ע שם סעי' ח:

סד ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' ט:

ו [מיי' פ"ד מהל' זכייה הל"י טוש"ע שם סימן קמא סעי' מג]:

ז [טוש"ע שם סימן קל סעיף יח]:

פסקי רי"ד

שליחא בא במקום אבא: **מתני'** אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אמר לג' תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים כתובו מפני שעשאן ב"ד דברי ר' מאיר וזו הלכה שלח חנניא איש אונו מבית האסורים מקובלני באומר לג' תנו גט לאשתי שיאמרו לאחרים כתובו מפני שעשאן ב"ד א"ר יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלים שאפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו לה. אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין. כולכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין לפיכך אם מת א' מהן הרי הגט (השני) בטל. פי' אמר לשנים תנו גט לאשתי אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי אלו יכתבו הן בעצמן ויתנו ולא יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום דלאו ב"ד מנינהו שיוכלו לצוות לאחרים אלא עדים שוינהו ומיהו הם כותבים ונותנים אע"ג דלא אמר להו כתבו ותנו דדוקא כתבו בלא תנו אינו מועיל אבל תנו בלא כתבו מועיל שהיאך יכולין ליתן אם לא יכתבו. או אמר לג' כתבו ותנו אע"פ שהם ראויין להעשות ב"ד כיון דבהדיא אמר להן כתבו לא ב"ד שוינהו אלא עדים. אבל אם אמר לג' (כתבו) [תנו] גט לאשתי ולא אמר להם כתבו הרי אלו יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום וליתן מפני שעשאן ב"ד: זו הלכה שלח חנניא איש אונו מבית האסורים משמו של ר' עקיבא שנחבש בבית האסורים. א"ר יוסי נומינו לשליח אמרנו לר' חנינא שנעשה שליח בהלכה זו שאין הדבר כן ולא קבלנו שליחותו. אלא אפילו אם אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שהם ילמדו ויכתבו ויתנו לה ולא יאמרו לאחרים לכתוב: אמר שמואל הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח. ולקמן אמר' בפרקין דאפילו באומר אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ולפלוני ויחתמו פוסל ר' יוסי עד שיאמר להם הבעל בפיו. ומיכן יש להוכיח שהאשה שהיא ממנה שליח לקבלה שאין השליח יכול למנות שליח אחר ואע"פ שאמרה לו האשה שיהיה רשאי לימנות שליח משום דמילי נינהו שלא מסרה שום חפץ בידו. ולא דמי לשליח להולכה שיש חפץ בידו ויכול למוסרו לאחר כלום כל מה שאומרת לו האשה ואינו גט עד שיגיע ליד שליח ראשון. ומ"ה לא אשכחן בשום דוכתא ששליח לקבלה ממנה שליח אחר כי היכי דמשכחינן בשליח להולכה:

מסורת הש"ס

א) נעיל יח:, ב) [נעיל כט. לקמן עח: עב.], ג) ל"ל יכתבו, ד) [לקמן עח: עב.], ה) לקמן עח: פו: פז:, ו) [לקמן עח: פח.], ז) ברש"י שבגר"ף וברשב"ם, יכתבו, ח) בדפו"ר דברים ולפנינו הוא ע"פ רש"ל ועי' רש"ש, ט) [נעיל ג: כג. כו:], י) נראה של"ל שיאמרו, יא) מיבא הסופר נראה ט"ס פנ"י וע"ש,

---

מוסף רש"י

או לשלשה כתבו גט כו' יכתבו. הס עצמם שהרי אמר להם כתבו, אבל אמר לשלשה **תנו גט לאשתי, יאמרו לאחרים ויכתבו.** ויתנו, **מפני שעשאן ב"ד.** ושאין לעשות שליח (לעיל כט.). **כולכם כתובו אחד כותב וכולם** חותמין. ואי לא הוו חתמי כולהו הוי פסול, דנקפיד[ת] תליא דלא שויה גיטא אלא בהכי (לעיל י:). **חתם סופר שנינו.** לא תימא דמתכשר גט בתתימת עד אחד וכתב יד סופר חתם הסופר בגט עד ועד שני עמו כשר (לקמן עא:) **דהוו להו ג'** עדים, ואשמועינן מתניתין דלא מיישינן למימר הבעל לא לוה שיחתום הסופר אלא אמר לסופר אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו, ומשו הכי אלומין לכיסופא דסופרא ולחתמוהו, לא לא מיישינן, דכאוקמינן בפרק מי שאחזו (לקמן פח.).

מוסף תוספות

א. כלומר, שאין השליח יכול לומר לאחרים לכתוב, והיינו משום. שיט"ק. ב. דיכתבו ויתנו ולא מימסרי לשליח. תוס' לעיל כט. ד"ה ומילי. ומשמע נמי דטעמא דר"מ בהא מתני' משום מילי לא ממסרן לשליח הוא לדעת שמואל וכו'. רשב"ם. ג. [ד]קסבר שמואל. תוס' שם. ד. חתמו ונתנו לה. תוס' הרא"ש. ה. ואפי' לכתחילה. שם. ו. דבעי כתיבה לשמה. שם. ז. מה פריך מר' ירמיה לשמואל. שם. ח. [וא"כ] אין לנו להעמיד דברי שמואל באותו ענין שיחלוק עליהם בפירוש דברי ר' יוסי. שם. ט. עד שישמעו קולו'. שם. י. הנפרד, ובעל לא יהיב להו רשותא למעבד אלא מדעת' דכולהו תלתא, והיני חורבא. שיט"ק בשם רמ"ה. יא. לכך שיאמרו בשם בעלה לסופר לכתוב ולעדים לחתום, והאחרים סבורים שהבעל צוה. רש"י לקמן פז.

פסקי רי"ד (המשך)

וכיון שהלכה כר' יוסי אפילו באומר אמרו כדאמרינן בפ' מי שאחזו (לקמן עב.) אינו מועיל

כיון דאמר מר. לקמן בשמעתין גבי אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו כשר הגט אבל לא תעשה: **לא שביחא.** הלכך לא גזרינן. ושמואל לית ליה דרבי ירמיה דאמר אתם סופר כתב סופר ואתם עד כדאמרינן בהמגרש (לקמן דף פו:) ולא מוקי לה כר' יוסי ולא אירי מתני' בחתימת סופר כלל ובין לרבי יוסי ובין לר' מאיר כשרה החתימה ושמואל לית ליה דרב חסדא דאמר רבי יוסי היא וכתב[ב] סופר ודברי הכל היא: **דלמא אמר להו.** אתם חתומו ואמרו לפלוני ויכתוב דבהא אמרי' לקמן כשר ותעשה ואי מכשרת חתימת סופר בגט אזלי הני סהדי ומחתמי לסופר משום כיסופא: **הניחא למ"ד כו'.** פלוגתא היא לקמן בשמעתין: **אלא ר' יוסי דרבי אמר כו'.** אלא ודאי רבי יוסי תרתי אמר לפסולא בין שאמר לשלשה תנו בין שאמר אמרו לפלוני ויכתוב ופלוני ופלוני ויחתמו פסול והכי אמרינן לקמן תעשה אלא אינא דרבי מאיר פליג דלרבי יוסי פסול לגמרי ואיתא לדרב חסדא דהא דקתני אתם סופר כשר רבי יוסי היא דליכא למיחש שמא שליח לזה ולא בעל: **ושמואל.** דאמר לעיל הדבר צריך תלמוד דאי כתובו כתב [ג] ידו הא כתב הגט נעשה כאומר אמרו וכשר: **סבר לה כרבי יוסי בחדא.** דאמר שמואל הלכה כרבי יוסי היכא דלא אמר אמרו: **ופליג עליה.** באומר אמרו: **נמוקו עמו.** [ד] פירשו עמו לתת טעם לכל דבריו שהיה מייסד את דבריו: **חכם וסופר.** כדאמרינן במסכת סוטה (דף כ.) אמרתי לו לבלר אני: **חכם לכשירצה.** כשהיה רוצה להיות מתון ומתיישב בדבריו היה חכם: **גל של אגוזים.** מפרש באבות דר' נתן (פ' יח) מה גל של אגוזים אדם נוטל אחת מהן והם נקבצות ונופלות זו על זו כולן כך ר' טרפון בא תלמיד ושאלו דבר היה מביא לו ראיה מקרא מדרש משנה הלכה ואגדה הכל יחד: **חנות מיוזנת.** יינה מוכן בה תמיד שאין החנוני צריך לומר לזוקקין המתינו ואביא לכם [ה] כך נצרך אדם ללמד מפיו מזומן לו ותלמודו ערוך בפיו: **אולר בלוס.** כך מפורש באבות דרבי נתן למה היה ר' עקיבא דומה לעני שנטל קופתו וילא לשדה מצא שעורים קלר ונתן בה מצא חטין נתן בה וכן פולים וכן עדשים וכשבא לביתו בירר כל מין ומין לעצמו כך ר"ע כשלמד מרבותיו שמע דבר מקרא מרבותיו ואחריו הלכה ואחריו מדרש ואחריו אגדה נתן לבו לחזור עליהן ולגורסן עד שהיו [ו] סדורין בפיו ולא אמר אלמוד מקרא לעצמו מדרש לעצמו אבל כשנעשה חכם גדול עשה כל התורה מטבעות מטבעות סידר מדרש סיפרי וסיפרא לבדן ושנאן לעצמן לתלמידיו והלכות לעצמן ואגדות לעצמן. וגרשה בעיני אולר בלוס קצור מסגירות לבדן מחילות [ז] מחילות כמו שעושין בתיבות גדולות ליתן חטין מכאן שעורין מכאן עדשים מכאן כמו פיו בלוס ורגליו מבולמות בבכורות (דף מ:) קלושי"א בלע"ז: **קופה הרוכלים.** מפרש התם [ח] מה רוכל זה שבא לעיר שואלין ממנו אפרסמון עמך אומר הין פליטון עמך אומר הין קנמון עמך אומר הין כך נצרך אדם לשאול דבר במקרא משיבו וכן בגמרא וכן במדרש וכן באגדה. ואין שבח זה דומה לשל ר"ע שנתן לבו תחילה ולמד הכל מבולבל ואח"כ סדרן: **קופה של בשמים.** דומה לקופת הרוכלין אלא שהרוכל מתוך שאומנתו לכך מרבה מינין יותר וקושר כל אחד בצרור לבדו להיות מזומן לשואלו: **קב ונקי.** [ט] לא לימד הרבה כשאר חבריו אלא מה שאומר בבית המדרש נקי הוא שהלכה כמותו לעולם: **טוחן הרבה.** שנה הרבה: **מוליא קימעא.** מפרש ליה: **בנא משכח קימעא.** מתלמודו: **ומה שמוליא אינו מוליא אלא סובין.** מה ששכח מתלמודו לא שכח אלא דברים שלא נראו שהלכה כמותן: **שנו מדופי.** למדו תורתי: **שמדופי הרומות מהרומות מדופיו של ר"ע.** בחרתים ותרמתים מתוך עקרי משניותיו של ר"ע והיינו ברירה אחר ברירה: **שמא תשכור עדיס.** לכך שיאמרו בשם בעלה לסופר לכתוב ולעדים לחתום: **לא תשנו חכמים לדבר זה.** מאחר שמכירין חתימתן לא חשו לומר שקר חתמו: **מעשה לא עבדי.** שיחתמו שקר או יעידו שקר: **דיבורא עבדי.** אומר לאחרים לעשות והאחרים סבורים שהבעל ליה: **ואתם חתומו.** לליכא למיחש שמא תשכור כיון דאין חותמין אלא אם כן שמעו מפי הבעל עצמו: **ולא תעשה.** גזירה הא אינו הא:

ואיכא

אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ומשום כיסופא דסופר חיישי ומחתמי חד מהנך סהדי וסופר בהדייהו ובעל לא אמר הכי כיון דאמר מר כשר ולא תעשה כן בישראל לא שביח וליחוש דילמא אמר להו לבי תרי אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו ואזלי הנך משום כיסופא דסופר ומחתמי ליה לסופר בהדי חד מינייהו ובעל לא אמר הכי אמרי הא נמי כשר ולא תעשה הוא הניחא למ"ד כשר ולא תעשה אלא למ"ד כשר ותעשה מאי איכא למימר אלא רבי יוסי [א]תרתי אמר ושמואל סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא גופא אמר שמואל אמר רבי הלכה כרבי יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח אמר לפניו [ב]ר"ש ברבי מאחר שר"מ וחנינא איש אונו חולקין על רבי יוסי מה ראה רבי לומר הלכה כר' יוסי אמר לו שתוק בני שתוק לא ראית את ר' יוסי אילמלי ראיתו נמוקו עמו דתניא [ג]איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמים ר"מ חכם וסופר ר' יהודה [ד]חכם לכשירצה ר' טרפון גל של אגוזין ר' ישמעאל [ה]חנות מיוזנת ר"ע אוצר בלום ר' יוחנן בן נורי קופת הרוכלים רבי אלעזר בן עזריה קופה של בשמים [ו]משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי [ז]ר' יוסי נמוקו עמו רבי שמעון טוחן הרבה ומוציא קימעא תנא משכח קימעא ומה שמוציא אינו מוציא אלא סובין וכן אמר ר"ש לתלמידיו בניי שנו מדותי שמדותי תרומות מתרומות מידותיו של ר"ע גופא אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו אמר רב הונא אמר [ח]רב כשר [ט]ולא תעשה זאת בישראל אמר ליה עולא לרב נחמן ואמרי לה רב נחמן לעולא מאחר דכשר אמאי לא תעשה זאת בישראל א"ל חיישינן שמא תשכור עדים ומי חיישינן [י]והתניא עדים החתומין על [יא]שדה מקח ועל גט [יב]אשה לא חשו חכמים לדבר זה מעשה לא עבדי דבורא קאמרי אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו רב חסדא אמר כשר [יג]ולא תעשה רבה בר בר חנה אמר כשר ותעשה רב נחמן אמר כשר ולא תעשה רב ששת אמר כשר ותעשה רבה אמר כשר ולא תעשה רב יוסף אמר כשר ותעשה

לשנים תנו הרי אלו יכתבו ויתנו דברי ר' מאיר וש לומר דלר' מאיר כיון דחתם סופר פסול הו"ל כאומר אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתמו והרי אלו יכתבו היינו יחתומו ואם תאמר אכתי היכי קתני הרי אלו יכתבו ויתנו לכתחלה למאי דאמר בסמוך [א] הא נמי כשר ולא תעשה ותירץ רבינו תם דמשום דאמר לשלשה שהוא לכתחלה [ב] נקט האי לישנא דיכתבו ויתנו אי נמי הכי קאמר אם בא לקיים שליחותם יכתבו ויתנו בעצמן דאי אמרי לאחריני ועבדי אפי' דיעבד לא מהני אי נמי דזימנין דתעשה אפי' לכתחלה כגון בשעת הדחק: **אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו.** לא דמי לעד מפי עד דהני מילי כששמעו מפי עדים שפלוני לזה מפלוני מנה שלא נמסרה עדות לאלו המעידים אלא בפני הראשונים אבל כאן עיקר עדות לא נמסרה אלא לאלו והראשונים הם שלומי הבעל שמזה נאלו לעשות לה גט: **לא שביחא.** פירש בקונטרס לשמואל אית ליה בפ' בתרא (לקמן ד' פו:) דכתב סופר ועד שנינו ואתיא אפי' כרבי מאיר ומכל מקום צריך לומר נמי אליביה דלא שביחא דמתחילה לא הקשה אלא מכח דלא מסתברא דפליג שמואל אדר' ירמיה ורב חסדא: **חכם לכשירצה.** יותר מר"מ ודילמא ר' מאיר חריף ומקשה ור' יהודה מתון ומסיק [ג] וכי האי גוונא אמרינן בסוף הוריות (דף יד.):

חנות מיוזנת. לשון מזון ואית דגרסי מזוינת לשון זיון: **בלום.** בקונטרס גריס במ"ס כמו פיו בלוס ורגליו מבולמות בבכורות (מ:) ואית [ד] דגרסי בסמ"ך [ה] כמו בבראשית רבה (פ' כ"ח) משל למלך שהיו אולרותיו בלוסים [ו] וחתומין ומעורבין [ז]: **דיבורא** אמרי **מעשה לא עבדי.** והא דאמרינן סוף פרק ב' דיבמות (דף כה:) גבי מיאנה או שחלצה בפניו יצאנה מפני שהוא ב"ד ופריך בגמרא טעמא דב"ד הא בי תרי לא והתניא עדים החתומים על שדה מקח ועל גט אשה לא חשו חכמים כו' ומאי קושיא ליתי דיבורא אמרי מעשה לא עבדי כדאמר הכא דהתם לא הוי אלא דיבורא שאומר שמיאנה או שחלצה ויש לומר כיון דהתם על ידי דיבורא [ח] נגמר הדבר שע"י כך ניסת לשוק מעשה גמור חשיב ליה אבל הכא אין נגמר על ידם ואינו אלא דיבור בעלמא:

הדרן עלך האומר התקבל

סה א ב ג מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעי' ד וע"ש במ"מ ובכ"מ:
ד [טוש"ע הו"מ סימן סו סעיף כא]:
ה [מיי' פ"י מהל' גירושין הט"ז שו"ע אה"ע סימן יב סעיף א]:

מוסף רש"י

ארצר בלום. מיניס הרבה מעורבין בתוכה יחד (השב"ם ב"ב נח. ושם: בלום). **משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי.** קב, מדה קטנה, כלומר במקומות מועטים הוא מזכר במשנה או בברייתא, ונקי, בכל מקום שמזכר הלכה כמותו (יבמות מט: וכנ"י ערובין סב: ובכורות סג:) משנה היינו נמי ברייתא ומשום הכי קי"ל כותיה בין במשנה בין בברייתא (השב"ם ב"ב קלח.). **ר' יוסי נמוקו עמו.** טעמו, ניס וקו, דבר ישר כקו המשקולת (ערובין נא.) **טעמי דליותיו מביא לו בכל מקום** (שם יד:) טעמו, שהיה מביא טעם לדבריו כל שעה (בכורות לז.). **לא חשו חכמים לדבר זה.** לומר לא יקחו שוב שדה זו מן הלוקח וכן העד של גט לא יצא את האשה (יבמות כה:).

הדרן עלך האומר

עין משפט
נר מצוה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חכם כו' וכי האי גוונא אמרינן כו'. ע' תשובת רלב"ח סי' נב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ושמואל וכו' דאי כתובו כתב ידן הוא הא כתב:

לעזי רש"י

קלושיי"א [קלושי"ן]. מדורים.

מוסף תוספות

א. אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו. רשב"ם.
ב. דבשלשה ליכא למגזר מידי. תוס' הרא"ש.
ג. אוצר בלוס, מיניך הרבה מעורבין בתוכה ביחד. רשב"ם ב"ב נח. ד"ה לאולר. ד. כמו סגורים. תוס' הרא"ש.
ה. כשמעידים שקר. תוס' יבמות כה:

ואיכא דאפיך להו. לרבה ורב יוסף: **ע"י כולן.** בשביל כולן: **מוליך במעמד כולן.** כולן יולכו עמו: **מנה מהו.** אם לא אמר כולכם אבל מנגלן מ' ב' ג' ד' ואמר כתבו גט לאשתי מהו [1] מדמנגהו לכולהו הגך מנויין איכוון או דלמא כיון דלא אמר להו כולכם המנויין כתבו לא בעיגן כולם: **אמרי לה להאי גיסא.** מנה כולהו אכולהו קפיד מנה מקצתייהו [2] לא קפיד אלא אמנויין [3] השנים מהני מנויין אתמו למעוטי השאר שלא נמנו אתא ולא לכל הני מנויין איכוין שיתמו כולם כיון דלא מנה לכולהו הוברר שטורח הדבר עליו וחדל לו מדעתו הראשונה ואפי' [4] המנויין אינם צריכין לחתום אלא מקצתן: **ואמרי לה להאי גיסא.** מנה מקצתן גלי דעתיה דאהני קפיד וצריכין [5] כולן המנויין לחתום מנה כולן כיון דלא אמר כולכם לא הקפיד אלא לומר בפני מנין זה ולא שיחתמו כולם: **אתקין רב יהודה בגיטא דכולכם.** בגט שאדם אומר במעמד רבים ויש לחוש שמא יאמר [6] לכולכם איכוין ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל התקין שיהו כותבין בו כך אמר לנו פלוני כתבו לו כולכון לו כל חד מנכון כולכון אחד כותב במעמד כולם לו כל חד מנכון אפי' אין תביריו עמו: **אוכילו.** הוליכו: **ואפי' לאיפסולי.** שמא לא יהא אחד מהן במעמד כתיבתו לו לא יחתמו כולן: **חתומו כל חדין מנכון.** ולא לימא (לינא) כולכם:

הדרן עלך האומר

מי שאחזו קורדייקוס. שם שידה השולטת כששותה יין הרבה מגיתו: **לא אמר לנוס.** שאין דעתו מיושבת: **נשתתק.** לאו אשאחזו קורדייקוס קאי אלא אדם שנעשה אלם מחמת חולי: **הרכין.** הטה. ויש שמיס מתרגמינן ואתכין שמיא (תהלים יח): **בודקין אותו.** בדברים אחרים שואלין לו דברים שהוא רואי להשיב עליהן [7] אם לאו דעתו מיושבת שמרמז על תשובת לאו הרכנה שדרך בני אדם להרכין על לאו ועל הין הרכנת הין שנשה פעמים לכל אחד כותבין ונותנין אם מרכין על הגט הרכנת הין: **גמ' נלפיה.** נשכו כלומר ששתה הימנו והרגיש בו: **רוחא.** שד [8] האוחז על ידי כך: **לקמיעא.** שמשביעין בה את הרוח בשמו: **סומקא.** כחוש: **מרקא.** מזוג במים הרבה: **נשמשא כה יומא.** חולי שאחזו מחמת חוש בו ביום: **כוזא דמיא.** יפתה: **סיכורי.** הקזת דם בקרן: **סומקא.** כחוש: **עתיקתא.** מימיס רבים: **למליעתא דריפיה.** לחולה: **דחלים ליה עלמא.** פג לבו: **ולימוד.** יפות כמו נחית בר [9] אמורא' (ב"ב דף עד:): **נשמשא בשרא סומקא בו'.** כדאמר: **לתלגא.** חולי שאחזו מחמת לינה: **חייא.** בלא מזיגת מים: **הוו מצערי ליה.** העבדים מפני שהיה חסיד ופרוש ומחמיר עליהן באיסורין: **יתמא.** אשת רב נחמן והיא בת הגשיא ואשת אב בית דין וחשובה כדאמרי' בהעור והרוטב (חולין דף קכד.) דרב נחמן חתנא דבי גשיאה הוה: **מסופא.** מרתן: **דמסהפכי.** מחמת זיעה אדומה היולאה ממנו ע"י בשרא שמינא וחמרא חייא: **פשיטי פשיטי.** בהרות עגולות: **רב יוסף איעסק.** לתלגא בריחים כדי שימסה ויזיע: **בכשורי.** נשאת קורות ומשאות: **אהדמו לי הדמי דחיוטא.** סדרו לפני נתחי הבהמה לנתחיה: **אהדמו.** הנתיחו כלומר ערכו הנתחים: **א"ל.** ריש גלותא: **אי הכי.** דמשום דאשדי הוא: **ליעבדו קמיה שמעיה דמר.** כלומר קמיה שמעיה דמר יסדרו המאכל בהיתר: **אכלא.** שולחן: **ריספנא דחנקא חמפא.** אמנסטריישו"ן. עצם קטן שעל כף הירך שאדם בולעו ונחנק משום דרב ששת סגי נהור הוה ולא ידעינא ואכל ויחנק: **גשפה.** משפה והרגיש באותו עצם: **שקל.** כל התחיכה וכרכה בסודריה:

מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום. ואפי' אמר כתבו ותנו: **ברכה בסודריה.** משום דאשכח ביה טעמא דמיזרא הוא דעבד הכי והגמרא לא פירשו עד לבסוף: דאמר ר' יוחנן משום ר' אלעזר דמן רומה אמר [2] מנה הרי הוא בכולכם אמר רב פפא ולא פליגי הא דמנה כולהו והא דמנה מקצתייהו [3] אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא אתקין רב יהודה בגיטא דכולכם כתובו או כולכון או כל חד וחד מינכון חתומו או כולכון או כל תרי מינכון אובילו או כולכון או כל חד וחד מינכון אמר רבא זימנין דגאיז ליה לדיבוריה ואמר כולכון ולא אמר כל חד מינכון ואתי לאיפסולי אלא אמר רבא [4] כתובו כל חד מינכון חתומו כל תרי מינכון אובילו כל חד מינכון:

הדרן עלך האומר

מי [1] שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר לא תכתבנו אין דבריו האחרונים כלום [2] נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו [3] בודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו: **גמ'** מאי קורדייקוס אמר שמואל דנכתיה חמרא חדתא דמעצרתא ליתני מי שנשכו יין חדש הא קמ"ל דהא רוחא קורדייקוס שמה למאי נפקא מינה לקמיעא מאי אסותיה [4] בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא אמר אביי [5] אמרה לי אם לשימשא בת יומא כוזא דמיא בת תרי יומי [6] סיכורי בת תלתא יומי בשרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא לשימשא עתיקתא ליתי תרנגולתא אוכמתי וליקרעה שתי וערב וליגלחיה למצעיתא דרישיה ולותביה עילויה וננחיה עילויה עד דמיסרך ולינחות וליקום במיא עד צואריה עד דחליש עלמא עילויה ולימוד ולסליק וליתיב ואי לא ליכול כרתי ולינחות וליקום במיא עד צואריה עד דחליש עלמא עילויה ולימוד ולסליק וליתיב לשימשא בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא לתלגא בישרא שמינא אגומרי וחמרא חייא רב עמרם חסידא כי הוה מצערין ליה בי ריש גלותא הוו מגנו ליה [7] אתלגא למחר אמרו ליה מאי ניחא ליה למר דלייתו ליה אמר הני כל דאמינא להו מיפך אפכי אמר להו בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא אייתו ליה אינהו בישרא שמינא אגומרי וחמרא חייא שמעה ילתא ומעיילה ליה לבי מסותא ומוקמי ליה במיא דבי מסותא עד דמהפכי מיא דבי מסותא והוו דמא וקאי בישריה פשיטי פשיטי רב יוסף איעסק בריחיא רב ששת איעסק בכשורי אמר [8] גדולה מלאכה שמחממת את בעליה א"ל ריש גלותא לרב ששת מ"ט לא סעיד מר גבן א"ל דלא מעלו עבדי דחשידי אאבר מן החי א"ל מי יימר אמר ליה השתא מחוינא לך א"ל לשמעיה זיל גנוב אייתי לי חדא כרעא מחיותא אייתי ליה אמר להו אהדמו לי הדמי דחיותא אייתו תלת כרעי אותיבו קמיה אמר להו הא בעלת שלש רגלים הואי פסוק אייתו חדא מעלמא אותיבו קמיה אמר ליה לשמעיה אותביה נמי להך דידך אותבה אמר להו האי בת חמש רגלים הואי אמר ליה אי הכי ליעבדו קמיה [9] (שמעיה) דמר וליכול א"ל לחיי קריבו תכא קמייהו ואייתו קמיה בישרא ואותיבו קמיה [10] ריסתנא דחנקא חמתא גששיה ושקלה כרכה בסודריה לבתר דאכיל אמרי ליה

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' כו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעי' ז וסי' קמא סעי' כא כג:

סז ב מיי' שם הלכ"ז סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכ סעי' ט:

סח ג מיי' שם הלכ"ח טוש"ע שם סעי' יא:

א ד מיי' שם פ"ב הלי"ד [והטו"ר] סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכא סעי' ח:

ב ה מיי' שם הלכ"ז טוש"ע שם סעיף ה:

ג ו מיי' פ"ד מהל' דעות הל"ב והל' יד טו:

פסקי רי"ד

אמר לעשרה כתבו [ותנו] גט לאשתי א' כותב ושני' חותמין דכך אמר להם כל שנים מכם כתבו ותנו גט לאשתי. אבל אם אמר כולכם כתובו קפידא הוי שרצה לבזותה בפני כולן וא' כותב וכולן חותמין ואם מת אחד מהן הרי הגט בטל שלא נתקיים תנאו: ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב על ידי כולם. פי' לא צוה להם לחותמו אלא לכותבו בלבד כולכם כתבו א' כותב במעמד כולם פי' בהסכמת כולן שכולם ידעו כשיכתוב: הוליכו גט לאשתי אחד מוליך ע"י כולם כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם. פי' לא דמיא בריייתא למתני' דבמתני' צוה אותם בין על הכתיבה בין על החתימה משום הכי תנן אחד מהן כותב ושנים חותמין ואם אמר כולכם א' כותב (ושנים) [וכולם] חותמין אבל הברייתא מיירי כגון שלא צוה אותם אלא בכתיבת הגט והוא רוצה אח"כ להחתימו: איבעיא להו מנה אותן מהו רב הונא אמר מנה אותם אינו ככולכם דר' יוחנן משום ר' אלעזר אמר מנה אותם הרי הוא ככולכם אמר רב פפא ולא פליגי הא דמנה כולהו הא דמנה מקצתייהו אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא והילכך עבדינן לחומרא בין מנה כולם בין מנה מקצתם אותם שמנה ככולכם דמי: אתקין רבא בגיטא כתובו כל חד מנכון חתומו כל תרי מנכון אובילו כל חד מנכון כשמצוה הבעל במעמד אנשים כתבו גט לאשתי התקין שיאמר כך כתובו כל חד מנכון חתומו כל תרי מנכון אובילו כל חד מינכון גזירה שמא יאמר כולכם ויתבטל הגט משום הכי מלמדין אותו שיאמר כן:

סליק פירקא

מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבוהו אין בדבריו האחרונים כלום: נשתתק ואמרו לו

מסורת הש"ס

[1] מיכא ותנו ליתא בכת"י וכלא"שויס, [2] [מוספתא ספ"ד], [3] [ע' מ"ש תוס' על זה לקמן ע: ד"ה בודקין], [4] [לקמן ע:], [5] [קדושין לא: וש"נ], [6] בדפו"ר מיכוי. וכ"ל יעב"ץ, [7] ס"ל כולי ליליא, [8] ס"ל ל"ג, [9] [דסתנא גירסת ערוך בערך דסתן], [10] מדלא מענהו. גי' רש"ל ועין רש"ש, [1] ל"ל שלא רש"ל, וכנ"מ אבנע"ז סי' קכ' ס"ט הביא דיש גורסים, לא קפיד אפילו אמנויין, [2] מכאן עד מיכא כיון טופ ע"פ מהרש"ל ועי' מהרש"ל, [3] מכאן עד סוף הדיבור טופ ע"פ מהרש"ל, [4] ל"ל כל. רש"ל, [5] בדפו"ר שמא יאמר כולכם ולא יחתמו ולפנינו הוא ע"פ רש"ל ועי' בב"י וכנ"מ אריכות דבריה, [6] בדפו"ר אתחזו, [7] [ל"ל אמודאי וכ"ג הערוך עי' ערך מד ב],

גליון הש"ם

גמ' אמרי לה להאי גיסא. כעין זה ב"ב דף מב ע"ב וש"נ:

הגהות הב"ח

(**א**) רש"י ד"ה בודקין וכו' להשיב עליהם לאו או הן ומס לאו דעתו:

לעזי רש"י

אמינישטרישו"ן. מנת בשר מבושל.

פסקי רי"ד (המשך)

נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג' פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו. פי' קורדייקוס הוא רוח רעה השורה על האדם ששותה יין מגיתו ומפני זה לא אמר כלום שהוא משועמם הוא ואינו עומד על דעתו ואם מתחילה צוה ואמר כתבו גט לאשתי ואח"כ אחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבוהו אין בדבריו האחרונים כלום ולא בטלה שליחותו: נשתתק לאו אמי שאחזו קורדייקוס קאי אלא אדם שנאלם מחמת חולי ועומד על דעתו ואם אמרו לו נכתוב גט לאשתך והוא הרכין והטה להם בראשו סימן [הוא] שמתרצה בדבר בודקין אותו ג' פעמים בדברים אחרים אם משיב על לאו לאו ועל הין הין על דעתו הוא עומד וסומכין בהרכנת ראשו וכותבין גט לאשתו:

איגניב לן כסא דכספא. שהיו רואים אותו ד) כרך בסודריה ורולין לבדוק מהו: **אמרי ליה.** לריש גלותא: **דחיורא.** בשר בעלת שחין: **מיכל אכלי וטעמי.** טעמתי: **חיורא לא עביד לן האידנא.** לא שחטנו היום בהמה בעלת שחין: **בדולפא.** בעור היו בודקין במקום ריסמנא זו בכף הירך ותמצאנו בעור שהוא לבן: **דאמר רב חסדא חיורא באוכמתא לקותא היא.** טלאי לבן בעור שחור לקותא היא שם בבשר ונהפך העור לבן: **כרו ליה בירא.** חפרו גומץ שיפול בו: **ושדו ליה ליפפא.** השליכו מתחלת על פי הבור כדי שלא יבין ה) מושבו: **ליתי מר לינא.** לשכב במשכבו: **נחר ליה רב חסדא.** עשה לו סימן כמו נחרת סוסיו (ירמיה ח): **א"ל.** רב ששת לינוקא פסוק לי פסוקיך: **נטה לך.** פסוק הוא בעשהאל: **הדר מינה.** חזור מעליה לימין או לשמאל: **ברילום.** לרחוק בהן בלונו: **הכא תרגימו.** בבבל: **שידה ושידתין.** שד זכר ושד נקבה: **שידתא.** שידה עגלה למרכבת נשים ושרים: **בי שיחין.** באותו מקום: **מה היא.** מה דמותה ומה טיבה. ויש אומרים שידה עלמה רלא כולן ואמן איני יודע מאי היא: **היכי איעביד.** בלי כלי ברזל: **שמיר.** בריה משמת ימי בראשית ואין כל דבר קשה יכול לעמוד מפניו: **לאבני אפוד.** דאמרינן במסכת סוטה (דף מח:) אבנים הללו אין כותבין עליהם בדיו שנאמר פתוחי חותם ואין מסרטין עליהם באיזמל שנאמר במלואתם שלא יהו חסרות כלום אלא כותב עליהם בדיו ומראה להן שמיר מבחוץ והן נבקעות מאליהן: **לבשינהו.** כפאס ביסורין לומר ו) לו היכן הוא: **לבשינהו.** לחלן לשון מכבש של בגדים (שבת דף קמא.): **היכא איתיה.** אשמדאי שאוכל לבבשו: **בטורא פלן.** בהר פלוני: **כריא ליה בירא.** כרה לו שם בור: **טינרא.** אבן: **ואתמיה בגושפנקיה.** בחותמו: **סייר לגושפנקיה.** בודקו שלא נגע אדם בו לגלות בורו: **וגבבי דעמרא.** גיזות לצמר: **וזיקי דחמרא.** גודות יין: **בירא מפפא.** במורד ההר למטה מבורו של אשמדאי: **ושפינהו למיא.** כגון השופה יין ו) לחמריה (ב"מ דף ס:). הריק מי בור העליון לתוך התחתון דרך נקב שנקב בשפה שבין שתי הבורות ומתוך שהראשון קרקעיתו גבוהה מקרקעית התחתון נרוקו המים לתוכו מאליהן: **וסממינהו.** לנקבים שבין זה לזה כדי שכשיגיע יין בעליון לא יזוב ממנו לתחתון: **וכרא בירא.** אחרינא מעילאי לבורו של אשמדאי: **וטמינהו.** מילא אותן שתי בורות עפר כדי שלא יבין אשמדאי: **טמינהו.** שתתן כדמתרגמינן שתמוס פלשתים (בראשית כו) טמנון פלישתאי: **כי אתא.** אשמדאי: **סייריה לגושפנקיה.** ומצאו שלם: **לא סגי ליה.** לא יכול להתאפק: **רוח וגנא.** נשתכר ונרדם: **נחיה אתא.** בניהו מן האילן: **סממיה.** סגר השלשלת סביב לוארו שלא יוכל ראשו לנתק: **הוה קא מפרזל.** משמע ומתעסק לנתקה הימנו: **דמרך.** הקב"ה: **חף ביה.** נתחכך בו: **כובא.** לריף קטן כמו כובא דלייריי ט): **דאתרמנא.** אלמנה היתה דרה בו: איחננא

דאמר רב חסדא אוכמא בחיורא וחיורא באוכמא לקותא היא.

פירוש טלאי שחור בעור לבן או טלאי לבן בעור שחור אין זה אלא מחמת נגע שהיה שם הקשה רבינו תם דבגזיר בריש פרק בית שמאי (דף לא:) משמע דלא מיירי רב חסדא אלא בשור שחור בין שוריס לבנים שהשחור מגרע כולם ומתקלקל מקחם על ידו ופריך התם ממתני' דהתם דמשמע שהלבן גרוע ומסיק דרב חסדא מיירי בתורא דקרמנאי דהתם שחור גרוע טפי ואור"ת דתרי מילי מינהו ומילתיה דהכא מיירי בטלאי שחור בעור לבן ולבן בעור שחור והתם מיירי בשור שחור בין שוריס לבנים ותדע דבכל הספריס ישנים לא גרסינן התם במילתיה דרב חסדא אלא אוכמא בחיורא לקותא ותו לא וכן גרסה דאי גרסינן תרווייהו כמו הכא ונפרש חד לטלאי וחד לשור בין השוריס אם כן מאי פריך התם דמנא ליה דאוכמא בחיורא קאי אשור בין השוריס ימא איפכא ולא יקשה כלום. רבינו תם: **איכא** שמיר דאייתי משה לאבני אפוד. הכא משמע דלאבני אפוד בעי שמיר ובפ"ק דקידושין (דף לא.) גבי עובדא דדמא בן נתינה בקשו ממנו אבנים לאפוד וזה היה בבית שני מדקאמר לשנה נולדה לו פרה[א] אדומה כו' דבבית ראשון לא עשו פרה כדאמר[ב] שניה עשה עזרא ואם כן היה שמיר בבית שני ואין להקשות דבפרק בתרא דסוטה (דף מח.) תנן משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים ומשחרב בית המקדש בטל שמיר דהיינו בית המקדש שני מדמקט בית המקדש סתם והתם בגמרא נקט בית המקדש ראשון על מילי אחריני ועוד מדלא ערבינהו בהדי אורים ותומים והוי ליה למיתני משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים והשמיר דמשמתו נביאים הראשונים היינו משחרב בית המקדש ראשון ו) בטלו אורים ותומים ולריך לומר ששמרוהו מימי שלמה עד חורבן בית שני הקשה ה"ר אלחנן במסכת ע"ז בפ' ר' ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח ששקלוס אנשי יון[ג] ליתברינהו אבנים שלמות אמר רחמנא לינסרינהו[ד] לא תניף עליהם ברזל אמר רחמנא[ה] ולינסרינהו ע"י שמיר ואומר ר"י דע"י שמיר אין נעשין חלקות[ו] דחגירת לפורן פוסלת במזבח[ז] והך סוגיא אתיא כמ"ד בסוטה (דף מח:) דאילטריך שמיר לאבני בית המקדש והא דכתיב מגורות במגירה מוקי לה באבני ביתו[ח]: **זיל אייתי שידה בו'.** כי לא רצו לשאול באורים ותומים כשיכולין לשאול על ידי דבר אחר:

וכתיב זנות ויין ותירוש. אף על פי שזה הפסוק לא נכתב עדיין היו יודעין כמו[ט] אורור עושה מלאכת ה' רמיה בפ' לא יחפור (ב"ב דף כא:) [י] גבי יואב: לנרוקתי

1. ויאמר לו אבנר נטה לך על ימינך או על שמאלך והאחז לך אחד מהנערים וקח לך את חלצתו ולא אבה עשהאל לסור מאחריו: שמואל ב ב כא
2. בנסתי לי גם כסף וזהב והסגלת מלכים והמדינות עשיתי לי שרים ושרות והתענוגות בני האדם שדה ושדות: קהלת ב ח
3. והבית בהבנותו אבן שלמה מסע ובנה המקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו: מלכים א ו ז
4. לץ היין המה שכר והל שגה בו לא יחכם: משלי כ א
5. זנות היין ותירוש יקח לב: הושע ד יא

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וכתיב וכו' גבי יואב. ע' לעיל דף נה ע"ב ובמ"ש שם על הגליון:

מוסף תוספות

א. כי נסתפקו באותה שעשה משה כל ימי בית ראשון. תוס' ע"ז כג: ד"ה נקטו. ב. [ד]שבע פרות היו, הראשונה עשה משה. תוס' זבחים נד: ד"ה אבנים. ג. וגנזוהו בית חשמונאי, היכי נעביד. תוס' חולין יח. ד"ה ובמה. ד. פי', לעשות בלא פגימה. תוס' חולין יח. ד"ה ובמה. ה. וכיון שהיה שמיר בבית שני כדפרישית, אמאי גנזוהו בית חשמונאי. תוס' סוכה מט. ד"ה שכל. ו. כי אם מבקע כתאנה שלא תהא חסרה כלום, אבל אין עושה אותן שלמות שלא תחגור בהן צפורן. תוס' ע"ז כג: ד"ה נקטו. ז. דמייתי קרא. תוס' הרא"ש.

ד) מיר לא:, ג) ל"ל ויתיב. רש"ל, ג) ס"א דלא אישתא אמר כתיב ויין ישמח לבב אנוש. ד) בדפו"ר כורך, ה) ל"ל מושכו, ו) בדפו"ר לך, ז) נ"א לחבריה, ח) [גי' הערוך ערך כבא ג' כוכא וזה עולה יפה פרש"י כוכא לדייל תענית דף כב.], ט) [תענית כב.], י) [פרק פ"ג מ"ה], יא) [תוס' בע"י וטף: דהתם תניא משמרב ביסמ"ק לאשון], יב) [חולין יח.], יג) [וע"ע תוס' זבחים נד: ד"ה אבנים ותוס' חולין יח. ד"ה ובמה],

איחננא ליה. לימשך מעליו שלא יחוף בו: **כפא לקומתיה.** לגל אחר ואיסתלק עובי כתיפיו מן הבית: **ולשון רכה תשבר גרם.** על ידי לשון רכה שחננה מענה רך נשברה עצמי: **אסקיה.** העלהו להטותו אל הדרך: **רוח.** שיכור: **אסקיה.** אל הדרך: **חזא חדוותא דהוו מחדי לה.** ראה הכנסת כלה שהיו מרבין בשמחה מאד: **אנסיה משפיה.** שתה הרבה: **נגידו מינלא מייה.** משכו ידיכם מלהאכילו כי אם מעט: **קינא.** קנה: **דמהימן ליה אשבועתיה.** מאמינו בשבועתו כשנשבע לו להחזירו לו: **דלית בהו ישוב.** אל זרעים ואילנות להתפרנס שם: **ופקע טורא.** מתבקע מעט כמין חריץ עד שמשליך שם זרע האילנות וגדליס אילנות שם ומתפרנס מהם: **בדקו קינא.** בדקו עד שהיו בקיאין היכן יש קן של דוכיפת דהוא תרנגולא ברא: **וזגיפא.** זכוכית כדי שיראה את בניו ולא יוכל ליכנס אצלם ויהא צריך לשמיר לנקע הזכוכית: **רמא ביה.** שלוחו של שלמה קלא: **חנק נפשיה.** התרנגול: **אסיקתיה.** מה חששת לו: **וכעיא מינטר ליכס קטן.** עד שיביא שתי שערות ויהא ראוי לחליצה ויודע היה זה שעתידה להמתין שלש עשרה שנה: **שבעה יומי ליה ליה.** אינו בטוח לחיות שבעה ימים שמא למחר ימות: **אכי גוא.** תחתיו היה אוכר גדול זהב וכסף טמון: **תריחיה גביה.** יג) אחר אצלו שלמה לאשמדאי. תרח בלשון ארמי איחור כדאמרינן בבבא קמא (דף פ:) מאן תרח ניתרח שמואל: **הוה קאי לחודיה.** שלמה אצל אשמדאי: **לפועפות ראס לו.** להקדוש ברוך הוא יש לו תועפות ראמים למשלחתו וליפרע פורענות בשליחותו: **מאי רבופייהו.** שנשתבח הקב"ה בכס: **עוקתך.** טבעתו היה שם חקוק עליה: **פפקיה.** דחהו: **גונדו.** לבושו. ובביאורי טהרות דרב האי יד) ראיתי קודו מקידה של חרס לשתות מים (סוטה דף נב:): **לא סריך.** אינו נדבק לומר דבר אחד של שתות כל הימים שזה אומר הייתי מלך ואינו אומר דבר שתות אחרת: **בדקו בכרעיה.** שרגליו של שד דומות לשל תרנגוליס: **במוקי קאתי.** אינו בא לשכב יחף אצל בתפילאות קאצלנו"ש בלע"ז: **מלך והדיוט.** היה שלמה לא חזר שוב למלכותו טו): **לדמא דרישא.** חולי כאב הראש הבא מחמת דם: **שורבינא.** מין ארז כדאמרינן בראש השנה (דף כג.) תאשור שורבינא: **ובינא.** ערבה: **ואסא דרא.** הדס לח: **חילפא.** לפלפה עץ ששמו פופלייי"ר: **וחילפי ימא.** גירופל"א טז): **יבלא.** מין עשב: **ורדא.** רוס"א: **דקאי בחד דרא.** כל עלין שלו מלד אחד זה למעלה מזה: **אלליחתא.** כאב חלי הראש: **בזוזא חיורא.** בדינר של כסף לרוף ישחטנו: **להאי גיסא דלאיב ליה.** שיזוב הדס על חלי הראש ששם הכאב: **וליפלייה.** יז) לתרנגולא שחוט: **בסיפי דבבא.** במזוזות הפתח: לברוקתי

איחננא ליה כפא לקומתיה מיניה איתבר ביה גרמא אמר היינו דכתיב [1]ולשון רכה תשבר גרם חזא סמיא דהוה קא טעי באורחא אסקיה לאורחיה חזא רויא דהוה קא טעי באורחא אסקיה לאורחיה חזא חדוותא דהוו קמחדי לה בכה שמעיה להההוא גברא דהוה קאמר לאושכפא עביד לי מסאני לשב שני אחיך חזא ההוא קסמא דהוה קסים אחיך כי מטא להתם לא עיילוה לגביה דשלמה עד תלתא יומי יומא קמא אמר להו אמאי לא קא בעי לי מלכא לגביה א"ל אנסיה מישתיא שקל לבינתא אותיב אחברתה אתו אמרו ליה לשלמה אמר להו הכי אמר לכו הדור אשקיוה למחר אמר להו ואמאי לא קא בעי לי מלכא לגביה אמרו ליה אנסיה מיכלא שקל לבינתא מחברתה אותבה אארעא אתו אמרו ליה לשלמה אמר להו הכי אמר לכו נגידו מיניה מיכליה [6][לסוף] תלתא יומי עייל לקמיה שקל קניא ומשח ארבעה גרמידי ושדא קמיה א"ל מכדי כי מיית ההוא גברא לית ליה בהדין עלמא אלא ד' גרמידי השתא כבשתיה לכולי עלמא ולא שבעת עד דכבשת נמי לדידי א"ל לא קא בעינא מינך מידי בעינא דאיבנייה לבית המקדש וקא מיבעי לי שמירא א"ל לדידי לא מסיר לי לשרא דימא מסיר ליה ולא יהיב ליה אלא לתרנגולא ברא דמהימן ליה אשבועתיה ומאי עבד ביה ממטי ליה לטורי דלית בהו ישוב ומנח לה אשינא דטורא ופקע טורא ומנקיט מייתי ביזרני מאילני ושדי התם והוי ישוב והיינו דמתרגמינן[3] נגר טורא בדקו קינא דתרנגולא ברא דאית ליה בני וחפיוה לקיניה זוגיתא חיורתי כי אתא בעי למיעל ולא מצי אזל אייתי שמירא [4]ואותביה עלויה רמא ביה קלא שדייה שקליה אזל חנק נפשיה אשבועתיה אמר ליה בניהו[7] מאי טעמא כי חזיתיה להההוא סמיא דהוה קא טעי באורחא אסיקתיה לאורחיה אמר ליה מכרזי עליה ברקיעא דצדיק גמור הוא ומאן דעבד ליה ניחא נפשיה זכי לעלמא דאתי ומאי טעמא כי חזיתיה להההוא רויא דקטעי באורחא אסיקתיה לאורחיה א"ל מכרזי עליה ברקיעא דרשע גמור הוא ועבדי ליה ניחא נפשיה כי היכי דליכליה לעלמא מאי טעמא כי חזיתיה להההוא חדוותא בכית אמר ליה בעי מימת גברא בגו תלתין יומין ובעיא מינטר ליבם קטן [5]תליסרי שנין מאי טעמא כי שמעתיה להההוא גברא דאמר ליה לאושכפא עביד לי מסאני לשב שנין אחיכת אמר ליה ההוא שבעה יומי לית ליה מסאני לשב שנין בעי מ"ט כי חזיתיה להההוא קסמא דהוה קסים אחיכת אמר ליה דהוה יתיב אבי גזא דמלכא לקסום מאי דאיכא תותיה [1]תרחיה גביה עד דבנייה לבית המקדש יומא חד הוה קאי לחודיה אמר ליה כתיב [2]כתועפות ראם לו ואמרינן כתועפות אלו מלאכי השרת ראם אלו השדים מאי רבותייכו מינן א"ל שקול שושילתא מינאי והב לי עיזקתך ואחוי לך רבותאי שקליה לשושילתא מיניה ויהיב ליה עיזקתיה [2]בלעיה אותביה לחד גפיה ברקיעא ולחד גפיה בארעא פתקיה ארבע מאה פרסי על ההיא שעתא אמר שלמה [3]מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש [4]וזה היה חלקי מכל עמלי [5]מאי וזה רב ושמואל חד אמר מקלו וחד אמר גונדו היה מחזר על הפתחים כל היכא דמטא אמר [5]אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים כי מטא גבי סנהדרין אמרו רבנן מכדי שוטה בחדא מילתא לא סריך מאי האי אמרו ליה לבניהו קא בעי לך מלכא לגביה אמר להו לא שלחו להו למלכוותא קאתי מלכא לגבייכו שלחו להו אין קאתי שלחו להו בידקו בכרעיה שלחו להו במוקי קאתי וקא תבע להו בנידותייהו וקא תבע לה נמי לבת שבע אימיה אתיוה לשלמה והבו ליה עזקתא ושושילתא דחקוק עליה שם כי עייל חזייה פרח ואפילו הכי הוה ליה ביעתותא מיניה והיינו דכתיב [6]הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה איש חרבו על יריכו מפחד בלילות [7]רב ושמואל חד אמר מלך והדיוט וחד אמר מלך והדיוט ומלך: לדמא דרישא ליתי שורבינא ובינא ואסא דרא וזיתא וחילפא [8]וחילפי דימא ויבלא וליישלוקינהו בהדי הדדי ולנטול תלת מאה כסי אהאי גיסא דרישא ותלת מאה כסי אהאי גיסא דרישא ואי לא ליתי ורדא חיורא דקאי בחד דרא ולישלקיה ולינטול שיתין כסי אהאי גיסא דרישא ושיתין כסי אהאי גיסא דרישא לצליחתא ליתי תרנגולא ברא ולישחטיה בזוזא חיורא[9] אההוא גיסא דכייב ליה ונזדהר מדמיה דלא לסמינהו לעיניה וליתלייה בסיפא דבבא דכי עייל חייף ביה וכי נפיק חייף ביה

לברוקתי

1. בְּאֹרֶךְ אַפַּיִם יְפֻתֶּה קָצִין וְלָשׁוֹן רַכָּה תִּשְׁבָּר גָּרֶם:
2. אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם כְּתוֹעֲפַת רְאֵם לוֹ יֹאכַל גּוֹיִם צָרָיו וְעַצְמֹתֵיהֶם יְגָרֵם וְחִצָּיו יְמָחֵץ:
במדבר כד ח
3. מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ: קהלת א ג
4. וְכֹל אֲשֶׁר שָׁאֲלוּ עֵינַי לֹא אֲצַלְּתִי מֵהֶם לֹא מָנַעְתִּי אֶת לִבִּי מִכָּל שִׂמְחָה כִּי לִבִּי שָׂמֵחַ מִכָּל עֲמָלִי וְזֶה הָיָה חֶלְקִי מִכָּל עֲמָלִי: קהלת ב י
5. אֲנִי קֹהֶלֶת הָיִיתִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלִָם:
קהלת א יב
6. הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל: כֻּלָּם אֲחֻזֵי חֶרֶב מְלֻמְּדֵי מִלְחָמָה אִישׁ חַרְבּוֹ עַל יְרֵכוֹ מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת:
שיר השירים ג ז-ח

גליון הש"ס

רש"י ד"ה יבלא מין עשב. וכן בחולין דף קה ע"ב כרך ריפתא אינלא:

לעזי רש"י

קאלצונ"ש [קלצונ"ש]. גרב, נעל קל.
פופלייי"ר. צפצפה.
גירופל"א. קרפול (פרח).
רוס"א [רוש"א]. ורד.

מוסף רש"י

וחד אמר גונדו. עליתו, וכסדר טהרות (כלים פט"ז) פירש רב האי מקידה היא מקידה של חרס ודומה לו חד אמר קודו וחד אמר מקלו (ויק"ר פ' אחרי) והוא מקידה ששותה בה מים (סנהדרין כב:). מלך והדיוט. ושוב לא חזר למלכותו (שם).

א) בכת"י ודפו"ל לריש, ב) בויקרא יא יט ובדברים יד יח על מינה דוכיפת, ג) בכת"י לאותביה, ד) בכת"י טוסף: כן יהוידע אימא לי כל הני מילי דעבדת דקתמהי לי, ה) בערוך ערך תריסת גורם, תריסר, ו) [בי' הערוך ערך תרה תרהייה], ז) פי' בלע לשלמה ס"א בלעה ופי' בלע לעיזקא מ"ד, ח) ס"א וכתיב וזה, ט) סנהדרין כ:, י) מגילה יא:, יא) [בערוך ערך חלף פי' רומרינ"ון], יב) בכת"י טוסף וליקבליה לדמיה, יג) בדפו"ל אחרו, יד) [כלים פט"ז מ"א], טו) ר"ל כעין מלכות דאשה שמלך על העליונים. רש"ל, טז) נעגליך בל"א, יז) ל"ל לתרגול השחוט. רש"ש

לברוקתי. הכא משמע דיש לה רפואה וכן בפ׳ המוליא יין (שבת דף עח.) גמי קאמר שכן כוחלין לברוקתי וקשה דבבכורות (דף לח:) חשיב ליה גבי מומין הקבועין ואומר רבינו ילמק דכל מה שאינו עובר מאיליו או ע״י רפואה קלה חשיב מום קבוע אי נמי רפואה דהכא והמוליא היינו בתחילת החולי אבל בסוף החולי אין לו רפואה:

**לברוקתי ליתי עקרבא דשב חומרי ונייבשיה בטולא ונישחוק תרתי מנתא כוחלא וחדא מנתא מיניה ולימלי תלתא מכחלי בהאי עינא ותלתא מכחלי בהאי עינא טפי לא לימלי דאי לא פקע עיניה לשבריר דלילא ניתי שודרא ברקא וניסר חדא כרעא מיניה וחדא כרעא מכלבא וניטרפו ינוקי חספא אבתריה ולימרו ליה [6]אסא כלבא אכסא תרנגולא וליגבי שב אומצי משבעה בתי ולתיבנהו ניהליה בצינורא דדשא וניכלינהו [3]בקלקולי דמתא בתר הכי לפשוט שודרא ברקא ונימרו הכי שבריר דפלוני דפלוניתא שבקינהו לפלוני בר פלוניתא [3]וליחרו לכלבא בבביתא דעיניה לשבריר דיממא ליתי שבעה סומקי מגווא דחיותא וניטוינהו אחספא דאומנא וליתיב איהו מגוואי ואיניש אחרינא מאבראי ונימא ליה עוירא הב לי דאיכול ונימא ליה האיך פתיחא סב איכול ובתר דאכיל ליתבריה לחספא דאי לא הדרי עילויה לדמא דאתי מנחירא ליתי גברא כהן דשמיה לוי וליכתוב ליה לוי למפרע ואי לא ליתי איניש מעלמא וניכתוב ליה אנא פפי שילא בר סומקי למפרע ואי לא ניכתוב ליה הכי טעם דלי במי כסף טעם דלי במי פגם ואי לא ליתי עיקרא דאספסתא ואשלא דפורייא עתיקא וקורטסא ומוריקי וסומקא דלוליבא ונקלינהו בהדי הדדי וליתי גבבא דעמרא וניגדול תרתי פתילתא ולטמיש בחלא וניגדבל בקיטמא הדין וניתיב בנחיריה ואי לא ליחזי אמת המים דאזלת ממזרח כלפי מערב ונפסע וניקום חד כרעא להאי גיסא וחד כרעא להאי גיסא ונישקול טינא בידיה דימינא מתותי כרעא דשמאליה ובידיה דשמאלא מתותי כרעא דימיניה וניגדול תרתי פתילתא דעמרא וניטמיש בטינא וניתיב בנחיריה ואי לא ליתיב תותי מרזבא ונייתו מיא ולישדו עליה ולימרו כי היכי דפסקי הני מיא ליפסוק דמיה דפלניא בר פלניתא לדמא דאתי מפומא בדקינן ליה בגילא דחיטתא אי סריך מריאה קאתי ואית ליה תקנתא ואי לא מכבדא קאתי ולית ליה תקנתא אמר ליה רב [7]אמי לרב אשי והאנן איפכא תנן [8]ניטל הכבד ולא נשתייר הימנה כלום הריאה שניקבה או שחסרה אמר ליה כיון דמפומיה קאתי אימר איתמוחי איתמח אמר מר אי מריאה קאתי אית ליה תקנתא מאי תקנתיה ליתי שבעה [9]כוני מפירמא דסילקא ושבעה כוני פירמא דכרתי וחמשה כוני פרידא ותלתא כוני דטלפחי וכונא דכמונא וכונא דחבלי וכנגדן כנתא פטירתא וליבשיל וליכול ולישתי אבתריה שיכרא חריפא דטבת לכבא אמר רבה בר רב הונא ליתי תומא יחידאה ונימרסיה במישחא ומילחא ונתביה אטופראי דאליונא דההוא גיסא דכייב ליה ונהדר ליה גדנפא דלישא וניזדהר לבישריה דקשי לחיורא לחינבי אמר רבי יוחנן [3]חומתי כי ממרו ועיקרא דחומתי עדיף מממרו וינקוט בפומיה הני לאוקומי לבשולי לייתי פארי דריש נפייא וטלפחי בעפרייהו ושובלילתא וחומרתא דכשותא וינקוט באמגוזא בפומיה לאיפתוחי לינפח ליה חבריה תחלי חיורתא בגילא דחיטתא לאסוקי ליתי עפרא מטולא דבית הכסא וניגבול בדובשא וניכול דמעלי ליה [10]לברסם ליתי כי פיסתקא דנישדור וכי אמגוזא דחלבניתא דובשניתא ומלי תרוודא דובשא חיורא ומלי נטלא בת מחוזא חמרא נקידא ונישלוקינהו בהדי הדדי וכי בשיל נשדור בשיל ליה כוליה ואי לא ליתי רביעתא דחלבא דעיזא חיוורתי

לכבא. שיעיס[א] כדפי׳ בקונטרס כאן ולא כמו שפירש בעלמא (ע״ז דף כח.[ב]) דהיינו חמייסיס[ב] מדאמרינן בערבי פסחים (דף קיג.) לא תעקר ככא וכן בחולין (דף נט:) נתוך ככי ושיני דגבי וזה לא שייך לומר בחמייסיס[ג]:

רב

לברוקתי. (שבת דף עח.) גמי קאמר שכן כוחלין לברוקתי וקשה דבבכורות (דף לח:) חשיב ליה גבי מומין הקבועין ואומר רבינו ילמק דכל מה שאינו עובר מאיליו או ע״י רפואה קלה חשיב מום קבוע אי נמי רפואה דהכא והמוליא היינו בתחילת החולי אבל בסוף החולי אין לו רפואה:

לכבא. שיעיס[א] כדפי׳ בקונטרס כאן ולא כמו שפירש בעלמא (ע״ז דף כח.[ב]) דהיינו חמייסיס[ב] מדאמרינן בערבי פסחים (דף קיג.) לא תעקר ככא וכן בחולין (דף נט:) נתוך ככי ושיני דגבי וזה לא שייך לומר בחמייסיס[ג]:

רב

דשב חומרי. מנומר בשבע גווונין מחמת זקנה: **ונייבשיה בטולא.** כלומר שלא מחמת שמש: **תרתי מנתא כוחלא וחדא מנתא מיניה.** שני חלקים כחול וחלק אחד ממנו: **תלתא מכחלי.** מכחול הוא כנף עוף או כף רחב דק של עץ שנוטל בו הכחול ונותן בעין: **תלתא מכחלי.** שלשה פעמים: **לימלי.** יאיס בעינו: **דאי לא.** מיזדהר דלא לימלי טפי פקע עייניה: **לשבריר דלילא.** סנורים הבאות על האדם בלילה: **שודרא ברקא.** חבל של שיער בהמה ושל זנב סוס ופרה: **וניסר חדא כרעא מיניה וחדא כרעא מכלבא.** יקשור אחד מרגליו ורגל הכלב בשני לאשי החבל: **וניטרפו ינוקי חספא אבתריה.** יקשקשו תינוקות שברי חרסים אחריו: **ויאמרו.** לחש זה: **אסא כלבא אכסא תרנגול.** זקן כלב שוטה תרנגול: **אומצי.** תחיכות בשר: **ונשבינהו ניהליה.** בני הבתים להנך אומצי בצינורא דדשא: **קלקלי.** אשפות: **ליפשוט.** יתיר הקשר מרגלו: **בבביתא דעייניה.** בבבת עינו: **סומקי.** טחולים: **אחספא דאומנא.** כלי חרס מנוול שמקיזין לתוכו דם: **ונימא ליה עוירא.** לפתיחא הב לי ואיכול: **פפי שילא בר סומקי.** לחש הוא: **טעם דלי במי כסף.** לחש הוא: **אשלא דפוריא.** חבל של מיטה: **וקורטסא.** נייר של מוכין: **ומוריקא.** קרו״ג: **וסומקא דלולבא.** דבר אדום הגדל בלולב: **ונגדיל פתילתא.** לשון גדילים[ד]. יעשה פתילה מן האמר: **ולטמיש בחלא.** ישרה בחומץ: **וניגדביל.** יגלגלו באפר וידבק האפר בו: **ונשדו עליה.** דרך מרזב: **סריך.** נדבק הקש בדם: **גילא.** אשטרי״ס: **כיון.** דדמא דכבדא שהיא תלויה למטה מן הריאה עולה למעלה ונפיק דרך הפה: **אימר אתמוחי אתמח.** כולה כבדא ולא נשתייר הימנה כלום ונפל לריאה דרך קנה הכבד שמחובר לקנה של ריאה: **כוני.** מלא אגרוף: **פירמא דסילקא.** קנבית תרדים מלינדור״ל: **פרידא.** מין עשב וי״ל מדיירישר״ש: **וכנגדן.** כשיעור כל אלו: **כנתא פטירתא.** אנטריי״ל של בהמה שהיתה פטר רחם לאמה: **לכבא.** חולי השיעיס הפנימים: **תומא יחידא.** רלא שום שלא היה בו אלא גלע אחד: **ונמרסיה.** ישחקנו: **אטופרא דאליונא.** על לפורן של בוהן יד: **ונזדהר לבשריה.** שלא יגע אותו שום בבשרו: **דקשי לחיורא.** לרעת: **לחינבי.** אבעבועות הגדילים בגרון כמין גלנ״ט ובלשון רומי אשטרנגיילו״ן: **חומתי כי ממרו.** עלי של חמוס פילטר״ו טוב לרפואה זו כמין עשב שקורין ממרו בלשון ארמי: **ועיקרא דחומתי.** שורש החימוס פילטר״ו: **עדיף.** לרפואה מממרו. ממרו שבדמוני׳ לשון מורי: **כי.** חומתי וממרו: **לאוקומי.** החולי שלא יגפח יותר מדאי: **לבשולי.** האבעבועות שתקבץ לחה שלהן לתוכן שתהא יולאה כשיבקעו אותו: **פארי דריש נפיא.** סודים גדולים שפין למעלה בגפה כשמרקדין: **וטלפחי בעפרייהו.** עדשים עם עפר שנתלשו בהן: **ושבלוליתא.** תלתן פינוגר״י: **וחומרתא דכשותא.** פרח שבכשות הומלו״ן: **לאמגוזא.** כשיעור אגוז: **לפתוחי.** האבעבועות של אשטרנגיילו״ן שיבקעו ותלא הליחה: **לינפח ליה.** בגרונו: **בגילא דחיטתא.** שהוא חלול ויכניס זרע השחלים לתוכו בראשו אחד ויכניסנו בתוך פיו של חולה עד הבליעה וינפח חבירו בראש האחר ולאו השחלים ויפלו ויחנו על החולי: **לאסוקי.** להעלות בשר לרפאות הביקוע: **מטולא דבית הכסא.** מתחת לל אבנים המסולרות לבית הכסא בשדות ומתוקנות כעין מושב: **לברסם.** חולי שקורין לוריי״ר והוא בא מן הראש דרך החוטם: **כי פיסתקא דנשדור.** כשיעור גלנ״ט של ארז מסס נשדור שקורין אמוניק״א: **חלבניתא דובשניתא.** חלבנה ממותקה שקורין גלמ״א: **תרוודא.** כלי מחזיק רביעית: **חמרא נקידא.** יין לוול יפה שאינו אדום: **וכי בשיל נשדור בשיל כוליה.** זה סימן יהיה לך לכשיבשל הנשדור בידוע ששאר סמנין מבושלין לפי שהוא קשה: ונטייפיה

לברוקתי. [ג]גילסת הערוך בערך אשא אשא], [ד] [ב״ק כא. ובע״ז כח. כתב רש״י תרגום מתשפות ירים אציון מקלקלתא מרים תשוכא], [ה] נראה שלא ל רב אסי, [ו] מולין מב., [ז] [נ״א בוני אבל בגילסת ערוך כן ג אתא כוי ופירושו מופן ועי׳ בשבת קי: הגילסא שלפנינו כוי ופרש״י שם כוי מלא אגרוף ובעירובין כט: פרש״י כוי מדות ולקמן ע״ב ודף ע. כוי פרש״י מלא אגרוף וע״ע שבת סז. ד״ה ושבעה], [ח] [בערוך ערך ממת אתא חומתי וממרו פי׳ בלע״ז פילטרו״ן], [ט] נחולין דף קה: אתא לברסס. מלא הרועים, [י] [בבריס כבן], [יא] [עי׳ תוס׳ שם ד״ה כבי].

מוסף תוספות

א. האחרונים הטוחנים המאכל. תוס׳ מולין נט: ד״ה נתוך. ב. מקום מושב השינים. תוס׳ ע״ז כח. ד״ה ככי. ג. שאותן אין דרכן ליפול. תוס׳ מולין שם.

לעזי רש״י

טייל״א [מייל״א]. קרום בעין הפוגע בראיה.
קרו״ג כרכום.
אישטריי״ס
[אישטריי״ם]. קש.
מצינדור״א
[מינצידור״א]. סלק קצרן.
מדיירישר״ש
[מרידייר״ש]. עץ דובדבן הבר.
אינטריי״ל. שומן המעיים.
גלנ״ט [גלנ״ץ]. בלוט.
אשטרנגיילו״ן
[אישטרנגיו״ן].
דלקת שקדים.
פילטר״ו [פילטר״א].
בן-חרצית (צמח).
בדמוני״א [בדימוני״א].
שופר האלפים.
פינוגר״י. חילבה
(גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין).
הומלו״ן. כשות.
אשטרנגיילו״ן
[אישטרנגילו״ן].
דלקת-שקדים.
צוריי״ר [צידי״ר].
נזלת חריפה.
גלנ״ט. בלוט.
אמוניק״א [אמוניאק״ן].
כלוריד, אמוניה.
גלמ״א. חלבנה.

ונטייפיה אתלת קלחי דכרבא. יטיפנו על שלשה קלחי כרוב בכלי: **ונכחשיה בגווזא דמרמהין.** יגיס את הקדירה בקיסם של עץ ששמו מרמהין: **נפקא דכלבא חיורא.** צואה של כלב לבן: **ונגבול בנטפא.** לרי: **וכמה דאפשר.** לו ברפואה אחרת או להתאפק בחוליו: **ניפקא לא ניכול.** לא יאכל צואת הכלבים: **דמפריק.** מנתק אבריו: **לגירא.** חולי שקורין אשפונט"א: **גירא דליליתא.** חץ של לילית. אבן שעשויה כחץ ונופלת עם הברד: **ונפיה.** העוקץ למטה ובית יד למעלה: **ונזדהר מגילויא.** שיהו במקום שאין נחש מצוי: **אנפקא.** זהו רציעת וכן שם הכלי: **למורסא.** קלו"ג: **אהלא תלאנא.** יג) אהלות. אדוס כמין תולעת שני: **לפירחא דליבא.** שלבו פורח פשמיי"ר בלע"ז: **ברושייאתא.** חלות: **ונשטרינהו בכמכא.** יסרה אותם בכותח טרכנריי"ד בלע"ז: **דלא עבר עליה ארבעין יומין.** שנעשה הכותח: **מרקא.** מזוג במים הרבה: **דפרח ליביה.** שדבריס חלשים הן כל אלו ומתישין כחו של אדם: **ליוקרא דליבא.** שלבו כבד עליו: **לגרחא דליבא.** כאב הלב: **ניגיא.** מינט"א: **מהני דידן.** פילפלין שלנו: **לגירלא.** תולעים שבמעים: **אטרפא דעראבה.** עלה של עץ ארע שקורין לוריי"ר ופריו קורין ביי"ש: **ביזרא דגלגילא.** זרע אורוג"א: **ולגיירה בשיסתא.** יקשרנו בחתיכת בגד של צמר גפן: **ויזדהר מביגתא.** יזהר שלא יבלע את גרגיר הזרע: **למעייניה.** למיעיו: **למיסר.** לעצור את השלשול: **סיסין.** פוליאו"ל: **למשרי.** לשלשל אדם עצור: **וסימניך.** שלא תחליף לשתות לא לשלשל ויבש לעצור: **אילא.** שם עשב וכשהוא לא סוכרין בו נהרות כך הלא סותם: **לטחלא.** שטחול שלו נפוח וגדול מחמת חולי: **שב ביני דמיא.** שבע עלוקות של מים בלע"ז שנשוא"ש: **ליפרפא דלא איפתח.** עז שלא ילדה: **וניקו להדיה.** יעמוד כנגדו: **ואי לא.** אי ליכא תנורא: **ניטחייה.** לההוא טחלא: **ביני אורבי.** יטיח אותו בכותל וידבק בין שורות הכותל ויבש שם: **ולימא הכי.** כי היכי דיבש האי טחלא כו': **ליבקי שבבא.** יטרח עד שידע היכן יש מת שמת בשבת: **ליבקי.** לשון בקיאות: **ונשקליה לידיה.** דשכבא: **וניביב להדיה טחלא.** דחולה:

ניטייפיה אתלת קלחי כרבא וניבחשיה בגווזא דמרמהין וכי בשיל גווזא [6]**במרמהין בשיל ליה כוליה ואי לא ליתי נפקי דכלבא חיורא וניגבול בנטפא וכמה דאפשר נפקא לא ניכול דמפריק לגירא ליתי גירא דלילתא וניפביה ונשדי מיא עלויה ונשתי ואי לא ליתי ממיא דאישתי מינייהו כלבא בליליא וניזדהר מגיליא לגילויא** [3]**אנפקא דחמרא חייא למורסא אנפקא דחמרא באהלא** [4]**תולאנא לפירחא דליבא ליתי תלת ברושייאתא דשערי ונשטרינהו בכמכא דלא עבר עילויה ארבעין יומין וניכול ונשתי אבתרייהו חמרא מרקא א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא וכל שכן דפרח ליביה אמר ליה אנא ליוקרא דליבא אמרי לפירחא דליבא ליתי תלת ברושייאתא דחיטי ונישטרינהו בדובשא וניכול ונישתי אבתרייהו חמרא חייא לצרחא דליבא** [7]**ליתי תלת** [8]**ביעי ניגייא וביעתא דכמונא וביעתא דשומשימי וליכול לכאב מעי ליתי תלת מאה פלפלי אריכתא וכל יומי נשתי מאה מינייהו בחמרא רבין דמן נרש עבד לה לברתיה דרב אשי מאה וחמשין מהני דידן ואתסיא לכירצא אנפקא דחמרא באטרפא דעראבה לכירצא חיורא ליתי ביזרא גלגילא וניציירה בשיסתג** [9]**וניתייריה במיא** [10] **ונשתיה ונזדהר מבינתא דאי לא מנקבא לה למעייניה למיסר סיסין רטיבא במיא** [11]**למישרא יבישתא במיא וסימנך איצא רטיבא דסכר נהרא לטחלא ליתי שב ביני דמיא ונייבשינהו בטולא וכל יומא נישתי תרתי ותלתא בחמרא ואי לא ליתי טחלא דציפרתא דלא איפתח ונטחיא בתנורא ונוקי להדיה ונימא כי היכי דיביש האי טחלא נייבש טחלא דפלוניתא בר פלוניתא ואי לא ניטחייה ביני אורבי דביתא חדתא ונימא הכי ואי לא** [12]**ליבקי שכבא דשכיב בשבתא ונישקליה לידיה ונותבה אטחליה ונימא כי היכי דיביש הא ידא נייבש טחליא דפלוני בר פלוניתא ואי לא ניתי ביניתא וניטווייה בי נפחא וניכליה במיא דבי נפחא ונישתי ממיא דבי נפחא ההיא עיזא דהות שתיא מיא דבי נפחא אישתחיט ולא**

ביניפא. דג: **וגטוייה בגורא דבי נפחא.** יגלנו בגחליס שלפני הנפח: **מיא דבי נפחא.** אותם שמכבה בהן את הברזל: **ליפתח חביתא דחמרא לשמיה.** יקנה חבית של יין לשתייתו כלומר ישתה יין טוב תמיד הרבה: **לא אתי קמי דמר.** לשאל רפואה שהיין רפואה לו: **לרושחתא.** תחתוניות: **אקוקיא.** עשב ששמו ققول"י: **אילוא.** אלואי"ן: **אספירכא.** כסף חי: **מרתכא.** קוגילו"ן והוא מפסולת הכסף מקוס שחופרין כסף מן הקרקע ויוצקים אותו ומעלה ריתחא והוא מרתכא: **חומרתא דפילון.** בוטו"ן שהנשים תולות בצואריהן של זהב או של כסף ונותן בו שמן שמעורב בו מין בושם ששמו פילון ודומה לעלי גפנים כדתניא בת"כיד) אלא יערב קימוס טו) במר מי גלובקיא בשמן עלי גפנים בפילון: **ושייפא דחמימתא.** אותם יוניס ולשון מורי אותם תרגולין: **וינקיט.** כל אלו: **בשחקי דכתנא.** שהם קריס בקייטא: **ובדעמר גופנא.** שהן חמיס בסתוא ויביס באותו מקום: **לשגרונא.** חולי הירכים והקלבוסת שקורין הנק"א: **פתיא דמוניני.** כלי מלא ליר דגיס קטנים: **ולגנדריה שתין זמני אהא מטחתא.** יגלגלו ששים פעמים על ירך זה למעלה בקילבוסת שקורין הנק"א: **לגמרתא.** אבן הגדילה בגיד ועולרת השמן: **ניטופייתא.** טיפות: **משחא דכופרא.** פסולת של זפת והוא עיטרן: **אילרא דכרתי.** סחיטת כרישין: **חמרא נקידא.** יין נקי: **אוגא דזיקא.** אוזן של נוד: **חוטא דזהוריתא דשדתיה דומה בת דומה.** חוט של זהורית שטוותו אשה תשולה בת תשולה: **אסיסנא יבישתא.** על סנה יבש: **וגעיין בחומרתא דנפקא מיניה.** יהא זהיר באבן היוצאת ממנו לשומרה: **דמעלי לגולהו למרי.** חולי שקורין טו) פיוור"י: **גריבי.** סאין: **סופלי.** גרעיני תמרים: **אטרף אדרא.** עלין של עץ ששמו אדר: **משילי.** עריבות: **וכי שפי.** דקיימא לן הרוחץ בחמין שותה מהם והם רפואה לו במסכת שבת (דף מא.): **ממיא דאדרא.** לישתי אבל ממיא דסופלי לא לישתי: **דמעקרי.** עושין אותו עקר מלהוליד: **בוני.** מלא יד: **משב משארי.** משבעת ערוגות: **בעפרייהו.** עפר העולה בשרשיהם:

עגבי

אישתכח לה טחלא ואי לא ליפתח חביתא דחמרא לשמיה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי אי אית ליה חביתא דחמרא לא אתי לקמיה דמר אלא מרגל בפת שחרית דמעליא לכולי גופיה לרושחתא ליתי אקיקא ואילווא ואספירכא ומרתכא וחומרתא דפילון ושיאפא דחמימתא ונינקט בשחקי דכיתנא בקייטא ודעמר גופנא בסיתוא ואי לא לישתי שיכרא מרקא לשיגרונא ליתי פתיא דמוניני וניגנדריה שיתין זימני אהא מטחתיה ושיתין זימני אהא מטחתיה לצמירתא ניתי תלת ניטופייתא מישחא דכופרא ותלת ניטופייתא איצרא דכרתי ותלת ניטופייתא דחמרא נקידא ולישדי ליה לאיש באמה ולאשה באותו מקום ואי לא ליתי אונא דזיקא ולתלי ליה לאיש באמה ולאשה בדדין ואי לא ליתי חוטא דזהוריתא דשדתיה דומה בת דומה וליתלי ליה לאיש באמה ולאשה בדדין ואי לא ליתי כינה [9]דזכר ונקבה [10]וליתלי ליה לאיש באמה ולאשה באותו מקום וכי משתין נשתין אסיסנא יבישתא בצינורא דדשא ונעיין בחומרתא דנפק' מיניה דמעליא לכולהו צימרא לצימרא ברא ליתי תלתא גריבי סופלי ותלתא גריבי אטרף אדרא ונישלוקינהו כל חד לחודיה וליתיב ביניייהו ולתבינהו בתרתי משיכלי וניתי פתורא וננח עילויה וניקום מעילוי האי ולותיב עילוי האי ומעילוי האי ולותיב עילוי האי עד דניסק ביה הבלא ולסחי [6]מינייהו וכי שתי ממיא דאדרא לישתי ממיא דסופלי לא לישתי משום דמיעקרי לצימרא גוונא[7] ליתי שבעה בוני דסילקא משב משארי ונישלוקינהו בעפרייהו וניכול ונישתי אטרף אדרא בשיכרא או

ענבי

ח) בכת"י ודפו"ר, דממהין. וכל"ל רש"ס. ט) [ב"ב נח: ב"מ פו.]. י) [גי' הערוך ערך אהל ג תולענא], יא) ס"ל ליכול תלת ביעי ביעיתא בגיניא וביעתא וכו', יב) פי כביעור ביעי, יג) בכת"י נוסף: מאולחתא עד לפרלא, יד) בכת"י נוסף: סיסין, טו) [פי' עגין מיפוס. ערוך ערך בק ב], טז) פי' מאיס ומאשה, יז) ס"ל ולישדי, יח) בכת"י במייהו, יט) בערוך ערך ד גוזא, וכי' שם לאמרא ברא (לגעיל) הייגו קדמת שטוף אותו מבחוץ ולאמרא גוזא הוא קדמת שטוף אותו מבפנים, יא) מלשון הבורית והאהל. ס"ל, יב) [ויקרא פרק כב ז], טו) ל"ל במור. רש"ש, טו) פי' קדמת,

לעזי רש"י

אשפונט"א [אישפוינט"א]. כאב נוקב.
קלו"ג. מורסה.
פשמי"ר. התעלף.
טרנפריי"ר [טינפרי"ר]. לשרות.
מינט"א. מנחה.
לוריי"ר. דפנה.
ביי"ש. גרגרים, פרי הדפנה.
אורוג"א. גרגיר (צמח).
פוליאו"ל [פוליו"ל]. מנחה (צמח).
שנשוא"ש. עלוקות.
קקול"י. (מלה ארמית).
אלואי"ן. אלוי, אֲהֶל.
קוגילו"ן. מרקֶד (פסולת שנוצרת מזיקוק כסף).
בוטו"ן. כפתור.
הנק"א. ירכיים.
פיוור"י [פייור"א]. קדחת.

מוסף רש"י

אנפקא. כלי מחזיק רציעות (ב"מ פו.).
בחומרתא. אבן הנמצאת בתמה מחמת חולי (כתובות י).

ענבי תאלא. ענבי גפן המולכת בדקל: **לחזזיתא.** ילפת: **חיטי ארזנייתא.** חטין גסים: **אמרא חדתא.** על בראל של פוטוי"ר חדש: **ונישוף.** ימשח: **לדבר אחר.** לרעת: **באלונבי פרסאי.** [ד] בנוכליות של פרסיים שמלרפין אותן במי סם המות: **דמפקיד אביתיה** על נכסיו: **חלא לא שמו.** חומץ חזק: **מכל דבר.** שהוא טוב לו ומתוק לחיכו ואוכל ממנו כל תאוותו מביאו לידי חולי שאמו אחילו: **הואיל ואמר מר.** שהתמריס יפין לגוף כל כך: **משחנן.** מחממות: **משלשלן.** משלשלות: **מאשרן.** נותנות כח: **ולא מפנקן.** אינן מתענגות את הלב להיות איסטניס ואע"פ שהן מתוקות: **כל שקייני.** כל משקין שאדם שותה לרפואה יש להן מנין ימים לשתותם יש מהן ג' יש מהן ז' יש מהן י"ב: **בוגא דשפיתא דטלפחי.** מלא לגרוף מן שתיתא שם מאכל העשוי מקמח עדשים ומלח: **וגרוך גופיה בסדינים.** כדי שיתחמם גופו ויזיע: **וליכא דנוקמיה.** ולא יהיה אדם שיקיצנו לפי שהזיעה יפה לו: **אכול שלש.** מלא מעיך שלש ושתה שלש והנח שלש בטנך ריקם: **ולשתכעום.** וימלא בטנך כעס תעמוד על מילואך אבל אם תמלא מעיך אכילה ושתיה לכשתכעוס תבקע: **בטיבול.** לטבול [כ] בחומץ או בת דין: **שהנאתך.** שערבה לך: **משוך ידך הימנה.** שלא תמלא את כריסך: **טיליא.** יין רע: **ויפק.** חלשות: **ריחתא.** שיש לו ריח טוב מאד: **בלפרני.** לבקרים: **הויין לו.** אם נתעברה באותו תשמיש: **בעלי ראתן.** חלשים הרבה מחמת שיש להן שרץ במוח כדאמרינן בכתובות (דף עז.): **דלא טעיס מידי.** בין הקזה לתשמיש: **נכפים.** נופלין מאותו חולי: **עויס.** קרנפ"א: **סם דלריא.** סם רפואתה של דלריא דרדרא שמה: **קורטמי** [ג] **דחוחי.** קרו"ג הגדל בקרקע מזוגל בזגל הלאן: **מוריקא דחוחי.** קרו"ג הגדל בגדר של היזמי שקורין שב"ל: **אלים.** לועס בשיניו: **בדרך ארץ.** שאין לו כח לשמש: **קפיזא.** כלי מחזיק ג' רביעיות: **ונדוקינהו.** יכתשם הדק: **לנערותי.** בתשמיש: **פחד.** דאגה שדואג על דבר העתיד כגון טירוד מזונות או פחד אויב וקורין סייגנ"א: **סחרחר.** מוקף דאגה: **אכל ועמד.** מיד קודם שישה מעט: **העושה אותן.** כולן כאחת: **מעורס.** שם אשה: **ומיעוטן יפה.** כשיש לאדם מעט מהם יפה לגופו לרפואה וטוב שיהא לו קלת משלא יהא לו כלום: **אכל רובן קשה.** כשיש לו הרבה: **דרך.** להלך בדרכיה: **ודרך ארץ.** תשמיש: **עושר.** מיעוטו יפה ורובו קשה שמבטלו מת"ת ומגביה לבבו: **חמין.** לרחוץ ולשתות: **נפק.** לרעת: **גדגדניות.** [ד] איילנדר"א: **שלא בזמנה.** לקמיה מפרש: **והקזה דם למטה.** היא ממעטת כפליס בכולן: למטה

ענבי תאלא במים לחזזיתא ליתי שב חיטי ארזנייתא וניקלינהו אמרא חדתא ונפיק משחא מינייהו ונישוף רב שימי בר אשי עבד ליה לההוא עובד כוכבים לדבר אחר ואיתסי אמר שמואל האי מאן דמחו ליה [ה]באלונבי דפרסאי מיחייא לא חיי אדהכי והכי ניספו ליה בשרא שמינא אגומרי וחמרא חייא אפשר דחיי פורתא ומפקיד אביתיה [ו]אמר רב אידי בר אבין האי מאן דבלע זיבורא מיחייא לא חיי אדהכי והכי נשקיה רביעתא דחלא [ז]שמזג אפשר דחיי פורתא ומפקיד לביתיה א"ר יהושע בן לוי אכל בשר שור[ד] בלפת ולן בלבנה בלילי י"ד או ט"ו בתקופת תמוז אחזתו אחילו תנא והממלא כריסו [א]מכל דבר אחזתו אחילו אמר רב פפא אפי' מתמרי פשיטא סד"א הואיל [ב]ואמר מר תמרי משבען ומשחנן ומשלשלן ומאשרן ולא מפנקן אימא לא קמ"ל [ג]מאי אחילו א"ר אלעזר אש של עצמות מאי אש של עצמות אמר אביי אש גרמי מאי אסותיה אמר אביי [ד]אמרה לי אם כולהו שקייני תלתא ושבעא ותריסר והאי עד דמתסי כולהו שקייני אליבא ריקנא והאי בתר דאכל ושתי ועייל לבית הכסא ונפיק ומשי ידיה ומייתו ליה בונא דשתיתא דטלפחי ובונא דחמרא עתיקא וניגבלינהו בהדי הדדי וניכול וניכרוך בסדיניה וניגניה וליכא דנוקמיה עד דקאי מנפשיה וכי קאי לישקליה לסדיניה מיניה ואי לא הדר עילויה[ה] אמר ליה אליהו לר' נתן [ו] אכול [ז]שליש ושתה שליש [ח]והנח שליש לכשתכעוס תעמוד על מילואך תני ר' חייא הרוצה שלא יבא לידי חולי מעיים יהא רגיל בטיבול קיץ וחורף [ט]סעודתך שהנאתך ממנה משוך ידך הימנה [י]ואל תשהה עצמך בשעה שאתה צריך לנקביך אמר מר עוקבא האי מאן דשתי טיליא חיורא אחזתו ויתק אמר רב חסדא שיתין מיני חמרא הוו מעליא דכולהו סומקא ריחתנא גריעא דכולהו טיליא חיורא אמר רב יהודה האי מאן דיתיב בצפרני ניסן גבי נורא ושייף משחא ונפיק ויתיב בשמשא אחזתו ויתק תנו רבנן [יא]הקיז דם ושימש מטתו הוויין לו בנים ויתקין הקיזו שניהם ושימשו הוויין להן בנים בעלי ראתן אמר רב פפא לא אמרן אלא דלא טעים מידי אבל טעים מידי לית לן בה אמר רבה בר רב הונא [יב]בא מן הדרך[יג] ושימש מטתו הוויין לו בנים ויתקין תנו רבנן [יג]הבא מבית הכסא אל ישמש מטתו עד שישהה שיעור חצי מיל מפני ששד בית הכסא מלוה עמו ואם שימש הוויין לו בנים נכפים תנו רבנן [יד]המשמש מטתו מעומד אוחזתו עוית מיושב אוחזתו [טו]דלריא היא מלמעלה והוא מלמטה אוחזתו דלריא מאי דלריא אמר רבי יהושע בן לוי סם דלריא דרדרא מאי דרדרא אמר אביי מוריקא דחוחי רב פפא אלים ובלע ליה רב פפי אלים ושדי ליה אמר אביי מי שאינו בקי בדרך ארץ ליתי ג' קפיזי קורטמי [יז]דחוחי ונידוקינהו ונישליקינהו בחמרא ונישתי [טז]אמר רבי יוחנן הן הן החזירוני לנערותי: שלשה דברים מכחישים כחו של אדם ואלו הן פחד דרך ועון פחד דכתיב [1]לבי סחרחר עזבני כחי דרך דכתיב [2]ענה בדרך כחי עון דכתיב [3]כשל בעוני כחי: שלשה דברים [טז]מתיזין גופו של אדם ואלו הן [ח]אכל מעומד ושתה מעומד ושימש מטתו מעומד [יח]חמשה קרובין למיתה יותר מן החיים ואלו הן אכל ועמד שתה ועמד הקיז דם ועמד ישן ועמד שימש מטתו ועמד: ששה העושה אותן מיד מת ואלו הן הבא [יט]בדרך ונתייגע [כ]הקיז דם ונכנס לבית המרחץ ושתה ונשתכר וישן על גבי קרקע ושימש מטתו אמר רבי יוחנן והוא שעשאן כסידרן אמר אביי כסידרן מת שלא כסידרן חליש איני והא מעורת עבדה ליה לעבדה תלת מינייהו ומית ההוא כחוש הוה: [יא]שמונה רובן קשה ומיעוטן יפה ואלו הן דרך [1]ודרך ארץ עושר ומלאכה יין ושינה חמין [2]והקזת דם שמונה ממעטים את הזרע ואלו הן המלח והרעב והנתק בכייה ושינה על גבי קרקע וגדגדניות וכשות שלא בזמנה והקזת דם למטה כפלים תנא כשם שקשה למטה כפלים כך יפה למעלה כפלים אמר רב פפא

למטה

רב שימי בר אשי עבד ליה לההוא עובד כוכבים כו'. הקשה ה"ר אלחנן אמאי לא אסור לרפואת העובד כוכבים כדאמרינן (ע"ז דף כו.) גבי מילדת ומניקה אפילו בשכר לפי שמגדלו לעבודת כוכבים ואור"י דשמא כדי להתחכם ברפואה שרי כדי שידע לרפואת ישראל ע"י כן [א] א"נ העובד כוכבים היה יודע שהיה בקי ברפואה זאת ושרי משום איבה או שמא לא שייך כאן מגדל בן לעבודת כוכבים כמו במילדת ומניקה [ב]מו: **דרך** ועון. דאגת העון א"נ עונש העון: **חמשה** קרובין למיתה אבל ועמד כו'. משמע אפילו עושה אחד מהן בלבד מדלא קאמרינן עלה דבעינן כסדרן: דקתני

א [מיי' פ"ד מהל' דעות הלכה ב]:
ב [מיי' שם]:
ד ג מיי' פ"ד מהלכות דעות הלכה טו:
ה ד מיי' שם הלכה ו
[והלכה טו]:
ו ה ו ז מיי' שם הלכ' יט טוש"ע א"ח סי' רמ סעיף טו:
ז ח מיי' שם הלכה ג:
ח ט מיי' שם הלכה יח:
ט י מיי' שם הלכה יט טוש"ע א"ח סי' רמ סעיף יד:
י כ מיי' שם הלכה יח:

לעזי רש"י

פושווי"ר. מעדר.
קרנפ"א. עווית, התכווצות שרירים.
קרו"ג. כרכום.
שבי"ל [שיבי"ל]. משוכה, גדר שיחים.
סיינש"א [אינש"א]. דאגה.
איילנדרא [אליינדר"א]. כוסבר.

מוסף תוספות

א. וכן משמע, מפני שלא היה בקי ברפואות עשה כן. תוס' ע"ז כו: ד"ה נאפוקי. **ב.** [ד]התם שייך טפי מגדל בן לע"ז. תוס' הרא"ש ועי"ש שמביא מרש"י במס' ע"ז דף כו: דבשכר שרי.

גליון הש"ם

גמ' אבול שליש ושתה שליש וכו'. עי' נדה דף כד ע"ב תד"ה אכילתו:

מוסף רש"י

זיבורא. לירעא (ע"ז יב:). **דחלא** שמגז. חומץ חזק מיגר"ל בלע"ז (שם). **ומשחנן.** מתממות, ומשלשלן. שלשול, ומאשרן. מחזיקות כח כמו (ישעיה ל) אשרו אמתך, ולא מפנקן. אינן מרגות אסטניסא על הלב, וכולן לשבח (כתובות יז:). אש גרמי. מוליי"ל בלע"ז (ברכות לב.). **ויתקין.** אלאיס (כתובות עז: נדה יז.). **בעלי ראתן.** שרץ יש לו בחומו (שם) אלאיס יותר מדי שיש לחם שרץ במוחם (נדה יז.). **הן הן החזירוני לנערותי.** הרפואות האמורות למי שאינו בריא בתשמיש, לאחר שזקנתי החזירוני אותן רפואות לנערותי לתשמיש (שבת קיא.). **אכל ועמד.** מסר לעמוד פתאום אחר שאכל שובעו (שם קבט:).

דקתני אין בדבריו האחרונים כלום. [א] מייתור הלשון דייק דהוה ליה למימר הרי אלו יכתבו ויתנו אי נמי דייק מדלא תנא אין לריך לבודקו פעם שניה דהוה משמע שממתינים מיהא עד שישתפה: **ומי אמר רבי יוחנן הכי והא אמר שמואל שחט בו שנים בו'.** וא"ת השתא דמדמי ליה לאחזו קורדייקוס תקשי ליה מתני' דקתני מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום והכא בשחט בו שניס ואמר כתבו הרי אלו יכתבו ויתנו י"ל דהא פשיטא דבשעה שאמר[ב] כתבו אכתי דעתא לילותא היא ולא דמי לאחזו קורדייקוס אבל קודס [ג] שיכתוב ויתן יתחלש ויתקלקל ועל שעת נתינה נראה לו לדמות לאחזו קורדייקוס[ג] וקשה לרבי יוחנן דאמר אין כותבין ונותנין עד שישתפה הקשה הרב רבי אלחנן דאמאי פריך לרבי יוחנן לריש לקיש נמי תיקשי דהא טעמא דריש לקיש [ד] בידיה והכא דאין סמיה בידיה מודה ר"ל דאין כותבין ונותנין דמדמי ליה לשוטה ולספרים דלא גרסי ומי אמר רבי יוחנן הכי א"ש דפריך לתרוייהו אי נמי נקט רבי יוחנן משום דקאמר בהדיא אין כותבין[ד]:

ורמז ואמר כתבו גט לאשתי. כגון שאמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו ושמא אין לריך לבודקו כמו במתניתין משום דאית ביה דעתא לילותא כדאמרינן בסמוך: **התם דעתא צילותא היא.** לא ידע רבינו יצחק עד מתי יחשב דעתא לילותא דליכא למימר דבדקוהו בשעת נתינה הגט דאם כן לא הוה פריך מידי לרבי יוחנן ושמא עד שיודע שנטרפה דעתו יחשב דעתא לילותא ובגט שכיב מרע אומר ר"י דלריך ליזהר שלא יתקלקל בין כתיבה לנתינה דאם נתקלקל בינתייס אפילו נתפקח לבסוף אין מועיל אפי' לריש לקיש דהא לא סמיה בידיה ופעמיס שסכיב מרע אינו בדעתו ומסופקת אי חשבינן ליה כשוטה או שמא תוגבא בעלמא הוא דנקטיה וכיסן דמי[ה]: **ואי סלקא דעתך חי הוא אמאי מעידין בו'.** דסלקא דעתך דמעידין עליו שכבר מת קאמר ומשני חי וקופו למות לאלתר קודם שיתירוה ב"ד ליגשא: **אלא** מעתה **יהא גולה על ידו.** לשמואל[ו] פריך דכיון דקאמר דמת לאלתר היה לו לגלות ולאו אשינויא דחי הוא וקופו למות פריך דכ"ש אי חשבת ליה כבר מת דקשה ליה לאלתר ואם לא מת לאלתר אינו גולה דס"ד דבהכי תלי דלישנא דכתיב גבי גלות ויפל עליו ויומת (במדבר לה) משמע ליה לאלתר[ז] אע"פ שבמזיד חייב אפילו לא מת לאלתר יש חילוק בין מיתה לגלות כדמפלגי בגלות בין דרך ירידה לדרך עליה ובמזיד אין שום חלוק ולית ליה השתא הא דפריך בלאו נערות (כתובות דף לג:) ממלי דבמזיד ונקה המכה מקטלא ולמא בשוגג ומאי ונקה מגלות דמשמע דחייב גלות אפילו לא מת לאלתר[ח]: **חיישינן שמא הרוח בלבלתו.** דווקא בגלות חיישינן להני טעמי אבל במזיד לעולם חייב[ח] ושמא יש שום דרשא גבי גלות[ט] כמו שיש חילוק בין גלות למיתה לענין דרך ירידה ועליה והא דמשמע בלאו נערות (גס זה שם) כי מוקי ונקה המכה אשוגג[י] דחייב גלות אפי' לא מת לאלתר מיירי בבית דשיעא וכגון דלא פירכס: **בביתא דשישא או דלא פירכס.** מר חשיב בלבול הרוח קירוב מיתה יותר מפרכוס ומר חשיב פרכוס קירוב מיתה יותר מבלבול הרוח ותרוייהו בעו שימות מחמת הרוגא ולא מחמת דבר אחר אי נמי מר חשיב פירכוס מחמת רוגא משום דכל אדם דרכו לפרכס מחמת שחיטה ומר חשיב בלבול רוח מחמת רוגא משום דאתי ממילא אי נמי לא פליגי הני ליתני ואינו חייב אלא בביתא דשישא ולא פרכס והש"ס מפרש נפקותא בין הנך טעמי: (שייך לעיל דף סז:) **בודקין אותו שלש פעמים.** פי' שלש פעמים על לאו ושלש פעמים על הן דהיינו ששה פעמים בין הכל ובגמרא דקאמר ויחוש דלמא שיחיא דלאו לאו נקטיה אי נמי שיחיא דהן הן לאו משום דלא ניבעי תרוייהו דתרוייהו בעינן כדפירשנו אלא כלומר ובמד מהן או בלאו או בהן אינו בדעתו וי"ס דל"ג אי נמי [יא] ובדיקה זו מפרש בירושלמי (דפיקרין ה"ל) כילד בודקין לאו והן אומרים לו נכתוב גט לאשתך אומר הן לאמך אומר [כ] [ט] לאחותך אומר לאו לבתך אומר לאו כו': **דבי רבי ישמעאל תנא.** אין נראה לומר דפליגי [יב] דבדיקה דמתני' למה לא תועיל אלא דקתני בדיקה עדיפא טפי [י] הכי דליכא למימר ביה דשיחיא דלאו לאו או הן הן נקטיה שהיא חכמה גדולה כיון שאינו טועה בין ימות החמה לימות הגשמים אפילו בעינן שלשה לאו ושלשה הן סירוגין לא בעי: **וניחוש שמא** קרירות אחדיה. ולמה לנו למוסבו כשוטה [יג] ונאמר שאינו גט ונעגן אשתו חנם [יד]: אלא

למטה למטה מן הביצים למעלה למעלה מן הביצים וכשות שלא בזמנה תנא כשם שקשה שלא בזמנה כך יפה בזמנה אמר רב פפא זמנה תמוז שלא בזמנה טבת יומי ניסן ויומי תשרי לא מעלו ולא קשו: אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום: אר"ש בן לקיש כותבין ונותנין גט לאלתר ור' יוחנן אמר [א] אין כותבין אלא לכשישתפה מ"ט דר"ל דקתני אין בדבריו האחרונים כלום ור' יוחנן אמר לך אין בדבריו האחרונים כלום דלכי מתציל לא צריך למיהדר אימלוכי ביה ולעולם אין כותבין אלא לכשישתפה במאי קמיפלגי ר"ל מדמי ליה לישן ור' יוחנן מדמי ליה לשוטה ור' יוחנן נמי לידמיה לישן ישן לא מחוסר מעשה האי מחוסר מעשה ור"ל נמי נידמייה לשוטה שוטה לא סמיה בידן האי סמיה בידן [ב] בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא ומי אמר ר' יוחנן הכי [ג] והאמר רב יהודה אמר שמואל [ד] שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ותניא [ה] ראוהו מגויד או צלוב על הציליבה ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו הכי השתא התם דעתא צילותא היא וכחישותא הוא דאתחילה ביה הכא דעתא שגישתא היא ומי אמר שמואל הכי והאמר רב יהודה אמר שמואל [ד] שחט בו שנים או רוב שנים וברח מעידין עליו ואי ס"ד חי הוא אמאי מעידין עליו [ה] אמרי חי הוא וסופו למות אלא מעתה יהא גולה על ידו אלמה תניא [ו] שחט בו שנים או רוב שנים ה"ז אינו גולה הא איתמר עלה א"ר הושעיא [ז] חיישינן שמא הרוח בלבלתו אי נמי הוא קירב את מיתתו מאי בינייהו [ח] איכא בינייהו דשחטיה בביתא דשישא ופירכס אי נמי דשחטיה [ט] בברא ולא פירכס: נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך כו': וליחוש דלמא שיחיא דלאו לאו נקטיה אי נמי שיחיא דהן הן נקטיה א"ר יוסף בר מניומי אמר רב נחמן דאמרינן ליה בסירוגין וליחוש דלמא שיחיא דסירוגין נקטיה [י] דאמרינן ליה חד לאו ותרין הן ותרין לאו וחד הן דבי רבי ישמעאל תנא [יא] אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה מאי ניהו אילימא [יב] גלופקרי וסדיני ליחוש דלמא קורא אחדיה א"נ חמה אחדיה אלא

למטה מן הביצים. כמו ברגליו ובשוקיו: **למעלה מן הביצים.** בכתפיס ובצואר ובקילבוסת: **כותבין ונותנין גט לאלתר.** ואפילו בתוך חוליו הואיל ואמר קודס לכן ולא אמרינן שוטה הוא ואינו יכול לגרש: **אימלוכי ביה.** ליטול רשות: **האי מחוסר מעשה.** שלריך רפואה בשרא סומקא אגומרי: **לאו סמיה בידן.** אין סס רפואתו בידינו: **מגויד.** מחותך בחתיכות. לשון גודו אילנא (דניאל ד): **צילותא היא.** עלולה היה דעתו אלא שכחה כחו מלהוציא דבר בפיו: **שגישתא.** תרגום של מהומה[ו] כלומר דעת מבולבל: **ומי אמר שמואל.** שחט בו שניס כותבין גט לאשתו אלמא גט מחייס הוא: **מעידין עליו.** שמת להשיא את אשתו: **חי הוא.** וגיטו מחייס אבל קופו למות לכך מעידין עליו לאחר זמן להשיא את אשתו היכא דלא גירשה: **אלא מעתה.** הואיל וקופו למות: **יהא גולה על ידו.** השוחטו בשוגג: **הרוח בלבלתו.** ואלמלא הרוח לא מת: **הוא קירב את מיתתו.** על ידי שפירכס ומצא שלא הרגו זה אבל מכל מקום קופו למות: **שיחיא דלאו לאו נקטיה.** חולי של שגעון המלמדו תמיד להרכין ראשו בהרכנת לאו או הן ואינו משיב על דברי שאלתה: **שיחיא.** השתחויה: **בסירוגין.** ממתינין בין הרכנה לשאילה שעה וחוזרין ושואלין לו אותה שאילה עצמה: **שיחיא דסירוגין.** לשחות ולהרכין בעינן זה לשעות: הכי גרסינן **חד לאו ותרין הן ותרין לאו וחד הן.** דכי הך שיחיא לא נקטיה: **אומרים לו.** כשבודקין אותו על לאו שואלין לו אם מבקש דברים הראוין לו בימות החמה ועכשיו ימות הגשמים: **גלופקרין.** קוט"א בלע"ז: **וסדיני.** אם יכסוהו בסדיני פשתן בימות הגשמים: **דלמא קורא אחדיה.** בימות החמה ואע"פ שמשיב הן על הגלופקרין לאו שוטה הוא:

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ב מהלכות גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכא סעיף ב בהג"ה:

יב ב ג [מיי' שם הי"ג] טוש"ע שם סעיף ח:

יג ד ה מיי' שם פי"ג הלכה ח סמג שם טוש"ע אה"ע סימן ח סעיף ל:

יד ו ז ח מיי' פ"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הלכה ב:

טו ט י מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכא סעי' ה:

מוסף רש"י

סומקא. כמוס (לעיל סז:). **מרקא.** מזוג במיס הרבה (שם).

מוסף תוספות

א. תמהני, היכי דייק מינה ר"ל מלתיה, דהא לר' יוחנן נמי אין בדבריו האחרונים כלום וכו'. כ"ו. ב. מגויד ושחוט. תוס' הרא"ש. ג. ואפ"ה כותבין ונותנין הגט, דכל כמה דלא מאית, ארמיזה קמייתא סמכינן, דמדמינן לי' לישן. תוס' הרא"ש. ד. ומשני התם דעתיה צילותא היא, ואפי' כשהוא הולך ומתקלקל, אלא דכחישותא הוא דאתחלה ביה מחמת קירוב מיתה, אבל קורדייקוס מעיקרא דעתא שגישתא היא. תוס' הרא"ש. ה. משום דלא מחוסר מעשה, דרגיל שתחיישב דעתו מאליו. תוס' הרא"ש. ו. דאמר מעידין עליו. תוס' הרא"ש. ז. אבל שמואל אמר מעידין להשיא את אשתו לאלתר ולא חיישינן שמא תנשא קודם שימות, אלמא פשיטא ליה שימות לאלתר, א"כ אמאי אינו גולה. תוס' הרא"ש. ח. אע"פ שבלבלתו הרוח, דהא אפי' מצמצם בתוך המים וכפתו לפני ארי, חייב. תוס' הרא"ש. ט. דגבי גלות כתיב ויפל עליו ימות דמשמע מה שהפיל עליו גרם לו המיתה ולא דבר אחר. אע"ג דבמזיד כתיב מכה איש ומת, לא משמע לי' דמן הכאה דוקא מת. א"נ, גבי גלות כתיבי קראי טובא, ומיתורא קא דרשינן. תוס' הרא"ש. י. שחובשין אותו ואם ימות יגלה. תוס' הרא"ש. יא. והיא הגירסא הנכונה לפי ששלשה פעמים דקתני במתני' לאו ג' פעמים של לאו לבד או של הן לבד קאמר אלא ג' הן וג' לאו שהן ששה. לקמ"ל. יב. דבי רבי ישמעאל אבדיקה דמתניתין דמצריך לבדוק בענין הגט כדמפרש בירושלמי. מלבי. יג. כי בעי גלופקרי. תוס' הרא"ש. יד. היה לנו לבדקו בדברים אחרים כדי שלא לענן את אשתו דאפשר דבבדיקה זו אנו מענין אותה שלא כדין. תוס' הרא"ש.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חיישינן. עי' שבועות ד' לד ע"א תוס' ד"ה על פי שניס עדיס:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומי אמר וכו' משום דסמיה בידן וההיכי דאין סמיה בידן מודה: (ב) ד"ה בודקין וכו' לאמך אומר לאו לאשתך אומר הן לאחותך אומר לאו לאשתך אומר הן לבתך:

לעזי רש"י

קוט"א [קו"ט]. מעיל.

פסקי רי"ד

אמר כתבו גט לאשתי ואחזו וכו' ר"ל אמר כותבין ונותנין לאלתר ור' יוחנן אמר אין כותבין אלא לכשישתפה מ"ט דר"ל דקתני אין דבריו האחרונים כלום ור' יוחנן אמר לך אין דבריו האחרונים כלום דלכי מיתציל לא צריך מיהדר ולאימלוכי ביה ולעולם אין כותבין אלא לכשישתפה במאי קמיפלגי ר"ל מדמה ליה לישן ור' יוחנן מדמה ליה לשוטה וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן: איני והאמר רב יהודה אמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתו הרי אילו יכתבו ויתנו הכי השתא התם מעיקרא דעתא צילותא היא וכחישותא הוא דאתחלא ביה הכא דעתא שגישתא היא ומי אמר שמואל הכי והאמר שחט בו שנים או רוב שנים מעידים עליו [ומשני] חי הוא וסופו למות: נשתתק בודקין אותו ג' פעמים וניחוש דלמא שיחיא דלאו לאו או דהין הין נקטיה אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן דאמרין ליה בסירוגין חד לאו ותרי הין ותרי לאו וחד הין דבי ר' ישמעאל תנא אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה מאי [ניהו אילימא] גושפקי וסדיני וניחוש דלמא קרחה אחדיה או חמה אחדיה אלא בפירי.

(ג) לעיל סז:. (ד) ימות קכ:. (ה) [תוספתא רפ"ב], (ו) רש"י מיגמות דף קכא. גורס בדבריה, (ז) ס"ל גושפקר [בעיון ערך גשפק גורס גושפקי פי' הן גלופקרין], (ח) [דברים כח], (ט) ל"ל איכתבו ויתנו. רש"ש, ולשון הרשב"ץ בין שוואה לכתיבה או לנתיבה, (י) [וע"ע תוס' כתובות לג: ד"ה דלמא ותוס' יבמות קכ: ד"ה אלא מעתה וד"ה מיישינן ותוס' שבועות לד. ד"ה על פי], (יא) פי' בין כל פעם אומרים לו לאשתך ואומר הן, (יב) מיגמ הכי ליתא בדפו"ל והכרס"ש מגיס ס"ל דבהכי ליתא,

אלא בפירי: [6]אמר רב כהנא אמר רב [A]חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו אמר רב יוסף מאי קא משמע לן תנינא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו אמר ליה רבי זירא אלם קאמרת שאני אלם [3]דתניא [B]מדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם וממאי דמדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם דכתיב [1]ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו ואי בעית אימא כדאמרי אינשי אישתקיל מילוליה אמר ר' זירא אי קשיא לי הא קשיא לי דתניא [2]אם לא יגיד [3]פרט לאלם שאינו יכול להגיד אמאי הא יכול להגיד מתוך הכתב אמר ליה אביי [7]עדות קאמרת שאני עדות [8]דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם מיתיבי [9]כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות קתני מיהת עדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת [10]בעדות אשה דאקילו בה רבנן והא קתני ירושות אמר רבי אבהו [11]ירושת בנו הבכור קתני מיהת למשאות ולמתנות מאי לאו לעלמא לא לדידיה מיתיבי [C]חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין [D]אבל לא לגיטין תנאי היא דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בחרש מעיקרו אבל פיקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין וחרש מעיקרו לא [9]כשם [10]שכונסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה באשתו ה"נ הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו ממאן אילימא דנפלה ליה מאחיו חרש [E]כשם שכניסתה ברמיזה כך יציאתה ברמיזה אלא [F]דנפלה ליה מאחיו פיקח ואיבעית אימא לעולם דנפלה ליה מאחיו חרש וגזירה אחיו חרש אטו אחיו פיקח אי הכי אשתו נמי יבמתו ביבמתו מיחלפא אשתו ביבמתו לא מיחלפא ומי גזרינן חרש אטו פיקח והתנן

בפירי. שאינם מצוים באותה שעה כגון גריש"ם בימות הגשמים ובימות החמה ניספל"ה: **חרש.** שהיה פיקח כשכנסה וקדושין גמורין ותנן ביבמות (דף קיב:) נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית לפי שאין כח בגירושי חרשות להפקיע קידושי חכמה וקאמר רב דאם יכול לדבר מתוך הכתב דיודע לכתוב על הקלף כתבו ותנו גט לאשתי אתם פלוני ופלוני ומסר להם פיקח גמור הוא וכותבין ונותנין: **אלם קאמרת שאני אלם.** דכיון דשומע הוא הרי הוא כפיקח לכל דבריו אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר אי נאו דיכול לדבר מתוך הכתב ברמיזה לא הוה ידענא: **חרש המדבר ואינו שומע זהו חרש.** ולא זהו חרש שדברו בו חכמים בכל מקום והשווהו לשוטה דזהו כפיקח לכל דבריו כדקתני בהדיא אבל חרש דרב כהנא (אינו) לא שומע ולא מדבר: **אישתקיל מילוליה.** נוטריקון דאלם: **אי קשיא לי.** בהא דרב כהנא: **פרט לאלם.** שאינו חייב קרבן שבועה על שבועת העדות אם השביעו והרכין בראשו שאינו יודע: **הרי יכול להגיד מתוך הכתב.** ואם אינה לדרב כהנא ליחייב: **מפיהם.** על פי שנים עדים[10]: **ולא מפי כתבם.** יעידו בנ"ד דלא דמי לשטר[10] שהתמותו ביומו דההוא אורחיה לכתוב: **כשם שבודקים.** מנשתתק והרכין בראשו קאי: **למשאות ומתנות.** למכור בנכסיו: **לעדיות ולירושות.** כולהו מפרש ואזיל: **קתני מיהת לעדיות.** שיעיד עדותו מפי הכתב והאמרת מפיהם וזה גאלם: **בעדות אשה.** להשיאה: **דאקילו בה.** בעד אחד קרוב ושפחה: ופרכינן **קתני ירושות.** וקא סלקא דעתך להעיד על ירושה שהורים אדם מעלמא: **אמר רבי אבהו.** מאי ירושות בנו דיליה אם רצה להשוות את הבכור כאחד מבניו ולהכי נקט ירושת בנו הבכור דאם לא לשמות על משפט הירושה של תורה הוא בא למה לנו לדברי הירושה מאילה תפול: **מאי נאו דעלמא.** דהיינו עדות: **לא הלכו אחר רמיזתו.** לחשבו כפיקח: **אבל לא לגיטין.** היכא דקידושין היו קידושין גמורין ותיובתא דרב כהנא: **כמה דברים אמורים.** דלא הלכו בו בגיטין: **בחרש מעיקרו.** שאין לו כתב יד של דעת שלא היתה לו דעת גלולה מימיו. ולקמיה פריך וכיון דחרש מעיקרו הוא הרי כגם ברמיזה ולא היו קידושין גמורין ומוקי לה ביבם: **אבל בכתוב מדעת גלולה: הוא נוחב.** גט ואחרים חותמין והיינו כרב כהנא: **כשם שבונים ברמיזה בו.** משנה היא ביבמות דחרש שנשא אשה אם רצה יוציא: **ביבמתו.** שקידושיה גמורין וזיקתה גמורה והוא אין יכול לחלוץ לפי שאינו בועמד ואמר לא חפצתי לקחתה (דברים כה) וכונס ואינו מוציא לעולם דגט דידיה לא מפקע זיקה דאורייתא: **אשתו נמי.** ניגזור אטו יבמתו שקידושיה גמורין: **יבמתו ביבמתו.** אשת אחיו פיקח באשת אחיו חרש: **ומי גזרינן.** אחיו חרש אטו אחיו פיקח:

אלא בפירי. אין לפרש ששואלין לו אם רוצה פירי של יבמות הגשמים בימות החמה או איפכא ואומר הן כי זה אפשר למצוא בכבושים בדבש או בענין אחר אלא ששואלין לו אם רוצה שילקטו לו מן האילן: **אמר רב יוסף מאי קמ"ל תנינא נשתתק בו'.** תימה לר"י אדרבה דתיקשי ליה מתני' כיון דאינו מחלק בין אלם לחרש דלמה לי יכול לדבר מתוך הכתב בהרכנה סגי ואומר ר"י דהא ודאי דבחרש [A] לא סגי בהרכנה אע"פ שכותבין לו נכתוב גט לאשתך ומרכין בראשו ובודקין אותו ג"פ לאו והן [B] אלא דמדמי רב יוסף הרכנה דאלם לכתיבה דחרש כמו שאלם ע"י הרכנה ייכר שמבין ומתלבה ועל ידי זה כותבים גט הוא הדין חרש ששאלוהו בכתב והשיב בכתב יש הוכחה שהוא מבין בטוב אע"פ שאם שאלוהו בכתב והרכין בראשו אינו מועיל כלום[G]: **אמר רבי זירא אי קשיא כו'.** תימה לר"י דמשמע דפריך לרב כהנא מדקאמר והא יכול לדבר מתוך הכתב ואמאי לא פריך אמתניתי' דהרי יכול להגיד ע"י הרכנה ואור"י דמתניתין לא קשיא ליה דפשיטא ליה דגבי גט אין צריך הגדה בפה רק שמתלבה כמו שצריך גבי עדות דבור[T] אבל לרב כהנא דחשיב יכול לדבר מתוך הכתב אפי' בחרש[H] א"כ דבור מעליא הוא ויש לחושבה הגדה וי"מ דאמתניתין לא קשיא ליה דאיכא למימר דהא דאמר פרט לאלם שאינו שומע[T] יכול להגיד היינו אלם לא משמע הכי[T]: **והא** יכול לדבר מתוך הכתב. דהגדה חשיבה ע"י הכתב כדפריש"י אע"ג דממעטו[H] חרש וחרשת מחלילה לפי שאינם באמת ואמרה אמירה ודאי לא הוי אלא נפה[H] ועוד דהתם[H] יליף וענתה מועטו הלוים שצריך בלשון הקדש ומינה נמי שמעינן דהויא נפה כמו בלוים: **מפיהם** ולא מפי כתבם. בפ' שני דכתובות (דף כ.[9]) אתרכתי בה: **קתני** מיהת עדיות. אמאי דקתני פרט לאלם שאינו יכול להגיד פריך ומיהו לר"י נראה דהאי פירכא נמי הויא לדידיה והכי פירושו בשלמא אי אלו לרב אע"פ שלענין עדות חשיבה הגדה מה שמרכין בראשו[T] כדקתני הכא דבודקין אותו לעדות מ"מ פטר קרא אלם שאינו יכול להגיד דלענין קרבן שבועה לא חשיבה הגדה אלא הגדה מעליא[T] אלא לרב דחשיב דיכול לדבר מתוך הכתב עדות מעליא כיון דאפילו בחרש מהני אע"ג דהרכנה לא מהניא היה בלו וא"כ צריך לומר הא דממעטו קרא אלם שאינו יכול להגיד אע"פ שיכול לדבר מתוך הכתב משום דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם וא"כ אין בודקין אותו לעדות הא בענין מפיהם ולא מפי כתבם ולמאי דפירשנו פרט לאלם שאינו יכול להגיד דהיינו חרש א"ש דאי לאו דרב באלם סגי בהרכנה בכל דבר אבל חרש לא סגי אפי' יכול לדבר מתוך הכתב לא לענין גט ולא לענין עדות אבל לרב אע"ג דפסול לענין עדות כשר גבי גט תקשי ליה דהא הכא מכשרינן עדות כמו גט: **והא** קתני ירושות. השתא דקסבר ירושות דעלמא ומשאות ומתנות דעלמא ולענין עדות קאמר ל"ל דסלקא דעתיה דפרושי קא מפרש למשאות ומתנות וירושות היינו עדות אי נמי הוי אומר רבינו יאמר דהיינו שאומר על בן בין הבנים שהוא בכור וקא משמע לן דנאמן לכך על ידי הרכנה: **תנאי היא דתניא אמר רשב"ג בו'.** לא בעי לשנויי דרב מיירי בפיקח מעיקרו ובריית[H] בחרש מעיקרו כמו שמחלק רשב"ג משום דקיס לן דרשב"ג פליג על הך ברייתא דלאמר רבי יוחנן בסמוך: מי

[6]) [לקמן עב.], [3]) חגיגה כ: [מוס' תרומות פ"ח], [4]) יבמות לא:, [5]) [תוספתא רפ"ה], [6]) יבמות קיב:, [7]) דברים ח, והרכ"ם כתב שיש ע"ש וצ"ל על פי שני עדים, [8]) צ"ל שתמותו וקיימוהו דהכוח וכו', דבש תמר, [9]) יבמות קד:, [10]) [סוטה לב.], [1]) [ל"ה ור"ן], [11]) כדפו"ר לאלם,

תורה אור השלם

1. וַאֲנִי כְּחֵרֵשׁ לֹא אֶשְׁמָע וּכְאִלֵּם לֹא יִפְתַּח פִּיו:
תהלים לח יד

2. וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהִוא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ:
ויקרא ה א

גליון הש"ם

תוס' ד"ה **א"ר זירא כו'** דהיינו חרש. קשה לי דל"ל למאי צריך לטעמא דאינו יכול להגיד הא בלאו הכי לאו כל עושין הוא ועל כל מייבי כריתות אינו חייב והוא כשוטה לגבי דבר:

לעזי רש"י

צריש"ש [צריישי"ש]. דובדבנים. נישפל"ה [נישפל"ש]. שסקים.

מוסף רש"י

מדבר ואינו שומע. תמילמו היה פיקח עד שגמר לדבר אחר כך נתחרש (חגיגה ב:). **מפיהם ולא מפי כתבם.** דרחמנא אמר על פי שנים עדים ולא שיעידו על פי כתבם (יבמות לא:). **כשם שכונסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה.** לקידושין כך גירושין, ברמיזה כגם שרמז בגלגב עד שנתגלית לו, וברמיזה אם רצה לגרוש יוציא (שם קיב:).

מוסף תוספות

א. שאינו שומע מה שאומרים לו. תוס' הרא"ש. ב. אין להאמין בהרכנתו אם הוא משיב הן אם לאו, דאינו מתכוין למה שכתבו לו אלא כמתעסק בעלמא הוא. תוס' הרא"ש. ג. ופרקינן דשאני אלם דכפקח לכל דבריו הוא ומש"ה סגי ליה בהרכנה אבל חרש שאינו מדבר ואינו שומע אי לאו רב כהנא הו"א דאפילו במגיד מתוך הכתב אין נותנין. רמיו קרשקש. ד. דפשיטא דהרכנה לא חשיבא כדיבור לענין עדות. תוס' הרא"ש. ה. לשוויי כפקח. תוס' הרא"ש. ו. ואינו מדבר דהו"ל כשוטה. רשב"ש. ז. אלא לרב דאמר חרש שאינו יכול לדבר אם יכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו דאלמא כתיבה הויא לה הגדה מעליתא ומוציאה אף מידי ספק חרש שאינו שומע ואינו מדבר א"כ בריית"א דקתני פרט לאלם אמאי וכו' אלא ש"מ דכשוטה חשבינן ליה וכתיבת ידו אינו מוציאתו מידי ספק שטותו". רשב"ש. ח. ואי לאו מפיהם לא הוה ממעטינן ליה משום דכתיב לא יגיד דכתב ידו נמי הגדה מקרי אע"ג דלא מקריא אמירה כדכתיב (קהלת י, כ) ובעל כנפים יגיד דבר. ריטב"ש. ט. שמפיהם לאו דוקא. תוס' הרא"ש. י. מגזה"כ דאם לא יגיד דלא חייב בכתוב אלא במדבר. תוס' הרא"ש. יא. למה נקט בכור. תוס' הרא"ש. יב. בפשוטים. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה טז סמג עשין נ [עיין כ"מ]:
יז ב מיי' פ"ג מהלכות אישות הלכ' כו ופכ"ט מהל' מכירה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף יח:
יח ג מיי' פ"ט מהלכות עדות הלכה יא סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לה סעיף יח:
יט ד מיי' שם ופ"ג שם הל' ד סמג שם טוש"ע שם וסי' כח סעיף יא:
כ ה מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף יח [וסי' רנ ס"ו]:
כא ו מיי' פ"ט מהל' עדות הלכה יא [ופי"ג מהל' גירושין הל"ח] סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לה סעיף יא [אה"ע סי' ז סי"ב]:
כב ז מיי' פ"ד מהל' נחלות הלכה א [ופ"ב שם הט"ו] סמג עשין לו טור ש"ע ח"מ סי' רעט סעיף א [וסי' רעז סעי' יל]:
כג ח מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה ב ג סמג עשין פב טור ש"ע ח"מ סי' רלה סעיף ח:
כד ט י מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן קכ סעיף ה:
כה כ ל מיי' פ"ז מהל' יבום הלכ' טז ז סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעב סעיף יב וסי' קכא סעי' ו:

פסקי רי"ד

אמר רב כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבים ונותנין גט לאשתו. פי' אין לפרש דבחרש מעיקרא הוא דאמר רב דא"כ מאי אריא בכתיבה בכל דמזיו יכול להוציא כדאמרינן בפ' חרש (יבמות קיב:) כשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה אלא בפקח ונתחרש קאמר שהיה פקח כשכנסה וקדושין קדושין גמורין ותנן ביבמות נתחרש הוא או נשתטה אינו מוציא עולמית לפי שאין כח בגירושי חרשת להפקיע קדושי חכמה וקאמר רב שאם יכול לדבר מתוך הכתב ויודע לכתוב על הקלף כתבו גט ותנו לאשתי אתם פלוני ופלוני ומסר להם סומכין על כתיבתו וכותבין ונותנין אמר רב נחמן [6]) מאי קמ"ל תנינא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך וכו' כיון דקא מחוי כתבי' פי' סומכין ברמזיו וכותבין גט לאשתו ואין לך רמז גדול מכתיבת ידו א"ל רב זירא אלם קאמרת שאני אלם דתניא חרש המדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הם כפקחים לכל דבריהם. פי' ונשתתק במתני' פקח גמור הוא אלא שמתוך חליו נאלם ואינו מדבר אבל שפוי הוא בדעתו ולפיכך בודקים אותו אם לא נטרפה דעתו סומכין על רמזיו וכ"ש על כתב ידו אבל חרש גמור שאינו שומע ואינו מדבר שאין סומכין על רמזיו להפקיע קדושין שנתן בעודו פקח כדתנן נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית הוה אמינא שגם על כתבו לא נסמוך דכשאר רמזיו דמיא

קמ"ל רב דסומכין על כתיבתו שהכתיבה אינה נעשית אלא בדעת ובכוונה: א"ר זירא אי ק' לי הא ק' לי דתניא אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד. ואמאי והא יכול להגיד מתוך הכתב. פי' ממתני' דנשתתק לא ק' ליה מפני שהוא פקח ומחמת חליו נשתתק ואלם דממעט מלא יגיד י"ל דהוא חרש גמור שאינו בר דעת מ"ה ממעט ליה אלא דרב ק' דאמר סומכין על כתיבתו להפקיע קדושי פקחות שנעשו מדעת וא"כ אמאי ממעט ליה מאם לא יגיד הרי יכול להגיד מתוך הכתב ואע"פ שאין לסמוך על רמזיו על כתיבתו יש לסמוך: א"ל אביי עדות קאמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם. פי' האי אלם דקא ממעט מלא יגיד לא בחרש מיירי ומשום שאין בו דעת [אלא] באלם שהוא שומע ואינו מדבר שהוא כפקח לכל דבריו וטעמא דמלתא משום דלגבי עדות בעי' מפיהם ולא מפי כתבם אבל לענין ליתן גט לאשתו לא מיבעיא שהוא פקח אלא אפילו חרש גמור ע"י כתיבתו כותבין ונותנין גט לאשתו להפקיע קדושי פקחותו שכתיבתו מדעת היא נעשית כדקאמר רב ואי ק' אלם שהוא פקח אמאי אינו יכול להעיד מפי הכתב ומ"ש מכל שטרי דעלמא שהן כשרים בדיני ממונות ואמר' בהו עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד וגם הוא מקרא מלא שדות בכסף יקנו וכתוב בספר ויחתום. תשובה כל שיכול להגיד על פה כשר בכתיבה ועשו חתימתו כמו שנחקרה בב"ד עדותו וכל שאינו יכול להגיד על פה אינו כשר בכתיבה ומשום הכי אלם פסול בכתיבה דליתיה על פה ומיהו אינו יכול העד כשיבא לב"ד לכתוב עדותו ולהגיד על ידי כתב אלא בפיו דבעי' מפיהם ולא מפי כתבם. ולא דמיא להחתימת השטר דהתם כיון דמסר החתימה להוהא דמסהיד נעשה כמי שנחקרה עדותו בב"ד אבל אי בעי איהו לאסהודי בבי דינא לא מצי לאסהודי בכתב דאכתי לא מסר שהדותה להוהא דמסהיד ליה הלכך צריך להעיד על פה שלא נתקנה החתימה אלא למסור למי שהוא מעיד לו ומפני תיקון העולם שמא ימותו העדים או יילכו למדינת הים אבל לא למוסרה לב"ד כיון דאיהו קאי קמייהו ואלם אין חתימתו מועלת אפילו למוסרה למי שמעיד לו אחרי שאינו בר הגדה משום הכי פטור משבועת העדות שאינו בר עדות לא בפה ולא בחתימה: מיתיבי כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו ולמשאות ולירושות ולעדיות קתני מיהת לעדיות דעלמא. פי' אלמא שבודקין מי שנשתתק ומקבלין עדותו בהרכנת ראשו וכ"ש בכתיבתו והיכי אמרת דאלם אינו יכול להעיד מתוך הכתב אמר ר' יוסף בר חמא אמר רב ששת בעדות אשה דאקילו בה רבנן להכשיר עד א' ואפילו עד מפי עד הכשירו נמי להעיד בכתיבה ובבדיקה ואפ"י אינו מעיד בפה אבל בשאר עדיות לא [וזהא] ירושות קתני מיהת למאי לאו ירושות דעלמא אמר רב דימי ירושת בנו הבכור דנכסי דידיה ניתנו ולכל מאן דבעי מזכה קתני מיהת למשאות ומתנות מאי לאו משאות דעלמא לא משאות ומתנות דידיה. מיתיבי חרש לא הלכו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין אבל לא בגיטין. פי' בפקח ולבסוף נתחרש מיירי שהיו קדושיו

[6]) לפנינו רב יוסף.

מי שאחזו פרק שביעי גיטין

אי נמי לכדרבי יצחק. אבל נמי דייק עולמית לכדרבי יצחק בפרק הן (א) אחת פקחות דמ"מ הס לא כנסו אלא ברמיזה: **וכן שתי אחיות חרשות.** לא איכפת לן בפקחות של בעליס דהן לא נכנסו אלא ברמיזה לפיכך פטורות מן החליצה דיוצאה משום אחות אשה דכל עריות פטורות מן החליצה: **ואם היו נכריות.** ומת אחד מהן השני אינו יכול לחלוץ מפני שהוא חרש או שהיא חרשת ואינה יכולה לומר מאן יבמי אלא יכנסו: **ואם רצו להוליאן.** אחרי כן יוציאו דאתי גט חרש ומפקע זיקת קידושי חרש אלמא היכא דנפלה ליה מאחיו פקח: **חלוקין עליו תבירין.** דאפי' פקח ונתחרש אינו יכול לגרש ואפי' יודע לכתוב ולא תימא דשב"ג מפרש מילתיה דתנא קמא דהכי שמיע ליה לרבי יוחנן דמיפלג פליג: **נישטת.** היא משמיסת: **לא יוציא.** אסור להוציאה. ואע"פ שפקחת ונתחרשה יוציאה דאשה לא בעינן דעתה שהרי יוצאה לרצונה ושלא לרצונה היכא דנשטת אמור רבנן לא יוציא דכיון שאינה יודעת לשמור עצמה יהגו בה הפקר בזנות וכן מפרש לקמן (ג) : **ואע"ג דחריף.** אבל מדבר מתוך הכתב לא ממעטי: **אי נמי.** האי עולמית לכדרבי יצחק אתא למידק מינה מדקתני סיפא עולמית וריש לא תנא עולמית משום דריש דרבנן כדרבי יצחק הוא דאמר לה מיפלג פליג: **ואע"ג דחריף.** אבל מדבר מתוך הכתב לא ממעטי: **אי נמי.** האי עולמית לכדרבי יצחק אתא למידק מינה מדקתני סיפא עולמית וריש לא תנא עולמית משום דריש דרבנן כדרבי יצחק דאי"ר יצחק דבר תורה שוטה מתגרשת מידי דהוה אפיקחת בעל כרחה ומה טעם אמרו אינה מתגרשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר: **מתני'** דאמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו: **גמ'** טעמא דלא אמר תנו הא אמר נותנין מני ר"מ היא דאמר מילי מימסרן לשליח אימא סיפא עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו אתאן לר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח רישא ר"מ וסיפא רבי יוסי אין רישא ר"מ וסיפא רבי יוסי אביי אמר כולה רבי מאיר היא והכא במאי עסקינן דלא אמר תנו אי הכי עד שיאמר תנו מיבעי ליה אלא הכא במאי עסקינן דלא אמר לבי תלתא א"ה עד שיאמר לשלשה מיבעי ליה אלא כולה רבי יוסי היא והכא במאי עסקינן דלא אמר אמרו אי הכי עד שיאמר אמרו מיבעי ליה ועוד מודה רבי יוסי באומר אמרו והתנן כתב סופר ועד כשר ואמר רבי ירמיה חתם סופר שנינו ואמר רב חסדא מתניתין מני ר'

א) נמי לכדרבי יצחק. אבל נמי דייק עולמית לכדרבי יצחק בפרק הן (א) אחת פקחות דמ"מ הס לא כנסו אלא ברמיזה (ב) כדרבי יצחק ודייק מדקתני עולמית גבי נשטתה ולא תנא גבי נישטת היא אלא דהכא דייק מדקתני עולמית אתרוייהו אנתחרש ונשטתה הא דקתני ליה אחרש אשמועינן אפי' יכול לדבר ע"י כתב ואנשטתה לכדרבי יצחק ורב פפא דאי דמ"מ איכא למימר דלא אתא עולמית אלא לכדרבי יצחק גרידא: **הכא במאי עסקינן דלא אמר תנו.** ולא"ת [א] וכי לא ידע שיקשה לו עד שיאמר תנו מיבעי ליה דמכח זה דקדק תחלה דסיפא כרבי יוסי מדקתני עד שיאמר לסופר כתוב ולא קתני עד שיאמר תנו וי"ל דהמתרץ סבר דלהכי לא תנא עד שיאמר תנו משום דכבר שמעינן ליה מדיוקא דרישא דקתני כתבו משמע הא אמר תנו נותנין ולהכי אשמועינן בסיפא דבכתבו לא מהני עד שיאמר לסופר כתוב וטעמא דרישא קמפרש דלהכי לא מהני מה שעשו אחרים בלשון כתובו משום דמילי לא מימסרן לשליח [ז] ולא מהני עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ופריך עד שיאמר תנו מיבעי ליה דכיון דלא שמעינן ליה אלא מדיוקא דרישא הוה ליה למיתני בסיפא בהדיא עד שיאמר תנו: **הכא במאי עסקינן דלא אמר לתלתא.** ה"נ תימה וכי לא ידע שיקשה לו עד שיאמר לג' מיבעי ליה ועוד דאי בדלא אמר לתלתא מאי אירייא כתבו תנו נמי לא מהני ו"ל דהשתא מוקי רישא בכל עניין בין אמר לב' בין אמר לשלשה ומשום שלשה נקט כתבו דהא אם אמר תנו נותנין ולהכי לא מצי למיתני בסיפא עד שיאמר לשלשה דהא בשלשה נמי מיירי דכתבו לא מהני אפי' בשלשה ומ"מ פריך דה"ל למיתני בסיפא ולפרש בהדיא עד שיאמר לשלשה תנו: **הכא במאי עסקינן דלא אמר אמרו.** סלקא דעתא דלא שייך לאקשויי עד שיאמר אמרו מיבעי ליה דניחא ליה למינקט דומיא דרישא שהבעל מצוה לעדים עצמם לעשות אבל אומר אמרו אומר לאחרים שיאמרו לעדים לעשות וא"ת השתא דמוקי לה כרבי יוסי אמאי נקט כתבו הוה ליה למינקט תנו [ב] וכ"ש כתבו [ג] ועוד כיון דכתבו לאו דוקא והוא הדין תנו נימא דהוא הדין נמי אמרו ותיתי שפיר סיפא עד שיאמר לסופר כתוב כו' ויש לומר דלא חש למיתני תנו דמסיפא שמעינן דהוא הדין תנו מדלא תנא עד שיאמר תנו: ומשום דהכי תנן לקמן [ד] אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו ותנו גט לאשתי יכתבו הס עצמם ויתנו אבל אמר לשלשה תנו יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מפני שעשאם ב"ד דברי ר"מ ופליג רבי יוסי עליה דאפילו לשלשה נמי אע"ג דלא אמר כתבו לריכין הס עצמם לכתוב ומתניתין דנקט כתבו משמע דאי לא אמר כתבו לא הוי פסיל האי גיטא וכגון שהיו שלשה ורבי מאיר היא: **דאמר מילי מימסרן לשליח.** דרך ארץ הוא לעשות שליח דברים והוי נמי בדברים שלוחו של אדם כמותו הלכך היכא דהוו ג' דאיכא למימר עשאן ב"ד לומר לאחרים [ה] אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתומו: **עד שיאמר לסופר כתוב.** משמע דאין לך לד היתר לומר לאחרים לכתוב אלא השומע מפיו הוא יכתוב ואפילו שלשה ואפי' לא אמר כתבו: **הכא במאי עסקינן דלא אמר לסופר עצמו:** **דלא אמר תנו.** בלא כתבו והכי קאמר האומר כתבו אינו כשר אלא א"כ אמר לסופר עצמו: **אי הכי.** כיון דאיכא לד היתר לומר לאחרים הכי איבעי ליה למיתני אינו גט עד שיאמר תנו בלא כתבו וכל שכן פשיטא דכי אמר לסופר עצמו אלא ואלא דוקא קאמר סיפא באומר תנו: **והכא במאי עסקינן דלא אמר לשלשה.** ובשנים מודה ר"מ דאפילו אמר תנו כותבין הן עצמן דלא עשאם ב"ד: **אלא לונה רבי יוסי היא.** והא דנקט בריש כתובו לאו למידק דאפילו אמר תנו בלא כתבו אומרים לאחרים ויכתבו אלא היינו טעמא דפסול דלא אמר אמרו והכי דייקת מינה טעמא דלא אמר אמרו הא אמר לשנים אמרו לפלוני ופלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו ואמרו לאותו סופר וכתב ולאותן עדים וחתמו שפיר דמי דמודי רבי יוסי בהא שהרי עשאן שלוחין לכך: **ולא"ר ירמיה חתם סופר שנינו.** לא תימא דמתכשר גט בחתימת עד אחד וכתב יד סופר שני אלא הכי קאמר חתם הסופר בגט עד ועד שני עמו כשר: **ואמר רב חסדא.** מתני' דמכשר להחתים סופר בגט: ר'

ב) והתנן אשני אחין חרשין נשואין שתי אחיות פיקחות או שתי אחיות חרשות או שתי אחיות אחת פיקחת ואחת חרשת וכן שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פיקחין או לשני אחין חרשין או לשני אחין אחד פיקח ואחד חרש הרי אלו פטורות מן החליצה ומן היבום ואם היו נכריות יכנסו ואם רצו להוציאן יוציאו ג) אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא אמר רבי יוחנן חלוקין עליו חביריו על רשב"ג אמר אביי אף אנן נמי תנינא ג) בנישטת לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית מאי עולמית לאו אע"ג דיכול לדבר מתוך הכתב אמר רב פפא אי לאו דאשמועינן ר' יוחנן הוה אמינא רשב"ג לפרושי טעמא דת"ק הוא דאתא ומאי עולמית אע"ג דחזינא ליה דחריף אי נמי לכדרבי יצחק ד) דא"ר יצחק דבר תורה שוטה מתגרשת מידי דהוה אפיקחת בעל כרחה ומה טעם אמרו אינה מתגרשת ג שלא ינהגו בה מנהג הפקר: **מתני' ד אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו: **גמ'** טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו נותנין מני ר"מ היא דאמר מילי מימסרן לשליח אימא סיפא עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו אתאן לר' יוסי דאמר ה) מילי לא מימסרן לשליח רישא ר"מ וסיפא רבי יוסי ו) אין רישא ר"מ וסיפא רבי יוסי אביי אמר כולה רבי מאיר היא והכא במאי עסקינן דלא אמר תנו אי הכי עד שיאמר תנו מיבעי ליה אלא הכא במאי עסקינן דלא אמר לבי תלתא א"ה עד שיאמר לשלשה ז) מיבעי ליה אלא כולה רבי יוסי היא והכא במאי עסקינן דלא אמר אמרו אי הכי עד שיאמר אמרו מיבעי ליה ועוד ח) מודה רבי יוסי באומר אמרו ט) והתנן כתב סופר ועד כשר י) ואמר רבי ירמיה חתם סופר שנינו ואמר רב חסדא מתניתין מני ר'**

שני אחין חרשים. כיון דהס חרשים לא איכפת לן בנשותיהן אם הן כנסו אלא ברמיזה: **וכן שתי אחיות חרשות.** לא איכפת לן בפקחות של בעליס דהן לא נכנסו אלא ברמיזה לפיכך פטורות מן החליצה דיוצאה משום אחות אשה דכל עריות פטורות מן החליצה: **ואם היו נכריות.** ומת אחד מהן השני אינו יכול לחלוץ מפני שהוא חרש או שהיא חרשת ואינה יכולה לומר מאן יבמי אלא יכנסו: **ואם רצו להוליאן.** אחרי כן יוציאו דאתי גט חרש ומפקע זיקת קידושי חרש אלמא היכא דנפלה ליה מאחיו פקח: **חלוקין עליו תבירין.** דאפי' פקח ונתחרש אינו יכול לגרש ואפי' יודע לכתוב ולא תימא דשב"ג מפרש מילתיה דתנא קמא דהכי שמיע ליה לרבי יוחנן דמיפלג פליג: **נישטת.** היא משמיסת: **לא יוציא.** אסור להוציאה. ואע"פ שפקחת ונתחרשה יוציאה דאשה לא בעינן דעתה שהרי יוצאה לרצונה ושלא לרצונה היכא דנשטת אמור רבנן לא יוציא דכיון שאינה יודעת לשמור עצמה יהגו בה הפקר בזנות וכן מפרש לקמן (ג) : **ואע"ג דחריף.** אבל מדבר מתוך הכתב לא ממעטי: **אי נמי.** האי עולמית לכדרבי יצחק אתא למידק מינה מדקתני סיפא עולמית וריש לא תנא עולמית משום דריש דרבנן כדרבי יצחק דאי"ר יצחק דבר תורה שוטה מתגרשת מידי דהוה אפיקחת בעל כרחה ומה טעם אמרו אינה מתגרשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר: **מתני'** אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ודייקינן טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו [נותנין] ומתני' מני ר' מאיר היא דאמר מילי ממסרן לשליח אימא סיפא עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו אתאן לר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח

א) ולא"ת. ריש"י ד"ה שני אחין ד"ה אם אחת מקפקות ונמצא כל"ל ומיהא אחת נמנמקו: **ב) תוס'** ד"ה לא נמי וכו' נמי תנינא לדרבי יצחק:

מוסף תוספות

א. סוגיא זו משונה, דמאי ס"ד לשנויי. תוס' הלא"ש. ב. דפסול, דהוי רבותא טפי. ר"ן. ג. ואכתי מצי למידק מינה הא אמרו כשר. ר"ן.

פסקי רי"ד (המשך)

דאי בחרש מעיקרו ליכא מאן דפליג דכשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ואתא רשב"ג למימר איזו כתיבת חרש אין סומכין עליה מחרש מעיקרו שלא למדה מדעת אותה כתיבה ודאי לא מהניא גבי יבמתו שנפלה לפניו מאחיו פקח שאין ביאתו וגיטו חשובים להפקיע זיקה דאורייתא ואפילו ע"י כתב אבל בכתיבת פקח ונתחרש שלמדה בעודו פקח מהניא כתיבתו לאחר שנתחרש להפקיע קדושי פקחותו ואע"פ שרמזיו אין מועילין כתיבתו מועלת ורב כהנא אמר רב דאמרי כרשב"ג: א"ר יוחנן חלוקים עליו חביריו על רשב"ג. פי' היא הברייתא שהבאנו למעלה ואתא ר' יוחנן למימר דרשב"ג דאמר בד"א בחרש מעיקרו לאו לפרושי דת"ק קאמר ולא אתי לאיפלוגי עליה אלא קים ליה לר' יוחנן דמיפליג פליגי: אמר אביי אף אנן נמי תנינא נשתטת לא תצא. פי' מפני שאין לה יד ואין לה דעת לשמור גיטה. נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית מאי עולמית לאו אע"ג שיכול לדבר מתוך הכתב שאין לחלק בין כתיבתו לשאר רמזיו וכיון דרבנן פליגי עליה דרשב"ג וסתם מתני' דיבמות נמי פליגא עליה הלכה כסתם מתני' ולקמן בפרקין נמי אמרינן לאפוקי מדרב כהנא אלמא לית הלכתא כותיה שאין

מוסף הש"ס

ה) יבמות קי: קיב:, **ו)** סי"ל אלמא לא גזרינן חרש אטו פקח, **ז)** שם, **ח)** שם קיג:, **ט)** [לעיל כט. וש"נ], **י)** אמר אביי אין רישא ר"מ וסיפא ר"י רבא אמר כולה ר"מ ס"פ מ"ד, **יא)** בכתי' נוסף: תנו, **יב)** [לעיל סו: לקמן עב.], **יג)** לעיל סו: לקמן פו:, **יד)** [לעיל סו: לקמן פח.], **טו)** [ל"ל לחיות, ועי' רש"ס], **יב)** בדפי"ר יבמות, **יג)** בכ"י שבכי"ף נוסף ד"ה: לא יוציא עולמית. דקדושין גמורין הוי ואין לו דעת לילות לגרש, **יד)** [ולפנינו היא לעיל סו:] עי' תוס' לעיל כ"פ התקבל, **טו)** [ולפנינו היא לעיל סו:], **טו)** ל"ל יאמרו. רש"ס, **יז)** עי' רש"ס,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שני אחין וכו' אם הן פקחות כל"ל ומיהא אחת נמנמקו: **(ב)** תוס' ד"ה לא נמי וכו' נמי תנינא לדרבי יצחק:

פסקי רי"ד

קדושי תורה ואין לו כח להפקיעם לא ברמיזה ולא בכתבו וק' לרב כהנא אמר רב ומהדר תנאי הוא דתניא ארשב"ג בד"א בחרש מעיקרו אבל פקח ונתחרש הוא כותב ואחרים חותמין על כתב ידו. פי' בד"א שאין סומכין על כתב ידו אלא בחרש מעיקרא שלא למד לכתוב מדעת אבל פקח ונתחרש שלמד הכתיבה בעודו פקח סומכין על כתבו והוא כותב הגט ואחרים חותמין עליו ונותנו לאשתו ומפקיע קדושי פקחותו כרב כהנא אמר רב: ומקשה חרש מעיקרו לא אדרבה (מיקלקל) כשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ובכל רמזיו סומכין וכ"ש על כתיבתו ומהדר אי באשתו הכי נמי הכא במאי עסקינן ביבמתו דנפלה ליה מאחיו חרש סוף סוף כשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה אלא דנפלה ליה מאחיו פקח נמצא עכשיו דפליגי רבנן ורשב"ג בכתיבת החרש דרבנן סברי חרש לא יועילו רמזיו ולא כתיבתו לגבי גט וכגון שכנס בעודו פקח שקדושיו קדושי תורה

ר' יוסי היא. הלכך ליכא למיחס לחורבא. דאילו לר' מאיר איכא למיחס דלמא זימנין דאמר לשנים אמרו לפלוני ופלוני ויחתמו ואזלי הני שלוחי וחייש לכיסופא דסופר ומחתמי ליה בלא דעת הבעל אבל לר' יוסי ליכא למיחס להכי שהרי לא יכתוב סופר גט אלא אם כן ישמע מפי הבעל עצמו: **ואי ס"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו.** הך חורבא גופה לר' יוסי איתא: **כולה ר' יוסי היא.** וישאל דאמר כתבו לאו דווקא דאפילו תנו נמי פסול דקתני סיפא עד שיאמר לסופר ויכתוב ואורחא דתנא למיתני ולאוסופי ונקט למילתיה בלשון לא מיבעיא הך אלא אפילו הא נמי פסיל עד שיאמר כו': **תניא כוותיה דרב אשי.** דבאומר אמרו נמי פסיל רבי יוסי: **לאפוקי מדרב הונא.** דאמר לעיל (דף עא.) חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו: **מתני' אם מתי לא אמר לוס.** דמשמע לכשאמות ואין גט לאחר מיתה: **זה גיטך מחולי זה.** משמע מחולי זה ואילך וכיון שמת מתוך החולי נמצא שאין הגט חל אלא לאחר מיתה: **מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט.** מספקא לן אי תנאה הוי מהיום אם אמות וכיון שמת נתקיים התנאי ונמצא שהוא גט משעת נתינתו או חזרה הוי שחזר בו ממאי דאמר מהיום ואמר לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום. דבשלמא גבי מתנה איכא למימר גופא מהיום ופירא לאחר מיתה אבל הכא ליכא למימר הכי ואי משום תנאה ה"ל למימר מהיום אם מתי ובגמרא פריך מ"ש מרישא: **חולצת.** שמא אינו גט: **ולא מתיימתא.** שמא גט הוה והוא לה גרושת אחיו וקיימא עליה בכרת הואיל ולא החזירה: **גמ' והדר תני כו' אלמא לאו לאחר מיתה דמי.** דאילו במהיום ולאחר מיתה תני סיפא גט ואינו גט: **משמע למעכשיו.** אם יתקיים תנאי זה שאמות וכשמת הוה גט למפרע אבל לאחר מיתה לא משמע תנאה וספוקי מספקא לן: **וחולצת.** כלומר אסורה להתייבם דמספקא ליה אי הוה גט אי לא ולקמיה מפרש ואזיל: **והא מדסיפא.** גבי מהיום ולאחר מיתה תנא חולצת ובריש לא תנא מכלל דדוקא קתני: **מתני'.** דבעי מהיום: **ברבנן.** דפליגי עליה דרבי יוסי בית נוחלין (ב"ב קלו.) דקא תני הכותב כל נכסיו לבנו לריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ואי לא ה"ל מתנה לאחר מיתה וה"ג גט לאחר מיתה הוא: **ורב הונא בר' יוסי דאמר.** התם אינו לריך דקא סבר זמנו של שטר מוכיח עליו דמהיום נתן לו את גוף הקרקע והפירות יאכל הוא בחייו דאם לא נתן לו הגוף מעכשיו למה נכתב זמן בשטר המתנה: **חלילה נמי לא ניבעי.** דהא אמר אע"ג דלא כתב מהיום כמאן דכתב מהיום דמי ומהיום אם מתי תנן במתני' דכשר: **טעמא דר' יוסי לא ידענא.** אמאי קאמר א"ל: בעל

ומשום כיסופא דסופר חיישי ומחתמי ליה. הוה מצי לשנויי כיון דאמר מר כשר ולא תעשה כו' ולאסוקי כדמסיק בהתקבל (לעיל סז.) אלא לפי שכבר דקדק (א) ולא חש לאחוזר ולהאריך ומכאן יש להוכיח דפרק מי שאחזו סדרו אחר התקבל (ב):

לא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא כו'. לא מיבעיא קמא אמי אפי' לר"מ דקאמר לא מיבעיא כתבו אלא אפי' תנו כיון דמיירי בב' (ג) כדקאמר בתר הכי לא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא אע"ג דקאי לרבי יוסי אין לחוש דמדקדק כל לא מיבעיא איכול לומר ויש ספרים דגרסי לא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא תנו אלא אפילו אמר לבי תלתא תנו: **תניא כוותיה דרב אשי.** לכאורה משמע דלא מייתי מינה ראיה אלא דלא מודה ר' יוסי באומר אמרו אבל הרב רבי אלחנן פירש בשם ר' יצחק דמוכח מינה דלא מיבעיא קאמר כדמשני רב אשי דודאי אי הוי תני נכתוב גט לאשתך כו' הוה דייקינן הא אמר תנו נותנין כדדייק אמתני' והוי ריש"ל ר"מ אבל השתא דנקט כתב הסופר לשמה דמשמע ב הא אם אמר לשום אדם מהני והא ליתא דאפילו לר"מ לא מהני אלא ודאי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לא אמר כתבו אלא אפי' אמר תנו כו' ג כדדייק אמתני': **קולו לאפוקי מדרב הונא כו'.** וא"ת ואמאי נקט מדרב כהנא ממתני' (סז:) נמי אתיא לאפוקי דמכשרה בהרכנת הראש בלא קול וי"ל דמסתברא דהרכנה דמתני' מהני כמו קול כיון דקיים לן שמתרלה לא בעינן שמיעת הקול כמו תן גט זה לאשתי אם היה זכות לה לא היה יכול לחזור בו ואע"פ שהיא אינה אומרת כלום כיון שהיא מתרלה בלא שמיעת קולה הוי שלוחה ובברייתא דנקט עד שישמעו קולו לא שנה אלא למעוטי חרש דרב כהנא דמסתבר למעוטי:

מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט. כתב ר"ת מהיום אם מתי אם מת בו ביום לא ידענא מה אדון בה ד ולרבינו אלחנן נראה דמהיום הוי כמו מעכשיו ודעתו שיהא גט לאלתר דמסתמא דלכך נותן גט שירא למות וכי אין לו לירא שמא ימות בו ביום אלא ודאי לאלתר קאמר שיהא גט ומכל מקום נכון להמיר ה: **הכי אמר רב הלכה כרבי יוסי.** והא דאמרינן בפרק בתרא (נקמן פה:) התקין רב בגיטא מן יומא דנן ועלעם ולאפוקי מדרבי יוסי אין זה אלא לשופרא בעלמא דהא כרבי יוסי ס"ל כדאמר הכא ואית דגרים לקמן רבא לפי זה לריך לומר נמי דלשופרא דשטרא מקן דהא אמר בסמוך לגרבא פשיטא ליה דהלכה כרבי יוסי אפילו בעל פה וכן פירש בקונטרס לקמן (יז:):

אי

ר' יוסי היא דאמר (ד) מילי לא מימסרן לשליח ואי ס"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו נפיק מינה חורבא דזימנין דאמר להו לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ומשום כיסופא דסופר חיישי ומחתמי ליה ובעל לא אמר הכי אלא מחוורתא רישא ר"מ וסיפא ר' יוסי רב אשי אמר כולה ר' יוסי היא ולא מיבעיא קאמר לא מבעיא היכא דלא אמר תנו אלא אפי' אמר תנו לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא אלא אפי' אמר לבי תלתא לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר אמרו אלא (א) אפילו אמר אמרו נמי לא תניא כוותיה דרב אשי (ב) כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ישמעו לאפוקי ממ"ד (ג) מודה רבי יוסי באומר אמרו קולו לאפוקי (ד) מדרב כהנא אמר רב: **מתני'** (ה) ב זה גיטך אם מתי זה גיטך מחולי זה זה גיטך לאחר מיתה (ו) לא אמר כלום (ג) מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי (ד) ה"ז גט (ה) מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתיימת גט (ו) זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט ואם לאו אינו גט: **גמ'** אלמא אם מתי כלאחר מיתה דמי והדר תני מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי אלמא אם מתי לאו כלאחר מיתה דמי אמר אביי אם מתי שתי לשונות משמע משמע כמעכשיו ומשמע כלאחר מיתה אמר לה מהיום כמאן דאמר לה מעכשיו דמי לא אמר לה מהיום כמאן דאמר לה לאחר מיתה דמי: זה גיטך אם מתי לא אמר כלום: אמר רב הונא וחולצת והא לא אמר כלום קתני לא אמר כלום דאסירא לעלמא וליבם נמי אסירא והא מדסיפא חולצת מכלל דרישא יבומי נמי מיבמה מתני' כרבנן ורב הונא (ו) דאמר כר' יוסי (ז) דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אי רבי יוסי חליצה נמי לא תיבעי וכ"ת מספקא ליה לרב הונא אי הלכתא כר' יוסי או אין הלכה כר' יוסי ומי מספקא ליה (ח) והא רבה בר אבוה חלש עול לגביה רב הונא ורב נחמן א"ל רב הונא לר"נ בעי מיניה מרבה בר אבוה הלכה כרבי יוסי או אין הלכה א"ל טעמא דרבי יוסי לא ידענא הלכה איבעי מיניה א"ל את בעי מיניה הלכה וטעמיה דרבי יוסי אנא אמינא לך בעי מיניה א"ל הכי אמר רב (ט) הלכה כרבי יוסי לבתר דנפק א"ל היינו טעמא דרבי יוסי דקסבר (י) זמנו של שטר מוכיח עליו אלא מספקא ליה

הכי משמע אם מתי מחולי או אם לא אעמוד מחולי והרי מת ולא עמד וכיון דאינו קונה אלא לאחר מיתה לא אמר כלום. אבל אם אמר מהיום אם מתי או מעכשיו אם מתי הרי זה גט דכיון דאמר מהיום או מעכשיו למפרע הוא קונה משעה שמסרו בידה ואין זה גט לאחר מיתה וכשאמר מהיום ולאחר מיתה מספקא לן אי תנאה הוי וכאילו אמר מהיום אם מתי דמי וקונה למפרע אי חזרה הוי שתחילה אמר מהיום ואח"כ חזר ואמר שלא יהא גט אלא לאחר מיתה ואינו כלום הלכך מספיקא חולצת דלמא חזרה הוי ולא הוי גיטא ואינה מתיבמת דלמא תנאה הוי והוי גיטא ולא דמי למתנה דכתב ביה מהיום ולאחר מיתה והיא קיימת דהתם אמרינן גופא מהיום ופירא לאחר מיתה אבל הכא ליכא למימר הכי: רבה בר אבוה חלש עייל לגביה רב הונא ורב נחמן ורבא א"ל רב הונא לרב נחמן בעי מיניה מרבה הלכה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ולא בעינן מהיום אי לא בעא מיניה א"ל הכי אמר רב הלכה כר' יוסי ולית הלכתא כר' יוסי מדאמרי' לקמן בפרקין (עו:) ורבותינו התירוה לינשא וסברי לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ולא הודו לו כל סייעתו אלמא אין הלכה כמותו ובפרקין לקמן (פה:) אמרינן מן יומא

נכתב, אלא ודאי להקנות מאותו היום נכתב (רשב"ם ב"ב קלו.).

מסורת הש"ס

(א) [לעיל כט. וש"נ], (ב) מוספתא פ"ב ה"י ע"ש, (ג) [לעיל סו:], (ד) [לעיל עא.], (ה) תוספות ב: ד"ה קלו., (ו) [עי' מה שפי' תוספות כתובות ב: ד"ה הרי זה], (ז) קדושין ס. ב"ב קלו., (ח) [לקמן עו: עז. פה: ב"ב קלו. ע"ז לז. מוספתא תוספות פ"מ], (ט) ב"ב קלו., (י) מכאן עד סוף הדיבור ליתא ברש"י שבר"ף ונוסף שם ד"ה: כמאן דאמר לאחר מיתה. אלא תנא: ועי' בספר אליהו רבה שמפרש דברי רש"י, (יא) [ל"ל לא], (יב) [וע"ע תוס' רש נדרים בשם ר"י וב"ב יב. ד"ה אמו ועי' תוס' ביצה לז. ד"ה ורמיניה וקל"ע], (יג) בדפו"ל מדקאמר, (יד) [ועי' תוס' לעיל לט: ד"ה משום],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ורב הונא כר' יוסי כל"ל ומיבעא דאמר נמחק:

מוסף רש"י

זה גיטך אם מתי. שכיב מרע שכתב גט לאשתו בחלד מן הלבעות הללו, זה גיטך אם מתי, או זה גיטך מחולי זה, משיפסוק חולי זה משמע, והוא מת ממותו חולי, לא אמר כלום. שהרי משפסק אינו בחיים ואינו יכול לגרש (כתובות ב:). זה גיטך אם מתי, כלומר אם אמות אז יהא גט (רשב"ם ב"ב קלו.) זה גיטך ממולי זה לאחר גמר חולי דהיינו לאחר מיתה (שם) זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום, דלא גמר לגרשה עד לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה (שם). מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט. מספקא ליה האי ולאחר מיתה אי הוי תנאה, מהיום יהיה גט אם אמות, ולכשיומות נמצא גט למפרע מאותו יום, אי חזרה הוי מתיימא וחזר בו ממהיום ואמר זה גיטך לאחר מיתה, ולא אמר כלום דאין גט לאחר מיתה, דכיון דמית היכי מגרש (קדושין נט:) הלכך הוי ספק מגורשת ואם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר לריכה גט משייסה (רשב"ם ב"ב קלו.). ואם מת חולצת. שמא אינו גט וחקוקה ליבם, ולא מתיימא. שמא גט הוא והוא לה גרושה אחיו והרי היא לו בכרת שאין עליה זיקת יבום (קדושין ס.). כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו. בב"ב פרק יש נוחלין (קלו.) הכותב כל נכסיו לבנו לאחר מותו, לריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה, דלהוי משמע גופא מהיום, אלא אהא דשאי לאכרס, ופירא לאחר מיתה, ואם לא כתב מהיום אלא לאחר מיתה לא אמר כלום, ויישבו אחיו עמו, או אם היה עליו בעל חוב מאחר לאחר מתנה זו, בע"ח גובה את חובו, ר' יוסי אמר אינו לריך, דלהכי כתיב זמן בשטר לומר שנכשיו תהא מתנה מגופה של קרקע ופירות לאחר מיתה, דאי לא בעי למיתב ליה אלא לאחר מיתה לא אמר כלום. אבל למה כתב זמן בשטר (ע"ז לז. וב"מ ז קמן עו:) זמנו של שטר, שכתב בתחלתו בכך וכך בשבת אמר לנו פלוני הוו עלי עדים וקנו ממני לפלוני בני לאחר מיתתי, מוכיח עליו שמאותו זמן שהתחילה המתנה, דאי לא מיתמא הכי זמן שנכתב בשטר בתנם (רשב"ם ב"ב קלו.).

מוסף תוספות

א. דהדר הוה פריך וניחוש דלמא אמר להו ואתם חתומו כדהתם. תוס' הלא"ש. ב. שבלא שום ציווי נכתב ונחתם. תוס' הלא"ש. ג. [אלא] אפי' אמר תנו, ואפי' אמר אמרו אין כאן צד הכשר עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו. תוס' הלא"ש. ד. שמא בסוף היום אמר שיהא גט, וכבר מת, והו"ל גט לאחר מיתה. הגה"מ גירושין פ"ט אות ג' בשם ס' התרומה. ה. כדברי ר"ת ולומר 'מעכשיו' כדי שלא יהא שום גמגום בדבר. מהלכי.

פסקי רי"ד

ואסקה רב אסי כולה ר' יוסי היא לא מבעיא קאמר לא מבעיא היכא דלא אמר תנו אלא אפי' אמר תנו נמי לא. ולא מיבעיא היכא דלא אמר אמרו אלא אפילו אמר אמרו נמי לא: תניא כותיה דרב אסי כתב הסופר לשמה וחתמו עדים לשמה אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ישמעו לאפוקי ממ"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו קולו לאפוקי מדרב כהנא אמר רב [דאמר] חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבים ונותנין גט לאשתו: **מתני'** זה גיטך אם מתי זה גיטך מחולי זה [זה] גיטך לאחר מיתתי לא אמר כלום: מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתיבמת. פי' זה גיטך אם מתי משמע שיהא גט לאחר שאמות ומשום הכי לא אמר כלום שאין גט לאחר מיתה דבעי' שיהא המגרש חי בשעת קנין הגט והגט הזה אינו קונה כ"א לאחר מיתה. זה גיטך מחולי זה פי' (האי) [על] אם מתי קאי בין אם אומר לה זה גיטך אם מתי בין אם אמר לה זה גיטך אם מתי מחולי [זה] ומת לא אמר כלום ומתיבמת (ולא אמרינן שמא נשתנה חליו ולא מת מאותו החולי)

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קז סעיף ד:

ל ב מיי' פ"ט מהלכ' גירושין הלכה יג סמג עש טוש"ע אה"ע סימן קמה סעיף ח:

לא ג מיי' עש הלכ' יג טוש"ע עש סעיף ב:

לב ד מיי' עש הלכה יד טוש"ע עש סעיף ג:

לג ה מיי' עש הלכה יח טוש"ע עש סעיף ז:

לד ו ז מיי' פי"ב מהל' זכייה הלכה טו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רנח סעיף ח:

אי א"ר יוסי בעל פה. אם מבטל בדבורו הוכחת זמן השטר כיון שאין כתוב בו מהיום: **לרבא פשיטא** ליה. מכאן קשה על רשב"ם דפי' בית נוחלין (ב"ב קנו.) גבי בעי מיניה רבא מרב נחמן בהקנאה מהו פי' אם מועיל הקנאה כמו מהיום א"ל בהקנאה אינו צריך ופי' רשב"ם היינו דלא כר' יוסי והכא משמע דסבר רבא כר' יוסי ואור"י דהתם מיירי באין כתוב זמן בשטר ומתוקס כר' יוסי:

אמר רב הונא גיטו במתנתו מה מתנתו בו'. פרש"י ור"ח מה מתנת שכיב מרע בלא שום תנאי חוזר אף גיטו נמי אם עמד חוזר ממילא בלא שום תנאי ומסיק דרבה ורבא לא ס"ל הא דרב הונא דכיון דאם עמד חוזר וכי מיית הוי גיטא אמרי יש גט לאחר מיתה כמו מתנה שאינה חלה עד לאחר מיתה כמו כן גט ואין להקשות לפירושו דכיון דבסתם אם עמד חוזר מה צריך במתני' למיתני מהיום אם מת (ב"ב קנז.) מעכשיו אם מת בסתם נמי הוי כמהיום וכמעכשיו דאיצטריך לאשמועינן איזה לשון משמע מחייס ואיזה לאחר מיתה אבל קשה דאמאי הולרך שמואל לתקן בגט דשכיב מרע לקמן בפרקין (דף עה:) אם ימות יהא גט ואם לאו לא יהא גט כיון דבסתם נמי חוזר אם עמד ומיהו י"ל דשמואל לא סבר כרב הונא אלא כרבה ורבא ומיהו קשה דהא אמרי' בחיזהו נשך (ב"מ דף סו.) ההוא שכיב מרע דכתב גט לגיתתו [א] איתנח אמרה ליה דביתהו אמאי קא מיתנחת אי קיימת לידך אנא וקאמר דפטומי מילי נינהו ופריך פשיטא [ב] ואמאי פשיטא והא רב הונא אית ליה הכא אם עמד חוזר [ג] ע"כ נראה לר"ת שכ"מ שנתן גט ולא התנה דאם עמד אינו חוזר ולא דמי למתנת שכ"מ דאם עמד חוזר דמתנה אינה חלה כלל אלא לאחר מיתה אבל גט חל מחייס לדעתו שיחול מיד [ד] הלכך אינו חוזר אם לא פירש וגיטו כמתנתו דקאמר רב הונא אומר ר"ת מדקאמר גיטו ולא קאמר גט שכ"מ משמע דקאי אמתני' דמהיום אם מת מחולי זה וקאמר מה מתנתו אפילו בלא תנאי אם עמד חוזר [ה] אף גיטו בתנאי אם עמד חוזר ממילא שאין כאן עוד תנאי כיון דעמד אע"פ ששוב חזר ונפל באותו חולי הראשון ומת רבה ורבא לא סבירא להו הא דרב הונא דאפי' עמד והלך בלא משענת כיון דשוב מת מאותו חולי אינו חוזר והוה גט דאי לא הוי גט אע"פ שמת מאותו חולי יאמרו שאין תנאי החולי הזה גורם אע"פ שהתנה שהרי מת זה מאותו חולי אלא מיתה גורמת ולכך לא הוי גט כשעמד ויש גט לאחר מיתה אבל השתא דעמד אינו חוזר כיון דמת מאותו החולי יאמרו שתנאי החולי גורם ולא מיתה ופריך אם אמרת דאם עמד חוזר למה לי אומדנא הרי עמד אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא שניתק מחולי לחולי והא עמד קתני עמד מחולי זה ונפל לחולי אחר והא הלך בשוק קתני הלך על משענתו והא

אי א"ר יוסי בעל פה אי לא אמר ומי מספקא ליה והתנן [ו] ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט ותני עלה [ז] רבותינו התירוה להינשא ואמרי' מאן רבותינו אמר רב יהודה אמר שמואל בי דינא דשרו מישחא וסברי לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אלא מספקא ליה אי הלכה כר' יוסי בעל פה או אין הלכה ומי מספקא ליה והאמר רבא ה"ז גיטיך אם מתי ושאני מת ה"ז גט כשאמות ולאחר מיתה אין זה גט היכי דמי אילימא דאמר לה מהיום ורבנן צריכא למימר והתנן מהיום אם מתי ה"ז גט ואלא לאו דלא אמר לה מהיום ור' יוסי ש"מ הלכה כר' יוסי לרבא פשיטא ליה לרב הונא מספקא ליה ואב"א לעולם דאמר לה מהיום ורבנן והני לישני איצטריכי ליה שאני מת כאם מתי דמי כשאמות כלאחר מיתה דמי ואיכא דמתני לה אסיפא זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום אמר רב הונא ולדברי ר' יוסי חולצת פשיטא מדסיפא לרבנן חולצת רישא נמי לר' יוסי חולצת מהו דתימא רבי יוסי בהא כרבי ס"ל דאמר גיטא מעליא הוי וחליצה נמי לא תיבעי קמ"ל דלא רבי סבר לה כר' יוסי ולא ר' יוסי סבר לה כרבי רבי לא סבר לה כרבי יוסי דקתני כזה גט למעוטי דרבי יוסי ור' יוסי לא סבר לה כרבי דקתני כזה גט למעוטי דרבי רבי מאי היא [ח] דתניא מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר כזה גט רבי יוסי מאי היא דתנן [ט] כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מיכן ועד י"ב חדש כתבוהו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט ר' יוסי אומר כזה גט: זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק כו': [י] אמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו [א] אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ומה גיטו אע"ג דלא פריש [ב] כיון דאמר כתובו אע"ג דלא אמר תנו [ג] אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה תנן זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדים אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט אם לאו אינו גט וא"א אם עמד חוזר למה לי אומדנא הרי עמד אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא שניתק מחולי לחולי והא עמד קתני עמד מחולי זה ונפל לחולי אחר והא הלך בשוק קתני הלך על משענתו

בעל פה. כגון גבי גט שכתב כהלכתו וכשמוסרו לה אומר זה גיטיך אם מתי הלכך לא דמי לשטר שכיון שכתב התנאי אצל הזמן בשטר איכא למימר דזמן מוכיח דמהיום קאמר אבל על פה דלמא כי מסריה ניהלה הדר ביה מזמן דשטרא ומסריה ניהלה ע"מ לאחר מיתה הואיל ולא אמר מהיום:

אינו גט. דהא לא שייה גט עד י"ב חדש והו"ל גט לאחר מיתה: **בי דינא דשרו משחא.** ר' יהודה נשיאה שהתיר שמנן של עובדי כוכבים במסכת ע"ז (דף נז.): **אם מתי ושאני מת.** איזה משתי לשונות הללו דלשון תנאי הם: **כשאמות.** משמע לכשאמות יהא גט: **צריכא למימר.** הא בהדיא תנן לה במתני' מהיום אם מתי ה"ז גט: **ור' יוסי.** ואשמעינן רבא דבעל פה נמי אמרה ר' יוסי והלכתא כותיה: **דמתני לה.** לדרב הונא דלעיל: **ולדברי ר' יוסי.** דאמר כי לא אמר מהיום כמאן דאמר מהיום דמי: **חולצת.** דזמן השטר הו"ל כמהיום וכי מסריה ניהליה ואמר זה גיטך לאחר מיתה מספקא לן אי תנאה הוא אי חזרה הוא: **מדסיפא.** כי אמר מהיום ולאחר מיתה תנא מתני' חולצת לרבנן מכלל דלאחר מיתה לר' יוסי נמי חולצת דהא לרבי יוסי כמהיום ולאחר מיתה דמי ור' יוסי ורבנן לא איפלוג אלא בהא לחודה דלר' יוסי בלא מהיום כמהיום ולרבנן יש חילוק: **ברבי ס"ל.** דאמר לקמן גט הוא ופליג אדרבנן וקסבר תנאה הוא והואיל ואסכמן לרבי דפליג איתא ר' יוסי נמי פליג דהא שמעינן ליה דמיקל בתנאי: **דקתני כזה גט.** במילתיה דרבי: **למעוטי דר' יוסי.** היכא דלא אמר מהיום דכיון דקתני כזה משמע דכי האי גוונא הוא דמכשר אבל בלאו מהיום פסול: **דקתני כזה גט.** ר' יוסי גבי תנאי לקמן (עו:) ועל כרחיך למעוטי אתא ולא אסכמן דלמעטיה אי לאו הא דמהיום ולאחר מיתה ולאשמועינן דאע"ג דגבי מתנה כשר התם הוא דהכי קאמר ליה גופא מהיום ופירי לאחר מיתה אבל בגט כיון דלאו לשון תנאי הוא הויא ליה ספק תנאה ספק חזרה: [ו] **רבי יוסי מאי היא.** היכא קתני כזה גט: **ר' יוסי אומר כזה גט.** מדהוה ליה למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי ה"ק כתבו עכשיו ותנו אם לא באתי: [ז] **והלך** גרסינן: **גיטו.** דשכ"מ כמתנתו: **מה מתנתו.** אמרינן בב"ב (דף קנא:) אם עמד חוזר: **אף גיטו אם עמד חוזר.** ולא מיבעיא היכא דאמר אם מתי דהא לא מת אלא אפילו לא אמר אם מתי אלא יהב לה גט סתמא אם עמד חוזר דמסתמא אדעתא דמיתה יהב לה והא לא מת: **אע"ג דלא אמר תנו.** כדתנן בהאומר התקבל (לעיל פה:) רבי שמעון שזורי אומר אף המסוכן כיון דאמר כתבו אף על גב דלא אמר תנו אדעתא למיתה קאמר: **הרי עמד.** ובטל הגט מאליו: **שניתק מחולי לחולי.** ואין זו עמידה אלא אם כן בא לכלל רפואה שעה אחת: **על משענתו.** נשען על מקלו ולעולם חולה הוא. והא דנקט הלך לאו משום דעמידה היא דתילף מינה אם עמד אינו חוזר אלא הא קמשמע לן טעמא דהלך הוא דבעי אומדנא אם מחמת חולי הראשון מת דאיכא למיתש הואיל והלך ניצל מאותו החולי ומת ממחולי אחר והוא אמר (יא) מחולי זה: [ח] **אידך.** מי שלא הלך בשוק מסתמא אע"פ שניתק לחולי אחר יש בו מחולי הראשון ולא בעי אומדנא:

מתנתו

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ח מהל' זכייה הלכה יד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רי סעיף ב:

לו ב מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמח סעי' טו:

לז ג מיי' פ"ח מהל' זכייה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ ס"א:

מוסף תוספות

א. ולא כתב לה על תנאי אם מתי. רש"י ב"מ סו. ב. [ד]אם לא התנה בשעת נתינה תנאי שלה אינו כלום ואפילו אמרה קודם לכן. רש"י שם. ג. עי' בתוס' הרא"ש שמי' קושיא זו ולא קשה מידי, דמסיק התם אליבא דהלכתא כרבה ורבא דלית להו דרב הונא, וכן שמואל לית ליה מדאתקין בגיטא דשכ"מ אם ימות יהא גט'. ומיהו ופיר"ת לא כתבתי כי אינו מחוור בעיני וכו'. ד. שאם אינו חל מחיים, לא יחול לאחר מיתה. רשב"ם. ה. ואע"פ שחזר ומת מאותו חולי דמ"מ כיון שעמד נתבטלה מתנתו. רשב"ם. ו. דרב הונא אמתניתין אמרה למילתא וכו'. רשב"ם.

פסקי רי"ד

דין לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו: **מתני'** הרי זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט; אמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר. פי' מתנתו דש"מ אע"ג דסתמא קא יהיב ולא פירש אם מתי אם עמד מחליו מתנתו בטלה דאגן סהדי דלא נתן אלא מחמת מיתה לא אם יבריא אף גיטו נמי אע"ג דיהיב לה בסתמא ולא פי' אם מתי אם עמד חוזר שלא נתן לה אלא ע"ד מיתה לא ע"ד שיבריא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה על משענתו וכו' והוא אמר אם מתי מחולי זה:

מוסף רש"י

הרי זה גיטך אם לא באתי כו' אינו גט. ואם אין לו בנים זקוקה ליבם (כתובות ב:) דכיון דלא אמר מעכשיו, משמע לאחר י"ב חדש יהא גט, והרי מת בתוך הזמן ולריכה ליבם (לקמן עו:) דהא לא אמר שיהא גט אלא עד י"ב חדש, והוא כבר מת ואינו יכול לגרש חקוקה ליבם אם אין לו בן, אבל אי אמר מעכשיו יהא גט אם לא באתי עד י"ב חדש ומת בתוך כך הרי זה גט ואינה זקוקה ליבם (ע"ז לז.). **רבותינו התירוה להינשא.** בלא חליצה להיות דאם לא באתי (כתובות ב:) דאף על גב דלא אמר מעכשיו, כמאן דאמר מעכשיו דמיא, דמסתמא מעכשיו קאמר לה (לקמן עו:). **בי דינא דשרו מישחא.** שמנן של עובדי כוכבים, והיינו ר' יהודה נשיאה שהיה בימי האמוראים, בן בנו של רבינו הקדוש, דלאמרינן במסכת ע"ז (לז.) מסתמיך ואזיל ר' יהודה נשיאה אכתפיה דר' שמעאי כו' (לקמן עו:). **כר' יוסי** דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו. לא נתנם בכתב זמנו לתוכו אם לא להודיע שמיום הכתיבה והמסירה הוא מגרשה אם לא יבא לאותו זמן, הלכך אע"ג דלא כתב זה גיטך מהיום אם לא באתי כו' כמאן דכתב מהיום דמי (כתובות ב:). **מהיום ולאחר מיתה** גט ואינו גט. דאם דר"י ומוסף רש"י לעיל עמוד ה.

(ב) כתובות ב: [לקמן עו: ע"ז לז.], (ג) כתובות ב: [לקמן עו: [ע"ז לז. תוספתא פ"ה], (ד) תוספתא פ"ה ע"ב קדושין נט: [לקמן עד:], (ה) לקמן עו:, (ו) לעיל סו., (ז) כ"ל רבי מאי, (ח) שייך למתני', (ט) שייך לדף עג.

מקנאו מקנה. אם מת מחולי האחר דהא אמרת לאו עמידה היא וגבי גט דמתני' הוא דבעינן אומדנא משום דמחולי זה קאמר לה: **לא סבירא להו הא דרב הונא.** דהיכא דלא אמר לה אם מתי סבירא להו דאם עמד אינו חוזר: **גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה.** דאי [ט] עמד חוזר אתו למימר לא הוי גט עד דמיית [י] וקא חזינן דלכי מייתת הוי גיטא [יא] ש"מ יש גט לאחר מיתה ואתי לאכשורי זה גיטיך לאחר מיתה ולא ידעו דכיון דלא פריש מידי לכי יהבינא ניהלה ניהלה שיהא גט מעכשיו וע"מ שימות: **לא הוי גיטא.** דהא אדעתא דמייתת יהב לה והא לא מת: **אינו גט.** דאונסא דלא שכיח הוא ולא מסיק אדעתיה ולא אמר [יב] אלא דימות ע"י החולי: **מאי שנא רישא כו'.** אי אונסא דלא שכיח אסיק אדעתיה רישא נמי ליהוי גיטא דהא מתוך אותו חולי מת דמחולי זה לא משמע אלא מתוך חולי זה: **שלחו מפה.** על ידי מעשה שאירע באחד שאמר אם לא אעמוד מחולי זה ואכלו ארי ושלחו הדבר לארץ ישראל והשיבו אין לנו שיהא גט דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה: **קניל עליה.** המוכר: **כל אונסא דמסיליד בה.** שיפלה את הלוקח: **אפיקו בה נהרא.** לזה המלך שיעבירו את הנהר דרך אותה שדה: **שפי ליה.** העמידה לפניו בשופי: **ואימא מרישא.** אדמותבת לי מסיפא תסייע לי מרישא: **לא איסמר בי מדרשא.** במקום ישיבת תלמידי חכמים שיתלוה: **זיל בסר סברא.** ומסתבר דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה: **זכון שומשמין.** לקחו שומשמין: **אגור מלחי.** שכרו להם ספנים להוליכם לביתם: **קבילו עלייהו.** המוכרים: **כל אונסא דמסיליד.** עלייהו בדרך: **אסתכר נהר מלכא.** ולא יכלו ספינות לעבור שעשו בו סכר שקורין אישקלוש"א: **אמרו להו.** רב פפא ורב הונא למוכרים אגורו חמרי כו': **קאקי חיורי.** אווזים לבנים לפי שהיו זקנים: **משלחי גלימי.** מפשיטין בגדי אנשים כלומר פוסקים עליהם דין להנאתן: **מתני' לא תתייחד עמו.** זה שנתן גט ואמר לה מהיום אם מתי לא תתייחד עמו שמא יבא עליה דאיכא למ"ד חיישין שמא בעל לאם קדושין ולריכה גט שני ולמאן דלא חייש נמי מ"מ פגויה היא ואסור להתייחד עם הפגויה [יג]: כאשה

והא קא משמע לן דהלך על משענתו. פי' בשלמא כדקס"ד דהלך ממש ואם עמד אינו חוזר ניחא דנקט הלך לרבותא אע"ג דהלך ממש לריך אומדנא כיון דעמד אינו חוזר אבל למאי דקאמר דהלך לאו ממש אלא על משענתו אם כן פשיטא דלריך אומדנא ולהכי קאמר קמ"ל דהלך על משענתו כו': **מאי שנא רישא ומ"ש סיפא.** בירושלמי מפרש טעמא רבה איכא דבריש [א] הרי [ב] לא מת מחולי זה אבל בסיפא אם לא יעמוד קאמר [ג] והרי לא עמד דלא עמד משמע בין ע"י החולי בין ע"י דבר אחר אבל גמרא שלנו אינו סובר חילוק זה אלא בכולם משמע ליה [ד] שימות מתוך חולי זה [ה]:

איתיביה רבינא לרבא אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו הבית. [ו] תימה מאי פריך ליה רבינא לרבא מגבו הא אית ליה לרבא בפרק קמא דכתובות (דף ב:) לגישנא קמא שהוא עיקר כדמוכח בהשולח (לעיל דף לד.) דאין טעונת אונס בגיטין כדמפרש התם משום לנועות ומשום פרוצות ומאי מהדר ליה רבא נמי ואימא מרישא דאינו גט והא שבר רבא התם דאין טעונת אונס בגיטין ואפי' באונסא דלא שכיחא איירי התם דשכיח אמרינן התם דלכ"ע אין אונס דמייתי מהא דפסקיה מבבא ודמי אונס דשכיח שאני דהוה ליה לאסוקי אדעתיה ואור"י דאיכא שלשה גווני אונס דאונס דשכיח לגמרי לכ"ע אין אונס ואונס דלא שכיח אלא כגון דשמעתין אפילו לרבא יש אונס אפילו בגיטין דליכא למיגזר משום לנועות דסברא דאינס כיון דלא שכיח אלא משום פרוצות נמי לא גזור רבנן כיון דלא שכיח כלל ופלוגתא [ז] דאין טעונת אונס היינו בשכיח ולא שכיח [ח] ועוד אור"י דאפילו הוי הכא אונס שכיח כי ההוא דכתובות פריך שפיר רבינא דדוקא גבי אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש אמרינן אין טעונת אונס בגיטין משום לנועות ומשום פרוצות אע"ג דלא אסיק אדעתיה אונס דלא שכיח מ"מ הוי בכלל משמעות לשונו דאם לא באתי משמע בכל עניו אלא יבא אבל אם מת מחולי זה או לא יעמוד מחולי זה משמע שרולה לומר שאם ימות ע"י החולי יהא גט אבל אם ימות מחמת דבר אחר לא יהא גט ולהכי פריך רבינא דאם איתא דלא אסיק אדעתיה אונס דלא שכיח משום לנועות ופרוצות אין לנו לומר שיהא גט דדמי לאונס ואיטלולא דכיון דבכלל משמעות לשונו נמי לא הוי נפילת בית או נשיכת נחש אלא ודאי כל אונס

והא קמ"ל דהלך על משענתו הוא דבעינן אומדנא [א] אידך אומדנא נמי לא בעינן [ב] שמעת מינה שכיב מרע שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה אין דאמר רבי אלעזר משמיה [ג] דרב שכיב מרע שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה רבה ורבא [ד] לא סבירא להו הא דרב הונא גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה ומי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גיטא ומשום גזירה שרינן אשת איש לעלמא אין [ה] כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושין מיניה א"ל רבינא לרב אשי תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר א"ל שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות ת"ר [ו] זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל הבית עליו או הכישו נחש אינו גט אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או הכישו נחש ה"ז גט מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא [ז] השלחו מתם אכלו ארי אין לנו ההוא גברא דזבין ארעא לחבריה קביל עליה כל אונסא דמתיליד לסוף אפיקו בה נהרא אתא לקמיה דרבינא א"ל זיל שפי ליה דהא קבילת עלך כל אונסא דמתיליד א"ל רב אחא בר תחליפא לרבינא אונסא דלא שכיח הוא איגלגל מילתא ומטא לקמיה דרבא אמר להו אונסא דלא שכיח הוא איתיביה רבינא לרבא אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או הכישו נחש ה"ז גט אמר ליה רבא ואימא מרישא אינו גט א"ל רב אחא מדפתי לרבינא ומשום דקשיא רישא אסיפא לא מותבינן תיובתא מינה אמר ליה אין כיון דקשיא רישא אסיפא לא איתמר בי מדרשא ומשבשתא היא זיל בתר סברא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבן שומשמי [ח] אגידא דנהר מלכא אגור מלחי לעבורינהו קבילו עלייהו כל אונסא דמתיליד לסוף איסתכר נהר מלכא אמרו להו אגורו חמרי אפקינהו ניהלן דהא קבילתו עלייכו כל אונסא דמתיליד אתו לקמיה דרבא [ט] אמר להו קאקי חיורי משלחי גלימי דאנישי [י] אונסא דלא שכיח הוא: **מתני' [יא] לא תתייחד עמו אלא בפני עדים אפי' על פי עבד אפי' ע"פ שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גם בה בשפחתה [יב] מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר** כאשה

מסיק אדעתיה וכיון דאסיק אדעתיה דעתא לפוטרה בכל ענין שימות ומתוך חולי זה הוא קאמר ולא מחמת חולי זה [ט] ורבא מהדר ליה דמשובשת היא דהא קשיא רישא לסיפא ולא משום סייעתא דנפשיה קאמר: **לא תתייחד עמו אלא בפני עדים.** לפי' הקונטר' ניחא [יא] דפירש מה היא באותן הימים מילתא באפי נפשה היא [יב] אבל בזה גיטיך מהיום אם מתי דרישא לכ"ע הוי גט משעת נתינה לפיכך אתי שפיר דתלי בגמרא טעמא דמתניתין דלא תתייחד משום חשש קדושין [יג] ולא משום גט ישן שהרי כבר היה גט משעת נתינה אבל לפי' ר"ת ור"ח דמפ' דמה היא באותן הימים קאי דרישא אמהיום אם מתי ואפילו הכי היא כאשה אינה מגורשת עד שעה אחת סמוך למיתה [יד] וקשה לר"י דא"כ אמאי תלי טעמא בגמרא משום חשש קדושין כיון דעדיין אינה מגורשת ואור"י דודאי לרבי יהודה הוי טעמא משום גט ישן אבל לרבי יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת [טו] ולרבי מאיר דאמר בגמרא דבעילתה תלויה [טז] איכא למיחש לקדושין [יז]: רלוה

דכיון דלא פירש מידי להכי יהביה ניהלה שיהא גט מעכשיו אם ימות: ומי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גיטא ומשום גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה שרינן אשת איש לעלמא אין מאן דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושין מיניה והלכתא כרבה ורבא והכי אמרינן לקמן בפרקין (עה:) אתקין שמואל בגיטא דש"מ אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי [לא] יהא גט למימרא שאם יתנו בסתם מיד הוי גט: א"ר אלעזר משמיה דרב ש"מ שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה: ת"ר הרי זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש או אכלו ארי אינו גט פי' דאונסא דלא שכיח לא שוי אדעתא לאקנויי עליה דלא להוי גיטא אם יאנס ואדעתא דהכי לא גמר ומקניה. ההוא גברא דזבין ארעא לחבריה קביל עליה כל אונסא דמתיליד לסוף אפיקו בה נהרא. פי' צוה המלך שיביאו הנהר דרך עליה.

אתו לקמיה דרבינא א"ל זיל שפי ליה דהא קבילת עלך כל אונסא דמתיליד בה א"ל רב תחליפא לרבינא אונסא דלא שכיח הוא איגלגל מילתא ומטא לקמיה דרבא אמר להו אונסא דלא שכיח הוא: רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבן שומשמי אגודא דנהר מלכא אגירו מלחי למעבורינה וקבילו עלייהו כל אונסא דמתיליד ביה לסוף מסתכר נהר מלכא. פי' נסתם ולא היו הספינות יכולות לעבור אמרו להו אגירו חמרי ואסקינהו ניהלן דקא קבליתו עלייכו כל אונסא דמתיליד אתו לקמיה דרבא [א"ל] קאקי חיורי משלחי גלימא דאינשי אונסא דלא שכיח הוא והלכתא כרבא: **מתני'** לא תתיחד עמו אלא בפני עדים אפילו עבד אפילו שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גם בשפחתה ומה היא באותן הימים היה כל ימי החולי (לעיל כה:).

ח) בדפו"ר וכרש"ל אימא דרבא, ולפנינו הוא ע"פ הרש"ל, ג) כתובות ג. ב"ב מח: יבמות ל: ק. לעיל לג., ג) מוספתא רפ"ה ע"ש, ד) [סנהדרין י: וש"נ], ה) [ל"ל אגודא פי' כמו על כל גדותיו והן גפי הנהרות. ערוך], ו) כתובות פה., ז) כתובות כז:, ח) לעיל כה:, ט) בדפו"ר דאי אמריגן, י) בדפו"ר ומי חזינן, יא) בדפו"ר אמו למימר יש גט, יב) בר"ן אלא אם יומות, יג) [ע"ז לו:], יד) אמנם עי' רש"י לעיל כט: ד"ה מה היא ומוס' שם ד"ה מה היא, טו) [וע"ע תוס' כתובות כז: ד"ה לא],

לעזי רש"י

אישקלוש"א. מנעול.

מוסף רש"י

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. מולה בדעת חכמים, דהא כדת משה וישראל קאמר (יבמות צ:) כל המקדש אשה על דעת שהחכמים חכמי ישראל בישראל הוא מקדשה, שיהיו קיימין קדושין לפי דברי חכמים ויהיו בטלים לפי דברי חכמים על ידי גיטין שהכשירו חכמים (כתובות ג. וכני"ז לעיל לג.). **ואפקעינהו רבנן.** על ידי גט זה, לקידושין מיניה. ושוינהו למעשת קדושין מתנה למפרע, דהפקר בית דין הפקר (יבמות צ:) כשיבא גט מזה אחריהם (כתובות ג.). **תינח.** למימר אפקעתא, **דקדיש בכספא.** דנמי גט זה עוקר הקדושין ועושה מעות מתנה מעיקרן (שם וכני"ז יבמות שם) לו: דהפקר בית דין הפקר גבי ממון וכאילו קדשה בגזל וכמקח דמיא, דלא הוי קדושין (רשב"ם ב"ב מח:). **קדיש בביאה** דקי"ל בקדושין (ד:) מכי יקח איש אשה וכעלה, דאשה מתקדשת נמי בביאה (לעיל לג.) **מאי איכא למימר.** בשלמא על ידי גט כסף, אע"פ שהקידושין קיימים עד עכשיו, גזירת הכתוב הוא שהגט כורתו ומתיר איסורו מכאן ולהבא, אבל זה שאינו גט מן התורה ואתה מכשירו מפני דעתו של זה שקידשה על דעת חכמים ובטילו על פי חכמים, לריך אתה לומר שמעיקרן לא יהו קדושין, ואי קדיש בביאה ואתה עוקר קדושין למפרע מה תהא על ביאתו (כתובות ג.) **מאי אפקעתא איכא למימר,** האי ביאה מאי שויה (יבמות צ:). **שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות.** כיון דבדעתא דרבנן תלה, ורבנן אמור דכי יהיב לה גט כי האי תבטל ביאה דאיסור בעילת זנות. (שם ושם וראה רש"י ומוסף רש"י לעיל לג.). **קאקי.** חוזיס, **חיורי.** על שם שזקנים היו, **משלחי גלימי.** מפשיטין טליתות האנשים (כתובות פה. וע"ש בגליון הש"ס). **לא תתייחד עמו אלא בפני עדים.** שכיב מרע שכתב ומסר גט לאשתו על מנת שאם תמות יהא גט למפרע ולא תחקק לחליה, לא תתייחד עמו שמא יבא עליה והוה ליה כמו שמא יהא הגט כלום אסורין לפטור בגט ישן וחזרו גט ישן כל שנתייחד עמה מתחר שכתבו לה, וטעמא גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לנגה (כתובות כז:). **ואפילו על פי עבד.** דייה בעבד שהיה עמה (שם). **שלבה גם בה בשפחתה.** ותשמש בפניה (שם). **מה היא באותן הימים.** זה גיטן מעכשיו אם מתי מחולי זה הרי זה גט אם מתו מחולו חולי, מה היא כל ימי החולי (לעיל כה:).

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמה סעי' ז:

לט ב מיי' פ"ח מהל' זכייה ומתנה הלכה כה סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רי סעיף ב:

מ ג מיי' פ"ט מהלכות גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמה סעיף ד:

מא ד ה מיי' שם הלכ' ח טוש"ע שם סעיף ו:

מב ו מיי' פי"ט מהל' מכירה הלכה ה סמג לאוין קנ טוש"ע מ"מ סי' רכה סעי' ג וסעי' ד:

מג ז מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמה סעי' ב:

מוסף תוספות

א. דתלי תנאיה באם מתי מחולי זה ונשכו נחש. רשב"ם. ב. לא נתקיים תנאו. רשב"ם. ג. הוי גט. תוס' הרא"ש. דתלי בעמידה. רשב"ם. ד. [ד]עתו. תוס' הרא"ש. ה. [ד]משמע להו דאם לא יעמוד מחולי זה ה"ק אם יעכבנו חולי זה מלעמוד והרי לא עכבו אלא ארי וכו'. רשב"ם. ו. משמע הכא דאונסא דלא שכיח לרבא לא הוי גיטא. תוס' הרא"ש. ז. לשון תוס' בכתובות שם: בהא פליגי תרי לישני דרבא והלכתא כלישנא קמא דרבא. ח. כחולי ומיתה וכיו"ב. רשב"ם. ט. וכ"ש כשלא הוציא שום אונס מן הכלל שאין לפרש דבריו ולומר דאונס דלא שכיח הוא ולא נתכוין לאותו אונס. ריטב"ם. י. [ו]מיירי כגון שאמר מעת שאני בעולם. תוס' הרא"ש. יא. מדמייתי עלה בגמ' ברייתא דראוה שנתיחדה עמו באפילה וכו' דמפרש בה טעמא משום חשש קדושין, דלכאורה משמע דמתני' נמי מההוא חששא הוא. רשב"ם. יב. [ד]נעשה כאומר מעת שאני בעולם, שאין דעתו לגרשה, אע"פ שאומר מהיום, אלא שעה אחת לפני מיתתו. תוס' כתובות מ: ד"ה לא. יג. דמסקא ליה, הוי טעמא דלא תתייחד או משום גט ישן או משום חשש קידושין. תוס' הרא"ש (וכ"כ הרשב"ם בשם התוס' עיי"ש). יד. ואם מת מגורשת למפרע, הוי טעמא משום. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

רבה ורבא לא ס"ל להא דרב הונא גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה. פי' היכא דיהיב לה גט סתם הוי גט ואע"פ שעמד שאם אתה אומר שלא יהא גט אלא אם יומות יאמרו יש גט לאחר מיתה ויכשירו אע"ג דאמר לה זה גיטיך אם מתי ולא ידעו

מד א מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן קמט סעיף ח:

פסקי רי"ד

ר' יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבר ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת. פי' לא תתייחד עמו אלא בעדים שמא יבא עליה ויתבטל הגט ותהא צריכה גט שני לבעלה זו ולקמן בפ' הזורק (פה.) פליגי ב"ש וב"ה במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ומצרכי לה ב"ה גט שני ואע"פ שהגט זה אינו גומר אלא לאחר מיתה כיון דאמר מהיום אם מתי למפרע הוא קונה ואינו פוטר הביאה שעשה בה לאחר מיכן הלכך אם יבא עליה צריכה ממנו גט שני: ומה היא באותן הימים. פי' בעל ברחיה פשטא דמתני' הכי משמע דקאי אמתני' דלעיל דתנן מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ועלה קאי מה היא באותן הימים שאם נתן ראובן גט לאשתו באחד בניסן ואמר לה מהיום אם מתי ולא מת אלא בא' באייר מה היא כל ימי ניסן ר' יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה. פי' דקסבר ר' יהודה לא קנה הגט אלא בשעת המיתה אבל כל ימי ניסן היא אשתו גמורה והבא עליה בשגגה מביא חטאת קבועה. ר' יוסי אומר מגורשת וכו'. פי' גם ר"י סובר שאין הגט גט אלא בשעת מיתה מיהו כל ימי ניסן לא דיינינן לה כאשת איש גמורה לחייב הבא עליה בחטאת קבועה אלא ספק אשת איש והבא עליה מביא אשם תלוי: תאנא ובלבד שימות פי' התם פליג ר' יוסי על ר' יהודה אבל אם הבריא ולא מת אגלאי מילתא דכל אותן הימים אשת איש גמורה היא שהרי בטל הגט מעיקרו ומקשה ולכי מיית הוי גיטא והא קי"ל אין גט לאחר מיתה פי' היכי עבדי לה ר' יוסי ור' יהודה אשת איש כל ימי ניסן אטו כי מיית הוי גיטא והא אין גט לאחר מיתה אלא ודאי למפרע קונה הגט וכיון דלמפרע קונה הגט והוא אמר לה מהיום איגלאי מלתא שכל ימי ניסן היתה מגורשת ולמה מחזיקה ר' יהודה אשת איש גמורה ור' יוסי מחזיקה בספק ה) אמר רבא נעשה כאומר לה מעת שאני בעולם. פי' אע"פ שאמר לה מהיום קסברי ר' יהודה ור' יוסי אגן סהדי שלא רצה לגרשה אלא לאחר מיתה כדי שלא תהיה זקוקה ליבם ומפני שאין גט לאחר מיתה אמר לה מהיום ודי לנו בשעה א' סמוך למיתה שיקנה הגט באותה שעה ולא יהא גט לאחר מיתה הלכך אע"ג דאמר לה מהיום לא נתכוון להקנותו לה אלא שעה א' סמוך למיתה ומפני שכל שעה ושעה היא בספק שמא עכשיו ימות ונמצא שזאת היא שעת קנין הגט נחלקו בדבר זה ר' יהודה ור' יוסי דר' יהודה סבר אע"פ שבעת הבעילה היא בספק כיון שלא מת מיד אלא חיה עד א' באייר הוברר הדבר שכל חודש ניסן היתה אשת איש גמורה ולא קנה הגט אלא באותה שעה שהיתה סמוכה למיתה וקסבר ר' יהודה יש ברירה ור' יוסי סבר אין ברירה אלא כיון שבשעת הבעילה היה הדבר בספק הבא עליה מביא אשם תלוי שכפי המעשה שבאותה שעה אנו דנין אותו ואע"פ שמתברר לאחר מיכן שאין זו שעת קנין הגט לא סמכינן אברירה אלא כשעת הבעילה אנו דנין אותו ואין זה דומה לספק חלב המתחייב אשם תלוי ואם מתברר לאחר מיכן מביא חטאת דהתם אם אצלו היה ספק היה יכול להתברר מאחרים אבל זה הספק אין אדם בעולם שיכול לבררו שמי יודע אם ימות מיד והתיה זו השעה של קנין הגט או לא ימות מיד הלכך אע"פ שהוברר לאחר מיכן שלא מת מיד לא סמכינן אברירה אלא כעת הבעילה אנו דנין אותו והכי אמרי' לעיל בפ' כל גט בגמ' דבברירה פליגי רבי יוסי ורבי יהודה דלרבי יהודה יש ברירה ולרבי יוסי אין ברירה: ת"ר ימים שבינתיים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה

ה) [תוספתא פ"ה], ו) [מגילה מוסשין לקולא עמ"ש רש"י שבת קנא. ד"ה ומומולן], ז) לקמן פא., ד) ראוה שנבעלה חרשישין משום זנות ואין חרשישין משום קידושין ר"י ס"א מ"ד, ט) תוספתא פ"ה ה"ד, ו) בלשונוים הגירסא רבה, ז) [תוספתא פ"ה ע"ש], ומס ליתא תיכות ויורבה ומטמא לה. ועי' רש"ש.], ח) [לף סה:], ט) [לף סט:], י) בדפו"ר לכי, יא) [ימנות סא:], יב) בדפו"ר ומשעת, יג) [עי' תוס' ימנות כה: ד"ה בלומר], יד) [שבת טו. ומס], טו) [בשבת שם ובכתובות ט:],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה נתן לה בספ' וכו' עשאה זונה נקבו. ע' ימנות ד' סט ע"א תד"ה לא פוסלין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' יוסי ברבי יהודה אומר אף בזו מוסשין: (ב) רש"י ד"ה מוסשין וכו' גט יפן נ"ב לקמן דף עט ע"ב: (ג) ד"ה כמאן וכו' בהזורק נ"ב דף פא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה נתן לה בספים מוסשין משום זנות פי' לפילו ראוה וכו' עד סופו. עיין מהרלרין ד' נ ע"ב תוס' ד"ה מ"ל ומא כהן וכו' ושוב ראיתי בספר מתנה לאונן בימנות ד' סא ע"א עמד בזה:

מוסף רש"י

באשת איש. אם כהן הוא אוכלת בתרומה ואם זינתה בתנק. (לעיל כה:). מחזיקה כשראוה שנבעלה. נ"ב שבני אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכל כמה דלא אמר הריני בועל לשם קדושין לא אמרינן לשם קדושין בעל וב"ה אבני אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות (לקמן פא.).

מוסף תוספות

א. פלוגתא דב"ש וב"ה וכו' לאו דוקא לנה דה"ה נתייחד וכו'. מרדכי פי' תכה. ב. לרבי יהודה. תוס' עירובין נו. דגט שכ"מ א"א לו להיות גט אלא ע"י. תוס' הרא"ש. ג. [לענין] מתנה אדם על עירובו. רשב"ם. ד. כל היכא דשייך ביה דין ברירה. רשב"ם. ה. מהיום' עיקר ר'אם מתי' תנאה, ולכי מאית. רשב"ם. ו. [ד"ה]אם מתי עיקר ומיהו דוקא אם מת, אבל אם נתרפא לא, דהא אפי' הוי 'מהיום' עיקר, הא אתי במיתה, אבל כשנתרפא איגלי מילתא למפרע דלא חל הגט כלל, והיינו דתני עלה 'ובלבד שימות', ולר' יוסי דוקא איצטריך למיתני הכי ולפי פירוש זה ר' יוסי נמי אית ליה ברירה וכו' ואע"ג דר' יוסי אית ליה זמנו של שטר מוכיח עליו והכא מספקא ליה היינו טעמא דאם מתי מספקא ליה אי הוה כמפרש בהדיא דוקא בשעה אחרונה שהוא בעולם ועוקר הזמן הכתוב בגט. רשב"ם. ז. לא בשביל שיחול הגט לאלתר קאמר [אלא]. תוס' הרא"ש. ח. דמספקא ליה אי מהיום ממש קאמר או מעת שאני בעולם קאמר. רא"ש סימן ד'.

ט) גירסת רבינו גרי' הר"ח שהוכיח בתוס' כאן ד"ה אמר.

ראוה שנתייחדה עמו באפילה. בהזורק (לקמן דף פא.) תנן המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ובסמוך מייתי לה א) ה"ה נתייחדה עמו בחפילה כדמשמע הכא: **נתן לה בספים חוששין משום זנות.** א) פי' אפילו ראוה שנבעלה כיון שנתן לה כספים פרש"י דבזנות אין שייך לשון חוששין דלכהוה כבר נפסלה שהרי היא גרושה ותרומה לא מיפסלא בת כהן אלא בביאת עבירה שנבעלה לכותי חלל נתין ממזר ואגב קידושין נקט חוששין ומיהו לרבי אלעזר דאמר יב) פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות ג) עשאה זונה נקט נמי שפיר חוששין בזנות ומיהו סתמא דתלמודא ביבמות (דף פא:) לא אשכח מאנה או בריתא כרבי אלעזר: **אם כן מאי אף.** דהני תרי מילי סתרן אהדדי דאי חוששין לזנות אין חוששין לקדושין: **תנא** ובלבד שימות. פי' בקונטרס הא דקאמר רבי יוסי מגורשת ואינה מגורשת היינו שמת מיתה הויא מגורשת גמורה כדאמרינן ולכי מיית הוי גיטא אבל אם לא מת איגלאי מילתא דלאו גיטא הוא וחייב חטאת וטעמא דרבי יוסי מפרש הקונטרס בסמוך משום דאין בבירה ולא אמרינן לכשמת הוברר הדבר שמתחלה היו אותן שעות רחוקות מן המיתה והיתה אשת איש בודאי אלא אין בבירה ונאסרה משעת נתינה ועד שעת מיתה ספק גרושה ואין גרשה לרבינו יצחק דאי סבר אין בבירה א"כ היכי דעד שעת מיתה הויא ספק מגורשת אע"ג שהוברר הדבר לבסוף שאותן שעות היו רחוקות מן המיתה משעת מיתה ואילך נמי לא תהא מגורשת ולאי אע"פ שהוברר הדבר לבסוף שאותה שעה היתה סמוכה למיתה כיון דבשעה שהיא לגבו לחול לא היה מבורר ונעיל בריש פרק כל הגט (דף כה:) דייקינן בהדיא ד דיש בבירה כיון דכי מיית הוי גט ואפילו לא מת מאותו חולי יהיה לנו לומר שתהא מגורשת מספק כל אותם הימים ולא נאמר הוברר הדבר שלא חלו כלל הגירושין ועוד דבפרק בכל מערבין (עירובין נז:) אמר ג דלמ"ד אין בבירה לא חייל עירוב כלל ד ואם כן הכא נמי לא היה להם לגירושין לחול כלל אע"ג דהוברר הדבר לבסוף על כן נראה לרבינו יצחק דטעמא דרבי יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת משום דמספקא לן אם ה חלין הגירושין משעת נתינה כר' מאיר או חלין שעה אחת קודם מיתה כר' יהודה ו וכן פירש ריב"ם: **אמר רבה באומר מעת שאני בעולם.** פי' בקונטרס שאמר בפירוש הרי זה גיטך מעת שאני בעולם ומילתא באפי נפשיה היא ולא קאי אריש אהרי זה גיטך מהיום אם מתי דהתם לכולי עלמא מגורשת משעת נתינה ואין נראה לר"ת דלישנא דמה היא באותן הימים משמע דקאי אמאי דאיירי לעיל ועוד אומר רבינו יצחק דבתוספתא (פ"ה ה"ד) בהדיא משמע דקאי אמהיום אם מתי דקתני הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה הימים שבינתים בעלה זכאי במציאתה כו' ומייתי פלוגתא דהכן תנאי דבסמוך ונראה לר"ת כמו שכתב בפי' רבינו חננאל נעשה כאומר בכ"ף מעת שאני בעולם יא) כלומר מהיום דקאמר ז היינו מחיים שדעתו לאחר הגט אע"ג דאמר לה מהיום לא נתכוון להקנותו לה אלא שעה א' סמוך למיתה ומפני שכל שעה ושעה היא בספק שמא עכשיו ימות ונמצא שזאת היא שעת קנין הגט נחלקו בדבר זה ר' יהודה ור' יוסי דר' יהודה סבר אע"פ שבעת הבעילה היא בספק כיון שלא מת מיד אלא אם

כאשת איש לכל דבריה רבי יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת: **גמ'** ת"ר ט) ראוה שנתייחדה עמו באפילה או שישנה עמו תחת מרגלות המטה אין חוששין שמא נתעסקו בדבר אחר י) וחוששין משום זנות ואין חוששין משום קדושין רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף יא) חוששין משום קידושין מאי קאמר אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ה"ק ראוה שנבעלה חוששין משום קידושין נתן לה כספים חוששין משום זנות דאמרי' באתננה נתן לה ואין חוששין משום קידושין רבי יוסי בר' יהודה אומר יב) אף בזו חוששין משום קידושין כמאן אזלא הא דאמר יג) רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מחלוקת כשראוה שנבעלה אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אין צריכה הימנו גט שני כמאן כדברי הכל מתקיף לה אביי מידי כספים קתני אלא אמר אביי ה"ק ראוה שנבעלה חוששין משום זנות ואין חוששין משום קידושין ר' יוסי ברבי יהודה אומר אף חוששין משום קידושין כמאן אזלא הא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת כשראוה שנבעלה אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אין צריכה הימנו גט שני כמאן כר' יוסי בר' יהודה מתקיף לה רבא א"כ מאי אף אלא אמר רבא ה"ק יד) רבי יוסי בר רבי יהודה אומר אף לא ראוה שנבעלה חוששין משום קידושין כמאן אזלא הא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת כשראוה שנבעלה אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אינה צריכה הימנו גט כמאן דלא כחד: מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת: תנא טו) ובלבד שימות ולכי מיית הוי גיטא והא קיימא לן דאין גט לאחר מיתה אמר טו) רבה באומר מעת שאני בעולם: תנו רבנן טו) ימים שבינתים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומטמא

לאשת איש. והבא עליה במזיד בחנק ובשוגג בחטאת ואע"ג דמת מאותו חולי לפי שלא גירשה אלא סמוך למיתה ובגמ' מוקי לה באומר לה במסירת הגט הרי זה גיטך והתגרשי בו מעת שאני בעולם אם מתי הלכך רבי יהודה סבר סמוך למיתה הוי דהוי גט ומקמי הכי אשת איש היא ורבי יוסי סבר מכי יהב לה גיטא כל שעתא מספקא לן במעת שאני בעולם הלכך ספיקא היא והבא עליה באשת תלוי: **גמ' בדבר אחר.** בתשמיש: **וחוששין משום זנות.** שמא בא עליה ולקמן פריך מאי קאמר: **ואין חוששין.** שמא בעל לשם קידושין להלריכה גט שני: **מאי קאמר.** קתני אין חוששין שמא נתעסקו בדבר אחר והדר תני וחוששין משום זנות: **חוששין משום קידושין.** ולריכה גט שני משום קדושין ואין כאן טעם גט יפן (ב) שכבר מסרו לה קודם לכן אלא טעם קידושין הללו מלריכין אותה גט: **נתן לה כספים.** אחר בעילה: **חוששין משום זנות.** כלומר תולין ביאה זו בזנות: **ואין חוששין לקדושין.** להלריכה גט דאי לשם קדושין בעל לא הוה יהיב לה אתנן. והאי חוששין דזנות לאו דווקא דמאי חששא איכא אי משום כהונה הא גרושה היא ונפסלה אלא בביאת עבירה כגון כותי חלל נתין וממזר והנך דמפרשי ביבמות (ג) ובקדושין (ד) אלא איידי דנקט אין חוששין בסיפא נקט לשון חוששין בריש: **אף בזו.** שנתן לה כספים חוששין משום קידושין לומא הני כספים לאו אתנן נינהו אלא מתנה: **כמאן אזלא הא.** דאוקי רבי יוחנן בהזורק (ה) מחלוקת ב"ש וב"ה במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי דמלרכי לה ב"ה גט שני בשראוה שנבעלה אבל לא ראוה לא חיישינן: **כמאן דדברי הכל.** דבין לת"ק בין לר' יוסי אמרינן היכא דלא ראוה לא חיישינן והיכא דראוה חיישינן אי לאו משום כספים: **מידי כספים קתני.** אי אתנייה לתנא כספים לא הוה טעי בגירסא למינסייה לגמרי: **אף חוששין.** לקמיה פריך מאי אף: **כמאן אזלא הא.** דאוקי ר' יוחנן אליבא דב"ה דהיכא דראוה לריכה גט: **רבי יוסי בר' יהודה.** דאילו לת"ק לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה דלא שביק ב"ה וספיס כב"ש אבל רבי יוסי דאמר כרבי יוחנן ולא כמאן דמוקי פלוגתייהו אף בשלא ראוה שנבעלה דהא הכא כי לא ראוה כולהו מודו דלא חיישינן: **מאי אף.** דהא חששא דזנות לאו דווקא חששא אלא קולא היא לומר תולין אותה בזנות ואין חוששין לקידושין ור' יוסי הוה ליה למימר חוששין לקידושין ואין תולין להקל בזנות: **אף לא ראוה כו'.** דכיון שראוה שנתיחדה עדי היחוד הן הן עדי ביאה דכיון דגייסי אהדדי חוששין לביאה: **דלא לחד.** דאי לת"ק אפי' ראוה נמי האמר תולין בזנות ואינה לריכה גט ואי לרבי יוסי כי לא ראוה נמי קאמר חוששין וסבירא ליה כמאן דמוקי התם פלוגתייהו בשלא ראוה וקמלרכי לה ב"ה גט: **תנא ובלבד שימות.** אבל אי לא מת איגלאי מילתא דלאו גיטא הוא וחייב חטאת: ופרכינן בין לר' יוסי דמשוי לה אשת איש ספק בין לרבי יהודה דמשוי לה אשת איש ודאי ט) ולכי מיית הכי הוי גיטא הא לדידהו לא הוי גט למפרע משעת מסירה אם כן לא הוי גט עד לאחר מיתה: ומשני **אמר רבה.** מתני' לאו באומר מהיום אם מתי דהכיא ודאי לכי מיית איגלאי מילתא דהוי גט משעת נתינה והבא עליה פטור אלא באומר מעת שאני בעולם להוי גט הלכך לרבי יהודה סמוך למיתה חייל גיטא ומעיקרא אשת איש היא ורבי יוסי סבר משעת נתינה מספקא לן דלמא זו היא שעה הסמוכה למיתה והוי גט ספק ואע"ג דחיי טפי אין בבירה: **שבינתים.** בין נתינה למיתה: ומטמא

אם

ד' יוסי אית ליה זמנו של שטר מוכיח עליו והכא מספקא ליה היינו טעמא דאם מתי מספקא ליה אי הוה כמפרש בהדיא דוקא בשעה אחרונה שהוא בעולם ועוקר הזמן הכתוב בגט. רשב"ם. ז. לא בשביל שיחול הגט לאלתר קאמר [אלא]. תוס' הרא"ש. ח. דמספקא ליה אי מהיום ממש קאמר או מעת שאני בעולם קאמר. רא"ש סימן ד'.

ומטמא לה. מי כהן הוא: שאינה צריכה הימנו גט שני. אם מת דסמוך למיתה הוי גט: **בעילתה פלויה.** הדבר תלוי עד שימות או עד שיעמוד מחולי זה אם מת מן החולי הבא עליה פטור דלר' מאיר משמע ליה מעת שאני בעולה היינו משעת נתינה וה"ק לה ה"ז גיטך מעת שאני בעולה אם מתי הלכך ומטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שאינה צריכה הימנו גט שני דברי ר' יהודה ר"מ אומר בעילתה תלויה ר' יוסי אומר בעילתה ספק וחכ"א [a]מגורשת ואינה מגורשת ובלבד שימות מאי איכא בין ר"מ לרבי יוסי אמר רבי יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו לר"מ לא מייתי אשם תלוי ולר' יוסי מייתי אשם תלוי וחכ"א מגורשת ואינה מגורשת חכמים היינו רבי יוסי איכא בינייהו דרבי זירא [b]דאמר רבי זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל [c]כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה: **מתני'** [d]הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ותתן ע"מ שתתני לי מיכן ועד שלשים יום אם נתנה לו בתוך שלשים יום מגורשת ואם לאו אינה מגורשת אמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתו ואמרו חכמים תתן לו את דמיה: **גמ'** מאי ותתן [e]רב הונא אמר והיא תתן רב יהודה אמר לכשתתן מאי בינייהו איכא בינייהו שנתקרע הגט או שאבד רב הונא אמר והיא תתן [f]אינה צריכה הימנו גט שני רב יהודה אמר לכשתתן צריכה הימנו גט שני ותנן נמי גבי קידושין כי האי גוונא דתנן [g]ה"האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתים זוז הרי היא מקודשת ויתן ואיתמר מאי ויתן רב הונא אמר והוא יתן רב יהודה אמר לכשיתן מאי בינייהו איכא בינייהו [h]שפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר רב הונא אמר והוא יתן [i]תנאה בעלמא הוא מקיים תנאיה ואזיל רב יהודה אמר לכשיתן לבי יהיב לה הוא דהוו קידושין השתא לא הוו קידושין וצריכא דאי אשמעינן גבי קידושין בהא קאמר רב הונא והוא יתן משום דלקרובה קאתי אבל גבי גירושין דלרחוקה קאתי אימא מודה ליה לרב יהודה ואי אשמעינן גבי גירושין בהא קאמר רב הונא והיא תתן משום דלא כסיף למיתבעה אבל גבי קידושין דכסיפא למיתבעה אימא מודי ליה לרב יהודה ואי אשמעינן גבי קידושין בהא קאמר רב יהודה לכשיתן משום דכסיפא למיתבעה אבל גבי גירושין דלא כסיף למיתבעה אימא מודה ליה לרב הונא ואי אשמעינן גבי גירושין בהא קאמר רב יהודה לכשתתן משום דלרחוקה קאתי אבל גבי קידושין דלקרוב

אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ליפלגי בעל מנת. מימה דולמי לי הוה שמעינן מילתא דרבנן במהיום לי הוו פליגי בע"מ הוה פריך אבל אין ענין זה לזה כלום דאפילו הוו אמרי רבנן בעל מנת גט ואינו גט דלמא במהיום הוו מודו דהוי גט גמור דתנאה הוי לו שמא לא הוי גט כלל דחזרה הוי ועוד דמשמע ליפלגו בעל מנת דבעל מנת יאמרו חכמים גט ואינו גט הא סבר רב יהודה דבעל מנת לא הוי גט כלל אלא לכשיתן ורבה לר"י דלרב יהודה לכשיתן הוי גט ודלי אבל עד שיתן הוי ספק והוי גט ואינו גט דמספקא ליה באומר על מנת לי כמעכשיו דמי [ו]ואין סברא לומר כלל דלרב יהודה עד שיתן ודלי לא הוי גט דפשיטא ליה לרבנן דרבי ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי אע"ג דבמהיום ולאחר מיתה מספקא להו דא"כ הוה אפכא מר' יוחנן לרבי יוחנן בע"מ מודו רבנן לרבי דהוי כאומר מעכשיו דמי ובמהיום ולאחר מיתה אין מעשה נגמר מיד לרבנן א"כ ע"מ הוי טפי כאומר מעכשיו ממהיום ולאחר מיתה ולהכי פריך וליפלגו בעל מנת ושמעינן דאפי' בעל מנת לרבנן גט ואינו גט כ"ש במהיום ולאחר מיתה וליכא למימר דלי הוו פליגי בע"מ הוה אמינא מהיום ולאחר מיתה לא הוי גט כלל לרבנן דא"כ מתני' (עב.) דקתני מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט אמאן תרמייה ועוד יש לומר דהכי קאמר אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ולא השמיענו בהך ברייתא אלא מילתא דרבי דמילתייהו דרבנן דאמרי גט ואינו גט תנא לה במתני' לפלוג בע"מ ולאשמועינן מילתא דתרוייהו דאינה שנויה בשום דוכתא ועוד האריכתי בפרק האומר בקידושין (דף פ:): **חסורי** מיחסרא וכו'. ועי"ת למה הוצרך להגיה דפליגי רבנן אדרבן שמעון בן גמליאל מנא ליה דפליגי עליה ואומר ר"י דקבלה היתה בידו דפליגי רבנן יא) (ושהלכה כמותו א)

ולא כרשב"ג כדמיירי בסמוך):

רבה אמר הא לא איצטריך.

ועי"ת בפרק האומנין (ב"מ דף עז. ושם) אמרי' שכר את הפועלים וי"ל ואתא מטרא הפסד לפועלים וי"ל דשאני התם שאינו אלא שכיר יום שלא שכרו בעל הבית אלא לדלות ב וכיון שלא הוצרך אינו שכירו אבל הכא שהוא אריס ועושה כל מלאכות שבשדה ג ויש לו חלק בקרקע כמו בעל השדה ד ומיד כשהתנה עמו לדלות ארבעה זכה בשליש שדה ואפי' אתא מטרא ולא איצטריך ה כמו שאר אריסים דמשמע דנטלי רבעא ואפילו לא יצטרכו לדלות ו ורב יוסף סבר כיון דמשנה עצמו משאר אריסות אמרינן ז הא לא דלה: **הא** קי"ל הלכתא כרבה. ח מכאן משמע דבכולי הש"ס הלכתא כרבה לגבי רב יוסף מדלא קאמר והא בהא קי"ל כרבה כדקאמר ובהא לא קי"ל כרשב"ג ולא כאומר הא דקאמר ט) הילכתא כרבה לגבי רב יוסף בר משדה עניין ומחלה היינו דוקא במילי דאיפלגו בבבא בתרא י והא דאיצטריך הש"ס לפסוק הלכה בקידושין בפרק קמא (דף ט.) כרבה גבי שילמי לא לגייסי שומא פירשנו שם [ד"ה והילכתא] יא יב:

מכלל

והתניא. בגיחותא דשמעינן מינה מדאצטריכו לאיפלוגי בהא מכלל דבעל מנת מודו: **ורב יהודה**. אדמיפלגי בהך מתניתא במהיום ולאחר מיתה לאשמועינן דבעל מנת פסלי רבנן וכ"ש הא: ומשני להכי איפלגו בהכי להודיעך כחו דרבי ומיהו רבנן בעל מנת נמי פסלי: **מאי הנא**. לעיל מינה בדמיס דקתני מעשה בגידן כו' מאי דאיה אין שומן מעשה במשנה אלא לראיה: **תמן אם דמיה**. דלא איכוין אלא להרווחה דידיה: **מהו**. מי הויא הך מחילה קיום תנאי כאילו נתנתן לו או לא: **תיבעי לרבנן**. דאמרי דמיס לאו במקום אצטלית קיימי ודמיס לאו אצטלית הן אבל הכא הא אחליהו והוי כאילו קבל מעות ממש דמחילה כקבלה: **קונס שאפה נהנה לי**. קונס תהא עליך כל הנאה שתהנה ממני: **אף זה**. אם רצה הנודר יכול להתירו מאיליו בלא שאלת התרת חכם ואומר לו הריני כאילו התקבלתי אלמא מחילה כקבלה: **משום הרווחה**. שהיה לריך לצורך בנו: **תלתא דלווחא**. כל שאר האריסים שבמקום זה משקין התבואה שלא פעמים בשנה: **ושקלי ריבעא**. ומנהג האריסין ליטול רביע התבואה בשביל טורח חריסה וזריעה ויכוס והשקאה וכל לרכי השדה: **אם דלי ארבע**. השקה את השדה ארבעה פעמים: **אתא מטרא**. בזמן השקאה רביעית: **הא לא דלה**. ולא שקיל אלא ריבעא כמנהג המקום: **הא לא איצטריך**. ומזלו גרם: **ורבן שמעון**. דדמיס במקום אצטלית הכא נמי מטר במקום השקאה: **הלכתא ברבה**. בכל מקום שנחלק עם רב יוסף חוץ משדה עניין ומחלה ט): **אין הלכה כרבן שמעון**. דאמר לקמן ט) חוץ מערב ולידן ולאיה אחרונה: הכי גרסי' **אלא לעולם כרבנן**. כלומר תרוייהו אליבא דרבנן אמרי לה: **דלצעורה איכוון**. דסתם מגרשה את אשתו מתוך איבה הוא מגרשה הלכך מספיקא אמרי' לצעורה איכוון ולא תלינן למימר להרווחה איכוון לקולא: **תנן התם**. במס' ערכין (דף לא.): **היה נטמן**. הקונה בית בעיר חומה היה נטמן יום שיש עשר חודש שלא ימצאנו המוכר לתת מעותיו כדי שיהא חלוט לו כדכתיב (ויקרא כה) ואם לא יגאל עד מלאת לו וגו': **חולש**. זורק. כמו חולש על גויש (ישעיה יד) מטיל גורל: **לגשה**. מתוקנת לכך: **ויהא שוכר הדלת**. של ביתו ונכנס: **מסקנתו של הלל**. דאיצטריך לתקוני נתינה על כרחו תהא נתינה:

מכלל

והתניא [ו]מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר כזה גט ולרב יהודה דאמר בעל מנת [ז]פליגי אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ליפלגי בעל מנת להודיעך כחו דרבי וליפלגו בעל מנת ולהודיעך כחן דרבנן [ח]כח דהיתירא עדיף ליה: [א]על מנת שתתני לי מכאן ועד שלשים יום וכו': פשיטא מהו דתימא קפידה לאו קפידא ולזרזה קאתי קא משמע לן: אמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן כו': מאי תנא דקתני מעשה חסורי מיחסרא והכי קתני אם אמר לה ע"מ שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתו איצטליתי [ב]דוקא קאמר לה רבן שמעון בן גמליאל אומר תתן לו את דמיה ואמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה נמי בצידן באחד שאמר לאשתו הרי זה גיטך על מנת שתתני לי איצטליתי ואבדה אצטליתו ואמרו חכמים תתן לו את דמיה בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה מחולים לך מהו תיבעי לרבנן תיבעי לרשב"ג תיבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא אחלה גבה אבל הכא הא קאמר לה מחולי' לך או דלמא אפילו רשב"ג לא קאמר אלא דקא מפייסה ליה בדמי אבל לגמרי לא אמר ליה [ג]אינה מגורשת איתיביה [ד]האומר לחבירו קונם שאתה נהנה לי אם אי אתה נותן לבני כור אחד של חטין ושתי חביות של יין ר"מ אומר אסור עד שיתן וחכמים אומרים [ה]אף זה יכול להתיר את נדרו שלא ע"פ חכם ואומר הריני כאילו התקבלתי הכי השתא [ו]התם לצעורה קא מכוין ולא ציערה [ז]הכא משום הרווחה הוא והא לא איצטריך ההוא גברא דאמר ליה לאריסיה כולי עלמא דלו תלת דלוותא ואכלי ריבעא את דלי ארבעה ואכול תילתא לסוף אתא מיטרא אמר רב יוסף הא לא דלה רבה אמר [ח]הא לא איצטריכא לימא רב יוסף דאמר כרבנן ורבה דאמר כרבן שמעון בן גמליאל ותיסברא והא קיימא לן הילכתא כוותיה דרבה ובהא אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אלא לעולם כרבנן רב יוסף כרבנן ורבה אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלצעורה קא מיכוין אבל הכא משום הרווחה הוא והא לא איצטריך [ט]תנן התם בראשונה היה נטמן יום שנים עשר חדש כדי שיהא חלוט לו [י]התקין הלל הזקן שיהא חולש את מעותיו ללשכה ויהא שובר את הדלת ונכנס ואימתי שירצה הלה יבוא ויטול את מעותיו ואמר רבא מתקנתו של הלל נשמע [יא]הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו מדעתו מגורשת על כורחו אינה מגורשת מדאיצטריך ליה להלל לתקוני נתינה בעל כורחיה דהויא לה נתינה

מכלל

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה כא:

נד ב מיי' שם הל' כג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף ו:

נה ג מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף ה:

נו ד מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה יד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן לג סעיף כ:

נז ה מיי' פ"ט מהל' שכירות הלכה ו סמג עשין פט טוש"ע מ"מ סימן שלד סעיף ג:

נח ו מיי' פי"ב מהל' שמיטה ויובל הל' ז:

נט ז מיי' פ"ח מהלכות גירושין הלכה כא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף ד:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הא קי"ל כו' מבאן משמע. עיין במלחמות סוף פי"ט דשבת:

מוסף רש"י

מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט. מספקא ליה הלי ולאחר מיתה לי הוי תנאה, מהיום יהיה גט אם אמות, ולכשימות נמצא גט למפרע מאותו יום, לי חזרה הוי וחזר בו ממהיום ואמר זה גיטך לאחר מיתה, ולא אמר כלום לאין גט לאחר מיתה, דכיון דמית (קדושין נט: וכעי"ז לעיל עב.) הלכך הוי ספק מגורשת ואם פשטה יהא הקבלה קדושין מאחר לריכה גט משמיה (רשב"ם ב"ב קלו.). הריני כאילו התקבלתי. הריני מחזיק לך טובה כאילו התקבלתי ממך לפיכך אינו נדר (נדרים כד.) הריני כאילו התקבלתי מה שבקשתי ממך (שם סג:). היה נטמן. הלוקח ביום שיש עשר חודש כדי שלא ימצאנו מוכר ליתן לו מעותיו ויהא חלוט לו (ערכין לא:). שיהא חולש. כמו (ישעיה יד) חולש על גויש וכדגרסינן (שבת קמח:) מטילין חלשים על הקדשים, שיהא מטיל מעותיו לגבאות הקודש שבעזרה (ערכין לא:). ויהא שובר את הדלת. של בית שמכר, ונכנס (שם). ונתנה לו מדעתו. שקיבלם בלוון (שם). על כרחו. שהטילתם בביתו כי אלי גוזא דתקון הלל במתני' (שם לב.).

מוסרת הש"ם

א) לעיל עב: וש"נ, ב) [ל"ל נמי פליגין], ג) [בכלות ס. וש"נ], ד) נדרים כד. סג:, ה) [ל"ל הכא], ו) [ל"ל התם], ז) ערכין לא:, ח) [ב"ב קיד: קמג:], ט) [דף עה.], י) ל"ל לאין. מהר"ם ס"ר"פ, יא) ס"ל ל"ג, יב) [ב"ב קיד: וקמג:], יג) [ועי' תוס' ב"ב קיד: ותוס' מגילה כט: ותוס' מנחות לב. ד"ה מנעל ותוס' ב"מ כט. סד"ה והוי ותוס' שבועות מד. ד"ה שומר],

---

מוסף תוספות

א. נתוס' הגמ"ש כתוב. במותם ולא כרשב"ג דדמסקינן בסמוך. ב. אין להם ליטול אלא לפי מה שעשו. תוס' ב"מ עז. ד"ה לאגר (ועי' בב"מ תו"מ סי' ש"ל אות ד', ולקמן עוד ב"מלא הרוטים' כלן). ג. כשותף דאמר, דאי אתניסא ההיא ארעא לא הוה שקיל מידי. רי"ף. ד. וכל ריוח שבא בדבר הוי דידיה, ומן השמים רחמוהו. רבנו קרשקש. ה. מספק דשמא לא אתי [מטורא]. תוס' ב"מ עז. ד"ה לאגר. ו. [ד]לא פקעא מנתא דליה. רי"ף. ז. דמה שהוסיף אשאר אריסין אדעתא דניטרח טירחא יתירתא. תוס' הגמ"ש. ח. משום דהני תלת מילי איתנהו התם, אבל בשאר מכילתי לא. תוס' הגמ"ש. ט. וע"ע בתוס' הגמ"ש בבשב"א ובפי' הר"ן כאן שמילו.

פסקי רי"ד

מעשה בצידן וכו' מאן תנא דקתני מעשה חסורי מחסרא והכי קתני אם אמר לה ע"מ שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו [אצטלתי] דוקא קא"ל רשב"ג אומר תתן את דמיה ומעשה בצידן וכו' אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה ר"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה (ערב בפ' גט פשוט צידן בפ' מי שאחזו וראיה אחרונה בפ' דיני ממונות) והלכך אי לא יהבה ליה אצטליתו דוקא לא הויא מגורשת: בעא מיניה ר' אמי מר' יוחנן הרי זה גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין הן לך מהו א"ל אינה מגורשת דלצעורה איכוין והא לא ציערה: ההוא גברא דא"ל לאריסיה כ"ע דלו תלת דלוותא ואכלי רבעא את דלי ד' ואכיל תילתא לסוף אתא מיטרא ולא איצטריך אמר רב יוסף הא לא דלה רבה אמר הא לא איצטריך וקי"ל הלכה כרבה תנן התם בראשונ' היה נטמן יום י"ב חודש כדי שיהא חלוט לו התקין הלל שיהא חולש את מעותיו ללשכה [ויהא] שובר את הדלת ונכנס ואימתי שירצה יבא הלה ויטול את מעותיו:

מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחו לא הויא נתינה. ומ"מ דהשתא לא מפליג בין בפניו בין שלא בפניו דבכל ענין בעל כרחו לא הויא נתינה מ"כ למה היה נטמן ברשותו וי"ל דבפניו לא היה יכול להעיז [ט] מלוה מלקבלם כדי שיהיה הבית שלו וגם אם היה בפניו יעשוהו ב"ד לקבלם בעל כרחו [א] ומ"מ בבתי ערי חומה דהוי כפרעון המוב דעליו לקבלם פשיטא דהוי פרעון כדקאמרינן [י] הלוהו בישוב לא יחזיר לו במדבר משמע דבישוב יחזיר לו אפילו בעל כרחו וכן בהזהב (ב"מ דף מט.) כי אמר ליה שקול זוזך לא הוי אפילו כשומר חנם ומה מילטרך הלל הזקן לתקן וי"ל דוקא בעלמא פשיטא דהוי נתינה שאין המלוה מפסיד בקבלת הפרעון אבל הכא דע"י הפרעון צריך להחזיר הבית וכן ע"י קבלתו הוי הגט גט לא הוי נתינה ומ"מ גבי גט פשיטא דלא הוי נתינה ומה צריך ללמוד מתקנתו של הלל וכי אם יתן מתנה לחבירו יקבלנה בעל כרחו ואור"י די"ל דכיון דאמר לה ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז תלה הדבר בדעתה [ב] ועליו לקבלם והוי כמו בבתי ערי חומה וקמ"ל דאפ"ה בע"כ לא הויא נתינה [ג]:

לאפוקי הכא דמעשה קודם לתנאי. פי' בקונטרס דר' מאיר ור' חנינא לא פליגי אלא בכפלות כדקאמרינן התם טעמא דהולרך לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאף באדם כגון לא יתחלו וקשה בפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף לד.) משמע בהדיא דפליגי רבנן נמי אר"מ במעשה קודם לתנאי גבי מתנה שומר חנם להיות כשואל [ד] וא"ת בשלמא תנאי כפול ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו יליפינן שפיר מתנאי בני גד ובני ראובן מדנכתבו בזה הענין שמע מינה בענין כי האי גוונא אבל שלא יהא מתנה על מה שכתוב בתורה ואפשר לקיימו ע"י שליח היכי יליפינן מהתם כדאמרינן בכתובות (דף עד.) דלמא בלאו הכי נמי מועיל תנאי אלא דהכי הוה מעשה וי"ל [ה] משום דכל התנאים הכתובים דמייתי בקידושין בפרק האומר (דף סא.) הוו בענין זה שמע מינה דבענין ממש כי האי גוונא ואם בחקותי תלכו ואם תאבו ושמעתם נמי רוב מצות ע"י שליח ונראה דהלכה כר"מ דבעי' תנאי כפול כו' דשמואל ורבא בסמוך סברי כוותיה וכל הני דמתניתין איירי בתנאי כפול אע"ג דלא פירש דה"נ מוקי לה לקמן (עו.) בריתא בדכפליה לתנאיה אע"פ שלא פירש ובכל ע"מ שבש"ס כגון (סוכה מא.) ע"מ שתחזירהו לי לתמרוג וכיוצא בו בעי כפילות ובכל מקום בענין תנאי כפול אלא דוקא בשתויי יין ופרועי ראש דהוי איסורי בפ' שבועת העדות (שבועות דף לו.) והא דבענין כפילות בסוטה משום דהוי איסורא דאית ביה ממונא דאיכא שאר וכסות [יב] ועונה וכתובה והא דאמרינן בירושלמי בפרק האומר (קדושין פ"ג ה"ג) א"ר יוסי א"ר בון בכל אתר אית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן והכא לית ליה ונראה להרב ר' אלחנן דגרסינן בכל אתר לית ליה לר"מ וכו' והכא אית ליה ומשני ר' חנינא חומר הוא בערוה כלומר אע"ג דלא כפל תנאו ומן הדין התנאי בטל ומעשה קיים ומשום חומר אין הגט גט והא הקידושין קידושין שאם קבלה קידושין מאחר לריכה גט משניהם ובהכי איירי התם לעיל הקשה הרב ר' אלחנן כיון דבענין תנאי כפול באיזהו נשך (ב"מ דף סו.) גבי אי קיימת לידך אלא דקאמר פטומי מילי בעלמא הוא משמע שאם התנה הוא כמו שהיא אמרה היה מועיל ואמאי הא לא כפליה לתנאיה ואומר רבינו יצחק הא דנקט פטומי מילי [ה] משום דלא מהני אפי' לרבנן דר"מ וג' עניינים יש דיש מקומות דבענין תנאי גמור ולר"מ תנאי כפול ויש מקומות דלא בענין אלא גלוי דעת ויש מקומות דאפי' גלוי דעת לא בענין ובפ' האיש מקדש (קדושין דף מט: ד"ה דבריס) מפורש: **אלא** אמר רבא משום דמעשה קודם לתנאי. ולאו משום דלית ליה לרבא כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי דהא הכי הילכתא כדפרישית לעיל (עד. ד"ה רב הונא) ועוד דבהדיא קאמר רבא [יג] בהילך אתרוג זה על מנת שתחזירהו לי החזירו יצא ואם לאו כאומר מעכשיו דמי היכי יצא והא לא חלה המתנה אלא כשהחזירו ואז אינו בידו ואין נראה לומר דהתם מיירי כגון שאמר מעכשיו דא"כ היה לו לפרש בדבריו ואע"ג דלא פירש נמי כפילות היינו משום דלא מפרש ליה במשנתינו אבל אי מיירי באומר מעכשיו היה לו לפרש אלא שרוצה רבא לאשמועינן דבריתא זו אפילו כרבנן ורבי יד [יד] אבל לרבי אתיא שפיר כדמסיק רב אשי ואביי נמי משמע לקמן בסוף פירקין (עז.) דסבר כרבי דקאמר הכל מודין בעל מנת שתלא חמה מנרתיקה דמעכשיו קאמר וכדרבי כו' ומיהו אין משם ראיה דלא מצי למימר איפכא הכל מודין דעל מנת לאו כאומר מעכשיו דמי דהא באם תלא פליגי כ"ש בעל מנת דעדיף:

דתנאי

מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחו הויא נתינה. וגבי גט דאיסורא הוא לא תקין הכלל: **שלא בפניו.** כי הכא שאינו בלשכה: **מאי דאיצטריך ליה תקין.** דאם שהיה נטמן והתקין דבעל כרחו ושלא בפניו תהא נתינה ואי הוה נמי קאי קמן ואמר לא מקבילנא הוה איצטריך להלל נמי לתקוני דתיהוי נתינה אלא מה שלא הולרך לא הולרך וגבי גט דאיסורא הוא לא קיימא תקנתא דהלל: **ערב.** בשאלתי גט פשוט [ד] : **לידן.** דמתני' : **ראיה אחרונה.** [ה] באחד דיני ממונות (סנהדרין דף לא.) דאפליגי באמרו לו כל ראיות שיש לך להביא הבא עד שלשים ולא הביא עד לאחר שלשים [ו] ואמרו לו הבא ראיה ואמר אין לי ראיה בקמייתא הלכתא כוותיה ובבתרייתא לית הלכתא כוותיה: **והנייר שלי.** לא יהיב לה ולא מידי ורחמנא אמר ונתן בידה [ז] : **מאי שנא רישא כו'.** קא סלקא דעתיה על מנת לאו מעכשיו הוא כרבנן דפליגי עליה דרבי [יא] והוי כמו לכשתחזירי לי הנייר ליהוי גט ומ"כ אמאי מגורשת הא בשעת גירושין לאו מידי נקיטא: **היכא דליתיה.** לאלטלית: **לא רפליה.** ר"מ במסכת קידושין (דף סא.) כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן וכו' דנימא אם לא תחזירי לא יהא גט הלכך בטל תנאיה: **הא רפליה לא הוי גיטא.** לר"מ: **מכדי.** לר"מ כל תנאי מהיכא גמרינן לכופלו: **מתנאי בני גד.** שהיה כפול אם יעברו ואם לא יעברו (במדבר לב) וכיון דמיניה גמרי' בענין כי התם תנאי שתלו בו המעשה הוזכר קודם למעשה אם יעברו זה התנאי ונתתם להם זה המעשה ה"נ בענין דנימא אם תחזירי יהא גט: **לאפוקי הכא.** דאמר לה זה גיטך בריאשא והדר ע"מ שתחזירי: **משום דהוי ליה כו'.** ובין לר"מ ובין לרבנן דלא אפליג אלא בכפילה כדמפרש טעמא התם [ח] הולרך הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאף באדם כגון לא יתחלו: **בדבר אחד.** לעבור הירדן: **ומעשה בדבר אחר.** נחלת עבר הירדן מזרחה: בדבר

מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחו הויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודלמא כי אצטריך ליה לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה ואיכא דאמרי אמר רבא מתקנתו של הלל ה"ז גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו בין מדעתו ובין בעל כרחו הויא נתינה וכי איצטריך ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודלמא אפילו בפניו נמי מדעתו אין על כרחו לא והלל מאי דאיצטריך ליה תקין [ו] אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה [ז] ת"ר הרי זה גיטיך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזירי לי את הנייר מגורשת מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רב חסדא הא מני רשב"ג היא דאמר תתן לו את דמיה ה"נ אפשר דמפייסה ליה בדמי מתקיף לה אביי אימור דאמר רשב"ג היכא דליתיה בעיניה היכא דאיתיה בעיניה מי אמר אלא אמר אביי הא מני [ח] ר"מ היא דאמר [א] בעינן תנאי כפול והכא הא לא כפליה לתנאיה מתקיף לה רבא טעמא דלא כפליה לתנאיה הא כפליה לתנאיה לא הוי גיטא מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן להו מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי קודם למעשה [ב] אף כל תנאי קודם למעשה לאפוקי הכא דמעשה קודם לתנאי אלא אמר רבא משום דמעשה קודם לתנאי מתקיף לה רב אדא בר אהבה טעמא דמעשה קודם לתנאי הא תנאי קודם למעשה לא הוי גיטא מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן להו מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי בדבר אחר ומעשה בדבר אחר [ג] אף כל לאפוקי הכא דתנאי

מסורת הש"ס

א) [כתובות כד. ב"מ לח:] ב"ק קט. ב"ב קעד. כתובות עז. סנהדרין לא. לעיל לח. ב) לעיל כ: [תוספתא פ"ב], ג) [קדושין סא.], ד) [ב"ב קעג.], ה) בדפו"ר בדיני ממונות, ולימא מיבא באחד, והוא בפרק בדיני ממונות בשלשה זה בורר, ו) בדפו"ר ובאמרו, ז) דבריס כד, ח) [לעיל עד.], ט) בתוס' בערכין איתא: לוקח, י) [ב"ק קיח.], יא) [בכתובות עד. ד"ה מגאי מילתא באופן אחר], יב) מיבא ועונה אינה מוצנת. מנלה כהן, יג) [סוכה מא.], יד) ג"ל דרב. מהר"ם ש"ף,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה משום וכו' התם דהוצרך:

מוסף תוספות

א. עד שיאמר ,רוצה אני' כיון שיש עליו מן הדין לקבלם. רשב"א. ב. שכל זמן שתרצה לתת יהא הוא מוכן לקבלם, והלכך הו"ל כמי שהוא חייב בקבלתם. רשב"א. ג. ואע"פ שתלה הוא בדעת האשה. רשב"א. לא נחלקו [רבא ורב פפא] אלא בגט על תנאי דמעות הללו שהיא חייבת כדי להשלים תנאה דמו לחוב ודמו למתנה ובעינא למידק האי עוונא מבית בבתי ערי חומה שהבית מכור אצלו מכירה גמורה אלא רחמנא אוקמיה אפדיון ומש"ה דמי לחוב ודמי למתנה. ר"ן. ד. דהא אמר [התם] מאן שמעת ליה דאמר בענין תנאי קודם למעשה רבי מאיר הוא משמע דרבי חנינא בן גמליאל פליג אכולהו, לכן נראה לי דפליג אכולהו. תוס' קדושין סא. ה. לר"מ לא איצטריך, דבעי תנאי כפול, אלא. תוס' הרא"ש עה: ד"ה אלא.

עין משפט נר מצוה

ם א ב מיי' פ"ו מהל' אישות הל' ג [ופ"ג מהל' זכיה ה"ז] סמג עשין מא טוש"ע אה"ע סימן לח סעיף ב:

סא ג טוש"ע שם סעיף ד בהג"ה:

מוסף רש"י

שלא בפניו. כגון זה שהיה נטמן ומשום דתרמי לרשותא מאיכא, דאלא בפניו הוא ובעל כרחו הוא, משום הכי איצטריך ליה להלל לתקוני (שם). מאי דאיצטריך ליה תקין. ואי הוי נמי לוקח אתם ולא הוי בעי לקבוליהו הוה איצטריך להלל לתקוני דבעל כרחו תיהוי נתינה (שם). הרי זה גיטך והנייר שלי. כל הנייר אני מעכב לעצמי, אינה מגורשת. דכיון דהנייר שלו לא נתן לה כלום, דנמצאו אותיות פורמות באויר (לעיל ב:). על מנת שתחזירי לי את הנייר מגורשת. ומחזיר, דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה (שם).

פסקי רי"ד

אמר רבא מתקנתו של הלל הרי זה גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו בין מדעתו בין בעל כרחו מגורשת דמתנה בעל כרחה שמה מתנה וכי איצטריך ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין שלא מדעתו הויא נתינה: ת"ר הרי זה גיטיך והנייר שלי אינה מגורשת ע"מ שתחזירי את הנייר הרי זו מגורשת מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' דקס"ד דלא קניא גיטא עד שתחזיר לו את הנייר ונמצא דבעת קניית הגט לא יהיב לה מידי ורחמנא אמר ונתן בידה

דתנאי ומעשה בדבר אחד. פירוש שהתנאי סותר המעשה דאין הגט חל אלא אחר שנתקיים התנאי ואז אין הגט בידה אבל הילך אתרוג זה במתנה [ט] על מנת שתחזירהו לא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד דס"ל [א] על מנת כאומר מעכשיו והמתנה חלה מיד ואלא בו מיד כשיבא לידו [ב יא]: **מת** הבן או מת האב ה"ז גט.

פי' בקונטרס מת הבן בתוך ג' שנים משמע שרוצה לומר דאם לא הניקה ושמשה כלל אלא הוי גט [ג] וכן משמע בפירושו בגמרא גבי בשלמא לרבא כו' אלא לרב אשי כו' ואין נראה [ד] דאם מת האב כשישמשנו יום אחד פשיטא דהוי גט כיון שישמשנו עד שמת דמה יש לה לשמש יותר ואיכא למימר דאשמועינן אע"פ שמת קודם [יב] הוי גט אלא בעינן שתשמשנו כל ימי חייה דהא ודאי לא בעינן דאי הוה בעינן [ה] לא הוה גט דאין זה כראיות דאמרינן בפרק בתרא (לקמן דף פג:) כל ימי חייכי אין זה כראיות אלא נראה לרבינו יאנק לפרש דמת קודם שהניקה ושימשה כלל אלא הוי גט [יג] אלא להרווחה ולא לעורה והא לא איצטריך ואפי' לרב יוסף דאמר לעיל [יד] והא לא דלה יש לחלק דהכא משמע אם היה יודע שימות אביו או בנו לא היה מקפיד בתנאו [ו] אבל התם אדרבה אם היה יודע דאתי מטרא לא היה משמיט כלל [ח]:

כלל אמר רשב"ג כל עכבה שאינה הימנה ה"ז גט.

הקשה ה"ר אלחנן א"כ אמאי קאמר רבא לעיל [ט] דנתינה בעל כרחו לא הוא נתינה ולא הוי גט [טו] והא עכבה אינה ממנה [ז] והלכה כרשב"ג במשנתנו ועוד מאי שנא מת האב או הבן ממחולין לך דבעי למימר [י] דאפילו לרשב"ג אינה מגורשת וי"ל דהכא ודאי להרווחה בעלמא עשה כן וכיון שמת ולא אצטריך הוי כאילו נתקיים התנאי אבל התם שתתני לי מאתים זוז בדעתו שיקבלם [יא] ונפסוף כשאינו רוצה לקבלם לא נתקיים התנאי והא דמסקפא ליה לעיל במחולין לך דלמא אפי' לרבנן הוי גט ואע"ג דהכא לא הוי גט היינו משום דהתם בעצמו מחל לה [יב] אבל הכא לא מחל לה כלום:

ורמינהו שימשתו יום אחד ה"ז גט. אין להקשות אפי' הקונטרס דמפרש דמת הבן או מת האב דמתני' אחר שהניקתו אמאי לא מוקי להך ברייתא דהכא שמת לאחר שישמשתו והניקתו יום אחד דא"כ הוה ליה למיתני בהדיא ומת אבל אין לתרץ דא"כ מאי איריא יוס א' אפי' שעה אחת נמי דהא לרש"י שפירש בסמוך גבי אלא לרב אשי מאי שנא ריפא ומאי שנא סיפא ה"נ יום אחד ואם לא הניקתו אלא שעה אחת דאי דוקא לא הוי פריך מידי [יג]: **מתניתין** רשב"ג. דאמר (לעיל עד.) גבי אצטלית תתן לו את דמיה דלהרווחה קא מיכוין ומתניתין נמי להרווחה קא מכוין והנקה ושימוש כל הלורך קאמר וברייתא רבנן דאמרי לעורה קא מיכוין וכיון דלעורה יוס אחד לגי דהכי כיון דלא להרווחה קא מכוין [יד] ולפירוש זה אם מת קודם שהניקה ושימשה כלל אינו גט דהא לא לעורה אי נמי הכא לא נתכוון לעורה בתנאם אלא לגורך בנו ואבוי וכי מת הא לא אצטריך אבל גבי אצטלית לעולם הוא צריך לאצטלית ולא לדמי' ולכך כשאבדה יכול לומר איני חפץ בדמי טו) אצטלית וכן צריך לפרש בסמוך דמוקי מתני' כרבנן: **ברייתא** רשב"ג היא דמיקל בתנאי. והרווחה פורתא סגי אבל רבנן דמחמרי אית לן למימר דכל הלורך קאמר: **כאן** במפרש. ברייתא במפרש יוס אחד וקא משמע לן דוקא הניקתו ושימשתו יוס אחד אבל מת ולא הניקתו ושמשתו כלל אינו גט [ד] דסלקא דעתין כיון שהיקל עליה כל כך אלא הלריכה אלא יוס אחד אף על פי דפירש כי מת ולא הניקתו ושמשתו כלל ליהוי גט קא משמע לן דלא אמרינן הכי:

בשלמא

א' הרי זה גט. אמר רבא לא קשה כאן בסתם כאן במפרש פי' מתני' בסתם דאמר לה ע"מ שתניקי את בני ולא פירש לה כמה צריכה להניקו שתי שנים שהוא זמן ניקות הולד. וברייתא במפרש דאמר לה ע"מ שתניקי את בני יום אחד והוא גופיה קא משמע לן שאם משמשתו יום אחד והניקתו יום אחד שיתקיים התנאי הוי גט ואם לאו כגון שמת הבן או האב אינו גט ולאפוקי מדרבי שמעון בן גמליאל רב אשי אמר כל בסתם נמי כמפרש יום אחד דמי. פי' ברייתא דתני יום אחד אף על פי שאמר לה על מנת שתניקי את בני סתם די לה ביום אחד כיון שלא פירש לה זמן: תנן כמה היא מניקתו שתי שנים בשלמא לרבא ניחא אלא לרב אשי למה לי שתי שנים יום אחד סגי ד"ק יום אחד משתי שנים. לאפוקי לאחר שתי שנים דלא יום אחד מי"ח חודש לאפוקי אחר י"ח חודש דלא. פי' שכבר עבר זמן הניקתו. מיתיבי הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט

בשלמא

דבר אחד. בגט עצמו הוא התנאי להחזירו והוא המעשה להיות גט: **רב אשי אמר הא מני.** דקתני על מנת שתחזירי מגורשת: **רבי היא דאמר וכו' לאומר מעכשיו דמי.** ואשתכח דבשעת גירושין נקיטא לגט ולאחר זמן היא מחזרת ומתנה על מנת להחזיר שמה מתנה: **אתקין שמואל כו'.** כשמוסרו לה יאמר אם לא מתי לא יהא גט אם מתי יהא גט דבעי' תנאי כפול דאי ולא"ש או שמת האב או שאמר כו'], ו) [מוספתא פ"ה], ח) בכ"י שבר"ף נוסף ד"ה מתניתין רבנן. דקפדי בתנאי ואמרו באצטלית ודוקא מתן אצטלית ולא דמיה, ט) ל"ל תנוק. מצור דבש, י) [סוכה מא: קדושין ו: בבא מתרא קלז:], יא) [וע' תוס' קדושין ו: ד"ה לא אחזירו ותוס' סוכה מא: ד"ה הילך ותוס' ב"ב קלז: ד"ה לא], יב) בדפו"ר נוסף, לה, יג) [דף עד:], יד) ל"ל ולפי. מהרש"ל, טו) עי' מהרש"ל ומהר"ם שי"ף,

מוספת תוספות

א. לרבא. תוס' ב"ב קלז: כרבי, [דהאומר]. תוס' הרא"ש. ב. ויכולים המעשה והתנאי להתקיים. תוס' ב"ב שם. ג. [ד]לא נתקיים כלום מן התנאי. רש"י לקמן עו. ד. [ד]בשלמא גבי בן איצטרך לאשמועינן אע"פ שמת תוך ב' שנים, אלא באב מאי קמ"ל. תוס' הרא"ש. ה. [אף] אי הוה מתקיים התנאי. תוס' הרא"ש. ו. גבי אריס. תוס' הרא"ש. ז. [דהא] לא נתכוון אלא לצרכו. תוס' הרא"ש. ח. לשון הרשב"א: דלא טפי ליה אלא מחמת טירחא יתירא והא לא טרח. ט. כי לא הוי נתינה מאי הוי, מ"מ תהא מגורשת, דהא רוצה לקיים תנאה. רשב"א. י. ויכולה היא שתאמר הילך מאתים זוז אם תרצה ליקח קח. רשב"א. יא. ובידו ליקחם עכשיו כמו בשעת התנאי ודאי בעינן קיום התנאי. רשב"א. יב. [ו]איפשר לומר שכל כך לא נתכוון לצערה. רשב"א. יג. לרב אשי דילמא רישא בשהניקתו שעה אחת ולא הספיקה להניקו יום תמים עד שמת ורב אשי במפרש יום אחד דוקא קאמר יום אחד ולא תהני לה שעה אחת בדלא מאית הא מאית שעה אחת סגי דמ"מ הרי נתקיים התנאי שהניקתו. רשב"א. יד. [ו]אפשר לומר שכל כך לא נתכוון לצערה. רשב"א. טו. אי דילמא רישא בשהניקתו שעה אחת ולא הספיקה להניקו יום תמים עד שמת ורב אשי במפרש יום אחד דוקא קאמר יום אחד ולא תהני לה שעה אחת בדלא מאית הא מאית שעה אחת סגי דמ"מ הרי נתקיים התנאי שהניקתו. רשב"א. טו. שאמר האב וכו'. פי' אע"פ שלא הקפידתו האשה שאין העכבה ממנה אפ"ה אינו גט כיון שלא נתקיים התנאי. רשב"ג אומר כל עכבה וכו' ומי בעי' כולי האי. ורמינהו שמשתו יום א' הניקתו יום

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמה סעיף ה:

סג ב ג ד ה מיי' פ"ח שם הלכה יט סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמג סעיף ח:

מוסף רש"י

כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי. על מנת כך וכך (קדושין ס:) על מנת ולפי תנאה משמע והכי קאמר מעכשיו יהא גט על מנת שיתקיים תנאי זה וכל אימת דמתקיים תנאה הוה ליה גט למפרע (ע"ז לז. וכנ"ז לעיל עד.).

פסקי רי"ד

ואסיק רב אשי הא מני ר' היא דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי. פי' והגט קונה למפרע משעה שמסרו בידה קודם שתחזיר לו הנייר וההזרת הנייר הוי תנאה ומקיימה ליה לתנאה והוי גיטא למפרע ובההיא שעתא הנייר שלה היה ומתנה ע"מ להחזיר שמה [מתנה] אתקין שמואל בגיטא דש"מ אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט פי' הכי צריך למימר אם מתי יהא לא אמר הכי הוה ליה גט לאחר מיתה ומשום דתנינן ליה בפירוש במתני' לא איצטריך שמואל למימרי': ולימא אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא לא מקדים אינש לפורענותא לנפשיה הלכך מתחיל באם לא מתי ומשום דבע' תנאי כפול אומר שניהם שאם לא יכפול תנאו אין זה תנאי והוי גט מיד ואם הוא כהן מיפסלא עילויה מתקיף לה רבא מכדי כל תנאי מהיכא גמרי' ליה מבני גד ובני ראובן מה התם הן קודם ללאו אף וכו' לאפוקי הכא דלאו קודם להן אלא אמר רבא הכי לימא אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט מ"ש לא מתי לא יהא גט דלא מקדים אינש לפורענותא לנפשיה ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט דבע' תנאי כפול והן קודם ללאו. תניא (ב"מ צד.) אבא חלפתא איש כפר חנניה אומר משום ר' מאיר תנאי קודם למעשה הרי זה תנאי. מעשה קודם לתנאי אין זה תנאי. פי' כגון אם מתי יהא גט זהו תנאי קודם למעשה כמו אם יעברו ונתתם. יהא גט אם מתי זה מעשה קודם לתנאי שאין זה תנאי אלא מיד הוי גט. והלכתא כר' מאיר משום דתנן סתמא כותיה בפ' השוכר את הפועלים (שם) כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכל תנאי שמעשה קודם מתחילתו תנאו בטל וכל תנאי שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים. ואי קשה והיכי תנן בפרקין (לעיל עב.) זה גיטיך אם מתי זה גיטיך מחולי זה לא אמר כלום מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט. והא הרי זה גיטיך הוי מעשה אם מתי הוי תנאה ואנן בעי' תנאי קודם למעשה י"ל התנא קיצר את לשונו. וה"ק זה גיטיך אם מתי יהא גט דהוי תנאי קודם למעשה עיין בשלהי פרקין שהוכחתי כרבנן ועי' בפ' האומר בקידושין: **מתני'** הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא ע"מ שתניקי את בני כמה היא מניקתו שתי שנים ר' יהודה אומר י"ח חודש מת הבן או שמת האב הרי זה גט ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שמת האב או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט רשב"ג אומר הרי זה גט אמר רשב"ג כל עכבה שאינה ממנה הרי זה גט. פי' הרי היא מניקתו שתי שנים שיהו לולד כ"ד חודש שכך הוא זמן ניקתו ולענין לשמש את אביו כל ימי חייו מת הבן או וכו' פי' דוקא אם התחילה להניקה ואח"כ מת אבל אם לא הניקה כלל ומת הבן אינו גט שהרי לא נתקיים התנאי

פסקי רי"ד (המשך)

של יניקה כלל ודמי לסיפא כשאמר שתי שנים ומת הבן בתוך שתי שנים שלא נתקיים התנאי של שתי שנים. או שאמר האב וכו'. פי' אע"פ שלא הקפידתו האשה שאין העכבה ממנה אפ"ה אינו גט כיון שלא נתקיים התנאי. רשב"ג אומר כל עכבה וכו' ומי בעי' כולי האי. ורמינהו שמשתו יום אחד וקא משמע לן דוקא הניקתו ושמשתו יום אחד אבל מת ולא הניקתו ושמשתו כלל אינו גט [ד] דסלקא דעתין כיון שהיקל עליה כל כך אלא הלריכה אלא יום אחד אף על פי דפירש כי מת ולא הניקתו ושמשתו כלל ליהוי גט קא משמע לן דלא אמרינן הכי:

בשלמא

בשלמא לרבא רישא בדלא פריש סיפא בדפריש אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא קשיא ת"ר [ח]הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים ועל מנת שתניקי את בני שתי שנים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט לפי שלא אמר לה אם תשמשי אם לא תשמשי אם תניקי ואם לא תניקי דברי רבי מאיר וחכ"א נתקיים התנאי ה"ז גט ואם לאו אינו גט רשב"ג אומר אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול איכא דאמרי לר' מאיר קאמר ליה ואיכא דאמרי לרבנן קאמר להו איכא דאמרי לר' מאיר קאמר ליה והכי קאמר ליה אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול והוו להו שני כתובים הבאין כאחד [ט]וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין איכא דאמרי לרבנן קאמר להו והכי קאמר להו אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול וגמרינן מינייהו ורמינהו הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת האב או מת הבן אינו גט דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט יכולה היא שתאמר לו תן לי אביך ואשמשנו תן לי בנך ואניקנו קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר קשיא דרבנן אדרבנן דרבי מאיר אדרבי מאיר לא קשיא התם בדלא כפליה לתנאיה הכא בדכפליה לתנאיה ורבנן אדרבנן לא קשיא [י]מאן חכמים דהכא רבן שמעון בן גמליאל היא דאמר כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט תנו רבנן [יא]אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא ב' שנים וחזר ואמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז לא ביטל דברי האחרון את הראשון רצתה משמשתו רצתה נותנת לו מאתים זוז אבל אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתני לי ג' מאות זוז ביטל דברי האחרון את הראשון ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין אהייא אילימא אסיפא הרי בטל [יב]אלא ארישא מהו דתימא כל לקיומא תנאי מצטרפין קמ"ל: **מתני'** הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום והיה הולך מיהודה לגליל הגיע לאנטיפרס וחזר בטל תנאו הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום והיה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר בטל תנאו הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום והיה הולך למדינת הים והגיע לעכו וחזר בטל תנאו [יג]הרי זה גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום היה הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הרי זה גט: **גמ'** למימרא דאנטיפרס בגליל[יד] הוה קיימא ורמינהי [טו]אנטיפרס ביהודה וכפר עותנאי בגליל בינתים מטילין אותו לחומרא מגורשת ואינה

בשלמא לרבא רישא בדלא פריש סיפא בדפריש. פי' בקונט' כיון דלא אצטריך לפרושי ופירש אמרי' דאתיא למימר דאפילו מת לא הוי גט ואין נראה לר"י דהא גבי אצטריך לפרושי[א] וגבי בן אצטריך לפרושי לר' יהודה דאמר י"ח חודש[ב] ומה שפירש נמי אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא כיון דבריש כמפרש יום אחד דמי על כרחין מת האב או הבן דקתני כגון שמת הניקתו כלל ואמאי ה"ז גט הא לא נתקיים כלום מן התנאי ואין נראה דלר"ע מת הבן היינו שלא הניקתו כלל [ג]כדפירש במתני' ונראה לר"י לפרש בשלמא לרבא [ד]כו' וסיפא בדפרש דהואיל ופירש שתי שנים[ה] ודאי לעעורה קא מכוין ואפילו מת אינו גט אלא לרב אשי כיון דריש נמי הוי [ג]במפרש יום א' הרי נמי נתכוין לעעורה כיון דפירש ואפילו מת לא ליהוי גט כמו בסיפא[ו]: **והוו להו שני כתובין הבאין באחד. הקשה ה"ר אלחנן בפרק האומר (קדושין דף סא:) דפריך מקראי טובא לר' חנינא בן גמליאל דלא בעי תנאי כפול ליתא[ז] דהויא ב' כתובין הבאים כאחד וי"ל דהתם כאיכא דאמרי דהכא דלרבנן קאמר להו[ז] אי נמי אי הוה פריך ליה התם מכולהו בהדי הדדי הוי משני להו דהוו שני כתובין הבאין כאחד ועוד דשפיר [יז]מצריך להו רבי חנינא בן גמליאל התם: **וגמרינן** מינייהו. פי' בקונטרס ולא הוו שני כתובים הבאין כאחד דכולהו מצריך להו ר' חנינא בן גמליאל בקדושין (ג"ז סט) ואין נראה להרב רבי אלחנן דהתם לא מצריך להו אלא דמשני להו דאין משוס אחד מהן ללמוד דיבעי תנאי כפול אבל לרבי מאיר דילף מייניהו לא עביד שם צריכותא ויש לומר דיש בהן שום צריכותא: תניא

בשלמא לרבא רישא בדלא פריש סיפא בדפריש. פי' בקונט' כיון דלא אצטריך לפרושי ופירש אמרי' דאתיא למימר דאפילו מת לא הוי גט ואין נראה לר"י דהא גבי אצטריך לפרושי[א] וגבי בן אצטריך לפרושי לר' יהודה דאמר י"ח חודש[ב] ומה שפירש נמי אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא כיון דבריש כמפרש יום אחד דמי על כרחין מת האב או הבן דקתני כגון שמת הניקתו כלל ואמאי ה"ז גט הא לא נתקיים כלום מן התנאי ואין נראה דלר"ע מת הבן היינו שלא הניקתו כלל [ג]כדפירש במתני' ונראה לר"י לפרש בשלמא לרבא [ד]כו' וסיפא בדפרש דהואיל ופירש שתי שנים[ה] ודאי לעעורה קא מכוין ואפילו מת אינו גט אלא לרב אשי כיון דריש נמי הוי [ג]במפרש יום א' הרי נמי נתכוין לעעורה כיון דפירש ואפילו מת לא ליהוי גט כמו בסיפא[ו]: **והוו להו שני כתובין הבאין באחד. הקשה ה"ר אלחנן בפרק האומר (קדושין דף סא:) דפריך מקראי טובא לר' חנינא בן גמליאל דלא בעי תנאי כפול ליתא[ז] דהויא ב' כתובין הבאים כאחד וי"ל דהתם כאיכא דאמרי דהכא דלרבנן קאמר להו[ז] אי נמי אי הוה פריך ליה התם מכולהו בהדי הדדי הוי משני להו דהוו שני כתובין הבאין כאחד ועוד דשפיר [יז]מצריך להו רבי חנינא בן גמליאל התם: **וגמרינן** מינייהו. פי' בקונטרס ולא הוו שני כתובים הבאין כאחד דכולהו מצריך להו ר' חנינא בן גמליאל בקדושין (ג"ז סט) ואין נראה להרב רבי אלחנן דהתם לא מצריך להו אלא דמשני להו דאין משוס אחד מהן ללמוד דיבעי תנאי כפול אבל לרבי מאיר דילף מייניהו לא עביד שם צריכותא ויש לומר דיש בהן שום צריכותא: תניא

מסורת הש"ס

ח) [תוספתא פ"ה], ט) [קדושין כד. וש"נ], י) [עיתוסין פג. וש"נ], יא) [תוספתא פ"ד], יב) בכת"י נוסף: וכפר עותנאי מיהודה, יג) [תוספתא פ"ה], יד) ברש"י שבריי"ף נוסף: לה, טו) בדפו"י בגלאס, יז) [ע"ב], יח) בדפו"ל בתנאו, יט) נראה שצ"ל בדפרשתי, והוא לעיל ד"ה מת, יא) נראה שצ"ל כמפרש, יב) נראה שצ"ל משני. מהר"ם ש"ף ועי' מהרל"ח על תוס' ד"ה וגמרינן,

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

מוסף תוספות

א. כדי להקל עליה דאי בסתם הוה ליה לשמושיה עד דמאית. רשב"ם. ב. ואהני פירושא להחמיר עליה להניק שתי שנים. רשב"ם. ג. רישא דלא פריש, אימור לפי הצורך נתכוין, והא לא איצטריך. תוס' הרא"ש. ד. אע"פ שלא היה צריך לפרש. תוס' הרא"ש. ה. ועע"ש בתוס' הרא"ש ס' לייפב פירש"י, ולף הומיא דדמיו מן הירושלמי. ו. דאדרבא משום הכי ניחא משום. תוס' הרא"ש. ז. דגמרינן מינייהו. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

בשלמא לרבא רישא בדלא פריש סיפא בדפריש אלא לרב אשי מ"ש רישא ומ"ש סיפא. פי' בשלמא לרבא דאוקי רישא דמתני' שתי שנים ממש ואף על גב דסתם. רישא דקאמר מת הבן בתוך שתי שנים ה"ז [גט] בדלא פריש שתי שנים והרי הניקתו כל צרכו. סיפא בדפריש על כרחיך דוקא קאמר דהא לא איצטריך לפרושי ופירש. אלא לרב אשי דאמר רישא דמתני' יום א' קאמר על כרחיך מת הבן או מת האב דקתני כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי הרי זה גט הרי לא נתקיים כלום מן התנאי: קשיא. וכיון דאיתוקם רב אשי בקושיא ש"מ כרבא הלכתא דאמר סתמא כל זמן הניקה [ח] משמע שתי שנים ולהד: ת"ר הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט לפי שלא אמר לה אם תשמשי ואם לא תשמשי אם תניקי ואם לא תניקי דברי ר' מאיר וחכמים אומרים נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים. וכתב ר"י ז"ל והלכתא כרבנן. ואע"ג דקי"ל דבעי' תנאי כפול הני מילי באם תשמשי ואם לא תשמשי כענין שנאמר אם יעברו ואם לא יעברו וכדאתקין שמואל בגיטא דש"מ אבל בע"מ לא דקי"ל כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי. ואינו נ"ל לחלק (ס"א דיש חילוק) בין ע"מ ובין אם דאדרבה כיון דע"מ כאומר מעכשיו דמי. כ"ש דלא מהני ביה תנאה לאורויי האי גיטא דהשתא באם לא מהני בע"מ לא כ"ש אבל נ"ל דמדאתקין שמואל לא מצינן למפסק כר' מאיר דכיון דלא איפסקא בהדיא הלכה כר' מאיר לא מצינו למסמך אתקנתא דשמואל דנ"ל שמואל לחומרא הוא דאתקין הכי בגיטא דש"מ שלא תפסל עליו מעכשיו אליבא דרבי מאיר בע"מ לא הוי תנאה משום דלא כפליה לתנאיה לעולם בגט זה אע"ג דלא איקיים דקי"ל דבעי' תנאי כפול הני מילי באם תשמשי ואם לא תשמשי כענין שנאמר אם יעברו ואם לא יעברו וכדאתקין שמואל בגיטא דש"מ אבל בע"מ לא דקי"ל כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי. ואינו נ"ל לחלק (ס"א דיש חילוק) בין ע"מ ובין אם דאדרבה כיון דע"מ כאומר מעכשיו דמי. כ"ש דלא מהני ביה תנאה לאורויי האי גיטא דהשתא באם לא מהני בע"מ לא כ"ש אבל נ"ל דמדאתקין שמואל לא מצינן למפסק כר' מאיר דכיון דלא איפסקא בהדיא הלכה כר' מאיר לא מצינו למסמך אתקנתא דשמואל דנ"ל שמואל לחומרא הוא דאתקין הכי בגיטא דש"מ שלא תפסל עליו מעכשיו אליבא דרבי מאיר בע"מ לא הוי תנאה משום דלא כפליה לתנאיה לעולם בגט זה אע"ג דלא איקיים דקי"ל דבעי' תנאי כפול הני מילי באם תשמשי ואם לא תשמשי כענין שנאמר אם יעברו ואם לא יעברו וכדאתקין שמואל בגיטא

מוסף תוספות

ח) נראה דל"ל דולך קאמר דהיינו שתי שנים. כ) נראה דל"ל דלא מצינו לפסק כר"מ לא בגיטין ולא בקדושין וכו'.

סד א ב מי' פ"ח מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף י:

סה ג מי' שם פרק ט הלכה ט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמד סעיף ז:

פסקי רי"ד (המשך)

תנשא לעלמא עד שתקיים תנאו והכי נמי אמרינן לקמן (פה:) בפרק המגרש אתקין רב בביטין וכו' מן יומא דין לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והא איהו הוא דאמר בפרק יש נוחלין (ב"ב קלו.) הלכה כרבי יוסי. אלא ודאי חומרא בעלמא הוא דאתקין בגיטא לאפוקי נפשיה מפלוגתא וה"א הכי אית למימר הכא דחומרא בעלמא הוא דאתקין שמואל שלא תפסל עליו מעכשיו אליבא דר' מאיר ולעולם הלכה כרבנן וכי היכי דפליגי רבנן עליה דר' מאיר בתנאי כפול הכי נמי פליגי עליה בהיון קודם ללאו דהא לא בעי רבנן הין ולאו כלל והכי נמי פליגי עליה בתנאי קודם למעשה דהכי אמרי' בשלהי השוכר את הפועלים (ב"מ צד.) מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא דבעי' תנאי קודם למעשה ר' מאיר דתניא אבא חלפתא אומר משום ר' מאיר וכו' ובשלהי פירקין מוכח (לקמן דף עז. וע"ש בדברי רבינו) בפירוש דרבנן פליגי עליה ולא בעי תנאי קודם למעשה: ת"ר אמר לה בפני שנים הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים וחזר ואמר בפני שנים הרי זה גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז לא בטלו דבריו הראשונים את האחרונים רצתה משמשתו רצתה נותנת לו ר' זוז. פי' אמר בפני שנים וכו' ולא מסרו לה בפניהם שאם מסרו לה איגרשא לה בהאי תנאה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר בפניהם כשאמסרנו לא אמסרנו אלא ע"מ כן וחזר ואמר לה בפני שנים וכו' ומסרו לה לא בטלו וכו' שלא בא זה להוסיף מדלא אמר לה שתתני לי מאתים זוז תוספת על תנאי הראשון ולעקור נמי לא בא מדלא בטל תנאו הראשון בפני אלו אלא הכי קא"ל או תנאי ראשון או מאתים זוז אבל אם אמר לה בפני שנים הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה בפני שנים אחרים ג' מאות זוז בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מן הראשונים ואי' מן האחרונים מצטרפין. אהיא אילימא אסיפא הרי ביטל אלא ארישא פשיטא שמה שמעיד זה אינו מעיד זה ולאו כל כמיניהו לשוויי תנאה בגיטא עד דמספרי חדא מילתא מהו דתימא כל קיומי תנאה מצטרפי קמ"ל. פי' מהו דתימא

הואיל ושניהם מעידים שהיה תנאי בגט זה יהיו נאמנים שלא תנשא עד שלא תקיימנו קמ"ל כיון שאין עדותן מכוונת אינן נאמנים לשוויי תנאה בגיטא והואיל והגט יוצא מתחת ידי האשה נאמנת לומר בעלי נתנו לי בלי תנאי ותנשא בו: **מתני'** הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וחזר בטל התנאי. הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וחזר בטל התנאי. הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך למדינת הים והגיע לעכו וחזר בטל התנאי. הרי זה גיטיך כל שאעבור מכנגד פניך שלשים יום היה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הרי זה גט. אוקימנא בגמרא דאנטיפרס היא בסוף ארץ יהודה ששתי העיירות הללו הן עומדין בין גבול יהודה וגליל. ועותנאי היא ראש גליל ואנטיפרס ראש יהודה והדרך שיש בין

תניא כוותיה דרבי יוחנן. מייתי ראיה מדקאמר ולגבו יצאו מין מושבין משמע דאם נתיחד עמה לא הוי אלא גט ישן אבל לרב הונא[א] אם נתיחד עמה בטל הגט לגמרי[ב]: **וניחוש שמא פיים.** מפורש לעיל (דף יח: ד"ה שמא): **ולא** הודו לו כל סיעתו כו'. מין להוכיח מכאן דאין הלכה כרבי יוסי אע"ג דרב פסק כוותיה[יא] משום דרבי יוחנן קאמר הכא לא הודו לו כל סיעתו ורב ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן דהא ר' יוחנן גופיה יכול לסבור כרבי יוסי או שמא דוקא הכא דבעל פה לא סבר כרבי יוסי: **דהא** אקיים ליה תנאיה. וא"ת לאלתר מה יש לחוש דהא ודאי יתקייס התנאי דכיון דמת לא ישוב עוד לביתו וי"ל דאיכא למיגזר אטו לא מת כי אין העולם יודעין שמת ויתמהו על שמתירין לישא אבל לאחר שנים עשר חדש הכל יודעין שנתקייס התנאי: **הכל מודים לכשתצא לבי נפקא** קאמר. ולרבי יוסי גט ואינו גט כדאמר לעיל (עב:) באחר מיתה: לאחר

ואינה מגורשת. לישא בגט זה ספק בטל במהלך הראשון הואיל ועבר אנטיפרס הוה ליה ספק יהודה[יב] ספק גליל ובטל שהרי חזר בתוך שלשים או שמא ספק יהודה הוא ולא בטל תנאו ונתקייס במהלך השני והוי גט: **אמר אביי.** מתני' נמי אית לה דאנטיפרס ביהודה וכגון דאמר לה תרי תנאי: **אי מטינא לגליל לאלתר ליהוי גיטא.** ואפי' לא משתהינא: **ואי משתהינא באורחא תלתין יומין ולא אתינא ליהוי גיטא.** ואפי' לא מטינא לגליל הלכך הגיע לאנטיפרס וחזר לאלתר תנאו בטל ואין כאן עוד לקיימו שהרי לא לגליל בא ולא נשתהה ואפי' קיימו לאחר זמן הרי לא התנה אלא על מהלך הראשון וכשהזכיר גליל לא הזכיר למנות השלשים משם והלאה אלא שיהא מיד גט כשיגיע שם והרי לא הגיע וגם לא נשתהה והכי משמע מתני' הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום מיום שאלא מכאן והיה הולך מיהודה לגליל ותלה הגט גם בביאתו לגליל: **נמימרא דעכו במדינת הים קיימא.** אמאי דהוה סלקא דעתין מעיקרא קאי ולאו אתירוצא דאביי: **כי הוו מיפטרי רבנן מהדדי.** בני מדינת הים שהיו הולכין לגמוד תורה בארץ ישראל כשמוזרים לבתיהם היו חבריהם בני ארץ ישראל מלוים אותן עד עכו ומשם נפטרים מהם: **שאסור.** לבני ארץ ישראל לנאת לחוצה לארץ: **והא לא עבר.** שלשים יום לגופין: **שמיע.** והרי שלשים יום לגופים בלא תשמיש כדקתני הואיל ולא נתיחד עמה: **לישנא מעליא.** פנים של מטה: **הרי זה גט קפוי.** דאין הגט נפסל משום גט ישן הואיל ולא נתיחד עמה ולכי מקייס תנאיה ליהוי גיטא: **גט ישן.** כל שנתיחד עמה בין כתיבה לנתינה ופסלוהו רבנן משום שמא יאמרו גיטה קודם לנישואין לגרש בהזורק (דף עט:): **שמא פיים.** כשהיה בא אצלה פיים קטטה שביניהם ונתיחד עמה ולאחר זמן אתי בעל מערער ואמר פייסתי: **נאומר.** בשעת התנאי על מנת כן אני מוסר לה שתהא נאמנת עלי כמאה עדים כל זמן שתאמר שלא באתי ונתיחדתי ופייסתי: **כל שכן אגריתא.** דכיון דהיכא דלא בא חיישי' שמא פיים אי נאו דאתני בריש נאמנת עלי כ"ש אגרייתא שהיה הולך וכו': **אבל אמתני'.** דמת בתוך י"ב חדש ולא ראינו שבא בעיר משיא לא חיישינן שמא פיים ואפי' לא היימנה עליה מעיקרא הוי גט דהא לא אתא: **מתני' אינו גט.** דכיון דלא אמר מעכשיו משמע לאחר י"ב חדש יהא גט והרי מת בתוך הזמן וגריכה ליה: **גמ' הכי הוה** שאמרו מגורשת ואינה מגורשת דמיא דמסתמא מעכשיו קאמר לה: **כי דינא דשרי משתא.** שמנן של עובדי כוכבים והיינו ר' יהודה נשיאה שהיה בימי האמוראים בן בנו של רבינו הקדוש כדאמרינן במסכת ע"ז (דף ז:) מסתמיך וחזיל ר' יהודה נשיאה אכתפיה דר' שמלאי כו': **כרבי יוסי.** בב"ב (דף קו.) הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה רבי יוסי אומר אינו צריך שזמנו של שטר מוכיח עליו דלהכי איכתיב זמן בשטרא לידע שמהיום נתן לו גוף הקרקע שלא יירשו אחיו עמו והפירות לאחר מותו: **בנו של ר"ג בר רבי.** בנו של רבינו הקדוש: **הוה.** שתהא מותרת: **ולא הודו לו כל שעתו.** כל ימי חייו: **לאלתר שריפוה.** כשנמעו בו שמת ואפילו קודם י"ב חדש: **דהא לא אתי.** שהרי ודאי לא יבא עוד ויש כאן קיום תנאי: **ותבעי ליה.** נמי אמתני' היכא דאמר מעכשיו ודברי הכל אמאי בעי לה אפלוגתא: **אין ה"נ.** דאיכא למבעי אמתני' ולהכי בעייה מההוא סבא ואגיבא דרבותינו משום דהוה בההוא מציעותא דשריותא ויש לו להשיבו מפי השמועה ששמע וידע היאך התירו אבל אי הוה בעי מסתמא או מגברא אחרינא הוי בעי לה אמתני': **הכל מודים.** באומר לאשתו בלילה זה גיטך כשתצא חמה מנרתיקה לכי

א) [מיי' פ"ה מהל' מלכים הלכה ט"ן]: **סו ב** ג ד מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' ט וי"ל סמג עשין נ טוש"ע אה"ע ס"ל קמל סעיף ז: **סז ה** (מיי' שם הל' יא) טוש"ע שם סעיף ג: **סח ו** מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג: **סט ז** ח מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעיף ה: **ע ט** מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ג:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

פסקי רי"ד

אנטיפרס לעותנאי היא מסופקת ספק שהיא נחשבת מארץ יהודה ספק היא נחשבת מארץ הגליל ותרי תנאי קאמר לה כשהיה הולך מיהודה לגליל התנה עמה אי מטינא לגליל לאלתר ליהוי גיטא אי משתהינא הכא ביהודה תלתין יומין ולא אתינא (לאלתר) נמי ליהוי גיטא ואע"ג דלא מטינא לגליל וזה האיש הלך כל ארץ יהודה והגיע לאנטיפרס שהיא עומדת בסוף יהודה סמוך לגליל וחזר לביתו קודם ל' בטל הגט דהא לא לגליל אזיל ולא אשתהויי אישתהי תלתין יומין ביהודה ובטל תנאי שששה בנתינה זו כשנתן גט לאשתו על תנאי זה ואע"פ שאח"כ הולך בגליל או שוהה ביהודה ל' יום אינו גט שכבר בטלה נתינה הראשונה אבל אם נוטלו ממנה וחוזר ונותנו לה פעם שניה יכול לגרש בו להתנות מה שרוצה דקי"ל גט שבטלו חוזר ומגרש בו. ואם היה הולך מגליל ליהודה והתנה עמה אלו שני התנאים דאי מטינא ליהודה לאלתר ליהוי גיטא ואי משתהינא הכא בגליל תלתין יומין ולא אתינא (לאלתר) ליהוי גיטא ואע"ג דלא מטינא ליהודה והיה מהלך כל ארץ הגליל והגיע לכפר עותנאי שעומדת בראש הגליל וחזר לביתו קודם ל' יום בטל התנאי דהא לא ליהודה אזל ולא אשתהויי אשתהי תלתין יומין בגליל ואם יצא חוץ מכפר עותנאי והגיע לדרך שבין עותנאי לאנטיפרס שהיא מסופקת מאיזו נחשבת היא מגורשת ואינה מגורשת ואם מת חולצת ולא מתיבמת וכן אם היה הולך מא"י למדינת הים והתנה לה אלו שני התנאים והגיע לעכו שהיא בקצה א"י עומדת ולא שהה שם ל' יום וחזר בטל התנאי דלאו למדינת הים אזל ולא אשתהויי אשתהי. ה"ז גיטך כל זמן וכו' והא לא עבר. פי' דהא הולך ובא קתני וכיון שלא עבר מכנגד עיניה ל' יום רצופים למה יהיה הגט

גליון הש"ם

גמ' לישנא מעליא נקט. עיין יומא דף עה. כתובות דף יג. ודף סה: סנהדרין דף ג. ולקמן דף פ ע"ב:

מוסף תוספות

א. דמפרש פניך תשמיש וקתני מתני' הואיל ולא נתייחד עמה הרי זה גט, הא. תוס' הכא"ש. ב. דכיון דנתייחד עמה ודאי בא עליה ובטל הגט. תוס' הכא"ש.

פסקי רי"ד (המשך)

דלקמן אמרי' אם נתגרשה בו תנשא לכתחלה דאין בו שום איסור שבעולם וגרושה גמורה היא ולא אמרי' אלא שלא תתגרש בו לכתחלה (אלא) מפני לעז הולד וא"כ אמאי מקשי' וניחוש שמא פיים ואפילו אם פיים ובא עליה כיון שמותרת להנשא בו לכתחלה מאי איכפת לן ותו בגט ישן דהתם היחוד הוא קודם הנתינה והלכך הוא כשר שהגט בא ועוקר כל הקידושין שהיו לפניו אבל הכא היחוד הוא לאחר נתינת הגט וי"ל קדושה בביאה וצריכה גט אחר הלכך נ"ל לפרש בגט ישן דהכא חמור מגט ישן דהתם דהתם אמרי' אם נתגרשה בו תנשא לכתחלה אבל הכא אם נתיחד עמה לאחר שנתנו לה הגט בטל שאם אמר לה הרי זה גיטיך מעכשיו כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום שאינו יכול לבטלו בנתיים אלא כל זמן שיעבור הגט קונה למפרע אבל היחוד שנתיחד עמה מבטל הגט דחיישינן שמא בא עליה וקדשה בביאה והגט לא עקר אלא קידושים הראשונים וצריכה גט אחר לביאה זו ואם לא אמר לה מעכשיו אלא כל זמן שאעבור שאין הגט מתקיים אלא לכשיעבור ולא למפרע ועד אז היא אשת איש גמורה שאין לומר קדשה בההוא יחוד מ"מ י"ל שבטל הגט באותה ביאה שעשה שהרי כיון שלא

אמר מעכשיו יכול הוא לבטלו כל זמן שרוצה וכיון שבא עליה בתורת אישות ולא בתורת בעילת זנות אין לך בטול גדול מזה ואפילו עבר מכנגד פניה ל' יום לאחר מיכן אינה מגורשת בנתינה הראשונה שעשה כיון שיש יחוד אחריה וצריך ליטול הגט מידה ולחזור וליתנו לה ולהתנות עמה פעם אחרת שאע"פ שבטלו אם רוצה לחזור ולגרש בו יכול לגרש בו. וניחוש שמא פייס. פי' אמאי תני ולגבו ישן אין חרשישין ניחוש שמא כשהיה בא אצלה פייס קטטה שביניהם ונתיחד עמה ולאחר זמן אתי בעל ומערער ואומר פייסתי. אמר רבה בר בר הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי. פי' בשעת התנאי אמר ע"מ כן אני מוסר לה שתהא נאמנת עלי כמאה עדים כל זמן שתאמר שלא באתי ונתיחדתי ומה: ואיכא דמתני להא אמתני' מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש וניחוש שמא פייס אמר רבה בר בר הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי. מאן דמתני לה אמתני' כ"ש אברייתא ומאן דמתני

גט: אמר רב הונא מאי פניך תשמיש ואמאי קרי ליה פניך (לימא מילתא) [לישנא מעליא] נקיט והלכך אע"פ שהיה הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הרי גט: ור' יוחנן אמר לעולם פניך ממש ומי קתני הרי זה מגורשת ה"ז גט קתני דלא הוי גט ישן ולכי מלו תלתין יומין הרי גיטא. פי' לעולם פניך קאמר ממש שכל זמן שלא נעלם מעיניה ל' יום אינו גט ומאי דקשה לך והא לא עבר והיכי תני הרי זה גט לא קתני הרי זה גט להיותה מגורשת אלא הכי קתני הרי זה גט כשר דלכי מלו תלתין יומין ונעלם ממנה ל' יום מגורשת היא ולא אמרי' כיון שהיה הולך ובא ניחוש לגט ישן אלא כיון שלא נתיחד עמה אין לחוש לגט ישן. תניא כותיה הרי זה גיטיך כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום והיה הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הרי זה גט ולאחר לא תנשא עד ל' יום ולגט ישן אין חרשישין שהרי לא נתיחד עמה פי' הרי זה גט כשר שאם ישלים ל' יום ולא יבא היא מגורשת ונשאת לאחר ולא חיישינן לגט ישן שהרי לא נתיחד עמה. ופי' המורה גט ישן כל שנתיחד עמה בין כתיבה לנתינה ופסלוהו רבנן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה לקמן בפרק הזורק וקשה לי בהאי פירושא חדא בגט ישן

ה"ז גיטך כל זמן שאעבור וכו': והא לא עבר אמר רב הונא מאי פניך תשמיש ואמאי קרי ליה פניך [ג]לישנא [ד] מעליא נקט ורבי יוחנן אמר לעולם פניך ממש מי קתני הרי זו מגורשת ה"ז גט קתני דלא הוי גט ישן [ה]ולכי מלו תלתין יומי הוי גיטא תניא כוותיה דר' יוחנן [ו]ה"ז גיטך כל זמן שאעבור מנגד פניך שלשים יום והיה הולך ובא הואיל ולא נתייחד עמה ה"ז גט [ז]ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה וליחוש שמא פיים אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמי' דרב [ח]באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי איכא דמתני לה אמתניתין מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש ה"ז גט וליחוש שמא פיים אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי מאן דמתני לה אמתני' כל שכן אברייתא מאן דמתני לה אברייתא אבל אמתני' [ט]הא לא אתא: **מתני'** [י]ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט [יא]ה"ז גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש ה"ז גט [יב]אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו ותנו גט לאשתי כתבו גט בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט [יג]כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט רבי יוסי אומר כזה גט [יד]כתבו לאחר י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש ומת אם הגט קודם למיתה ה"ז גט ואם מיתה קדמה לגט אינו גט ואם אין ידוע זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת: **גמ'** [טו]תנא רבותינו התירוה לינשא מאן רבותינו אמר רב יהודה אמר שמואל בי דינא דשרו מישחא סברי לה כרבי יוסי [יח]דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו א"ר אבא בריה דרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן [יט]ר' יהודה נשיאה בנו של ר"ג בר רבי הורה ולא הודו לו כל [כ]סיעתו ואמרי לה כל [כא]שעתו א"ל ר' אלעזר לההוא סבא כי שריתוה לאלתר שריתוה או לאחר שנים עשר חדש שריתוה לאלתר שריתוה דהא לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש שריתוה דהא איקיים ליה תנאו [כב]ותיבעי ליה מתניתין מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט לאלתר הוי דהא לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש דהא איקיים ליה תנאיה [כג]אין הכי נמי ומשום דהוה בההוא מעשה [כד]אמר אביי הכל מודים היכא דאמר לכשתצא חמה מנרתיקה לכי

ואינה מגורשת אמר אביי תרי תנאי קאמר לה אי מטינא לגליל לאלתר ליהוי גיטא ואי משתהינא באורחא תלתין יומין ולא אתינא ליהוי גיטא הגיע לאנטיפרס וחזר דלא לגליל מטא ולא אישתהויי נמי אשתהי תלתין יומין בטל תנאו: הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום כו': למימרא דעכו במדינת הים קיימא והא אמר רב ספרא כי הוו מיפטרי רבנן מהדדי [ב]בעכו הוו מפטרי משום [ג]דאסור לצאת [ד]מארץ לחוצה לארץ אמר אביי תרי תנאי קאמר לה אי מטינא למדינת הים לאלתר ליהוי גיטא אי משתהינא באורחא תלתין יומין ולא אתינא ליהוי גיטא הגיע לעכו וחזר דלא למדינת הים מטא ולא אישתהויי נמי אשתהי תלתין יומין בטל תנאו:

לכי נפקא קאמר לה. ואי מיית בלילה לא הוי גיטא. וגבי מתני' נמי הרי זה גיטך לכשלא אבא לאחר שנים עשר חדש (ג) לא גט הוא וליכא למיסמך אחמנו אל שטר מוכיח עליו דהא בהדיא אמר לכשלא אבא יהא גט אבל לא מעכשיו: **כאם תלא.** ודכוותה אם לא בתתי ואמרי' לעיל בפירקין (דף עב.) גבי אם מתי אם שתי לשונות משמע משמע מעכשיו ומשמע לכשיגיע אמר מהיום הוי מעכשיו לא אמר מהיום הוי לכשיגיע הלכך רבותינו סברי לה כרבי יוסי ור': **כאם מתי גרידא.** ואמרן לעיל (ד) דלאחר מיתה הוא לכשאמות והכא נמי משמע לכשלא אבא לאחר שנים עשר חודש: **כאב גט על תנאי לבר.** ואפילו לא נתקיים התנאי דהא הכא הוא לזה לכתוב לאחר י"ב חדש והם קדמו וכתבוהו ומכשר רבי יוסי וגימא נמי דאריש פליג: **מדהוה ליה למימר כו'.** אבל בריש מודה: **ורבנן.** דפליגי עליה סברי ר"ש אם אמר כתבו אם לא בתתי ר"ש אם לא בתתי כתבו לא לזה לכותבו אלא לאחר י"ב חדש: **לאחר שבוע שנה.** זה גיטך אם לא אבא לאחר שבוע זו(ו) שמטה זו ממתינים לו שנה שמינית דכל שנה שמינית קרויה אחר שבוע: **חד בשבא דרי בשבא ותלא בשבא.** קרי בתר שבת שעברה אבל רביעי חמישי ושני נקראין על שם שבת הבאה: **קמי שבתא.** הלי שבת דקאמר יום שבת ממש קאמר: **לאחר הרגל.** אם לא אבא לאחר הרגל צריך להמתין ל' יום: **וקלסוה.** יפה אמרת דודאי ימיתנה אמרה: **ולא קלסוה.** לא הודו לו שנאמרה מפי רבים משום דלית הלכתא כוותיה:

הדרן הלך מי שאחזו

הזורק גט והיא בתוך ביתה. של נכסי מלוג וזרקו לה ע"ג קרקע: **הרי זו מגורשת.** דקנתה לה חצרה כאילו נתנו בידה כדמפרש בגמ': **לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת.** ואפילו היא בתוך ביתו וטענת מפרש בגמ'(ז): **קלתה.** של שהנשים נותנות לתוכו מחטין וצנוריות: **גמ' פ"ל ונתן מ"מ.** ודרש"י ליה באנפי נפשיה מדלא כתיב בידה יתנו משמע לן נתינה כל דהוא. ודלה דכתב רחמנא דבעינן דומיא דידה דמשתמרת לדעתה כדמפרש לקמיה(ח): **משום דבעל דרחה.** כלומר דכי יהיב ליה נמי בידה על כרחה היא ואפילו הכי אמר רחמנא דתתגרש הלכך חצרה נמי קני לה: **אבל גנב.** דלא מיקייב אי שדייה אינש על כרחיה: **אימא.** מדעתיה נמי לא תיקני ליה חצרו אם לא משך כגון נכנסה לחצרו ונעל בפניה: **קנה בעלה.** לפירות להשתמש בה ואכתי לא נפיק גט מידיה דבעל: **דכתב לה כו'.** השתא משמע דכתב לה כן לאחר שכנסה: **על שדה זו.** שהיתה לו עמו שותפות בה: **ואין לי עסק בה.** אחת מכל לשונות הללו: **לא אמר לגוס.** דמאחר שהיא שלו צריך לכתוב לשון מתנה: **בלומא לה.** דין ודברים כו' בעודה ארוסה קודם שזכה בנכסים וא"ל לכתוב לשון מתנה דיכול להתנות כדרב כהנא: **ממקום אחר.** שאינה ירושת אבותיו מן התורה: **מתנה עליה.** קודם שזכה: מי

לאחר שבוע שנה. נראה דאפילו עומד בסוף שבוע(א) הוי שנה כיון שהזכיר לשון שבוע:

הדרן עלך מי שאחזו

הזורק. ת"ל ונתן. וא"ת וגימא ונתן כלל בידה פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט(ב) וי"ל ושלחה חזר וכלל(ג) ודייקינן כעין הפרט(ד) וכן י"ל בסמוך גבי המצא תמצא דהוי כלל ופרט וכלל דשדי ידו בין המצא תמצא(ה) וא"ת א"כ היכי פריך בריש מרובה (ב"ק סד:) גבי שדי חמור בין המצא תמצא והא מיבעי ליה לכדתניא אין לי אלא ידו כו' ומאי פריך כיון דהכא נמי שדינן ידו בין המצא תמצא הכי נמי נישדי חמור וי"ל כיון דשדינן ידו דאיירי ברשות ודמי להמצא תמצא תו לא נישדי חמור דהוי דבר הנגנב: **בכותב** לה דין ודברים כו'. וא"ת והא אכתי לית ליה לבעל פירי דלאמרינן בהכותב (כתובות פג.) שהבעל אוכל פירות בחייה(ו) וי"ל דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן(ז) דאז לית ליה דלאמרי' התם ולר"ת דמפרש בסמוך דלא תלי באכילת פירות(ח) אתי שפיר כמו שאפרש בסמוך:

והתניא האומר לחבירו כו'. הוה מצי לשנויי בשכותב לה בלשון טוב המועיל אז שנתן לה הבעל במתנה דלאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף נא.): דקנתה ואין הבעל אוכל פירות אלא משום דבפרק הכותב (כתובות פג.) אלטריך לשנויי הכי משני נמי הכא: **וכדרב** כהנא דאמר רב כהנא נחלה כו'. אהא לא מייתי ראיה(ט) כיון דעדיין לא זכה בנכסים שיכול לסלק עצמו אפילו בלשון גרוע דהא בהנהו דמייתי לא אייתי בלשון דין ודבריה ועוד דאי אפשי דמייתי הוי לשון טוב טפי מדין ודבריה דלמשמע בכריתות (דף כד:) אלא מייתי דלא תיקשי היכי יכול להתנות שלא יירשנה הואיל אלא בא לעולם עדיין כמו שאינו יכול להתנות על נחלת אביו ואפילו לר"מ דאמר (ב"מ לד.) בעל מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה תנאו בטל משום דמתנה על מה שכתוב בתורה הא בדרבנן תנאו קיים שאני התם שהוא עושה תנאי גמור(י) אבל הכא אין עושה כל כך תנאי(יא) ועוד דלמרינן בחיזהו נשך (ב"מ דף סו.) דבעינן שיעשה התנאי אותו שצריך לתנאי והכא עושהו הבעל שאינו צריך לתנאי ומביא שפיר מדרב כהנא דחלש מתנה עליה שלא יירשנה(יב) וכי תימא מאי שנא מנחלת אביו שאינו יכול להתנות לא דמי שהרי הכא תקנת חכמים היא(יג) וכדרבא דאמר האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו דכלום עשו אלא להנאתו אי אפשי לו באותה הנאה ואע"ג דלרב אית ליה בכותב (כתובות פג.) דאפילו בדאוריתא יכול להתנות הש"ס הכא לא סבר הכי ועוד דמסקנא דהתם לא קאי הכי: (יד) **דין** ודברים אין לי על שדה זו **לא אמר בלום.** כל הני לישני לא מהני כלום משום דמדין ודבריה ומעסק ידיו ורגליו סליק נפשיה ולא מגופה דשדה דלאמרינן בפ"ב דכריתות (דף כד:) והא דא"כ היכי מייתי לאיה לקמן בפ"ב (דף פה.) דנאשה מהני הרי את לעלמך מק"ו מעבד(טו) אלא היינו טעמא דאין לי עסק בך משמע אלא תהא לעצמך וזה לא שייך בשדה(טז):

(ג) לעיל עב. עה: [ע"ש] ע"ז ו. קידושין ח. ס: [ע"ש], (ד) [ע"ל רבי], (ה) [לעיל עב. וש"נ], (ו) פסחים קו., (ז) לעיל כ., (ח) המאירי פי' אפילו זקרן למיטה שהיא יושבת עליה עמו. ולשון הש"ע אפי' היא יושבת במיטה ונפל הגט במיטה, ודפוס נאפולי הג' אפי' היא עמו במיטה, (ט) ב"ב פה:, (י) [ב"מ נו:], (יא) ב"ק סד: ב"מ י: נ:, (יב) [מזל כד: סנהדרין עפ.], (יג) כריתות כד: ב"ב מג. מנ. כתובות פג. לה., (יד) ג"ז שם וב"ק מ:, (טו) כרש"י שבר"ף נוסף: ומת כתוב קן, (יד) [דף עב.], (טו) ב"ר נוסף: כלומר לאחר, (טו) [דף עח.], (יז) [ע"ב], (יח) זה הדיבור ליתא בדפו"ר, ויש להקדמו לפני הדיבור וכרב כהנא,

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:

דברים כד א

2. אם הִמָּצֵא תִמָּצֵא בְּיָדוֹ הַגְּנֻבָה מִשּׁוֹר עַד חֲמוֹר עַד שֶׂה חַיִּים שְׁנַיִם יְשַׁלֵּם:

שמות כב ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלמא לית. נ"ב ע' לעיל פ"ב דף כ ע"א:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

מוסף תוספות

א. [ד]לא נשאר מן השבוע אלא מעט, ואמר לאחר שבוע זה. ר"ן. ב. דוקא ידה. תוס' הרא"ש. ג. דמכלל ופרט וכלל דריש לה. רשב"ם. ד. הלכך מרבינן מונתן כל דבר שדומה לידה. רשב"ם. ה. [ו]כדאמרינן במרובה [ב"ק סד ע"ב] כל מקום שאתה מוצא שתי כללות הסמוכין זה לזה הטל פרט ביניהם. תוס' ב"מ סד: ו. [ד]יש לבעל פירות עד שיכותב לה ז בפירותיהן. תוס' ב"ב נא ע"ב ד"ה בממנה. ז. דאע"ג דאינו מזכיר ובפירותיהן הכי בעי למימר. רש. ח. למיקרי חצרה. תוס' ב"ב שם. ט. מדרב כהנא. תוס' ב"ב מט ע"א ד"ה ולדבר. י. נראה לר"י דאלשון דין ודברים אין צריך להביא ראיה דמהני, דמסתברא הוא דמהני היכא דלא באה לידו כמו בעלמא לישנא מעליא, אלא. תוס' כתובות פג. ד"ה מלרב. יא. דלענין דבר זה יחולו הנשואין ולענין דבר זה לא יחולו. תוס' הרא"ש. יב. אלא אומר לה דין ודברים אין לי בנכסייך. רש. יג. דנחי דמכח תנאי לא מהני, מכח סילוק בעלמא מועיל. תוס' כתובות שם. יד. [ואהא] מייתי נמי כדרבא, כלומר באיזו נחלה מועיל התנאי באותה שבאה לו ע"י תקנת חכמים. תוס' ב"ב שם. טו. להתחייב במצוות, ואם הוא גדול זכה בעצמו. תוס' הרא"ש. טז. ומה עבדא דקני ליה גופיה אם אמר הרי אתה לעצמך מהני אשה דלא קני ליה גופה לא כ"ש, ומה ק"ו הוא זה דילמא עבד שאני לפי שבקל זוכין בו שמים כדי להתחייב במצוות משא"כ באשה. תוס' הרא"ש בכתובות שם. יז. [ד]שדה אין יזכה בעצמו. תוס' כתובות שם.

לאשתי אם לא באתי [מכאן] ועד י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט ר' יוסי אומר כזה גט פי' ת"ק סבר אע"פ שאמר תחילה כתבו ותנו גט לאשתי ה"ק כתבו ותנו אם לא באתי וכו' אבל קודם לכן לא הרשה אותם ואלה שכתבו בתוך י"ב חדש שלא ברשות עשו ואינו גט ור' יוסי סבר כזה גט דמדהוה ליה למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי ור"ל כרבנן ובעל כרחין דוקא קתני מדפליג ר' יוסי בסיפא ולא פליג בריש הקשה לר' יוחנן שהוא מעשה קודם לתנאי ואח"כ אמר אם לא באתי שהוא מעשה קודם לתנאי דלא בעי תנאי קודם למעשה אלא ר' מאיר מדליף מבני גד ובני ראובן אבל רבנן כי היכי דלא בעו תנאי כפול כל נמי לא בעו תנאי קודם למעשה אלא אפילו מעשה קודם לתנאי נמי תנאו קיים. וסתמא זו דלא כר' מאיר וא"כ הלכה כרבנן ואע"ג דתנן סתמא כר' מאיר בשלהי פרק השוכר את הפועלים (ב"מ צד.). כתבו לאחר י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש ומת אם גט קודם למיתה הרי זה גט ואם מיתה קדמה לגט אינו גט אין ידוע זהו שאמרו מגורשת ואינה מגורשת: ת"ר לאחר שבוע שנה לאחר שנה חדש לאחר חדש שבת. פי' זה גיטיך אם לא אבא לאחר שבוע של שמיטה זו מתחיל לו שנה שמינית קרויה אחר שבוע. אבל אם אמר לה לאחר שבע שנים כיון שהזכיר המנין מיד משמע וכיון שהשלימו ז' שנים מיד הוי גט וכן אם אמר לה לאחר י"ב חדש ולא לאחר ז' ימים אבל כשאמר לאחר שבוע אנו דנין דבריו כאילו אמר מוצאי השבוע וכן שנה שמינית קרי מוצאי שביעית וכן לאחר חדש לא שבוע הבא יקרא לאחר חדש וכן לאחר השבת יקרא עד חצי השבוע אבל כשהזכיר המנין בין בשנים בין בחדשים בין בימים מיד הוא גט לאחר שבת מאי יתיב ר' זירא קמיה דרבי אסי ואמרי לה ר' אסי קמיה דר' יוחנן ויתיב וקאמר חד בשבא חרי ותלתא בתר שבתא ארבעה חמשה ומעלי שבתא קמי שבתא תניא רבי אומר לאחר הרגל לי' יום נפק ר' חייא דרשה משמי' דרבי' ולא קלסוה אלמא דלית הלכתא כותיה: **פ"ח הזורק** גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצירה הרי זו מגורשת זרקו לה בתוך ביתו או בתוך חצרו אפילו עמו במטה אינה מגורשת דוקא בתוך חיקה הרי זו מגורשת אבל בתוך חצרה גט לאשתו והיא בתוך ביתה אבל בתוך ביתו אינו גט אבל בתוך חצרה הרי זו מגורשת

עז: הזורק פרק שמיני גיטין

ידה גופיה מי קניא ליה. וא"ת חלרה נמי לא קניא ליה. מלא פירי [*] וי"ל כיון דקנוי לו לפירא הוי כאילו קנוי לו גוף החלר אבל מעשה ידיה מעלמא קאתי[א] ועוד דחלר קנוי לו בעל כרחה של אשה אבל ידיה אינם קנויים לו על כרחה דיכולה היא לומר איני ניזונית ואיני עושה:

ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח. פירש רש"י לפי שהגט אסור לטלטל ולמוסרו לה אף על גב דבתוספתא[יא] בפרק משילין תניא אין מגרשין בשבת[ב] בשביב מרע הקילו דלא תפול קמי יבם ולהכי בפ' משילין (גיטין דף לז:) קתני אין מקדשין ולא קתני אין מגרשין כמו בתוספתא משום דשביב מרע שרי לגרש[יב] ולא הוי כמו טולי גיטיך מעל גבי קרקע[יג] דיכון שהגט בא מרשות הבעל לרשותה הוי כאילו נתנו לה: **מה שקנתה אשה קנה בעלה.** וא"ת והא אמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף נא:) במתנה[ד] קנתה ואין הבעל אוכל פירות ואור"י דהכא איירי בשאלה[ה] דלא אליאמא כמו מתנה[ו] ובמתנה דוקא אמרי' קנתה ואין הבעל אוכל פירות ור"ת מפרש דלא"ג דבמתנה אין הבעל אוכל פירות דאם לא כן אין לה אשה כיון מכרה ונתנה אינו קיים כדאמרי' בחזקת הבתים (שם:) יד) חשיב כאילו הוי דבעל ואינה יכולה לקנות על ידו מה שבאוכו ואין תלוי באכילת פירות[ז] ותדע דהא שני לעיל בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ואע"ג דאכתי הבעל אוכל פירות כדאמרי' בהכותב[ח] (כתובות דף פג.) אלא הואיל ואם מכרה ונתנה קיים כדתנן בהכותב חשיב ליה חלרה ואור"י דאין ראיה דאיכא לאוקומי בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן[ט] כדפי' לעיל וכן צריך לומר בחזקת הבתים (ב"ב מט.) גבי אין לאיש חזקה בנכסי אשתו כגון שכתב לה ובפירותיהם ואע"ג דלא קאמר ליה גמרא הכי הכא נמי לעיל ועוד דבירושלמיי[יא] משמע בהדיא דבפירות תליא מילתא דפריך התם גבה וחלרה אינן משועבדים לאיש לאכילת פירות ומשני רבי יוחנן בשם רבי יונתן עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסייך[יב] ובפירותיהן:

והוא שעומדת בצד ביתה. בפ"ק דבבא מציעא (דף יב.) אמרי' דוקא בגט דמוכ הוא לה בעינן שתהא עומדת בצד ביתה ולא במציאה[יג]: **פליג רשותא לנפשיה.** וקשה לר"י דבפ' המוציא יין (שבת דף פ.) ובחזקת הבתים (ב"ב נו.) גבי המוציא מרשות לרשות אמר רבא והוא שיש חיוב חטאת ביניהם אבל כרמלית לא אביי אמר אפילו כרמלית אבל פיסלא לא רבא אמר אפי' פיסלא ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא רשות שבת כרשו' גיטין פירוש וגיטין חשיב פיסלא רשות בפני עצמו דאמרינן הכא והשתא דהא פיסלא הוי ממש כרמלית דלא גבוה עשרה וגבוה שלשה אייני דאי לאו הכי הוי כלבוד וגם מסתמא הוי רחב ארבעה דאם לא כן לא היה דבר חשוב בפני עצמו[יא] אם כן אמאי קאמר אבל פיסלא לא ויש לומר דיש לחלק בין כרמלית גמור לכרמלית המיטלטל[יב]:

אמקוס

[א] אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב [ב] דאמר רב הונא אמר רב [ג] יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה רבא אמר אטו ידה מי לא קניא ליה לבעל אלא גיטה וידה באין כאחד [ד] הכא נמי גיטה וחצרה באין כאחד אמר ליה רבינא לרב אשי רבא יד דאשה קא קשיא ליה נהי דקני ליה למעשה ידיה ידה גופה מי קני ליה אמר לי' רבא יד דעבד קא קשיא לי' למ"ד [ה] בשטר על ידי עצמו יד עבד כיד רבו דמיא אלא גטו וידו באין כאחד ה"נ גיטה וחצירה באין כאחד ההוא שביב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו בהדי פניא דמעלי שבתא ולא הספיק למיתביה לה למחר תקף ליה עלמא אתו לקמיה דרבא אמר להו זילו אמרו ליה ליקניה ניהלה לההוא דוכתא דיתיב ביה גיטא ותיזל איהי ותיחוד ותפתח ותחזיק ביה [ו] דתנן [ז] נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה אמר ליה רב עיליש לרבא מה שקנתה אשה קנה בעלה [ח] איכסיף לסוף איגלי מילתא דארוסה הואי [ט] אמר רבא [י] אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה הדר אמר רבא לא שנא ארוסה ולא שנא נשואה גיטה וחצירה באין כאחד והא אמרה רבא מעיקרא כי אמרה רבא אהאי מעשה אמרה: והיא בתוך ביתה: [כ] אמר עולא [כא] [יא] והוא שעומדת בצד ביתה [יב] ובצד חצרה ר' אושעיא אמר אפילו היא בטבריא וחצרה בציפורי היא בציפורי וחצרה בטבריא מגורש' והא היא בתוך ביתה ובתוך חצרה קתני ה"ק והיא כמי שבתוך ביתה והיא כמי שבתוך חצרה דכיון דחצר משתמרת לדעתה היא מתגרשת לימא בהא קמיפלגי דמר סבר [יג] חצר משום ידה אתרבאי ומר סבר חצר משום שליחות אתרבאי לא דכולי עלמא [יד] חצר משום ידה איתרבאי מר סבר כידה מה ידה בסמוכה אף חצרה בסמוכה ואידך אי מה ידה בדבוקה אף חצרה בדבוקה אלא כידה מה ידה משתמרת לדעתה [טו] אף חצרה המשתמרת לדעתה לאפוקי חצר המשתמרת שלא לדעתה ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו הוה קיימא בחצר [טז] אזל גיטא נפל בפיסלא אמר רב יוסף חזינן אי הויא ארבע אמות על ארבע אמות פלג ליה רשותא לנפשיה ואי לא חדא רשותא היא במאי עסקינן אילימא בחצר דידה כי הוי ד' אמות מאי הוי אלא בחצר דידיה כי לא הוי ארבע אמות מאי הוי [יז] לא צריכא [יח] דאושלה מקום דחד מקום מושלי אינשי תרי מקומות לא מושלי אינשי [יט] ולא אמרן אלא דלא גבוה עשרה אבל גבוה עשרה אע"ג דלא הוי ארבע אמות [כ] ולא אמרן אלא דלית ליה שם

[א] אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו. אמילתא אחריתי אמרה רבא: שומעין לו. הואיל והתקנה לצורכו עשיה יכול לומר כלום עשו אלא להנאתי אני אי אפשי בהנאה זו: מאי כגון זו. אהייא אמרה רבא: איני ניזונית. משל בעלי: ואיני עושה. לו מלאכה דכי תקון רבנן מזוני להנאתה תקון זמנין דלא ספקה במעשה ידיה ואחר כך תקנו מעשה ידיה לבעלה משום איבה הלכך יכולה לומר אי אפשי: רבא אמר. לעולם בדלא כתב לה דין ודברים ודקשיא לך מה שקנתה אשה קנה בעלה: אטו ידה מי לא קניא ליה לבעל כו'. ולקמיה פריך מאי היא: גיטה וידה באין כאחד. על ידי הגט בלא ידה לה עם נתינתו: אמר ליה רבינא לרב אשי. בתמיה: נהי דקניא ליה למעשה ידיה. אבל גופא מי קני ליה וכיון דגופא לא קני ליה מכי יהב גיטא לידה נפק לה גט מרשותיה ולא משום דגיטה וידה באין כאחד הלכך גבי חלר דקניא ליה היכי מיגרשא: יד דעבד קשיא ליה. שגופו קנוי ומקבל שחרורו בעצמו: למאן דאמר. בהאשה נקנית (קדושין דף כב:) שהעבד קונה עצמו בשטר שיחרור: על ידי עצמו. כלומר בקבלת עצמו: תקף ליה עלמא. והיה ירא פן יעמוד ומזקק ליבם ואסור לטלטל גט בשבת ולמוסרו לה: לקנייה. הבעל לדוכתא דמחית ביה גיטא לאשה בחזקה דקרקע נקנה בחזקה: ויחוד ופתח. תפגור דלא החלר שיקנה לה לשום חזקה: דתנן נעל. דלת או גדר פרלה או פרץ גדר כל שהוא: הרי זו חזקה. לקנות שאין המוכר יכול לחזור בו דהשתא קא יהיב לה חלר וגיטה בתוכו ותנן[ט] נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף בשטר ובחזקה: אם אמרו בנשואה. שהבעל יזכה בנכסים יאמרו בארוסה. והך מילתא דרבא אתמר מקמי ההיא דאמר רבא לעיל גיטה וחלרה באין כאחד דבתר הכי הדר ביה רבא ואמר לא שנא ארוסה ולא שנא נשואה כו' כדמפרש וחזיא: והא אמרה רבא. לעיל ואמאי איכסיף כי פרכה רב עיליש להא מילתא: ומשנינן מעיקרא נמי כי אמרה רבא. להוא תירולא דלעיל אהאי מעשה אמרה בתר דהדר סברה ואמר דגיטה וידה באין כאחד: הכי גרסינן מעיקרא כי אמרה רבא אהאי מעשה אמרה: כמי שבחוך ביתה. כאילו היא בתוך ביתה ומאי היא דבעי' דתיהוי חלרה משתמרת לדעתה כלומר על פיה ועל צוויה לאפוקי הא דאמרי' בפרקין לקמן (דף עח.) נתן גט ביד עבדה ניעור אינו גט דהויא לה חלר המשתמרת שלא לדעתה שהוא משמר עצמו מדעתו: משום ידה אתרבאי. הלכך סמוכה לה בעינן דומיא דידה: כפל בפיסלא. על גבי חמיכת עץ: פליג רשותא לנפשיה. ואינו בטל לגבי חלר ואינה מגורשת ולקמיה פריך היכי דמי: אי נימא בחלר דידה. דלשה: כי הוי ארבע אמות מאי הוי. הרי שניהם שלה: דאושלה מקום. בחלרו לקנות בו גט: דאושלה. השאילה: שם

דעובדא היאך היתירו לו לגרש. רשב"ם. ג. [ד]לא אמר כלום דבעינן ונתן (רש"י לקמן עח ע"א) הא אידי ואידי לא עביד בעל מעשה בגט בעידנא דזכיא ביה איתתא אלא מחמת מעשה דעבידא בה איתתא ברשות הבעל זכיא ביה, ומה לי בחזקה ומה לי בהגבהה ר"ל. שיט"ק. ד. הנותן מתנה לאשתו. מוס' סרמ"ש. ה. שלא היה נותן לה הבעל מקום הגט אלא משאיל. מוס' ב"ב נא.; ועיין רשב"ם. ו. משום דלא הויא בעין יפה. מוס' סרמ"ש. ז. דהא רבא סבר כריש לקיש דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ואפילו יש לבעל פירות אינו מפקיע כח האשה שהגוף שלה ומתגרשת שפיר, אלא בהא תליא מילתא דלא מיקרי חצרה לענין זכיה אלא כשמוכרת ונותנת קיים. מוס' ב"ב נא. ח. [ד]יש לבעל פירות עד שיכתוב לה ובפירותיהן. מוס' ב"ב נא. ט. ומשמע מדפריך מפירות דבפירות הדבר תלוי ולא במה שאינה יכולה למכור. מוס' ב"ב נא. ועי' מהרש"ל. י. [דאף] דבעינן משתמרת דאין דעת אחרת מקנה אותה. מוס' ב"מ יב., ועיין מלוא הרועים. יא. דלא אשכחן רשות בפני עצמו שהוא חשוב בפחות מארבעה, ועמוד גבוה ג' ורחב ד' ברשות הרבים הוי כרמלית. מוס' ב"ב נו. יב. [ד]פיסלא] הואיל וקנין הוא כל כך ומטלטל, לא חשיבא לאביי להפסיק בין ב' רשויות ככרמלית. מוס' ב"ב נא.

[א] מסר כאן לאחר מיתה. ב) כאן ב"ל ד"ה הכוא גברא דזרק גיטא כו' עד אע"ג דלא הוי ד' אמות.

מסורת הש"ס

[א] כתובות נח: ע. פב. קז: ב"ק ח: ע"ש [ב"ב מט:]. [ב] [קדושין כב:]. [ג] ב"ב מב., [ד] לעיל כט.; [ה] ב"מ יא.; [ו] ל"ל או בצד. [ז] [לעיל כא. ב"מ י:]. [ח] [גירסת הערוך ערך נגדר איגנדר גיטא וכן העתיק רש"י בשבת פ. ד"ה כרשות גיטין וכו' מיגנדר גיטא]. [ט] [לקמן עט.]. [י] [קדושין סו.]. [יא] בב"מ [איתא לפניו ליתא]. [יב] [וע"ע תוס' עירובין עא. ד"ה ומקני ותוס' ב"ב קו: ד"ה קונין ותוס' ביצה ח. ד"ה מאי טעמא]. [יג] לעיל כד. ולקמן עח., [יד] אף דאינה גמרא שם מ"מ כוונתם לתוס' שם, ועי' מהרש"ל פי"ר הגהות ר"י ברך ומפה אינן, [טו] (דפיקרון ס"ל), [טז] מיגש ופירוש"ן ליתא בדפו"ר ובתוס' הרא"ש, ועי' מהרש"ל.

מוסף רש"י

אי אפשי בתקנת חכמים. שתיקנו לטובתי ואינה טובה לי (כתובות פג.). מאי כגון זו. בלאחו תקנת חכמים היו מדברים בנכסי"ד שעניים אמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זאת התקנה שאנו מדברים בה, שומעין לו (רשב"ם ב"ב מט.). בדרב הונא. אמוראים שתיקנו לאשה מתת מעשה ידיהן ואי אמרה אי אפשי בתקנה זו שתיקנו חכמים לטובתי, שתהו לכל הנשים זמנין דלא ספקי להו מזונות במעשה ידיהן ותיקנו בהן מזונות ומעשה ידיהן לבעל, אני איני צריכה לכך, משומנא אי ואי אפשי לעשות מלאכה, אמרא לי מזונות או יש לי אומנות יקרה יתר על כדי מזונותי (כתובות פג.). איני ניזונת. משלך, ואיני עושה. לך לטוס אלא לעצמי (שם נח:). בשטר על ידי עצמו. שיקבלנו הוא (קדושין כב:). נעל. עשה דלת, גדר. או גדל חומה, פרץ. פירלה כדי שיכנס בה, הרי זו חזקה. לגלגי חזור זה בזה, כיון דבכתובת תכילו המחוק (רשב"ם ב"ב מב.). חצר משום ידה אתרבאי. דבמיב ומן בילה, וילה רשותה ממש דכתיב (במדבר כא) ויקח את כל אלו מידו (ב"מ י:). משום שליחות אתרבאי. מדרבי רחמנא שליחות לאדם כדתניא (קדושין מח.), ושלח מלאך אם אינו עושה שליח, ושלחה עושה שליח, אתמרבאי נמי חצרה דהוא לה כשלוחה (ב"מ י:).

מוסף תוספות

א. [ו]אינם בעין, דלא שייך למימר שיזכה בגוף הידים. תוס' כתובות מז ע"ב סוד"ה זימנין. ב. לפי שנראה כקונה קנין. תוס' ביצה לו ע"ב סוד"ה והא תנוה: [ד]גט מקצה ליה ודמי לספרא דאגדתא דלעיל בפ' הנזקין. תוס' סרמ"ש, ותיקשי לך גופא

ירדה גופיה מי קניא ליה. וא"ת חלרה נמי לא קניא ליה. מלא פירי [*] וי"ל כיון דקנוי לו לפירא הוי כאילו קנוי לו גוף החלר אבל מעשה ידיה מעלמא קאתי[א] ועוד דחלר קנוי לו בעל כרחה של אשה אבל ידיה אינם קנויים לו על כרחה דיכולה היא לומר איני ניזונית ואיני עושה:

ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח. פירש רש"י לפי שהגט אסור לטלטל ולמוסרו לה אף על גב דבתוספתא[יא] בפרק משילין תניא אין מגרשין בשבת[ב] בשביב מרע הקילו דלא תפול קמי יבם ולהכי בפ' משילין (גיטין דף לז:) קתני אין מקדשין ולא קתני אין מגרשין כמו בתוספתא משום דשביב מרע שרי לגרש[יב] ולא הוי כמו טולי גיטיך מעל גבי קרקע[יג] דיכון שהגט בא מרשות הבעל לרשותה הוי כאילו נתנו לה: מה שקנתה אשה קנה בעלה. וא"ת והא אמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף נא:) במתנה[ד] קנתה ואין הבעל אוכל פירות ואור"י דהכא איירי בשאלה[ה] דלא אליאמא כמו מתנה[ו] ובמתנה דוקא אמרי' קנתה ואין הבעל אוכל פירות ור"ת מפרש דלא"ג דבמתנה אין הבעל אוכל פירות כיון דאם מכרה ונתנה אינו קיים כדאמרי' בחזקת הבתים (שם:) יד) חשיב כאילו הוי דבעל ואינה יכולה לקנות על ידו מה שבאוכו ואין תלוי באכילת פירות[ז] ותדע דהא שני לעיל בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ואע"ג דאכתי הבעל אוכל פירות כדאמרי' בהכותב[ח] (כתובות דף פג.) אלא הואיל ואם מכרה ונתנה קיים כדתנן בהכותב חשיב ליה חלרה ואור"י דאין ראיה דאיכא לאוקומי בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן[ט] כדפי' לעיל וכן צריך לומר בחזקת הבתים (ב"ב מט.) גבי אין לאיש חזקה בנכסי אשתו כגון שכתב לה ובפירותיהם ואע"ג דלא קאמר ליה גמרא הכי הכא נמי לעיל ועוד דבירושלמיי[יא] משמע בהדיא דבפירות תליא מילתא דפריך התם גבה וחלרה אינן משועבדים לאיש לאכילת פירות ומשני רבי יוחנן בשם רבי יונתן עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסייך[יב] ובפירותיהן:

והוא שעומדת בצד ביתה. בפ"ק דבבא מציעא (דף יב.) אמרי' דוקא בגט דמוכ הוא לה בעינן שתהא עומדת בצד ביתה ולא במציאה[יג]: פליג רשותא לנפשיה. וקשה לר"י דבפ' המוציא יין (שבת דף פ.) ובחזקת הבתים (ב"ב נו.) גבי המוציא מרשות לרשות אמר רבא והוא שיש חיוב חטאת ביניהם אבל כרמלית לא אביי אמר אפילו כרמלית אבל פיסלא לא רבא אמר אפי' פיסלא ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא רשות שבת כרשו' גיטין פירוש וגיטין חשיב פיסלא רשות בפני עצמו דאמרינן הכא והשתא דהא פיסלא הוי ממש כרמלית דלא גבוה עשרה וגבוה שלשה אייני דאי לאו הכי הוי כלבוד וגם מסתמא הוי רחב ארבעה דאם לא כן לא היה דבר חשוב בפני עצמו[יא] אם כן אמאי קאמר אבל פיסלא לא ויש לומר דיש לחלק בין כרמלית גמור לכרמלית המיטלטל[יב]:

אמקוס

[א] אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב [ב] דאמר רב הונא אמר רב [ג] יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה רבא אמר אטו ידה מי לא קניא ליה לבעל אלא גיטה וידה באין כאחד [ד] הכא נמי גיטה וחצרה באין כאחד אמר ליה רבינא לרב אשי רבא יד דאשה קא קשיא ליה נהי דקני ליה למעשה ידיה ידה גופה מי קני ליה אמר לי' רבא יד דעבד קא קשיא לי' למ"ד [ה] בשטר על ידי עצמו יד עבד כיד רבו דמיא אלא גטו וידו באין כאחד ה"נ גיטה וחצירה באין כאחד ההוא שביב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו בהדי פניא דמעלי שבתא ולא הספיק למיתביה לה למחר תקף ליה עלמא אתו לקמיה דרבא אמר להו זילו אמרו ליה ליקניה ניהלה לההוא דוכתא דיתיב ביה גיטא ותיזל איהי ותיחוד ותפתח ותחזיק ביה [ו] דתנן [ז] נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה אמר ליה רב עיליש לרבא מה שקנתה אשה קנה בעלה [ח] איכסיף לסוף איגלי מילתא דארוסה הואי [ט] אמר רבא [י] אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה הדר אמר רבא לא שנא ארוסה ולא שנא נשואה גיטה וחצירה באין כאחד והא אמרה רבא מעיקרא כי אמרה רבא אהאי מעשה אמרה: והיא בתוך ביתה: [כ] אמר עולא [כא] [יא] והוא שעומדת בצד ביתה [יב] ובצד חצרה ר' אושעיא אמר אפילו היא בטבריא וחצרה בציפורי היא בציפורי וחצרה בטבריא מגורש' והא היא בתוך ביתה ובתוך חצרה קתני ה"ק והיא כמי שבתוך ביתה והיא כמי שבתוך חצרה דכיון דחצר משתמרת לדעתה היא מתגרשת לימא בהא קמיפלגי דמר סבר [יג] חצר משום ידה אתרבאי ומר סבר חצר משום שליחות אתרבאי לא דכולי עלמא [יד] חצר משום ידה איתרבאי מר סבר כידה מה ידה בסמוכה אף חצרה בסמוכה ואידך אי מה ידה בדבוקה אף חצרה בדבוקה אלא כידה מה ידה משתמרת לדעתה [טו] אף חצרה המשתמרת לדעתה לאפוקי חצר המשתמרת שלא לדעתה ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו הוה קיימא בחצר [טז] אזל גיטא נפל בפיסלא אמר רב יוסף חזינן אי הויא ארבע אמות על ארבע אמות פלג ליה רשותא לנפשיה ואי לא חדא רשותא היא במאי עסקינן אילימא בחצר דידה כי הוי ד' אמות מאי הוי אלא בחצר דידיה כי לא הוי ארבע אמות מאי הוי [יז] לא צריכא [יח] דאושלה מקום דחד מקום מושלי אינשי תרי מקומות לא מושלי אינשי [יט] ולא אמרן אלא דלא גבוה עשרה אבל גבוה עשרה אע"ג דלא הוי ארבע אמות [כ] ולא אמרן אלא דלית ליה שם

[א] אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו. אמילתא אחריתי אמרה רבא: שומעין לו. הואיל והתקנה לצורכו עשיה יכול לומר כלום עשו אלא להנאתי אני אי אפשי בהנאה זו: מאי כגון זו. אהייא אמרה רבא: איני ניזונית. משל בעלי: ואיני עושה. לו מלאכה דכי תקון רבנן מזוני להנאתה תקון זמנין דלא ספקה במעשה ידיה ואחר כך תקנו מעשה ידיה לבעלה משום איבה הלכך יכולה לומר אי אפשי: רבא אמר. לעולם בדלא כתב לה דין ודברים ודקשיא לך מה שקנתה אשה קנה בעלה: אטו ידה מי לא קניא ליה לבעל כו'. ולקמיה פריך מאי היא: גיטה וידה באין כאחד. על ידי הגט בלא ידה לה עם נתינתו: אמר ליה רבינא לרב אשי. בתמיה: נהי דקניא ליה למעשה ידיה. אבל גופא מי קני ליה וכיון דגופא לא קני ליה מכי יהב גיטא לידה נפק לה גט מרשותיה ולא משום דגיטה וידה באין כאחד הלכך גבי חלר דקניא ליה היכי מיגרשא: יד דעבד קשיא ליה. שגופו קנוי ומקבל שחרורו בעצמו: למאן דאמר. בהאשה נקנית (קדושין דף כב:) שהעבד קונה עצמו בשטר שיחרור: על ידי עצמו. כלומר בקבלת עצמו: תקף ליה עלמא. והיה ירא פן יעמוד ומזקק ליבם ואסור לטלטל גט בשבת ולמוסרו לה: לקנייה. הבעל לדוכתא דמחית ביה גיטא לאשה בחזקה דקרקע נקנה בחזקה: ויחוד ופתח. תפגור דלא החלר שיקנה לה לשום חזקה: דתנן נעל. דלת או גדר פרלה או פרץ גדר כל שהוא: הרי זו חזקה. לקנות שאין המוכר יכול לחזור בו דהשתא קא יהיב לה חלר וגיטה בתוכו ותנן[ט] נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף בשטר ובחזקה: אם אמרו בנשואה. שהבעל יזכה בנכסים יאמרו בארוסה. והך מילתא דרבא אתמר מקמי ההיא דאמר רבא לעיל גיטה וחצרה באין כאחד דבתר הכי הדר ביה רבא ואמר לא שנא ארוסה ולא שנא נשואה גיטה וחצרה באין כאחד הלכך אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב הונא אמר רב [ב] יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה רבא אמר אטו ידה מי לא קניא ליה לבעל אלא גיטה וידה באין כאחד [ג] הכא נמי גיטה וחצרה באין כאחד אמר ליה רבינא לרב אשי רבא יד דאשה קא קשיא ליה נהי דקני ליה למעשה ידיה ידה גופה מי קני ליה אמר לי' רבא יד דעבד קא קשיא לי' למ"ד [ד] בשטר על ידי עצמו יד עבד כיד רבו דמיא אלא גטו וידו באין כאחד ה"נ גיטה וחצירה באין כאחד ההוא שביב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו בהדי פניא דמעלי שבתא ולא הספיק למיתביה לה למחר תקף ליה עלמא אתו לקמיה דרבא אמר להו זילו אמרו ליה ליקניה ניהלה לההוא דוכתא דיתיב ביה גיטא ותיזל איהי ותיחוד ותפתח ותחזיק ביה [ה] דתנן [ו] נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה אמר ליה רב עיליש לרבא מה שקנתה אשה קנה בעלה [ז] איכסיף לסוף איגלי מילתא דארוסה הואי [ח] אמר רבא [ט] אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה הדר אמר רבא לא שנא ארוסה ולא שנא נשואה גיטה וחצירה באין כאחד והא אמרה רבא מעיקרא כי אמרה רבא אהאי מעשה אמרה: והיא בתוך ביתה: [כ] אמר עולא [כא] [יא] והוא שעומדת בצד ביתה [יב] ובצד חצרה ר' אושעיא אמר אפילו היא בטבריא וחצרה בציפורי היא בציפורי וחצרה בטבריא מגורש' והא היא בתוך ביתה ובתוך חצרה קתני ה"ק והיא כמי שבתוך ביתה והיא כמי שבתוך חצרה דכיון דחצר משתמרת לדעתה היא מתגרשת לימא בהא קמיפלגי דמר סבר [יג] חצר משום ידה אתרבאי ומר סבר חצר משום שליחות אתרבאי לא דכולי עלמא [יד] חצר משום ידה איתרבאי מר סבר כידה מה ידה בסמוכה אף חצרה בסמוכה ואידך אי מה ידה בדבוקה אף חצרה בדבוקה אלא כידה מה ידה משתמרת לדעתה [טו] אף חצרה המשתמרת לדעתה לאפוקי חצר המשתמרת שלא לדעתה ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו הוה קיימא בחצר [טז] אזל גיטא נפל בפיסלא אמר רב יוסף חזינן אי הויא ארבע אמות על ארבע אמות פלג ליה רשותא לנפשיה ואי לא חדא רשותא היא במאי עסקינן אילימא בחצר דידה כי הוי ד' אמות מאי הוי אלא בחצר דידיה כי לא הוי ארבע אמות מאי הוי [יז] לא צריכא [יח] דאושלה מקום דחד מקום מושלי אינשי תרי מקומות לא מושלי אינשי [יט] ולא אמרן אלא דלא גבוה עשרה אבל גבוה עשרה אע"ג דלא הוי ארבע אמות [כ] ולא אמרן אלא דלית ליה שם

[א] אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו. אמילתא אחריתי אמרה רבא: שומעין לו. הואיל והתקנה לצורכו עשיה יכול לומר כלום עשו אלא להנאתי אני אי אפשי בהנאה זו: מאי כגון זו. אהייא אמרה רבא: איני ניזונית. משל בעלי: ואיני עושה. לו מלאכה דכי תקון רבנן מזוני להנאתה תקון זמנין דלא ספקה במעשה ידיה ואחר כך תקנו מעשה ידיה לבעלה משום איבה הלכך יכולה לומר אי אפשי: רבא אמר. לעולם בדלא כתב לה דין ודברים ודקשיא לך מה שקנתה אשה קנה בעלה: אטו ידה מי לא קניא ליה לבעל כו'. ולקמיה פריך מאי היא: גיטה וידה באין כאחד. על ידי הגט בלא ידה לה עם נתינתו: אמר ליה רבינא לרב אשי. בתמיה: נהי דקניא ליה למעשה ידיה. אבל גופא מי קני ליה וכיון דגופא לא קני ליה מכי יהב גיטא לידה נפק לה גט מרשותיה ולא משום דגיטה וידה באין כאחד הלכך גבי חלר דקניא ליה היכי מיגרשא: יד דעבד קשיא ליה. שגופו קנוי ומקבל שחרורו בעצמו: למאן דאמר. בהאשה נקנית (קדושין דף כב:) שהעבד קונה עצמו בשטר שיחרור: על ידי עצמו. כלומר בקבלת עצמו: תקף ליה עלמא. והיה ירא פן יעמוד ומזקק ליבם ואסור לטלטל גט בשבת ולמוסרו לה: לקנייה. הבעל לדוכתא דמחית ביה גיטא לאשה בחזקה דקרקע נקנה בחזקה: ויחוד ופתח. תפגור דלא החלר שיקנה לה לשום חזקה: דתנן נעל. דלת או גדר פרלה או פרץ גדר כל שהוא: הרי זו חזקה. לקנות שאין המוכר יכול לחזור בו דהשתא קא יהיב לה חלר וגיטה בתוכו ותנן[ט] נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף בשטר ובחזקה: אם אמרו בנשואה. שהבעל יזכה בנכסים יאמרו בארוסה. והך מילתא דרבא אתמר מקמי ההיא דאמר רבא לעיל גיטה וחצרה באין כאחד דבתר הכי הדר ביה רבא ואמר לא שנא ארוסה ולא שנא נשואה גיטה וחצרה באין כאחד הלכך אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב הונא אמר רב [ב] יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה רבא אמר אטו ידה מי לא קניא ליה לבעל אלא גיטה וידה באין כאחד [ג] הכא נמי גיטה וחצרה באין כאחד אמר ליה רבינא לרב אשי רבא יד דאשה קא קשיא ליה נהי דקני ליה למעשה ידיה ידה גופה מי קני ליה אמר לי' רבא יד דעבד קא קשיא לי' למ"ד [ד] בשטר על ידי עצמו יד עבד כיד רבו דמיא אלא גטו וידו באין כאחד ה"נ גיטה וחצירה באין כאחד ההוא שביב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו בהדי פניא דמעלי שבתא ולא הספיק למיתביה לה למחר תקף ליה עלמא אתו לקמיה דרבא אמר להו זילו אמרו ליה ליקניה ניהלה לההוא דוכתא דיתיב ביה גיטא ותיזל איהי ותיחוד ותפתח ותחזיק ביה [ה] דתנן [ו] נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה אמר ליה רב עיליש לרבא מה שקנתה אשה קנה בעלה [ז] איכסיף לסוף איגלי מילתא דארוסה הואי [ח] אמר רבא [ט] אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה הדר אמר רבא לא שנא ארוסה ולא שנא נשואה גיטה וחצירה באין כאחד והא אמרה רבא מעיקרא כי אמרה רבא אהאי מעשה אמרה: והיא בתוך ביתה: [כ] אמר עולא [כא] [יא] והוא שעומדת בצד ביתה [יב] ובצד חצרה ר' אושעיא אמר אפילו היא בטבריא וחצרה בציפורי היא בציפורי וחצרה בטבריא מגורש' והא היא בתוך ביתה ובתוך חצרה קתני ה"ק והיא כמו שבתוך חצרה דהויא לה חצר המשתמרת לדעתה והלכתא כעולא דהכי אמר רב אשי בפ' שנים אוחזין (ב"מ יא.) האי חצר איתרבי משום יד ולא גריעא משליחות גבי גט דחוב הוא לה אין חבין לאדם אלא בפניו גבי מתנה דזכות הוא לה זכין לאדם שלא בפניו ג):

עין משפט
נר מצוה

ה א מיי' פי"ט מהלכות מלוה ולוה הלכה ו:
ו ב מיי' פי"ב מהלכות אישות הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן סט סעיף ד וסימן פ סעיף טו בהג"ה וסי' פא סעיף א בהג"ה:
ז ג מיי' פ"ה מהלכות גירושין הלכה א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף א:
ח ד מיי' פ"ה מהלכות עבדים הלכה ג סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף מא:
ט ה מיי' פ"א מהלכות מכירה הלכה ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנב סעיף א:
י ו מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכה א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לב סעיף א וסעיף ג וסעיף ז וסימן סט סעיף ז:
יא ז מיי' פ"ה מהלכות גירושין הל' ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף א ב:
יב ח מיי' פי"ז מהל' אבילה הלכה י [ופ"א מהל' גירושין הלכה ג]:
יג ט מיי' פ"ה מהלכות גירושין הלכה ב ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף א:
יד י כ ל מ מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף יא:

גליון הש"ם

גמ' איכסיף לסוף איגלא. עי' לעיל דף כט ע"ב ב"מ דף מ ע"א ע"ז דף כב ע"ש: שם והוא שעומדת בצד ביתה. עי' עירובין דף נב ע"ב תד"ה אשה: תוד"ה דהא בר' וי"ל כיון דקנוי לו לפירא. עיין כתובות דף מז ע"ב תוד"ה זמנין בפס"ד:

פסקי רי"ד

אשה קנה בעלה פי' שכל נכסי האשה קנויין לו לבעל הפירות וכיון שפירות החצר הוא של בעל מה כח יש לאשה באותו חצר שיקנה לה הגט: אמר רב' אטו ידה מי לא קנייה ליה לבעל אלא גיטא וידה באין כאחד הכי נמי גיטא וחצרה באין כאחד א"ל רבינא לרב אשי רב' יד האשה קא קשה ליה נהי דקני ליה למעשה ידיה הן פי' דוקא מעשה ידיה הן שלו אבל גוף היד אינה שלו שיעשה הבעל בה כל תשמיש שהוא רוצה כ"א מעשה ידיה שהן קצובים כדתנן בכתובות (סד:) ומה היא עושה לו משקל ה' סלעים וכו' אבל אינו יכול להכריחה לעשות לו יותר מן השיעור או אם רוצה שתעשה לו שמוש קשה בידה כגון לחפור בשדהו וכיוצא בו אינו רשאי שאין כל שמוש היד קנוי לו לפיכך הוי גט אבל חצרה כל השמוש שלה הוא של בעל כל זמן שהיא תחתיו ואין האשה רשאית להשתמש בה כלל בלא רשותו והילכך לא

יהא גט א"ל רבא יד דעבד קא קשה ליה למ"ד בשטר ע"י עצמו יד עבד כיד רבו דמיא אלא גיטו וידו באין כא' הכא נמי גיטה וחצרה באין כאחד: (ההוא גברא דזרק גיטא לדביתהו הוה קיימא בח

שם לווי. כולהו פיסקא מיקרו ומי הוי להאי שם לעצמו הוה משוה ולא בטיל: **אבל במטה שלה.** אע"פ שכתוב ביתו מגורשת וקא סלקא דעתין טעמא משום דקסבר כליו של לוקח ברשות הנתון לתוכו לבעליו ופלוגתא היא בב"ב (פה:): **דגבוה י'.** דהוי רשותא לנפשיה ולא משיב ההוא אורחא רשות מוכר לבטל את רשות הכלי: **והא איכא מקום כרעי.** שמוגמיס לארץ: ה"ג **אמקום כרעי לא קפדי אינשי.** הואיל וגבוה מן הארץ עשרה טו) שנוחה להשתמש תחתיה: **קשורה אע"פ שאינה תלויה.** אלא נגררת בקרקע וקשור בה. ולא גרסי' תלויה אע"פ שאינה קשורה טו): **אין ירכוסיה.** ואע"פ יז) שמונח בקרקע אין אדם מקפיד על כל מקום מושב אשתו ועד עכשיו היה אותו מקום קנוי לה: **מוכר קנוסה.** לכך אינו מקפיד על מקומה שיש לו בית לכך: **תניא נמי הכי.** דמשום דאינו מקפיד הוא מדקתני או בכל דבר שהוא בקלתה שמיוחד לתשמישה תמיד שהמכניס אשתו לתוך ביתו על מנת להיות כלי תשמישה קטנים עמה הוא מכניסה: **טסקא.** טשק"א בלע"ז: **מתני' עד שיאמר לה הא גיטך.** ואפי' לאחר שבא לידה אומר לה כן ודיו: **קולאה והרי הוא גיטה.** כשהיא קולאה בו ראוה שהוא גיטה: **גמ' עני גיטיך מעל גבי קרקע לא אמר כלום.** דבעינן ונתן יח): **שלפתו.** שהיה תמוך בין חגורו למתניו ושלפתו משם: **דעריך לה הרליה.** עקם לה מתניו להקרייב לה הגט: **שלפתו גרם בבריתא:** **נעוצה אינו גט.** הואיל ובא לידה שלא בהכשר עד שיטלנו כו': **דבא איגרושי היא.** שהרי ניעורה ולא מיחסרא אלא אמירת הי גיטך הלכך כי אמר לה בתר הכי שפיר דמי שקבלתה הוגמת: **הרי זה גט.** דהוי חצרה המשתמרת לדעתה הואיל והוא ישן אינו משתמר אלא על ידה: **ניעור אינו גט.** שהעבד משמר את עצמו ואת מה שבידו והויא לה חצרה המשתמרת שלא לדעתה: **חצר מהלכת לא קנה.** רבא גופיה אמרה בשניס אוחזין בטליתא יט): **כל שאינו מהלך כו'.** רבא נמי אמרה התם היה מהלך בספינה וקפלו דגים לתוך הספינה כו': **בכפות.** שאינו ראוי להלך בהוא קאמר רבא דהוי גט: **מתני' קרוב לה.** מפרש בגמ': **אמר לו.** מלוה ללוה: **זרוק לי חוכי.** ברה"ר: **וזרקו לו.** **ואכד: גמ' ד' אמות שלו.** שאין בינו לגבו ד' אמות דאמרינן בשניס אוחזין (ב"מ דף י.) **דד' אמות של אדם קונות לו: לגון שהיו שניהם עומדים בד' אמות.** לגבו זו מכאן וזה מכאן שכל הגבו מונח בתוך ארבע אמות שלו ובתוך ארבע אמות שלה. ולא גרסינן מצומצמות: **וניחזי הי מינייהו קדים.** לבא במעמדו אם קדם הוא לבא זכה בכל ארבע אמות ואם קדמה היא לבא זכתה בכל ד' אמות הסמוכות לה ושוב לא נכנסה זכותו לתוכו: **א"א מצומצמות.** שלא יקדים האחרי): **מצומצמות.** שהיו שניהם עומדים בא' אמות מצומצמות לא פחות ולא יותר יש בין שניהם: **וגמ'**

שם לווי אבל אית ליה שם לווי אע"ג דלא גבוה עשרה ואע"ג דלא הוי ארבע אמות: אפילו הוא עמה במטה כו': אמר רבא אלא שנו אלא במטה שלו אבל במטה שלה מגורשת תניא נמי הכי רבי אליעזר אומר במטה שלו אינה מגורשת במטה שלה מגורשת ובמטה שלה מגורשת כליו של לוקח ברשות מוכר הוא שמעת מינה כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח לא צריכא דגבוה עשרה והאיכא מקום כרעי אמקום כרעי לא קפדי אינשי: לתוך חיקה או לתוך קלתה מגורשת: אמאי כליו של לוקח ברשות מוכר הוא אמר רב יהודה אמר שמואל כגון שהיתה קלתה תלויה בה וכן אמר ר' אלעזר אמר רבי אושעיא כגון שהיתה קלתה תלויה בה ור' שמעון בן לקיש אמר קשורה אע"פ שאינה תלויה רב אדא בר אהבה אמר כגון שהיתה קלתה מונחת לה בין ירכותיה רב משרשיא בר רב דימי אמר כגון שהיה בעלה דמוכר קלתות ר' יוחנן אמר מקום חיקה קנוי לה מקום קלתה קנוי לה אמר רבא מ"ט דר' יוחנן לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה תניא נמי הכי זרקו לה לתוך חיקה או לתוך קלתה או לתוך כל דבר שהוא בקלתה הרי זו מגורשת כל דבר שהוא בקלתה לאיתויי מאי לאיתויי טסקא דאכלה בה תמרי: **מתני'** אמר לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך נתן בידה והיא ישנה ניעורה קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך: **גמ'** כי אמר לה הא גיטיך מאי הוי הוה ליה טלי גיטיך מעל גבי קרקע ואמר רבא טלי גיטיך מעל גבי קרקע לא אמר כלום אימא ששלפתו מאחוריו שלפתו נמי הא בעינא ונתן בידה ולא צריכא דדערק לה חרציה ושלפתיה תניא נמי הכי אמר לה כנסי שטר חוב זה או ששלפתו מאחוריו קראתו והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך דברי רבי רבי שמעון בן אלעזר אומר לעולם אינו גט עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטיך נתנו בידה והיא ישנה ניעורה וקוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך דברי רבי שמעון בן אלעזר אומר עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטיך וצריכא דאי איתמר בהך קמייתא בההיא קאמר רבי משום דבת איגרושי היא אבל נתן בידה והיא ישנה דלאו בת איגרושי היא אימא מודי ליה לרבי שמעון בן אלעזר ואי איתמר בהא בהא קאמר ר' שמעון בן אלעזר אבל בהך אימא מודי ליה לרבי צריכא אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו ה"ז גט ניעור אינו גט דהויא ליה חצר המשתמרת שלא לדעתה ישן ומשמרתו הרי זה גט אמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא ישן שאני והא אמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה (ה) והלכתא בכפות: **מתני'** היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת ולכן לענין קדושין אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב לה מגורשת מחצה אמר ר' שמואל בר רב יצחק כגון שהיו שניהן עומדין בארבע אמות וליחזי הי מינייהו קדים וכי תימא דאתו תרוייהו בהדי הדדי והא אי אפשר לצמצם אלא אמר רב כהנא הכא בח' אמות מצומצמות עסקינן

אמקום כרעי לא קפדי אינשי. לכל הפחות באשתו וכן בחויר המטה: **כגון** שקלתה תלויה בה. ולא"ת ותיפשוט מיפכא מדמתרלי כל הני אמורלי ובהמוכר את הספינה (ב"מ דף פה:) רולה לפשוט מדברי אמורלי ואינו יכול ויש לומר דהכא לכולהו מספקא להו אלא דדחו למתני' דלא נפשוט מינה א"ע ב אפי' בעלמא כליו של לוקח ברשות מוכר קנה הכא לענין גט דלרחוקה קאתי לא קנה: **מקום** חיקה קנוי לה. ולא"ת פשיטא דהא מיקה הוי ממש כילה ואומר ר"י דר' יוחנן קשורה ותלויה בעי ומיירי כשבגדיה נגררין בארץ והשתא מי לאו טעמא דמקום חיקה קנוי לה לא הוי מהני מידי כיון דאינה קשורה ותלויה: **אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך.** ר"י היה מלריך לנותן גט לאשתו לומר הי גיטיך וגם הרי את מותרת לכל אדם כדמשמע בהמגרש (לקמן דף פה:) שהיו רגילים לומר ג"כ יב) ודן ומיהו קשה דבהניזקין (לעיל דף נה.) משמע דאפילו לא אמר כשר גבי מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא נשמע אמר לעדים ראו גט זה וכו' ג וי"ל דהתם נמי אחר כך יגידו לה העדים שהיא מגורשת אף על פי דהאשה מתגרשת בעל כרחה ד מכל מקום צריך לומר לה הי גיטיך והרי את מותרת לכל אדם שתדע שהיא מגורשת ולא תהא מוחזת דבעינן שיהא משלחה ואינה מוחזת טו): רבי

יוחנן לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה תניא נמי הכי זרקו לה לתוך חיקה או לתוך קלתה או לתוך כל דבר שהוא בקלתה הרי זו מגורשת כל דבר שהוא בקלתה לאיתויי טסקא דאכלה בה תמרי: **מתני'** אמר לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך נתן בידה והיא ישנה ניעורה קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך: **גמ'** כי אמר לה הא גיטיך מאי הוי הוה ליה טלי גיטיך מעל גבי קרקע ואמר רבא טלי גיטיך מעל גבי קרקע לא אמר כלום אימא ששלפתו מאחוריו שלפתו נמי הא בעינא ונתן בידה ולא צריכא דדערק לה חרציה ושלפתיה תניא נמי הכי אמר לה כנסי שטר חוב זה או ששלפתו מאחוריו קראתו והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך דברי רבי רבי שמעון בן אלעזר אומר לעולם אינו גט עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטיך נתנו בידה והיא ישנה ניעורה וקוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך דברי רבי שמעון בן אלעזר אומר עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטיך וצריכא דאי איתמר בהך קמייתא בההיא קאמר רבי משום דבת איגרושי היא אבל נתן בידה והיא ישנה דלאו בת איגרושי היא אימא מודי ליה לרבי שמעון בן אלעזר ואי איתמר בהא בהא קאמר ר' שמעון בן אלעזר אבל בהך אימא מודי ליה לרבי צריכא אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו ה"ז גט ניעור אינו גט דהויא ליה חצר המשתמרת שלא לדעתה ישן ומשמרתו הרי זה גט אמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא ישן שאני והא אמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה (ה) והלכתא בכפות: **מתני'** היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת ולכן לענין קדושין ולענין החוב אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה הלוה קרוב ללוה הלוה חייב מחצה על מחצה שניהם יחלוקו: **גמ'** היכי דמי קרוב לה והיכי דמי קרוב לו אמר רב ארבע אמות שלה זהו קרוב לה ארבע אמות שלו זהו קרוב לו היכי דמי מחצה על מחצה אמר ר' שמואל בר רב יצחק כגון שהיו שניהן עומדין בארבע אמות וליחזי הי מינייהו קדים וכי תימא דאתו תרוייהו בהדי הדדי והא אי אפשר לצמצם אלא אמר רב כהנא הכא בח' אמות מצומצמות עסקינן

וגט

(ב"מ ט.) דכי אמור רבנן מלוו של אדם קונה לו, לאו בחצר מהלכת אמור, דשאני מקרקעי דביידי ממקרקעי דלא מיידי, וכיון דגופיה אמרה דלא קני בשנים אוחזין (לעיל כא.). **כל שאילו מהלך לא קנה.** כלומר כיון שראוי ליכן, לאו דומיא דחצר הוא ואינו קונה בתורת חצר (ב"מ ט:). **בכפות.** כגון שהעבד כפות שאינו ראוי ליכן, דדמי לחצר (ב"ק יב.) דאינו ראוי ליכן (לעיל כא.).

שמצאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הרי זה גיטך נתן בידה והיא ישנה ונתעוררה קוראה והרי היא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הרי זה גיטך: או שמצאתו מאחוריו וכי אמר לה הרי הוא גיטך מאי הוי טלי גיטך מעל גבי קרקע הוא ואמר רבא טלי גיטך מע"ג קרקע לא אמר כלום דבעינן ונתן בידה וליכא והכא נמי לא איהו יהיב לה אימא שלפתו מאחוריו ואכתי הא בעינן ונתן בידה וליכא לא צריכא דעייל לה חצריה ושלפתיה ועקימת מתניו שעיקם לה חשיבה נתינה תניא נמי הכי אמר לה כנסי ש"ח או ששלפתו מאחוריו קוראה והרי היא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הרי הוא גיטך דברי ר' ר"ש בן אלעזר אומר אינו גט עד שיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי זה גיטך וקי"ל הלכה כרבי מחברו וכ"ש דהיא סתם מתני' ומחלוקת דברייתא דהלכה כסתם ודוקא בכנסי שט"ח זה ונתן בידה ה) והיא ישנה שהבעל נותנו לה לשם גירושין והיא לא הרגישה בדבר ואילו היה מודיע לעדים קודם לכך שלשם גירושין הוא נותנו לה אע"פ שאמר לאשה כנסי ש"ח זה היתה מגורשת כדילפינן (לעיל נה.) מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדוד דלא בעינן דעת אשה בגט אלא כיון שלא הודיע לעדים ב) אלא אמר לה עכשיו הרי זה גיטך וכן כשנתן בידה והיא ישנה יש כאן נתינה אלא מפני שאינה יכולה לשומרו אומר לה כשניעורה הרי זה גיטך ודי לו אבל אילו נתנו לה מתחלה לשם פקדון נתינה זו אינה כלום ולא די שיחזיר ויאמר לה הרי זה גיטך ומפני זה עשה התנא זה מסיבוב אמר לה כנסי שט"ח זה ולא שנה הנותן גט לאשתו לשומרו ואח"כ אמר לה הרי זה גיטך שאילו היה כן היה צריך לישלו ממנה ולחזור וליתנו לשם גירושין: אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו אינו גט דהוה לה חצר המשתמרת שלא לדעתה ישן ומשמרתו הרי זה גט אמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכ"ת ישן שאני האמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות: **מתני'** היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה קרוב לה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת ולענין החוב אמר לו זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה הלוה קרוב ללוה הלוה חייב מחצה על מחצה שניהם יחלוקו היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נשרף או נמחק הרי זו מגורשת

ה) [ב"ב פה:], ו) [לקמן עט:], ז) ב"ב פה:, ד) [לעיל כד.], ט) [ל"ל דעייל עניות ערך אלף ב ונעבך עויק כתב בפי' ר"מ כתב לתלייה וכו' וכתב המוסיף דעדיק כתוב בנוסחא דיקן עכ"ל וכהרא"ש אימא דעדיק], ו) [לקמן פד.], ז) קדושין מד.], ח) [לעיל כפ. וש"נ], ט) פ"א הא כל כו', י) לעיל כפ. ב"ק יב. ב"מ ט.], יא) פ"א אלא בכפות, יב) ימנות לא., יג) [במשנה שבמנחות אית' הלוה וכ"א ברב אלפס אבן בהרא"ש אית' המלוה], יד) [בכורות יח. ועי' תוספות עירובין ה: ד"ה ופפק ותוס' סוכה עו: ד"ה פרוק ותוספות בכורות יח: ד"ה אפסר ותוספות מולין כח: ד"ה לפי], טו) בדפו"ר שנות], טו) ולא כרבינו גרשום בב"ב שם, יז) בדפו"ר שמונמת, יח) [דברים כד], יט) [ב"מ ט:], כ) בס"א: אאחד, כא) התתם סופר מגיה ס"ל בקדושין ה.], כב) בדפו"ר הגר' ודין, וכפ"ת סי' קלו ס"ק ב' מגיה, לומר כן ומיהו, ועי' בב"מ סי' קלו סי' ב' וג', כג) [יבמות קיג:].

מוסף תוספות

א. דכליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה. רמינו קרקפה. ב. דדילמא. תוס' הרא"ש. ג. שאני נותן לה ואח"כ חזר ואמר כנסי שטר חוב זה מגורשת, אלמא לא אמר לה הר"ז גיטך ולא הרי את מותרת לכל אדם. מרדכי פ' ממכ. ד. [ולשם] מה אנו צריכין לדיבור, מה לנו אם אינה יודעת. מאירי קידושין ו ע"א ד"ה אף בגירושין.

פסקי רי"ד

בתוך ביתו או בתוך חצרו אפילו עמה במטה וכו' אמר רבא ל"ש אלא במטה שלו אבל במטה שלה מגורשת תניא נמי הכי ר' אליעזר אומר במטה שלה מגורשת ש"מ כלי של לוקח ברשות מוכר קני פי' ופלוגתא היא בפ' המוכר את הספינה וא"כ תקשה מהכא למ"ד לא קנה לא צריכא במטה דגבוהה עשרה פי' דהוי רשותא לנפשיה ולא חשיב ההוא אוירא רשות מוכר לבטל את הכלי: והא איכא מקום כרעיים פי' כרעי המטה שהן מונחים בבית הבעל אמקום כרעים לא קפדי אינשי שהואיל והיא גבוהה י' נוח להשתמש תחתיה: לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת קלתה כליו של לוקח ברשות מוכר הוא א"ר יוחנן מקום חיקה קנוי לה מקום קלתה קנוי לה אמר רבא מ"ט דר' יוחנן לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה: **מתני'** אמר לה כנסי שט"ח זה או

הגהות הב"ח

(**ה**) גמ' והלכתא בכפות. נ"ב עי' לעיל כפ' שני דף כח.:

לעזי רש"י

טשק"א. שק.

מוסף רש"י

כליו של לוקח ברשות מוכר. כגון פקק ונתן לתוך מדה של לוקח או מדד במדה שלו ופקק לכליו של לוקח והכיח של מוכר הוא, קנה לוקח. כאילו נתן לתוך רשותו של לוקח (ב"ב פה:). **שהיתה קלתה תלויה בה.** ואינה נגררת בקרקע ולכך קונה לה קלתה דדמי להנגהה קונה בכל מקום, תלויה בה היינו קשורה ותלויה (רשב"ם ב"ב פה:). **לא על מקום חיקה.** כשנגרריס בגדיה על הקרקע (שם). **טלי גיטך מעל גבי קרקע לא אמר כלום.** דבעינן ונתן (לעיל כד.). ישן ומשמרתו הרי זה גט. דהוא לה חצר המשתמרת לדעתה על עצמו ואינו דומה לחצר גמורה, דכי אתרכאי חצרה משום דסתם חצר משתמרת על פי הבעלים שגדרה סביב ופותח ונועל (שם). **וחצר מהלכת לא קנה.** אינה קונה לבעלים כלום דלאו חצר היא במהלכת (ב"ק יב.) חצר מהלכת לא שמעינן דתקני, דכי אתרכאי מסס אמצא בידו, גנו חצרו וקרפיפו אתרכאי, דלא נייד, והוי משתמר

עין משפט נר מצוה

טז א ב ג מיי' פ"ה מהלכות גירושין הל' מ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעי' י: ד [מיי' פ"ד מהל' מכירה הל"א טוש"ע חו"מ ס' ר ס"ד]

טז ה מיי' פ"א שם הלכה ט סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף ג וסימן קלח סעיף ד:

יז ו מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סימן קלח סעיף ג:

יח ז ח ט מיי' שם הל' יא סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

יט י מיי' פ"ה שם הל' יז סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף טו וסעיף יח:

כ כ טוש"ע שם סעיף יג:

כא ל מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה כב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן נ סעיף ה:

כב מ מיי' פט"ז מהל' מלוה ולוה הלכה ג סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סימן קכ סעיף ג:

כג נ מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף יד ועיין במ"מ ובכ"מ:

רבי יוחנן אמר קרוב לה שנינו אפילו מאה אמה. וקשה דבפ"ק דב"מ (דף י:) קא"ר יוחנן דקטנה יש לה חצר ויש לה ד' אמות וקאמר התם דיליף מציאה מגט משמע דבגט לרבי יוחנן אינה מגורשת אלא תוך ד' אמות והכא קאמר אפילו מאה אמה וי"ל דבד' אמות שלה אפילו יכול לשמור כמוה מגורשת וחוץ לארבע אמות צריך שתהא היא יכולה לשומרו ולא הוא ועוד קשה דרב אשי אית ליה התם דברה"ר לא תקנו ארבע אמות והכא תנן היתה עומדת ברה"ר קרוב לה מגורשת וי"ל דהתם באין יכול לשומרו והכא ביכולה לשומרו א"כ י"ל דהכא לאו דוקא נקט רה"ר אלא בסמטא[א] או בגדי רה"ר:

[ב]**והא א"א לצמצם.** וא"ת ולישני כגון דלא ידעינן הי מייהו קדיש ולכך הוי ספיקא וי"ל דלישנא דמתלה על מתלה לא משמע הכי[ב] ולכך מוקי לה בשתי כיתי עדים כו'[ג] וא"ת וניחא לוקי תרי בהדי תרי ולוקי איתתא בחזקת אשת איש ולא תהא מגורשת כלל וי"ל כיון דספיקא דרבנן היא כדאמרינן בפ' ארבעה אחין (יבמות דף לא.) נתנו לה דין מגורשת ואינה מגורשת:

[ג]**שניהם** אין יכולים זה הוא מחצה על מחצה. פי' אין יכולין לשומרו כל אחד לבדו אלא שניהם יחד אבל אם אין יכולין לשומרו כלל כל עיקר: דאינה מגורשת כלל כל עיקר:

ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גט לידה. והיינו דוקא ברה"ר[ד] אבל בחצרה[ה] אין צריך שיגיע לידה כדאמר לעיל (עז:) מיזיל איהי ותמוד ותפתח ומיהו בערוך בערך גט כתב קבלנו מרבותינו אפי' זרקו לה בתוך חצרה לא משתעבד לעולם עד דמטי גיטא לידה ומייתי מהא דאמר בירושלמי[ו] המתמיר שבולן עד שיתנו לידה ואינה רואה דאיכא למימר דמיירי ברה"ר דהכא דמסיק לה[ז] אקרוב לו וקרוב לה[ח] ומתמה לא אתא לאפוקי חצרה:

לגיטין אמרו ולא לדבר אחר. פי' בקונטר' משום דבגט נתינה בעל כרחה הוא נתינה[ט] והקשה ר"י לר' יהודה לדבר אחר נמי אמרו לעיל במי שאחזו (דף עה.) דנתינה בעל כרחו הוא נתינה והשיב דבדבר אחר אשכחן דוכתא דלא הוא נתינה כגון[י] הלוהו בישוב לא יחזיר לו במדבר אבל בגט בכל מקום הוא נתינה: **אי הכי מאי למימרא.** וא"ת אדרבה תקשי ליה אמאי קרוב לגוה חייב לוה כיון דאמר זרוק חוצי ותפטר קרוב לגוה נמי ליפטר וי"ל דמיירי מסתמא דמפרש לו שיזרוק לו למקום שיוכל לשומרו הוא:

[יא]**מחצה** על מחצה שניהם יחלוקו. הכא לא שייך לומר המוציא עליו הראיה דאין כאן ספק[יב]: **אם** יכול לנתקו ולהביאו כו'. נראה דלא מיירי כשהיתה ידה פתוחה ולאחר שנתן הגט בידה קפלה ידה דא"כ אפילו אין יכול להביאו אלא אינה מגורשת כיון דבשעת נתינה היה יכול להביאו אלא ומה שקופלת ידה אח"כ זה אינו עושה הבעל אלא היא והוה ליה כמו טלי גיטיך מעל גבי קרקע ואינו גט אלא נראה לר"י[יג] דמיירי שכבר היתה ידה קפולה והוא תחב הגט לתוך ידה ואם תחב כל כך בחוזק עד שאינו יכול להביאו אלא הוא מגורשת ור"ת מפרש בידה פתוחה[יד] מיירי שפיר ואם אינו יכול להביאו אלא היינו כשהגט כבד ואם ימשוך אלא תינתק המשיחה וצריך ליזהר שתהא יד האשה פתוחה עד שיגיע כל הגט בידה דאם תקפוץ ידה בעוד שהבעל אוחז בראש הגט בידו לא הוי גט דהוי כמו גט בידה ומשיחה בידו ונראה דכשר[יא] דלא גרע מערק לה חרלים ושלפתו דהוי גט אע"ג דבידו הבעל להדק מתניו אלא תטול והמחמיר תבא עליו ברכה: **והא** בארבע אמות דידה קא נפיל.

הוה מצי לשנויי דמיירי שהאשה עומדת בחצר דידיה דלית לה ארבע אמות או ברה"ר עז) לרב אשי דפ"ק דב"מ (דף י:):

ותתגרש מאוירא דארבע אמות. וא"ת והא לא מינטר כדאמרינן בסמוך (עט.) בחויר גג וי"ל דחויר ארבע אמות חשיב ליה מינטר ועומדת על ראש הגג מיירי אפילו חוץ לארבע אמות ולכאי פריך והא לא מינטר ור"י אומר דרבי אלעזר גופיה מספקא ליה אם מה שתיקנו מכמיס ארבע אמות תיקנו גם בחויר ואע"ג דלא מינטר עשאוהו כמינטר כמו שעשו ארבע אמות רשותו ואע"פ שאינה רשותו: היתה

וגט יוצא מארבע אמות שלו לד' אמות שלה והא אגיד גביה אלא[ו] רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הכא בשתי כיתי עדים עסקינן אחת אומרת קרוב לו ואחת אומרת קרוב לה רבי יוחנן אומר קרוב לה שנינו אפילו מאה אמה וקרוב לו שנינו אפילו מאה אמה היכי דמי מחצה על מחצה אמר רב שמן בר אבא לדידי מיפרשא לה מיניה דרבי יוחנן א"הוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו זהו קרוב לו היא יכולה לשומרו והוא אינו יכול לשומרו זהו קרוב לה שניהם יכולין לשומרו שניהם אין יכולין זהו מחצה על מחצה אמרוה רבנן קמיה דרבי יוחנן משמיה דרבי יונתן הכי אמר ב"ידעין חברין בבלאי לפרושי כי האי טעמא תניא נמי הכי רבי אליעזר אומר ג"כל שהוא קרוב לה מלו ובא כלב ונטלו אינה מגורשת אינה מגורשת כל היכי תינטריה ותיזיל אלא לאו ה"ק כל שקרוב לה מלו ואילו בא כלב ונטלו והוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו אינה מגורשת אמר ליה שמואל לרב יהודה ד"בשיננא כדי שתשוה ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא הכי ואצרכוה חליצה: וכן לענין קדושין: אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן לגיטין אמרו ולא לדבר אחר ר' יוחנן לגיטין אמרו ולא לדבר אחר איתיביה רבי אבא לר' אסי וכן לענין קדושין שאני התם ה"דכתי' [1]ויצאה והיתה איתיביה וכן לענין החוב זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה ו"הלוה קרוב ללוה הלוה חייב מחצה על מחצה שניהם יחלוקו הכא במאי עסקינן ז"דאמר ליה זרוק לי חובי ותיפטר אי הכי מאי למימרא לא צריכא ח"דאמר ליה זרוק לי חובי בתורת גיטין ואכתי מאי למימרא מהו דתימא מצי אמר ליה משטה אני בך קמ"ל ט"אמר רב חסדא גט בידה ומשיחה בידו י"אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מאי טעמא בעינן כריתות וליכא: אמר רבא היתה ידה עשויה כקטפרס וזרקו לה אף על פי שהגיע גט לידה אינה מגורשת אמאי הא כי נפיל בארבע אמות דידה קא נפיל בדלא נח ותיגרש מאוירא דארבע אמות תפשוט דבעי רבי אלעזר ארבע אמות שאמרו יש להן אויר או אין להן אויר תפשוט דאין להן אויר ח"הכא במאי עסקינן בעומדת על גב הנהר דמעיקרא לאיבוד קאי:

מתני'

וגט יוצא. מאלו לאלו מקצתו בד' אמות שלה ומקצתו בד' אמות שלו: **והא אגיד גביה.** עדיין הגט ברשותו קצת ואינו נתון בידה[יב] בעינן עד שיהא כולו ברשותה: **אמרוה קמיה דר' יוחנן.** להאי פירושא דמתני': **משמיה דר' יונתן הכי.** כדפרשה ר' יוחנן ביכולין לשומרו. רבי יונתן מבבל הוה ועלה לארץ ישראל: **תניא נמי הכי.** דקורבה דמתני' שמירה היא: **כל שקרוב לה מלו.** השתא משמע אע"פ שקרוב לה יותר ממנו ובא כלב ונטלו אינה מגורשת וקשיא לן בה אמאי אינה מגורשת מכי אתא לקורבה דידה איגרשה לה ומאי איכפת לן אם נטלו כלב: **כל היכי תנטריה ותיזיל.** וכי כל הימים לריכה לשומרו: **אלא לאו הכי קאמר.** אע"פ שקרוב לה מלו אם יש הפסק נהר או גבשושית בינה לגט שאילו היה בא כלב ונטלו אינה יכולה לשומרו הימנו אבל הוא יכול לשומרו אינה מגורשת: **כדי שתשוה ותטלנו.** הוא דהוא קורבה דמתני' ואפ"ה את לא תעביד עובדא להתירה לינשא: **עד דמטי גט לידה.** גזירה שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב: **הוה עובדא.** שזרקו קרוב לה ומת ואצרכוה חליצה: **לגיטין אמרו.** דמשום קורבה מגורשת: **ולא לדבר אחר.** כגון אם זרק לו חוב קרוב לו ואבד דגט הוא דבעל כרחה קנויה לה הלכך לאלתר הוי גיטא אבל בעלמא לא: **ופיפטר.** דהא פטריה אבל זרוק לי חוצי שתמא זרוק ושומרו קאמר: **ומשיחה.** חוט שהגט קשור בו ליי"ל בלע"ז: **גט בידה.** שנתנו לה: **ולאם המשיחה עדיין בידו: לקטפרס.** מדלון. ראשי אצבעותיה מטין לקרקע שלא פשטה ידה זקופה כדרך פושטי יד: **ופרכינן והא כי נפיל לד' אמות דידה נפיל.** ומה לי אי אין ידה ראויה לקבל בפשיטתה: **בדלא נח.** לארץ אלא כשנפל מתוך ידה נשרף וקבלה שבא לידה לאו קבלה היא: ופריך וכי לא נח מאי הוי מכי מטא לתוך ארבע אמות שלה תיגרש מאוירייתא ומדקאמר אינה מגורשת פשוט דאין להן אויר והיא בעיא דרבי אלעזר: **על גב הנהר.** דאויר שאינו ראוי לגוח לא קני:

גמ'

קמ"ל [ז]אמר רב חסדא גט בידה ומשיחה בידו [ח]אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מאי טעמא בעינן כריתות ואמר רב יהודה [ט]היתה ידה עשויה כקטפרס וזרקו לה אף על פי שהגיע גט לידה אינה מגורשת אמאי הא כי נפיל בארבע אמות דידה קא נפיל בדלא נח ותיגרש מאוירא דארבע אמות תפשוט דבעי רבי אלעזר ארבע אמות שאמרו יש להן אויר או אין להן אויר תפשוט דאין להן אויר [יא]הכא במאי עסקינן בעומדת על גב הנהר דמעיקרא לאיבוד קאי:

כד א מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה יד ופ"ד מהלכות אישות הל' כב סמג עשין מט ג טור ש"ע אה"ע סימן ל סעיף ה וסימן קלט סעיף יג:

כה ב מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה יג סמג עשין ג טור ש"ע אה"ע סי' קלט סעי' יג:

כו ג ד ה מיי' פט"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה ח סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן קכ סעיף ח:

כז ו מיי' פ"ה מהלכות גירושין הלכה טז סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' קלח סעיף ב:

כח ז ח מיי' שם הלכה יב סמג שם טוש"ע שם סימן קלט סעיף טו:

פסקי רי"ד

היכי דמי קרוב לו והיכי דמי קרוב לה אמר רבא ד' אמות שלה הוא קרוב לה ד' אמות שלו הוא קרוב לו. היכי דמי מחצה על מחצה ואסיק הכא בשתי כתי עדים עסקינן אחת אומר' קרוב לה ואחת אומרת קרוב לו ור' יוחנן אמר קרוב לה שנינו אפילו ק' אמה קרוב לו שנינו אפי' ק' אמה ה"ד מחצה על מחצה הוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרו זה הוא קרוב לו היא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו זהו קרוב לה שניהם יכולין לשמרו שניהם אינן יכולין לשמרו זהו מחצה על מחצה א"ל רב שמואל לרב יהודה שיננא איזהו קרוב לה כדי שתשוה ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה א"ל רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא ואצרכוה חליצה פי' הוה עובדא שזרק הגט קרוב לה ולא מטיא גיטא לידה ומת ואצרכוה חליצה. כתב ר"ח ז"ל ואנו קבלנו מרבותינו אפילו דזקו לה בחצרה לא משתריא לעלמא עד דמטי גיטא לידה דגרסי' בתלמוד א"י המחוור מכלן עד שיתנו לה. ואינו נראה לי דהאי דאמר שמואל ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה דוקא כשזרקו לה ברה"ר שאין לאשה זכות בו אבל כשזרקו לה בתוך חצרה יש לגמגם בדבר שלא יהיה גט ולהלכך אע"ג דלא מטי גיטא לידה הויא מגורשת וחצרה קני לה: א"ר אסי א"ר יוחנן לגיטין אמרו ולא לדבר אחר פי' שאין ד' אמות קונות אלא לענין גיטין ולא לדבר אחר עד שיגיע לידו איתיביה ר' אבא לר' אסי וכן לענין קדושין שאני התם דכתיב ויצאה והיתה איתיביה וכן לענין החוב אמר לו (צריך) זרוק וכו' הכא במאי עסקינן דאמר לו זרוק לי חובי בתורת גיטין והפטר אי הכי מאי למימרא מהו דתימא מצי אמר משטה אני בך קמ"ל פי' קנין הגט אינו דומה לשאר הקנין דעלמא דקנין דעלמא אין אדם יכול להקנות לחבירו בעל כרחו והגט אדם מקנהו לאשתו בעל כרחה א"כ טעם החצר דרבי ליה רחמנא לא בעבור קנין הוא ז) אלא שהרי היא עצובה בו ואינה חפצה לקנותו וחצרה קונה לה ומתגרשת אלא טעם הדבר הוא מפני שהוא משתמר לדעתה א"כ בכל מקום שהוא משתמר לדעתה היא מגורשת משא"כ בשאר קנינים דעלמא משום הכי א"ר יוחנן לגיטין אמרו ולא לדבר אחר ובשנים אוחזין אמרינן דדוקא בסימטא שהוא רה"י ד' אמות של אדם קונות לו לענין מציאה כי היכי דלא ליתי לאינצויי אבל ברה"ר לא ודוקא מציאה אבל לענין מקח וממכר לא ודוקא משיכה קונה בסימטא ולא ד' אמות ולענין דריקת החוט נמי לא קנה שיפטר הלוה עד דמטי ליה לידיה דמלוה ולא לד' אמותיו. גרסי' התם אמר ר"ל משום אבא כהן ברדלי ד' אמות של אדם קונות לו בכל מקום מ"ט תקינו ליה רבנן דלא ליתי לאינצויי וקפריש גאון בכל מקום דאמרינן לאו כל מקום ממש אלא בשדה בעלמא אי נמי בסימטא אי נמי בצידי רה"ר דלא דחיקו בהו רבים אבל ברה"ר דדחיקו רבים אי נמי בשדה חבירו לא קני ליה ד' אמות דידיה: אמר רב חסדא גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מאי טעמא בעינן כריתות וליכא: אמר רבא היתה ידה עשויה כקטפרס וזרקו לה אינה מגורשת פי' היתה ידה משופעת שאינה יכולה לקבל גיטה: ולקנייה בד' אמות דידה. דלא נח כגון ששרפתו (כלתה) קודם המוציא מחבירו לרבה ולר' יוסף. עי' רשב"ם ומהרש"ם. ט. דהא דקאמר אם אינו יכול להביאו דמגורשת. תוס' ב"מ סט. י. ולא קפצה ולא עשתה שום דבר. תוס' ב"מ שם. יא. במלדי סס הוסיף: בדיעבד.

ז) נראה לי"ל לא בעבור קנין הוא שהרי היא עצובה וכו' ואין חצירה קונה לה ואעפ"כ היא מתגרשת וכו'.

א) [ובמים פס: תולין מה. וכמים ל:], ג) [תוספתא פ"ו], ד) [בכרות לו. ולש"נ ועיין פירושו של מלת שיננא בחגיגה טו: על לזון], ה) [קדושין ה. וש"נ], ו) [תולי ל"ל המלוה כדאי' במשנה עמוד ח], ז) ב"מ ז., ח) [בכריס כד], ט) שייך לעי"ז, י) עיין ברש"ל, יא) [דפרקין ה"ב]], יב) ל"ל המחוור, וכ"ה בר"ן יג) אאין קרוב בכ"ל, יד) ב"ק קיח., טו) שייך לעיל ע"ז בתמני', עז) ל"ל לרב ששת, יז) [יבמות לא.], יח) [בכריס פס: תולין מה. וכמים ל:], יט) [תוספתא פ"ו], כ) [בכרות לו. ולש"נ ועיין פירושו של מלת שיננא בחגיגה טו: על לזון], כא) [קדושין ה. וש"נ], כב) [תולי ל"ל המלוה כדאי' במשנה עמוד ח], כג) ב"מ ז., כד) [בכריס כד], כה) שייך לעי"ז, כו) עיין ברש"ל, כז) [דפרקין ה"ב]], כח) ל"ל המחוור, וכ"ה בר"ן כט) אאין קרוב בכ"ל, ל) ב"ק קיח., לא) שייך לעיל ע"ז בתמני', לב) ל"ל לרב ששת,

---

תורה אור השלם

1. וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר:
דברים כד ב

לעזי רש"י

ליצי"ל [ליניי"ל]. חוט (של פשתן).

מוסף רש"י

ידעין חברין בבלאי. רבי יונתן מבבל סליק, לפרושי כי האי טעמא. לשנם קאמר (חולין מח.). **מצי א"ל משטה אני בך.** שוחק הייתי בך. (סנהדרין כט.). **גט בידה.** שנתנו לה, ומשיחה. שקשור בה, **בידו אם יכול לנתקו.** אם יש כח באותו חוט שיכול לנתקו לגט מידו ולהביאו אצלו (ב"מ ז.). **אינה מגורשת.** לאו נתינה היא. בעינן כריתות וליכא. כריתות הכללה שיהו מוכנלים זה מזה והרי אגודים הם בגוט זה. (שם).

מוסף תוספות

א. [ו]כדאשכחן בפרק המוכר את הספינה [ב"ב פה ע"א] (רב ושמואל) [ר"י ור"ל] דאמרי תרוייהו אפילו ברה"ר ולא פליגי כאן ברה"ר כאן בסימטא. תוס' הלא"ש. ב. [דהא] משום שפק קרוב לה שפק קרוב לו הוא דהויא שפק גרושה ולא משום מחצה על מחצה. שיט"ק. ג. דלשון מחצה על מחצה שייך טפי בשתי כיתי עדים (תוס' יבמות שם) [ד]כיון דאיכא עדים דמסייעי לכל חד שפיר מייתי [אצ"ל שפיר קרי] להו מחצה על מחצה. ר"ן, ועיין מהרש"ל. ד. וגזירה דרבנן הוא דגזרי קרוב אטו רחוק. שיט"ק. ה. דליכא למיגזר ולא מידי, אפילו לכתחילה. שיט"ק. ו. דהכי איתא בירושלמי תני ר' אלעזר אפילו הוא קרוב לה מלו ובא כלב ונטלו אינה מגורשת, שמואל כהדא דר"א המחוור שבכולן עד שיתננו לתוך ידה. תוס' הלא"ש. ז. משא"כ בשאר קנינים דעלמא, אין אדם יכול להקנות לחבירו בעל כרחו. תוס' רי"ד, ע"ש עוד. ח. והא דלא אומרים אדם יכול להקנות לחבירו בעל כרחו והגט אדם מקנהו לאשתו בעל כרחה א"כ טעם החצר דרבי ליה רחמנא לא בעבור קנין הוא ט) אלא שהרי היא עצובה בו ואינה חפצה לקנותו וחצרה קונה לה ומתגרשת אלא טעם הדבר הוא מפני שהוא משתמר לדעתה א"כ בכל מקום שהוא משתמר לדעתה היא מגורשת משא"כ בשאר קנינים דעלמא משום הכי א"ר יוחנן לגיטין אמרו ולא לדבר אחר ובשנים אוחזין אמרינן דדוקא בסימטא שהוא רה"י ד' אמות של אדם קונות לו לענין מציאה אבל ברה"ר לא ודוקא מציאה אבל לענין מקח וממכר לא ודוקא משיכה קונה בסימטא ולא ד' אמות ולענין דריקת החוט נמי לא קנה שיפטר הלוה עד דמטי ליה לידיה דמלוה ולא לד' אמותיו. גרסי' התם אמר ר"ל משום אבא כהן ברדלי ד' אמות של אדם קונות לו בכל מקום מ"ט תקינו ליה רבנן דלא ליתי לאינצויי וקפריש גאון בכל מקום דאמרינן לאו כל מקום ממש אלא בשדה בעלמא אי נמי בסימטא אי נמי בצידי רה"ר דלא דחיקו בהו רבים אבל ברה"ר דדחיקו רבים אי נמי בשדה חבירו לא קני ליה ד' אמות דידיה: אמר רב חסדא גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מאי טעמא בעינן כריתות וליכא: אמר רבא היתה ידה עשויה כקטפרס וזרקו לה אינה מגורשת פי' היתה ידה משופעת שאינה יכולה לקבל גיטה: ולקנייה בד' אמות דידה. דלא נח כגון ששרפתו (כלתה) קודם

גמ' והא לא מינטר. אויר הגג דאתי זיקא ושדי ליה מקמי דלינח וכי לא שדיה זיקא ואירע לו דבר אחר שבא כלב וקלטו או גשמים מחקוהו אמאי קתני מגורשת מן האויר הא בעינן אויר שסופו לנוח: **בפחות מג' כו'.** אויר דמתני' בהכי עסקינן דהוי כמאן דנח והלכך קנאתו בהנחתו דכיון דהגג גבוה י' הוא הויא לה חצר המשתמרת לכל דנייח בגויה: **והא לא מינטר.** דקס"ד שהגג גבוה מחומת החצר והיכי קתני כיון שיצא מרשות הגג מגורשת הא אין סופו לנוח אפילו לא בא דליקה דאתי זיקא ודחי ליה חוץ למחיצות: **שהיו מחיצות התחתונות.** של חצר: **עודפות.** על מעקה של גג דכי נפיק מגג מטא לאויר מחיצות חצר ומשום הכי בעינן עודפות דהאי דקאי בתוך מחיצות מעקה הגג [ה] וזרקו כלפי מעלה כדי שיעבור את המעקה [ו] יפול לחצר: **קלוטה.** בתוך האויר: **כמי שהונחה.** לתרץ דתניא[ז] הזורק בשבת מרה"ר לרה"ר ורה"י בתמצע רבי מחייב וחכמים פוטרים: **ואי"ל רבי זירא לרבי אסי כו'.** גרסי' בה כדשני עולא אפילו תימא רבנן כו': **דרך ירידה.** כשזרקו כלפי מעלה כדי להעבירו את המעקה לא נמתק עד שהגיע לחזור ולירד: **אבל נמחק דרך עלייה.** אע"פ שיצא מאויר הגג לאויר חצר ומחיצות התחתונות עודפות: **אינה מגורשת.** דדרך סילוקו לא מיקרי נתינה אלא דרך הנחתו בבא לרשותה: **שקדם גט לדליקה.** שקדמה זריקת הגט בחצר קודם שתבא הדליקה באויר החצר: **רשויות חלוקות לגיטין.** אם השאילה הבעל מקום בחצירו לקבלת גיטה לא השאילה גגו או ביתו ולא אמרינן לא קפיד דתרי מקומות לא מושלי. משום דמייתי עלה ראיה ממתני' נקט לה הכא: **הא דאיתא והא דאיתא.** ריבא בגג דידה וחצר דידיה ובעינן אויר הגג: **סיפא בגג דידיה וחצר דידה.** [ח] מיגרשא באויר חצר אבל אי תרוייהו דידיה ואושלה מקום אימא לך דלא קפיד: **שלא מדות בגיטין.** חלוקות מדין שאר איסורין: **הני מילי.** דפליגי רבנן: **והא דאמר רב חסדא נעץ קנה.** בחצר גבוה ממחיצת החצר: **וזרק.** מרה"ר: **ונח על גביו חייב.** דהויא לה הנחה ברה"י שאויר רה"י עולה עד לרקיע אע"ג דאויר רשות הרבים אינו למעלה מעשרה כדאמרי' במס' שבת (דף ז: ח.): **הני מילי.** דהוי כמונח לארץ לענין שבת: **אבל.** אם היה חצר של אשה וקנה נעוץ גבוה מן המחיצות אינה מגורשת שאין סופו לנוח לארץ דרמי ליה זיקא חוץ למחיצות וטעמא דגיטא משום חצר המשתמרת הוא דומיא דידה והא לא מינטר: והא

מתני' [א]היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת [ב]הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף הרי זו מגורשת: **גמ'** והא לא מינטר אמר רב יהודה אמר שמואל [ג]בגג שיש לו מעקה עסקינן עולא בר מנשיא משמיה דאבימי אמר [ד]הכא בפחות משלשה סמוך לגג עסקינן דכל פחות משלשה סמוך לגג כגג דמי: הוא מלמעלה: והא לא מינטר א"ר יהודה אמר שמואל [ה]כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות וכן אמר רבי אלעזר א"ר אושעיא כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות וכן אמר עולא א"ר יוחנן כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות א"ל ר' אבא לעולא כמאן כרבי דאמר [ו]קלוטה כמי שהונחה דמיא א"ל אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אלא לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא והא קא מינטר וכן אמר ר' אסי א"ר יוחנן כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות א"ל רבי זירא לר' אסי כמאן כרבי דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא א"ל אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אלא לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא והא קא מינטר: נמחק: א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו [ז]אלא שנמחק דרך ירידה אבל נמחק דרך עלייה לא מאי טעמא מעיקרא לא למינח קאי: נשרף: אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה לא שנו [ז]אלא שקדם גט לדליקה אבל קדמה דליקה לגט לא מ"ט מעיקרא לשריפה קאזיל אמר רב חסדא [ח]רשויות חלוקות בגיטין א"ל רמי בר חמא לרבא מנא ליה לסבא הא א"ל מתני' היא היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע גט לאויר הגג הרי זו מגורשת במאי עסקינן אילימא בגג דידה וחצר דידה למה לי אויר הגג אלא בגג דידיה וחצר דידיה כי הגיע לאויר הגג מאי הוי אלא פשיטא [ט]בגג דידה וחצר דידיה אימא סיפא הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף הרי זו מגורשת ואי בגג דידה וחצר דידיה אמאי מגורשת [י]אלא בגג דידיה וחצר דידה רישא בגג דידה וחצר דידיה סיפא בגג דידיה וחצר דידה [יא]דאושלה מקום דחד מקום מושלי אינשי תרי מקומות לא מושלי אינשי א"ל מידי אירא דלמא הא כדאיתא והא כדאיתא רישא בגג דידה וחצר דידיה סיפא בגג דידיה וחצר דידה אמר רבא שלש מדות בגיטין הא דאמר רבי קלוטה כמי שהונחה ופליגי רבנן עליה הני מילי לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא והא מינטר והא [יב]דאמר רב חסדא נעץ קנה ברשות היחיד ובראשו טרסקל וזרק ונח על גביו אפילו גבוה מאה אמה חייב לפי שרשות היחיד עולה עד לרקיע הני מילי לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא [יג]והא לא מינטר והא

היתה עומדת בראש הגג. לרבי אושעיא דאמר לעיל (עז:) אפילו היא בטבריא וחצרה בציפורי האי עומדת היינו כמי שעומדת כלומר כגון שמשתמרת כדמשני לעיל דעומדת בתוך ביתה או בתוך חצרה אי נמי נקט עומדת לאשמועינן דבגג דידה מיירי שעומדת ברשותה כדמוקי לה בגמרא:

כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפו' **על העליונות.** דמיד שיצא מרשות גג נכנס לרשות חצר ואי"ת ומה מועיל דעודפות מ"מ כשזרקו מעל המעקה לא מנטר כנגד הגג וי"ל דכיון דשלש מחיצות עודפות חשיב משתמר ואין לחוש למחיצה רביעית אי נמי כשהגג קצר וחצר רחב הרבה ועודפות המחיצות גם [ז] רביעית מצד זה ומצד זה וכנגד המעקה אינו כי אם פתח בעלמא אי נמי כשהגג עומד באמצע החצר ולא מן הצד ומחיצות החצר מוקפות לו מכל צד ואי"ת דאמרינן במרובה (ב"ק דף ע:) בשומר זרוק גניבתך לחצרי ותיקני לי חצרי גניבתך דאיסור שבת ואיסור [ח] גניבה באין כאחד והיכי באין כאחד והא לענין שבת מיחייב אפילו למעלה מן המחיצות עד שלא נכנס עדיין תוך המחיצות דרה"י עולה עד לרקיע ולענין קנין עד דמטי לתוך המחיצות וי"ל דמיירי כשזורק דרך פתח ולא מעל המחיצות: **כמאן** כרבי דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא. תימה דנקט רבי דלא מיירי אלא ברשות היחיד מקורה משום דביתא כמאן דמליא דמיא כדאמרינן בריש שבת (דף ה.) ודר"ע הוה ליה למינקט דאתי ליה קלוטה כמי שהונחה דמיא אפילו ברה"ר [א] ונראה דהשתא סלקא דעתין דטעמא דרבי לאו משום קירוי אלא משום מחיצה אית ליה דכמאן דמליא דמיא ולהכי קאמר כמאן כרבי דכר"ע לא מיתוקמא מדמצרכת מחיצות החיצונות עודפות ולר"ע אית ליה דכמי שהונחה דמיא אפילו ברה"ר [ב] אלא ודאי כרבי מוקמת לה ומשני אפילו תימא רבנן כו' ולפי זה יכול להיות טעמא דרבי משום קירוי כדאמרינן בשבת (יא):

דרך עלייה אינה מגורשת מ"ט מעיקרא לא למינח קאי. ולא דמי להא דבעי רבא בפ"ק דב"מ (דף יב.) זרק מרנקי בפתח זה וילא בפתח אחרת מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא [ג] הכא בדרך עלייה [ד] אין דומה כל כך שיהא עומד לנוח אי נמי התם בבית מקורה דומה יותר עומד לנוח: והא

מסורת הש"ס

א) [שבת ד. פ"ז. ב"ק ע:], ב) בדפו"ר שלא רשויות. ועי' מהר"ם ש"ף, ג) [לעיל עז:], ד) שבת ז. ע"ש, ה) ל"ל זורק. רש"ש, ו) בדפו"ר ויפול. וכ"ל רש"ש, ז) [שבת ד:], ח) בדפו"ר ומיגרשא, ט) בדפו"ר ברביעית, י) ל"ל מכירה. רש"ש ועי' מהר"ם ש"ף, יא) [ועי' תוספות שבת ה. ד"ה לא וב"ק ע: ד"ה כמאן], יב) שבת ז. פ"ה לא מינטר. ד"ה לא מינטר. ד"ה לא מינטר. ד

והא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגג זה כו'. וא"ת והא שמואל פסיק כר"ש דאמר גגין רשות אחד הן בפ' כל גגות (עירובין דף לא.) וי"ל דהכא להוליך מגג לבית קאמר[א] וא"ת א"כ אמאי נקט מגגו של חבירו אפי' מגג של עצמו לא יקלוט להוליך לביתו[ב] לפי שגגו נפרץ לגג של חבירו שהוא אסור לו וי"ל דשמואל סבר התם דאפי' במחיצות שאינן ניכרות אמרינן גוד אסיק מחיצות הבית למעלה ומותר לטלטל מגג[ג] לבית[ד] ומיהו אם כרב קי"ל דמגריך מחיצות ניכרות ומיהו ליתנא דכשם שדיורין חלוקין למטה כו' משמע דמגג לגג קאמר ושמא שמואל נמי נקט מילתיה ככולי עלמא לרבנן מגג לגג לר"ש מגג לבית וא"ת מאי קמ"ל שמואל מתני' היא ברים פ' כל גגות (שם דף פט.)[ה] וי"ל קמ"ל אפילו קליטת גשמים אלא נחו בגגו של חבירו ואפ"ה דיורין חלוקין למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה[ו] והכי הוה מצי לאיתויי מתני' אלא דניחא ליה לאיתויי מילתא דשמואל[ז]:

פנימית גופה במחיצות החיצונות מינטרה. מה שפירש בקונטר' שמחיצות החילונות משועבדות לפנימיות לא דוקא משועבדות[ח] דא"כ אדמפליג בין חצרות לקופות ליפלוג בחצרות גופייהו בין משועבדות לשאינם משועבדות אלא טעמא כיון שהמחיצות החילונות קבועות ועתידות לישאר שם חציצה פנימית מינטרא בהו ומיירי כשמחיצות החילונות מפסיקות בין חילונה לפנימית דאי אין מפסיקות כשהגיע הגט לאויר פנימית[ט] ולא נכנס תוך מחיצות אמאי מגורשת הא אינו משתמר מפני בני חילונה וא"כ לא חשיב חצר המשתמרת כדפריך גבי עובדא דר"ג וזקנים בב"מ (דף יא.): וכי בלד שההו היו עומדין אע"פ שהתבואה היתה בביתו של ר"ג שהיה משתמר כדמוכח בירושלמי[י] שכבר היה בבית מ"מ לא הוא משתמרת לגבי זקנים מפני בני ביתו של ר"ג ועוד י"ל דמיירי שפיר באין מחיצות החילונות מפסיקות[כ] ומיירי שהאשה עומדת בלד חצרה הלכך הוי חצר המשתמרת ע"י מחיצות החילונות דלא ליחשיב זיקא לרה"ר אבל גבי זקנים לא היו מועילין מחיצות בית של ר"ג כיון שהזקנים לא היו עומדין בלד הבית והא דאמרינן בשלהי השולחן (שם דף קב.) דהזבל של בעל הבית פי' של משכיר בתורי דאתו ליה מעבלמא דקנתה לו חצרו אע"פ שאינה משתמרת מן יב) השוכר י"ל דמיירי שיש גם למשכיר בית באותו חצר דהוי עומד בלד חצרו אי נמי שוכר הוי כמו שומר ושלוחו של משכיר[יא]: **דהא לא** נח. פי' בקונטרס ואין מחיצות של כלי עשויות אלא להניח בתוכן משמע מפירושו דאויר כלי אינו קונה ואין נראה דבפרק בתרא דע"ז (דף עא.) אמר גבי יין נסך מכי מטא לאוירא דמנא קנייה יין נסך לא הוי עד דמטא לארעיה דמנא משמע דאויר כלי קונה אלא נראה דהכי פירושו דהא לא נח באויר כלי אבל גבי חצרות אע"ג דלא נח תוך מחיצות הפנימיות כיון שהוא תוך מחיצות החילונה מגורשת כיון דמחיצות החילונות הם קבועות כדפרישנו לעיל[יב] וגרסי' גבי חצרות כיון שהגיע לאויר מחיצות הפנימית פירוש כנגד הפנימית למעלה ממחיצותיה ותוך מחיצות חילונה וגבי קופות גרסי' אפילו הגיע לאויר פנימית פירוש ולמעלה ממחיצותיה דאי הוה בתוך חלל קופה הפנימית הויא מגורשת כדפרישית ואית ספרים דגרסי גבי חצרות כיון שהגיע לאויר מחיצה חילונה ולפי גירסא זו כיון דגבי קופות נקט פנימית הוי משמע אפילו מונח בחלל פנימית אינה מגורשת עד שיגוח בשוליו כדפי' בקונט' ולא יתכן דאויר כלי קונה כדפרישית: **ב"ש** סברי לא אמרינן גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה. בירושל'[יג] מפרש דאזלי לטעמייהו דב"ש אית להו בפ' המגרש (לקמן דף 5.) לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה דבר ערוה הלכך מזומנת היא בעייניו ואינו בא עליה וב"ה אית להו אפילו הקדיחתו תבשילו יכול לגרשה ואינה מזומנת בעייניו ואמרו כי בא עליה וכי אתי גוונא פליגי לקמן (דף פא.) במגרש ונה עמו בפונדקי למאן דמוקי לה בלא רואה שנבעלה: **כתב** לשם מלכות שאינה הוגנת. אומר רבינו אלחנן דלהכי קרי לה שאינה הוגגת[טו] לאשמועינן דאע"פ שאין לה לא כתב ולא נשון אף על פי כן מתקנאין בה[יד]:

ולא בלאות. פירש בקונטרס בלאותיה קיימים ואין נראה דבהדיא אמרינן בסוף פרק אלמנה ניזונית (כתובות דף קא.) יא זינתה[יב] לא הפסידה בלאותיה קיימין אלא באין קיימין אילו הכא[יג]: **וצריכה** גט מזה ומזה. פי' בקונטרס אע"פ שקדושי השני לא היו קדושין כדמפרש בינמות (דף פח.) גזרה שמא יאמרו גירש ראשון גט גמור ונשא שני ומצאה אשת איש יוצאה בלא גט ואינו נראה לר"ר יוסף דתסם[יד] ודאי היא אשת ראשון אינה מקודשת לשני אבל הכא מה"ת צריכה גט משני שהרי גט גמור[טו] היה אותו שגירש בו ראשון ואינו פסול אלא מדרבנן[טז] שינה

והא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגג זה ויקלוט מי גשמים מגגו של חבירו שבשם שדיורין חלוקין מלמטה כך דיורין חלוקין מלמעלה הני מילי לענין שבת א)אבל לענין גט משום קפידא הוא וכולי האי לא קפדי אינשי ב)אמר אביי ג)שתי חצרות זו לפנים מזו פנימית שלה וחיצונה שלו ומחיצות החיצונות עודפות על הפנימיות וזרקו לה כיון שהגיע לאויר מחיצות החיצונה הרי זו מגורשת מאי טעמא פנימית גופה במחיצות החיצונה קא מינטרה מה שאין כן בקופות שתי קופות זו בתוך זו פנימית שלה וחיצונה שלו וזרקו לה אפילו הגיע לאויר פנימית אינה מגורשת מאי טעמא דהא לא נח ד)וכי נח מאי הוי ה)כליו של לוקח ברשות מוכר הוא הכא במאי עסקינן בקופה שאין לה שוליים: **מתני'** ו)ב"ש אומרים פוטר אדם אשתו בגט ישן ובית הלל ז)אוסרין ואיזהו גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה:

גמ' במאי קמיפלגי ב"ש סברי לא אמרינן גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה וב"ה סברי אמרי' ח)גזרה ט)שמא יאמרו גיטה קודם לבנה א"ר אבא אמר שמואל אם נישאת לא תצא וא"ד א"ר אבא אמר שמואל י) אם נתגרשה תינשא לכתחלה: **מתני'** יא)כתב לשום מלכות יב)שאינה הוגגת לשום מלכות מדי לשום מלכות יון לבנין הבית לחורבן הבית יג)היה במזרח וכתב במערב יד)במערב וכתב במזרח תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות לא על זה ולא על זה אם נטלה מזה ומזה תחזיר והולך ממזר מזה ומזה ולא זה וזה מטמאין לה ולא זה וזה זכאין לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה היתה בת ישראל נפסלת מן הכהונה בת דקנסוה כדמפ' ביצמות (לא.) דאיצטי לה לקרויה לגיטא: **והולך ממזר מזה ומזה.** אם המחזירה הראשון וילדה לו בן הוי ממזר מדרבנן ובינמות (פט.) אמרינן דאסור בממזרת הואיל וכשר מן התורה: **מטמאין לה.** אם כהנים הם: **נפסלת מן הכהונה.** דזונה היא דקתם זונה היינו אשת איש שמזנה תחת בעלה לאחרים דהיינו נפקת ברת: **והא דאמר** רב יהודה לא יעמוד אדם על גגו ויקלוט מי גשמים. הכפין על גגו של חבירו דהוי מוליא מרשות לרשות אם לא עירבו אע"פ שאינם דרים על הגגות שייך נמי בהו איסור חילוק רשות: **הני מילי.** דחלוקת רשויות גגין כרשויות בתים לענין שבת: **אבל בגיטין.** היו לו שני גגין סמוכין זה לזה והשאילה מקום בזה לקבל את גיטה וקיבלתו בזה לא אמרינן הכא רשויות חלוקות. דהא דאמרן לעיל תרי מקומות לא מושלי אינשי משום קפידא הוא יש משאיל חצרו ומקפיד על ביתו אבל כולי האי גגין סמוכין ואין תשמיש רגיל בהן לא קפדי אינשי: **במחיצות החילונה קא מינטרה.** דגילה להשתמר הלכך משועבדות הן לה וקנו לה: **דהא לא נח.** ואין מחיצות כלי עשוין לאוירן לשמור דאין כלי עשוי אלא להניח בתוכו: ה"ג **וכי נח מאי הוי כו': אאין לה שוליים.** פוש"ך דפנימית מונחת ע"ג קרקע: **גיטה קודם לבנה.** שמא יסהה את הגט שנתים ושלש בין כתיבה לנתינה ויהיו לה בנים ממנו בתוך הזמן ואחר כך יגרשנה בו וליימים כשישתכח הדבר ירצו זמן הגט קודם לגילת הבן ויהו סבורין שניתן לה משעת כתיבה ויאמרו מן הפנויה נולד משגרשה והוי פגם: **אם נתגרשה.** בגט יש והלך בעלה למדינה"ים תינשא לכתחלה: **מתני' נתן לשם מלכות שאינה הוגגת.** מי שהיה בנבל וכתב בשמת כך וכך למלכות ט)אחרת ובגמרא מפרש אמאי קרי לה שאינה הוגגת או שכתבה לשם מלכות שנכתב בה כדמפרש בגמ': **או שכתב לבנין הבית או לחורבנו פסול.** מפני שלא כתב לשם המלכות: **אלא מזה ומזה.** אם ניתן בגט זה תצא מן הראשון ומן השני וצריכה גט שני מן הראשון וגט מן השני ואע"פ שקדושי שני לא הוו קדושין ובינמות (פח.) מפ' טעמא גזרה שמא יאמרו גירש ראשון גט גמור ונשא שני ומצאה אשת איש יוצאה בלא גט: **ולא פירות.** דין פירות שתקנו לה לאשה פירקונה משביה תחת פירות ועל אלו אין לה כלום: **ולא בלאות.** הקיימים מבגדים שהכניסה לו וקנסה הוא דקנסוה כדמפ' ביצמות (לא.) דאיצטי לה לקרויה לגיטא: **והולך ממזר מזה ומזה.** אם המחזירה הראשון וילדה לו בן הוי ממזר מדרבנן ובינמות (פט.) אמרינן דאסור בממזרת הואיל וכשר מן התורה: **מטמאין לה.** אם כהנים הם: **נפסלת מן הכהונה.** דזונה היא דקתם זונה היינו אשת איש שמזנה תחת בעלה לאחרים דהיינו נפקת ברת:

עין משפט נר מצוה

לז א ממי' פ"ה מהל' גירושין הלכה יא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעי' יב:

לח ב ג ממי' שם הלכה ו ז טוש"ע שם סעיף ט:

לט ד ה ו ממי' שם פ"ג הלכה ה סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמח סעיף ח:

ז [ממי' שם פ"ח הכ"ז]:

ח [ממי' שם הל' כה טוש"ע שם סי' קכח ס"ח]:

מוסף רש"י

כתב לשום מלכות שאינה הוגגת. סופר שהיה צריך למנות למלכי ישראל, או לשם מלכות אחרת, כגון לשם מלכי רומי ומצא קרי לה שאינה הוגגת משום שאין לשם לא כתב ולא נשון דלכתיב (עובדיה ג) בזוי אתה מאד (יבמות צא:). **תצא** מזה ומזה. אם ניתן באותו גט (שם). **ולא למזונות.** ואפילו מה שלוקח ואוכלה בלאות. (יבמות פז:). **ולא** בלאות. ואפי' שמוקח בגדים שהיו לה לא תוציא. (שם). **ויהו** ממזר מזה ומזה. אם ילדה משני ממזר גמור ואם שוב החזיר ראשון וילדה לו הוי ממזר מדרבנן. (שם).

מכאן שייך לעמוד הבא

כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות. לשוק בלא חליצה ויבום, כגון ע"ו נשים, **הלכו הצרות האלו** ונישאו. לשוק ומצלאת העריה אילונית, ונעדא שהחקקה לתה ליבום למפרע, דעריה אילונית אינה פוטרת לתה, דאילונית מקא טעות הוא ולא אשתו היא ואין זו לתת עריות הקוקה ליבם כדמנן (יבמות ב:) וכולן שמתו או שמיאנו או שנמצאו אילונית לרוחיהן מותרות, אלא אלרה מזה ומזה (יבמות צא:). **הכונס את יבמתו והלכה צרתה** ונישאת לאחר. ונפטרה ביבום חברתה, ונמצאה זו שהיתה אילונית. ואין ביאתה פוטרת לתה כדאמר (שם יב.) פרט לאילונית שאינה יולדת, **תצא.** לתה מזה שנתקה לו ומיבמה, ור' עקיבא היא דעביד חייבי לאוין כגון יבמה לשוק כחייבי כריתות לאשת איש ממש (שם צא:). **כתב** סופר גט לאיש ושובר לאשה. שהבעל נותן שכר הגט והאשה כותבת מן בעלה ולתת לו השובר, שאם לא היתה נותנת לו שובר לא יפרע לה כתובה (שם). **ונתנו** זה לזה. כשכורה זו לקבל גט מיד בעלה וקבלה שובר והיא נתנה לו גט (שם). **כי יתבייתו בשילי.** שילי וסיני מקומות הן (שם קסז.).

פסקי רי"ד

מתני' בש"א פוטר אדם את אשתו בגט ישן וב"ה אוסרים איזהו גט ישן כל שנתיחד עמה מאחר שכתבו לה. במאי קמיפלגי ב"ש סברי לא אמרינן גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה וב"ה סוברים אמרינן גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה. פי' שנתיחד עמה לאחר שכתבו לה גזרינן שמא תתעבר ואם יגרשנה בגט זה שזמנו קודם לעיבורה יאמרו העולם בראותן זמן גיטה קודם כי מאז נתגרשה וכשבא עליה גרושתו היתה בעילתו היתה בעילת זנות ומזנות נולד הבן הזה: אמר ר' אבא אמר שמואל ואם נשאת לא תצא איכא דאמרי אמר ר' אבא אמר שמואל אם נתגרשה בו תינשא לכתחלה פי' דגט כשר הוא שאפילו נתיחד עמה עכשיו כשמוסר לה הגט עוקר כל קדושין הראשונים ואינה צריכה גט אחר ומפני חששא זו אין מצריכין אותה גט אחר (דאפילו איתמר כדבריהם הולד כשר): **מתני'** כתב לשם מלכות שאינה הוגגת לשם מלכות מדי לשם מלכות יון לבנין הבית לחרבן הבית היה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות לא על זה ולא על זה אם נטלה מזה ומזה תחזיר והולך ממזר מזה ומזה ולא זה וזה טמאין לה ולא זה וזה זכאין במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה היתה בת ישראל פסלה מן הכהונה בת לוי מן המעשר בת כהן מן התרומה אין יורשיו של זה ויורשיו של זה יורשין כתובתה מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה[ט]) אם היה בדרך וכתב הגט בשנת כך וכך למלכות פרס ולא שם המלך המולך: ואמאי קרי לה מלכות שאינה הוגגת שאין לה לא כתב ולא לשון אלא מאומה אחרת לקחו והיינו דכתיב (עובדיה א) בזוי אתה מאד

ט) נראה דל"ל כתב לשם מלכות כו' פי' אם היה בדרך.

מסורת הש"ס

א) (עירובין לג.), ב) [לעיל עח.], ג) עדיות פ"ד מ"ז [לקמן פו.], ד) [לעיל כו:], ה) [לקמן פו.] יבמות לא.; ו) [ע' תוספות יבמות לא.: ד"ה היה במזרח וכו' ועוד בתוספות דלקמן פ. ד"ה כי], ז) בדפו"ר הרשב"ם, ח) בדפו"ר והכפ, ובכת"י כתוב של"ל והכי נמי הוה, ט) [ועיין היטב תוס' עירובין לא. ד"ה ומסומא], י) כגרסתם לקמן בד"ה והא לא נח. ר"ש מדקדוק, יא) [מעבורות פ"ג סוף ה"ח], יב) [ל"ל המשכיר], יג) [ועיין תוספות ב"מ יא: ד"ה וכי וכו' בגלד], יד) [ד"ה פנימות], טו) [דפיקין ה"ט],

גליון הש"ם

גמ' אם נתגרשה תינשא לכתחלה. עיין יבמות דף יד ע"ב תוספות ד"ה בגגו יגן:

לעזי רש"י

פונ"ץ. קרקעית.

מוסף תוספות

א. דכמו שאסור לטלטל כלים ששבתו בבית לחצר ולגג שלא עירבו אפילו לר"ש, כן אסור מגג וחצר לבית. תוס' עירובין לא. ב. היכא דליכא מחיצות נכרות בין גגו לגגו של חברו. רשב"ם. ג. של עצמו. תוס' עירובין שם. ד. ואין גג של חבירו אוסר עליו. תוס' עירובין שם. ה. דלרבנן דיורין חלוקין הן אפילו לכלים ששבתו בתוכן, ולרבי שמעון לכלים ששבתו בתוך הבית והוא הדין לכלים ששבתו בתוכן שאסור להוליכן מגג לבית. רשב"ם. ו. לומר דאע"ג דחלוקין כל כך מלמעלה, הני מילי לענין שבת אבל הכא משום קפידא הוא וכולא האי לא קפדי אינשי ולא חשבינן להו כדיורין חלוקין. רשב"ם. ז. אלא כאילו הן משועבדות. רשב"ם. ח. וזרקו לה כנגד הפנימית, שאם נפל גט לתוך הפנימית היה נופל. רשב"ם. ט. מה שאינו מזכירו כן בשאר מקומות. רשב"ם, ועי' רש"ל וש"ש. י. דסלקא דעתך אמינא כיון שאינה הוגגת לא יקפידו בה אם היה במלכות זה וכתב לשם מלכות שאינה הוגגת, קמ"ל. רשב"ם. יא. דאפילו. ר"ן על הרי"ף. יב. ברצון. ר"ן שם. יג. [ד]היינו מה שבלה או שאבד מנכסיה אפילו מנכסי צאן ברזל שאע"פ שקבל עליו הבעל אחריות, כיון שבלה אינו משלם. הר"ן שם. [וכעי"ז ברבינו קרקשק, אבל בשיט"ק ורשב"ם יישבו פירוש רש"י ע"ש, ועיין מהרי"ד. ביבמות אמרינן הכי משום דהתם. ר"ן על הרי"ף. טו. מדאורייתא. ר"ן שם. טז. דהא מפרשינן בגמ' טעמא משום שלום מלכות

בת לוי מן המעשר. קנסא הוא כדמפרש התם (יבמות לא.): **מן התרומה.** כדאמרי' בסוטה (דף כח.) מונטמאה ונטמאה ג"פ (ד"ה) אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה: **ואין יורשין של זה.** בנים שהיו לה ממנו: **יורשין כתובתה.** בגמרא (דף לא.) פרכינן כתובה מאי עבידתה הא קתני אין לה כתובה ומשני כתובת בנין דיכרין שתקנו חכמים שירשו בניה יתר על מוקדיהן דעם אחותן כשמתה בחיי בעלה ואע"פ שבעלה יורשה הכא לא שקלי דקנסא קנסו: **אחיו.** של שני מולך מדרבנן כדפירשנו גבי גט שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ואחיו של ראשון צריך לחלוץ מן התורה: **ולא מייבמין.** משום קנסא: **שינה שמו ושמה.** בגט: **ולא הדרים.** המפורסים למעלה במשנתינו: **כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות.** חמש עשרה עריות שאמרו חכמים[יט] שצרותיהן מותרות ליגשא לשוק בלא חליצה כשמתו בעליהן בלא בנים: **הלכו הצרות.** של עריות: **ונישאו.** לשוק: **ונמצאו.** העריות איילונית ואיגלאי מילתא שהיו קדושי המת בטעות ונמצאו שלא היו אלו צרותיהן ולא פטרום העריות האלו מן החליצה: **אלא מזה.** מבעל שנישאת לו: **ומזה.** מן היבם: **ולא הדרים האלו כה.** וביבמות (דף לג.) מוקמינן לה כר"ע דאמרינו[יא] יש ממזר מחייבי לאוין: **והלכה לראה ונישאת לאחר.** יב) וקיי"ל ביאת האחת פוטרת לרתה: **ונמצאת.** זו שנתיבמה: **איילונית.** ואין לה יבומים שהרי לא נשאת המת היתה ונמצא שלא נפטרה לרתה ונישאת לשוק בלא חליצה: **אלא מזה ומזה.** מבעל שנישאת לו: מן היבם: **ולא הדרים האלו כה.** וביבמות (דף לג.) מוקמינן לה כר"ע דאמרינו[יא] יש ממזר מחייבי לאוין: **והלכה לראה ונישאת לאחר.** יב) וקיי"ל ביאת האחת פוטרת לרתה: **ונמצאת.** זו שנתיבמה: **איילונית.** ואין לה יבומים שהרי לא נשאת המת היתה ונמצא שלא נפטרה לרתה ונישאת לשוק בלא חליצה: **אלא מזה ומזה.** מבעל שנישאת לו: **אבל מזה לא.** אחד גט נאים לגרש בו אשתו: **ושובר.** לאשתו שתמסור לבעל כשיפרע לה כתובתה וטעה הסופר כשמסר להן הפטורות ונתן גט לאשה ושובר לאיש והם מסרו זה לזה והלכה זו ונישאת כסבורה שזה גט שמסר לה בעלה וזה סבור שמסרה לו אשתו שובר: **יולא מפתח ידי האיש.** שמוציאו לפנינו להראות שובר והרי הוא גט: **אם נאמר.** בגמ'[יח] מפרש: **לא כל הימנו.** אין הכל כדבריו להאמינו: **נאבד זכותו של שני.** נשאלה דאמרי' קנוניא היא ביניהם והחליפו הפטורות לאחר שנישת: **גמ' שאין נהם לא כאב ולא נאון.** אלא משל אומה אחת אחת[יט]: **משום שלום מלכות.** שיהא לנו שלום עמהם שיאמרו חשובים אנו בעיניהם שבתורתם שטרות כשר הוא ואין לחוש לשלום מלכות: היה במזרח וכתב במערב (לקמן בגמרא). רש"י. בעניניהם. תוס' יבמות לא ע"ב ד"ה מלכות. ב. קורין אותה ביהודה בשם אחד ובגליל בשם אחר וכתב לגרש את אשתו שביהודה בשם שבגליל בלבד. שיט"ן. ג. אם היה כתוב בן איש פלוני כהן. הרש"ש שם. ד. [כיון] דאין צריך לכותבו. הרמ"ש שם. ה. [של] הבעל והאשה ביום הכתיבה. הרמ"ש שם. ו. [ד]מי יודע באיזה מקום עומדת האשה וה"א באיש נמי. הרמ"ש שם. ז. היה במזרח וכתב במערב (לקמן בגמרא). רש"י. ח. בעניניהם. תוס' יבמות לא ע"ב ד"ה מלכות. ט. וחשיב משאר שטרות. תוס' ר"ה כ. י. בשבתא דרגלא. תוס' יבמות קטו ע"ב ד"ה פע"ב. יא. ואין תחום שבת ביניהן. רש"י פיא כה ע"ב. יב. [ד]האי דקאמר אלא אסופר לאו דוקא, אלא משום חששת העדים, דצריך לכתוב בשטר שם העיר שהעדים חותמין בו אפילו נכתב בעיר אחרת, שלא יאמרו לעדים עמנו הייתם באותו היום במקום אחר. הרמ"ש בסימן ט, ועי' מהר"ם ש"ף. יג. אם אחד לא אחד בניסן. תוס' פנהדרין לב ע"ב ד"ה מיעקן. יד. במקום שאומרים המזימין. תוס' פנהדרין שם, בשם רש"י. וע"ע בר"ן על הרי"ף כתן. טו. ושולחה לחתן לעיר אחרת שהוא מקום הופה וכותבין שם עיר החופה ששם חותמין. תוס' יבמות לא: ד"ה היה במזרח. טז. תמעט כתוס' יבמות שם, וכן בתוס' יבמים שם שלמה דלקח לכתמלה נוהגים כן בכתובות, ע"ש עוד. יז. ועכשיו ימנו מזמן הכתוב בו כדין פשוט, שלא ידעו דתחילתו מקושר היה. תוס' לעיל יח ע"ב ד"ה ריש נקים.

מסורת הש"ס

א) [יבמות לא:], ב) שם, ג) שם, ד) בדפו"ר שה' וע"ל שהיא, ה) שם, ו) [עי' תוס' ע"ב ד"ה כתבן], ז) [בסדר המשנה וכו"ף ורמב"ם אינם אליעזר], ח) בדפו"ר מלכות הרשעה, ט) לעיל ה: [ע"מ נה:], י) [לעיל ה: וכנ"מ נה: איתם יוצא והולך ממזר, ורש"י לעיל ה: איתא יוצא מי שנשאה בגט זה.], יא) [מיבמות לאו מקולל הנה ויתכן הגיגסא דאי' בכל"ס אלא אסופר כדאמר להו רב וכו' ובתוס' יבמות לא: ד"ה היה וכו' דעתיקו אלא סופר], יב) ב"ב קעב. יבמות קטו.], יג) בכמ"ש איתא: אמר רב וכ"ה בתוס' לקמן ע"ב למד גירסא], יד) [במדבר ה], טו) [יבמות ב.], טז) [ביבמות מט.], יז) בדפו"ר דקי"ל, והוא ביבמות מג.], יח) [ע"ב], יט) בדפו"ר נוסף: והייט דכמיב מזו אתה מאזו. והוא פסוק בעובדייה ג', ב) [ע"ב], כא) [ל"ל בפרק רביעי לד:, איתא התם בגמ' אלא בתוס' ד"ה והוא לאיתמוך, ועי' בהגהות והיעודים כאן.], כב) מבאן עד סוף הדיבור איתא בדפו"ר אמנם הר"ן מביא כעין לשון תוס' בשם ר"ת טוך ז"ל, כג) [עי' תוס' יבמות לא:] ד"ה מלכות וכו' כתבו דבר זה בשם ר"מ], כד) בדפו"ר הכא, כה) עי' בהרא"ש, כו) במהר"ם ש"ף מגיה, כתיבה אלא מיחזי בשיקולא אינש,

מוסף רש"י

מובא בעמוד קודם

מוסף תוספות

א. דא"כ הוה ליה למינקט לא כתבו כלל דפסול דר"מ, דמתניתין ר"מ כדאמרינן, והוה רבותא טפי, אלא שינה שמו היינו שכתב שם הגליל ביהודה. תוס' לעיל כא. ד"ה הא. כגון שיש לו ב' שמות אחד ביהודה ואחד בגליל והיה ביהודה וכתב שם של גליל. תוס' יבמות לא ע"ב ד"ה מ"ש שינה. ב. קורין אותה ביהודה בשם אחד ובגליל בשם אחר וכתב לגרש את אשתו שביהודה בשם שבגליל בלבד. שיט"ן. ג. אם היה כתוב בן איש פלוני כהן. הרש"ש שם. ד. [כיון] דאין צריך לכותבו. הרמ"ש שם. ה. [של] הבעל והאשה ביום הכתיבה. הרמ"ש שם. ו. [ד]מי יודע באיזה מקום עומדת האשה וה"א באיש נמי. הרמ"ש שם. ז. היה במזרח וכתב במערב (לקמן בגמרא). רש"י. ח. בעניניהם. תוס' יבמות לא ע"ב ד"ה מלכות. ט. וחשיב משאר שטרות. תוס' ר"ה כ. י. בשבתא דרגלא. תוס' יבמות קטו ע"ב ד"ה פע"ב. יא. ואין תחום שבת ביניהן. רש"י פיא כה ע"ב. יב. [ד]האי דקאמר אלא אסופר לאו דוקא, אלא משום חששת העדים, דצריך לכתוב בשטר שם העיר שהעדים חותמין בו אפילו נכתב בעיר אחרת, שלא יאמרו לעדים עמנו הייתם באותו היום במקום אחר. הרמ"ש בסימן ט, ועי' מהר"ם ש"ף. יג. אם אחד לא אחד בניסן. תוס' פנהדרין לב ע"ב ד"ה מיעקן. יד. במקום שאומרים המזימין. תוס' פנהדרין שם, בשם רש"י. וע"ע בר"ן על הרי"ף כתן. טו. ושולחה לחתן לעיר אחרת שהוא מקום הופה וכותבין שם עיר החופה ששם חותמין. תוס' יבמות לא: ד"ה היה במזרח. טז. תמעט כתוס' יבמות שם, וכן בתוס' יבמים שם שלמה דלקח לכתמלה נוהגים כן בכתובות, ע"ש עוד. יז. ועכשיו ימנו מזמן הכתוב בו כדין פשוט, שלא ידעו דתחילתו מקושר היה. תוס' לעיל יח ע"ב ד"ה ריש נקים.

שינה שמו ושמה בו. לא שינה ממש[א] כדאמר[ב] בפ"ג (דף כ) וכן שם עירו ושם עירה לא שינה ממש אלא שיש לאותה העיר שני שמות בשני מקומות[ב]: **ושם עירו ושם עירה.** אומר ר' יצחק דהיינו דווקא עיר שדרין בה אבל עיר שנולד בה אפי' שינה כשר כיון שלא"ל לכותבו כלל שהקדמונים שהרגילו לכותבו משום שאם יארע שיש שם יוסף בן שמעון אחר יהיה בו סימן ע"י מקום לידה ומדע כי כמה פעמים כותבים מקום הלידה על פי הבעל או האשה ואם שינה פסול לא היה נכון לכותבו אלא ע"פ עדים ולא דמי לאשתמודעינהו דאפי' מפי קרוב או אשה נאמן בהמולך (יבמות דף לט:): דשם קל הדבר לברר ועביד לאיגלויי טובא ועוד דאשתמודעינהו לריכין להעיד כדי שלא תתעגן אבל כאן מה לנו לתקן לכתוב מקום הלידה בחנם כיון שע"י כך יכול לבא לידי פסול אם ישנה אלא ולאי אפי' שינה כשר ור"ת הביא ראיה שאין שטר נפסל כשנשתנה בו דבר שאין לריך מדאמר בפ"ב דכתובות (דף כד:): דאין מעלין משטרות ליוחסין[ג] דלאו אכולה מילתא קא מסהדי אלא אמנה שבשטר ולא על מה שכתוב שהוא כהן[ד] אלמא אפילו אינו כהן השטר כשר וסברא הוא דעדים לא קיימי אלא על עיקר מעשה ומעשה באחד ששינה בגט מקום לידתו והכשירו ר"י והרבה פעמים כשלא היה להם ברור מקום הלידה הי' אומר אל תכתבוהו כלל ומקום עמידה[ה] נמי א"ל לכתוב דהא כל גיטין הבאים ממדינת היס אין כותבין מקום עמידת האשה[ו] וכל הכי לא מוקי ליה[ז] בבעל ובשינה מקום עמידתו דתמוקי דמוקיר לאופר דמשום דפשיטא דאין לריך לכתוב מקום עמידתו: **מפני** מה תקנו מלכות בגיטין. ולא"ת והא אמרינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף י.) ובגולה אין מונין אלא למלכות יון בלבד אלמא לא חיישינן לשלום מלכות ואור"י דדוקא בגיטין יש לחוש לשלום מלכות שמקפידין לפי שהוא דבר גדול[ח] שמפרידין איש מאשתו[ט] מג.): **כי יתביתו בהיני כו'.** ואור"י דאלו שתי מקומות סמוכין הן זה לזה כדאמרינן בפ"ג דבילה (דף כה:) רב הונא הוו מכתפי לי' משילי להיני ומהיני לשילי משמע דקרובות הן זו לזו[יא] ולרבותא נקטינהו[יב] הני דאע"פ שאין דומה כל כך לשיקולא כיון שיכול לבא מזה לזה ביום אחד יש להחמיר ואור"י דאע"ג דבגט פסלינן היה במזרח וכתב במערב[יג] וה"ה עדיים אלא יחתמו[יד] מ"מ בשאר שטרות אם כתב שילי בהיני כשר כדאמרי' באחד דיני ממונות (סנהדרין לב.) שטר שכתבו באחד בניסן בשמיטה ובאו עדים ואמרו בא' בניסן עמנו הייתם כשר דחיישינן שמא אחיכרוהו[טו] וכתבוהו[יד] אלמא אע"פ שלא היה בעיר ביום הכתוב בשטר כשר מ"מ אור"י שאין עושין יפה אותם שרגילים לכתוב כתובה בעיר אחרת שאין מקום החופה[טז] אע"פ שלא יהיה הסופר שם ביום החופה דלכתחילה לריך ליזהר אף בשאר שטרות כדאמר ליה רב לספריה כי יתביתו בהיני[טז] וכו' אך קשה לר"י דבפ' גט פשוט (ב"ב דף קס.) משמע דגיטין מאוחרין כשריס דאמר גט מקושר שעדיו מתוכו כשר לפי שיכול לעשותו פשוט דאז הוה מאוחר דבמקושר מלך שנה מונין לו שניס (שם קסד:)[יז] וביבמות נמי בפרק ר"ג (דף נב.) אמר לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט אע"פ שכתב מן האירוסין זמן של אחר נישואין א"כ אמאי פסלינן הכא היה במזרח וכתב במערב והלא אם ירלו שלא היה סופר בעיר ביום כתיבת הגט יאמרו שאחרוהו וכתבוהו ודוחק הוא לומר דגט מאוחר לעולם פסול והיא דמקושר שכתב עדיו מתוכו לא איירי בגט אשה אלא בשאר שטרות והיא דכשאכנסנה אגרשנה שכתבו בו ביום של נישואין קודם הנישואין דלא משתמיט בשום מקום שיהא גט מאוחר פסול וי"ל שמא גט מאוחר אינו כשר אם לא יהיו לנסוף באותה העיר ביום שכתוב בגט הסופר והעדים ועוד י"ל דגט מאוחר ולאי כשר טפי שכתוב מקום שעומד בשעת כתיבה אע"פ[יז] שכשיבא הזמן הכתוב בו לא יעמדו שם הסופר והעדים יתלו שאחרוהו וכתבוהו אבל היה במזרח וכתב במערב שאינו כותב מקום שעומד באותה שעה פסול משום מיחזי כשיקולא ועוד כי פעמים נודע שלא אחרוהו ויסברו העולם שהקדימוהו:

מ א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה יד ופ"י הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכט סעיף יג וסי' קנ סעי' ח:

מא ב מיי' שם פ"י הל' יח סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קנא:

מב ג מיי' שם פ"ח הלכה מ סמג שם טור אה"ע סימן קכ:

מג ד ה מיי' שם פ"ח הלכה כה סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכח סעיף ח:

מד ו מיי' שם ופכ"ג מהלכות מלוה הל' ו סמג שם (וסימן לד) טוש"ע אה"ע סימן קכז סעיף ו וטוש"ע מ"מ סימן מג סעיף כ:

פסקי רי"ד

שאין להם לא כתב ולא לשון. או שכתבו לשם מלכות מדי או יון או שמנה לחרבן הבית או לבנינו ולא הזכירו בו שנת המלך המולך בבבל הוא פסול: אמר עולא מפני מה תקנו מלכות בגיטין משום שלום מלכות פי' שיאמרו כל כך חשובין אנו בעיניהם שכותבין זמן שטרותיהן על שמינו: ומשום שלום מלכות תצא והולד ממזר אין ר"מ לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר: לשום מלכות יון: וצריכא דאי אשמועינן מלכות שאינה הוגנת משום דמליכא אבל מלכות מדי ומלכות יון מאי דהוה הוה ואי אשמעי' מלכות מדי ומלכות יון משום דמלכותא הוו אבל בנין הבית מאי דהוה הוה ואי אשמעינן בנין הבית דאמרי קמדכרי שבחייהו אבל חורבן הבית דצערא הוא אימא לא צריכא: דהיה במזרח וכתב במערב: מאן אילימא בעל היינו שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה הא אלא[יט] לאו סופר[יט] כדאמר להו רב לספריה וכן אמר להו רב הונא לספריה יכי יתביתו בשילי כתובו בשילי ואע"ג דמימסרן לכו מילי בהיני וכי יתביתו בהיני כתובו בהיני ואע"ג דמימסרן לכו מילי בשילי אמר רב יהודה אמר[יט] שמואל

עין משפט נר מצוה

שבשטרות לא יחושו בגיטין אלא דאי כל גט נהגו לכתוב למלכי יון וכיון דבמנהגא תליא מילתא לא חיישינן למתני' וגם מה שאנו נוהגין למנות לבריאת העולם בין לגיטין בין לשטרות כשר הוא ואין לחוש לשלום מלכות: היה במזרח וכתב במערב וכו'. מאן אילימא בעל היינו שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה אלא לאו סופר וכדאמר להו רב לספריה כי יתביתו בשילה כתביתו בשילה ואע"ג דמסירי לכו מילי בהיני וכי יתביתו בהיני כתבו בהיני ואע"ג דמסירי לכו מילי בשילה פי' אם נמסר להם לכתוב גט לאשה בהיני באחד בניסן ואחרו לכתבו עד שבאו לשילה בעשרה בניסן שהן צריכין לכתוב הזמן בעשרה בניסן שאם יכתבו בא' בניסן הוה ליה נכתב ביום ונחתם בלילה דפסול וצריך להשוות זמן כתיבתו עם חתימתו והלכך כותבין עם חתימתו בניסן בזמן שכותבין אותו והלכך הן צריכין לכתוב שבשילה נכתב הגט שהרי בעשרה בניסן בשילה הן עומדין ואע"פ שהדברים נמסרו להן בהיני

אתה יכול להזימה קי"ל דלא שמה עדות: [**מתני'**] תצא מזה ומזה. פי' אם נשאת בגט זה תצא מן השני מפני שנשאת בגט פסול ואע"פ שחזר הראשון ונותן לה גט כשר אסורה היא לו מפני שנבעלה לו באיסור וכאשת איש המזנה תחת בעלה דיינינן לה שאסורה לבעל ואסורה לבועל ולראשון נמי אסורה לחזור מפני שנזנה תחתיו וצריכה גט מזה ומזה הא דשני ומן השני צריכה גט לא מיבעיא בשלום מלכות או היה במזרח וכתב במערב וכשרין הן מדאורייתא ותפסו בה קדושי שני שהיא צריכה גט ממנו אלא אפילו בשינה שמו ושמה שהוא פסול מדאורייתא והיא אשת איש ולא תפסי בה קדושי [שני] צריכה גט ממנו שמא יאמרו העולם גירשה הראשון בגט כשר ומש"ה נשאה השני וכעכשיו אשת איש יצאה בלא גט הלכך משום גזרה זו אצרכוה גט מן השני כדאמרן בהאשה רבה (יבמות פח:) אין לה כתובה וכו' דמאי טעמא תקינו רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הא תהא קלה וקלה: ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות. מ"ט תנאי כתובה ככתובה: ולא פירות. פי' דין פירות שתקנו לאשה פדייה מן השביה תחת נכסי מלוג לא אית לה כלום: ולא מזונות אפילו לוותה ואכלה אינו משלם לה: ולא בלאות אפילו לוותה חכמים לתפסדים מפני שנשאת בגט זה ולא הראתו לחכמים ואם נטלה מזה ומזה תחזיר ולא אמרינן מאי דתפס תפס והולד ממזר מן השני היה ממזר מדאורייתא היכא דהגט הוא פסול מדאורייתא כגון שינה שמו ושמה ובשלום מלכות וכתב במערב שהוא פסול מדרבנן הוי ממזר מדרבנן ואסור בממזרת ואינו לוקח לו כשרה שהוא ממזר מדרבנן ולא ממזרת דמדאורייתא הוי כשר אלא לוקח ביותר לכן אם החזיר לה הראשון הוי ממזר מדרבנן לא זה ולא זה מטמאין לה דאמר מר מטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה ואפילו בגט פסול מדרבנן דמדאורייתא חזיא ליה ואמרינן לה יטמא מצוה ב"ד עוקרין דברי תורה בשב ואל תעשה: ולא זה וזה זכאין במציאתה מ"ט אמרו חכמים מציאת אשה לבעלה משום איבה הא תהוי לה איבה. ולא במעשה ידיה דמאי טעמא אמור רבנן מעשה ידיה לבעלה משום דקאכלה מזוני הכא כיון דמזוני לית לה מעשה ידיה לאו דידיה הוי: ולא בהפרת נדריה. טעמא מאי אמור רבנן בעל מיפר כדי שלא תתגנה על בעלה הכא תתגנה ותתגנה

אין כותבין אלא בשילה מפני שבזמן הכתוב בגט בשילה היו עומדים ואם שינו וכתבו שבהיני נכתב הוא פסול שלמה כותבין המקום בגטין או בשטרות כדי שתראה עדות שאתה יכול להזימה שההזמה היא תלויה בזמן ובמקום כדתנן בסנהדרין (מ.) באיזה יום ובאיזה שעה באיזה מקום ואם יבא להזימן יאמרו להם והלא ביום פלוני עמנו הייתם במקום פלוני נמצא שעיקר ההזמה היא תלויה במקום ובזמן והלכך אם שינו המקום פסול הוא דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה וכל עדות שאי

זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר. פי' בקונטר' דאשלוש מלכות קאי וקשה לר"ת דא"כ פליגי אדרב יהודה אמר שמואל דלעיל דאמר אבל חכמים אומרים אפי' לא כתב אלא לשם סנטר שבעיר הרי זו מגורשת דמשמע מגורשת ומינשא לכתחילה אע"פ שלא כתב לשם מלכות א מ"כ היאך אנו כותבין בגיטין לבריאת עולם הא קיי"ל כרב באיסורי ולדידיה אסור לגרש בו לכתחילה ולספרים דגרסי לעיל אמר רב יהודה אמר רב קשה דרב אדרב ונלטרך לומר דאמוראי נינהו אלינא דרב ואומר הרב רבי אלחנן דלא קשה מידי דבסנטר העיר כשר טפי לפי שהוא ממלכות העיר אבל לשם מלכות אחרת אסור לגרש בו ובדיעבד הולך כשר ומשום דר"מ בעי מלכות משום קאמר אבל חכמים אומרים אפילו סנטר דגרע הוא מגורשת כיון דהוא מאותה מלכות ועדיף ממלכות אחרת ומה שאנו כותבין לבריאת עולם משום דהשתא ליכא שלוש מלכות בכך שאפי' עובדי כוכבים אינם מוונין ב לשנות מלכיס אבל בימי חכמים היו רגילין למנות לשנות מלכים כדאמרינן בגט פשוט (ג"ב דף קסד:) מנהגה של אומה זו מלך שנה מונין לו שתים פי' שהיו כותבין כן בשטרותיהן לכבוד המלך ומר מלך הרבה והרב ר' יוסף פי' דעכשיו אין המלכות מקפדת ולהכי לא כתבינן לשנות מלכים תדע דהא ר"מ מודה דכתבו לשם איסטנדרא כשר משום דאין מלכות מקפדת ור"ת מפרש דלאו אשלוש מלכות קאי זו דברי ר"מ אלא אהיה במזרח וכתב במערב אבל לשום מלכות אחרת מותר לגרש בו לכתחילה לרבנן ולא פליג אדרב יהודה דלעיל ומגורשת היינו שתתגרש בו לכתחילה קאמר אפי' נכתב לשם סנטר דזילא בהו מילתא וכל שכן השתא שמותר לכתוב לבריאת עולם דלא בהו מילתא כלל דלא מתקנאים בזה וקיי"ל כחכמים ואע"ג דסתם לן תנא כר' מאיר מ"מ מדקאמר לעיל ומשום שלוש מלכות הולך ממזר אין ר"מ לטעמיה כו' וכן בפ"ק (לעיל ה:) משום דלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוצא והולך ממזר ומשני אין ר"מ לטעמיה כו' משמע דלית הלכתא כווותיה והשתא אתי שפיר דקאמר דיקא נמי דמודים חכמים לר"מ בשינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שתצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה מפני שהוא פסול תורה: אמר רב אשי אף אנן תנינא שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה הא מאן קתני לה אילימא ר' מאיר נינרבינהו ונינהנהו אלא לאו שי"מ רבנן היא ש"מ: **מתני'** כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות ונשאו ונמצאו אלה איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת זו איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה. פי' כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות אלו ט"ו ערוות שאמרו חכמים שצרותיהן מותרות לינשא לשוק בלא חליצה כשמתו בעליהן בלא בנים אם הלכו הצרות האלו ונשאו לשוק ונמצאו העריות איילונית ואיגלי מילתא שהיו קדושי המת בהן בטעות ונמצאו שלא היו אלו צרותיהן ולא

זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים אפילו לא כתב אלא לשם סנטר שבעיר הרי זו מגורשת ההוא גיטא דהוה כתיב ביה לשם איסטנדרא דבשכר שלחה רב נחמן בר רב חסדא לקמיה [6]דרבה כי האי גוונא מאי שלח ליה בהא אפילו ר"מ מודי מאי טעמא מאותה מלכות הוא ומאי שנא מסנטר שבעיר התם זילא להו מילתא הכא שביחא להו מילתא אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר"מ שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהולד ממזר אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה הא מאן קתני לה אילימא ר"מ לרבינהו דקס ליה [1] בלא יבנה: **דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים.** וכאו ואמרו לה מת בעלך ונישאת לאסקינן לה למיהדר ואע"פ שבאונס משום שמא יאמרו גירש ראשון ונשא זה וחזר הראשון והחזירה לאחר גירושי שני ונמצא מחזיר גרושתו משניסת הכי נמי אמרי' הכא שמא יאמרו מלך זה ונשא זה כו' אבל זנות לית ליה קלא כולי האי ומידע ידעי דפריצותא הואי ולא חשדי לה בחלוקה: **דלא אקיים מצות יבום.** שע"י הערוה ינשאת הלרה לשוק היכך כי אגלאי דלאו ערוה הואי קנסינן לה משום דלא אמתינה ואסרינן לה אינס: **אבל.** סיפא דאקיים מצות יבום כשניסת זו לשוק ע"י שנתיבמה צרתה אימא תו לא הוה לה לאמתוני ולא נקנסה: **ואי.** תנא סיפא משום דרמיא קמיה שמיהן נפלו תחילה להתייבם כאחת וכשנתייבמה האחת קודם שתבא שני שערות היה לה לצרתה להמתין עד שתראה שיהו יבומי מצרתה כשרין דכיון דאתרמאי קמיה צריכה לגאת מידי זיקתו ביבומין ודאין: **אבל.** צרת ערוה מתחילת נפילתן היתה הלרה הזו קבורה דלא רמיא קמיה ליבום שהרי הערוה מוציאתה מידי זיקתו הלכך לא הוה לה לאסוקי אדעתא ולאמתוני שמא תמצא הערוה איילונית הואיל ומסולקת היא ממנו לא מסקא אדעתא ולא ליקנסה מלהתייבם ומליטול כתובה דהא אנוסה היא קא משמע לן: **באופו ענין.** בדברי גירושיה: זכות

מילבא. שאין שולטנות גרועה מזו ובוסא הוא למלך שמזכר זה והניחו כל שאר מערתיו: **שביחא.** לפי ששולטנותו חשובה: **הולד כשר.** לאלוש מלכות קאי: **ליערביהו וליפניהו.** בהדי משנה שם [2] מלכות דאד פסולא הוא: **זינו לא.** אינה אסורה להתייבם דניסאו חמור שמא יאמרו מלך לה וניסת וחזר לבועסה משנתגרשה והוה ליה נושא את חלוצתו דקס ליה [1] בלא יבנה: **דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים.** וכאו ואמרו לה מת בעלך ונישאת דאסקינן לה למיהדר ואע"פ שבאונס משום שמא יאמרו גירש ראשון ונשא זה וחזר הראשון והחזירה לאחר גירושי שני ונמצא מחזיר גרושתו משניסת הכי נמי אמרי' הכא שמא יאמרו מלך זה ונשא זה כו' אבל זנות לית ליה קלא כולי האי ומידע ידעי דפריצותא הואי ולא חשדי לה בחלוקה: **דלא אקיים מצות יבום.** שע"י הערוה ינשאת הלרה לשוק היכך כי אגלאי דלאו ערוה הואי קנסינן לה משום דלא אמתינה ואסרינן לה אינס: **אבל.** סיפא דאקיים מצות יבום כשניסת זו לשוק ע"י שנתיבמה צרתה אימא תו לא הוה לה לאמתוני ולא נקנסה: **ואי.** תנא סיפא משום דרמיא קמיה שמיהן נפלו תחילה להתייבם כאחת וכשנתייבמה האחת קודם שתבא שני שערות היה לה לצרתה להמתין עד שתראה שיהו יבומי מצרתה כשרין דכיון דאתרמאי קמיה צריכה לגאת מידי זיקתו ביבומין ודאין: **אבל.** צרת ערוה מתחילת נפילתן היתה הלרה הזו קבורה דלא רמיא קמיה ליבום שהרי הערוה מוציאתה מידי זיקתו הלכך לא הוה לה לאסוקי אדעתא ולאמתוני שמא תמצא הערוה איילונית הואיל ומסולקת היא ממנו לא מסקא אדעתא ולא ליקנסה מלהתייבם ומליטול כתובה דהא אנוסה היא קא משמע לן: **באופו ענין.** בדברי גירושיה: זכות

לפירוש רבינו תם דלקמן בפרק בתרא (דף פו.) פריך אההיא דאלשה גיטין פסולין ותו ליכא והא איכא שלוש מלכות התם הולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לר"מ אלא לרבנן דאמרי הולד כשר מאי איכא למימר אלמא משמע דשלוש מלכות דווקא בדיעבד הולד כשר לרבנן אבל לכתחילה אסור לגרש בו [3] ורבינו תם גרים רבינו חננאל והא איכא [1] שלוש מלכות וכו' ולא פריך משלוש מלכות אלא מבבא אחריה דהיה במזרח וכתב במערב: **נישאו** אין זינו **לא לימא תיובתא דרב המנונא.** פירש בקונטרס דנישאו גזרינן שמא יאמרו מלך זה ונשא זה וגירש ונמצא זה מחזיר חלוצתו אבל זינו דפריצותא בעלמא הוא לא חשדי לה בחלוקה וקשה לר"י דמאי קאמר בסמוך דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים כיון דהך גזירה גופה שייכא בה לשאול מיחלפא משמע דהכא לא שייכא הכא גזירה ועוד לאיכא לאמרי נישאו וה"ה לזינו מאי ס"ד כיון דהכא גזירה דמיחלפא באשה שהלך בעלה כו' לא שייכא אלא בנישאו ועוד אמאי לא דייק נמי הש"ס בהאשה רבה (יבמות דף נב.) גבי אמרו לה מת בעלך וינשאת אין זינתה לא כדדייק הכא ואור"י דאי שומרת יבם שזינתה מותרת לייבם דלא כרב המנונא בינשאת נמי לא גזרי' בה שמא יאמרו מלך זה ונשא זה ונמצא מחזיר חלוצתו כיון דזינתה במזיד לא מיתסרא דהכי אמרינן בהאשה רבה (שם דף נד.) גבי מי [4] שהלך אשתו למדינת הים דאשה שהלך בעלה למדינת הים אסור להחזירה משום דבמזיד מיתסרא בשוגג נמי גזרו בה רבנן שמא יאמרו גירש זה ונשאה זה[5] והכי פירושו נישאו אין מדלא נקט זינו דהוה משמע תרוייהו ונקט נישאו שמע מינה נישאו דוקא אבל זינו לא משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה וכו' אבל בגופה לא שייכא הך גזירה כיון דבמזיד לא מיתסרא[7] ומשני נישאו והוא הדין לזינו וכיון דזינתה אסורה ליכס כדרב המנונא בינשאת נמי גזרינן בה שמא יאמרו מלך זה ונישאת אינה אלא דאמרי נישאת והוא הדין לזינו אשתא לא מסתבר טעמא דמיחלפא כו'[8] ולהכי קאמר לימא מסייע ליה לרב המנונא דאי בינשאת נמי ליכא למיגזר בה מכל מקום מיחלפא באשה שהלך כו'[7] וה"ה דהוי מצי למידחי הא מני ר"ע היא דמשוי חייבי לאוין כערוה ורב המנונא אליבא דרבנן קאמר כדאמרי ליה בסוטה בפ"ב (דף יח:)[9] אלא עדיפא מייה קא דחי שאין צריך להעמידה כר"ע ואפי' הכי ליכא סייעתא לרב המנונא מיהו מצא רבינו יהודה בתוספתא (פ"ו ה"ח) דקתני על מתניתין דברי ר"מ שאמר משום ר' עקיבא דמשמע דכרבנן לא מתוקמא מתניתין לפי זה חולקת על הש"ס אלנו: [10] **כתב** גט **לאיש ושובר לאשה.** ליכא למידק מהכא דכותבין שובר[11] דהיכא דלא אפשר' ודאי כותבין כדאמר בהכותב (כתובות פט:): לא

ז"מ, עייש"ש. [7]. כגון במקום שאין כותבין כתובה וגובות על פי עדים ויש לחוש לשמא תלך לב"ד אחר ותביא עדים אחרים ותגבה פעם שניה. רש"י כתובות קז ע"ב ד"ה כיון דלא אפשר.

פטרום העריות האלו מן החליצה תצא מזה ומזה פי' מהבעל שנישאת לו ומיבם וכל הדרכים האלו בה: וכן הכונס את יבמתו ונפטרה צרתה בביאתה כדאמרן בית א' הוא בונה ולא שתים ונמצאת זו שנתיבמה איילונית ואין יבומיה ייבומין שהרי לא היתה אשת המת ונמצאת שלא נפטרה צרתה ונשאת לשוק בלא חליצה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: גרס' בהאשה רבה (יבמות צב.) ת"ר זו דברי ר' עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין אבל חכ"א אין ממזר מיבמה: אמר רב המנונא שומרת יבם שזנתה אסורה ליבמה ואמרינן בשלהי פ"ב דסוטה (יח:) אמרי במערבא אין הלכה כרב המנונא: **מתני'** כתב הסופר וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה ולאחר זמן הרי גט יוצא מיד האיש ושובר מיד האשה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ר' אלעזר אומר אם לאלתר יצא אינו גט ואם לאחר זמן יצא הרי זה גט שלא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני פי' אלה הם דברי הבעל המערער שאומר כי הסופר טעה ונתן הגט שהיה צריך ליתן לו נתנו לאשה והשובר שהיה צריך לתת לאשה נתן לו וכשנתנו זה לזה נמצא שאני נתתי לאשתי השובר והיא נתנה לי הגט וסברתי לגרש את אשתי בגט וגרשתיה בשובר והרי רגלים לדבר שהשובר יוצא מתחת יד האשה והגט מתחת יד האיש ת"ק סבר חיישינן לדברי הבעל ואם נשאת תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: ור' אלעזר סבר אם לאלתר יצא זה הספק לפנינו חיישינן ואינו גט אבל אם לאחר זמן יצא הרי זה גט שלא כל הימנו מן בעל הראשון וכו' אלא אמרינן קנוניא עשה עם האשה נותן לה השובר והיא נתנה לו הגט כדי לאוסרה על השני הלכך לא מהמנינן ליה: היכי דמי לאלתר והיכי דמי לאחר זמן אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שיושבין ועסוקין באותו ענין זהו לאלתר עמדו זהו לאחר זמן ורב אדא בר אהבה אומר אם לא נשאת זהו לאלתר ונישאת זהו לאחר זמן תנן לא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני בשלמא לרב אדא בר אהבה היינו דקתני שני אלא לשמואל מאי שני

זכות

עין משפט נר מצוה

מה א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה כג סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קנג סעיף יד:

מו ב מיי' שם פ"ב הל' כ סמג לאוין פג טוש"ע אה"ע סימן קנט סעיף ג:

מז ג מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יא סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סימן קנא:

גליון הש"ם

גמ' לישנא מעליא נקט. עי' כתובות דף יג ע"ל וש"נ: תוס' ד"ה זו דברי ר"מ וכו' ור"ת גרים לקמן וכו'. כעין זה כתב ר"מ בסנהדרין דף מא ע"ל תד"ה מאן דמתני' ושם דף ט ע"ב תד"ה כדאמר וכה כתבו תוס' מיר דף נד ע"ב ד"ה מא שמע וכן כתבו תוספות שבת דף קכג ע"ל ד"ה אתוני וכרכות דף מה ע"ל תד"ה ג' שאלנו ובמעילה דף יב ע"ב תוספות ד"ה מלב' מוקדשין:

פסקי רי"ד

היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה פי' דחשבינן לה זונה וכן בת כהן מן התרומה ובת לוי מן המעשרות משום קנסא: מתו אחיו של זה וכו' פי' חולצין דהא אשת אחיו היא ולא מיבמין משום קנסא או משום גזירה דהויא לה גרושת אחיו ושמא יאמרו גירש זה ונשא זה והויא לה גרושת אחיו. ואין יורשיו של זה וכו' זו היא כתובת בנין דכרין הכי מפרש לה ביבמות (צא.) אמר רב הונא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר. פי' בולד ממזר פליגי רבנן דלא משוו ליה ממזר ומותר בישראלית אבל בתצא מזה ומזה לא פליגי רבנן דהכי אמרי' בפירקין דלקמן (פו.) דבשלום מלכות לרבנן תצא ולא פליגי רבנן אלא שהולד כשר: ומודים חכמים לר"מ בשינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שתצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה מפני שהוא פסול תורה: אמר רב אשי אף אנן תנינא שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה הא מאן קתני לה אילימא ר' מאיר נינרבינהו ונינהנהו אלא לאו שי"מ רבנן היא ש"מ: **מתני'** כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות ונשאו ונמצאו אלה איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת זו איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה. פי' כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות אלו ט"ו ערוות שאמרו חכמים שצרותיהן מותרות לינשא לשוק בלא חליצה כשמתו בעליהן בלא בנים אם הלכו הצרות האלו ונשאו לשוק ונמצאו העריות איילונית ואיגלי מילתא שהיו קדושי המת בהן בטעות ונמצאו שלא היו אלו צרותיהן ולא

מסורת הש"ם

א) בכמ"י וכראשונים איתא, לרבא, ב) סוטה יח: יבמות פפ לב: לה. לו., ג) [לעיל עו: וש"נ], ד) רש"ל כתב בשם הרשב"ל והר"ה נתארסה, ה) ברש"י שבריי"ף איתא: בהדי הך דלשם מלכות, ו) עי' רש"ל ורש"ש, ז) ל"ל והא איכא לשוש מלכות וכו' ולא פריך מלשוש מלכות. רש"ל, ח) ל"ל שהלכה. רש"ש, ט) [שייך לעיל ע"א במשנה],

---

מוסף רש"י

סנטר בר מחווניתא. עבד הממונה לגבות ולמחוי תמוחי השדות של מי זה ושל מי זה והוא עבד לשר העיר ולא אפשר לעיר בלא אומו עבד, ורבינו חננאל פירש סנטר הוא שומר העיר לשון שוטרים את הכרמים. (רשב"ם ב"ב שם): **שומרת יבם שזינתה.** כשהיא שומרת יבם, **אסורה ליבמה.** כשאם שזינתה תחת בעלה שאסורה לבעלה (סוטה יח: וכע"ז יבמות פא.). **לישנא מעליא נקט.** שמלוה ולכן נקרי הלעם לספר בלשון נקיה (פסחים ג.).

מוסף תוספות

א. אבל רב קאמר אבל חכמים אומרים הולד כשר משמע אבל לישנא לכתחילה אסורה. כלא"ש סי' ט'. ב. בשטרות. כלא"ש שם. ג. [אבל] אחות אשה דבמזיד לא אסירא דאורייתא בשוגג נמי לא גזרו בה רבנן. דלא החמירו חכמים לגזור משום הך חששא בשוגג אלא היכא דבמזיד בזנות מיתסרא מן התורה בשביבה זו, והלכך הכי נמי ביבמה הואיל דבמזיד לא מיתסרא ליבם מן התורה למאי דלית לן השתא דרב המנונא, בשוגג לא שייך למיגזר בה. רשב"ם. ד. ולהכי דייק לימא תהוי תיובתא דרב המנונא דאמר אסורה ליבמה מן התורה כשזינתה, דא"כ היה ראוי לאסור כאן בין בזנות ובין בנישואין. רשב"ם. ה. דמשום איחלופי אין לנו לאסורה כיון דמשום לתא דידה אין לנו לאסור. רשב"ם. ו. אלא ודאי לאו דוקא נקט נישאו דה"ה לזינו, וטעמא משום דמן התורה במזיד אסירה כרב המנונא ולכך גזרו בשוגג. רשב"ם. ז. ומיהו בהאשה שהלך בעלה למדה"י גופה בלאו טעמא דאיחלופי איכא למיסר, ולהכי לא קשיא ליה לתלמודא בהאשה רבה נשאת אין זינתה לא דהתם ודאי לא הוצרך לשנות זנות דפשיטא דאין חילוק בין נשאת לזינתה אלא בכל ענין גזרו לאסור בשוגג כיון דבמזיד מיתסרא מן התורה. רשב"ם, ועיין מהרש"ם. ח. דלדידהו הוא דאיצטריך לאשמועינן דאסורה [בשומרת יבם שזינתה]. דאילו לר"ע פשיטא דלדידיה כאשת איש גמורה ואסורה. רבינו קרשקש. ט. ותיקשי למ"ד התם דאין כותבין. תוס' כתובות פט ע"ל ד"ה

זכות הראויה. משיגלתה מלפני העדים בחזקת מגורשת זכתה לישא לשני: **איש פלוני כהן.** מעשה בא לפניו שכתב כהן לגרש את אשתו ולא קול בעיר על כך שכתב לה גט: **מהו.** מי מפקינן לה מיניה משום קלא שלא יאמרו גירשה והחזירה ונמצא כהן מחזיר גרושתו: **תלא.** מפני הקול אבל הדבר צריך בדיקה קודם שנוגיאנה ממנו: **דאי מבטלינן קלא.** אם נוכל לשתק בני העיר ולהוציאה מן הקול הזה לא תצא מבעלה: **ובנהרדעא לא מבטלי קלא.** לא היו נוהגין דייני העיר לשתקם מפני החשד שלא יוציאו קול שמחזיקים ידי עובדי עבירה דהכי אמרינן בהמגרש[ה] בסורא מבטלי קלא בנהרדעא לא מבטלי קלא: **דאי קרו לנתיבה כתיבה.** אם רגילין בעיר לקרות לנתיבה כתיבה הוי קול שהרי אומרי׳ שכתב לה והאי כתב נתן הוא דהא קרו לנתיבה כתיבה. ואי לא קרו לנתיבה כתיבה אין זה קול ולא יחשדוהו במחזיר גרושתו שהרי לא יצא קול שנתן אלא שכתב ופרכינן נהי נמי דקרו לנתיבה כתיבה אמאי מפקינן לה בהכי וכי לכתיבה גופה מי לא קרו לה כתיבה ומאן לימא לן דהאי כתב דקא אמרי נתן הוא דלמא כתיבה בעלמא הוא: ומשנינן **אי מיגליא מילתא.** שרגילין בני העיר לקרות לנתיבה כתיבה אע"ג דלכתיבה לחודא נמי קרו כתיבה מחמרינן למיחש לקלא ואמרינן כתב ונתן קאמרי ותצא מפני חשד הקול: **כל קלא דבתר נשואין הוי.** אע"פ ששניו בהמגרש[ו] דחיישינן לקלא דתנן יצא בעיר מקודשת לפלוני מקודשת ואסורה לישא לאחר עד שיתן לה אותו פלוני גט ה"מ כשיצא הקול קודם שתנשא לאחר אבל יצא לאחר נשואין לא חיישי׳ ליה הוי נשואה ועומדת לכהן זה הרי ימים ושנים ומפני שיצא עליה קול גירושין נוציאנה מתחתיו הא קלא דבתר נשואין הוא: **מאי תצא נמי תצא משני.** אם מת כהן זה ונשאה כהן אחר תצא שהרי יצא עליה קול גרושה זה כמה שנים. ופרכינן והרי אתה מוציא לעז על בניו של ראשון לומר חללים הם שהרי הוציאוה מן השני שבדקו אחר הדברים ונמצאו אמת ומהדר לכהן אחר ונמצאו אמת: **אמר למימר סמוך למיתה גרשה.** הראשון לפיכך חכמים מוציאים אותה מן השני ולא אתי לאחזוקי קלא קמא בהכי הואיל ומראשון לא אפקוה ואין לעז: **ב"ש.** שהיו מחמירים בקדושת יוחסין שאוסרין אותה לכהונה מפני כתיבת הגט: **שמיעך לה.** ששחק עמה לא חיישינן שמא בא עליה: **דרך טרקסמון.** דרך הכבושה מחוץ ליכנס לפנים. ודומה לי שהוא לשון יווני כמו טרקסין (יומא דף נא.): **כדי לחייבו במעשר.** דקיימא לן אין הטבל מתחייב במעשר עד שירקה פני הבית. ודעייל ליה דרך שער לאפוקי דרך חצרות ודרך גגות דלא ויליף מואכלו בשעריך[יז] בב"מ בהשוכר (פח.): **מתני' צריכה גט שני.** מפ' בגמ': **לגו גם בה.** פריוו"ך בלע"ז: **גמ' בשראוה שנבעלה.** ב"ש סברי אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכל כמה דלא אמר הריני בועל לשם קדושין לא אמרינן לשם קדושין בעל:

מה

לא כל הימנו לאבד זכותו של שני. ואם תאמר נרא אדם בר אהבה דמוקי לה בשמיעת מה שפירש בקונטרס משום חשש דקנויא מה קנויא שייך דכיון דנישאת לשני לא מצי להחזירה דתנא מזה ומזה וי"ל דפעמים דאין הבעל שם על לבו שאסור להחזירה ועושה קנויא:

ובנהרדעא לא מבטלי קלא.

אפילו ע"י עדים

והא דאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף לב.) ובפ' שני דכתובות (דף כו: ושם) גבי מעלין לכהונה על פי עד אחד דמבטלין קלא התם משום דנפסל מתרומה לעולם אבל משום דנאסרה לבעלה משום גרושה אין לבטלו מ"מ שאני התם דלתרומה דרבנן אין לחוש אי מבטלי קלא: **דורות אחרונים ר' דוסא.** אע"ג דבאלו נערות (כתובות דף לו:) קאמר ר' יוחנן רבי יהודה ור' דוסא אמרו דבר אחד[א] והכא קאמר ר"י גופיה[ב] בא ואלה שלא כדורות כו' גם על עצמו היה קורא תגר אי נמי לאו דבר אחד ממש קאמר שלא היה מיקל כמו ר' דוסא ובכמה מקומות אמרינן אמרו דבר אחד אע"פ שאינן שוין: **וכי מה עשה לה ערבי זה.** לרבותא נקט דאפילו ערביים ששטופין בזימה כדאמרינן בפ"ב דקדושין (דף מט:) י' קבין זנות ירדו לעולם ט' נטלו ערביים ואחת לכל העולם אפ"ה ליכא למיחש: **טרקסמון.** לשון שער כמו טרוקו גלי (בכורות דף כח.) ובערוך[יד] פי' טרקסמון מין ירק דבמשניו' חשיב ירק ששמו טרקסמון רוצה לומר דרך שמכניסין ירק שפטור ממעשר ואין נראה דא"כ הל"ל ירק סתם ועוד ל"ע במשניות אם ירק טרקסמון פטור אפילו מדרבנן: **דרך** גגות כדי לפוטרן מן המעשר. היינו דווקא אכילת ערלי אבל אכילת קבע אסורה[ג] כדאמר רבי אושעיא (פסחים דף ט.) מעריס אדם על תבואתו ומכניסה במון שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר[ד] ואכילת בהמה אכילת ערלי[ה] הוא כדתנן (פאה פ"ח מ"ו) מאכילין לבהמה ולחיה ולעוף עד שיתמרח בכרי: **ורבי** יוחנן אמר **אפילו חצר קובעת.** וא"ת ור' יוחנן היכי פליג עליה והא כמה תנאי אית להו דחצר קובעת כהאוא דמייתי בפ' יוצא דופן (נדה מז:) אי זו היא חצר שקובעת למעשר רבי ישמעאל אומר שהכלים נשמרים לתוכה כו' וכן (בילה לה.) היה אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר ר"א אומר יגמור ור' יהושע אומר לא יגמור[ו] וי"ל דרבי יוחנן מוקי להו מדרבנן אבל מה"ת צריך שירקה פני הבית אבל אין לתרץ דהא דחצר קובעת היינו דבעינן שיבא דרך חצר לבית אבל חצר לבד אינה קובעת אפי' מדרבנן דההוא דהיה אוכל באשכול משמע דחצר קובעת בלא בית[ז] וכן בכמה משניו ועוד הקשה ה"ר אלחנן דהוה בסוף פ' יוצא דופן (נדה דף מז:) מסייס בה הכי ר' יהודה אומר שתי חצרות זו לפני' מזו הפנימי' חייבת והחיצונה פטורה ואי צריך להבית לבית פטיטא דלעולם לא יתחייב עד שיכנס דרך פנימית כי דרך חיצונה לבדה לא יוכל לבא:

בית

יג) [לקמן פט:], **ג)** סם, **ג)** יבמות לב. [לקמן פח: פט:], **ד)** [ריש"ל דמילתא איתא במשנה עדיות פ"ג מ"ו אבל הך דאמר ר' דוסא וכי מה עשה לה ליתא שם ולכך שפיר גרסי' דתניא], **ה)** כתובות לו: [עדיות פ"ג מ"ו], **ו)** ברכות לה:, **ז)** ג"ז שם וב"מ פז:, **ח)** קדושין סה. עדיות פ"ד מ"ז [מוספתא דעדיות פ"ב ע"ש ותמילתין פ"ו ע"ש], **ט)** לעיל עג:, **י)** [לקמן פט.], **יא)** לקמן פח., **יב)** [בגיטין כו], **יג)** שייך לעיל פ:, **יד)** [ער' טרכסמון],

לעזי רש"י

פריוו"ך [בריבי"ן]. מגיר, מורגל.

מוסף תוספות

א. דרבי יהודה נמי אמר דשבויה שנשבית הרי היא בקדושתה. רביגו קרסקס. ב. דר' יהודה סתמא מאי ניהו ר' יהודה בר אלעאי. מיהוסי סר"ן, וכע"ז בריבינו קרסקס. ג. מדרבנן. רש"י בכתוס לה ע"ב. ד. משמע אבל הוא עצמו אסור. תוס' פסחים שם. ה. [ד]כל אכילת בהמה לא גזרו עליה משום אכילת קבע. רש"י פסחים שם. ו. אבל להתחיל לכו"ע אסור ומשמע שבחצר אסור אע"פ שלא נכנס לבית. תוס' ב"מ פח. ד"ה עד. ז. מדנקט ונכנס לחצר. תוס' ב"מ שם, ועיין עוד בפירוש ר"ש לפ"ג דמעשרות משנה ה מש"כ מה עוד, וכן על המשך דבריהם שבכאן.

פסקי רי"ד

לאלתר ואם נשאת זהו לאחר זמן תנן לא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני בשלמא לרב אדא בר אהבה היינו דקתני שני אלא לשמואל מאי שני זכות הראויה לשני שמשיצאת מלפני העדים בחזקת מגורשת זכתה להנשא לשני ומדקמפרשי אמוראי למילתא דרבי אלעזר ש"מ דהלכתא כותיה ומסתמא [הלכתא] כותיה דרב אדא בר אהבה דדיקא מתניתין כותיה ופירוקא דשמואל שינויא היא ואשינויא לא סמכינן: **מתני'** כתב לגרש את אשתו ונמלך בש"א פסלה מן הכהונה ובה"א אע"פ שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה מן הכהונה: שלח ליה רב יוסף בריה דרב מנשיא לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב גט לאשתו והרי היא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו שלח ליה תצא והדבר צריך בדיקה מאי צריך בדיקה דאי מיגליא מילתא דקרי אינשי מתא לנתינה כתיבה דלמא כתב ונתן קאמרי והאמר רב (שמואל) [אשר] כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה. פי' ואע"ג דאמרינן בפירקין דלקמן (פח:) דחיישי' לקלא ה"מ קלא דקמי נישואין כדתנן (שם) יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת לינשא עד שיתן לה אותו פלוני גט אבל לאחר נשואין לא חיישינן וזו נשואה ועומדת היא והיכי אמר תצא ומהדר מאי תצא דאמר שמואל משני שאם מת כהן זה ונשאה כהן אחר תצא שהרי יצא עליה קול גרושה זה כמה שנים ופרכינן והרי אתה מוציא לעז על בניו של ראשון שיאמרו חללים הם שהרי הוציאוה מן השני מפני שבדקו אחר הדברים ונמצאו אמת ומהדר כיון דמפקת לה משני ולא מפקת לה מראשון אתו למימר סמוך למיתה גירשה הראשון ולפיכך הוציאוה מן השני ולא אתי לאחזוקי קלא קמא הואיל ולא אפיקנה מראשון: **מתני'** המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ב"ש אומרים אינה צריכה הימנו גט שני ובה"א אינה צריכה הימנו גט שני אימתי בזמן שנתגרשה מן הנשואין ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה הימנו גט שני מפני שאין לבו גם בה: **גמ'** אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת בשראוה שנבעלה דב"ש

תורה אור השלם

1. וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נְתַתִּיו לַלֵּוִי וְלַגֵּר לְיָתוֹם וְלָאַלְמָנָה כְּכָל מִצְוָתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא עָבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכָחְתִּי:

דברים כו יג

2. כִּי תְּבֵלֶה לְעַשֵּׂר אֶת כָּל מַעְשַׂר תְּבוּאָתֶךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעְשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ:

דברים כו יב

מוסף רש"י

כל קלא דבתר נישואין. כל קול שיצא על האשה משנשאת ולא יצא עליה קול קודם נשואין, לא חיישינן ליה. כגון אם נישאת לכהן ויצא עליה קול שהיתה זונה או גרושה לא מפקינן לה מיניה אלא מעבודת ברוכה חו נשואה ועומדת היא (לקמן פח: וכעי"ז יבמות צב.) **לו:** ניסת היום ואח"כ יצא קול שהיום היא נתקדשה לאחר קודם נישואין, לא חיישינן ליה לאוסרה על בעלה ולא להכניסה גט מבעל הקול, שאם אתה מצריכה גט ממנאת אוסרה על זה דמחזקת לקלא ומנאת זה בועל אשת איש וקיימת לן כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל (לקמן פט:). **שבויה.** בת כהן, **אוכלת בתרומה.** ולא מחזקינן לה בחזקת בעולה לפסול לה הממלנה בביאתו (כתובות לו:). **מפני שמיגיע להם.** כלומר אין מוהגין כהן הפקר לאוכלן בבעולה אלא לשחק עמהן. רבנן פליגי אדרבי דוסא ואמרו יש שבויה אוכלת ויש שאינה אוכלת, כיצד האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני אוכלת ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה אוכלת, בתמ' עדיות (שם). דרך טרקסמון. דרך שערי הסלר הבית (ברכות לה:). **אין הטבל.** אפילו מילתו בכרי בשדה (ב"מ פז:) **מתחייב במעשר.** מן התורה, אבל אכילת קבע אסור לאכול מדרבנן (ברכות לה:). **עד שיראה פני הבית.** פתח הכיסה ויליאה (שם) שיכנס דרך הפתח שהוא פני הבית ולא דרך גגות וקרפיפות (ב"מ פח.). **שנאמר ואכלו בשעריך.** ותמת לגלי וגו' משעה שנכנס לשעריך (שם). **ולנה עמו בפונדקי.** אפילו לאחר זמן (קדושין סה.). **מחלוקת.** ב"ש וב"ה במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי, דמצרכי לה ב"ה גט שני, **בשראוה שנבעלה.** אבל לא ראוה לא חיישינן

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה ה סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן קמג סעיף ה וסימן ו סעיף ה:

מט ב טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף ד:

נ ג מיי' פ"י שם הלכה כ [ופי"ז מהל' איסורי ביאה הי"ט] סמג שם טוש"ע אה"ע סימן מו סעיף ח וסימן ו סעיף ג:

נא ד מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הלכה יט טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ג:

ה [מיי' פ"ג מהל' מעשר ה"ד ופ"ד שם ה"ח טו"ע יו"ד סי' שלא סעיף פג]:

נב ו מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה ג ופ"ד הלכה ז סמג עשין קלה טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף פג:

נג ז מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יח סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן קמט סע"ח:

תורה אור השלם

1. וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נְתַתִּיו לַלֵּוִי וְלַגֵּר לְיָתוֹם וְלָאַלְמָנָה כְּכָל מִצְוָתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא עָבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכָחְתִּי:

דברים כו יג

2. כִּי תְּבֵלֶה לְעַשֵּׂר אֶת כָּל מַעְשַׂר תְּבוּאָתֶךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעְשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ:

דברים כו יב

מוסף רש"י

כל קלא דבתר נישואין. כל קול שיצא על האשה משנשאת ולא יצא עליה קול קודם נשואין, לא חיישינן ליה. כגון אם נישאת לכהן ויצא עליה קול שהיתה זונה או גרושה לא מפקינן לה מיניה אלא מעבודת ברוכה חו נשואה ועומדת היא (לקמן פח: וכעי"ז יבמות צב.) **לו:** ניסת היום ואח"כ יצא קול שהיום היא נתקדשה לאחר קודם נישואין, לא חיישינן ליה לאוסרה על בעלה ולא להכניסה גט מבעל הקול, שאם אתה מצריכה גט ממנאת אוסרה על זה דמחזקת לקלא ומנאת זה בועל אשת איש וקיימת לן כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל (לקמן פט:). **שבויה.** בת כהן, **אוכלת בתרומה.** ולא מחזקינן לה בחזקת בעולה לפסול לה הממלנה בביאתו (כתובות לו:). **מפני שמיגיע להם.** כלומר אין מוהגין כהן הפקר לאוכלן בבעולה אלא לשחק עמהן. רבנן פליגי אדרבי דוסא ואמרו יש שבויה אוכלת ויש שאינה אוכלת, כיצד האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני אוכלת ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה אוכלת, בתמ' עדיות (שם). דרך טרקסמון. דרך שערי הסלר הבית (ברכות לה:). **אין הטבל.** אפילו מילתו בכרי בשדה (ב"מ פז:) **מתחייב במעשר.** מן התורה, אבל אכילת קבע אסור לאכול מדרבנן (ברכות לה:). **עד שיראה פני הבית.** פתח הכיסה ויליאה (שם) שיכנס דרך הפתח שהוא פני הבית ולא דרך גגות וקרפיפות (ב"מ פח.). **שנאמר ואכלו בשעריך.** ותמת לגלי וגו' משעה שנכנס לשעריך (שם). **ולנה עמו בפונדקי.** אפילו לאחר זמן (קדושין סה.). **מחלוקת.** ב"ש וב"ה במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי, דמצרכי לה ב"ה גט שני, **בשראוה שנבעלה.** אבל לא ראוה לא חיישינן (לעיל עג:)

בית שמאי סברי אדם בועל בעילת זנות. ואע"ג דניכמות פ' נ"ש (דף קז.) אמרי נ"ש דאין ממאנין אלא ארוסות ולא נשואות ומפרש רב יוסף ורבה טעמא דנ"ש משום דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות ולהכי נשואות אין יכולות למאן דלאו אדעתא דהכי נסבה איכא למימר דהתם כיון שראינו שקידשה [א] ולאי אינו רוצה לבעול בעילתו בעילת זנות אבל הכא [ב] אלא דאינו הקדושין סברי דבועל בעילת זנות וב"ש סברי דלעולם אין אדם בועל בעילת זנות ואע"ג דאית להו התם אפילו נשואות ממאנות היינו משום דכיון שע"י קדושין [ג] ונשואין בא עליה לא חשיב ליה בעילת זנות [ד] כדאמרי' התם: **בגט** קרח **תצא** מזה ומזה. הא דלא תני לה בהדי הנהו דלעיל [ד] (עט:) אומר ה"ר יוסף דאידי דתנא לעיל (פ.) כתב סופר גט כו' תנא כתב לגרש את אשתו והדר תנא המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי דהוי נמי פלוגתא דב"ש וב"ה כמו כתב לגרשה כו' והדר תנא גט קרח: **וכל** הדברים האלו בה. לקמן בפ' בתרא (דף פו.) מוקי לה כר"מ [ה] אבל לרבנן תנא והולך כשר:

דב"ש סברי אדם עושה בעילתו בעילת זנות וב"ה סברי [ו] אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אינה צריכה הימנו גט שני תנן ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה הימנו גט שני שאין לבו גם בה ואי בשראוה שנבעלה [א] מה לי מן האירוסין ומה לי מן הנשואין אלא מתני' בשלא ראוה שנבעלה ור' יוחנן דאמר כי האי תנא דתניא [ז] א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על שלא ראוה שנבעלה שאינה צריכה הימנו גט שני על מה נחלקו על שראוה שנבעלה שבש"א אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובה"א אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ומתני' דאוקימנא בלא ראוה שנבעלה במאי פליגי [ח] דאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה ב"ש סברי לא אמרי' הן הן עדי יחוד והן הן עדי ביאה וב"ה סברי [ב] אמרינן הן הן עדי יחוד והן הן עדי ביאה ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה הימנו גט שני דכיון דאין לבו גם בה לא אמרינן הן הן עדי ביאה ומי אמר ר' יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן [ט] הלכה כסתם משנה ואוקימנא למתניתין בשלא ראוה שנבעלה [י] אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן: **מתני'** [יא] כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה גט קרח הכל משלימין עליו דברי בן נגס ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר ואיזהו גט קרח כל שקשריו מרובין מעדיו: **גמ'** מ"ט דגט קרח [יב] גזירה משום כולכם: גט קרח הכל משלימין עליו: ור"ע עבד מאי טעמא לא דאתו למימר כשר לעדות קרוב נמי אתו למימר כשר לעדות אלא עבד היינו טעמא דדלמא אתו לאסוקיה ליוחסין גזלן דבר יוחסין הוא ליתכשר אלמה תנן ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר קרוב אין גזלן לא אלא עבד היינו טעמא דאתו למימר שחרורי שחרריה גזלן נמי אתו למימר תשובה עבד קרוב מאי איכא למימר קרוב כולי עלמא ידעי דקרוב הוא: א"ר זירא אמר רבה בר שאילתא א"ר המנונא סבא א"ר אדא בר אהבה גט קרח קשריו שבעה ועדיו ששה ששה ועדיו חמשה חמשה ועדיו ארבעה ארבעה ועדיו שלשה עד כאן מחלוקת בן נגס ור"ע אבל קשריו שלשה ועדיו שנים דברי הכל אין משלימין עליו אלא קרוב א"ל רבי זירא לרבה בר שאילתא מכדי כל שלשה במקושר כשנים בפשוט דמי מה התם קרוב לא אף הכא נמי קרוב לא אמר ליה אף לדידי קשיא לי ושאילתיה לרב המנונא ורב המנונא לרב אדא בר אהבה וא"ל הנח לשלשה במקושר דלאו דאורייתא תניא נמי הכי [יג] גט קרח קשריו שבעה ועדיו ששה ששה ועדיו חמשה חמשה ועדיו ארבעה ארבעה ועדיו שלשה עד כאן מחלוקת בן נגס ורבי עקיבא השלים עליו עבד בן נגס אומר הולד כשר ורבי עקיבא אומר הולד ממזר אבל קשריו שלשה ועדיו שנים דברי הכל אין משלימין עליו אלא קרוב רב יוסף מתני כשר והתניא קרוב אמר רב פפא תני כשר אמר רבי יוחנן לא הוכשרו בו אלא עד אחד קרוב בלבד אבל תרי לא דלמא אתי לקיומי בתרי קרובים וחד כשר אמר רב אשי מתניתא נמי דיקא דקא

מה לי מן האירוסין. הא חזינן דבעל ואין אדם בועל את אשתו בזנות לג"ה: **בשלא ראוה שנבעלה.** והא [ח] דמגרסינינה גט שני משום דאמרי' כיון דלבו גם בה ודאי בעל ואין אדם בועל בעילת זנות ואיכא קדושין: **ומודים.** בתן האירוסין דכל כמה דלא חזינן לא אמרינן בעל דהא לא גייסי אהדדי: **הן הן כו'.** כלומר כיון דראוה שנתייחדו אין צריך עדות של ביאה גדול מזה ודאי אנן סהדי כיון דגייסי אהדדי לא פרשו זה מזה: **ומי אמר ר' יוחנן הכי.** כלומר דהיכא דלא ראוה שנבעלה לא בעי גט: **מתני' גט קרח.** מפרש בסיפא במתני' שקשריו מרובין מעדיו. בב"ב (דף קפ:) אמרי' תתקון רבנן גט מקושר משום כהנים קפדנים שהיו כותבין גט פתאום לנשותיהן ומתמרטין לאחר זמן ואין יכולים להחזירן ותקנו להם גט מקושר שאינו נוח ליכתב מהרה שמא בתוך כך יתפייס וחותמין עדיו מבחוץ וכותב שיטה או שתים וכורכן על הכלך ותופר ועד ג' חותם על הכרך מבחוץ וכותב שני שיטין או יותר מבפנים וכורכן על החלק וחותם עד שני על הכרך מבחוץ וכן עד שלישי. ואם יש קשר כריך ואין עד חתום מאחוריו זה קרח ופסול דגמרא משום כולכם דמסתמא למנין קשריו היו עדיו מתמלה וחייסי' דלמא אמר להו כולכם חתומו והכי אמר שלא חתם: **הכל משלימין עליו.** ואפי' פסולין דליתא להא השלמה אלא משום משאש בעלמא שמא כשיגא לאחר זמן בבית דין יפסלוהו שיהו סבורים שהזמין הבעל עדיו למנין קשריו ולא חתמו בו כולם: **אלא קרוב שהוא ראוי להעיד.** בעדות אחרת שאין עליו פסול עדות אלא קורבה אבל [יא] גנב וגזלן לא וטעמא מפרש בגמ': **גמ' קרוב נמי אתו למימר כשר לעדות.** אלא מדמכשר בקרוב ש"מ בקיאי אינשי בהלכות עדות ולא אתו לאכשורי פסולים וקרובים: **לאסוקי ליוחסין.** דאמרי מדלאתמומוהו בגיטא לאו עבד הוא ויהבי ליה בת ישראל: **אלא.** לעולם טעמא משום דאתי לאכשורי לעדות ודקשיא לך קרוב נמי לא דמי דעבד איכא למימר שחרורי שחרריה אפילו המכיריס אותו שהוא עבד ובקיאין בהלכות עדות אתו לאכשוריה לעדות דאמרי מדלאתמומוהו ש"מ שחרריה מריה וכן גזלן אתו למימר מדלאתמומוהו ש"מ תשובה עבד: **אין משלימין עליו.** שליחי פסול אלא כשר או קרוב דגט מקושר צריך שלשה עדים כדאמרינן בפרק גט פשוט דרבנן תקון שמא בתוך כך שלא ימצא ג' עדים יוחס כעסו: **כל שאשה במקושר.** כיון דעיקרו בג': **כשנים בפשוט דמי.** ואמאי מכשרת קרוב: **גט קרח קשריו שבעה.** כלומר שקשריו שבעה כו': **עד כאן מחלוקת בן נגס ור"ע.** שאם השלים עבד כו': **הולד כשר** גרסי' בבן נגס: **רב יוסף מפני.** [יב] במילתיה דר' זירא אמר רבה בר שאילתא אבל קשריו ג' ועדיו שנים אין משלימין עליו אלא קרוב רב יוסף מתני כשר והתניא קרוב אמר רב פפא תני היו חתומים בו כבר ג' כשרים: **לא הוכשרו בו.** אם היה קרח דבשני קשרים אין משלימין בו שני קרובים אלא אחד קרוב בלבד אבל תרי לא דלמא אתו לקיומה בשני קרובים וחד כשר ואי אמאי לא תניא לעיל גבי הנך דתנא בהו תצא מזה ומזה ואפשרה בכתב לגרש את אשתו ונמלך ובמגרש את אשתו ולנה עמו ובמגרש את אשתו ולנה עמו ובמגרש את אשתו ונמלך, אי איכא טעמא לאומי מדא מחבירתה, כי הא דסנהדרין לאמר דיני ממונות (לד:) אזיל ר' יוחנן בתרה, ואי לא, מספקא ליה ולא קבע בהו הלכתא כחד מנייהו (חולין מג.). **בגט קרח.** בגט מקושר קמייני כדאמרי בב"ב (קפ.) גט פשוט עדיו תמוכו, גט מקושר עדיו מאמוריו, כשהיה כופלו חותם העד על הכפל וחוזר וכופלו וחותם עד שני וכן שלישי, ואם היו קשריו מרובים מעדיו היינו גט קרח ופסול (יבמות צא:). **גזירה משום כולכם.** דתנן (לעיל סו.) אמר לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי, אחד כותב וכולם חותמין ואי לא הוו חתמי כולהו הוי פסול דבקפידא תליא, דלא שויא גיטא אלא בכהי (לעיל יז).

הדרן עלך הזורק

פסקי רי"ד

כל שקשריו מרובים מעדיו. אוקימנא למתני' בשלא ראוה שנבעלה ובמאי פליגי בגון דאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה ב"ה סברי אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ואין הן הן עדי ביאה אדם עושה בעילתו בעילת זנות ולשם קדושין בעל הלכך צריכה ממנו גט שני וב"ש סברי לא אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה ממנו גט שני דכיון דאין לבו גם בה לא אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה: כנסה בגט קרח וכו'. פי' דגט קרח מפרש בסיפא דמתני' אי זה גט קרח וכו' ובגט פשוט (ב"ב קפ:) אמרי' דרבנן תקנו גט מקושר משום כהנים קפדנים שהיו קופדים עם נשותיהן וכותבין להן גט פתאום ומתחרטין לאחר זמן ואין יכולין להחזירן ותקינו להו גט מקושר שאינו נוח ליכתב ושמא בתוך כך מתפייס עם אשתו וחותמין עדיו מבחוץ כותב שיטה א' מבפנים וכורכה על שיטה חלקה ותופר ועד אחד חותם על הכרך מבחוץ וחוזר וכותב שיטה אחרת וכורכה על שיטה חלקה וחותם עד שני על הכרך מבחוץ וכן עד ג' ואם הרבה בו קשרים יותר מג' ויש שם קשר כריך ואין עד חתום מאחריו זהו גט קרח ופסול: ואמרי' מ"ט דגט קרח גזירה משום כולכם. פי' דאמרינן מסתמא למנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישינן דלמא אמר להו כולכם חתומו והרי אחד לא חתום ותנן לעיל (סו:) כולכם חתומו א' כותב וכולן חותמין ולפיכך אם מת אחד מהן הרי הגט בטל וק"ל אמאי לא תניא לעיל גבי הנך דתנא בהו תצא מזה ומזה ואפשרה בכתב לגרש את אשתו ונמלך ובמגרש את אשתו ולנה עמו וכו': גט קרח הכל משלימין עליו פי' אפי' פסולין כגון עבד וגזלן דליתיה להשלמה זו אלא משום חששא בעלמא שמא כשיצא לאחר זמן בב"ד יפסלוהו שיהו סבורים שהזמין הבעל עדיו למנין קשריו ולא חתמו בו כולן הלכך אפילו בפסולין משלימין אותו והשלמה זו אינה אלא מדעת הבעל שיצוה לו שיחתום בו דאי שלא מדעתו היאך רשאי זה לחתום ולהעיד עדות שקר תדע דהכי הוא מדאמרינן לקמן לא הכשירו בו אלא עד אחד קרוב בלבד אבל תרי לא דלמא אתו לקיומה בשני קרובים וחד כשר ואי שלא מדעת הבעל משלימין אותו ניחוש דלמא איהו מקיים אפומיה דההוא כשר וקרוב שחתמו שלא מדעת הבעל ששניהם פסולין כיון שלא צוה להן הבעל וכן הם פסולין הכשרין כמו הקרובים כיון שעשו שלא מדעת הבעל אלא ודאי אין משלימין אלא מדעת הבעל: ר' עקיבא אומר אין משלימין וכו' פי' דוקא בקרוב משלימין אותו שאין עליו פסול אחר אלא קורבה אבל עבד וגזלן לא אמרינן: ור"ע עבד מ"ט לא לאו דלמא אתו למימר עבד כשר לעדות קרוב נמי אתו למימר כשר לעדות אלא

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמט סעיף ח:

נה ב מיי' שם הלכה יח טור ש"ע שם סעיף ב:

מוסף רש"י

אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. וכעל לשם קדושין (כתובות עג.). הן הן עדי יחוד והן הן עדי ביאה. משראוה שנתייחדה עמו אין צריך להעיד על הביאה, דכיון דלבו גם בה מחזקינן אותו בחזקת שבא עליה לשם קדושין (קדושין סה:). **הלכה כסתם משנה.** רבי הוא סידר המשנה וכשראה דברי חכם וישרו בעיניו שנאן סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן כדי שלא יהו שנויה מפי יחיד ונדחין כאילו שנו מפי המרובים ויעשו כמותן (ביצה ב:). **אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן.** מר אמר כסתם משנה אמר ר' יוחנן ומר אמר כו' (מנחות נב:) דלא סיל ר' יוחנן דממר הלכה כסתם משנה, אלא איכא דסבירא ליה אמר בהדיא הלכה כמשנה זו, ואמורא אחרינא אמר מדשמיע דר' יוחנן הלכה כסתם משנה, ואיכא דאיכא תרי סתמי דסתרי אהדדי, אי איכא טעמא לאומי מדא מחבירתה, כי הא דסנהדרין לאמר דיני ממונות (לד:) אזיל ר' יוחנן בתרה, ואי לא, מספקא ליה ולא קבע בהו הלכתא כחד מנייהו (חולין מג.). **בגט קרח.** בגט מקושר קמיני כדאמרי בב"ב (קפ.) גט פשוט עדיו תמוכו, גט מקושר עדיו מאמוריו, כשהיה כופלו חותם העד על הכפל וחוזר וכופלו וחותם עד שני וכן שלישי, ואם היו קשריו מרובים מעדיו היינו גט קרח ופסול (יבמות צא:). **גזירה משום כולכם.** דתנן (לעיל סו.) אמר לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי, אחד כותב וכולם חותמין ואי לא הוו חתמי כולהו הוי פסול דבקפידא תליא, דלא שויא גיטא אלא בכהי (לעיל יז).

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בשלא וכו' והא דמצריכינן גט:

מוסף תוספות

א. שהיה מתחילה דרך נישואין. תוס' יבמות קז. ב. דגירשה ונתייחד עמה. תוס' יבמות סט. ג. דכיון דבתקנת חכמים נשא לאו בעילת זנות היא לו. רשב"ם. ד. דתנא בהו תצא מזה ומזה, ואפסקה בכתב לגרש את אשתו ונמלך, ובמגרש את אשתו ולנה עמו וכו'. תוס' רי"ד. ה. דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר. שיט"ק.

פסקי רי"ד (המשך)

[עבד] היינו טעמא דלא דלמא אתו לאסוקיה ליוחסין גזלן דבר יוחסין הוא ליתכשר אלמה תאני קרוב אין גזלן לא אלא עבד היינו טעמא דלא דלמא אתו למימר שחרורי שחרריה גזלן נמי אתו למימר תשובה עבד אלא קרוב מאי איכא למימר כולי עלמא ידעי דקרוב הוא ואי ק' והרי כל טעמא בגט קרח לא הוי אלא משום גזירת כולכם ולעיל בהמביא (יח:) תנין אמרי' איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אמר ר' יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי ור"ל אמר כולם משום עדים ומוקמינן פלוגתייהו דאמר להו כולכם ואיכא ביניייהו בגון שנמצא א' מהן קרוב או פסול למ"ד משום תנאי כשר ואמרי' נמי התם מייתהם בתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אלמא ע"כ לא פליגי אלא להחתימו (ולכתחלה) [בתחילה] אבל באמצע או בסוף לר' יוחנן הוא כשר וק"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן בר מתלת ור' עקיבא לא מכשר אלא קרוב אבל פסול לא ואי חתם בו פסול א"ר עקיבא הולד ממזר כדאמרינן לקמן בהלכתין ור' יוחנן מתיר להחתים הפסול לכתחלה וקי"ל הלכה כר"ע מחבייריו כ"ש דבן נגס תלמיד חבר הוה לר"ע כדאמרי' בשלהי פ' מי שמת יש לתרץ דהתם בעל הוא דקפיד ואמר חתמו בו כלכם הלכך אי מחתמי ביה פסול לא נפיק מיניה חורבה לאכשורי בשאר עדיות דאנן לא הוה מחתמי' ליה אי לאו משום דבעל קפיד אבל בגט קרח שב"ד מורים לו להחתימו אם יורו לו ב"ד להחתים בו פסול אתו לאכשוריה בשאר עדיות ומשום הך גזירה אמרינן שאם חתם בו הולד ממזר: אמר רב אדא בר אהבה גט קרח קשריו שבעה ועדיו ששה ששה ועדיו ד' ד' ועדיו ג' עד כאן מחלוקת בן נגס ור' עקיבא אבל קשריו ג' ועדיו ב' דברי הכל אין משלימין עליו אלא קרוב א"ל ר' זירא לרבה בר שילא מיכדי כל ג' במקושר כשנים בפשוט דמי מה התם קרוב לא אף הכא נמי קרוב לא א"ל אף לדידי קשיא ושאילתיה לרב המנונא ורב המנונא לרב אדא בר אהבה וא"ל הנח לג' במקושר דלאו דאורייתא תניא נמי הכי: א"ר יוחנן לא הכשירו בו אלא עד אחד קרוב בלבד אבל תרי לא דלמא אתו לקיומה בשני קרובים וחד כשר. פי' אם היה קרח בשני קשרים אין משלימין בו שני קרובים אלא א' קרוב וא' כשר ואפילו היו חתומים בו כבר ג' כשרים דלמא אתו לקיומה היום ומחר אם יקרא עליו ערעור לפוסלו וריבאוהו לב"ד ואין העדים בפנינו ויבואו עדים מן השוק שיכירו שלשה מהחתימות האלו ויקיימוהו בכך ושמא לא יכירו אלא חתימת שני הקרובים וא' מן הכשרים וב"ד אינם יודעין שהן קרוביו ויקיימוהו. ואי ק' ובפשוט היכי מכשרי' שום קרוב כדאמרינן בגט פשוט (ב"ב קסב:) תניא היו חתומים בו ד' וה' עדים ונמצא א' קרוב אי פסול תתקיים העדות בשאר ואמר חזקיה מילאהו בקרובים כשר וניחוש שמא יתקיים השטר ע"פ א' קרוב וא' כשר ובשלהי תוסס' דמסכתין (פ"ז ה"י) תניא גט שחתמו עליו ה' עדים ונמצאו שלשה הראשונים קרובים או פסולים תתקיים העדות בשאר נ"ל דלכתחלה אסור להחתים עד קרוב בגט פשוט דומיא כב' במקושר אבל אי איקרי וחתם לא פסלינן ליה אלא תתקיים העדות בשאר ומתניתא שהחתמו בו תניא דיעבד וחזקיה נמי מילאהו קאמר דיעבד אבל הכא הכל משלימין עליו תנן לכתחלה ומשום הכי אמר רבי יוחנן לא הכשירו בו אלא עד אחד קרוב והוא הדין דאי איקרו וחתמו בו תרי לא פסלינן ליה.

מסורת הש"ס

(א) [יבמות קז. כתובות עג.], (ב) [מוספתא פ"ז ותוספתא דעדיות פ"ב ע"ב], (ג) [קדושין סה:], (ד) [שבת מו. וש"נ], (ה) [יבמות טז: מנחות נב: מולין מג. ועמ"ש על הגליון נדה מ:], (ו) [יבמות לא:], (ז) לעיל י: [ועי' תוס' לקמן פב. ד"ה גזירה משום], (ח) תוספתא ספ"ז ע"ב, (ט) בר"ן אמת, עבד, (י) מכאן עד תיבת אבל ליתא בדפו"ר ועי' מהר"ם ש"ף, (יא) [שם ביבמות קז. בגמ' איתא וכתובה],

דקא מדלג ותני חד חד. שהולך ומחסר העדים מן הקשרים אחד אחד בכל דילוג ודילוג שמנה במשנתנו לא דילג אלא אחד במנין הקשרים: **שמע מינה האי קרוב חתים.** בין בתחילה קודם לכשרים בין באמצעו בין בסופו: **מדלא קבע ליה מקום.** לקרותה במתני': **ושמע מינה.** מדלא קבע מקום שמע מינה דכל גיטין ושטרות מקושרים היולאין בבית דין להעיד על חתימת העדים לקיימו: **מכל הנהו.** שהרי דחתימי ביה שיכירו עדי השוק את חתימתן מקיימין ליה לגיטא ואפילו הן מפוחדין כגון אם יש בו י' עדים ועדי השוק מכירין את כתב הראשון והשלישי והחמישי ולא בעינן שיכירו אותן שלשה רלופין: **דאי ס"ד בעינן רלופין.** אמאי לא הוכשרו בו אלא השלמת קרוב אחד ומשום דלמא אתי לקיומיה בשני קרובים וחד כשר כדאמרינן לעיל: **ליקבע ליה מקום.** להשלמת קרובים: **או בתחילה.** קודם לשנים הכשרים בכל שלשה ושלשה החתומין בו: **או באמצע.** כל ג' וג' חתומין יכשיר קרוב אחד כגון כשר וקרוב וכשר וחוזר וחותם כשר וקרוב וכשר וכן לעולם: **או בסוף.** כל ג' וג' יקבע מקומו: **ולכשר ביה.** קרובים טובא וליכא למיחש דלמא אתי לקיומיה בשני קרובים וחד כשר דהא לא משכחת שני קרובין בכל ג' רלופין שבו שאין לך בו שנים קרובים שלא יהא הפסק ב' כשרים ביניהם אלא מדלא אשכח תקנתא להשלמת שני קרובים בקביעות מקום שמע מינה לא בעינן רלופין הלכך חיישינן דלמא מקיים ליה בקרובין מפוחדין: **כי אתו לקמיה דר' אמי.** גט מקושר שלא הזמין לו עדים למנין קשריו והסופר והעדים בפנינו ועדיין לא נמסר לה: **א"ל הו.** כגון נגס: כן הוא עיקרה של סוגיא זו ולא שמעתיה כן אלא כביאורה בקונטרס מורי הזקן:

הדרן עלך הזורק גט

המגרש. ואמר לה. בשעת מסירה: **גמ' על מנת הוא.** על מנת שלא תנשאי לפלוני: **אבל בעל מנת מודו.** רבנן דבגט לא שייר שהתירה במסירת הגט לכל אדם אלא שהתנה עמה על מנת שלא תנשאי לזה ואין זה אלא כתנאי בעלמא: **אלא של עובדי כוכבים.** דכתיב אחותכם: הכא

צא והשלם עליו עבד מן השוק. אומר ר"י דהך דהכא פליג אדמחזקיה דאמר בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסב:) מילתהו בקרובים כשר דמשמע דוקא קרובים כשרים למילוי ומעשה גט לפני רבינו משולם באחד שכתב גט [א] לאשתו והחתים עליו ב' עדים ואחר זמן החתים עליו [ו] עד שליש [ב] והכשירו מסברא דהא דאמרינן דאין עדי הגט חותמין זה בלא זה [ג] היינו בשנים או שזימן שלשה יחד שאין הגט יכול להיות בפחות אז יחתמו כולם זה בפני זה אבל כשהגט נגמר בשנים ולא היה אז דעתו להחתים יותר כשחזר והחתים שליש אין נפסל בכך כיון שנגמר ע"י הראשונים ור"ת הביא ראיה מכאן דכשר לישנא דלא והשלם עליו עבד מן השוק משמע שכשר אחתמו הראשונים ולא היה צריך כי אם להשניים אלמא כיון שכשר הוכשר הגט ע"י הראשונים אז לא מיפסיל בהשלמת אחרים זה שלא בפני זה ומיהו בקונטרס פירש והסופר והעדים בפנינו ועדיין לא נמסר משמע שסובר דבעינן זה בפני זה ומה שפירש ועדיין לא נמסר לה [ד] ר"ל שהעדים לא חתמו עדיין ולהכי לא נמסר לה וחותמין כולן זה [ה] בפני זה אך מה שפי' שהסופר בפנינו בחנם פירש דמה לנו אם לא הלך לו הסופר וכן פירש הר' אלחנן דנראה לפוסקו דכיון שבא להחתים שליש גילה דדעתו שלא יהא גט עד [ו] שהחתים שליש וחתימתו אין כלום כיון שלא חתמו זה בפני זה: **גזירה משום בולבם.** פירש בקונטרס דמסתמא למנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישינן דלמא אמר להו כולכם חתומו והרי אחד מהם שלא חתם ותימה מאחר דפסלינן גט קרח משום כולכם מאותו טעם נפסל קרוב להחתים בתוכו כדאמרינן לעיל בפ' ג' (דף יח:) דאם אמר הבעל כולכם למ"ד [ז] משום עדים נמנא אחד מהן קרוב או פסול פסול הגט ויש לחלק דהכא במקושר דעדיו ג' הכשירו בו אחד קרוב [ז] ולעיל בפ"ב (שם ד"ה אמרי) אתרכתי:

הדרן עלך הזורק גט

המגרש. אבל בעל מנת מודו ליה. לכאורה היה נראה דדוקא בעל מנת שלא תינשאי מודו דלא הוי שייר משום דהותרה אלא בזנות אבל בעל מנת שלא תיבעלי ולא תינשאי הוי שייר כמו חוץ ולהכי נקט בברייתא בסמוך על מנת שלא תינשאי גרידא דבשלא תינשאי ולא תיבעלי מודה ר' אליעזר דהוי שייר כמו חוץ וכן משמע קצת דהא לקמן (פג.) פריך אדרבי יוסי הגלילי דאמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה כמאי אי בעל מנת הרי הותרה אצלו בזנות אצל בחוץ ואי בעל מנת שלא תינשאי ולא תיבעלי קאמר רבי אליעזר נמי לא הוי שייר אלא אי קאמר הרי הותרה אצלו בזנות [ח] ועוד למאי דמוקי לה בחוץ אדמקשה ר' יוסי הגלילי לרבי אליעזר מחוץ ליפרוך להו לרבנן דמודו בעל מנת שלא תינשאי ושלא תיבעלי דלא הותרה אצלו בזנות [ט] ומיהו נראה לר"י דאפילו בעל מנת שלא תינשאי ושלא תיבעלי מודו רבנן דלא הוי שייר דכיון דאין אוסרה אצל בנשאן תנאי הוי כאילו הותרה לכל [י] ולהכי לא מצי פריך מידי רבי יוסי הגלילי אדרבנן וכי קאמר אילימא בעל מנת הרי הותרה אצלו בזנות הוה מצי למיפרך שאפילו לא הותרה אצלו בזנות כגון על מנת שלא תינשאי ולא תיבעלי דהרי הותרה לכל כיון דלא אסרה אצל דרך תנאי אצל נקט קושיא פשוטה ע"מ שלא תינשאי גרידא המזכר בברייתא [יא] דאל"כ אדמפליג בסמוך בין ע"מ לחוץ לפלוג בע"מ גופיה [יב] ועוד דקאמר או דלמא האי אצל ע"מ הוא כו' אף על גב דבאצל [יג] [יג] אסיר נשואין ובעילה [יד] אפ"ה לא הוי שייר [טו] אף על גב דבחוץ [טז] מודו להו [טז] ובסמוך דקאמר ומתניתין דאוקימנא בחוץ מאי טעמא דרבי אליעזר אבל לרבנן אפילו בעל מנת שלא תינשאי ולא תיבעלי אמי שפיר מידי דהוי אכל תנאים דעלמא:

אמר רבינא תא שמע כל הבתים בו'. נשם חוזה לא הוה מצי לאיתויי ראיה דהתם לא שייך לא על מנת ולא חוץ ואותו אצל לא הוי אצל לשון רק אז אבל: שרבי

א א מי' פ"ח מהל' גירושין הלכה יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף ח:

ב ב מי' ומגג שם טוש"ע שם וסימן קמו סעיף ג:

ג ג מי' שם הלכה טז סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף ח:

ד ד מי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הג' יא:

ה ה מי' פ"ח מהל' גירושין הלכה טז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף ח:

פסקי רי"ד (המשך)

גיטיך שהם שבכתיבה מתגרשת האשה לא באמירה וכיון שהגט כתוב כהלכתו אומר לה הרי זה גיטיך והיא מגורשת: איבעיא להו האי אלא חוץ הוא או ע"מ הוא חוץ הוא ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דר' אליעזר דהא שייר ליה בגט אבל בע"מ מודו ליה מידי דהוה אכל תנאי דעלמא או דלמא ע"מ הוא ובע"מ הוא דפליגי רבי אליעזר עלייהו דרבנן אבל בחוץ מודה להו דהא שייר ליה בגט אמר רבינא ת"ש כל הבתים מיטמאין בנגעים אלא של עובדי כוכבים מי מיטמאו בנגעים אחזותכם אמר רחמנא אחזותכם מיטמא בנגעים ולא אחזות הכנענים אלא לאו ש"מ חוץ הוא ש"מ ודוקא בחוץ פליגי רבנן אבל בע"מ מודו והכי נמי אמרינן לקמן (פד:) ת"ר כל התנאים פוסלים בגט דברי רבי וחכ"א כל שפוסל בפה פוסל בכתב וכל שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב חוץ שפוסל בפה פוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב וכתב ר"ח ז"ל ואסיקנא בחוץ פליגי והלכה כחכמים אבל בע"מ תנאה הוי ולכשימות זה שנאסרה עליו הרי היא מותרת לכל אדם שהרי נתקיים התנאי ואינו נ"ל שאינה זקוקה להמתין עד שימות אותו פלוני שנאסרה עליו אלא מיד היא מותרת לינשא לכל אדם חוץ מאותו פלוני דהכי אמרינן לקמן (פג.) בהלכתי' ת"ר לאחר פטירתו של רבי אלעזר נכנסו ד' זקנים להשיב על דבריו ר' טרפון ורבי יוסי הגלילי ור' אלעזר בן עזריה ור' עקיבא נענה ר' טרפון ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה שהוא גורם לעקור דבר מן התורה ואי אמרת דאסורה להנשא לאחר כל זמן שזה שנאסרה עליו קיים היאך גורם לעקור דברי התורה והרי אסורה היא להנשא לכל אדם כ"ש לאחיו ואם עברה ונישאת לאחיו בעבירה נישאת לו שהרי עדיין לא נתקיים התנאי והיאך תהיה בת יבום שלא היו נישואיו נישואין אלא ודאי מכאן מוכיח שמיד היא מותרת לינשא לכל אדם ולא חיישינן שמא תתאלמן או תתגרש ותנשא לזה ויתבטל הגט. תו אמרינן נענה ר' עקיבא הרי שהלכה זו ונשאת לא' מן השוק והיו לה בנים ותתאלמנה או נתגרשה ועברה ונשאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרים. ומוקמינן לה דרבי עקיבא סבר דבע"מ פליגי אלמא תפשוט מהכא דמאן דשרי בע"מ לא מזקקינן לה לאמתויי עד שימות אותו פלוני שנאסרה עליו ותו דפריך עליה רבא ואמר אי הכי בכולהו תנאי דעלמא לא תינסב דדלמא לא מקיימא תנאה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים מכאן מוכיח דקים ליה לרבא דבכל תנאים דעלמא מתירין אותה לינשא מיד ולקמן (כג.) נמי בהרי זה גיטיך על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות. פי' המורה הרי זה כריתות מיד והיא תקיים התנאי וכ"כ גם בעל ה"ג כל ימי חיי וחיי פלוני הרי זה כריתות ומיקיים תנאיה וכ"ת לכי מיית איהו למה לה גיטא [אלא ודאי ש"מ] דכל תנאה בדיבה לקיימו אגן לאלתר שרינן לה ואמרינן לה קיים תנאך. ואי ק' היכי אמרינן דבכל תנאין דעלמא שרינן לה לאלתר הא אמרן לעיל (עד.) בפ' מי שאחזו תניא הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונקרע הגט או אבד הרי זו מגורשת ולאחר לא תנשא עד שתתן אלמא לא מקיימה תנאה אסורה להנשא והכא היכי שרינן לה מיד. תשובה כל זמן שמתנה ואומר לה ע"מ שתעשי דבר פלוני תלה קיום הגט בעשיית המעשה שאם תעשה האשה אותו המעשה הגט קיים ואם לאו אינו קיים כגון שתתני מאתים זוז או שתניקי את בני או שתשמשי את אבא וכיוצא בהן בכל אלה עשיית מעשה האשה היא באה כדי לקיים הגט ומ"ה אין הגט קיים אלא בעשיית אותו המעשה שהרי הבעל תלה קיום הגט בעשיית אותו המעשה אבל כשאמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תנשאי לפלוני ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני וכיוצא בהן שעשיית המעשה אינה באה לקיום הגט אלא לבטל הגט שאם תנשאי לו או תשתי יין נמצא גט בטל לא תלה הבעל קיום הגט בעשיית המעשה אלא הגט גט מיד ובלבד שתזהר האשה שלא תעשה אותו המעשה שיתבטל הגט בשבילו והילכך אע"פ שעשיית המעשה מבטלת הגט למפרע אפ"ה מתירין אותה להנשא מיד ולא חיישינן שמא

מסורת הש"ס

א) [גר' הרא"ש דר' יגאל. וע"ש בקרבן נתנאל במאירי גרס דר' יוחנן.], ב) בכמ"י נוסף: בפני שנים, ג) [עי' תוס' לקמן פד: ד"ה אם כתבו], ד) ס"א מידי דהוי אכל תנאי דעלמא, ה) נגעים פי"ב מ"ח, ו) בדפו"י עוד, ובמרדכי עוד עד שליש יען שהיה חתימתו ניכרת, ז) כר"ן ובמרדכי לימא: שיחתים, ח) בדפו"י לימא אסר, ובמר"ס ס"ף לימא שמנא אסר מגה וכתוב דהאלא סברא לאסור נשואין, ט) נ"ל מודה. רש"ש,

---

תורה אור השלם

1. כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזָּתְכֶם:

ויקרא יד לד

מוסף תוספות

א. פשוט. הרא"ש בסימן יג, רשב"ם. ב. שלא בפני העדים. רשב"ם. ג. גזירה משום כולכם. הרא"ש שם. ד. אינו רוצה לומר שכבר חתמו העדים אלא שלא נמסר לה עדיין, דאינהו נמי בעי למיחתם בפניו, אלא. הר"ן על הרי"ף. ה. והוה ליה כאילו בטלו הבעל. רשב"ם (ועיין בר"ן שעל הרי"ף). ו. בר"ן על הרי"ף. לריש לקיש דאמר דבאומר כולכם. ז. דכיון דבעיקר עדותו של מקושר הדיינו בג' עדים הצריכין בו עד אחד קרוב כשר דג' במקושר לאו דאורייתא כדאיתא בגמ' (לעיל פא:) אפילו אמר כולכם עדים לאו לצרף עדותן אמר כן ותהא עדותן בטלה אלא כך אמר שיחתמו הכשרים כדינן והקרוב כדינו. ר"ן שם. ח. נוקי בע"מ ובאומר נמי שלא תבעלי. הרא"ש בסימן ז, ומוסף הרא"ש. ט. אלא ודאי משמע דע"מ כי האי [גוונא] הרי הוא כחוץ, ומאן דפליג בחוץ בהאי [ע"מ] נמי פליג. רשב"ם. י. אלא שהטיל עליה תנאי שלא תבעל לזה כלל, ולא שייך לאקשויי היכן מצינו אסורה לזה ומותרת לזה. הרא"ש שם ופסי. יא. ותדע לך דהכא ע"מ דומיא דחוץ קאמר. רשב"ם. יב. בין ע"מ שלא תינשאי לע"מ שלא תינשאי ולא תיבעלי לו. רשב"ם. יג. דמתניתין אי ע"מ הוא. תי"ק. יד. דסתמא קאמר אלא לפלוני. הר"ן. טו. בהאי ע"מ. הר"ן. טז. ר"א לרבנן. הר"ן.

פסקי רי"ד

אמר אביי האי קרוב חתים בין בתחלה בין באמצע בין בסוף מאאי מדלא קא קבע ליה מקום. פי' וה"ה נמי בפשוט אם היו חתומים בו ד' וה' עדים ונמצא א' מהן קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר ולא חיישינן לקרוב בכל היכא דאיתא חתום ואי ק' הא אמרן לעיל בחמביא (יח:) תנן מיחתם בתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול דאתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא יש לתרץ התם חתום קרוב תחילה ואין שם עדים אחרים והרואה סובר שעל הקרוב סומך אבל הכא כבר חתום הוא בכשרים ואינו חוזם בקרוב אלא על הקשר קרח ויודעים שעל שאר העדים סומכין כדתרצינן התם [ו] גבי מילאהו בקרובים כשר: ושמעת מינה מכל תלתא מקיימינן ולא בעינן רצופים דאי ס"ד בעינן רצופים ליקבע ליה להאי קרוב מקום או בתחלה או באמצע או בסוף וליתכשרו ביה טובא פי' וה"ה לפשוט שהיו חתומים בו עדים הרבה מכל תרי מנייהו מקיימי ולא בעי' רצופים פי' שכך הם שנים בפשוט כמו ג' במקושר: **סליק פירקא**

המגרש את אשתו וא"ל הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני ר' אליעזר מתיר וחכמים אוסרין כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול. פי' בעת שמסר לה הגט לא אמר הרי זה גיטיך סתם אלא אמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני: כיצד יעשה וכו'. פירוש שהגט לא נתבטל בכך ובכשרותו עומד אלא שהנתינה הראשונה לא היתה יפה ויטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ודוקא יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בכשרות אז היא מגורשת אבל אם לא נטלו ממנה וחזר ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אינו כלום דבעינן ונתן בידה ונתינה ראשונה כיון שהיתה בפסול כמאן דליתא דמיא הילכך בעינן נתינה בכשרות והאי דתני שיאמר לה בנתינה שניה הרי את מותרת לכל אדם לאו דוקא אלא אם אמר לה הרי זה גיטך סתם הכי משמע שתהא מותרת לכל אדם אלא מפני ששנה תחילה אלא לפלוני חזר ושנה הרי את מותרת לכל אדם ולאו דוקא אלא שאמר לה הרי זה גיטיך סתם דיו דהאי דתנן לקמן (פה.) גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם דוקא בכתיבת הגט מיירי לא שיהא צ"ל לה בעת המסירה דומיא דסיפא דקתני ר' יהודה אומר ודין דיהבי ליך מנאי שאין זה (מכבר) [מדבר] אלא שיכתבנו בגט לא שיאמר לה בפה כך. וכן הרי את מותרת לכל אדם דוקא בכתיבת הגט מיירי אבל במסירתו לה אינו צ"ל אלא הרי זה

ו) כדף יח: ד"ה אמר לה ע"ש ובמוס' ד"ה אמרי.

שרבי אליעזר מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש. משמע דאפילו בחיי אותו האיש מתירה ליגשא והקשה רבינו שמואל אמאי לא חיישינן דלמא לא תקייס תנאה כדאמר לעיל במי שאחזו (דף עד.) גבי הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ולאחר לא תגשא עד שתתן[א] ועוד מביא ראיה רבינו יצחק מברייתא דלקמן (דף פד.) על מנת שלא תיבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא תיבעל להם[ב] הא לאחר חוששין שתיבעל לו[ג] ותירץ הרב רבי אלחנן דשאני גבי מאתים זוז דיש לחוש פן תפסיד את אשר לה ולא תוכל לקייס תנאה וכן גבי שלא תיבעלי לאחר חיישינן שמא יבא עליה באונס אבל הכא על מנת שלא תינשאי ליבא למיחש שישאנה בעל כרחה דישואין אי אפשר בעל כרחה: **אפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה.** ואת"ת והא ולאי דאיסור כהונה שאני דהא אם לא נתגרשה אלא מאישה ולא הותרה לשום אדם פשיטא דאפילו לר"א לא הוי גט כלל בעלמא ואם מת מותרת להתייבם ואע"פ שפסולה לכהונה וי"ל דהכי מייתי דכיון דאפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה א"כ כי אמר חוץ מפלוני הוי גט גמור דאם לא הוי גט סברא הוא דבלא נתגרשה אלא מאישה אפילו ריח הגט לא הוי ולא היה אוסרה הכתוב לכהנים[ג] ואת"ת לר"א דלא חשיב בעל מנת שיור ולתנא דמתני' דרבנן נמי מודו דלא הוי שיורא אמאי לא תנא ביבמות בריש (דף ב.) ט"ז נשים פוטרות צרותיהן ולחשוב בהדייהו אשת איש דפוטרת צרתה כגון שגירשה זה בעל מנת שלא תינשא לפלוני ונשאה אחיו של פלוני ומת בלא בנים[ד] ומעל מנת שלא תנשא גרידא דמותרת בזנות או לא תיבעלי גרידא שיכולה להתקדש אין קשה דלא דמי לאחות אשה שאסורה גם בזנות ואינה יכולה להתקדש אבל מעל מנת שלא תינשא ושלא תיבעלי קשיא וי"ל דלא תני לה משום דלא דמי לאחות אשה דהתם בשעת נפילה הויא לה אחות אשה אבל הכא בשעת נפילה אכתי לא הויא אשת איש[ה] עד שתיבעל ליבם ותעבור על תנאו[ו] ואפילו תחשבנה כאילו היא אשת איש כיון שמטעם אשת איש אסורה ליבעל לו מ"מ לא מצי למיתני' דהא אם תיבעל לו נמצא שלא היתה אשת אחיו מעולם ולא דמי לאחות אשה הלכך לא פטרה[ז] ומיהו לא יתיישב אלא למאן דנפקא ליה (סס ג:) מאחות אשה ועוד קשה לרבינו יצחק[ח] דאכתי משכחת לה[ט] אף בצרת צרה כגון דקידשה אחד חוץ מראובן ושמעון אחיו ובא ראובן וקידשה חוץ משמעון אחיו דאהני לגרושין דידיה למיסרא אקמא ומת ראובן בלא בנים ולו אשה אחרת[י] ויבם שמעון צרתה ולו אשה אחרת ומת בלא בנים ונפלו לפני לוי דצרת צרה פטורה מן החליצה ומן הייבום וי"ל כיון שנאסרה על יבם זה לפני קידושי אחיו משום אשת איש לא חשיבא לגבי יבם אשת אח[יא] אבל אי אשת שני מתים דאוליתא כדמשמע בסמוך[יב] משכחת לה שש עשרה צרות וצרת צרה כגון שקידש ראובן חוץ משמעון ולוי אחיו ובא שמעון וקידשה חוץ מלוי דאהני קידושי שמעון למיסרא אראובן ומתו ראובן ושמעון ויבם לוי צרת אשת איש שני מתים לא נאסרה עליו ומת לוי ולו אשה אחרת ונפלו לפני יהודה לצרת אשת שני מתים פטורה מן החליצה ויבום ומיהו איכא למימר בפלוגתא דר' קמייני דרבנן פליגי אדר"א בקידושין כמו בגירושין כדמסיק ולאה והיתה ולדידהו לא משכחת אשת שני מתים ואפילו לוי דמייני בפלוגתא פ"ק דיבמות (דף ט.) לא מייני אלא בפלוגתא דסבירא ליה לתנא[יג] כוותיה מדע דלא תנא לוי חייבי לאוין ואע"ג דלר"ע לאו בני חליצה ויבום נינהו כחייבי כריתות אבל למאי דסלקא דעתיה דר' אבא דרבנן מודו[יד] בקידושין הוי מצי למיתני ט"ז וכירושלמי דמכילתין פריך לה וליתני ט"ז נשים לר"א ומשני התם התורה אסרה עליו פירוש כל ט"ו נשים אסרה תורה ליבם והאיסור בא ממילא על ידי קידושין בלא שום תנאי אבל כאן אסרה על ידי תנאי שלו א"ע י"ל תמן התורה אסרתה ואין לה היתר להתייבם דאין איסור שלה תלוי בשום אדם אלא בתורה שאסרתה עליו אבל באשת איש המיסור תלוי במגרש שאם ירצה יתירנה ליבם קודם שימות אחיו המת שנשאה טז[טו] יז): **אלא אשת שני מתים היכי משכחת לה.** הכא[טז] משמע דאשת שני מתים דאוליתא[יז] וקשה מפ"ג דיבמות[יח] (דף לא:) יג) ומפ"ק (דף י:) ושם מפורש[יט]: **כגון שבא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה סתם.** תימה לרבינו יצחק כשבא שמעון וקידשה סתם אמאי לא פקע אישות דראובן מ"ש מהרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני ונישאת לאחר ומת דפקע אישות ראשון ומותרת לזה שנאסרה עליו[יח] ואין סברא לחלק משום דהתם הוי שיור מועט ופקע ויש לומר דהתם בגירושין כיון שהתחיל לנתקה ע"י שנישאת לאחר מנתקה לגמרי אבל הכא שבא לקדשה ע"י שנתקדשה לאחר לא נתקה: **וחזר ואמר לה לראובן ושמעון.** כל הך בעיא מיתוקמא שפיר אף כרבנן: אף

שר"א מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש וחכמים אוסרים מאי טעמא דר"א מידי דהוה אכל תנאי דעלמא ורבנן כל תנאי דעלמא לא שייר ליה בגט הכא שייר לה בגט ומתני' דאוקימנא בחוץ מאי טעמא דר"א א"ר ינאי משום זקן[ג] אחד אמר קרא[1] ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר אפילו לא התירה אלא לאיש אחר הרי זו מגורשת[ד] ורבנן (אמרי טעמא דר"א) האי איש לכל איש ואיש[ה] ורבי יוחנן אמר טעמא דר"א מהכא[2] ואשה גרושה מאישה לא יקחו[ו] אפילו לא נתגרשה אלא מאישה נפסלה מן הכהונה אלמא הוי גיטא ורבנן איסור כהונה שאני[ז] בעי רבי אבא בקידושין היאך תיבעי לר"א תיבעי לרבנן תיבעי לר"א עד כאן לא קאמר רבי אליעזר הכא אלא משום דכתיבי קראי אבל התם קנין מעליא בעינן או דלמא[ח] ויצאה והיתה תיבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן הכא אלא דבעינן כריתות וליכא אבל התם קנין כל דהו או דלמא ויצאה והיתה לבתר דאיבעיא ליה הדר פשטה בין לרבי אליעזר בין לרבנן[ט] בעינן ויצאה והיתה אמר אביי אם תמצא לומר איתא לדרבי אבא בא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה חוץ מראובן ומתו שניהם מתיבמת ללוי[י] ואין אני קורא בה אשת שני מתים מאי טעמא קידושי דראובן אהנו קידושי דשמעון לא אהנו ואלא אשת שני מתים היכי משכחת לה כגון שבא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה סתם דקידושי ראובן אהנו למיסרא אעלמא וקידושי דשמעון אהנו למיסרא אראובן בעי אביי אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לה לראובן ושמעון מהו מי אמרינן מאי דאסר שרא או דלמא מאי דאסר שרא ומאי דשרא אסר[ג] אם תמצא לומר מאי

הכא שייר בגיטא. כיון דאתני בהדה שלא ליגשא לזה נמצא שלא התירה גט זה לכל אדם: **אלא מאישה.** דאמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם וזהו ריח הגט שפוסל בכהונה ומדפוסל לכהונה אלמא גט הוא והכא דשייר לכל אדם חוץ מזה מותרת לאחרים: **איסור כהונה שאני.** סריבה בהן הכתוב מצות יתירות: **בקדושין היאך.** התקדשי לי ליאסר לכל אדם חוץ מפלוני מהו: **דכתיבי קראי.** כדאמרן לאיש אחר גרושה מאישה: **ויצאה והיתה.** אקיש הויה ליציאה וכיון דבגירושין הוי גט הכא נמי הוו קידושין ונאסרה לכל חוץ מאותו האיש: **בעינן כריתות וליכא.** דהא אגידא ביה לגביה דההוא גברא: **הדר פשטה בין לר"א לרבי.** לר"א הוו קידושין לרבנן לא הוו קידושין: **אם ממלי לומר איתא לדרבי אבא.** אליבא דר"א דהוו קידושין אפילו הכי בא ראובן וקדשה לגבי כולי עלמא חוץ משמעון אחיו ובא שמעון וקדשה חוץ מראובן ומתו שניהם מתייבמת ללוי אחיהם: **ואין אני קורא בה אשת שני מתים.** לאוסרה ללוי מפני זיקת שני יבמין דתנן ביבמות (דף לא:) שלשה אחין ומת אחד מהם ועשה השני מאמר ביבמתו ומת חוללת ולא מתייבמת שנאמר[ט] ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין כגון זו שעדיין לא יצתה מזיקת יבומי המת הראשון דאין יבמה יוצאה מזיקתה אלא בחליצה ותוספה עליה זיקה מחמת מאמרו של שני. והכא אשמועינן אדיי אפילו איתא לדרבי אבא שקידושין כאלו הוו קידושין לגבי עלמא ונמצאו שניהם קידושין אין אני קורא בה אשת שני מתים מאי טעמא קדושי דראובן אהנו אבל קדושי שמעון לא[י] מהני מידי דכיון דאמר חוץ מראובן לא אסרה על שום אדם המותר שהרי אסורה ועומדת היא על הכל חוץ מראובן: **ואלא אשת שני מתים היכי משכחת לה.** בהאי עניינא דרבי אבא כגון בא ראובן כו': מאי

מאי דאסר שרא ומאי דשרא אסר אלמא אם אסרה לגבי אחרים הוו קידושין אבל אם שייר לעצמו לא הוו קידושין:

תורה אור השלם

1. וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר:
דברים כד ב
2. אִשָּׁה זֹנָה וְחֲלֻלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו:
ויקרא כא ז

מוסף רש"י

אפילו לא נתגרשה אלא מאישה. ולא התירה לכל אדם (יבמות נב.) כגון שכתב לה גט ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם, שלא נתגרשה זו לגמרי אלא מאישה נפרדה, פסולה לכהונה. אם מת והותרה ליגשא (שם צד.).

פסקי רי"ד

תעשה אותו מעשה ויבטל הגט למפרע: מ"ט דר' אליעזר דכתיב ואשה גרושה מאישה לא יקחו אפילו לא נתגרשה אלא מאישה נפסלה מן הכהונה אלמא הוי גיטא פי' והכא דשרייה לכל אדם חוץ מפלוני מותרת לאחרים ורבנן איסור כהונה שאני שהתורה רבתה בהן מצות יתירות: בעי ר' אבא בקידושין היאך. פי' אם אמר לה התקדשי לי להיאסר לכל אדם חוץ מפלוני: תיבעי לר' אליעזר תיבעי לרבנן תיבעי לר' אליעזר דע"כ לא קאמר ר' אליעזר הכא אלא משום דכתיב קרא אבל התם כי יקח כתיב קנין מעליא בעיא או דלמא ויצאה והיתה. תיבעי לרבנן ע"כ לא אמרי רבנן הכא אלא דבעינן כריתות וליכא אבל התם קנין כל דהו או דלמא ויצאה והיתה בתר דבעיא הדר פשטה בין לר' אליעזר בין לרבנן ויצאה והיתה. נ"ל דע"כ לא מהני שיור בקידושין בין בחוץ לר' אליעזר בין בע"מ לרבנן אלא כי שייר לעלמא ולדידיה לא שייר כגון דאמר לה הרי את מקודשת לי חוץ משמעון או ע"מ שתהי מותרת לשמעון אבל אם שייר לעצמו כגון דא"ל הרי את מקודשת לי ויאסרו עלי כל קרובותיך חוץ מפלונית גם רבי אליעזר מודה דלא הוו קידושין כיון ששייר בקידושין דהא לא יליף לה רבי אליעזר אלא מלאיש אחר וההוא שיורא באחריני הוא אבל ממנו גירשה לגמרי ור"ה הכי נמי גבי קידושין אם

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שר"א מתיר וכו' ותירץ הר"ר אלחנן. ע' קידושין דף ס ע"ב תד"ה אבל:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ורבנן אמרי אם אינם ואינם ורבנן אמרי טעמא דר"א מהכא אשה כל"ל וג"ב ע"ל בדף פג בתוס' בד"ה רבא:

מוסף תוספות

א. וכי תימא שאני התם דהתוא תנאי מחוסר מעשה אכתי. תוס' הרא"ש. ב. משמע. תוס' הרא"ש. ג. [ורבנן סברי ד]אע"ג דלא הוי גט כלל אסרה הכתוב לכהן משום ריח הגט (רבינו קרשקש). ד. דפטורה ופוטרת צרתה. תוס' הרא"ש. ה. כי התירה לכל אלא שהטיל בה תנאי שאם תבעל לפלוני לא להוי גט, הלכך כל כמה דלא נבעלה ליבם אין שם אשת איש עליה. תוס' הרא"ש. ו. דאז פקעי גירושי ראשון והוי כאשת איש. תוס' הרא"ש. ז. צרתה. תוס' הרא"ש. ח. דאם איתא לדרבי אבא דמדמי [בסמוך] קידושין לגירושין. תוס' הרא"ש. ט. [ד]צרת אשת איש פוטרת צרתה. תוס' הרא"ש. י. ונפלה היא וצרתה לפני שמעון. תוס' הרא"ש. יא. דלא קרינא לגביה אשת המת, ולא חשיב עדוה במקום מצוה. תוס' יבמות סט. יב. [דקאמר] ואלא אשת ב' מתים היכי משכחת לה משמע דהוי דאורייתא. תוס' יבמות לא ע"ב מדרבנן. יג. דמתניתין [דריש יבמות] תוס' יבמות סט. יד. לרבי אליעזר תוס' יבמות סט, ותוס' הרא"ש.

טו. [ד]לאחר שנשאה המת יכול המגרש לחזור ולגרשה ולהתירה ליבם תוס' הרא"ש. טז. [מדקאמר] אלא אשת ב' מתים היכי משכחת לה. תוס' יבמות לא ע"ב ד"ה מדרבנן. יז. [שם] משמע דאשת ב' מתים בשום מקום לא הויא אלא מדרבנן. תוס' יבמות סט.

דמפרש טעמא התם גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות. תוס' הרא"ש. יח. [ד]כיון שנשאה זה שהותרה לו נתרוקן לו כל האישות ופקע אישות של ראשון לגמרי תוס' לקמן פג ע"א ד"ה פלימת.

א) [לקמן פג:], ב) בדשב"א הגירסא, אחד. ג) [טעות הדפוס וכן פילקוט פרשת אמור ופ' תצא ליתא], ד) [גי' רש"ל ורבנן אמרי וכו' פי' הרבנן שהיו בימי רבי ינאי אבל המהרש"א בתוס' לקמן פג ע"ב ד"ה רבא וכו' כתב לקיים הגירסא שלפנינו ורבי יוחנן אמר וכו' ע"ש ועי בגירסת הילקוט בפ' אמור ובפ' תצא איתא אביי אמר טעמא דר"א מהכא ואשה גרושה וכו'], ה) יבמות נב. לד, ו) [קדושין ה. וש"נ], ז) בכת"י ובראשונים ליתא מיתא בעינן, ח) [לגעל מנ:], ט) [דברים כה], י) בדפו"ר מהנו, יא) נוסף ע"פ המהרש"א ונראה שצ"ל צרת. מלוי דבשם, יב) [וע"ע תוספות יבמות י. ד"ה לעולם], יג) בדפו"ר הגירסא: וקשה מפ"ק דיבמות וסס מפורש, הרש"ל מגיה שצ"ל וקשה מפ"ג דיבמות, ולפנינו הוא ט"ס שהביאו את ב' הגרסות וצ"ל כרש"ל, יד) [נדף לא: ד"ה מדרבנן וכדף י. וד"ה לעולם],

אף לשמעון מהו. גרשה דלף לראובן נמי מספקא ליה: **ועמדה** ונישאת לזה שנאסרה עליו **לא נמצא גט בטל.** ומ"ת והלא[א] אין נישואין חלין שהרי אסורה עליו משום איסור אשת איש[ב] ומאי שנא מדתניא בתוספתא[ג] על מנת שלא תינשאי לאחא ולאחיך ה"ז גט על מנת שלא תבעלי לאחא ולאחיך אינו גט חוששין שמא תבעל להם משמע דבעו"מ שלא תנשא להם אפילו נישאת ה"ז גט[ד] והכא אמאי הגט בטל וי"ל דהכא עמדה ונישאת[ד] לאחר מיתת המגרש קאמר[ה] וכה"ג ל"ל לקמן (פד.) גבי[ו] שלא תבעלי לאחא ולאחיך אין חוששין שמא תבעל להם משום דאסורה להם[ז] הא לאחר חוששין שמא תבעל[ח] אע"ג דאסורה לו[ט] נמי משום אשת איש מ"מ חוששין שמא תבעל לו לאחר מיתת המגרש והיא דתוספתא[י] יש לישבה שלא תחלוק על הש"ס שלנו דהא דקתני התם על מנת שלא תבעלי לאחא ולאחיך אינו גט חוששין שמא תבעל להם היינו כלומר שאם נראה שתבעל להם שלא יהא גט ובא להשמיענו דבעל מנת שלא תינשא כו' אפילו נישאת להם הוי גט מ"מ קא משמע לן דעל מנת שלא תבעלי לאחא ולאחיך לא בעי למימר דרך נשואין[יא] אלא דרך זנות בעלמא:

אילימא בחוץ לד' אליעזר מישרא שרי. וטעמא כיון דנשאה זה שהותרה לו נתרוקן לו כל האישות ופקע אישות של ראשון לגמרי: רבא

מאי דאסר שרא לראובן מהו לראובן והוא הדין לשמעון והאי דקאמר לראובן משום דפתח ביה או דלמא לראובן דוקא אואם תמצא לומר לראובן דוקא לשמעון במהו לשמעון וה"ה לראובן והאי דקאמר שמעון משום דסליק מיניה או דלמא לשמעון דוקא בעי רב אשי אף לשמעון מהו אף אראובן קאי או דלמא אף אעלמא קאי גתיקו: ת"ר[ו] לאחר פטירתו של ר"א נכנסו ארבעה זקנים להשיב על דבריו אלו הן [ז]רבי יוסי הגלילי ור"ט ורבי אלעזר בן עזריה ור"ע נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה הא למדת שאין זה כריתות נענה רבי יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה האסור אסור לכל והמותר מותר לכל הא למדת שאין זה כריתות נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר כריתות דבר הכורת בינו לבינה הא למדת שאין זה כריתות נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחד מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונישאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרים הא למדת שאין זה כריתות דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם וק"ו מה גרושה שהיא קלה אסורה בשביל צד גירושין שבה אשת איש שהיא חמורה לא כ"ש הא למדת שאין זה כריתות אמר להן רבי יהושע אין משיבין את הארי לאחר מיתה אמר רבא כולהו אית להו פירכא לבר מדר' אלעזר בן עזריה דלית ליה פירכא תניא נמי הכי [ח]א"ר יוסי רואה אני את דברי ר' אלעזר בן עזריה מדברי כולן: אמר מר נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה עוקר איהו עקר אלא מתנה לעקור דבר מן התורה מתנה מי קאמר לה לא סגי לה דלא מינסבא ליה לאחוה דההוא גברא אלא גורם לעקור דבר מן התורה גורם [ט] אלא מעתה בת אחיו לא ישא שמא ימות בלא בנים ונמצא גורם לעקור דבר מן התורה [י] היינו פירכא ובמאי אילימא בחוץ משרא שרא ר"א דתניא [יא][ז]מודה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונישאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא בעל מנת נענה ר' יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה האסור אסור לכל והמותר מותר לכל ולא והרי תרומה וקדשים שאסורה לזה ומותרת לזה באיסור אשה קא אמרינן והרי ערויות באישות קאמרינן הרי אשת איש היינו פירכא ובמאי אילימא בעל מנת הרי [יב]הותרה אצלו בזנות אלא בחוץ נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחד מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונשאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרין אי הכי בכולהו תנאי דעלמא נמי לא תנסיב דלמא לא מקיימא ליה לתנאיה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין היינו פירכא ובמאי אילימא בחוץ משרא שרא ר"א דתניא מודה היה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונישאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא בעל מנת דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם וקל וחומר ומה גרושה שהיא קלה אסורה משום צד גירושין שבה אשת איש חמורה לא כל שכן ובמאי אילימא בעל מנת הרי

מאי דאסר שרא לראובן מהו לראובן והוא הדין לשמעון והאי דקאמר לראובן משום דפתח ביה או דלמא לראובן דוקא [א]ואם תמצא לומר לראובן דוקא לשמעון [ב]מהו לשמעון וה"ה לראובן והאי דקאמר שמעון משום דסליק מיניה או דלמא לשמעון דוקא בעי רב אשי אף לשמעון מהו אף אראובן קאי או דלמא אף אעלמא קאי [ג]תיקו: ת"ר [ד]לאחר פטירתו של ר"א נכנסו ארבעה זקנים להשיב על דבריו אלו הן [ה]רבי יוסי הגלילי ור"ט ורבי אלעזר בן עזריה ור"ע נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה הא למדת שאין זה כריתות נענה רבי יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה האסור אסור לכל והמותר מותר לכל הא למדת שאין זה כריתות נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר כריתות דבר הכורת בינו לבינה הא למדת שאין זה כריתות נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחד מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונישאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרים הא למדת שאין זה כריתות דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם וק"ו מה גרושה שהיא קלה אסורה בשביל צד גירושין שבה אשת איש שהיא חמורה לא כ"ש הא למדת שאין זה כריתות אמר להן רבי יהושע אין משיבין את הארי לאחר מיתה אמר רבא כולהו אית להו פירכא לבר מדר' אלעזר בן עזריה דלית ליה פירכא תניא נמי הכי [ו]א"ר יוסי רואה אני את דברי ר' אלעזר בן עזריה מדברי כולן: אמר מר נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה עוקר איהו עקר אלא מתנה לעקור דבר מן התורה מתנה מי קאמר לה לא סגי לה דלא מינסבא ליה לאחוה דההוא גברא אלא גורם לעקור דבר מן התורה גורם [ז] אלא מעתה בת אחיו לא ישא שמא ימות בלא בנים ונמצא גורם לעקור דבר מן התורה [ח] היינו פירכא ובמאי אילימא בחוץ משרא שרא ר"א דתניא [ט][ז]מודה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונישאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא בעל מנת נענה ר' יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה האסור אסור לכל והמותר מותר לכל ולא והרי תרומה וקדשים שאסורה לזה ומותרת לזה באיסור אשה קא אמרינן והרי ערויות באישות קאמרינן הרי אשת איש היינו פירכא ובמאי אילימא בעל מנת הרי [י]הותרה אצלו בזנות אלא בחוץ נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחד מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונישאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרין אי הכי בכולהו תנאי דעלמא נמי לא תנסיב דלמא לא מקיימא ליה לתנאיה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין היינו פירכא ובמאי אילימא בחוץ משרא שרא ר"א דתניא מודה היה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונישאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא בעל מנת דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם וקל וחומר ומה גרושה שהיא קלה אסורה משום צד גירושין שבה אשת איש חמורה לא כל שכן ובמאי אילימא בעל מנת הרי

מוותרת לבעלה ואסורה לכל אדם: **היינו פירכא.** דקאמר רבא לעיל: **הרי הותרה אצלו בזנות.** דהא על מנת שלא תנשאי הוא דקאמר לה וקיימא בה מותרת לכל: **אלא בחוץ.** מוקי רבי יוסי הגלילי לפלוגתא דר"א הילכך פריך ליה הא שאסורה עליו לגמרי דלגביה לא מיגרשה: הרי

ה) **מאי דאסר שרא.** דהאי לראובן ושמעון דהדר אמר לה קודם מסירה אף לראובן ושמעון קאמר ואינו שיור: **או דלמא.** האי לראובן ושמעון דהדר קאמר חזרה היא שחזר והפך תנאו לומר לראובן ושמעון אני מתירך לבדם ותאסרי על הכלו: **בעי רב אשי אף לשמעון מהו.** אמר לה חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר אף לשמעון מהו אם תימלי לומר היכא דחזר ואמר לשמעון ולא אמר אף דוקא לשמעון קאמר הכא מאי כיון דאמר אף ודאי התירה לשניהם דהאי אף לראובן קאי ואע"ג דלא הזכיר שמו: **או דלמא.** לשמעון ולא לראובן והאי אף אכולי עלמא קאי: **נענה.** הרים קולו. כל עניה הכתובה בתורה הרמת קול היא: **הרי שהלכה זו.** אחר גירושיה: **ונישאת לאחיו.** של אותו האיש שנאסרה עליו בגירושין: **עוקר דבר.** מצות יבום שאסורה להתייבם לו: **שאין זה כריתות.** האמורה בתורה שלא אמרה תורה כריתות העוקר דבר מן התורה: **הכורת בינו לבינה.** והרי אכתי אגידא ביה ליאסר על אותו האיש: **לא נמצא גט בטל למפרע.** שהרי אמר לה על מנת שלא תנשאי לפלוני: **ובניה.** מן האמצעי ממזרין: **שאין זה כריתות.** לא אמרה תורה כריתות המביא את ישראל לידי פסול: **לא נמצאת אלמנה.** אלא כהן זה דהא לגביה לא איגרשה: **גרושה אצל כל אדם.** ועל ידי לד גירושין שבה אסרה הכתוב עליו כדאמרן לעיל[ו] גרושה מאישה[ז] לבדו אסורה לכהונה: **וק"ו.** והרי דבריס ק"ו שאתה למד הימנו שלפני מיתת המגרש תהא אסורה לכל מפני לד אישות שבה: **ומה.** איסור גרושה שהוא קל לגיתא אלא בלאו בעלמא מצינו שאסורה על כהן זה שהיא אלמנה אצלו מפני לד גירושין שבה: **אשה איש שהיא חמורה.** אינו דין שתאסר אצל מי [ח] שהתירו אצלו מפני לד אישות שבה: **אין משיבין את הארי לאחר מיתה.** אם היה קיים שמא יחזיר לכם תשובה: **אית להו פירכא.** כדמפרש ואזל לקמיה בתר סייעתא דבריתא: **איהו עקר.** כלומר וכי הוא עוקרו ממש הרי נעקר מאליו בגרמתו של זה. עוקר משמע העושה איסור בידיים ויבומין הללו אינן מוטלין עליו ליבמה שיהא הוא עוקרן: **בת אחיו לא ישא.** שלא יוכל האב ליבם את בתו: **היינו פירכא.** דאמר רבא לכולהו אית להו פירכא: **ובמאי.** מוקי ר"ט פלוגתא דר"א ורבנן: **אי בחוץ משרא שרי לה רבי אליעזר.** להתייבם לו מאחר שניסת לאחר ונתקה מאישות הראשון לגמרי: **אלא בעל מנת.** מוקי לה דכיון דתנאה הוא ולא איתקיים נמצא גט בטל למפרע וקיימא באיסור אשת איש: **תרומה וקדשים.** אסורין לישראל ומותרין לכהנים: **ערויות.** בתו ואחותו: **באישות קאמרינן.** נאסרה ע"י קידושין: **אשת איש.**

אלא דרך זנות בעלמא:

אילימא בחוץ לד' אליעזר מישרא שרי. וטעמא כיון דנשאה זה שהותרה לו נתרוקן לו כל האישות ופקע אישות של ראשון לגמרי: רבא

גליון הש"ם

גמ' אלא מעתה בת אחיו לא ישא. עי' יבמות דף נט ע"א תוס' ד"ה ספק מ"מ: שם אלא מעתה בת אחיו כו' היינו פירכא. לא זכיתי להבין דאינו מהדומה דהתם לא נופלת לפניו לייבום ולא הוי עקירה משא"כ בתנאי דנופלת לפניו לייבום דהא הגוף המיתה גם ליבם אלא דא"א לו ליבם דאז יעקר התנאי ויתבטל הגוף וכמ"ש תוס' לעיל דמה"ט אינה פוטרת צרתה דלא דמי לאחות אשה דאכתי לא הוי ערוה עד שתבעל. ומזה סיון דזקוקה לו ואעפ"כ אינו יכול ליבם ממנת תנאו זהו הוי גרס עקירת המלוה וגלע"ג: **שם** מודה ר"א וכו'. תמיה לי על השמטת הפוסקים דאסורים ואחרונים את זאת הא נ"מ לדידן באומר חוץ מעובד כוכבים פלוני דהגוף כשר וזה קיימא הסברא דבנשאת לאחר דמותרת אח"כ גם לזה העובד כוכבים לכשיתגייר דהואיל ופסקה פסקה:

עין משפט נר מצוה

ט א ב ג מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף ד:

ד [מיי' שם הי"ב טוש"ע שם סי' קמג סי"ז]:

מוסף תוספות

א. אפילו כי הלכה ונשאת לזה שנאסרה עליו היאך גיטה בטל דהא דשב"מ. **ב.** דאי נישואין נינהו גיטה בטל ואשת איש גמורה היא ולאו בת נישואין היא, א"כ אי אפשר לה לינשא ואין גיטה בטל ובעילתה מן השני בעילת זנות וכזנות לא אסרה דשב"מ. **ג.** דאי אפשר שתנשא בו לפי שאין לה בה נישואין כלל דשב"מ. **ד.** לאותו שנאסרה עליו דשב"מ. **ה.** דנישואיה ודאי נישואין דהא אלמנה היא היום אלא שמחמת שעברה על תנאה נמצא למפרע הגט בטל ובניה שהיו לה ממנו בחיי בעלה הראשון ממזרים, דאיגלאי מילתא למפרע דההיא שעתא לא היתה מגורשת למפרע. רביעו קרשקש. **ו.** על מנת תוס' הרא"ש לקמן פד ע"א ד"ה ע"מ שלא. **ז.** משמע תוס' הרא"ש שם. **ח.** וכן תניא בהדיא בתוספתא ע"מ שלא תבעלי לפלוני חוששין שמא תבעל לו תוס' הרא"ש שם. **ט.** לפלוני תוס' הרא"ש שם. **י.** ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אינו גט תוס' הרא"ש שם.

רבא כרבי ינאי משום זקן אחד סבירא ליה. ופ"ת פ"כ ר' יוסי דקאמר רואה אני את דברי רבי אלעזר בן עזריה מדברי כולן ואית ליה הני פירכי סבר נמי כר' ינאי משום זקן אחד פ"כ תיקשי (ה) לר' יוחנן דפליג לעיל אר' ינאי וי"ל דאיכא למימר דרואה אני את דברי רבי אלעזר לא משום הני פירכי קאמר ופ"ת כיון דר"פ מקרא יליף הנהו קנקים מה משיבין על דבריו דגזירת הכתוב הוא וי"ל דמשום דיש להשיב על דבריו מסתבר לאוקמי קרא טפי כדדרשי רבנן: **מה** קודמי הויה ראשונה דלא אגידא ביה כו'. אע"ג דלגמרי על כרחיך לא דמו דהא בקודמי הויה ראשונה שרי לכ"ע ובקודמי הויה שניה אסורה לקרובי בעלה הראשון מ"מ הוקשו לענין כי היכי דלא הוי אשת איש מעיקרא ה"ל בעיא בקודמי הויה שניה שתהא מופקעת לגמרי ממנו מדין אשת איש ולא תהא אגידא ביה כלל:

יב) **מודה** ר"א במגרש כו'. תימה למאן מודה לרבנן דפליגי עליה לא הוא גט ואינה מותרת לשום אדם: **ואידך** כרת כריתות לא דרשי. והא דרבי יוסי הגלילי דהוי בכלל רבנן דריש בפ"ב (לעיל דף כא:) כרת כריתות והכא קאמר דלא דרשי היינו דלא דרשי ליה להוא דרשא אלא לדרשא אחרינא א: **כל** ימי חייבי אין זה כריתות כל ימי חיי וחיי פלוני ה"ז כריתות. תימה לרבינו יצחק דבפ"ק דיומא (דף יג.) גבי אף אשה אחרת מתקיין לו מייתי מילתא דרבא דהכא בענין אחר דקאמר אלא דאמר לה ע"מ שתמות אחת מכם כו' וקאמר כי האי גוונא מי הוי גיטא והאמר רבא ה"ז גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי וחייבי אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני ה"ז כריתות ואין זה כדמסיק הכא ולא כדבעי למימר הכא מעיקרא דלא מידכר כל ימי חייבי ושמא הש"ס אינו חושש ומייתי בכל ענין כל ימי חיי כדבעי למימר מעיקרא וחייבי דאין זה כריתות כדמסיק ומיהו קשה לר"י התם אמאי לא הוי כריתות בעל מנת שתמות אחת מכם דמאי שנא מחיי פלוני דהוי כריתות דנסבול דתלה אף במיתתה לא גרע ב: **כיון** דפסקה פסקה. הכא לא קאמר אלא דלמא לא שנא דאמרינן לעיל דמיד כשאמר כיון דפסקה פסקה הבין שכן הוא:

מסתברא

לתנאיה אלא אימא ה כל ימי חייבי אין זה כריתות כל ימי חיי או חיי פלוני ה"ז כריתות: בעא מיניה רבא מרב נחמן ו היום אי את אשתי ולמחר את אשתי מהו תיבעי לר' אליעזר תיבעי לרבנן תיבעי לרבי אליעזר עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם אלא דלמאן דקא שרי קא שרי לעולם אבל הכא לא או דלמא לא שנא תיבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא פסקה מיניה לגמרי אבל הכא כיון דפסקה פסקה בתר דבעיא הדר פשטה

מסתברא

הרי גרושה אצלו בזנות אלא בחוץ ור"ע אי חוץ סבירא ליה לותיב חוץ ואי על מנת ס"ל לותיב על מנת ר"ע שמיע ליה דאיכא דאמר חוץ ואיכא דאמר על מנת מ"ד חוץ האי פירכא ומ"ד על מנת האי פירכא ומאי פירכא אי נימא איסור כהונה שאני הא ר"א נמי מאיסור כהונה קא מייתי ליה רבא ז כרבי ינאי משום זקן אחד קא מתני: אמר להן ר' יהושע אין משיבין את הארי לאחר מיתה למימרא דר' יהושע כוותיה סבירא ליה והא איהו נמי מיפרך קפריך ה"ק להו לדידי נמי אית לי פירכא מיהו בין לדידי בין לדידכו אין משיבין את הארי לאחר מיתה ומאי פירכא דר' יהושע דתניא א"ר יהושע מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה מה קודמי הויה ראשונה דלא אגידא באיניש אחרינא אף קודמי הויה שניה דלא אגידא באיניש אחרינא גופא מודה ר"א במגרש אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונישאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו ח השיב ר"ש בר אלעזר תשובה לדברי ר"א היכן מצינו שזה אוסר וזה מתיר ולא והרי יבמה דבעל אוסר ויבם מתיר התם יבם הוא קא אסר לה דאי מבעל הא שריא וקיימא הרי נדרים דנודר אוסר א והכם מתיר הא א"ר יוחנן ב אין חכם מתיר כלום אלא בחרטה הרי הפרת הבעל דאשה נודרת ג ובעל מיפר התם כדרב פנחס משמיה דרבא ד דאמר רב פנחס משמיה דרבא כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר כריתות דבר הכורת בינו לבינה הא למדת שאין זה כריתות ורבנן האי כריתות מאי עבדי ליה מיבעי להו ה לכדתניא ו ה"ז גיטך ע"מ שלא תשתי יין ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות ז שלשים יום ה"ז כריתות ואידך מכרת כריתות נפקא ואידך כרת כריתות לא דרשי ח אמר רבא ה"ז גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני ה"ז כריתות מאי שנא חיי פלוני דדלמא מאית ומקיימא ליה חיי דידיה נמי דלמא מאית ומקיימא ליה

הרי גרושה אצלו בזנות גרסינן. הרי לא אסרה עליו אלא ליגשא אבל לזנות גרושה היא אצלו מיד הלכך אם ימות בעלה הראשון נמי אם גירושין עליה אבל זה עולמית. ומעתה אין כאן ק"ו דאיכא למפרך דמה אם נאסרה עליו משום לד גירושין שבה שהרי אף אצלו היה עליה לד גירושין תאמר שתאסר על כל אדם בשביל לד אישות שיש בה אבל זה לבדו שאין עליה שום לד אישות אצל אחר כל אדם: **אלא בחוץ.** סבירא ליה לרבי עקיבא מילתיה דר' אליעזר: ופרכינן לר"ע דפריך הני תרי פרכי חדא אחוץ וחדא אעל מנת אי סבירא ליה פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בחוץ נותיב הך פירכא בתרייתא דחוץ: **ואי בעל מנת.** מוקי לה נותביה פירכא קמייתא ותו לא: **איכא דאיש ליה בחוץ.** פליגי ואיכא דאיש ליה בעל מנת פליגי: **הא פירכא.** הרי שהיה זה כהן כו': **ונמאן דאיש ליה ע"מ הא פירכא.** הרי שהלכה כו': **ומאי פירכא.** איכא למיפרך אפירכיה דרבי עקיבא בתרייתא דקאמר רבא לעיל ולכולהו אית להו פירכא: **אי נימא איסור כהונה שאני.** הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות: **הא ר' אליעזר.** דאמר מותרת לכל אדם חוץ ממנו: **מאיסור כהונה יליף לה.** מגרושה מאישה ט לבדה י שפסול לכהונה מהתם יליפא לעיל י דמדפסיל לכהונה הוי גיטא ואע"ג דשייר ויליף מינה קולא ולא אמרינן איסור כהונה שאני כ"ש דמצי למיפרך אליבא ילף מאיסור כהונה לחומרא וימא כי היכי דלד גירושיה פוסלה לכהונה אם ימות יהא לד אישותה פוסלה לכל אדם: **רבא.** דאמר לעיל כולהו אית להו פירכא: **כי' ינאי משום זקן אחד מאני לה.** דאמר לעיל יא טעם דר' אליעזר מוהיתה לאיש אחר יב ולא יליף מאיסורי כהונה הילכך פרכינן לר"ע איסור כהונה שאני ולא תיקשי לרבי אליעזר: **והא איהו נמי מיפרך פריה.** לר' אליעזר לקמן בברייתא: **מקיש קודמי הויה שניה.** לד פנוי שבה בין גירושין לנשואין: **לקודמי הויה ראשונה.** לד פנוי שהיה בה קודם קידושין של ראשון דהא איתקוש דכתיב לעיל מיניה כי יקח איש וגו' היינו קידושי ראשון והיתה לאיש אחר היינו קידושי שני: **שזה אוסר וזה מפיר.** נישואי בעלה הראשון אסרוה על זה ונישואי שני יתירוה לו: **בחרטה.** שפותח פתח לנודר בדברים הנאים לו ע"י נדר זה שאילו ידע מתחילה שכן עתיד להיות לא היה נודר נמצא שמתחילתו אינו נדר: **והרי הפרת הבעל.** שהוא בלא חרטה: **על דעת בעלה.** על מנת שאם ירצה ואם לאו לא יהא נדר: **ורבנן.** כל הנך רבנן דלעיל דלא ילפי מהכא פירכייהו: **אין זה כריתות.** שאין מפרידין אלא המות דעד יום מותה קשורה בו: **ה"ז כריתות.** מיד והיא תקיים התנאי: **היום אי אם אשתי.** נתן לה גט ואמר לה היום לבדו יהו גירושין ולמחר לא יהו גירושין דשייר בגיטא מהו: **תיבעי לר' אליעזר.** דמכשיר בשיור: **תיבעי לרבנן.** דפסלי בשיור: **כיון דפסקה.** מיניה היום לגמרי אצל כל אדם: **פסקה.** לכל אדם לעולם ושוב אינה אשתו עד שיחזור ויקדשנה הלכך אין תנאי זה כלום: מאי

שאחזו תניא הרי זה גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת נתנה לו אינה זקוקה ליבם לא נתנה לו זקוקה ליבם רשב"א נותנת לאביו או לאחיו או לאחד מן היורשין אלמא קיום תנאה דגיטא מהני לאחר מותו וה"ה נמי דמהני בטולי גיטא

עין משפט נר מצוה

י א ב מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' ח ופ"ח מהל' נדרים הלכה ה סמג לאוין רלא טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף ח:

יא ג מיי' פי"ח מהל' נדרים הל' ח סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף ב:

יב ד ה מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' י יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמג סעיף כ:

פסקי רי"ד

תניא הרי זה גיטיך ע"מ שלא תשתי יין על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות עד לי יום הרי זה כריתות. אמר רבא הרי זה גיטיך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי וחייכי אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות מ"ט חיי פלוני דאפשר דמיית ומקיימית ליה לתנאיה חיי דידיה נמי אפשר דמיית ומקיימית ליה לתנאיה אלא אימא כל ימי חייכי אין זה כריתות כל ימי חיי וחיי פלוני הרי זה כריתות ומכאן מוכיח שמיד מותרת לינשא ואינה צריכה להמתין עד שימות אותו פלוני דאי איתא שצריכה להמתין א"כ הרבה יש בידיהן שאילו אמר כל ימי חיי אסורה להנשא כל ימי חייו ולאחר מיתתו היא מותרת בלא גט שהיא אלמנה וא"כ אין זה כריתות ואמאי הדר ואמר הרי זה כריתות אלא ודאי לאלתר שריא לה לאינסובי ולא חיישינן שמא תעבר על תנאה ונמצא גט בטל ומיבעיא לי א"ל ע"מ שלא תשתי יין עד ק' שנה או עד זמן גדול שהיא תזקין ולא ישלים הזמן מהו מי אמרינן כיון דרובא דעלמא חיין עד ע' דכתיב (תהילים צ) ימי שנותינו בהם שבעים שנה ככל ימי חייכי דמי ואין זה כריתות או דלמא כיון דאיכא דחיין טפי א' מני אלף הרי זה כריתות וכן כתב בעל ה"ג ב) א"ל כל ימי חיי פלוני ואנסיבא לה לאלתר והוו לה בנין מן בעל שני ומית ליה בעלה ראשון והדר הוו לה בנין לאחר מיתתו ועדיין ההוא פלוני דאתני לתנאה בגויה ומיקיים ואישתי בחיי' לאחר מיתת הבעל הראשון בטיל ליה גט למפרע ובניה קמאי ממזרים בתראי לאו ממזרים ואסורה לשני דכיון דבטל גט למפרע כי דר גבה אשת איש הואי ותנן (סוטה כז.) כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל והוי פליגי רבנן דהוו קאמרינן דכיון דבחיי בעלה לא עברה עילויה תנאיה ולאחר מיתה היא דעברה כיון דמית ליה בטיל ליה לתנאיה ולא בטיל ליה גט למפרע [עכ"ל בבה"ג] ואינו נ"ל סברת הני רבנן דאם איתא דכיון דמית בעל בטל תנאיה ואם עברה בו על תנאיה לא בטיל גיטא למפרע אי הכי אפילו כי אמר לה כל ימי חייכי אמאי אמרינן דאין זה כריתות הא אפשר דמית איהו ברישא ומשתריא למישתי חמרא אלא לאו ש"מ אע"ג דמית בעל ברישא תנאיה לא בטיל והלכך אין זה כריתות דאכתי אסורה

ב) כ"ה בה"ג שלפנינו בהלכות גיטין סי' לט.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה רבא וכו' מיקשי לרבנן דפליגי לעיל אר' ינאי:

מוסף רש"י

על דעת בעלה היא נודרת. על מנת אם ירצה הבעל (שבת מו:). לעולם אין זה כריתות. שהרי כל ימיה קשורה בו (לעיל כא:) שכל ימיה היא נאגדת בו לקיים תנאי זה מחמתו (קדושין ה.) שמחמתו היא ממנעת מלבעלות יין ונגאי זה תלוי והולך לעולם ואין זה הבדלה (ערובין סו:) או שמחמתו צריכה לעמוד שנה ליגלח (סוכה כד:). עד שלשים יום הרי זה כריתות. אפילו מיד, דהוי תקיים תנאו ותלך, שאפשר דבריס שלוו לבא לידי הבדלה (קדושין ה.) שהרי דברי הבדלה הן לסוף שלשים יום ומותרת מיד לאיש אחר (ערובין סו: וכעי"ז סוכה כד:). מכרת כריתות. דהוה מלי למכתב ספר כרת, דמשמע ספר כותבה, והך דרשא אחריתי מייתינא לה (קדושין ה.). כל ימי חייכי אין זה כריתות. שהרי כל ימי חייה קשורה בו ואין כריתות בענין (יומא יג.). או חיי פלוני הרי זה כריתות. ותיגשא לאחר מיתת פלוני וגם מהיום הוא גט, שאם קלקלה אין כאן חיוב אשת איש, שאינו אלא כחשש שמא תשתה יין בחיי פלוני (שם).

מוסף תוספות

א. דלא קאמר לא משמע להו אלא דלא דרשי תוס' קידושין ס ע"א ד"ה וכי יוסי. ב. לשון התוס' ביומא שם. מאי האי דאי לא תלה אלא בחיי חבירתה לחודא הוי גט ובשביל שתלה או בחייה או בחיי חברתה מיגרע גרע. וע"ש מיהוסס.

פסקי רי"ד (המשך)

לשתות אחר מותו ואי שתיא בטיל ליה גיטא למפרע וה"ה הכי נמי בחיי פלוני אי מיית בעל ברישא ושתיא בחיי אותו פלוני בטיל גיטא למפרע והכי אמרן לעיל (עד.) בפ' מי

(ג) [לעיל פב:], (ד) תוספתא פ"ז ע"ש, (ה) שבת מו: נדה מו: נדרים עג: עד. יבמות כט:, (ו) [תוספתא ספ"ה] עירובין נו: סוכה כד: לעיל כא: (יומא יג.) [קדושין ה.], (ז) בכת"י נוסף, כל שלשים, (ח) [יומא יג.], (ט) [לקמן פו:] (נדרים כט.), (י) [ויקרא כא], (יא) בדפוס"ל שפסולה, (יב) [דף פב:], (יג) [דברים כד], (יד) [שיך לע"ל],

מאי קאמר. הא לא תינשא דקאמר למאן קאמר לאומו פלוני או לכל אדם: לא תינשא לו. כדמפרש שמא יאמרו נשיהם נותנין במתנה ואין לך לעז גדול מזה: ואם ניסם לאחר לא תצא. שלא להחזיק תנאי זה: ומשום הך גזירה לא מפקינן לה. בתמיה והא לא איתקיים התנאי ובטל הגט: ה"ג **אלא אמר רב נחמן הכי קאמר הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תינשא לו משום גזירה שמא יאמרו נשיהן נותנין במתנה ואם ניסם לו לא תצא.** שאין כאן איסור אלא משום לעז בעלמא: **הא לאחר תינשא.** גיטא הואיל ולא אמר ע"מ שלא תנשאי אלא לפלוני אלא ע"מ שתנשאי לפלוני סוף סוף הא בעיא לקיומי תנאה: **וכי תימא אפשר דמיגרשה.** מן השני היום ולמחר תינשא לאותו פלוני לקיים תנאה: **ונהא דפליגא עליה דרב יהודה קמדמיה לה.** דלא חיישת דלמא לא מיקיים: **שמא יישן למחר.** ונמצא שעבר על נדרו: **ורב נחמן אמר יישן היום.** ולמחר יתקיים תנאו ולא יישן: **דאי בעי מבריז נפשיה בסילואתא.** ינקוב בשרו תמיד בקוץ: **בדידה קיימא לאגרושי.** בתמיה: **מפליגה.** דוחה אותה לגערה בדברי הבאי: **מתני' נמי דיקא.** בב"מ בהשוכר את הפועלים (דף לד.): **אפשר דאלגה ולקיא.** ולכן תימא גופיה תנאו קיים: **אלא לאחויי בשר חזיר.** קתני כלל אמר ר' יהודה בן תימא: **זה גט.** דקאמר ר' יהודה בן תימא: **למעוטי בשר חזיר.** דה"ק זה גט דאי אפשר לקיימו כלל הלכך תנאו בטל אבל לעבור על דברי תורה אפשר לקיימו באיסור ותלקה על שעברה: **שתבעלי גרסינן גבי פלוני.** וגבי אחיו ואחיך גרסינן שלא תבעלי: **שתבעלי.** בין בזנות בין בנשואין: **אין חוששין שמא נבעלה לאם.** כלומר מותרת לינשא מיד ואין חוששין שמא תבעל להן ויבטל הגט אבל אמר לה ע"מ שלא תבעלי לפלוני אינו גט שמא תבעל לו דומיא דע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם[ו]: **ואילו גבי אבא ואחיך שתבעלי לא קתני.** דיהוי תנאה אלמא לא הוי תנאה: **לאבויי ניחא לו.** [ו][משום דלדידה לר' יהודה בן תימא אפילו לא יתקיים הרי זה גט אלא לרבא קשיא דהא אמר] אפילו רבי יהודה בן תימא מודה בה: **אמר לך רבא.** לא דמיא לבשר חזיר דאילו בשר חזיר בידה לקיימו באיסור ותבעלי לפלוני נמי אפשר דמשהדא ליה בממונא ואם אינו מועיל ולא אבא ואחיך בדידה קיימא: **לרבא אלא.** דקתני רבי יהודה בן תימא: **לאחויי אבא ואחיך.** דהוי נמי ג"כ לקיימו: **זה למעוטי בשר חזיר.** דאפשר לקיימו הוא: ולאבויי

מסתברא בין לר' אליעזר בין לרבנן כיון דפסקה פסקה. פי' ומגורשת לעולם[א] ואע"ג דלמאי דבעי למימר לרבי אליעזר אי דלמא לא שנא משמע דבעי למימר דאין הגט חל אלא אותו היום כמו חוץ מפלוני דלא חל אלא[ב] מעכשו מ"מ ליתא דפסקה משמע לגמרי והא דקאמר לקמן (דף פו.) לעולם לאפוקי[ג] (מדרבא אמר רב נחמן) לאו לאפוקי ממש[ד] אלא שופרא דשטרא אתקין מיומא דנן ולעולם שלא תטעה לומר שאינה מגורשת אלא אותו יום: **אלא** א"ר נחמן ה"ק. וא"ת דמעיקרא לא אמר כך וי"ל דמעיקרא סבר דאפקעי רבנן קידושין מינה ולבסוף חזר בו אאין נראה לו סברא דבשביל חששא מועטת כזו יפקיעו רבנן קידושין: **ומיגרשה** למחר ומקיים לתנאיה. דהשתא לא שייך שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה כיון דנישאת לאחר בינתים:

הבא בדידה קיימא לאגרושי. אע"ג דכיון שאינה יכולה לקיים תנאה[ה] [ו] הוא אשת איש זה שנשאת לו עכשיו מ"מ אינה יכולה לקיים תנאה ולינשא בלא גירושין לעולם צריכה גט מספיקא שמא יתקיים תנאה ותנשא גם לשני ע"י מיתת הראשון או יגרשה וקשה[ח] לרבי יהודה והא ודאי בדידה קיימא לאיגרושי איכולה לומר מאיס עלי וכייפינן ליה[ט] ולפי פי' רש"י ורבינו תם דלא כייפינן ליה ניחא ועוד קשיא דכייפינן ליה לגרשה שהרי היא עליו באיסור אשת איש וא"כ מאי קאמר אטו בדידה קיימא לאיגרושי ומי הוה[י] מפרש בדידה קיימא לאיגרושי ולאינסובי דודאי אין בידה שישאנה זה הוי אתי שפיר[ג] אך אין הלשון משמע כן וי"ל כיון דמכל מקום יכול הבעל לדחותה לא בדידה קיימא לאיגרושי: **על מנת שתעלי לרקיע אינו גט.** בהשוכר את הפועלים בסופו (ב"מ דף לד.) גרסינן אם נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט ותימה היאך יכול לקיימו[ט] וי"ל ע"י שם קשה להרב ר' אלחנן דהוה לן למילף מתנאי בני גד ובני ראובן שיכול לקיימו אבל היכא שלא יוכל לקיימו כי הכא הוה לן למימר דאף על גב דתנאי בטל מעשה קיים כי היכי דילפינן בפרק יג[ג] מצות חליצה (יבמות דף קו) דבעינן שיוכל לעשות ע"י שליח וי"ל דהתם לא ילפינן אלא שהמעשה יכול לעשות ע"י שליח אבל תנאי אין לאומ אם לא יוכל לעשות ע"י שליח או אינו יכול לעשות כלל: **על מנת שתבעלי לפלוני ואילו לאבא ולאביך לא קתני.** יש ספרים שהוגהו בבריתא ע"מ שלא תבעל לאבא ולאחיך אין חוששין שמא תבעל להם משום דקשיא להו מאי דייק ואילו לאבא ולאחיך לא קתני אבא ואחיך מאן דכר שמייהו מיהו משום כן אין צריך להגיה דשפיר דייק מדקתני ע"מ שתבעלי לפלוני משמע דוקא לפלוני דלא חשיב הפלגה בדברים במה שיש שם אם איסור פנויה אבל אבא ואחיך לא:

[א]מסתברא בין לרבי אליעזר בין לרבנן כיון דפסקה פסקה: ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא מאי קאמר אמר רב נחמן ה"ק הרי זו לא תנשא לו שמא יאמרו נשיהן נותנין במתנה ואם נשאת לאחר לא תצא ומשום גזרה לא מפקינן מיניה ושרינן אשת איש לעלמא אלא אמר רב נחמן הכי קאמר הרי זו לא תנשא לו שמא יאמרו נשיהם נותנין במתנה ואם נשאת לו לא תצא דמשום גזרה לא מפקינן א"ל רבא לו הוא דלא תנשא הא לאחר תנשא והא בעיא קיומי לתנאה וכי תימא אפשר דמינסבא היום ומיגרשה למחר ומקיימא לתנאה ולהך דפליגת עליה דרב יהודה קמדמית ליה [ב]דאתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה [ג]אל יישן היום שמא יישן למחר ורב נחמן אמר יישן היום ואין חוששין שמא יישן למחר הכי השתא התם בדידיה קיימא דאי בעי מבריז נפשיה בסילואתא ולא נאים הכא בדידה קיימא לאיגרושי אלא אמר רבא [ד]הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר לו לא תנשא שמא יאמרו נשותיהם נותנין במתנה לאחר לא תנשא דבעיא קיומיה לתנאה ואם נשאת לו לא תצא דמשום גזרה לא מפקינן לאחר תצא דבעיא לקיומיה לתנאה תניא כוותיה דרבא הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר ואם נשאת לו לא תצא לאחר תצא: [ה]ת"ר ה"ז גיטך ע"מ שתעלי לרקיע ע"מ שתרדי לתהום ע"מ שתבלעי קנה של ד' אמות ע"מ שתביאי לי קנה בן ק' אמה ע"מ שתעברי את הים הגדול ברגליך אינו גט רבי יהודה בן תימא אומר כזה גט כלל אמר ר' יהודה בן תימא כל תנאי שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר אמר רב נחמן אמר רב [ו]הלכה כר' יהודה בן תימא א"ר נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא דקתני [ז]כל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו בתחילתו תנאו קיים הא אי אפשר תנאו בטל ש"מ איבעיא להו הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר מהו אמר אביי היא רבא אמר אפשר דאכלה ולקיא לאביי כלל לאתויי בשר חזיר לרבא כזה למעוטי בשר חזיר מיתיבי [ח]הרי זה גיטך ע"מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט [ט]על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להן ואילו על מנת שתבעלי לאבא ולאביך לא קתני לאביי ניחא לרבא קשיא אמר לך רבא בשלמא בשר חזיר דאכלה ולקיא פלוני נמי אפשר דמשהדא [י]ביה בממונא [יא]אלא אבא ואביך בדידה קיימא נהי דאיהי עבדא איסורא אבא ואביך מי עבדי איסורא לרבא כלל לאתויי אבא ואביך כזה למעוטי בשר חזיר

כל שא"א לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר אמר רב נחמן הלכה כר' יהודה בן תימא אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דייקא דקתני כל שאפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים הא שא"א לו לקיימו בסופו תנאו בטל ש"מ: איבעיא להו הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי

מסורת הש"ס

א) נדרים יד: ע"ש, ב) ב"מ לד. [תוספתא פ"ה], ג) [ב"מ שם], ד) [תוספתא פ"ד], ה) בכת"י ורש"ש איתא, ליה, וכנ"ל רש"ש, ו) [לעיל פג:], ז) רש"ל, ח) בתוס' הרא"ש איתא, אעלמא, ט) [נ"ל מדבעא מייתי רבא מרב נחמן], י) גי' רש"ל לא הוי' ועי' במהרש"ל, יא) [נ"ל לרבינו], יב) בדפו"ר מפרש וכ"ל מפרשים, יג) [נ"ל בפרק המדיר כתובות דף עד. וע"ש בתוס' ד"ה תנאין],

גליון הש"ם

תוס' ד"ה הבא בדידה וכו' ולפי פרש"י ור"ת. בכתובות דף סג ע"ב: ד"ה על מנת וכו' וי"ל ע"י שם. ע' תגיגה דף יד ע"ב תד"ה נכנסו:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הבא וכו' לקיים תנאה לא הוי' אשת איש. נ"ב פי' האשה [אינה מקודשת לזה] להיות אשת איש ותינא ואינשא לפלוני בלא גירושין:

מוסף רש"י

קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר. מה שאני ישן היום יהא עלי כקונס על מנת אם אישן למחר, דאם ישן הוא למחר לוקה על מה שישן אתמול (נדרים יד:). שמא יישן למחר. דשמא ייפן מיל למחר ולא מיקיים תנאיה ונמצא עובר בכל יום על מה שישן אתמול (שם). ואין חוששין שמא ישן למחר. דלמחר מיזהיר זהיר שלא יישן כדי שלא יקום על מה שישן אתמול (שם). כמפליגה בדברים. שאין בלבו לשוס תנאי אלא להקטינה בעלמא מרמקה ודומה אותה בדברים (ב"מ צד.). מתני' נמי דיקא. דקתמא לן כר' יהודה בן תימא (שם).

פסקי רי"ד

לאחר מותו: ת"ר הרי זה גיטיך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר לא לו שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה זה לזה ולאחר [לא תנשא] דבעיא לקיומה לתנאה ואם נשאת לו לא תצא דמשום גזירה לא מפקינן לה ואם נשאת לאחר תצא דבעיא לקיומיה לתנאה שעדיין לא נתקיים התנאי ולא הוי גט: איתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה אל ישן היום שמא ישן למחר נמצא עובר על נדרו למפרע ורב נחמן אמר ישן היום ואין חוששין שמא ישן למחר. עלה בדעתי לומר דפלוגתא דרב יהודה ורב נחמן דפליגי בהא שייכי נמי בהרי זה גיטיך ע"מ שלא תשתי יין כל ל' יום או כל ימי חיי פלוני דהיא היא דכי היכי דהתם אמר רב נחמן ישן היום ואין חוששין שמא ישן למחר ה"ה הכי נמי נימא הכא תנשא מיד ולא חיישינן שמא תשתה יין ויבטל הגט למפרע וכי היכי דאמר רב יהודה התם אל יישן היום שמא ישן למחר ה"ה

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלז סעיף ה וע"ש במ"מ:
יד ב מיי' פ"ד מהל' גרושין הל' יד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן ריג סעיף ג:
טו ג מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף טו:
טז ד מיי' פ"ו מהל' אישות הל' ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף יב וסי' לח סעיף ב:
יז ה טוש"ע שם סימן קמג סעיף יח:
יח ו טוש"ע שם סעי' יג:
יט ז מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף יב:

מוסף תוספות

א. ושום אין חורר עליה אישות שלו. תוס' הרא"ש. ב. [ו]משום דלית הלכתא הכי. מיהושי הר"ן. ג. [ד]"ל דאפילו כי מיגרשא אכתי איכא למיפרך אטו בדידה קיימא לאינסובי לאהי. רשב"ם.

פסקי רי"ד (המשך)

הכי נמי הכא לא תנשא עד שישלימו ל' יום או עד שימות אותו פלוני שמא תשתה יין ויבטל הגט למפרע ולא היא דלא דמי דהתם כי אמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אם ישן למחר לא חייל עליה שום איסורא שהאיסור לא יחול אלא על מה שישן אתמול ומאי דהוה הוה והילכך לא זהיר ביה וחיישינן שמא יישן למחר אבל הכא דאי שתיא חמרא חייל עלה איסורא דמיבטיל גיטא והויא אשת איש והיא אסורא מיזהר זהירא בה ולא שתיא והכי אמרינן בנדרים (יד:) בפ' ואלו מותרין ומודה רב יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום שישן היום דאי לא זהיר בתנאיה באיסוריה מזהיר זהיר פי' אם יישן היום חל עליו איסורא שלא יישן למחר ולא חיישינן שמא יישן גם למחר שכיון שאסור לו לישן מיזהר זהיר שלא יישן ויעשה אסור אבל בפלוגתא דרב יהודה אם יישן למחר שום איסורא לא חייל עליה השתא אלא תנאה הוי על איסורא דעבר עליה אתמול ומאי דהוה הוה והכי נמי אם תשתה יין חייל עליה איסור אשת איש בין למפרע בין להבא והילכך מיזהר זהירה בה שלא תשתה ומודה בה רב יהודה: ת"ר הרי זה גיטיך ע"מ שתעלי לרקיע ע"מ שתרדי לתהום ע"מ שתבלעי קנה בן ק' אמה ע"מ שתפרחי באויר ע"מ שתעברי הים הגדול ברגליך אינו גט ר' יהודה בן בתירא אומר כזה גט כלל א"ר יהודה בן תימא

ותיפוק ליה דהוה מתנה על מה שכתוב בתורה. אומר ה"ר אלחנן דקרע את כסותי [ט] ע"מ לפטור אע"ג דנזקין חשיב להו גמרא בערכין (דף ו:) מלוה כתובה בתורה מ"מ לא חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה כיון שמוחל בהדיא אבל ודאי אם היה אומר קרע את כסותי ע"מ שאין [י] לך עלי דין נזק חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה כמו בעל מנת שאין לך עלי אונאה [יא]:

אמר חזקיה ר"ש בן אלעזר היא.

הא דתניא בפ"ק (לעיל דף ה:) ולקמן (דף פו.) נמי מייתי המדיא גט ולא אמר בפני נכתב וכו' כילד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה אתיא אפילו כרבי דכיון שניתן הגט בהילכתו מן התורה מה שהוא אומר אחר הנתינה בפני נכתב ובפני נחתם לא היה מועיל כלום ועוד דשליח דוקא כשיאמר בשעת נתינה מידק דייק:

רבי יוחנן אומר אפילו תימא רבי דילכון אמר. מתוך פירוש הקונטרס משמע דלחזקיה רבו היה אומר כן דעלה קאי לפי שרב כהנא היה מבבל וחזקיה גם הוא היה מבבל כדאמר בסוכה (דף כ. ודף מד.) עלו ר' חייא ובניו ויסדוה [ב] ואין נראה לר"י דהא מסתמא כשפשט רב כהנא לר' יוחנן כמה ספיקות ששאל [ג] כדאמר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) כבר נפטר חזקיה דאילו היה קיים לא היה שואל ספיקותיו ר' יוחנן מרב כהנא אלא מחזקיה שהיה רבו כדאמר בשלו קשרים (שבת דף קיב:) דקא"ר יוחנן כבר שנית לנו סנדל וגם רב כהנא לא היה מניח חזקיה ויושב לפני רבי יוחנן ור' יוחנן בעצמו לא היה בעל ישיבה בעוד שחזקיה קיים [ד] אלא נראה שלתלמידיו מבבל שהיו לפניו היה אומר ר' יוחנן דילכון אמר כך כמו שפירש ר"ת בקידושין בפ"ק (דף כט:) הא לן והא להו [ה] ואע"ג דבזמיס בפרק קדשי קדשים (דף נט.) אמר כי סליק רב כהנא אשכחיה לר"ש ברבי משמע שר"ש ברבי היה עדיין קיים והוא היה גדול אפילו מר' חייא שבו של חזקיה דהא אגמריה ספר תהלים כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף לג.) ואין נראה כלל שהיה מניח ר"ש ולומד לפני ר' יוחנן שר' יוחנן היה צריך לרב כהנא דאגמריה כל ספיקי דהוו ליה אלא י"ל דשני פעמים עלה רב כהנא לארץ ישראל [יב] : **אם** כתבו בתוכו **אע"פ** שחזר ומחקו **פסול.** פירוש לפי שלא נכתב הגט אלא על תנאי זה ואין כאן כריתות [ו] משמע דוקא חוץ דלא הוה כריתות חזר ומחקו פסול אבל אשר מחקין כשרין בגט רק שיעשה קיום המחק לפני שריר וקיים ומ"מ נהגו העולם להממיר [ז] : **מהו** דתימא הני מילי לאחר התורף. פי' כשאמר הבעל אחר התורף אבל אמר הבעל לפני התורף אפילו בעל פה שלא כתבו הסופר פסול שעל תנאי זה כתבו [ח] ואין זה כריתות קמ"ל דאפ"ה כשר דסופר לא כתב אלא ע"מ כמו שיאמר הבעל בסוף וכיון שחזר בו כשר ומ"מ אע"ג דמתני' איירי לפני התורף כתבו לאחר התורף נמי פסול כדאמרינן בסמוך ואיצטריא אימת לאחר התורף ודברי הכל ור' זירא סבר כרב ספרא דהכא: **שתוקי** שתקיה **לבעל בו.** בכל שאר תנאים איירי כדפי' בקונטרס ורבא לטעמיה דלפני התורף גזר ע"מ אטו חוץ לרבנן דרבי: **כל התנאים פוסלין בגט.** פירש בקונטרס שנכתב בגט ואפילו נתקיימו התנאים ואין נראה לרבינו יצחק דמה שייך לגזור בע"מ שנתני לי מאתים זוז וכיוצא בו אטו חוץ כיון שאין שם שיור כמו בחוץ ולא היה שייך כלל בשאר תנאים לגזור אטו חוץ אם לא ע"מ שלא תינשאי לפלוני גרידא דהוי שיור ועוד קשה לרבינו יצחק דא"כ אפילו בעל פה נמי נגזור אטו חוץ ויפסל כל גט שיש בו תנאי אפילו על פה אפילו נתקיים התנאי ונסמוך מכשיר ר' זירא ע"מ אחר התורף אפילו לרבי אפילו כתבו בתוכו ועוד מדקא מהדרי ליה רבנן כל שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב כמו בעל פה דלא שייך למגזר אטו חוץ כדפירשנו והכא בלא נתקיים התנאי קאמר רבי דפוסלים בגט כשנכתבו ומחקם [ט] דאין מועלת מחיקה בהם כי היכי דאינה מועלת בחוץ דגזרינן מחיקה דע"מ אטו מחיקת חוץ וא"כ חוץ שפוסל בעל פה פירוש בשעת נתינה פוסל בכתב אפילו נמחק משום דלא נכתב לשם כריתות ע"מ שאין פוסל על פה משום דהוי כריתות אינו פוסל בכתב אע"פ שלעשת התנאי נכתב אין נפסל בכך כיון שחזר ומחקו אע"פ שלא קיימה ולא דמי לעל מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין לך דאמרינן במי שאחזו (לעיל דף עד:) דאינה מגורשת דהיינו דוקא בשעת נתינה אבל בכתב תנאי בגט קודם הנתינה וחזר בו מן התנאי ומחקו כשר ואינה צריכה לקיים אלא רק מה שמתנה עמה בשעת נתינה שאז חלים הגירושין: **אבל** לאחר התורף דברי הכל כשר. נראה לרבינו יהודה דכשר אפילו אמר הבעל קודם כתיבת התורף דבחוץ נמי ליכא פסולא דלחוייתא אלא כשנכתב קודם התורף אבל נכתב אחר התורף אפילו אמר בעל קודם לכן לא חשיב נכתב שלא לשם כריתות דאין דעת הסופר לשם תנאי בשעת כתיבת התורף כיון שלא כתבו בגט עדיין וכיון דבחוץ ליכא פסול דלחוייתא בע"מ הוי כשר דלא גזרינן גזירה לגזירה ותדע דרב ספרא דלעיל דקאי כר' זירא דהכא סבר לעיל דבעל פה אינו פוסל אפילו אמר הבעל לפני התורף כשלא נכתב כלל וה"ה כשנכתב אחר התורף שלא נפסל מן התורה מפני שאמר תחילה על פה ומיהו לרבא ודאי אמר הבעל לפני התורף ד"ה פסול אפילו נכתב אחר כך דלרבא פסול אפילו על מנת אפילו בעל פה שלא נכתב כלל לא בתחילה ולא בסוף כשלא נתקיים התנאי: דברי

לאביי כלל לאתויי בשר חזיר כזה למעוטי פלוני [ג] א מיתיבי הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר ואם היתה זרה על מנת שתאכלי בתרומה ואם היתה נזירה ע"מ שתשתי יין נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט לרבא ניחא לאביי קשיא אמר לך אביי מי סברת ד"ה היא הא מני רבנן היא ותיפוק ליה דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא [ד] וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אמר רב [ה] אדא בריה דרב איקא כי אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כגון שארה כסותה ועונתה דהוא קא עקר אבל הכא איהי קא עקרה מתקיף לה רבינא כלום קא עקרה איהי אלא לקיומי לתנאי דידיה אישתכח דאיהו קא עקר אלא אמר רבינא [ו] כי אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כגון שארה כסותה ועונתה דודאי קא עקר אבל הכא מי קאמר לה לא סגיא דלא אכלה [ז] לא תיכול ולא תיגרש: כיצד יעשה יטלנו הימנה וכו': מאן תנא אמר חזקיה ר"ש בן אלעזר היא [ח] דתניא ר"ש בן אלעזר אומר עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הי גיטך ר' יוחנן אמר אפילו תימא רבי דילכון אמר שאני הכא הואיל וקנאתו ליפסל בו לכהונה: כתבו בתוכו: אמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן פשיטא כתבו בתוכו תנן מהו דתימא ה"מ לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו על פה נמי פסול קמ"ל [ט] ורבא אמר לא שנו אלא לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו על פה נמי פסול ואזדא רבא לטעמיה דאמר להו רבא להנהו דכתבי גיטי שתקו שתוקי לבעל עד דכתביתו ליה לתורף דגיטא ת"ר כל התנאין פוסלין בגט דברי רבי וחכמים אומרים כל שפוסל על פה פוסל בכתב וכל שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב אמר רבי זירא מחלוקת לפני התורף דרבי סבר גזרינן ע"מ אטו חוץ ורבנן סברי לא גזרינן ע"מ אטו חוץ אבל לאחר התורף דברי

ולאביי זה למעוטי פלוני. דאינו גט עד שתיבעל לו דבידה להשחידו בממון וישאנה בהיתר: **ותיפוק ליה כו'.** נהי נמי דאפשר לה לקיימו באיסור מיהו [ט] תנאי היכי הוי הא הוה ליה מתנה על מה שכתוב בתורה וקיימא לן תנאי בטל: **דודאי קא עקר.** שהרי מסר לה קידושין והרי היא אשתו להתחייב בכולן וכי אתני ע"מ שלא יתחייב הוה ליה עוקר: **מאן תנא.** דלריך ליטול הימנה ולא סגי באמירה בעלמא שיחזור ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם: **ר"ש בן אלעזר היא.** בפרק הזורק [י] אמר לה כנסי שטר חוב זה כו': **אפילו תימא רבי.** דפליג התם עליה דר"ש בן אלעזר: **דילכון אמר.** רב כהנא שהיה משלכם מבבל שעלה לא"י ללמוד תורה מרבי יוחנן דלאמרינן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) ושאל ממנו הרבה דברים ועליו קא"ר יוחנן בכל דוכתי [יא] דילכון אמר: **שאני הכא.** משום הכי לריך לחזור וליטלו דקנאתו בנתינה קמייתא ליפסל בו לכהונה הילכך אי לאו דהדר שקיל לה מינה לא מהניא אמירה שהרי כבר זכתה בו על מנת תנאי ראשון אבל הוא דהזורק לא זכתה בו לכלום: **כתבו בתוכו תנן.** דוקא כתבו בתוכו הוא דלית ליה תקנתא אבל לא כתבו בתוכו אפילו אמר לעדים [יב] ע"מ כן אינו נפסל בכך ובלבד שיאמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם: **הני מילי.** דבעינן כתבו בתוכו ולא מיפסל במאי דאמר לסהדי לכותבו ע"מ כן היכא דאמר לאחר כתיבת התורף ע"מ שלא תנשאי לפלוני דכיון דנכתב עיקר הגט קודם הזכרת תנאי לא מיפסל במאי דאמר לסהדי לכותבו ע"מ כן אי לא כתבי ליה בתוכו בהדיא: **אפילו על פה.** שהרי עיקר הגט ע"מ כן נכתב: **קמ"ל.** רב ספרא בתוכו דוקא קאמר: **שפוקי שתקיה.** נזפו בו שלא יזכיר שום תנאי: **פוסלין בגט.** אם כתבו בתוכו ואפילו נתקיים התנאי: **חוץ שפוסל בעל פה.** דהוי שיור בגט: **מחלוקת.** דע"מ דרבי ורבנן בשכתבו לפני התורף: ואוקימנא

מסורת הש"ס

ה) [תוספתא פ"ד], ו) [כתובות נו. פד. קידושין יט: מיר יא. ב"מ נא. לד. ב"ב קכו: מכות ג:], ז) בכמ"י אחא, וכ"ל סד"ה, ד) לעיל עח., ח) בדפו"ר תנאה, ט) [לעיל עח.], י) סוכה מד. ב"ק קיז:, יא) כרש"י שבר"ף וטפ: ולטפוכר, יב) [כלומ' בגמ קמא דף לב.], יג) ל"ל שאין לי עליך דין. רש"ש, יד) [וע"ש תוס' כתובות נו. ד"ה סרי זו], טו) [ועי' תוס' מנחות כג: ד"ה כי סליק], יז) [שייך לעיל במשנה פב.],

מוסף תוספות

א. [דהיינו] ע"מ שאין לך עלי דין אונאה, וכן גבי שאר כסות ועונה דוקא כשאמר ע"מ שאין לך עלי דין שאר כסות ועונה הוי מתנה עמש"כ בתורה אבל ע"מ שתפטרי אותי משאר וכו' פטור. תוס' מכות שם, וע"ש מיהן טפ. ב. וחזקיה בנו של ר' חייא היה. תוס' סוכה שם. ג. רבי יוחנן לרב כהנא. תוס' מנחות כג ע"ב ד"ה כי סליק. ד. [ואילו] כשעלה רב כהנא היה ר' יוחנן ראש ישיבה כדמוכח בהגוזל בתרא וחזקן גדול היה דמסרחוו ליה גביניה. תוס' סוכה שם. ה. דר' יוחנן דאמר ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה לבני בבל דיבר ושמואל דאמר נושא אשה תחילה לבני ארץ ישראל אמר, ואין תימה אם שמואל שהיה מבני בבל מורה לבני אר"י שהיו לפניו תלמידים מבני ר"י שהיה מדבר להם, ור' יוחנן אע"פ שהיה מא"י היה מדבר לתלמידים שלפניו מבבל. תוס' קידושין כט ע"ב ד"ה הא. ו. דמשעת כתיבתו נפסל הגט, והוה ליה כמי שנכתב שלא לשמה. רשב"ם. ז. משום חשש שיטה אחרונה, דשמא אין למדין משיטה אחרונה אע"פ שכתב שריר וקיים. רשב"ם [וע"ע מרדכי סי' תמה]. ח. דסופר כתב לדעת מה שאמר לו הבעל. תוס' הרא"ש. ואע"פ שנתנו לה בלא תנאי משום דהוה ליה כאילו נכתב שלא לשם כריתות. רשב"ם. ט. ומחל התנאי פסול הגט אם לא נתקיים התנאי כאילו לא נמחק. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד (המשך)

דכמאן דאיכתיב תרפו של גט על זה התנאי דמי אבל בע"מ ושאר תנאים לא פסל ע"פ אפילו לפני התורף דהא (אז) [אפילו] יהביה לה על תנאי זה לא מיפסיל ואזדא רבא לטעמיה דאמר להו רבא להני דכתיבי גיטי שתקו שתוקי לבעל עד דכתיביתו ליה לתורפיה דגיטא פי' דאי אתני שום תנאי בעת כתיבת תורפו של גט צריכה האשה לקיים אותו התנאי ואם רוצה הבעל לחזור מתנאו אינו יכול לגרשה באותו הגט עד שיכתוב לה גט אחר והלכתא כרבא ומאי דאמר רבא לקמן מחלוקת לאחר [התורף] אבל לפני התורף דברי הכל פסול דמשמע דכל תנאים דעלמא פוסלין לפני התורף דוקא בכתיבה קאמר ולא בפה: אישתכח השתא דחזון פוסל לפני

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף יב:

כא מיי' שם [וסה"ג ט י] סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ה:

כב ג מיי' שם הל"ח סמג שם טוש"ע שם סי' קמג סעיף יב:

כג ד מיי' פ"מ מהל' גירושין הל' ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמז סעיף ג וע"ש במ"מ ובכ"מ:

מוסף רש"י

עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה. כולל וכא לידה שלא בהכשר (לעיל עח.).

פסקי רי"ד

בשר חזיר מהו אמר אביי היא היא רבא אמר אפשר דאכלה ולקיא: תניא הרי זה גיטיך ע"מ שתאכלי בשר חזיר ואם היתה זרה על מנת שתאכל בתרומה ואם היתה נזירה ע"מ שתשתי יין נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט: תניא הרי זה גיטיך ע"מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט: ואי ק' כיון שקיום הגט תלוי בבעילתו וכל זמן שלא בעל אשת איש היא א"כ היאך מתירין אנו לבעול אשת איש. תשובה הוי ליה גיטא ובעילה באין כאחד כ"ש שהגט קונה למפרע שכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ואף אם נבעלה לאחרים ביני וביני פטורים הן: אם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול פי' כיון שנכתב הגט לשם שיור אע"פ שחזר ומחקו מיפסל הוא ואין לו תקנה עד שיכתוב א' וסתם מתני' ר' אלעזר היא דלא בעי עדי חתימה והאי דכתיב וכתב לה על כתב הגט קאי דאי ר' מאיר כיון דאמר עדי חתימה כדתי לא איכפת לן בכתיבת הגט כלל כדאמרן בפ' כל הגט אמר רב נחמן אומר היה ר' מאיר אפילו מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר אי נמי י"ל דאפילו תימא ר' מאיר וע"כ לא מכשיר ר' מאיר אלא התם דאיכתיב לשם גירושין אבל האי דלא איכתיב שהרי יש בו שיור אפילו ר' מאיר מודה דפסול: אמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן פי' דוקא אם כתבו בתוכו אין לו תקנה אבל אם התנה ע"פ יש לו תקנה שיחזור ויתננו לה בלי שיור פשיטא כתבו בתוכו תנן פי' דמשמע דוקא בכתיבה מיפסיל לגמרי אבל במימרא לא ומאי איצטריכא רב ספרא לאשמועינן מהו דתימא הני מילי לאחר תורף אבל לפני התורף אפילו ע"פ נמי פסול קמ"ל דאפילו לפני התורף נמי דוקא אם כתבו אין לו תקנה אבל באמירה יש לו תקנה שיחזור מתנאו ואע"פ שנכתב התורף ע"ד שיור אין בכך כלום כיון שחזר בו ונתנו לה בלי שיור ורבא אמר ל"ש אלא לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו ע"פ נמי פסול: דמשמע ודאי כתבו אבל בפה לא זהו לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו בפה נמי פסול פי' דכיון דאיכתיב תורפו של גט על זה התנאי כאילו נתנו לה על זה התנאי (מאי) דמי ודוקא בחרן הוא דפסיל רבא ע"פ לפני התורף משום דקסבר

התורף אפילו ע"פ וכל תנאים פוסלין לפני התורף בכתיבה אבל ע"פ לא אלא שצריך שיתקיים אותו התנאי שנכתב הגט עליו: ת"ר כל התנאים פוסלין בגט דברי רבי וחכ"א כל שפוסל בפה פוסל בכתב וכל שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב

ואוקימנא בחוץ. ברים פירקין (פב.) ושמעינן מינה דאילו בעל מנת אפילו כתבו בתוכו כשר: **אימא דברי הכל כשר ור'.** ר' זירא לטעמיה דאוקי פלוגתא בלפני התורף הלכך ד"ה פסול לא משכחת לה: **ולימא.** ליה רבי זירא לתנא תני ה"ז פסול ולא תיתני דברי הכל ולימא רבי היא:

מנת ד"ה אפנייה. ע"כ דברי הכל אתנייה רבינה לתנא דאי אתנייה הרי זה לא הוה מיחלף ליה בדברי הכל אפילו שכח גירסא שלו אבל כשר בפסול מיחלף ליה אם שכח שמועתו להכי אמר ליה תני דברי הכל כשר דמסתברא דהכי אגמריה רביה: **מתני' אלא לאחר ולאחיך ור'.** לאו שיורא הוא דבלאו איסור איסות נמי לא תפסי להו בה קידושין: **אלמנה לכהן גדול.** כיון דקדושין תופסין במייבי לאוין כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יח:) ולהאי לא תפסי משום איסור איסות שבה אשתכח דשייר בגיטא: **ולכל מי שיש לה עליו קדושין.** אם היתה פנויה ואפילו בעבירה דאיסור לאו: **פסול.** דהוי שיור: **גמ' בלא דרישא.** ולכל מי שאין לה עליו קדושין: **נפיני.** מן הגבעונים שהיו משבעה אומות ואיכא לאו דלא תתחתן בהם[פ]: **מצרי ואדומי.** בתוך שלשה דורות שהם באיסור עשה: **חוץ מקידושי קטן.** חוץ מפלוני וקטן הוא: **קטנה מפגרשת.** אם קיבלה גיטה לאחר מיתת אביה: **בקידושי אביה.** כלומר ואפילו קידשה אביה לאיש הזה דהוו להו קדושין גמורין: **והא בעינן וילאה ויפה.** דלא מיגברשה אאי"כ ראויה לקדש את עצמה לאיש אחר: **אלא אפילו בלא הויה.** לאחר זמן וקא חשיב ליה מעכשיו דלא דק קרא למימר דמיהו השתא בת הויה לענין שיורא נמי הוי שיור: **הנולדים.** עתידין להולד: **או דלמא עתידין דמסילדי.** ומיתסרא עליהן מפני [1](אשתו) שלו זה הלכך הוי שיור: **עבד ועובד כוכבים נמי.** הא מצית למימר בהו עתידי דמיגיירי ואפ"ה לא הוי שיור: **השתא מיהא לא חזיא ליה.** כל זמן שאמותה קיימת ולא הוי שיור: **חוץ מזנותיך.** שלא תבעלי בזנות: **או דלמא שייר בגיאה.** בעבלמא ולד איסות קיימן בה: **אבא ואחיך בני נישואין נינהו.** דתיסק אדעתיה דבעי לאתנויי בהדה הא לא תפסי בה קדושין: **אלא לאו בזנות.** ואבא ואחיך הוא דלא הוי שיור דבלאו הכי נמי אסירא להו: **ודלמא בנישואין.** קתני מתני' ואף על גב דלאו אורחא הוא הלכך לאחר הוי שיור אבל בזנות אימא לא הוי שיור: **משכבי אשה יפיה.** הקיש שני משכביה לכל דבר: **ואישה יפרנו.** וכיון דשייר הפרת נדרים לגביה אישה קיימא ביה: **מתרומתיך.** שאם תנשאי לכהן יאכילך בתרומה: **קנין כספו.** הוא יאכל בו כתיב והאי כיון דלאו בר הכי הוא לא הויא קנין כספו ואשתכח דשייר בקדושין אבל בהיתר: **חוץ מירושתך.** שאם תמותי אני יורשך: **ממשפחתו וירש אותה.** מכאן שהבעל יורש את אשתו וכיון דאיהו יליה לה אשתו היא: **חוץ מקידושיך בשטר.** שאם יקדשך בשטר לא יהו קידושין כלומר ששייר אחד מדרכי קדושין ולא שייר את כולם: **ואיתקש הוויות להדדי.** והיכא דשייר חדא מיניהו לא קיימא ביה ולאלה: **מתני' גופו של גט.** עיקר כתב הגט כך יכתבו בו: ורבי

דברי הכל כשר. אע"ג דבחוץ פסול אפילו אחר התורף כדאמרינן בסמוך ואי בעית אימא לאחר התורף ודברי הכל מ"מ לא גזרינן ביה ע"מ אטו חוץ דחוץ אחר התורף אינו פסול אלא מדרבנן גזירה אטו לפני תורף ולא גזרינן גזירה לגזירה: **רבא אמר מחלוקת לאחר התורף.** דרבי גזר ע"מ דלאחר התורף אטו ע"מ דלפני התורף אע"ג דלפני התורף נמי אינו אלא גזירה אטו חוץ[א] כולה חדא גזירה היא[ב]: **אבל לפני התורף דברי הכל פסול.** דגזרינן אטו חוץ ובחוץ הוא פסול גמור אפילו על פה דסבר רבא דלא נכתב לשם כריתות:

ומתני' דקתני כתבו ואוקימנא בחוץ אבל על מנת לא פסול לאחר התורף ורבנן. והוא הדין דבלאו האי טעמא צריך לאוקומי מתני' אחר התורף מדקתני כתבו דמשמע אבל על פה כשר:

תניתוה קטנה מתגרשת בקידושי אביה. ואי"ת ודלמא מן האירוסין אייבי ובעי לה אב דבת הויה היא[ג] ועוד אמאי לא קא מייתי מתניתין דפרק התקבל (לעיל דף סה.) קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה ומוקמינן לה[ד] בפ"ב דקדושין (דף מד:) בלין לה אב ואור"י דהך בריתא משמע ליה בכל ענין אפילו אין לה אב או מן הנשואין דאין לאביה רשות בה אבל מתניתין דהתקבל מני למדחיה בדיש לה אב כדמשמע פשט דמתניתין דקתני בתר הכי ואם אמר אביה כו' והכי הוה בעי למידק[ה] בפרק שני דקדושין (דף מד:) דבעי לה אב עסקינן:

חוץ מתרומתיך מהו. פי' בקונטרס שאם תנשאי לכהן לא תאכל בתרומה ואין נראה לר"י דבלאו הכי לא אכלה בתרומה דגרושה מתחללת בביאת כהן ואפילו קידשה ונשאה ולא בא עליה דמשתמרת לביאה פסולה היא[ו] אע"ג דאהני מה שמשייר שתהא אסורה לאכול מן התורה[ז] מכל מקום נראה דוחק לפרש כן[ח] ונראה לפרש חוץ מתרומה שהוא כהן ומגרשה לכל דבר חוץ שלא תיאסר באכילתה אי הוי שיור דקנין כספו אמר רחמנא דע"י קידושין אוכלת בתרומה אם כן עדיין קידושין עליה ואין זה כריתות או דילמא בקידושין הא לא שייר שתוכל להתקדש למי שתרצה וכי האי גוונא פי' בקונטרס עצמו גבי חוץ מירושתך ומהפרת נדריך:

רבי

ואוקימנא בחוץ אבל ע"מ לא בפסיל איבעית אימא לפני התורף ורבנן ואיבע"א לאחר התורף ודברי הכל ורבא אמר מחלוקת לאחר התורף דרבי סבר גזרינן אטו לפני התורף [א]ורבנן סברי לא גזרינן אטו לפני התורף אבל לפני התורף דברי הכל פסול ומתני' דקתני כתבו ואוקימנא בחוץ אבל על מנת לא פסיל אחר התורף ורבנן היא תני אבוה דרבי אבין קמיה דרבי זירא כתב גט על תנאי דברי הכל פסול דברי הכל פסול והא מיפלג פליגי אלא אימא לדברי הכל כשר והיכי דמי [ב]לאחר התורף ולימא הרי זה פסול ורבי תנא דברי הכל אתנייה כשר בפסול מיחלף ליה הרי זה בדברי הכל לא מיחלף ליה: **מתני'** [ג]הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך ולאחי ולאחיך לעבד ולעובד כוכבים ולכל מי שאין לה עליו קדושין כשר הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין וכל מי שיש לה עליו קדושין אפילו בעבירה פסול: **גמ'** [ד]כללא דרישא לאתויי שאר חייבי כריתות כללא דסיפא לאתויי שאר חייבי לאוין [ה](כגון עמוני ומואבי נתיני מצרי ואדומי) בעא מיניה רבא מרב נחמן חוץ מקדושי קטן מהו מי אמרינן השתא מיהא לאו בר הויה הוא או דלמא אתי לכלל הויה א"ל תניתוה קטנה מתגרשת בקידושי אביה אמאי והא בעינן ויצאה והיתה אלא אתיא לכלל הויה [ה]הכא נמי אתיא לכלל הויה [ו]חוץ מן הנולדים מהו השתא מיהא לא איתיליד או דלמא עתידי דמתיילדי א"ל תניתוה לעבד ולעובד כוכבים אם איתא עבד ועובד כוכבים נמי עבידי דמיגיירי הנך לאו לאיגיורי קיימי הני לאיתילודי קיימי [ז]חוץ מבעל אחותה מהו השתא מיהא לא חזיא ליה או דלמא זמנין דמתה אחותה וחזיא ליה אמר ליה תניתוה לעבד ולעובד כוכבים עבד ועובד כוכבים נמי עבידי דמיגיירי גירות לא שביחא [ח]מיתה שביחא [ח]חוץ מזנותיך מהו בנשואין הא לא שייר או דלמא שייר בביאה א"ל תניתוה לאבא ולאביך ובמאי אילימא בנשואין אבא ואביך בני נשואין נינהו אלא לאו בזנות ולאבא ולאביך הוא דלא שייר הא לאחר שייר דלמא בנשואין דעבר ואינסיב [ט]חוץ משלא כדרכה מהו בכדרכה הא לא שייר או דלמא [1]משכבי אשה כתיב [ז]חוץ מהפרת נדריך מהו בנשואין הא דלמא [2]אישה יקימנו ואישה יפירנו כתיב [2]חוץ מתרומתיך מהו בנשואין הא לא שייר או דלמא [3]קנין כספו כתיב חוץ מירושתיך מהו בנשואין הא לא שייר או דלמא [4]לשארו וירש אותה כתיב חוץ מקידושיך בשטר מהו מי אמרינן אפשר דמקדש לה בכסף ובביאה או דלמא ויצאה והיתה [ט]איתקוש הוויות להדדי [ל]תיקו: **מתני'** [ז][ט]גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם

רבי

מסורת הש"ס

[פ] ס"ל ל"ג, [ב] [נעיל ל:
כתובות פג:], [ג] [כתובות
מו: וש"נ], [ד] נדרים ה:,
[ה] [נדרים ז], [ו] [נ"ל
מישותו],

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת
זָכָר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה
תּוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת
יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם:
ויקרא כ יג
2. כָּל נֶדֶר וְכָל שְׁבֻעַת
אִסָּר לְעַנֹּת נָפֶשׁ אִישָׁה
יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ:
במדבר ל יד
3. וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ
קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ
וְיִלִּיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ
בְלַחְמוֹ: ויקרא כב יא
4. וְאִם אֵין אַחִים לְאָבִיו
וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ
לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו
מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ
וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה:
במדבר כז יא

מוסף תוספות

א. לאו גזירה לגזירה היא [אלא]. רביעו קרקפא.
ב. דכיון דתרוייהו בכתב ולא פקיעי אינשי בין טופס לתורף מיחלף ואתי לינשא לפני התורף אפילו בחוץ. שיט"ק.
ג. ע"י האב. תוס' הרא"ש.
ד. ורב נחמן גופיה מוקי. תוס' הרא"ש.
ה. רבא. תוס' הרא"ש.
ו. דתנן [בכמות נו ע"ב] אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומה, פירוש משום דמשתמרת לביאה פסולה לא אכלה. שיט"ק.
ז. דמדאורייתא אוכלת מן האירוסין וזה משייר בגט שלא תאכל. תוס' הרא"ש. ח. כיון דמדרבנן לא אכלה. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

חוץ שפוסל ע"פ פוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב: א"ר זירא מחלוקת לפני התורף דר' סבר גזרינן ע"מ אטו חוץ ורבנן סברי לא גזרינן אבל לאחר התורף דברי הכל כשר: ורבא אמר מחלוקת לאחר התורף דר' סבר גזרינן לאחר התורף אטו לפני התורף ורבנן סברי לא גזרינן אבל לפני התורף דברי הכל פסול. פי' ס"ל לרבא כל תנאים דמיכתבי בגיטא מקמי התורף פסול מן התורה שאין זה ספר כריתות כיון שתנאי כתוב בתוכו ואע"פ שהוא תנאי כשר והאשה רוצה לקיימו אלא צריך לכתוב הגט בלי תנאי ואפילו שרוצה להתנות יתנה בעת שמוסרו לה. ור' זירא סבר אם תנאי כשר הוא אינו פוסל ומקרי ספר כריתות כיון שיכולה לקיימו והלכתא כרבא. נמצא מעכשיו לפי פסק ההלכה דלפני התורף פוסל חוץ בין בכתב כגון שכתבו בתוכו בין בעל פה כגון שהודיעו לסופר והסופר כתבו ע"ד כן שאין לו תקנה עולמית לגט זה וע"מ שהוא תנאי כשר הוא פוסל דוקא בכתב שאין לו לה בכסף ובביאה או דלמא והיתה כתיב איתקוש הויות להדדי ואיתוקמו בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא: **מתני'** גופו של גט הרי

עין משפט
נר מצוה

כד א ב מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמז סעיף ב:
כה ג ד ה מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קלז סעיף ב:
כו ו ז ח ט י מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ג:
כז כ מיי' שם הלכה ו:
כח ל מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:
כט מ מיי' שם פ"ח הלכה ד סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכו סעיף מא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תניתוה קטנה וכו' בסה"ד דביש לה אב עסקינן. עי' לעיל דף סד ע"ב תד"ה נערה:

פסקי רי"ד (המשך)

תקנה עולמית אבל בעל פה לא פסיל אבל מיהו צריך ליתנו לה באותו התנאי כיון שנכתב התורף ע"ד כן ואם רוצה הבעל לחזור מן התנאי ולגרשה בלא תנאי צריך לכתוב לה גט אחר בלא תנאי ולאחר התורף חוץ פוסל דוקא בכתב אבל בעל פה לא פסיל ליה אלא יכול ליתנו לה בלא חוץ והוא כשר וע"מ אינו פוסל אפילו בכתב שכל מה שרוצה להתנות אחר התורף בין בכתב בין בעל פה יכול להתנות ואם רוצה לחזור מתנאי ולגרשה בו בלא תנאי הרשות בידו כיון שהתורף נכתב בלא תנאי: **מתני'** הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך לאחי ולאחיך לעבד ולעובד כוכבים ולכל מי שאין לה עליו קידושין כשר. פי' דכיון דאסירי עלה מדאורייתא לאו שיור הוא וכשר הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכ"ה ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר ולכל מי שיש לה עליו קידושין אפילו בעבירה פסול: בעא מיניה רבא מרב נחמן חוץ מקדושי קטן מהו השתא מיהו לאו בר הויה הוא או דלמא אתי לכלל הויה ופשט ליה דכיון דאתי לכלל הויה שיורא הוא: חוץ מן הנולדים מהו השתא מיהו לא איתילידו או דלמא עתידי דמתילדי. חוץ מבעל אחותה מהו השתא מיהא לא חזיא ליה או דלמא זמנין דמיתה אחותה וחזיא ליה חוץ מזנותיך מהו בנישואין הא לא שייר או דלמא שייר בביאה חוץ משלא כדרכה מהו בכדרכה הא לא שייר או דלמא משכבי אשה כתיב: חוץ מהפרת נדריך מהו בנישואין הא לא שייר או דלמא אישה יקימנו ואישה יפרנו כתיב חוץ מתרומתיך מהו בנישואין הא לא שייר או דלמא קנין כספו כתיב חוץ מירושתיך בשטר מהו אפשר דמקדש לה בכסף ובביאה או דלמא ויצאה והיתה איתקוש הויות להדדי ואיתוקמו בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא: **מתני'** גופו של גט הרי

פה: המגרש פרק תשיעי גיטין

רבי יהודה אומר ספר תירוכין ואגרת שבוקין. בספרים לא היה כתוב גט פטורין ובגמרא נמי כי קאמר ולורכיה לוי"ו דתירוכין ולוי"ו דשיבוקין לא קאמר לוי"ו דפטורין ומיהו בפ"ק דנדרים (דף ה:) כתיב בספרים נמי גט פיטורין ונראה דהכא נמי גרסינן ליה[א] דהא ספר כריתות[יא]) מתרגמינן פיטורין וגם בגיטין רגילין לכותבו[ב]: **אע"ג דלא כתב** ודן מוכחא מילתא דבהאי גיטא מיגרשה לה. הכא משמע דפליגי בודן ובריש נדרים[ג] משמע דפליגי במימרא[ד] דלרבנן הויין ידים ואע"ג דלא כתיב מינאי מגורשת דאין אדם מגרש אשת חברו ואומר ר"י דבתרוייהו פליגי ושם מפורש ולא תיקשי לאביי דאמר התם (ה.) ידים שאינם מוכיחות הויין ידים ובסמוך אמר אביי לא ליכתוב ודין[ה] ושמא לשופרא דשטרא קאמר הכי[ו]: **ולא** ליכתוב איגרת ביו"ד דמשמע איגרא. אע"ג[ז] דבאגרת מן הדין אין יו"ד מ"מ איגרת שהוא לשון גג רגילות לכותבו ביו"ד לפי שאינו כתוב בעברי אבל באגרת שהוא לשון אגרת כתוב בעברי בלא יו"ד כדכתיב (אסתר ט) על כל דברי אגרת הזאת וכן כולם כתובין כן ובסדר תיקון סטרות שכתב הרב ר"י ט"ע[ח]) כתב ולא ליכתוב אגרת בלא וי"ו דמשמע אגרתא בעלמא שאדם שולח לחברו אלא ואגרת בוי"ו דמשמע דקאי אגיטא ואודן דלעיל:

דתהוייין דתצביין בתלתא יודי"ן. ואומר ר"י שרלה בתיקון גיטין קדמונים דמשה יודי"ן לריבי תלתא יודי"ן ביחד בסוף התיבה ואחר הדל"ת ואחר התי"ו דיתיהוייין דיתיצביין וכן כתוב בתיקון סטרות של ה"ר יוסף ט"ע ודי תיהוייין סה שתי תיבות[ט] ודי במקום אשר[י] אבל דיתבא על נהר פלוני הכל תיבה אחת כלומר היושבת[כ] ואין לכתוב די יתבא אשר יושבת: **ולורכיה** לוי"ו כו'. ושמא אין לריך להאריך אלא כלומר שלא יעשה קללה שתהא נראית יו"ד וכן רגל ה"א דלמהך להרחיק מן הגג שמא אין לריך להרחיק אלא[ל] שלא יחבר בגגה[לא] ושמא לריך להאריך הוי"ן ולהרחיק רגל הה"א שלא יטעו העולם בזה ונהגו להאריך ולהרחיק[לב] ומיהו ודאי דאין הגט פסול אם לא האריכן וכן הה"א של מהך אם לא הרחיקה יותר מדאי ומעשה בגט שלא היה ניכר היטב בין וי"ו ליו"ד שבא לפני רבינו אליהו והביא תיקון דלא חכים ולא טיפש לקרות אותה התיבה כדאמר במנחות גבי תפילין (דף פט:) זיל אייתי תיקון דלא חכים ולא טיפש אי קרי ויהרג כשר אי לא ייהרג הוא ופסול: מן מיומא דנן לאפוקי מדרבי יוסי דאמר[מ] זמנו של שטר מוכיח עליו ולעלם לאפוקי נסבה (ר"ה דף ה.) יד) וכמו ואמרי לה כדי שם חכם (ב"מ דף ב.): **ולא לכתוב לאיתנסבא**. בלתי אלא להתנסבא בה"א שמא ירחיק לא מן יתנסבא ומשמע לא יתנסבא לא תנשא: **מי בעיון**. כלומר הלכה כר"י או כרבנן: **כולהו מי קאמר**. כל שאר דברים הנכתבים בגט כגון די תיהוויין וכו' מי הזכירם רבא בתקנה זו: **אלא**. אע"ג דלא אזכיריהו רבא בעיון דלכתביהו: **הכא נמי**. ודן בעיון. ומיהו רבא לא הולרך לתקן אלא אלו כדמפרש ואזיל: **מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי דאמר**. אין לריך לכתוב מהיום בגט דשכיב מרע דזמנו של שטר מוכיח עליו ולא הוי כגט לאחר מיתה לכך תקן רבא בכל הגיטין להיות הסופרים רגילין בו ואע"ג דקיימינן לן כר' יוסי (לעיל עב.) בעיון לאפוקי נפשין מפלוגתא אינא הדבר בהיתר ולא יצא אם פסול[עו]) אלמשפחות ישראל: לאפוקי

מן

רבי יהודה אומר ודן [א]דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין למהך להתנסבא לכל גבר דיתצביין [ב]בגופו של גט שחרור הרי [ג]את בת חורין הרי את לעצמך: **גמ'** [ד]פשיטא [ה]אמר לה לאשתו הרי את בת חורין לא אמר ולא כלום [ו]אמר לה לשפחתו הרי את מותרת לכל אדם לא אמר ולא כלום אמר לה לאשה הרי את לעצמך מהו לגמרי קאמר לה או למלאכה קאמר לה א"ל רבינא לרב אשי ת"ש דתנן [ז]גופו של גט שחרור הרי את בת חורין הרי את לעצמך ומה עבדא דקני ליה גופיה כי א"ל הרי את לעצמך קני גופיה אשה דלא קני גופה [ח]לא כ"ש א"ל רבינא לרב אשי א"ל לעבדו אין לי עסק בך מהו א"ל רב חנין לרב אשי ואמרי לה רב חנין מחוזנאה לרב אשי [ט]ת"ש [י]דתניא [יא]המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון אמר רבן שמעון בן גמליאל בד"א שלא כתב עליו אונו אבל כתב עליו אונו זהו שחרורו מאי אונו אמר רב ששת דכתב ליה לכשתברח ממנו אין לי עסק בך: ר' יהודה אומר ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין: במאי קמיפלגי רבנן סברי [יב]ידים שאין מוכיחות הויין ידים ואף על גב דלא כתב לה ודן מוכחא מילתא דבהאי גיטא קא מגרש לה ור' יהודה סבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וטעמא דכתב לה ודן דמוכחא מילתא דבהאי גיטא קא מגרש לה אבל לא כתב לה ודן אמרי בדיבורא גרשה ושטרא ראיה בעלמא הוא אמר אביי האי מאן דכתב גיטא [יג]לא לכתוב ודין דמשמע ודין אלא ודן [יד]ולא לכתוב איגרת דמשמע [טו]איגרת אלא אגרת [טז]ולא לכתוב לימהך דמשמע לי מהך [יז]ולא לכתוב למהך דמשמע כי חוכא[יח] לדיתיהוייין דיתיצביין תלתא תלתא יודי"ן דמשמע תהויין ותצביין [יט]ולורכיה לוי"ו דתירוכין ולוי"ו דשבוקין דמשמע תריכין ושביקין [כ]ולורכיה לוי"ו דבדו דמשמע וכדי [כא]ולא ליכתוב לאיתנסבא דמשמע לא יתנסבא אלא להתנסבא איבעיא להו בעינן ודן או לא בעינן ודן תא שמע [כב]דאתקין [כג]רבא בגיטי איך פלניא בר פלניא פטר ותריך ית פלוניתא אינתתיה דהות אינתתיה מן קדם דנא מיומא דנן ולעלם ואילו ודן לא קאמר ולטעמיך כולהו מי קאמר אלא בעינן [כד]הכא נמי בעינן: [כה]זמנו של שטר מוכיח עליו ולעלם לאפוקי

מסורת הש"ס

א) [מיי' פ"ד מהל' גירושין הי"ב טוש"ע אה"ע סי' קכו סעי' יא יב מג-מה]

ב מיי' פ"ט מהל' עבדים הלכה ג סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף מא:

לא ג מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלו סעי' ד:

לב ד מיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ג סמג עשין פז טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף מג:

לג ה מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' ד סמג עשין מז טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף ד:

לד ו מיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ו סמג עשין פז טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף מא:

לה ז מיי' שם סמג שם טור ש"ע שם סעיף פ:

לו ח ט מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכו סעיף ט:

לז י מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג:

לח כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד:

לט ל מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:

מ מ נ מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף יא:

מא ס מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעי' טו:

מב ע פ מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף קא בהג"ה: צ [מיי' פי"ב מהל' זכיה המ"ו טוש"ע ח"מ סי' רנח סעי' א]:

פסקי רי"ד

את מותרת לכל אדם: רבי יהודה אומר ודן (דיהבי ליך) [דיהוי ליכי] מינאי ספר תירוכין ואגר' שבוקין וגט פטורין למהך להתנסבא לכל גבר דתיצביין. גופו של גט שחרור הרי אתה ב"ח והרי אתה לעצמך. פי' אע"פ שלא כתב בגט אנא פלוני מעיר פלוני פטרת יתיכי פלונית מעיר פלונית אלא הרי את מותרת לכל אדם בלחוד הוי גט כשר שאינו כותב כל זה אלא שיהא ראיה בידה היום ומחר שבעלה גירשה אבל אם העדים מעידים שהוא כתב זה הגט ונתנו לה אע"פ שאין שם שמו ושמה שם עיירו ושם עירה כשר הוא ולא מיפסיל אלא בשינה שמו ושמה שם עיירו ושם עירה דהתם אע"פ שהעדים מעידים שהוא נתנו לה אינו כלום מפני שהוא מזוייף מתוכו והוי חספא בעלמא אבל אם לא כתב שם לא שמו ולא שמה הכי נמי דכשר[ה]) בעדות העדים וה"ה נמי אם כתב בגט לשון אחר של גירושין כשר הוא כדאמרינן בפ"ק דקידושין (ה.) נתן לה גט ואמר הרי את משולחת הרי את מגורש' הרי את מותרת לכל אדם הרי זו מגורשת והאי אמר לה כתב לה הוא פירושו וכדמפרש המורה בהלכתין גבי אמר לה לאשה הרי את לעצמך שהוא כתב לה והכי נמי אם כתב לה אני פלוני גירשתי פלונית אנתתי אע"פ שלא כתב שם הרי את מותרת לכל אדם בגט כשר הוא ומבואר יותר מהרי את מותרת לכל אדם כדתנן לקמן (דף פו:) חמשה שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש את פלונית ופלוני פלונית והעדים מלמטה כולן כשרים וינתן לכל אחד ואחד: וע"ל דהא דכתבינן בגט וכדו פטרת ושבקית יתיכי דיתהוויין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר דתיצביין. גופו של גט שחרור הרי אתה ב"ח והרי אתה לעצמך. פי' אע"פ שלא כתב בגט אנא פלוני מעיר פלוני פטרת יתיכי פלונית מעיר פלונית אלא הרי את מותרת לכל אדם בלחוד הוי גט כשר שאינו כותב כל זה אלא שיהא ראיה בידה היום ומחר שבעלה גירשה אבל אם העדים מעידים שהוא כתב זה הגט ונתנו לה אע"פ שאין שם שמו ושמה שם עיירו ושם עירה כשר הוא ולא מיפסיל אלא בשינה שמו ושמה שם עיירו ושם עירה דהתם אע"פ שהעדים מעידים שהוא נתנו לה אינו כלום מפני שהוא מזוייף מתוכו והוי חספא בעלמא אבל אם לא כתב שם לא שמו ולא שמה הכי נמי דכשר[ה]) בעדות העדים וה"ה נמי אם כתב בגט לשון אחר של גירושין כשר הוא כדאמרינן בפ"ק דקידושין (ה.) נתן לה גט ואמר הרי את משולחת הרי את מגורש' הרי את מותרת לכל אדם הרי זו מגורשת והאי אמר לה כתב לה הוא פירושו וכדמפרש המורה בהלכתין גבי אמר לה לאשה הרי את לעצמך שהוא כתב לה והכי נמי אם כתב לה אני פלוני גירשתי פלונית אנתתי אע"פ שלא כתב שם

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ידים שאין מוכיחות בית יד אמתה: (ב) ד"ה ולורכיה לוי"ו וכו' לא מאריך ליה משמע וכדי. נ"ב לשון הרמב"ם ויהיה משמעו וכדי כלומר בתנאי זה אפטור אותך עכ"ל:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

מוסף תוספות

א. והוא עיקר. מוס' הרא"ש.
ב. והאי דלא קאמר ולוא"ו דפטורין משום דכל כי רוכלא ליחשוב לדיוליל. מוס' הרא"ש.
ג. גבי פלוגתא דידים שאינן מוכיחות אביי אמר הויין ידים ורבא אמר לא הויין ידים. מוס' הרא"ש.
ד. [ד"ק]אמר התם דרבא אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבנן עד כאן לא קאמרי דלא בעינן דידים מוכיחות אלא גבי גט. מוס' הרא"ש. ה. ביו"ד דמשמע ודין אלא לכתוב ודן בלא יו"ד ואע"ג דאביי סבר ידים וכו' ולא בעי ודן. רשב"ץ.
ו. [ד"ק]כיון שנהגו סופרים לכתבו לחוש לדברי ר' יהודה קאמר אביי שיכתבוהו בעניין שלא יוכל הבעל לערער. מזוגלי הר"ן וכע"ז נרשב"ץ ע"ש. ז. אשר תהרי. שלטי הגיבורים פוס כ. ח. די הוא תרגום של אשר, וכן די תיצביין אשר תרצי. שלטי הגיבורים שם. ט. היושבת [שה"ש יח] מתרגמינן דיתבה והוה דל"ת במקום ה"א. מוס' הרא"ש. י. שבוזה צריך לזהר יותר. שלטי הגיבורים. יא. לפי שבוזה משתנה כל המשמעות (שלטי הגיבורים). יב. ממש, ונכון הדבר לעשות כן כדי שיזכורו ולא יבואו לידי קיצור. רשב"ץ.

פסקי רי"ד (המשך)

מתרגומותיך ומירושתיך אבל בסתמא כשר וה"ה בחרץ מתזגומותיך ור' יהודה דבעי ודן דיהוי ליך מינאי היה מצריך א' מב' לשונות הללו וגם ודן. במאי קמיפלגי רבנן סברי ידים שאין מוכיחות הויין ידים אע"ג דלא כתב לה ודן מוכחא מילתא דבהך גיטא מגרש לה ור' יהודה סבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וטעמא דכתב לה ודן דמוכחא מילתא דבהאי גיטא קא מגרש לה אבל לא כתב לה ודן אמרי בדבור בעלמא הוא דמגרש לה ואע"ג דאשה בעל בפ"ק דנדרים ובשמעתא קמייתא דקידושין: אמר אביי האי מאן דכתב גיטא לא ליכתוב ודין ביו"ד דמשמע דין פי' ודין משמע דין הוא שאגרשיך אבל אם אינו דין לא אגרשיך ולא יהא גט ולא ניכתוב ואיגרת ביו"ד דמשמע איגרא אלא ואגרת פי' אגרת (הפורש) (כמו אגרת הפורים) כתוב בלא יו"ד אבל איגרא היו כותבים ביו"ד ולא ליכתוב לימהך ביו"ד דמשמע לי מהך כלומר ענין כתיבה זו לי תהיי מספר הזה ואילך אלא ליכתוב למהך ויונתן תרגם ותרא כי מתאמצת היא ללכת (רות א) דחמת ארי מאלמא היא למהך אלא ליכתוב לי יו"ד ולא ליכתוב למהך בחי"ת דמשמע כחוכא מצחק אני בך ואונקלוס תרגם בסורם אל תבא נפשי (בראשית מט) ברוחהן לא הות נפשי באיתכשהון במהך הילכך ה"א מבואר [ולא] יכתוב לאיתנסבא באל"ף דמשמע לא יתנסבא אלא בה"א: דתיצביין דתיהוויין בתלתא יודי"ן פי' שאם יכתבם בשני יודין משמע די תהויין על נשים דעלמא וכן דתצביין. אבל השתא דכתיבי בתלתא יודין דתֵיהֲוִיין דתִצְבִיין. ולאורוכיה לוא"ו דתירוכין ודשיבוקין דאי לאו משמע תריכין שביקין נשים דעלמא ולאורוכיה לוא"ו דוכדו דאי לאו משמע וכדי כלומר ולא כלום כמו כדי נסבה. נגמר הגט ותקונו (כאן חסר בכת"י) איבעיא להו מיבעיא ודן אי לא פי' הלכה כר' יהודה או חכמים. ת"ש דאתקין רב בגיטין איך פלוני פטר ותריך ית פלוניתא דיהוות אינתתי מן קדמת דנא מן יומא דין ולעלם ואילו ודן לא קאמר ולטעמיך כוליה מי קאמר אלא בעיא ה"נ בעי' עיין ברישש בפ"ק דקידושין ב) דהויא פלוגתא דאביי ורבא דאביי אמר ידים שאין מוכיחות הויין ידים ורבא אמר לא הויין ידים והוכחתי שם בפ"ק דנדרים דבתרתי פליגי ר' יהודה ורבנן פליגי בודן ופליגי נמי במינאי. מיומא דין לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו

ה) עי' בהג"ה רפ"ג דמכילתין שכתב דהשו"ר מולק ע"ז וכתב דאם אינו נכתב בגט שם אלא ואם אינו נכתב שם אלא ואם כן נכתב הם ממזרים דאוריתא וכ"כ בא"ז בח"ז בה' גיטין סימן תשע"ו וע"ש. ו) הפלוגתא היא בנדרים וע"ש.

לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן היום אי אם אשתי ולמחר הרי אם אשתי. מהו ופשט ליה כיון דפסקה פסקה אפ"ה תקן דלא לעביד הכי שלא להוציא לעז על הגט: **מודלג לעבדו.** דיינו פסוק לעבדות שאין שום ערעור במכירה: **ופטיר ועטיר מן חרורי.** ופרוש ומופלג מכל חירות כמו הנפטר מרבו (יומא דף נג.):

ועטיר. כמו [1] עיטרא שטר חלוקה. רק הבמות לא קרו (מלכים ב יג) מתרגם לא עטרא: **ומן ערורי מלכא ומלכתא.** ומערעור המלך והמלכה שלא חטא להיות מוכתב למלכות ליהרג שאם היה מוכתב למלכות מקחו בטל כדאמר בב"מ (דף יח.): **ורשום דאיניש.** רושם שיומן שעושין על העבדים כדאמרי' במסכת שבת (דף נח.): **לא איים עילויה.** מלאם אחר חוץ מן המוכר הזה: **ומנוקה מכל מום.** כמו לפטיס מזויין דמקחו בטל: **ומן שחין דנפיק עד עלהר.** ומכל שחין שיצא בפניו עד שתי שניס דמאים למיקס קמיה: **עד עלהר.** בל' פרסי שתי שניס. והאי דקא אמרי' [2] שמפון בעבדים ליכא היינו היכא דזבין שתמא אבל הכא כיון דאתני מקחו בטל וזה עכשיו אין לו שחין ולרך שחין ישן שהולך לו חוצר עד שתי שניס לפיכך עד ב' שניס מתנה עמו שאם יצא בו אותו שחין עד שתי שניס שיהא מקחו בטל לפי שכבר היה בו המום הזה ולא דאמר: **גינברא.** כמשמעו זנגביל: **ומרפלא.** פפולת סיגי כסף שיולא ממנו במקום שמתיכין אותו בשעת חפירתו מן ההרים וקורין לו קוגילו"ן: **ובכריפא.** גפרית: **ושייף ליה בגדפא דאווזא.** וסך אותו בגומה של אווז: **מתני' ואם ניפא הולד בשר.** האי תנא לאו כרבי מאיר סבירא ליה דאמר עדי חתימה כרתי דלרבי מאיר הוולד ממזר [3] ולמאן דמוקי לה בגמ' כרבי מאיר איכא למימר דכתב ידו כמאה עדים דמי ולאו כרבי אלעזר סבירא ליה דאמר עדי מסירה כרתי דהא פליג רבי אלעזר בסיפא אלא כיון דכתב ידו הוא וכתב ונתן קרינא ביה ואע"ג דליכא עדי מסירה כשר מדאורייתא ומיהו רבנן פסליהו דלמא אתי לאכשורי בכתב סופר הלכך לא תיגשא ואם ניפא הוולד כשר ולוקא כתב ידו אבל כתב סופר ואין שם עד הוולד ממזר: **זמן.** תקנתא דרבנן משום בת אחותו כדאמרינן בפ"ק (לעיל דף יז.): **הלכך הולד כשר: אלא עד אחד.** פליגי בה בגמרא [4] איכא למ"ד אכתב ידו קאי אפילו הכי אשמועינן דלכתחלה לא וריש"א אשמועינן דאפי' אין בו עד אם ניפא הוולד כשר ואיכא למאן דאמר אכתב סופר קאי ואפי' הכי הוולד כשר דסופר הוה ליה במקום עד שני: **ר' אלעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים.** ואינו כתב ידו: **אלא שנתנו לה בפני עדים כשר.** לינשא לכתחילה: **תיקון העולם.** שמא ימותו עדי מסירה ויבא הבעל ויערער לומר לא גירשתיה: **גמ' ותו ליכא.** גיטין פסולין לכתחילה והולד כשר: **והאיכא גט ישן.** דלמתיין לעיל [5] בגמ' אם ניפא לא תנא: **הכא אלא.** רב ולוי פליגי בה לקמן בשמעתין [6]: **הפס.** אמריה בגמ' אם מתגרשה תנשא לכתחלה בפרק הזורק (לעיל עט.): **הניחא לרבי מאיר.** דאמר [7] כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר: **אלא לרבנן.** אי מתני' דהכא [8] לרבנן היא ניתני נמי הכא גט קרח: **הפס אלא.** אפילו לרבנן: **שנוס מלכות.** דאמרינן בהזורק (שם עט.): כתב לשם מלכות כו': **מניינא דרישא.** שלשה גיטין פסולין: **מניינא דסיפא.** הרי אלו ג' גיטין פסולין ומשמע מיעוטא הני ותו לא: **הני דאמרן.** ואשמעינן דמתני' ר"מ היא דאמר התם הולד ממזר: **למעוטי הא דתניא.** דהכא הולד ממזר כר' מאיר ואשמעינן מתני' דבריתא מתרצתא היא דאפילו כה"ג משוי ליה ר"מ ממזר: **אי נימא אריש.** דליכא שום עד: **אלא אמציעתא.** שפסול משום זמן מה לי כתב ידו מה לי כתב סופר הרי יש עליו עדים: ודוקא

[1] לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן היום אי אם אשתי ולמחר את אשתי: גופו של גט שחרור הרי את בת חורין הרי את לעצמך: אתקין רב יהודה בשטר זביני דעבדי עבדא דנן מוצדק לעבדו ופטיר ועטיר מן חרורי ומן עלולי ומן ערורי מלכא ומלכתא ורשום דאיניש לא אית עלוהי ומנוקי מכל מום ומן שחין דנפיק עד טצהר חדת ועתיק מאי אסותיה אמר אביי גינברא ומרתכא וכבריתא וחלא דחמרא ומשחא דזיתא ונטפיק חיורא ושייפי ליה בגדפא דאווזא: **מתני'** [2] שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הוולד כשר [3] בכתב ידו ואין עליו עדים [4] יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי אלו שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר רבי [5] אליעזר אומר [6] אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים [7] שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם: **גמ'** ותו ליכא והא איכא [8] גט ישן התם לא תצא הכא תצא הניחא למ"ד הכא תצא אלא למ"ד הכא לא תצא מאי איכא למימר התם תינשא לכתחל' הכא דיעבד והא איכא [9] גט קרח התם הוולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לרבי מאיר [10] (דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר) אלא לרבנן מאי איכא למימר התם תצא הכא לא תצא הניחא למ"ד הכא לא תצא אלא למ"ד הכא תצא מאי איכא למימר במקושר לא קא מיירי והא [11] איכא שלום מלכות [12] התם תצא הכא לא תצא הניחא למ"ד הכא לא תצא אלא למ"ד תצא מאי איכא למימר התם הולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לר' מאיר אלא לרבנן מאי איכא למימר מוקים לה כדרבי מאיר והתם הולד ממזר הכא הולד כשר מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי מנינא דרישא למעוטי הני דאמרן מנינא דסיפא למעוטי הא [13] דתניא המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר (לה) בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי רבי מאיר וחכ"א אין הולד ממזר כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם: כתב בכתב ידו ואין עליו עדים: אמר רב כתב ידו שנינו אהייא אילימא אריש פשיטא כתב ידו קתני ואלא אמציעתא הרי יש עליו עדים [14] אלא אסיפא יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד ודוקא

[1] רבא מרב נחמן דאמר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי: גופו של גט שחרור הרי את בת חורין הרי את לעצמך: אתקין רב יהודה בשטר זביני דעבדי עבדא דנן מוצדק לעבדו ופטיר ועטיר מן חרורי ומן עלולי ומן ערורי מלכא ומלכתא ורשום דאיניש לא אית עלוהי ומנוקי מכל מום ומן שחין דנפיק עד טצהר חדת ועתיק מאי אסותיה אמר אביי גינברא ומרתכא וכבריתא וחלא דחמרא ומשחא דזיתא ונטפיק חיורא ושייפי ליה בגדפא דאווזא: **מתני'** [2] שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הוולד כשר [3] בכתב ידו ואין עליו עדים [4] יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי אלו שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר רבי [5] אליעזר אומר [6] אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים [7] שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם: **גמ'** ותו ליכא והא איכא [8] גט ישן התם לא תצא הכא תצא הניחא למ"ד הכא תצא אלא למ"ד הכא לא תצא מאי איכא למימר התם תינשא לכתחל' הכא דיעבד והא איכא [9] גט קרח התם הוולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לרבי מאיר [10] (דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר) אלא לרבנן מאי איכא למימר התם תצא הכא לא תצא הניחא למ"ד הכא לא תצא אלא למ"ד הכא תצא מאי איכא למימר במקושר לא קא מיירי והא [11] איכא שלום מלכות [12] התם תצא הכא לא תצא הניחא למ"ד הכא לא תצא אלא למ"ד תצא מאי איכא למימר התם הולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לר' מאיר אלא לרבנן מאי איכא למימר מוקים לה כדרבי מאיר והתם הולד ממזר הכא הולד כשר מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי מנינא דרישא למעוטי הני דאמרן מנינא דסיפא למעוטי הא [13] דתניא המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר (לה) בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי רבי מאיר וחכ"א אין הולד ממזר כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם: כתב בכתב ידו ואין עליו עדים: אמר רב כתב ידו שנינו אהייא אילימא אריש פשיטא כתב ידו קתני ואלא אמציעתא הרי יש עליו עדים [14] אלא אסיפא יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד ודוקא

מן עלולי ומן ערורי מלכא ומלכתא. נראה לר"י דגרסי' איפכא מן ערורי ומן עלולי מלכא ומלכתא דלשון עליה שייך במלך וערערורי גבי שאר כל אדם: **רושם.** פי' בקונטרס רושם וסימן שעושין לעבדים [1] ואית ספרים דגרסי' ורשו דאיניש פי' שאין עליו מלוה [2]:

מן עלולי מלכא. כן הוא כמו שפי' בקונטרס כאן דמוכתב למלכות הוי מקח טעות כדאמרי' בהאומנין (ב"מ פ.) ובהמוכר פירות (ב"ב נב.): אמרינן בהדיא דאומר לו הרי שלך לפניך ובפ"ק דקידושין (דף יא.) ובפ' אע"פ (כתובות נא.) גבי סימפון בעבדים ליכא דאמר מאי אמרת ליסטים מזויין או מוכתב למלכות הנהו קלא אית להו צריך לפרש כמו שפי' ר"ת קלא אית להו [3] ולא סכיתא [4] ולא כמו שפי' בקונטר' התם קלא אית להו וסבר וקביל ומאי דאמתקין לכתוב בשטרא [5] לא הוי אלא לשופרא שלא יטעו העולם כמו חרורי דפשיטא שאם משוחרר הוא שהמקח בטל [6] : **עד מצהר.** והא דאמרינן סימפון בעבדים ליכא אי בגרמאי הא קא חזי ליה אי בגומאי לא איכפת ליה היינו במומין שהן עליו עתה אבל באותן שיבאו עליו אחר כך ולא יהיה אז רואי למיקס קמיה ודאי הוה מקח טעות אף על גב דכי אתי גוונא משכחת סימפון בעבדים איכא למימר דהא לא שכיחא: **שלשה גיטין פסולין.** לעיל (דף ג.): פירשתי ומה שפי' בקונטרס דהך משנה לא כרבי אלעזר ולא כר"מ אין נראה דאיכא [7] :

בגמ' דמוקי לה כר' מאיר:

מוקי לההיא בר' מאיר. נראה דלא גרסי' ההיא דאמתני' קאי: **מניינא דסיפא למעוטי הא דתניא כו'.** כל משניות מפיק מאד מיעוטא ממניינא דריש"א ואשמעינן בריתא דמניינא דסיפא ואשמעינן דמתרצתא היא ורבינו יצחק אומר דהך בריתא אינטריכא מיעוטא לאוד לפי שיש תקנה אפי' לר"מ אפילו לכתחלה לינשא שיוכל ליטלו הימנה וליתנו לה קודם ניסואין: **אמר רב כתב ידו שנינו כו'.** דוקא כתב ידו ועד אבל כתב סופר ועד לא אפי' בסברא מודהכ דסבירא ליה לרב מתם סופר שנינו כדפירש בקונט' [8] ורבינו חננאל גריס דוקא כתב ידו ועד הוא דפסול ואם ניסא הוולד כשר אבל כתב סופר ועד תינשא לכתחילה ושמואל אמר אפילו כתב סופר ועד דוקא בדיעבד כשר ותתן כתב סופר ועד כשר ומשני התם בסופר מודהכ [9] וגירסא זו אינה בשום ספר ועוד יש לומר דלרב כתב סופר מודהכ ועד כשר לכתחילה אבל בסופר שאינו מודהכ ועד פסול אפילו בדיעבד:

[1] נראה לר"ל דגרסי' מן עלולי ומן ערורי מלכא ומלכתא דלשון עליה שייך במלך וערערורי גבי שאר כל אדם: **רושם.** פי' בקונטרס רושם וסימן שעושין לעבדים [2] ואית ספרים דגרסי' ורשו דאיניש מלוה [3] : **מן עלולי מלכא.** כן הוא כמו שפי' בקונטרס כאן דמוכתב למלכות הוי מקח טעות כדאמרי' בהאומנין (ב"מ פ.) ובהמוכר פירות (ב"ב נב.): אמרינן בהדיא דאומר לו הרי שלך לפניך ובפ"ק דקידושין (דף יא.) ובפ' אע"פ (כתובות נא.) גבי סימפון בעבדים ליכא דאמר מאי אמרת ליסטים מזויין או מוכתב למלכות הנהו קלא אית להו צריך לפרש כמו שפי' ר"ת קלא אית להו [4] ולא סכיתא [5] ולא כמו שפי' בקונטר' התם קלא אית להו וסבר וקביל ומאי דאמתקין לכתוב בשטרא [6] לא הוי אלא לשופרא שלא יטעו העולם כמו חרורי דפשיטא שאם משוחרר הוא שהמקח בטל [7] : **עד מצהר.** והא דאמרינן סימפון בעבדים ליכא אי בגרמאי הא קא חזי ליה אי בגומאי לא איכפת ליה היינו במומין שהן עליו עתה אבל באותן שיבאו עליו אחר כך ולא יהיה אז רואי למיקס קמיה ודאי הוה מקח טעות אף על גב דכי אתי גוונא משכחת סימפון בעבדים ליכא למימר דהא לא שכיחא: **שלשה גיטין פסולין.** לעיל (דף ג.): פירשתי ומה שפי' בקונטרס דהך משנה לא כרבי אלעזר ולא כר"מ אין נראה דאיכא [8] :

בגמ' דמוקי לה כר' מאיר:

מוקי לההיא בר' מאיר. נראה דלא גרסי' ההיא דאמתני' קאי: **מניינא דסיפא למעוטי הא דתניא כו'.** כל משניות מפיק מאד מיעוטא ממניינא דריש"א ואשמעינן דמתרצתא היא ורבינו יצחק אומר דהך בריתא אינטריכא מיעוטא לאוד לפי שיש תקנה אפי' לר"מ אפילו לכתחלה לינשא שיוכל ליטלו הימנה וליתנו לה קודם ניסואין: **אמר רב כתב ידו שנינו כו'.** דוקא כתב ידו ועד אבל כתב סופר ועד לא אפי' בסברא מודהכ דסבירא ליה לרב מתם סופר שנינו כדפירש בקונט' [9] ורבינו חננאל גריס דוקא כתב ידו ועד הוא דפסול ואם ניסא הוולד כשר אבל כתב סופר ועד תינשא לכתחלה ושמואל אמר אפילו כתב סופר ועד דוקא בדיעבד כשר ותתן כתב סופר ועד כשר ומשני התם בסופר מודהכ [10] וגירסא זו אינה בשום ספר ועוד יש לומר דלרב כתב סופר מודהכ ועד כשר לכתחלה אבל בסופר שאינו מודהכ ועד פסול אפילו בדיעבד:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולא ניפא וכו' דלר' מאיר הוולד ממזר (ולמאן דמוקי לה וכו' כמאה עדים דמי) תפ"מ נ"ב ג"ל הגה"ה היא ומתוס' דרפ"ק (דף ג: ד"ה שלשה) נקחו לפרש קי: (ב) ד"ה והאיכא וכו' לעיל נ"ב דף עמ ע"ב:

מוסף תוספות

א. לומר שהוא שלו. שיט"ק. ב. כמו רשות מדעם, כי תשה ברגך משאת מאומה [דברים כד, י] תרגום ארי תרשה בחברך רשות מדעם. ערוך בערך רש ד. ג. וכיון דלא יצא הקול. תוס' ב"ב נב ע"ב ד"ה לפטיס. ד. ולא חיישינן להכי. תוס' ב"ב שם [וכעי"ז בתוס' ב"מ פ' ע"א ד"ה שפחה ע"ש]. ה. ופטיר ועטיר מן ערורי מלכא ומלכתא לא משום שהיה צריך להתנות כדפרישית דבסתמא נמי הוי מקח טעות אלא. תוס' כתובות נח ע"א ד"ה כגמרא. ו. אע"ג דלא אחני. תוס' הרא"ש, ע"ש עוד. ז. דהא בגמ' פריך והאיכא גט קרח ומשני התם הולד ממזר הכא הולד כשר ופריך הניחא לר"מ וכו', והדר פריך [והאיכא] משום שלום מלכות ומוקי לה כר"מ משמע דמודה ר"מ בהני ג' גיטין דהולד כשר. תוס' הרא"ש ע"ש עוד מש"כ בשם רש"י בתשובה. [אלא] אומר ר"ת דהכא היינו טעמא דהולד כשר דכך היה המטבע שלא יפסל הולד בהנך שלשה, ואע"ג דר"מ סבר וכתב היינו וחתם מ"מ כשר הולד בכתב ידו ואין עליו עדים דכיון שהבעל עצמו בא אין לך חתימה גדולה מזו. תוס' לעיל ג: ע"ש עוד. ח. והיינו טעמא, אע"ג שהסופר אינו כותבו בלא ציווי הבעל מ"מ זימנין דמימליך בעל ואינו נותנו וזורקו לאשפה כיון שאינו חתום ואינו חושש עליו, והאשה מצאתו ומחתמת בו עד אחד, דעד אחד תוכל לשכנו. תוס' הרא"ש. ט. [ן]מתניתין בסופר שאינו מובהק, זו היא גירסת רבינו חננאל ופירושו, ומשמע דרב מכשר אפילו בסופר שאינו מובהק. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד

של שטר מוכיח: ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן היום אי אם אשתי ולמחר אי אם אשתי מהו אי' המורה אע"ג דרב גופיה פסק הלכה כר' יוסי בפ' יש נוחלין (קלו.) הכא אמר לאפוקי מדר' יוסי משום דבעא לאפוקי נפשיה מפלוגתא ויש מי שאומר דהדר ביה מההוא ועקרה לדר' יוסי דלית הלכתא כותיה אף בשטרות ויש מי שאומר דלכתחלה לא עבדינן כר' יוסי ואי עבד כר' יוסי עבד ויש מי שאומר הלכה כר' יוסי בשטרות אבל לא בגיטין. והנכון בעיני שזהו העיקר שחילוק יש בין שטרות לגיטין כדאמרן לעיל בפ' מי שאחזו (עב.) במאי דתנן זה גיטיך אם מתי לא אמר כלום אמר רב הונא וחולצת ולא מתיבמת ושקלינן וטרינן בה טובא ומסקינן דר' יוסי אמר זמנו של שטר מוכיח עליו בין בשטר שלאחר מיתה שהוא כתוב בתוכו ובין בגט שהוא ע"פ אבל רב הונא פשיט ליה דבשטר הלכה כר' יוסי מפני שהתנאי שלאחר מיתה כתוב בתוכו וגם הזמן כתוב בתוכו דאפילו בשטר שלאחר מיתה אמר לה על פה מספקא ליה אי הלכה כר' יוסי בהא שיועיל זמנו של גט שהוא כתוב לתנאי דלאחר מיתה שהוא בפה ומ"ה אמר חולצת ולא מתיבמת ורב הונא דפסיק הלכה כר' יוסי מרב פשטו ליה כדאמרי' התם א"ל הכי אמר רב הלכה כר' יוסי וכמו שרב הונא חילק בין גט לשטר דבשטר פסק הלכה כר' יוסי ובגט לא ה"ה כנ' יוסי חילק רב אע"ג דפסק הלכה כר' יוסי בשטרות בגטין לא נראו לו דבריו ומ"ה אמרינן לאפוקי מדר' יוסי ולא ק' דידיה אדידיה. התקין שיכתבו בגיטין כך כדי שיהו רגילין להרגיל את ש"מ לומר כך בשעה שנותנו לה מהיום אם מתי אבל אם השכיב מרע לא אמר בפיו מהיום הכתיבה שאנו כותבין בתוך הגט מיומא דין אינה מועלת כלום דהא לר' יוסי כל מועיל דגמ' דגט כמו מהיום לדבנן ורב הונא ס"ל כר' יוסי ואפ"ה קאמר דלא מהני דאין זמן שהוא כבתיבה לתנאי דלאחר מיתה שהוא בפה (והם) [וה"ה] הכי לדבנן אע"ג דכתיב מהיום לא מהני לתנאי דהונא ע"פ כדפרש המורה (לעיל עב. רש"י ד"ה מהיום) דר"ל חזר בו ממה שכתב מהיום ולא נתנו לה אלא שיקנה לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה. וזה הטעם צריך לתת לחבר שהוא יודע מה כתוב בגט אבל ההדיוטות שאין יודעים מה כתוב בו בלתי זה הטעם אינו כלום שהרי אנו מלמדין אותו שיאמר לה הרי זה גיטיך אם מתי הנה כל כונתו היא להקנותו

(א) נראה לל"ל אי הוי גיטא אז לא ולכן אנו כותבין בגט ולעולם ואף לתינו מועיל כלום כו'.

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלו סעיף ה:

מד ב מיי' שם פ"ח הל' יד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' כ:

מה ג מיי' שם הל' כה סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמ סעי' ח:

מו ד מיי' שם פ"ח הל' טו סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קלג סעיף ח:

מז ה מיי' שם הל' כד ופ"ג שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם:

ו [טוש"ע שם סי' קמח סעיף ח]:

מח ז מיי' שם פ"ח הל' יד סמג שם טוש"ע שם סימן קל סעיף כ:

לעזי רש"י

קוגילו"ן. מרחף (פסולת שנוצרת מזיקוק כסף).

מוסף רש"י

שלשה גיטין פסולין. לכתחילה (לעיל ג:) לינשא בו (השב"ם ב"ב קעו.). **כתב בכתב ידו.** יהי הבעל (לעיל ג:). **ואין עליו עדים.** אלא שנמסר לה בפני עדים, ועדי שמסיה כרמי לה בדיעבד (השב"ם ב"ב קעו.). **ואין בו זמן.** בלתם זמן נכתב (לעיל ג:). **ואין בו אלא עד אחד.** וכתב יהי סופר (שם). **וגובה מנכסים משועבדים.** לומר ואם שטר מלוה הוא אותו הבטר הכתוב בכתב ידו ואין בו עדים אלא שנמסרו בפני עדים וגבה מנכסים משועבדים (ב"ב שם). **גט קרח.** ראה רש"י לעיל פא ב. **המביא גט ממדינת הים.** לאשה, שנשאו בעלה אלא לזולתו לגרש, אלמיהו לומר בפני נכתב ונחתם, והתם מפרש לפי שאין בקיאין לשמה ואין עדים מצויין לקיימו (ב"מ נה:). **יוציא.** מי שנשאה על ידי גט (שם ולעיל ה:).

פסקי רי"ד (המשך)

לה לאחר מיתה ומה יודע הוא שבגט כתוב בו מהיום בודאי עיקר הגט אין צריך הבעל לדעת אותו כראוי והבעל יאמר לה הרי זה גיטיך והיא מגורשת שספר כריתות נתן לה ואינו צריך שיבין הוא דברי הספר שאם היה צ"ל לה דברי הספר בפה היו זקוקין להבינו אלא כיון שאין האשה מתגרשת אלא בספר ולא בדברים אע"פ שאינו יודע מה כתוב בו היא מגורשת באומרו לה הרי זה גיטיך אבל התנאי שתלוי באמירת הבעל מה יועיל לכתבו בגט והבעל לא יבין בו הלכך הטעם שנתן המורה שמא חזר בו אין ראוי לתתו אלא לחבר לא להדיוטות ולפיכך תיקן רב שיכתבו בו מיומא דין שיעידו העדים כי כך אמר הבעל כשהיה ש"מ כדי שיהיו זריזין ללמד ש"מ לומר כך שאם לא יאמר כך נמצא שמעידין עדות שקר ויגיד עליו ריעו ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן אילו אמר הבעל היום אי את אשתי ולמחר את אשתי [6] ואנו כותבין גט ולעלם מועיל כלום אלא תקן שיכתבו כך כדי להרגילם בכך שאם הבעל רוצה לומר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי שישתקוהו ליתן גט לצמיתות כמו שכותבים בגט ולעלם ותהא עדותן קיימת דיו ולעלם תקן לכותבו בגיטין בעבור ש"מ שיתן גט לאשתו בתנאי אם מתי שיהו מרגילים אותו לומר מהיום ולא יסמכו על זמן שכתבו בגט כר' יוסי ותהא עדותן קיימת שכותבין בגט מהיום ודומה זה למאי דאמרי' בפ' הזהב (ב"מ מז.). אמר רב ששת בריה דרב אידי כמאן כתבי' האידנא במנא דכשר למקנייא ביה במנא לאפוקי מדרב ששת דאמר קונין בפירות. דכשר לאפוקי מדשמואל דאמר קונין במורידא. למקניא לאפוקי מר' לוי דאמר קונין בכליו של מקנה ביה למעוטי מטבע שכל זה שאנו כותבין בשטרות הוא כדי להרגילם שלא יעשו בענין אחר שאם יעשום בענין אחר מה מועלת כתיבתם הלא הן מעידים שקר אלא ודאי העיקר הוא שהם יעשו כך ועל מה שעשו הם אנו מעידים. גם הנה בש"מ צריך לומר מהיום ואנו מעידים שכך אמר. והכי הוא משמעות דברי רב דמקאמר איך פלוני פטר ותרוץ וזהו לשון עדות שמעידים העדים כי כך היה המעשה: גופו של גט שחרור הרי את בן חורין הרי את לעצמך אתקין רב יהודה בשטר זביני דעבדי עבדא מוצדק לעבדו ופטור ועטור מן חרורי ומן עלולי מלכא ומלכתא ורשום דאינש לית עילוהי מנוקה מכל מום ומכל שחין דנפיק ביה עד שצהר וחדת ועתיק פי' מוצדק לעבדו דינו פסוק לעבדות שאין שום ערעור במכירה זו ופטיר ועטיר מן חרורי פרוש ומופלג מכל חירות כמו הנפטר מרבו ועטור כמו עטרא שטר חלוקה רק הבמות לא סרו תרגומי' לא עטרא ומן ערורי מלכא ומלכתא פי' מערעור (ועלילות) המלך והמלכה שלא חטא שיהא מוכתב למלכות שאם היה מוכתב למלכות מקחו בטל דאמרינן בהשוכר בבבא מציעא רושם שימן שעושין על העבדים דאמרן במס' שבת לא איתא עליויה מאדם אחר חוץ מן המוכר הזה ומנוקה מכל מום ומכל שחין דנפיק ביה עד שצהר מכל שחין שיצא בפניו עד ב' שנים דמאיס למיקם קמיה שצהר בלשון פרסי ב' שנים דהאי דאמרי' סמפון בעבדים ליכא היינו היכא דזבין סתמא אבל הכא דאתני מקחו בטל ואלה מוכי שחין קודם שיתגלו עליהם השחינים יש חולי בגופן שמחמת

יש לה בנים לא תצא א **כו'**. וא"ת מאי פריך לעיל הניחא למ"ד נא תצא אבל למ"ד תצא מאי איכא למימר ומאי קושיא ימא דבשלוס מלכות אפילו יש לה בנים תצא וי"ל דבשלוס מלכות נמי כיון דלרבנן הולך כשר יש לה בנים לא תצא:

זרק לה קדושין ספק קרוב כו'.

נפ' ד' אחין (יבמות ו:) דייק ואילו בגירושין ספק קרוב לו כו' לא קתני ומפרש לה:

כל העופות פוסלין במי חטאת. טעמא משום שתא מיתו בכלי ב אבל משום מלאכה יז [ג] אין נפסל אחר קידוש כדאמרינן בספריו יז ומנסר פרה (פ"ד מ"ד) ומיהו משום היסח הדעת ד נראה דנפסלין לאחר קידוש ובמקוס אחר האריכתי יז: וליתכשר

ודוקא כתב ידו ועד אאבל כתב סופר ועד לא ושמואל אמר אפי' כתב סופר ועד שהרי שנינו בכתב סופר ועד כשר ורב מי דמי התם תינשא לכתחילה הכא דיעבד ושמואל לא קשיא הא בספרא דמובהק והא בספרא דלא מובהק וכן אמר ר' יוחנן ג(כתב ידו שנינו) אמר ליה רבי אלעזר הרי יש עליו עדים אמר ליה אסיפא זימנין אמר רב תצא זימנין אמר רב לא תצא הא כיצד יש לה בנים לא תצא אין לה בנים תצא מתיב מר זוטרא בר טוביה ב וכולן שהיו בהן ספק קידושין או ספק גירושין הרי אלו חולצות ולא מתיבמות כיצד ספק קידושין זרק לה קידושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו זהו ספק קידושין ספק גירושין כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו אלא עד אחד הרי זה ספק גירושין ואי אמרת לא תצא צרתה אתיא ליבומי תתיבם ואין בכך כלום חששא דרבנן היא לוי אמר לעולם לא תצא וכן אמר ר' יוחנן גלעולם לא תצא וכן אמר להו ר' יוחנן לבני ר' חלפתא דמן ד הונא הכי אמר אבוכון ה לעולם לא תצא וקרצית שבעמיר אינה פוסלת במי חטאת מאי קרצית אמר אביי דידבתא דביני כיפי מתיב רב דניאל בר רב קטינא ו כל העופות פוסלין במי חטאת חוץ מן היונה מפני שמוצצת ואם איתא ניתני חוץ מיונה וקרצית לא פסיקא ליה דגדולה לא פסלה וקטנה פסלה ועד כמה אמר ר' ירמיה ואיתימא ר' אמי עד כזית: ר' אלעזר אומר אף על פי וכו': ז אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' אלעזר בגיטין כי אמריתה קמיה דשמואל ח אמר ט אף בשטרות ורב סבר בשטרות לא הא קתני וגובה מנכסים משועבדים רבי אלעזר תרתי אמר ורב סבר כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכן אמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כר' אלעזר בגיטין ורבי ינאי אמר אפילו ריח הגט אין בו ורבי ינאי ליה דר' אלעזר הכי קאמר לרבנן אפילו ריח הגט אין בו וכן אמר ר' יוסי בר' חנינא אמר ריש לקיש הלכה כרבי אלעזר בגיטין ור' יוחנן אמר אפילו ריח הגט אין בו לימא ר' יוחנן ליה דר' אלעזר הכי קאמר לרבנן אפילו ריח הגט אין בו שלח ליה ר' אבא בר זבדא למרי בר מר בעי מיניה מרב הונא הלכה כר' אלעזר בגיטין או אין הלכה אדהכי נח נפשיה דרב הונא אמר ליה רבה בריה הכי אמר אבא משמיה י דרבא הלכה כר' אלעזר בגיטין ורבותינו הבקיאין בדבר הלכה משום רבינו אמרו הלכה כר' אלעזר בגיטין דאמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כר' אלעזר בגיטין איכא דאמרי וחברינו הבקיאין בדבר הלכה ותלמידי רבינו משום רבינו אמרו הלכה כרבי אלעזר בגיטין דאמר רב חסדא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כרבי אלעזר בגיטין וכן כי אתא רבין אמר ר' אלעזר אמר רב הלכה כרבי אלעזר בגיטין: **מתני'** ישנים ששלחו שני גיטין שוין * ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו לפיכך אבד אחד מהן הרי השני בטל יחמשה שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלוני פלונית והעדים מלמטה כולן כשרין וינתן לכל אחת ואחת היה כותב טופס לכל אחד ואחד והעדים מלמטה את שהעדים ניקרין עמו כשר: **גמ'** מאן תנא אמר ר' ירמיה דלא כר' אלעזר דאי ר' אלעזר כיון דאמר ר עדי מסירה כרתי הא לא ידעי בהי מינייהו קא מגרשה אביי אמר אפי' תימא ר' אלעזר אימא דבעי ר' אלעזר כתיבה לשמה נתינה לשמה מי בעי: חמשה שכתבו כלל כו': היכי דמי כלל היכי דמי טופס אמר רבי יוחנן ב זמן אחד לכולן זהו כלל זמן לכל אחד ואחד זהו טופס וריש לקיש אמר אפילו

(גב) בספר המקנה: **אפי' בשטרות.** דהתם עלה טובה קמ"ל מפני תיקון העולם: **והא קתני.** מתניתין: **גובה מנכסים משועבדים.** אם שטר הוא או גט זה גובה כתובה מנכסים משועבדים דתנן בכתובות (דף פט.) הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה: **תרתי אמר.** בגיטין ושטרות: **ריח הגט.** ליפסל בכהונה להחמיר וכל שכן להתיר: **ורבותינו הבקיאין בדבר הלכה.** הגך דמפרש ואזיל רב חמא בר גוריא: **משום רבינו.** רב: **תבריגו.** רב חסדא: **מתני' שני גיטין שוין.** בשמותיהן: **רבי אלעזר אומר.** אם הוא כר' אלעזר: **כתיבה לשמה.** גנמ' מפרש לה: **אם שהעדים נקרים עמו.** היינו מתמון אבל יכולה: וכיון שעמדו בדבר שאינו כלי נפסלו. מיט"ק, ע"ש עוד. **ג.** דכל המקיא פסול דהואיל והפרישו מהן לשתות הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו כשמקיאות פוסלות את הראשונות דמי חטאת

נפסלו במלאכה אחרת כדאמרינן במסכת גיטין [דף נג ע"א]. רש"י מולין שם. ד. דמכיון שנכנסו המים בפי הבהמה ועוף הסיח דעתו מהן וכשמקיאות פוסלות הראשונות. ר"ש בפרה פ"ט מ"ג, ע"ש עוד בגליסיס. [ובר"ן פירש כן בדעת רש"י ע"ד עוד].

ח) נראה לפ"ל ובוודאי שע"פ דברי הבעל תתמוהו וכו'. ט) אולי ל"ל אבל בגלח עידי תתימה אפילו ידוע שאתן לה בעלה הגט ואינה מגיאה עדי מסירה אינה מגוהשת וכו'.

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה יד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף כ:
נ ב מיי' פ"ו מהל' יבום הל' ז סמג עשין נח טוש"ע אה"ע סי' קנב סעיף ו:
נא ג מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' יד וס"י הלכה ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכז ס"ח וסי' קה ס"ח:
נב ד מיי' פ"ט מהל' פרה אדומה הל' יב סמג עשין לגג:
נג ה מיי' פי"ח מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' מ סעי' ב וסי' נח סעי' ז:
נד ו מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנב סעיף ג:
נה ז מיי' פ"ד מהלכות גירושין הל' יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' ט:
נו ח מיי' פ"ג מהלכות גירושין הל' יח סמג שם טוש"ע שם סעיף ו וסימן קלג סעיף ח:
נז ט מיי' שם פ"ד הל' יח סמג שם טוש"ע שם סי' קל סעי' ט:

גליון הש"ס

מתני' ונתערבו נותן שניהם. עיין תורי אבן ר"ה מ ע"ש ד"ה ואם קול:

פסקי רי"ד

אותו חולי עתידין לצאת הלכך אע"פ שלא היו השחינים עליו בעת שמכרו כיון שיצאו בו עד ב' שנים איגלי מילתא שכבר היה נולד החולי בגופו מקודם לכן ולא היה ניכר לבני אדם ומאז היה המקח טעות: **מתני'** ג' גיטין פסולים ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד הרי אלו ג' גיטין פסולים ואם נשאת הולד כשר ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא נתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. פי' כתב בכתב ידו שהוא כק' עדים הולד כשר ולכתחלה פסול דלמא אתיא לאינסובא בכתב ידי סופר דעלמא בלא עדים וסתם מתניתין ר' מאיר הוא דבעי עדי חתימה יש עליו עדים ואין בו זמן הוא פסול מדרבנן גזירה משום בת אחותו או משום פירי הלכך לכתחלה לא תנשא בו ואם נשאת הולד כשר. יש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד גם זה פסול מדרבנן כדמפרש לקמן ור' אלעזר מכשיר אע"פ שאין עליו עדים כלל דקסבר עדי מסירה כרתי ולא בעי עדי חתימה. ומקשה ותו ליכא גיטין דפסולין לכתחלה והולד כשר והאיכא גט ישן התם אי נתגרשה בו לא תצא הכא באלו ג' גיטין אע"פ שהולד כשר תצא הניחא למ"ד תצא אלא למ"ד לא תצא מאי איכא למימר פי' פלוגתא דאמוראי היא לקמן בשמעתין: התם בגט ישן אם נתגרשה בו תנשא לכתחלה הכא לכתחילה לא תנשא ואם נישאת לא תצא: והאיכא גט קרח התם הולד ממזר הכא הולד כשר הניחא ל' מאיר אלא לרבנן מאי איכא למימר התם אפילו לרבנן תצא הכא לא תצא: והא איכא שלום מלכות התם הולד כשר. הניחא ל' מאיר אלא לרבנן מאי איכא למימר התם אפילו לרבנן תצא הכא לא תצא: יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד אמר רב ל"ש אלא דוקא כתב ידו ועד אחד אבל כתב סופר ועד לא. פי' דלא תימא כיון דאיכא כתב ידו סגי לן בעד א' וליתכשר לכתחלה אלא אף זה פסול מדרבנן: ושמואל אמר אפילו כתב סופר ועד כשר שהרי שנינו כתב סופר ועד כשר. ורב מי דמי התם תני כשר ותנשא בו לכתחילה הכא דיעבד אלא אחם סופר שנינו אבל לעולם בכתב סופר ועד פסול ושמואל אמר לא ק' הא בספרא מובהק הא בספרא דלא מובהק פי' אם היה הסופר מובהק וסופר לכל העיר מועלת כתיבתו כמו החתימה עצמה וכשר לכתחלה דאמרינן בודאי הסופר שכתב הגט הוא היה עד שני אבל אם הסופר אינו מובהק סברו העולם כיון שאינו חתום לא היה כשר לעדות דשמא עבד או אשה או א' מקרובי האשה כתבו שאינו כשר לעדות ולא יתקיים הגט זה אלא בעד א' ואתו לאכשורי עד א' בגיטין: וכן א"ר יוחנן כתב ידו שנינו וקי"ל דרב ושמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן כ"ש הכא דקאי רב כר' יוחנן וכתבא דספרא לא מהני מידי: הרי אלו ג' גיטין פסולין זמנין אמר רב תצא וזמנין אמר רב לא תצא הא כיצד יש לה בנים לא תצא אין לה בנים תצא: ולרי אמר לעולם לא תצא וכן אמר ר' יוחנן לעולם לא תצא וכן הלכה: ר' אלעזר אומר וכו' וגובה האשה כתובתה בגט זה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין וכו' פי' ר' אלעזר לא בעי עדי חתימה כלל כי אם עדי מסירה ואם אין שם עדי מסירה כאן שנתנו לה בינו לבינה אע"פ שיש שם עדי חתימה אינו כלום דעדי מסירה כרתי ולמה נהגו העולם להחתים עדים בגט אלא מפני תיקון העולם שמא האשה לא תנשא עכשיו ועדי מסירה יאמתו או ילכו להם למדינת הים וכשתבוא האשה להנשא בגט זה שאינו חתום לא נאמין לה שהבעל כתבו ונתנו לה דדילמא היא אבל אם הגט חתום עדי הגט מוכיחים שהבעל כתבו וחתמו שבלי רשותו לא היו העדים חותמין ובודאי ט) ביד הבעל חתמוהו ואחרי שעתה יוצא מיד האשה בודאי הבעל נתנו לה ולא חיישינן שמא כתב ליתן ולא נתן ונפל ממנו ומצאתו כי היכי דאמרי' בכל שטר מלוה דנפיק מתותי יד המלוה או שטר מכר דנפיק מתותי ידא דלוקח אלא ודאי הבעל נתנו לידה וכשנתנו לה בכשרון נתנו לה בפני עדי מסירה והילכך נאמנת האשה לומר בפני פלוני ופלוני נתנו לי והלכו להם למדינת הים אבל כ) מכיון שנתן לה בעלה הגט אינה מוציאה עדי מסירה ואינה מגורשת דאמר' בינו לבינה נתנו לה. אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' אלעזר בגיטין כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אף בשטרות: ורב סבר בשטרות לא והא קתני וגובה מנכסים משועבדים ר' אלעזר תרתי אמר ורב סבר לה כותיה בחדא ופליג עליה בחדא וקי"ל הלכה כשמואל בדיני: **מתני'** ב' שששלחו ב' גיטין שוין ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו לפיכך אם אבד א' מהן הרי השני בטל. ה' שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש את פלונית ופלוני פלונית והעדים מלמטה כשרים ונותן לכל אחד ואחד: היה כותב טופס לכל אחד ואחד והעדים מלמטה את שהעדים נקראים עמו כשר: ה"ד כל וה"ד טופס א"ר יוחנן זמן אחד לכולן זהו כלל זמן לכל אחד ואחד זהו טופס וריש לקיש אמר

מסורת הש"ס

ו) [נעיל סו: עפ: לקמן פז:], ז) ס"ל נ"ג, ג) יבמות ג:, ד) חיפא ס"ל, ה) משמיה דרב ס"ל, ו) פרה פ"ט מ"ג מולין סב., ז) [נעיל ד.] תמורות לד:, ח) [עי' תוס' נעיל ד. ד"ה דקי"ל], ט) [ל"ל דרב], י) [נעיל ט: וש"ע וע' תוס' נעיל ד. ד"ה דקי"ל ותוס' כד: ד"ה בעידי מסירה], יא) [לף פח.], יב) בדפו"ל נוסף, משמיה דרב, יג) [פרה פ"ט מ"ג], יד) ל"ל לגעמא משום וכו' בכלי אי נמי משום מלאכה. תסס סופר, טו) תוקפת סי' קכד', טו) [וע' תוספות פסחים יח. ד"ה נטלו],

מוסף רש"י

כתב סופר ועד. כתב סופר אח הגט ותחם עד אחר, כשר (לעיל סז:). **וכולן.** ט"ו עניות, שהיו בהן. לאחוי המת, ספק קידושין או ספק גירושין. הוא לכתה ספק לת עדות, דלמא אינגרשה עדות, ולגבי קידושין דלמא לא מיקדשה, הרי אלו. חלצות, חולצות. ולא מפטרן בולא כלום דלמא לאו לת עדות היא, ולא לת עדות היא, דלמא לת עדות מתייבמות. דלמא לת עדות היא (יבמות ל:). **ספק קרוב לו.** שהיו מ' אמות מלומלמות ביניהן בר"ה וד' אמות קונות שם חכלו, ספק בד' אמות הקרוב לה, ספק בד' אמות הקרוב לו (שם). **כתב בכתב ידו.** דקי"ל (ב"ב קנה:) הוליא עליו כתב ידו שהוא חייב לו, גובה מנכסים בני חורין, אלמא כתב ידו בלא עדים מילתא היא (יבמות ל:). **יש עליו עדים ואין בו זמן.** כתוב, או יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד זהו ספק גירושין, דאמרינן ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר ואלו הן כתב בכתב ידו כו', וה"ל חולצת לתה כיון דגיטא הוא דאם ניסת הולד כשר, ולא מתייבמת כיון דלאו גיטא מעלא הוא דקני לה פסול לכתחילה אלכך אי אית ליה אמרי אינשי לת עדות מתייבמת (שם). **פוסלין במי חטאת.** אם שתו מהן מפני שאין מוגלין אלא מגביהין פיהן לאחר שקונטות את המים והמים נופלים מפיהם והרי הן כמו שנעשה בהם מלאכה דקי"ל (לעיל נג.) שהמלאכה פוסלתן, חוץ מן היונה מפני שמוצצת. ונאלו הנוטרים לא נעשה מלאכה (חולין סב:).

מוסף תוספות

א. דמהאי טעמא גופיה דהכא לא תצא בשיש לה בנים שלא להוציא לעז על בניה ה"א התם לרבנן כיון שאין הולד ממזר. תוס' הרא"ש לעיל נט"ל. **ב.** משום דמים חיים בענין דכתיב [במדבר יט] מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי שלא ימלא בכלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש (רש"י מולין ט ע"ב ד"ה אם ימלא) וכיון שעמדו בדבר שאינו כלי נפסלו. מיט"ק, ע"ש עוד. **ג.** דכל המקיא פסול דהואיל והפרישו מהן לשתות הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו כשמקיאות פוסלות את הראשונות דמי חטאת

אפילו זמן אחד לכולן נמי הוי טופס. לכל אחד ואחד לפסול העליונים (ז"ל כי כתבו אים פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית) הואיל והזכיר שם אים ואשה יחד לכל אחד ואחד הוי כל חד גט לעצמו ונמצא אחרון מפסיק בעדות ואין עדים מעידים אלא עליו: **לר' יוחנן דאמר כו'.** הואיל וכל אים ואשה נכתבים לבד לבד אמאי כולן כשרים: **על שאילת שלום חתמו.** ולא על הגט: **שאלו.** ט) בשלומו: **פסול.** דהוי מלתא באפי נפשיה ומפסקת: **זמן לכל אחד ואחד.** קא סלקא דעתין ביום שנכתב זה לא נכתב זה: **מאי איריא.** דמפסלי עליונים משום דאין העדים נקראים עמה: **ותיפוק ליה.** דהוו כולהו בר מבתרא נכתבו היום ונחתמו לאחר זמן שהרי לא חתמו העדים עד שנכתב האחרון. נחתם בלילה ואו דוקא אלא משום לישנא דמתני' נקט ליה דתנן בפרק שני (לעיל י.) נכתב ביום ונחתם בלילה פסול וכ"ש למחר או ליומא אוחרא: **בחד בשבא.** גירש פלוני פלונית והדר כתב בחד בשבא גופיה גירש פלוני פלונית דהשתא לא מיפסלי קמאי אלא משום הפסקה: **דהדר כתב הכי כו'.** דהוו להו כל חד באפי נפשיה ומיהו אהני לישני קמאי לאשמועינן שהעדים ידעו בכל הגיטין הללו: **ומאי שנא הא מהא דתניא כו'.** ועבד גמר לה לה מאשה ט) ולא פסלינן להו משום ולא לה ולחברתה (י) שאחרר שניהם בבת אחת ודמי לקמייתא דריש לקיש אנו פלוני ופלוני גירשנו נשינו פלונית ופלונית ואמאי בעי למיהדר ומכתב פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית הא הכא כתב כל נכסיו לפלוני ופלוני עבדי וקתני קנו כל הנכסים ונמצא כל אחד חציו בן חורין וחציו עבד לחברו ומשחררים זה את זה מצמיהן: **ולאו אוקימנא.** בפרק השולח גט (י): **בשני שטרות.** שכתב בשטר כל נכסי לפלוני עבדי ובשטר השני כל נכסי נתונים לפלוני עבדי ומסרן להן בבת אחת שלא קדם זה לזה הלכך קנו שניהם דהאי אמר כולהו דידי והאי אמר כולהו דידי: **אים פלוני כו'.** היינו כרבי יוחנן דלא קתני אנו פלוני ופלוני גירשנו כו': **ורישׁ לקיש.** אמאי קתני בהך דמסייעא ליה זמן לכל אחד ואחד כו' את שהעדים נקראין עמו כשר בלאו זמן לכל אחד ואחד ולא אמר אלא **דערבינהו מעיקרא.** דהא דקתני זמן לכל אחד ואחד כגון דכתב הכי כדקתני ריש אנו פלוני ופלוני גירשנו נשינו פלונית ופלונית פלוני גירש פלונית באחד בשבת ופלוני גירש פלונית באחד בשבת דכיון דערבינהו מעיקרא אי לא הדר אפסקינהו בזמן לא מיפסקי: **מתני' שני גיטין שלבסוף זה בלא זה.** ברוחב המגילה: **שניהם עבדים באים מבחוץ.** הראשון לתחת השני שם העד תחת הראשון ושם אביו תחת השני וכן עד שני תחתיו וחזרו וחתמו תחתיהן שני ישראלים יונים הדרים בארץ יון ובלשון יונית כדרך הזו אבל חתימת היונים אינה נקראת בחתימת העברים שבהיוני חותם יוסף בן שמעון בן יוסף שכך מתפרשת חתימתן יוסף בן (יא) שמעון כלומר בנו של יוסף שמעון ונמצא שם העד חתום על גט שני ושם אביו חתום על הראשון הלכך על כרחך היונים תחת השני חתמו כזה (יב): **אם שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר.** (יג) אם העבריים חתומים למעלה הימיני כשר ואם היונים חתומים למעלה השמאלי כשר וכגמרא פריך אידך אמאי מיפסל: **עד אחד עברי ועד אחד יוני ועד אחד עברי ועד א' יוני באים מבחוץ זה לבחוץ זה.** עד עברי ועד יוני באים מתחת גט הימין לתחת גט השמאל ועד עברי ועד יוני עוד תחתיהן באין מתחת השמאל לתחת גט הימין כגון שהיוני הראשון חתם תחת השמאלי יוסף (יג) (יד) בסוף שיטה וחזר וחתם בן שמעון בראש שיטה שניה תחת הימיני נמצא שמו תחת הימיני דהכי מיפרשה חתימה דילהו בנו של יוסף שמעון נמצא שמתחת גט הימין בא לתחת גט השמאל שם אביו על השמאל ושמו על הימין והעברי השני חתם שמו תחת גט השמאלי בסוף שיטה ושם אביו תחת הימיני בראש שיטה שתחתיה (טו) [שלא כדרכו] נמצא בא מתחת גט שני לתחת גט ראשון והיוני השני חתם תחתיו כדרכו בשיטה אחת יחאל בן תחת הראשון ונפתלי תחת השני נמצא שמו חתום על השני: **שניהם פסולים.** ובגמרא מפרש טעמא: **גמ' וליתכשר קמא בראובן ובראו בבן יעקב עד.** ויוכשרו שניהם על ידי שני עדים ראשונים: **דהא תנן.** במתניתין בפירקין: **וליתכשר האי בראובן בן.** דמשמע אני בנו של ראובן כדרך פירוש חתימת היונים וזה שחתם תחת השני אים אחר היה ושמו יעקב: **דלא כתיב עד.** ומתניתין דוקא נקט אים פלוני עד דהיכא דלא חתם פלוני בן פלוני בעינן עד: **דלאו יעקב הוא.** אלא (ד) של זה בנו היה: ודלמא

וליתכשר האי בראובן והאי בבן יעקב עד. א) תימה לר"י היכי ליתכשר בראובן הא לא תנא אלא אים פלוני עד כשר אבל אים פלוני בלא עד לא ואור"י ב) דפשיטא ליה דראובן קאי אבן יעקב עד דבתריה והוי כאילו כתב בהדיה דראובן עד:

וליתכשר האי בראובן בן והאי ביעקב עד. ג) פירש בקונטרס דראובן בן משמע אני בנו של ראובן כדרך פירוש חתימת יוניס (ד) וזה שחתם תחת השני אים אחר היה ושמו יעקב (ה) ולפירושו שפי' שחתם כחתימת יונית בחנם פירש שיעקב הוא אים אחר שיוכל לפרש הוא יעקב הוא עצמו בן ראובן ופירוש דחוק לומר שהעברי חתם בדרך חתימת יוניס ורלאה לפרש דראובן בן דקאמר הוא בן יעקב ולא חש ראובן לכתוב שם יעקב אביו לפי שהוא כתוב וחתום על גט שני ונקרא יפה ראובן בן יעקב: **דידעינן** ביה בהאי חתימת ידא דלאו דיעקב. משמע דבסתמא (ו) היה לנו לתלות ביעקב אע"ג דבעי קיום חותמין מסתמא השליח שאומר בפני נכתב וכו' מכיר חתימת ידו אי נמי איכא למימר דמיירי בא"י דאין צריך קיום חותמין כיון שאין עליו עורלין: ודלמא

אפילו זמן אחד לכולן נמי הוי טופס אלא היכי דמי כלל דכתב אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית מתקיף לה רבי אבא לר' יוחנן דאמר זמן אחד לכולן זהו כלל ליחוש דלמא כי חתמו סהדי אבתרא הוא דחתימי מי לא (ו) **תניא** א) **עדים חתומין על שאילת שלום בגט פסול חיישינן שמא על שאילת שלום חתמו לאו איתמר עלה א"ר אבהו** ב) **לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן שאלו פסול ושאלו כשר ה"נ** ג) **דכתיב ביה פלוני ופלוני ופלוני ותו לרבי יוחנן דאמר זמן לכל אחד זהו טופס מאי איריא משום טופס ותיפוק ליה דהוה ליה נכתב ביום ונחתם בלילה א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי הכי אמרינן משמיה דרבי יוחנן** ד) **דכתיב בהו בחד בשבא בחד בשבא א"ל רבינא לרב אשי לריש לקיש דאמר זמן אחד לכולן נמי טופס הוי** (ו) **והיכי דמי כלל דכתיב ביה הכי אנו** ה) **פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית נמצאו שתי נשים מתגרשות בגט אחד והתורה אמרה וכתב לה** ג) ו) **ולא** ג) **לה ולחברתה** ז) **דהדר כתב פלוני גירש ופלוני גירש פלונית א"ל רבינא לרב אשי ומאי שנא מהא** ז) **דתניא הכותב כל נכסיו לשני עבדיו קנו ומשחררין זה את זה ולאו אוקימנא בשני שטרות תניא כוותיה דר' יוחנן תניא כוותיה דריש לקיש תניא כוותיה דר' יוחנן חמשה שכתבו בתוך הגט איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית ופלוני פלונית וזמן אחד לכולן והעדים מלמטה כולן כשרים** ח) **ותנתן לכל אחת ואחת זמן לכל אחד ואחד והעדים מלמטה** ח) **את שהעדים נקראים עמו כשר ר' יהודה בן בתירא אומר אם יש ריוח ביניהן פסול ואם לאו כשר שאין זמן מפסיקן תניא כוותיה דריש לקיש חמשה שכתבו בכל בתוך הגט אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית וזמן אחד לכולן והעדים מלמטה כולן כשרין ותנתן לכל אחת ואחת זמן לכל אחד ואחד וריוח לכל אחד ואחד והעדים מלמטה את שהעדים נקראין עמו כשר ר"מ אומר אע"פ שאין ריוח ביניהם פסול שהזמן מפסיקן וריש לקיש מאי איריא זמן לכל אחד ואחד הא אמר זמן אחד לכולן נמי טופס הוי הני מילי היכא דלא ערבינהו מעיקרא אבל הכא דערבינהו מעיקרא אי פליג להו זמן אין אי לא לא: מתני'** ט) **שני גיטין כתבן זה בצד זה ושנים עדים עברים באים מתחת זה לתחת זה ושנים עדים יונים באים מתחת זה לתחת זה את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר** י) **עד אחד עברי ועד אחד יוני ועד אחד עברי ועד אחד יוני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין: גמ'** כ) **וליתכשר האי בראובן והאי בבן יעקב עד דהא תנן בן איש פלוני עד כשר דכתב ראובן בן אקמא ויעקב עד אבתרא וליתכשר האי בראובן בן וליתכשר האי ביעקב עד דהא תנן איש פלוני עד כשר** ל) **דלא כתב עד ואיבעית אימא** מ) **לעולם דכתב עד ודידעינן בהא חתימה דלאו דיעקב הוא** ודלמא

גט		גט	
ראובן	בן	יעקב	עברי
קמא	בן	לוי	עברי
יוסף	בן	שמעון	יוני
נפתלי	בן	יחאל	יוני

עמו וקורא אותן ראשונים לפי סדר המשנה דתני שני עדים עברים ושני עדים יונים וגט השמאלי שהעדים נקראים עמו פסול.

מסורת הש"ס

א) ב"מ קטו. [מוספ' פ"ז], ב) [קדושין יד.], ג) [ע' תוס' עירובין טו: ד"ה וכגון ותוס' לעיל כא: ד"ה בכתיבה], ד) לעיל מב., ה) בדפו"ר, וימתן, וכן בסמוך וכל"ל, יעב"ן, ו) [מוספות על זה לקמן ע"ב], ז) בכ"י בגלפסי ליתא לכל זה, ח) בדפו"ר, בשלומה, ט) [לעיל לט:], י) [לעיל מב.], יא) בדפו"ר ותו"ט ליתא מיבא, שמעון, יב) [הנדפס בדפוס וילנא הוא בטעות וצ"ל זה לוי לפי הכמ"ן], יג) עי' רש"י על הרי"ף והגהות מו"י סס, יד) ס"א בלשם, טו) הנוסף בסוגריים הוא טעות. רש"ש,

הגהות הב"ח

(א) גמ' מוספ הוי אלא היכי דמי: (ב) רש"י ד"ה ומאי שנא וכו' כששחרר: (ג) ד"ה על אחד עבדי וכו' תחת השמעלי יוסף בן בסוף שיטה וחזר ותחם שמעון כל"ל: (ד) ד"ה דלאו יעקב הוא אלא בנו של זה היה:

מוסף רש"י

הכותב כל נכסיו לשני עבדיו. שכתב שני שטרות, כל נכסיו לזה וכל נכסיו לזה, וחיכה לגליא אחד בבת אחת לשניהם, דפליג דלא קדם אחד לחבירו, קנו ומשחררין זה את זה. לפי שכל אחד זכה בחלי חבירו (לעיל מב.).

מוסף תוספות

א. השתא משמע דפשיטא דקמא כשר בראובן גרידא, מדלא מייתי ראיה דכשר כמו מבן יעקב עד. תוס' ב"מ קסא ע"א ד"ה ולתכבר [נמשך לע"ז]. ב. דאינו חושש לחתום עד לפי. תוס' הרא"ש [וע"ע תוס' ב"מ סז]. ג. השתא נמי [קשה] היכי פשיטא ליה דקמא כשר בראובן בן גרידא. תוס' ב"מ שם. ד. והוי כמו בן איש פלוני. תוס' ב"מ שם. ה. [והיינו דקאמר] והאי ביעקב עד. תוס' ב"מ שם. ו. אי לאו דידעינן בהאי חתימה דלאו דיעקב היא. שיט"ק.

פסקי רי"ד

אפילו זמן אחד לכולן זהו תופס. ה"ד כלל דכתיב ביה הרי אנו פלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית ופלונית. מתקיף לה ר' אבא לר' יוחנן דאמר זמן אחד לכולן זהו כלל ליחוש כי חתימי שהדי אבתרא הוא דחתימי פי' הואיל וכל שם איש ואשה נכתבים לבד דילמא דעדים אבתרא חתימי ולא אכולהו מי לא תניא עדים החתומים על שאלת שלום בגט חיישינן שמא על שאלת שלום חתמו ולאו מי איתמר עלה א"ר אבהו לדידי מיפרשא לי מיניה דר' יוחנן שאלו פסול ושאלו כשר הכא נמי דכתיב ביה איש פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית ופלוני פלונית פי' שהוא"ו מוסיף על ענין ראשון ומחבר את כולן ואכולהו משהדי: ותו לר' יוחנן דאמר זמן לכל אחד זהו תופס מאי איריא משום תופס תיפוק לי דהוה ליה נכתב ביום ונחתם בזמן לא מיפסקי: **מתני' שני גיטין שלבסוף זה בלא זה.** ברוחב המגילה: **שניהם עבדים באים מבחוץ.** הראשון לתחת השני שם העד תחת הראשון ושם אביו תחת השני וכן עד שני תחתיו וחזרו וחתמו תחתיהן שני ישראלים יונים הדרים בארץ יון ובלשון יונית כדרך הזו אבל חתימת היונים אינה נקראת בחתימת העברים שבהיוני חותם יוסף בן (יא) שמעון כלומר בנו של יוסף שמעון ונמצא שם העד חתום על גט שני ושם אביו חתום על הראשון הלכך על כרחך היונים תחת השני חתמו כזה (יב): **אם שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר.** (יג) אם העבריים חתומים למעלה הימיני כשר ואם היונים חתומים למעלה השמאלי כשר וכגמרא פריך אידך אמאי מיפסל: **עד אחד עברי ועד אחד יוני ועד אחד עברי ועד א' יוני באים מבחוץ זה לבחוץ זה.** עד עברי ועד יוני באים מתחת גט הימין לתחת גט השמאל ועד עברי ועד יוני עוד תחתיהן באין מתחת השמאל לתחת גט הימין כגון שהיוני הראשון חתם תחת השמאלי יוסף (יג) (יד) בסוף שיטה וחזר וחתם בן שמעון בראש שיטה שניה תחת הימיני נמצא שמו תחת הימיני דהכי מיפרשה חתימה דילהו בנו של יוסף שמעון נמצא שמתחת גט הימין בא לתחת גט השמאל שם אביו על השמאל ושמו על הימין והעברי השני חתם שמו תחת גט השמאלי בסוף שיטה ושם אביו תחת הימיני בראש שיטה שתחתיה (טו) [שלא כדרכו] נמצא בא מתחת גט שני לתחת גט ראשון והיוני השני חתם תחתיו כדרכו בשיטה אחת יחאל בן תחת הראשון ונפתלי תחת השני נמצא שמו חתום על השני: **שניהם פסולים.** ובגמרא מפרש טעמא: **גמ' וליתכשר קמא בראובן ובראו בבן יעקב עד.** ויוכשרו שניהם על ידי שני עדים ראשונים: **דהא תנן.** במתניתין בפירקין: **וליתכשר האי בראובן בן.** דמשמע אני בנו של ראובן כדרך פירוש חתימת היונים וזה שחתם תחת השני אים אחר היה ושמו יעקב: **דלא כתיב עד.** ומתניתין דוקא נקט אים פלוני עד דהיכא דלא חתם פלוני בן פלוני בעינן עד: **דלאו יעקב הוא.** אלא (ד) של זה בנו היה: ודלמא

עין משפט נר מצוה

נח א ב מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' כה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף ג:
נט ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ע ובהג"ה:
ס ד ה ז מיי' שם הל' יט טוש"ע שם וסע"י:
סא ח טוש"ע שם סעיף ט:
סב ט י מיי' שם הל' כח טוש"ע שם סעיף מ:
כ [מיי' שם ה"ק]:
סג ל מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:
סד מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף מ:

פסקי רי"ד (המשך)

בלילה פי' דקס"ד שביום שנכתב זה לא נכתב זה וכולהו הוו נכתבו ביום ונחתמו לאחר זמן א"ל מר קשישא בריה דרב אידי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דר' יוחנן דכתיב ביה הכי בחד בשבא בחד בשבא בחד בשבא א"ל רבינא לרב אשי לר"ל דאמר ה"ד כלל דכתב ביה הכי אנו פלוני ופלוני ופלוני גירשנו את נשותינו פלונית ופלונית ופלונית נמצאו ב' נשים מתגרשות בגט אחד והתורה אמרה וכתב לה ולא לה ולחברתה דהדר נכתבים פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית ופלוני פלונית וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן: **מתני'** ב' גיטין שכתבן זה בצד זה לרוחב המגילה א' מימין וא' משמאל. ושני עדים עברים באין מתחת זה לתחת זה וכו' וב' עדים עברים חתומים בלשון קודש והיו חתומים מתחת זה לתחת זה שלא היו חתומים שמם ושם אבותם תחת גט אחד כמו שנעשין כל העדים החתומים תחת כל גט וכל שטר אלא כתבו שמם תחת גט הימיני ושם אבותם תחת השמאלי וכן השני כתב יוסף תחת הימיני בן שמואל תחת השמאלי נמצאת החתימות מושכות מגט זה לגט זה שמותם כתבו תחת הימיני ושמות אבותיהם תחת השמאלי ועוד חזרו וחתמו תחתיהן שני ישראל יונים הדרים בארץ יון ולא חתמו בלשון קודש אלא בלשון יונית והיתה חתימתן נמי מושכת מתחת הימיני לתחת השמאלי ומנהג היונים הוא בשמותם ראובן בן יעקב [יעקב] הוא שם העד וראובן הוא שם האב שכך מתפרש ראובן מי הוא בנו יעקב וחתמו שני היונים כך תחת העברים דן בן נפתלי גד בן אשר דן בן היה כתוב תחת הימיני ונפתלי תחת השמאלי ומתפרש נפתלי בן דן וכן השני גד בן היה כתוב תחת הימיני ואשר תחת השמאלי נמצא עכשיו שני עברים חתומים תחת הימיני ושני עדים יונים חתומים תחת השמאלי את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר. דהיינו הימיני שהעברים נקראים

ודלמא בשמא דאבוה חתים. דיש לנו לתלות ולהכשיר כיון שחתם אביו תחת גט השני: **ודלמא** סימנא שוייה דהא רב **צייר כו'.** אע"ג דהתם בעו לאפקועי לשמייהו בדיקקי[א] מעיקרא כדאמר בגט פשוט[יד] (ב"ב קסא:) ובהשולח (לעיל לו.) הכא יש להכשיר אע"ג דלא עו) אפקע בשטר מעיקרא כיון שאמו חתום תחת גט הראשון: **דהא** תנן **גט שכתבו עברית ועדיו יונית וכו'.** אבל מגופיה דמתני' לא מייתי דקתני את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר ולא מפליג בין כתבו שזה לעדיו לאינו שזה דאיכא לתרוויי דבכתבו שזה לעדיו איירי: עו) **עד אחד עברי ועד אחד יווני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין.** פירש בקונטרס על כל גט חתום עברי ויווני ולפירושו נראה דגרסינן עד אחד עברי ועד אחד יווני באין מתחת זה לתחת זה ועד אחד עברי ואחד יווני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולים ובגמ' גריס ולית כשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יווני ועל אותן שמפרשים שמיירי שהעדים חותמים כדרכם כל חתימה בשיטה אחת הקשה בקונטרס א"כ לא משכחת עברי חתום על השני ומתני' פלגינהו עברי ויווני לזה ועברי ויווני לזה ועוד דבגמ' פריך ולית כשר האי בעברי ויווני והאי בעברי ויווני ור"ת מפרש שיש לישב שכל חתימה מכוונת[יז] בשיטה אחת ולא גרסינן במתני' אלא עד אחד עברי ועד אחד יווני ועד אחד עברי ועד אחד יווני באין מתחת זה לתחת זה ולא גרסינן מתחת זה וכו' עד [יח] לסוף ובגמ' נמי לא גרסינן אלא ולתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני ותו לא[ב] והכי פירושו [יט] לא מיבעיא אי לא חיישינן לגזולנית דאז יש להכשיר שניהם הראשון בשני עברים והשני בשני יווניים אלא אפילו חיישינן לגזולנית ואי אפשר להכשיר שניהם[ג] קמא מיהא ליתכשר בעד אחד עברי [כדרכו][ד] ואחד יווני [גזולנית] והוה מצי למימר דקמא מיהא ליתכשר בכולהו דכולהו קיימי עליה[ה] אלא אלא הוצרך להכשיר הראשון אלא בעברי ויווני ומשני דתנא דידן דחייש לגזולנית פוסל שניהם דחייש דלמא חתמו תלתא אחד ואחד עברי הראשון אקמא ועברי השני ושני יווניים אשני ואתם עברי השני גזולנית[ו] אי יווני הראשון אתם גזולנית אקמא עם שני עברים ויווני האחרון אשני[ז]: **חתמו עדים בראש הדף.** ופ"ת אמאי איצטריך למתני סיפא הקיף ראשו של זה בגד ראשו של זה דשניהם פסולין היינו בראש הדף וי"ל דאיצטריך למיפסל גגו של עדים כנגד גגו של כתב למאי דמסקינן בגמ' דלא איירי ברמי כי עיברא דמהכא[ח] לא שמעינן אלא שרגלי חתימת עדים כנגד גג הכתב אע"פ דהא נמי שמעינן מסיפא איכא למימר דאיצטריך דן דהכא משום דהוה אמינא דן דשניהם פסולין היינו משום דכי היכי דלא קיימי אהאי לא קיימי נמי אהאי אבל הכא דאין כאן אלא גט א' א"כ ודאי קיימא עליה תחתיה זו וסיפא דסיפא דראשו של זה בגד סופו של זה אשמעינן דלא פסלי מטעם דכי היכי דלא קיימי אהאי לא קיימי אהאי ולרש"י דגרס מעיקרא סופו של זה בגד סופו של זה לא הוה צריך סיפא דסיפא אלא דבל גווני משמיענו ויש ספרים דלא גרסי לה ובגמ' נמי לא מייתי לה: **וניחוש דלמא תרי גיטי הוו.** ולעיל נמי חיישינן לגזולנית ופסקי אע"ג דלעיל תליגן להכשיר דפריך וליתכשר האי כו' התם משום דאיכא רגלים לדבר שהתם שם אביו תחת הגט השני אם כן עליו נמי התם:

הכא

זמן דבפרח ועדים דקמא. התך סופו של ראשון שהיה שלו מפני תנאי שהיה בו ואתך ראשו של שני והשווהו לתחלתו של ראשון וכוון חתיכת סופו של ראשון תיבה אצל תיבה של שיור השני ומגרשה בשני אותי גיטין והעדים לא על שלו אתמו: **כשש ריוח מלמטה.** גליון תחת הראשון דודאי לא נתתך ממנו כלום ולא נכתב בו יותר: **ודלמא זמן דבפרח מיגו גוייה.** שמא הגט שלו נמלך מלגמרו ולמעלה הימנו בגדו היה גט אחר כתוב ואתמוה וכשאזר ונמלך לגרשה אתך עליונו של שני וכוון תיבה אצל תיבה לגמור גט שלו:

כשש

ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים מלמטה את שהעדים נקראים בסופו כשר. גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית עד א' עברי ועד א' יוני ועד א' יוני ועד א' עברי כשר כתב סופר ועד כשר איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן פלוני ולא כתב עד כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלם כותבין כתב חניכתו וחניכתה כשר פי' חלק הגט לשני דפים לרוחב המגילה והשלים הדף הימני ולא הספיק לכתוב בו כל הגט וכתב מקצתו הנשאר בדף השני השמאלי וחתמו העדים מלמטה כשר ולא אמרינן שאין העדים מעידין אלא על מה שכתוב בדף זה שחתמו תחתיו אלא על כל הגט מעידים כתבו העדים בראש הדף ואח"כ כתבו הגט תחת חתימת העדים פסול שדרך העדים לחתום למטה ומעידין על מה שכתוב למעלה וסתם מתניתין ר' מאיר הוא דאמר עדי חתימה כרתי. או שחתמו העדים מן הצד של גט או בצד ימין או בצד שמאל או שחתמו מאחריו של גט והיה גט פשוט פסול דמקושר חותמין העדים מאחוריו על הקשרים

ראובן תחת הימני בן יעקב תחת השמאלי וכן נפתלי בן דן שהיה יוני והוא חתום דן בן נפתלי שמקדים שם אביו לשמו נכתב בשיטה שניה דן בן תחת השמאלית ובשיטה שלישית תחת הימני שנמצא עכשיו שמו תחת הימני ושם אביו תחת השמאלית ובשיטה הרביעית חתם יוסף בן שמעון שהוא עד עברי וכתב יוסף בסוף השיטה תחת גט השמאלית ובן שמעון כתב בסוף שטה החמישית תחת גט הימני (ואשר תחת השמאלית שנמצא שמו ושם אביו תחת הימני) ואשר בן גד יוני שהוא חתום גד בן אשר כתב בשיטה הששית גד בן תחת הימני ואשר תחת השמאלית שנמצא שמו תחת השמאלית ושם אביו תחת הימני ופוסל התנא את שתיהן. ומקשה וליתכשר האי בעד א' עברי ועד א' יוני דתנן עד א' עברי ועד א' יוני והאי בעד א' עברי ועד א' יוני. ומהדר הא תני זעירי שניהן כשרים ותנא דידן דילמא גזולנית חתם חד מינייהו ולא ידעי הי ניהו והוו להו תלת אחד וחד אחד הילכך שניהן פסולין פי' התם דמכשיר עד א' יוני משום שחתם בין שמו בין שם אביו תחת הגט אבל הכא שנמשכת חתימתן מגט זה לגט זה י"ל שמא א' מהן חתם גזולנית פי' הפך ושינוי מנהגם וחתם כמנהג העברים והילכך

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פ"א מהל' גירושין הל' יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' א:

סו ב מיי' פכ"ז מהלכות מלוה הל' ד סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' מה סעיף יד:

סז ג מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' כד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף ז:

סח ד מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעי' ד:

סט ה מיי' שם הל' כג: ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

ע ז מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף יד:

עא ח (מיי' שם הל' יב) טוש"ע שם סעי' יא:

עב ט מיי' שם פ"ג הל' יג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכט סעיף א:

גליון הש"ס

מתני' שייר מקצת הגט וכתבו. עיין סוטה דף ח ע"ב תד"ה כתבה:

הגהות הב"ח

(א) במשנה בראש הדף או מן הלד: (ב) שם ועד אחד יוני כשר כתב:

פסקי רי"ד

ומקשה וליתכשר האי בשני עדים יוונים והאי בשני עדים עברים מי לא תנן גט שכתבו עברית ועדיו יונית כשר פי' גט שכתבו בלשון הקודש ועדיו היו ישראל יונים וחתמו תחתיו ב' יונים כשר והכא נמי ליתכשר גם השמאלי בשני עדים יונים ואע"ג דהתם דמכשר חתמו היונים שמם ושם אבותם תחת הגט והכא האריכו חתימתן וכתבו שמם תחת השמאלי ושם אבותם תחת הימני מה בכך העיקר הוא שמם שהרי גם העברים כתבו שמם תחת הימני ושם אבותם תחת השמאלי וכמו שהימני כשר בשני עדים עברים כך יהא גט השמאלי כשר בשני עדים יונים ומהדר הא תני זעירי שניהם כשרין ותנא דידן דילמא גזולנית חתים וכולהו אחד הוא דחתימי פי' תנא דמתני' דפסל השמאלי משום דחייש דילמא שני עדים היונים לא חתמו כמנהג היוונים אלא היפך ממנהגם וכמנהג העברים חתמו שמקדימין לכתוב שמם ואח"כ שם אביהם וכשחתמו היינו דן בן נפתלי גד בן אשר י"ל דן וגד הם העדים ונפתלי ואשר הם האבות ונמצא שכל ד' העדים אינן חתומים אלא תחת הימני והשמאלי אין עליו עדים כלל ומשום זה הוא פסול. עד א' עברי וכו' שניהן פסולין פי' א' עברי וא' יוני נמשכת חתימתן מתחת הימני לשמאל דהיינו שמם תחת הימני ושם אבותם תחת השמאלי ועוד ב' אחרים נמשכת חתימתן מתחת השמאלי לתחת הימני א' עברי וא' יוני שחתם בשטר ראשונה ראובן בן יעקב וכתב ראובן תחת הימני בן יעקב תחת השמאלי וכן נפתלי בן דן שהיה יוני והוא חתום דן בן נפתלי שמקדים שם אביו לשמו נכתב בשיטה שניה דן בן תחת השמאלית ובשיטה שלישית תחת הימני שנמצא עכשיו שמו תחת הימני ושם אביו תחת השמאלית ובשיטה הרביעית חתם יוסף בן שמעון שהוא עד עברי וכתב יוסף בסוף השיטה תחת גט השמאלית ובן שמעון כתב בסוף שטה החמישית תחת גט הימני (ואשר תחת השמאלית שנמצא שמו ושם אביו תחת הימני) ואשר בן גד יוני שהוא חתום גד בן אשר כתב בשיטה הששית גד בן תחת הימני ואשר תחת השמאלית שנמצא שמו תחת השמאלית ושם אביו תחת הימני ופוסל התנא את שתיהן. ומקשה וליתכשר האי בעד א' עברי ועד א' יוני דתנן עד א' עברי ועד א' יוני ועד א' עברי ועד א' יוני והאי בעד א' עברי ועד א' יוני. ומהדר הא תני זעירי שניהן כשרים ותנא דידן דילמא גזולנית חתם חד מינייהו ולא ידעי הי ניהו והוו להו תלת אחד וחד אחד הילכך שניהן פסולין פי' התם דמכשיר עד א' יוני משום שחתם בין שמו בין שם אביו תחת הגט אבל הכא שנמשכת חתימתן מגט זה לגט זה י"ל שמא א' מהן חתם גזולנית פי' הפך ושינוי מנהגם וחתם כמנהג העברים והילכך

מסורת הש"ם

א) ב"ב קסא: לעיל לו., ב) ב"ב קסב:, ג) [ע' בפירוש ערך גדל סאריך בפירוש הזה], ד) פי' לו מן הלכה, ה) גי' ירושלמי וכ"ר מלמעה, ו) לעיל יט:, ז) לעיל סו: עא: פו:, ח) ב"ב קסא., ט) [ע' תוס' לקמן פח. ד"ה וכן וע"ש תוס' לעיל לד: ד"ה וחוזן], י) [ב"ב דף קסב.], יא) בדפו"ר, ופכך, יב) ברש"י שבר"ף, דפסל את הגט השני קסבר, יג) פי' דהייט שזה אחרונה, יד) לא מצאתי בגט פשוט, טו) ל"ל בקנ. רש"ל, טז) שייך לעיל במשנה, יז) במהרש"א הגיהסא: תחימות ממוונות, יח) בתוס' הרא"ש איתא לגמרא, יט) עיין רש"ל.

לעזי רש"י

קולומי"ל. עמודה, טור.

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

מוסף תוספות

א. שטרי שאלות ותשובות ושלומות. רש"י לעיל לו ע"ב. ב. ולהכשיר האחד לבדו הוא בא רשב"ם. אותו שהעדים נקראין עמו ליתכשר ממה נפשך. תוס' הרא"ש. ג. [ד]שלשה האחרונים חתמו גזולנית מ"מ. רשב"ם. ד. שאין הראשון חותם גזולנית לעולם אלא כדרכו, דעל מה יהפך חתימתו. רשב"ם. ה. [ד]אי חתימי [יונים] גזולנית הרי ארבעתן קיימי אימני. תוס' הרא"ש. ו. ויוני קמא ויוני בתרא כהלכתו, והוה להו תלתא השמאלי וחד אימני. תוס' הרא"ש. ז. הלכך שניהם פסולין. שם. ח. מרישא דחתמו בראש הדף. שם.

פסקי רי"ד (המשך)

היוני הראשון שחתם דן בן נפתלי שמא כמנהג העברים חתם שקידם שם העד לשם אביו ודן הוא העד ועל השני הוא חתום ולא על הראשון ואין בראשון אלא עד א' והוא ראובן בן יעקב והשני שהוא השמאל מעיד דן בן נפתלי ויוסף בן שמעון וגד בן אשר שהוא יוני שחתם כמנהגו. אי נמי יש לומר דן בן נפתלי שהוא יוני הראשון חתם כמנהגו ויש על הגט הימני אחד עברי ואחד יוני וגם היווני השני דהיינו גד בן אשר יש לומר כי חתם גזולנית חתם והקדים שמו לשם אביו ועל הימיני מעיד ואין לשמאלי כ"א עד אחד עברי בלבד משום הכי שניהן פסולין. גזולנית נקראת יד השמאלית ומשום זה כל המשנה מנהגו יקרא גזולנית כאדם שמשנה מנהגו ועושה מלאכתו בידו השמאלית: **מתני'** שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר כתבו העדים בראש הדף מן הצד או מאחוריו בגט פשוט פסול הקיף

גמ' שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר. מתני' מן הצד או מאחוריו בגט פשוט פסול הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים מלמטה כשר. גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית עד א' עברי ועד א' יוני ועד א' עברי כשר כתב סופר ועד כשר איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן פלוני ולא כתב עד כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלם כותבין כתב חניכתו וחניכתה כשר פי' חלק הגט לשני דפים לרוחב המגילה והשלים הדף הימני ולא הספיק לכתוב בו כל הגט וכתב מקצתו הנשאר בדף השני השמאלי וחתמו העדים מלמטה כשר ולא אמרינן שאין העדים מעידין אלא על מה שכתוב בדף זה שחתמו תחתיו אלא על כל הגט מעידים כתבו העדים בראש הדף ואח"כ כתבו הגט תחת חתימת העדים פסול שדרך העדים לחתום למטה ומעידין על מה שכתוב למעלה וסתם מתניתין ר' מאיר הוא דאמר עדי חתימה כרתי. או שחתמו העדים מן הצד של גט או בצד ימין או בצד שמאל או שחתמו מאחריו של גט והיה גט פשוט פסול דמקושר חותמין העדים מאחוריו על הקשרים

ודלמא בשמא דאבוה חתים לא שביק אינש שמיה וחתים שמא דאבוה ודילמא סימנא שוייה דהא [ג]רב צייר כוורא רבי חנינא חרותא רב חסדא סמ"ך רב הושעיא עי"ן רבה בר רב הונא צייר מכותא לא חציף אינש לשוויי לשמא דאבוה סימנא וליתכשר האי בשני עדים עברים וליתכשר האי בשני עדים יונים דתנן גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית כשר וכ"ת כיון [א]דמופלג בשני שיטין לא [ב]והאמר חזקיה [ב]מלאהו בקרובים כשר הא תני זעירי שניהן כשרין ותנא דידן דלמא [ג]גזולנית חתים וכולהו אחד הוא דחתימי: עד אחד עברי ועד אחד יוני: וליתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יוני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יוני דהא תנן עד אחד עברי ועד אחד יוני כשר הא תני זעירי שניהם כשרים ותנא דידן דלמא גזולנית חתים ותלתא אחד וחד אחד: **מתני'** [ד]שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר [ד]חתמו עדים בראש הדף [ה] [ד]מן הצד או מאחריו בגט פשוט פסול [ה]הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין [ו]סופו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את שהעדים נקרין עמו כשר ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים [ז]באמצע את שהעדים נקרין בסופו כשר [ז]גט [ח]שכתבו עברית ועדיו יוונית יוונית ועדיו עברי' עד אחד עברי ועד אחד יווני [ט] [ז]כתב סופר ועד כשר [ח]איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד כשר [ט]וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין [מ]כתב חניכתו וחניכתה כשר: **גמ'** וליחוש דלמא הני תרי גיטי הוו ואיתרמי ליה זמן דקמא ועדים דבתרא וגזייה לזמן דבתרא ועדים דקמא א"ר אבא אמר רב כשיש ריוח מלמטה ודלמא זמן דבתרא מיגו גזייה כדא"ר אבא א"ר כשיש ריוח מלמטה

הכא

ודלמא בשמא דאבוה חתים. על השני ועל שניהם חתם: **לייר כוורא.** בחתימת ידו ולא היה כותב שמו: **חרוסתא.** עגל של דקל: **מכוסתא.** גם שפורשין עליו וילון של ספינה: **שבחבו.** כתב שלו: **וכי תימא כיון דמופלג.** חתימת עדיו שני שיטין מכתבו אותן שיטין שחתמו בהן הבאין מתחת הראשון שמות אבותיהן תו לא מיתכשר דתניא בגט פשוט[יד] הרחיק את העדים מן הכתב שני שיטין פסול: **והאמר חזקיה.** התם: **מילאהו.** לאותו אויר בקרובים כשר דלא קפדינן אלא אאויר ואל תתמה שהרי אויר פוסל בשלשה בסוכה [יא]סכך פסול פוסל באלרגבה: **והתני זעירי.** בהנך תרי גיטי דמתני' שניהם כשרין: **ותנא דידן.** דפסל אחרון[יב] קסבר דלמא גזולנית חתום היוונים כלומר אלא כמנהגם אלא כדרך העבריים חתמו: **כולהו אחד.** כולן על ראשון. כל שלא כמנהגן קרי גזולנית ורליתי בתשובת הגאונים אדם המשתמש ביד השמאלית קורין לו במקומנו גזולנית לפי שמשנה מסדר המשתמשין: **וליתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יווני גרסינן: דלמא גזולנית חתים.** בהני יווניים חיישינן דלמא גזולנית חתים חד מינייהו שמא יוני הראשון חתם כדרך שחתם למעלה כמו שמעלה אינו רואין אם אביו דן בן נפתלי ואין לו אלא עד אחד ולא הוה אלא עד אחד ולא הוה אלא עד אחד ולא הוה

הכא נמי כשיש ריוח מלמעלה ודלמא אימלוכי אימליך וכתב דכתב הרי את מלמטה ומותרת מלמעלה ודלמא איתרמי ליה כולי האי לא חיישינן רב אשי אמר [א]דידיעה ביה מתחתא דמגילתא: חתמו עדים בראש הדף [וכו']: איני והא רב חתים מן הצד התם בשגגו כלפי כתב אלא הא דקתני הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין וליחזי הי מינייהו כלפי כתב וליתכשר התם דרמי ליה כעיברא אי הכי סיפא דקתני ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את שהעדים ניקרין בסופו כשר ואי דרמי כעיברא לאו בהדי האי מיקרי ולאו בהדי האי מיקרי אלא רב בדיסקי הוה חתים: גט שכתבו עברית וכו' כתב סופר ועד כשר: [ו]א"ר ירמיה [ב]חתם סופר שנינו א"ר חסדא הא מני ר' יוסי היא דהיא כתובת חתנים דאתיא לקמיה דר' אבהו דהוו ידעי ליה לטופסא ולחתימת ידא דחד סהדא סבר לאכשורה א"ל ר' ירמיה חתם סופר שנינו: כתב חניכתו וחניכתה כשר: ת"ר חניכת אבות בגיטין עד י' דורות רבי שמעון בן אלעזר אומר[ג] ג' דורות כשר מכאן ואילך פסול כמאן אזלא הא דא"ר חנינא כתב חניכת אבות בגיטין עד ג' דורות כמאן כר"ש ב"א אמר רב הונא מאי קראה [ד]כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם א"ר יהושע בן לוי לא חרבה ארץ ישראל עד שעבדו בה ז' בתי דינים ע"ז ואלו הן ירבעם בן נבט ובעשא בן אחיה ואחאב בן עמרי ויהוא בן נמשי ופקח בן רמליהו ומנחם בן גדי והושע בן אלה שנאמר [ד]אומללה יולדת השבעה נפחה נפשה באה שמשה בעוד יומם בושה וחפרה אמר רב אמי [ה]מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים א"ל רב כהנא ורב אסי לרב כתיב ביה בהושע בן אלה [ו]ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל [ז]וכתיב [ח]עליו עלה שלמנאסר וגו' אמר להו [ט]אותן פרדסיאות שהושיב ירבעם על הדרכים כדי שלא יעלו ישראל לרגל בא הושע וביטלן ואעפ"כ לא עלו ישראל לרגל אמר הקב"ה אותן שנים שלא עלו ישראל לרגל ילכו בשבי [י]אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ואמרי לה אמר רב חסדא [יא][אמר רבי ירמיה] דרש מרימר מאי דכתיב [יב]וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו משום דצדיק ה' אלהינו וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו אלא צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה [יג]החרש והמסגר אלף חרש שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין מסגר כיון שסוגרין שוב אינן פותחין וכמה[יד] אלף עולא אמר שהקדים שתי שנים [ו]לונושנתם אמר

כשיש ריוח מלמעלה. דודאי לא נכתב בו יותר: **ודלמא אימלוכי אימליך.** מתחילה שלא לגרשה והדר אימליך לאחר זמן לחזור ולגומרו ונמצא הראשון בטל. פ"ב ה"ל נכתב ביום ונחתם לאחר זמן דהוא"ל ויש ריוח מלמעלה נראין כן הדברים: **הרי את מלמטה ומותרת מלמעלה.** דבתוך כדי גמר דבור ליכא למימר דמימלך אלא גומר עד לכל אדם ונמלך: **ודלמא הכי איתרמי.** שבתוך כדי גמר דבור חזר בו: **רב אשי אמר.** כולהו קשייתא בהכי מיתרצן כגון דידיעה ביה מתחתא דמגילתא שניכר ביה מתיחת הקלף סביב סביב כל הגט שלא היה בו קלף אלא זה לא למעלה ולא למטה שניכר סביבות הקלף שחור ועב שלא נגע שם תער הגלבים שדרך עושי קלפים שקורסים אבנים סביב למתוח הקלף וממתילין לתקנו בסמוך וכשאין ריוח מלמטה עסקינן דליכא למיפרך אימלוכי אימליך: **בשגגו.** של חתימה כלפי כתב הגט דהאי ודאי על גט זה חתם ומתני' בשרגלי החתימה כלפי כתב הגט דליכא למימר שמא למעלה מאותה חתימה היה כתוב שטר ועליו חתמו העדים: **ליחזי הי מיניייהו.** גגו כלפי כתב וליתכשר דודאי עליו חתמו דקשי"ל שהעדים חותמין ברוחב הקלף כסדר כתב הגיטין: **דרמו להו כי עיברא.** העדים מוטלין בין שני הגיטין כבריח רחבי שיטות של חתימה מחברין הגיטין כבריח הללו שנמשכת בחויר הפתח כך הן נמשכין בין חויר שני הגיטין: **אלא רב.** כי חתים מן הצד לא בגיטין ולא בשטרות אלא בדיסקי כשהיה מזמין אנשים לדין לפניו והסופר כותב להם איגרת הזמנה בשמו והוא חותם פעמים מן הצד ואין הקפדה בכך: **חתם סופר.** עם עד אחד: **שנינו.** במשנתנו דכשר דהוה להו ב' עדים. ואשמועי' מתני' דלא חיישינן למימר הבעל לא נזה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו וחשו הנך שלוחין לכיסופא דספרא וחתמוהו להא לא חיישינן כדאוקימנא בפ' מי שאחזו דהא מני ר' יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח והבעל בעצמו צריך לומר לסופר לכתוב ולעדים לחתום ולא שישלח להם ע"י שליח הלכך ליכא למיחש להכי: דהוא כתובת חתנים דאתאי לקמיה דר' אבהו דהוה ידע ליה לטופסא דשטרא ולחתימת ידא דחד שהדא. פי' היתה האשה צריכה לקיים חתימות הכתובה והיו מכירים העדים כתיבת טופס השטר שהוא של סופר פלוני וגם חתימת עד אחד. סבר לאכשורה כדתנן כתב הסופר ועד כשר. אלמא כתיבת הסופר וחתימת עד אחד דמיא. א"ל ר' ירמיה חתם סופר שנינו אבל כתיבת השטר לא מהניא מידי. איש פלוני עד כשר. אע"פ שלא כתב פלוני בן פלוני או אם כתב בן איש פלוני עד כשר אע"פ שלא הזכיר שמו או שכתב פלוני בן פלוני ולא כתב עד כשר וכן היו נקיי הדעת שבירושלם כותבין בלשון קצרה ולא היו כותבין עד: כתב חניכתו וחניכתה כשר פי' כגון שכתב אנא ראובן בר פלוני פטרת יתיכי רחל בת פלונית ואותו פלוני אינו לא אביו ולא אביה אלא אחד גדול ממשפחתו שהיו מתיחסין עליו כגון אברהם בן עזרא משה בן עזרא שלא היה שם אביהם עזרא אלא כך היו מתיחסין כולן על שם עזרא גם זה כתב בן פלוני ואותו פלוני לא היה אביו אלא זקן זקנו או יותר רחוק ונתיחסו עליו כשר הוא והאי בן לאו דוקא. ולא אמרי' כיון שלא היה שם אביו כך ולא שם אביה כך הוה ליה שינה שמו ושמה והגט בטיל. אלא אמרינן דדך בני אדם להתייחס על שם גדול משפחתם ואע"פ שאינו אביו מתייחס על שמו. ת"ר חניכת אבות בגיטין עד עשרה דורות ר' שמעון בן אלעזר אומר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך פסול. פי' ת"ק סבר אע"פ שאותו הגדול שנתייחס עליו הוא רחוק ממנו עשרה דורות כשר הוא ור' שמעון בן אלעזר סבר עד שלשה דורות דורות כשר מכאן ואילך הוה ליה שינה שמו ושמה ופסול. כמאן אזלא הא דא"ר חנינא חניכת אבות בגיטין עד שלשה דורות כמאן כר' שמעון בן אלעזר: אמר רב הונא מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ פי' אלמא עד שלשה דורות מתיישנים ומשתכחים הראשונים:

הכא נמי כשיש ריוח מלמעלה. מיכן יש להכשיר גיטין ושטרות שאין בהן ריוח כלל לא למעלה ולא למטה [א] וכן משמע כולה שמעתין דליש גט פשוט (ג"ב דף קסב.) [ב] ואמר ה"ר אלחנן דאפ"ה לא חיישינן שמא יתחוך בעל השטר מן השיטין אל מעלה לפי שהזמן וכל זכות בעל השטר הוא למעלה ולא יתחוך זכותו: **ודלמא אימלוכי אימליך.** פי' בקונטרס שבינטו ושוב אינו יכול לחזור לגרש בו ואין נראה [ג] דלר"נ דאמר חוזר ומגרש בו מאי איכא למימר [ד] ומיהו אמר ה"ר עזרא הנביא דלעיל שנגמר הגט אינו יכול לבטלו אבל כשלא נכתב כולו מודה ר"נ דאינו חוזר ומגרש בו ועוד פי' [ה] דה"ל כמו נכתב ביום ונחתם בלילה ואין נראה כי העדים ודאי יזכרו שלא יחתמו על שטר מוקדם ואורי' דנראה לפרש ודלמא אימלוכי כו' דשמא התחיל לכתוב הגט לשם איש אחר ונמלך וסיימו לשם זה[ו] וכגון שמותיהן שוין וכו' אלעזר דלא בעי מוכיח מתוכו א"נ אפי' כר"מ ואימליך קודם שם האיש והאשה:

כולי האי לא חיישי'. היינו דוקא לאמליך בין הרי את למותרת לא חיישי' אבל מ"מ בעינן שיהא ריוח למעלה ולמטה דאי לא אתי אינו חוששין דלמא גייז ליה ואיתרמי דהוי הרי את מלמטה ומותרת למעלה:

אמר [ז]**רבי ירמיה חתם סופר שנינו.** משמע דהלכה כר' ירמיה מדמייתי מרבי ירמיה אלא עובדא משמע דהכי קי"ל חתם סופר ועד כשר בשאר שטרות וכתב סופר ועד פסול אפילו בסופר מובהק ודלא כשמואל דהכשיר כתב סופר מובהק ועד ולכתחילה אפילו בגיטין ומ"מ אין להכשיר חתם סופר ועד בגיטין מכח רבי ירמיה דהא לכל אמוראי בסוף פ' התקבל (לעיל סו:) דמכשרי בשומר אמרו יש לפסול חתם סופר ועד משום דנפיק מייה חורבה כדאמר התם: [ח]**וכך** היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין. שלא היו כותבין אלא אים פלוני בן פלוני ור"מ וכן ר"מ גרסי חניכתו וחניכתה כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין פירוש שלא היו כותבין אלא חניכתם [ט] וחניכת אבות דבגמרא לא איירי בחניכת האיש כלהכא אלא חניכה שהמשפחה נקראת על שמה:

[מאי קראה. כי תוליד חד דור בנים תרי דור ובני תרי דור בנים תרי דור הרי ז']. גליון תוס': שמע

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' כד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל סעיף ז:

עד ב מיי' פ"ט שם הל' מ סמג שם טוש"ע שם סעיף יח:

מוסף תוספות

א. דדוקא הכא בעי אבל בעלמא לא. תוס' הרא"ש. ב. דאמרינן [ב"ב קסג ע"ב] בין עדים לאשרתא אפילו שיטה אחת פסולין דילמא גייז ליה לעילאי ויכתוב שטר הוא ועדיו בשיטה אחת. שם. ג. וא"ת אמאי לא חיישינן דילמא מיתרמי ליה חובה בתחלת השטר וגייז ליה. שם. [ועיין מהרש"ל]. ד. כי אימליך מאי הוה, [ו]הא קיימא לן כרב נחמן. הר"ן שעל הרי"ף [ועיין פנ"י]. ה. רש"י אי נמי. תוס' הרא"ש. ו. והוה ליה גט שנכתב לשם אשה אחרת ואין זה כריתות לשם אשה זו. רשב"ם. ז. שם לורי של האיש עצמו או של האשה, שלא היו חוששין לכתוב עיקר השם. רשב"ם.

פסקי רי"ד

אבל גט פשוט צריך שיהו עדיו מתוכו: הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה שסמך שני ראשי הגט זה אצל זה שהתחיל לכתוב גט א' מאמצע המגילה ועד סופה ועוד כתב גט אחר באמצע המגילה ועד סופה השני והעדים חתמו בין שני הראשים שניהם פסולין שאין החתימה עולה לאחד מהם. ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים מלמטה את שהעדים נקראין בסופו דהיינו התחתון כשר אבל העליון פסול ולא תימא עדים אחרוייהו מסהדי: כתב הסופר ועד כשר. א"ר ירמיה חתם סופר שנינו. פי' חתם סופר עם עד אחד שנינו דכשר. ואשמעינן מתני' דלא חיישינן שמא הבעל לא צוה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו וחשו הנך שלוחין לכיסופא דספרא וחתמוהו להא לא חיישינן כדאוקימנא בפ' מי שאחזו דהא מני ר' יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח והבעל בעצמו צריך לומר לסופר לכתוב ולעדים לחתום ולא שישלח להם ע"י שליח הלכך ליכא למיחש להכי: דהוא כתובת חתנים דאתאי לקמיה דר' אבהו דהוה ידע ליה לטופסא דשטרא ולחתימת ידא דחד שהדא. פי' היתה האשה צריכה לקיים חתימות הכתובה והיו מכירים העדים כתיבת טופס השטר שהוא של סופר פלוני וגם חתימת עד אחד. סבר לאכשורה כדתנן כתב הסופר ועד כשר. אלמא כתיבת הסופר וחתימת עד אחד דמיא. א"ל ר' ירמיה חתם סופר שנינו אבל כתיבת השטר לא מהניא מידי. איש פלוני עד כשר. אע"פ שלא כתב פלוני בן פלוני או אם כתב בן איש פלוני עד כשר אע"פ שלא הזכיר שמו או שכתב פלוני בן פלוני ולא כתב עד כשר וכן היו נקיי הדעת שבירושלם כותבין בלשון קצרה ולא היו כותבין עד: כתב חניכתו וחניכתה כשר פי' כגון שכתב אנא ראובן בר פלוני פטרת יתיכי רחל בת

מוסף רש"י

חתם סופר שנינו. כלומר כתב סופר דקתני, חתם הוא, שאם חתם הסופר בעד ועד אחר עמו כשר (לעיל סו:) לא חיישינן דמתכשר גט בחתימת עד אחד וכתב יד סופר שני, שלא הכי קאמר חתם הסופר בגגו על ועד שני עמו כשר (לעיל נא:). **בא הושע וביטלן.** לפי שגלו עגלי הזהב בכל בשמי גליות, בגלות דאשור ויך את עיון ואת דן וגו' (מ"א טו ב) הגלה עגל שבדן, ובשביה כשגלו לאותן וגד נטל עגל שבביה אל, לקיים מה שנאמר (הושע י) גם אותו לאשור יובל, ולפי שבטלו פרדיסאות והם נמנעו מלעלות לרגל, לפיכך נחתם גזר דינם לגלות בימיו, שעד עכשיו תלו הקלקלה במלכיהם ועתה לא היה ממי לתלות וחס שאמר הושע בן בארי (שם) כי עתה חזית אפרים נטמא ישראל עתה נגלית רעתכם (רש"י מ"ב יז ב) הושע בן אלה רשע היה דכתיב ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל, והייני דקאמר רק, שבטל את הפרוסקלות ואמר לחחם שילכו יעלו (תענית לא.) דלמיגלי כמלך עולם כשראה הושע בן אלה שגלו עגלי הזהב עמד והעביר פרדסקות שהושיב ירבעם בן נבט שלא יעלו ישראל לרגל, שבכל מלכי ישראל הוא אומר וילך בדרך ירבעם בן נבט ובחטאתו אשר החטיא את ישראל, אבל בהושע כתיב כי היו לפניו (רשב"ם ב"ב קכ:). **שהגלה גלות צדקיהו.** שהקדים ומיהר גלות שהיא בחתומה בעוד שגלות יכניה קיימת, שעדיין לא מתו אותן שגלו לבבל עם יכניה, שהיו חכמים בתורה ולמדוה לבני גולה החתומה (סנהדרין לח). **שבשעה שפותחין.** בתורה, **נעשו הכל כחרשין.** קרי ביה

חרש (שם). **כיון שסוגרין.** דבר הלכה הנעלמת מהן, אין לה פותחין אחרים (שם). המשך מוסף רש"י נמצא בסוף המסכת

תורה אור השלם

1. כִּי תוֹלִיד בָּנִים וּבְנֵי בָנִים
וְנוֹשַׁנְתֶּם בְּאֶרֶץ וְהִשְׁחַתֶּם
וַעֲשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כֹּל
וַעֲשִׂיתֶם הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ
אֱלֹהֶיךָ לְהַכְעִיסוֹ:
דברים ד כה

2. אֻמְלְלָה יֹלֶדֶת הִשְׁבֵּעָה
נָפְחָה נַפְשָׁהּ בָּא שִׁמְשָׁהּ
בְּעֹד יוֹמָם בּוֹשָׁה וְחָפְרָה
וְשִׁאֲרִיתָם לַחֶרֶב אֶתֵּן לִפְנֵי
אֹיְבֵיהֶם נְאֻם יְיָ:
ירמיהו טו ט

3. וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ רַק
לֹא כְּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
הָיוּ לְפָנָיו: מלכים ב יז ב

4. עָלָיו עָלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר
מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיְהִי לוֹ הוֹשֵׁעַ
עֶבֶד וְיָשֵׁב לוֹ מִנְחָה:
מלכים ב יז ג

5. וַיִּשְׁקֹד יְיָ עַל הָרָעָה
וַיְבִיאָהּ עָלֵינוּ כִּי צַדִּיק יְיָ
אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשָׂיו
אֲשֶׁר עָשָׂה וְלֹא שָׁמַעְנוּ
בְּקֹלוֹ: דניאל ט יד

6. וְאֵת כָּל אַנְשֵׁי הַחַיִל
שִׁבְעַת אֲלָפִים וְהַחָרָשׁ
וְהַמַּסְגֵּר אֶלֶף הַכֹּל גִּבּוֹרִים
עֹשֵׂי מִלְחָמָה וַיְבִיאֵם מֶלֶךְ
בָּבֶל גּוֹלָה בָּבֶלָה:
מלכים ב כד טז

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ודלמא כו' דלר"נ דאמר חוזר. לעיל דף לב ע"ב:

מוסף רש"י

חתם סופר שנינו. כלומר כתב סופר דקתני, חתם הוא, שאם חתם הסופר בעד ועד אחר עמו כשר (לעיל סו:) לא חיישינן דמתכשר גט בחתימת עד אחד וכתב יד סופר שני, שלא הכי קאמר חתם הסופר בגגו על ועד שני עמו כשר (לעיל נא:). **בא הושע וביטלן.** לפי שגלו עגלי הזהב בכל בשמי גליות, בגלות דאשור ויך את עיון ואת דן וגו' (מ"א טו ב) הגלה עגל שבדן, ובשביה כשגלו לאותן וגד נטל עגל שבביה אל, לקיים מה שנאמר (הושע י) גם אותו לאשור יובל, ולפי שבטלו פרדיסאות והם נמנעו מלעלות לרגל, לפיכך נחתם גזר דינם לגלות בימיו, שעד עכשיו תלו הקלקלה במלכיהם ועתה לא היה ממי לתלות וחס שאמר הושע בן בארי (שם) כי עתה חזית אפרים נטמא ישראל עתה נגלית רעתכם (רש"י מ"ב יז ב) הושע בן אלה רשע היה דכתיב ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל, והייני דקאמר רק, שבטל את הפרוסקלות ואמר לחחם שילכו יעלו (תענית לא.) דלמיגלי כמלך עולם כשראה הושע בן אלה שגלו עגלי הזהב עמד והעביר פרדסקות שהושיב ירבעם בן נבט שלא יעלו ישראל לרגל, שבכל מלכי ישראל הוא אומר וילך בדרך ירבעם בן נבט ובחטאתו אשר החטיא את ישראל, אבל בהושע כתיב כי היו לפניו (רשב"ם ב"ב קכ:). **שהגלה גלות צדקיהו.** שהקדים ומיהר גלות שהיא בחתומה בעוד שגלות יכניה קיימת, שעדיין לא מתו אותן שגלו לבבל עם יכניה, שהיו חכמים בתורה ולמדוה לבני גולה החתומה (סנהדרין לח). **שבשעה שפותחין.** בתורה, **נעשו הכל כחרשין.** קרי ביה

חרש (שם). **כיון שסוגרין.** דבר הלכה הנעלמת מהן, אין לה פותחין אחרים (שם). המשך מוסף רש"י נמצא בסוף המסכת

[א] (לעיל סו: עפ":), ב) בכמ"י נוסף, עד, ג) [ע' רש"ל וח"ל ודע שמקלקול לאומי בנים תרין ובני בנים תרין ונושנתם והשחתם ועשיתם הרי כאן שבעה], ד) בכמ"י, וכמיב ביה, ה) [מענית ל: ב"ב קכח:], ו) [ע' הערוך פרוזדאות וע' מענית כח. והוסיפ פרוחלות כו'], ז) סנהדרין לח., ח) בסנהדרין ליתא אמר רבי ירמיה, ושם איתא דרש מרי בר מר וכל"ל. יעב"ץ, ט) בסנהדרין איתא וכמה היו אלף, י) (לעיל סו:), יא) [בכריס ד], יב) ל"ל אמר ליה רבי ירמיה. דבש אמרי, יד) [שיך למשנה לעיל פז:].

גליון הש"ס

[ב] אמר רב אמי מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע בעיני ה' אלהיך להכעיסו. אלמא אפילו בדור אחד מתחלפין ומתיישנין. ת"ר חניכת אבות בגיטין עד ג' דורות רבי שמעון בן אלעזר אומר ג' דורות כשר מכאן ואילך פסול כמאן אזלא הא דא"ר חנינא כתב חניכת אבות בגיטין עד ג' דורות כמאן כר"ש ב"א אמר רב הונא מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ ישראל ע"ז בתי דינים ע"ז ואלו הן ירבעם בן נבט ובעשא בן אחיה ואחאב בן עמרי ויהוא בן נמשי ופקח בן רמליהו ומנחם בן גדי והושע בן אלה שנאמר אומללה יולדת השבעה נפחה נפשה באה שמשה בעוד יומם בושה וחפרה אמר רב אמי מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים א"ל רב כהנא ורב אסי לרב כתיב ביה בהושע בן אלה ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל וכתיב עליו עלה שלמנאסר וגו' אמר להו אותן פרדסיאות שהושיב ירבעם על הדרכים כדי שלא יעלו ישראל לרגל בא הושע וביטלן ואעפ"כ לא עלו ישראל לרגל אמר הקב"ה אותן שנים שלא עלו ישראל לרגל ילכו בשבי אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ואמרי לה אמר רב חסדא [אמר רבי ירמיה] דרש מרימר מאי דכתיב וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו משום דצדיק ה' אלהינו וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו אלא צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה והמסגר אלף חרש שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין מסגר כיון שסוגרין שוב אינן פותחין וכמה אלף עולא אמר שהקדים שתי שנים ולונושנתם אמר

[ג] ת"ק סבר אע"פ שאותו הגדול שנתייחס עליו הוא רחוק ממנו עשרה דורות כשר הוא ור' שמעון בן אלעזר סבר עד שלשה דורות דורות כשר מכאן ואילך הוה ליה שינה שמו ושמה ופסול. כמאן אזלא הא דא"ר חנינא חניכת אבות בגיטין עד שלשה דורות כמאן כר' שמעון בן אלעזר: אמר רב הונא מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ פי' אלמא עד שלשה דורות מתיישנים ומשתכחים הראשונים:

[ד] בגמ' אמר רב אמי מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ ישראל לרגל, שבכל מלכי ישראל הוא אומר וילך בדרך ירבעם בן נבט ובחטאתו אשר החטיא את ישראל, אבל בהושע כתיב כי היו לפניו (רשב"ם ב"ב קכ:). **שהגלה גלות צדקיהו.** שהקדים ומיהר גלות שהיא בחתומה בעוד שגלות יכניה קיימת, שעדיין לא מתו אותן שגלו לבבל עם יכניה, שהיו חכמים בתורה ולמדוה לבני גולה החתומה (סנהדרין לח). **שבשעה שפותחין.** בתורה, **נעשו הכל כחרשין.** קרי ביה

חרש (שם). **כיון שסוגרין.** דבר הלכה הנעלמת מהן, אין לה פותחין אחרים (שם). המשך מוסף רש"י נמצא בסוף המסכת

שמע מינה מהרה דמרי עלמא תמני ומאה וחמשין ותרתי. ול"ת נהי דמשנכנסו לארץ עד שיעלו יש כל כך מ"מ מאז לא עבדו ע"ז ועוד הקשה ה"ר אלחנן ולגמא תאבדו מהר אחר ומושנתם קאמר ואורי"י דמתחילה מיד א היו ב עובדי עבודת כוכבים שפשלו של מיכה היה עמהם ג: **ובעובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך.** אין לפרש ד דאפי' בענין זה רוצה לומר דבעובדי כוכבים פסול משום לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים אע"פ דהעובדי כוכבים מעשין על פי ישראל דאין זה לפני עובדי כוכבים כיון דדייני ישראל מצוים לחובטו דאטו מומחין עצמן יחבטו אותו ולא יכלו לגוות להדיוט לחובטו אלא כמו שפר"ת והעובדי כוכבים חובטין אותו שאז כשר בזה הענין וכן פירש רב יהודאי גאון בהלכות גדולות דבעובדי כוכבים כשר בזה הענין וכן איתא בירושלמי דמכילתין אמר רב ישראל ה שעושה כמעשה עובד כוכבים פסול יג (אפי') באומר איני זן ואיני מפרנס ו תני ר' חייא עובדי כוכבים שעושין כמעשה ישראל ז כשר אפי' באומר איני זן ואיני מפרנס ואיתא דנקט אפי' [באומר] דלא מתכשר בעובדי כוכבים אלא ע"פ ישראל אע"ג דהוי כדין אמר ר' אסי מתני' אמרה כן ובעובדי כוכבי' חובטין אותו ואומרי' לו עשה מה שישראל אומר לך ולא מה שאנו אומרים לך יד: **אלא** דרב משרשי' בדותא היא.

בח"ה (ב"ב מח. ד"ה דבר) מפורש אמאי מייתי לה הש"ס התם כיון דבדותא היא: **לפניהם ולא לפני הדיוטות.** פי' בקונטרס דקאי אשבעים זקנים דעלו עם משה אע"פ שכתובין בסוף פ' דוחלה המשפטים וי"ל אומר לאהאלהים עובד דכתיבי בפרשה קאי ז וכן משמע בהחובל (ב"ק פד:) דמאלהים נפקא לן מומחין ח ט דאמר מ"ש זקן אדם באדם וזקן אדם בשור דאלהים בענין וליכא אדם בשור דאלהים בענין ואיצטריך קרא דלפניהם (ט) לענין עיסוי בענין מומחין יט: **ולא לפני הדיוטות.** תימה דמשמע דאיירי קרא בכסרים לדון ואילו בפ"ק דקדושין (דף לה.) ובב"ק (ד' טו.) דרשין מינה דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל דיניו שבתורה ואשה פסולה לדון דתנן בפ' בא סימן (נדה מט:) כל הכשר לדון כשר להעיד ואשה פסולה להעיד כדמוכח בהחובל (ב"ק פח.) ובפרק שבועת העדות (דף ג.) וי"ל דכלל דפרק בא סימן באיש אייר לומר כל איש הכשר לדון כשר להעיד ומדבורה דכתיב בה (שופטים ד) והיא שופטה את ישראל אין ראיה לאשה כשרה לדון דשמא לא היתה דנה אלא היתה מלמדת להם הדיינים א"נ שמא קיבלו אותה עליהם משום שכינה כ ואומר ביירושלמי דיומא (פ"ו) יש מעתה לחין אשה מעידה אינה דנה כא ואומר ר"י דקרא משמע ליה לאיירי בכל ענין בין בדיינין בין בנדונין כב עיי:

אי הכי גזלות וחבלות נמי. ול"ת והא מצינו בכמה מקומות שהיו דנין כג גזלות וחבלות ההוא רעיא בפ"ק דבבא מציעא (דף ה.) והתוא גברא דגזל פדנא דתורי לחברי' (ב"ק דף ל:) ובכמה מקומות וי"ל דהיו דוחקין אותו ע"י יט דקבעיה ליה זימנא לא"י כד ועוד אור"י דגזלות ע"י חבלות קאמר לחין דנין בנבל שחבל בחברו וגזל לו יח: **במילתא** דשביחא בו. כמו בהודאות והלוואות ומה שאנו מקבלים גרים אע"ג דגר צריך ג' מומחין כדאמרי' בהחולץ (יבמות מו:) משפט כתוב ביה כ אור"י דעבדינן שליחותייהו דחשיב כשכיחא כ והחולץ (גז"ש) נמי משמע שהיו מקבלים גרים בנבל ומ"ת היכי עבדינן שליחותייהו והא עכשיו אין מומחין בא"י ומי יתן לנו רשות וי"ל דשליחות דקמאי עבדינן: **והאמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין בו.** ומ"ת ולוקמה בתר אירוסין דחיישינן לרב אשי וי"ל דמשמע ליה מתני' אף בתר נישואין ועוד דספקי' לקמן (דף פט:) דאף קלא דבתר אירוסין לא חיישינן: אחלה

אמר רב אחא בר יעקב שמע מינה מהרה דמרי עלמא תמני מאה וחמשין ותרתי הוא: **מתני'** לא אגט מעושה בישראל כשר ב ובעובדי כוכבים פסול ובעובדי כוכבים ג חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך ד (וכשר):

גמ' אמר ר"נ אמר שמואל גט המעושה בישראל כדין כשר ה שלא כדין פסול ופוסל ו ובעובדי כוכבים כדין פסול ופוסל שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו מה נפשך אי עובדי כוכבי' בני עשויי נינהו איתכשורי נמי ליתכשר אי לאו בני עשויי נינהו מיפסל לא ליפסל ז אמר רב משרשיא דבר תורה גט מעושה בעובדי כוכבי' כשר ומה טעם אמרו פסול שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה בעובד כוכבי' ומפקעת עצמה מיד בעלה אי הכי שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו ונהוי ח שלא כדין כישראל ומפסיל נמי לפסול אלא הא דרב משרשיא ט בדותא היא וטעמא מאי כדין בכדין דישראל מיחלף שלא כדין בכדין ישראל לא מיחלף: אביי אשכחיה לרב יוסף דיתיב וקא מעשה אגיטי א"ל והא אנן הדיוטות אנן ותניא י היה ר"ט אומר כל מקום שאתה מוצא אגוריאות של עובדי כוכבים אע"פ שדיניהם כדיני ישראל אי אתה רשאי להיזקק להם שנאמר יואלה המשפטים אשר תשים לפניהם לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים דבר אחר לפניהם ולא לפני הדיוטות א"ל יאנן שליחותייהו קא עבדינן מידי דהוה אהודאות והלוואות יא אי הכי גזילות וחבלות נמי יב כי עבדינן שליחותייהו במילתא דשביחא במילתא דלא שביחא לא עבדינן שליחותייהו: **מתני'** יג יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת מגורשת הרי זו מגורשת יד ובלבד שלא יהא שם אמתלא איזו היא אמתלא גירש איש פלוני את אשתו על תנאי זרק לה קידושיה בספק קרוב לה בספק קרוב לו זו היא אמתלא: **גמ'** ואסרינן לה אגברא והא יא אמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה יב ה"ק יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת מקודשת ומגורשת הרי

ש"מ מהכא דמרי עלמא. כמנין ונושנתם דהא כתיב כי אבד תאבדון מהר: **מתני' מעושה.** בחזקה יח: **גמ' דדין.** כגון הך דאמרינן בהו יוליא ויתן כתובה לו שהיתה אסורה לו: **פסול.** לחתירה לינשא: **ופוסל.** מן הכהונה משום ריח הגט: **מה נפשך.** דאמרת בעובדי כוכבים בדין פסול ופוסל: **אי עובדי כוכבים בני עשויי.** דדין תורה ניינהו לכוף את ישראל בדין: **תולה עצמה בעובד כוכבים.** שוכרת עובד כוכבים אגם לכוף בעלה לגרשה יט ובאה עליו בעקיפין: **מיפסל נמי ליפסל.** כשלא כדין דישראל הואיל ומדאוריי"תא בני עשויי ניינהו כישראל והא גבי ישראל אמרת שלא כדין פסול ופוסל: **בדותא היא.** דולאי לאו בני עשויי ניינהו: **דדין.** דעובדי כוכבים עובדי כוכבים שעשוהו להוליא ודין תורה אע"ג דלאו גיטא הוא גזור ביה רבנן לפסול בכהונה משום דמיחלף בכדין דישראל ואתי למימר ישראל נמי שעשוהו כדין לא פסיל והוה גיטא מעליא הוא: **שלא דדין.** דעובדי כוכבים בכדין דישראל לא מיחלף ואי אמרת מיחלף בשלא כדין דישראל ואתי למימר שלא כדין דישראל נמי לא פסיל ואמרן לעיל דפסיל היא גופה גזירה היא אטו כדין וגזירה לגזירה לא גזרינן: **וקא מעשה אגיטי.** כופה אים להוליא את אשתו בדין: **דדיוטות אנן.** שאין מומחין אלא סמוכין דמיקרו אלהים דיינין ואין סמיכה בח"ל כדאמרי' בפ"ק דסנהדרי (דף יד.): **אוגריאות.** אסיפות כמו אוגר בקיץ (משלי י) **לפניהם.** קאי אשבעים זקנים שעלו עמו להר קודם מתן תורה כדכתיב (שמות כד) ואל משה אמר עלה וגו' ואע"פ שנכתבה פרשה זו לאחר מ"ת קודם מתן תורה נאמרה ונכנה הממנה והעלו העולה והשלמים ובאותו דם נכנסו לברית: **שליחותייהו.** דבני א"י: **קעבדינן.** הם נתנו לנו רשות: **מידי דהוה.** אדיני ממונות דהלוואות דעבדינן שליחותייהו כדאמרי' בסנהד' (דף ג:): **אי הכי גזלות וחבלות נמי.** לעניד שליחותייהו ואנן אמרינן בשמעתא קמייתא דסנהד' דבענין ג' מומחין: **מילתא דשביחא.** הלואה וכן גט: **מתני' יצא שמה בעיר מקודשת.** פנויה שיצא עליה קול פלונית יא מתקדשת היום לפלוני ויש דבריה גרלאין כדמפרשי אמורלי בגמ': **הרי זו מקודשת.** ולא תינשא לאחר בלא גט: **מגורשת הרי זו מגורשת.** קא סלקא דעתין דהכי קאמר אשת כהן שיצא עליה קול פלונית נתגרשה היום הרי זו מגורשת ואסורה ליבם עוד תחתיו דאילו מגורשת להקל ולינשא לשוק ליכא לפרוכי דמשום יציאת קול נשרי אשת איש לעלמא ולהיינו דפרכינן לה בגמרא ואסרי' לה אגברא על בעלה כהן: **וכנבד שלא הבא שם אמתלא.** שלא יהא עם הקול של קידושין או של גירושין משל וטעם שהוא שובר את כח הקול: **גירש פלוני את אשתו על תנאי.** זהו שובר של גירושין שאם לא נתקייס התנאי: **זרק לה קידושיה הרי.** זהו אמתלא של קידושין והוא הדין נמי איפכא: **גמ' ואסרינן לה אגברא.** בתמיהה ואמגורשת קאי אשת כהן שיצא עליה קול שגירשה בעלה קתני מתני' חייסינן לקלא ואסרי' עלי': **והאמר רב אשי כל קלא.** שיצא על האשה משיאשת ולא יצא עליה קול קודם גישואין: **לא חיישינן ליה.** כגון אם נשאת לכהן ויצא עליה קול שהיתה זונה או גרושה לא מפקינן לה מיניה אלא בעדות ברורה וזו נשואה ועומדת היא: **ה"ק הו'.** הלי קול דמגורשת אריסא קאי אשה פנויה שיצא עליה קול מקודשת חייסינן לה ואסורה לינשא אלא לאותו איש חזר ויצא עליה קול מגורשת שגירשה אותו פלוני שיצא לה קול קידושין ממנו: הרי

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הל' כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלד סעיף ה:

עו ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

עז ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

עח ד מיי' שם טוש"ע שם סע' ז:

עט ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

פ ו מיי' פכ"ו מהלכות סנהדרין הל' ז סמג עשין קז טוש"ע מ"מ סי' מ' סע' ח:

פא ז מיי' שם פ"ה הל' ח טוש"ע מ"מ סי' ח סעיף ח וטוש"ע אה"ע סי' קלד סע' ה:

פב ח מיי' שם הל' ט טוש"ע מ"מ סי' ח סע' ח:

פג ט מיי' פ"ע מהל' אישות הל' כב ופי"ז מהל' גירושין הל' כ ופי"ז מאיסורי ביאה הל' כ סמג עשין מז ופי' נ טוש"ע אה"ע סי' ו סע' ה ופי' מו סע' ז:

י [מיי' פ"ט מהל' אישות הכ"ג]:

פד כ מיי' פ"א מהלכות גירושין הל' כ ופי"ז מהל' איסורי ביאה הל' כ סמג שם טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף ה ופי' מו סעיף ז:

תורה אור השלם

1. וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם:

שמות כא א

פסקי רי"ד

מתני' גט מעושה בישראל כשר ובעובדי כוכבים פסול והעובדי כוכבים חובטים אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך. פי' גט מעושה שכופין אותו בחזקה כגון אלו שכופין אותו להוציא או שהיתה אסורה לו בישראל כשר והוא דאמר רוצה אני כדתנן בערכין בפ' האומר משקלי עלי (דף פא.) חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותו אע"פ שאינו מתכפר לו עד שיתרצה שנאמר לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ואם מסר מדודעא אההוא אונסא דקא עבדי ליה צריך לבטולה לההוא מודעא דגרסינן בהחוא פרקא (שם ע"ב) אמר רב ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעיה מודעא. פשיטא לא צריכה דעשוה וראני מהו דתימא בטולי בטליה קמ"ל דא"כ ליתני עד שיתן מאי עד שיאמר עד דמבטיל ליה למודעיה וכן נמי בזביני אע"ג דאמר רב הונא תליוה וזבין זביניה זביני אי מסר מודעא עלייהו לא הוו זביניה זביני עד דמבטיל ליה למודעא דהכי אמרינן בפ' חזקת הבתים (ב"ב מח:) טובי תלה לפפי אדינרא וזבין ליה ארעא חתם רבה בר בר חנה אמודעא ואשקלתא ואמר רב הונא אי לאו מודעא מאן דחתם אאשקלתא שפיר חתם רב הונא לטעמיה דאמר רב הונא תליוה וזבין זביניה זביני. ואע"ג דאמר רבה לעיל בההוא פירקא (שם מ:) לא כתבי' מודעא אזביני דרב הונא לית ליה דרבה וסבירא ליה דוקא היכא דלא מסר מודעא אההוא אונסא הוא דהוו זביני אבל היכא דמסר עליהו מודעא לא הוו זביני. וכ"ש שם רבינו שמואל ז"ל וקי"ל כרב הונא דלית ליה דרבה דאמר לא כתבי' מודעא אזביני. ובעובדי כוכבים פסול משום דכתיב לפניהם ולא לפני העובדי כוכבים. אבל עובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך שאע"פ שהן מעשין כיון שעל פי ישראל עושין כשר. א"ר נחמן אמר שמואל גט מעושה בישראל כדין כשר שלא כדין פסול פי' אע"פ שאמר רוצה אני כיון דשלא כדין עישו אותו ואין כאן מצוה לשמוע דברי חכמים לא גמר ויהיב בכל לב ופוסל בתרומה משום ריח הגט. ובעובדי כוכבים כדין פסול ופוסל שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו ומתמהנינן מה נפשך אי עובדי כוכבים בני עשויי נינהו איתכשורי נמי לתכשר א' לאו בני עשויי נינהו ליפסול נמי לא ליפסול. ואמר רב משרשיא דבר תורה בעובדי כוכבים נמי כשר ומה טעם אמרו פסול שלא תהא כל א' וא' הולכת ותולה עצמה ביד עובד כוכבים ומפקעת עצמה מיד בעלה. פי' סבר רב משרשיא דבר תורה אפילו בעובדי כוכבים נמי כשר וטעמא דמילתא כדאמרינן בפ' חזקת הבתים (שם מח.) דאמר אגב אונסיה גמר ומקנה: ואקשינן ליה אי הכי שלא כדין נמי אמאי אפילו ריח הגט אין בו ליהוי מיהת כשלא כדין כישראל פי' כיון דאמרינן אגב אונסיה גמר ומקנה אמרו דליהוי פסול שלא תינשא בו אבל היאך יוכלו להכשירה לכהונה. ואסיקנא אלא הא דרב משרשיא ברותא היא וטעמא מאי כדין דעובדי כוכבים בכדין דישראל אתי לאיחלופי שלא כדין דעובדי כוכבים בכדין דישראל לא אתי לאיחלופי פי' הא דרב משרשיא דאמר דבר תורה אפילו דבעובדי כוכבים כשר ברותא היא אלא מדין תורה הוא פסול וטעמא דמילתא כדאמרינן בפרק חזקת הבתים דהיכא אמרינן גמר ומקנה דוקא בחייבי עולות ושלמים דניחא ליה דתיהוי ליה כפרה וגבי גט נמי דמצוה לשמוע דברי חכמים והלכך גמר ויהיב בכל לב אבל היכא דעובדי כוכבים אנסו ליה אע"ג דאמר רוצה אני לא גמר ויהיב בכל לב אבל היכא דעובדי כוכבים אומרים לו עשה מה שישראל אומרי' לך מצוה לשמוע דברי חכמים הוא. ומשום הכי בישראל שלא כדין פסול דכיון דשלא כדין הוא אע"ג דאמר רוצה אני לא גמר ויהיב בכל לב דהא אין מצוה לשמוע דבריהם ובזביני דאמרינן תליוה וזבין זביניה זביני משום דאגב אונסא שכפוה עד דאמרה רוצה אני אמרי' הוכן הוא דהוו אע"ג דאמר רוצה אני לא גמר ויהיב בכל לב דהא אין מצוה לשמוע דבריהם ובזביני דאמרינן תליוה וזבין זביניה זביני משום דאגב אונסא שכפוה עד דאמרה רוצה אני אמרי' התם הוא דהוו קדושי משום דאגב מתן מעות גמרה וקדישה נפשה. אבל היכא דליכא מתן מעות כגון תליוה ויהיב מתנה אין מתנתו מתנה דהא גבי סיקריקון דליכא מתן מעות אמר שמואל (לעיל נח.) אף בשטר לא קנה והיכא דיהיב זוזי אמרינן התם דמודה

מסורת הש"ס

א) [ב"ב מח.], ב) רש"ל מ"ז, ג) [ב"ב מח.], ד) [גי' מ"ש על הגליון פסחים יא.], ה) [בפלגתות פ' בראשית אימא היה ר"מ אומר], ו) ב"ק פד:, ז) לעיל פא. לקמן פט: יבמות לב., ח) ברש"י שבריש"ף שבפוסו בחזקה ליתן גט, ט) ב"ל ובא, רש"ל, י) ע' מגלת הרועים, יא) ל"ל מתקדשה. רש"ש, יב) בירושלמי אימא שעשה במעשה עובד כוכבים כו' שעשו במעשה ישראל, יג) רש"ל אבל המהרש"א כן גרים כן, יד) [וע' היטב תוס' ב"ב מח. ד"ה גט מעושה], טו) [וע"ע תוס' סנהדרין ב: ד"ה ליפני וכו'], טז) [וע"ע תוס' ב"ק טו. ד"ה אשר ותוס' שבועות כט: ד"ה שבועות ותוס' יבמות מה: ד"ה מי לא ותוס' נדה ב. ד"ה כל הכסר], יז) בדפוס"ל דקנעינן, ועי' ב"ק טו:, יח) [וע"ע תוס' ב"ק פד: ד"ה ל"ינן],

---

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכהוי כשלא כדין בישראל: (ב) תוס' ד"ה לפניהם וכו' דלענין עישוי ב"ב עיין סנהדרין דף ב ע"ב תוס' ד"ה ליפני דמלפניהם משמע ליה מילי דעשוי משום דדרגין בפ"ק דסנהדרין מאשר תשים אלו כלי הדיינין דשייך בהן שימה ועיין תוס' בפ"ק דב"ק ד' טו: (ד"ה אשר)

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

מוסף תוספות

א. מיציאת מצרים. תוס' הרא"ש. ב. בהם. שם.
ג. דאבד תאבדון מהר קאי אבתר ועשיתם לכם פסל. שם.
ד. דקאי אבגוים פסול, לאשמועינן. שם. ה. פי' היכא שהישראל מעשין ומכריחין אותו ליתן גט כיון שהדיינין הם עובדי כוכבים הגט פסול אפילו הדין אמת כגון איני זן ואיני מפרנס. מהרלבי (ועי' מהרש"ל). ו. פירוש אם הגוים מעשין אותו ליתן גט כדיני ישראל. שיט"ק. ז. כלומר לפני הדיינין המפורשין במקום אחר. תוס' סנהדרין שם. ח. לשון שרדה ורבנות כדמתרגמינן ראה נתתיך אלהים לפרעה [שמות ז] לשון רבנות. רש"י סנהדרין ב ע"ב ד"ה לי קסבר. ט. אע"פ שאינו דין. תוס' ב"ק טו ע"א סוד"ה אשר תשים. י. לפי שהיתה נביאה. תוס' שבועות כט: יא. וליליף שני שני בגזירה שוה וישאר שני האנשים במחנה, ועמדו שני האנשים. תוס' הרא"ש. יב. וממעט עכו"ם והדיוטות משום דלפניהם קאי אאלהים דמשמע מומחין וקאי נמי אגידונין וכל ישראל האנשים ונשים בכלל זה. תוס' שבועות שם וע' במהרש"ל. יג. בבבל. תוס' הרא"ש. יד. דאי לא אזיל משמתינן ליה, ונתרצה שידונו אותו כאן. שם. טו. והא נמי מילתא דלא שכיחא היא וכדאמרינן לעיל [דף פה ע"א] גירות לא שכיחא. שיט"ק. טז. הא נמי תקנתא היא דמקבלין גרים שלא תנעול דלת בפני גרים ועבדינן שליחותייהו בהכי. תוס' הרא"ש.

הרי זו מגורשת מאי טעמא קול ושוברו עמו [ח]אמר רבא יצא לה שם מזנה בעיר [א]אין חוששין לה מ"ט פריצותא בעלמא הוא דחזו לה כתנאי אכלה בשוק גירגרה בשוק הניקה בשוק בכולן ר"מ אומר תצא ר"ע אומר משישאו ויתנו בה [ב]מוזרות בלבנה אמר לו רבי יוחנן בן נורי א"כ [ג]לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה והתורה אמרה [1]כי מצא בה ערות דבר ולהלן הוא אומר [2]על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר [ד]מה להלן דבר ברור אף כאן דבר ברור: ת"ר [ה]בעולה אין חוששין לה [ו] נשואה אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה [ז]שלא לפלוני אין חוששין לה בעיר אחרת אין חוששין לה ממזרת אין חוששין לה [ח]שפחה אין חוששין לה [ט]הקדיש פלוני נכסיו השפיר פלוני נכסיו אין חוששין להן אמר עולא לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ואומרים פלונית מתקדשת היום מתקדשת [י]ודלמא לא אקדשה [יא]אימא פלונית נתקדשה היום וכן תני לוי לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ונשים טוות לאור הנר ושמחות לה ואומרות פלונית מתקדשת היום מתקדשת ודלמא לא אקדשה א"ר פפא אימא פלונית נתקדשה היום אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין אמרו דבר זה הוא קול לא אמרו דבר זהו אמתלא לא אמרו והא לא אמרו ולא כלום לאפוקי מדרבה בר רב הונא דאמר אמתלא שאמרו אפי' מכאן ועד י' ימים [יב]קמ"ל לא אמרו הוא דהויא אמתלא הא אמרו לא הויא אמתלא א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלו' ובודקין והולכין עד שמגיעין לדבר הברור הברור עדות מעליית' הוא אלא כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב לא ששמעו קול הברה [יג]אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להם למדינת הים א"ל אביי לרב יוסף מבטלינן קלא או לא מבטלינן א"ל מדאמר רב חסדא עד שישמעו מפי הכשרים ש"מ מבטלינן קלא א"ל אדרבה מדאמר רב ששת אפי' מפי נשים הוי קול * ש"מ לא מבטלינן קלא א"ל אתרוותא נינהו בסורא מבטלי קלא [יד]בנהרדעא לא מבטלי קלא ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה [טו]לבר בי רב אתייה רב חמא לאבוה אמר ליה אימא לי היכי הוה עובדא אמר ליה על תנאי קדיש אדעתא דלא אזיל לבי חוזאי ואזל א"ל כיון דבעידנא דהואי קלא לא הואי אמתלא לאו כל כמינך דמחזקת אמתלא ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה [טז]באציפא דתוחלא בעינא דבי שיפי שלחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי כי האי גוונא מאי אמר ליה אפי' למאן דאמר לא מבטלינן קלא [יז]בהא מבטלינן קלא מימר אמרי עיינו בהו רבנן בקידושיה ולא הוה בהו שוה פרוטה: ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה לחד

אכלה בשוק גירגרה בשוק. אומר רבינו יצחק דאיירי שפיר בקלא דקודש נישואין שיצא עליה קול זה ומדברות עליה לעז קודש שנשאת לכהן [א] מ"ל ר' יוחנן בן [ב] ברוקה מ"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה כהן שהרי הוא יודע במה שדברו עליה קודש ומה יש לו לעשות: **בעולה** אין חוששין לה. פי' בקונטרס משום בעולה לכ"ג ולעיל נמי פי' יצא לה שם מזנה בעיר כגון [ב] שנבעלה לעובד כוכבים או לעבד דפוסלין בביאה וה"ג הוה מלי לפרש חייבי כריתות [ג] ורבינו יצחק אומר [ד] דשמש בעילה דזנות שאין ידוע ממי פסולה לכהונה והרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה כדאמרינן בפ"ק דכתובות (דף יד.) דאין אשה בודקת ומזנה ואפילו לר"ג דאמר נאמנת היינו היכא דאמרה לכשר נבעלתי אבל היכא דאמרה לא נבעלתי או אינה יודעת ממי אפי' רבן גמליאל מודה: **ארוסה** אין חוששין לה. לא מיבעיא נשואה דאם אמת היה הדבר היה מתפרסם [ה] אלא אפילו ארוסה דאין מתפרסם כל כך אין חוששין: **עד** שמגיעין לדבר הברור. משמע לא פליג רבי אבא אעולא דלעיל ואבריתא דלוי וכן משמע מדלא קאמר ורבי אבא אמר אלא לעיל דאיכא רגלים לדבר לא בעינן שיגיע לדבר ברור אבל הכא דליכא רגלים לדבר בעינן שיגיע לדבר ברור [ו] וקול דלעיל לא שייך אלא בקדושין והך דהכא שייך בגירושין כמו בקדושין:

מבטלינן קלא או לא מבטלינן. נראה [1] כפירוש שני שבקונטרס כגון שחזרו פלוני ופלוני ממדינת הים ואמרו לא היו דברים מעולם וכן אמרי' לקמן אילימא לכי מגלא דקדושין קמאי לאו קדושין מבטלין קלא ופירוש ראשון אין נראה ומייתי ראיה מדאמר רב חסדא עד שישמעו מפי הכשרים ש"מ מבטלין קלא כיון שאין קדושין במהרה לקול: **עד** שישמעו מפי הכשרים כו'. אע"ג דאמר לעיל ונשים אומרות פלונית נתקדשה שמא משום דהתם איכא רגלים לדבר ואית ספריס דגרסי ובני אדם נכנסים ויוצאין ולא גרסינן ונשים: **כיון** דבעידנא דהוה קלא לא הוה אמתלא. ליתא משמע דסבר כר' יוחנן ופליג אדרבה בר רב הונא דאמר אמתלא שאמרו אפי' מכאן ועד י' ימים אפילו מיכן ועד עשרה ימים: והלכתא דקודש נישואין שיצא עליה קול זה ומדברות עליה לעז קודש שנשאת לכהן [א] מ"ל ר' יוחנן בן [ב] ברוקה מ"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה כהן שהרי הוא יודע במה שדברו עליה קודש ומה יש לו לעשות: **בעולה** אין חוששין לה. פי' בקונטר' משום בעולה לכ"ג ולעיל נמי פי' יצא לה שם מזנה בעיר כגון [ב] שנבעלה לעובד כוכבים או לעבד דפוסלין בביאה וה"ג הוה מלי לפרש חייבי כריתות [ג] ורבינו יצחק אומר [ד] דשמש בעילה דזנות שאין ידוע ממי פסולה לכהונה והרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה כדאמרינן בפ"ק דכתובות (דף יד.) דאין אשה בודקת ומזנה ואפילו לר"ג דאמר נאמנת היינו היכא דאמרה לכשר נבעלתי אבל היכא דאמרה לא נבעלתי או אינה יודעת ממי אפי' רבן גמליאל מודה: **ארוסה** אין חוששין לה. לא מיבעיא נשואה דאם אמת היה הדבר היה מתפרסם [ה] אלא אפילו ארוסה דאין מתפרסם כל כך אין חוששין: **עד** שמגיעין לדבר הברור. משמע לא פליג רבי אבא אעולא דלעיל ואבריתא דלוי וכן משמע מדלא קאמר ורבי אבא אמר אלא לעיל דאיכא רגלים לדבר לא בעינן שיגיע לדבר ברור אבל הכא דליכא רגלים לדבר בעינן שיגיע לדבר ברור [ו] וקול דלעיל לא שייך אלא בקדושין והך דהכא שייך בגירושין כמו בקדושין:

מבטלינן קלא או לא מבטלינן. נראה [1] כפירוש שני שבקונטרס כגון שחזרו פלוני ופלוני ממדינת הים ואמרו לא היו דברים מעולם וכן אמרי' לקמן אילימא לכי מגלא דקדושין קמאי לאו קדושין מבטלין קלא ופירוש ראשון אין נראה ומייתי ראיה מדאמר רב חסדא עד שישמעו מפי הכשרים ש"מ מבטלין קלא כיון שאין קדושין במהרה לקול: **עד** שישמעו מפי הכשרים כו'. אע"ג דאמר לעיל ונשים אומרות פלונית נתקדשה שמא משום דהתם איכא רגלים לדבר ואית ספריס דגרסי ובני אדם נכנסים ויוצאין ולא גרסינן ונשים: **כיון** דבעידנא דהוה קלא לא הוה אמתלא. ליתא משמע דסבר כר' יוחנן ופליג אדרבה בר רב הונא דאמר אמתלא שאמרו אפי' מכאן ועד י' ימים אפילו מיכן ועד עשרה ימים: והלכתא

מסורת הש"ס

[ח] כתובות לו:, ג) [בתוס' סוטה כ. ד"ה דומה תרלה פירוש על מלה זו], [ג] [כתובות עב:], [ד] [לקמן ג. ע"ש], [ה] [לעיל פא.], [1] פי' לאחד מבני הישיבה, [2] [פי' כלי מלא שמלים פי' אחר גרעינה של תמרה. ערוך ערך אפפ], [ז] דיבור זה שייך לאחרי ד"ה מתקדשת, [ט] פי' גרעיני תמרה, [י] [ל"ל ורבי], [יא] נ"ל ועוד קול,

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:

דברים כד א

2. לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכֹל עָוֹן וּלְכֹל חַטָּאת בְּכֹל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשֶׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו

גליון הש"ם

גמ' ש"מ לא מבטלינן קלא. ע' תוס' ב"ב ד' לב ע"א ד"ה ותמא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מ"ל בעולה אין חוששין לה חלוצה אין חוששין לה נשואה נ"ב כך הוא בא"א וכך גירס' הרי"ף והגלא"ש:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

מוסף תוספות

א. [וס"ל] שאם נשאת לכהן אחר שיצא הקול תצא, והא דאמרינן. לקנ"ל. ב. שיצא לה שם מזנה. לקנ"ל. ג. כדאיתא ביבמות [סה ע"א] דכיון שנבעלה לפסול לה בחיוב כרת פסלה מן הכהונה. לקנ"ל. ד. דאפילו יצא לה שם מזנה סתם. לקנ"ל. ה. לפי שקול גדול יש לנשואה ורבים מרגישים בדבר וכדאמרינן בעלמא [כתובות טז ע"א] כל הנישאת יש לה קול, וזו הואיל ולא ראינו נרות דולקות חזקה קלא דשיקרא הוא. לקנ"ל. ו. לפום דליתא דשמעתא. הגלא"ש בסימן יא.

פסקי רי"ד

שמואל דקנה הילכך אין הכפייה מועלת אלא היכא דאיכא מתן מעות או מצוה אבל היכא דליכא לא מתן מעות ולא מצוה כגון מתנה או כפיית העובדי כוכבים בדין או כפיית ישראל שלא כדין אינה מועלת דאע"ג דאמר רוצה אני לא גמר בכל לב. ונ"ל שהמורדת על בעלה אע"פ שאינו מן הדין לכופו להוציא כתדנן (יבמות קיב:) האשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו כיון שתקנו

פה א מיי' פי"ז מהלי' איסורי ביאה הלכה כא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' טז:

פז ב מיי' שם:

פז ג טוש"ע אה"ע סי' מו סעי' ג בהג"ה:

פח ד מיי' שם:

פט ה מיי' פי"ז מהלי' עדכין הל' כ:

צ ז מיי' פ"ט מהלי' איסורי הל' כב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מו סעיף ג:

צא ח מיי' שם הל' כג כד טוש"ע שם סעיף ד וסי' ו סעיף ה:

צב ט מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סימן מו סעיף ב:

צג י כ (מיי' שם הלכה כה) טוש"ע שם סעי' ד בהג"ה וסי' ו סעיף ה ועי' במיי':

פסקי רי"ד (המשך)

לא קנה אלמא לא אמרינן אגב אונסיה גמר ומקני. ותו דבפ' חזקת הבתים (ב"ב מז:) איידחיא מילתא דרב ואיתוקמא מילתיה דשמואל דגרסינן התם אמר רב נחמן אמר לי הונא כולן שהביאו ראיה ראייתן ראיה ומעמידין שדה בידן גזלן שהביא ראיה אין ראיתו ראייה ואין מעמידין שדה בידו מאי קמ"ל תנינא לקח מן הסקריקון וחזר ולקח מב"ה מקחו בטל לאפוקי מרב דאמר לא שאנו אלא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה קמ"ל כדשמואל דאמר שמואל אף בשטר לא קנה. אביי אשכחיה לרב יוסף דיתיב וקמעשי אגיטי א"ל והא אנן הדיוטות אנן ותניא היה ר' טרפון אומר כל מקום שאתה מוצא איגוראות וכו' א"א לפניהם ולא לפני הדיוטות. א"ל אנן שליחותייהו קא עבדי' מידי דהוה אהודאות והלואות אי הכי אפילו גזילות וחבלות נמי לא גרסינן גזילות הכי נמי דעבדי שליחותייהו ודנין אותן בבבל ובכל בתי דינין אלא קנסות וחבלות גרסי'. כי עבדי' שליחותייהו במילתא דשכיחא במילתא דלא שכיחא לא עבדי' שליחותייהו: **מתני'** יצא שמה בעיר מקודשת הרי היא מקודשת. מגורשת הרי זו מגורשת. ובלבד שלא תהא שם אמתלא איזוהי אמתלא גירש איש פלוני את אשתו על תנאי זרק לה קידושיה ספק קרוב לו ספק קרוב לה זו היא אמתלא. פי' פנויה שיצא עליה קול פלונית מתקדשת היום לפלוני ויש דברים נראין כדאמרינן לקמן הרי זו מקודשת ולא תנשא לאחר בלא גט. מגורשת הרי זו מגורשת קס"ד דהכי קאמר אשת כהן שיצא עליה קול פלונית נתגרשה היום הרי זו מגורשת ואסורה עוד לישב תחתיו דאילו מגורשת ולהנשא לשוק ליכא לפרושא דמשום יציאת קול נישרי אשת איש לעלמא. ובלבד שלא תהא שם אמתלא שלא יהא עם הקול של קידושין ושל גירושין משל וטעם שהוא שובר את הקול.

הרי זו מגורשת מאי טעמא קול ושוברו עמו [ח]אמר רבא יצא לה שם מזנה בעיר [א]אין חוששין לה מ"ט פריצותא בעלמא הוא דחזו לה כתנאי אכלה בשוק גירגרה בשוק הניקה בשוק בכולן ר"מ אומר תצא ר"ע אומר משישאו ויתנו בה [ב]מוזרות בלבנה אמר לו רבי יוחנן בן נורי א"כ [ג]לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה והתורה אמרה [1]כי מצא בה ערות דבר ולהלן הוא אומר [2]על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר [ד]מה להלן דבר ברור אף כאן דבר ברור: ת"ר [ה]בעולה אין חוששין לה [ו] נשואה אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה [ז]שלא לפלוני אין חוששין לה בעיר אחרת אין חוששין לה ממזרת אין חוששין לה [ח]שפחה אין חוששין לה [ט]הקדיש פלוני נכסיו השפיר פלוני נכסיו אין חוששין להן אמר עולא לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ואומרים פלונית מתקדשת היום מתקדשת [י]ודלמא לא אקדשה [יא]אימא פלונית נתקדשה היום וכן תני לוי לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ונשים טוות לאור הנר ושמחות לה ואומרות פלונית מתקדשת היום מתקדשת ודלמא לא אקדשה א"ר פפא אימא פלונית נתקדשה היום אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין אמרו דבר זה הוא קול לא אמרו דבר זהו אמתלא לא אמרו והא לא אמרו ולא כלום לאפוקי מדרבה בר רב הונא דאמר אמתלא שאמרו אפי' מכאן ועד י' ימים [יב]קמ"ל לא אמרו הוא דהויא אמתלא הא אמרו לא הויא אמתלא א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלו' ובודקין והולכין עד שמגיעין לדבר הברור הברור עדות מעליית' הוא אלא כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב לא ששמעו קול הברה [יג]אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להם למדינת הים א"ל אביי לרב יוסף מבטלינן קלא או לא מבטלינן א"ל מדאמר רב חסדא עד שישמעו מפי הכשרים ש"מ מבטלינן קלא א"ל אדרבה מדאמר רב ששת אפי' מפי נשים הוי קול * ש"מ לא מבטלינן קלא א"ל אתרוותא נינהו בסורא מבטלי קלא [יד]בנהרדעא לא מבטלי קלא ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה [טו]לבר בי רב אתייה רב חמא לאבוה אמר ליה אימא לי היכי הוה עובדא אמר ליה על תנאי קדיש אדעתא דלא אזיל לבי חוזאי ואזל א"ל כיון דבעידנא דהואי קלא לא הואי אמתלא לאו כל כמינך דמחזקת אמתלא ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה [טז]באציפא דתוחלא בעינא דבי שיפי שלחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי כי האי גוונא מאי אמר ליה אפי' למאן דאמר לא מבטלינן קלא [יז]בהא מבטלינן קלא מימר אמרי עיינו בהו רבנן בקידושיה ולא הוה בהו שוה פרוטה: ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה לחד

הגרעין שאינו נפרד ממנה יפה מפני שאינה מבושלת והיהו אוכל קרי ליפא כדאמרי' בחלו טרפות (חולין נ:) כדעיילן תלת [יט] קשייתא בציפא בדוחקא ורלאו למאכל בהמה: **בעינא דבי שיפי.** על המעיין של אותו מקום: **מימר אמרי.** כשמינסב לאחר לא יאמרו לאו אשת איש שניסת דמימר אמרי עיינו רבנן בההוא אציפא ולא הוה בה שום פרוטה דסתמיה לא משיב דהא דלא מבטלינן קלא אינו אלא מפני החשד והכא ליכא חשד: לחד

גירש איש פלוני את אשתו על תנאי זהו שובר של גירושין שמא לא נתקיים התנאי. זרק לה קידושיה כו' זהו אמתלא של קידושין וה"ה נמי איפכא: ומקשה ואסור' לה אגברא פ' על מאי דתני מגורשת הרי זו מגורשת מקשה ואסרינן לה על בעלה כהן והאמר רב אשי כל קלא דלבתר נשואין לא חיישינן לה. ומהדר ה"ק מקודשת הרי זו מקודשת מקודשת ומגורשת הרי זו מגורשת קול ושוברו עמו. פי' אחר שאמרו נתקדשה לפלו' חזרו ואמרו כי גירשה אותו פלוני ומועיל זה הקול לשבר הקול הראשון. ולפי תירוץ זה לא גרסינן במתניתין גירש איש פלוני את אשתו על תנאי אלא קידש. וג"ל דבעין רבותא תירץ כך דפשט מתניתין משמע דהיא מגורשת ואסורה לינשא לכהן שני אם נתאלמנה כדפרישית מילתיה דשמואל לעיל בפ' הזורק (פא.): אמר עולא לא ששמעו קול הברה בעיר אלא שיראו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ואומרים פלונית נתקדשה היום וכן תני לוי לא ששמעו קול הברה בעיר אלא שיראו נרות וכו'. אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב לא ששמעו קול הברה אלא כדי שישמעו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני ובודקין עד שמגיעים לדבר הברור.

עין משפט נר מצוה

והלכתא לא חיישינן. ומעשה בא לפני ר"ת בשאשה אחת שילא עליה קול אחר נישואיה שנתקדשה לאחר והיה אותו האיש שילא עליו קול בחופתה שנישאת לשני ואר"ת שאין צריכה גט מן הראשון ומותרת לשני חדא דקלא דבתר נישואין לא חיישינן ועוד [א] דכיון שנתקדשה לזה בפניו שריא חזקה אין אשה מעיזה פניה בפניו וכדרב המנונא קיימא לן מדפריך מיני' הש"ס בכל דוכתי ובפ' שני דכתובות (דף כג.) קאמר לימא דרב המנונא תנאי היא לא דר"ע אית להו [ב] דרב המנונא ואע"ג דבסוף נדרים (דף לא.) דחי רבה דאיית רב המנונא דמייתי מינה מ"מ כן הלכה ורבה נמי אפשר דלפי האמת סובר כרב המנונא:

ובנהרדעא לא מבטלי קלא. אע"ג דהני בי רב דשלחו לשמואל הם תלמידי דרב ובסורא מבטלי קלא מ"מ לא הוה מורה להו דלא כנפשיה:

ואידך כי אתמר דרב המנונא ה"מ בפניו. וא"ת וכי לרב הונא הוי דרב המנונא אפי' שלא בפניו הא תנן בהדיא בפ"ב דכתובות (דף כב.) דאם יש עדים שהיתה אשת איש אינה נאמנת לומר גרושה אני וי"ל דודאי רב המנונא לא איירי אלא בפניו אבל להתמיר להצריכה גט משני סבר רב [ג] המנונא דנאמנת אפילו שלא בפניו והא דאמר בפרק שני דכתובות (דף כג.) מר סבר שלא בפניו נמי אינה מעיזה איינו דנאמנת עם מיגו שהיה לה: **אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני.** [ג] אבל במילא דבר על בוריו פשיטא לרב הונא דלא יגרש שני ושא ראשון [ד] וכיון דודאי קדשה ראשון ומקודשת נמי לשני לרב הונא כיון שפשטה ידה וקיבלה א"כ חייבין שגירשה ראשון ואם יגרש שני ושא ראשון הוה ליה מחזיר גרושתו מן האירוסין אבל בלא העמידו על בוריו דאין כי אם קול לקידושי ראשון הוה אמינא דמותר לשני לגרש ולישא ראשון [ד] קמ"ל דאפילו הכי לא יגרש שני כו': **אף בזה מגרש בו'.** אליבא דרב הונא קאמר וכן אמימר דפסיק הלכתא דמותרת לשניהם לרב הונא קאמר ואומר ה"ר אלחנן דמשמע [ה] דהלכה כרב הונא: והלכתא מעיזה ומעיזה לא מצאו דבר על בוריו מהו א"ר הונא [ו] מגרש ראשון ונושא שני [ז] אבל מגרש שני ונושא ראשון לא מאי טעמא אתי למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין רב [ח] שיננא בריה דרב אידי אמר אף מגרש שני ונושא ראשון מימר אמרי עייני רבנן בקידושי וקידושי טעות הוה יצא עליה קול מזה ומזה מהו אמר רב פפא אף זו מגרש ראשון ונושא שני אמימר אמר מותרת לשניהם והלכתא

ב"ד אחריו שלא תהא שמיעת קול הברה: **לא חיישינן ליה.** אלא א"כ ידעו ב"ד העיר שכך יצא הקול פלוני מהיכן שמע כו' וגזרו שיחושו לקול זה: **דבר נישואין.** ניסת היום ואח"כ יצא קול שהיום היא נתקדשה לאחר קודם נישואין לא חיישינן ליה לאוסרה על בעלה ולא להצריכה גט מבעל הקול שאם אתה מצריכה גט נמצאת אוסרה על זה דמחזקת לקלא ונמצא זה בועל אשת איש וקיימא לן כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל: **דבר אירוסין.** חיישינן ומגרש ראשון ונושא שני: **לא חיישינן ליה.** ואינה צריכה הימנו גט שלא תתגנה על זה: **קידושי תורה.** בעדים: **והעמידו דבר על בוריו.** הוו בודקין אחר הקול להעמיד דבר על אמיתתו אם אמת הוא או שקר: **והודיעוני.** עיקרו של דבר: **מאי היא.** למה הזקיקם להעמיד דבר על בוריו: **ובנהרדעא לא מבטלי קלא.** מקודשת. **מגרש ראשון ונושא שני.** אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא מ"ט אתו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין. רב שישנא בריה דרבא אמר אף מגרש שני ונושא ראשון מימר אמרי עיינו רבנן בקידושי דראשון קידושי טעות הוו. יצא עליה קול מזה ומזה מהו. פי' שאין עדים לא לראשון ולא לשני אלא שגם לשני יצא קול עליו אמר רב פפא אף זה מגרש ראשון ונושא שני מדקאמר רב פפא אף זו ש"מ בקמייתא כרב הונא ס"ל וליתא לדרב שישנא.

מתיכן שמע כו' וגזרו שיחושו לקול זה: ואמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן לה הא דקמי נישואין חיישינן לה רב חביבא אמר אפילו דבתר אירוסין לא חיישינן לה. והלכתא לא חיישינן לה: אמר רב ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליה קול מראשון ובא שני ומקדשה קידושי תורה מהו פי' קידושין בעדים. שלח להו תצא והעמידו דבר על בוריו והודיעוני. מאי והעמידו דבר על בוריו. דאי מיגליא מילתא דקידושי ראשון לא צריכה גט

לחד מבני פלניא. ולא היו אומרים לאיזה מהם: **לקטן.** בשנים שנראה גופו כגדול והיו מכירין בו: **עדיין לא הגיע לפלגות ראובן.** כלומר אין חכמה [ט] (לקטן בשנים וחקרי לב) כלכתיב גדולים הוא דאית להו חקרי לב וזה אע"פ שגופו אינו מיכר הוא לבריות במעשיו שהוא קטן בשנים וכשתינסיב לאחר מימר אמרי עיינו רבנן בקדושיה וקטן בשנים הוא: **במקום אמתלא חושדין לאמתלא.** אפי' אין אמתלא אלא מקום ופתח יש לדבר שנוכל ללמוד שם אמתלא חושדין שמא אמתלא פלונית יש לדבר והקול בטל: **ובלבד שלא תהא שם אמתלא.** אלמא אמתלא בהדיא בעינן: הכי גרסינן **א"ל במקום אמתלא קא אמר.** [יט] ואמתני' קאי האי תירוצא: **א"ל רב להנא לרב פפא ואם לא אסברא.** דאם יש פתח למצוא אמתלא דסמכינן ומנסבינן לה והתנן אשה שהלך בעלה למדינת הים ובא עד אחד ואמר לה מת בעליך ונתקדשה מותרת לחזור לראשון ואילו גבי ניסת קתני התם תנא מזה ומזה ואע"ג דאמוסה היא שהרי ב"ד הורוה לינשא משום חשש דלא לימרו גירש ראשון ונשא שני ועכשיו היא חוזרת לו משניסת אבל גבי נתקדשה לא חיישינן להכי מאי טעמא חוזרת לראשון ולא צריכה גט משני הרי אין לך יצא שמה בעיר מקודשת גדולה מזו דודאי ידעו כולם שנתקדשה: **לאו משום.** דיש כאן מקום אמתלא לסמוך עליו דכי מהדרי לה לגברא אמרי ודאי יש פתח לדבר שעל תנאי קידשה שני שאם יבא בעלה שגירשה ממדינת הים שיהיו קידושיו בטלין שהיה בעלה חביב לה אלא לכך גירשה שלא היה יכול לבא אלמא אע"ג דלא יצא אמתלא זה מעולם סמכינן עליה: **שאני.** הכא דאמי בעל וקאי ומימר אמרי מעולם לא גירשה בעלה אלא היתה סבורה שמת ונתקדשה ואינן קדושין: **אי הכי.** דלא מסקי אדעתייהו לומר גירש ראשון ונשא שני ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט: **ניסת נמי.** אמאי תנן התם צריכה גט משני ולא תחזור לראשון הא אמת בעלה וקאי ולאו נישואין הוו אלא משום דאמי למימר גירשה זה ונשא זה כדאמרי' ביבמות ובנישואין אין פתח מקום אמתלא לומר על תנאי נשאה: **קנסוה רבנן.** דהאי דשריוה בהעלאת עד אחד משום עיגונא אקילו בה והיא גופה תידוק במילתא ע"י עוברים ושבים ותנסיב והיכא דלא דייקא שפיר קנסוה כדאמרינן התם מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחילתה: **דלא איתחזק בבי דינא.** שלא בדקו

ג) בדפוס"ר, מקום אמתלא קאמרינן, ב) יבמות לב., ג) בעיל פא. וש"נ, ד) ס"א מאי היא אילימא, ה) [בעיל פא.], ו) יבמות קטן, כתובות כב: נדרים לא. בעיל סד:, ז) [בדר"ף ולא"ש איתא רב שישא וכס"ר גוסס רב שיננא ברב אידא.], ח) [ס"ל ומקרי לב לקטן בשנים], ט) נ"ל מקום אמתלא קאמר. רש"ש, י) נראה שנ"ל רב הונא. וכ"נ מתוס' הרא"ש, יא) נ"ל דכיון. רש"ש,

תורה אור השלם

1. לְמֹה יְשַׁבְתָּ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם לִשְׁמֹעַ שְׁרִקוֹת עֲדָרִים לִפְלַגּוֹת רְאוּבֵן גְּדוֹלִים חִקְרֵי לֵב:
שופטים ה טז

מוסף רש"י

כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה. אע"פ שמיגו דחיישינן לקלא, דתנן יצא שמה בעיר מקודשת לפלוני, מקודשת ואסורה לינשא לאחר עד שיתן לה אותו פלוני גט, הני מילי כשיצא הקול קודם שנתנשא לאחר, אבל יצא לאחר נשואין לא חיישינן ליה (לעיל פא.).

מוסף תוספות

א. אפילו אם באו עדים ואמרו כך היה שקדשה בפנינו אפ"ה אין כאן חשש. תוס' הרא"ש. ב. שאומרת אשת איש הייתי וגרושה אני שיש להאמינה מטעם הפה שאסר הוא הפה שהתיר. (תוס' יבמות קטז ע"ב ד"ה בשותפ. ג. וא"ת לרב הונא מאי אריא לא מצאו דבר על בוריו [ד]מגרש שני ונושא ראשון לא אפילו מצאו דבר על בוריו נמי. וי"ל דלא מצאו דבר על בוריו איצטריכא ליה. רשב"א ושיט"ק ע"פ תשובות ר' פלגאל אמכמי סימן כ. ד. דאיכא למימר דקידושי קמא קידושי טעות הוה ואין זה מחזיר גרושתו. רשב"א ושיט"ק ע"פ עוד. ה. מדאיצטריך תלמודא למימר בהא והלכתא מותרת לשניהם, אלמא בראשונה אינה מותרת לשניהם. רשב"א.

פסקי רי"ד (המשך)

משני פי' אע"פ שקידושה השני קידושין גמורים בעדים אי מיגליא מילתא דקידושי דקמא הוו קידושין והקול היה אמיתי תצא מן השני בלא גט. ופליגי דרב הונא דאמר רב הונא אשת איש שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר מקודשת כדרב המנונא דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה. ואידך כי איתמר דרב המנונא בפניו אבל שלא בפניו מעיזה ומעיזה והלכתא כרב המנונא ואין הלכה כרב הונא: לא מצאו דבר על בוריו מהו. אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא מ"ט אתו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין. רב שישנא בריה דרבא אמר אף מגרש שני ונושא ראשון מימר אמרי עיינו רבנן בקידושי דראשון קידושי טעות הוו. יצא עליה קול מזה ומזה מהו. פי' שאין עדים לא לראשון ולא לשני אלא שגם לשני יצא קול עליו אמר רב פפא אף זה מגרש ראשון ונושא שני מדקאמר רב פפא אף זו ש"מ בקמייתא כרב הונא ס"ל וליתא לדרב שישנא.

פסקי רי"ד

דבר ברור עדות מעליא היא אלא פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני והלכו להן למדינת הים: אמר רבא יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה. פי' שזנתה עם פסולי כהונה. כגון עובד כוכבי' ועבד ונתין וממזר אין חוששין לה לאוסרה לכהן משום זונה דלא חיישינן לקלא עד שיראו דברים הניכרים כדעולא: ת"ר בעולה אין חוששין לה. פי' וכשרה לכהן גדול. נשואה אין חוששין לה חלוצה אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה בעיר אחרת אין חוששין לה שלא לפלוני אין חוששין לה ממזרת אין חוששין לה שפחה אין חוששין לה הקדיש פלוני נכסיו אין חוששין להן. פי' נשואה או ארוסה זה כמה ימים אין חוששין לה דקלא דמתניתין היינו שאומר' היום נתקדשה פלונית. בעיר אחרת שאמרו פלונית נתקדשה היום בעיר פלונית. שלא לפלוני שאמרו נתקדש' סתם אבל לא אמרו למי נתקדשה אין חוששין לקול זה: ההיא דנפק עלה קלא דאיתקדשה לבר בי רב אתייה רב חמא לאבוה א"ל אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה. א"ל על תנאי קדיש דלא ליזיל לבי חזואי ואזל. א"ל כיון דבעידנא דהוה קלא לא הואי אמתלא לאו כל כמינך דמחזקת אמתלא: ובלבד שלא תהא שם אמתלא. אמר רבה בר אבוה אמתלא שאמרו אפילו מכאן ועד עשרה ימים. פי' אמתלא שאמרו במשנתינו ששובר את הקול אפילו לא יצא עם הקול אלא אפי' לאחר זמן יצא הויא אמתלא. ואמר רב אשי כל קלא דלא איתחזק בבי דינא לאו קלא הוא. פי' שלא חזרו ב"ד אחריו שלא תהא שמיעת קול הברה לא חיישינן ליה אלא אם כן ידעו ב"ד העיר שכך יצא הקול פלוני

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ט מה"ג מאישות הלכה כג]:
צד ב מיי' פ"י מה"ג גירושין הל' ו סמג עשין ו טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף גמ:
צה ג מיי' שם ופ"ט מה"ג מאישות הל' כב סמג שם טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ה וסי' מו סעיף ח:
צו ד ה מיי' פ"י מה"ג גירושין הל' כ סמג שם טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף ג וסי' מו סעי' ח:
צז ו מיי' פ"ט מה"ג מאישות הל' כו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מו סעי' ה:
צח ז מיי' פ"ל שם הל' יג סמג שם טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף ב:
צט ח ט מיי' שם ופי"ב מה"ג גירושין הל' ד סמג שם טוש"ע שם:
ק י מיי' פ"ט מהלכות אישות הל' כו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מו סעי' ה:
קא כ מיי' וסמג שם טוש"ע שם וסי' לח סעיף ד:

פסקי רי"ד

דבר ברור עדות מעליא היא אלא פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני והלכו להן למדינת הים: אמר רבא יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה. פי' שזנתה עם פסולי כהונה. כגון עובד כוכבי' ועבד ונתין וממזר אין חוששין לה לאוסרה לכהן משום זונה דלא חיישינן לקלא עד שיראו דברים הניכרים כדעולא: ת"ר בעולה אין חוששין לה. פי' וכשרה לכהן גדול. נשואה אין חוששין לה חלוצה אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה בעיר אחרת אין חוששין לה שלא לפלוני אין חוששין לה ממזרת אין חוששין לה שפחה אין חוששין לה הקדיש פלוני נכסיו אין חוששין להן. פי' נשואה או ארוסה זה כמה ימים אין חוששין לה דקלא דמתניתין היינו שאומר' היום נתקדשה פלונית. בעיר אחרת שאמרו פלונית נתקדשה היום בעיר פלונית. שלא לפלוני שאמרו נתקדש' סתם אבל לא אמרו למי נתקדשה אין חוששין לקול זה: ההיא דנפק עלה קלא דאיתקדשה לבר בי רב אתייה רב חמא לאבוה א"ל אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה. א"ל על תנאי קדיש דלא ליזיל לבי חזואי ואזל. א"ל כיון דבעידנא דהוה קלא לא הואי אמתלא לאו כל כמינך דמחזקת אמתלא: ובלבד שלא תהא שם אמתלא. אמר רבה בר אבוה אמתלא שאמרו אפילו מכאן ועד עשרה ימים. פי' אמתלא שאמרו במשנתינו ששובר את הקול אפילו לא יצא עם הקול אלא אפי' לאחר זמן יצא הויא אמתלא. ואמר רב אשי כל קלא דלא איתחזק בבי דינא לאו קלא הוא. פי' שלא חזרו ב"ד אחריו שלא תהא שמיעת קול הברה לא חיישינן ליה אלא אם כן ידעו ב"ד העיר שכך יצא הקול פלוני מהיכן שמע כו' וגזרו שיחושו לקול זה: ואמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן לה הא דקמי נישואין חיישינן לה רב חביבא אמר אפילו דבתר אירוסין לא חיישינן לה. והלכתא לא חיישינן לה: אמר רב ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליה קול מראשון ובא שני ומקדשה קידושי תורה מהו פי' קידושין בעדים. שלח להו תצא והעמידו דבר על בוריו והודיעוני. מאי והעמידו דבר על בוריו. דאי מיגליא מילתא דקידושי ראשון לא צריכה גט

מוסרים לשניהם. כלומר אף מגרש שני ונושא ראשון ואפי' רב הונא מודה בהא: **מתני' הקדיחה.** שרפה או ע"י אור שקורין אלדורש"ל או במלח כמו כי אם קדחה באפי (דברים לב) : **ערוף דבר.** לב"ה משמע להו או ערוה או שאר דבר סרחון: **ר"ע אומר.** אפי' לא מצא בה לא ערוה ולא דבר:

גמ' משום דבר אגנאי. היולאת מבעלה מפני דבר ולא מפני ערוה הוא דקאמר רחמנא מותרת לינשא לאחר כדכתיב[יא] והיתה לאיש אחר אבל היולאת משום ערוה תהא אסורה לכל: **וב"ש האי דבר מאי עבדי ליה בו.** דהא קרא דוקא בערוה למוד אילרי ואי"כ[יב] ערוה בדבר מבעי ליה כלומר ערוה בעדים: **אף לאן בעדים.** ברורים. איכא נאסרת עליו משום ערוה אלא בעדות ברורה: [יג] **וב"ה.** דהא על כרחינו האי דבר מפקיעו ליה לעדות כדמפרש ליה [יד] ואזיל: **מי כתיב ערוה בדבר.** דמשמע דמלא בה ערוה בעדים ברורים: [טו] **וב"ה.** נמי ולאי מיבעי להו להכי לענין לכופו להוליא דלא כייפינן ליה להוליא אלא בעדות ברורה מיהו להכי כתיב ערות דבר ולא כתיב ערוה בדבר ולא כתיב נמי או ערות או דבר כי היכי דלילדשיה בתרוייהו דמשמע ערוה או דבר ומשמע נמי ערוה בדבר: **כי משמש בארבע לשונות.** במקום ארבע לשונות הללו נכתב כי בתורה במקום אם במקום פן במקום אלא במקום אשר. במקום אם כמו כי ימלא בקרבך[טז] כי יקרא[יז] כי תראה חמור כי תפגע[יח] כולהו משמע לכשיארע כלומר אם יהיה כך וכן רובן. במקום אלא לסתור דבר האמור למעלה לומר אינו כן אלא כן כמו ויאמר לא כי לחקת[יט] אינו כן כדבריך אלא לחקת וכן אל תקפון את ידך כי פתוח תפתח לו[כ] אלא פתוח תפתח לו וכמו לא כי ברחוב נלין[כא] לא נסור אל ביתך אלא ברחוב נלין וכן הרבה. במקום פן כי תאמר בלבבך רבים וגו' לא תירא מהם וגו'[כב] אין אתה יכול לפרש בלשון אם לומר אם תאמר בלבבך וגו' לא תירא מהם אין זה נכון ולא בלשון אלא אבל נדרש הוא בלשון פן לומר אלא תאמר כן ובתמיה נדרש כלומר וכי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ותירא מהם וכן כי תאמרו מה נדלף לו[כג] לעולם לא תשיבו אל לבבכם לומר מה נדלף לו וכן כל כי הסמוכין לאף אף כי תאמר לא תשורנו[כד] אף כי אנכי אענהו[כה] כולן נדרשין בלשון תימה הלכך סוף[כו] פירוש מלמדך פן תאמר כן. ועוד משמש בלשון דהא דהיינו אשר או מפני כלומר ליתן טעם לייעד דבר שלמעלה הימנו כמו לא נחקתי כי ירא[כז] כמו אשר ירא כלומר מפני שירא[כח] וכן מדוע אתה יועד לנדך כי יבא אלי העם[כט] מפני שבא אלי העם שהעם בא אלי וכן כי זה משה האיש[ל] כי אמרתי פן בגותיך[לא] כי אמרתי רק אין ירא אלהים[לב] כולן נדרשין כמו אשר כלומר מפני וכן כי גוע אהרן[לג] לפי הדרשה שדרשוהו חכמים[לד] שמפני גויעתו נסתלק הענן. וכולהו מתרגמינן להו ארי בארמי משמש כל לשונות כי בעבדי ואם בא לשנותו כולן לפי עניינו וכל כי הנפתרים בלשון כאשר כמו והיה כי יביאך[לה] וכל אלו שאין אתה יכול לפותרו בלשון אם דהא ולאי יביאך וכן כי תבואו אל הארץ[לו] כי בא סוס פרעה[לז] כי תרבו ופריתם בארץ[לח] כולן לשון דהא הן נפתרים במדרש סיפרא וסיפרי[לט] עשה מלוה זו שבשבילה תכנס לארץ בשכר שתירש תכנס כלומר מפני שיביאך וכשתבואו אל הארץ אתם זקוקים למצות הללו וכי בא סוס פרעה וגו' מפני שבא סוס פרעה וגו' לפיכך ותקח מריס וגו'. וכל [מ] כגון אלו שאין אתה יכול לפותרן בלשון מפני ונפתרין בלשון כאשר כמו כי יאמרו אליכם בניכם[מא] כי יהיה להם דבר[מב] כולן לשון אם הם: **דהא מצא בה.** מפני שמצא בה הא לאו הכי לא יגרשנה. וב"ה נמי הכי משמע להו לשון מפני מפני שמצא בה או ערוה או דבר ואם לאו לא יגרשנה הלכך לא תמצא תן דקאמר קרא היינו מפני שמצא בה כדמפרש ביה ולא משום תן של גוי: **ור"ע.** מפרש ליה להאי כי בלשון אם הלכך תרי מילי ניהו אם לא תמצא תן של גוי בעיניו ואם מצא בה ערות דבר: **לא מצא בה לא ערוה ולא דבר.** לב"ה וגירשה: **מהו.** מי כייפינן ליה לאהדורה או לא: **גבי אונס.** האונס את הנערה בתולה: **לא יוכל לשלחה כל ימיו.** ואמרינן במס' מכות (דף טו.) דהאי כל ימיו קרא יתירא הוא ובא ללמדך לא יוכל לשלחה ואם שלח לא יהא בשילוחה כל ימיו שב"ד כופין אותו להחזירה ואינו לוקה על שילוחו שנתקו הכתוב לעשה של עמוד והחזר מכלל[מג] דלכל המגרשים אינם בעמוד והחזר דאי כל[מד] מגרשי נשותיהן בעמוד והחזר למה לי לגלויי בהאי: **מהו.** יש עונש בדבר או לא: **שדעות במאכל.** דעות בני אדם חלוקות באסטניסות של מאכל ומשתה יש שהוא איסטניס וקן במאכל מחמת מיאוס מועטו ויש שאינו איסטניס כל כך ויש שאינו איסטניס כלל כך דעות בני אדם חלוקות בפרילות יש מקפיד על פרילות מועטו ויש שאינו מקפיד כל כך ויש שאינו מקפיד כלל: **פפוס בן יהודה.** בעלה של מריס מגדלא נשייא היה וכשיולא מביתו לשוק נועל דלת בפניה שלא תדבר לכל אדם ומדה שאינה הוגנת היא זו שמתוך כך איבה נכנסת ביניהם ומזנה תחתיו:

ופרומה

והלכתא מותרת לשניהם. ומעשה בא לפני ר"ת שילא על גט אחד קול פסול ונתנו[א] גט שני מפני הלעז ולא הלריכה ר"ת להמתין ג' חדשים מזמן גט שני כיון שהראשון היה כשר ולא היה גט שני אלא מפני חששא דלעז והביא ראיה מכאן לדאמרי הכא דמותרת לשניהם אע"ג דדמי למחזיר גרושתו מן האירוסין כיון שאין כאן אלא קול בעלמא לא הממירו ואומר ר"י דאין ראיה דשאני הכא דהוי קול מזה ומזה ואין דומה כל כך למחזיר גרושתו מן האירוסין אבל בקול מה[מה] אחר יש להחמיר כדאמרינן לעיל כשלא מצאו דבר על בוריו אלא יגרש שני ויש לראשון אע"ג דקידושי ראשון לא הוי אלא קול בעלמא מ"מ מחמירין משום דקידושי שני קידושי תורה ודמי טפי למחזיר גרושתו מן האירוסין: **כי משמש בד' לשונות.** מה שפי' בקונט' דכי מה[מו] תבא וכי יביאך וכי בא סוס כולן משמשין בלשון דהא דאי אפשר שישמשו במקום אם דהא ודאי הביאם הקב"ה לארץ וכן ודאי כי בא סוס פרעה ומרגלה לר"ת דבתנס דחק דהרבה אם משמשים בלשון זה כגון אם תקריב מנחת ביכורים אם כסף תלוה עד אם כלו לשמות אם יהיה היובל לבני ישראל כולם הם לשון ודאי: לעיל: **מה להלן בעדים ברורים כו'.** ביומא(מיומו) [ב] פריך דאמאי אצטריך קרא דלא יוכל בעלה אשר שלחה לשוב לקחתה תיפוק ליה דבלאו הכי אסור להחזיר סוטתו כיון שיש עדים ומשני לעבור עליו [מז]בב' ג לאוין א]: [מז] **בית שמאי סברי [כי] מצא בה ערות דבר דהא מצא בה ערות דבר וגו'.** ואית ספרים דגרסי ב"ה וב"ש ואור"י דר"ע סבר כב"ש דאמרי ערות דבר חדא מילתא דאי תרי מילי ניהו או ערוה או דבר למה לי לכתוב דבר להקדיחה תבשילו כיון דכתיב אם לא תמצא חן בעיניו דהיינו מצא נאה ממנה מותר לגרשה וערות דלאחר תנשא וה"ה הקדיחה תבשילו ולפ"ז אתי שפיר הא דנקט בספרים וב"ש ולא נקט וב"ה לאשמועינן אע"ג דשוין ר"ע וב"ש בדרשא דערות דבר מ"מ פליגי בהאי והרב רבי אלחנן מפרש דר"ע אתי שפיר כב"ה דאי לאו דאייתר ליה דבר להקדיחה תבשילו לא הוה דריש כי מצא בה בלשון אי נמי:

[א]והלכתא מותרת לשניהם: **מתני'** בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה שנאמר [1]כי מצא בה ערות דבר ובית הלל אומרים אפילו הקדיחה תבשילו שנאמר כי מצא בה ערות דבר ר' עקיבא אומר אפי' מצא אחרת נאה הימנה שנאמ' [1]והיה אם לא תמצא חן בעיניו: **גמ' תניא** אמרו בית הלל לבית שמאי והלא כבר נאמר דבר אמרו להם ב"ש והלא כבר נאמר ערות אמרו להם ב"ה אם נאמר ערות ולא נאמר דבר הייתי אומר משום ערוה תצא משום דבר לא תצא לכך נאמר דבר ואילו נאמר דבר ולא נאמר ערות הייתי אומר משום דבר תנשא לאחר ומשום ערוה לא תנשא לאחר לכך נאמר ערות [ב]וב"ש האי דבר מאי עבדי ליה נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר [2]על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר [ג]מה להלן בשני עדים אף כאן [3]בשני עדים וב"ה מי כתיב ערוה בדבר וב"ש מי כתיב או ערוה או דבר וב"ה להכי כתיב ערות דבר דמשמע הכי ומשמע הכי: ר"ע אומר אפי' מצא אחרת: במאי קא מיפלגי בדר"ל [ד]דאמר ריש לקיש כי משמש בד' לשונות אי דלמא אלא [ד]דהא ב"ש סברי [ה][והיה אם לא תמצא חן בעיניו] כי מצא בה ערות דבר דהא מצא בה ערות דבר ור"ע סבר כי מצא בה ערות דבר אי נמי מצא בה ערות דבר אמר ליה רב פפא לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס [3]לא יוכל לשלחה [ג]כל ימיו [ו]כל ימיו בעמוד והחזיר קאי התם הוא דגלי רחמנא אבל הכא מאי דעבד עבד א"ל רב משרשיא לרבא אם לבו [ז]לגרשה והיא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו [ד]קרי עליה [4]אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך תניא [ח]היה רבי מאיר אומר כשם שהדעות במאכל כך דעות בנשים יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו וזו היא מדת פפוס בן יהודה שהיה נועל[ט] בפני אשתו ויוצא ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו וזו היא מדת כל אדם שמדברת עם אחיה[י] וקרוביה ומניחה ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך תמחוי מוצצו ואוכלו זו היא מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק

ופרומה

נועל הדלת בפני אשתו ויוצא. ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו זוהי מדת כל אדם שרואה את אשתו מדברת עם שכניה ועם קרוביה ומניחה. ויש לך אדם שזבוב נופל בתוך תמחוי שלו ומניחו ומוצצו

מסורת הש"ם

א) בס"ד מ"ד מהפך הגי' דכפן ל"ל וב"ש מי כתיב אר עדוה כו' וכ"כ מסר"ס ש"ף בדעת רש"י, ב) [נעיל פט. ע"ס], ג) שבועות מט: ר"ס ג. תענית ט., ד) [פסחים לג.], ה) ס"ת, ו) [מכות טו. תמורה ה.], ז) [יבמות לז: ע"ש היטב], ח) [מוספתא סוטה פ"ה], ט) בכמ"י נוסף, לנא, י) בר"ף ורא"ש נוסף, ובכריה, יא) [דברים כד], יב) בדפו"ר ליתא מתיבתא דהא קרא וכו' עד כאן ונוסף ע"פ רש"ל ולמהרש"א ל"ג ליה, יג) מיבה וב"ש נוסף ע"פ רש"ל ולמהרש"א ל"ג, יד) למהרש"א ל"ג מיבה ואזיל, טו) נ"י וב"ש [הגה זו נ"ב ולית דא בדפוס ומעמיר], טו) [דברים יח], יז) [דברים כב], יח) [שמות כג], יט) בראשית יח, כ) [דברים טו], לא) [בראשית יט], כב) [דברים], כג) [מיוכין], כד) [מיוב יד], כה) [שם טו], כו) ל"ל פסוק, כז) [בראשית יח], לח) [שמות יח], כט) [שמות יב], ל) [בראשית לח], לא) [שם כ], לב) [במדבר כ], לג) [ר"ה ג.], לד) [שמות יג], לה) [תיבות וכל אלו ליתא בדפו"ר], לו) [שם יב], לז) [שמות טו], לח) [ירמיה ג], לט) [ראה יא כגו, שפטים יז יד, ריש פ' תבוא], מ) [שם], מא) [שמותיהן], מב) בדפו"ר, דכל, מג) בס' שמגרשה שלא כדת, מד) ל"ל אחד, רש"ש, מה) נראה של"ל תבאו, מו) [דפיכן הי"א], מז) [ל"ל בלאו וכן הוא בהדיא בירושלמי],

גליון הש"ם

תוס' ד"ה בה להלן וב' בב' לאוין. קשה לי היאך חל איסור מחזיר גרושתו על איסור סוטה בלא כולל ומוסיף ולומר דהוי גזירת הכתוב מנ"ל זה הא י"ל דלעיך קרא להיכא דבאו עדי סומה והזימו לעדי הטומאה וי"ע. וע' רשב"א כדת, מד) ל"ל אחד, רש"ש, מה) נראה של"ל תבאו, מו) [דפיכן הי"א], מז) [ל"ל בלאו וכן הוא בהדיא בירושלמי],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כי וכו' וכל אלו שאין אתה כל"ל ותיבת כגון נמחק: (ב) תוס' ד"ה ב"ש סברי וכו' נ"ב ס"א ב"ה סברי והיה אם לא תמצא וגו'. [כ"ה בדפו"ר ולפניו הוגה ע"פ רש"ן]:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה מה להלן בעדים ברורים כו' בירושלמי פריך כו' ומשני לעבור עליו בב' לאוין. בלאו כל"ל וכ"כ בשו"ת פנים מאירות מ"א סס' ק"ד יעוש"ה וכ"ה בירושלמי:

מוסף תוספות

א. בגא"ש בסימן יד: והצריכו רבינו תם גט אחר מפני הלעז אע"פ שכשר היה. ב. על דבית שמאי. תוס' הגא"ש, רשב"א. ג. בתוס' המא"ש ורשב"א: בלא תעשה.

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פ"ט מהל' אישות הל' כז סמג עשין קפ טור ש"ע אה"ע סימן מו סעיף ו:

קג ב מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' כד סמג סס טוש"ע אה"ע סי' יא סעיף ג וסי' קצח סעיף ט וע"ש:

ג [מיי' פ"ג מהל' גירה ה"ז טוש"ע שם סי' קמז ס"ג]:

קד ד מיי' פ"י מהלכות גירושין הל' כא סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סי' קיט סעיף ב:

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:

דברים כד א

2. לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חֵטְא בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו

3. וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לְאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב כט

4. אַל תֶּחְרַשׁ עַל רֵעֲךָ רָעָה וְהוּא יוֹשֵׁב לָבֶטַח אִתָּךְ: משלי ג כט

לעזי רש"י

אדורשי"ר. לחרוך.

מוסף רש"י

כי משמש בד' לשונות אי דלמא אלא דהא. לשון כי, בד' לשונות משמש במקרא, פעמים בא במקום אם, פעמים בא במקום דילמא אמא, פעמים בא במקום דהא, שונתן טעם לדבר, פעמים בא במקום אלא ופותר את דבור שלפניו (ר"ה ג. עי"ש בארוכה, וכנ"ל תענית ט.). כל ימיו בעמוד והחזיר קאי. לא תבא בשילוחיה כל ימיו אלא יחזירנה (מכות טו.) דאם גירש יחזיר (תמורה ה.).

פסקי רי"ד

אמימר אמר מותרת לשניהם. ופסיק תלמודא והלכתא מותרת לשניהם: **מתני'** בש"א לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר שנאמר כי מצא בה ערות דבר ובה"א אפילו הקדיחה תבשיל שנאמר כי מצא בה ערות דבר. ר' עקיבא אומר אפי' מצא אחרת נאה הימנה שנא' והיה אם לא תמצא חן בעיניו: א"ל רב פפא לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו. א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס לא יוכל לשלחה כל ימיו [כל ימיו] בעמוד והחזיר קאי מכלל דהכא מאי דעבד עבד. א"ל רב משרשיא לרבא אם [היה] בלבו לגרשה והיא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו קרי עליה אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך. תניא היה ר' מאיר אומר כשם שדעות במאכל כך דעות בנשים יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו זו מדת פפוס בן יהודה שהיה

עם בני אדם סלקא דעתך. פירש בקונטרס אם כן רגלים לדבר שזונה היא ואסורה לו וחובה לגרשה ולא מצוה וקשה דהא טווה בשוק ויושבת ורואה פרוע נמי חובה לגרשה ולא מצוה דבעיא היא בסוטה (דף כה.) אי עוברת על דת יהודית מותר לקיימה או לא ולא איפשיטא ואמאי לא פריך נמי עלה ויש לומר דכיון דבעיא בסוטה לא הויא אלא מדרבנן קאמר שפיר דמצוה לגרשה אבל זו חובה לגרשה מן התורה ועוד יש לפרש רוחצת עם בני אדם סלקא דעתך אפילו אדם רע אינו סובל זה מאשתו ט) או אפילו קלה שבקלות אינה עושה כן: **הכתוב** קראו אחר. מיתוקמא אפילו כבית הלל ואערות קמי:

הדרן עלך המגרש

ופרומה משני צדדיה ורוחצת עם בני אדם עם בני אדם ס"ד אלא במקום שבני אדם רוחצין [8]זו מצוה מן התורה לגרשה שנאמר [1]כי מצא בה ערות וגו' ושלחה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר [6]הכתוב קראו אחר [2]לומר שאין זה בן זוגו [3]לראשון זה הוציא רשעה מביתו וזה הכנים רשעה לתוך ביתו זכה שני שלחה שנאמר [2]ושנאה האיש האחרון ואם לאו קוברתו שנאמר או כי ימות האיש האחרון כדאי הוא במיתה שזה הוציא רשעה מביתו וזה הכנים רשעה לתוך ביתו [3]כי שנא שלח ר' יהודה אומר אם שנאתה שלח ר' יוחנן אומר [3]שנאוי המשלח ולא פליגי [4]הא בזוג ראשון הא בזוג שני [7]דאמר ר' אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר [4]וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין [עוד] פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך:

הדרן עלך המגרש

ופרומה משני צדדיה. אלא אילו ידיה כדרך אדומיות שבגלרפת שבשרן נראה מגליהן: **עם בני אדם סלקא דעתך.** א"כ רגלים לדבר שזונה היא ואסורה לו: **במקום שבני אדם רוחצים.** והיא נכנסת לעיניהם לאחר יציאתן כשהן לובשין בגדיהן: **כי שנא שלח.** פסוק הוא בנבואת מלאכי: **אם שנאת שלח.** כרבי עקיבא: **אם שנואה היא לפני המקום שלח.** כב"ש. ואית דגרסי שנוי המשלח וזו שמעתי שנוי המשלח לפני המקום ואפילו לבית הלל נהי דלא כייפינן שלח להוציא מיהו שנוי הוא: **זוג ראשון.** אשת נעוריים ובה משמעי קרא כדכתיב בתריה אשת נעוריך וכתיב וגשמרתם ברוחכם ובאשת נעוריך אל יבגוד:

הדרן עלך המגרש

עין משפט נר מצוה

קה א מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה כב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קיט סעיף ד:

קו ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

קז ג מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעי' ג:

קח ד מיי' שם טוש"ע שם בהג"ה:

מוסף רש"י

הכתוב קראו אחר. למי שנשאתה שלח. שלח אותה בגט ותינשא לאחר (מלאכי ב טז).

הדרן עלך מסכת גיטין

פסקי רי"ד

וזוהי מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וטווה בשוק וראשה פרוע ופרומה משני צדדיה ורוחצת במקום שבני אדם רוחצין זו מצוה מן התורה לגרשה שנא' כי מצא בה ערות דבר: והלכה והיתה לאיש אחר הכתוב קראו אחר כלומר שאין זה בן זוגו של ראשון זה הוציא רשעה מתוך ביתו וזה הכנים רשעה בתוך ביתו זכה שני שלחה שנאמר ושנאה האיש האחרון ואם לאו קוברתו שנאמר או כי ימות כדאי הוא במיתה שרשעה זו הכנים לתוך ביתו: כי שנא שלח רב יהודה אמר כי אם שנאתה שלח ור' יוחנן אמר שנאוי המשלח ולא פליגי הא בזיווג ראשון הא בזיווג שני דאמר ר' אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' וגו' עד והיא חברתך ואשת בריתך: **סליק פרק המגרש סליקא מסכתא דגיטין**

מסורת הש"ס

ט) [סוטה ו.], ב) בסוטה וכב"ק, של ראשון, ג) ס"ל שנואה היא לפני המקום שלח, ד) סנהדרין כב. ושם אימא ר' אליעזר. ה) בר"ן אימא, ס"ע,

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:
דברים כד א

2. וְשֹׂנְאָהּ הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ אוֹ כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן אֲשֶׁר לְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה:
דברים כד ג

3. כִּי שָׂנֵא שַׁלַּח אָמַר יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכִסֶּה חָמָס עַל לְבוּשוֹ אָמַר יְיָ צְבָאוֹת וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחֲכֶם וְלֹא תִבְגֹּדוּ:
מלאכי ב טז

4. וְזֹאת שֵׁנִית תַּעֲשׂוּ כִּסּוּת דִּמְעָה אֶת מִזְבַּח יְיָ בְּכִי וַאֲנָקָה מֵאֵין עוֹד פְּנוֹת אֶל הַמִּנְחָה וְלֶקַחַת רָצוֹן מִיָּדְכֶם: וְאֲמַרְתֶּם
מלאכי ב יג-יד

על מה על כי יְיָ הֵעִיד בֵּינְךָ וּבֵין אֵשֶׁת נְעוּרֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה בָּגַדְתָּה בָּהּ וְהִיא חֲבֶרְתֶּךָ וְאֵשֶׁת בְּרִיתֶךָ:
מלאכי ב יג-יד

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

*) הַדְּרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת גִּיטִּין וְהַדְּרָךְ עֲלָן. דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת גִּיטִּין וְדַעְתָּךְ עֲלָן. לֹא נִתְנַשֵּׁי מִינָּךְ מַסֶּכֶת גִּיטִּין וְלֹא תִתְנַשֵּׁי מִינָּן לֹא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלֹא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. **) חֲנִינָא בַּר פָּפָא רָמִי בַּר פָּפָא נַחְמָן בַּר פָּפָא אַחָאי בַּר פָּפָא אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָא רַפְרָם בַּר פָּפָא רָכִישׁ בַּר פָּפָא סוּרְחָב בַּר פָּפָא אַדָּא בַּר פָּפָא דָּרוּ בַּר פָּפָא:

הַעֲרֵב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תּוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מֵאוֹיְבֵי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים. אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדְבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת גִּיטִּין כֵּן תַּעֲזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וְהָקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא דְּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא, וּלְאַחֲיָא מֵתַיָּא, וּלְאַסָּקָא לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִירוּשְׁלֵם, וּלְשַׁכְלֵל הֵיכְלֵיהּ בְּגַוֵּהּ, וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מֵאַרְעָא, וּלְאָתְבָא פּוּלְחָנָא דִּשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ, וַיַמְלִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וְיִקָּרֵיהּ, [וַיַצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ]. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחָמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן, וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מַאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא, דִּי בְאַתְרָא (קַדִּישָׁא) הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

*) פי' הגון על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר זכיות מ"ח פ"ג,
**) בסיומא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו.